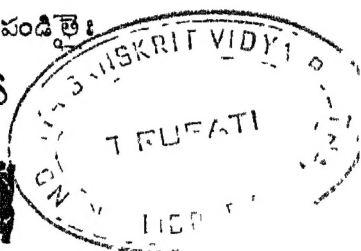

అష్టోత్తర శత్రోపనిషదః

సర్వోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహేణ
మహానారాయణీయాద్యనుబంధేన చ సహితాః.

ఏతదాత్మకోఽయం గ్రంథః
నానాదేశకోశసాహాయ్యేన పండితైః
సమ్యక్ పరిష్కృత్య

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్

ఇ త్యే తైః,

చెన్నపుర్యాం.

స్వీయ 'శ్రీరామ' ముద్రణశాలాయాం

ముద్రాప్య ప్రకటికృతః.

౧౯౨౮.

All Rights Reserved.

Q 01:247
35N28

Printed by
V. RAMASWAMY SASTRULU & SONS,
at the "SRI RAMA" PRESS,
MADRAS.—1928

Q 12: 25
35 28

Q 12: 25
35 28

3777

3777

భూమికా.

సహశయాః,

భారతవర్షీయాణాం ప్రమాణభూతాశ్చత్వరో వేదాః తే
 మంత్రబ్రాహ్మణోపనిషదాత్మకాః. కర్తవ్యార్థో జ్ఞానమార్గ ఇతి మార్గ
 ద్వియమస్తి ముముక్షుత్వై. కర్తవ్యార్థావలంబినో జ్యోతిష్టోమాదీన్
 యజ్ఞాన్ విధాయ, చిత్తశుద్ధిం లభ్యా తత్పూలేన జ్ఞానమవలంబ్య,
 మోక్షం లభన్తే. తేషాముపయుక్తావేవ మంత్రబ్రాహ్మణభాగౌ. జ్ఞాన
 మార్గావలంబినాం తు వినైవ కర్తవ్యస్థానం మోక్షః. తదుపదేశవి
 ధాయవేదభాగ ఏవోపనిషన్నామ్నా వ్యవహీయతే. ఋగ్బ్రహ్మస్వ
 రూపం, తత్ప్రప్రసాయః, తత్ప్రప్రేః ఫలమిత్యేతే విషయా ఉప
 నిషద్భాగే ప్రతిపాద్యన్తే. అత ఏవ బ్రహ్మజ్ఞానుభిరుపనిషత్ప్రతిపాద్య
 బ్రహ్మజ్ఞానాకామనయాఽయం పరిభాగః శీల్యతే. తేషాం సౌకర్యాయ
 సర్వవేదేభ్య ఉపనిషదః ప్రత్యేకం సంగ్రహ్య 'అష్టోత్తరశతోపనిషదః'
 ఇతి నామ్నాముద్రాపితాః. బహుకాలాదస్య గ్రంథస్యాంధ్రలిప్యాం
 ముద్రితస్యానుపలంభాదస్తాభిరాయసాక్షరైః చిక్షణపత్రేషు సుష్టు
 ముద్రాభ్య ప్రకటికృతః. సర్వేఽపీమం గ్రంథమాదృత్యాస్తానేతాదృశ
 గ్రంథముద్రణే ప్రోత్సాహయన్వీతి మహతోఽభ్యర్థయామహే.

చెన్నపురిః
 విభవ సం. చైత్ర శు ౧౩ } వావిళ్ళ. రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్.
 గురువానరః.

విషయ సూచికా.

విషయ సంఖ్యా	విషయాః	పుట సంఖ్యాః.
౧.	సర్వోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః	౧
౨.	వాజసనేయసంహితోపనిషత్	౧౨౭
౩.	తలవకారోపనిషత్ (కేన)	౧౨౯
౪.	కఠోపనిషత్	౧౩౨
౫.	ప్రశ్నోపనిషత్	౧౪౧
౬.	ముండకోపనిషత్	౧౪౯
౭.	మాండూక్యోపనిషత్	౧౫౫
౮.	త్వత్తిరీయోపనిషత్	౧౭౦
౯.	ఐతరేయోపనిషత్	౧౮౫
౧౦.	ఛాండోగ్యోపనిషత్	౧౯౦
౧౧.	బృహదారణ్యకోపనిషత్	౨౬౬
౧౨.	బ్రహ్మోపనిషత్	౩౪౬
౧౩.	శైవల్యోపనిషత్	౩౪౮
౧౪.	జాబాలోపనిషత్	౩౫౦
౧౫.	శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్	౩౫౩
౧౬.	హంసోపనిషత్	౩౬౩
౧౭.	ఆరుణికోపనిషత్	౩౬౫
౧౮.	గర్భోపనిషత్	౩౬౭
౧౯.	సారాయణోపనిషత్	౩౭౩
౨౦.	పరమహంసోపనిషత్	౩౭౪
౨౧.	అమృతబిందూపనిషత్	౩౭౬
౨౨.	అమృతసాదోపనిషత్	౩౭౭
౨౩.	అధర్వశిరోపనిషత్	౩౮౦
౨౪.	అధర్వశిఖోపనిషత్	౩౮౪
౨౫.	మైత్రాయణ్యోపనిషత్	౩౮౬
౨౬.	కౌషీతకీబ్రహ్మణోపనిషత్	౩౯౬
౨౭.	బృహజ్ఞాబాలోపనిషత్	౪౧౨
౨౮.	సృసింహతాపనీయోపనిషత్	౪౨౫
౨౯.	కాలాగ్నిరుద్రోపనిషత్	౪౪౯
౩౦.	మైత్రేయోపనిషత్	౪౫౧
౩౧.	సుబాలోపనిషత్	౪౫౬

విషయ } విషయాః
సంఖ్యా }

{ పుట
{ సంఖ్యాః.

౩౨. ఝరిణిపనిషత్	...	౪౨౦
౩౩. మంత్రిణిపనిషత్	...	౪౨౧
౩౪. సర్వసారోపనిషత్	...	౪౨౪
౩౫. నిరాలంబోపనిషత్	...	౪౨౮
౩౬. శుకరహస్యోపనిషత్	...	౪౮౧
౩౭. వజ్రనూచ్యుపనిషత్	...	౪౮౫
౩౮. తేజోబిందూపనిషత్	...	౪౮౭
౩౯. నాదబిందూపనిషత్	...	౫౧౩
౪౦. ధ్యానబిందూపనిషత్	...	౫౧౭
౪౧. బ్రహ్మవిద్యోపనిషత్	...	౫౨౪
౪౨. యోగతత్త్వోపనిషత్	...	౫౩౧
౪౩. ఆత్మబోధోపనిషత్	...	౫౩౯
౪౪. సారదపరివ్రాజిణిపనిషత్	...	౫౪౧
౪౫. త్రిశిఖాబ్రాహ్మణోపనిషత్	...	౫౬౯
౪౬. సీతాపనిషత్	...	౫౭౯
౪౭. యోగచూడామణ్యుపనిషత్	...	౫౮౩
౪౮. నిర్వాణోపనిషత్	...	౫౯౧
౪౯. మండలబ్రాహ్మణోపనిషత్	...	౫౯౩
౫౦. దక్షిణామూర్త్యుపనిషత్	...	౫౯౯
౫౧. శరణోపనిషత్	...	౬౦౨
౫౨. స్కందోపనిషత్	...	౬౦౫
౫౩. త్రిపాద్విభూతిమహానారాయణోపనిషత్	...	౬౦౬
౫౪. అద్వయతారణోపనిషత్	...	౬౩౯
౫౫. రామరహస్యోపనిషత్	...	౬౪౨
౫౬. రామతాపసీయోపనిషత్	...	౬౫౪
౫౭. వాసుదేవోపనిషత్	...	౬౬౬
౫౮. ముద్గలాపనిషత్	...	౬౬౮
౫౯. కాండేల్యోపనిషత్	...	౬౭౧
౬౦. మైంగలాపనిషత్	...	౬౮౪
౬౧. భిక్షుణిపనిషత్	...	౬౯౨
౬౨. మహాపనిషత్	...	౬౯౩
౬౩. శాశిరణిపనిషత్	...	౭౨౩
౬౪. యోగశిఖాపనిషత్	...	౭౨౫

విషయ } విషయాః
సంఖ్యా }

{ పుట
సంఖ్యాః.

౬౫. తురీయాతీతావధూతోపనిషత్	...	౭౪౬
౬౬. సన్న్యాసోపనిషత్	...	౭౪౭
౬౭. పరమహంసరూపజ్ఞోపనిషత్	...	౭౪౮
౬౮. ఆత్మమాలిన్యోపనిషత్	...	౭౪౯
౬౯. అవ్యక్తోపనిషత్	...	౭౫౦
౭౦. ఏకాత్మరోపనిషత్	...	౭౫౧
౭౧. అన్నపూర్ణోపనిషత్	...	౭౫౨
౭౨. సూర్యోపనిషత్	...	౭౫౩
౭౩. ఆక్షుప్త్యుపనిషత్	...	౭౫౪
౭౪. అధ్యాత్మోపనిషత్	...	౭౫౫
౭౫. కుండిన్యోపనిషత్	...	౭౫౬
౭౬. సానిత్యుపనిషత్	...	౭౫౭
౭౭. ఆత్మోపనిషత్	...	౭౫౮
౭౮. పాశపత్యబ్రహ్మోపనిషత్	...	౭౫౯
౭౯. పరబ్రహ్మోపనిషత్	...	౭౬౦
౮౦. ఆవధూతోపనిషత్	...	౭౬౧
౮౧. త్రిపురాతాపిన్యోపనిషత్	...	౭౬౨
౮౨. దేవ్యుపనిషత్	...	౭౬౩
౮౩. త్రిపురోపనిషత్	...	౭౬౪
౮౪. కతోపనిషత్	...	౭౬౫
౮౫. భావనోపనిషత్	...	౭౬౬
శ్రీచక్రం	...	౭౬౭
౮౬. రుద్రహృదయోపనిషత్	...	౭౬౮
౮౭. యోగకుండల్యుపనిషత్	...	౭౬౯
౮౮. శక్తిజాబాలోపనిషత్	...	౭౭౦
౮౯. రుద్రాక్షజాబాలోపనిషత్	...	౭౭౧
౯౦. గణపత్యుపనిషత్	...	౭౭౨
౯౧. దర్శనోపనిషత్	...	౭౭౩
౯౨. తారసారోపనిషత్	...	౭౭౪
౯౩. మహావాక్యోపనిషత్	...	౭౭౫
౯౪. పంచబ్రహ్మోపనిషత్	...	౭౭౬
౯౫. ప్రాణాగ్నిహోత్రోపనిషత్	...	౭౭౭
౯౬. గోపాలతాపన్యోపనిషత్	...	౭౭౮

VIII

విషయ } విషయాః		పుట } సంఖ్యాః.
౯౭. కృష్ణోపనిషత్	...	౯౦౧
౯౮. యాజ్ఞవల్క్యోపనిషత్	...	౯౦౪
౯౯. వరాహోపనిషత్	...	౯౦౭
౧౦౦. శాత్యాయనీయోపనిషత్	...	౯౨౩
౧౦౧. హయగ్రీవోపనిషత్	...	౯౨౬
౧౦౨. దత్తాత్రేయోపనిషత్	...	౯౨౯
౧౦౩. గారుడోపనిషత్	...	౯౩౨
౧౦౪. కలిసంతరణోపనిషత్	...	౯౩౬
౧౦౫. జాబాల్యుపనిషత్	...	౯౩౭
౧౦౬. సౌఖ్యగ్యులత్యుపనిషత్	...	౯౩౮
౧౦౭. సరస్వతీరహస్యోపనిషత్	...	౯౪౨
౧౦౮. బహ్వచోపనిషత్	...	౯౪౭
౧౦౯. ముక్తికోపనిషత్	...	౯౪౯

౧. సన్న్యాసోపనిషదః	...	౯౫౯
౨. యోగోపనిషదః	...	"
౩. సామాన్యవేదాంతోపనిషదః	...	"
౪. తైష్వోపనిషదః	...	౯౬౦
౫. తైష్వోపనిషదః	...	"
౬. శక్త్యుపనిషదః	...	"

ఇతి సర్వోపనిషత్సంపుటసహితా అష్టోత్తరశతోపనిషదః.

అనుబంధవిషయాః.

౧. నారాయణీయా యాజ్ఞిక్యపనిషత్	...	౧
౨. బ్రహ్మసూత్రాణి	...	౧౯
౩. భగవద్గీతా	...	౩౪
౪. మహావాక్యరత్నావళిః	...	౬౮
౫. పురుషసూక్తమ్, బ్రహ్మమేధః	...	౯౫
౬. అద్వైతతారావళిః	...	౯౬

శ్రీ రస్తు.

ఓం తత్సద్భిష్టాణే నమః.

సర్వోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః.

—

శ్లో. ఓమహం సచ్చిదానందం ద్వైతాభావోపలక్షితమ్,
శివం ప్రశాంత మమృతం శుద్ధం బ్రహ్మైవ కేవలమ్.

—

ఓం నమో బ్రహ్మదిభ్యో బ్రహ్మవిద్యా సంప్రదాయక ర్తృభ్యో
వంశ ర్షిభ్యో నమో గురుభ్యో నమో మహద్భ్యః. సర్వోప
నిషత్సహితః ప్రజ్ఞాసమునః ప్రత్యగర్థో బ్రహ్మైవాహా మస్మి,
బ్రహ్మైవాహామస్మి.

—

శివాయ హరయే ధాత్రే వసిష్ఠాయ చ శక్తయే, పరాశరాయ
న్యాసాయ నమోఽస్తు శుకయోగినే. శ్రీగొడపాదాచార్యాయ మాం
క్షాత్కార్యార్థోపదేశినే, గోవిందభగవత్స్వాదాచార్యాయ చ నమోనమః. సా
క్షాచ్ఛివావతార శ్రీశంకరాచార్యమూర్తయే, గురవే సర్వజగతాం
భాష్యకారాయ తే నమః. శ్రీమద్వివరణాచార్యం శారదాపీఠవాసినమ్,
సురేశ్వరగురుం వందే ఐదృపాదాదికాం స్తథా. తచ్చిష్యశిష్యశిష్యాది
గురుపారంఽరీక్రమాత్, సర్వశాస్త్రప్రవక్తారం శ్రీశివారంభవం గురుం,
శ్రీవిద్యారణ్యచరణం వందేఽస్మదేశికాం స్తథా, పృథుప్రస్థపురీవాసి వెల
నాడుద్విజోత్తమాః, వేదశాస్త్రశాస్త్రనిష్ఠాః యాయజ్ఞాకాన్వయాయ
నః, విద్యాగురుః వాసుదేవశాస్త్రిణ స్సర్వవిద్వరాః. ప్రణమామి
ముహూ ర్భక్త్యా భాష్యపాఠాదికర్తసు, తత్ప్రసాదబలేనైవ విజ్ఞాతం
యచ్ఛ కించన. సర్వోపనిషదా మేత త్తాత్పర్యం భాష్యసమృతం, శ్రుతి
వాక్యై స్తథాఽఽచార్యవాక్యైరేవ విశేషతః, జిజ్ఞాసుజనతోమాయ
సంగ్రహేణ బ్రవీమ్యహమ్.

శ్రీబెంగళూరుసిద్ధాంతిను బ్రహ్మణ్యమనీషిణా,
సర్వోపనిషదాం కించి త్తాత్పర్య మిహ కథ్యతే.

బ్రహ్మవిద్యాప్రాప్త్యుపసర్గప్రశమనాయ తత్తదుపనిషదుక్తశాంతిః సతేత్.

౧. వాజసనేయసంహితోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః.

శుక్లయజుర్వేదే వాజసనేయసంహితాంతే ఈశావాస్యమిత్యా
దయోఽష్టాదశమంత్రాః కర్తవ్యవినియుక్తాః. కిం త్వకర్తవ్యేషన్యాత్తన
శుద్ధత్వాపాపవిధత్వైకత్వ నిత్యత్వాశరీరత్వసర్వగతత్వాదిలక్షణయా
ధాత్వప్రకాశకాః. అతశ్చ రహస్యార్థజ్ఞాపకతయా ఉపనిషద ఇత్యు
చ్యంతే. తత్రాత్మనో యాధాత్వ ముత్పాద్యం వికార్య మాప్యం
సంస్కార్యం వా, కర్తృభూక్తృవేతి సందేహః. తత్రాత్మ స్యవిద్యాధ్యస్తా
నేకత్వకర్తృత్వభూక్తృత్వాదిక మశుద్ధత్వపాపవిధత్వాదికం చోపా
దాయ యశ్చ కర్మఫలాధీ ద్విజాతి రహ మి త్యాద్యధ్యాసవాంశ్చ,
త మధికారిణముద్దిశ్య లోకబుద్ధిసిద్ధాని కర్తాణి విహితాని. తస్మా త్తే
మంత్రాః ఆత్మయాధాత్వప్రకాశనేన కర్తవిజ్ఞానం నివర్తయంత శ్లోక
మోహాదివిచ్ఛేదకమాత్మైకత్వజ్ఞాన ముత్పాదయంతీతి. అత్రాద్యమస్త్రేణ
సర్వేషణాపరిత్యాగేన జ్ఞానవిప్లవౌక్తా. ద్వితీయేన మస్త్రేణ తు జిజీవిషూ
ణా మజ్ఞానాం జ్ఞానవిప్లాసంభవేన కర్తవిప్లవౌక్తా. అనుర్యా నామత ఇత్యా
దినా అవిద్యన్విందాద్వారేణ స పర్యగా దిత్యాడిమంత్రైః అకాయ
మపాపవిధ మిత్యాద్యాశ్చ యాధాత్వ ముక్తమ్. అకామినాంతు సన్నాన్
సినాం “యస్తిస్సర్వాణి భూతా న్యాత్మైవాభూద్విజానతః. తత్రకో మో
హః కశ్చోక ఏకత్వ మనుపశ్యత” ఇత్యాత్మైకత్వజ్ఞానవిప్లా దర్శితా. జ్ఞాన
కర్తణోః పృథక్ఫల శ్రవణాత్ స సముచ్చయః. యస్తు కర్త సముచ్చితజ్ఞానం
పురుషార్థసాధనం వేద, తస్య సముచ్చయ కారిణః క్రమేణ పురుషార్థసిద్ధిః.
అవిద్యయాఽగ్ని మోత్రాదికర్తృణా మృత్యుం స్వాభావిక ప్రమాదాదికం
తీర్త్వా విద్యయా దేవతాత్మైకజ్ఞానేన అమృతం దేవతాత్మభావ మశ్ను
త ఇత్యుక్తం. సంభవాసంభవశబ్దాభ్యాం అన్యదేవేతి శబ్దేన చ జ్ఞానకర్త
ణోః పృథక్ఫలౌక్త్యా విరుద్ధయో స్తయోర్న సముచ్చయః. తస్మా త్సన్నాన్

సినాం కర్తాసముచ్చితబ్రహ్మత్యేజ్ఞాననిష్ఠయైవామృతత్వసిద్ధి రి త్వేవ నిషద స్సిద్ధాస్తః.

ఇతి వాజసనేయసంహితోపనిషత్తాత్పర్యార్థసంగ్రహః.

౧. కేనోపనిషత్తాత్పర్యవిషయార్థసంగ్రహః.

సామవేదే తలవకారశాఖోపనిషది నవమాధ్యాయః కేనేషిత మిత్యాదిః. తత్ర చ శ్రోతాని స్మారాని చ కర్తాణి దక్షిణమార్గప్రతి పత్తయే పునరావృత్తయే చ భవంతీతి సుకృతపరిపాకాద్విరక్తస్య ప్రత్యగాత్మవిషయా జిజ్ఞాసా ప్రవర్తతే తదేత ద్వస్తుప్రశ్నప్రతిపచన లక్షణయా శ్రుత్యా ప్రదర్శ్యతే. మనఃప్రాణవాక్చక్షుశ్శోత్రాణి కే నాభిప్రేతాని ప్రేషితాని చ స్వస్వకార్యే ప్రవర్తంత ఇతి ప్రత్యగాత్మ జిజ్ఞాసా శ్శిష్యస్య ప్రశ్నః. సర్వస్వైవ కరణకలాపస్య యదర్థప్రయుక్తా ప్రవృత్తిః శుద్ధబ్రహ్మణో చేతియశ్చత్వైవ శ్రోత్రస్య శ్రోత్రమిత్యాదినా జ్ఞేయం. యతీ చైతన్యాధిష్ఠితస్యైవ శ్రోత్రాదే స్వస్వకర్మమతా, అత శ్శోత్రాదే శ్శోత్రాదిలక్షణం బ్రహ్మజ్ఞేతివిదిత్వా శ్రోత్రాద్యాత్మ భావం పరిత్యజ్య ధీమంతః మమకారాహంకారలక్షణా దస్తాల్లోకా ద్వాన్యవృత్త్య సర్వేషణాః పరిత్యజ్య అమరణధర్మాణో భవంతీతి గురోః ప్రతిపచనమ్. చక్షుర్వాఙ్మనాంసి స్వప్రకాశకం బ్రహ్మ న గచ్ఛన్తి. ఇంద్రియమనసోరగోచరత్వాత్తద్బ్రహ్మేద్యశ మితి న విజానీమః. మనఃప్రభృతీనాం ప్రేషకత్వేనాస్తీ శ్యమమితం. న ప్రత్యక్ష మనుభూతం. త త్కేన ప్రకారేణ జ్ఞేయమ్? ఉపదిశే చ్చిష్యాయ? జాతిగుణక్రియా విశేషణరాహిత్యేన తదన్యస్థై ఉపదేష్టుం న శక్యమ్. ఏవం ప్రత్యక్షాది ప్రమాణైః ప్రత్యాయయితు మశక్యత్వేనైవ తదుపదేశార్థ ముగమ ఇవ్యతే. విదితావిదితాభ్యాం అవిద్యాతత్కార్యాభ్యాం విలక్షణం తత్. ఇథం హేయోపాదేయప్రతిషేధేన స్వాత్మానన్యత్వా ద్భ్రష్టాణా ఉద్విషయా జిజ్ఞాసా శిష్యస్య నివర్తితా న్యా దితి తాత్పర్యమ్. త త్కథమసి ప్రపచనమేధాబహుశ్రుతయజ్ఞాదిభ్యోఽవగన్తుం న శక్యతే. ఆచార్యోపదిష్టతత్త్వమస్యాదిమహావాక్యైః అహం బ్రహ్మసీతి శాబ్దా

పరోక్షే బ్రహ్మచైతన్య మధిగమ్యతే. కర్తృణ్యుపాసనే చాధిక్యత స్సంసారి
 ఫలం ప్రాప్తు మిచ్ఛతి సాధనానుష్ఠానేన. తస్మాదన్య ఉపాసోఽన్య విష్ణు
 రీశ్వరో వా బ్రహ్మ భవతు మర్త్యతి, న త్వాత్మా లోక ప్రత్యయవిరో
 ధాత్. ఇతి శిష్యశంకాం పరిహర్తుం వాఙ్మనశ్శక్తుశ్శ్రోత్రపూణాదిభి
 రుపాన్యం బ్రహ్మ న భవతి. తై ర్యదగ్రాహ్యం, తే చ యద్భలేన చేష్టంతే,
 తద్బ్రహ్మతి జ్ఞేయమిత్యుక్తం. ఏవం హేయోపాదేయవిపరీతస్త్వ
 మాత్మా బ్రహ్మేతి ప్రత్యాయితః శిష్యః అహమేవ బ్రహ్మేతి సుష్టు
 మా గృహ్ణీయా దిత్యాచార్యః శిష్యబుద్ధివిచాలనార్థం వక్తి. యది
 మన్యనే సుష్టు వేదాహం బ్రహ్మేతి తదల్పమేవ. య ద్విధ్వస్తసర్వో
 పాధివిశేష మనస్త మేక మద్వైతం బ్రహ్మ న త త్సువేద్యమ్. తస్మా
 దద్యాపి విచార్యమేవ మన్యే. ఏవం శిష్యాచార్యసంవాదం ప్రదర్శ్య
 శ్రుతి స్సమస్తసంవాదనివృత్త మర్థం బోధయతి. విదుషా బ్రహ్మహమితి
 విజ్ఞాత మన్యదిత్యవిజ్ఞాతమ్. అవిదుషాన్యదితి విజ్ఞాతం బ్రహ్మహమితి
 విజ్ఞాతమ్. ప్రతిబోధవిదితం నిర్వికల్పకస్వరూపసంవిత్సంవేద్యం బ్రహ్మ.
 తాదృశీ సంవి ద్బ్రహ్మవిద్యా. తయా అమృతం విందతే. కష్టా ఖలు
 సంసారగతి రజ్ఞానాత్. అత ఇహైవ చే న్ననుష్ఠ్యేఽధిక్యతో యద్యవే
 దీత్, తదాఽస్తి సత్యమ్. యది నావేదీత్ తదా మహా వినాశః స్యాత్.
 తస్మా త్పర్యభూతేషు చైక మాత్మతత్త్వం విజ్ఞాయ ధీమంతః ప్రవృత్తి
 ధర్మా ద్వాన్యపృత్య అద్వైత మాపన్నా స్సన్తః అమృతా భవన్తి. య
 త్ప్రమాణై ర్విజ్ఞాతం తదస్తి. యన్నాస్తి తదజ్ఞాతం. శశశృంగకల్ప
 మత్యంత మసదేవ దృష్టం. తథై వావిజ్ఞాతం బ్రహ్మసదేవ స్యా దితి
 మందబుద్ధీనాం వ్యామోహనిరాసాయ కాచి దాఖ్యాయికోచ్యతే.
 తదేవ హి బ్రహ్మ చుర్విజ్ఞేయం దేవానాం, జయపరాజయ హేతు స్సురా
 సురాణాంచ త త్కథం నాస్తీ త్యేతస్యార్థస్య అనుకూలాని వచాం స్యత్రి
 దృశ్యంతే. బ్రహ్మవిద్యాప్యతిరేకేణ ప్రాణీనాం కర్తృత్వా ద్యభిమానో
 మిథ్యేతి దర్శయ త్యాఖ్యాయికా. యథా దేవానాం జయాద్యభిమాన
 స్తద్వదితి. దేవాసురసంగ్రామే ధర్మ సేతు భేత్తూ అసురాః బ్రహ్మైవ
 విజగ్యే. తదజానంతో దేవాః అస్తాకమేవాయం మహిమేత్యేతుంత.
 మిథ్యాభిమానా త్పరాభ వేయు దేవా ఇత్యనుకంపయా మాయ బ్రహ్మ

పరమేశ్వరాఖ్యం దేవానా మింద్రియగోచరే ప్రాదుర్బభూవ. కిమి
దం పూజ్యం మహా ద్భూత మితి బ్రహ్మ న న్యజానంతి దేవాః. అగ్ని
ర్వాయుశ్చ తద్విజ్ఞాతు మశక్తౌ వభూతాం. సువాదమాత్రమపి నా
దాదింద్రాయ. తిరోహితం బ్రహ్మ. యత్రాకాశే దృష్టం తిరోహితం
బ్రహ్మ తత్రైవ తస్మా విద్రస్య భక్తిం బుద్ధ్యా బ్రహ్మవి ద్యోమారూపిణీ
ప్రాదురభూత్. హైమవతీం వప్ర చేచ్ఛందః కిమేత ద్దృష్టమితి. సా
బ్రహ్మైతి హేమవాచ. తద్భలేన విజయోఽస్తాభిః ప్రాప్త ఇతి మత్త్వా
దేవా దురభిమానం తత్యజః. పార్వతీముఖా దిదం బ్రహ్మే త్యతిశయేన
జ్ఞాతవా నింద్రః ఇత్యధిదైవతం=దేవతావిషయం బ్రహ్మణ ఉపమానద
ర్శనమ్. అధాధ్యాత్మం=అనంతరం ప్రత్యగత్త్వవిషయ ఆదేశ ఉచ్యతే.
నిరుపాధికం బ్రహ్మ మందబుద్ధిభి రాకలయితుం న శక్యతే ఖలు. అంతః
విద్యున్ని మేషణవత్ ద్రుతి ప్రకాశనధర్మీత్యధిదైవతం. మనఃప్రత్యయన
మకాలాభివ్యక్తిధర్మీత్యధ్యాత్మం చ. ఏవ మాదిశ్యమానం బ్రహ్మ మంద
బుద్ధిగమ్యం భవతీత్యుక్తమ్. ఏవగ సగుణబ్రహ్మోపాసకో గుణవాన్
భవతి; నిగుణబ్రహ్మోపాసకస్తు బ్రహ్మేవ భవతి సర్వవిషయవ్యాప్యత
ప్రత్యగత్త్వనిష్ఠత్వా ద్బ్రహ్మవిద్యాయాః బ్రహ్మవిద్బ్రహ్మైవ భవతీతి
వేదాంతసిద్ధాంతాత్. య ఏతాం బ్రహ్మవిద్యాప్రతిష్ఠాం వేద అవిద్యా
కామకర్మలక్షణం సంసారబీజం విధూయ సుభూత్ కే స్వాత్మని ప్రతితి
ష్ఠతి. న పున స్సంసార మాపద్యత ఇత్యభిప్రాయః.

ఇతి తలవకాగోపనిషత్తత్వవివరణసంగ్రహః.

3. అథ కరోపనిషత్తత్వవివరణసంగ్రహః.

ఓం నమో భగవతే వైవస్వతాయ మృత్యవే బ్రహ్మవిద్యా
చార్యాయ నచికేతనే చ. సదేర్ధాత్ ద్విశరణగత్యవనాదనార్హస్యప
నిపూర్వస్య క్విప్సిశ్చయంతస్య యోగ ముపనిషదితి. ఉపనిషచ్చబ్రేన
వేదాంతవేద్యవస్తువిషయా విద్యోచ్యతే—అవిద్యాదే స్సంసారబీజస్య
విశరణాద్ధింసనా ద్విదాశనా దితి నేనార్థయోగేన బ్రహ్మవిద్యా. తత్త్వా
పకో వేదాంతశోఽనిష దిత్యుచ్యతే. ప్రయోజనం చాత్యంతికి సంసార

సర్వోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః.

నిష్కృతి గృహస్థాపిలక్షణా. తత్రాఖ్యాయికా విద్యాస్తుత్యర్థా. — వా
జశ్రవసో నామ యజమానః సర్వమేధేనేజే. సర్వస్వం ధనం దక్షిణం
దదా. తస్య పుత్రో నచికేతా నామ బభూవ. ఋత్విగ్భ్యో దీయ
మానాః జ్ఞిర్ణాః గాః వశ్యక్ తాత కస్తే మాం దాస్యసీ త్యపుచ్ఛత్.
నాయం కుమారస్వభావ ఇతి కుద్ధస్య నితా మృత్యవే త్వాం దదామీ
త్యువాచ. స చపిత్రాజ్ఞయా యమభవనం గత్వా తిస్రో రాత్రీ రువాస.
వైవస్వత శ్చోపవాసిన మతిధిం పూజయన్ త్రీ న్వరా న్దదా. వప్రే చ
నచికేతాః పితౄ శ్చాంతిసంకల్పతాదికం ప్రధమం వరం; అగ్నివిజ్ఞానం
ద్వితీయం స్వస్య వప్రే; మృతే మనుష్యే శరీరేంద్రియమనోబుద్ధివృత్తి
రిక్తో దేహంతరసంబంధ్యాత్మాఽస్తీతి కేచిద్వదంతి. నాయ మస్తీతి
— చైకే స్రావహః. అత శ్చాస్తాకం నప్రత్యక్షేణాప్యనుమానేన నిర్ణయవిజ్ఞా
నం. ఏతద్విజ్ఞానాధీనో హివరః పురుషార్థఞ్చత్యేత ద్విద్యాం. తంత్యయాజ్ఞా
పితో విజానీయా మహ మితి తృతీయ మవశిష్టం వరం వప్రే వైవస్వతశ్చ
వరద్వయం దత్వా నిశ్రేయససాధనాత్తజ్ఞానార్హోఽయం న వే త్యేత
త్పరీక్షార్థం ఫలాంతరైః ప్రలోభయామాస పుత్రపౌత్రచిరాయస్సంప
దాదిభిః. ఏవం ప్రలోభ్యమానోఽపి నచికేతాః సర్వా న్గామా
ననిత్యా న్నన్వాసః అమృతిత్వసాధక మాత్తజ్ఞాన మేవ వప్రే.

మృత్యు శ్శివ్యం షరీత్య విద్యాయోగ్యతాం చావగమ్య సంసార
భాజా మవిద్యావరణవిడేపతృష్టాపాశాద్యనర్థశతం నిరూపయన్ మను
ష్యాణాం సహస్రేషు కశ్చి చ్ఛేయోఽర్థీ భవేదితి శ్రేయస్సాధన మా
త్తజ్ఞానం ప్రశంసన్ ప్రప్రారం శ్లాఘయామాస త్వంతు సర్వకామపరిస
మాప్తి మభయస్య పార మత్యసాక్షీ రితి. యం త్వం జ్ఞాతు మిచ్ఛ
స్యాత్తానం ప్రాకృతివివయవికారవిజ్ఞానై రనుప్రవిప్తం, త మధ్యాత్మ
యోగాధిగమేన మత్వా హర్షశోకౌ జహాతీ జ్ఞానస్యావిద్యాతత్కా
ర్యనివృత్తిం ఫల మువాచ పృథక్కృత్య శరీరాదే రాత్తానం యో
వేత్తి స మోదనీయం లభ్యా మోదతేఽతో మోక్షార్హం త్వాం
మన్యే చే త్యువాచ. తచ్చుత్వా నచికేతాః పునరాహ—భగవన్
శాస్త్రీయధర్మానుష్ఠానతత్ఫలతత్కారకేభ్యశ్చ పృథగ్భూతం అధర్మా
చ్ఛాన్యత్ కార్యకారణాభ్యాం చ విలక్షణం కాలత్రయేణాపరిచ్ఛిన్నం

సర్వవ్యవహారగోచరాతీతం వస్తు జానాసి తద్వద మహ్యమితి. ఇ
 వం పృథ్వవతే మృత్యు రువాచ సర్వై ర్వేదై రామాతం స
 తహఃఫలీభూతం పదం సంక్షేపత స్తే బ్రహ్మి త దోంశబ్దప్రతీకమితా
 శబ్దవాచ్యమ్. బ్రహ్మప్రాప్త్యాలంబనానా మేత త్ప్రశస్యతమ మిత
 పదిశ్య ఓంకారాలంబన స్వాత్మనః అశేషవిశేషరహితసాక్షాత్స్వరూ
 నిర్దిధారయిషయా, న జాయతే స మ్రియతే నిత్య శ్శాశ్వతోఽ
 మాత్మా హన్యమానేఽపి శరీరే న హన్యతే శరీరమాత్మాత్వద్వప్తి ర్
 తేతి మన్యతే చే త్స హన్యతే మయా హంతా హన్యమానశ్చోభా
 విజానీతః. వస్తుత శ్చాత్మా న హంతి న హన్యతే చ. సర్వసామరూ
 వస్తూపాధికత్వా దణోరణీయా న్నహతో మహీయాన్ బ్రహ్మదిస్త
 పర్యంతస్య హృదయే నిహితః తమహ మస్తీతి సాక్షా ద్విజాన నిగ
 శోకో భవతి. ప్రాకృతైః కామిభిః పురుషై రన్యథా దుర్విజ్ఞేయః. అ
 లోఽపి దూరం ప్రజతీవ. సితిగత్వాదివిరుద్ధానేకధర్మోపాధికత్వా ద్విః
 రూప ఇవ భాతి తద్విజ్ఞానా చోక్తకాత్యయో భవేత్. యద్య
 దుర్విజ్ఞేయోఽయమాత్మా తథాప్యపాయేన సువిజ్ఞేయః. స్వాత్మ కా
 స్వాత్మా స్వాం తనూం నామ స్వకీయం యాథాత్మ్యం విష్ణుః
 ప్రకాశయతి న కేవలప్రపచనాదిభిః శ్రుతిస్మృత్యవిహితా త్పావక
 ణోఽనుపరతః ఇంద్రియతాల్యా దశాంతః అవిక్షిప్తచిత్త శ్చాత్మాన
 నాఘ్నయాత్. బ్రహ్మవిజ్ఞానే వైనం ప్రకృత మాత్మాన మాఘ్నయాత్
 ఉపన్యస్తయో ర్విద్యావిద్యయో ర్విరుద్ధఫలనిర్ణయాయ ప్రతి
 త్తిసాకర్యార్థం రథరూపకల్పనయా త్వాత్మానాత్మానాపుపన్యస్తా. ప్ర
 స్తప్తప్రాప్యయో ర్జీవవరయోః రథస్వరూపితశరీరాంతర్వర్త్యేకగుహ
 ర్తిత్వం కథితమ్. ఛాయాతపనిర్దిష్టా ప్రకాశత్వప్రకాశత్వయోః జీవప
 మాత్మ పరత్వే అనుభవాత్ బుద్ధిజీవా ఋతం పిబంతావతి నిర్దిష్టా.
 న్యథా పరస్మి న్భ్రష్టాణి నిర్లిప్తే కర్మఫలభాక్తృత్వం ప్రసజ్యేత. బుద్ధిజీ
 వరత్వేతు కర్మఫలభాగకరణేన కర్తృత్వోపచారేణ పిబంతావతి ని
 శస్యోపపత్తేః. రథరూపితదేహస్థ స్వావిజ్ఞానసతో బుద్ధిసారథే ర్జన్తమ
 ణసంసారాధిగమః ఫలమ్. విజ్ఞానవత్సారధ్యుపేతస్య రథినః పునర్జన్మాభ
 వః ఫలమ్, వ్యాపనశీలత్వా ద్విష్ణుశబ్దగమ్యం బ్రహ్మైవ ప్రాప్యం తత్త్వ

సర్వోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః.

ందియాణి స్థూలా న్యాయభ్య సూక్ష్మతారతమ్యక్రమేణ ప్రత్యగాత్మ
 యోగముః కర్తవ్య ఇ త్యుత్తరోత్తరపరత్వ ముక్తం. బుద్ధిశబ్దవాచ్య
 మధ్యవసాయాద్యారంభకం భూతసూక్ష్మం బోధాబోధాత్మకం హైరణ్య
 గర్భతత్త్వం బుద్ధేః పరో మహా నాత్మే త్యుక్తమ్. మహతోఽపి సూక్ష్మ
 తరం సర్వస్య జగతో బీజభూత మవ్యాకృతనామరూపసత్త్వం సర్వకా
 ర్యకారణశక్తిసమాహారరూప మవ్యక్తం అవ్యాకృతాకాశాదినామవా
 చ్యం. పరమాత్మన్యోతప్రోతభావేన వటకణికాశ్రితవటపృక్షశక్తివ త్స
 మాశ్రితం అవ్యక్తా త్సూక్ష్మతమః సర్వకారణకారణత్వా త్ప్రత్యగాత్మ
 త్వాచ్చ సర్వపూరణా త్పురుషః ప్రాప్యః. తస్మాత్ పరం న కించిదపి ఇతి
 సంసారిణాం ప్రకృష్టా గతిరుక్తా. తత్ప్రతిపత్తుపాయశ్చ వా గాదీ నుప
 సంహృత్య బుద్ధిమాత్మని యచ్ఛేదిత్యుక్తః. ఏవం పురుషే మిథ్యాజ్ఞాన
 విజృంభితం క్రియాకారకఫలలక్షణం నామరూపకర్తృత్వముం స్వాత్మ
 యాభాత్సృజ్ఞానేన మరీచ్యుదకరజ్జనర్పగగనమలాని, మరీచిరజ్జగగన
 స్వరూపదర్శనేనేవ ప్రవిలాప్య, స్వస్థః కృతకృత్యో భవతి. అతస్తద్దర్శ
 నార్థం అనాద్యవిద్యాప్రసృష్టా హేజంతవః ఉత్తిష్టతే త్యాద్యుపదేశః
 కృతః శబ్దస్మరూపాదిగుణరహితం అనాద్యసంశం బ్రహ్మాత్మాన మవగ
 మ్య మృత్యుగోచరా దవిద్యాకామకర్తృలక్షణాత్ నాచికేతవిద్యాశ్రవ
 ణాదీనాం బ్రహ్మలోకే ఆత్మభూత ఉపాస్యో భవతీతి ఫల ముక్తమ్.

అథ ఆత్మదర్శనకారణాని ప్రదర్శితాని. ప్రాయేణ లోక స్స
 రోవోఽపి స్వభావేన పరాగ్దృష్టిః, అత స్సంసార మనుభుక్తే. కశ్చి ధీరః
 తాం సృష్టిమంతః ప్రతినివర్త్య ప్రత్యక్షమాత్మానం పశ్యతి విజ్ఞానస్వభా
 వాత్తనా రూపాదినుభు ప్రత్యయా నివిజానాతి సర్వో లోకః; సతు దేహాది
 సంఘాతః; తస్మా దాత్మైవ విజ్ఞాతా, అతిసూక్ష్మత్వా ద్దుర్విజ్ఞేయం బ్రహ్మ
 త్యాశంక్య తత్ స్వప్నాంతిజాగరితాంతజ్ఞాతృ, సాక్షా దహ మస్మి త్వన
 గమ్య ధీరో న శోచ తీత్యుక్తం. అంగుష్ఠపరిమాణం హృదయపుండరీకం
 త చ్చిద్రవర్త్యతః కరణోపాధి రంగుష్ఠమాత్రః. అంగుష్ఠమాత్రవంశ
 పర్వమధ్యవర్త్యం బరపత్పురుషశ్శరీరే తివతి. ఏతదైవతదితి తస్య
 బ్రహ్మైక్యముపదిష్టమ్. అథ దుర్విజ్ఞేయత్వా ద్బ్రహ్మణః పునరపి ప్రకా
 రాంతరేణ తత్త్వనిర్ధారణోపాయాః ప్రదర్శితాః. పురం నామ శరీర

వాత్ విశ్వేర్యంతే ప్రదీపనిర్వాణవత్సర్వబంధోపశమాత్ బ్రహ్మప
భవతీత్యదైవతసిద్ధాంత ఉపనిషత్తాత్పర్యవిషయః.

ఇతి కథవత్తీతాత్పర్యవిషయాధ్యసంగ్రహః.

౪. ప్రశ్నోపనిషత్తాత్పర్యవిషయాధ్యసంగ్రహః.

అధర్వణే బ్రహ్మ దేవానామిత్యాది మస్త్రనిర్ణీతమే వాత్సతత్వం
బ్రహ్మణ మనువదతి ఋషిప్రశ్నప్రతివచనాభ్యాయికయా విద్యా
స్తుతా. తస్యాం ప్రశ్నోపనిషది భారద్వాజాదిప్రశ్నానాం పిష్పలానోక్త
ప్రతివచనైః బ్రహ్మతత్త్వనిర్ణయః శ్రుతః. తపోబ్రహ్మచర్యశ్రద్ధాగురుసే
వాదివతః ప్రప్టుమకార ఉక్తః. ప్రజాః కుతః ప్రజాతా ఇతిప్రశ్నః. ప్రజా
వతి స్త స్తప్త్యా అగ్నిహోమాత్కరిం మిథున ముత్పాదయామాస. శీతోష్ణ
యోగాత్ప్రజా ఉత్పన్నా ఇతి తత్పరిణామప్రకారాః తత్తద్గతయశ్చ
ప్రదర్శితాః. చంద్రాగ్నీదిత్యస్వరూపాణి విచారితాని. దక్షిణోత్త
రగతీ విచారితే. తత్తద్వజ్జైః తత్తద్విధునోత్పత్తిః. రత్యా ప్రజాసంభవః,
తత్క్రమః ఫలం చోక్తం. ప్రాణోత్తా ప్రజాపతిగితి పూర్వప్రశ్నోక్తమ
స్తి న్మరీచేవధారయితవ్య మితి ప్రశ్నాంతరారంభః. తనుకరణధార
కాః కతి దేవాః, తేషు కో వరిష ఇతి ప్రశ్నః. పంచభూతాని శరీరా
రంభకాణి, ఇంద్రియాణి శరీరధారకాణి. కార్యలక్షణా దేవాః. ఇ
దం కార్యకరణసంఘాత మహమేవ ధారయామిత్యవప్తంభేన పరస్పరం
వివదంతే. పరిక్షాయాం ప్రాణో వరిష్ఠ ఆసీత్. ఏష ప్రాణోఽగ్నిసూర్య
పర్జన్యేంద్ర వాయుఃపృథివ్యాదిరూపః. వాగాదిభిః ప్రాణైః స్తుతః ముఖ్య
ప్రాణః ప్రజాపతిచేవత్యవధృతమ్. కుతః ప్రాణోఽజాయత ఇత్యాది
ప్రశ్నః. ఆత్మన ఇత్యుత్తరమ్. ఆత్మా సమ్రాట్సమ్యేన వర్ణితః. హృది స ఉ
పాస్యః. బౌహ్యప్రాణోఽ-ధిదైవత మాదిత్యః. ఆదిత్యాదిరూపేణ ముఖ్య
ప్రాణః ప్రాణాద్యనుగ్రహకః. మరణకాలే యచ్ఛిత్రో జీవః తే వైష
ముఖ్యప్రాణవృత్తి మాయాతి. ప్రాణస్తం భోక్తారం కర్తవశా ద్యథా
సుకల్పితం లోకం నయతి. ఇహసంతత్యవిచ్ఛేదః పరత్ర ప్రాణసాయు
జ్యాదికం ప్రాణవిద్యాయాః ఫలమ్.

ప్రశ్నత్రయేణాపరవిద్యాగోచరం పరిసమాప్య అభేదాసి మసా
 ధ్యసాధనలక్షణ మప్రాణ మమనోగోచర మతీంద్రియ మవిషయం శివః
 సత్యం పురుషాఖ్యం వక్తవ్య మితి పరవిద్యాగోచరం ప్రశ్నత్రయ మా
 రభ్యమ్. దేహే జాగ్రదాద్యవస్థాసు పురుషః కీదృశ ఇతి జ్ఞాతుం స్వప్నోఽ
 చార్యతే జాగ్రద్దర్శనాన్నివృత్తస్య జాగ్రద్వదంతశ్శరీరే యద్దర్శనం స్వ
 ప్న ఇత్యుచ్యతే. తత్త్విం కార్యలక్షణేన దేవేన నిర్వర్త్యతే? కింవా కా
 రణలక్షణేన కేనచిత్? జాగ్రత్స్వప్నవ్యాపారోఽంతో నిరాయాసలక్ష
 ãంసుఖం కస్య? సముద్రంప్రవిష్టనద్యాదివత్, సుషుప్తిప్రళయకాలయోః
 కార్యకరణసంఘాతః కిస్తిక్ప్రాలీనస్సంప్రతిష్ఠితో భవతీతిప్రశ్నః. అస్తం
 గచ్ఛతస్సూర్యస్య తేజోమండలే మరీచయస్సర్వా ఏకీభవంతి, పున
 రుదయతః ప్రచరంతి; ఏవం సర్వాణి కరణాని మస స్వేకీభవంతి. తేన
 పురుష స్వపీతీత్యుచ్యతే. తదా శరీరే ప్రాణగ్నిర్జ్వాగర్తి. ఏష దైనం
 దినో యజ్ఞః. ఏవం విదుషః శ్రోత్రాద్యపరమకాలాదారభ్య యావ
 త్సుప్తా స్థితో భవతి తావత్సర్వయాగఫలానుభవో నావిదుషా మివా
 నర్థాయేతి విద్యతా స్తూయతే. జాగ్రత్సుషుప్త్యంతరాళే రవిశ్శివ
 త్స్వాత్మని సంహృత శ్రోత్రాదికరణః స్వప్నే విషయివిషయలక్షణ
 మనేకాత్మభావగమన మనుభవతి స్వతంత్రః క్షేత్రజ్ఞః. నహి పరమార్థ
 తః స్వతి స్వపీతి జాగర్తివా; మనఉపాధిశృతిమేవ తస్య జాగరణం స్వ
 ప్నశ్చ. తస్మా దాత్మనః స్వయంజ్యోతిష్టోవపత్తి రవ్యాహతా. యదా
 మనో దావాగ్నివ దవిశేషనిజ్ఞానరూపేణ శృత్స్నశరీరం వ్యాప్యవతి
 ష్ఠతే. తదా సుషుప్తో భవతి. దర్శనద్వారస్య తేజసా నిరుద్ధత్వా స్తనఆ
 భ్యో దేవః స్వప్నాన్ సపశ్యతి. ఆనందమయకోశశబ్దితం అనభివ్యక్తమ
 నఆదివాసనావద్దానం. సుషుప్తిధర్మి. సుషుప్తౌ స్వరూపసుఖమేవ. విశే
 షవిజ్ఞానరూపవిజ్ఞేయూభావే నిర్వాతస్థదీప్యప్రభావత్ సమ్యక్స్పృశాశతే.
 తదా పక్షిణో నివాసవృక్షమివ సర్వ మాత్మని అక్షరే సంప్రతిష్ఠతే.
 సర్వం భూతతన్మాత్రాదికం కరణవిషయాదికం చ అక్షరే ఆత్మని సంప్రతి
 ష్ఠతే. అక్షరం ప్రతీపద్యతి ఇతి తదేకత్వవిదః ఫల ముక్తమ్. అక్షరం తు
 సర్వవిశేషణరహితం మనోవాగాద్యగోచరం సత్యం పురుషాఖ్యమ్
 స విజ్ఞానాత్మా అగ్నివిధి దేవే శ్చక్షురాదిభిః ప్రాణైః పృథివ్యాదిభూ

తైః సహ యత్యాక్షరే ప్రవిశతి తదక్షరం సర్వత్వాగీ వేత్తి విద్యయా
ఽహమస్మితి, స సర్వజ్ఞః.

అథేదానీం పరాపరబ్రహ్మప్రాప్తిసాధనత్వే నోంకారస్యపాసన
విధిత్సయా ప్రశ్నః తేన కతమం లోకం జయతీతి. సత్యమక్షరం పురు
షాఖ్యం పరం బ్రహ్మ, అపరం చ ప్రాణాఖ్యం ప్రథమమం ఓంకారప్రతీక
త్వా దోంకార ఏన. పరం హి బ్రహ్మ శబ్దాద్యుపలక్షణసర్వం
సర్వధర్మవిశేషవర్జితమతీంద్రియం స శక్యం మనసాఽవగాహితుం. ఓంకా
రేతు విష్ణోద్విప్రతిమాన్ధానీయే భక్త్యా వేశితబ్రహ్మభావే ధ్యాయినాం
తత్ప్రసీద తీత్యవగమ్యతే. శాస్త్రప్రామాణ్యాత్. తథా అపరం చ బ్రహ్మ.
తస్మా త్పరం చాపరం చ బ్రహ్మ యదోంకాగ ఇత్యుపచర్యతే. నేదిప్యం
హ్యంబనమోంకారో బ్రహ్మణః. ఓంకారమాత్రాభిజ్ఞోఽభిధ్యాయీ
తేతి విద్యాఫలాన్యుక్తాని. త్రిమాత్రేంకారాభిజ్ఞో జీవఘనోహిరణ్య
గర్భః. తస్మాత్పరం పరమాత్మాఖ్యం పురిశయ మీక్షతే ప్రణ
హోపాసకః.

విజ్ఞానాత్తన స్సుఖమైదృష్టాంతేన ప్రళయేఽప్యక్షరే జగ త్సం
ప్రతిపత ఇతి జ్ఞాతమ్. తత ఏవోత్పద్యత ఇతి చ సిద్ధమ్. సహ్యకారణే
కార్యస్య సంప్రతిష్ఠాన ముపపద్యతే. తత్పరిజ్ఞానాద్ధి పరం శ్రేయః.
వక్తవ్యం చ క్వ తర్హి తదక్షరం సత్యం పురుషాఖ్యం విజ్ఞేయమితి. తదర్థః
ప్రశ్న ఆరభ్యతే. ముముక్షునాణాం యత్నవిశేషోత్పాదనార్థం వృత్తా
న్వాఖ్యానం చ కృతమ్. షోడశసంఖ్యాకాః కలాః అవయవా ఇవ ఆత్మ
స్యధ్యారోపితరూపాః యస్మి న్పురుషేసషోడశకలః. తం జానాసీతి పృష్టో
ఽహం నాహ మిమం వేదేత్యబ్రవం. నానృతం వక్తుమర్హామి. క్వాసౌ
పురుష ఇతి త్వాం పృచ్ఛామితి ప్రశ్నః. ఇహైవాన్తశ్చరీరే హృదయ
పుండరీకాకాశమధ్యే స పురుష ఇత్యుత్తరం. తదుపాధికలాధ్యారోపస్య
అవసయనేన విద్యయా స పురుషః కేవలో దర్శయితవ్య ఇతి కలానాం
ప్రాణాదీనాం తత్ప్రభవత్వ ముచ్యతే. అత్యంతనిర్విశేషే హ్యద్వయే
ఆత్మతత్వే ప్రతిపాద్యప్రతిపాదనాదివ్యవహారః అధ్యారోపమన్తరేణ
కర్తుం స శక్యః, అవిద్యావిషయాః కలానాం ప్రభవస్థిత్యవ్యయాః
చైతన్యే ఆరోప్యంతే. చైతన్యావ్యతిరేకేణైవ హి కలాః జాయమానా

స్తిమంత్యః ప్రళయమానాశ్చ సర్వదా లక్ష్యంతే. అత ఏవ భ్రాంతాః
బహువిధమతావలంబినో వివదంతే; తన్నిర్ణయాయ సృష్టిశిష్యుషసం
హారై స్తత్కారణం సూచితమ్. నద్య సముద్రం ప్రాప్య నామరూపే
విహాయ యథాఽస్తం గచ్ఛంతి, తథా ద్రష్టు షోడశకలాః పురుషం
ప్రాప్యస్తం గచ్ఛంతి. నామరూపప్రపంచనివృత్తౌ అమృతః పురుష
ఇత్యేవ ప్రోచ్యతే. ఇత్యాత్మైక్యలక్షణశ్శుద్ధాద్వైతసిద్ధాంతః ప్రశ్నో
పనిషత్పర్వవిషయ ఇతి విజ్ఞాయతే.

ఇతి ప్రశ్నోపనిషత్పర్వవిషయార్థసంగ్రహః.

౫. ముండకోపనిషత్పర్వవిషయార్థసంగ్రహః.

అధర్వణవేదస్య బ్రహ్మణాపనిష ద్దర్శోపనిషదాద్యాను బహ్యో
ఘ్నానిషత్సు శారీరకటూమాంసాయాం “అదృశ్యత్వాదిగుణకో ధర్మో
క్తే.” ఇత్యాద్యధికరణోపయోగినీ మస్త్రీరూపాఽపి ముండకోపనిషత్
ఆత్మతత్త్వనిర్ణయికా. అత్ర “భిద్యతే హృదయగ్రంథిః”, “బ్రహ్మవిద్భ్ర
హ్మేవ భవతీ”. ఇత్యాదికా ప్రయోజనం విద్యాయాః. యద్యపి సర్వా
శ్రమిణామధికారోఽస్తి జ్ఞానమాత్రే తథాపి సన్న్యాససిష్టస్యైవ
మోక్షసాధనం బ్రహ్మవిద్యా, న కర్త సహితస్యేతి భైక్యచర్యాం చరంత
ఇత్యాదినా అధికారీ దర్శితః. విశ్వస్య కర్తా బ్రహ్మ జ్యేష్ఠపుత్రాయాదృ
ర్వాయ బ్రహ్మవిద్యాం ప్రాహ. అధర్వాంగిరసే. అంగిరా శ్శ్చైవకాయ
ఇతి గురుసంప్రదాయో దర్శితః. ఏకస్తి జ్ఞాతే సర్వవిద్యవతీతి శిష్టప్రవా
దం శ్రుతవా న్యోసతి. తద్విశేషం విజ్ఞాతుకామః ‘యద్విజ్ఞానేన సర్వ
మిదం విజ్ఞాతం స్యాత్ తత్కిమితి గురుం పప్రచ్ఛ. గురుః ప్రాహ—
వేదాదిరూపిణ్యపరా విద్యా. యయా తదక్షరమధిగమ్యతే సా
పరా విద్యేతి. ‘ద్యే విద్యే వేదితవ్యే’ యత్తదనిర్దేశ్యమిత్యాదిలక్షణేః
అక్షరేణ పరా విద్యా వివృతా. ఊర్లనాభిదృష్టాంతేన భూతయోగ
రక్షరస్య జగత్ప్రీప్తృత్వ ముక్తం. ఓషధిదృష్టాంతేన జగదాత్మావ్యతిరక్త
ప్రభవతీతి జ్ఞాయతే. సతః కేశలోమాద్యుత్పత్తిదృష్టాంతేన చిత్
జడోత్పత్తిర్జాతా; దృష్టాంతోపాదానం సుఖప్రబోధార్థమ్ పరావ

విద్యయోః సంసారమోక్షో విషయా, స్వరాదిఫలకమగ్నిహోతా
దిశం నిరూప్య జ్ఞానరహితం కర్తృతావత్ఫలం సంసారదుఃఖములమితి
నిందితమ్. జ్ఞానయుక్తాః బ్రహ్మచారణో వానప్రస్థా స్సన్యాసిసశ్చ తప
శ్శ్రద్ధే సేవంతే. ఉపరతకరణగ్రామాః విద్వాంసః గృహస్థాశ్చ జ్ఞాన
ప్రధానా ఏవ స్యుః. తే చ సూర్యోపలక్ష్మితేన ఉత్తరాయణేన ప్రక్షణ
కర్తాణస్సన్తః సశ్యలోకానాం యావత్సంసారస్థాయినం హిరణ్య
గర్భాభ్యుమమృతపురుషం యాంతి సర్వస్య త్వంసారా ద్విరిక్తస్య తు
పరవిద్యాయా మధికారః.

యస్మిన్విజ్ఞాతే సర్వమిదం విజ్ఞాతం భవతి తత్ పరస్యాః
బ్రహ్మవిద్యాయాః విషయ ఉచ్యతే. నానాదేహేనాపాధిభేద మనువిధి
యమానత్వా ద్వివిధా భావాః జీవాః ఆకాశా ఇవ ఘటాదిపరి
చ్ఛిన్నాః ఉపాధిభేద మనుభవంతి. దేహేనాపాధినిమిత్తమేవ అక్షర
స్యాపి జీవోత్పత్తిప్రళయనిమిత్తత్వం. పరతః అక్షరాత్ యత్పరం
సర్వోపాధిభేదవర్జితం అక్షరస్త్వేన స్వరూపం ఆకాశస్త్వేన సర్వమూ
ర్తివర్జితం నేతి నేతీత్యాదివిశేషవిశేషణ మమూర్తమితి వివక్షితమ్.
పరవిద్యావిషయం నిర్విశేష మమూర్తమేన సత్యం పురుషం సుఖా
ధిగమాయ సవిశేషం వక్తి శ్రుతిః. యస్యాగ్నిర్మూర్ధా, చక్షుషీ చంద్ర
సూర్యా, స సర్వభూతానా మంతరాత్మా త్రైలోక్యదేహేనాపాధి
ప్రథమశరీరీ విష్ణు రనంతః. స పి సర్వకరణాత్మా విజ్ఞాతా, సర్వం
తస్మాత్స్పృశ్యమితి విస్తృతమ్. అచూపం సదక్షరం కేన ప్రకారేణ
విజ్ఞేయ మితి విచారితమ్. తస్మిన్మక్షరే చేతస్సమాధాన ముప
దిష్టమ్. ప్రణవో ధను శ్శరౌ హ్యేతేత్యాదినా ప్రణవోపాస
నయా దేహ్యాద్యనాత్మప్రత్యయతిరస్కరణేన అక్షరై కాత్మత్వం
ఫలనూపాదయే దిత్పుక్తమ్. అక్షరస్త్వేన దుర్లభ్యత్వాత్. పునఃపున
ర్వచనం సౌలభ్యార్థం. ప్రత్యక్షస్వరూపం జ్ఞాత్వా అన్యా వాచో విముం
చభేత్యుపదిష్టమ్. హృత్పుండరీకమధ్యస్థాకాశే ప్రతిష్ఠిత ఇతి ఆత్మా
పాసనోపదిష్టా. స హ్యత్మా మనోపృత్తిభి ర్విభావ్యత ఇతి మనోమయః.
కారణాత్తనా పరం, కార్యాత్తనా అపరం చేతి పరాపరే తస్మిన్ సాక్షా

దహమస్తీతి దృష్ట్వా సంసరణోచ్ఛేదాన్ముక్తి రుక్తా. ఉక్తస్యైవార్థస్య సంక్షేపాభిధాయకా ఉత్తరే మన్తాః.

అథోక్తిపారమార్థికాదైవతావధావణార్థం సత్యాదిసాధనా నాం ఎత్తవ్యతయా వ్యావహారికం ద్వైత ముపన్యస్తమ్. సువర్ణా పక్షిణా వివ అవిద్యాకర్త వాసనాశ్రయలింగోపాధికా ఆత్మేశ్వరా సర్వప్రాణి ఫలాశ్రయం అవ్యక్తమూల ప్రభవం తేత్ర సంజ్ఞక ముశ్వత్థపృక్షమా శ్రితా వితి కల్ప్యతే తయో రేః తేత్రజ్ఞః కర్తృఫల ముపభుజ్యేస్వావివేకతః. ఇతర ఈశ్వరః నిర్విశుద్ధబుద్ధముక్తస్వభావః సత్త్వోపాధిః కర్తృఫలం నోపభుజ్యే. రాజవద్దర్శనమాశ్లేణ ప్రేరకో దృశ్యతే. యథోక్తేశ్వరీరేపురుషో భోక్తా జీవః సముద్రే నిమగ్నో భారాక్రాంతాలాబురీవ రాగాదినా దేహత్తభావ మాపన్నః సంగరతి. అనీశయా అనాదిభేదవాస నయా ముహ్యమానః కేనచిత్పరమకారుణికేన దర్శితయోగమాగ్నిః యదా అసంసారిణ మిశం అయ మహమస్తీతి పశ్యతి తదా వీతకోశో భవతి. అన్యోఽపి మంత్రః ఇమమేవార్థమాహ సవిస్తరమ్. ఏవం బ్రహ్మ దర్శివిద్వాన్ తేత్రజ్ఞః పరమం సామ్య మద్యయలక్షణం ప్రతిపద్య తేవం సర్వభూతస్థ మాత్మానం య స్సాత్మాదాత్మభావేన అయ మహ మస్తీతి విద్వాన్ ఆత్మనోఽన్య స్మ పశ్యతి. అతో నాతిపదతి. ఆత్మకీడః ఆత్మరతిః వైరాగ్యాదిక్రియావాన్ జ్ఞానధ్యానాదిక్రియావాంశ్చ సన్యాసీ జీవన్ముకో బ్రహ్మవిదాం వగ్ర్థో భవతి, సత్యాదీని భిక్షో సమ్యక్ జ్ఞానసహకారీణి సాధనా నీతి విహితాని. సత్యసాధనస్తుత్యగ్ధోఽర్థవాద శోచ్యక్తః. పున రప్యసాధారణేఽప్యసాధారణం తదుపలబ్ధిసాధన ముక్తమ్. ఏవ ముక్తలక్షణం సర్వాత్మానమాత్మ త్వేన ప్రతిపన్నః యోం యోం లోకో మహ్య మన్యస్తై వా భవేదితి స. కల్పయతి తం తం లోకం ప్రాప్నోతి తాం స్తాంశ్చ కామాన్. విభూతిమిచ్ఛుః ఆత్మజ్ఞానేన విశుద్ధాంతఃకరణ మర్చయేదిత్యుక్తమ్. ముముక్షోః కామత్యాగ ఏవ ప్రధానమ్. సర్వలాభా త్పరమాత్మలాభః. నాసౌ ప్రవచనానినా లభ్యః. కిన్తు పరమాత్మాస్తీత్య భేదానుసంధానేన వరణేన లభ్యః. బహిర్ముఖేన తు శతశోఽపి శ్రవణాదా క్రియామాణేన లభ్యతే. ఏవం యో విద్వాన్ స్వయంతే తస్య ప్రాప్తు మిచ్ఛోః ఏష ఆత్మా అవిద్యాసంఘన్నాం స్వాం పరాం తనూం స్వాత్మ

తత్త్వస్వరూపాం ప్రకాశయతి వరణసాధనాని సన్న్యాససహితాని బలా
ప్రమాదతపాంసి. ఏవం బ్రహ్మవిదః సర్వమేవావిశంతి భిన్నఘటాకాశ
వత్ అవిద్యాకృతోపాధిపరిచ్ఛేదం జహతి. వేదాంతవిజ్ఞానేన వరమార్గ
నిశ్చయవంతః శుద్ధసత్త్వ స్సన్న్యాసిनః బ్రహ్మలోకేషు పరాన్తాఖ్యసం
సారావసానకాలే పరామృతాః జీవంత ఏవ బ్రహ్మభూతాః నిర్వృత్తి ముప
యంతి. “శకునీనా మివాకాశే జలే వారిచరస్యచ, పదం యథా నదృ శ్యేత
తథా జ్ఞానవిదాం గతిః.” అపిచ అవిద్యాదినంసారబంధావనయనమేవ
మోక్ష మిచ్ఛంతి బ్రహ్మవిదః, నతు కార్యభూతిమ్. మోక్ష కాలే దేహః
రంభకాః ప్రాణాదికలాః స్వం స్వం కారణం గతా భవంతి. పంచదశక
లాసులీనాసు విజ్ఞానమయ శ్చాత్మా ఉపాధ్యక్షయే సతి బ్రహ్మణ్యాకాశ
కల్పే ఏకీభూతః అవశేషతాం గచ్ఛతి. జలాధారావనయ ఇవ సూర్యా
దిప్రతిబింబం సూర్యే, ఘటావ్యవనయనాత్ ఘటాద్యాకాశ ఇవాకాశే
ఏవం బ్రహ్మవిద్యుష్టైవ భవతీతి “సర్వఏకీభవంతీ”తి శ్రుత్వైకత్వమ్. సముద్రే
అస్తంగతా నద్యితి వేత్త్యాది ద్విష్టాంతః ‘బ్రహ్మ వేద బ్రహ్మేష భవతీత్య
భేదనిర్ధారణమ్.

ఇతి మండూకోపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

౬. మాండూకోపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

అధర్వణే మాండూకోపనిషత్ ప్రణవార్ధరహస్యం బోధయతి.
శ్రీగౌడపాదాచార్యస్య నారాయణప్రసాదతః ప్రతిపన్నాః మాండూ
కోపనిషద్ధర్మావిష్కరణపరాః శ్లోకాశ్చ. ఉపనిషదః. వ్యాఖ్యాతాశ్చ
భాష్యకారైః. తేషు శ్రీవైష్ణవశ్రీవత్సాంకమిశ్రైః ఏకానంత్రిశ్లోచ్ఛాకాః
మాండూకోపనిషత్క్షేప వ్యాఖ్యాతాః. రంగరామానుజీయవ్యాఖ్యానే
తు గౌడపాదీయా ఇతిన వ్యాఖ్యాతాః. ద్వైతిభి ర సంపత్తిర్ధాచార్యైస్తు
కేచన శ్లోకాః ఉపనిషదిత్యేవ వ్యాఖ్యాతాః. అత్ర చ ప్రకరణచతుష్ట
యమ్. వేదాంతసారసంగ్రహభూత మిదం ప్రకరణచతుష్టయం ఓమిత్యే
తిదక్షరమిత్యాది. రోగార్తస్య రోగనివృత్తౌ స్వస్థతేవ సాంసారికదుఃఖార్త
స్యాత్తనః ద్వైతప్రపంచోపశమే స్వస్థతా నామా ద్వైతభావః ప్రయో

జనమ్. ద్వైతప్రపంచస్య అవిద్యాకృతత్వాత్. విద్యయా తదుపశమః
స్యాత్ ఇతి బ్రహ్మవిద్యాప్రకాశనార్థా ఉపనిషత్. తత్తత్తావత్ ఓంకార
నిర్ణయాయ ఆగమప్రధానం ఆత్మతత్త్వప్రతిపత్త్యుపాయభూతం ప్రథమ
ప్రకరణముక్తమ్. సర్వవికల్పపరమే రజ్జుతత్త్వప్రతిపత్తివత్ ద్వైతప్ర
పంచోపశమే అద్వైతప్రతిపత్తిగ్రస్య భవతి తస్య ద్వైతం వితథమితి
ద్వితీయం ప్రకరణమ్. తథా అద్వైతస్యాపి వైతధ్యప్రసంగస్తాప్తా
యుక్తిభి స్తథాత్వదర్శనాయ తృతీయం ప్రకరణమ్. అద్వైతస్య తథా
త్వప్రతిపత్తివిరుద్ధా వైదికవాదనిరాకరణాయ చతుర్థం ప్రకరణ మితి.

తత్రాదా ఓంకారనిర్ణయస్య ఆత్మతత్త్వప్రతిపత్త్యుపాయత్వం
ప్రతిపాదితమ్. తతః అభిధానాభిధేయయోః ఏకత్వేఽపి అభిధానస్తా
ధాన్యేన నిర్దేశః కృతః. ఓమిత్యేతదక్షరమిదం సర్వమిత్యాదినా.
ఓంకారస్య చతుష్పత్త్వం వివృతమ్. విశ్వత్రైజనస్తాజ్ఞతురీయాః అకా
రోకారమకారార్థమాత్రాః చత్వారః పాదాః. తత్తదవస్థాస్వరూపా
నికం వివృతమ్ జాగరతావస్థాయా మేవ విశ్వాదీనాం త్రయాణా
మనుభవప్రదర్శనార్థో దక్షిణాక్షితి శ్లోకః. “వంధ్యాశుత్రో న తత్త్వేన
మాయయా వాఽపి జాయతే” ఇతివత్ నాసతాం ప్రభవః కిన్తు, అనా
ద్యవిద్యయా వ్యావహారిక సతామేవ విశ్వత్రైజనస్తాజ్ఞభేదానాం
ప్రభవః, సృష్టిచింతకానామేవ సృష్టివికల్పాః. స్వప్నమాయాసరూ
పాయాం నిష్ప్రయోజనాయాం సృష్టౌ ముముక్షునామనాదరః, ఇచ్ఛా
మాత్రం సృష్టిః, కాలాత్పృష్టేః. భోగార్థం సృష్టిః, క్రీడార్థం సృష్టిః,
విభూతీసృష్టిః. స్వభావసృష్టిః ఇత్యాదయో వికల్పాః సృష్టే తత్త
ద్వాదిభి శ్చింత్యంతే. నాంతఃప్రజ్ఞమిత్యాదినా సర్వశబ్దప్రవృత్తినిమి
త్తశూన్యత్వాత్తస్య శబ్దానభిధేయత్వ మితి విశేషప్రతిషేధేనై న
తురీయం నిర్దిష్టమ్. అధ్యాసాధిస్తానత్వేన సత్యత్వాత్ న శూన్యం.
భేదవికల్పరహితత్వాదద్వైతం. ప్రతీయమానపాదత్రయ రూప
వైలక్షణ్యాచ్చతుర్థం పాదం మన్యంతే. స ఆత్మా తత్త్వమస్యాదివా
క్యార్థః విజ్ఞేయః. జ్ఞాతే ద్వైతాభావః. ప్రాజ్ఞత్రైజనవిశ్వలక్షణానాం
సర్వమఃఖానాం నివృత్తీరీశాన స్తురీయ ఆత్మా, తుర్యయాధాత్మ్యా వధా
రణార్థం విశ్వాదీనాం సామాన్యవిశేషభావా నిరూపితాః, నిమిత్తాంతర

ప్రాప్తశంకాశ్చ నివారితాః. కదా తురీయే నిశ్చితో భవతీత్యపి విచారితమ్. త్రైకాలికాబాధ్య మద్వైతం సత్యం ప్రపంచనివృత్త్యా చేత్ప్రతిబుధ్యతే, అనివృత్తే ప్రపంచే కథ మద్వైతసిద్ధి రిత్యాశంక్య మాయామాత్ర మిదం ద్వైతం వస్తుతో నాస్తీతి సమాహితమ్. ఓంకారః పాదశః ప్రవిభజ్యమానః మాత్రామధికృత్య వర్తత ఇత్యధిమాత్రమ్. మాత్రాశ్చ అకార ఉకారో మకారఇతి. శత్ర విశేషనియమః కృతః. ప్రపంచోపశమః అద్వైతశ్శివః చతుర్థః పాదః. సర్వస్యాత్మత్వస్థితిప్రళయః రజ్జుసర్పిమృగత్వస్థికాస్వప్నాదివదుత్పద్యమానాః మాయావినః పరమేశ్వరా ద్భాసంతే. మాయావిన్యాసీయం ప్రణవమాత్రానం జ్ఞాత్వా తదాత్మభావం పశ్యతి సర్వద్వైతోపశమత్వాత్ శివః యథా వ్యాఖ్యాత ఓంకారో యేన విదితః సతత్త్వస్య మననాన్మనః నేతరః శాస్త్రవిదపి. ఇత్యాగమప్రకరణం ప్రథమమ్.

ఏకమేవా ద్వితీయమిత్యాదిశ్రుతిభ్యః జ్ఞాతే ద్వైతం న విద్యత ఇత్యుక్తం సంవాది న్యాత్. తత్ప్రపవత్త్యాఽపి ద్వైతస్య వైతధ్య మవధారయితుం ద్వితీయప్రకరణ మారబ్ధమ్. వితథస్య భావో వై తథ్యం అసత్యత్వమ్. స్వప్నే స ర్వేషాం బాహ్యనా మాధ్యత్వి కానాంచ భావపదాధానాం ప్రమాణకుశలాః వైతధ్యమాహుః. వైతధ్యే హేతుశ్చ అల్పపరిమాణకశరీరమధ్యే పర్వతహస్త్యాదయో సహాభావా ఉపలభ్యంతే. న బహిశ్శరీరాత్. తస్మా త్తే వితథా భవతు మర్హంతీతి. స్వప్నకృతదేశాంతరగమనం ప్రతిబోధానంశరం తస్మిన్ దేశే న విద్యత ఇతి విరుధ్యతే. ఏవమాదికాః ఆనుభావికయుక్తయః బహుశః ప్రదర్శితాః. స్వప్నదృష్టాంతస్య అపూర్వత్వాశంకాం నిరాకృత్య జాగ్రద్భేదానాం పునః స్వప్నతుల్యత్వం ప్రపంచితమ్. అత్తా స్వమాత్తానం స మాయయా స్వస్తిన్నేవ నానాకారం కల్పయతి. రజ్జువాదావివ సర్పాదీన్ స్వయమేవ చ తాన్ బుధ్యతే భేదాన్. తద్వదేవేతి వేదాంతనిశ్చయః. నాన్యోఽతోఽస్తి జ్ఞాతేత్వాదిశ్రుతీనాం సాధనాగ్రాభావాత్ స్వయమేవకర్తృ కరణం చేతి యుక్తేః స్వాజ్ఞానానుభవస్య చ దర్శనాత్ స్వప్నవచ్చితిపరికల్పితం సర్వమ్. మనోవాసనామాత్రాభివ్యక్తానాం భావానాం యద్య ప్యంతరవ్యక్తత్వం, స్ఫుటత్వం వా బహిశ్చక్షురాదీంద్రియాణాం,

నానా భేదానా మ స్తిత్వకృతః విశేషః, స్వప్నైఽపి తథా దర్శనాత్. కిం
త్వింద్రియాంతరకృత ఏవ. అతో జాగ్రద్భావా అపి స్వప్నభావా ఇవ
శల్పితా ఇతి సిద్ధమ్. సర్వకల్పనామూలం జీవకల్పనేత్సుక్తమ్. ఏకస్యైవ
ఆత్మనః మాయయా బహుత్వవదాభాసః, ద్వైతస్య యుక్తిభి రుక్త
మనత్యత్వం వేదాంతప్రమాణై రేవావగతమ్. సర్వోఽయం తాకికో
వైదికశ్చ వ్యవహారః అవిద్యావిషయ ఏవ, ప్రమాణయుక్తిభ్యాం ద్వైత
మిధ్యాత్వప్రసాధనేన అద్వైతమేవ పారమార్థికమితి నిర్ధారితమ్. విది
తరాగై రిత్యాదినా సర్వాసర్గప్రళమన మద్వైతమేవ శివ మభయమితి
స్తూయతే ఇతి వైతధ్యప్రకరణం ద్వితీయమ్.

ఓంకారనిర్ణయే ప్రపంచశమ శ్చోఽద్వైత ఇతి ప్రతిజ్ఞాతం.
తత్ర ద్వైతాభావస్తు వైతధ్యప్రకరణేన స్వప్నమాయాగంధర్వనగరాది
దృష్టాంతైః దృశ్యత్వాదిభిః అంతవత్త్వాదిభి ర్హేతుభి ర్నరేణ చ ప్రతి
పాదితః, అద్వైతం కిమాగమమాత్రేణ ప్రతిపత్తవ్యం. ఆహూస్వి
త్తరేణాపీత్యాశంక్య శక్యతే తరేణాపి జ్ఞాతుమితి అద్వైతప్ర
కరణమారబ్ధమ్. “ఆత్మా హ్యకాశవజ్జీవై ర్ఘటాకాశై రివోగితః,
ఘటాదివచ్ఛ సంఘాతైః జాతా వేతన్నిదర్శనమ్” ఇత్యాదిబహుభిర్దృ
ష్టాంతై ర్హేతుభి ర్నరేశ్చ అద్వైతం సాధితమ్. “నాకాశస్య ఘటా
కాశో వికారావయవో యథా. నైవాత్మన స్సదా జీవో వికారావయవో
తథా” ఇత్యాదిగ్రంథేన అప్రయోజకశంకాప్రతికూలతర్కప్రతిషేధః
అనుకూలతర్కశ్చ ప్రదర్శితః, శ్రుత్యాపి జీవపరమాత్మనోః పృథక్త్వం
కర్తృకాణ్డే బహుశః ప్రపంచితం. క్వచిద్జ్ఞానకాండేఽపి. ఆత్మైకత్వంతు జ్ఞాన
కాండే కావధార్యమ్. వాక్యవిరోధే కథం సామంజస్య మిత్యాశంక్య
సర్వాభి రుపనిషద్భిః నిర్ణాయకైర్న హవాక్యై ర్బహుభి ర్దృష్టాంతై
రదుప్తై ర్హేతుభి రనుకూలై ర్నరేశ్చ శ్రుత్యనుగుహితైః స్వానుభూత్యా
చ అద్వైతమేవ సాధ్యత ఇతి బహు ప్రపంచితమ్. ద్వైతేన అద్వైతం న
విరుధ్యత ఇత్యపి సాధితమ్. అద్వైతస్య పరమార్థనతః ఆవిద్యకేన
ద్వైతేన న బాధః. నిర్విశేష స్వాత్మనః దుర్బోధ్యత్వాత్. ఉపాయాం
తరేణ తస్యైవ ప్రతిపాదియషయా యద్యద్వాద్యాభ్యాతం తత్సర్వం

శ్రుతి ర్ని హ్నుతే. అసతో భావస్య మాయయా తత్త్వతోవా న కథం
చన జన్మ యుజ్యతే. అదృష్టత్వాత్. సహి వంధ్యాపుత్రో మాయయా
తత్త్వతోవా జాయతే, తస్మా దసద్వాదః దూరత ఏ వాత్రానుపవన్నః.
ప్రచారభేదే హేతు రుక్తః. మోక్షాఖ్యా శాంతి ర్మనోనిగ్రహాయ
త్రైవం, సర్వోఽపి మనోనిగ్రహాదిః మృల్లోహాదివత్సృష్టి రుపాసనా.-
ఇతి తృతీయమధ్యైత ప్రకరణమ్. 3

ఆగమార్థస్య శుద్ధాద్వైతదర్శనస్య ప్రతిపక్షభూతాః కేవల
యాక్తికాః అద్వైతాభాసా వైనాశికాః స్వమతేన భ్రామయంతి లోకమ్.
అన్యోన్యవిరుద్ధతయా తస్య అసమ్యగ్దర్శనత్వం ప్రదర్శ్య తత్ప్రతిపేధేన
జౌపనిషదన్యైద్వైతదర్శనస్య సిద్ధి రుపసంహర్తవ్యాః, అతః అలాత
శాంత్యాఖ్యం ప్రకరణ మారబ్ధమ్. కథం ద్వైతిన ఏవ పరస్పరం విరు
ద్ధ్యంత ఇతిచేత్, సత్కారణవాదినః కేచిత్ సాంఖ్యాః, అసత్కారణ
వాదినోఽన్యే, ప్రాజ్ఞాభిమానినో వై శేషికనైయాయికాదయః విరుద్ధై
ర్ధైర్వివదంతే. వివాదరహితం తు పరమార్థదర్శనం; తైస్సై రుక్తాభి
రేవ యుక్తిభిః తత్తత్తతాన్యేవ ఖండితాని. బీజాంకురాభ్యో దృష్టాంత
ఇత్యాదిగ్రంథేన బీజాంకురయో రివ హేతుఫలయోః అన్యోన్యం
కార్యకారణభావాభ్యుపగమాత్ నాన్యోన్యాశ్రయత్వం. ఏవం
రీత్యా ఇతగాక్షేపా నిరాకృతాః. “సమిత్రస్యానిమిత్రత్వ మిష్యతే భూత
దర్శనాత్” ఇత్యర్థోఽపి ప్రపంచితః. “ఉత్పాదస్యాప్రసిద్ధత్వాత్”
ఇత్యాదిగ్రంథేన స్వప్నజాగరితయోః కార్యకారణభావేఽపి అత్యంతవై
షమ్యా న్న మిథ్యాత్వ మిత్యాశంకా పరిహృతా. వ్యవహారదృష్ట్యా
కార్యకారణత్వం స్వప్నజాగరితయో రుక్తమ్ తత్త్వదృష్ట్యా తు అప్ర
సిద్ధమేవేతి సాధితమ్. “జాత్యాభాసం చలాభాస”మితి శ్లోకేన పరమార్థ
సద్వస్తు సూచితమ్. చిత్తవైశ్యే అన్యోన్యదృశ్యే ఇత్యన్యోన్యాశ్రయః
పరిహృతః. దృశ్యదర్శనయో స్వరూపే ప్రమాణాభావాత్, ద్రష్టృ
త్వోపలక్షితః కేవలమాత్మాఽవశిష్యతే, “అస్తి నాస్త్యస్తి నాస్తీతి నాస్తి
నాస్తీతి వా”పునః ఇత్యాదిగ్రంథేన సూక్ష్మవిషయా అపి పండితానాం
గ్రహణార్హగవతః పరమాత్మన ఆవరణావప. కిముపి మూఢజనబుద్ధిలక్షణాః

ఇత్యేవమర్థః. ప్రదర్శితః. ఏవం అన్యదర్శనార్థానాం తద్యుక్తిభిరేవ మిధ్యాత్వం బహుధా ప్రసంచితమ్. ఇత్యలతశాంత్యాఖ్యం చతుర్థం ప్రకరణమ్.

ఇతి మాండూక్యోపనిషత్తాత్పర్యవిషయార్థసంగ్రహః.

౭. తైత్తిరీయోపనిషత్తాత్పర్యవిషయార్థసంగ్రహః.

పూర్వకాండే కర్త ప్రతిపాదిత ముపాత్తదురితక్షయార్థం కామ ప్రత్ర ప్రవర్తకః. ఆప్తకామానాం కామాభావా న్న తత్ర ప్రవృత్తిః; యే చాత్మకామాః త ఏవాప్తకామాః; ఆత్మస్యవస్థానాత్; ఆత్మాచబ్రహ్. తద్విజ్ఞానా దవిద్యానివృత్తే స్వాత్మస్యవస్థానం మోక్షః. అతో బ్రహ్మవిద్యార్థోపనిష దారభ్యతే. తదర్థత్వా ద్ద్రంఘోఽ పుష్ప పనిషదితి.

కృష్ణయజుర్వేదే తైత్తిరీయోపనిషత్సు శిక్షావల్లీ ఆనందవల్లీ భృగువల్లీతి త్రయోభాగాః. శిక్షావల్ల్యాః శంసోమిత్ర ఇతిశాంతిః; ఆనందవల్ల్యాః సహ నావవత్స్వితి శాంతిః; భృగువల్ల్యా అపితథా. తత్ర శంసోమిత్ర ఇతి శాంతో ప్రాణవృత్తే రహ్న శ్శాభిమానిదేవతాత్తా మిత్రః. అపానవృత్తే రాత్రే శ్శాభిమాని వరుణః; చక్షుష్యాదిత్యే చాభిమాన్యర్యమా; బలే ఇంద్రః; వాచి బుధ్ధౌ చ బృహస్పతిః పాదయో రభిమానీ విష్ణుః; ఏవమాద్యా అధ్యాత్మదేవతాః. శంసో భవత్స్వితి సర్వత్రానుషంగః. నమో బ్రహ్మణ ఇతి పరోక్షేణ, నమస్తేవాయోఇతి ప్రత్యక్షేణ చ వస్తునిర్దేశః. సూత్రాత్తరూపేణ వాయుః పరోక్షః; ఆధ్యాత్మిక ప్రాణవాయురూపేణ శరీరాదే ద్భృంహణాత్ బ్రహ్మశబ్దవాచ్యత్యేనచా పరోక్షః. యథా కశ్చిద్రాజదిదృక్షుః రాజ్ఞో నావారిక మభిముఖీకర్తుం త్వమేవ రాజేతి స్తాతి తథా హార్దస్య బ్రహ్మణః ద్వారపాలః ప్రాణః హార్దబ్రహ్మదిదృక్షుణా ముముక్షుణా త్వమేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మసి త్వామేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మవదిష్యామితి స్తూయతే. విద్యాసంయోజనేన మా మవతః; వక్తృత్వసామర్థ్యసంయోజనేన ఆచార్య మవ త్స్వితి

ప్రార్థనా. పునర్వచన మాదరార్థం. శాంతే శ్రీర్వచనం తాపత్రయప్రశమనార్థమ్.

అర్థజ్ఞానప్రధానత్వాదుపనిషదః గ్రంథపాఠే యత్నోపరమో మాభూదితి శీక్షాధ్యాయ ఆరంభః. సహనాయశ ఇత్యాదినా శిష్యః ప్రార్థయతే. సంహితావిషయం దర్శన ముపనిషత్; అధికరణం జ్ఞాన విషయః, అధిలోకం దర్శనం; సంహితాయాః పూర్వవర్ణితే పృథివీదృష్టిః కర్తవ్యా; ఉత్తరవర్ణితే ద్యౌరితి దృష్టిః సంధి రంతరిక్షలోకః, సంధానం వాయుః ఇత్యధిలోకదర్శనం; ఏవ ముపాసనాని ప్రతిపాదితాని. సంధీయతే ప్రజయా పశుభిరితి ఫల ముక్తమ్; మేధాకామస్య శ్రీకామస్య చ తత్ప్రప్తిసాధనం జపహోమా వుచ్యతే. ఋషభశబ్దేన ఓంకారో హ్యత్రోపాస్యః. అనంతరం వ్యాహృత్యాత్మనో బ్రహ్మణః అంతరుపాసనం స్వారాజ్యఫలం ప్రస్తాయతే. ౧. హిరణ్యగర్భస్య వ్యాహృత్యాత్మనః బ్రహ్మణోఽంగాని అన్యా దేవతా ఇత్యుక్తమ్. తస్య సాక్షాదుపలబ్ధ్యర్థం విష్ణో స్సామగ్రామ ఇవ హృదయాకాశస్థాన ముపాసనార్థ ముచ్యతే. తత్ప్రోపాస్యమానం బ్రహ్మ మనోమయత్వాదిధర్మవిశిష్టం సాక్షాదుపలభ్యతే పాణా వామలకమివ. మార్గశ్చ సర్వాత్మభావప్రతిపత్తయే వక్తవ్య ఇతి షష్టానువాకఆరంభః. ౨. ప్రాజాపత్యాత్మభావాయ వ్యాహృత్యాత్మకస్య బ్రహ్మణః పృథివ్యాదిపాఞ్చస్వరూపేణోపాస్యత్వ ముక్తమ్. ౩ విష్ణోః ప్రతిమేవ బ్రహ్మణః పరస్యపరస్యచాలంబన మొంకారః; సర్వోపాసనాంగభూతస్య ఓంకారస్యోపాసనం విహితమ్. ౪. విజ్ఞానాదేవ ఆప్నోతి స్వారాజ్య మిత్యుక్తత్వాత్. శ్రోతస్తార్తానాం కర్తృణాం ఆనర్థక్యం మాభూదితి ప్రదర్శనార్థం 'ఋతంచ స్వాధ్యాయ ప్రవచనేచేత్యాద్యుపన్యాసః. సత్యతపస్సాధ్యాయప్రవచనానాం పునర్గ్రహణ మాదరార్థమ్. ౫. అహం వృక్షస్యేతి మస్త్రోజపః విద్యోత్పత్తిర్ధి. ఏవం శ్రోతస్తార్తనిత్యకర్తయు క్తస్య నిష్కామస్య బ్రహ్మజ్ఞానోఽర్హణి దర్శనాని ప్రాదుర్భవంతీత్యాశయః. ౬. వేద మనుచ్యాచార్యోఽంతేవాసిన మనుశాస్త్రీ అనుశాసనశ్రుతేః పురుష సంస్కారార్థత్వాత్, తత్సంస్కృతస్య ఆత్మజ్ఞాన ముజ్జనై వోపజాయతే. విద్యాం ప్రత్యుపాయభూతాని కర్తాణి ఉపాయే చాధికో

యత్నః కర్తవ్యః. అహింసాబ్రహ్మచర్యాదీని విద్యాం ప్రత్యుపకారకాణి శ్రవణమనననిదిధ్యాసనాదీని సాక్షాదేవ కారణాని; అవి స్సిద్ధాన్త్యాశ్రమాంతరాణి; సర్వేషాం చ విద్యాయా మధికారోఽస్తి పరం చ శ్రేయః కేవలవిద్యాయాః. ౧౧.

ఇతి శిక్షాపల్లిప్రథమాధ్యాయః.

ఆనందపల్ల్యాఖ్య ద్వితీయాధ్యాయతాత్పర్యవిషయార్థసంగ్రహః.

అతీతవిద్యాప్రాప్త్యుపసర్గప్రశమనార్థా శం నోమిత్ర ఇతి శాంతిః వక్ష్యమాణ బ్రహ్మవిద్యాప్రాప్త్యుపసర్గప్రశమనార్థా సహ నావపత్తిః తి శాంతిః. విద్యాగ్రహణనిమిత్తం శిష్యస్యాచార్యస్య వా ప్రామాదికో విద్వేష స్సాన్యదితి తచ్చమనాయేయ మాశీః. కర్తభి రవిరుద్ధాన్యపాసనాన్యక్తాని. అంతస్సోపాధిక మాత్మదర్శనం చోపదిష్టం. తావతా నాత్యంతికస్సంసారబీజ స్సోపమర్గః అతః సర్వోపద్రవబీజ స్సాక్షానస్య నివృత్త్యర్థం నిరుపాధికాత్మదర్శనార్థం చ బ్రహ్మవిదాహ్నిః పర మిత్యారంభః. సత్యం జ్ఞాన మనంత మితి బ్రహ్మణః స్వరూపలక్షణమ్, జ్ఞానజ్ఞేయజ్ఞాతృపదార్థాః భోగావపర్గా చ యస్యాం గూఢా సా బుద్ధిరుహః పరమే వ్యోమని అవ్యాకృతాకాశే నిహిత మంతర్హితః బ్రహ్మ. హర్షం విజ్ఞానాంగత్యేన వ్యోమ విపక్షితం. గుహానిహిత బ్రహ్మ విజానన్ సర్వా న్కామాన్ బ్రహ్మణాబ్రహ్మస్వరూపేణై వ సహాశ్చైతే ఏకయైవోపలభ్యా యగపదుపభుజ్జ్యే. అనంతత్వం చ దేశతః కాలతో వస్తుతత్త్వ అపరిచ్ఛిన్నత్వం. పరిచ్ఛేదాభావశ్చఅధికరణాత్మక ఇతి నాన్యః దేశతః పరిచ్ఛిన్న మాకాశం కాలతః పరిచ్ఛిన్నం కార్యమాత్మః వస్తుతః పరిచ్ఛిన్నో భిన్న శ్చావాస్తవికః. త్రివిధపరిచ్ఛేదశూన్యం బ్రహ్మైవ వాచారంభణశ్రుత్యా కారణవ్యతిరేకేణ కార్యం నాస్తీతి సర్వాన్దిష్టానం బ్రహ్మైవ సత్యమ్. స్వయంప్రకాశత్వాద్జ్ఞానం. ఆత స్వరూపా ద్బ్రహ్మణః. పురుష శ్చాన్నరసమయ శ్శిరఃపాణ్యాద్యాకృతిమాన్ పురుష ఏవ హి శక్తత్వా దర్థిత్యాచ్చ కర్తజ్ఞానయోరధిక్రియతే. సహి పురుష ఇహ విద్యయా అంతరతమం బ్రహ్మ సంక్రామయిత్.

మిష్టః. తస్య చ బాహ్యకారవిశేషే. వ్యనాత్మను ఆత్మభావితా బుద్ధిః
ఆలంబనం వినా నిర్విశేషం ప్రత్యగాత్మానం వేత్తు మర్హతి. అతః జ్య
ష్టశరీరాత్సామ్యకల్పనయా శాఖాగ్రచంద్రనిదర్శనవత్ అంతర్దుఖిక
ర్తం తస్యేదమేవ శిర ఇత్యాద్యుపాసనా ఉపదిష్టాః. అన్నమయాత్మప్ర
కాశక ఏష శ్లోకో నామ మంత్రః. ౧. ప్రాణమయాత్మవిషయే ద్వితీయః
శ్లోకః. ౨. మనోమయాత్మప్రకాశక స్తృతీయః. ౩ విజ్ఞానమయాత్మప్రకా
శక శ్చతుర్థః. ౪. ఆనందమయాత్మప్రకాశకః పంచమః.

యస్య తస్య జ్ఞానా న్తలక్షణస బ్రహ్మణః ప్రతిపత్త్యర్థః పంచా
న్నమయాదికోశా ఉపస్యస్తాః యేనైవ చ తే సర్వే ఆత్మవస్తవః తద్భిన్నా
పుచ్చం ప్రతిష్ఠా. అవిద్యావరీక ల్పిత ద్వైతస్యావనానభూత మద్వైతం బ్ర
హ్మ ప్రతిష్ఠా=పుచ్చమ్. ౧. సర్వాంతరతమాత్మాస్తిత్వప్రకాశకోఽపి
మన్తః కార్యద్వారేణ భవతీతి. ౨. అసద్వా ఇదమిత్యాదినా అవ్యా
కృతినామరూపవిశేషవరీతరూపం అవ్యాకృత బ్రహ్మైవాక్తమ్. సర్వకార
ణత్వా త్వయంక ర్తృ బ్రహ్మైవ సుకృతమ్. బాహ్యనన్దసాధనరహితా
అపి బ్రహ్మవిదః నిరీహః సానందాశ్చ దృశ్యంతే. బ్రహ్మైవరస స్తేషామ్.
ప్రాణాదిసర్వచేష్టాః గుహానిహితాత్మసత్తాకాః. అతః, పరమాశ్చైవానంద
యతి, అదృశ్యే ద్రష్టవ్యవికారరహితే, అనాశ్చే=అశరీరే, అనాధారే అ
భయం యథాతథా, ప్రతిష్ఠా=ఆత్మభావం, లభతే. తదాన తస్మిన్ భయ
హేతో ర్నానాత్వస్యాభావాత్ స్వరూపప్రతిష్ఠో భవతి, ఆత్మని అల్ప
మస్తరం భేదం కరుతే పశ్యతి. భేదదర్శనః అవిదుషః భయం భవతి.
బ్రహ్మైవ తేషాం భయం తస్మాద్భేదదర్శ విద్వానప్యవిద్వానేవ. ౨.

రాజ్ఞో భృత్యా ఇవ వాతా దయో బ్రహ్మణో భయేన ప్రవర్తం
తే. భయకారణ మానందం బ్రహ్మ. తస్య మీమాంసా=విచారణా. కిమా
నన్దో విషయవిషయినంబు ధేన జనితః, తాకికానందవత్? ఆ హేమాస్త్విత్
స్వాభావికః? ఇత్యేషా మీమాంసా. తత్త్ర తాకిక ఆనందో బాహ్యధ్యా
త్మిక సాధనసంపత్తినిమిత్త ఉత్క్రమ్యః. స ఏష నిర్దిష్టో బ్రహ్మసాదానుగమార్
హమ్. తాకికోఽప్యానందో బ్రహ్మనందస్యైవాంశ ఇన యువాధ్యాయక ఇ
త్యాద్యాధ్యాత్మిక సాధనసంపన్నస్య చ సార్వభౌమస్య = ఆనందో మాను
ః. తస్మా చ్చుతగుణోత్కృష్టో మనుష్యగంధర్వాణా మానందః, ఏవం

పూర్వస్యాః పూర్వస్యా భూమేః ఉత్తరస్యా ముత్తరస్యాం భూమా ప్ర
సాదవిశేషతః శతగుణేన ఆనందోత్కర్ష ఉపపద్యతే. అకామహతత్వంత
విషయోత్కర్షాపకర్షితః సుఖోత్కర్షాపకర్షాయ విశిష్యతే. అకామహ
తగ్రహణం తద్విశేషతః శతగుణసుఖోత్కర్షోపలభ్యే అకామహతత్వస్య
పరమానందప్రాప్తిసాధనత్వవిధానార్థం. స యశ్చాయం పురుషే, స గుహ
యాం నిహితఆత్మా, ఆకాశాద్యన్నమయాంతం కార్యం సృష్ట్యా తదేవా
నుప్రవిష్టః (యశ్చాసావాదిత్యే) సః య స్యైక దేశం బ్రహ్మాదీని భూతాని
సుఖార్హా గ్యుపజీవంతి స పరమానందః శ్రోత్రియప్రత్యక్షో నిర్దిష్ట ఆది
త్యే నిర్దిశ్యతే. ఉభయో రైక్య ముపదిష్టం. భిన్న ప్రదేశస్థఘటాకాలైక
త్వవత్, (అస్మాల్లోకా త్వేతి) నిరపేక్షో భూత్వా అన్నమయాదీ
స్పంచాప్యపసంక్రామతి=విషయజాతమన్నమయా త్పిండాత్మనః వ్య
తిరిక్తం న పశ్యతి-తత్తన్మయం పశ్యతీత్యర్థః. సంక్రమణకర్తా పరస్మాన్న ప్ర
విభక్తః; య ద్యన్యస్యాత్ “తత్సృష్ట్యా తదేవానుసావితీ, అన్యోఽసా
వన్యోఽహమస్తీతి న స వేద యథావశః, ఏకమేవా ద్వితీయం, తత్త్వమ
సి, తత్త్వమేవ త్వమేవ తిత్, అహం బ్రహ్మసి, ప్రజ్ఞాన మానందం బ్రహ్మ”
ఇత్యాది శ్రుతివిరోధః. యది హి విద్యావాక్ స్యాత్త్వనః అన్య స్స పశ్యతి,
తతః అభయం ప్రతిపాం వినశ్యే; అన్యస్య అవిద్యాకల్పితత్వేన విద్యయా
అపస్తత్త్వదర్శనోపపత్తిః. ఆనందమయస్యాత్మ సంక్రమణం న ప్రాప్తిః. వా
చిశేష్యాత్. అన్నమయా ద్యానందమయాంతాత్మవ్యతిరిక్తకర్తృత్వం
జ్ఞానమాత్రం చ సంక్రమణ ముపపద్యతే బ్రహ్మపద్భ్రష్టావ భవతీత్యాది
శ్రుతిబలాత్, జ్ఞానేన సర్వగతస్యాత్మన స్పంక్రమణం, పరమార్థతః ని
ర్వికల్పే బ్రహ్మణ స కశ్చిదపి వికల్ప ఉపపద్యతే. ఏవం క్రమేణ నిర్విక
ల్పమాత్మాన ముపసంక్రమ్య ఓతశ్చిన న బిభేతి; సర్వ స్యానందవల్లస్థస్య
సంక్షేపతః ప్రకాశనాయ ఏష మంత్రో భవతి. ౧. (ఆనందం బ్రహ్మణో
విద్యాత్) అభేదే షష్ఠీ. ఆనందరూపత్వా ద్బ్రహ్మణః ఆనందం బ్రహ్మ
త్వక్తేశ్చ. మనసః బ్రహ్మవిజ్ఞానసాధనత్వాత్ తత్ర బ్రహ్మత్వ మధ్యా
రోష్య మనోమయోదాహృతమంత్రః ‘స బిభేతి క దాచ’ నేతి స్తాతి; భయ
మాత్రం ప్రతిషిద్ధమేవ; ఇహ తు అద్వైతవిషయే న బిభేతి కుతశ్చ
నేతిభయనిమిత్తమేవ ప్రతిషిద్ధ్యతే. (యఏవం వేద) యథోక్త మద్వైతం

ః ఆనందం బ్రహ్మ వేగ తస్మాత్తత్తావేన దృష్టే పుణ్యపాపే నిర్విర్యే సతీ,
 : తాపకే, జన్మారంభకే చ నభవతః. సర్వాభ్యో విద్యాభ్యః పరం శ్రేయో
 : ల్స్యాం నిపణ్ణమ్.

ఇత్యానందపల్లవిషయార్థసంగ్రహః.

అథ భృగువల్లీ తాత్పర్యవిషయసంగ్రహ ఉచ్యతే—ప్రాగానంద
 వల్ల్యామేవ సత్యం జ్ఞాన మనంతం బ్రహ్మ ఆకాశాద్యన్నమయాంతం
 కార్యం సృష్ట్యా తదేవానుప్రవిష్టమ్; యస్మా ద్విశేషవదినోపలభ్య
 మానం, తస్మా త్సర్వకార్యవిలక్షణం అదృశ్యత్వాదిధర్మకమే వానందం
 తదేవాహమితి విజానీయాత్. అనుప్ర వేశస్య తదర్థత్వాత్. త స్వై
 వం విజానతః శుభాశుభక ర్తణీ జన్మాంతరారంభ కేన భవతః ఇత్సర్థో వివ
 ష్టితః. పరిసమాప్తా చ బ్రహ్మవిద్యా. అతఃపరం బ్రహ్మవిద్యాసాధనం తపో
 వక్తవ్యం; అన్నమయాదివిషయాణి చోపాసనాని ప్రాగేవాక్తానీతి.
 అతః పూర్వవచ్ఛాంతిపారపూర్వకం భృగువ ల్ల్యారభ్యతే. ఆఖ్యాయి
 కా తు విద్యాస్తుతియే. వరుణపుత్రో భృగుః బ్రహ్మ జిజ్ఞాసుః పితర
 ముపగతివాక్. స చ పితౄ విధివ దుపసన్నాయ తస్మై ప్రోవాచ అన్నం
 శరీరం, తదభ్యంతరం ప్రాణం అనంతర ముపసంభ్రీసాధనాని చక్షుః శ్రోత్రం
 మనో వాచ మిత్యేతాని బ్రహ్మోపలభ్య ద్వారాణ్యుక్తవాక్.
 బ్రహ్మణో లక్షణం 'యతో వా ఇమా'సీత్యాదినా జగజ్జన్మాదికారణత్వం
 తటస్థ మువాచ ఉత్పత్తిస్థితిః యకాలేషు భూతసందోహేనా యదా
 త్తతాం న జహతి తద్దృష్ట్యా నిష్కృప్త ముపాస్య మువాచ. తపోవిశే
 షప్రతిపత్తిస్తు సర్వసాధక తమత్వాత్ పిత్రానుపదిష్టమపి బ్రహ్మజ్ఞాన
 సాధనత్వేన తపః ప్రతిపేదే. భృగుః తచ్చ తపః బాహ్యంతఃకరణసమా
 ధానం "మనసశ్చేంద్రియాణాంచ య దై కాగ్యం పరం తపః, తజ్జ్ఞాయ
 సర్వకర్తవ్య స్స ధర్మః పర ఉచ్యతే" ఇతి స్మృతేః. ౧. తపసా అన్నం బ్ర
 హ్మేతి విజ్ఞాయ తత్ర సంశయేన పునః పితరముపససార. అద్యతే భు
 జ్యతే సర్వైరితి సర్వప్రతిపత్తిసాధారణం స్థూలదేహాకారణం భూతపం
 చకం విరాటసంజ్ఞకం అన్నశబ్దేనోచ్యతే. తస్య స్థూలభౌతికకారణ
 త్యాత్, యతో వా ఇమా'సీతి లక్షణాస్య తత్ర యోజయితుం శక్య

త్వాత్; తద్భ్రష్టేతి ప్రతిపన్నవాత్, విగాజ ఉత్పత్తిదర్శనాచ్చుతి
 స్తృతిషు తత్ర లక్షణం సుసంపూర్ణం భవతీతి పునస్తపోఽతవ్యత.
 విచార్య తత్కారణం క్రియాశక్తివిశిష్టతయా ప్రాణశబ్దలక్ష్యం హిర
 ణ్యగర్భం, సంకల్పాధ్యవసాయవిశిష్టతయా చ మనోవిజ్ఞానశబ్దలక్ష్యం
 బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్; తత్రాపి లక్షణావ్యాప్తేః సర్వార్థితానందశబ్ద
 వాచ్యతయా మాయావిశిష్టం బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్. విశిష్టస్య విశిష్టాం
 తరాత్తత్వానుసంపత్తేః. కారణత్వోపలక్షితం విశుద్ధానందం బ్రహ్మేతి
 విజ్ఞాతవా నిత్యర్థః. ఏవం తపసా విశుద్ధాయ ప్రాణాదిషు సాకలేన బ్ర
 హ్మలక్షణ మపశ్యత్ శనైశ్చనై రనుప్రవిశ్య ఆస్తరతమ మానందం
 బ్రహ్మ విజ్ఞాతవాం స్తపసైవ సాధనేన భృగుః. తస్మాద్భ్రష్టజ్ఞాసునా
 బాహ్యంతఃకరణసమాధానలక్షణం పరిమం తపస్సాధనమనుస్థేయమితి
 ప్రకరణార్థః. ఏవమన్యోఽపి తపసైవ సాధనేన అనేనైవ క్రమేణ అను
 ప్రవిశ్య ఆనందం బ్రహ్మ వేద. సహృదయాకాశగుహాయాం పరమానం
 దాద్వైతే ప్రతితిష్ఠతి. బ్రహ్మైవ భవతీత్యర్థః. అన్నవా నిత్యాదికం దృ
 ష్టం చ ఫలమ్. అన్నేన ద్వారభూతేన బ్రహ్మ విజ్ఞానసంపాదనాత్
 గురుమివ అన్నం న నింద్యాత్ ఇత్యా ద్యుక్తం. ౭. అన్నోపాసనప్రకా
 రాః తద్వ్రతాని తత్ఫలాని చోక్తాని. ఇదానీం బ్రహ్మణ ఉపాసనప్ర
 కార ఉచ్యతే. ఉపాత్తపరిరక్షణం క్షేమః. క్షేమరూపేణ వాచి ప్రతిష్ఠి
 తం బ్రహ్మేత్యుపాస్యం. అనుపాత్త నిర్వాపదానం యోగః. ప్రాణా
 పానయో ర్భ్రష్టా యోగక్షేమాత్తనా పృతిష్ఠితమిత్యుపాస్యమ్. ఏవ
 మాదీ న్యుపాసనా న్యుక్తాని; తత్తత్ఫలాని చోక్తాని. ఆనందవల్ల్యాం
 “సోఽశ్నుతే సర్వాన్కామాన్సహ” ఇత్యుక్తఫలవచనస్య కేతే
 కామా ఇత్యాకాంక్షయా అత్ర విస్తార ఉచ్యతే. అనుసంచరన్ ఇమా
 న్లోకా నాత్మత్వే నానుభవక్సామ గాయన్ సమత్వాద్భ్రష్టావ
 సామ సర్వానన్యరూపం చ్ఛందయన్ లోకానుగ్రహార్థ మాత్మైకత్వం
 ప్రఖ్యాపయన్ తిష్ఠతి. హా ఉ ఇతి అహిమా ఇత్యస్మిన్నర్థే అత్యంతవిస్త
 యఖ్యావసాధః. అద్వైతాత్తా నిరంజనోఽపి సన్నహమేవాన్నఃసన్నాద
 శ్చేత్యాదికం విస్తయహేతుః. ౧౦. ఇతి భృగువల్లీతాత్పర్యమ్.

ఇతి తైత్తిరీయోపనిషత్సమాప్తా.

౮. ఐత రేయోపనిషత్తాత్పర్యవిషయార్థసంగ్రహః.

అవతరణికా:— ఋగ్వేదే ఐత రేయే ద్వివీతీయే ఆరణ్యకే షడధ్యాయేషు అధ్యాయత్రయ ముపనిషత్సంజ్ఞితమ్. ఆత్మానా ఇద మేకమే వాగ్ర ఆసీది త్యా రభ్య అమృతస్సమభవదిత్యంతమ్. దేవతావ్యయలక్షణః పరః పురుషార్థః జ్ఞానకర్తృసముచ్చయేన ప్రాప్తవ్యః. నాతః పర మస్తీత్యేకే ప్రతిపన్నాః. తన్నిరాచిక్షీప్తయా కేవలాత్తజ్ఞానవిధానార్థం ఆత్మావాఇదమిత్యాద్యారంభః. ఉత్తరగ్రంథేఽపి అన్యార్థానవగమూర్తీ పూర్వోక్తానాం అగ్న్యైదిదేవానాం అశనాయాదిమత్త్వేన సంసారిత్వం దర్శయతి శ్రుతిః.

అథోపనిషత్ — ఆత్మనః ప్రాతీతికం సవిశేషత్వమాలంబ్య కథం క్తవల్యమిత్యాశంక్య సర్వస్య విశేషస్య ఆత్మని మాయాకల్పితత్వాత్ స వాస్తవనిర్విశేషత్వవిరోధ ఇతి తదర్థం మాయయా ఆత్మసస్సకాశాత్ సృష్టిం వక్తుం సృష్టేః పూర్వం ఆత్మనః నిర్విశేషరూపం దర్శయతుం ఆత్మావాఇత్యాదివాక్యమ్. ఆత్మేతి పదేన సర్వజ్ఞః సర్వశక్తిః సర్వసంసారధర్తృవర్జితః నిత్యశుద్ధబుద్ధముక్తస్వభావః అమృతః అద్వయ ఉచ్యతే. తథా చ స్మృతిః “యచ్ఛాప్నోతి యదాదత్తే యచ్ఛాత్తి విషయానిహ, యచ్ఛాస్య సంతతో భావః తస్మా దాత్తేతి కీర్తితః” ఇతి జగత్సృష్టేః ప్రాగ్జ్ఞానైకీ ఆసీత్. ఇదానీమ పౌక షప. తథా ప్యస్తి విశేషః. ప్రాగుత్పత్తేః అవ్యాకృతనామరూపభేదాత్త భూతం ఆత్మైకశబ్దప్రత్యయగోచరం జగ దాసీత్. ఇదానీం తు ప్యాకృతనామరూపభేద త్వాత్ అనేకశబ్దప్రత్యయగోచరం ఆత్మైకశబ్దప్రత్యయగోచరం చేతి విశేషః. యథా ఘేనతరంగాదిభేదేఽపి సలీలమేవేత్యేకశబ్దప్రత్యయభాక్త్యం, తథా నాస్య త్కించనమిషత్ సకించదపి వ్యాపారవదితరద్యాద్యథా, సాంఖ్యానాం అనాత్మ పక్షపాతి స్వతంత్రం ప్రధానం, యథా చ కాణాదానా మణవః, తద్వ దిహ నాస్య దాత్తనః కించిదపి వస్తువిద్యతే. ఆత్మైకమేవాసీ దిత్యభిప్రాయః. సఃసర్వజ్ఞస్వాభావాద్విదీక్షితవాక్ లోకాన్ సృజేయేతి. ఏవాదా సస్తతాదిః ప్రాసాదాదీన్ సృజతీతి యుక్తమ్. నిరుపాదాన స్వాత్మా కథం లోకాన్ సృజతీతి చేత్ సలీలస్థానీయే అవ్యాకృతే ఆత్మైకశబ్దవాచ్యే

వ్యాకృతశేనస్థానీయస్య జగత స్సంభవాత్ ఆత్మభూతనామరూపోపాదా
నస్య సర్వజ్ఞో జగన్నిర్తిమిత ఇతి న విరోధః, ఇతి స్వప్రకృతిప్రాధాన్యేన
పరిణామ్యుపాదానత్వం. పరిణామో నామ వివర్తా దన్యో నాస్త్యేవ. అతః
ఆత్మనవప ఉపాదానత్వం. మాయా తు సహాయమాత్రమ్. యథా విజ్ఞాన
వాన్తాయావీ నిరుపాదాన ఆత్మానమేవాంతర త్వేన ఆకాశే గచ్ఛన్నివ
నిర్తిమితే తథా సర్వజ్ఞో మహాయూ పరమేశ్వరః ఆత్మానమేవ ఆంత
రత్వేన జగద్బ్రూపేన నిర్తిమిత ఇతి యుక్తతరమ్. ఏవం చ సతి కారణకా
ర్యోభయానద్వాదాదిపక్షాత్ప్ర సప్రసజ్యంతే. ఆకాశాదిక్రమేణాండ
ముత్పాద్య అంభఃప్రభృతీః లోకా నస్సజత, లోకానాం పంచభూతా
త్మకీర్వేపి అబృహుళా త్నిన్నామవ్యవదేశః, అద్య ఏవ శిరఃపాశ్యాది
మంతం పురుషం సముద్ధృత్య స్వావయవసంయోజనేన సంపిండితవాక్. తత
ఈశ్వరసంకల్పేన తపసా పక్షిణోఽండమివ పురుషపిండస్య ముఖా
కారం సుషర మజాయత, ముఖాద్వాక్; తదధిష్ఠాతాఽగ్నిః; వాచోబోక
పాలః. తథా నాసికేతాభ్యాం వ్రాణః. ఏవం అధిష్ఠానం కిరణం దేవతా
చేతి త్రియం క్రమేణ నిర్భిన్నమ్; హృదయమంతఃకరణాధిష్ఠానమ్; నాభి
స్సర్వప్రాణనిబంధనస్థానమ్. ౧.

ఏతా అగ్నిర్విద్యో దేవతాః ఈశ్వరేణ సృష్టాః మహతి సు
సారాణ్యే ప్రాపత్క. తం=స్థానకరణదేవతోత్పత్తిబీజభూతిం ప్రథమో
త్పాదితం పురుషపిండ మాత్మానం అశినాయాపిపాసాభ్యాం సంయోజిత
వాక్. తస్య తస్య కారణభూతస్య అశినాయాదిదోషవత్త్వాత్ తత్కార్య
భూతానామపి దేవతానాం అశినాయాదినుత్త్యమ్; వీడ్వమానాస్తాః స్ర
ష్టార మబ్రువత్ — ఆయతనం నః ప్రజానీహితీ; తత ఈశ్వరో గామస్సజ
త. అస్తదధిష్ఠానాయ అన్న మత్తుం గౌర్వా లమిత్యబ్రువత్. అశ్వం చ
తథా తతః పురుష మానయత్; తస్మిన్ అగ్ని ర్వాగ్భూత్వా ముఖం
ప్రావితత్; ఇత్యాదిక్రమేణ పురుషే దేవాః ప్రవిష్టాః లభాధిష్ఠానాసు
దేవతాసు అశినాయాపిపాసే ఈశ్వ రాజ్ఞయా భాగవత్త్వావాస్తామ్.

తతః ఈశ్వరః మనుష్యాదీనాం అన్నభూతాన్ ప్రహృదీన్ మా
ర్జాలాదీనా మన్నభూతాన్ మూషకాదీన్ ఏవమాదిక మన్నం సంకల్ప
మాత్రేణ సృజత్; తత్ర శ్రుతివాక్యైః శబ్దాదిభోక్తృత్వ మింద్రియశబ్ద

దేవతోవాధికం, నస్వత ఆత్మనః; ఇత్యభిప్రాయేణ తాసాం శబ్దాదిభోగము
క్త్వా ఇదాసీం అన్నపానభోక్తృత్వమపి అపానవృత్తిమత్ప్రిణోపా
ధికమ్. న స్వత ఆత్మనః ఇత్యభిప్రాయేణ తన్యాభోక్తృత్వం పరిశేషాన్ని
ధారితమ్. తదాసర్వోపనిషత్సాత్వర్యః అన్నమభివ్యాహృత్ప్రప్తోభవత్. ఏవం
సృష్టమభిధాయ సంసారిణం భోక్తారం దస్మిన్నుత్తుం ఈశ్వరః విచారయా
మానః; మయా పరేణ స్వామినా అధిష్టాత్వా కృతాకృతీఫలసాక్షిభూ
తేన భోక్త్రా భవిష్యం పురస్కేవ రాజ్ఞేతి ప్రపదం చ మూర్ధా చ సంఘా
తస్య ప్రవేశమార్గాః; కతిరేణ మార్గేణ పురః ప్రవద్యై ఇత్యచింతయత్. అతో
మూర్ధానసీమానం విదార్య చిద్రం కృత్వా తన్మార్గేణ ప్రవివేశ. నందత్యనేన
ద్వారేణ గత్వా పున్దిన్వప్రప్తాణీతి బ్రహ్మరంధ్రస్య నాందన
మితి నామ ఏవం సృష్ట్యా ప్రచళ్య జీవే నాత్మనా రాజ్య ఇవ స్వం పురం త్ర
య ఆవసథాః జాగరితికాలే దక్షిణం చక్షుః, స్వప్నకాలే అంతర్దనః, సు
షుప్తికాలే హృదయాశ్రయేణ మితి. పితృశరీరం, మాతృగర్భాశ్రయః; స్వంచ
శరీరమితి త్రయ ఆవసథాః. త్రయస్స్వప్నాః; స్వప్నవదనద్వస్తుదర్శనాత్
అవస్థాత్రయతౌల్యం; తేష్వయ మావసథేషు స్థూలసూక్ష్మకారణదేహీ
షు పర్యాయేణ చరన్ వ్యాభావిక్యా అవిద్యయా న ప్రబుద్ధ్యతే. స
కదాచిత్ పరమకారుణికే నాచార్యేణ బోధితస్త్థ ఇదం బ్రహ్మమమా
త్మస్వరూపమదర్శమితి సర్వాన్తరబ్రహ్మ నాక్షాదవశ్యత్. నపరోక్షేణ. ౩.

ఏవం చ అసంసారి సర్వజ్ఞ ఆత్మా స్వతోన్యద్వస్త్యన్తరమను
పాదాయైవ సర్వమిద మాకాశాదిక్రమేణ సృష్ట్యా స్వాత్మప్రబోధనా
ర్థం సర్వాణి చ ప్రాణాదిమచ్ఛరీరాణి స్వయం ప్రవిశ్య స్వమాత్మానం
యథాభాతమిదం బ్రహ్మస్థి సాక్షాత్ప్రత్యబుద్ధతీ. తస్మాత్ సర్వశరీరే
ష్యేక ఏవాత్మా నాన్య ఇతి ఆత్మైకత్వనిర్ధారణ మధ్యాయపర్యవసితార్థః.

ఇతి ప్రథమాధ్యాయః.

ఏవమధ్యారోపాపవాదాభ్యాం ఆత్మతత్త్వం నిరూప్య ఉక్తాత్మ
త్త్విజ్ఞానే వైరాగ్యం హేతురితి తదర్థం జీవావస్థా ప్రసంచయన్ అరా
తో తస్య త్రియ ఆవసథా ఇతి ఉపశ్లిష్టం శరీరత్రియం చ ప్రసంచయితుం
అధ్యాయాన్తరారంభః. ఏవం సంసరన్ ఉపాత్తదేహేంద్రియసంఘాతం

త్యజతి; త్యక్త్వాఽన్య ముపాదత్తే; పునఃపున రేవమేవ సదీప్రాతోవత్ జన్మమరణప్రబంధావిచ్ఛేదేన వర్తమానః కాభి రవస్థాభి స్వర్తత ఇతి దర్శయన్తి శ్రుతిః గర్భోత్పత్త్యాదికథనేన వైరాగ్య ముత్సాదయతి. జన్మభాగవత్సామరణలోకాంతరసుఖదుఃఖాదిగతి ర్దిగ్వితా. జీవస్య గర్భవాసకాలే నిర్వేదాదిక ముక్తమ్. గర్భస్థ ఏవ వామదేవః జీవన్ముక్తో బభూవేతి నిదర్శన ముక్తమ్. ౨.

ఇతి ద్వితీయాధ్యాయః.

పూర్వస్థి న్నన్యాయే జన్మత్రయనిరూపణేన జ్ఞానోత్పత్తిర్థం వైరాగ్యం నిరూపితమ్. పదార్థశోధనమస్తరా వైరాగ్యమత్రేణ జ్ఞానోత్పత్తిర్న భవతీతి పదార్థశోధనపూర్వకం వాక్యార్థం కథయితుం తృతీయాధ్యాయాంభః. తత్త్ర వాసుదేవాద్యాచార్యపరింపరయా బ్రహ్మజ్ఞానవఃఽనిత్యసంసారా ఆజీవభావ విచారయన్తః అనోన్యస్యంపుచ్ఛన్తితి కోఽయమాత్మేత్యాదిగ్రంథేన విచారితమ్. వాగాదికరణైః యేన శబ్దాదికం విజ్ఞాయతే త దేక మనేకధేతి విప్రతిపద్య ప్రజ్ఞానమితి సిద్ధాంతితమ్. సపష ప్రజ్ఞానరూప ఆత్మా బ్రహ్మ; తస్యైవ సర్వాణి నామధేయాని భవన్తి. ప్రత్యస్తమిత సర్వోపాధివిశేషం సస్మిరంజనం నిర్మలం నిష్క్రియం శాంతం ఏకం సర్వశబ్దప్రత్యయాగోచరం సర్వజ్ఞ మిశ్వరసంజ్ఞం చ ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మ తదేవ చైకం బ్రహ్మసిద్ధుబపర్యంతేషు శరీరోపాధిషు భిన్నమివ సర్వైః ప్రాణిభి న్నార్జితైశ్చ ఏకల్ప సతే చానేకధా. ("ఏత మేకే వర స్త్యగ్నిం మనుమన్యే ప్రజాపతమ్, ఇంద్ర మేకే వరే ప్రాణ మపరే బ్రహ్మ శాశ్వతమ్") ఇత్యాద్యా స్మృతిః. స వాసుదేవః అనోన్య వా యథోక్తం బ్రహ్మయో పేష స విద్వాన్ ఏతేనైవ ప్రజ్ఞానేనాత్మనా అస్తాల్లోకా దుగ్రామ్య అస్మాక స్సమభవత్. ఓంకారేణ బ్రహ్మత్వానుసంధానాత్మణం మంగళం వివక్షితమ్.

ఇత్యైతరేయోపనిషత్పాఠ్యవిషయాగ్రంథః.

౯. ఛాందోగ్యోపనిషత్తాత్పర్యవిషయార్థసంగ్రహః.

—

సామవేదే ఓ మిత్యేతదక్షర మిత్యాద్యప్రాధ్యాయా ఛాందోగ్యోపనిషత్ విచార్యతే—ప్రాణాగ్న్యదిదేవతావిజ్ఞానసహిత మధిగత కర్మ సమస్తం అర్చిరాదిమార్గేణ బ్రహ్మలోక ప్రతిపత్తికారణమ్. కేవలం తు కర్మ ధూమాదిమార్గేణ చంద్రలోక ప్రతిపత్తికారణమ్. స్వభావప్రప్యత్తానాం తు మార్గద్వయపరిభ్రష్టానాం అధోగతిః కష్టే నోక్తా. ఉక్తయో రన్యతరస్మిన్నపి మార్గే నాత్యంతికి పురుషార్థసిద్ధిః. అతః కర్మనిరపేక్షం అద్వైతాత్మవిజ్ఞానం సంసారగతిత్రయహేతుపమ దేన వక్ష్యమితి ఉపనిషదారభ్యతే. అద్వైతజ్ఞానం చ మనోవృత్తి మాత్రం అన్యాయ్యుపాసనాన్యపి మనోవృత్తిరూపాణ్యేవ. కస్తర్హి విశేష ఇతి చేత్ స్వాభావికస్య ఆత్మస్యక్రియే అధ్యారోపితస్య కర్తృదికార కక్రియాఫలభేదవిజ్ఞానస్య నివర్తక మద్వైతవిజ్ఞానం రజ్జ్వదా సర్పాది జ్ఞానస్య రజ్జ్వాదస్వగూఢనిశ్చయ ఇవ. ఉపాసనంతు శాస్త్రసమన్వితం కించి దాంబన ముపాదాయ తస్మిన్ సమానచిత్తవృత్తిసంతానలక్షణం తద్వి లక్షణప్రత్యయానంతరితం చేతి నిశేషః. తా న్యేతాన్యుపాసనాని సత్త్వ శుద్ధికర శ్వేన వస్తుతత్త్వావభాసకత్వాత్ అద్వైతజ్ఞానోపకారకాణి. ఆలంబనవిషయత్వాత్ సుఖసాధ్యాని చేతి పూర్వ ముపన్యస్యతే. తత్ర కర్తృభ్యానస్య దృఢీకృతత్వాత్ కర్మపరిత్యాగే చ క్లిష్టమూపాసనం స్యా దితి కర్తాంగవిషయమేవ ఆదాపుపాసన ముపన్యస్యతే.

ప్రథమప్రవార కేఉద్గీధ స్యాంకారస్యోపాసనం విభూతిఫలకం ప్రవ ర్తతే. అధ్యాత్మముద్గీధోపాసన ముక్త్వా అనంతరం అభిదైవతం నామ దే వతావిషయ ముద్గీధోపాసనం ప్రస్తుతమ్. అనంతరం ఉద్గీధనామాక్షరో పాసనే నామవతి ఏవోపాసనం కృతం భవేదితి తదుక్తమ్. అనంతరం భ యనివర్తకం అప్యతాభయగుణవిశిష్ట స్యాక్షర స్యోపాసనం విహితమ్. తతః ప్రాణాదిత్యస్య దృష్టివిశిష్టస్య ఉద్గీధస్యోపాసనం, ప్రాణోద్గీధయో రేకత్వం చ అనంతరం సర్వఫలసంపత్త్యర్థ ముద్గీధస్యోపాసనం విహి తమ్. తత్రతత్ర ఆఖ్యాయికాః ప్రశ్నోత్తరాణి చోక్తాని. ఉద్గీధోపాస నప్రసంగేన ప్రస్తావప్రతిహారవిషయమవ్యుపాసనం ముటచీహతేషు

కుదుష్వత్కాభ్యాయికా ప్రదర్శనేనోక్తమ్. స్తోభాక్షరోపాసనా ఫలంచోక్తమితి.

ఇతి ప్రథమప్రపాఠకః.

ద్వితీయ ప్రపాఠకే — ఓమిత్యేతదక్షరమిత్యాదినా సామావయవవిశేషవిషయం అనేకఫలకముపాసనముపదిష్టం; అనంతరం చ స్తోభాక్షరవిషయముపాసనముక్తం; సర్వభాషి సామైకదేశసంబద్ధమేవ తదితి. అథేదానీం సమస్తే సాన్ని సమస్తసామవిషయాణ్యుపాసనాని సత్త్వామిత్యారభతే శ్రుతిః. పూర్వోత్తరప్రపాఠకయోః సంగతిచేవం దర్శితా. యుక్తం హ్యేతత్; ఏకదేశోపాసనానంతరం ఏకదేశవిషయముపాసనముచ్యత ఇతి. సమస్తస్య సర్వావయవవిశిష్టస్య పాంచభక్తికస్య సాప్తభక్తికస్య చ సాన్ని ఉపాసనం శోభనమ్. పృథివీ 'హింకార' ఇత్యాద్యుపాసనం పాంచభక్తికం. 'స్వార్జింకార' ఇత్యాద్యుపాసనం అవాఙ్మూఢేషు పాంచభక్తికమ్; అధిఃసంఖ్యాజ్ఞానస్య అల్పసంఖ్యాజ్ఞానపూర్వకత్వాత్ పంచవిధోపాసనానంతరం సప్తవిధోపాసనం ప్రస్తుతమ్; అము మాదిత్యం సమస్తే సాన్ని అవయవవిభాగశః అధ్యస్య సప్తవిధం సామోపాసనముచ్యతే. అహోరాత్రాదికాలేన జగతః ప్రమాణయితృత్వాత్ మృత్యురాదిత్యః. సామోపాసనప్రసంగేన అమృతత్వం దేవేభ్య ఆగాయానీత్యాదినా ఉద్ధాతుః గానవిశేషాదిసంపదపదిష్టా. ఓంకారస్యోపాసనవిధ్యర్థం త్రయోధర్మస్కంధా ఇత్యారబ్ధమ్. యత్సంస్థం అమృతత్వమేతి. శన్నిరూపణార్థం "ప్రజాపతిర్లోకానభ్యతవత్" ఇత్యాద్యుక్తమ్. ఓంకారస్య కర్తృగుణత్వే ప్రాప్తే తం వ్యావృత్తి బ్రహ్మప్రతీకత్వాత్ కైవల్యహేతుత్వేన తమేవ మహీకృత్య ప్రస్తుతయజ్ఞాంగభూతసామాదివిజ్ఞానవిధానార్థం 'బ్రహ్మవాదినో వదంతీత్యాదికముక్తమ్. తతస్సామాదిజ్ఞానఫలం చ కిథితిమ్.

ఇతి ద్వితీయః ప్రపాఠకః.

తృతీయప్రపాఠకే:—యజ్ఞస్య వ్యవదేశానంతరం తత్కార్య భూతసవితృవిషయ ముపాసనా సర్వపురుషార్థభ్యః శ్రేష్ఠతమఫల మిత్యభిప్రేత్య “అశా వా ఆదిత్యః” ఇత్యాద్యారభతే శ్రుతిః. కియస్తం కాలం విద్వాంస్తదమృత ముపజీవ తీత్యాదికం విచారితమ్. ఇత రామృతధ్యాయినాం ఫలాని నిర్దిష్టాని, రవే ర్దక్షిణోత్తరాయణగతి విచారిప్రసంగేన ఖగోళరహస్యం సూచితమ్. పంచభిః పర్యాయైః మధువిద్యా యథావదుక్తా. క్రమేణ ముక్తిఫలపర్యవసాయిత్వం తస్య దర్శితమ్. తతశ్చ గాయత్రీవిద్యా ఆరభ్యా; సవితృద్వారకబ్రహ్మవి ద్యానంతరం తద్దేవతాకగాయత్రీద్వారైవ బ్రహ్మపాదేశ్యతే. “యావై సా పృథివీ గాయత్రీ, యద్వై తత్పురుషే శరీరం గాయత్రీ” ఇత్యాద్యుపాసనాని ప్రదర్శ్య త్రిపాదమృతం గాయత్రీముఖే నోక్త్వా గాయత్ర్యవచ్ఛిన్నం బ్రహ్మపాస్యముక్తమ్. పంచసుషిరసంబంధాత్ బ్రహ్మణః పంచహర్షస్య పురుషాః రాజపురుష ఇవ ద్వారస్థాః ఇ త్యాది విచారితమ్. ప్రతీకద్వారా బ్రహ్మపాసన ముక్త్వా ప్రతీకం హిత్వా సగుణబ్రహ్మపాసనం చోపన్యస్తమ్ క్రతుకరణప్రకారా ప్రశ్నపూర్వకం ప్రకటితః. “ఏష మ ఆత్మాంతర్హృదయే” ఇత్యాదినా యథోక్తస్య పరస్య బ్రహ్మణః ప్రత్యగాత్మాభేదో దర్శితః. ఏషా శాండిల్యవిద్యా. పుత్రాయుష ముపాసనం జపం చోక్త్వా ఆత్మనః దీర్ఘజీవనాయ ఉపాసనం జపం చ విధత్తే. య ఆదిత్యం బ్రహ్మ పాస్తే స తద్భావం ప్రతిపద్యత ఇత్యాదిఫలం చోక్తమ్.

ఇతి తృతీయః ప్రపాఠకః.

చతుర్థప్రపాఠకే—అధ్యాత్మ మధిదైవతం చ వాయుప్రాణ యోః సూత్రాత్పూతయోః ఉపాసనం పూర్వాధ్యాయేఽపి అధ్య సోక్తమ్. అథేదానీం తయోః సాక్షాద్బ్రహ్మత్వేనోపాస్యత్వాయ ఉత్తరాధ్యాయారంభః. జానశ్రుతిరిత్యాద్యాఖ్యాయికా తు విద్యాదాన ‘గ్రహణవిధిప్రదర్శనార్థా మఖావబోధార్థా చ. ఇయం సంవర్తవిద్యా. ఆత్మా దేవానామిత్యాదిగుణజాత ముపదిశ్య గుణాంతరంచోపదిష్టమ్.

వృధివీకలాంతరిక్షం కలేత్యాదినా ఆత్మగోచుమేవ దర్శన మగ్ని రబ్ర
వీత్. సప్రపంచబ్రహ్మోపాసన ముక్త్యా కార్యబ్రహ్మోపాసనస
ముచ్చితం కారణబ్రహ్మోపాసనం ఉపకోసలవిద్యాయాముక్తమ్. ప్రా
ణో బ్రహ్మ, కం బ్రహ్మ, ఖం బ్రహ్మేత్యాదినా యథోక్తబ్రహ్మవిదో గతి
శ్చ దర్శితా. బ్రహ్మవిదో మానం చ విహితం.

ఇతి చతుర్థః ప్రపాఠకః.

పంచమ ప్రపాఠకే. — సగుణ బ్రహ్మవిద్యాయాః ఉత్తరాగతిరుక్తా.
అథ పంచమాధ్యాయే పంచాగ్నివిదో గృహస్థస్య ఊర్ధ్వరేతసాం చ
శ్రద్ధాభూనాం విద్యాంతరశీలినాం తామేవ గతి మనూద్య అన్యాయ
దక్షిణదిక్సంబంధినీ కేవలకర్మిణాం ధూమాదిలక్షణా పునరావృత్తి
రూపా తృతీయా చ తతః కష్టతిరా సంసారగతిరితి వైరాగ్యహేతో
ర్వక్తవ్యా ఇత్యాద్యం.

అతీతే గ్రంథే ప్రాణో వావ సంవర్గ ఇత్యాద్యుక్తం; తస్య శ్రేష్ఠ
త్వాదిగుణవిధిత్వయా జ్యేష్ఠపంచ శ్రేష్ఠంచేత్యాది ప్రాణోపాసనముచ్యతే.
ముఖ్యప్రాణస్య శ్రేష్ఠ్యసంపాదనాయ ఆఖ్యాయికోక్తా. “న వై వా
చో న చక్షూషమ్.” ఇత్యాదినా కరణేషు వికలేష్వపి జీవతి ప్రాణీ; ప్రాణే
వికలే న జీవతీత్యతః సర్వేంద్రియవ్యాపారాణాం ప్రాణాయత్తజ్యేష్ఠిన ప్రా
ణస్యముఖ్యత్వమ్. ప్రాణస్యాన్నంవాస ఇత్యాదికం కల్పితమ్. యథోక్త
ప్రాణవిదః మంథాఖ్యం కర్త. ముముక్షూణాం వైరాగ్యహేతోః సంసా
రగతయః ఆఖ్యాయికాముఖేన దర్శితాః శ్వేతకేతుర్హ్యారుణేయ ఇ
త్యాదినా. తతః పంచాగ్ని హోమామా ఉక్తాః. తత్ర పంచమ్యా మాహు
తో హుతాయాం రేతోరూపా ఆపః గర్భిభూతా భవంతి. జాతశ్చ
పురుషః ఘటీయంత్రవత్ గమనాగమనాయ కర్త కుర్వత్ కులాలుచక్ర
వ ద్భ్రమతి, యథోక్తపంచాగ్నిదర్శనేన అర్చిరాదిగతిరేవ గృహస్థా
నాం అనిర్థంవిదాం ఇష్టాపూర్తదత్తపరాణాం ధూమాదిగతిరేవ. యే
చారణ్యోపలక్షిణా వైఖానసాః పరివ్రాజకాశ్చ శ్రద్ధా తప ఇత్యుపాస
తే. తేషాం చ పంచాగ్ని హోమాత్ర వేదిభిస్సహ అర్చిరాదిగతిరేవ. ధూ

మాదిగతిః పునరావృత్తిసహితా, ఆర్చిరాదిగతిస్తు పునరావృత్తిరహితా.
 “తయోర్ధ్వమాయన్న మృతత్వ మేతీ” తి సగుణబ్రహ్మణాపాసకస్య ప్రా
 జ్ఞైస్సహ బ్రహ్మనాడ్యై సుషుమ్నయా గమనం సాపేక్షమేవ చామృత
 త్వం. సనాత్నాస్తోత్ర ఇతి గమ్యతే. “తదపరాజితాపూః తదైరంసుదీయంస
 రః” ఇత్యాదిభేదోక్త్యా ఏష దేవయానః పంథాః సత్యలోకావసానో
 నాండా దృహిః.

ధూమాదిమాగ్నే మాసేభ్యః పితృలోకం పితృలోకా దాకాశం
 ఆకాశా చ్ఛుద్ధమనం ఇత్యాదిగతి రుక్తా; తద్దైతమేవాధ్యానం పున
 ర్నివర్తంతే. ఆకాశాద్వాయుః వాయుర్భూత్వా ధూమో భవతి. ధూమో
 భూత్వా భృంగం భవతీత్యాదినా పునరావృత్తి రుక్తా. తత్ప్రీ పరిణామభావ
 శ్చిత్తతరః. మేఘో భూత్వా ఉన్నతప్రదేశేషు ప్రవర్షతి. వర్షధారా
 రూపేణ శేషకర్తాపరిణః; ఆ ఇహ వ్రీహియవా ఓషధివనస్సతయః తిల
 మాసా ఇతి జాయంతే; అతో వై ఖలు దుర్నిష్ఠ్విపతరం. యతో గిరి
 తటా దుదకస్తోతసోహ్యమానా నదీః ప్రాపువంతి సముద్రం. తతో మ
 కరాదిభి ర్భక్ష్యంతే. తేఽప్యస్తేన; తత్రైవ చ సహ మకరేణ సముద్రే
 విలీనాః సముద్రాంభోభి స్సహ జలధరై రాకృష్టాః పునర్వర్షధారాభిః
 మరుదేశే శిలాశటే వా అగమ్యే పతితాస్త్యివంతి. కదాచిత్ వ్యాళిమృ
 గాదిపీతాః భక్షితాశ్చాన్యైః. తేష్యన్యైరిత్యేవ ప్రకారాః పరివర్తేరన్.
 కదాచిత్ అభక్ష్యేషు స్థావరేషు పతితాః తత్రైవ శుష్యేరన్. భక్ష్యే
 ష్వపి స్థావరేషు ప్రజాతానాం రేతస్సిద్ధగేహసంబంధః దుర్లభ ఏవ. స్థావ
 రాణాం బహుత్వాత్ దుర్నిష్ఠ్విమణత్వం. వ్రీహ్యదిజన్తాపి దుర్నిష్ఠ్వి
 పతరం. యస్తా దూర్ధ్వరేతోభి ర్బాలైః పూస్త్యరహితైః స్థవిరైర్వా
 భక్షితా అంతరాళే శీర్ఢంతే అనేకత్వా దన్నానాం; కదాచి త్కాక
 తాళీయయా వృత్త్యా రేతస్సిగ్భి ర్భక్ష్యంతే. తదా రేతస్సిగ్భావం గతా
 నాం కర్తృణో వృత్తిలాభః. యశ్చ రేత స్సించతి యోషితి తదాకృతి
 రేవ భవతి రేతోరూపేణ. తదవయవాకృతిభూయస్త్యమితి పురుషా
 త్పురుషో జాయతే; గోర్గవాకృతిరేవ, న జాత్యంతరాకృతిః. యే తు రమ
 ణీయచరణా ద్విజాతయః ఇస్తాపూర్తాదికర్తృకారిణః ధూమాదిమాగ్నేణ
 గచ్ఛంత్యాగచ్ఛంతి చ పానఃపున్యేన. విద్యాం చే త్ప్రాపుయ్యః, తే

అర్చిరాదినా గచ్ఛంతి నపునరావర్తంతే, విద్యయా కర్తృణాచ విహీనాః
సాంసారికీం కష్టాం గతి ముపయంతి. తా నీమాని క్షుద్రాణి దంశమశ
కకీటాదీని అసకృదావర్తీని భవంతి. ఏవంబిధే ఘోరే సంసారమహేళా
దధౌ మా పతంత్యితి గృహస్థానాం పంచాగ్నివిద్యోపదిష్టా.

కో న్వాత్మా? కిం బ్రహ్మేతి మీమాంసాయాం వైశ్వానరవిద్యా
ప్రతిపాదితా. వైశ్వానరాత్తృభావప్రతిపత్త్యర్థమ్, తత్రైవాదిత్యాత్మో
పాసనమ్. భుంజానస్య తృప్తౌ ప్రత్యక్షం ప్రమాణం, ప్రాణాదేస్తృప్తౌ
శాస్త్రమితి విభాగః. చండాలాయాపి ఉచ్ఛిష్టానర్హాయోచ్ఛిష్టం ప్ర
యచ్ఛేత్. చండాలదేహస్థే వైశ్వానరాత్తని తద్గుతం స్యాత్. నాథర్ష
నిమిత్తమితి విద్యా స్తుతా.

ఇతి పంచమః ప్రపాఠకః.

పక్షప్రపాఠకే—ఆఖ్యాయికాముఖేన బ్రహ్మత్వైత్వవిద్యాల గ్రా
హయితు మధ్యాయారింభః సర్వాసపి వేదా సధిభ్య సర్వం చాస్య
ద్వేద్య మధిగమ్యాస్యకృతార్థ ఏవ భవతి; యావదాత్తతత్త్వం నజానా
తీత్యాఖ్యాయికాత్ 2వగమ్యతే. అన్యవిజ్ఞానే నాన్యద్విజ్ఞాతం భవతీత్య
ప్రసిద్ధమితి మన్వానః పృచ్ఛంతి. యథా లోకే ఏకేన మృత్విండేన రుచక
కుంభాదికారణభూతేన విజ్ఞాతేన సర్వమన్య స్త్రద్వికారజాతం విజ్ఞాతం
స్యాత్. తథా కారణేనానన్యత్వా త్కార్యస్య కార్యకారణయోర్భేద
భానేఽపి కారణసత్తైవ కార్యగతేతి విజ్ఞాయతే ఇతి యది మన్యసే,
అన్యస్మిన్ విజ్ఞాతే అన్యన్నజ్ఞాయత ఇతి ప్రత్యక్షవిరోధఇతిచేత్, సత్య
మేవం స్యాత్. యద్యన్యత్కారణ త్కార్యం స్యాత్; న త్వేవ మన్య
త్కారణ త్కార్యమ్ కథం తస్మి ఇదం కారణమయం వికార ఇతి
లోకానుభవః? తత్ర తత్త్వ ముపదిశేతి శ్రుతిః—(వికారో నామధేయం
వాచారంభణం) నామైవ నామధేయం; స్వార్థే ధేయబ్ధిత్వయః. వా
చారంభణం వాగారంభణం—వాగాలంబన మిత్యర్థః. నామైవ కేవలం.
న వికారో నామవస్త్వస్తి పరమార్థతః. మృత్తికైవ సత్య ప స్త్వితి. ఏతేన
దృష్టాంతేన ఘటాదీనాం మృదివ వ్యావహారికస్య జగతః ఉపాదానకా

రణం మూలప్రకృతిరితిగమ్యతే. ప్రకృతిశ్చ బ్రహ్మణః అనాదిభావాజ్ఞాన
రూపిణీ మాయా; సా చ బ్రహ్మసత్తాతిరిక్తసత్తాశూన్యత్వాత్ బ్రహ్మస
త్తానతిరిక్తత్వాచ్చ అనన్యా బ్రహ్మణః తచ్చుబళమేవ బ్రహ్మ వ్యక్తతత్త్వం
నారాయణ ఇత్యుచ్యతే. సహి మాయాప్రధాన్యేన జగత ఉపాదాన
కారణం స్వప్రధాన్యేన వివృత్తంచేతి కల్పనా. వికారస్య జగతో మిథ్యా
త్వాత్ వస్తుతో నాస్త్యేవ. తత్కల్పనాధిష్ఠానత్వేన కారణత్వేనోపల
క్షితౌ నిర్విశేషచిన్మాత్రమేవ సత్యమితి తాత్పర్య మవధారితమ్. లోహ
మణి స్సువర్ణసింధుః తేనైకేన విజ్ఞాతేన యథాన్యత్కటకమకుటకే
యూరాదికం విజ్ఞాతం స్యాత్; వికారో వాచారంభణ మిత్యాది ప్రాగ్వి
త్. యథైకేన సఖనికృంతనేన కృష్ణాయసపిండేన విజ్ఞాతేన సర్వం
కృష్ణాయసో వికారజాతం సంవిజ్ఞాతం స్యాత్. వాచారంభణమేవతత్. అ
నేకదృష్టాంతోపాదానం దార్ఢాంతికానేకభేదానుగమార్థం దృఢ
స్తీత్యర్థం చ “సదేవ సామ్యేదమగ్ర ఆసీదేక మేవాద్వితీయం” ఇతి సద
దైవతకారణవాదినః, “అసదేవేదమగ్ర ఆసీదేక మేవాద్వితీయం” ఇత్యస
దదైవతకారణవాదినః. సత్ = అస్తితామాత్రం వస్తుసూక్ష్మం నిర్విశేషం
సర్వగతం నిరంజనం నిరవయవం విజ్ఞానం, యదవగమ్యతే సర్వవేదాంతే
భ్యః, ఏవశబ్దః అవధారణార్థః. ఇదం జగత్, నామరూపక్రియా
వత్ వికృత ముపలభ్యతేయత్, తత్సదేవాసీదితి ఆసీచ్ఛబ్దేన సంబధ్యతే.
కదా? అగ్రే = జగతః ప్రాగుత్పత్తేః. ఇవాసీమపీదం సదేవ? కింతు
నామరూపవిశేషణవత్ శబ్దబుద్ధివిషయం చ; ప్రాగుత్పత్తేస్తు కేవలసచ్చ
బ్దబుద్ధిమాత్రగమ్యమ్. యథా సుప్తాదుత్థితః సత్త్వమాత్ర మవగచ్ఛతి
తథేత్యభిప్రాయః. లోకే పూర్వాహ్లా ఘటాదిదివ్యక్షుః కశ్చిత్ సిన్ధుక్షు
ణా కులాలేన ప్రసారితం మృత్పిండ ముపలభ్య గ్రామాంతరం గత్వా
అపరాహ్లా ప్రత్యాగత స్తత్రైవ ఘటశరావా ద్యనేకభేదభిన్నం కార్య
ముపలభ్య మృదేవేదం ఘటశరావాది కేవలం పూర్వాహ్లా ఆసీదితి
నిశ్చిన్తోతి తద్వదిహోవాచ్యతే. (అద్వితీయం) మృద్వ్యతిరేకేణ మృదో
యథాన్యత్పటాకారేణ పరిణమయితృకులాలాదినిమిత్తకారణం దృష్టం,
తస్మాదద్వ్యతిరేకేణ సతస్సహకారికారణం ద్వితీయం వస్తవ్యంతరం
నాస్తీత్యద్వితీయం. మృదాదిదృష్టాంతప్రదర్శనేన ప్రాగుత్పత్తేః కార్య

స్య అసత్త్వా ద్యుపగంత్యాణాం వైశేషికాణా మనవకాశః. ఏకం విభా
జకధర్మవిరహితమ్, ప్రాగుత్పత్తేర్వస్తు నిరూపయంతో వైశేషికా ఆహుః.
(అనత్) అభావమాత్రం. సదభావమాత్రమితి కలయంతి బౌద్ధాః.
కథ మసత సృజ్ఞాయేతేతి వైనాశికాద్యన్యమతాన్యాక్షిప్య (ప్రమాణ
విరోధం దర్శయిత్వా) పున ససదేవ సామేద్యమగ్ర ఆసీదేకమేవాద్వి
తీయమిత్యుక్త్వా జగత స్సన్ధ్యాలకత్వం వ్యవస్థాపితం. పరమార్థత ఇదం
బుద్ధికాలేఽపి సదద్వితీయ మేవేతి సిద్ధాంతః.

(బహు స్యాం ప్రజాయేయ) బహుధా ప్రకర్షేణోత్పద్వేయ
ఇతి తత్సద్వైఖత సంకల్పయామాన. ఈక్షణస్య చేతనధర్మత్వాత్
సాంఖ్యపరికల్పితప్రధానం న జగత్కారణమ్. వాయ్వాకాశయోః తేజః
ప్రభృతిష్వంతర్భావ మభిప్రేత్య లఘూపాయేన సర్వస్య సన్తాత్రత్వం
మాతస్యమితి మన్వానాశ్రుతిః పంచీకరణోపలక్షకం శ్రీవృత్కరణమేవా
చక్షూణా తదనురోధేన త్రయాణామేవ సృష్టి మాహ—సేయం సదా
ఖ్యాదేవతా తేజోఽబన్నయోనిః బహుభవన మురరీకృత్య అనేన జీవే
నాత్త నానుప్రవిశ్య నామరూపే వ్యాకరవాణి) స్వబుద్ధిస్థం పూర్వసృష్ట్య
నుభూతం ప్రాణధారణ మాత్మానమేవ స్వరంతీ, స్వాత్మినః అవ్యతిరిక్తేన
జీవేన చైతన్యస్వరూపతయా అవిశిష్టేన అనుప్రవిశ్య=తేజోఽబన్నభూ
తమాత్మాసంసర్గేణ లబ్ధవిశేషవిజ్ఞానా సతీ అసౌ నామాఽయం ఇదం
రూపః ఇతి వ్యాకుర్యా మితి. విక్షత, జలాదిష్ప్వప సూర్యాదీనాం ఆదర్శ
ఇవ; ప్రవిష్టః పురుషః అవిద్యాప్రతిబింబితసదాఖ్య దేవతాయా ఆభాస ఏవ
జీవః; ఉపాధివశా త్ప్రీతిబింబదృష్టకంపాదికం యద్వద్వింబే గాస్తి
తద్వదావిద్యకసంసారః సద్యస్తువి నాస్తీతి భావః. అత్ర పరస్పరవిరుద్ధ
ద్వైతవాదాః స్వబుద్ధివికల్పనామాత్రాః; ఆతిత్త్వనిష్ఠత్వాత్తేషా మితి
శక్యం వక్తుమ్; బ్రహ్మవిద్యయా సగ్ంసరతీవేతి సిద్ధాంతాత్. దేవతా
నా ముక్తం శ్రీవృత్కరణా యదగ్నే రోహితగ్ం. రూప మిత్యాదినా
ఉదాహరణముఖేన ప్రపంచ్యతే. తన్నిర్ణయశ్చ అన్నమయం మ ఆహా
మయః ప్రాణః తేజోఽనుయా నాక్ ఇత్యాదిః.

(షోడశకల స్సోమ్య పురుషః) మన స్యన్నోపచితయా షోడశ
ధా ప్రవిభక్తయా కలయా సంయుక్తః కార్యకరణసంఘాతలక్షణః

జీవవిశిష్టః షోడశకల ఉచ్యతే. ఋషసః అన్నమయత్వం ప్రత్యక్షీకర్తుం
పంచదశాహుని అశనం న కృతవాక్. (స్వప్నాంతం మే సోమ్య విజానీ
హీత్యాది)యస్మిన్తనసి జీవే నాత్మ నానుప్రవిష్టా పరదేవతా ఆదర్శ ఇవ
పురుషః ప్రతిబింబేన జలాదిష్వివ సూర్యాదయః ప్రతిబింబైః తన్వనః అ
న్నమయం జేజోమయ్యా వాచా ఆపోమయేన ప్రాణేన చ సంగతః య
న్నయో జీవః శ్రవణ మననాదివ్యవహారాయ కల్పతే; తదుపరమే చ
స్వం దేవతారూపమేవ ప్రతిపద్యతే; మనఃకార్యం గతస్య మనఃఉపశమ
ద్వారేణ ఇంద్రియవిషయేభ్యో నివృత్తస్య యస్యాం దేవతాయాం
స్వాత్మభూతాయాం యదవస్థానం, తత్ స్వమపీతో భవతీతి వచ
నాత్ చైతన్యప్రతిబింబరూపేణ జీవే నాత్మనా మనసి ప్రతిష్ఠా నామ
రూపవ్యాకరణాయ పరదేవతా మనఃకార్యపరమే మనఃకార్యం జీవగూ
పతాం హిత్వా స్వమేవాత్మానం ప్రతిపద్యతే. అతఃసుషుప్తవీచ స్వప్నాం
తశబ్దవాచ్య ఇత్యవగమ్యతే. పుణ్యాపుణ్యయో సుఖదుఃఖభారంభకత్వా
త్ అవిద్యాకామోషప్రభేన సంసార హేతునా సంయుక్త ఏచ స్పృష్ఠః
సుఖదుఃఖసంయుక్తః (యథా శకునిస్సూత్రేణ ప్రబద్ధ ఇత్యాదినా)
ప్రాణోఽలక్ష్మితదేవతాశ్రయం మనఃఇతి తదుపలక్షితో జీవ ఇతిచోక్తమ్.
ఏవం చ స్వపతినామప్రసిద్ధిద్వారేణ యజ్ఞీవస్య సత్యం స్వరూపం తజ్జ
గతో మూల మితి దర్శితమ్. ఏవమేవ జగన్మూలజ్ఞానోపాయాః తేజో
బన్నశుంకైః ప్రదర్శితాః.

(ఐతదాత్మ్యమిదగ్ సంస్వం తత్సత్త్వగ్ సతత్త్వ తత్త్వమసి శ్వేతకే
తో). ఏతత్ సదాత్మా యస్య సర్వస్య తదేతదాత్మ, తస్య భావ ఐతదా
త్త్వమ్. ఏతేన సదాభ్యేనాత్మనా ఆత్మవత్సర్వమిదం జగత్. నాన్యోన్యా
స్యాత్తా అసంసారి సంసారివా. నాన్యోతోఽస్తి గ్రహేత్యాది స్రుత్యంత
రాత్; పదేవ సదాఖ్యం కారణం పరమార్థసత్. ప్రత్యక్షస్వరూపం సత్త్వ
యాథాత్మ్యం ఆత్మనశబ్దస్య నిరుపపదస్య ప్రత్యగాత్మని గవాదిశబ్దవత్
నిరూఢత్వాత్. తత్ సత్ తత్త్వమసి, సత్త్వమసి, ఇతి శ్వేతకేతోః
బ్రహ్మైక్యోపదేశః కృతః. భాగత్యాగలక్షణయా వాక్యార్థ ఉపపన్నః.
ఏవం ప్రత్యాయితః పుత్రః గురుక్తార్థస్య శాబ్దాపరోక్షస్య వ్యావ
హారికానుభవవిరుద్ధత్వాత్ సందిహనః (భూయ ఏవ మాభగవా నివజ్ఞా

వయ త్విత్వాదినా) బహుదృష్టాంతైః మా ప్రత్యాయయత్వితి ప్రాథ-
యతే. ఏవముక్తస్తు గురుః తథాఽస్త్విత్వంగీకృత్య తమేవార్థం
దృష్టాంతప్రదర్శనేన తత్త్వమసీతి నవకృత్య ఉపదిశ్య ప్రత్యాయ-
యామాస. ౧.

ప్రత్యహం సర్వాః ప్రజాః సుషుప్తౌ నద్వస్తుని సంపన్నాః
సుషుప్త్యుత్థానాంతరం వయం సతिसంపన్నాః సద్రూపాస్త్య ఇతి న జా-
నంతి ఖలు, ఈత స్తదజ్ఞాన మిత్యాశంకాః, యథా లోకే స్వకీయే
గృహే సుప్త ఉత్థాయ గ్రామాంతరం గతో జానాతి స్వగృహం దాగ-
తోఽస్త్తితి; ఏవం సత ఆగతోఽస్త్తితి చ జంతూనాం కస్తా ద్విజ్ఞానం న భవ-
తీతి సందేహో యుక్తః, మధుకరమక్షికాః నానావిధవృక్షరసాః
మధుతాం గమయంతి ఖలు, ఆమ్రస్య పససస్య వా అమువ్య వృక్ష-
స్యాయం రస ఇతి మధుని వివేకం న లభస్తే, లోకే చ సమవేతానాం
ప్రాణీనాం అము ప్యాహం పురోఽస్తి పితా నప్తా చాస్తీ త్యాది లబ్ధ-
వివేకా న సంకీర్వస్తే, తథేహ మధురామ్లకటుతిక్తాదిరసానాం మధుత్వే-
నైకతాం గతానాం మధురాదిభావే న వివేకో గృహ్యతే, ఏవమేవ
ప్రజా అహన్యహని సుషుప్తికాలే సతి ప్రపద్య వయం సతీసంప-
ద్యామహ ఇతి న విదుః, మరణ ప్రళయయో శ్చ తథైవ; అత స్త ఇహ
ఆత్మనస్సద్రూపతామజ్ఞత్వైవ సతिसంపన్నాః యద్యత్కర్మ నిమిత్తాయాం
యాం జాతిం ప్రతిపన్నా ఆసుః, తదా వ్యాఘ్రోఽహం సింహోఽహం
మిత్యాది జాతిం న విదుః, తే తత్కర్మ వాసనాంకితా స్సంతః సత్ప్రవిష్టా
అపి సద్భావేనైవ పునరాభవంతి; పున స్సత ఆగత్య వ్యాఘ్రో వా సిం-
హో వేత్త్యాది యద్యత్పూర్వ మిహ లోకే భవంతి యుగసహస్రకో-
ట్యంతరితా అపి సంసారిణో జాతోర్యా పురాభావితా వాసనా నా-
న నశ్యతి; యథా ప్రజ్ఞం హి సంభవా ఇతి శ్రుత్యంతరాత్, తత్త్వమసి.

నానాదిగ్వాహినో గంగాది నద్యః సముద్రం ప్రాప్య ఏకతాం గ-
తాః జలధరై రాక్షిప్తాః పునస్త్వప్తిరూపేణ పతితాః పునర్గంగాదిన-
దీరూపిణ్యః సముద్రం ప్రాప్య సముద్ర ఏవ భవన్తి, తదాతదేయం గంగా-
యమునా చేత్యాదివివేకం న లభస్తే, ఆగమనావధ్యపరిజ్ఞానం తథా
వ్యాఘ్రో వా సింహో వేతి పూర్వవత్, తత్త్వమసి. ౩.

దృష్టం హి లోకే జలే నీచీతరంగఘనబుద్ధుదాదయ ఉత్థితాః
 పున స్తద్భావం గతా వినష్టా ఇతి; జీవాస్తు తత్కారణభావం ప్రత్య
 హం గచ్ఛంతోఽపి సుషుప్తే మరణప్రళయయోశ్చ న వినశ్యంతీతి విశేషః.
 దృష్టాంతవైషమ్యప్రయుక్త సంశయః పునః ప్రశ్నోత్తాపకః అనేకశా
 ఖాయుక్తస్య మహతో వృక్షస్య మూలే సకృద్భూతచూత్రేణ సవృక్షో
 న శుష్యతి. రసం స్రవేత్. యత్ర వాహన్యాత్ వృక్షో జీవన్నేవ రసం
 స్రవేత్. స వృక్షః జీవేనానువ్యాప్తః భామా స్రసా న్ములైర్లష్టాక
 మోదమాన స్తిష్ఠతీతి జ్ఞాయతే. తస్య యదేకాం శాఖాం యైః కైశ్చి
 దాహతాం వా రోగగ్రస్తాం వా జీవో జహాతి శాఖాయాం విప్రస్ఫుత
 మాత్మాంశ ముపసంహరతి. అథ సా శాఖా శుష్యతి; తథా వాఙ్మనః
 ప్రాణకరణగ్రామానుప్రవిష్టో హి జీవః తదుపసంహారే ఉపసంహి
 యతే. జీవేన చ ప్రాణయుక్తేన ఆశ్రితం వీతం చ రసతాం గతం జీవవిశిష్ట
 శరీరవృక్షం చ వర్ధయ ద్రసరూపేణ జీవస్య సద్భావే లింగం భవతి.
 ఆశ్రితపీతాభ్యాం దేహే జీవ స్తిష్ఠతీతి జ్ఞాపయతి. తస్య ఏకాంగవై
 కల్యణిమిత్తం కర్తృ యదోపస్థితం భవతి, తదా జీవః ఏకాం శరీరవృక్ష
 శాఖాం జహాతి; తదా సా శాఖా శుష్యతి. జీవస్థినిమిత్తో రసః జీవ
 కర్తాక్షిప్తః జీవోపసంహారే న తిష్ఠతి. రసాపగమే శాఖా శోష ముపైతి.
 యదా సర్వమేవ శుక్షం జహాతి, తదా సర్వోఽపి శరీరవృక్ష శుష్యతి.
 వృక్షస్య రసప్రవణశోషణాదిలింగాత్, జీవవత్త్వం దృష్టాంతప్రతిజ్ఞా
 పితమ్. చేతనావస్తః స్థావరా అపీతి శ్రుతితాత్పర్యమ్. ఏవమేవేత్యాది
 తత్త్వమసి. ౪.

స్థూలకార్యస్య సూక్ష్మముఖ్యకారణత్వ మి త్యుచ్యతే. మహా
 న్యగోధవృక్షస్య ఫల మాహృత్య భిత్త్వా అణుతరం వృక్షబీజం పశ్యతి.
 తచ్ఛిత్త్వా తదవయవం. ఏవంక్రమేణ యావ దక్షిగోచరం పశ్యతి, ఏవ
 మేవ అణిమ్న స్సతః స్థూలం నామరూపాదిమ త్కార్యం జగదుత్పన్న
 మితి శ్రద్ధత్స్య. అన్య త్పూర్వవత్. తత్త్వమసి. ౫.

విద్యమానమపి వస్తు నోపలభ్యతే; ప్రకారాంతరేణ తూపలభ్య
 తే యథా: పిండరూపం లవణం ఘటాదా వుదకే ప్రక్షిప్య శ్వః ప్రాత
 రాగత్య పశ్య. స్వేన ప్రకారేణ నోపలభ్యతే. అపున సంశ్లిష్టం లవణం

చక్షుషా స్పర్శేన చ న జ్ఞాయతే తదుదకభాగేషు యత్రాచాంతమపి జిహ్వాయా లవణమేవ జ్ఞాయతే. ఏవ మత్రాపి దేహే విద్యమానం సత్ జగన్మూలం ఉపాయాంతరేణ లప్స్యత ఇతి. తత్త్వమసి. ౬.

లోకే తస్మై ధనవంతం బద్ధచక్షుషం కృత్వా బద్ధహస్తం తం గాంధారదేశా ద్దేశాంతరం సీత్యా నిర్జనారణ్యే విస్మజ్య గచ్ఛంతి. స్వత్ర దిగ్భ్రమోపేతః శబ్దం కుర్యాత్. అహం గాంధారేభ్యస్తస్మై రాసీతోఽస్త్వస్మి నద్ధాక్ష ఇతి విక్రోశేత్ కారుణికః కశ్చిచ్ఛ్చిత్వాఽగత్య బంధనం ప్రముచ్య ఉత్తరతో గాంధారా వర్తంతే. ఏతాం దిశం ప్రజేతి ప్రబ్రూయాత్. బంధముక్త స్స పండితః కారుణికోపదేశేన మేధావీ సకా పరోపదిష్టగ్రామప్రవేశమార్గావధారణసమర్థో భూత్వా గాంధారానేవ ఉపసంపద్యేతః నేతరో మూఢమతి స్తథా. ఏవమేవ సతః జగ దాత్మన స్వరూపాత్ తేజోబన్నాదిమయం దేహరణ్యం శీతోష్ణాద్యనేకద్వంద్వదుఃఖసంకటం మోహపట్టాభినద్ధాక్షః దృష్టాదృష్టానేకవిషయతృష్ణాపాశితః పుణ్యాపుణ్యాదితస్మైః ప్రవేశితః అనర్థానసహమానో విక్రోశక కథంచి త్పుణ్యాతిశయాత్ పరమకారుణికం కంచి ద్భ్రష్టాత్మవిదం విముక్తబంధన మాసాద్య తేన దర్శితనివృత్తి మార్గః విరక్తస్సక “నాసి త్వం సంసారిః కింతు, స ద్యత్ తత్త్వమసి” ఇతి అవిద్యామోహపట్టాభినహాన్తోక్షితః గాంధారపురుషవత్ స్వం సదాత్మాన ముచసంపద్య మఖి నిర్వృత్త స్సాన్యత్. అతః (ఆచార్యవాక్ పురుషో వేద) ఇత్యాద్యుక్తమ్. తత్త్వమసి. ౭.

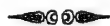
జ్వరాద్యుపతాపవంతం ముమూర్షుం బాంధవాః పరివా ర్యోపాసతే ‘జానాసి మాం పితరం పుత్రం భ్రాతరం, వేతి పృచ్ఛంతః తస్య ముమూర్షోః వాఙ్మనసి సంపద్యతే మనః ప్రాణే ప్రాణస్తేజసీతి యోమరణక్రమః స ఏవాయం విదుః’ యోఽపి సత్సంపత్తిక్రమః, తేజసి పరస్యాం దేవతాయాం సంపన్నే సతి న జానాతి స్వరూపం; అవిద్యాంస్తు తత ఉత్థాయ ప్రాగ్భావితం వ్యాఘ్రాదిభావం దేవమనుష్యాదిభావం వా విశతి; విద్యాంస్తు శాస్త్రాచార్యోపదేశజనితజ్ఞానప్రకాశితం సద్భ్రష్టాత్మానం ప్రవిశ్య నావర్తతే. ఇత్యేష సంపత్తిక్రమః. తస్య ఉత్కృంతి ర్నాస్తి. “పర్యాప్తకామస్య కృతాత్మన స్త్విహేవ సర్వే ప్రవీలియంతి కామా”

ఇత్యాధిర్వణశ్రుతేః సదీసముద్రదృష్టాంతశ్రుతేశ్చ మూర్ధస్యయా
నాఢ్యోత్క్రమ్య ఆదిత్యాదిద్వాజేణ నిష్క్రమిష్యతః దేశకాలనిమి
త్తఫలాభిసంధానేన గమనదర్శనాత్ స తథేతి విశేషః. తత్త్వమసి. ౮.

చార్యకర్తణి సందిహ్యమాసం పురుషం నిగ్రహాయ పరిక్షణా
యచ బద్ధహస్త మానయంతి రాజపురుషాః. స మయా ధనమపహృత
మిత్యపహ్నుతే స బహిః. స యది సైన్యస్య కర్తా భవతి స్వాత్మాన
మన్వతం కురుతే. హ్యంతః అగ్నిదివ్యపరిక్షాయాం తప్తం పరశుం ప్రతి
గృహ్లాతి, దహత్యేవ. యది చార్యస్య అకర్తా భవతి స దహ్యతే. ఏవం
సద్భిష్టాసత్యాభిసంధతిదితరయోః శరీరపాతకాలే చ తుల్యాయాం
సంఘత్తో విద్వాక్ సత్సంపద్య స పున ర్వాప్యసుదేవాదిదేహగ్రహణా
యావత్తతే. అవిద్వాంస్తు వికారాన్మతాభిసంధః స్వాత్మాన మన్యథా
జానన్ పునర్వాప్యఘ్రాదిభావం దేవతాదిభావం వా యథాకర్త యథా
శ్రుతం ప్రతిపద్యతే. తత్త్వమసి. ౯.

అథ పిత్రా ప్రతిబోధితః తత్త్వమసీతి దృష్టాంతైర్వైతుభిశ్చ,
'సదేవాహ మసీతి' విజ్ఞాతవాక్. ఏతేన శాబ్దాపరోక్షేణ కర్తృత్వభో
క్తృత్వయో రధిక్యతత్వవిజ్ఞాననివృత్తిః ఫలితా; తస్మా ద్వికారాన్మతాభి
సంధిక్యతజీవాత్తత్వవిజ్ఞాననివర్తకం సత్తామాత్రలక్షకం చైవేదం
వాక్యం తత్త్వమసీతి సిద్ధమ్; మహావాక్యస్య బహుశ్రుత్యుపబృంహిత
మిదం తాత్పర్యమ్. జీవబ్రహ్మణో రైక్యం సర్వోపనిషత్సారభూత
మితి శివమ్.

ఇతి షష్ఠః ప్రపాఠకః.

సప్తమప్రపాఠకే— పరమార్థతత్త్వోపదేశపర షష్ఠోఽధ్యాయః
సదాత్మైకత్వనిర్ణాయకః స సతః అర్వాగ్నికారలక్షణాని తత్త్వాని నిర్ది
ష్టాని; అత స్తానీమాని నామాదీని ప్రాణాంతాని క్రమేణ నిర్దిశ్య
తద్ద్వారేణాపి ఘామాఖ్యం నిరతిశయం తత్త్వం నిర్దేశ్యమి శాఖా
చంద్రదర్శనవత్ ఇతీమమర్థం వక్తుం సప్తమప్రపాఠక ఆరంభః. అత్ర
భూమవిద్యా ప్రస్తూయతే. ససత్కుమారం నారద ఉపససాదేత్యా
నా, వేదాదిః వాక్ప్రపంచ స్సర్వోఽపి నామమాత్రమ్. యస్తు నామ

బ్రహ్మేతుపాస్తేదతస్య కామచరణం రాజ్ఞః ఇవ స్వవిషయే భవతీతి ఫలం, నాన్నుః వా గుఱ్ఱాయసీః; వాచో భూయాన్ సంకల్పః; సంకల్పా చ్చిత్తం భూయః; చిత్తాత్ ధ్యానం భూయః; ధ్యానా ద్విజ్ఞానం భూయః; విజ్ఞానా ద్భలం భూయః; అన్నా దాపో భూయస్యః; అద్భ్యస్తేజో భూయః; తేజ స ఆకాశో భూయాన్; ఆకాశా త్తస్మరో భూయాన్; స్మరా దాశా భూయసీః; ఆశాయాః ప్రాణో భూయాన్; ఇత్యుత్తరోత్తరం భూమో పాసనా న్యుక్త్వా తత్తత్ఫలా న్యుక్తాని. నారదః సర్వాతిశయం ప్రాణం స్వమాత్మానం శ్రుత్వా నాతః పరమస్తీ త్యుపరరామ; తతస్సత్యం విజ్ఞానితవ్యం; మతి ర్విజ్ఞానితవ్యా; శ్రద్ధా విజ్ఞానితవ్యా, నిష్ఠా విజ్ఞానితవ్యా; కృషి ర్విజ్ఞానితవ్యా; సుఖం విజ్ఞానితవ్యం; భూమూ విజ్ఞానితవ్యః; ఇత్యుక్త్వా కింలక్షణోఽసౌ భూమేతి విచార్య యత్ర నాన్యత్సృతీత్యాదినా నిర్విశేషచింతా త్రమేవ స్వరూపభూమపదార్థ ఇతి నిర్ణీతం. స ఆత్మేతి ఆత్మనైవ కేవలేన సత్స్వరూపేణ శుద్ధే నాదిశ్యతే. య ఏవం విద్వాన్ ఆత్మక్రీడ ఆత్మరతిః స జీవన్ముక్తః.

ఇతి సప్తమః ప్రపాఠకః.

అష్టమప్రపాఠకే. — యద్యపి వ్యవసప్తమప్రపాఠకయోః సదేకమేవాద్వితీయం దిగ్దేశకాలాదిభేదశూన్యం బ్రహ్మ ఆత్మైవేదం సర్వమిత్యధిగతం. తథాపి మందబుద్ధీనాం దిగ్దేశాదిభేదవద్వస్త్విత్యేవం భావితా బుద్ధిర్న శక్యతే సహసా పరమార్థవిషయీకర్తుం; అసధిగమ్య తు బ్రహ్మ న పురుషార్థసిద్ధిః. అత స్తదధిగమాయ హృదయపుండరీకదేశ ఉపదేష్టవ్యః. యద్యపి స త్సమ్యక్ప్రత్యయైకవిషయం నిర్గుణం చాత్మతత్త్వం తథాపి మందబుద్ధీనాం గుణవత్త్వస్యేష్టత్వాత్ సత్యకామాదిగుణవత్త్వం, చ వక్తవ్యమ్. తథా యద్యపి బ్రహ్మవిదాం స్వాదివిషయేభ్యః స్వయముపరమో భవతి, తథాఽప్యనేకజన్మవిషయసేవాభ్యాసజనితా విషయవిషయా త్యుష్ణా న సహసా నివర్తయితుం శక్యత ఇతి బ్రహ్మచర్యాదిసాధనవిశేషో విధాతవ్యః. తథా యద్యప్యాత్మైకత్వవిదాంగస్త్రగవనగంతవ్యాభావాత్ అవిద్యాదిశేషస్థితినిమిత్తక్షయే గగన ఇవ ఉద్భూత ఇవ వాయుః దగ్ధేంద్రన ఇవాగ్నిః సాన్వత్తస్యేవ నిర్వృతిః. తథాపి

గస్త్రగమనాదివాసితబుద్ధీనాం హృదయదేశగుణవిశిష్టబ్రహ్మపాసకానాం మూర్ధస్యయా నాడ్యా గతిర్వక్తవ్యేతి అప్తమప్రపారక ఆరభ్యతే. దిగ్దేశగుణవతి ఫలభేదశూన్యం హి పరమార్థసత్యే అద్యయం బ్రహ్మ మందబుద్ధీనాం అసదివ ప్రతిభాతి, సన్తార్థసాస్తావ ద్భవంతు; తత శ్చనైః పరమార్థసదపి గ్రాహయిష్యామితి మన్యతే శ్రుతిః.

(అథ యదిద మస్మి న్బ్రహ్మపురే దహరంపుండరీకం వేశ్య దహరోఽస్మి న్నంతరాకాశ స్తస్మి న్యదంతస్తదన్వేష్టవ్యం. తద్వా వవిజ్ఞాసి తవ్యం) ఇత్యాదినా గ్రంథేన దహరవిద్యా ప్రస్తాయతే, రాజ్ఞః అనేక ప్రకృతిమద్యధా పురం త థేదమనేకేంద్రియమనోబుద్ధిభిః స్వామ్యుర్థ గారిభి ర్యుక్తమితి బ్రహ్మపురం శరీరం. పురే చ వేశ్య రాజ్ఞో యథా తథా బ్రహ్మపురే దహరపుండరీకం వేశ్య. యథాహి విజ్ఞోః సాలగ్రామః తథా బ్రహ్మణః ఉపలబ్ధ్యధిష్ఠాన మిత్యర్థః. అస్మిక్ హి స్వవికారశుంగే దేహే నామరూపవ్యాకరణాయ ప్రవిష్టం సదాఖ్యం బ్రహ్మజీవే నాత్మ నేత్సుక్తం. తస్మా దస్మి న్మౌదయపుండరీకే ఉపసంహృతకరణైః విశేషతః బ్రహ్మచర్యసత్యసాధనాభ్యాం యుక్తైః సత్యకామాదిగుణవద్ధ్యా యమానైః బ్రహ్మోపలభ్యత ఇతి ప్రకరణార్థః. శరీరస్య బ్రహ్మపురత్వ స్థాపనార్థం శూన్యవాదాన్నిరాకృత్య సద్వాదో వ్యవస్థాపితః.

(అథ య ఏష సంప్రసాదోఽ స్తాచ్చరీరా త్సముత్థాయ పరం జ్యోతిరుపసంపద్య స్వేన రూపేణాభినిష్పద్యతఏష ఆత్మేతి హేమావా చైత దమృతమభయ మేత ద్బ్రహ్మేతి తస్య హ వా ఏతస్య బ్రహ్మణో నామ సత్యమితి) సుషుప్తికాలే స్వనాత్తనా సంపన్న స్సక్ సమ్య క్ప్రసీదతి; జాగ్రత్స్వప్నయో ర్విషయేంద్రియసంద్యోగజాతం కలుషం జహతీతి సంప్రసాదశబ్దః; అశరీరతా హ్యత్తన స్వరూపం; ఏష ఆత్మా తద్బ్రహ్మేతి అభేదః. అపహతపాప్తత్వం ససేతుత్వం ఇత్యాదయో గుణాః ఉపాస్యత్వేన విహితాః. ఆదిత్యస్య తేజసా నాడీష్వనుగతస్య మైంగళ్యాదయో వర్ణవిశేషా భవంతీత్యుక్తమ్. ఆఖ్యాయికా తు విద్యాగ్రహణసంప్రదాన విధిప్రదర్శనార్థా. ఇంద్రప్రతర్దనోపాఖ్యాయికాయాం చక్షుఃపురుషః ఛాయాపురుషశ్చ పరీక్షితః దేవరాజోఽపి ఉదశరావాది దర్శితా వినాశయుక్తి రపి వినాశ మేతీతి ముమోహ. తథా ప్రాజాపత్యో

మహాప్రాజః దేహమాత్రాత్తదర్శనో బభూవ. కిమితి వైణశికసాంఖ్య
కాణాదాదయో న ముహ్యేరక? తథాఽస్యే కర్తృణః బాహ్యవిషయా
పహృతచేతసః వేదప్రమాణా అపి ఆత్మైకత్వం న విజానంతి పరమార్థ
సత్యమ్; లోకాః తరగమనాగమన ప్రకారై ర్భృమంతి. కి మస్యే త్సుద్ర
జంతవో వివేకహీనాః స్వభావతః ఏవ బహిర్విషయాపహృతచేతసః; తస్మా
దిదం త్యక్తసర్వభాష్యేషణైః అనన్యశగణైః పరమహంసపరివ్రాజ
కైః అత్యాశ్రమిభిః వేదాంతజ్ఞానపరై రేవ వేదనీయం పూజ్యతమైః
ప్రాజాపత్యం చేమం సంప్రదాయ మనుసరద్భి రుపనిబద్ధం ప్రకరణచతు
ష్టయేన(ప్రత్యగాత్మవిద్యేయం). కార్యకారణపరివేష్టితో విశ్వతైజసా
పుత్రాః; కారణమాత్రబద్ధశ్చ ప్రాజ్ఞో వ్యాఖ్యాతః. అశరీరం బ్రహ్మప
దేష్టుం మఘవన్నిత్యాదిగ్రంథేన సశరీరతాం నిందతి. (న హవై సశరీర
స్య సతః ప్రియాప్రియయో రపహతి రస్త్యశరీరం వా వ సంతం నప్రి
యాప్రియే స్పృశతః) బ్రహ్మణః పారమార్థిక మశరీరత్వం శ్రోతం
వాచనిక ముపలభ్యతే; ప్రాకృతశరీరరాహిత్యాదికం తు కల్పనామాత్ర
మ్. అశరీరస్య సంప్రసాదస్య అవిద్యయా శరీరేణ అవిశేషతాం సశరీర
తామేవ సంప్రాప్తస్య శరీరాత్సముత్థాయ స్వేన రూపేణ యథాభినిష్ప
త్తిః తథా వక్తవ్యేతి అశరీరో వాయు రిత్యాదిదృష్టాంత ఉక్తః.

(స ఉత్తమపురుషః) స యేన స్వరూపేణ సంప్రసాదోఽభినిష్ప
ద్యతే, ప్రాకృబోధా త్రద్భాగినిమిత్త తస్మిన్ భవతి యథా రజ్జుః,
పశ్చాత్ప్రాతప్రకాశాత్ రజ్జ్వత్తనా స్వేన రూపేణాభినిష్పద్యతే, ఏవం
చ స ఉత్తమపురుషః. ఉత్తమశ్చానా పురుషశ్చేత్యుత్తమపురుషః. నవీనో
త్తమపురుషః; అక్షిన్యన్నపురుషో వ్యక్తో. అవ్యక్తశ్చ సుషుప్తః; స సుప్త
స్సంప్రసన్నః. అశరీరశ్చ స్వేన రూపేణేతి ఏషామేవ స్వరూపేణావ
స్థితిః; క్షరాక్షరా వ్యాకృతావ్యాకృతా వపేక్ష్య ఉత్తమపురుషః కృత
నిర్వచనో భగవదీతాను.

(ఆకాశో హ వై నామ నామరూపయో ర్నిర్వహితా) శ్రుతిషు
ప్రసిద్ధ ఆత్మా ఆకాశేణాశరీరత్వాత్సూక్ష్మత్వాచ్చ ఆకాశః; నామరూ
పయోః స్వాత్మస్యయోః జగద్భిజభూతయోః సలిలస్యేవ ఛేనస్థానీయ
యోః నిర్వహితా=వ్యాకర్తా; యద్యపి తద్భిన్నామరూపాభ్యా మస్మ

ప్రం. తథాపి నామరూపవ్యాకరణలక్షణంబ్రహ్మ; (తద్బ్రహ్మ, తదమృతం స ఆత్మా) ఆత్మాహి నామ సర్వజంతూనాం ప్రత్యక్షేతనః స్వసంవేద్యః ప్రసిద్ధః; తేనైవ స్వేన రూపేణోన్నీయ అశరీరో వ్యోమవత్సర్వగత ఆత్మా బ్రహ్మైత్యవగంతవ్యం. తదమృతమ్.

ఇతిష్టమప్రపారకః.

ఇతి ఛాందోగ్యోపనిషదః భాష్యావధృతతాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

౭. బృహదారణ్యకోపనిషత్తాత్పర్యవిషయార్థసంగ్రహః.

ఓ నమో బ్రహ్మగిభ్యో బ్రహ్మవిద్యాసంప్రదాయకర్తృభ్యో వంశర్షిభ్యో నమో గురుభ్యః.

శుక్లయజుర్వేదే కాణ్వశాఖనాం బృహదారణ్యకాఖ్యా 'ఉపా వాఅశ్వస్య' ఇత్యాదికా శృతీయాద్యప్రమాధ్యాయంతా షడధ్యాయా వాజనసేయబ్రాహ్మణోపనిషదుపలభ్యతే. సేయం బ్రహ్మవిద్యోపని షచ్ఛబ్దవాచ్యః; సంసారనివిమృత్సుభ్యః సంసార హేతునివృత్తిసాధన బ్రహ్మజ్ఞైకత్వవిద్యా ప్రతిపత్తయే ప్రభవతి, తత్పరాణాం సహేతోస్సం సారస్యాత్వంతాపనాదనాత్; అరణ్య సూర్యమానత్వా దారణ్య కమ్; బృహత్త్వాత్పరిమాణతః బృహదారణ్యకం; తస్య కర్తృకాండేన సంబంధోఽభిధీయతే. సర్వోఽస్యయం వేదః ప్రత్యక్షానుమానాభ్యాం అనవగతేష్టానిష్టప్రాప్తిపరిహారోపాయప్రకాశనపరః. అసతి జన్మాంతర సంబంధ్యాత్వా స్తిత్వివిజ్ఞానే సాంసారికానిష్టపరిహారేచ్ఛా న స్యాత్; అతః కర్తృగతిర్వివేచనీయా.

ఉపనిషదారంభే స్థితే ప్రాథమికబ్రాహ్మణయోః అశ్వమేధవిజ్ఞా నాయ ప్రాధాన్యా దశ్వస్య తద్విషయదర్శనే అవాంతరతాత్పర్యమ్. అశ్వ స్వోత్పత్తిః స్తుత్యర్థా. (స త్రేధంతానం వ్యకురుత) స జాతః ప్రజాపతిః ఆదిత్యాగ్నివాయువృత్తనా త్రిప్రకార మాత్తానం స్వయ మేవ కార్యకరణసంఘాతం వ్యభజత్. ముఖ్యప్రాణస్య మంత్రప్రకా శ్యత్వ ముపాస్యత్వం చోక్తమ్. బృహస్పత్యాదిధర్మకగ ప్రాణోపాసనం ప్రాణస్య వేదాత్తకత్వమ్. (ఆత్మైవేద మగ్ర ఆసీ త్పురుషవిధి) జ్ఞాన

కర్తృభ్యాం సముచ్చితాభ్యాం ప్రజాపతిత్వస్థాప్తి ర్వావిభాగతా; కేవల
ప్రాణదర్శనేన ప్రజాపతేః ఫలభూతస్య సృష్టిస్థితిసంహారేషు జగత
స్సాన్వితంత్యాదివిభూత్యుపవర్ణనేన జ్ఞానకర్తృణాం రైవిదికయోః
ఫలోత్కర్షో వర్ణ్యతే. (సాచిభే తస్మాదేకాకీ బిభేతి; ద్వితీయాద్వై
భయం భవతి) కర్తృకాండవిహితజ్ఞానకర్తృఫలం సంసారవిషయం నాత్య
క్రామత్. ఇతి ప్రథమ శ్లోరీ పురుషవిధః ప్రజాపతిః భీతః. ఆత్మనాశ
విపరీతదర్శనవత్త్వం భయబీజమ్; తత్సామాన్యదప్యేకాకీ బిభేతి.
స స్వరూప మీక్షిత్యా యస్మా న్నత్తోఽన్యత్ ఆత్మన్యతిరేకేణ వత్త్వం
తరం ప్రతిద్వంద్వీభూతుం నాస్తి. ఆత్మవినాశహేత్వభావే కస్మాన్ను బిభే
మీతి ఏకత్వజ్ఞానా ద్భయం తత్యాజ. కేవలావిద్యానిమిత్తమేవ ద్వై
తం భయమూలం. అతః ద్వితీయాద్వై భయం భవతి; ప్రజాపతే
ర్భయావిప్లవేన సంసారాంతర్యూతత్వ ముక్తం; అరత్యావిప్లవేన
ప్రజాపతే రేకాకిత్వం హేతూకృతమ్. దుహితృగమన మకృత్యం శత
రూపాయాం గోభావ మాపన్నాయా మృషభాదిభావో మనోర్భవతు
తయో ర్బడబాదిభావే తు నకారణమ స్తీత్యాశంకోక్తం—సేయ మీ
క్షాంచ కేతి; ప్రజాపతి స్సర్వజగత్సృష్టా మిథునాత్మకం సృష్ట్యా బ్రా
హ్మణాదివర్ణనియంత్రీ ర్దేవతా అస్మజత్.

అవిద్యా త్కేత్రం; కర్తృ బీజం, సంసారో వృక్షః, ఏతస్య
సమూలోద్ధరణే పురుషార్థ పరిసమాప్తిః; ఇతి అవ్యాకృతంనామరూపా
భ్యామంసీదిత్యాద్యుక్తం. (తదాహ బ్రహ్మవిద్యయా; కిము తద్బ్రహ్మ?
యస్మాత్సర్వమభవత్. బ్రహ్మవా ఇదమగ్ర ఆసీ త్తిదాత్మానమే వావైత్.
అహంబ్రహ్మాస్మీతి తస్మా త్సర్వమభవత్; యవపం వేదాహం బ్రహ్మాస్మీతి
స ఇదగ్ంసర్వం భవతి, ఆత్మా హ్యేషాగ్ం సభవతి; అథయోఽన్యాం
దేవతాముపాస్తేఽన్యోఽ స వన్యోఽహమస్మీతి నసవేద యథాపశుః)

పరస్య బ్రహ్మణః సర్వభావాపత్తి ర్విజ్ఞానసాధ్యానిజ్ఞానసాధ్యాం
చ సర్వభావాపత్తిమాహ—తస్మాత్సర్వ మభవదితి; “బ్రహ్మవాఇదమగ్ర ఆ
సీ”దిత్యుక్తం ప్రజాపతిసంజ్ఞిత మవరం బ్రహ్మ నిశ్రేయససాధనాధికారి
మనుష్యః అపర బ్రహ్మవిద్యయా కర్తృసహితయా అపర బ్రహ్మభావ ముప
సంపన్నః భోజ్యాదపావృత్తిః, సర్వప్రాప్త్యైచ్ఛిన్న కామకర్తృబంధనః

పర బ్రహ్మభావీ బ్రహ్మవిద్యా హేతోః బ్రహ్మేత్యభిధీయతే; పరమార్థతః అవిద్యయా అ బ్రహ్మత్వమసర్వత్వంచ అధ్యారోపితం. యథాశుక్తికాయాం రజతం, నేయం శుక్తి రిదం రజతమితివత్ నాహం సంసారి అహం బ్రహ్మ స్తీతి అనుభవాత్ ద్వైతసంసారభ్రమోనివర్తతే అధ్యస్తస్య అధిస్థానా నతిరిక్తసత్తాకతయా బ్రహ్మణ్యధ్యస్తంజగద్భ్రష్టావ; “యవంవేదాహం బ్రహ్మస్తీతి సద్విదగ్ంసర్వంభవతి. తస్య సారస్వాత్మ్యాత్ సర్వేషామాత్మా సభవతీ” త్యభేదః; ఆత్మాహ పరా దేవతా; యస్తస్మాద్దన్యామితి దేవతా ముపాస్తే అన్యోఽసా వన్యోఽహ మస్తీతి పశువదనాదిభేదవాస నయా భ్రాంతస్యైత్. పశువదితిదృష్టా తేన భేదజ్ఞానం నిందితం; అహం బ్రహ్మస్తీత్యనేన బ్రహ్మైకత్వవిజ్ఞానం సిద్ధాంతితమ్; యవంవేదేతి తస్య సారస్వాత్మ్యఫలోక్త్యా తదేవసాధు; ఉపనిషత్సు కుత్ర వ్యాత్మైకత్వజ్ఞాన నిందా సశూన్యతే; ఇయా నిష్కేకః.

(సయజ్ఞ హోతియద్యజతే) అత్ర ఆవిద్వాన్ వర్ణాశ్రమాద భిమానః ధర్మేణ సయమ్యమానః దేవాదికర్తృక ర్తవ్యతయా పశువత్పరతం త్రగత్యుక్తమ్; కాని తాని కర్తాణీతి తద్విచారితమ్; (ఆత్మైవేదమగ్ర ఆసీదేకవచ) బ్రహ్మవిద్వాంశ్చేత్ తస్మాత్పశుభావాత్కర్తవ్యతాబంధ సరూపాత్ప్రతిముచ్యతే; తదుపాయభూతా విద్యా మంత్రాణా మర్థస్తి రోహితత్వా త్ప్రాయేణ దుర్విజ్ఞేయోభవతీతి తదర్థం వ్యాఖ్యా య బ్రాహ్మణం ప్రవర్తతే. వాఙ్మనః ప్రాణానా మాధిభౌతికో విస్తారః; ఆధి దైవికం త్ర్యోన్నాత్మక ప్రజాపత్యుపాసనమ్. సాధ్యలోక త్రయఫలభేదే న వినియుక్తాని పుత్రకర్తృవిద్యాఖ్యాని త్రీణి సాధనాని; జాయాతు పుత్ర కర్తారత్వా స్మృపుధక్సాధనం; విత్తం చ కర్తసాధనత్వా స్మృపుధక్; విద్యాకర్తృణోర్లోకజయహేతుత్వమ్; ఆవిద్యా నివృత్తేతు విద్యైవ. వాఙ్మనః ప్రాణేషు ప్రాణస్య జైత్రిప్యం నిర్ధారితం—“అథాతోవ్రత మీ మాగ్ం సే” త్యాదినా.

(ప్రయంవా ఇదం నామరూపం కర్త) నామరూపం కర్తచేతి త్రయ మనాత్మైవ; తస్మాద్దస్తాద్విరజ్యేతేత్యుక్తం అనేన తృతీయాధ్యా

యేన బ్రహ్మ సత్యం. తద్విద్యా విద్యాశ్చ త్వా జ్జగన్తి ధ్యా, అద్వైత మభయం, ద్వైతం సభయం; ద్వైతాభావోపలక్షితం బ్రహ్మైవ పరమార్థసతే, ఇత్యర్థః ప్రదర్శితః. ఇతి తృతీయాధ్యాయః. ౧.

చతుర్థాధ్యాయే—“ఆత్మాన మే వైదమహం బ్రహ్మస్మి”తి ఇత్యాత్మతత్త్వ మేకం విద్యావిషయమ్. యస్తు భేదదృష్టివిషయః (అన్యోఽనా వన్యోఽహమస్మితి న సపేద యథావహః) ఇత్యా ద్యవిద్యావిషయః. ఏకదైవాను ద్రష్టవ్యం మృత్యో స్సహృత్వ మాప్నోతి యథా నానేవ పశ్యతి; ద్వితీయాద్వైత భయం భవతి; ఇత్యేవమాదిభిః ప్రవిభక్తా విద్యావిద్యావిషయా సర్వోపనిషత్సు; తృతీయాధ్యాయే అవిద్యా ప్రపంచితా; సంప్రతి విద్యాం ప్రపంచయితుం చతుర్థాధ్యాయ ఆరభ్యతే.

తత్ర పూర్వపక్షవాదీ అవిద్యావిషయ బ్రహ్మవిద్వత్తః బాలాకిః వాగ్మీ అజాతశత్రునామానం కాశిరాజ మభిగమ్య బ్రహ్మతేబ్రవాణీ త్వవాచ) ఇత్యాద్యాఖ్యాయికాముఖేన విచార్యతే. యఏవానా వాదిత్యే చక్షుషి చైకోఽభిమానీ చక్షుర్ద్వారే శేహ హృది ప్రవిప్యః అహంభా క్తాకర్తాచే త్యవస్థితః; ఏతమేవాహం బ్రహ్మ పశ్యామ్యస్మిన్ కార్యకరణసంఘాతే, తమహం పురుషం బ్రహ్మ తుభ్యం బ్రవీమి; అన్యచ్చే జ్ఞానాని తద్వక్తుమర్హసి. ఏవమాద్యుపాసనాని విహితాని సఫలాని పరిచ్ఛిన్నాని. వాయా ప్రాణే హృదిచ ఇంద్రః పరమేశ్వరో వైకుంఠ ఇత్యే కా దేవతా, అగ్నోవాచి హృది చైకా. అప్పు రేలేసి హృదిచైకా. దిక్షుకర్ణయో ర్హృదిచైకా. ఛాయాయాం, బాహ్యే తమస్యధ్యాత్మే ఆవరణాత్తే అజ్ఞానే, హృది చైకా. ప్రజాచతా వాత్సలి బుద్ధా చ హృదిచైకా. ఏవమాదీన్యూపాసనాని. (పురుషన్ సుప్త మాజగత్తుః) ఇత్యాదినా సుప్తోత్థాపనపరీక్షణేన సుషుప్తగతి ర్విచారితా; ఏవ ఏజ్ఞాన మయఃపురుషః; దర్శనలక్షణాయాంస్వప్నావస్థాయాం కార్యకరణ వియోగేఽపిసంసార ధర్మి త్వ మాత్మనో దృశ్యత ఇత్యాశంక్య కార్యకరణ సంయోగజనితభ్రాంత్యధ్యారోపితమేవ సంసారధర్మి త్వమ్. వాగాద్యుపాధిక మాత్మన సంసారిత్వ మన్వయవ్యతిరేకాభ్యా ముక్త్యా తత్ర వ్యతిరేకాసిద్ధా స్వప్నస్య రజ్జుసర్పవ నిధ్యాత్వేన వస్తుధర్మత్వా భావాత్

నాత్మన స్సంసారిత్వం ప్రాతిభాసిక స్వప్నవత్ వ్యావహారికవియదాదిప్ర
పంచోపి అధిషానజ్ఞాననాశ్యత్వాత్ మిధ్యైవ. స్వప్నే దృష్టానాం
మహారాజత్వాదీనాం జాగ్రత్యనుష్ఠితిరాహిత్యం వ్యభిచారదర్శనంతేన
స్వప్నస్య మిధ్యాత్వం సిద్ధమ్. తథా జాగరితేఽపీతి ప్రత్యేతవ్యమ్;
తస్మాత్ అన్యోఽసౌ దృశ్యేభ్యః స్వప్నజాగరితలోకేభ్యః ద్రష్టా విజ్ఞాన
మయః విశుద్ధః పురుషః ఇత్యాదికా, తతో జగత స్సత్యత్వనిరాకరణ
వాదః. ఆత్మసత్తానతిరిక్తా జగతస్సత్తా అతిరిక్తసత్తాభావాదితి తతో మూ
ర్తామూర్తబ్రహ్మరూపోపాసనం సచ్చత్యచ్ఛేత్యాద్యుక్తమ్. బ్రహ్మణః
ఉపాధిభూతయోః సత్త్యచ్ఛబ్దవాచ్యయోః మూర్తామూర్తయో రూప
యోః కార్యకరణవిభాగేన అధ్యాత్మాధిదైవతయోః విభాగో వ్యాఖ్యాతః.

(మైత్రేయీతి హివాచ యాజ్ఞవల్క్యః) మోక్షమేనాపేక్ష
మాణయా మైత్రేయ్యా పృష్టః భర్తా యాజ్ఞవల్క్యః బ్రహ్మైవాపదిశతి.
(నవా అరేజామూయై కామాయ జాయా ప్రియా భవత్యాత్మనస్తు
కామాయ జాయా ప్రియా భవతి ఇత్యారభ్య ఆత్మనస్తు కామాయ
సర్వం ప్రియం భవతి ఆత్మావా అరే ద్రష్టవ్యశ్చోతవ్యో మంతవ్యోనిది
ధ్యాసితవ్యః; విజ్ఞానేనేదగ్ం. సర్వం విదితం; ఇత్యాది) అమృతత్వసాధనం
వైరాగ్యముపదిదిక్షుః జాయాపతిపుత్రాదిభ్యః విరాగతా ముత్పాదయతి
తత్సన్నానీయం. ఆత్మనః నిరతిశయప్రీత్యాస్పదత్యేన పరమానందత్వ
మభిహిత ముపన్యాసవివరణాభ్యామ్, శ్రవణాదిభి రాత్మలాభః. కథమన్య
స్తి నివిదితే అన్యద్విదితంభవతీ త్యాశంక్య ఆత్మవ్యతిరేకేణ అన్యన్నా
స్తీత్యుక్తమ్. సృష్టికాలే ప్రాగుత్పత్తేశ్చ బ్రహ్మైవేతి శక్య మవగంతుమితి.

(యథాగ్నే ర్విస్ఫులింగధూమాంగారార్చిషాం అగ్నే శ్చ త్వ మిత్యా
ద్యుక్తమ్) సర్వానామపాగ్ంసముద్ర ఏకాయన మిత్యాది దృష్టాంతైః
స్థితుత్పత్తికాలయోరేవ ప్రజ్ఞానఘనవ్యతిరేకేణాభావాత్ జగతో
బ్రహ్మత్వం; ప్రళయకాలేచ జలబుద్బుదఫేనాదీనామివ సలిలవ్యతిరేకే
ణాభావః; ఏవం ప్రజ్ఞానఘనవ్యతిరేకేణ తత్కార్యాణాం నామరూపక
ర్తృణాం తస్మిన్నేవ లియమానానా మభావః; తస్మా దేకమేవ బ్రహ్మ
ప్రజ్ఞానఘన మేకరసం ప్రతిపత్తివ్య మిత్యుక్తమ్. (స యథా సర్వానా

మపాగ్ం. సముద్రవకాయనం) ఇత్యాదిదృష్టాంతైః స్మరణానాం త్వక్, రనానాం జిహ్వే వపరీత్యా అధికరణాన్యక్త్వా బుద్ధిపూర్వకః ప్రళయో బ్రహ్మవిదాం బ్రహ్మవిద్యానిమిత్తః అయ మాత్యంతిక ఇత్యాచక్షుతే అవిద్యానిరోధద్వారేణ యో భవతి; (సయథా సైంధవఖిల్యఉదకే ప్రాస్త ఉదకమే వానువీలీయేత) ఇతిదృష్టాంతః. పరమార్థతః అద్వైతే బ్రహ్మణ భిన్నమివ వ స్త్వంతర మాత్మన ఉపలభ్యతే; వ్యావహారిక మేవ ద్వైతం; భేదో నపారమార్థికః; అయమర్థః (యత్రహి ద్వైతమివ భవతి తదితర ఇతరం పశ్యతి) ఇత్యనేనోక్తః; విజ్ఞాతృవ్యతిరేకేణ విజ్ఞే యస్యవా విజ్ఞానస్యవా తత్కరణస్యవా పరమార్థతః అసత్త్వేన బ్రహ్మ విదః విజ్ఞాత్రైవ కేవలః అద్వయో వర్తతే; తం విజ్ఞాతారం కేనవిజానీ యాత్? నాన్యవేద్యత్వం స్వస్య స్వవేద్యత్వా దిత్వర్థిః. పృత్తిసూన్యా వస్థాయాం త్రిపుటీవిభాగో నాస్తి; అయమర్థః (విజ్ఞాతార మరే కేన విజానీయాత్) ఇత్యనేనోక్తః. ఇయం పృథివీత్యాది బ్రాహ్మణేన ఆచార్యాగమాభ్యాం ప్రలినాత్మనః మనగార్థ ముక్తతర్కే ఆత్మైవేదం సర్వమితి ప్రతిజ్ఞాతస్య ఆత్మైకసామాన్యత్వం ఆత్మైశోద్భవత్వం ఆత్మైక ప్రళయత్వం చేత్యస్య హేత్వసిద్ధిశంకా నివారితా. పృథివ్యాదిభూత గణాః దేవతాగణాశ్చ కార్యకరణసంఘాతాత్మానః ఉపకుర్వన్తో మధు భవన్తి ప్రతిశరీరిణ మిత్యుక్తమ్. మధువిద్యాస్తుత్యర్థా దధ్యజాధర్వణే త్యాదికా ఆఖ్యాయికా. ఇతి చతుర్థాధ్యాయః.

పంచమాధ్యాయే—ఆగమార్థస్య ఆత్మైకత్వస్య ప్రకాశనాయ

పరీక్షాపూర్వకం నిర్ధారణార్థమిదం యజ్ఞవల్క్యేయం కాండం ఉపపత్తి ప్రధానమారంభం; ఆఖ్యాయికాతు విజ్ఞానస్తుత్యర్థా ఉపాయవిధి పరావా. (యదిదం సర్వం మృత్యునాప్త) మిత్వాదికం మృత్యుపరీక్షావిషయమ్. ఆదిత్యాత్మభావ మాపన్న స్యాధ్వరోః నాపేచారాత్రేసంభవతః ఇతి ముక్తిరితి ముక్తిశ్చోక్తా. (యత్రాయంపురుషోమియతే) ఇత్యాదినా బంధననాశే ముక్తస్యన క్వచిద్గమనమితి ఫలితార్థోదర్శితః. అగ్నింవా గప్యేతీ త్యాదినా ప్రాణైస్సానక మవిద్యాకామకర్మాదికం సర్వం జీవన్ముక్తత్వనివలీ

యతే తదేవ విదేహక్తవల్యమితి సూచితమ్. సంసరతాం ముచ్యమానా
నాం చ కార్యకరణానాం స్వకారణసంసర్గేసమానే ముక్తానా మత్యస్త
మేవ పునరనుపాదానం సంసరతాంతు ఘనః పునరుపాదాన మిత్యత్ర కర్తృ
వకారణ మిత్యవధారితమ్ ; కర్తృణాం సమూలానాం నామావశేషేణ
సర్వోత్సాదో మోక్షఇతి ప్రాసంగికీ కర్తృగతిర్విచారితా. జ్ఞాననివర్త్య
ఋజ్ఞాన మితిఫలితమ్. జనకసభాయాం యాజ్ఞవల్క్యస్య బ్రహ్మసన
సమర్పణం అసహమానాః సభికా మహర్షయః ప్రశ్నే రాక్షిప్య
పరీక్ష్య కర్తృకాండే అవిచాల్యం వైదుష్యం మత్వా బ్రహ్మకాండే అస్య
అప్రతిభాం సంపాదయిష్యామ ఇతి మన్యమానాః ప్రప్థం ప్రవర్తంత
యఏవసాక్షా దపరోక్షా ద్బ్రహ్మ యతత్తా సర్వాంతరః తమేవ వ్యాచ
క్షేప్తిప్రశ్నః 'నదృష్టే ర్దిప్తారంబశ్చేః' ఇత్యారభ్య ఏష త ఆత్మా
సర్వాంతరః అతోఽన్యదార్తం ఇత్యుత్తరమ్. తే ఆత్మైవ సర్వాంతరః
అన్యదసత్యమ్ ఏవమేవ ఉత్తరతాప అతోఽన్యదార్తమిత్యాదినా భిన్న
భేదమిథ్యాత్వం నిర్ధారితమ్. జగదోతప్రోతత్వేన బ్రహ్మప్రతిపాదితం
లోకాః కథన్న బ్రహ్మ ఓతాశ్చ పోతాశ్చేతి గార్హి పప్రచ్ఛ ఆగమేన
ప్రప్తవ్యాం దేవతాం న్యాయప్రకార మతీత్య అనుమానేన మాప్రాక్షీ
రితి యాజ్ఞఃల్క్య ఉవాచ. లోకానా మస్తరతమం సూత్రం బ్రహ్మైవ
తదాగమేనైవ ప్రప్తవ్యమితి ఇతిహసేన ఆగమోపన్యాసః క్రియతే
సూత్రాత్ప్రాంతర్యామీచ విచారితః; జీవేనాత్మనాఽనుప్రవిష్టః స ద
వ్యక్త మాత్మైవేతి; సశ్రీతా మంతా ద్రష్టేత్యాదినా అతోఽన్యదార్త
మితి ద్వైతనిషేధః (కథన్న ఖ ల్వాకాశ ఓతశ్చ పోతశ్చేతి) ప్రశ్నే
ప్రతిపక్తుః అవాచ్యమితి ప్రతిపత్తిర్వా అవాచ్యమపి వదతీతి విప్రతి
పత్తిర్వా నిగ్రహస్థానమ్; తద్దోషద్వయమపి పరిజీర్ణం ఏతద్వై
తదక్షర మిత్యువాచ అక్షరమితి బ్రాహ్మణా వదంతి నాహ మవాచ్యం
వత్కామి స చ విప్రతిపద్యేయ ఇతి దోషద్వయపరిహారః; అస్థూల
మచక్షుష్క మిత్యాదిక మక్షరవిశేషణమ్. సర్వవిశేషణరహితమిత్యర్థః
ఇయ మక్షరవిద్యాప్రాణస్య బ్రహ్మణః అష్టభా భేదోపాసన ముపదిష్టం

పరిచ్ఛిన్న ఫలకమ్ తత సాన్సర్వాత్త్యపరీక్షణము క్తమ్. బ్రహ్మ విద్వాక్ వేదేత్యాదినా.

(యథా వృక్షో వసస్పతి స్తదైవ పురుషోఽమృతః) ఇత్యాదినా యాజ్ఞ వల్కో బ్రాహ్మణా వప్రచ్ఛ. (విజ్ఞానమానందం బ్రహ్మ రాతి ధాతుః పరాయణం) ఇత్యనేన బ్రహ్మానంద ఇత్యత్ర బ్రహ్మానంద మితి ఆనందస్వరూపం విచారిణిమ్, విజ్ఞానాదివాక్యేషు ఆనందస్య వేద్యతా సవిపక్షీతా; అత్రతు విపక్షీతా; వేద్యత్వావేద్యత్వాది సుతీనాం సోపాధికనిరుపాధికవిషయత్వేన మధుకాండే వ్యవస్థా దర్శితా. ఉక్తరీత్యా తద్వేద్యతాయాః దుష్ప్రతిపాదత్వాత్ ఆనంద స్వరూపమేవ బ్రహ్మ; తస్మాత్ అనతిశయానందచిదేకతానం వస్త్వీతి సిద్ధమ్. ఇతి పంచమాధ్యాయః.

షష్ఠాధ్యాయే — వాదన్యాయేన సచ్చిదానందం బ్రహ్మ నిర్ధార్యతే. పూర్వస్థిన్నధ్యాయేతు జల్పన్యాయేన నిరారితమితి వివేకః; యదౌపనిషదగురువః సేతిసేతీతివాక్యేన నిర్దిష్టస్వేతరస్య నిషేధేన పారిశేష్యా ద్వ్యవదిప్తః స ఆత్మా సాక్షాచ్ఛోపాదానకారణ స్వరూపేణ చ నిర్దిప్తః విజ్ఞాన మానందమితిచోక్తః; వాగాదిదేవతాద్వారేణ తస్యైవ పునరిధిగమః కర్తవ్య ఇతి విచారిణిభ్యతే తత్త్రోపాసనాని విహితాని.

(కిం జ్యోతి రయంపురుష ఇతి) ప్రశ్నః. (ఆదిత్యోజ్యోతిః) ఇ త్యుత్తరం, ఏవం క్రమేణ జ్ఞేయమ్, కి మస్య పురుషస్య జ్యోతిః యేన జ్యోతిషా వ్యవహరతీతి; ప్రాకృతః కార్యకరణసంఘాతరూపః శిరఃపాణ్యాదిమా వప్రచ్ఛతే. కిమయం స్వావయవసంఘాతబాహ్యేన జ్యోతి రంతరేణ వ్యవహరతి. ఆహేవాస్విత్ స్వావయవసంఘాతమధ్యపాతినా జ్యోతిః కార్యమయం పురుషో నిర్వర్తయతీతి ప్రప్లు రాశయః. జ్యోతి ప్రకాశః; అహన్యాదిత్యః; రాత్రౌచంద్రమాః; తస్మి స్మస్తమితే అగ్ని తచ్ఛాంతో వాక్, శాంతాయాం వాచి పురుషఇతి ఆత్మేవాస్యజ్యోతిర వతి; ఏతేన జ్యోతి స్తదస్మితి గ్రాహితః, ఆత్మజ్యోతిర్విద్యేయమ్. పౌ షు విజ్ఞానమయ ఆత్మా; హృద్యంతర్జ్యోతిః పురుషః (సహి స్వప్నో భ

తేషాం లోక మలికామణీ మృత్యోరూపాణి) మృత్యుర్భేదజ్ఞానం; ప్రమాదంవై మృత్యు మహం బ్రహ్మీతి ససత్సుజాతీయవాక్యమ్. అద్వితీయ స్యాత్తన సద్వితీయజ్ఞానం ప్రమాదః స్వరూపజ్ఞానప్రపంచ ఇతి యావత్. బుద్ధ్యాదివ్యతిరిక్తం నిత్యసిద్ధ మత్యంతశుద్ధం కూటస్థ మద్వయ మాత్మజ్యోతి రితి విచారేణ ఫలితం, స్వప్నజాగరితే ఇవ పర లోక ఇహలోకశ్చ నిద్రిష్టా (సయత్రిస్వపితీత్యాదినా స్వేన జ్యోతిషా స్వపితి స్వయంజ్యోతి ర్భవతీతి) ఛాందోగ్య సంవాదిత్యేవ శ్రుతిః సుప్త స్య సతీసంపత్తి ముపదిశతి (న తత్ర రథానరథయోగా న పంధానో భవంతి) ఇత్యాదినా స్వప్నవద్భేదభిన్నవికారాః సుషుప్తా నసంతీ త్యుక్తమ్.

(అసంగో హ్యయం పురుషః) ఇయం శ్రుతిః ఆత్మనః అకర్తు త్వేఅసంగతాహేతురి త్యుపదిశతి. బుద్ధాంతసుప్తాంతౌ విచారితౌ నిర్లేప త్వ మాత్మనో నిర్ధారతమ్. మహామత్స్యది దృష్టాంతేన ఆత్మగతి ర్ని రూపితా. జాగరితే ససంగ స్సమృత్యుః, స్వప్నేతు కామసంయుక్తో మృత్యురూపవినిర్ముక్తః పునర్బుద్ధాంత మాగతిః. బుద్ధాంతాచ్చ సుషు ప్తేపునస్సంప్రసన్నః అసంగోభవతీతి దృశ్యతే, దృష్టాంతేనాస్వార్థస్య ప్రకటిభావో భవతీతి యథా శ్యేనో వేత్త్యాదిక ముక్తం, యథా ఆ కాశే శ్యేనో విహృత్య పరిశ్రాంతః పక్షౌ సంచాత్య నీడాయైవ ద్రియతే ఏన మే వాయంపురుషః అంతాయ ధావతి (యత్ర సుప్తో నకంచన కామం కామయతే నకంచన స్వప్నం వశ్యతి) ఏవం సర్వభేదవ్యాపార శూన్యం సత్స్విరూపం సంవన్యతే. తద్ధి విశ్రాంతిస్థాన మంతఃకరణో పాధిశ్చ పృతిబింశత్తనః. శ్యేనగత్యా ఆకాశం నలిప్యతే, ఏవం సు షుప్తసంసారిసంపత్త్యా కూటస్థం సద్రూపం నలిప్యతే.

ఆత్మన స్సంసారితే ఉపాధి రవిద్యా; సా కిం స్వాభావికే ఆ ఘోనా స్వి త్కామ్యక ర్తాదివదాగంతుకీ? యది చాగంతుకత్వం! మోక్షఉపప ద్యతే ఇతి ఆగంతుక త్వే ఉపపత్తిం తస్యాః అనాత్మధర్మతాంచ అవ ధారయితుం (తావాఅస్యైతా) ఇత్యాది ఖండికారంభః. అత్ర నాడీ నాం విచారః కృతః నాడీఖండ స్యాత్తనశ్చ సంబంధ ఉపాధిః. విద్యా ఫలం క్రియాకారకఫలశూన్యం అభయం; సర్వాత్మభావో మోక్షఇతి ఫ

లితం ప్రత్యక్షతోనిర్దిష్టంచ. (తద్యథాప్రియయా స్త్రియా సంపరిష్వక్తో న బాహ్యం కించనవద) ఇత్యాది దృష్టాంతైః పాక్షినాత్కనా సంపరిష్వక్తస్య సుషుప్తౌ సుఖం దర్శితమ్.

(సహి ద్రష్టు ర్దృష్టే ద్విపరిలోపో విద్యతే అవినాశిత్యాత్; నతు తద్విత్తీయ మస్తి) సుప్తాత్తన స్సత్యత్వం జీవే నాత్కనానుప్రవిష్ట త్వా త్పతః ద్వైతం నిషిద్ధమ్. (యత్రవా అన్యదివ స్వాత్ తత్రాన్యః అన్య త్పశ్యేత్) సుషుప్తౌ జాగ్రత్స్వప్నయో రివ ద్విత్తీయ మస్తీవ నభాతి. ద్వైతస్య అవిద్యయా అస్తిత్వేన భానమేవ న వాస్తవికం సత్త్వం.

సయోమనుష్యాణాం, పరమఆనందః ఇత్యాదినా తైత్తిరీయా నందవల్లుక్తార్థవత్ ఆనందతాతమ్య ముక్తం శ్రోత్రియస్య అపృజనస్య ఆకామహతస్యచ నపవానంద ఇత్యుక్త్యా పరమానందః ఆత్మస్వరూప మేవేతినిర్ధారితమ్. ప్రాణినః ఊర్ధ్వోచ్ఛ్వాసాదివిచారః రాజాదిదృష్టాంతేన అవస్థాంతర దేహంతరాదిగమనంచ విచార్య అంతే ఏకీభవ తీత్యాదినా సద్రూపేణ ఏకీభావో నిర్ధారితః. తృణజలూకాదికిం ఉత్కాంతౌ దృష్టాంతః; పేశస్కారీ, సువర్ణ కారః సువర్ణస్య మాత్రా మపాదాయ అపచ్ఛద్య గృహీత్వా పూర్వస్థా న్నవతరం కల్యాణరూపం తనుతే ఏవ మేవ ఆత్మ రూపాంతరం తనోతి. ఆత్మనః విజ్ఞానమయత్వాద్యుపాధయః ఏకత్ర కీర్తితాః.

(‘అథ కామయమానం’ ఇత్యారభ్య ‘సతస్య ప్రాణాఉత్కాంతౌ మంతి బ్రహ్మైవస స్ప్రిహ్యేష్యేతి’) ఇశ్యంతియా శ్రుత్యా జీవన్ముక్తస్య లోకాంతరగమనాగమనాది శూన్యం చిత్స్వరూపమాత్రం విదేహక్షైవ ల్యంప్రదర్శితమ్. సర్వకామవివృత్తిగోక్ష హేతుః. అవృతాత్తనః శరీరం నాస్తీతిచ ప్రతిపాదితమ్; అవిద్యోపాసకానాం అంధంతమః ప్రవిశంతీతి అదర్శనాత్తకే సంసారనియామకేతమస్యజ్ఞానే ప్రతిపత్తిః కర్తవిద్యా రతానాం తతోఽపి భూయథవ తమః ప్రపేషః.

(‘ఆత్మానంచే ద్విజానీయా దయమస్తీతి పూరుషః, కిమిచ్ఛక్ కస్య కామాయ శరీర మనుసంజ్వరేత్.’) అహం బ్రహ్మాస్తీతి బ్రహ్మైక త్యానుభవేన జీవన్ముక్తస్య ఇచ్ఛానుదయాత్ ఆత్మవ్యతిరక్తకామాయ

నశరీరతాపానుతాపః దేహంచ నశ్వర మవస్థిత ముత్థితంవా దేహీ నప శ్యతి యతోఽధ్యగమ త్వయాపం 'దై వా దుపేత ముత దైవవశా దపే తం వాసోయథా పరికృతం మదిరా మదాంధః' ఇతి విష్ణుభాగవతేఽపి జీవన్ముక్తస్య దేహభిమానాభావఉక్తః (అథేతరే దుఃఖమేవాపి యన్తి) అబ్రహ్మవిదః ద్వైతినః సాసారికం దుఃఖమేన ప్రతిపద్యంతే. భేదదర్శనాత్ సర్వోహి లోక ఈశ్వరా ద్భువీ మిచ్ఛతి. అయంత్యాతైకదర్శి కుతశ్చన నభిభేతీతి బ్రహ్మవిదః అభయ మమృత ముక్తమ్ (మృత్యో స్సమృత్య మాప్నోతి యథహ నానేవ సశ్యతి) ఇతి భేదదర్శినః మృత్యు ప్రాప్తిః (నేహ నానాస్తికించన) ఇతి అమృతాత్మని ద్వైతం నిషిద్ధమ్.

'నానుభూయాద్భవహం చ్ఛబ్దాన్' ఇతి బ్రహ్మవిదః మానంవిహితం, ఆత్మనః సాధ్వసాధుకర్తృభ్యాం సుఖదుఃఖాదికం జ్ఞానేన దగ్ధమ్ విద్యాయాం ప్రవ్రజాతో ముఖ్యాధికారిణః 'సపష నేతినేత్యాత్మా అగ్రహ్యాయానహ్యతే' ఇయం శ్రుతిః కేనోపనిషదాదిసంవాదిని మనోవాచ్ఛూరాదిభి ర్గృహీతం యద్యత్ తత్తత్ బ్రహ్మనభవతీతి నేతినేతీతి వాక్యేన నిషిద్ధం కింతు, సర్వనిషేధకస్య ద్రష్టు ర్విజ్ఞాతు రేవ స్వరూపం పారిశేష్యా ద్భ్రష్టా జ్ఞాపితమ్ బ్రహ్మవిద్యాయాః ఫలం చోక్తమ్.

అథహ యాజ్ఞవల్క్యస్య ద్వే భార్యే బభూవతు రిత్యాఖ్యాయికయా వంశబ్రాహ్మణం వ్యాఖ్యాతమ్ 'అమృతత్వస్యతు నాశాస్తి విత్తేన' విత్తసాధ్యేనచ కర్తృణః; నేతి నిషేధః.

'నవా అరేపత్యుః కామాయ పతిః ప్రియోభవతి' ఇత్యారభ్య ఆత్మనస్తు కామాయ సర్వంప్రియం భవతి ఇత్యాదిగ్రంథేన సర్వేషాం అత్యంత ప్రియతమం వస్తు ఆత్మేవేతి నిర్ధారితమ్ (యత్రహి ద్వైతమివ భవతి తదితర ఇతరం పశ్యతీతి; ప్రాగుక్తపద ద్వైతనిషేధః అవధారణాయ పునరుక్తః. ద్వైతాభావోఽలక్షితం హి బ్రహ్మ. షష్ఠాధ్యాయ స్సమాప్తః.

సప్తమాధ్యాయే:—పూర్ణమద ఇత్యాదికం ఖిలకాండ మారభ్యతే; అత్ర ప్రాగధ్యాయచతుష్టయేన; యదేవ సాక్షా దపరోక్షాద్భ్రష్టాయ ఆత్మా సర్వాంతరో నిరుపాధికః అశనాయాద్యతీతః నేతినే

తీతి వ్యవదేశ్యః; యద్విజ్ఞానం కేవల మమృతత్వసాధనం నిర్ధారితమ్. అ
ధునా లిప్తైవాత్మనః సోపాధికస్య శబ్దాదివ్యవహారవిషయాపన్నస్య
పుంస్తా దనుక్తా స్యుపాసనాని కర్తృభి రవిరుద్ధాని ప్రకృష్టాభ్యుదయసా
ధనాని క్రిమముక్తి భాంజచ యాని తాని వక్తవ్యాసీతి పరస్పందర్భః.

“పూర్ణమదః పూర్ణమిదం పూర్ణా త్పూర్ణ మ్మిదంచ్యతే, పూర్ణ
స్య పూర్ణమాచాయ పూర్ణమేవావశిష్యతే” పూర్ణపదసప్తకఘటి
తోఽయం శాంతిముద్రః, అస్మాదస్త్రు పూర్ణం—నకుతశ్చిద్వాన్యవృత్తం
వ్యాపీ త్యేతత్; నిష్ఠాచ కర్తరి ద్రష్టవ్యా; అదృతి పక్షాభిధాయ
సర్వనామ తత్పరం బ్రహ్మేత్యర్థః. ఇదం జగత్ సోపాధికం నామరూప
స్థం వ్యవహారాపన్నం స్వేన రూపేణ పరమాత్మనా వ్యాప్తత్వా త్పూ
ర్ణమ్ పూర్ణం—కార్యాత్మకం బ్రహ్మ, పూర్ణాత్—కారణాత్మకం, ఉద
ఞ్చ్యతే—ఉద్గచ్ఛతి పరమాత్మభావం నజహతి; పూర్ణస్య—కార్యా
త్మకో బ్రహ్మణః; పూర్ణం—పూర్ణత్వం, ఆదాయకారణసత్తాం జ్ఞాత్వా
అవిద్యోపాధిసంసర్గజన్యత్వావభాసం తిరస్కృత్య, పూర్ణమేవ—ప్ర
జ్ఞానఘనైకరసస్వభావం, కేవలం బ్రహ్మవశిష్యతే. యస్సహోపనిషద
ర్థో బ్రహ్మ సవిహోఽనేనమంత్రేణ అనూద్యతే. ఉత్తరసందర్భార్థమ్.

ఏవం ఉత్పత్తినిప్రళయేషు త్రివ్యపికాలేషు కార్యకారణయోః
పూర్ణతా ఏకైవ కార్యకారణయో ర్భేదే నైవ వ్యవదిశ్యతే. ఏవం
చ ద్వైతాద్వైతాత్మకమేకం బ్రహ్మ. యథాకిల సముద్రో జల
తరంగఫేనబుద్బుదాద్యాత్మకఏవ, యథా చ జలం సత్యం తదుద్భ
వాశ్చ ఫేనతరంగబుద్బుదాదయః సముద్రాత్తభూతా ఏవ ఆవిర్భావ
తిరోభావ ధర్మిణః పరమార్థసత్యాః, ఏవం సర్వమిదం ద్వైతం ప
రమార్థ సత్యమేవ జలతరంగాది స్థానీయం, సముద్రజలస్థానీయంతు
పరబ్రహ్మ; ఏవంచకిల ద్వైతిస్య సత్యత్వే కర్తృకాండస్య స్రామా
ణ్యం; యదా పునః ద్వైత మివేత్యుక్త్యా అవిద్యాకృతం మృగ
తృష్ణికావదస్మతం, అద్వైతమేవపరమార్థః. తథాకిల కర్తృకాండం
విషయాభావాత్ అప్రమాణం భవతి; తథా చ విరోధ ఏ
వ స్యాత్. వేదైకదేశభూతోపనిషత్ప్రమాణం పరమార్థతః అద్వైత

వస్తుప్రతిపాదకత్వాత్; కర్మకాండంత అనద్వైతవిషయత్వాత్ అ
ప్రమాణమ్. తద్విరోధపరిజహీష్వయా మహా నివచారః. జాతమాత్ర
పాణిబుద్ధిగమ్యత్వాత్ అనాదృజ్ఞానసిద్ధం ద్వైతం; ఉచ్చావచవికారజ
ప్రత్యాత్ బహునర్థ బహుళమితి నోపదేశార్హం తత్ర ఆస్తికస్యసిద్ధయే
ధర్మనేతురూపః అధ్యారోపన్యాయేన కర్మకాండో వేదోక్తః ప్రామాణ్య
మస్త్యేవ వ్యావహారికమ్; కర్మణా త్రివర్తసిద్ధిరేవ సనిశ్చేయససిద్ధిః; అతః
బ్రహ్మకర్తృవ ప్రతిపాదిత ముపనిషద్భిః; తాసాంచ వ్యావహారికం
ప్రామాణ్యమ్; ప్రమేయత్వోపలక్షితం చిద్వస్త్యేకమేవ సత్య మవశి
స్యతే; తత్ర ద్వైతాభావాత్ కా విరోధప్రసక్తిః యోగుజంగ సా
స్రగి త్సుపలబ్ధితే యత్కర్మకాండేన జ్ఞాపితం ద్వైతమివ తదేవ బ్రహ్మ
కాండేన అహమస్తీతిజ్ఞాపితమ్; కర్మకాండస్య బ్రహ్మకాండార్థసత్తాతిరి
క్తసత్తాతూన్యత్వాత్ ఉభయార్థ సత్తా త్వేకవేతి సనిరోధలేఖా
వకాశః.

‘ఓం ఖా బ్రహ్మ’ అయం మంత్రః అన్యత్ర అవినియుక్త బ్రహ్మాతివి
శేష్యస్యాభిధానం ఖమితి విశేషణమ్ విశేషణవిశేష్యయోశ్చ సామానా
ధికరణ్యేన నిర్దేశో నీలోత్పలవ త్థం బ్రహ్మాతి. అయంచ ధ్యానవిశేషః
ఫలవిశేషప్రదర్శనార్థః. ధ్యానంచ ఓంకారే బ్రహ్మనేత్రం ఉదాహరణ
ముఖేన ఉత్తరగ్రంథేన నిర్ధారితమ్; అథ సత్యస్య బ్రహ్మణః సంస్థానవిశే
షోపాసనాని. ఉపాధీనా మనేకత్వాత్ అనేకవిశేషణత్వాచ్చ ప్రకృత
వైవైవ బ్రహ్మణః, మనః ఆద్యుపాధివిశేష్టస్య బహువిధా న్యుపాసనాని. చి
త్రఫలకాని విహితాని చైత్రైకాగ్ర్యసంపత్తయే చిత్తమాలిన్యస్యని
వృత్తయేచ అథగాయత్రీపాదవిద్యా; తుర్ధవాదే షరో రజసి ప్రతిష్ఠి
తా విద్యా; మూర్తా మూర్తాత్తత్వం జగత్; త్రిపదా గాయత్రీ ఆదిత్య
ప్రతిష్ఠితా; తురీయం పదం సత్యే ప్రతిష్ఠితమ్ కింపున స్తత్సత్యమితి సత్యం
విచారితం గాయత్రీ మేవ సావిత్రి మనుబ్రూయాత్; ‘సరోరజసేసావదో’
ఇతి తురీయపదాగాయత్రీ. హిరణ్యయేనేత్యాదిమంత్రైః జ్ఞానసముచ్చ
యకారీ అంతకారే ఆదిత్యం ప్రార్థయతే సత్యాఖ్యం బ్రహ్మ జ్యోతిర్
యేన మండలేన అపిహితమివ; దర్శనప్రతిబంధకారణ మవిధానమివేతి;

తదపనయేతిప్రార్థనం సహ సర్వస్యజగత ఆత్మా చక్షుశ్చసకా సర్వం
వశ్యతి; తేజసా అపహృతదృష్టిభిః తత్స్వరూపం అంజసాద్రష్టు మశేక్య
మితి కల్యాణతమం రూపం పశ్యామితి ప్రార్థనమ్. ఇతి సప్తమా
ధ్యాయః.

అష్టమాధ్యాయే—గాయత్ర్యుపాసనప్రకరణే గాయత్ర్యః ప్రా
ణాత్త కత్వముక్తమ్ ప్రాణస్య జ్యైష్ఠాత్ కథం జ్యేష్ఠత్వమితి వక్తవ్యమ్;
ఓంకారః దమాదిత్రయం బ్రహ్మ; ఆత్మ శ్రీమంధాదికర్త తద్బ్రహ్మ
పాసనఫలక ముచ్యతే అథ చ శ్వేతకేతు రిత్యాద్యాఖ్యాయికయా కతి
కర్తవిపాకప్రతిపత్తిమార్గా ఇతి సర్వసంసారగతుపసంహారం వక్ష్యతే;
పంచాగ్నివిదో గతి ర్నిరూపితా; ప్రశ్నప్రతివచనాభ్యాం దేవయానః
పంధానిరుక్తః; జ్ఞానకర్తణో ర్తతి ముక్త్యా తత్ర జ్ఞానం స్వతంత్రం;కర్త
తుదైవమానుషవిత్తద్వయాయత్తం;తేన కర్తార్థం విత్త ముపార్జనీయం,త
చ్చుప్రప్రత్యవాయకారిణా ఉపాయేనేతితదర్థం మంధాఖ్యంకర్తనిరుక్తం,
యాదృగ్జ్ఞానా యథోత్పాదితో యైర్వా గుణై ర్విశిష్టః పుత్ర ఆత్మనః
పితృశ్చ లోక్యో భవతీతి తత్సంపాదనాయ ప్రాణదర్శినః శ్రీమంధం
కర్తకృతవతః పుత్రమంధేకర్తణి అధికారఉక్తః; యదా పుత్రమం
ధం చిక్రీత్ తదాశ్రీమంధం కృత్వా ఋతుకాలం పత్న్యో పక్షతతగ్
త్యాద్యర్థః. బ్రహ్మణేనమః సమస్తదనువర్తిభ్యోగురుభ్యః; ఇతి మంగ
ళమ్. ఇత్యష్టమప్రపారకః.

ఇతి బృహదారణ్యకోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః.

ఇతి శ్రీమద్వేదవేదాంతన్యాయనిష్ఠాతానాం, జగన్నిభ్యాత్పవ్య
వసాపకానాం, పృథుప్రథురీ వెలనాడు వాసుదేవశాస్త్రిణా మంత్రే
వాసినా, బెంగళూరు సిద్ధాంతి సుబ్రహ్మణ్యశర్మణా సముద్భవతః ఈశా
దిబృహదారణ్యంత దశోపనిషదాం భాష్యేక్తార్థ సంగ్రహః.

౧౧. యజుష బ్రహ్మోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః.

బ్రహ్మోపనిషది చతుష్పాద్యప్రతిపాద్యం ప్రణవేన నిర్వి
శేషచిన్మాత్ర మశరీరం లక్ష్యమ్. మాయోపాధికస్య బ్రహ్మాండశరీరకస్య

విరాజో నాభిహృదయకంఠమూర్ధను జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తి తురియావ
స్థావంతో బ్రహ్మవిష్ణురుద్రాక్షరాఖ్యాశ్చ త్వారః పాదాః. అవిద్యోపాధి
కస్య పిండాండశరీరకస్య జీవస్య నాభిహృదయకంఠమూర్ధను జాగ్ర
త్స్వప్నసుషుప్తితురియావస్థావంతో విశ్వతైజసప్రాజ్ఞసాక్షీణ శ్చ త్వారః
పాదాంశాః. నిరుపాధికయో రైక్యం సమాధిః తత్ర ద్వైతాభావా
దేకమేవ బ్రహ్మ నిర్వాణం విభాతి. చిదాభాసామప్రోత స్సూత్రా
త్తాతు హృదిచైతన్యే. సూత్రంతు త్రివృద్యజ్ఞోపవీతమ్ తచ్చ కేవల
జ్ఞాననిష్ఠానాం నబహుః కిం త్వంతర ముపాసనాంగం హంసప్రోతం
బ్రహ్మైవ ప్రణవాఖ్యమ్ కర్తృసముచ్చితోపాస్తిమతాంతు పరంపరయా
సాధనం క్రియాంగం బాహ్యముపవీతం న్యాయే. తద్ధి వైష్ణవమ్ తయో
జ్ఞాననిష్ఠ స్సన్న్యాసీ పరియాణ. ఉభయో స్సగుణనిర్గుణే బ్రహ్మాణీ
ఉపాస్యే. బ్రహ్మయాధాత్మ్యంతు కేవలం నిర్గుణం తద్బ్రహ్మజ్ఞేక్య
విద్యయా జీవో జీవభావాద్విముక్తః స్వరూపానందో భవతీతి శుద్ధా
ద్వైతసిద్ధాంత స్సూచితః.

ఇతి యాజుషబ్రహ్మోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః.

౧౨. పంచరద్రేఘయాజుష్యాః కైవల్యోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః.

‘జ్ఞత్వా తం మృత్యు మత్యేతి నాన్యః పంథా విముక్తయ’ ఇతి
అవిద్యాస్తమయస్య బ్రహ్మవిద్యైవ చరమకారణమ్. సన్న్యాసినపవ
ముఖ్యాధికారిణః, సగుణయోగవిద్యాయా ముమా సహాయం త్రిలో
చనం నీలకంఠ మిత్యాదినా సప్రతీక ముపాస్యం చైతన్యమ్ తదేవ
బ్రహ్మవిష్ణుశివేంద్రాదిసకలదేవాత్మకమ్ సర్వభూతస్థ ఏవాత్మా మా
యయా దేహాత్రయాసన్ధాత్రయసుఖదుఃఖభాగవ భాతి. సపురత్రయే
క్రీడతి జీవో యస్మిన్ పురత్రయం లీయతేచ. తస్మా త్ప్రపంచో
జాయతే ప్రకాశతేచేతి తదధిపానం బ్రహ్మోపాస్యం నిర్గుణం త
త్త్వమేవ త్వమేవ తదితి బ్రహ్మత్వోపదేశేన యత్సగుణత్వేన జ్ఞాతం

తదేవ నిర్గుణం బ్రహ్మైవాహమస్మి ప్రతి జ్ఞాత్వా జీవ స్సర్వబంధైః ముచ్యతే. ఏవం ద్వైతాభావోపలక్షిత బ్రహ్మజ్ఞానా న్ముక్తిరితి కైవల్యోపనిషత్సద్ధాంతః.

ఇతి పంచరుద్రే ఘయాజుష్యాః కైవల్యోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః.

౧౩. శుక్లయజుర్వేదగత జాబాలోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః.

జాబాలోపనిషది వారాణసీతి కురుక్షేత్ర మితి బ్రహ్మసదన మిత్యవిముక్త మితి కాశీక్షేత్ర ముపాస్యత్వేనోక్తం యత స్తత్రోత్తమిష్యతః ప్రాణినో రుద్ర స్తారకం బ్రహ్మోపదిశతి తత స్సప్రాణ్యమృతీభవతి. తచ్చ క్షేత్రం కిమితి విచార్య భువో ధ్వాణస్యచ సంధిస్థాన మితి నిర్ణీతం. తారక బ్రహ్మతు ప్రణవాక్షరం రామేతిచ. జప్యేషు శతరుద్రీయేణామృతత్వం లభేత. తత్ర ముఖ్యాధికారీ సన్న్యాసీతి సన్న్యాస సంగ్రహేణోక్తః. బ్రహ్మచర్యాదపి ప్రవ్రజే దిత్యనుజ్ఞాతం తస్య యజ్ఞోపవీత మాత్యైవ సంవర్తకారుణ్యేన కేతు దూర్వాస ఋభు నిదాఘ జడభరత దత్తాత్రేయ రైవతక ప్రభృత యోఽప్య క్తలింగాః పరమహంసా ఇతి జీవన్ముక్తాః ప్రదర్శితాః.

ఇతి జాబాలోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః.

౧౪. శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

యాజుష్యాం పంచరుద్రగతాయాం శ్వేతాశ్వతరశాఖనా ముపసిషది శ్రై నం విశిష్టాద్వైతం సగుణమి వానూద్య బేఽనిషదం శుద్ధాద్వైతం నిర్గుణముపదిశ్యతే. జగతిః కింకారణ మిత్యాదికం వివదత్సు బ్రహ్మవాదిషు దేవాత్మశక్తిః ప్రకృతి ధ్యానగోచరతా మాప పశ్యంతశ్చ తాం పంచాశ ద్భేదాం బ్రహ్మచక్రే హంసభాగ్మికాం పరిణామ్యుపాదానం విజ్ఞాయ తత్ప్రేరకమాత్మానంచ పృథక్త్వా వ్యక్తావ్యక్తవిశ్వభరణీల మీశ్వరంజ్ఞాత్వా జీవంచ పాశబద్ధ మసీశం నిశ్చిత్వ పత్న్య దైవస్య జ్ఞానా త్సర్వపాశముక్తి రుక్తా. క్షరం ప్రధానం; ఆమృత మక్షరం హరః; తదభి

ధ్యానాత్ మాయానివృత్తిర్భవతి. తిలాదిషు తైలాదికమివ సర్వవ్యాసీ
స ఈశ్వరః ప్రణవోపాసనయాజ్ఞేయః. తదర్థం యోగక్రమ శోచ్ఛిక్తః;
యోగగమ్యస్య రుద్రస్యా ద్వితీయత్వం జగజ్జన్మాదికారణత్వం విశ్వ
రూపత్వం విశ్వాధికత్వం హిరణ్యగర్భజనకత్వం చోక్తమ్. తస్య
మహాపురుషస్య జ్ఞానాన్తృత్వ మత్యేతి. ఇతి సగుణం బ్రహ్మ ప్రతి
పాద్య “తతో యదుత్తరతరం తదరూప మనామయం” ఇతి నిర్గుణ
జ్ఞానస్య అమృతత్వాపాదకత్వం అన్యథా జ్ఞానినాం దుఃఖించోక్తమ్.
సగుణవిద్యాధికారిణాంతు శివస్యేశానస్య భగవతః పురుషనూక్తప్రశ్ని
పాద్యత్వం మోక్షప్రదత్వం చోపదిష్టమ్. తతశ్చా శరీరం స్వాసతిరి
సర్వశక్తికం దేహగత మిశ్వోచైతన్య ముక్తమ్. సర్వశక్తే రీశ్వరః
సర్వాత్మకత్వాపాదికా భేదప్రపంచికాచ మూలప్రకృతి స్తదనన్యోక్త
మాయీతు పరమేశ్వరో రుద్రః ప్రప్టౌ పూజ్యశోచ్ఛిక్తోగాయత్రీవ
త్ప్రవేద్యశ్చ. క్షరాక్షరవిద్యాఫలభేద శోచ్ఛిక్తః తతోవిశ్వలీలాప్రకారం
ప్రపంచయిత్వా ఏకత్వం పరిత్వంచ ప్రతిపాద్య ప్రధానక్షేప్రిజ్ఞాది
ప్రకారం చోక్త్వా తస్య యాథాత్మ్య మమాయ మద్వైతం నిర్గుణం
గుహ్యమితి సిద్ధాంతితమ్.

ఇతి శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

౧౫. హంసోపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

శుక్లయజుర్వేదగతాయాం హంసోపనిషది పినాకిమతం సన
త్కుమారో గౌతమాయోవాచ. ‘శ్వాపే వ్యగ్నిరివ హంస స్సర్వ
దేహవ్యాపీతి హంసగతిస్థాన తదుపాసనాదికం దశవిధనాదోపాసనాం
చోక్త్వా మనోవిలయాత్ పుణ్యపాపే దగ్ధే సదాశివో శక్త్యాత్మక నిరం
జన స్వయంజ్యోతి ర్భావసిద్ధిరుపతిష్ఠేదితి.

ఇతి హంసోపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

౧౬. గూఢారణికోపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

సామశాఖి నాం గూఢారణికోపనిషది ప్రాజాపత్యా యూరుణయే,
ప్రజాపతి రువాచ—‘జ్ఞానపూర్వక స్సన్నానం ఏవ నిశ్చేయససాధన’

మితి. తత్ర సన్న్యాసిధర్మాశ్చోక్తాః; దండకమండలుభిక్షాదికం చ వివృతమ్; యజ్ఞోపవీతాదిత్యాగశ్చోక్తః; పరమహంసానాం విష్ణుపదప్రాప్తిరామూలేతి.

ఇతి గూఢాయణోపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

౧౭. గర్భోపనిషత్తాత్పర్య విషయసంగ్రహః.

యాజుష్యాం గర్భోపనిషది శరీర శారీరకవిచారః ప్రాధాన్యేనోక్తః- శరీరే భూతభౌతికతత్వనిర్దేశః, ఇంద్రియవిభాగః, అంతరంగవివేచనం, ఇంద్రియవ్యాపారాః, తత్తద్విషయాః, తత్తద్దూషస్వభావాదికం చోక్త్యా పట్టుకొనిదికం సప్తధాత్వాదికంపుంస్త్రీజన్మనిమిత్తం స్త్రీపుంశరీరాంగసంస్థాభేదం రక్తసంచారక్రమం, హృదయకోశస్థితిం కుబ్జవ్యంగా ద్యుత్పత్తినిమిత్తం అనేకశిశుకగర్భస్థితిం చ విచార్య గర్భే పూర్వే జనిష్యమాణప్రాణినిః పూర్వజాతిస్తరత్వం నిర్వేదకారణీభూత బహుజన్మ సాంసారికానుభవస్థరణం హరిహరాద్యుపాసనేచ్ఛేదయం పున రవిద్యాకామకర్తాదిమోహం జననా త్వరం వైష్ణవేన వాయునా స్పృష్టత్వా త్పునరజ్ఞానం ధాతువికారదుఃఖాదికంచ ప్రతిపాద్య పైత్తికం వైశ్వానరం శారీరకాఽపంచాగ్నీఽప్రాణాగ్నిః హేమాత్రవిద్యాం తద్యజ్ఞప్రకారం దేహతత్త్వవివరణం హృదయప్రాగరక్తాదివిజ్ఞానం చోపదిశ్య సర్వం చ భూతభౌతికం అవిద్యాబీజాకురిత ముక్త్వా నిర్మిత్తస్యైవ పురుషస్య మాయయా జీవభావం దర్శయిత్వా యోగాభ్యాసేన సుషుమ్నా నాడీ మారుహణ్యోక్తిమిష్యతో మోక్షః ప్రత్యపాది.

ఇతి గర్భోపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

౧౮. నారాయణోపనిషత్తాత్పర్య విషయసంగ్రహః.

యాజుష్యాం నారాయణోపనిషది నారాయణపురుషస్య సంకల్పాత్పాణిః మనస్సర్వేంద్రియాణి పంచభూతాని బ్రహ్మరుద్రేంద్రప్రజాపతిద్వాదశాదిత్యైకాదశరుద్రవస్వాదయ స్సర్వే సముత్పన్నాః నారాయణాదేవ ప్రవర్తంత ఇతి ఋగ్వేదశిరోఽధీతే. బ్రహ్మ శివ శక్రది

క్కాలాదికం సర్వం నారాయణవిష; స సర్వం వ్యాప్నోతి; స నిష్క-
ళంకో నిరంజనో నిర్వికల్పోద్భిత్తీయశ్చ ఏవం యో వేద స విష్ణు రేవ
భవతీతి యజుర్వేదశిరోఽధీతే. నారాయణాష్టాక్షరమంత్రోద్ధారంతదధ్య-
యనస్య అమృతత్వఫలకత్వం సామవేదశిరోఽధీతే. కేవలప్రణవోపా-
సనయా వా తద్భుతితాష్టాక్షరమంత్రోపాసనయా వా వైకుంఠప్రాప్తిః,
విష్ణుర్నారాయణవిష సర్వభూతస్థం పరంబ్రహ్మ; ఏత గధర్వణశిరో
ఽధీతే. తదేత న్నారాయణః పరోఽవ్యక్తతత్త్వం పురుషవిష. ఏత
దధ్యయనా న్నారాయణసాయుజ్యం ప్రాప్నోతి.

ఇతి నారాయణోపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

౧౯. పరమహంసోపనిషత్తాత్పర్య విషయసంగ్రహః.

శుక్లయజుర్వేదగతాయాం పరమహంసోపనిషది యోగినాం పర-
మహంసానాం కో మార్గః కాస్థితి రితిచ నారదేన పృష్టో భగవా-
నాహేతి; పరమహంసో నామ ఈషణ్మయరాహిత్యేన నిత్యవిరక్తః
ఆతైకనిష్ఠః జ్ఞానైకదండః జ్ఞానయజ్ఞోపవీతీ జ్ఞానశిఖః అద్వయానంద
ఇత్యాది తత్ప్రశంసాం భిక్షామాత్రజీవిత్యాద్యన్యవిధయతినిందాం
చోక్త్వా, పారమహంస్యే రుచి ముత్పాద్య, తుల్యనిందాస్తుత్యాది
తల్లక్షణ ముక్త్వా, తస్యైవ స్వరూపజ్ఞానమాత్రావస్థితిం ప్రకటయ్య
సర్వకామనివృత్తిలక్షణ బ్రహ్మత్వైక్యానుభవోమోక్ష అవాది.

ఇతి పరమహంసోపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

౨౦. అమృతబిందూపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

కృష్ణయజుర్వేదాంతేష్వమృతబిందూపనిషది నిర్విషయ సవిష-
యత్వాభ్యాం మనస శ్శుద్ధాశుద్ధత్వం దర్శయిత్వా నిర్విషయత్వం
విధాయ తదేవ జ్ఞానమితి తస్య బ్రహ్మభావప్రకాశనేన ద్వైతాభావోప-
లక్షితచిన్తాత్రలక్షణం నిశ్చేయసముపదిష్టమ్. “ననిరోధో నచోత్పత్తిః”
ఇత్యాది వాక్యాని మాండుష్యదృష్టాన్యేవ సిద్ధాంతసంవాదీని. “ఏక-
ఏవహిభూతాత్మా” ఇత్యాదివాక్యాని సోపాధికస్య ద్వైతస్య మిథ్యా

త్వం ప్రతిపాద్య ఆత్మైకత్వం దర్శయంతి. ఆత్మలాభాయ తదాలంబన
స్యాక్షర స్వోపాసన ముపదిష్టమ్ విద్యాబలేన సర్వానుశూతం నిర్గు
ణం నిష్కళం నిశ్చలం శాంతం నాసుదేవాఖ్యం బ్రహ్మస్వరూపమేవ
అహ మస్మి త్వనుభుజ్ఞ ఇతి శుద్ధాద్వైతసిద్ధాంత అసూచి.

ఇతి అమృతబిందూపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

౨౦. అమృతనాదోపనిషత్తాత్పర్య విషయసంగ్రహః.

యాజుష్యా మమృతనాదోపనిషది విధివదధీతశ్రవణాది
సాధనసంపన్నోఽధికారి బాహ్యలోకోపరతః వైరాగ్యేణాంతర్ముఖస్సౌ
బ్రహ్మణ స్సన్నికృష్టాలంబనం రథరూపిత మోంకార మధిరుహ్య,
వ్యాపనశీలత్వా ద్విష్టునా బుద్ధ్యాభ్యేన సారథినా బ్రహ్మలోకపద మన్వి
ష్యక్ అంతఃకరణాద్యధ్యాసాధిష్ఠానం విమృశక్ అహంకారాఖ్యరుద్ర
మారాధయక్ క్రమేణ మాత్రాలింగభూమికయా రథపఠేస్థానం ప్రాప్య
ప్రతిష్ఠితః రథ ముత్సృజ్య ఆత్మనో రశ్మీకమనోవృత్తిః ప్రత్యాహృత్య
షడంగయోగేన కరణజాతం విమలీకృత్య యోగేన ప్రకృతిమండలం
భిత్వోత్క్రమ్య పునరావృత్తిరహితం పద మాప్నోతీత్యభ్యధాయి.
తదంగ త్వేన ప్రాణాయామాదిలక్షణాని యోగక్రమశ్చ ఉపాదేశి.

ఇతి అమృతనాదోపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

౨౧. అధర్వశిరోపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

పంచరుద్రే స్వాధర్వణ్యాం అధర్వశిరోపనిషది దేవా స్సర్వేరుద్ర
స్వరూపం జిజ్ఞాసమానాః కోభవానితి తమేవాపుచ్ఛక్. స చ సర్వస్య
స్వాత్మసత్తానతిరిక్తసత్తాకతయా సర్వ మహమస్మీతి స్వస్యైకత్వం త్రై
కాలికాబాధ్యత్వం సర్వవ్యాపకత్వం సర్వాధారత్వం చోపదిశ్య స్వజ్ఞా
నమాత్రేణ సర్వవిజ్ఞానం బోధయామాసః తతో దేవారుద్రమూహత్వ్యం
జ్ఞాత్వా సార్వాత్మ్యేన తస్య “యోవై రుద్ర స్సభగవా”నితి మంత్రైః
విశ్వరూపాయ నమాంసి కుర్వంతః తన్నయా బభూవుః తముపాసితు
మాలంబన మోంకారఇతి ఓంకారవాచ్యస్య రుద్ర స్యాభిధానాని విచా

ర్యజానంతిస్త, తత్ప్రాప్తయే ప్రతిబంధకీ భూతదురితనివృత్త్యర్థం భస్మధా
రణాదిలక్షణం పాశుపతస్త్రతముక్తమ్. ఉపనిషదధ్యయనఫలంచ స్త్రత్య
పాది ఏవంచ రుద్రస్య పశుపతేః ఏకత్వం పరత్వం స్వాతంత్ర్యం సార్వా
త్త్వం అంతర్యామిత్య మిత్యాదిప్రాసజ్ఞి. శైవవిశిష్టాద్వైత మస్మాస్తాత్ప
ర్యమితి వ్యజ్యతే. కూలంకషవిచారేతు త స్వాద్వితీయత్వప్రతిపాదనేన
శుద్ధాద్వైత మేవోపనిషత్తాత్పర్యవిషయఇతి జోఘుష్యతే.

ఇతి అధర్వశిఖోపనిషత్తాత్పర్య విషయసంగ్రహః.

౨౩. అధర్వశిఖోపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

అధర్వశిఖోపనిషది ధ్యానధ్యాత్మధ్యేయవిచారప్రశ్నే ఓంకారా
లంబనం బ్రహ్మ ధ్యేయమ్. విధివ దధికారీ ధ్యాతా. ధ్యానంచ భ్రమ
గకీటన్యాయేనోపాసనమ్, ఓంకారః ప్రళయః ప్రణవః తారః విష్ణుః బ్రహ్మ
ప్రకాశః మహాదేవః ఇత్యాదిపదానాం అక్షరమే వార్థ ఇతి యోగో
దర్శితః. తస్య ప్రణవాక్షరస్య ముఖ్యార్థః శివ ఏకో ధ్యేయ శ్శివంకరః
కారణంతు ధ్యేయః సర్వేశ్వర శ్శంభురితి నిగమనే ఉపదిప్తమ్. జ్ఞాన
పూర్వక తదధ్యయనస్య గర్భవాసాదివిముక్తిఫలకత్వం చావాది. ఏవం
చైవా అధర్వశిఖోపనిషత్ శివాద్వైతప్రతిపాదికేతి జ్ఞాయతే.

ఇతి అధర్వశిఖోపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

౨౪. మైత్రాయణ్యుపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

సామవేదే మైత్రాయణ్యుపనిషత్ ఛాందోగ్యోపనిష త్సద్వ
క్షేవ. వైరాగ్యాదిజానసాధనస్తుత్యర్థం “బృహద్రథోహవై నామ రాజే
త్యాద్యాఖ్యాంకా ప్రాదర్శి. అధికారిలక్షణనిర్ధారణానంతరం గురుణా
అపహతపాపత్వాదిలక్షణం స్వే మహిమ్ని ప్రతిష్ఠితం బ్రహ్మైవాపది
ప్తమ్. యేన శరీరం చేతనవ త్ప్రతిస్థాపితం తత్త్వేత్రజ్ఞాఖ్యం తత్త్వాదీనా
ముత్క్రాంతిగత్యాదీనాం విచారేణ పంచకోశవిభజనపూర్వకం గుహా
స్యహృత్సుండరీకనిహితత్వేన గ్రాహయిత్వా సవా ఏషేత్యాదినా
న్వైవ సర్వానుస్యూతాత్మత్వ ముపదిశతి శ్రుతిః. ‘కఃకర్తా కఃకారయ

తీ'త్యాది విచారమఖేన ప్రకృతిపురుషరహస్యం దర్శితమ్. కర్తా పురుషః
 ప్రకృత్యుపాధికః భూతాత్తాసన్నపి అయఃపిండే హన్యమానే నాగ్ని
 రభిభూయతఇతివత్ అసంగత్వాత్ నిర్లిప్తత్వ ముపదిష్టమ్. మైథునాదే
 వోత్పన్నదేహీ అభిమానవశాత్ మోహాదిదోషజుష్టత్వేన నానా
 రూపాణ్యాప్నోతి. సభూతాత్తాకర్తృపరిపాకవశాత్ విద్యాధిశార మేత్య
 కరుణావతా గురుణా సంబోధితస్సౌ ఇంద్రజాలమివ మాయామయం
 స్వప్నఇవ మిథ్యాదర్శనం, కదళీగర్భఇవ అసారం, సలఇవ త్నావేషం,
 చిత్రభిత్తిరివ మిథ్యామనోహరం, ద్వైతప్రపంచం మత్వా స్వరూపని
 ష్టోభవతి. చిత్తప్రసాదేన శుభాశుభం కర్మహంతి; నిరింధనో వహ్నిరివ
 వృత్తిక్షయా చ్ఛిత్తం స్వయోనాపుపశామ్యతి. చిత్తలయపర్యంతో
 యోగః కర్తవ్యః; తతశ్చ నిరుపాధికః సచ్చిదానందఘనః స్వయమేవా
 శివ్యతే. తం ప్రత్యగాత్తానం “త్వంబ్రహ్మ త్వంచనై విష్ణుః త్వంరుద్ర
 స్త్వం ప్రజాపతిః.” ఇత్యాదిమంత్రైః కాత్సాయనిస్తుప్తావ. “తమోవా
 ఇదమేకమానే”త్యాదినా మహాప్రళయేఽపి అనాద్యజ్ఞానావచ్ఛిన్నం
 సగుణంబ్రహ్మ వాన్యక్తసంజ్ఞిత మస్తీత్యుపదిష్టమ్. తస్యైవాంశాః
 బ్రహ్మవిష్ణూరుద్రశ్చేత్యాదయః. సపవ మాయయా ఏకదా బహుధాచ
 భవతి. తస్య యాథాత్మ్యదర్శనాయ ఉద్దిశప్రణవాఖ్య మాదిత్య ముపా
 సీతేతి తత్ప్రకార ఉక్తః. తద్దేవతాకా గాయత్రీవిద్యా చక్షుర్విద్యాచ
 సంగ్రహేణోక్తా. తదవ్యక్తం బ్రహ్మఈశానః శంభుఃభవః. రుద్రః ప్రజా
 పతిః విశ్వనృత్ హిరణ్యగర్భః సత్యం వ్రాణః హంసః శాస్తా విష్ణుః
 నారాయణః అర్కః సవితా ధాతా సంరాట్ ఆత్మా బ్రహ్మ ఇత్యాది
 శబ్దైః ప్రతిపాదితమ్ తదేవ విజ్ఞానీతవ్య మన్వేష్యవ్యం చ. ఇంద్రియా
 ర్థా బహిఃకృత్వా స్వమాత్తాసమేవ తదహమస్తీత్యుపలభ్యతే.
 అస్యా ఉపనిషదః శుద్ధాద్వైతమేవ తాత్పర్యగోచర మితి విజ్ఞాయతే.

ఇతి మైత్రాయణ్యపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

౨౫. కాపీతకిబ్రాహ్మణోపనిషత్సాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

ఋగ్వేదే కాపీతకినామపనిషది ప్రశ్నప్రతిపచనద్వారా సాం
 గాబ్రహ్మవిద్యోపదిశ్యతే. తత్ర కృష్ణగత్యా ధూమాదినాదక్షిణేన
 పథా గచ్ఛతాం ఇష్టాపూర్తాదిక ర్థిణాం స్వర్గద్వారస్య చంద్రమసః
 ప్రాప్తి రుక్తా విద్యాహీనానాం కర్మభ్రష్టానాం తు కీటోవా పతంగో
 వేత్యాదికా, సాంసారికీ కష్టా గతి ర్దర్శితా. సద్గురుకృపయా సగుణ
 బ్రహ్మవిద్యావతాం నైషిక బ్రహ్మచారిణాం పంచాగ్నివిద్యావతాం గృహ
 స్థానాం వనస్థానాం వైఖానసానాం పరివ్రజతాంచ ప్రాప్యో బ్రహ్మలోకః
 అర్చిరాదినా శుక్లేన ఉదజ్జాగ్రేణ గచ్ఛతాం ఆదిత్యేంద్రప్రజాపతిలోక
 ద్వారా ప్రదర్శితః. తత్ర బ్రహ్మలోకే బ్రహ్మ సారూప్యమాపన్నానాం
 బ్రహ్మలంకారేణాలంకృతానాం బ్రహ్మవిదాం సగుణబ్రహ్మసాప్తా బ్రహ్మ
 లోక ప్రకారః, ప్రదర్శితః. తత్ర సగుణేన బ్రహ్మణా పరిక్ష్యమాణేషు
 బ్రహ్మవిద్యాయాం సగుణ బ్రహ్మవిత్సు సాలోక్యాదిముక్తింగతేషు “య
 స్త్వమసి సోఽహమస్మి త్వ మాత్మాసి కోఽహమస్మి సత్యమితిబ్రూయా”
 దిత్యాదివాక్యైర్నిర్గుణ బ్రహ్మాపదేశార్థం అరుంధతీదర్శనన్యాయేన
 శాఖాచంద్రదర్శనన్యాయేన చ సాలంబాని సన్నికృప్తముఖ్యప్రాణోపాస
 నాని దర్శయిత్వా బ్రహ్మవిద్యాయాం పారమహంస్యం ప్రయోజక
 మితి సవిధానం సన్నాన్యసలక్షణం ప్రాపంచి. అథ చాధిదైవతే మధ్యా
 త్మం వివృత్య శారీరకీం తత్త్వపరీక్షా మాఖ్యాయికయా ప్రదర్శ్యపారి
 శేష్యాన వ్యక్తగతి రబోధి. ఇంద్రప్రతర్దనోపాఖ్యాయికాయాం “యం
 త్వం మనుష్యాయ హితతమం మన్యసే త మహం వరం పృణ” ఇతి
 పృష్టే సత్య మిత్యపదిప్రమ్. కిం తదితి జిజ్ఞాసయా పృష్టః ప్రతర్దనే
 నేంద్రః. “మామేవ విజానీ హ్యేతదేవాహం మనుష్యాయహితతమం”
 ఇత్యుపదిదేశ. కిమితి కర్మఫలభాక్తేంద్రో మనుష్యాయ హితతమం సత్య
 మితి శిష్యసందేహ మాశంక్య తత్పరిహరద్వారా ప్రత్యయదాఢ్యోత్పా
 దనాయస్వదేహభాగస్య ఆధికారికప్రారబ్ధపరిక్షయైకవర్యవసాయిత్యేన
 విద్యాబలా త్కుర్వన్నపి నలివ్యతఇతి ఆగామినంచితయో రకించిత్య...
 త్వం బ్రహ్మైకత్వ విద్యాప్రభావప్రకటనేన ఖ్యాపయామాస “య

స్తాం విజాసీయాం, త్రిశీర్షాణాం త్యాష్ట్ర మహానమి” త్యారభ్య “తస్య
మే నలోమచ మీయతే” ఇత్యంతేన గ్రింథేన. ఏవం విదుషా మస్యే
పాంచ “స యో మాం విజాసీయా” దిత్యాదినా. “అమృతత్వమేతి”
ఇత్యంతేన వాక్యజాతేన తథైవ ఫలంచోక్తమ్. అథ చ ప్రాణోపాసనా
ప్రసంగేన “సవాపసు ప్రాణ ఏవ ప్రజ్ఞాత్తానంద” ఇత్యారభ్య “ఏష
హ్యేవైనం సాధుకర్త కారయతి, ఏషఉ ఏవైన మసాధుకర్త కారయతి,
ఏష లోకేశ్వర స్సమ ఆత్మేతి విద్యా” దిత్యంతం ప్రజ్ఞాత్తాంతర్యామ్య
భేదో దర్శితః, అథ చాజాతశత్రవ్యాఖ్యాయికయా ఆదిత్య చంద్రాగ్ని
విద్యుత్తనయిత్నాద్వికాశ వా య్వగ్న్యబాదర్శ ప్రతిశ్రుత-
శబ్దచ్ఛాయ పురుషేషు చ ఆత్మోపాసనాసు వినంవాదా స్పృ
దర్శయిత్వా శారీరకపురుషేప్రాజాపత్యం జ్ఞాపయిత్వా అత్యుపాసనం
పరిశోధ్య తత స్తూష్ణీంభూతః బాలాకిం అజాతశత్రు స్సుప్తోత్థాపనపరీ
క్షయా ప్రాజ్ఞ మశరీర మాత్తానం గ్రాహాయామానః; ఏవం అవ్యక్తా
త్తైకత్వ విద్యా ప్రపంచనేనచ బ్రహ్మవిద్యా సంగృహీతా. ఏవంచ
జ్ఞానకర్తృహీనానాం కష్టగతిః, కర్మిణాం ధూమాదిమార్గేణ స్వర్గసుఖ
గతిః పునరాపుత్తిసహితా. సగుణవిద్యావతా మర్చిరాదిమార్గేణ
పునరావర్తిరహిత శ్వాశ్చ్యతో బ్రహ్మలోకః. తేహం తత్ర నిర్గుణవిద్య
యా బ్రహ్మణా సహ వైదేహీ ముక్తిః సైవ వివీలికామార్గేణ క్రమ
ముక్తి రిత్యుచ్యతే, నిర్గుణబ్రహ్మవిద్యయా అద్వైతసిద్ధాత్తు ప్రార్భప్రతి
భాసనాసపర్యంతం జీవన్ముక్తిః. స తస్యప్రాణా ఉత్క్రామంతి; తత్రైవ
సమవలీయంతేమూలవిన్యాయాః స్వాధిష్ఠానే ఆత్యంతికవిలయేనతి శు
కవామదేవాదీనామివ విదేహకైవల్యమితి ప్రతిపాదకః శుద్ధాద్వైత
సిద్ధాంతఏవ ఉపనిషత్తాత్పర్యసమృత ఇతి దరీదృశ్యతే.

ఇతి కాషీతకీబ్రహ్మజోపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

౨౬. బృహజ్ఞాబాలోపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

అధర్వణాం బృహజ్ఞాబాలోపనిషది ప్రజాపతేః అబాదిక్రమే
ణ వ్యక్తస్య కామాదిపురుషసృష్టి ముక్త్వా దేహినః తపసా ఉపాత్తదు

రితక్షయపూర్వకకారణ జ్ఞానప్రయుక్తం సంసారమోక్ష ముపదేష్టుం
దురితక్షయ పాదకం భస్త రుద్రాక్షయో ర్తాహత్త్యం వక్తి శ్రుతిః.
తత్రాచా ఓంకారవాచ్యస్య పరమేశ్వరస్య సద్యోజాతాదిపంచము
ఖేభ్యః పంచవర్ణా గావ ఆవిర్భూతాః. తత్తద్గోమయేన పంచనామ
ధేయం పంచమహాఫలకం పంచవిధం భస్తజాతం. తత్ర భస్తాత్పాదన
క్రమం తత్తన్నియమదేవతోపాసనమంత్రాది విధయః స్నానోద్ధూళన
ధారణాదిప్రకారాః తత్తత్ఫలా న్యధికారిణశ్చ ప్రత్యపాది. బ్రాహ్మణా
దిభి శ్శుద్ధభస్త తిర్యక్ త్రిపుండ్రం నిత్యం ధార్యమితి శ్రుతివిహితమ్.
తేన సర్వపాపనివృత్తిః జ్ఞానోత్పత్తిశ్చేతిఫలముక్తమ్. కరణే మహాఫలం
అకరణే నిందాచ శ్రూయతే. స్థానకాలక్రియాదికంచ వివృతమ్. మృత
సంజీవనాదికంచ భస్తమాహాత్త్య మాఖ్యాయికయా ప్రదర్శితమ్.
భస్తన సర్వపాపనివర్తకత్వంచ ఆఖ్యాయికాముఖేన ప్రత్యాయితమ్.
జ్ఞానద్యారా శివసాయుజ్య ఫలకమితి చ నిర్ధారితమ్. తత్రైతే బాపని
షదా శ్లోకాః.

“యే భస్తధారణం త్యక్త్వా కర్త కుర్వంతి మానవాః, తేషాం
నాస్తి వినిర్మోక్ష స్సంసారా జ్ఞప్తకోటిభిః. మహాపాశకయుక్తానాం పూ
ర్వజన్తారితాగనామ్, త్రిపుండ్రోద్ధూళనే ద్వేషో జాయతే సుదృఢం
బుధాః. త్రిపుండ్రం యేవినిదంతి నిదంతి శివమేన తే, తేషాం
చండాలతోజన్త బ్రహ్మన్నూహ్యం విపశ్చితా ధి గ్భస్తరహితం ఫాలం
ధిగ్గామ మశివాలయమ్, ధిగనిశార్చనం జన్త ధి గ్విద్యా మశివాశ్ర
యాం.” ఇత్యాదయః.

సనత్కుమారాయ కాలాగ్ని రుద్రోపదిష్టో రుద్రాక్షధారణ
విధిః, సంహరకాలే వికసితేక్షణస్య రుద్రస్య సృష్టికాలే ముకుళీకృతా
దక్షో జాతా రుద్రాక్షాః. తద్దర్శన స్పర్శన ధారణ పూజనాదికం సర్వ
పాపహరం సర్వేష్టార్థప్రదంచేతి ధార్యసంఖ్యాస్థానాదికం తత్తత్ఫల
విశేషాశ్చ ప్రతిపాదితాః. తేన ఘణేన అపహతపాప్తా యోగిధ్యేయం
శాశ్వతం శివం విష్ణోః పరమంపదం ప్రాప్నోతీతి. ౨౬.

ఇతి బృహజ్జాబాలోపనిషత్సాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

౨౭. సృసింహతాపిన్యపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

ఆధర్వణ్యాం సృసింహతాపిన్యాం అవ్యక్తం తత్త్వా త్సతః అబా
త్తనా వ్యక్తస్య స్వరూపం ప్రజాపతేః పుష్కరపర్ణవ నిర్లిప్తం ప్రథమ
మాస తస్య సృష్టౌ సంకల్ప సమజని కామాత్మా తైజసః. తత ఉత్పన్నం
రేతః పురుషబీజం. ఏవం సమప్త్యా కారణా త్కార్యోత్పత్తే ర్విజ్ఞానస్య
కామాప్తిః ఫలం. స పురుష స్తప స్తప్త్యా నారసింహం మంత్ర రాజ మప
శ్యత్. “ఉగ్రం వీరం మహావిష్ణుం జ్వలంతం సర్వతోముఖం, సృసింహం
భీషణం భద్రం మృత్యుమృత్యుం నమామ్యహం.” ఇతి. ద్వాత్రింశదక్షరే
ఽస్తి మంత్ర రాజే ఉపాసనా భేదేన సర్వాస్సిద్ధయః ప్రతిపాదితాః. తదం
తర్గతక తిపయాక్షర పర్యాప్త్యా సఫలాని కతిపయోపాసనాని విహితాని.
సావి త్రీంలక్ష్మీం యుజః ప్రణవంచాధ్యసోపాస్యం. ఆయుర్యశః క్షీర్తిజ్ఞానై
శ్వర్యాశేఫలాని పరిచ్ఛిన్నాని, సామ త్వే నోపాసనంతు అమృత త్వాపాద
కం. జపాదీనాంతు అస్తి న్నేవ శరీరే దేవతాదర్శనయోగ్యత్వం ఫలమ్, సా
మతు సమానత్వా త్సద్భిప్తా. తచ్చ జ్యోగుణ్యేన త్రిమూర్త్యాత్మకమ్,
సామ త్వేన ప్రమాదహరత్వా న్మృత్యుంజయం, తద్విజ్ఞానాయ సాలంబో
పాసనాని నాదాంతవీధ్యాం ఓంకారాది ప్రతీకాని వైవాని వైష్ణవాని
శాక్తానిచ. సర్వమయత్వా ద్వైరాజం. సర్వవ్యాపకత్వా ద్వైష్ణవం,
సర్వశక్తత్వాచ్ఛాక్తం; సర్వసృష్టృత్వా త్పౌజాపత్యం; సర్వశంకర
త్వాచ్ఛైవం; సర్వాభిముఖ్యా త్సర్వతోముఖమ్; సర్వాధిస్థానం సర్వా
నుస్మాతం బ్రహ్మచైతన్యమేవ సృసింహశబ్దలక్ష్యం; సగుణ మవ్యక్తం
సృసింహశబ్దవాచ్యం; తదుపాసనార్థం నాదవిద్యయా భ్రమరకీటన్యా
యేన జీవపరైక్యం తాత్పర్యవిషయః. సమత్వా త్సామ్న సృతః
స్వరే ప్రతిష్ఠితత్వాత్ వైదికో మంత్ర రాజ సున్నిహతః ప్రతీకమ్.
మంత్రయోగ క్రమోపాసనార్థం మంత్ర రాజస్య పదయోగవిభాగః.
తత్తద్దేవతాఫలాంగ ప్రత్యంగాదికం స్వచ్ఛో విభాగః ధ్యేయానుసంధా
నవిధిః తత్వేషు సమన్వయః యశాగిక మర్థవివరణం మంత్రయత్రో
ద్ధారకమ శ్చేత్యాదికం యావ దపేక్షితం వ్యచారి.

ఉత్తర తాపిన్యాం మాండుకోఽనిపత్సంవాదేన మంత్రరాజపర్యాయం వృక్షగర్భమివ బీజం ప్రణవాక్షరం విచార్య పాదశష్టాదశకలోపాసనం ప్రపంచయిత్యాప్రపంచోపశమం శాంతం శివమద్వైతం పారమార్థిక ముపాదేశి. విశ్వతైజసస్తాజతురీయాః జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తిత్వీయావస్థాః స్థూలసూక్ష్మకారణదేహదేహాః పరా పశ్యంతీమధ్యమా వైఖర్యశ్చ ప్రణవపాదోపాధిక త్వేన ఉపాసనార్థ మనుసంధేయా ఉపాదిత్యుత్త. తేనచ ద్వైతాభావోపలక్షితం నిర్విశేషచిన్మాత్రమేన బ్రహ్మతస్యరూపం ఉపనిషత్సాత్పర్యవిషయ ఇతి విజ్ఞాయతే.

అత్రేదం తత్త్వమ్. సద్విద్యేయం సద్గతిజననీ సామేత్యుచ్యతే. మంత్రరాజస్య పదా దేవతా; చిచ్ఛక్తిః వైఖరీ,మధ్యమా పశ్యంతి పరాణం వాచకాః అకారోకారమకారార్థమాత్మాః. ప్రణవపాదాః బీజశక్తిస్థానీయాః, తత్ర ఉకారాదిమత్వాన్నంత్రరాజస్య తనుమధ్యోద్యన్నధ్యమాఖ్య శక్త్యుపాదానకవాచకబ్రహ్మపుష్కో లక్యతే; తస్య వాచ్యాభిన్నతయా వైశ్వరూప్య మవ్యాహతమ్, నృశబ్దేన మరణధర్మాణః మరిష్యంతః అవిద్యాకామకర్మకర్తృణో జ్ఞేయాః. హింసకాభిధానస్య సింహశబ్దస్య వర్ణవ్యత్యయేన నిష్పన్నస్య సంహారశక్తిమద్బోధకతయా “వాక్పాణే ప్రాణ ప్రేజః” త్యాదిక్రమేణ సర్వోపసంహారిణీనరమేధోపాస్యా సద్రూపిణీ పగదేవతైవార్థః; స చ తత్పురుషసమాసార్థః; సృష్ట్యనుప్రవేశానంతరం సద్వస్తునవ సచ్చ త్యచ్ఛా భవదితి సార్వాత్మ్యేన భవనస్య శ్రుత్యుపదిష్టతయా త్యదాత్మికా సతీ చిచ్ఛక్తిరేవ నరాత్మక సింహఇతి అధ్యస్యాపాసనం సృసింహపదేన రూపకతాత్పర్యగోచరం; తస్య సాకార త్వేన సగుణత్వేనచ హార్యతయా “హరిగంహరం ఓ మనుయంతి దేవాః” ఇతిశాఖాంతరోక్తప్రకారేణ స్వవికారస్య స్వస్తిన్నుపసంహరదర్శనాత్ స్వానతిరిక్త సంవిద్యేద్యత్వేనచ సింహనతిరిక్తసత్త్వాకం సరరూపం నరానన్యం సింహరూప మితి నరశ్చాసౌసింహశ్చైతి కర్తృధారయార్థః మంత్రరాజవిద్యాక్షరార్థస్తు తాపిన్యామేవ పర్యాప్తోద్యత్యత ఇతి శివమ్.

ఇతి సృసింహతాపిన్యపనిషత్సాత్పర్య విషయసంగ్రహః.

౨౮. కాలాగ్నిరుద్రోపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

యాజుష్యాం కాలాగ్నిరుద్రోపనిషది:—సర్వాశ్రమిణాం ఆస్తీశ్చ ప్రతిబంధకీభూత మహాపాతకోపపాతకాదిదుఃతక్షయార్థం శాంభవన్త తాంగం భస్మత్రిపుండ్రముపాదేశః. సనత్కుమారాయ కాలాగ్నిరుద్రేణ తచ్ఛుజ్ఞానద్వారా పునరావృత్తిరాహిత్య రూప ముక్తేః పరంసరాసాధ నమ్. అగ్నిరిత్యాదినా భస్మస్వరూపనిర్దేశః. త్రియాయుషాదయో ము త్రాః భస్మాభిమంత్రణే వినియుక్తాః. గుణత్రయ మూర్తిత్రయ సవనత్ర యవేదత్రయాదికం త్రిపుండ్రాధికరణక ముపాస్య త్వేనోక్తం ప్రణవాం గం విద్యాకర్మోత్కర్షప్రకర్షాయేతి బృహజ్ఞాబాలోపనిషత్సంవాదినీయ ముపనిషత్.

ఇతి కాలాగ్నిరుద్రోపనిషత్తాత్పర్య విషయసంగ్రహః.

౨౯. మైత్రేయోపనిషత్తాత్పర్య విషయసంగ్రహః.

సామసు మైత్రేయోపనిషది బృహద్రథస్య రాజ్ఞః వైరాగ్యం సహేతుక మభివర్ణ్య శాకాయన్యేన మహర్షిణా బ్రహ్మతత్త్వ ముపది శ్యతే. వృత్తిక్షయా చ్ఛిత్తం స్వయోనా పుషశామ్యతీతి నిర్వికల్పసమా ధినా ఆత్మోపలభిః; నిత్యముక్తతా, జగదింద్రజాలవ నిర్భా అదైవ తాత్పర్య మనోవాగింద్రియాగోచరతయా తస్యైవ సతః జీవే నాత్మనా అనుప్రవిష్టస్య బ్రహ్మత్వేనోపాసనం హృత్సుండరీకాకాశే అన్వేష ణాత్మక ముక్తమ్. అభేదదర్శనం జ్ఞానమ్. ద్వైతవర్జితత్వం ముక్తిః; చిన్మాత్ర మస్తీ త్యనభవః; ఇతి నిర్గుణవిద్యా ప్రాపంచి.

ఇతి మైత్రేయోపనిషత్తాత్పర్య విషయసంగ్రహః.

౩౦. సుబాలోపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

శుక్లయజుర్వేదే సుబాలోపనిషది:—“నసన్నాస న్నసదసే త్” ఇతి అనిర్వచనీయానాద్యజ్ఞానస్య తచ్ఛబ్దలక్ష్యబ్రహ్మతాదాత్మ్యా యన్నస్య “ప్రకృతిశ్చ ప్రతిజ్ఞాదృష్టాంతా నుపరోధాత్” ఇతి బ్రహ్మ

సూత్రనిర్ధారితస్య తచ్చబ్రహ్మచర్యస్య శబళస్య నిర్దేశః; తదేవ నారాయణశబ్దవాచ్య మవ్యక్తతత్త్వం; తస్మాదభివ్యక్త తామసీ మాయా. తతోభూతాదిః; తత ఆకాశాదిభూతాని క్రమేణ జాతాని; తతో బ్రహ్మాండం; తత స్సహస్రశీర్షాపురుషో విరాడభివ్యక్తః; తతః ప్రజాపతయః; తతోబ్రాహ్మణాదివర్ణాః చంద్రసూర్యాదయశ్చేతి సర్వం జగద్బుద్ధున్నమ్; సృష్ట్యా జగదనుప్రవిశ్య పురుష శ్చేతియతే విశ్వం భరః. సవహంతే వైశ్వానరో భూత్వా జగద్ద్ధృవా ఉత్పత్తిక్రమసిలోమేన పృథివ్యపు పృథీయతే ఆప స్తేజసీత్యాదిరిత్యా కార్యం జగత్ కారణే తమసి విలాపయతి; తమః పరే దేవే ఏకీభవతి; పరస్తాత్ నసన్నాస న్నసదసదితి అనిర్వచనీయ మాయాతాదాత్మ్యాపన్నం అవ్యక్తతత్త్వం నారాయణవహవశిష్యతే సదవ్యక్తం సగుణం బ్రహ్మ. ఓం తత్సదితిచ. నిర్దేష్టు మశక్యత్వాత్ అశబ్దనిర్గుణం బ్రహ్మ. అసచ్చబ్దేన నిర్దిశ్యతే. తస్య సత్తామాత్రత్వాత్ అగ్ర ఆసీదితి నిర్దేశ ఉపపద్యతే తద్ధిత్రైకాలికాబాధ్యమ్, తత్ప్రాప్తి ర్జీవన్ముక్తస్య విదేహకైవల్యమ్; “న తస్యప్రాణ ఉత్క్రామంత్యత్రైవ సమవలీయంతే బ్రహ్మైవసా బ్రహ్మప్యేతి యవవంవేద.” ఇత్యాదినా ప్రాదర్శి. తస్యనిర్గుణబ్రహ్మణః ప్రమాణాతీతత్వేన దుర్జ్జేయతయా జీవేనానుప్రనిప్తస్య బ్రహ్మత్వేన దహరోపాసన ముపదిష్టమ్. ఇయంచ బ్రహ్మత్వైక్యానుసంధానవిద్యా. తదర్థం హృదయస్య దశ చ్చిద్రాణి మనః ప్రాణాదిగతయః ద్విసప్తతిశాఖానాడీసహస్రాణిచ సమాసేనోఽదిష్టాని స్థానాని. తత్తమపాసనాని సాధ్యాత్మాధిదైవతాని పరిచ్ఛిన్నఫలాన్యక్తాని; తదంతే సర్వాను స్యూతం సద్బ్రహ్మపాస్యం విహితమ్. “ఆత్మైకత్వాత్ నాస్తి ద్వైత” మితి ద్వైతనిషేధఉక్తః. విదేహకైవల్యానంతరం అస్తీత్యపి వక్తు మశక్యతయా ఏతన్నిర్వాణానుశాసన మిత్యుక్తమ్.

సతః అవ్యక్తాత్ ఉత్పన్నస్య జగతః సత్సత్తాతిరిక్త సత్తాశూన్యత్వేన సత్తాదాత్మ్య మనుచింత్య జగత్సదితి వ్యపదిశ్యతే. తథాచ సదవ్యక్తం నారాయణోహీతి “చక్షుశ్చ దృష్టవ్యంచ నారాయణః” ఇత్యాభ్యసర్వంనారాయణః “పురుషవేదగ్ంసర్వం” ఇతి సార్వాత్మ్య

ముపదిష్టమ్. 'సదాపశ్యంతిసూరయ' ఇతి తద్విజ్ఞానస్య విష్ణోః పరమం పదంఫల ముపాపాది. పురి శరీరే గుహయాం జీవేనాత్మనానుప్రవిష్టస్య తస్యైవ "యః పుణివ్యాం తిష్ఠన్ పుణివీ మంతరే సంచరన్ యం పుణివీ నవేద యస్య పుణివీ శరీరం" ఇత్యాదినా అంతర్యామిత్యం చోపదిశ్య 'ఏషసర్వభూతాంతరాత్మాఽపహతపాప్తా దివ్యో దేవ ఏకో నారాయణ' ఇతి ఆత్మైకత్వ విద్యోపదిష్టా. తస్యగుహానిహితస్యచ అభేద విద్యయా స్వరూప మద్వైతం సిద్ధ్యతి. "క్షేత్రజ్ఞః పంచాపి మాం విద్ధి య త్తద్జ్ఞానం మతం మమ, ఈశ్వర స్సర్వభూతానాం హృద్దేశే ఽర్జున తిష్ఠతి" ఇతి గీతాయా ముక్తమ్. "ఈశ్వరో జీవకలరూప ప్రవిష్టోభగవాన్" ఇతి పరాశరపురాణే చ, తేన పూర్వోక్తోపనిషత్సంవాదాత్ జీవబ్రహ్మస్వరూపైకేయ ఉపక్రమాది షడ్విధలింగైః తాత్పర్యమవాధారి చిత్రభిత్తి గంధర్వనగరాది దృష్టాంతేన జగతః మిథ్యాత్వంచ ఏతదుపనిషదభిప్రేతమ్.

అథ రైకప్రశ్నే సర్వాప్యయప్రకార ఉక్తః; సిద్ధిజాప్యయపర్యంత స్తద్వాదః. కస్మిన్ సర్వే ప్రతిష్ఠితా ఇత్యాదినా ఆత్మని ప్రతిష్ఠితా ఇతి ఆత్మసత్త్వోచ్యతే. 'ససన్నాసన్నసదస' దితి ముఖం ర్నిగమనేన మూలాక్షానస్య బ్రహ్మైక్యేభావదర్శనాత్ అవ్యక్తాంతా విచారణేతి గమ్యతే ప్రాణం దహత్యపానం దహతీత్యాదినా ద్వైతిప్రపంచస్య తద్వైతిరేకేణాభావ ఉపదిశ్యతే. అభావస్యాధికరణాత్మకత్వాత్ శుద్ధాద్వైతబ్రహ్మఽవశిష్యతే. ఏతన్నిర్వాణానుశాసనం గురుదేవభక్తస్య ప్రకాశత ఇతి భక్త్యాత్మక జ్ఞానసాధనం ప్రశస్యతే ఏవం శుద్ధాద్వైతం సిద్ధమ్.

ఇతి ఘోరికోపనిషత్తాత్పర్య విషయసంగ్రహః.

30. ఘోరికోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

యాజుష్యాం ఘోరికోపనిషది:—స్వయంభూపదిష్టః యోగో విస్తరేణ ప్రత్యపాది. సుషుమ్నాభేదనద్వారా అర్చిరాది మార్గేణ బ్రహ్మలోక ఉక్తః. తస్మాన్నపునరావృత్తిః తత్రైవ తతో నిర్గుణవిద్యయా బ్రహ్మణాసహ అంతే కైవల్య మితిభావః. విహంగమమార్గేతు

నిస్సంగ స్సాంగయోగజ్ఞ ఇత్యాదినా వైరాగ్యేణ వాశాపహతి రుక్తా.

ఇతి ష్ఠకోపనిషత్తాత్పర్య విషయసంగ్రహః.

౩౨. మంత్రికోపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

శుక్లయజుర్వేదగతాయాం మంత్రికోపనిషది ఆత్మచైతన్య వత్సాః మూలప్రకృతేః జగద్వికారజనిత్రీత్వ ముక్త్యా తద్విశిష్టస్య అవ్యక్తస్య సతవచ అనేకశాఖాభేదేన బహుభి ర్నిగమాగమవాదిభిః శైవవైష్ణవాది సమయభేదేన శౌతస్తార్థప్రకారైశ్చ మతభేదేన ఉపాస్యత్వ ముక్తమ్. త మేకమేవ పశ్యం తీ త్యుక్త్యా బ్రహ్మైకత్వవిద్యా యాః సారత్వ మభిప్రేతమ్. జగజ్జన్మాదికారణస్య తే త్రజ్ఞాధిష్ఠితత్వేన ఉపాస్యత్వ ముక్త్యా “అత్రైవ తే లయం యాంతి లీనా శ్చావ్యక్త శాలినః” ఇతి అవ్యక్తక్షిద్యోక్తా. ఏతేన క్రమ ముక్తా తాత్పర్య మవ గమ్యతే.

ఇతి మంత్రికోపనిషత్తాత్పర్య విషయసంగ్రహః.

౩౩. సర్వసారోపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

యాజుష్యాం సర్వసారోపనిషది:—బంధమోక్షో కథ మిత్యా దీనాం బహూనాం ప్రశ్నానాం సిద్ధాంతోత్తరా ణ్యుక్తాని. తత్ర అభిమానాత్మనో బంధః, తన్నివృత్తిర్మోక్షః, సజాతీయవిజాతీయ స్వగత భదశూన్యమద్వైతం సత్యమ్. అజ్ఞానకల్పితం జగ నిర్భూ ఆత్మా భేదః. బ్రహ్మైవాహ మితి సర్వవేదాంత తాత్పర్యమ్. ఏవం జాతీయకాః వాచనికార్థాః విజ్ఞాయంతే. అత ఇయ ముపనిషత్ శాంకరదర్శనాను గ్రాహికా.

ఇతి సర్వసారోపనిషత్తాత్పర్య విషయసంగ్రహః.

౩౪. నిరాలంబోపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

శుక్లయజుర్వేదగతాయాం నిరాలంబోపనిషది:—కిం బ్రహ్మే త్యాది బహుప్రశ్నానా ముత్తరా ణ్యుపలభ్యంతే. రక్షా సర్వభ్రాంతిచ

వేత్త్యాది దృష్టాంతప్రదర్శనేన ఉపనిషదియం నేహనానాన్తి కించనేతి శుద్ధాద్వైతే పర్యవసృతి.

ఇతి నిరాలంబోపనిషత్తాత్పర్య విషయసంగ్రహః

౩౫. శుకరహస్యోపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

యాజుష్యాంశుకరహస్యోపనిషది:— వ్యాసప్రార్థిత శ్శివః శుకా యబ్రహ్మోపదిదేశేతి మహావాక్యోపదేశః సప్రపంచం న్యరూపి. మహావాక్యార్థాశ్చ ప్రాదర్శిషత. ఋగ్వేదే 'ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మ' యజుర్వేదే 'అహంబ్రహ్మస్మి', సామవేదే 'తత్త్వమసి' అధర్వణవేదే 'అయమాత్మా బ్రహ్మ'తి చతుర్థాం చ మహావాక్యేనాం బ్రహ్మసత్యత్వ జగన్నిత్యత్వ జీవబ్రహ్మక్యాది ప్రతిపాదకశుద్ధాద్వైతసిద్ధాంతే తాత్పర్య మవసితమ్. శుకస్య జీవన్ముక్తిర్దర్శితా.

ఇతి శుకరహస్యోపనిషత్తాత్పర్య విషయసంగ్రహః.

౩౬. వజ్రసూచికోపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

సామవేదే వజ్రసూచ్యోపనిషది:— బ్రాహ్మణాదిచతుర్వర్ణేషు బ్రాహ్మణస్య ఆత్మైకత్వ విజ్ఞానేన బ్రాహ్మణత్వం ప్రాశంసి. తత్ప్రేత్యాయ నారం జన్మకర్మకృతవ్యావహారిక బ్రాహ్మణ్యే మహర్షీ నధిక్రమ్య జన్మకర్మాదిదోషాః ప్రాదృక్షత. జ్ఞానద్వారాద్వైతాభావోపలక్షిత బ్రహ్మబ్రాహ్మణ్యే ఉపనిషద స్తాత్పర్యం జ్ఞాయతే.

ఇతి వజ్రసూచికోపనిషత్తాత్పర్య విషయసంగ్రహః.

౩౭. తేజోబిందూపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

యాజుష్యాం తేజోబిందూపనిషది:— ఆత్మనః బంధనివృత్త్యర్థం మనసః మాల్మనస్యనివృత్తయే ఐకాగ్ర్యసంపాదనాయ తేజోబిందు ధ్యాన ముపదేష్టుం యోగాధికారలక్షణం జ్ఞేయబ్రహ్మలక్షణం ముక్తిసాధనాని యోగాంగాని చాకీర్తిషత; అఖండైకరసచిన్మాత్రం వ్యచారి. సద్బ్రహ్మైకత్వప్రతిపత్తిర్నిరధారి; జీవన్ముక్తిస్వరూపభావనాప్రకారాః ప్రాపం

విచిత్ర; అహంబ్రహ్మాస్మితి మంత్రప్రభావోఽవర్ణి; పారమార్థికసత్యస్య
రూపం ద్వైతమిథ్యాత్వంచ ప్రదర్శితమ్; శ్రుతియుక్త్యనుభవైః మనస
ప్రకార ఉపాదేశి; ద్వైతాభావోపలక్షితం బ్రహ్మైకమేవేతి శుద్ధాద్వై
తసిద్ధాంత ఉపనిషత్తాత్పర్యవిషయోఽవధార్యతే.

ఇతి తేజోబిందూపనిషత్తాత్పర్య విషయసంగ్రహః.

౩౮. నాదబిందూపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

బహ్వృచానాం నాదబిందూపనిషది:— ప్రణవ ఏవ హంస
త్వేనరూపితః; తస్య ద్వాదశమాత్రా నిర్దిష్టాః; తాసు ప్రత్యేకం ప్రాణో
తక్రమణఫలాన్యుక్తాని; ప్రణవోపాసనయా సంసిద్ధస్య యోగినః ప్రారబ్ధ
నాశవర్యంతం జీవన్ముక్తిరవాచి; జగతో మిథ్యాత్వం దర్శితం; యోగే
నద్వైతస్య ఆత్మని విలాపనోపాయఉక్తః; ప్రణవనాదోపాసనయా అవ
స్థాత్రయాతీతస్య స్వరూపావస్థితి రితి ఉపనిషదః శుద్ధాద్వైతే వస్తుని
తాత్పర్యమ్.

ఇతి నాదబిందూపనిషత్తాత్పర్య విషయసంగ్రహః.

౩౯. ధ్యానబిందూపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

సామ్ని ధ్యానబిందూపనిషది:— ప్రణవోపాసనప్రకారః ధ్యే
యవివరణం, ఘటచక్రస్థానాని; నాడీవిచారః; యోగాసనాని, యోగ
క్రమః, స్వాత్మపురుషదర్శనం, బ్రహ్మకైవల్యం చావాచి.

ఇతి ధ్యానబిందూపనిషత్తాత్పర్య విషయసంగ్రహః.

౪౦. బ్రహ్మవిద్యోపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

యాజుష్యాం బ్రహ్మవిద్యోపనిషది:— ప్రణవోపాసనం, మాత్రా
దేవనాడీ ధ్యేయాదివిచారః; విద్యాభేదాః; హంసపిద్యాముఖ్యత్వం;
నిష్కళనకళభావవివేకః; జ్ఞానమాహత్త్యం; జ్ఞానసిద్ధిర్యోగేనైవ, ప్రణ
వహంసజపః, అహంపదార్థస్వరూపం; జీవన్ముక్తభావనా, సద్విశేషచిన్త
త్రావస్థితి శ్చావాచితి.

ఇతి బ్రహ్మవిద్యోపనిషత్తాత్పర్య విషయసంగ్రహః.

౪౧. యోగతత్వోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః.

యాజుష్యాం యోగతత్వోపనిషది నిర్గుణబ్రహ్మేశ్వరజీవస్వరూపాణి విచారితాని; ఆత్మస్వరూప మద్వైతం; అజ్ఞానా జ్ఞగ త్సంసారః; తద్జ్ఞానసిద్ధిశ్చ యోగేనేతియోగక్రమః; యోగినః కాయశుద్ధ్యాది క్రమః; సిద్ధయః; అష్టాంగవిచారః; జీవన్ముక్తిః; సిద్ధిశ్చేత్యాదిక ముదాహారి.

ఇతి యోగతత్వోపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

౪౨. ఆత్మబోధోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః.

బహ్వృచానా మాత్మ బోధోపనిషది ప్రణవస్వరూపం వైష్ణవం ప్రతిపాద్య తురీయతీతావధూతజీవన్ముక్తి రప్యతాని.

ఇతి ఆత్మబోధోపనిషత్తాత్పర్య విషయసంగ్రహః.

౪౩. నారదపరివ్రాజకోపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

ఆధర్వణ్యాం నారదపరివ్రాజకోపనిషది ముక్త్యుపాయప్రశ్నే వర్ణాశ్రమధర్మ వ్యచారిషత. సన్న్యాసవిధిః, సన్న్యాసిభేదాః, తత్తత్సన్న్యాసిధర్మాః, సఫలాః ప్రతిపాదితాః; దృఢతరవైరాగ్యం, శారీరక స్యాత్తనోవిచారః, ఆతురసన్న్యాసవిధిః, సన్న్యాసాభాసనిందా, సన్న్యాసిదోషాః, భృమరకీటన్యాయేన ముక్తిః, అవస్థాత్రయవివేకః, ప్రణవోపాసనం, ప్రణవార్థవిచారః, పరబ్రహ్మస్వరూపం, బ్రహ్మజ్ఞానం, బ్రహ్మజ్ఞైకత్వ ప్రతిపత్తిః, స్వరూపానుసంధానేన ముక్తిశ్చ ప్రతిపాదితా ఇతి అద్వైతసిద్ధాంతే తాత్పర్యమ్.

ఇతి నారదపరివ్రాజకోపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

౪౪. త్రిశిఖిబ్రాహ్మణోపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

శుక్లయజుర్వేదగతాయాం త్రిశిఖిబ్రాహ్మణోపనిషది దేహదేహి దర్శనేషు దేహస్వరూపవిచారః; పంచీకరణప్రక్రియా, తత్త్వాని,

యోగః, అజ్ఞానకార్యం, జ్ఞానకార్యం, యోగఫలాని, యోగసిద్ధిక్రమః, నిర్వాణపద మూశ్రితస్య యోగినః కైవల్యంచ ప్రత్యపాది.

ఇతి శ్రీశిఖిబ్రాహ్మణోపనిషత్తాత్పర్య విషయసంగ్రహః.

౮౩. సీతోపనిషత్తాత్పర్యార్థ విషయ సంగ్రహః.

ఆధర్వాణ్యం సీతోపనిషది సీతాఖ్యమహాశక్తిస్వరూపవిచారః; తస్మాః విద్యామయత్వం వేద్యమయత్వంచ; లక్ష్మీస్వరూపవివేకః, రామపదార్థసాన్నిధ్యవశా త్రీతామాహత్వ్యం చావర్ణి.

ఇతి సీతోపనిషత్తాత్పర్యార్థ విషయ సంగ్రహః.

౮౪. యోగచూడామణ్యుపనిషత్తాత్పర్యార్థ విషయసంగ్రహః.

అత్ర షడంగో యోగః, ఆసనద్వయం, షట్పక్వాదిజ్ఞేయవివేకః నాడీచక్రవివేకః; అబహుగాయత్రీజపః, భేచర్యాద్యా ముద్రాః, సృష్ట్య పసంహరక్రమః, దేహత్రయ మూర్తిత్రయా వస్థాత్రయస్థానత్రయాది విచారః, ప్రణవనాదవిచారః; ఆత్మధ్యానం, సమాధిః, ఏతత్ప్రతిపాద నప్రసంగేన అద్వైతే తాత్పర్య మవసీయతే.

ఇతి యోగచూడామణ్యుపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

౮౫. నిర్వాణోపనిషత్తాత్పర్యార్థ విషయసంగ్రహః.

పరమహంసానాం తురీయాతీతానాం అవధూతానాం అవ్యవస్థితానాం స్వతంత్రాణాం జ్ఞానసిద్ధానాం స్థితి ర్విచిత్రా? భావనామాత్రాణి సర్వాణి లక్షణాని; తత్త్రోక్తాః పదార్థా విలక్షణాః; జ్ఞానమయ స్సంసారః జ్ఞానమయ స్సన్నానశ్చ, అఖండాకారబ్రహ్మ నిర్వాణమితి నిరుక్తం. సర్వం పరమహంసై రేవ జ్ఞాయతే న ప్రాకృతై ర్విద్వద్భిః.

ఇతి నిర్వాణోపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

౮౮. మండల బ్రాహ్మణోపనిషత్తాత్పర్యార్థ విషయ సంగ్రహః.

శుక్ల యజుర్వేదినాం మండల బ్రాహ్మణోపనిషది యోగ క్రమః, దేహస్య పంచదోషాః, జ్యోతిర్దర్శనం, తారకామనస్కువివేకః, అంతర్లక్ష్యవిచారః, భేచర్యాదిముద్రాః, చిదాదిత్యోదయాదిః, జీవబ్రహ్మైక్యం, నిర్గుణారాధనం, సమాధిః, ప్రపంచలయః, అవస్థావిచారః, విశ్వానుసంధానం, అమనస్కులక్షణం, తత్త్వమసీతివాక్యార్థవిచారః, పంచాకాశవిచారః, సవిషయనిర్విషయమనో విచారః, మనోలయః, బ్రహ్మమృతపానం, పరమహంసావధూతత్వసిద్ధిః, ఏవమాద్యుక్త్యై అదైవతే తాత్పర్యం దరిద్రశ్యతే.

ఇతి మండల బ్రాహ్మణోపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

౮౯. దక్షిణామూర్త్యుపనిషత్తాత్పర్య విషయసంగ్రహః.

యాజుష్యం దక్షిణామూర్త్యుపనిషది శౌనకాదిభిః పృష్ఠః మార్కండేయో వక్త్రీ, దక్షిణాముఖస్య శివస్య ఉపాసనం విహితమ్. శత్రు మేధాదక్షిణామూర్తి మంత్రోద్ధారన్యాసధ్యానాదిః; తతః. నవాక్షరమంత్రః, తతోద్వాదశాక్షరమంత్రః; తతః ఆనుష్టుభోమంత్రః, సధ్యానం నిరూపితః ఋషిచ్ఛందో దేవతాశ్చ స్రాదర్శితత, ద్వాదశాంతస్థానే ఉపాస్తిః. జ్ఞానోత్పాదనం ఇత్యేతదుక్తం కైవల్యఫలకంచకాస్తి.

ఇతి దక్షిణామూర్త్యుపనిషత్తాత్పర్యవిషయ సంగ్రహః.

౯౦. శరభోపనిషత్తాత్పర్యార్థ విషయ సంగ్రహః.

ఆధర్వణ్యం శరభోపనిషది రుద్రాధిక్యం ప్రతిపాదితమ్ విష్ణు బ్రహ్మాండ్రాదీనాం తదంగజత్వం, శరభావతారః, సృసింహసంహారః, వీరభద్రసత్తా, రుద్రప్రభావః, రుద్రనమస్కారాః, రుద్రావధానాని, విష్ణవతారాణాం పరిసమాప్తిః, విష్ణో రుద్రస్య ప్రసాదః. ఇత్యాదికముక్త్యా గుణవైకృతం పరిసమాప్త్య తతఃపరతరం సచ్చిదానందఘనం బ్రహ్మ ప్రతిపాదితం తదేవశివస్వరూపమితి. శాంభవయోగశ్చ సూచి

తః. కాద్రయాగశ్చ; శివస్య తుల్యాధికరాహిత్య ముక్తమ్ శివవచ
 ధ్యేయస్వర్యసంసారమోచక ఇత్యుపదిష్టమ్. ఉపనిషదోఽస్యాః శివా
 ద్వైతే తాత్పర్యమవసీయతే.

ఇతి శరణోపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

౫౧. స్కందోపనిషత్తాత్పర్యార్థ విషయసంగ్రహః.

యాజుష్యాం స్కందోపనిషది ఆత్మస్వరూపం వైష్ణవాద్వైతం
 శివాద్వైతంచ శుద్ధాద్వైతే పర్యవస్యతీతిహరిహరాభేదః ప్రపంచితః;
 స్వరూపాత్పరాధనప్రకారః కీర్తితః.

ఇతి స్కందోపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

౫౨. మహానారాయణోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

ఆధర్వణ్యాం త్రిపాద్విభూతిమహానారాయణోపనిషది సర
 మేష్ఠీ మహావిష్ణుం పరమతత్త్వరహస్యం బ్రూహీతి విస్తరేణపుచ్చతి;
 మహావిష్ణుశ్చ విస్తరేణోవాచ. తత్రాదౌ పరమేష్ఠికృతవిష్ణుస్తుతిః అనం
 తరం విష్ణునోక్తః పురాతనో గురుశిష్యసంవాదః; ముముక్షుః గురూ
 పసత్తి రిత్థంకర్తవ్యే త్యకథి. తతోగురుణా విస్తరేణ బ్రహ్మస్వరూప
 ముచ్చతే. ప్రణవాత్మకం బ్రహ్మ అవిద్యాపాదః సువిద్యాపాదః ఆనంద
 పాదః తురీయపాదశ్చేతి పాదచతుష్టయం అవిద్యాపాదే సకారణం
 జగత్సర్వ మంతర్భూతం ఉపరితనపాదత్రయం శుద్ధబోధానందలక్షణం
 అమృతం భసతి, విష్ణో స్త్రీణిభామాసి, దుగ్ధోదధిః సూర్యమండలం
 వైకుంఠంచ; తత్తద్విస్తరేణ విచారితమ్. సాకారవైకుంఠః, సాకారనా
 రాయణఃసాకారసుదర్శనాదయః తత్సర్వ ముక్త్యా అనిత్యత్వం ప్రతిపా
 ద్య సాకారస్యసర్వస్యాపి అపిద్యాపాదే అంతర్భావోదర్శితః; సోపాధి
 కసాకారరూపం నిర్వర్ణ్య తతః త్రివిధం నిరుపాధిక సాకారరూపం వర్ణి
 తమ్ బ్రహ్మవిద్యా సాకారరూపం ఆనందసాకారరూపం ఉభయాత్మసాకా
 రరూపంచేతి సిరుపాధిక సాకారస్య నిత్యత్వంప్రతిపాద్య తస్య నిరవయవ
 త్వాత్ నిర్విశేషచిత్తాత్త్వం స్తుతమ్ సాకారే విద్యాదీనాం ప్రాధా

నేన తత్తద్వ్యవచేశః, తత్తథేదో వ్యావహారికః; వస్తుత స్వభేదవచ
బ్రహ్మణః సాకారనిరాకార భేదవిరోధపరిహారఉక్తః; స్వరూపజ్ఞానా
భావే నానావిరోధా భాంతీ త్యుక్తమ్. రామకృష్ణాద్యవతారేషు పర
తత్త్వవిభవానుసంధానం స్వీయత్వేన శ్రూయతే అద్వైతపరమానంద
లక్షణస్య ఆదినారాయణస్య ఉన్మేషనిషేషాభ్యాం మూలా విద్యోదయ
స్థితిలయా జాయంతే; తస్య బ్రహ్మణః అధస్తనపాదే సర్వకారణే అవ్య
క్తాత్ మూలావిద్యావిర్భావః; తస్మాదేవ సచ్చబ్రహ్మచ్య మవిద్యాశ
బళం బ్రహ్మ; బ్రహ్మణోఽహంకారః; అహంకారాత్పంచతన్మాత్రా
ణిత్యాది సృష్టి రుక్తా, తత్త మామోషాధికో నారాయణః, పాదవి
భూతివైకు ఠవాసీ, తతః స్థూలవిరాట్ సగుణనిర్గుణస్వరూపః ఇత్యాయ
భ్య సమష్టివ్యష్టివిచారం కృత్వా పిరణ్యగర్భాదయః దేవాసురాద
యశ్చ నారాయణాదుత్పన్నా ఇతి సర్వంచ నారాయణఇతి సర్వరూపత్వ
ముక్తమ్ నారాయణస్య పరత్వం నిర్ణీతమ్; తద్జ్ఞానాత్ సకలబంధచ్ఛే
దసపూర్వకం అస్మృతత్వంచ నిరణాయ.

తతః ప్రపంచసృష్ట్యుపసంహరక్రమా సప్రపంచం న్యరూప
యిషాతామ్. కాలం విచార్య కాలావయవా దగ్నితాః. మాయో
పాధికస్య ఆదినారాయణస్య ప్రపంచ ఉక్తః. ఉపాధివిలయానంతరం
నిర్విశేషచిన్మాత్రం బ్రహ్మద్వైతం సత్యముక్తమ్. తతః పురుషసూక్తార్థో
వర్ణితః తతః ప్రత్యగ్బ్రహ్మే పరాద్బ్రహ్మే విచారః, కార్యోపాధి ర్జీవః, కార
ణోపాధి రీశ్వరః, నిరుపాధిక ముభయో స్వరూప మద్వైతం బ్రహ్మ.
ప్రతిబింబోపాధిః, అవచ్ఛిన్నోపాధిః, ఉపాధినానాత్వాత్, ఆత్మనా
నాత్వం, విద్యయా ఉపాధినివృత్తి ముక్త్యా పునః ప్రసంగసంగత్యా
శిష్యప్రశ్నానుసారేణ అవిద్యోన్మేషం అనాదిజనసంసారం తన్నివృత్త్య
పాయం గురుప్రసాదాత్ శిష్యస్య బ్రహ్మవిద్యాధికారం విద్యాప్రతిబం
ధకనివృత్తిం విద్యోదయాత్ ఆత్మాధిగమంచ శ్రుతి రుపదిశతి. తతః
నారాయణే భక్తిః, భక్తస్య దేహత్యాగేచ్ఛాయాం కర్తవ్యనారాయ
ణోపాసనక్రమః, హంసమంత్రజపః, అర్చిరాదిమూర్తేణ నిష్క్రమణం,
విష్ణులోకవిస్తారః, విష్ణులోకగమనాదికం, వైకుంఠసభావర్ణనం, ఉపాస
కస్య పరమానంద ప్రాప్తి శ్చేత్యాదికం ప్రాపంచి. అనంతరం బ్రహ్మాండా

తిరిక్తో మోక్షప్రపంచఇతి అనంతకోటిబ్రహ్మాండాని, అనంతకోటివైకుం
 ఠాః, అనంతకోటివిరాజః, అనంతకోటి రూపాణి చేత్యా ద్యుక్త్యా
 వైష్ణవీ మహామాయా తత్ప్రపంచః ప్రభావశ్చ ఉక్తః. ఉపాసకస్య
 విద్యాకర్తాతిశయవశాత్ అప్రాకృతానంబవిష్ణుపదే ఉత్తరోత్తరానంత
 వైకుంఠగమనం అనంతనారాయణదర్శనం అనంతబంధనివృత్తిః అనంత
 ముక్తయశ్చేతి బహుప్రపంచఉక్తః. మహానారాయణయంత్రంచ సప్త
 కోటి మహామంత్రమూలగర్భితం భూప్రస్తారం మహాసాధకేన సాధ్యం
 మహా సుదర్శనస్వరూపం సప్రపంచం నిరూప్య త్రిపాద్విభూతిపరమపదం
 వర్ణితమ్. తితిశ్చ నావరణనిరావరణాదికం విష్ణుమాయాప్రపంచం ఉపసం
 హృత్యుడపాసకాయ మహావిష్ణునైవ తత్ప్రమసీత్యుపదిష్టే శిష్యః అహం
 బ్రహ్మసీతి జ్ఞాత్వా అనంతరం జ్ఞానదార్థ్యా అద్వైతసిద్ధయే భక్తిం
 సుప్రార్థ్య భక్తిబలేన నారాయణానుగ్రహాత్ జ్ఞానసిద్ధో భూత్వా నారా
 యణోపాసకః నిరతిశయాద్వైతపరమానందలక్షణం పరంబ్రహ్మైవ
 భవతీతి సిద్ధాంతితమ్. ఇయం మహానారాయణోపనిషత్ వైష్ణవాద్వై
 తప్రతిపాదికా శుద్ధాద్వైతే పర్యవస్యతి.

ఇతి మహానారాయణోపనిషత్తాత్పర్యార్థ విషయసంగ్రహః.

౫౩. అద్వయతారకోపనిషత్తాత్పర్యార్థ విషయసంగ్రహః.

శుక్లయజుర్వేదే అద్వయతారకోపనిషది తారకలక్షణముక్త్యా
 జీవేశ్వరౌ మాయీకావితి నేతి నేతీతి విహాయ అవశిష్ట మాత్రరూపం
 అద్వయం బ్రహ్మాత్యుపదిష్టమ్; తత్ప్రదైవ్య లక్ష్మ్యత్రయానుసంధాన
 ముక్తమ్; తత్ర యోగాభ్యాస ఉక్తః; గురుస్వరూప ముక్తమ్; గురు
 శబ్దార్థఉక్తః.

ఇతి అద్వయతారకోపనిషత్తాత్పర్యార్థ విషయసంగ్రహః.

౫౪. రామరహస్యోపనిషత్తాత్పర్యార్థ విషయ సంగ్రహః.

ఆధర్వణ్యాం రామరహస్యోపనిషది విష్ణుభక్తేభ్యః హనూ
 మతా రామరహస్య ముక్తమ్; రామవీవ పరంబ్రహ్మ తారకం; తస్యో

పాసనే అంగదేవతాదికం సప్రపంచం నిరూప్య ఋషిదేవతాచ్ఛందో
ధ్యానమూల మంత్ర న్యాసాదిభిన్నహ రామమంత్రా ఉక్తాః; ద్వ్యక్షరీ
షడక్షరీ త్యాదికాః; తతో రామయంత్రోద్ధార ఉక్తః; తతో రామ
మంత్రాగ్రో విచారితః; తేన తప్యమసీతి మహావాక్యార్థః జీవబ్రహ్మైక్యల
క్షణఉపదిప్తః మంత్రయోగేన చిత్తశుద్ధిద్వారా బ్రహ్మవిత్ త్రిపుత్రైక్య
మాపద్య కైవల్యం లభతే ఇతి ఉపనిషదోఽస్యాః శుద్ధాద్వైతసిద్ధాంతే
తాత్పర్య మవధేయమ్.

ఇతి రామరహస్యోపనిషత్తాత్పర్య విషయసంగ్రహః.

౫౫. రామతాపన్యూపనిషత్తాత్పర్యార్థ విషయ సంగ్రహః.

ఆధర్వణ్యం రామతాపన్యూం రామపదేన పరంబ్రహ్మభిహీ
తమ్; తస్య సగుణస్య సాంగోపాసనం మంత్రయోగఉక్తః; వటవృక్షా
దిదృష్టాంతేన రామబీజాత్ జగదుత్పత్తిః; రామాయణాఖ్యాంకా
సతాత్పర్యా శ్రోతవ్యేతి శతృలాన్య పున్యక్తాని. ఉత్తరతాపన్యూం కాశ్యాం
రుద్రః ప్రణవాఖ్యం తారకం ముమూక్షో రుపదిశతి; సవన ప్రణవో
రామార్థకః; ప్రణవావయవైః సాంగస్య రామస్య అవతార ఉద్భావి
తః; ఓంరామోఽహం స్తీత్యుపాసన ముక్త్యా శుద్ధాద్వైతే పర్యవసి
తమ్ స్తీతైవ మూలస్మృతిః; వారాణస్యాం ఆవిముక్తక్షేత్రే వృషభ
ధ్వజాయ రామేణ తారకోపదేశాధికారో దత్తః! తత స్తీతారామనమ
స్కారమంత్రా ఉక్తాః; తతో రామమంత్రమాహాత్మ్య ముపదిష్టమ్;
ఉపనిషదోఽస్యాః రామోపాసనద్వారా శుద్ధాద్వైతే తాత్పర్యం
జోఘన్యతే.

ఇతి రామతాపన్యూపనిషత్తాత్పర్య విషయ సంగ్రహః.

౫౬. వాసుదేవోపనిషత్తాత్పర్యార్థ విషయసంగ్రహః.

సామవేదే వాసుదేవోపనిషది జ్ఞానప్రతిబంధకీభూతదురితక్ష
యార్థం గోపీచందనోర్ధ్వపుండ్రధారణవిధి రుక్తః; తత బ్రాహ్మణా స్వర్చ్యే
అధికారిణః; గోపీచందనాభావే తులసీమూలమృత్తికాధారణముక్తమ్

తతః అగ్నిహోత్రభస్మనా ప్రణవే నోద్ధూలనం విహితం; తత్ప్రియు
క్షభక్తి సహకృతజ్ఞానేన విష్ణుసాయుజ్య మవాప్నోతీతి శ్రవణాత్ ఉప
నిషదోఽస్యః అద్వైతముక్తౌ తాత్పర్యం వరీపద్తి.

ఇతి వాసుదేవోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

౫౭. ముద్గలోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

ఋగ్వేదే ముద్గలోపనిషది పురుషసూక్తార్థో వ్యాఖ్యాతః; పురు
షసూక్తం విష్ణుపరమితి సూరే చైవభవం కథితః; సృష్టే ర్లోక్షస్యచ
స ప్రభురితి నిర్ణీతం, తస్య పురుషస్య స్వరూపం నామరూపజ్ఞానాగోచరం
నిర్గుణమేవ; తమేవ స్వ ప్రకృత్యావిర్భావక మవ్యక్తమూచే శ్రుతిః;
తస్మా త్సృష్టి ముక్త్యా జీవాత్తనో ర్యోగేన మోక్షప్రకారః కథితః;
పురుష స్సోపాపసనా న్యుక్తాని బహువిధాని; తద్బ్రహ్మైవ నిరస్తగుణ
దోషంమాయాభ్రమయోగేన పరమపురుషోఽపి జీవోభవతినాన్యథితి
జీవబ్రహ్మైకరూప మద్వైతరహస్యం పురుషసూక్తస్యహర్ద మిత్య
క్తమ్; ఏతేన పురుషసూక్తం తదర్థనిర్ణాయికా ముద్గలోపనిషచ్చ శుద్ధా
ద్వైతసిద్ధాంతే పర్యవస్యతః.

ఇతి ముద్గలోపనిషత్తాత్పర్యార్థ విషయసంగ్రహః.

౫౮. శాండిల్యోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

ఆధర్వణ్యం శాండిల్యోపనిషది ఆత్మలాభోపాయభూత అష్టాం
గయోగ ఉచ్యతే; అంగాని విస్తరేణ నిరూపితాని; తతో నాడీశుద్ధి
రభిహితా; చతుర్దశనాడీశోధనం, అన్యనాడీ జ్ఞానంచోక్తమ్; ప్రాణా
యామరహస్యా న్యుక్తాని; సుషుమ్నామార్గేణ విష్ణుపదావాప్తిః, భేచ
ర్యాదిముద్రాధారణం, ధారణాదిఫలాని చోక్తాని; జీవాత్మపరమాత్మై
క్యవస్థా త్రిపుటీరహితా పరమానందస్వరూపా శుద్ధచైతన్యాత్మికా
సమాధి రుపదిష్టా; బ్రహ్మణ స్సార్వాత్మాత్ ఏకవిజ్ఞానేన సర్వవిజ్ఞానం
ప్రతిజ్ఞాతమ్; అతరీర మగ్రహ్య మనిదేశ్య మిత్యాదినా నిర్విశేషచి
త్తాత్రమద్వితీయం బ్రహ్మాత్మమ్; తత్త్వమసీతి మహావాక్యేన జీవబ్ర
హ్మైక్య ముపదిష్టమ్; మూలప్రకృతి ర్విచారితా; ఈశ్వరో మాయా

వీతి వర్జితః? మహేశ్వరాదినామాని నిరుక్తాని; విష్ణుం భస్మాద్ధూళితస
ర్వాంగం ఆత్మమాయారతం చతుర్భుజం కమలేక్షణం విశ్వగురుం దత్తా
త్రేయరూపిణం ధ్యాయేదితి ఉపదిష్టమ్. ఉపనిషదియం శాంకరిదర్శనే
తాత్పర్యవతీజేజీయతే.

ఇతి శాండిల్యోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

౫౯. వైంగలోపనిషత్తాత్పర్యార్థ విషయసంగ్రహః.

శుక్లయజుర్వేదీయాయాం వైంగలోపనిషది “సదేవసామ్యే
దమగ్రాసీత్” ఇతి నిత్యముక్త మద్వితీయం బ్రహ్మ ప్రతిపాద్య అని
ర్వాచ్యమూలప్రకృతౌ ప్రతిబింబితం తత్సాక్షిచైతన్య మాసీ దిత్సు
క్త్వా మూలప్రకృతే ర్వికృతిం ఆపరణశక్తిం నిర్దిశ్య తత్ప్రతిబింబం ఈ
శ్వరచైతన్యం నిర్వర్ణ్యస్వాధీన మాయాత్ కర్తు స్తస్మాత్ జగదుదయ
సిఠిలయా ఉక్తాః; తస్య జగతః స్రాణికర్షవశాత్ ఆవిర్భావతిరోభావా
వభిహితా; రిజోగుణోద్రిక్త మహదాఖ్య విక్షేపశక్తౌ ప్రతిబింబితం
హిరణ్యగర్భచైతన్యం; తదధిష్ఠితాయాంతమోద్రిక్తాయాం అహంకా
రాఖ్య స్థూలశక్తౌ ప్రతిబింబితం విరాటైచ్చతన్యం; తదభిమానీ సర్వస్థూ
లపాలకః ప్రధానపురుషో విష్ణురాత్మా; తస్మా దాకాశః తస్మాద్వాయు
రిత్యాదిక్రమేణ పంచీకరణప్రకారేణ సూక్ష్మస్థూలసృష్టిః ప్రతిపాదితా;
భూతాని చేతనీకర్తుం ఆత్మేవానుసరిత్య విష్ణు స్సర్వజ్ఞోఽపి మాయా
లేశసమన్వితః వ్యప్తి దేహం ప్రవిశ్య స్వమాయయా మోహితః జీవత్వ
మగమత్; ఇత్యాదికః అదైవతసిద్ధాంత స్సర్వోఽపి అనయా శ్రుత్యా
సంగ్రహేణ కంఠోక్తః.

ఇతి వైంగలోపనిషత్తాత్పర్యార్థ విషయసంగ్రహః.

౬౦. భిక్షుకోపనిషత్తాత్పర్యార్థ విషయసంగ్రహః.

శుక్లయజుర్వేదీయభిక్షుకోపనిషది భిక్షుసాణాం సన్నాస్యసినాం
మోక్షార్థినాం కుటీచక బహూదక హంస పరమహంసభేదేన చాతుర్వి
ధ్యం ప్రతిపాద్య ప్రత్యేకం తత్తల్లక్షణాని ధర్మాంశ్చ సంగ్రహేణోక్తాః

శుకవామదేవాదీన్ పరమహంసాన్ ఉదాహృత్య ముక్తిమార్గః సాద
ర్భిః సన్యాసిసన్య జ్ఞానసహితస్య బ్రహ్మకైవల్యార్థకత్వం ఉపనిషత్సిద్ధం.

ఇతి భిక్షుకోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

౬౦. మహోపనిషత్తాత్పర్యార్థ విషయసంగ్రహః.

సామవేదీయాయాం మహోపనిషది ఏకోహవై నారాయణ
ఆసీన్నబ్రహ్మ నేశాన ఇత్యాదినా సృష్ట్యాదావద్వైతం బ్రహ్మనిర్దిశ్య
తస్మాత్పప్లష్టి ముక్త్యాపంచవింశతితత్వోత్పత్తిం వివిచ్య నారాయణాత్మరు
ద్రాదీనాం ఉత్పత్తి ముక్త్యా సహ స్రశీర్షేత్యాదినా తస్య సార్వాత్మ్యమభివ
ర్ణ్య స పరమస్వరాడిత్యుక్తమ్. అనంతరం స్వరూపానందతత్పరః
శుకోనామ మునిః జాతమాత్రేణ స్వయమేవ ప్రవిచార్య ఆత్మస్వ
రూపం విజ్ఞాన మానందం బ్రహ్మాతి నిశ్చిత్వ కేవలం విరరామేత్యు
క్తమ్; తేన శుకేన బ్రహ్మత్వ రహస్యం పుష్ట ప్తప్తితా వ్యాసః జనకా
జ్ఞానీహీతి స్రాహిణోత్. శుకస్తు మిథిలానగరిం స్రాప్య జనకేన పరీక్షితః
దృశ్యం జగన్నిత్యైవ, సత్యాత్మా త్వేకవవ, తద్విజ్ఞానా జ్ఞేవన్ముక్తో భవ
తీత్యుపదిష్ట శ్శుకో నిర్వికల్పసమాధినా తూష్ణీం విశశ్రామేతి శుకా
ఖ్యాయికాః తతో నిదాఘమునిరాడాఖ్యాయికాయాం ఋభుసదాఘ
సంవాదేన దృఢతరవైరాగ్యపూర్వకం బ్రహ్మజ్ఞానముక్తమ్. స త్యాత్మై
కత్వం, జగన్నిత్యాతం చేత్యాద్యద్వైతసిద్ధాంతఉపదిష్టః బ్రహ్మవిదః
జీవన్ముక్తదశా వర్ణితా ఇయ ముపనిషత్ విస్తరేణ వస్తురహస్యప్రకా
శికా శాంకరదర్శనానుగ్రాహికాచ సుష్టతర మవగమ్యతే.

ఇతి మహోపనిషత్తాత్పర్యార్థ విషయసంగ్రహః.

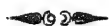

౬౧. శారీరకోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

యాజుష్యాం శారీరకోపనిషది భౌతికే కార్యకరణసంఘాతే
శరీరే తత్త్వా సృభివర్ణ్య అంతఃకరణవృత్తి ప్రకారాః ప్రదర్శితాః
సర్వంత్రైగుణ్యాం, సమప్యూషాధికః పరమాత్మా, అవ్యక్తం ప్రధాన
పురుష ఇత్యుచ్యతే. లింగశరీరసంభవాత్ సవవ ష్టేత్రజ్ఞో జీవాత్తేతి

దచ్చితః. తత్త్వాని త్రయోవింశతిః. ఇయ ముపనిషత్ సాంఖ్యాద్యన్య
మతానా మప్యనుగ్రహి కేవ భాతి; తథాపి, కేవలజీవయుక్తమేవ తురీ
యమ్; ఉన్నీ లితనిమీలిత మధ్యస్థ జీవపరమాత్మనో ర్మధ్యే జీవాత్మా
క్షేత్రజ్ఞ ఇత్యుక్త్యా శుద్ధాద్వైతవచ తాత్పర్యవతీ త్వవధార్యా.

ఇతి శారీరకోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

౬౩. యోగశిఖోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

యాజుష్యా మస్యా ముపనిషది మాయాజాల నికృంతనః,
యోగః మహేశ్వరేణ హిరణ్యగర్భాయోక్తః. మాయైకై ద్దోషై
ర్యుక్త ఆత్మా జీవః స ఏవ దోషవినిర్ముక్తః శివ ఉచ్యతే. ఇతి ఆవిద్యక
దోష పరిహారకం ఆత్మస్వరూపజ్ఞాన ముక్త్యా ఆపకవ్యోః పరిపక్వాశ్చేతి
దేహినః ద్వైవిధ్యం జ్ఞాపయిత్యా జ్ఞానయోగ్యాం పక్వాంతీకరణతాం
యోగాభ్యాసేనోక్త్యా దేహాభిమానం దుఃఖమూలం ప్రదర్శ్య శ్రవణ
మననాదిసంపత్తావపి చిత్తచాంచల్యం నని వర్తతఇతి చిత్తైకాగ్ర్యసాధ
నాయ ఓంకారధ్యానం విధాయ అర్చిరాదిభేదనేన సూర్యద్వారా
పునరావర్తిరహితశాశ్వతబ్రహ్మలోకావాప్తిం కథయితుం సాంగయో
గేన కుండలీచాలనగ్రంథిత్రయభేదనాదియోగకర్తవ్యా న్యుపదిశ్య
అణిమాదిసిద్ధి ముక్త్యా కాకాదిమార్గాన్నిరూప్య శివస్యాధిష్ఠానే షట్ప
క్రాణి వివిచ్య నూలమంత్రముపదిశ్య క్రమముక్తిసాధనసంపత్తిం సం
పాద్య ధ్యేయం ప్రాప్య స్వరూపం వ్యచారి. తతః యోగినో జీవన్య
జీవత్వం రజ్జ్వం సర్పగ్రహణవ ఆవిద్యకం మాయికమేవ నవాస్తవం,
రజ్జుజ్ఞానా త్సర్పభృమినివృత్తిరివ బ్రహ్మజ్ఞానాత్ జీవత్వభృమినివృత్తై
బ్రహ్మైవ భవతీతి బహుభి ర్దృష్టాంతై రుపపాద్య తాదృగ్విజ్ఞానసిద్ధయే
పునర్యోగం ప్రవక్ష్యామీత్యాదిభ్య విశేషతో బహూని జ్ఞాతవ్యాని
ప్రతిపాదితాని సోపాననా ప్రకారాణితి యోగశిఖోపనిష దేహ శుద్ధా
ద్వైతసిద్ధాంతబోధికానగమ్యతే.

ఇతి యోగశిఖోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

౬౪. తురీయాతీతావధూతోపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

అన్య ముపనిషది ఆత్మనః వైరాగ్యమేవ జ్ఞానప్రకాశకమితి సర్వసన్న్యాస ముపదిశ్య ప్రణవాత్మకత్వేన అద్వైతనిష్ఠయా దేహ త్యాగో విధీయత ఇతి శాంకరదర్శనే అభిప్రాయో నిర్ధార్యః.

ఇతి తురీయాతీతావధూతోపనిషత్తాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

౬౫. సన్న్యాసోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

సామను సన్న్యాసోపనిషది జ్ఞానోపయోగితేన సన్న్యాసోవ్యాఖ్యాయతే. క్రమసన్న్యాసవిధిం ప్రతిపాద్య కుటీచక బహుదక హంస పరమహంసతురీయాతీతా వధూతానాం షడ్విధవిరక్తానాం లక్షణాన్యభిధాయ తత్తదవస్థితీ రభివర్ణ్య యతిధర్మా స్సర్వేఽపి నిరూపితాః; అవిద్యాకామకర్మణాం ఆత్మైకత్వజ్ఞానేన నివృత్తిముపదిశ్య అద్వైతం నావమారుహ్య జీవన్ముక్త్యవ్యయా దిత్వైకత్వేన శాంకరదర్శనే తాత్పర్య మవగమ్యతే.

ఇతి సన్న్యాసోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

౬౬. పరమహంసపరివ్రాజకోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

ఆధర్వణ్యుపనిష దేహ పరమహంసపరివ్రాజకలక్షణం వక్తుం సమంత్రప్రయోగం సన్న్యాసవిధిం బోధయిత్వా తదాచారా నివృత్త్య ప్రణవపాదేషు అవస్థాచతుష్ట యాత్త చతుష్టయ వృత్తిచతుష్టయ స్థానచతుష్టయ దేవతాచతుష్టయ వివరణే నోపాసనం షోడశమాత్రా రూఢతాంచ ప్రతిపాద్య బ్రహ్మవాఽహమస్తీతి కృతకృత్యతాం విధత్తే శ్రుతిరితి తాత్పర్య మన్యాయ ఆత్మైకత్వదర్శనే వర్వర్తి.

ఇతి పరమహంసపరివ్రాజకోపనిషత్తాత్పర్యార్థ విషయసంగ్రహః.

౬౭. అక్షమాలికోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

బహ్వచానా మక్షమాలికోపనిషదా, బ్రహ్మవిద్యాప్రయోజకనాదోపాసనాదియోగేషు మంత్రయోగాంగభూతా సప్రపంచాక్ష

మాలా నిరూప్యతే; తత్ర ప్రవాళస్ఫటికగుద్రాక్షాదిభి ర్జ్వపమాలాః ప్ర
దర్శ్య బాహ్యభ్యస్తాభ్యః సంస్కృతాభ్యోఽపివిజ్ఞప్తఫలకం అక్షరాక్ష
మాలికాక్రమం అకారాదిక్షకారాంత వర్ణానాం పంచాశతాం పంచా
శదక్షరస్థానేషు ధ్యానదేవతావర్ణాదినిర్దేశేన ప్రతిష్ఠాన ముక్త్యా తన్న
మస్కారమంత్రా మంత్రాక్షరమాలికయాజపవిధిం చోపదిశ్య వసిష్ఠ
విశ్వమిత్రాద్వారాధితాం పరాపశ్యంతీమధ్యమావై ఖరీరూపిణీం వి
ద్యాం నమస్యతి శ్రుతిరితి తదుక్తార్థేషు షణ్ణత సాధారణ్యం దృశ్యత ఇతి
అద్యైతవ ప తాత్పర్య మవసేయమ్.

ఇతి అక్షమాలికోపనిషత్తాత్పర్యార్థ విషయసంగ్రహః.

౬౮. వ్యక్తోపనిషత్తాత్పర్యార్థ విషయసంగ్రహః.

అవ్యక్తాఖ్యానం సామోఽనిషది సృసింహతాపనీసంవాదేన
అవ్యక్తాదివిద్యాప్రదర్శనపూర్వకం తత్ప్రతిపత్త మంత్రరాజోపాసనాని
కం వ్యక్తభూతివిస్తరం ధ్యానయజ్ఞం తపసా దేవాదిసృష్టిం తత్పర్యవ్య
మంత్రరాజనామర్థ్యప్రయుక్తత్వం చేత్యాదిక మభ్యధాయి. నిగమనేచ
జీవన్ముక్తశ్చ భవతీతి వచనా దద్యైతే వివక్షా విజ్ఞాయతే.

ఇతి వ్యక్తోపనిషత్తాత్పర్యార్థ విషయసంగ్రహః.

౬౯. ఏకాక్షరోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

ఏకాక్షరోపనిష ద్యాజుషీ గుహశయం సర్వభూతమయం ప్రభం
పురాణ మవ్యక్తతత్త్వాఖ్యం బ్రహ్మ ఏకాక్షరాఖ్యప్రణవప్రతిపాద్యతయా
ప్రణవప్రతీకం విజ్ఞాయ తదారూఢేన ఆత్మనా ఏకర సంవిజ్ఞాయ త్వం
విశ్వభూ ర్భూతపతిరిత్యాదివాక్యైః తస్య సర్వశక్తత్వం సార్వాత్మ్యంచ
ప్రస్తావీతి తాత్పర్య మస్యా ఆత్మకత్వే సువచమ్.

ఇతి ఏకాక్షరోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

౭౦. అన్నపూర్ణోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

ఆధర్వణ్యా మన్నపూర్ణోపనిషది ఋభు ర్నిదాఘాయ బ్రహ్మే
పదిశతి. తత్ప్రతి బ్రహ్మవిద్యోత్పత్తి ప్రతిబంధకనివృత్త్యర్థో మంత్ర

ఉపదిష్ట అన్నపూర్ణాయాః. తల్లభవిద్యయా క్రమేణ సర్వం విదితమ్. పంచవిధో భేదభ్రమః, తత్ర జీవేశ్వరౌ భిన్నావితీ ప్రథమః, ఇత్యా రభ్య ద్వైతం నిరూప్య బింబప్రతిబింబదర్శనేన ఆత్మభేద భ్రమనివృ త్తిం; స్ఫటికతాపిత్యాదిదర్శనేన ఆత్మనః పారమార్థికకర్తృత్వభ్రమని రసనం, ఘటమతాకాశదర్శనేన పురుషస్య సంగీత్యభ్రమనివృత్తిం, రజ్జు సర్పదర్శనేన కారణా ద్భిన్నజగత స్సత్యత్వభ్రమధ్వంసం చోక్త్వా. బం ధమోక్షప్రకారౌ నిరూప్య ముక్త్యుపాయ మాత్మజ్ఞానం శ్రుతియుక్త్య నుభవై ర్దృఢీకృతమ్. తతో విదేహముక్తిస్వరూపం సర్వమతసమన్వయంస ర్వసంశయ గ్రంథిభేదనం ద్వైతమిథ్యాత్వ నిర్ధారణపూర్వకం విశదీకృ త్య న్యాయదృష్టాంతోపన్యాసై రుపసాదయిత్వా ద్వైతాభావోపల ష్ఠితం బ్రహ్మ సచ్చిదానందైకరసం సప్తభూమికాభిః ప్రత్యాయయి త్వా వేదాంతసిద్ధాంత సర్వోపనిషత్సమ్యక్పరిదర్శితాత్పర్య మస్యా ఉపనిషదో భగవత్పాదీయదర్శనే స్పష్టతర మవగమ్యతే.

ఇతి అన్నపూర్ణోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

౭౧. సూర్యోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

ఆధర్వణ్యాం సూర్యోపనిషది సర్వదేవత్యైత్తక సూర్యః ప్రస్తాయతే సత్య మాత్మా బ్రహ్మేతి. సూర్యా దే వాత్మనో జగత్సృష్టి ముక్త్వా త్వమేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మసి విష్ణురసి రుద్రోఽసీ త్యేవమా దిత్యం ప్రాతి త్రయీ; సవితృగాయత్రీమంత్ర ఆదిత్యాస్తాక్షరమంత్ర శ్చోపాసనార్థ ముపదిష్టః. చాక్షుషీ సౌరవిద్యేయమ్. అస్యాం హంస సోఽహమితి బీజప్రదర్శనేన సౌరా ద్వైతే తాత్పర్యం వ్యజ్యతే.

ఇతి సూర్యోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

౭౨. అక్షుప్తాపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

యాజుష్యా మక్షుప్తాపనిషది చక్షుష్కతీ సౌరీ విద్యా ప్రస్తాయ తే. త్రిగుణాత్మకం హంసాఖ్యం హిరణ్మయం జ్యోతి స్తత్త్వ ముపాస్య త్యేన విహితమ్. తదంతే ఆదిత్యేన సాంకృతయే బ్రహ్మవిద్యోచ్యతే;

విద్యాసలంచ జీవన్ముక్తి రిత్తుక్తమ్. విద్యాంగభూతాః ఆరుద్రాక్షో యౌ
మికాః ప్రాదర్శిత. ప్రజ్ఞాన మానందఘనం; బ్రహ్మసీ త్యైక్యం పర్యవ
సితమ్; త దస్యా తాత్పర్యం సువ్యక్త మభేదే దృశ్యతే.

ఇతి అథ్యుపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

23. అథ్యాత్మోపనిషత్తాత్పర్యార్థ విషయసంగ్రహః.

వాజసనేయినా మథ్యాత్మోపనిషది గుహానిహిత స్యావ్యక్తతత్వ
స్యయస్య పృథివీశరీరం యః పృథివీ మంతరే సంచరన్ యం పృథివీ స
వేదేత్వాదినా జగచ్ఛరీరకత్వం అంతర్యామిత్వం చోక్తమ్; తస్యనా
రాయణస్య సార్వాత్మ్యప్రతీపాదనాత్ విశిష్టాద్వైతినాం మత మను
గృహ్యతీవ శ్రుతిర్భూతి; సువిచారేతు తథా సభవతి—“చిదాత్మని సదా
సందే దేహరూఢామహం ధింఘమ్, నివేశ్య లింగ ముత్సృజ్య కేవలో
భవ సర్వదా. య త్రైష జగదాభాసో దర్పణాంతఃపురం యథా, త
ద్బ్రహ్మోపహమితి జ్ఞాత్వా కృత్యత్యో భవానఘ. ద్రష్టృదర్శనదృశ్యా
దిభావశూన్యే నిరామయే, అద్వితీయే పరే తత్త్వే నిర్విశేషేభిదా
కుతః. ఏకాత్మకే పరే తత్త్వే తేదకం తత్కథం వసేత్, జీవతో యస్య
కైవల్యం నిర్వికల్పసమాధినా మాయావిద్యే విహయైవ ఉపాధీ పర
జీవయోః, శుద్ధబోధస్వరూపా హం కేవలోపహంసదాశివః.” ఇత్యా
దివాక్యైః వాచనికతయా హ్యసత్యత్వం, జగన్నిభ్యాత్వం, ఆత్మైక్యం
జీవబ్రహ్మభేదః, బ్రహ్మణః క్రియేషచిన్తాతత్వం, తద్విదోజీవన్ముక్తిః,
ఏవంఋత్యా శాంకరదర్శనస్యేవ సిద్ధాంతాః ప్రతీపాదితా ఇతి శుద్ధా
ద్వైతే తాత్పర్య మస్యా స్థిరమ్ జిజ్ఞాసో ర్బుద్ధ్యా రోహయశ్రీవైష్ణ
వాభిమతవిశిష్టాద్వైతానుస్థితక మిహానూద్యతే తదనంతరం రామా
నుజనిర్ధారితార్థా బహవః జ్ఞాపిషన్నిపిద్ధావన లక్ష్యం తే.

ఇతి అథ్యాత్మోప తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

24. కుండికోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

సామవేదే కుండికోపనిషది బ్రహ్మచర్యాదిక్రమేణ సన్న్య
స్తస్య బ్రహ్మనుచింతనవిషయా భావశుద్ధి రభిహితా; తదర్థయోగ

శ్లోకః నిర్విపత్త ప్రతిపాదనేన తాత్పర్య మస్యాః నిర్విశేషే బ్రహ్మణి నిర్వివాదః.

ఇతి కుండినోపనిషత్తాత్పర్యార్థ విషయసంగ్రహః.

౭౫. సావిత్రిపనిషత్తాత్పర్యార్థ విషయసంగ్రహః.

సావిత్రిపనిషత్సాన్ని ము సామవేదాంతే క స్సవితాకాసావిత్రీతి ప్రశ్న స్మృత్యరూపేణ, వాయురేవ సవితా ఆకాశ స్సావిత్రీ త్యాదినా సర్వం జగ త్సవితృ సావిత్యాత్మకం మిథున ముక్త్యా గాయత్రీ ప్రతిపాద్యేవరేణ్యే భర్గోదేవ జ్యోతిషే సమన్వయః ప్రతిపాదితః; ఇత్థం సావిత్రీవిద్యా ముక్త్యాత్మదంగభూతం బలాతిశయాభ్యం విద్యాద్వయం చోపన్యస్త. ఇదమేవ విశ్వామిత్రేణ రామాయాదిప్రమ్; ఫల మస్య సవితృలోకశ్చేతి క్రమముక్తావస్యా స్తాత్పర్యంభాతి.

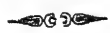
ఇతి సావిత్రిపనిషత్తాత్పర్యార్థ విషయసంగ్రహః.

౭౬. ఆత్మోపనిషత్తాత్పర్యార్థ విషయసంగ్రహః.

ఆధర్వణ్యా మాత్మోపనిషది ఆత్మంతరాత్మా పరమాత్మా చేతి త్రయః పదార్థావచారితాః. “సత్యతేవ జగద్భానం సంసారస్య నివర్తకమ్, అసత్యతేన భానంతు సంసారో నివర్తకం.” ఇతి జగతః మిథ్యాత్వ ముక్తమ్. బ్రహ్మవిదో వేదనం బ్రహ్మహమితినిర్దిష్టమ్. జీవస్య ఆఃద్యకోపాధినాశాత్ బ్రహ్మభావ సిద్ధతః. “ననిరోధో నచోత్పత్తి ర్నబంధో నచసాధకః, నచముక్షుర్నచైక్య క్త ఇత్యేషా పరమార్థతే” తి ఉపనిషదవైతే విశద్రామ.

ఇతి ఆత్మోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

౭౭. పాశుపత బ్రహ్మోపనిషత్తాత్పర్యార్థ విషయసంగ్రహః.

ఆధర్వణ్యాం పాశుపత బ్రహ్మోపనిషత్ప్రశ్నోత్తరముఖేన ఆగమికమతం శైవవిశిష్టాద్వైతమతంచ కించిత్సాద్య ఉపనిషద్దేవీ తత్ర నరేమే, కేవలత్వాత్మకం రూప మిత్యాదిక్షు శివయోగం ప్రతిపాద్య

తత్రా ప్యనభిరుచిం ప్రకటయంతీ “నాస్తి స్వాత్మాతిరేకేణ స్వయమేవాస్తి సర్వనా” ఇతి సదద్యైతే సుస్థితా; అత స్తాత్పర్య మస్యాః శుద్ధశివాద్యైతే మంతవ్యమ్.

ఇతి పాశుపతబ్రహ్మోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

౨౦. పరబ్రహ్మోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

పరబ్రహ్మోపనిషదాధర్వణీ దివ్యే బ్రహ్మపురే కే సంప్రతిష్ఠితా ఇతి ప్రశ్న ముత్థాప్య శారీరకమీమాంసాం చక్రే. ఆత్మన ఏష మహిమా మాయయా విభజ్యేవ దృశ్యతే; ఆవిద్యక్యా జీవగత్యా శ్వేనాకాశవత్ సామప్తాత్త సంప్రతిపత్త్యా సద్వస్తు సలిప్యతే ఇత్యా రభ్య జీవస్య సంసారగతిం స్వరూపజ్ఞానేన తన్నివృత్తిం తత్కారణీ భూతాజ్ఞానస్య ఆత్మ్యంతిక ప్రళయం ప్రతిపాద్య తస్యైవ జ్ఞానస్య సౌలభ్యాయ షణ్ణివతితత్త్వాని నిర్విచ్య సృష్టిక్రమం తద్విలాపసక్రమంచ సంబోధ్య నామరూపయోః మిథ్యాత్వం సచ్చిదానందఘనస్య సత్యత్వమితి, “మృత్తికేత్యేచసత్య” మిత్యాది దృష్టాంతేన ఉపపాద్యతద్జ్ఞానాధికారిణం సన్నానసిసం స్రవస్య జ్ఞానయజ్ఞోపవీతిన ఇత్యాదినా సన్నానసంధర్మం మోక్షసాధనమువాచేతి తాత్పర్య మద్యైతేజ్ఞాపయతి. ఇతి పరబ్రహ్మోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

౨౧. అవధూతోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

అత్రావధూతలక్షణం తత్త్వమస్యాది మహావాక్యజన్యా పరోక్షేణధూతశారీరక సంసారత్వమితి నిర్విచ్య ఉపాస్యా త్తనః పక్షి త్వేన గో త్వేనచ కల్పనాం భృషురకీటన్యాయేన తదారూఢస్య ఉపాసకస్య తద్భావాపత్తిం చోక్త్వా జ్ఞాజ్ఞయోః సంసార మోక్షా జ్ఞప్తికృతో జ్ఞాపయిత్వా ద్రష్టునిత్యవస్థాం తాటస్థేన నిర్లిప్తతానుభవం జీవన్ముక్తస్య విక్షేపాపరణభంగాద్యధాః బ్రహ్మకారాకారితాః అంతఃకరణవృత్తీః స్వాత్మానమంజసా వేద్మిత్యాదినా దర్శయతీతి శ్రుతి రేషా బ్రహ్మపరోక్షాద్యైత దర్శన లిప్తరాశ్రయతే.

ఇతి అవధూతోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

౮౦. త్రిపురాతాపిన్యపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

అధర్వణ్యం త్రిపురాతాపిన్యపనిషది ఓంకారేణ ప్రతిపాద్యం చిద్వస్తేవ హ్రీంకారేణ చిచ్ఛక్తిరితి ప్రతిపాద్యతే. సైవ త్రిపాదాయ శ్రీవేద్యత్వేన త్రిపురాభగవతీతి వ్యాపత్యతే దుగ్ధా త్సంసారసంకటాత్ స్వాపాసం తారయతీతి దురేతకథ్యతే; అగ్నివదింధనాని దహతి సర్వకర్మాణీతి అగ్నిదుగ్ధా వేద్యా; సైవ కామమృత్యుదాహికా త్యోంబక విద్యా; ఏవమాదిప్రకారైః. బ్రహ్మవిద్యైవ పరదేవతా త్రిపురాభగవత్సుపాస్యత్వే నోక్తా; తదుపాసనాయ పంచదశాక్షరీ శ్రీవిద్యాచక్షాపితా; తత్రకూటత్రయాదివివేకా ఉపదిష్టా; తత్తత్కలాశ్చ దర్శితాః; విద్యాప్రతిపత్తయే మంత్రాశ్చ నిరుక్తాః; విద్యాప్రకం వ్యాఖ్యానయ తదధిష్ఠానోపాసనాయ శ్రీచక్రం వ్యాఖ్యాతమ్. తత్తదారాధనేన దుఃతక్షయ విద్యోత్పత్తి ద్వారా అమృతత్వప్రాప్తిరామనాయతే; ఉపనిషదియం శాక్తాద్వైతే తాత్పర్యసతీ త్యవగమ్యతే తురియవిద్యయేతి.

ఇతి త్రిపురాతాపిన్యపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

౮౧. దేవ్యుపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

అత్ర ప్రకృతి పురుషాత్తకజగన్నిదానరూపిణీ బ్రహ్మత్తికా సర్వజ్ఞా సర్వశక్తిరేవ దేవీ సంజ్ఞితా; తద్దేజ్ఞానాయ లక్ష్మీసూక్తం సంగ్రహేణ వ్యాఖ్యాతం; దేవీతత్త్వప్రతిపాదకమంత్రా ఉపదిష్టా; సార్వాత్మ్య మస్యాఉపదిశ్య మహాకాళీమహాలక్ష్మీ మహాసరస్వతీ శ్రీభూదుర్గా విద్యాదికాని మహాదేవ్యాః రూపాణ్యదృశ్యతః; తన్నమస్కారస్తోత్రాదిభిః మహామృత్యుం తరతీతి ప్రక్రియాయాః జ్ఞానద్వారా మోక్షసాధకత్వేన శాక్తాద్వైతే తాత్పర్యం పర్యవసితమ్.

ఇతి దేవ్యుపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

౮౨. త్రిపురోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

బ్రహ్మచానాం త్రిపురోపనిషది శ్రీవిద్యాంగ శ్రీచక్రాధన ద్వారా శారీరక బ్రహ్మవిద్యోపాసన మభిహితమ్; స్వాత్మీకృతే సుకృతీ

సిద్ధిమే తీత్యాదినా అవ్యక్తాత్మైకోపాసన ముపదిష్టమ్, త్రీణి గుహనద
నానీత్యాదినా చిదాభాసానాం, గుహా సకలా మాయయేత్యాది
నా ఆవిద్యకత్వంచోక్తం. “పరిస్పృతాతర్పయంతస్య వీత” మిత్యాది
నా వామాచారభ్రమం వివర్తయిత్వా దక్షిణేనపథా యోగారాధ్యాం
అమృతేశ్వరీ మారాధ్య తత్ప్రసాదేనగుహావాసినీం చిచ్ఛక్తిం అవ్యక్త
తత్త్వాభ్యాం సంపద్య ఓం హ్రీం పదవాచ్యం భవతీతి శాక్తానాం క్రమ
ముక్త్యుక్త్యై ఓం హ్రీంపదలఘ్యాథే తాత్పర్య మధ్యపసితమ్.

ఇతి త్రిపురోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

౮౩. కఠోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

యాజుష్యాంకఠోపనిషది సశిఖాన్కేశాన్నిష్కృప్య విసృజ్య
యజ్ఞోపవీత మిత్యాదినా సన్నాత్యసవిధి ముక్త్యా తద్ధర్మా తద్భావ
నాంచ ప్రపంచ్య తదుపాస్య బ్రహ్మణి నిర్విశేషచిన్మాత్రతా ముక్త్యా
అదైవతసిద్ధాంతపవ ప్రత్యపాది.

ఇతి కఠోపనిషత్తాత్పర్యార్థ విషయసంగ్రహః.

౮౪. భావనోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

ఆధర్వణ్యాం భావనోపనిషది శరీరమేవ శ్రీచక్రం నిర్వర్ణ్యసం
కల్పాః కల్పతరవత్యాదినా శాక్తమతోక్తాథా స్వర్వేషి శారీరక
తత్త్వాత్తనా సంభావ్యా ఇత్యుపదిశ్య ఆంతరంగికవిచారక్రమేణ తదా
రాధన ముక్త్యా పరదేవతాత్మైక్య సిద్ధిర్నిర్దిష్టేతి శుద్ధశాక్తాదైవితే తాత్ప
ర్యం నిర్ధార్యతే.

ఇతి భావనోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

౮౫. రుద్రహృదయోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

యాజుష్యాం రుద్రహృదయోపనిషది శుకేన పృష్టో వ్యాస ఉవా
చ. “సర్వదేవాత్మకోరుద్ర” ఇత్యారభ్య — “పుల్లింగం సర్వమీశానః
స్త్రీలింగం భగవత్కుమారా, వ్యక్తగ్ సర్వ ముమారూప మవ్యక్తంతు

మహేశ్వరః. ఉమాశంకరయో ర్యోగ స్సయోగో విష్ణు రుచ్యతే, కార్యం విష్ణుః క్రియా బ్రహ్మ కారణంతు మహేశ్వరః. ప్రయోజనార్థం రుద్రేణ మూర్తి రేకా త్రిధా స్థితా.” ఇతి రుద్రస్వరూప ముపదిశ్య ఉపా న్యైకత్వం విధాయ తస్యైవ యత్త దద్రేశ్య మగ్రాహ్య మిత్యా దినా నిర్గుణం స్వరూపం జ్ఞాపయిత్వా ఘటాకాశమథాకాశా విత్యాది దృష్టాంతైః భేదకల్పనాం నిర్ధార్య “తర్కతత్త్వ ప్రమాణాచ్చ చిదేక త్వస్యస్థితే” ఇతిఆత్మైకత్వం సిద్ధాంతితమ్. తస్మిన్ తివత్తిదార్థాయ అనా ద్యజ్ఞానవాసనాసిద్ధం సత్యవద్యా సమానం జీవేశాది భేదం ద్వాసుపర్తా విత్యాదివాన్వైరనూద్య భేదః కల్పితో మాయయా తయో రిత్యాదినా భేదస్య వ్యావహారికత్వ మభిధాయ ఆధ్యారోపావవాదన్యాయేన శుద్ధా ద్వైతిం చ త్వమితి నిరణాయ. ఉపనిషదోఽస్యః శుద్ధశివాద్వైతే తా త్పర్య మభివ్యజ్యతే. ఆగమికానాం విరుద్ధ మేతత్.

ఇతి రుద్రహృదయోపనిషత్తాత్పర్యాఖ్యవిషయసంగ్రహః.

౮౬. యోగకుండల్యుపనిషత్తాత్పర్యాఖ్యవిషయసంగ్రహః.

యాజుష్యాం యోగకుండల్యుపనిషది “హేతుద్వయం హి చిత్తస్య వాసనాచ సమీరణః, తయో ర్విసప్త ఏకస్త్వి తద్ద్వావపి విసశ్యతః.” ఇత్యాదినా యోగాభ్యాసక్రమః; నాడీశుద్ధిః; యోగాన నాని, ప్రాణజయః, బంధాః, అమృతాహారః, పట్చక్రోపాసనం, బ్రహ్మ గ్రన్థిభేదనం, అర్చిరాద్యుత్కృంతిః, ఇత్యాదికముక్తమ్. యోగస్య సాధనాని, ప్రతిబంధకాని, తత్పరిహారోపాయాః, మేళనమంత్రః ఇత్యా దికం చోపదిష్టమ్. విద్యాబలేన కార్యాజ్ఞానం సకారణం దగ్ధ్వా జీవ న్ముక్తః దేహంతే నిర్విశేషచింతాత్రైవల్య మేతీతి ప్రతిపాదనాత్, శుద్ధాద్వైతసిద్ధాంతోఽస్య స్తాత్పర్య గోచరోఽపగమ్యతే.

ఇతి యోగకుండల్యుపనిషత్తాత్పర్యాఖ్యవిషయసంగ్రహః.

౮౭. భస్మజాబాలోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

ఆధర్వణ్యం భస్మజాబాలోపనిషది, బ్రహ్మవిష్ణురుద్రాతీతం శివ
మద్వైతం చతుర్థం వస్త్రస్తీతి నిర్దిష్టమ్; తద్విద్వాంసంగత్వేన వేదసా
రాఖ్యః భస్మ తిర్యక్తిప్రండ్రధారణవిధి రుద్ధృతః; శ్రీఘటదళై స్తేన
భస్మనాచేత్యాదినా తద్విదానో మహా స్మిర్దితః; భస్మధారణం రుద్రా
క్షధారణంచ బ్రహ్మణాదీనాం కర్తవ్యం యోగేషు భక్తాచనిత్యత్వేన
విహితమ్. అకరణే ప్రత్యవాయశ్చ దర్శితః; అధికారసంపత్తయే
బ్రహ్మపాసనాయచ ప్రణవపంచాక్షర శివమంత్రోపదేశః కృతః;
తతశ్చ శివతత్త్వం విచారితమ్; శివశ్చ పరత్వేననిర్దిష్టః; స పరమాత్మా
నిర్గుణత్వేన నిర్లింగఇతి తదుపాసనార్థం లింగం కల్పయిత్వా బ్రహ్మవిష్ణు
పురందరాద్యై స్పృశ్యై స్సేవ్యత ఇతి శివలింగార్చన ముపదిశ్య శివ
పూజాప్రభావేన పూజకస్య విహికాముష్మిక సర్వకామావాప్తిరూప
ఫల ముక్త్యా తస్య శివప్రసాదేన బ్రహ్మవిద్యాలాభో నిరుక్తః. పాశు
పతాః రౌద్రాః శైవాః అగమికా శ్చే త్యేవమాదయన్తు. ప్రణవపం
చాక్షరమంత్రజపబలేన భస్మరుద్రాక్షధారణసహితేన శివపూజనేనైన
శివలోక మాప్నుయః; కాశ్యాం పరేతాన్తు శివమేవాప్నుయః; లింగ
రూపిణ్యాం కాశ్యాం నివసేదప్రమాదేనే త్యుపదిష్టమ్ ; ఇయము
పనిషత్ పరిస్మి శివే తాత్పర్యవతీ శివాద్యైతే పర్యవస్యతి.

ఇతి భస్మజాబాలోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

౮౮. రుద్రాక్షజాబాలోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

సామవేదీయాయాం రుద్రాక్షజాబాలోపనిషది రుద్రాక్షాణా
ముత్పత్తిః; తత్స్వరూపం, తద్భేదాః, తల్లక్షణాని, తన్మూలాని, తద్విహ
ణక్రమః, తద్ధారణమంత్రాః, తదుపాసనప్రకారః, తద్దర్శనస్పర్శనాది
ఫలాని, ధారణస్థానాని, ధార్యసంఖ్యా, ధారణకాలః, ఇత్యాదికం
సర్వం మహాఫలక ముపదిష్టం. జ్ఞానద్వారా శివసాయజ్య మవాప్నోతి
నచ పునరావర్తత ఇతి శ్రవణేన అద్వైతపరత్వమేవ నిశ్చేతవ్యమ్.

ఇతి రుద్రాక్షజాబాలోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

౮౯. గణపత్యుపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

ఆధర్వణ్యం గణపత్యుపనిషది బ్రహ్మవిద్యోత్పత్తిప్రతిపత్తిప్రత్యాహప్రశమనాయ బ్రహ్మైవ గణపతిః ప్రస్తాయతే. “ఓంలం నమస్తే గణపతయే త్వమేవ ప్రతిక్షంతత్త్వమసీ” త్యాదిమంత్రైః. అత్ర గణపతిగాయత్రీ గణపతిమంత్రాశ్చోపదిస్తాః; తత్త్విగణపతిః పరమాత్మా, ఇంద్రియగణపఃఽద్రీవాత్మా, చతుర్థ్యా మనశ్శ్చ జపతీతి తురీయవిద్యోపాసనం బాహ్య మాంతరంచోపదిష్టం; సర్వ విద్యవతీతి ఫలముక్తం, ఉపనిషదియం గాణపతాద్వైతపరా.

ఇతి గణపత్యుపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

౯౦. దర్శనోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

సామవేదాంతే దర్శనోపనిషది దత్తాత్రేయో మహావిష్ణు ర్యోగీ సాంకృతయే సప్రపంచయోగ ముపదిశతి. యమాదయః యోగాంగ ప్రకారాః సర్వైఃపివిస్తరేణకీర్తితాః. తత్తత్ప్రభేదానాం స్వరూపలక్షణాన్యపి కీర్తితాని; యోగేన ప్రాప్యం శివతత్త్వం విచారితమ్; సమాధిరూపణావసరే “ఏకీభూతః పరేణాఽసౌ తదా భవతి కేవలః, మాయామాత్రం జగత్కృత్సమ్” ఇత్యాదివాక్యైః జీవబ్రహ్మైక్యస్య జగన్నిత్యాత్మస్యచ దర్శనాత్. దర్శనోపనిషదియం శాంకరదర్శనే పర్యవస్యతీతి శివమ్.

ఇతి దర్శనోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

౯౧. తారసారోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

వాజసనేయినాం తారసారోపనిషది కురుక్షేత్రం బ్రహ్మసదనం అవిముక్తం చేతి పదత్రయస్య ‘యత్ర రుద్ర స్తారకం బ్రహ్మ వ్యాచక్షే’ ఇత్యాదినా అర్థాధిగమాయ బాహ్యం క్షేత్ర మభిహితమ్, అథ తారకం క్షిమితి విచార్యతే. ఏకాక్షరం ప్రణవ స్తారక మోమితి. రామేతి ద్వ్యక్షరమ్. నమశ్శివాయేతిపంచాక్షరమ్. ఓంనమోనారాయణాయే త్యష్టాక్షరమ్. యోహవై శ్రీపరమాత్మా నారాయణ స్సభగవాన్

ఇత్యాది విశేషకం బ్రహ్మవాహం రామోఽస్తి భూర్భువస్సువ స్తస్మై వైనమోనమ ఇత్యాదిక ముక్తం ఫలంచ వైష్ణవం పరమంపదమ్, ఉప నిషదోఽస్యాః అద్వైతసిద్ధాంతాభిమతక్రమ ముక్తో తాత్పర్యం విజ్ఞాయతే శుద్ధవైష్ణవాద్వైత మేతత్.

ఇతి తారసాగోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

౯౨. మహావాక్యోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

అధర్వణ్యాం మహావాక్యోపనిషది జగత స్తామసత్త్వం తమో మూలకత్వాత్, సదనుస్స వేదేన సత్త్వం సచ్చఅభిధ్యానాదావిర్భవతి. సోఽహమర్కః పరంజ్యోతి రితి తదధిగమః. అమృతత్త్వం ఫలం; ఇదంచాద్వైతే పర్యవసన్నమ్.

ఇతి మహావాక్యోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

౯౩. పంచబ్రహ్మోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

యాజుష్యాం పంచబ్రహ్మోపనిషది సన్యోజాతాదిపంచబ్రహ్మ మంత్రప్రతిపాద్యాః పరమేశ్వరస్య పంచమూర్తయః, తన్మఖాని, తద్వర్ణా కాగాదీని, తచ్ఛక్తయః, తదుపాసనాని ఫలానిచ. సంగ్రహేణోక్తాని; శంభోస్సర్వకారణకారణత్వంవ్యాఖ్యాతమ్. “భేద స్సర్వత్ర మిద్యై వధర్మాదే రనిరూపణాత్; అతః కారణ మద్వైతం శుద్ధచైతన్య మేవ హి”. ఇతి నిర్విశేషచిన్తాత్రం బ్రహ్మోపదిష్టం; తస్మాదియ ముపనిషత్. శుద్ధశివాద్వైతపరైవ.

ఇతి పంచబ్రహ్మోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

౯౪. ప్రాణాగ్ని హోత్రోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

యాజుష్యామస్యాముపనిషది విద్యాంగ శ్శరీరయజ్ఞో వ్యాఖ్యాతః, అన్నసూక్తం మధు బ్రాహ్మణం చేతి సంక్షేపేణోక్తం, ఫలమస్యోపాసనస్య కాశీమరణఫలతౌల్య ముక్తమ్; “ఏకేన జన్తనా జంతు ర్లోకుంచ ప్రాప్నుయాది” త్యుపసంహారదర్శనాత్ జీవన్ముక్తౌ పర్యవస్యతి.

ఇతి ప్రాణాగ్ని హోత్రోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

౯౫. గోపాలతాపన్యపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

అధర్వణ్యాం గోపాలతాపన్యపనిషది కః పరమో దేవః కస్తా
స్తృత్యు ర్భిభేత్యాది మనిప్రశ్నోత్తర ప్రకరణే కృష్ణశబ్దార్థః ప్రతిపా
దితః; తదుపాసనాంగత్వేన క్షీ మిత్యాది మంత్రా దర్శితాః; కృష్ణం
ధ్వాంత సుంసృతిం తరిష్యథేతి కృష్ణోపాసన ముక్తం; ఏకదాహి
వ్రజస్త్రియఇత్యుపాఖ్యాంకయా కృష్ణస్య నిత్యబ్రహ్మచారిత్వం, దూ
ర్వాసః మునేర్నిత్యో పవాసిత్వంచ విద్యాతిశయనేతి దర్శితం. సప్త
పుర్యః గోపాలపురి ఉపాస్యమూర్తయః ఉపాసనాప్రకారా శ్లోక్తాః;
ఏకో దేవ స్సంస్వజాతేష్విత్యాదినా కృష్ణస్యైవ అవ్యక్తం గూఢం నా
రాయణాఖ్య ముపదిశ్య కేవలోనిస్థిత్యేతివాక్యేన కృష్ణస్వరూపం
నిర్విశేషచింతా త్రి మిత్యభ్యధాయ. ఉపనిష దియం పల్లభమత మను
గృహ్యతీవ హస్తం, పరిమాద్యైతం వ్యంజయతి.

ఇతి గోపాలతాపన్యపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

౯౬. కృష్ణోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

అధర్వణ్యాం కృష్ణోపనిషది సచ్చిదానందస్వరూపస్య రామా
వతారస్య విష్ణోదేవ కృష్ణావతారత్వ ముక్త్యా మునిభ్యో పరదానం
సఫలీకృతమితి ప్రతిపాద్య కృష్ణః ఖా సర్వాపి బైవత్త్వరూపేణ
సముపాస్యేతి వ్రజమధురాద్వారకాఙ్గస్థానానాం దేవక్యావ్యక్తీనాం
వంశోఽనూఖలాదీనాం దివ్యాయుధానాం వలభాంఙీరాదీనాం స్వరూ
పాణ్యుక్త్యా “భూమావృత్తైతం సర్వం వైకుంఠంస్సగివాసినా” మిత్యు
క్త్యా ఉపనిషదియం అద్యైతావిరోధినీ వైష్ణవమ గ్రామా విశే
షతో పల్లభమతి ముజ్జేనయతీతి జ్ఞాయతే. సమ్యగ్విచారేతు సాకార
త్వం పరిహయ మహావిష్ణోః కేవల సచ్చిదానందస్వరూపత్వోక్త్యా
శాంకరదర్శనే లక్ష్యమితి తేషాం సంగమమ్. సభిన్నం నాభిన్న
మిత్యుక్త్యా భేదాభేదనిరూపణేన రామానుజమత మప్యదృశ్యమ్.

ఇతి కృష్ణోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

౯౭. యాజ్ఞవల్క్యోపనిషత్తాత్పర్యార్థ విషయసంగ్రహః.

శుక్లయజుర్వేదగతాయాం యాజ్ఞవల్క్యోపనిషది ఆదౌ సన్న్యాసలక్షణం, తతో యజ్ఞోపవీతవిచారః, తతః పారమహంస్య నిదర్శనం, సంవర్తకారుణి శ్వేతకేతు దూర్వాస ఋభునిదాఘు ద త్రాత్రేయ శుక వామదేవాదయః అవ్యక్తలింగావ్యక్తాచారా అనున త్తా ఉన్నతవదాచరంత ఇతి జీవన్ముక్తాదర్శితాః; వైరాగ్యసాధనాని సంసారకష్టాని విచారితాని; చిన్తాత్ర మహా మిత్యుక్త్యా అద్వైతే తాత్పర్యం ద్యోతితమ్.

ఇతి యాజ్ఞవల్క్యోపనిషత్తాత్పర్యార్థ విషయసంగ్రహః.

౯౮. వరాహోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

యాజ్ఞమ్యం వరాహోపనిషది తత్త్వవాదః ప్రపంచితః; వణ్ణ వతితత్త్వాని, వణ్ణాశ్రమధర్మేణ తపోనిష్ఠస్య గురుభక్తస్య సాధనచతుష్టయసంపన్నస్య బ్రహ్మవిద్యాయా మధికార ఉక్తః; నిత్యానిత్యవస్తువివేకః, ఇహామత్రార్థ ఫలభోగవిరాగః, శమాదిషట్క సంపత్తిః, ముముక్షుత్వం చేతి సాధనచతుష్టయం. అహమర్థః సర్వప్రేయాకా సోఽహం విష్ణు రస్మి, స్వప్రకాశోఽహం, త్వ మహంశబ్ద లక్ష్యార్థం ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మాతి స్వస్వరూపాధిగమః, అస్మి బ్రహ్మాతి ప్రత్యయవృత్తిః అసత్త్వావరణభంగాద్ధా, భామిలి ప్రత్యయవృత్తిః అభానావరణ భంగాద్ధా, అహమస్మీతి ప్రత్యయవృత్తిః విక్షేపభంగాద్ధా బ్రహ్మస్మీతి ప్రత్యయవృత్తిః భేదభంగాద్ధా “తుభ్యంమహ్య మనుతాయ మహ్యంతుభ్యం చిదాత్మనే” ఇత్యాదివాక్యైః అధ్యాసభాష్యార్థః ఉపనిష దనుగృహీతః, మత్తః కించి న్నవిద్యత ఇతివాక్యేన అద్వైతసిద్ధిః; ఉపనమిచే జీవాత్మ పరమాత్మనో ర్వాసః ఉపవాసఇతి తపఃప్రదర్శనమ్. కాయశోషణాద్యుపవాసైః “వల్క్లీకతాడనా దేవ మృతః కిన్న మహూరగ” ఇతి దృష్టాంతపూర్వకం విద్యాప్రయోజక త్యాభావః; ప్రదర్శితః; ముముక్షుణా జీవేశ భేదవాదే మతిర్నకార్యేతి ద్వైతదర్శనం నిషిద్ధమ్. “ఏవం మయి చిదాకాశే జీవేశౌపరికల్పితౌ” ఇతి మాయావాదమండనం కృతమ్, ఏవమాదిబహు

విచారేణ సర్వాః ద్వైతదర్శనాని నిరాకృత్య శుద్ధాద్వైతమేవ శాంక
దర్శనం సప్రమాణం సయ్యుక్తికం సానుభవంచ దర్శయతీతి వరా
హానిషదియం బహుతత్త్వపాదమతసహాయ మాతస్వతీవ ప్రవృత్తా
తదేవ బహుశః ఖండయిత్వా ప్రమేయైకత్వం విధాయమూలం ద్వైత
వృక్ష ముత్పాటయామానేతి స్పష్ట మవగమ్యతే.

ఇతి వరాహోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

౯౯. శాట్యాయనీయోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

శుక్లయజుర్వేదిनाం శాట్యాయనీయోపనిషది “మనషవ
మనుష్యాణాం కారణం బంధమోక్షయోః” ఇత్యారభ్య మననః నిర్వి
షయచిదాకారవృత్తితాం కల్పయితుం సాంసారిక విషయవైరాగ్యరూ
పసన్నాసం విధాయ తద్భేదాన్ తత్తల్లక్షణాని చోక్త్యాన్విత్రదండం వైష్ణ
వం లింగం హంసై రేకం గ్రాహ్యం పరమహంసాదిభిః జ్ఞానాతిరిక్తదండా
దయ స్త్రాజ్యః ఇత్యాది వ్యవస్థాం విధాయ “ఆత్మానంచే ద్విజానీయా
దహమస్మీతిపూరుషః, కిమిచ్ఛ కస్య కామాయ శరీర మనుసంజ్వరే”
దితి. ఆత్మైకత్వం సిద్ధాంతితమ్. ఉపనిషదియం శాంకరదర్శనానుగ్రహీతా.

ఇతి శాట్యాయనీయోపనిషత్తాత్పర్యార్థ విషయసంగ్రహః.

౧౦౦. హయగ్రీవోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

ఆధర్వణ్యాం హయగ్రీవోపనిషది విద్యారాజాఖ్యః వాగీశ్వర
దైవత్యః వైష్ణవో హయగ్రీవమంత్రః సాంగ ముపదిష్టః. ఏకాక్షర
మంత్రః మాలామంత్రశ్చేత్యాదికః. సంపత్సారస్వతప్రదోఽయమ్;
మంత్రబీజాక్షరప్రతిపాద్యాన్ము ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మ, అహం బ్రహ్మసి, తత్త్వ
మసి, అయ మాత్మాంతర్యా మ్యమృతః ఇతి వేదాంతమహావాక్యచతు
ష్టయస్సార్థం శుద్ధాద్వైతం ప్రతిపాదయతీతి హయగ్రీవోపనిషదైవ
బ్రహ్మవిద్యాప్రదర్శితా. తత్ప్రసాదాయ యద్వా గ్వదంతీత్యాది
మంత్రజపో విహితఇతి స్పష్ట మస్యాః జీవ బ్రహ్మైకే తాత్పర్యమ్.

ఇతి హయగ్రీవోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

౧౦౧. దత్తాత్రేయోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

అథాధర్వణ్యం దత్తాత్రేయోపనిషది దత్తాత్రేయశబ్దార్థో వ్యచారి; పడక్షరమంత్రో వ్యాఖ్యాతః; ద్వాదశాక్షరాదయోమంత్రాః; న్యాసధ్యానాదికంచ దర్శితమ్; మాలామంత్రాంతే ఓంసమశ్చినాయో త్యుపసమహరిః సర్వపాప నివృత్తిపూర్వకైశ్చర్యప్రదో విద్యా ప్రదశ్చ మంత్రః; మంత్రార్థస్తు బ్రహ్మవిద్యాసృకాశః జీవన్ముక్తోభవతీతి తత్రైవ పచనాత్; ఉపనిషత్ప్రతిపాదితో మంత్రయోగః పిన్దోత్పాదనద్వారా బ్రహ్మప్రాప్తౌ వర్యవస్యతీ త్యద్వైతే తాత్పర్యం మంత్రశాస్త్ర సంప్రదాయేనాకుటిల మనుమీయతే.

ఇతి దత్తాత్రేయోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

౧౦౨. గారుడోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

అధర్వణ్యం గారుడబ్రహ్మవిద్యాయాం విషసవారణార్థం గరుడమంత్రోపాసన ముక్తమ్; గరుడమంత్రాః, సబీజాక్షరాః, ససమస్కారాః, సధ్యానాః; సమాలామంత్రాః, సపరికరాః ప్రదర్శితాః, సర్పవిషపరిహారోఽస్యముఖ్యఫలమ్, సర్పవిషపరిహారశ్చేతుక్త్యా ప్రాత్యక్షికం విషనిర్వరణం మృతసంజీవనంచేశ్యాని, ప్రత్యక్ష నిదర్శనేన ఆస్తికోత్పాదనం యోగప్రతిబంధక ప్రాణగతిస్తంభకస్యచ ఆవరణవిక్షేపాఖ్యాయాః అవిద్యాయాః ఉత్తేజకస్య బ్రహ్మవిద్యా ప్రతిబంధకస్య దుఃఖిఫలస్య ప్రమాదాదిరూపస్య చిత్తమాలిన్యస్యచ దోషస్య జనకం యద్యద్విషం తత్సర్వ పరిహారద్వారా విద్యోపయోగీతి ఉపనిషదోఽస్యాః ఆత్మలాభే తాత్పర్య మవసీయతే.

ఇతి గారుడోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

౧౦౩. కలిసంతారణోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

యాజుష్యాం కలిసంతారణోపనిషది కలౌ యుగే జ్ఞానే యోగే కర్షణీచ ఆశక్తావప్రాయశో మనుష్యా భవతీతి తదనుగ్ర

హాయ తేహం భక్తిమార్గే భగవన్నామస్మరణమేవ ఉపాత్తదురితక్షయద్వారా పరమేశ్వరప్రీతి మాపాద్య తత్ప్రసాదేన జ్ఞానద్వారా మోక్షం సంపాదయే దితి విహితం నామ్నాం షోడశకస్యపఠనమ్, సర్వవర్ణ సాధారణోఽయంమంత్రః; జ్ఞానపూర్వకశ్చేత్ విశేషఫలదః షోడశకలావృతస్య జీవస్య ఆవరణ వినాశకమితి షోడశవారం నామోచ్చారణం ఆవరణంచ స్వరూపాజ్ఞాన మనాదిభేదకలిశమ్. స్వరూపజ్ఞానేన తద్విनाశేతు అహమస్మిత్వాత్తా ప్రకాశతే షోడశనామసు అష్టవారావృత్త్యా నామద్వయమేవ విహితమ్. గురుభావేన స్మృత్యర్థం మా ముద్ధరేతి ప్రపత్త్యర్థంచ భక్త్యానుస్మృతం సుబోధనమ్. తదుభయంచ హరిత్యక్షరద్వయే పరిసమాపితమ్; తత్ర నారాయణాష్టాక్షరమంత్రే సారభూతో రాకారః, శివపంచాక్షరమంత్రే సారభూతో మకారః, రామశబ్దేన హరిహరాత్మకం పరబ్రహ్మోచ్యతే కర్షత్యా విద్యకం బంధమితి కృష్ణశబ్దార్థః పరమాత్మా గురు రుక్తః రామకృష్ణేతి ప్రాప్యప్రాపకౌ కథితౌ; ప్రాప్త్యనంతరం హకారవాచ్యం హంసం రేఫవాచ్యే ప్రణవజ్యోతిషి మేళయిత్వా తదైకేన హకారవాచ్యస్య సర్వకర్మబీజస్య రేఫవాచ్యేన జ్ఞానేన భస్మీకరణాత్ నిర్విశేషచిన్తాత్ర మవశిష్యతే ఇతి; హరిశబ్దః హ్రింకారపర్యాయః; శక్తస్య అవ్యక్తబ్రహ్మణః ప్రకృతిశబ్దస్య జీవేనాత్మనా గుహయా మనుప్రవిష్టస్య నారాయణాఖ్యస్య స్వరూపం గమయతీతి నామత్రయం త్రిపాద్విభూతిజ్ఞాపకం ప్రణవ ముక్త్యాస్మరస్య అర్థమాత్రాజ్ఞాపకతయాయః పరస్సమహేశ్వర ఇతి స్తారయతి. “నాతఃపఠతోహయ స్సర్వవేదేషు దృశ్యత” ఇతి నామపారాయణముఖ్యత్వం విహితమ్. అర్థవాద ఇతినభిమితవ్యమ్. జ్ఞానాభావేఽపి భక్త్యా పఠతాం నిరుక్తనామత్రయమంత్రాక్షరమహిమాన్నక్రమేణ విద్యోత్పత్తిద్వారా మోక్షస్సిద్ధతీతి తాత్పర్యేణ మహతీ ఫలశ్చుతిః.

ఇతి కలినంతారణోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

౧౦౮. జాబాల్యపనిషత్తాత్పర్యాధవిషయసంగ్రహః.

సామవేదీయామాం జాబాల్యపనిషది పశుపతిః పాశః పశః ఇతి త్రయః పదార్థా మాయికాః, ప్రకృత్యాఖ్య మాయాప్రవిష్టః సమష్టిసంసారి సర్వజ్ఞః సర్వేశ్వరః సంచకృత్యసంపన్నః పశుపతి రాత్తా అవిద్యోపాధికాః చిదాభాసాః జీవాః పశవో దేహాభిమానినః, తద్భృథకః మలమాయాకర్తృభేదేన త్రివిధః పాశో బంధః. పశుపతిప్రసాదే పశూనాం పాశనివృత్తౌ పశుపత్యుపాధిరహితశుద్ధశివస్వరూపం సంపదతే. పశుపతిప్రసాదశ్చ రుద్రమగ్నిప్రతిపాద్యాధివిజ్ఞానాత్ రుద్రమంలేషు ప్రణవపంచాక్షరముఖ్యత్వం తదర్థజ్ఞానగూఢిణ్యాః ప్రతిబంధకీభూతస్య దురితస్య పరిహారాయ పాశుపత వ్రతమభిహితమ్. తదంగత్వేన భన్తరుద్రక్షుధారణం విహితమ్. తత్ర భన్త తిర్యక్తిపుండ్రధారణంవైదికం సవిధాన విమృతమ్; విభూతిధారణమహిమాన్నా పశుపతిప్రసాదాత్ పశూనాం పాః విముక్తి రితి శైవాగమేషూక్తమ్; పాశుపత మత మనూద్య ఔపనిషదే శాంకరదర్శనేష్వర్యవస్యతీతి తాత్పర్యం ఫలితమ్.

ఇతి జాబాల్యపనిషత్తాత్పర్యాధవిషయసంగ్రహః.

౧౦౯. సౌభాగ్యలక్ష్మ్యపనిషత్తాత్పర్యాధవిషయసంగ్రహః.

బహ్వృచానాం సౌభాగ్యలక్ష్మ్యపనిషది జ్ఞానానుష్ఠానప్రతిబంధకదురితక్షయద్వారాతత్సాధనానుష్ఠానసంపత్త్యర్థం ఋగ్వేదసంహితా తానాం పంచదశర్చాం న్యాసధ్యానజపాది ముపదిష్టమ్. లక్ష్మీప్రసాదే అలక్ష్మీనివారణపూర్వకసంపత్తౌ సౌభాగ్యవిద్యాసిద్ధిరుచ్యతే; తదారాధనక్రమశోచ్యుక్తః. లక్ష్మీశబ్దేన బిల్వారణ్యవాసినీ తనుమధ్యోద్యోతమాన వైష్ణవీ ఈశ్వరీచ బిల్వప్రియా చిచ్ఛక్తిరుచ్యతే; సైవ నాదోపాస్యాజీః బ్రహ్మ సత్తారూపిణీ శారీరకవిద్యాయాం శుద్ధసుషుమ్నాసరణౌ భామానా భగవతీ బ్రహ్మవిద్యా; తదారాధనేన ఐహికాముష్మిక సర్వసుఖ సిద్ధిః; జ్ఞానద్వారా పునరాపుత్తిరహితశాశ్వతపదలాభం చేత్యుక్తం తత్పర్య మస్యాఉపనిషదః క్రమముక్తౌ విజ్ఞాయతే.

ఇతి సౌభాగ్యలక్ష్మ్యపనిషత్తాత్పర్యాధవిషయసంగ్రహః.

౧౦౬. సరస్వతీరహస్యోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

ఋగ్వేదే సరస్వతీరహస్యోపనిషది, సౌభాగ్యలక్ష్మ్యుపనిషత్ప్రతిపాద్యబ్రహ్మవిద్యాయాః ప్రసాదేన సర్వోపనిషదర్థతాత్పర్యజ్ఞానవైశద్యసంపాదనాయ శ్రవణప్రపచన, మనన, నిదిధ్యాననోపయోగి శ్రద్ధామేధా ప్రజ్ఞాధారణా సంసత్తయేచ వాగ్దేవతావైఖర్యాత్తికాచిచ్ఛక్తిరేవ ప్రార్థనా దేశభిర్మంత్రైః, తేషాం మంత్రాణాం ప్రణోదేవీత్యాదికానాం దశానాంచ ప్రత్యేకం ఋషి చ్ఛందో దేవతా బీజ శక్తి కీలక న్యాస ధ్యానోపాసన ఫలా న్యుక్తాని. ఆశ్వలాయనోక్తా దశశ్లోకీచ వివృతా బ్రహ్మవిద్యా వైశద్యానంతరం సత్యేవాభాతి చిచ్ఛాయాదర్పణే ప్రతిబింబవత్. “అస్తిభాతి ప్రియం రూపం నామ చే త్వంశపంచకమ్, ఆద్యత్రయం బ్రహ్మరూపం జగద్రూపం తతోఽద్వయమ్. ఉపేక్ష్యనా మరూపే ద్వే సచ్చిదానందతత్పరః.” ఇత్యాదిగ్రంథేన “మయిజీవ త్వ మిశత్వం కల్పితం వస్తుతోనహీ” త్యాద్యంతేన ద్వైతాభావోప లక్షితం బ్రహ్మైవ ప్రతిపాదితమితి శాంకరదర్శనే తాత్పర్యనిర్వివాదం.

ఇతి సరస్వతీరహస్యోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

౧౦౭. బహ్వచోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

ఋగ్వేదే బహ్వచోపనిషది “ఓం దేవీహ్యేకాగ్ర ఆసీత్” ఇత్యారభ్య శాక్తైః బ్రహ్మరుద్రాదిభిః కామక శాబలేన జగత్సృష్టి మభిధాయ దేవిప్రసాదేన స్వజ్ఞాప్తిరూపాయాం బ్రహ్మసంవిత్సత్త్వాం పంచభేదప్రహణేన మహావక్త్రచతుష్టయార్థ సిద్ధ్యతీతి త్రిపురసుందరీ విద్యా లలితావిద్యా పంచదశాక్షరీవిద్యా షోడశీవిద్యా బాలాదిసరస్వత్యంతాః బ్రహ్మనందకలాద్యాః అష్టాదశసమహావిద్యా సుసూచితాః సర్వాసాం బ్రహ్మవిద్యానాం ప్రణవవిద్యాయా ముపసంహరశ్చ దర్శిత ఇతి అస్మా ఉపనిషదః శుద్ధశక్త్యద్వైతే తాత్పర్యం పర్యవసన్నమితి శాంకరదర్శనమేవైతత్.

ఇతి బహ్వచోపనిషత్తాత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

౧౦౮. ముక్తికోపనిషత్తత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

శుక్లయజుర్వేదగతాయాం ముక్తికోపనిషది రామేణ హనూ
మతే సర్వోపనిషదర్థ ఉపదిష్టత్యాఖ్యాయికా విద్యా స్తుత్యర్థా.
తత్ర అష్టోత్తరశతోపనిషన్నామాని, తత్తద్వేదాంతశాఖాః; తత్తచ్ఛాం
తయశ్చకథితాః. అధికారిచ నిరుక్తః. ఋగ్వేదశాఖాసు దశసంఖ్యాకాః.
ఐతరేయ్యాద్యాః, శుక్లయజుర్వేదశాఖాసు ఈశాదాస్యాద్యాః ఏకోన. విం
శతసంఖ్యాకాః, శల్వయజుర్శాఖాసు కిరవల్లాద్యాః ద్వాత్రింశత్సంఖ్యా
కాః, సామశాఖాసుశలవకారి బ్రహ్మణోపనిషదాయః షోడశసంఖ్యా
కాః, ఆధర్వణశాఖాసు ప్రశ్నోపనిషదాయః ఏకత్రింశత్సంఖ్యాకాః;
ఆహత్యవవ మష్టోత్తరశతముపనిషదః వేదాంతశాస్త్రస్య సర్వస్యమూలప్ర
మాణమభిహితాః; ఫల మాసాం పురుషస్య ఉపాధినిర్నుక్తః కుటాకాశవ
త్ప్రారబ్ధక్షయో ద్విదేహముక్తిః. జీవన్ముక్తి విదేహముక్త్యోః అష్టోత్తరశ
తోపనిషదః ప్రమాణమ్. కిర్తృత్వాది దుఃఖనివృత్తిద్వారా నిత్యానం
దావాప్తిః ప్రయోజనమ్. తచ్చ పురుషప్రయత్నసాధ్యమ్. యథా పుత్ర
కామేష్టినా పుత్రం, వాణిజ్యాదినా విత్తం జ్యోతిష్టోమేన స్వర్గం, తథా
పురుషప్రయత్నసాధ్యవేదాంతశ్రవణాదిజనిత సమాధినా జీవన్ముక్త్యాదికం
ప్రాప్నోతి; సర్వవాసనాక్షయాత్. ఇత్యదివాక్యైః సర్వవేదాంతసారో
వివృతః ఉపదిష్టం చోపదేష్టన్యం యావదపేక్షితిం పర్యాప్తంచ అష్టో
త్తరశతోపనిషదభ్యాసే అశక్తస్య ద్వాత్రింశదుపనిషద ఏవాలమ్;
తత్రాప్యశక్తస్య దశోపనిషదఏవాలమ్. తత్రా ప్యశక్తస్య మాండుక్య
మేకమేవాలమ్. తత్రా ప్యశక్తస్య మహావాక్యచతుష్టయ మలమ్;
తత్రా ప్యశక్తస్య సామవేదముహువాక్య మితి సారసారసారం సంక్షిప్త
సంగ్రహేణ జ్ఞేయమ్. ఉపనిష దేమాచ శాంకరదర్శనే నిగూఢతాత్ప
ర్యవతీతి జ్ఞాయతే.

అష్టోత్తరశతానాం తు ప్రోక్తోపనిషదా మయమ్,
మూలవాక్యైర్జ్ఞానాయమాస స్తాత్పర్యాధిమయేరీతిః.

జ్ఞేన స్త్రీణామభగవాన్భాష్యకాగో జగద్గురుః,
శంకర శృంకర స్సాక్షా ద్వాప్యసతాత్పర్యబోధకః.

ఇతి ముక్తికోపనిషత్తత్పర్యార్థవిషయసంగ్రహః.

నారాయణోపనిషత్తత్వర్యసంగ్రహః.

తైత్తిరీయశాఖాయాం ఆరణ్యకే ఖలకాండే నారాయణీయా
యాజ్ఞ కృపనిషత్ 'అంభస్య పారే' త్యాదికా బ్రహ్మణో మహిమా నమి
త్యంతా అశీత్యనువాకాత్తి కా శ్రోత్రీయాణాం వేదపాఠేదృశ్యతే-అత్ర
"ఆదిత్యోవా ఏవవత్సంతండలం" ఇత్యాదినా ఉపాసన మభిహితమ్.
"భి రన్నమగ్నయే పృథివ్యైస్వాహే" త్యాదినా కర్తాణ్యభిహితాని.
తత్ర కర్తాణాం బాహుళ్యాత్ యాజ్ఞాకీ త్యుచ్యతే. ఉపక్రమే బ్రహ్మ
తత్త్వాభిధానాత్ ఉపసంహారేచ బ్రహ్మజ్ఞానసాధనానాం సత్యాదినాం
సన్న్యాసాంతానా మభిధానాత్ ఉపనిషది త్యుచ్యతే. దేశవిశేషేషు
తదీయ పాఠసంప్రదాయః ద్రవిడానాం చతుష్సప్త్యనువాకపాఠః; ఆం
ద్రాణాం అశీత్యనువాకపాఠః; కణ్ణాటకేషు కేమాంచిత్ర సప్తత్యనువా
కపాఠః, అపరేషాంతు నవాశీత్యనువాకపాఠః. ఏవం బహువిధ ఉపల
భ్యత ఇతి ఖలకాండ ఇత్యుక్తమ్.

ఇతి నారాయణోపనిషత్తత్వర్యసంగ్రహః.

'అంభస్య పారే' ఇత్యాదినా బ్రహ్మవిద్యా ప్రతిపాదితా. ఋత
స్య సత్యస్య ప్రథమజాః ప్రథమకార్యభూతః ప్రజాపతిర్నిరణ్యగర్భః
భూరాదీకలోకా భూతాని స, నిదేహాక సర్వతో వ్యాప్య ఆత్మనాం
స్వస్వరూపేణ తద్విషయకత్యజ్ఞానేన సత్యజ్ఞానాదిలక్షణం ఆత్మానం అభి
సంబభూవ ఇతి బ్రహ్మవిద్యా ముక్త్యా అథ తత్ప్రొత్తిసాధనభూతాః సోపా
ధిక బ్రహ్మధ్యానజపసానాదికర్తాంగభూతా మంత్రాః పూర్వం కర్తృకాండే
అనుక్తాః ఇహ ఖలకాండే అభిహితాః. తతః అరిష్టపరిహారార్థ త్వేన
జప్యాః 'జాత౯ వేదనేనునవామే త్యాదయో మంత్రాః ఉక్తాః. అథ జ్ఞాన
ప్రతిపాదకకృత్స్న వేదాంతశాస్త్రప్రాప్తికామేన జప్యో' యశ్చేందసాన్మృ
షభ' ఇతిమత్రః. లభ్యవేదానాం అవిస్తరణాయ జప్యో నమో బ్రహ్మణే
మంత్రః. తతః మనస శ్చేంద్రియాణాంచ హైయకాగ్రం పరమం తపః
ఇత్యుక్తమ్; జ్ఞానసాధనం ప్రశంసితం. విహితానుష్ఠానరూపం పుణ్యం
చ తథా; నిషేధాచరణవర్జితేన పుణ్యానుష్ఠానేన శుద్ధాంతఃకరణత్వం

పురుషస్య తత్త్వోపదేశార్హత్వం; అథ తత్త్వోపదేశః అణోరణీయాని
 త్యాదినా ప్రతిపాదితః. సచ్చిదానందైకరసః పరమేశ్వరః సర్వాధిపా
 నత్వేన జగతః స్వరూపత్వాత్ అణుద్రవ్యావచ్ఛేదేన అణుత్త్వ
 వాః, మహద్ద్రవ్యావచ్ఛేదేన మహత్త్వవానిన వ్యవహీయతే ఉపా
 సనార్థం; తతోఽప్యతిశయేన అణీయానాం మహీయాంశ్చేతి స్తుతి రియం
 ఇయత్తా జ్ఞానగోచరా. వస్తుతస్తు పరిమాణాదిగుణశూన్యం బ్రహ్మ తదే
 వగుహాయాం దిహరపుండరీకాకాశే నిహితం అనుప్రవిష్ట మితి జీవసం
 జ్ఞితం చైతన్యస్వరూపం బ్రహ్మణః జీవభావభావే అనాద్యవిద్యోపాధి
 రితి 'అజామేకా' మిత్యాదికీర్తనం, నకర్తణే త్యాదినా సన్నాసం ప్రశ
 న్య తస్యతదుపాసనే ముఖ్యాధికారః. తతోదహరోపాసనముక్తం; దహర
 విద్యోపాసనం పరబ్రహ్మ సత్యమ్; తచ్చ వ్యావహారికం పారమార్థికంచే
 తిద్వివిధం; హిరణ్యగర్భాదిరూపం వ్యావహారికం సత్యం; తన్ని వారణేన
 పారమార్థికం సత్యం; ప్రదర్శయితుంఋతగ్ం సత్యం పరంబ్రహ్మైత్యు
 క్తం త ద్భ్రహ్మభక్తానుగ్రహాయ ఉమామహేశ్వరాత్మకం పురుషరూ
 పం భవతి. తత్ర దక్షిణే మహేశ్వరభాగే కృష్ణవర్ణః ఉమాభాగే వామే
 పింగళవర్ణః సచయోగేన స్వకీయం రేతః బ్రహ్మరంభో ధృత్వా ఊర్ధ్వ
 రేతాభవత్? త్రిణేత్రత్వాత్ విరూపాక్షః జగత్కారణత్వేన తస్య
 సర్వజగదాత్మకాయ తస్మైపురుషాయనమస్కారోఽస్తిత్వపరితందహరో
 పాసనం; ఏతేనశంకరనారాయణయోగభేదోపాసనముపదిష్టంభవతి.
 అథ ఆదిత్యమండలే పరబ్రహ్మోపాసన ముచ్యతే "ఆదిత్యో
 వావష" ఇత్యాదినా తస్మైవ సర్వాత్మకత్వాదిగుణకత్వేనోపాసనం;
 "ఆదిత్యోవైజ" ఇత్యాదినా ఉపాసనాయా మతేమర్థస్య "ఘృణిస్సూ
 ర్య" ఇత్యాదిమంత్రజపః అనంతరం ఆదిత్యాద్యుపాధికం బ్రహ్మరుద్రా
 ఖ్యం పార్వతీపతిత్వేన పుగాణేషు ప్రసిద్ధం. సపవ సర్వజీవరూపేణ సర్వ
 శరీరేషు ప్రవిష్టత్వాత్ తస్మైసర్వాత్మికాయ రుద్రాయ నమోఽస్తిత్వ
 క్తం తస్మైవ ఉమాపతియే. ఇత్యాదివిశేషణైః స్పష్టికరణం;
 అథ చిత్తశుద్ధిహేతుని కర్తాణి ఐహికఫలకానిచ. మాధ్యాహ్నిక సం
 ధ్యానమనాదికం గాయత్రీవాహన ప్రాణాయామజపాదికం విప్రతం
 తతో భోజనాదా వపాంప్రాశనప్రాణామత్యాది మంత్రాః; తతోత్ర

భోక్తృజీవస్య పరమేశ్వరరూపత్వానుసంధానహేతుః అంగుష్ఠమాత్ర మంత్రః; తతో జీవాత్తనః ఈశ్వరేణ అభేదజ్ఞానం నైరంతర్యేణ సిద్ధం చేత్ బ్రహ్మప్రాప్తిసాధనం భవతి. తచ్చ మేధాధీనమితి మేధాభిమాని దేవతాప్రార్థనం మేధాప్రదానాయ ఇంద్రియాభిమానినాం ఇంద్రాదీ నాం ప్రార్థనం; మేధావినః పురుషస్య జ్ఞానోత్పాదనాయ మహాదేవసం బంధిషు పంచవక్త్రేషు పశ్చిమాదిముఖమూర్తీనాం ప్రత్యేకం ప్రార్థ నమ్. అథజ్ఞానప్రతిబంధక బ్రహ్మసాత్వాది పాపనివృత్తిహేతవః త్రిసుషణ్ణ నామకా మంత్రాః. తతో మహాపాతక ప్రాయశ్చిత్తమంత్రాః. ఇత్యాది కం ప్రతిపాదితం విజ్ఞాయతే.

జ్ఞానప్రతిబంధక మహాపాతకోపపాతక పరిహారే జ్ఞానయోగ్య తాలక్షణం శుద్ధి ముక్త్యా యోగ్యస్య పురుషస్య అపేక్షితేషు జ్ఞాన సాధనేషు సన్నాత్యసస్య నిరతిశయోత్కర్షం వక్తుం సత్యాదీన్యేకా దశోత్కృష్టసాధనాని సత్రియోగిత్యే నోక్తాని. తతో ద్వాదశం సాధ నం “న్యాయస్యత్యాహుర్మనీషిణః” ఇత్యాదినోక్తమ్. తమేవ సన్నాత్యసం స్తోతుం తత్ప్రాప్త్యస్య హరణ్యగర్భస్య స్వరూపం ప్రపంచిత్వ “బ్రహ్మ విశ్వ” ఇత్యాదినా. హిరణ్యగర్భావయవస్య సంవత్సరస్య మాహా త్మ్యం దర్శితం “సంవత్సరోఽసా” విత్యాదినా యథోక్తం సన్నాత్యస మేవ స్తోతుం తేన సన్నాత్యసేన ప్రాప్తతత్త్వజ్ఞానం పురుషం ప్రశంసతి “సవావపపురుష” ఇత్యాదికా శ్రుతిః. తస్యపంచధాఽవస్థితీశ్చ “భూ తాత్తా చేంద్రియాత్తాచ ప్రధానాత్తా తథా భవాన్. ఆత్తాచ పర మాత్తాచ త్వమేకః పంచధా స్థితః” ఇతి పౌరాణికం సర్వం జగదిదం బ్రహ్మస్వరూపేణ పురుషేణ సూత్రే మణిగణాభవ వ్యాప్తమ్. ఇథం వివి దిమా పూర్వకం, సన్నాత్యసానంతరం జ్ఞానయుక్తం పురుషం ప్రశస్య “జ్ఞాత్వాతమేవ” మిత్యాదినా జ్ఞానఫలం దర్శితమ్. సన్నాత్యసా దూ ర్ధ్వం ప్రణవేనాత్తని సమాధిర్విధేయః. తస్మిన్ సమాధౌ విఘ్నపరి హారార్థం ఆదాపంతర్యామిణః సర్వకారణత్వేన స్తుతిర్దర్శితా “వసు రణోవిభూరసీ” త్యాదినా. తత స్సమాధి ర్విహితః “ఓమిత్యాత్తా నం యుంజీతే” త్యాదినా. యథోక్తప్రణవసమాధిజనితస్య తత్త్వవేద

బ్రహ్మసూత్రాణాం సమాసోపనిషత్తాత్పర్యసంగ్రహః. ౧౧౫.

నన్య య ఏవంవేద బ్రహ్మణో మహిమాన మాహ్నోతీతి విదేహకైవ
ల్యందర్శితమ్.

ఇయ ముపనిషత్ సర్వాత్తనా శ్రీమచ్ఛంకరభగవత్పాదదర్శ
నమేవానుగృహ్యతీతి శుద్ధాద్వైతసిద్ధాంతేనాన్య స్తాత్పర్య మబాధి
తమ్. పురుషసూక్తతాత్పర్యంతు ఏకయోపనిషదైవ స్త్రాజ్ఞిరుక్త మితి
స పృథగ్వక్తవ్యమ్.

దశోపనిషదా మేష ముఖ్యతాత్పర్యసంగ్రహః,

వచనై ర్భాష్యకారో కై ర్నిర్దిష్టోహి మయేరితః.

బ్రహ్మ్యపనిషద్గూఢ తాత్పర్యం మూలగైః పదైః,

గురుప్రసాదా ద్విజ్ఞాతం యస్తయా తదిహేరితమ్.

అంతర్వాణివికలైస్తు తదర్థే భిన్నతాం గతే,

ఉపక్రమాదిభి ర్లింగై రద్వైతం దర్శితం ముహుః.

నవిభేది పురోభాగీ నిదతీతి కదాచన,

గుణగ్రహణశీలా యే తుష్యంత్యితిమతి ర్మమ

క్షీరాబ్ధికాయినః కించిత్ క్షీరనై వేద్యకల్పనమ్,

యద్వ ద్భాష్యవిదా మేతదల్పజ్ఞస్య వచో మమ.

బ్రహ్మ తుష్యతు మద్వాక్యై ర్వేదై ర్భాష్యైశ్చ యత్ స్తుతం,

అమరై రర్చిత శ్శంభు ర్మకిం బుద్ధకపూజితః?

ఓంకార శ్చాథ శబ్దశ్చ ద్వా వేతౌ బ్రహ్మణః పురా, కంతం
భిత్వా వినిర్యాతో తస్మా న్తాంగళికా పుభః, అశుభాని నిరాచక్షే
తనోతి శుభసంతతిం, స్మృతిమాత్రేణ యత్పుంసాం బ్రహ్మ తస్యంగ
శం స్మృతమ్. అతికల్యాణరూపత్వాత్ నిత్యకల్యాణసంశ్రయాత్.
స్తర్త్రాణాం వరదత్వాచ్చ బ్రహ్మ తస్యంగశం పరమ్.

సర్వోపనిషదర్థనిర్ణాయకానాం

బ్రహ్మసూత్రాణాం సమాసేన తాత్పర్యసంగ్రహః.

సర్వజ్ఞేన భగవతా వేదవ్యాసేన సర్వోపనిషదర్థ నిర్ణాయకాని
బ్రహ్మసూత్రాణి లోకానుగ్రహార్థం ప్రణీతాని. తత్ప్రధానాయా శ్చత్వా

రః, ప్రత్యధ్యాయం చత్వారః పాదా విభక్తాః; షోడశకలః పురుషత్వవ
 షోడశపాదపర్యాప్తే శారీరకమీమాంసాభ్యే వేదాంతశాస్త్రే పంచపం
 చాశదధికపంచశతసూత్రాణి వర్తంతే; తైశ్చ ద్విసవత్పుత్రరశతాధికర
 ణాని ప్రకాశితాని. తత్ర ప్రథమాధ్యాయే సర్వేషాం వేదాంతవాక్యా
 నాం బ్రహ్మతాత్పర్యేణ పర్యవసాన మవగమ్యతే; ద్వితీయాధ్యాయే సం
 భావితవిరోధపరిహారః; తృతీయాధ్యాయే విద్యాసాధననిర్ణయః; చతు
 ర్థాధ్యాయే ఫలనిర్ణయశ్చ సిద్ధ్యతి. తత్ర ప్రథమాధ్యాయ ప్రథమ
 పాదేసర్వజ్ఞత్వాదిస్వప్రహ్మలింగకవాక్యాన్యేకాదశాధికరణైః విచారి
 తాని. ద్వితీయపాదే అస్వప్రబ్రహ్మలింగత్వేనతి ఉపాస్యవిషయాణి
 వాక్యాని నిష్టాధికరణైః చింతితాని. తృతీయపాదే అస్వప్రబ్రహ్మలింగ
 త్వేనతి జ్ఞేయబ్రహ్మ పిషయవాక్యాని చతుర్దశాధికరణైః ద్విచారితాని,
 చతుర్థపాదే అవ్యక్తపదం అజాపదం చేత్యేవమాదికం సందిగ్ధపదకదం
 బం అష్టాధికరణైః ర్వ్యచారి. ఏవసమన్వయాధ్యాయః. అథావిరోధా
 భ్యే ద్వితీయాధ్యాయే ప్రథమపాదే సాంఖ్యయోగ కాణాదాదిస్త్రుతిభిః
 సాంఖ్యాది ప్రయుక్తశక్తైశ్చ విరోధో వేదాంతసమన్వయస్య త్రయో
 దశభి రధికరణైః పర్యహరి, ద్వితీయపాదే సాంఖ్యాదిమతానాం దుష్ట
 త్వం అప్రభి రధికరణైః ప్రాదర్శి, తృతీయపాదే పూర్వభాగేన పంచ
 మహాభూతశ్రుతీనాం ఉత్తరభాగేన జీవశ్రుతీనాంచ సప్తదశభి రధికరణైః
 ద్విరోధః పరిహృతః, చతుర్థపాదే లింగశరీరశ్రుతీనాం పరస్పరవిరోధః
 నవభి రధికరణైః పరిహృతః. తృతీయే సాధనాధ్యాయే ప్రథమపాదే
 జీవస్య పరలోకగమనాగమనే విచార్య షడ్భి రధికరణైః ద్వైరాగ్యం
 న్యరూపి ద్వితీయపాదే పూర్వభాగేన త్స్వోపదార్థః ఉత్తరభాగేన తత్ప్ర
 దార్థశ్చ అప్రభి రధికరణైః శ్లోధితః, తృతీయపాదే సగుణవిద్యాసు
 గుణోపసంహారః నిర్గుణే బ్రహ్మణి అపునరుక్త పదోపసంహారశ్చ షట్టిం
 శదధికరణైః ర్నిరూపితః. చతుర్థపాదే నిర్గుణజ్ఞానస్య బహిరంగసాధన
 భూతాని ఆశ్రమధర్మయజ్ఞాదీని అంతరంగసాధనభూతాని శమదమ
 శ్రవణమనన నిదిధ్యాసనాదీనిచ నిరూపితాని సప్తదశభి రధికరణైః.
 చతుర్థే శ్లోధాధ్యాయే ప్రథమపాదే శ్రవణాదీనా మావృత్త్యా నిర్గుణం,
 ఉపాసనయా సగుణంవా బ్రహ్మ సాక్షాత్కృత్య పుణ్యపాపశేషవినాశ

లక్షణా జీవన్ముక్తి రభ్యధాయి చతుర్దశభి రధికరణైః. ద్వితీయపాదే మ్రియమాణ స్యాత్కాంతిప్రకార ఏకాదశభి రధికరణై రభిహితః. తృతీయపాదే సగుణబ్రహ్మవిదోమృత స్యాత్తరమాగ్లోఽభిహిత షడ్భిరధికరణైః, చతుర్థపాదే పూర్వభాగేన విదేహకైవల్యముక్తిః ఉత్తరభాగేన సగుణబ్రహ్మవిదః బ్రహ్మలోకస్థితిశ్చ సప్తభి రధికరణై ర్నిరూపితేతి శాస్త్రం సమాప్తమ్.

తత్రాదా సచ్చిదానందాత్మనః కుత సుసారశోకమగ్నత్వ మిత్యాలోచ్య అధ్యాసో జ్ఞాతవ్యః. ఆత్మనాత్మ వివేకంజ్ఞానమేవ యతో భవత్సర్థవత్, రజతేదమంశయో వివ తయో రైక్యం యుజ్యతే. తద్వ ద్యుష్టదస్తప్రీతీతిగోచరయోః విషయవిషయిణోః తమః ప్రకాశన ద్విరుద్ధస్వభావయోః తద్ధర్మాణాంచ అనాద్యజ్ఞానవిజృంభితేన పరస్పరాః వేకేన విషయిణి చిదాత్మ కే విషయస్య తద్ధర్మాణాంచ అధ్యాసో మిథ్యేతి భవితుం యుజ్యతే, మిథ్యాజ్ఞానప్రసంజతోహి నైసర్గికో లోకవ్యవహారః. శాస్త్రీయోఽపి అసంసార్యాత్ తత్త్వ మవిదిత్వా ప్రవర్తతే; నిర్ధర్మిక స్యాత్మనః కర్తృత్వభోక్తృత్వాదిధర్మః అధ్యాస ప్రయుక్తవ ఏవ ఆత్మజ్ఞానవివాశ్యత్వాత్ మిథ్యాభూతిః, తస్య సర్వాసర్థ మూలస్యాధ్యాసస్య అపవాదేన హనాత్ బ్రహ్మత్వేకవిద్యా ప్రతిపత్తయే సర్వేషాం వేదాంతానా మారంభితి దర్శయంతి బ్రహ్మసూత్రాణితి విజ్ఞాయతే.

సూత్రాణాం అతిప్రాజ్ఞవిషయత్వాత్ భాష్యకారాదిభిః ప్రపంచితార్థక త్వేఽపి సంక్షేపతః పృథికారైః విప్రతాని తత్ప్రాయసనిధికారిణాం మందబుద్ధీనా మనుగ్రహాయ అధికరణరత్నమాలాదిభిః సమాసేన వ్యాఖ్యాతాని, తత్ర ఏకైక మధికరణం పంచావయమ్. విషయస్సందేహ స్సంగతిః పూర్వపక్ష సిద్ధాంత శ్చేతి పంచావయవాః. శాస్త్రపరిపాద్యం అధ్యాయప్రతిపాద్యం పాదప్రతిపాద్యంచ, అర్థమనుస్మత్య శాస్త్రసంగతిః అధ్యాయసంగతిః పాదసంగతిశ్చేతి సంగతయ ఊహ్యః. పూర్వాధికరణే స్మృతస్పృశ్య ఉత్తరాధికరణే ప్రతిపాదనం ప్రసంగసంగతిః, ఆక్షేపసంగతిః, దృష్టాంతసంగతిః, ప్రత్యు

దాహరణసంగతిః, ఇత్యాదికాః అవాంతరసంగతయః అనేకథాభి
ద్యంతే, ఇత్యాదికం బహు జ్ఞాతవ్యమ్, ఇదం శాస్త్ర మారంభణీయమ్
విషయప్రయోజనయో స్పృహావాత్, శ్రుత్యహం ప్రత్యయయోః;
విప్రతిపత్త్యా బ్రహ్మత్వప్రస్తునందిగ్ధమ్. అయ మాతాబ్రహ్మేతి శ్రుతిః
అసంగం బ్రహ్మ ఆత్మత్వేనోపదిశతి. అహం మనుష్యఇత్యాద్యహం
బుద్ధిః దేహదితా దాత్మేనాత్మానం గృహ్లాతీతి సందిగ్ధంవస్తు. తన్ని
శ్చయేన ముక్తిలక్షణం ప్రయోజనం శ్రుత్యా విద్యదనుభవేనచ
ప్రసిద్ధమ్. తస్మా ద్వేదాంతవాక్యవిచారముఖేన విచారణీయంబ్రహ్మేతి
శాస్త్ర మారబ్ధమ్. విచారితేనతి ఆయమాత్మా బ్రహ్మేతిఅద్వై
తం సిద్ధ్యతి తథా చ చతుర్థాధ్యాయప్రథమపాదే ద్వితీయే ఆత్మోపాస
నాకరణే “ఆత్మేతితూపగచ్ఛంతి గ్రాహయంతిచ” ఇతి బ్రహ్మసూ
త్రేణచ నిర్ధారితమితి. ఏవం ప్రకారేణ సర్వస్య శాస్త్రస్య బ్రహ్మణి సమ
స్వయస్సిద్ధ్యతీతి.

ఇతి బ్రహ్మసూత్రాణాం సమాసతః తాత్పర్యాత్కసంగ్రహేఽపిసారాంశ ఉక్తః.

ఓంకృత్.

మహావాక్యరత్నావళిచోప నిషదేవేతి శివమ్,

భగవద్గీతాతాత్పర్యవిషయసంగ్రహః.

“ నారాయణః పరోవ్యక్తా దండ మవ్యక్తసంభవం,” ఇతిక్ర
మేణ భగవా న్వాసుదేవః సృష్ట్యేదం జగత్ తస్య స్థితిం చి
క్షుః మరీచ్యాదీన్ ప్రతిధర్తుం, సనకాదీన్ నిసృత్తిధర్తుంచ, గ్రాహయిత్వా
స్వయం ధర్తు సేతు రాసీత్. దీర్ఘేణ కాలేన అనుష్ఠాతృణాం కామాది
భిః అధర్తేణఅభిభూయమానే ధర్తే జగతః స్థితిం పిపాలయిషు ర్నారా
యణః దేవక్యాం వసుదేవా త్స్వంశేన సంభూతః లోకానుగ్రహయ.
శోకమోహమగ్నం అర్జునం ధర్తద్యయం గ్రాహయామాస. తదిదం
గీతాశాస్త్రం సర్వోపనిషత్సారభూతం విజ్ఞాయతే.

(అంతవంత ఇమే దేహా నిత్యస్యాక్తా శ్చరీరిణః, నాయం హంతి
సహస్యతే, అజో నిత్యః స్థాణు రచలోఽయం సనాతనః; అవ్యక్తోఽయ

మచింత్యోఽయ మవికార్యోఽయ ముచ్యతే; తస్మా దేవం విదిత్వైవం నానుశోచితు మర్హసి.)— ఇత్యాదినా గ్రంథేన జీవత్వేన వ్యపదిష్టస్య శారీరకస్యాత్మనః నిత్యత్వ సర్వగతత్వ స్థాణుత్వాచలత్వ సనాతనత్వావ్యక్తత్వాచింత్యత్వావికార్యత్వాదీని బ్రహ్మలక్షణాని విహితాని. ఏతాదృశ మేనం విదిత్వా “నానుశోచితు మర్హసి” ఇతి జీవస్యైవ బ్రహ్మభావో నిర్దిష్టః జీవోఽయం గురూపదేశాత్ అసంగాత్ స్వరూపం విజ్ఞాయ శోక మోహసంసారా న్నుచ్యతఇతి ఫలితమ్. అవ్యక్తాదీని భూతాని అవ్యక్తనిధనాన్యేవ — అవ్యక్తం బ్రహ్మ నారాయణఖ్య మవిద్యాశబలం జగత్సృష్ట్యా జీవస్వరూపేన స్వయమేవానుప్రవిశ్య జగదచేతయత్. తస్మాజ్జగతోఽవ్యక్త మాది. ఏవ మంతేచ ప్రళయే జగదవ్యక్తేప్రవిలియతే. యథాచ సత్యవ్యక్తే సుషుప్తౌ ప్రాజ్ఞో జీవ స్సంపద్యతే. అతఏవ “మమైవాంశో జీవలోకే జీవభూత స్సనాతనః; తే త్రజ్జంచాపి మాం విద్ధి సర్వతే త్రేషు భారత” ఇత్యుక్తమ్. ఏతేన జీవబ్రహ్మణో రభేదఏవ గీతాశాస్త్ర తాత్పర్యవిషయ ఇతి గురూపదేశాధిగమ్యోఽయమర్థః వేదాంత శాస్త్రానవరతశ్రవణమననవిదిధ్యాసనవ్యవసాయేన బుద్ధ్యా నిశ్చేతవ్యః కుతర్కం హిత్యా యుక్తి వాదైః అవాదిభేదవాసనాదోషాత్ అవ్యవసాయినాం బుద్ధి రనేకాగ్రాస్యాత్; అతఏవోక్తమ్ “వ్యవసాయాత్కి కా బుద్ధి రేకే హ కురునందన బహుశాఖా హ్యనంతాశ్చ బుద్ధయోఽవ్యవసాయినామ్”! ఇతి. ఏవం ఆత్మకత్యజ్ఞానేన సంసారబంధనివృత్తి ర్భవతి. అతఉక్తం “జ్ఞానాగ్ని సర్వకర్తాణి భస్మసాత్కురుతే తథా” ఇతి. జ్ఞానార్థమేవ యోగః కర్మభక్తిరిత్యాది సాధనాన్యుక్తాని. బ్రహ్మతిరిక్తం నకించిదస్తి, అతఉక్తం “మత్తః పరతరం నాస్య త్కించి దస్తి ధనంజయ” ఇతి విభూతివిస్తరే అనిత్యం సవికారం జగత్ అహమేవేతి భగవతోక్తం తేన అవికారిణః వికారిణశ్చ అభేదే విరోధపరిహారాయ అవికార్యాత్మ సత్తా నతిరిక్తసత్తాకం సవికారం జగదితి జ్ఞాయతే. తేన జగతో మిథ్యాత్వంనుప్రతిష్ఠితం. ఏతేన సత్యం జగదితి నశంకాపకాశః సత్యవజ్జగదిత్యర్థ సోక్తత్వాత్ జగతి న్యావహారికసత్తాయాః వాచారంభణ శ్రుత్యా దర్శితత్వాత్ స్వప్నగజాది దృష్టాంతముఖేన జగన్మిథ్యాత్వస్య

శ్రుత్యైవ వచనత ఉక్తత్వాత్; దైవాసురసంపద్విభాగయోగే అనత్యమప్రతిష్ఠం తేజగదాహు రసిశ్వరమితి ఆసురమతో పన్యాసేన వివక్షితా సత్యత్వస్య ఉపనిషదుపదిష్టజగన్నిధ్యాత్వాతిరిక్తత్వం స్పష్టతర మవగమ్యతే. యతశ్చ న విద్యతే సత్యం యస్యేత్యసత్యమ్. నవిద్యతే ప్రతిష్ఠాయస్యేత్యప్రతిష్ఠం, నవిద్యతే ఈశ్వరో యస్యేత్యసిశ్వరం, ఇత్యాసురవాక్యస్యాఞ్ఞో యుక్తః. అన్యథా ప్రాయపాశవిరోధస్సాన్విత, బహుశ్రుతివ్యాకోపశ్చ. ఉపనిషదుపదిష్టస్యజగదసత్యమితి వచనస్యతు నాసురవాక్యవద్బహువ్రీహిః; కిం సత్యం నభవతీ త్యసత్యమితి నశ్చమాస ఉచిత్తః. బ్రహ్మస్థం సత్యత్వం త్రైకాలికాబాధ్యత్వరూపం; జగన్నిష్ఠం సత్యత్వంతు బ్రహ్మజ్ఞానేతరాబాధ్యత్వరూపమితి ఉపనిషదైవ వివేకోదర్శితః. ఏవం ఉపనిషత్సంప్రదాయ మవిదిత్వా బహుశ్రుతివిరోధంచాగణయంతః అనూయావేశేనైవ ద్వైతినః కేచిత్ స్వీయ మాసురత్వ మసంస్థావనాః జగన్నిధ్యే తిబ్రువతాం ఉపనిషద్రక్షితానామద్వైతినా మాసురత్వం కల్పయంతి. తచ్చ తదీయదుచితదూషితకుదృష్టికల్పనామాత్ర మేవేతిధిక్. “త్రైగుణ్యవిషయావేదా” ఇతినర్వవ్యవహారాశాం వ్యవహార్యాణాంచ మాయికత్వం ప్రతిపాదితమ్. అవ్యవహార్యం బ్రహ్మకమేవ నిస్త్రైగుణ్యం శ్రుతిసిద్ధమ్. “నిస్త్రైగుణ్యోభవాంజన” ఇతి భగవదుపదిష్టత్యేనజీవస్వరూపస్య అవ్యవహార్యసరమాత్తనైకత్వ ముపదిష్టం భవతి. ఇత్యాదివచనైః బ్రహ్మవిద్యాం ప్రతిపాద్యసర్వభూతాత్మభూతాత్మా సర్వాసయోగీ బ్రహ్మవిద్యాం లబ్ధుం ముఖ్యాధికారీతి సర్వసంకల్పసర్వాసో విహితః. సమబుద్ధి ద్విశిష్యత, ఇత్యనేనతారతమ్యందూరతో నిరస్తమ్, కూటస్థవచనేననిద్ది పాత్యత్వంఖ్యాపితమ్. బ్రహ్మభూత కల్తషమిత్యనేన బ్రహ్మభావ ఉక్తః. “మామేవ యే ప్రపద్యంతే మాయా మేతాం తరంతితే” ఇత్యత్ర ఏవకారస్య ఇతరస్యవచ్చేదార్థకతయాద్వైతాభావోపలక్షితంబ్రహ్మ వివక్షితమ్. ‘నానుదేవస్సర్వమితి వచనేన జగతః ఆత్మాతిరిక్తస్వరూపం నాస్తీ త్యఞ్ఞో యుజ్యతే ‘జ్ఞానీత’వైవమేమతం’ ఇతి భగవదుక్త్యా జ్ఞానంజీవపరైక్యలాభప్రయోజకమవగమ్యతే. సర్వత్ర మత్పదేన చిదాత్మా విషయీ వివక్షితః

తః ఏవమేవ తైకత్వం ప్రత్యక్షేణ విశ్వరూపదర్శనాదిద్వారా స్వరూపం ప్రత్యక్షతో గ్రాహయిత్వా “ఈశ్వరస్సర్వభూతానాం హృద్దేశేఽర్జున తిష్ఠతి, తమేవ శరణం గచ్ఛ సర్వభావేన భారత” ఇత్యాదినా ప్రత్యక్షేణోపలబ్ధ మనధికారిణాం సారోక్ష్యేణాపి స్వరూపం గ్రాహయిత్వా తత్రాప్యశక్తానాం భక్తియోగముపదిశ్య మోక్షసన్నాసయోగే “సర్వధర్మా స్పృత్యజ్య మామేకం శరణం ప్రజే” తిసర్వసన్నాసపూర్వ కాత్తభజనం నిశ్చేయససాధనం విహితమ్. సర్వభూతే ష్వేకభావ స్సాత్వికః నానాభావో రాజసఇతి చ వ్యాఖ్యాతమ్. ఏవంచ గీతాశాస్త్ర మిదం సర్వోపనిషత్సంవాదేన నైష్కర్మ్యసిద్ధి మధిగచ్ఛతీత్యుక్త్యా శుద్ధాద్వైతాత్తబోధే తాత్పర్యపదితి విజ్ఞాయతే, యే చాత్రసందిహతే తేహంశ్రుతియుక్త్యనుభవై స్సంశయవిచ్ఛేదో భవతీతి నిష్కంటకమ్.

ఇతి గీతాతాత్పర్యసంగ్రహః. బ్రహ్మసూత్రవదేవేనసర్వే వ్యాఖ్యాతాః
ఇతిశిరిష్. ఓంతిత్వత్.

జయతుజయతు శుద్ధాద్వైతసిద్ధాంతభాష్యం
జయతుజయతు సాక్షాచ్ఛంకరో భాష్యకారః,
జయతుజయతు వాచాం దేవతా శృంగపుర్యాం
జయతుజయతు బోధ శ్శాంతదుర్భేదవాదః.

శ్రీబెంగుళూరుసిద్ధాంతిసు బ్రహ్మణ్యమసీషిణా,
సర్వవేదాంతశాస్త్రస్య తాత్పర్యంకించిదీరితమ్.

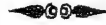
ఇతి శ్రీమద్వేదవేదాంతన్యాయాదిపారీణానాం, జగన్నిత్యత్వ వ్యవస్థాపకానాం, పృథుప్రస్థపురీ వెలనాడు బ్రహ్మశ్రీమద్వాసుదేవ శాస్త్రిణా మంతేవాసినా సిద్ధాంతి సుబ్రహ్మణ్యశర్మణోద్భవతః

సర్వోపనిషత్తాత్పర్యాధవిషయసంగ్రహ సమపూర్ణః.

ఓంసమః పరమేశ్వరాయ.

శ్లో. వాగీశాద్యా స్సమనస స్సర్వాధానా ముపక్రమే,
యం నత్వా కృతకృత్యాః స్స్వస్తన్నమామి గజాననమ్.

ముక్తికోపనిషదుక్తాష్టోత్తరశతోపనిషన్నామావళీసంగ్రహకారికా.

ఈశ కేన కత ప్రశ్న ముండ మాండుక్యతీత్తిరిః, ఐతరేయంచ ఛాందోగ్యం
బృహదారణ్యకంతథా. బ్రహ్మకైవల్య జాబాల శ్వేతాశ్వో హగ్న ఆరుణిః, గహ్ని
నారాయణో హగ్నో బిందు నాద శిఖా. మైత్రాయణీ కాషీతకీ బృహజ్జాబాల
తాపనీ, కాలాగ్నిరుద్ర మైత్రేయీ సుబాల డురమంత్రికా. సర్వసారం నిరాలంబగ్
రహస్యం వజ్రనూచికమ్, తేజోనాదధ్యానవిద్యా యోగతత్వాత్త బోధకమ్. పరివ్రా
ట్రిశిఖీ సీతా మాడా నిర్వాణమండలమ్, దక్షిణాశరభగ్ స్కందం మహానారాయణా
ద్వయమ్. రహస్యగ్ రామతపనం వాసుదేవంచ మద్గలమ్, శాండిల్యం పైంగలం భిక్షు
మహచ్ఛరీరకగ్ శిఖా. తురీయాతీతసన్యాసపరివ్రాజాక్షమాలికా, అవ్యక్తకాక్షరం
పూర్ణానూర్యా త్త్యధ్యాత్త కుండికా. సావిత్రిత్రా పాశుపతం పరంబ్రహ్మవధూతకమ్,
త్రిపురాతపనం దేవీ త్రిపురాకరభావనా. హృదయం కుండలీ భస్మ రుద్రాక్షగణదర్శ
నమ్, తారసార మహావాక్య పంచబ్రహ్మగ్నిహోత్రకమ్. గోపాలతపనం కృష్ణం
యాజ్ఞవల్క్యం వరాహకమ్, శాట్యాయనీ హయగ్రీవం దత్తాత్రేయంచ గారుడమ్,
కలి జాబాలి సౌభాగ్య రహస్య ఋచ ముక్తికా, వీవ మష్టోత్తరశతం భావనాత్రయ
నాశనమ్. జ్ఞానవైరాగ్యదం పుగ్నసాం వాసనాత్రయనాశనమ్, పూర్వోత్తరేషు విహిత
తత్త్వచ్ఛాంతిపుత్రస్సరమ్. వేదవిద్యా వ్రతస్సాతదేశికస్య ముఖాత్స్వయ మిత్యాది.

అష్టోత్తర శతోపనిషన్నామావళీ.

౧. వాజసనేయసంహితోపనిషత్ (ఈశావాస్య) పూర్ణమద ఇతి శాంతిః.
౨. తలవకాశోపనిషత్ (కేన) సామవేదీయా, ఆప్యాయ నివృతి శాంతిః.
౩. కతోపనిషత్, యజుర్వేదీయా, సహనావవ త్వితి శాంతిః.
౪. ప్రశ్నోపనిషత్, అధర్వవేదీయా, భద్రంకర్ణభి రితి శాంతిః.

౫. ముండకోపనిషత్, అధర్వవేదీయా, భద్రంకర్ణభి రితి శాంతిః.
౬. ముండాకోపనిషత్, అధర్వవేదీయా, భద్రంకర్ణభి రితి శాంతిః.
౭. తైత్తిరీయోపనిషత్, యజుర్వేదీయా, సహనావవ త్వితి శాంతిః.
౮. ఐతరేయోపనిషత్, ఋగ్వేదీయా, వాక్తే మనసీ తి శాంతిః.
౯. ఛాన్దోగ్యోపనిషత్, సామవేదీయా, ఆప్యాయంత్యితి శాంతిః.
౧౦. బృహదారణ్యకోపనిషత్, కాణ్వశాఖా, పూర్ణమదత్తితిశాంతిః.
౧౧. బ్రహ్మోపనిషత్, యాజుషీ, సహనావవత్వితిశాంతిః.
౧౨. కైటల్యోపనిషత్, యాజుషీ, సహనావవత్వితిశాంతిః.
౧౩. జాబాలోపనిషత్, వాజసనేయినీ, పూర్ణమదత్తితిశాంతిః.
౧౪. శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్, యాజుషీ, సహనావవత్వితిశాంతిః.
౧౫. హంసోపనిషత్, వాజసనేయినీ, పూర్ణమదత్తితిశాంతిః.
౧౬. ఆరుణికోపనిషత్, సామవేదీయా, ఆప్యాయంత్యితిశాంతిః.
౧౭. గర్భోపనిషత్, యాజుషీ, సహనావవత్వితిశాంతిః.
౧౮. నారాయణోపనిషత్, యాజుషీ, సహనావవత్వితిశాంతిః.
౧౯. పరమహంసోపనిషత్, వాజసనేయినీ, పూర్ణమదత్తితిశాంతిః.
౨౦. అమృతబిందూపనిషత్, యాజుషీ, సహనావవత్వితిశాంతిః.
౨౧. అమృతనాదోపనిషత్, యాజుషీ, సహనావవత్వితిశాంతిః.
౨౨. అధర్వశిరోపనిషత్, అధర్వణీ, భద్రంకర్ణభిరితిశాంతిః.
౨౩. అధర్వశిఖోపనిషత్, అధర్వణీ, భద్రంకర్ణభిరితిశాంతిః.
౨౪. మైత్రాయణ్యుపనిషత్, సామవేదీయా, ఆప్యాయంత్యితిశాంతిః.
౨౫. కాషీతకిబ్రాహ్మణోపనిషత్, ఋగ్వేదీయా, వాక్తే మనసీతిశాంతిః.
౨౬. బృహజ్జాబాలోపనిషత్, అధర్వణీ, భద్రంకర్ణభిరితిశాంతిః.
౨౭. నృసింహతాపసీయోపనిషత్, అధర్వణీ, భద్రంకర్ణభిరితిశాంతిః.
౨౮. కాలాగ్నిరుద్రోపనిషత్, యాజుషీ, సహనావవత్వితిశాంతిః.
౨౯. మైత్రేయ్యోపనిషత్, సామవేదీయా, ఆప్యాయంత్యితిశాంతిః.
౩౦. సుబాలోపనిషత్, వాజసనేయినీ, పూర్ణమదత్తితిశాంతిః.
౩౧. క్షురికోపనిషత్, యాజుషీ, సహనావవత్వితిశాంతిః.
౩౨. మంత్రీకోపనిషత్, వాజసనేయినీ, పూర్ణమదత్తితిశాంతిః.
౩౩. సర్వసారోపనిషత్, యాజుషీ, సహనావవత్వితిశాంతిః.
౩౪. నిరాలంబోపనిషత్, వాజసనేయికా, పూర్ణమదత్తితిశాంతిః.
౩౫. శుకరహస్యోపనిషత్, యాజుషీ, సహనావవత్వితిశాంతిః.

౩౬. వజ్రసూర్యుపనిషత్, సామవేదీయా, ఆపార్యయన్త్వితిశాంతిః.
 ౩౭. తేజోబిందూపనిషత్, యాజుషీ, సహనావపత్వితిశాంతిః.
 ౩౮. నాదబిందూపనిషత్, ఋగ్వేదీయా, వాక్తేమనసీతిశాంతిః.
 ౩౯. ధ్యానబిందూపనిషత్, యాజుషీ, సహనావపత్వితిశాంతిః.
 ౪౦. బ్రహ్మవిద్యోపనిషత్, యాజుషీ, సహనావపత్వితిశాంతిః.
 ౪౧. యోగతత్వోపనిషత్, యాజుషీ, సహనావపత్వితిశాంతిః.
 ౪౨. ఆత్మబోధోపనిషత్, ఋగ్వేదీయా, వాక్తేమనసీతిశాంతిః.
 ౪౩. నారదపరివ్రాజకోపనిషత్, అధర్వణీ, భద్రంకర్ణేభిరితిశాంతిః.
 ౪౪. త్రిశీఖ్రబ్రాహ్మణోపనిషత్, వాజసనీయినీ, పూర్ణమదఙ్గతిశాంతిః.
 ౪౫. సీతోపనిషత్, అధర్వణీ, భద్రంకర్ణేభిరితిశాంతిః.
 ౪౬. యోగచూడామణ్యుపనిషత్, సామవేదీయా, ఆపార్యయన్త్వితిశాంతిః.
 ౪౭. నిర్వాణోపనిషత్, ఋగ్వేదీయా, వాక్తేమనసీతిశాంతిః.
 ౪౮. మండలబ్రాహ్మణోపనిషత్, శుక్లయజుర్వేదీయా, పూర్ణమదఙ్గతిశాంతిః.
 ౪౯. దక్షిణామూర్త్యుపనిషత్, యజుర్వేదీయా, సహనావపత్వితిశాంతిః.
 ౫౦. శరభోపనిషత్, అధర్వణీ, భద్రంకర్ణేభిరితిశాంతిః.
 ౫౧. స్కందోపనిషత్, యజుర్వేదీయా, సహనావపత్వితిశాంతిః.
 ౫౨. త్రిపాద్విభూతిమహానారాయణోపనిషత్, అధర్వణీ, భద్రంకర్ణేభిరితిశాంతిః.
 ౫౩. ఆద్యయతారకోపనిషత్, శుక్లయజుర్వేదీయా, పూర్ణమదఙ్గతిశాంతిః.
 ౫౪. రామరహస్యోపనిషత్, అధర్వణీ, భద్రంకర్ణేభిరితిశాంతిః.
 ౫౫. రామతాపనీయోపనిషత్, అధర్వణీ, భద్రంకర్ణేభిరితిశాంతిః.
 ౫౬. వాసుదేవోపనిషత్, సామవేదీయా, ఆపార్యయన్త్వితిశాంతిః.
 ౫౭. మద్గలోపనిషత్, ఋగ్వేదీయా, వాక్తేమనసీతిశాంతిః.
 ౫౮. కాండిల్యోపనిషత్, అధర్వణీ, భద్రంకర్ణేభిరితిశాంతిః.
 ౫౯. పైంగల్యోపనిషత్, శుక్లయజుర్వేదీయా, పూర్ణమదఙ్గతిశాంతిః.
 ౬౦. భిక్షుకోపనిషత్, శుక్లయజుర్వేదీయా, పూర్ణమదఙ్గతిశాంతిః.
 ౬౧. మహాకోపనిషత్, సామవేదీయా, ఆపార్యయన్త్వితిశాంతిః.
 ౬౨. శారీరకోపనిషత్, యజుర్వేదీయా, సహనావపత్వితిశాంతిః.
 ౬౩. యోగశిఖోపనిషత్, యజుర్వేదీయా, సహనావపత్వితిశాంతిః.
 ౬౪. కురీయతితాపధూతోపనిషత్, శుక్లయజుర్వేదీయా, పూర్ణమదఙ్గతిశాంతిః.
 ౬౫. సన్న్యాసోపనిషత్, సామవేదీయా, ఆపార్యయన్త్వితిశాంతిః.
 ౬౬. పరమహంసపరివ్రాజకోపనిషత్, అధర్వణీ, భద్రంకర్ణేభిరితిశాంతిః.

౬౭. అక్షమాలిరోపనిషత్, ఋగ్వేదీయా, వాజ్మేమనసీతిశాంతిః.
౬౮. అశ్వత్థోపనిషత్, సామవేదీయా, ఆప్యాయంత్యితిశాంతిః,
౬౯. ఏకాక్షరోపనిషత్, యాజుషీ, సహనావవత్ప్వితీశాంతిః.
౭౦. అన్నపూర్ణోపనిషత్, అధర్వణీ, భద్రంకర్ణేభిరితిశాంతిః.
౭౧. సూర్యోపనిషత్, అధర్వణీ, భద్రంకర్ణేభిరితిశాంతిః.
౭౨. అక్షుపనిషత్. యాజుషీ, సహనావవత్ప్వితీశాంతిః.
౭౩. అధ్యాత్మోపనిషత్, వాజసనీయినీ, పూర్ణమదత్తితిశాంతిః.
౭౪. శుండిరోపనిషత్, సామవేదీయా, ఆప్యాయంత్యితిశాంతిః.
౭౫. సాక్షిపనిషత్, సామవేదీయా, ఆప్యాయంత్యితిశాంతిః.
౭౬. అత్తోపనిషత్, అధర్వణీ, భద్రంకర్ణేభిరితిశాంతిః.
౭౭. పాశుపతబ్రహ్మోపనిషత్, అధర్వణీ, భద్రంకర్ణే భిరితిశాంతిః.
౭౮. వరబ్రహ్మోపనిషత్, అధర్వణీ, భద్రంకర్ణే భిరితిశాంతిః.
౭౯. అవధూతోపనిషత్, యాజుషీ, సహనావవత్ప్వితీశాంతిః.
౮౦. త్రిపురాతాపిన్యపనిషత్, అధర్వణీ, భద్రంకర్ణే భిరితిశాంతిః.
౮౧. దేవ్యపనిషత్, అధర్వణీ, భద్రంకర్ణే భిరితిశాంతిః.
౮౨. త్రిపురోపనిషత్, ఋగ్వేదీయా, వాజ్మేమనసీతిశాంతిః.
౮౩. కితోపనిషత్, యాజుషీ, సహనావవత్ప్వితీశాంతిః.
౮౪. భావనోపనిషత్, అధర్వణీ, భద్రంకర్ణే భిరితిశాంతిః.
౮౫. రుద్రహృదయోపనిషత్, యాజుషీ, సహనావవత్ప్వితీశాంతిః.
౮౬. యోగశుండబ్రహ్మోపనిషత్, యాజుషీ, సహనావవత్ప్వితీశాంతిః.
౮౭. భస్మజాబాలోపనిషత్, అధర్వణీ, భద్రంకర్ణే భిరితిశాంతిః.
౮౮. రుద్రాక్షజాబాలోపనిషత్, సామవేదీయా, ఆప్యాయంత్యితిశాంతిః.
౮౯. గణపత్యుపనిషత్, అధర్వణీ, భద్రంకర్ణే భిరితిశాంతిః.
౯౦. దర్శనోపనిషత్, సామవేదీయా, ఆప్యాయంత్యితిశాంతిః.
౯౧. తారసారోపనిషత్, శుక్లయజుర్వేదీయా, పూర్ణమదత్తితిశాంతిః,
౯౨. మహావాణ్యోపనిషత్, అధర్వణీ, భద్రంకర్ణే భిరితిశాంతిః.
౯౩. పంచబ్రహ్మోపనిషత్, యాజుషీ, సహనావవత్ప్వితీశాంతిః.
౯౪. ప్రాణాగ్నిహోత్రోపనిషత్, యాజుషీ, సహనావవత్ప్వితీశాంతిః,
౯౫. గోపాలతపనోపనిషత్, అధర్వణీ, భద్రంకర్ణేభిరితిశాంతిః.
౯౬. కృష్ణోపనిషత్. అధర్వణీ. భద్రంకర్ణేభిరితిశాంతిః.
౯౭. యాజుషలక్ష్మీపనిషత్, శుక్లయజుర్వేదీయా, పూర్ణమదత్తితిశాంతిః.

౯౮. పరాహ్‌పనిషత్, యాజుషీ, సహనావపత్వితిశాంతిః.

౯౯. శాట్వాయసీయోపనిషత్, శుక్లయజుర్వేదీయా, పూర్ణమదఇతిశాంతిః.

౧౦౦. హయగ్రీవోపనిషత్, ఆధర్వణీ, భద్రంకర్ణేభిరితిశాంతిః.

౧౦౧. దత్తాత్రేయోపనిషత్, ఆధర్వణీ, భద్రంకర్ణేభిరితిశాంతిః.

౧౦౨. గారుడోపనిషత్, ఆధర్వణీ, భద్రంకర్ణేభిరితిశాంతిః.

౧౦౩. కలిసంతరణోపనిషత్, యాజుషీ, సహనావపత్వితిశాంతిః.

౧౦౪. జాబాల్యుపనిషత్, సామవేదీయా, ఆచార్యయంత్యితిశాంతిః.

౧౦౫. సౌభాగ్యలక్ష్మ్యుపనిషత్, ఋగ్వేదీయా, వాక్తేమనసీతిశాంతిః.

౧౦౬. సరస్వతీరహస్యోపనిషత్, యాజుషీ, సహనావపత్వితిశాంతిః.

౧౦౭. బహ్వుచోపనిషత్, ఋగ్వేదీయా, వాక్తేమనసీతిశాంతిః.

౧౦౮. మత్తకోపనిషత్, శుక్లయజుర్వేదీయా, పూర్ణమద ఇతిశాంతిః.

ఇత్యష్టోత్తరశతోపనిషదః.

ఓంతత్వత్.

ఓంనమోబ్రహ్మవిద్యాసంప్రదాయ

కర్తృభ్యోవంశస్థిభ్యోనమోమహద్భ్యోనమోగురుభ్యః.

అష్టోత్తరశతోపనిషత్సు

వాజసనేయ సంహితోపనిషత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః. హరిఃఓమ్.

ఓం. పూర్ణ మదః పూర్ణమిదంపూర్ణా త్పుర్ణ ముదచ్యతే,

పూర్ణస్య పూర్ణమాదాయ పూర్ణ మే వావశిష్యతే.

ఓంశాన్తి శాన్తి శాన్తిః.

౧. ఈశావాస్యోపనిషత్.

ఓమ్-ఈశావాస్య మిదగ్ సర్వం యత్ప్ర ష్చ జగత్యాంజగత్,
తేన త్యక్తేన భుజ్జీహ మాగృధః కస్యస్విద్ధనమ్. ౧. కుర్వన్నేవేహ
కర్తాణి జజీవిషే చ్ఛతగ్సమాః, ఏవం త్వయి నాన్యథేతోఽస్తి
కర్తలిప్యతే నరే. ౨. అసుర్యా నామతే లోకా అన్ధేన తమసాఽఽ
వృతాః, తాగ్స్తే ప్రేత్యాభిగచ్ఛన్తి యేకే చాత్మహనో జనాః. ౩.
అనేజదేకం మనసో జవీయో నైన ద్వేవా ఆపుష్వ పూర్వమర్మత్,
తద్ధావతోఽన్యా నత్యేతి తిష్ఠత్తస్మి న్నహ మాతరిశ్వా దధాతి. ౪. తదే
జతి తన్నైజతి తద్దూరే తద్వదన్తికే, తదస్తరస్య సర్వస్య తదు సర్వ
స్యాస్య బాహ్యతః. ౫. యస్తు సర్వాణి భూతాన్యాత్తన్నే వానుపశ్య
తి, సర్వభూతేషు చాత్మానం తతో న విజగుప్సతే. ౬. యస్మి న్సర్వాణి
భూతాని ఆత్మైవాభూ ద్విజానతః, తత్రకోమోహఃకశ్చోక ఏకత్వమను

పశ్యతః. ౭. సపర్యగా చుచ్చక్ర మకాయమన్రణ మన్నావిరగ్ శుద్ధ మపాపవిధమ్, కవిర్నగీషీ పరిభూ స్వయముఖా ర్యాథాతథ్యతా ౨౪౯౯ వ్యదధా చ్చాశ్వతీభ్య స్సమాభ్యః. ౮. అన్ధస్తమః ప్రవిశన్తి యేఽవిద్యా ముపాసతే, తతో భూయథవ తే తమో యడ విద్యా యాగ్ రతాః. ౯. అన్యదే వాహు ర్విద్యయాఽన్య దాహు రవిద్య యా, ఇతి శుశ్రుమ ధీరాణాం యేనస్త ¹ద్విచచక్షిరే. ౧౦. విద్యాం చావిద్యాంచ యస్తద్వేదో భయగ్ సహ, అవిద్యయా మృత్యుం తీర్త్వా విద్యయాఽమృతమశ్ను తే. ౧౧. అన్ధస్తమఃప్రవిశన్తియేఽ సమ్మాభి ముపాసతే. తతో భూయథవ తే తమో యడ సమ్మా త్యాగ్ రతాః. ౧౨. అన్యదే వాహు స్సమ్భవా దన్య దాహు రస మ్భవాత్, ఇతి శుశ్రుమ ధీరాణాం యేనస్తద్విచచక్షిరే. ౧౩. సమ్మా తిచ్ఛ విద్యాశ్చ యస్త ద్వేదోభయగ్ సహ, వినాశేన మృత్యుస్తీర్త్వా సమ్మాత్యా ఽమృత మశ్ను తే. ౧౪. హిరణ్మయేన పాత్రేణ సశ్యస్యాపి హితంముఖమ్, తత్త్వ మ్పాప న్నపాపృణు సత్యధర్తాయ దృష్ట యే. ౧౫. పూష న్నేకర్షేయమసూగ్యప్రాజాపత్యపూహ రశ్మీన్ సమూహ, తేజోయత్రై రూప జ్ఞుల్యాణ తమత త్రైపశ్యామి యోఽ సావసౌ పురుష స్సోఽహమస్మి. ౧౬. వాయురనిల మమృత మథేదం భస్తాన్తగశరీరమ్, ఓం క్రతో స్తర కృతగ్స్తర క్రతో స్తర కృతగ్ స్తర. ౧౭. అగ్నే నయ సుపథారాయే అస్తాన్ విశ్వాని దేవవయు నాని విద్వాన్, యయోధ్యస్త జ్ఞాహురాణ మేనో భూయిష్ఠాంతే నమ ఉక్తిం విధేమ. ౧౮. ఓం పూర్ణమద ఇతి శాన్తిః.

ఇతి వాజసనేయ సంహితోపనిషత్సమూహా.

౨. సామవేదీయ కేనోపనిషత్.

ఆప్యాయస్తు మమాంగాని వాక్పాణ శ్చక్షుశ్శ్రోత్ర మఘో
బల మిద్రియాణి చ సర్వాణి సర్వం బ్రహ్మోపనిషదం ¹మామా
బ్రహ్మనిరాకుర్యాం మామా బ్రహ్మ నిరాకరో దనిరాకరణ మస్తస్వని
రాకరణం మే అస్తు తదాత్త్వాని రతే య ఉపనిషత్సు ధర్మాస్తే మయి
సస్తుతే మయిసస్తు. ఓం శాన్తి శాన్తి శాన్తి.

ఓం. కేనేషితం పతతి ప్రేషితం మనఃకేన ప్రాణః ప్రథమఃప్రైతి
యుక్తః, కేనేషితాం వాచ మిమాం వదన్తి చక్షుశ్శ్రోత్రం క ఉదేవో
యునక్తి. ౧. శ్రోత్రస్య శ్రోత్రం మనసో మనో యద్వాచోహ వాచగ్
స ఉ ప్రాణస్య ప్రాణశ్చక్షుష శ్చక్షు రతిముచ్య ధీరాః పేిత్యాస్తా
ల్లోకా దమృతా భవన్తి. ౨. స తత్ర చక్షు ర్గచ్ఛతి సవాగ్గచ్ఛతి నో
మనో నవిద్మో న విజానీమో యథైతదనుశిష్యాదన్యదేవ తద్విదితా
దఘో అవిదితా దధి, ఇతి శుశ్రుమ పూర్వేషాం యే స స్తద్వ్యాచ
చక్షీనే. ౩. యద్వాచాఽనభ్యుదితం యేన వాగభ్యుద్యతే, తదేవ
బ్రహ్మ త్వం విద్ధి నేదం యదిద ముపాసతే. ౪. య స్తనసా స మనుతే
యే నాహుర్మనోమతమ్, తదేవ బ్రహ్మ త్వం విద్ధి నేదం యదిద ము
పాసతే. ౫. యచ్ఛక్తుమా నపశ్యతి యేన చక్షూగ్పి పశ్యతి, తదేవ
బ్రహ్మ త్వం విద్ధి నేదం యదిద ముపాసతే. ౬. యచ్ఛ్రోత్రేణ నశృణోతి
యేన శ్రోత్ర మిదం శ్రుతం, తదేవ బ్రహ్మ త్వం విద్ధి నేదం యదిద
ముపాసతే. ౭. యత్స్పృణేన సప్రాణితి యేన ప్రాణః ప్రణీయతే,
తదేవ బ్రహ్మ త్వం విద్ధి నేదం యదిద ముపాసతే. ౮.

ఇతి ప్రథమః ఖండః.

యది మన్యనే సువేదేతి దభ్రమేవాపి నూనం త్వం వేత్థ
బ్రహ్మణో రూపమ్, యదస్య త్వం యదస్యచ దేవేష్వభ సు మీ

మాంస్య మేవ తే మన్యే విదితమ్. ౯. నాహం మన్యే సువేదేతినో న వేదే
తివేదచ, యో న స్తద్వేద తద్వేద నో నవేదేతి వేదచ. ౧౦. యస్యా
మతం తస్యమతం మతం యస్య న వేద సః, అవిజ్ఞాతం విజానతాం
విజ్ఞాత మవిజానతామ్. ౧౧. ప్రతిబోధ విదితం మత మమృతత్వంహి
విద్వతే, ఆత్మనా విద్వతే వీర్యం విద్యయా విద్వతేఽమృతమ్. ౧౨.
ఇహచేదవేదీ దధ సత్య మస్తి సచే దిహా వేదీ స్తహతీ వినష్టిః, భూ
తేషు భూతేషు విచింత్యధీరాఃప్రేత్యాస్తాల్లోకా దమృతాభవన్తి. ౧౩.
ఇతి ద్వితీయః ఖండః.

బ్రహ్మహ దేవేభ్యో విజగ్యే తస్యహ బ్రహ్మణో విజయే దే
వాఅమహీయన్త త ఐతన్యాస్సాక మేవాయం విజయోఽస్సాక మేవాయం
మహిమేతి. ౧౪. తద్దైహం విజ్ఞా తేభ్యో హస్మాదుర్భూవత స్తవ్య
జానన్త కిమిదం యక్ష మితి. ౧౫. తేఽగ్ని మబ్రివక్ జాతవేద ఏత
ద్విజాసీహి కిమేతద్యక్ష మితి తథేతి. ౧౬. తదభ్యద్రవ త్త మభ్య
వదత్ కోఽసీతి అగ్నిర్వాఽహ మస్తీత్యబ్రవీజ్ఞాతవేదా వా అహ
మస్తీతి. ౧౭. ¹తస్మిన్స్తువై కిం వీర్య మిత్యపీదగ్ సర్వం దహేయం
యదిదం పృథివ్యా మితి. ౧౮. తస్మై తృణం నిదధావేత ద్దహేతి తదు
పప్రేయాయ సర్వజవేన తన్నశశాక దగ్ధం సతత ఏవ నివవృతే
నైతదశశం విజ్ఞాతం యదేతద్యక్ష మితి. ౧౯. అథ వాయు మబ్రి
వక్ వాయవే తద్విజాసీహి కిమేతద్యక్షమితి తథేతి. ౨౦. త
దభ్యద్రవ త్తమభ్యవద త్కోఽసీతి వాయుర్వా అహ మస్తీత్య బ్రవీన్తా
తరిశ్వావా అహ మస్తీతి. ౨౧. తస్మిన్ స్త్యయి కిం వీర్య మిత్యపీదగ్
సర్వమాదదీయంయదిదం పృథివ్యామితి. ౨౨. తస్మై తృణం నిదధా
వేత దాదత్సేతి త దుపప్రేయాయ సర్వ జవేన త న్నశశా కాదా

తుం సతత ఏవ నివవృతే నైతదశకం విజ్ఞాతుం యదేతద్యక్ష మితి
 ౨౩. అథేంద్ర మబ్జివ స్తఘవన్నేతద్విజానీహి కిమేతద్యక్షమితి
 తథేతి తదభ్యద్రవ తస్మాత్తిరోదధే. ౨౪. స తస్మిన్నేవాకాశేస్తి
 య మాజగామ బహుశోభమానా ముమాంహైరువతీం తాగ్గోహూ
 వాచ కి మేతద్యక్షమితి . ౨౫.

ఇతి తృతీయఃఖండః. ౩.

సా బ్రహ్మేతి హోవాచ బ్రహ్మణో వా ఏత ద్విజయే మహీ
 యధ్వ మితి తతోహైవ విదాంచకార బ్రహ్మేతి. ౨౬. తస్మా ద్వాప
 తే దేవా అతితరా మివాన్యా నేవాక్ యదగ్ని ర్వాయు రింద్ర
 1 స్తేహ్యేన న్నేదిప్తం పస్పర్శుస్తే హ్యేనత్. ప్రథమో విదాఞ్చకార
 బ్రహ్మేతి. ౨౭. తస్మాద్వా ఇంద్రోఽతితరా మివాన్యా దేవాక్
 సహ్యేన న్నేదిప్తం పస్పర్శ సహ్యేనత్ ప్రథమో విదాంచకార బ్రహ్మే
 తి. ౨౮. తస్యైష ఆదేశో యదేతద్విద్యుతోఽవ్యద్యుతదా ఇతీతి
 న్యమిమిషదా ఇత్యధిదైవతమ్ . ౨౯. అథాధ్యాత్మం యదేతద్దచ్చతీవ
 చ మనోఽనేన చైతదుపస్సరత్యభీక్ష్యం సజ్కల్పః. ౩౦. తద్ధతద్వనం
 నామతద్వన మిత్యపాసితవ్యం స యఏతదేవం వేదాఽభిహౌసంసర్వాణి
 భూతాని సంవాఞ్ఞున్తి. ౩౧. ఉపనిషదం భో బ్రూహీ త్యుక్తాత ఉపని
 ష ద్బ్రాహ్మీం వా వత ఉపనిషద మబ్రూమేతి. ౩౨. తస్యై తపో
 దమఃకర్తేతి ప్రతిష్ఠా వేదాఃసర్వాజ్ఞాని సత్య మాయతనమ్. ౩౩. యోవా
 ఏతా మేవం వేదాపహత్య వాప్తాన మనస్తేస్యర్గే లోకే జ్యేయేప్రతితి
 వృత్తిప్రతితిస్థితి. ౩౪. ఇతి చతుర్థఃఖండః. ఆప్యాయన్వితీశాన్తిః.
 ఇతి సామవేదీయతలవకారోపనిష త్సమాప్తా. ఓం తత్సత్.

3. యజుర్వేదీయకరోపనిషత్.

ప్రథమావస్థీ.

ఓం. సహనావవతు, సహనౌభువక్తు, సహవీర్యంకరవావహ్మై.

తేజస్వినావధీతమస్తు మా విద్విషావహై.

ఓం శాన్తిశాన్తిశాన్తిః.

ఓం. ఉశ్కహవైవాజశ్రవసః సర్వవేద సద్వచా, తస్యహనచికే
తానామపుత్రఆస. ౧. తగ్ హకుమారగ్ సంతం దక్షిణాసునీయమా
నాసుశ్రద్ధావివేశసోఽమన్యత. ౨. వీతోదకాజగద్ధృణాదుగ్ధదోహాని
రింద్రిరూః, ఆనన్దానామతే లోకాస్తానగచ్ఛతితాదదత్. ౩. సమోవా
వాచపితరంతతకస్తైమాం దాస్యసీతి. ద్వితీయంతృతీయన్తగ్ హోవా
చమృత్యవేత్వాదచామితి. ౪. బహూనామేమిప్రథమోబహూనా
మేమిమధ్యమః, కిగ్ స్విద్యమస్య కర్తవ్యం యన్తయాఽద్య కరిష్యతి
౫. అనుపశ్య యథాపూర్వే ప్రతిపశ్యతథా పరే, సస్యమివ మర్త్యః
పచ్యతే సస్యమివా జాయతేపునః. ౬. వైశ్వానరః ప్రవిశత్యతిధిర్బ్రా
హ్మణోగృహా, తస్యై తాగ్ శాన్తిం కుర్వన్తి హరవైవస్వతోదకమ్
౭. ఆశాప్రతీక్షే సగ్ధతగ్ సూన్యతాం చేష్టాపూర్వే పుత్ర పశూగ్శ్చ
సర్వా, ఏతద్వృక్షే. పురుషస్యాల్పమేధసో యస్యా నశ్నక్ వసతి
బ్రాహ్మణో గృహే. ౮. తిస్రోరాత్రీ ర్యదవాత్సీ ర్నృహేమేఽనశ్నక్
బ్రహ్మన్న తిధిర్నమన్యః, నమస్తేఽస్తు బ్రహ్మక్ స్వస్తి మేఽస్తు తన్నాత్ప్రీతి
త్రీ వరా వృణీష్య. ౯. శాన్తసంక్ష్మే సుమనా యథాస్యా ద్వి
తమన్యర్ణాతమో మాభిమృతో, త్వత్ప్రీత్యుష్టం మాభివదే త్వతీత
ఏతత్ప్రీయాణాం ప్రథమంవరం వృణే. ౧౦. యథా పురస్తా ద్భవితా
ప్రతీత ఔద్దాలకి రాగుణీర్తత్ప్రీత్యుష్టః, సుఖగ్ రాత్రీ శ్చయితా వీతమ
న్యస్తాద్దదృశివాక్ మృత్యుముఖా త్ప్రీముక్తమ్. ౧౧. స్వర్గే లోకే
సభయం కించనాస్తి సతత్ర త్వంసజరయా బిభేతి, ఉభే తీర్త్వాఽశనా

యాపిపానే శోకాతిగో మోదతే స్వర్గలోకే. ౧౨. సత్స్వ మగ్నిగ్
 స్వర్గ మధ్యేషి మృత్యో ప్రబ్రాహి తగ్ శ్రద్ధధానాయ మహ్యమ్.
 స్వర్గలోకా అమృతత్వం భజంత ఏత ద్ద్వితీయేన పృణే వరేణ. ౧౩.
 ప్రతే బ్రహ్మి తదుమేనిబోధ స్వర్గ్యమగ్ని న్నచికేతోప్రజానః,
 అనంతలోకాస్తి మథో ప్రతిస్థాం విద్ధి¹త్వమేనన్నిహితం గుహయామ్.
 ౧౪. లోకాది మగ్నిం తమవాచ తస్మై యాజ్ఞప్తః కా యావతీ ర్వా
 యథావా, సచాపి త త్ప్రీత్యవద ద్యథోక్త మథాస్య మృత్యుః పున
 రేవాహతుప్తః. ౧౫. తమబ్రహ్మీ త్ప్రీయమాణో మహాత్మా వరం త
 వేహద్య దదామి భూయః, తవైవ నామ్నా భవితా య మగ్నిః
 సృష్కాం చేమా మనేకరూపాం గృహణ. ౧౬. త్రిణాచికేత (త్రిభి
 రేత్య సన్ని త్రికర్తృకృ త్తరతి జన్తమృత్యూ, బ్రహ్మ జప్తందేవ మీష్యం
 విదిత్వానిచాన్యేహుగ్ శాంతి మత్యస్తమేతి. ౧౭. త్రిణాచికేత
 త్రయ మేత ద్విదిత్వా యవవం విద్వాగ్ శ్చినుతే నాచికేతమ్, సమృ
 త్యుపాశాః పురతః ప్రణోద్య శోకాతిగో మోదతే స్వర్గలోకే. ౧౮.
 ఏషతేఽగ్ని ర్నచికేత స్వర్గోన్య యమ పృణీధాద్వితీయేన వరేణ. ఏత
 మగ్నిం తవైవ ప్రవక్ష్యంతిజనా స స్తృణీయం వర న్నచికేతో పృణీష్వ
 ౧౯. యేయం పేత్రేవిచికిత్సా మనుష్యేఽస్తీత్యేకే నాయమస్తీతి చైకే
 ఏత ద్విద్యా మనుశిష్ట స్త్వయాహంవరాణా మేష వర స్తృతీయః. ౨౦.
 దేవై రత్రాపినిచికిత్సంతం పురా నహిసువిజ్ఞేయ మణురేషధర్తః,
 అన్యం వరం నచికేతో పృణీష్వ మామోపగోష్ఠీ రతి మా సృజైనమ్.
 ౨౧. దేవై రత్రాపి విచికిత్సంతం కిల త్వచ్ఛ మృత్యో యన్నసువిజ్ఞే
 యమాత్, వక్తాచాస్య త్వాద్భుగన్యో స లభ్యానాన్యోపరస్తుల్యఏతస్య
 కశ్చిత్ . ౨౨. శతాయుషః పుత్రపౌత్రాః పృణీష్వ బహూః పశూః
 హస్తీ హిరణ్య మశ్వాః, భూమే ర్నహదాయతనం పృణీష్వ స్వయంచ

జీవ శరదో యావదిచ్ఛసి. ౨౩. ఏతత్తుల్యం యదిమన్యసే వరం
 వృణీష్వ విత్తం చిరజీవికాఞ్చ, మహాభూమా నచికేతస్త్యమేధి కా
 మా నా న్త్వా కామభాజం కరోమి. ౨౪. యేయేకామా దుర్లభా
 మర్త్యలోకే సర్వాః కామాగ్శ్చస్తతః ప్రార్థయస్య, ఇమా రామా
 స్సరథా స్సతూర్యా న హీదృశా లంభనీయా మనుష్యైః, ఆభి ర్తత్ప్రీ
 త్తాభిః పరిచారయస్య నచికేతో మరణం మానుప్రాక్షీః. ౨౫. శోష్
 భావా మర్త్యస్య యద స్త కైతత్ సర్వేస్త్రియాణాం జరయన్తి
 తేజః, ౨౬. సర్వం జీవిత మల్ప మేవ తవైవ వాహ స్తవసృత్యగీతే.
 ౨౭. నవిత్రేన తర్పణీయో మనుష్యోలస్సామహే విత్త మద్రాక్ష
 చేత్త్వా, జీవిష్యామో యావదీశిష్యసి త్వంవరస్తు మే వరణీయస్సవవ.
 ౨౮. అజీర్యతా మనృతానా ముపేత్య జీర్యన్నర్త్యః క్షధః ప్రజా
 నః, అభిధ్యాయః వర్ణరతిప్రమోదాననతిదీర్ఘజీవితే కోరమేత.
 ౨౯. యస్మిన్నిదం విచికిత్సంతిమృత్యో యత్సాంపురాయే మహా
 తిబ్రాహి నస్తత్, యోఽయం వరో గూఢ మనుప్రవిష్టో నాన్యం
 తస్మాన్నచికేతా వృణీతే. ౩౦.

ద్వితీయావల్లి.

అన్య ఛేయోఽన్య దుతైవ ప్రేయ స్తే ఉభే నానాధేవురు
 షగ్సినీతః! తయో శ్చేయ ఆదదానస్య సాధు భవతిహీయతేఽర్థాద్య
 ఉ ప్రేయో వృణీతే. ౧. శ్రేయశ్చ ప్రేయశ్చ మనుష్య మేతస్తా సంపరీ
 త్యవివినక్తి ధీరః, శ్రేయోహి ధీరోఽభిప్రేయసో వృణీతే ప్రేయో మం
 దో యోగక్షేమా ద్వృణీతే. ౨. సత్యం ప్రియాన్ ప్రియరూపాగ్శ్చ
 కామా నభిధ్యాయ స్మచికేతోఽత్యస్రాక్షీః, నైతాగ్సృజ్జాం విత్తమ
 యా మవాప్తోయస్యాం మజ్జన్తి బహవోమనుష్యాః. ౩. దూర మేతే
 విపరీతే విమూచీ అవిద్యా యాచ విద్యేతిజ్ఞాతా, విద్యా¹భీష్మినంచకే

తనం మన్యే న త్వా కామాబహవోలోలుపస్తః. ౪. అవిద్యాయా
మస్తరే వర్తమానాః స్వయంధీరాః పండితం మన్యమానాః, దంద్ర
మ్యమానాః పరియంతి మూఢా అన్ధే¹నేవ నీయమానా యథాన్ధాః.
౫. నసాంపరాయః ప్రతిభాతి బాలం ప్రమాద్యంతం పితృమోహేన
మూఢమ్, అయం లోకో నాస్తి పర ఇతి మానీ పునఃపున ర్వశ
మాపద్యతే మే. ౬. శ్రవణాయాపి బహుభి ర్యోనలభ్యః శృణ్వంతో²
పి బహవో య న్నవిద్యుః, ఆశ్చర్యో వక్త్రకుశలో³ఽన్యలభ్యా⁴ఽశ్చర్యో
జ్ఞాతా కుశలానుశీప్తః. ౭. న నరేణావరేణ ప్రోక్త ఏష సువిజ్ఞేయో బహు
ధా చిన్త్యమానః, అనన్యప్రోక్తే గతి రత్ర నాస్యణీయా⁵ హ్యతర్క్య
మణు ప్రమాణాత్. ౮. నైషా తక్మేణ మతి రాపనేయా ప్రోక్తా⁶న్యేనై
వ సుజ్ఞానాయ ప్రేప్త, యాం త్వ మాపఃసత్యభృతి ర్భూతాపిత్యాదృష్ణా
భూయా న్నచికేతః ప్రప్తా. ౯. జానామ్యహగ్ శేవధి రిత్యనిత్యం నహ్య
ద్రువైః స్రాప్యతేహి ధ్రువం తిత్, తతో మయా⁷నాచికేత శ్చితో⁸ఽగ్ని
రనిత్యై ద్రివైః స్రాప్తవానస్తి నిత్యమ్. ౧౦. కామస్యా⁹ప్తిం జగతఃప్రతి
ష్ఠాం క్రతో¹⁰ రానన్త్య మభయస్య పారం, స్తోమమహ దురు గాయం
ప్రతిష్ఠాందృష్ట్యాభృత్యాధీరో నదికేతో¹¹ఽత్యస్తాక్షీః. ౧౧. తందుర్దర్శం
గూఢమనుప్రవిష్టం గుహాహితంగహ్వరేష్ఠంపురాణమ్, అధ్యాత్మయో
గాధిగమేన దేవం మత్వాధీరో హర్ష శోకాజహతి. ౧౨. ఏత చ్ఛ్రీ
త్వా సంపరిగృహ్యమర్త్యః¹² ప్రగృహ్యధర్మ్య మణుమేతమాప్య,
సమోదతేమోదనీయగ్ హి, లభ్యా వివృతగ్ సద్వ నచికేతనం మన్యే.
౧౩. అన్యత్ర ధర్మా దన్యత్రాధర్మాదన్యత్ర స్తాత్మతాకృతాత్, అన్య
త్ర భూతా చ్చ భవ్యా చ్చయత్త త్వశ్యతి తద్వద. ౧౪. సర్వే వేదా
యత్పద మామసంతితపాగ్ సి సర్వాణిచ యద్వదంతి, యదిచ్ఛంతో బ్ర
హ్మచర్యంచరంతితేవదగ్ సంగ్రహేణబ్రవీమ్యేమిత్యేతత్. ౧౫. ఏత
ద్ధ్యేవాక్షరం బ్రహ్మ¹³ ఏత దేవాక్షరం పరమ్, ఏత ద్ధ్యేవాక్షరం జ్ఞాత్వా

1 నైవ. 2 నచి. 3 స్తోమం. 4 ప్రవృహ్య. 5 త్వశ్యసి. 6 హ్యేత.

యో యదిచ్ఛతి తస్య తత్. ౧౬. ఏతదాలంబనగ్ శ్రేష్ఠ మేత దాలంబ సంపరమ్, ఏతదాలంబనం జ్ఞాత్వా బ్రహ్మలోకే మహీయతే. ౧౭. నజా యతే మ్రియతే వా విపశ్చిన్నాయం కుతశ్చిన్న బభౌవ కశ్చిత్, అజో నిశ్య శ్శాశ్వతోఽయంపుగాణో నహస్యతే హస్యమానే శరీరే. ౧౮. హంతాచేన్తస్యతేహంతుగ్ హత శ్చేన్తస్యతే హతమ్, ఉభా తౌ నవిజానీతో నాయగ్ హంతి న హస్యతే. ౧౯. అణో రణీయా స్తహతో మహీయా నాత్తాస్య జంతో ర్నిహీతో గుహయామ్, తమ క్రతుః పశ్యతి వీతశోకో ధాతుః ప్రసాదా న్నహీమానమాత్మనః. ౨౦. ఆసీనో దూరం వ్రజతి శయానోయాతి సర్వతః, కస్తం మదామదం దే వంమదన్యోజ్ఞాతుమర్హతి. ౨౧. అశరీరగ్ శరీరే వ్యవస్థేష్ఠవస్థితమ్, మ హాన్తంవిభు మాత్మానం మత్వాధీరో నశోచతి. ౨౨. నాయమాత్మా ప్రవచనేనలభ్యోన మేధయానబహునాశ్రుతేన, యమేవైషవృణుతే తేన లభ్య స్తస్యైష ఆత్మావృణుతే తనూగ్ స్వామ్. ౨౩. నావిత్తోదుశ్చ రితా న్నాశానో నా సమాహితః, నాశాన్తమానసో వాపిప్రజ్ఞానేనైన మాఘ్నయాత్. ౨౪. యస్యబ్రహ్మచ క్షత్రంచ ఉభేభవతఃపిదనమ్, మృత్యుర్యశ్యాపనేచనగకర్ణా వేద యత్ర సః. ౨౫.

తృతీయావల్లి.

ఋతం పిబంతా సుకృతస్య లోకే గుహం ప్రవిష్టౌ పరమే పరాధే, ఛాయాతపా బ్రహ్మవిదో వదంతి పశ్చాన్నయో యేచ త్రిణా చికేతాః. ౧. య స్నేతు రిజానానా మక్షరం బ్రహ్మ యత్పరమ్, అభ యం తీర్తిర తాం పారం నాచికేతగ్ శకేమహి. ౨. ఆత్మానగ్ రథినం విద్ధి శరీరగ్ రథమేవతు, బుద్ధిన్తు సారథం విద్ధి మనః ప్రగ్రహమేవచ. ౩. ఇంద్రియాణి హయా నాహు ర్విషయాగ్స్తేషు గోచరాన్, ఆత్మేంద్రి

ద్రియమనోయుక్తం భోక్తే త్యాహు ర్ననీషిణః. ౪. య స్త్వవిజ్ఞానవా
 న్భవత్యయుక్తేన మనసా సదా, తస్యేన్ద్రియాణ్యవశ్యాని దుష్టాశ్వా
 ఇవ సారథేః. ౫. యస్తు విజ్ఞానవా న్భవతి యుక్తేన మనసా సదా,
 తస్యేన్ద్రియాణి వశ్యాని సదశ్వా ఇవ సారథేః. ౬. య స్త్వవిజ్ఞాన
 వాన్ భవత్యమనస్కు స్సదాఽశుచిః, న స తత్పద మాప్నోతి సగ్
 సారం చాధిగచ్ఛతి. ౭. యస్తు విజ్ఞానవా న్భవతి సమనస్కు స్సదా
 శుచిః, సతు తత్పద మాప్నోతి యస్తా ద్భూయో నజాయతే. ౮. విజ్ఞా
 నసారథి ర్యస్తు మనః ప్రగ్రహవా న్నరః, సోఽధ్వనః పార మాప్నోతి
 తద్విజ్ఞానః పరమం పదమ్. ౯. ఇంద్రియేభ్యః పరా హ్యర్థా అర్థేభ్యశ్చ
 పరం మనః, ¹మనసశ్చ పరా బుద్ధి ర్బుద్ధే రాత్వా మహా న్నరః. ౧౦.
 మహతః పరమవ్యక్త మవ్యక్తా త్పురుషః పురుషాన్నపరం
 కించి త్సా కాష్టా సా పరా గతిః. ౧౧. ఏష సర్వేషు భూతేషు
 గూఢోఽత్మా సప్రకాశతే, దృశ్యతే ²త్వగ్న్యాయా బుద్ధ్యా సూక్ష్మ
 యా సూక్ష్మదర్శిభిః. ౧౨. యచ్ఛే ద్వాజ్ఞనసీ ప్రాజ్ఞ స్తదన్యచ్ఛే ద్వాన
 ఆత్మని, జ్ఞానమాత్మని మహతి నిరుచ్ఛే త్త దన్యచ్ఛే చ్ఛాన్త ఆత్మని. ౧౩.
 ఉత్తిష్ఠత జాగ్రత ప్రాప్య వరాన్నిబోధత, తురస్య ధారా నిశితా దుర
 త్యయా దుర్గం పథ స్త త్కవయో వదన్తి. ౧౪. అశబ్ద మస్పర్శ మరూ
 ప మవ్యయం తథా రసు సిత్య మగన్ధవచ్ఛ యత్, అనాద్యనంతం
 మహతః పరం ధ్రువం నిచాయ్య తస్మై త్యుముఖా త్ప్రముచ్యతే. ౧౫.
 నాచికేత ముపాఖ్యానం మృత్యుప్రాక్తగ్ సనాతనమ్, ఉక్త్వా శ్రుత్వాచ
 మేధావీ బ్రహ్మలోకే షహీయతే. ౧౬. య ఇమం పరమం గుహ్యం
 శ్రావయే ద్భ్రహ్మ సంపది, ప్రయత శ్శ్చార్థకాలేవా తదానంతాయ
 కల్పతే, తదానంతాయ కల్పత ఇతి. ఇతి తృతీయావల్లీ.

ఇతి ప్రథమోఽధ్యాయ స్సమాప్తః.

ద్వి తీ యో ౭ ధ్యా యః.

చతుర్థవల్లీ.

ఓం. పరాశ్చి ఖాని వ్యతృణ త్న వ్యయంభూ ప్రస్తా త్పరా జ్వశ్యతి
 నాంతరాత్మ, కశ్చిధీరః ప్రత్య గాత్తాన మైశ్చ దావృత్త చక్షు రమృ
 తత్వ మిచ్ఛత్. ౧. పరాచః కామా ననుయన్తి బాలా స్తే మృత్యో
 ర్యన్తి వితతస్య పాశమ్, అథ ధీరా అమృతత్వం విదిత్వా ధ్రువ మధ్రువే
 ప్సిహా న ప్రార్థయన్తే. ౨. యేన రూపం రసం గన్ధం శబ్దా స్పర్శాగ్
 శ్చ మైథునాన్, ఏతేనైవ విజానాతి కిమత్ర పరిశిష్యతే, ఏతద్వైతత్.
 ౩. స్వస్మాన్తం జాగరితాంతం చోభా యే నానువశ్యతి, మహాన్తం
 విభు మాత్మానం మత్వా ధీరో న శోచతి. ౪. య ఇమం ¹మద్వధం
 వేద ఆత్మానం జీవ మన్తికాత్, ఈశానం భూతభవ్యస్య న తతో విజ
 గుప్సతే, ఏత ద్వైతత్. ౫. యః పూర్వంతపసో జాత మధ్యః
 పూర్వ మజాయత. గుహం ప్రవిశ్య తిష్ఠన్తం యో భూతేభి ర్వ్యవశ్యత,
 ఏతద్వైతత్. ౬. యా ప్రాణేన సంభవ త్యదితి ద్వేవతా మయీ, గుహం
 ప్రవిశ్య తిష్ఠంతీం యాభూ తేభి ర్వ్యజాయత, ఏత ద్వైతత్. ౭.
 అరణ్యో ర్నిహితోజాత వేదా గర్భ ఇవ సుభృతో గర్భిణీభిః, దివే
 దివ ఈడ్యోజాగ్రవద్భిర్వా విష్ట ద్భిర్ననుష్యేభి రగ్నిః. ౮. యతశ్చో
 దేతీ సూర్యోఽస్తయ త్రచ గచ్ఛతి, తం దేవా స్సర్వేఽన్య తాస్తదు
²నాన్యేతికశ్చన, ఏతద్వైతత్. ౯. య దేవేహ తదిముత్రయ దముత్రతద
 నిహ, మృత్యో స్స మృత్యు మాప్నోతి యఇహా నానేవ పశ్యతి. ౧౦.
 మనసైవేద మాప్తవ్యం నేహ నానాన్తి కించన, మృత్యో స్సమృ
 త్యుం గచ్ఛతి య ఇహా నానేవ పశ్యతి. ౧౧. అక్ష్మణమాత్రః పురుషో
 మధ్య ఆత్మ నితిష్ఠతి, ఈశానో భూతభవ్యస్యనతతే విజగుప్సతే, ఏతద్వై
 తత్. ౧౨. అక్ష్మణమాత్రః పురుషో జ్యోతి రి వాధూమకః, ఈశానో
 భూతభవ్యస్య సవవాద్య సఉవిశ్వః, ఏతద్వైతత్. ౧౩. యథోదకం

దుర్గేష్వప్తం పర్వతేషు విధావతి, ఏవంధర్మాకృత్యం పృథక్చశ్యం స్తానే వాను విధావతి ౧౪. యథోదకం శుద్ధే శుద్ధ మాసిక్తం తాదృగేవ భవతి, ఏవం మునే ద్విజానత ఆత్మా భవతి గౌతమ.

పంచమీవల్లి.

పుర మేకాదశద్వార మజస్యావక్రచేతసః, అనుష్ఠాయ న శోచతి విముక్తశ్చ పిముచ్యతే, ఏతద్వైతత్. ౧. హగ్న శ్శుచిష ద్వసు రస్తరిక్ష సద్ధోతా వేదిష దతిధిద్ధరోణ సత్, సృషద్వర సద్భ తసద్వ్యోమే సదబ్జా గోజా ఋతజా అద్రిజా ఋతం బృహత్. ౨. ఊర్ధ్వం ప్రాణ మున్నయత్యపానం ప్రత్యగస్యతి మధ్యే వామన మాసీసం విశ్వేదేవా ఉపాసతే. ౩. అస్య విస్రగ్నమానస్స శరీరస్థస్య దేహినిః, దేహో ద్విముచ్యమానస్య కి మత్ర పరిశిష్యతే, ఏతద్వైతత్. ౪. న ప్రాణేన నాపానేన మర్త్యో జీవతి కశ్చన, ఇతరేణతు జీవన్తి యన్తిన్నేతా పుపాశ్రితౌ. ౫. హస్త తదదం ప్రవక్ష్యామి గుహ్యం బ్రహ్మ సనాతనమ్, యథాచ మరణం ప్రాప్య ఆత్మా భవతి గౌతమ. ౬. యోని మన్యే ప్రపద్యన్తే శరీరత్వాయ దేహినిః, స్థాణు మన్యేననుసం యన్తి యథాకర్తృ యథాశ్రుతం. ౭. యఏష సుప్తేషు జాగర్తి కామం కామం పురుషో నిర్దిమాణః, తదేవ శుక్రంతద్భ్రష్టా తదేవామృతము చ్యతే, తస్మిన్లోకాశ్రితా స్సర్వే తదు నాత్యేతికశ్చన, ఏతద్వైతత్. ౮. అగ్ని ర్యథైకో భవనం ప్రవిష్టో రూపం రూపం ప్రతిరూపో బభూవ, ఏకస్తథా సర్వభూతాంతరాత్మా రూపం రూపం ప్రతిరూపో బహిశ్చ. ౯. వాయు ర్యథైకో భవనం ప్రవిష్టో రూపం రూపం ప్రతిరూపో బభూవ, ఏకస్తథా సర్వభూతాంతరాత్మా రూపంరూపంప్రతిరూపో బహిశ్చ. ౧౦. సూర్యో యథా సర్వలోకస్య చక్షుర్నశిష్య తే చాక్షు మైర్బాహ్యదోషైః, ఏకస్తథా సర్వభూతాంతరాత్మా నశిష్యతేలోక దుఃఖేన బాహ్యః. ౧౧. ఏకో వశీ సర్వభూతాంతరాత్మా ఏకం రూపం బహుధా యఃకరోతి, త మాత్మస్థం యేననుపశ్యన్తి ధీరా స్తేషాగ్

సుఖగ్ శాశ్వత స్నేతరేమామ్. ౧౨. నిత్యోఽనిత్యానాం చేతన శ్చేత
నానా మేకో బహూనాం యో విదధాతి కామాన్, తమాత్తస్య
యేనుపశ్యన్తి ధీరా స్తేషాం శాన్తి శ్శాశ్వతీ నేతరేమామ్. ౧౩. తదేత
దితి మన్యస్తేఽనిర్దేశ్యం పరమం సుఖమ్, కథన్న తద్విజానీయాం కిము
భాతి విభాతివా. ౧౪. న తత్ర సూర్యో భాతిన చంద్ర తారకం నేమా
విద్యుతో భాన్తి కుతోఽయ మగ్నీః, తమేవ భాన్త మనుభాతిసర్వంత
స్యభాసా సర్వ మిదం విభాతి.

ష స్థీ వ స్థీ.

ఊర్ధ్వమూలోఽవాక్పాఖవషోఽశ్వత్థ స్సనాతనః, తదేవ శుక్రం
తద్బుహ్న తదేవామృత ముచ్యతే, తస్మిన్లోకాశ్రితా స్సర్వే తదు
నాత్యేతి కశ్చన, ఏతద్వైతత్. ౧. యదిదం కించ జగత్సర్వం ప్రాణ ఏజ
తినిస్సృతమ్, మహద్భయం వజ్ర ముద్యతం య ఏత ద్విదుర మృతా
స్తే భవన్తి. ౨. భయా దస్యాగ్ని స్తపతి భయా త్తపతి సూర్యః,
భయా దింద్రశ్చ వాయుశ్చ మృత్యుర్ధావతి పంచమః. ౩. ఇహ చేదశ
కదోద్ధృం ప్రాకృరీరస్య విస్రసః, తత స్సగ్ధేషు లోకేషు శరీరత్వాయ
కల్పతే. ౪. యథా దర్శే తథాత్మని యథా స్వప్నే తథా పితృలోకే
యథాప్రు పరీన దదృశే తథా గర్భర్విలోకే చ్ఛాయాతపయో రివ
బ్రహ్మలోకే. ౫. ఇన్ద్రియాణాం పృథగ్భావ ముదయాస్త మయాచ
యత్, పృథగుత్పద్యమానానాం మత్వా ధీరో నశోచతి. ౬. ఇన్ద్రియే
భ్యః పరం మనో మనస స్సత్త్వ ముత్తమం, సత్త్వా దధి మహానాత్మా
మహతోఽవ్యక్త ముత్తమమ్. ౭. అవ్యక్తా త్తు పరః పురుషో వ్యాపకో
లింగ ఏవచ, యత్ జ్ఞాత్వా ముచ్యతే జన్తురమృతత్వంచగచ్ఛతి. ౮.
న సందృశే తిష్ఠతి రూప మస్య న చక్షుషా పశ్యతి కశ్చనైనమ్, హృదా
మనీషా మనసా భిక్షప్తో య ఏత ద్విదు రమృతా స్తేభవన్తి. ౯. యదా
పంచాపతిష్ఠన్తే జ్ఞానాని మనసా సహ, బుద్ధిశ్చ న విచేష్టతే తామా

హుః పరమాం గతిమ్. ౧౦. తాం యోగ మితి మన్యస్తే స్థిరా మిన్ద్రి
యథారణామ్, అప్రమత్త స్తదా భవతి యోగోహి ప్రభవాప్యయా.
౧౧. నైవ వాచాన మనసా స్రాప్తుం శక్యో నచక్షుషా, అస్తీతి బ్రువ
తోఽన్యత్ర కథం తదుపలభ్యతే. ౧౨. అస్తీత్యేవోపలభ్యస్య స్తత్వ
భావేనచోభయోః, అస్తీత్యేవోపలభ్యస్య తత్త్వభావః ప్రసీదతి.
౧౩. యదాసర్వే ప్రముచ్యస్తే కామాయేఽన్య హది శ్రితాః,
అథమర్త్యోఽమృతో భవత్యత్ర బ్రహ్మ సమశ్నుతే. ౧౪. యదా స
ర్వేప్రభిద్యస్తే హృదయస్యేహగ్రన్థయః, అథ మర్త్యోఽమృతో
భవత్యేతావదనుశాసనమ్. ౧౫. శతంచైకాచ హృదయస్య నాడ్యస్తా
సాం మూర్ధాన మభినిస్సృతైకా, తయోర్ధ్వమాయన్నమృతత్వ మేతి
విష్వజ్జన్యా ఉత్క్రమణేభవన్తి. ౧౬. అంగుష్ఠమాత్రః పురుషోఽంతరా
త్తా సదా జనానాం హృదయే సన్నివిష్టః, తం స్వాచ్ఛరీరాత్ప్రవృషే
న్మజ్జాదివేషీకాంధార్యేణ, తం విద్యా చ్ఛుక్ర మమృతం తం విద్యా
చ్ఛుక్ర మమృత మితి. ౧౭. మృత్యుప్రోక్తాం నచికేతోఽథ లభ్యా
విద్యామేతాంయోగవిధిశ్చ కృత్స్నమ్, బ్రహ్మ ప్రాప్తో విరజోఽభూ ద్వి
మృత్యు రన్యోఽప్యేవం యోవిదధ్యాత్త మేవ.

సహనావవ త్వితి శాన్తిః.

ఇతి ద్వితీయోఽధ్యాయః, కతోపనిషత్సమాప్తా.

౪. అథర్వవేదీయ ప్రశ్నోపనిషత్.

ఓమ్. భద్రం కర్ణేభి శృణుమూమదేవాః, భద్రంపశ్యేమాక్ష
భి ర్యజత్రాః, స్థిరై రంగై స్తుప్తువాగ్నస్తనూభిః, వ్యశేమ దేవ
హితం యదాయుః, స్వస్తి నఇంద్రో వృద్ధశ్రవాః, స్వస్తి నః పూషా

విశ్వవేదాః, స్వస్తి న స్తాక్ష్యో అరిష్టనేమిః, స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దదాతు.

ఓం శాంతి శాంతి శాంతి.

ప్రథమః ప్రశ్నః

హరిః ఓమ్. సుకేశాచ భారద్వాజః శైబ్యశ్చ సత్యకామః సౌర్యా
యణీచ గార్గ్యః కాశల్య శ్చాశ్వలాయనో భార్గవో వైదర్భిః కబంధీ
కాత్యాయన స్తేహోతే బ్రహ్మశరాః బ్రహ్మగిష్ఠాః పరంబ్రహ్మన్వేషమాణా
ఏషహవై తత్సర్వం వక్ష్యతీతి తేహ సమిత్పాణయో భగవన్తం పిష్ప
లాద ముపపన్నాః. ౧. తాన్ హ సముషే రువాచ భూయ ఏవ తపసా
బ్రహ్మచర్యేణ శ్రద్ధయా సంవత్సరం సంవత్సరథ యథాకామం ప్రశ్నాన్
పృచ్ఛథ యది విజ్ఞాన్యామః సర్వం హవో వక్ష్యామ ఇతి. ౨. అథ కబ
ంధీ కాత్యాయన ఉపేత్య పప్రచ్ఛ భగవన్ కుతోహవా ఇమాః ప్రజాః
యన్త ఇతి. ౩. తస్మై సమోవాచ ప్రజాకామోవై ప్రజాపతిః పతపో
ఽతప్యత సతప స్తప్త్యా సమిధునముత్పాదయతే, రయించ ప్రాణంచ త్యేతౌ
మేబహుధా ప్రజాః¹ కరిష్యత ఇతి. ౪. ఆదిత్యోహవై వాగ్నిరో రయిరే
వచస్త్రిమాః రయిర్వాఏత త్సర్వం యన్తూ ర్తం శ్చామూర్తశ్చ తస్మాన్తూ
ర్తిరేవ రయిః. ౫. అథాదిత్యః ఉదయన్య త్ప్రాచీం దిశం ప్రవిశతి తేన
ప్రాచ్యాన్ ప్రాణాన్ రక్షిషు సన్నిధతే, యద్దక్షిణాయత్ప్రతీచీయ
దుదీచీం యదధో యదూర్ధ్వం యదన్తరాదిశోయ త్సర్వం ప్రకాశయ
తి తేన సర్వాన్ ప్రాణాన్ రక్షిషు సన్నిధతే. ౬. సఏష వైశ్వానరో విశ్వ
రూపః ప్రాణోఽగ్నిరుదయతే తదేతద్దృచాభ్యుక్తమ్. ౭. విశ్వరూపం హ
రిణం జాతవేదసంపరాయణం జ్యోతిరేకం తపన్తం, సహస్ర రక్షి శ్శతధా
వర్తమానః ప్రాణః ప్రజానా ముదయ త్యేష సూర్యః. ౮. సంవత్సరో
వై ప్రజాపతిస్త స్యాయనే దక్షిణం చోత్తరంచ తద్వేహవై తదిష్టా
పూర్తే కృత మిత్యుపాసతే తే చాన్ద్రమసమేవలోకమభిజయంతే త
ఏవపునరావర్తంతే తస్మా దేతేఋషయః ప్రజాకామా దక్షిణం ప్రతిప

ద్యస్తే, ఏషహవై రయిర్యః సిన్ధుయాణః. ౯. అథోత్తరేణ తపసా
 బ్రహ్మచర్యేణ శ్రద్ధయా విద్యయాత్తాన మన్విష్యాదిత్య మభిజయస్త
 ఏత ద్వై సాగ్రానామాయతన మేత దమృత మభయ మేత త్వరాయ
 ణ మేతస్సన్న పునరావర్తంత ఇత్యేష నిరోధః. తదేషశ్లోకః. ౧౦.
 పశ్యసాదం పితరం ద్వావశాశృతిం దివ ఆహుః పరే అధోపురిషిణమ్,
 అథేమేఅన్యఉపరేవిచక్షణం సప్త చక్రే షడరఆహు రర్పిత మితి. ౧౧.
 మానోవై ప్రజాపతి స్తస్య కృష్ణపక్షఏవరయః శుక్లః ప్రాణ స్తస్మాదే
 తేఋషయ శ్శుక్లః ఇష్టిం కర్వన్తితర ఇతరస్తిక్. ౧౨. అహూరా
 తో వై ప్రజాపతి స్తస్యాహరేవప్రాణోరాత్రి రేవ రయః ప్రాణం వా
 ఏతే ప్రస్కందగ్ని, యేదివా రత్యా సంయుజ్యస్తే బ్రహ్మచర్యమేవ త
 ద్యద్రాత్రో రత్యా సంయుజ్యస్తే. ౧౩. అన్నంవై ప్రజాపతి స్తతో హ
 వై తద్రేత స్తస్మాదిమాః ప్రజాయస్త ఇతి. ౧౪. తద్వేహవైతత్ప్రజాప
 తివ్రతశ్చురన్తి 'తే మిథునముత్పాదయస్తే, తేసామేవైష బ్రహ్మలోకో
 యేహం తపో బ్రహ్మచర్యంయేషు సత్యంప్రతిష్ఠితమ్. ౧౫. తేహమసా
 విరజో బ్రహ్మలోకో న యేషుజహ్న మస్మతం నమాయాచేతి.

ద్వి తీ యః ప్ర శ్నః.

అథ హౌనం భార్గవో వైదభ్యః పప్రచ్ఛ, భగవన్ క త్యేవ దే
 వాః ప్రజాం విధారయస్తే కతరఏతత్ప్రకాశయస్తే కః పునరేహం
 వరిష్ఠఇతి. ౧. తస్మైసహేహావాచాకాశో హవా ఏష దేవోవాయు
 రగ్నిరాపః పృథివీ వాఙ్మనశ్శక్తుశ్శోత్రంచ, తే ప్రకాశ్యాభివదన్తి
 వయ మేతద్భాణ మవప్తభ్యసిధారయామః. ౨. తాన్ వరిష్ఠః ప్రాణ
 ఉవాచ, మా మోహ మాపద్యధాహ మేనైతత్ పంచధాత్మానం
 ప్రవిభజ్యైతద్భాణ మవప్తభ్య విధారయామితి. ౩. తేఽశ్రద్ధధానా
 బభూవుః సోఽభిమానా దూర్ధ్వముక్తాగ్రిమత ఇవతస్తి న్నతాగ్రి

మత్యభేదరే సర్వ ఏవో త్క్రామస్తే తస్మిన్ శ్చ ప్రతిష్ఠమానే సర్వ ఏవ ప్రతిష్ఠస్తే. తద్యథామక్షికా మధుకరరాజాన ముత్క్రామస్తం సర్వా ఏవోత్క్రామస్తే ¹తస్మిన్ శ్చ ప్రతిష్ఠమానే సర్వా ఏవ ²ప్రాతిష్ఠస్త ఏవం వాఙ్మన శ్చక్షుః శ్రోత్రంచతే ప్రీతాః పాణంస్తున్వన్తి. రవహోఽగ్ని స్తప త్యేష సూర్యఏష పర్జన్యో మమవా నేషవాయుః, ఏష పృథవీ రయి ర్దేహః సదసచ్చామృతఞ్చ యత్. ౫. అరాధవ రథనాభా ప్రాణే సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్, ఋచో యజుగ్షి సామాని యజ్ఞః క్షత్రం బ్రహ్మచ. ౬. ప్రజాపతి శ్చరసి గర్భే త్వ మేవ ప్రతిజాయనే, తుభ్యం ప్రాణ ప్రజా స్త్విమా బలిం హరన్తి యః ప్రాణైః ప్రతితిష్ఠసి. ౭. దేవా నామసి వహ్ని తమః సిత్యాణాం ప్రథమా స్వధా, ఋషీణాం చరితం సత్యమధర్వాంగిరసా మసి. ౮. ఇన్ద్రో స్త్వం ప్రాణ తేజసా రుద్రోఽసి పరరక్షితా, త్వమస్తరిక్షే చరసి సూర్య స్త్వం జ్యోతిపాంపతిః. ౯. య దా త్వమభివర్షస్య భేమాః ప్రాణతే ప్రజాః, ఆనన్దరూపా స్త్విన్తి కా మాయాన్నం భవిష్యతీతి. ౧౦. వ్రాత్యస్త్వం ప్రాణైక ఋషిరత్తా విశ్వస్య సత్ప్రతిః, వయ మాద్యస్య దాతారః పితా త్వం మాతరిశ్వనః. ౧౧. యాతే తనూ ర్వాచి ప్రత్మితా యా శ్రోత్రే యాచచక్షుషి, యాచ మనసి సస్తతా శివాం తాం కురుమోత్క్రమిః. ౧౨. ప్రాణస్యేదం వశే సర్వంత్రిదివే య త్ప్రీతిష్ఠితం, మాతేవ పుత్రాన్ రక్షస్వ శ్రీశ్చ ప్రజ్ఞాంచ విధేహీన ఇతి. ౧౩.

తృతీయః ప్రశ్నః.

అథహౌనం కాశల్య శ్చాశ్వలాయనః పప్రచ్ఛ, భగవత్ కుత ఏష ప్రాణో జాయతే కథమాయాత్య స్తించ్చరీర ఆత్మానం వాప్రవిభజ్య కథంప్రాతిష్ఠతే కేనో త్క్రామతే కథం బాహ్య మభిధత్తే కథ మధ్యాత్మ మితి. ౧. తస్మై సమేవావాచాతిప్రశ్నాన్ పృచ్ఛసి బ్రహ్మిష్ఠో

2. సీతి తస్మా త్తేహంబ్రవీమి. ౨. ఆత్మన ఏష ప్రాణో జాయతే, యథైషా పురుషేచ్ఛాయై తస్మిన్నేతదాతతం మనో కృతే నాయూ త్యస్మిన్చరీరే. 3. యథా స మ్రాడేవాధిక్యతా స్వినియుక్తే, ఏతా న్గ్రామా నేతాన్ గ్రామా నధితిష్ఠన్వేత్యేవ మేవైష ప్రాణః ఇతరాన్ ప్రాణాన్ పృథక్పృథగేవ సన్నిధత్తే. ౪. పాయూపస్థేపానం చక్షుశ్శ్రోత్రే ముఖనాసికాభ్యాం ప్రాణ స్వయంప్రాతిష్ఠతే మధ్యేతు సమానః, ఏష హ్యేతద్ధృత మన్నం సమం నయతి తస్మాదేతా స్సప్తార్చిషో భవన్తి. 5. హృది హ్యేష ఆత్మా, అ త్రై తదేకశతం నాడీనాం తా సాం శతం శతం శతమేకైకన్యాం ద్వాసప్తతి ద్వాసప్తతిః ప్రతిశాఖా నాడీ సహస్రాణి భవన్త్యాసు వ్యాన శ్చరతి. 6. అతైకయోర్ధ్వ ఉదాసః పుణ్యేన పుణ్యం లోకం నయతి పాపేన పాపముభాభ్యా మేవ వనుష్యలోకమ్. 7. ఆదిత్యో హవై బాహ్యః ప్రాణ ఉదయజ్యేష హ్యేషం చాక్షుషం ప్రాణ మనుగృహ్యహః, పృథివ్యాం యాదేవతా సైషా పురుషస్యాపానమవప్తభ్యాస్తరా యదాకాశ స్ససమానో వాయుర్వ్యవః. ౮. తేజోహ 1 వై ఉదాన స్తస్మా దుపశాస్త తేజాః, పునర్భవ మింద్రియైర్దాససి సంపద్యమానైః. 9. యచ్ఛిత్తస్తేనైష ప్రాణ మాయాతి ప్రాణస్తేజసా యుక్తః, సహత్తనా యథా సుకల్పితం లోకం నయతి. ౧౦. య ఏష విద్వాన్ ప్రాణం వేద, నహస్య ప్రజాహీయతేఽమృతో భవతి తదేషశ్లోకః. ౧౧. ఉత్పత్తిమాయ తింస్థానం విభుత్వంచైవ విచ్ఛిన్నా, అధ్యాత్మం చైవ ప్రాణస్య విజ్ఞాయ 2 మృత మశ్నుత ఇతి. ౧౨.

చతుర్థః ప్రశ్నః.

ఓం. అథహైనం సార్యాయణీ గార్గ్యః పప్రచ్ఛ, భగవన్నేత స్మిన్ పురుషే కాని స్వపన్తి కాన్యస్మిన్ జాగ్రతి కతర ఏషదేవః స్వ

పాక్ష పశ్యతి క స్వైతత్సుఖం భవతి కస్మిన్ను నర్వే సుప్రతిష్ఠి
తా భవన్తి. ౧. తస్మై సహౌవాచ యథా గార్వ్యమరీచయోఽర్క-
స్యాస్తం గచ్ఛతః సర్వా ఏతస్మిం స్తేజో మణ్డల ఏకీభవన్తి, తాః పునః
పున రుదయతః ప్రచరంత్యేవం హవై తత్సర్వం పరే దేవే మనస్యేకే
భవతి, తేన తద్వైష్ణవ పురుషో నశృణోతి నశ్యతి నజస్రతి నరసయతే
నస్సృశతే నాభివదతేనాదత్తే నానన్దయతే నవిస్మజతే నేయాయతేస్వపి
తీత్యాచక్షతే. ౨. ప్రాణాగ్నియ ఏవైతస్మిన్ పురే జాగ్రతి, గార్వాపత్యో
హవా ఏషోఽపానో వ్యానోఽన్వాహర్యవచనో యద్గార్వాపత్యా త్ప్ర
ణీయతే ప్రణయనాదాహపనీయః ప్రాణః. ౩. యదుచ్ఛ్వాసనిశ్వాసావే
తావాహుతీరమం నయతీతినసమానః, మనోహాసావయజమాన ఇష్ట
ఫలమేవోదానస్సవనం యజమాన మహరహ ధృష్టా గమయతి. ౪.
అత్రైషదేవః స్వప్నే మహిమానమనుభవతి, యద్దృష్టం దృష్టమను
పశ్యతి శ్రుతం శ్రుతమేవార్థమనుశృణోతి దేశదిగంతైశ్చ ప్రత్యనుభూ
తం పురః పునః ప్రత్యనుభవతి దృష్టంచాదృష్టంచ శ్రుతజ్ఞాప్రత్యజ్ఞా
నుభూతజ్ఞాననుభూతజ్ఞానచ్ఛానచ్ఛ సర్వం పశ్యతి సర్వః పశ్యతి. ౫.
నయదాతేజసాఽభిభూతో భవత్యత్రైషదేవస్స్వపాన్నుపశ్యత్యథ
తదైతస్మించ్ఛరీరే ఏతత్సుఖంభవతి. ౬. సయథాసోమ్యవయాంసివా
సోపృథం సంప్రతిష్ఠన్తే, ఏవంహవైతత్సర్వం పరఆత్మని సంప్రతిష్ఠతే. ౭.
పృథివీచ పృథివీమాత్రా చాపశ్చాపోమాత్రాచతేజశ్చ తేజోమాత్రాచ
వాయుశ్చ వాయుమాత్రాచాకాశశ్చాకాశ మాత్రాచ చక్షుశ్చద్రష్ట
వ్యం చ శ్రోతం చ శ్రోతవ్యం చ ఘ్రాణం చ స్పృశతవ్యం చ రసశ్చరస
యితవ్యంచ త్వక్చ స్పర్శయితవ్యం చ వాక్చవక్తవ్యం చ హస్తాచా
దాతవ్యం చోపస్థ శ్చానన్దయితవ్యశ్చ పాయుశ్చ విసర్జయితవ్యశ్చ పా
దాచగన్తవ్యం చ మనశ్చమన్తవ్యం చ బుద్ధిశ్చ బోధవ్యం చాహంకార
శ్చాహంకరవ్యశ్చ చిత్తశ్చ చేతయితవ్యశ్చ తేజశ్చ విద్యోతయి
తవ్యంచ ప్రాణశ్చ విధారయితవ్యంచ. ౮. ఏవహిద్రష్టాస్పృష్టాశ్రోతా

ఘృతారసయితా మంత్రాబోధా కర్తా విజ్ఞానాత్మా పురుషః, సపరేక్ష
రేతత్తని సంప్రతిష్ఠతే. ౯. షరమేవాక్షరం ప్రతిపద్యతే సయోహవై
తదచ్ఛాయమశరమలోహితం శుభ్రమక్షరం వేదయతే యస్తుసోమ్య,
ససర్వజ్ఞస్సర్వో భవతితదేషశ్లోకః. ౧౦. విజ్ఞానాత్మా సహదేవైశ్చస
ర్వైః ప్రాణాభూతాని సంప్రతిష్ఠన్తియత్ర, తదక్షరం వేదయతే యస్తు
సోమ్యససర్వజ్ఞస్సర్వమేవావివేశేతి.

పంచమః ప్రశ్నః.

ఓం. అథహౌనం వై బ్రహ్మసత్యకామఃపప్రచ్ఛ, సయోహవైతద్భ
గవన్ననుష్యేషు ప్రాయణాన్త మోంకారమభిధ్యాయీతి, కిలమం వావ
సతేనలోకం జయతీతి. ౧. తస్మై సమోవాచ, ఏతద్వై సత్యకామఃపర
శ్చాపరిశ్చ బ్రహ్మయదోంకారస్తస్మాద్విద్వానేతే వైవాయతనే వైకత
రమన్వేతి. ౨. సయద్యేకమాత్రమభిధ్యాయీతసతే వైవసావేదితస్తూ
ర్ణమేవ జగత్యామభిసంపద్యతే, తమృచోమనుష్యలోకముపనయన్తే
సతత్రతపసా బ్రహ్మసర్వేణ శ్రద్ధయా సంసన్నో మహిమాసమనుభవ
తి. ౩. అథయదిద్విమాత్రేణ మనసి సంపద్యతేసోఽన్తరిక్షం యజుర్భి
రున్నీయతే, ససామలోకం స సోమలోకే విభూతి మనుభూయ పునరా
వర్తతే. ౪. యఃపునరేతన్ద్రిమాత్రేణైవామిత్యేతే వైవాక్షరేణ షరం
పురుషమభిధ్యాయీత సతేజసిసూర్యే సంపన్నః, యథాపాదోదరస్త్య
చావిసద్భుచ్యత ఏవంహవైసపాప్తనావినిర్దుక్తః ససామభిరున్నీయతే బ్ర
హ్మలోకం స ఏతస్తాజ్జీవఘనాత్పరాత్పరం పురిశయం పురుషమీక్షతేత
దేతో శ్లోకా భవతః. ౫. తిస్రమాత్రా మృత్యుమత్యః ప్రయుక్తా అ
న్యోన్య సక్తా అనవిప్రయుక్తాః, క్రియాసుబాహ్యభ్యస్తర మధ్యమాసు
సమ్యక్ప్రియుక్తాసునకంపతేజః. ౬. ఋగ్నిరేతం యజుర్భిగ్న్తరిక్షంస
సామభిర్యత్తత్కవయోవేదయన్తే, తమోజ్ఞా రేణైవాయతినే నాన్వే
తి విద్వాన్యత్త చ్ఛాన్తమజర మమృత మభయం పరం చేతి. ౭.

పపః ప్రశ్నః.

ఓం. అథ హేను సుకేశా భారద్వాజః పప్రచ్ఛ భగవత్ పిర
ణ్య నాథః కాశల్యో రాజపుత్రో మాముపేత్యైతం ప్రశ్నమ పృచ్ఛశః,
షోడశకలాః భారద్వాజపురుషం వేత్థ తమహం కుమారమబ్రువం నాహ
మిమం వేదయన్యహామిమ మవేదిషం కథా తేనావక్ష్యమితి సమూలో
వా ఏష సరిశుష్యతియోఽన్యతమభివదతి తస్మాన్నార్హామ్యన్యతా వక్తుం
సతూష్ణీం రథమారుహ్య ప్రవవ్రాజ, తంత్యాపుచ్ఛామిక్వాసౌ పురుష
ఇతి. ౧. తస్మై సహోనాచ, ఇహైవాస్తశ్శరీరే సోమ్యస పురుషోయ
స్తిన్నేతాః షోడశకలాః ప్రభవన్తితి. ౨. సఈక్షాంచకే, కస్తిన్నహ
ముత్కాస్త ఉత్కాస్తో భవన్తిమిక్వాస్త్విప్రతిస్థితే ప్రతిష్ఠాన్యా
మితి. ౩. సప్రాణమశుజత ప్రాణాచ్ఛ్చిద్ధా ఖం వాయుర్జ్యోతిరాః
పుథివీద్వియమ్, మనోఽన్నమన్నాద్విర్యం తపోమన్త్రాః కర్మలోకా
లోకేషు నామచ. ౪. సయథేమానద్యస్సన్దమానాః సమద్రాయ
ణాస్సముద్రం ప్రాప్యాస్తా గచ్ఛన్తి భిద్యేతేతాసాం నామరూపేస
ముద్ర ఇత్యేవం ప్రోచ్యతే, ఏవమేవాస్య పరిద్రష్టరిమా షోడశకలాః
పురుషాయణః పురుషం ప్రాప్యాస్తంగచ్ఛన్తి భిద్యేతే తానాం నామ
రూపే పురుష ఇత్యేవం ప్రోచ్యతే స ఏషో కలోఽమృతోభవతి తదేష
శ్లోకః. ౫. అరాణ్య రథనాభౌ కలా యస్త్విప్రతిస్థితాః, తం వేద్యం
పురుషం వేదయథామావో మృత్యుః పరివృథా ఇతి. ౬. తాన్తోవా
వైతావదేవాహ మేతత్పరంబ్రహ్మ వేద నాతఃపర మస్తితి. ౭. తేత
మర్చయస్త స్త్వం హి నః పితాయోఽస్తాక మవిద్యాయాః పరం
పారం తారయన్తి, నఃః పరమబువిభ్యో నమః పరమబువిభ్యః.

భద్రంకల్లేభి.....ఁతి శాంతిః.

శ్రీగురుభ్యోనమః హరిః ఓమ్.

౫. అథర్వవేదీయముండకోపనిషత్.

ఓమ్. భద్రం కణ్డేభి శ్రుణుయామదేవాః, భద్రంపశ్యేమాః.
భిర్యజత్రాః, స్థిరై రంగైస్తుప్తువాగ్ సస్తనూభిః, వ్యశేమ దేవహితం,
యదాముః, స్వస్తి సఖాదోవృథశ్రవాః, స్వస్తిః పూషావిశ్వవేదాః
స్వస్తి సప్తాక్ష్యో అర్దిష్టసేమిః, స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దదాతు.

ఓం శాంతి శాంతి శాంతి.

ప్రథమముండకే - ప్రథమః ఖండః.

ఓం. బ్రహ్మ దేవానాం ప్రథమ స్సంబభూవ విశ్వస్య కర్తా భు
వనస్య గోప్తా, స బ్రహ్మవిద్యాం సర్వవిద్యా ప్రతిష్ఠా మసర్వాయ
జ్యేష్ఠపుత్రాయ ప్రాహ. ౧. అథర్వణే యాం ప్రవచేత బ్రహ్మకర్తా
తాం పురోవాచాః. ౨. బ్రహ్మవిద్యామ్, స భారద్వాజాయ సత్యవాహ
య ప్రాహ భారద్వాజోఽక్షరసే సరావరామ్. ౩. శానకో హవై
మహాశాలోఽక్షరసం విధివసువసన్తుః పప్రచ్ఛ, కస్తిన్న భగవో విజ్ఞా
తే సర్వ మిదం విజ్ఞాతృభవతీతి. ౪. తస్మై సహూవాచ, ద్వేవిద్యే
వేదితవ్య ఇతిహస్తాయ ద్భృస్తావిదో వదన్తి పరాచైవాపరాచ.
౫. తత్రాపరా ఋగ్వేదో యజుర్వేద స్సామవేదోఽథర్వవేద శ్శిక్షా
కల్పో వ్యాకరణం నిరుక్తం ఛందో జ్యోతిష మితి, అథ పరాయయా
తదక్షర మధిగమ్యతే. ౬. య త్తదద్రేశ్య మగ్రాహ్య మగోత్ర మవర్ణ
మచక్షు శ్శోత్రం తదపాణిపాదమ్, నిత్యం విభుం సర్వగతం సుసూ
క్ష్మం తదవ్యయం యద్భూతయోనిం పరివశ్యన్తిధీరాః. ౭. య ధోర్ణ
నాభిః సృజతే గృహ్లాతేచ యథా పృథివ్యా మోషధయః సంభవన్తి,

యథా సతః పుగుషా తేష్కలలోమాని తథాక్షరా త్సంభవతీహవిశ్వమ్. 2. తపసా చీయతే బ్రహ్మ తతోఽన్న మభిజాయతే, అన్నాత్పిణో మనః సత్యం లోకాః కర్తసు చామృతమ్. ౪. య స్సర్వజ్ఞ స్సర్వ విద్యస్య జ్ఞానమయంతపః, తస్మాదేత స్సృష్టా నామరూప మన్న ఇచ్చ జాయతే ౬.

ప్రథమముండకే - ద్వితీయః ఖండః.

ఓం. తదేత త్సత్యమ్, మస్తేషు కర్తాణి కవయో యా నృప శ్యం స్తాని త్రేతాయాం బహుధా సంతతాని, తా న్యాచరథ నియతం సత్యకామా ఏష వః షణ్ఢా స్సుకృతస్య లోకే. ౧. యదా లేలాయతే హ్యర్చి స్సమిద్ధే హవ్యవాహనే, తదాజ్యభాగా వస్తరేణాహుతీః ప్రతిపాదయే చ్ఛృద్ధయా హుతమ్. ౨. యస్యాగ్ని హేహిత్ర మదర్శ మపౌర్ణమాస ముచాతుర్తాస్య మనాగ్రయణ మతిథి వర్జితంచ, అహుత మవై శ్వదేవ మవిధినా హుత మాసప్తమాం స్తస్య లోకాః హినన్తి. ౩. కాళీ కరాళీచ మనోజవాచ సుగోహితాయాచ సుధూమ్రరణా, స్ఫులింగినీ విశ్వరూపీచ దేవీ లేలాయమానా ఇతి సప్త జిహ్వః. ౪. ఏతేషు యశ్చరతే భ్రాజమానేషు యథాకాలం చాహుతయో హ్యదదాయన్, తం నయ స్త్యేతా సూర్యస్య గత్తయో యత్ర దేవానాం పతి రేకోఽధివాసః. ౫. ఏష్యేహీతి త మూహుతయ స్సువర్చనః సూర్యస్య రశ్మిభిర్యజమానం వహన్తి, ప్రియాం వాచ మభివదన్తోఽర్చయన్త్య ఏష వః పుణ్య స్సుకృతో బ్రహ్మ లోకః. ౬. ప్లవా హ్యేతే అదృథా యజ్ఞరూపా అష్టాదశోక్తమవంతయేషు కర్త, ఏత చ్ఛేయో యేఽభినందన్తి మూఢా జరామృత్యుస్తే పునరేవాపి యన్తి. 7. అవిద్యాయా మస్తరే వర్తమానాః స్వయం ధీరాః పండితాః మన్యమానాః, జంఘన్యమానాః పరియన్తి మూఢా అన్ధేనైవ నీయమానా యథాన్ధాః. ౮. అవిద్యాయాం బహుధా వర్తమానా వయం కృతార్థా ఇత్యభిమన్యన్తి బాలాః, య త్కర్మిణో న

ప్రవేశయన్తి రాగా త్రేనాతురాః క్షీణలోకా శ్చవన్తే. ౯. ఇష్టా పూర్తం మన్యమానా పరిష్టం నాన్య చేప్రియో వేదయన్తే ప్రమూ ధాః, నాకస్య పృష్ఠే తేనుకృతేననుభూత్వా ఇమం లోకం హీనతర జ్ఞావిశంతి. ౧౦. తపశ్శ్రద్ధే యే హ్యుపపన స్త్యరణ్యే శాంతా విద్వాంసో భైతచర్యా చరన్తః, సూర్యద్వారేణ కేవిరజాః ప్ర యాన్తి యత్రామృత స్సపురుషో హ్య వ్యయాత్మా. ౧౧. పరీ లో కాన్మర్తచితాః బ్రాహ్మణో నిర్వేద మాయా న్నా స్త్యకృతః కృతేన, తద్విజ్ఞానార్థం సగురుమే వాభిగచ్ఛే త్సమిత్పాణి శ్శ్రోత్రి యం బ్రహ్మనిష్ఠమ్. ౧౨. తస్మై సవిద్వా నుపసన్నాయ సమ్య క్ప్రశా న్త చిత్తాయ శమాన్పితాయ, యేనాక్షరం పురుషం వేద సత్యం ప్రోవాచతాం తత్త్వతో బ్రహ్మవిద్యామ్.

ఇతి ప్రథమముండక స్సమాప్తః.

ద్వితీయముండకే - ప్రథమః ఖండః.

హరిః ఓమ్. తదేతత్సత్యం, యథా సుదీప్తా త్పాకా ద్విస్ఫులి క్లాః సహస్రశః ప్రభవన్తే సరూపాః, తథాక్షరా ద్వివిధా సోమ్య భావాః ప్రజాయన్తే త త్రచైవాఽపియన్తి. ౧ దివ్యో హ్యమూర్తః పురు షస్సబాహ్యభ్యంతరో హ్యజః, అప్రాణో హ్యమనా శ్శుభ్రో హ్యక్షరా త్పరతః పరః. ౨. ఏతస్మాజ్జాయతే ప్రాణో మన స్సర్వేన్ద్రియాణిచ, ఖం వాయు ర్జ్యోతి రావః పృథివీ విశ్వస్య ధారణీ. ౩. అగ్ని ర్ద్వార్ధా చక్షుషీ చన్ద్రీసూర్యా దిశ శ్శ్రోత్రే వాగ్విశృతాశ్చ వేదాః, వాయుః ప్రాణో హృదయం విశ్వ మన్య పద్భ్యాం పృథివీ హ్యేష సర్వభూతాంతరాత్తా ర. తస్మా దగ్ని స్సమిథో యస్య సూర్యో సోమా త్పర్జన్య ఓషధయః పృథివ్యామ్, పురూః కేత సింఛతి యోషితాయాం బహీష్వః ప్రజాః పురుషా త్సంప్రసూతాః. ౪. తస్మా దృచ స్సామ యజుగ్ విదీక్షాయ

జ్ఞాశ్చ సర్వేకతవో దక్షిణాశ్చ, ¹సంవత్సరంచ యజమానశ్చ లోకాః
సోమో యత్ర పవతే యత్రసూర్యః. ౬. తస్మాచ్ఛ దేవా బహుధా సం
ప్రసూతాః సాధ్యా మనుష్యాః ఇశవో వయాగ్సి, పౌణాపానో
వ్రీహీయ వౌ తపశ్చ శ్రద్ధా సత్యం బ్రహ్మచర్యం విధిశ్చ ౭. సప్త
ప్రాణాః ప్రభవన్తి తస్మాత్సప్తర్చిష సృషిధ స్సప్తహోమాః, సప్త
ఇమే లోకా యేషు చరన్తి పౌణా గుహశయా నిహితా స్సప్తసప్త.
౮. అత స్సముద్రా గిర ముశ్చ సర్వేఽస్తా త్వందవేసిద్ధవ స్సర్వరూపాః,
అతశ్చ సర్వా ఓషధయోరసాశ్చ యే నైష భూతై స్తిష్ఠతే హ్యస్త
రాత్మా. ౯. ఖరుషపవేదం విశ్వం కర్త తపో బ్రహ్మ పరావృతమ్,
ఏత ద్యో వేద నిఘాతు గుహయాం సోవిద్యాగ్రన్ధిం వికిరతీహ సోమ్య.

ద్వితీయముండకే - ద్వితీయః ఖండః.

ఓమ్. అవి స్సన్నిహితం గుహాచరం నామమహ త్వద మత్రైత
త్సమర్పితమ్, ఏష త్పౌణాన్ని మిషచ్ఛ యదేతజ్జానథ సదసద్వరేణ్యం
పరం విజ్ఞానాద్య ద్వరిత్యం ప్రజానామ్. ౧. యదర్చిమ ద్యదణుభ్యోఽ
ణుయన్తిక్ లోకానిహితా లోకినశ్చ, త దేత దక్షరం బ్రహ్మసప్రాణ
స్తమ వాఙ్మనః, త దేత త్సత్యం తదమృతం త ద్వేద్యవ్యం సోమ్యవిద్ధి
౨. ధను ర్గృహీత్వో పనిషదం మహాస్త్రం శరం హ్యుపాసా నిశితం
²సస్థీయత, ఆయమ్య తద్భావగతేన చేతసా లక్ష్మ్యం తదేవాక్షరం
సోమ్య విద్ధి. ౩. ప్రణవో ధనుశ్శరో హ్యత్తా బ్రహ్మ తల్లక్ష్మ్య ముచ్యతే,
అప్రమత్తేన వేద్యవ్యం శరవ త్తన్నయో భవేత్. ౪. యన్తిక్ డ్యాః పృథి
వీచాస్తరిత మోతం మన స్సహస్రాదైశ్చ సర్వైః, తమే వైకం జాన
ధాత్తాన మన్యవావో విముంచథ అమృత స్తైష సేతుః. ౫. అరా
థివ రథనాథౌ సంహతా యత్ర నాడ్యః స ఏహంతశ్చరతే బహుధా
జాయమానః, ఓమిత్యేవం ధ్యాయ ధాత్తానం స్వస్తివః పారాయ తమనః

పరస్తాత్. ౬. య స్వర్విజ్ఞ స్వర్విద్యస్యైష మహిమా భువి, దివ్యే
 బ్రహ్మపురే హ్యేష వ్యోమ న్యాత్మా ప్రతిష్ఠితః, మనోమయః ప్రాణశరీ
 రనేతా ప్రతిష్ఠితో ౭ స్నేహృదయం సన్నిహయ, తద్విజ్ఞానేన పరిప
 శ్యన్తి ధీరా ఆనందరూప మమృతం యద్విభాతి. ౮. భిద్యతే హృదయ
 గ్రన్థి శ్చిద్యస్తేనర్వ సంశయాః, క్షీయస్తే చాస్య కర్తాణి తస్మిన్
 దృష్టే పరావరే. ౯. హిరణ్మయే పరే కోశే విరజం బ్రహ్మ నిష్కలమ్.
 తచ్చుభ్రం జ్యోతిషాంజ్యోతి స్త ద్యదాత్మవిదో విదుః. ౧౦. స తత్ర
 సూర్యో భాతినచంద్రతారకం నేమా విమృతో భాన్తి కతో ౧౧ య మ్నః,
 తమీనభాన్త మనుభాతి సర్వంత స్య భాసా సర్వమిదం విభాతి. ౧౨.
 బ్రహ్మైవేద మమృతం పురస్తా ద్భ్రహ్మపశ్చాద్భ్రహ్మ దక్షిణత శోఽంతరే
 ణ, అథ శోఽర్ధ్వంచ ప్రసృతం బ్రహ్మైవేదం విశ్వ మిదం పరిష్కమ్. ౧౩.
 ఇతి ద్వితీయముండక స్సమాప్తః.

తృతీయముండకే - ప్రథమః శ్లోకః.

హరిః ఓమ్. ద్వాసు పర్ణాస యజ్ఞః సఖాయా సమానం వృక్షం పరిష
 స్వజాతే, త యో రవ్యః పిష్పలం స్వా ద్వత్త్యనశ్చ న్నన్యో అభిచాక
 శీతి. ౧. సమానే వృక్షే పురుషో నిమగ్నో అనీశయా శోచతి ముహ్యమా
 నః, జుప్తం యదా పశ్యత్యస్యమిశమస్య మహిమానమితి పితృశోకః. ౨.
 యదాపశ్యఃపశ్యతేరుక్త వర్ణం కర్తార మీశం పురుషంబ్రహ్మయోగిమ్,
 తదావిహ్వాన్ పుణ్యపాపేవిధూయనిరంజనః పరమంసామ్యముపైతి. ౩. ప్రా
 ణోహ్యేషయస్సర్వభూతైర్విభాతి విజానన్ విద్వాన్ భవతేనాతివాడీ,
 ఆత్మక్రీడఆత్మరతిః క్రియానానేష బ్రహ్మవిదాంపరిష్కః. ౪. స త్యేనలభ్య
 స్తపసా హ్యేషఆత్మాసమ్యక్ జ్ఞానేన బ్రహ్మచర్యేణ నిత్యమ్, అస్తశ్శరీరే
 జ్యోతిర్మయోహిశుభ్రాయం పశ్యంతి యతయః క్షీణదోషాః. ౫. సత్య
 మేవజయతే నాస్మతంసత్యేన పంథావితతోదేవయానః, యేనాక్రమ
 స్తస్యైషయో హ్యస్త కామాయత్ర తత్సత్యస్య పరమనిధానమ్. ౬.

బృహచ్చతద్వివ్యమచింత్య రూపంసూక్ష్మాచ్చ తత్సూక్ష్మతరంవిభాతి, దూ
రాత్సుదూరే తదిహన్తికేచపశ్యన్ప్రహేషనిహితం గుహాయామ్. ౭.
సచక్షుషాగృహ్యతేనాపివాచానాన్వైర్దేవై స్తపసాకర్తణవా, జ్ఞానప్ర
సాదేనవిశుద్ధ సత్త్వస్తతస్తుతం పశ్యతే నిష్కలంధ్యాయమానః. ౮. ఏ
హోఽనురాత్నాచేతసావేదితవ్యో యస్మిన్ప్రాణః పంచధాసంవివేక, స్రా
వైశ్చిత్తం సర్వమోతం ప్రజానాం యస్మిన్ విశుద్ధే విభవత్యేష ఆత్మా.
౯. యంయంత్రోకం మనసా సంవిభాతి విశుద్ధ సత్త్వః కామయతే.
యాంశ్చకామాన్, తంతంబోకం జయతేతాంశ్చ కామాంస్తస్మా దా
త్తజ్ఞం హ్యర్చయేద్భూతికామః. ౧౦.

తృతీయ ముండకే - ద్వితీయః ఖండః.

ఓమ్. సవేదై తత్పురమం బ్రహ్మధామయత్రవీశ్వం నిహితంభాతి
శుభ్రమ్, ఉపాసతేపురుషం యేహ్యకామాస్తే శుక్రమేతదతిపర్తన్తి
ధీరాః. ౧. కామాన్ యః కామయతే మన్యమానః సకామభిర్దాయ
తే తత్రతత్ర. పర్యాప్తకామస్య కృతాత్మసస్తు ఇహైవసర్వే ప్రవీలీయ
న్తికామాః. ౨. నాయమాత్మాప్రపచనేన లభ్యోనమేధయాన బహునా
శ్రుతేన, య మే వైషవృణతే తేన లభ్యస్తస్యైష ఆత్మావృణతే
తనూంస్వామ్. ౩. నాయమాత్మాబలహీనేనలభ్యోన చ ప్రమాదాత్తప
సోవాప్యలింగాత్. ఏతైరుపాయైర్యతతే యస్తు విద్వాంస్తస్యైష ఆ
త్మావిశతేబ్రహ్మధామ. ౪. సుప్రాప్తైనమృషయోజ్ఞాన తృప్తాః కృతా
త్మానోపీతరాగాః ప్రశాంతాః, తే సర్వగం సర్వతః ప్రాప్యధీరాయక్తాత్మాన
స్సర్వమేవావిశన్తి. ౫. వేదాన్త విజ్ఞానసునిశ్చితార్థా స్సన్నానయో
గాద్యతయశ్శుద్ధసత్త్వాః, తేబ్రహ్మలోకేషు పరాన్తకాలే పరామృ
తాః పరిముచ్యన్తి సర్వే. ౬. గతాః కలాః పంచదశ ప్రతిహదేవాశ్చ
సర్వేప్రతిదేవతాసు, కర్తాణివిజ్ఞానమయశ్చ ఆత్మాపరేఽవ్యయే సర్వ

ఏకీభవంతి. ౭ యథానద్యస్యస్తమానాస్సముద్రే అస్తంగచ్ఛంతి నామ
 గూపేవిహాయ, తథావిద్వాన్నామ రూపాద్విముక్తః పరాత్పరం పురు
 షముపైతి దివ్యమ్. ౮. స యోహ వై తత్పరమం బ్రహ్మవేద బ్రహ్మైవ
 భవతి నాస్యో బ్రహ్మవిత్కులే భవతి, తరతిశోకం తరతి పాప్తానంగుహా
 గ్రన్ధిభ్యో విముక్తోఽమృతో భవతి ౯. తదేతదృచాభ్యుక్తం, క్రియా
 వంతశ్శ్రోత్రియా బ్రహ్మ నిష్ఠాస్వయం జహ్వత ఏకక్షిం. శ్రద్ధయంతః
 తేషామేవై తాం బ్రహ్మవిద్యాం ఏదేతశిరోవ్రతం విధివద్యైస్తుచీర్ణమ్.
 ౧౦. తదేతత్సత్య మృషేరంగిరాః పురోవాచనైతదచీర్ణ వ్రతోఽధీతే,
 నమః పరమబుషిభ్యోనమః పరమబుషేభ్యః, ౧౧.

భద్రం కర్ణేభిః.....ఓతి శాన్తిః. ఓ తత్సత్.

ఇతి అథర్వవేదీయ మాండూక్యోపనిషత్సమాప్తా.

శ్రీగురుభ్యోనమః హరిః ఓమ్.

౩. అథర్వవేదీయ మాండూక్యోపనిషత్.

ఓమ్. భద్రం కర్ణేభిః శ్రుణుమామదేవాః, భద్రం పశ్యేమాక్షభి
 ర్యజత్రాః, స్థితై రంగైస్తుష్టువాగ్ సస్తనూభిః, వ్యశేషు దేవహితం,
 యదాయుః, స్వస్తి న ఇంద్రోవృథశ్రవాః, స్వస్తి నః పూషావిశ్వవేదాః
 స్వస్తి న స్త్రోత్యో అరిష్టనేమిః, స్వస్తి నో బృహస్పతి ర్దదాతు.

ఓమ్ శాన్తి శాన్తి శాన్తి.

ఓమ్. ఓమిత్యేతదక్షరమిదగ్ సర్వంతస్యోపవ్యాఖ్యాన భూతం
 భవద్భవిష్యదితి సర్వమోంకార ఏవ, యచ్ఛాస్త్యత్త్రికాలాతీతం
 తదప్యోంకారఏవ. ౧. సర్వగ్ ప్యేత దృష్టాఽయ మాత్తా బ్రహ్మసాఽ
 యమాత్తా చతుష్పాత్. ౨. జాగరతస్థానోబహిః ప్రజ్ఞస్సప్తాంగ ఏకో
 నవింశతి ముఖః స్థూలభుక్తైశ్వానరః ప్రథమః పాదః. ౩. స్వప్నస్థానోఽ
 స్తః ప్రజ్ఞస్సపాంగ ఏకోన వింశతి ముఖః ప్రవివిక్త భుక్తైజసోద్వితీయః

పాదః. ౪. యత్ర సుప్తానకంచన కామంకామయతే న కంచన స్వప్నం
పశ్యతితత్సుమంతం, సుమంతస్తాన ఏకీభూతః ప్రజానఘనవనందమ
యో హ్యనందభుక్చేతో ముఖఃప్రాజ్ఞస్తృతీయః పాదః. ౫. ఏష సర్వే
శ్వర ఏషసర్వజ్ఞ ఏషోఽన్తర్యామ్యేష యోని స్సర్వస్య ప్రభవాప్య
యా హి భూతానామ్. ౬. అత్రైతే శ్లోకాభవన్తి.

శ్రీ గౌడపాదీయ మాండాకోపనిషత్కారికా

ప్రథమం స్వాగమ ప్రకరణమ్.

బహిః ప్రజ్ఞో విభుర్విశ్వో హ్యంతః ప్రజ్ఞస్తుతైజసః, ఘనప్ర
జ్ఞస్తథాప్రాజ్ఞ ఏకవచ త్రిధా స్మృతః. ౧. దక్షిణాభిముఖే విశ్వో మన
స్యస్తశ్చ తైజసః, ఆకాశేచ హృది ప్రాజ్ఞస్త్రిధా దేహీ వ్యవస్థితః. ౨.
విశ్వోహి స్థూలభుక్ష్యత్యం తైజసః ప్రవిచక్రభుక్, ఆనందభుక్తథా ప్రాజ్ఞ
స్త్రిధా భోగం నిబోధత. ౩. స్థూలం తర్పయతే విశ్వంప్రవిచక్రంతుతై
జసమ్, ఆనందశ్చ తథా ప్రాజ్ఞం త్రిధా శృప్తిం నిబోధత. ౪. త్రిషుధా
మసు య ద్భోజ్యం భోక్తా యశ్చ ప్రకీర్తితః, వేదై తమభయం య
స్తు సభుంజానో నలివ్యతే. ౫. ప్రభవ స్సర్వభావానాం సతా మితివనిశ్చ
యః, సర్వం జనయతి ప్రాణ శ్చేతోఽంశూక్ పురుషః సృధక్. ౬. విభూ
తింప్రసవం త్యనేయమన్యస్తే సృష్టిచిత్తకాః, స్వప్నమాయాస్వరూపేతి
సృష్టి రనైవ ద్వికన్వితా. ౭. ఇచ్ఛా మాత్రిం ప్రభో సృష్టి రితి
సృష్టే వినిశ్చితాః, కాలా త్ప్రసూతిం భూతానాం మన్యస్తే కాలచిం
తకాః. ౮. భోగార్థం సృష్టిరి త్యనేయ త్రీడార్థ మితి చా పరే, దేవస్యై
ష స్వభావోఽయ మాస్త కామస్య కా స్మృహేతి. ౯.

అథోపనిషత్.

నాంతః ప్రజ్ఞం న బహిః ప్రజ్ఞం నో భయతః ప్రజ్ఞం నప్రజ్ఞాన
ఘనం న ప్రజ్ఞంనాప్రజ్ఞమ్, అదృష్ట మవ్యవహార్య మగ్రహ్య మలక్షణ

మచిన్య మవ్యవదేశ్య ¹మైకాత్వ్య ప్రత్యయసారం ప్రపంచోప శమం
శాంతం శివ మద్వైతం చతుర్థం మస్యస్తే స ఆత్మా స విజ్ఞేయః. ౧౦.

శ్రీ గౌడపాదీయోపనిషత్కారికా.

నిపృత్యై స్వర్వదుఃఖానా మిశానః ప్రభురవ్యయః, అద్వైత
స్వర్వభావానాం దేవ ముర్యో విభు స్సన్వితః. ౧౧ కార్మకారణబద్ధా
తా విష్యేతే విశ్వతైజసా, ప్రాజ్ఞః కారణబద్ధస్తు ద్వా తౌ తు ర్యే నసి
ధ్యతః. ౧-౨. నాత్మానం నాపరాం త్చైవ ససత్వం నాపి చాస్మతమ్,
ప్రాజ్ఞః కించ న సంవేత్తి తుర్యం తత్స్వర్వదృ క్షదా. ౧౩. ద్వైత
స్యాగ్రహణం తుల్య ముభయోః ప్రాజ్ఞతుర్యయోః, బీజనిద్రా యుతః
ప్రాజ్ఞః సా చతుర్యేన విద్యతే. ౧౪. స్వస్మనిద్రాయుతా వాద్యో ప్రాజ్ఞ
స్వస్వస్మనిద్రయా, న నిద్రాః నైవ చ స్వప్నం తుర్యే పశ్యన్తి
సిద్ధితాః. ౧౫. అన్యథా గృహ్యత స్వప్నో నిద్రా తత్త్వమజానతః,
విపర్యాసే తయోః క్షీణే తురీయం పద మశ్నుతే. ౧౬. అవాది
మాయయా సుప్తో యదా జీవః ప్రబుధ్యతే, అజ మనిద్ర మర్వప్న
మద్వైతం బుధ్యతే తదా. ౧౭. ప్రపంచో యది విద్యేత నివర్తేత న
సంశయః, మాయామాత్ర మిది ద్వైత మద్వైతం పరమార్థతః. ౧౮.
వికల్పో వినివర్తేత క్లిప్తో యది కేనచిత్, ఉపదేశా దయం హదో
జ్ఞాతే ద్వైతం న విద్యతే. ౧౯.

అ ఖో ప ని ష థ్.

సోఽయమాత్మా ధ్యక్షర మోంకా రోఽధిమాత్రం పాదా
మాత్రామాత్రాశ్చ పాదా అకార ఉకారో మకార ఇతి. ౨౦. జాగరిత
స్థానో వైశ్వానరోఽకారః ప్రథమామాత్రా ఆప్తే రాదిమత్వా ద్వా
ఽహోతిహవై సర్వా కామా నాదిశ్చ భవతి యవపంచేద. ౨౧. స్వ
ప్నస్థాన సైజన ఉకారో ద్వితీయామాతోత్కర్షా దుభయత్వా ద్వా

ఉత్కర్షతి హవై జ్ఞాన సస్తతిం సమానశ్చ భవతి నాస్యా బ్రహ్మవి
త్కులే భవతి య ఏవం వేద. ౨౨ సుషుప్తస్థానః ప్రాజ్ఞో మకార
స్త్రతీయా మాత్రా మితే రపీతే ర్వా మినోతి హవా ఇదగ్ సర్వ
మపీతి శ్చ భవతి య ఏవం వేద. ౨౩.

శ్రీ గౌడపాదీయోపనిషత్కారికా.

విశ్వస్యా త్వవివక్షాయామాదిసామాన్య ముత్కటమ్, మా
త్రాసంప్రతిపత్తౌ న్యా దాప్తిసామాన్య మేవచ. ౨౪. తైజస సోత్వ
విజ్ఞానే ఉత్కర్షో దృశ్యతే స్ఫుటమ్, మాత్రా సంప్రతిపత్తౌ న్యా దుభ
యత్వం తథావిధమ్. ౨౫ మకారభావే ప్రాజ్ఞస్య మాన సామాన్య
ముత్కటమ్, మాత్రా సంప్రతిపత్తౌ తు లయ సామాన్య మేవచ. ౨౬.
త్రిషు ధామసు యత్తుల్యం సామాన్యం వేత్తి నిశ్చితః, సపూజ్య స్సర్వ
భూతానాం వంద్య శ్చైష మహామునిః. ౨౭. అకారో నయతే విశ్వ
ముకారశ్చాపి తైజసమ్, మకారశ్చ పునఃప్రాజ్ఞం నామా తే'విద్య తేగతిః.

అ ధో ప ని ష త్.

అమా త్ర శ్చతుర్థో'వ్యవహర్యః ప్రపంచో'పశమశ్శివో'బైత్విత
ఏవమేంకార ఆత్మైవసంవిశత్వాత్కనా'త్తానం యఏవం వేదయ ఏవం
వేద. ౨౮. ఇ త్యుపనిషత్. భద్రం కర్ణేభి.....రితి శాన్తిః.

శ్రీ గౌడపాదీయోపనిషత్కారికా.

ఓంకారంపాదశో విద్యాత్పదామాత్రాన సంశయః, ఓంకారం
పాదశో'జ్ఞాత్వానకించి దపిచింతయేత్. ౩౦. యుంజీత ప్రణవేచేతః ప్ర
ణవో బ్రహ్మనిర్భయం, ప్రణవే'త్యయు క్తస్యన భయం విద్యతే'క్వచిత్.
౩౧. ప్రణవో'హ్యపరం బ్రహ్మ ప్రణవశ్చ పరస్తస్మృతః, అపూర్వో'న
స్తరో'బా'హ్యోనపరః ప్రణవో'వ్యయః. ౩౨. సర్వస్యప్రణవో'హ్య
దిర్గధ్యమస్తస్మై'వచ, ఏవంసా ప్రణవం జ్ఞాత్వావ్యక్తు తే తదనస్తరం.
౩౩. ప్రణవంసో'శ్వరం విద్యాత్సర్వస్య హృదిసంస్థితమ్, సర్వవ్యాపి

మోంకారం మత్స్యాధీరో నశో చతి. ౩౪. అమాత్రోఽనస్త మాత్రశ్చద్యై తస్యోపశమశ్చినః, ఓంకారో విదితో యేన సమునిర్వేతరోజన స్సముని ర్వేతరోజన ఇతి. ౩౫.

ఇతి శ్రీ గౌడపాదీయోపనిషత్కారికా ప్రథమం స్వాగమప్రకరణమ్.

శ్రీ గౌడపాదీయోపనిషత్కారికాయాం ద్వితీయం వైతథ్యప్రకరణమ్.

ఓమ్. వైతథ్యం సర్వభావానాం స్వప్న ఆహు ర్ననీషిణః, అస్తస్థానాత్తుభావానాం సంవృతత్వేన హేతునా. ౧. అదీర్ఘ త్వాచ్చ కాలస్య గత్వాదేశాన్న పశ్యతి, ప్రతిబుద్ధశ్చ వై సర్వస్తస్త్రిక దేశేనవిద్యతే. ౨. అభావశ్చరభాదీనాంశూయతే న్యాయపూర్వకమ్, వైతథ్యంతేనవై స్తాప్తం స్వప్న ఆహుః ప్రకాశితం. ౩. అస్తస్థానాత్తుభేదానాంతస్థాజ్ఞాగ రితేస్త్యతం, యథాతత్తతథా స్వప్నే సంవృతత్వేన భిద్యతే. ౪. స్వప్న జాగరితే స్థానే హ్యేకమాహుర్ననీషిణః, భేదానాం హి సమత్వేన ప్ర సిద్ధేనైవ హేతునా. ౫. ఆదావస్తే చయన్నాస్తి వర్తమానేఽపి తత్తథా, వితథై స్సదృశాస్సన్తోఽవితథా ఇవలక్షితాః. ౬. సప్రయోజనతాతేహం స్వప్నే విప్రతిపద్యతే, తస్మాదాద్యస్తవత్వేన మిత్యైవఫలుతే స్త్య తాః. ౭. అపూర్వస్థానిధర్తోహి యథా స్వర్గ నివాసినామ్, తానయం ప్రిక్షతే గత్వా యథైవేహ సుశిక్షితాః. ౮. స్వప్నవృత్తావపిత్వస్తశ్చేత సాకల్పితంత్వసత్, బహిశ్చేతో గృహీతం సద్భువం వైతథ్యమేతయోః. ౯. జాగ్రద్వృత్తావపిత్వస్త శ్చేతసాకల్పితం త్వసత్, బహిశ్చేతో గృ హీతం స ద్యుక్తం వైతథ్యమేతయోః. ౧౦. ఉధయోరపివైతథ్యం భే దానాం స్థానయోర్యది, కవతాకబుద్ధ్యతే భేదాకోవై తేహం వికల్ప కః? ౧౧. కల్పయత్యాత్మనాఽత్తానమాత్తాదేవ స్వమాయయా, స ఏవ బుద్ధ్యతేభేదానితివేదాస్త నిశ్చయః. ౧౨. వికరోత్యపరా భా వానస్తశ్చిత్తేవ్యవస్థితా, నియతాంశ్చ బహిశ్చిత్తం ఏవంకల్పయతే ప్రభుః. ౧౩. చిత్తకాలాహియేఽస్తస్తుద్వయకాలాశ్చయే బహిః, కల్పి

తావనతే సర్వేవిశేషానాన్యహేతుకః. ౧౮. అన్యక్రావవయేఽస్తస్సు
 స్ఫుటావవచయేబహిః, కల్పితావవతేసర్వేవిశేషస్త్విద్వియాస్తరే. ౧౯.
 జీవంకల్పయతే పూర్వం తతో భావాన్ పృథగ్విధాన్, బాహ్య నా
 ధ్యాత్వికం శైవం యథా విద్యస్తథాస్తృతిః. ౧౬. అనిశ్చితాయథార
 జ్జరస్థకారేవికల్పితా, సర్వధారాదిభిర్భావైస్తద్వదాత్మావికల్పితః. ౧౭.
 నిశ్చితాయాం యథారజ్జ్వం వికల్పోపనిసర్తతే, రజ్జ్వరేవేహిచ్ఛాద్వైతం
 తద్వదాత్మవినిశ్చయః. ౧౮. ప్రాణాదిభిరనస్తేశ్చభావైరేతైర్వికల్పితః,
 మాయైషాతస్య దేవస్యయయాసమ్మహితస్స్వయా. ౧౯. ప్రాణఇతి
 ప్రాణవిదోభూతానీతిచతద్విదః, గుణాఇతిగుణవిదస్తత్త్వానీతిచతద్విదః.
 ౨౦. పాదాఇతిపాదవిదో విషయా ఇతి చ తద్విదః, లోకాఇతి లో
 కవిదోదేవాఇతి చ తద్విదః. ౨౧. వేదాఇతి చ వేదవిదో యజ్ఞాఇతి
 చతద్విదః, భోక్తేతిచభోక్తృవిదోభోజ్యమితి చ తద్విదః. ౨౨. సూక్ష్మ
 ఇతిసూక్ష్మవిదః స్థూలఇతి చ తద్విదః, మూర్త ఇతి మూర్తవిదోమూ
 ర్త ఇతి చ తద్విదః. ౨౩. కాలఇతి కాలవిదోదిశఇతి చతద్విదః, వాదా
 ఇతివాదవిదో భువనానీతితద్విదః. ౨౪. మనఇతిమనోవిదో బుద్ధిరితి చత
 ద్విదః, చిత్తమితి చిత్తవిదో ధర్మాధర్మాచ తద్విదః. ౨౫. వశ్చావింశక
 ఇత్యేకే పంచ్వింశఇతిచాపకే, ఏక త్రింశక ఇత్యాహు రనస్త ఇతి చాపకే.
 ౨౬. లోకాన్ లోకవిదః ప్రాహు రాశ్రమా ఇతి తద్విదః, స్త్రీపున్నపుం
 సకం లైజ్ఞాఃపరాపర మథాఽపకే. ౨౭. సృష్టిరితి సృష్టివిదోలయ ఇతి
 చతద్విదః, స్థితిరితి స్థితివిదః సర్వేచేహతు సర్వదా. ౨౮. యం భావం
 దర్శయేద్యస్య తం భావం నతు పశ్యతి, తు చాపతి సభూత్వాఽసౌ తద్గ్ర
 హస్సముతైతి తమ్. ౨౯. ఏతైరేషాం పృథగ్భావైః పృథగేవేతిలక్షితః,
 ఏవా యో వేద తత్వేన కల్పయేత్సోవిశజ్జితః. ౩౦. స్వప్నమాయే
 యథా దృష్టే గర్భర్వనగరం యథా, తథా విశ్వమిదం దృష్టం వేదా
 న్తేషు విచక్షణైః. ౩౧. సనిరోధో నచోత్పత్తి ర్నబద్ధో నచసాధకః,
 నముముక్షుర్నవైముక్త ఇత్యేషా పరమార్థతా. ౩౨. భావై రసద్భి

రేవాయ మద్వయేనచ కల్పితః, భావా అప్యద్వయేనైవ తస్మా దద్వ
యతా శివా. ౩౩. నాత్మభావేన నానేదం నస్వేనాపి కథంచన, నపుథ
జ్ఞాపుథ క్కించి దితి తత్త్వవిదో విదుః. ౩౪. వీతరాగభయక్రోధైష్ఠనిభి
ర్యేదపారగైః, నిర్వికల్పా హ్యాయం దృష్టః ప్రపజ్ఞాచ్ఛిషశ మోఽద్వయః.
౩౫. తస్మా దేవంవిదిత్వైన మద్వైత్తే యోజయేత్సన్నితిమ్, అద్వైతం స
మనుప్రాప్య జడవల్లోక మాచరేత్. ౩౬. నిస్తుత్సీర్నమస్కారోనిస్సవి
ధాకార ఏవచ, చలాచలనికేతశ్చ యతి ర్యాదృచ్ఛికో భవేత్. ౩౭.
తత్త్వమాధ్యాత్మికందృష్ట్యాతత్త్వం దృష్ట్యాతు బాహ్యతః, తత్త్వీభూత
స్తదారామ స్తత్వాదప్రచ్యుతో భవేత్. ౩౮.

ఇతి శ్రీ గౌడపాదీయమాంఝాకోపనిషత్సూరికా ద్వితీయ చైతన్యప్రకరణమ్.

శ్రీ గౌడపాదీయోపనిషత్సూరికా తృతీయ మద్వైతప్రకరణమ్.

టం. ఉపాసనాశ్రితో ధర్మో జాతే బ్రహ్మణి వర్తతే, ప్రాగుత్పత్తే
రజం సర్వం తేనాసౌ కృషణ స్తన్నితః. ౧. అతో వత్సోమ్యకార్పణ్య
ఃసజాతిః సమతాం గతమ్, యథా నజాయతే కించి జ్ఞాయమానం సమ
త్తతః. ౨. ఆత్మా హ్యకాశవ జ్ఞేవైర్ టాకాశై రివోదితః, ఘటాదివచ్ఛ
సంఘాతై ర్జ్ఞాతా వేతన్నిదర్శనమ్. ౩. ఘటాదిషు ప్రలీనేషు ఘటా
కాశాదయో యథా, ఆకాశే సుప్రలీయస్తే తద్వ జ్ఞేవ ఇహత్మని. ౪.
యథైకస్మిన్ ఘటాకాశే రజః ధూమాదిభి ర్యతే, న సర్వే సుప్రయు
జ్యస్తే తద్వజ్ఞేవా స్సుఖాదిభిః. ౫. రూపగార్యసమాఖ్యాశ్చ భిద్యస్తే
తత్రతత్రవై, ఆకాశస్య న భేదోఽస్తి తద్వ జ్ఞేవేషు నిర్ణయః. ౬. నాకా
శస్య ఘటాకాశో వికారావయవౌ యథా, నైవాత్మన స్సదాజీవో
వికారావయవౌ తథా. ౭. యథా భవతి బాలానాం గగనం మలినం
మలైః, తథా భవత్యబుద్ధానా మాత్మాపి మలినో మలైః. ౮. మరణే
సంభవే చైవ గత్యాగమనయౌ రపి, సితౌ సర్వశరీరేషు ఆకాశే నావి

లక్షణః. ౯. సజ్ఞాతా స్వప్నవ త్సర్వే ఆత్మమాయావిసర్జితాః, ఆధి
 క్యే సర్వసామ్యే వా నోపసత్తిర్హి విద్యతే. ౧౦. రసాదయోహి యే
 కోశా వ్యాఖ్యాతా సైత్తిరీయకే, తేషా మాత్మా పరో జీవః ఖం
 యథా సంప్రకాశితః. ౧౧. ద్వయో ర్ద్వయో ర్మధుజ్ఞానే పరం బ్రహ్మ
 ప్రకాశితమ్, పృథివ్యా ముదరేచైవ యథాకాశః ప్రకాశితః. ౧౨.
 జీవాత్తనో రసస్యత్వ మభేదేన ప్రశస్యతే, నానాత్వం నిర్ద్యతే యచ్చ
 తదేవం హి సమంజసమ్. ౧౩. జీవాత్తనోః పృథక్త్వం యత్ప్రొగుత్స
 త్తేః ప్రకీర్తితమ్, భవిష్యద్వృత్త్యాగౌణం తస్మాఖ్యత్వం హి నయం
 జ్యతే. ౧౪. మృల్లోహవిస్ఫులిక్లాద్యైః సృష్టి ర్యా చోదితాన్యథా,
 ఉపాయ సస్సౌవతారాయ నాస్తిభేదః కథంచన. ౧౫. ఆశ్రమా శ్రీవి
 ధా హీన మధ్యమోత్కృష్టద్వయః, ఉపాసనోపదిష్టేయం తదర్థ
 మనుకమ్యయ. ౧౬. స్వసిద్ధాస్తవ్యవస్థాసు ద్వైతినో నిశ్చితా దృఢ
 మ్, పరస్పరం విరుధ్యస్తే తై రయం న విరుధ్యతే. ౧౭. అద్వైతం పర
 మార్థోహి ద్వైతం తద్భేద ఉచ్యతే, తేషా ముభయథా ద్వైతం
 తేనాయం సవిరుధ్యతే. ౧౮. మాయయా భిద్యతే హ్యేత న్నాన్యథా
 జం కథంచన, తత్త్వతో భిద్యమానేహి మర్త్యతా మమృతం వ్రజేత్.
 ౧౯. అజాతస్యైవ భావస్య జాతి మిచ్ఛన్తి వాదినః, అజాతో
 హ్యమృతో భావో మర్త్యతాం కథ మేష్యతి. ౨౦. సభవత్సమృతం
 మర్త్యం సమర్త్య మమృతం తథా, ప్రకృతే రన్యథాభావో నకథంచి
 ద్భవిష్యతి. ౨౧. స్వభావే నామృతో యస్య భావో గచ్ఛతి మర్త్య
 తామ్, కృతకే నామృత స్తస్య కథం స్థాస్యతి నిశ్చలః. ౨౨. భూత
 తోఽభూతతో వాపి సృజ్యమానే సమాశ్రుతిః, నిశ్చితం యుక్తియు
 క్తంచ య త్తద్భవతి నేతరత్. ౨౩. నేహ నానేతి చామ్నాయా
 దిన్ద్రో మాయాభి రిత్యపి, అజాయమానో బహుధా మాయయా
 జాయతే తు నః. ౨౪. సమ్భూతే రపవాదాచ్చ సమ్భవః ప్రతిషిధ్య
 తే, కో న్వేనం జనయే దితి కారణం ప్రతిషిధ్యతే. ౨౫. స ఏష నేతి

నేతీతి వ్యాఖ్యాతం నిహ్నుతే యతః, సర్వ మగ్రాహ్యభావేన హేతు
 నాఽజం ప్రకాశతే. ౨౬. సతోహి మాయయా జన్మ యుజ్యతే న తు
 తత్త్వతః, తత్త్వతో జాయతే యస్య జాతంతస్య హి జాయతే. ౨౭.
 అసతో మాయయా జన్మ తత్త్వతో నైవ యుజ్యతే, వధ్ధ్యా పుత్రో
 సతత్త్వేన మాయయా వాపి జాయతే. ౨౮. యథా స్వప్నేద్వయా
 భాసం స్పృష్టతే మాయయా మనః, తథా జాగ్రద్ద్వయాభాసం స్పృష్టతే
 మాయయా మనః. ౨౯. అద్వయంచద్వయాభాసం మన స్స్వప్నే స
 సంశయః, అద్వయంచ ద్వయాభాసం తథా జాగ్రత్ స సంశయః. ౩౦.
 మనోదృశ్య మిదం ద్వైతం యత్కించి త్సచరాచరమ్, మనసో హ్య
 మనీభావే ద్వైతం నైవోపలభ్యతే. ౩౧. ఆత్మసత్త్వానుబోధేన ననన్క
 ల్పయతే యదా, అమనస్తాం తదాయాతి గ్రాహ్యభావే తదగ్రహమ్.
 ౩౨. అకల్పక మజం జ్ఞానం జ్ఞేయాభిన్నం ప్రచక్షతే, బ్రహ్మజ్ఞేయమజం
 నిత్య మజేనాజం విబుధ్యతే. ౩౩. నిగృహీతస్య మనసో నిర్వికల్పస్య ధీమ
 తః, ప్రచార స్సతు విజ్ఞేయః సుషుప్తేఽన్యో సతత్సమః. ౩౪. లీయతేహ
 సుషుప్తే తన్నిగృహీతం న లీయతే, తదేవ నిర్భయం బ్రహ్మజ్ఞానాల్లోకం
 సమస్తతః. ౩౫. అజ మనిద్ర మస్వప్న మనామక మరూపకమ్, సకృద్వి
 భాతం సర్వజ్ఞం నోపచారః కథంచన. ౩౬. సర్వాభిలాష విగత సర్వ
 చింతాసముత్థితః, సుప్రశాంత సకృజ్ఞోతి సమూధి రచలోఽభయః. ౩౭.
 గ్రహేనా సతత్రనోత్సర్గ శ్చింతా యత్ర నవిద్యతే, ఆత్మసంస్థం తదా
 జ్ఞాన మజాతినమతాం గతమ్. ౩౮. అస్సర్పయోగో వై నామ దుర్దర్శ
 సర్పయోగిభిః, యోగినో బిభ్యతి హ్యస్తాదభయే భయదర్శినః. ౩౯.
 మనసో నిగ్రహాయ త్తమభయం సర్వయోగినామ్. దుఃఖక్షయః ప్రబోధ
 శ్చాప్యక్షయా శాంతి రేవచ. ౪౦. ఉత్తేనకఉదధే ర్యద్వ త్కుశాగ్రే
 ణైకబిస్తునా, మనసో నిగ్రహ స్తద్వద్భవే దపరిభేదతః. ౪౧. ఉపాయేన
 నిగృహీయా ద్విక్షిప్తం కాఁసుభోగయోః, సుప్రసన్నం లయేదైవ యథా
 కామో లయ స్తథా. ౪౨. దుఃఖం సర్వ మనుస్మృత్య కామభోగా

న్నివర్తయేత్, అజం సర్వ మనుస్త్వత్య జాతం నైవతు పశ్యతి. ౪౩. లయే సంజోధయే చిత్తం విక్షిప్తం శమయే త్పునః, సకమాయం విజా నీయా త్సమప్రాప్తం సచాలయేత్. ౪౪. నాస్వాదయే త్సుఖం తత్ర నిస్సజ్ఞః ప్రజ్ఞయా భవేత్, నిశ్చలం నిశ్చర చ్చిత్త మేకీకుర్యా త్ప్రి యత్నతః. ౪౫. యదా నలీయతే చిత్తం సచవిక్షిప్యతే పునః. అనిజ్ఞస మనాభాసం నిష్పన్నం బ్రహ్మ తత్తదా. ౪౬. స్వస్థం శాంతం సనిర్వాణ మకథ్యం సుఖ ముత్తమం. అజ మజేన జ్ఞేయేన సర్వజ్ఞం పరిచక్షతే ౪౭. సకశ్చి జ్ఞాయతే జీవ స్సంభవోఽస్య నవిద్యతే. ఏతత్తదు త్తమం సత్యం యత్ర కించిన్నజాయతే. ౪౮.

ఇతి గౌడపాదీయ మాండుకోపనిషత్కారికా తృతీయ మద్వైతప్రకరణమ్.

శ్రీ గౌడపాదీయోపనిషత్కారికా చతుర్థ మలాతశాన్తిప్రకరణమ్.

ఓం. జ్ఞానేనాకాశకల్పేన ధర్మా యో గగనోపమాన్, జ్ఞా యాభిన్నేన సంబుద్ధ స్తవన్దే ద్విపదాం వరమ్. ౧. అస్పర్శయోగో నై నామ సర్వసత్త్వసంభో హితః, అవివాదోఽవిరుద్ధశ్చ దేశిత స్తం సమామ్యహమ్. ౨. భూతస్య జాతి మిచ్ఛన్తి వాదినః కేచిదేవహి, అభూతస్యైవరే ధీరా విపదస్తః పరస్పరమ్. ౩. భూతం సజాయతే కించిదభూతం నైవజాయతే, విపదస్తోఽద్వయా హ్యేవ మజాతిం ఖ్యాపయన్తి తే. ౪. ఖ్యాప్యమానా మజాతిం తై రసుమోదామహే పయం, విపదామో నతై స్సార్థ మవివాదం నిబోధత. ౫. అజాతస్యైవ ధర్మస్య జాతి మిచ్ఛన్తి వాదినః, అజాతో హ్యమృతో ధర్మో మర్త్య తాం కథమేష్యతి. ౬. స భవత్యమృతం మర్త్యం సమర్త్య మమృ తం తథా, ప్రకృతే రన్యథా భావో న కథంచి ద్భవిష్యతి. ౭. స్వభావేనా మృతో యస్య ధర్మో గచ్ఛతి మర్త్యతామ్, కృతకేనామృత స్తస్య కథం న్భవిష్యతి నిశ్చలః. ౮. సాంసిద్ధికీ స్వాభావికీ సహజా అకృతాచ యా, ప్రకృతి స్సేతి విజ్ఞేయా ర్థభావం స జహాతి యా. ౯. జరా

మరణనిర్మలాః సర్వే ధర్మా స్వభావతః, జరామరణమిచ్ఛంత శ్చైవ
 నై తన్ననీషయా. ౧౦. కారణం యస్య వై కార్యం కారణం తస్య జాయ
 తే, జాయమానం కథమజం భిన్నం నిత్యం కథంచ తత్. ౧౧. కారణా
 ద్యద్యనస్యత్వ మతః కార్య మజం యది, జాయమానాద్భివై కార్యాత్
 కారణం తే కథం ధ్రువమ్. ౧౨. అజాద్వైజాయతే యస్య దృష్టా
 న్త స్తస్య నాస్తివై, జాతాచ్చ జాయమానస్య నవ్యవస్థా ప్రస
 జ్యతే. ౧౩. హేతో రాదిః ఫలం యేషా మాది ర్హేతుః ఫలస్య చ,
 హేతోః ఫలస్య చానాదిః కథం తై రుపవర్ణ్యతే. ౧౪. హేతో
 రాదిః ఫలం యేషా మాది ర్హేతుః ఫలస్య చ, తథా జన్మభవేత్తే
 షాం పుత్రా జన్మ పితౄ ర్యథా. ౧౫. సంభవే హేతుఫలయోగేష.
 తస్యః క్రమ స్త్వయా, యుగపత్నమ్భవే యస్తా దసమ్భన్తో విషా
 ణవత్. ౧౬. ఫలా దుత్పద్యమానస్స న్న తే హేతుః ప్రసిధ్యతి, అప్ర
 సిద్ధః కథం హేతుః ఫల ముత్పాదయిష్యతి. ౧౭. యది హేతోః ఫలా
 త్సిద్ధిః ఫలసిద్ధిశ్చ హేతుతః, కతర త్పూర్వనిష్పన్నం యస్య సిద్ధి రపే
 క్షయా. ౧౮. అశక్తి రపరిజ్ఞానం క్రమకోపోఽథవా పునః, ఏవంహి
 నర్వథా బుద్ధే రజాతిః పరిదీపితా. ౧౯. బీజాఙ్కురాభ్యో దృష్టాంతః
 సదా సాధ్యసమో హి సః, సహి సాధ్యసమో హేతుః సిద్ధౌ సాధ్యస్య
 యుజ్యతే. ౨౦. పూర్వాపరాపరిజ్ఞాన మజాతేః పరిదీపకమ్, జాయ
 మానాద్భి వై ధర్మా త్కథం పూర్వం సగృహ్యతే. ౨౧. స్వతోవా పర
 తోవాపి న కించి ద్వస్తు జాయతే, సదసత్సదసద్వాపి న కించి ద్వస్తు
 జాయతే. ౨౨. హేతు ర్నజాయ తేనాదేః ఫలం చాపి స్వభా
 వతః, ఆది ర్నవిద్యతే యస్య తస్య హ్యది ర్నవిద్యతే. ౨౩. ప్రజ్ఞప్తే
 స్సనిమిత్తత్వ మన్యథాఽద్యయనాశతః, సంక్షేపస్యాపలభ్యేచ్ఛ పరత
 న్త్రాస్తితా మతా. ౨౪. ప్రజ్ఞప్తే స్సనిమిత్తత్వ మిష్యతే యుక్తిదర్శ
 నాత్, నిమిత్తస్యానిమిత్తత్వ మిష్యతే భూతదర్శనాత్. ౨౫. చిత్తం
 నసంస్పృశత్యర్థం నార్థాభాసం తథైవచ, అభూతోహి యతశ్చార్థో

నాథాభాస స్తతః పృథక్. ౨౬. నిమిత్తం ననదా చిత్తం సంస్పృశత్యధ్వ
 సుక్తిషు, అనిమిత్తో విపర్యాసః కథంతస్య భవిష్యతి. ౨౭. తస్మాత్తజా
 యతే చిత్తం చిత్తదృశ్యం సజాయతే, తే సంశ్యన్తి యేజాతిం భవై
 వశ్యన్తి కేవలమ్. ౨౮. అజాతం జాయతే యస్మా దజాతిః ప్రకృతి
 స్తతః, ప్రకృతే రన్యథాభావో న కథంచి ద్భవిష్యతి. ౨౯. అనాదే
 రస్తవత్త్వంచ సంసారస్య ననేత్స్యతి, అనస్త
 నభవిష్యతి. ౩౦. ఆదా వస్తేచ యన్నాస్తి వర్తమానేఽపితత్తథా,
 వితథై స్సదృశా స్సన్తోఽవితథా ఇవ లక్షితాః. ౩౧. సప్రయోజనతా
 తేషాం స్వప్నే విప్రతివద్యతే, తస్మాదాద్యస్తవత్త్వేన మిచ్ఛైవ ఖలు
 తేస్తృతాః. ౩౨. సర్వే ధర్మా మ్మసా స్వప్నే కాయస్యాస్తత్త్విదర్శ
 నాత్, సంపృతేఽస్తిక్ ప్రదేశేనై భూతానాం దగ్ధనం కుతః. ౩౩.
 నయుక్తం దర్శనం గత్వా కాలస్యానియమాద్ధతౌ, ప్రతిబుద్ధశ్చ నై
 సర్వ స్తస్తి దేశే నవిద్యతే. ౩౪. మిత్రాద్వ్య స్సహ సమృద్ధ్యై సము
 ధ్నోనప్రవద్యతే, గృహీతం చాపి యత్కించిత్ ప్రతిబుద్ధో నవశ్యతి.
 ౩౫. స్వప్నే చావస్తుకః కాయః పృథగన్యస్య దగ్ధనాత్, యథా కాయ
 స్తథా సర్వం చిత్తదృశ్య మవస్తుకమ్. ౩౬. గ్రహణా జ్ఞాగరితవ త్తద్భేతు
 స్స్వప్న ఇష్యతే, తద్భేతుత్వాత్తు తస్మైవ సజ్జాగరిత మిష్యతే. ౩౭.
 ఉత్పాదస్యాప్రసిద్ధత్వా దజం సర్వ ముదాహృతమ్, సచ భూతా దభూ
 తస్య సమ్భవోఽస్తి కథంచన. ౩౮. అసజ్జాగరితే దృష్ట్యా స్వప్నే వశ్యతి
 త్తద్వయః, అసత్స్వప్నేఽపి దృష్ట్యాచ ప్రతిబుద్ధో న వశ్యతి. ౩౯. నా స్త్య
 సద్భేతుక మస్మత్ సదసద్భేతుకం తథా, సచ్చ సద్భేతుకం నాస్తి సద్భేతుక
 మస త్కుతః. ౪౦. విచర్యాసా ద్యథాజా గ్ర దచింత్యా భూతవ త్సమ
 శేతో, తథా స్వప్నే విచర్యాసా ధరాం స్తత్త్వేన వశ్యతి. ౪౧. ఉపలమ్భా
 త్సమాచారా దస్తికస్తుత్వవాదినామ్, జాతిస్తు దేశితా బుద్ధే రజాతే
 స్త్రుసతాం సదా ౪౨. అజాతేఽస్త్రుసతాం తేషా ముపలమ్భా ద్వియన్తి
 యే, జాతిదోషా న సేత్స్యన్తి దోషోఽప్యల్పో భవిష్యతి. ౪౩. ఉపలమ్భా

త్సమాచారా న్నాయా హస్తీ యథోచ్యతే, ఉపలమ్భా త్సమాచారా
 దస్తి వస్తు తథోచ్యతే. ౪౪. జాత్యాభాసం చలాభాసం వస్త్యాభాసం
 తథైవచ, అజాచల మవస్తుత్వం విజ్ఞానం శాస్త్ర మద్యయం. ౪౫. ఏవం
 సజాయతే చిత్త మేవం ధర్మా అజా స్మృతాః, ఏవమేవ విజానంతో నప
 తన్తి విచర్యయే. ౪౬. ఋజువక్రాదికాభాస మలాతస్పన్ధితం యథా,
 గ్రహణగ్రాహకాభాసం విజ్ఞానస్పన్ధితం తథా. ౪౭. అస్పన్ధమాన
 మలాతమనాభాస మజం యథా, అస్పన్ధమానం విజ్ఞాన మనాభాస మజం
 తథా. ౪౮. అలాతే స్పన్ధమానేవై నాభాసా అన్యతో భువః,
 సతతోఽన్యత్ర నిస్సన్దా న్నాలాతం ప్రవిశన్తి తే. ౪౯. ననిర్గతా
 అలాతాత్తే ద్రవ్యత్వాభావయోగతః, విజ్ఞానేఽపి తథైవ స్యురా
 భాసస్యవిశేషతః. ౫౦. విజ్ఞానే స్పన్ధమానేవై నాభాసా అన్యతో
 భువః, సతతోఽన్యత్ర నిస్సన్దా న్నవిజ్ఞానం విశస్తి తే. ౫౧. ననిర్గతా
 విజ్ఞానా త్తే ద్రవ్యత్వాభావయోగతః, కార్యకారణతాభావా ద్యతో
 చింత్యా స్పదైవతే. ౫౨. ద్రవ్యం ద్రవ్యస్య హేతుస్సాన్యసన్య
 దన్యస్య చైవహి, ద్రవ్యత్వ మన్యభావో వా ధర్మాణాం నోఽపద్యతే.
 ౫౩. ఏవం సచిత్తజా ధర్మాశ్చిత్తం వాపి సధర్మజమ్, ఏవం హేతుః
 ఫలా జాతిం ప్రవిశన్తి మనీషిణః. ౫౪. యావద్ధేతుఫలావేశ స్తావద్ధే
 తుఫలోద్భవః, క్షీణే హేతుఫలావేశే నాస్తి హేతుఫలోద్భవః. ౫౫.
 యావద్ధేతుఫలావేశః సంసార స్తావదాయతః, క్షీణే హేతుఫలావేశే
 సంసారం నప్రపద్యతే. ౫౬. సంసృత్యా జాయతే సర్వం శాశ్వతం నాస్తి
 తేనవై, సద్భావేన హ్యజం సర్వ ముచ్ఛేద స్తేన నాస్తివై. ౫౭.
 ధర్మాయ ఇతి జాయన్తే జాయన్తే తేన తత్త్వతః, జన్త మామోపమం
 తేషాం సాచ మాయా నవిద్యతే. ౫౮. యథా మాయామయా
 ద్భీజాత్ జాయతే తన్తయోఽఙ్కురః, నాసౌ నిత్యో నచోచ్ఛేదీ
 తద్వద్ధర్మేషు యోజనా. ౫౯. నాజేషు సర్వధర్మేషు శాశ్వతా శాశ్వ
 తాభిధా, యత్రవర్ణా సవర్తన్తే వివేక స్తత్ర నోచ్యతే. ౬౦. యథా

స్వప్నే ద్వయాభాసం చిత్తం చలతి మాయయా, తథా జాగ్రద్వ
యాభాసం చిత్తం చలతి మాయయా. ౬౧. అద్వయంచ ద్వయా
భాసం చిత్తం స్వప్నేనసంశయః, అద్వయంచ ద్వయాభాసం తథా
జాగ్రద్నసంశయః. ౬౨. స్వప్నదృశ్యచరణ స్వప్నే దిక్షువైదశసుస్థి
తా, అణ్ణజాన్ స్వేదజాన్ వాపి జీవాన్ పశ్యతి యాన్ సదా. ౬౩.
స్వప్న దృక్పితృ దృశ్యస్తే నవిద్యస్తే తతః పృథక్, తథా తద్దృశ్య మే
వేదం స్వప్నదృక్పితృ మిష్యతే. ౬౪. చరణ జాగరితే జాగ్రద్దిక్షువై
దశసుస్థితా, అణ్ణజాన్ స్వేదజాన్ వాపి జీవాన్ పశ్యతి యాన్ సదా.
౬౫. జాగ్రచ్ఛిత్రే క్షణీయాస్తేన విద్యస్తే తతః పృథక్, తథా తద్దృశ్య
మేవేదం జాగ్రత శ్చిత్ర మిష్యతే. ౬౬. ఉభే హ్యన్యోన్యదృశ్యేతే
కిం తదస్తీతి చోచ్యతే, లక్షణా శూన్యముభయం తస్య తేనైవ గృహ్యతే.
౬౭. యథా స్వప్నమయో జీవో జాయతే మ్రియతేఽపిచ, తథా జీవా
అమీ సర్వేభవంతి నభవంతి చ. ౬౮. యథా మాయా మయో జీవో జా
యతే మ్రియతేఽపిచ, తథా జీవా అమీ సర్వే భవంతి నభవంతి చ. ౬౯.
యథా నిర్మితకో జీవో జాయతే మ్రియతేఽపి హ, తథా జీవా అమీ
సర్వే భవంతి నభవంతి చ. ౭౦. సకస్పృజ్జాయతే జీవః సమ్భవోఽస్య నవి
ద్యతే, ఏతత్తమం సత్యం యత్ర కించిన్న జాయతే. ౭౧. చిత్తస్పద్ధితమే
వేదం గ్రాహ్య గ్రాహకవద్వయమ్, చిత్తం నిర్విషయం నిత్య మసజ్జాతేన
కీర్తితమ్. ౭౨. యోఽస్తికల్పితసంవృత్త్యా పరమార్థేన నాస్త్యసా, పరత
న్త్రాభిసంవృత్త్యా స్యా న్నాస్తి పరమార్థతః. ౭౩. అజః కల్పితసంవృ
త్త్యా పరమార్థేన నాప్యజః, పరతన్త్రాభినిష్పత్త్యా సంవృత్త్యా జాయతే
తు సః. ౭౪. అభూతాభినివేకోఽస్తి ద్వయం తత్ర నవిద్యతే, ద్వయా
భావం సబుద్ధ్యేవ నిర్నిమిత్తో నజాయతే. ౭౫. యదా నలభతే
హేతూ నుత్తమాధమమధ్యమా, తదా నజాయతే చిత్తం హేత్వ
భావే ఫలం కుతః. ౭౬. అనిమిత్తస్య చిత్తస్య యానుత్పత్తి స్సమాద్వ
యా, అజాతస్యైవ సర్వస్య చిత్తదృశ్యం హి తద్యతః. ౭౭. బుద్ధ్యా

నిమిత్తతాం సత్యాం హేతుం పృథగ్నాపుష్క, పితశోకం తథాకామ
మభయం పద మశ్నుతే. ౭౮. అభూతాభినివేశాద్ధి సదృశే తస్మిన్వర్త
తే, వస్త్యభావం సబుద్ధ్యేవ నిస్సంజం వినివర్తతే. ౭౯. నివృత్త స్వా
ప్రవృత్తస్య నిశ్చలాహి తదా స్థితిః, విషయ స్సహి బుద్ధానాం తత్సా
మ్య మజమద్వయమ్. ౮౦. అజమనిద్ర మన్వప్నం ప్రభాతం భవతి
స్వయమ్, సకృద్విభాతోహ్యైవైష ధర్మో ధాతుస్యభావతః. ౮౧. సుఖ
మావ్రియతే నిత్యం దుఃఖం వివ్రియతే సదా, యస్యకస్య చ ధర్మ
స్య గ్రహేణ భగవానసౌ. ౮౨. అస్తి నాస్త్యస్తి నాస్తీతి నాస్తి నా
స్తీతివాచునః, చలస్థిరోభయాభావై రావృణోత్పేవ బాలిశః. ౮౩.
కోట్యశ్చతస్యయేతాస్తు గ్రహై ర్వాసాం సదా వృతః, భగవ
న్నాభి రన్పృష్టో యేన దృష్టస్య సర్వదృక్. ౮౪. ప్రాప్య సర్వజ్ఞతాం కృ
త్సాం బ్రహ్మణ్యం పద మద్వయమ్, అనాపన్నాదిమధ్యాస్తం
కిమతః పర మీహతే. ౮౫. విప్రాణాం వినయో హ్యేష శమః
ప్రాకృత ఉచ్యతే, దమః ప్రకృతిదాస్తత్వా దేవం విద్వాం శ్శమం
ప్రజేత్. ౮౬. స వస్తు సోపలమ్భం చ ద్వయం లాకిక మివ్యతే,
అవస్తు సోపలమ్భంచ శుద్ధం లాకికమివ్యతే. ౮౭. అవస్త్యనవలమ్భంచ
లోకోత్తర మితి స్మృతమ్, జ్ఞానం జ్ఞేయం చ విజ్ఞేయం సదా బుద్ధేః
ప్రకీర్తితమ్. ౮౮. జ్ఞానేచ త్రవిధే జ్ఞేయే క్రమేణ విదితే స్వయమ్,
సర్వజ్ఞతా హి సర్వత్ర భవతీహ మహాధియః. ౮౯. హేయజ్ఞేయా
స్యపాక్యాని విజ్ఞేయాన్యగ్రయాణతః, తేషా మన్యత్ర విజ్ఞేయా
దుపలవన్ శ్రీమన్ స్మృతః. ౯౦. ప్రకృత్యాకాశవ జ్ఞేయా స్సర్వే ధర్మాః
అనాదయః, విద్యతే నహి నానాత్వం తేషాం క్వచ నకించన. ౯౧.
ఆదిబుద్ధాః ప్రకృత్యైవ సర్వే ధర్మా స్సునిశ్చితాః, యస్యైవం భవతి
తాన్తిః సోఽమృతత్వాయ కల్పతే. ౯౨. ఆదిశాస్త్రా హ్యనుశ్చిన్నాః
ప్రకృత్యైవ సునిర్వృతాః, సర్వే ధర్మా స్సమాభిన్నా అజం సామ్యం
విశారదమ్. ౯౩. వైశారద్యంతు వై నాస్తి భేదే విచరతాం సదా,

భేదనిమ్నాః పృథగ్వాదా స్తస్మా త్తే శృపణాః స్మృతాః. ౯౪. అజే
సామ్యేతు యేకేచిద్భవిష్యన్తి సునిశ్చితాః, తేహి లోకే మహాజ్ఞానా
స్తచ్చ లోకో నగాహతే. ౯౫. అజేష్వజ మసజ్జాన్తం ధర్మేషు
జ్ఞాన మిష్యతే, యతో నక్రమతే జ్ఞాన మసజ్గం తేన కీర్తితమ్. ౯౬.
అణుమాత్రేఽపి వైధర్మ్యే జాయమానేఽవిపశ్చితః, అసజ్గతా సదా
నాస్తి కిము తావరణచ్యుతిః. ౯౭. అలభ్యావరణా స్సర్వే ధర్మాః ప్రకృతి
నిర్మలాః, ఆచా బుద్ధా స్తథా ముక్తా బుధ్యస్తగతి నాయకాః. ౯౮.
క్రమతే సహిబుద్ధస్య జ్ఞానం ధర్మేషు తాపినః, సర్వే ధర్మా స్తథాజ్ఞా
నం నైతద్బుద్ధేన భాషితమ్. ౯౯. దుర్దర్శ మతిగమ్భీర మజం సామ్యం
విశారదమ్, బుద్ధ్యా పదమనానాత్వం సమస్కుర్తోయథా బలమ్. ౧౦౦.
ఇతి శ్రీగౌడపాదాచార్యకృతా మాండూఖ్యోపనిషదర్థావిష్కరణకారికా సమాప్తా.
అధర్యవేదీయ మాండూఖ్యోపనిష త్సమాప్తా.

శ్రీగురుభ్యోనమః హరిః ఓమ్.

౭. యజుర్వేదీయ తైత్తిరీయోపనిషత్.

శీఘ్రవల్క్యం ప్రథమాధ్యాయః.

ఓమ్. సహనావవతు, సహనౌభునక్తు, సహవీర్యంకరవావహై,

తేఽస్వినావధీతమస్తు, మా విద్విషావహై.

ఓమ్ శాన్తి శాన్తి శాన్తి.

ప్రథమోఽనువాకః.

హరిః ఓమ్. శం నో మిత్ర శ్శం వరుణః, శం నో భవ త్వర్యమా,
శం న ఇంద్రో బృహస్పతిః, శం నో విష్ణు రురుక్రమః, నమో బ్రహ్మణ్యే
నమస్తే వాయో, త్వమేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మసి, త్వామేవ ప్రత్యక్షం
బ్రహ్మ వదిష్యామి, ఋతం వదిష్యామి, సత్యం వదిష్యామి. ౧. త న్నా

మవతు, తద్వక్తార మవతు, అవతు మామ్, అవతు వక్తారమ్.

ఓం శాన్తి శాన్తి శాన్తిః. (సత్యం వదిష్యామివ ఇచ్చచ)

ద్వితీయోఽనువాకః.

ఓమ్. సహనావవతు, సహనాభునక్తు, సహవీర్యంకరవావహై,

తేజస్వినావధీతమస్తు, మా విద్విషావహై.

ఓం శాన్తి శాన్తి శాన్తిః.

¹శీక్షాం వ్యాఖ్యాస్యామః, వర్ణ స్వరః, మాత్రా బలం, సామ సంతానః, ఇత్యుక్త ²శీక్షాధ్యాయః (శీక్షాంపఞ్చ).

తృతీయోఽనువాకః.

సహ నా యశః, సహ నా బ్రహ్మవర్చసమ్, అథాత స్సగ్హితాయా ఉపనిషదం వ్యాఖ్యాస్మామః, పఞ్చ స్వధికరణేషు, అధిలోక మధిఙ్శ్యాతిష మధివిద్య మధి ప్రజ మధ్యాత్మం, తా మహా సగ్హితా ఇత్యాచక్షుతే, అథాధిలోకం, పృథివీ పూర్వరూపం, ద్యా రుత్తర రూపం, ఆకాశ స్సంధిః. ౧. వాయు స్సంధానం, ఇత్యధిలోకం, అథాధిఙ్శ్యాతిషం, అగ్నిః పూర్వరూపం, ఆదిత్య ఉత్తరరూపం, ఆప స్సంధిః, వైద్యుత స్సంధానం, ఇత్యధిఙ్శ్యాతిషం, అథాధివిద్యం. ఆచార్యః పూర్వరూపమ్. ౨. అస్తేవాస్యత్తరరూపం, విద్యా సంధిః, ప్రవచనగ్ సంధానం, ఇత్యధివిద్యం, అథాధిప్రజం, మాతా పూర్వరూపం, పితౌ త్తరరూపం; ప్రజా సంధిః, ప్రజననగ్ సంధానం ఇత్యధిప్రజం. ౩. అథాధ్యాత్మం, అధరా హనుః పూర్వరూపం, ఉత్తరా హను రుత్తరరూపం, వాక్స్సంధిః, జహ్వీ సంధానం, ఇ త్యధ్యాత్మమ్, ఇ తీమా మహాసగ్హితాః, య ఏవ మేతా మహాసగ్ హితా వ్యాఖ్యాతా వేద, సంధీయతే ప్రజయా పశుభిః, బ్రహ్మవర్చసే నాన్నా ద్యేవ సువర్ణేణ లోకేన. ౪. (సంధి రాచార్యః పూర్వరూప మిత్యధిప్రజం లోకేన.)

చతుర్థోఽనువాకః.

య శ్చష్టసా మృషభో విశ్వయాపః, ఛన్దోభ్యోఽధ్యమృతా త్సంబభూవ, స మేన్దో^౧ మేధయా స్పృణోతు, అమృతస్య దేవ ధారణో భూయాసం, శరీరం మే విచర్షణం, ఋహ్య మే మధుత్తమా, కర్ణాభ్యాం భూరి విశ్రవం, బ్రహ్మణః కోశోఽసి మేధయా పిహితః, శ్రుతం మే గోపాయ, ఆవహన్తి వితన్వానా. ౧. కుర్వాణా చీర మాత్మనః, వాసాగ్^౨సి మమ గావశ్చ, అన్నపానే చ సర్వదా, తతో మే శ్రియ మావహ, లోమశాం పశుభి స్సహ స్వాహా, ఆమాయస్తు బ్రహ్మచారిణ స్సాన్వహా (విమాయంతు బ్రహ్మచారిణ స్సాన్వహా, ప్రమాయంతు బ్రహ్మచారిణ స్సాన్వహా, దమాయంతు బ్రహ్మచారిణ స్సాన్వహా, శమాయంతు బ్రహ్మచారిణ స్సాన్వహా) యశోజనేఽసానిస్వాహా, శ్రేయా న్వస్యసోఽసాని స్వాహా, తం త్వా భగ ప్రవిశాని స్వాహా, స మా భగప్రవిశ స్వాహా. ౨. తస్మిం త్సహస్రశాఖే, నిభగాహం త్వయి మృజే స్వాహా, యథాఽపః క్రివతాయంతి, యథామాసా అహర్జరమ్ ఏవంమాం బ్రహ్మచారిణః, ధాతరాయంతు సర్వతస్సాన్వహా. ౩. ప్రతివే శోఽసిప్రమా,^౧ పాహి ప్రమాపద్యస్వ^౨ వితన్వానా శమాయంతు బ్రహ్మచారిణస్వాహా, ధాతరాయంతు సర్వతస్వాహైకం చ.

పంచమోఽనువాకః.

భూర్భువస్సువరితివా ఏతా స్తిస్తో వ్యాహృతయః, తాసా ముహ స్తై తాం చతుర్థీమ్, మాహాచమన్యః ప్రవేదయతే, మహాఇతి, తద్భృష్టా, స ఆత్మా, అక్షా న్యన్యా దేవతాః, భూరితివాఅయం లోకః, భువ ఇత్యంతరిక్షమ్, సువరిత్యసా లోకః. ౧. మహ ఇత్యాదిత్యః, ఆదిత్యే ననావ సర్వేలోకామహీయంతే, భూరితి వా అగ్నిః, భువ ఇతి వాయుః, సువ రిత్వా దిత్యః, మహ ఇతిచంద్రమాః, చంద్రమసా వా వ స ర్వాణి

1 'భాహి' వితన్వాక్య చతుష్టయం ద్రావిడైర్నపత్యతే.

2 'వితన్వానాప్రవిశస్వాహా సప్తచ' ఇతి ద్రావిడపాత్య.

జ్యోతిగ్మి మహీయంతే, భూ రితి వాఙ్ముచః, భువ ఇతి సామాని, సువ రితి యజుగ్మి. ౨. మహ ఇతి బ్రహ్మ, బ్రహ్మణా వావ సర్వే వేదా మహీయంతే, భూరితి వై ప్రాణః, భువ ఇత్యపానః, సువరితి వ్యానః, మహ ఇత్యన్నమ్, అన్నేన వా సర్వే ప్రాణా మహీయంతే, తావా ఏతా శ్చతస్రశ్చతుర్థా, చతస్రశ్చతస్ర వ్యాప్యతయః, తాయో వేద. ౩ సవేవ బ్రహ్మ, సర్వేఽస్తే దేవా బలి మావహంతి, అసౌలోకో యజుగ్మి వేద ద్వేచ.

షష్ఠోఽనువాకః.

స య ఏషోఽంతర్హృదయ ఆకాశః, తస్మి న్నయం పురుషో మనోమయః, అమృతో హిరణ్మయః, అంతరేణ తాలుకే, యఏష త్తసగ్నవావలంబతే, సేంద్రియోఽసి, యత్రాసా కేశాంతో వివర్తతే, వ్య పోహ్యశీర్షకపాలే, భూ రి త్యగ్నా ప్రతితిష్ఠతి, భువఇతి వాయూ. ౧. సువ రిత్యాదిత్యే, మహ ఇతి బ్రహ్మణి, ఆప్నోతి స్వారాజ్యమ్, ఆప్నోతి మనస స్పృతి, వాక్పతిశ్చక్షుష్పతిః, శ్రోత్రపతి ర్విజ్ఞానపతిః, ఏతత్తతో భవతి, ఆకాశశరీరం బ్రహ్మ, సత్యాత్మప్రాణారామం మన ఆనందమ్, శాంతిసమృద్ధమమృతమ్. ౨. ఇతి ప్రాచీనయో గ్యోపాస్వ. వాయూ వ మృత మేకం చ.

సప్తమోఽనువాకః.

పృథి వ్యస్తతిక్షం ద్యౌ ర్దిశోఽవాస్తర¹దిశః, అగ్ని ర్వాయు రాది త్య శ్చంద్రమానక్షత్రాణి, ఆప ఓషధయో వనస్పతయ ఆకాశ ఆత్మా, ఇత్యధిభూతం, అథాధ్యాత్మం, ప్రాణో వ్యానోఽపాన ఉదానస్స మానః, చక్షు శ్శ్రోత్రం మనో వా క్త్వక్, చర్మ మాగ్ సగ్నావాస్థి చుష్ణ, ఏత దధివిధాయ ఋషిరవోచత్, పాఙ్క్తింవా ఇదగ్ సర్వమ్. ౧. పాఙ్క్తేనైవ పాఙ్క్తిగ్ స్పృణోతీతి. సర్వమేకం చ.

అష్టమోఽనువాకః.

ఓ మితి బ్రహ్మ, ఓమితీదగ్ సర్వమ్, ఓమిత్యేతదను దనుకృతి
 1 బ్రహ్మ వా అహ్యో శ్రావయే త్యాశ్రావయన్తి, ఓమితి సామానిగాయన్తి,
 ఓగ్ శోమితి శస్త్రాణి శగ్ సన్తి, ఓ మి త్యధ్వర్యుః ప్రతిగరం ప్రతిగృణా
 తి, ఓమితి బ్రహ్మ ప్రస్తాతి, ఓ మి త్యగ్ని హేమాత్ర మనుజానాతి, ఓ మితి
 బ్రాహ్మణః ప్రవక్ష్య న్నాహ, బ్రహ్మైవాహ్మణ్యవా నీతి, బ్రహ్మై వోహ
 ప్నోతి. ౧. ఓం దశ.

నవమోఽనువాకః.

ఋతం చ స్వాధ్యాయ ప్రవచనేచ, సత్యం చ స్వాధ్యాయ ప్రవ
 చనే చ, తప శ్చ స్వాధ్యాయ ప్రవచనేచ, దమశ్చ స్వాధ్యాయ ప్రవచ
 నేచ, శమ శ్చ స్వాధ్యాయ ప్రవచనేచ, అగ్నయ శ్చ స్వాధ్యాయ
 ప్రవచనేచ, అగ్ని హేమాత్రం చ స్వాధ్యాయ ప్రవచనేచ, ఆతిథయశ్చ
 స్వాధ్యాయ ప్రవచనే చ, మానుషం చ స్వాధ్యాయ ప్రవచనేచ, ప్ర
 జా చ స్వాధ్యాయ ప్రవచనేచ. ౧. ప్రజనశ్చ స్వాధ్యాయ ప్రవచనేచ,
 ప్రజాపతిశ్చ స్వాధ్యాయ ప్రవచనే చ, సత్య మితి సత్యవచారాధీతరః,
 తప ఇతి తపో నిత్యః పౌరుషిష్టిః, స్వాధ్యాయ ప్రవచనే ఏవేతి నాకో మా
 ద్దల్యః, తద్ధి తప బుద్ధి తపః. ప్రజాచ స్వాధ్యాయ ప్రవచనేచ షట్పు.

దశమోఽనువాకః.

అహం పృథస్య రేరివా, కీర్తిః పృథం గిరేరి వ, ఊర్ధ్వ పవి
 త్రో వాజినీ వ స్వమృత మస్మి, ద్రవిణగ్ సువర్చసమ్, సుమేధా
 అమృతోఽపి తః, ఇతి త్రిశణ్కో ర్వేదానువచనమ్. అహగ్ పట్.

ఏకాదశోఽనువాకః.

వేద మనూ చ్యాయోఽస్తేవాసిన మనుశాస్త్రి, సత్యం
 వద, ధర్మంచర, స్వాధ్యాయా న్తా ప్రమదః, ఆచార్యాయ ప్రియం
 ధన మాహృత్య ప్రజాతంతం మా వ్యవచ్ఛేత్సీ, సత్యా స్మప్రమది
 తవ్యమ్, ధర్మా న్నప్రమదితవ్యమ్, కుశలా న్న ప్రమదితవ్యమ్, భూ

తైత్తిరీయ ప్రమదితవ్యమ్, స్వాధ్యాయప్రవచనాభ్యాన్న ప్రమదితవ్యమ్. ౧. దేవపితృకార్యాభ్యాం సప్రమదితవ్యం, మాతృదేవో భవ, పితృదేవో భవ, అచార్యదేవో భవ, అతిథిదేవో భవ, యాన్యసవద్యాని కర్తాణి, తాని సేవితవ్యాని, నో ఇతరాణి, యాన్యస్తాకగ్ సుచరితాని, తాని త్వయోసాస్యాని. ౨. నో ఇతరాణి, యే కే చాస్తచ్చేయాగ్సా బ్రాహ్మణాః, తేషాం త్వయాఽససేన ప్రశ్వసితవ్యమ్, శ్రద్ధయా దేయమ్, అశ్రద్ధయా దేయమ్, శ్రియా దేయమ్, హ్రియా దేయమ్, భియా దేయమ్, సంవిదా దేయమ్, అభ యది తే కర్త విచికిత్సా వా వృత్తవిచికిత్సా వా స్యాత్. ౩. యే తత్ర బ్రాహ్మణా స్సమృద్ధిః, యుక్తా ఆయుక్తాః, అలూక్షాధర్మకామా స్స్యుః, యథా తే తత్ర వర్తేరక, తథా తత్ర వర్తేథాః, అథాభ్యాఖ్యాతేషు, యే తత్ర బ్రాహ్మణా స్సమృద్ధిః, యుక్తా ఆయుక్తాః, అలూక్షాధర్మకామా స్స్యుః, యథా తే తేషు వర్తేరక. ౪. తథా తేషు వర్తేథాః, ఏష ఆదేశః, ఏష ఉపదేశః, ఏషా వేదోపనిషత్, ఏతదనుశాసనమ్, ఏవముపాసితవ్యమ్, ఏవముచైత దుపాస్యమ్, స్వాధ్యాయప్రవచనాభ్యాం సప్రమదితవ్యం, తాని త్వయోసాస్యాని విచికిత్సావాస్యా త్తేషు వర్తేరక సప్తద.

ద్వాదశోఽన. వాకః.

శం నో మిత్ర శ్శం వరుణః, శం నో భవ త్వర్యమా, శం య ఇన్ద్రో బృహస్పతిః, శం నో విష్ణు రురుక్రమః, నమో బ్రహ్మణే, నమస్తే వాయో, త్వమేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మసి, త్వమేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మ వాదిషమ్, ఋత మవాదిషం, సత్య మవాదిషం. ౧. తన్నా మావీత్, తద్వక్తార మావీత్, ఆవీ న్తాం, ఆవీ ద్వక్తారమ్.

ఓం శాంతి శాంతి శాంతిః (సత్యమవాదిషం వచ్చుచు).

ఇతి శీక్షావల్లీ ప్రథమాధ్యాయ స్సమాప్తః.

శం స శ్శీక్షాగ్ సహనౌ యశ్చందసాం భూః సయః, పృథి
వ్యోమి త్యృచం చాహం వేద మనూచ్య శం నో ద్వాదశ, శం నో మహా
ఇత్యాదిత్యోనో ఇతరాణి త్రయోవిగ్ శతిః. శంనో...వక్తారం. హరిఃఓం.

ఓమ్ శాన్తి శాన్తి శాన్తిః.

ఇతి తైత్తిరీయోపనిషది శీక్షావల్లీ సుమాప్తా.

¹ ఆనందవల్లీ ద్వితీయాధ్యాయః.

హరిః ఓమ్. సహ నా వవతు, సహ నౌ భువతు, సహ వీర్యకర
వావహై, తేజస్వి నావధీత మస్తు, మా విద్విషావహై.

ఓం శాన్తి శాన్తి శాన్తిః.

ప్రథమోఽనువాకః.

బ్రహ్మవి దాబ్జోతి పరం, త దేహ భ్యుక్తా, సత్యం జ్ఞాన మనం
తం బ్రహ్మ, యోవేద నిహితం గుహాయాం పరమే వ్యోమక. ౧.
సోఽశ్మతే సర్వాః కామాః సహ, బ్రహ్మణా వివశ్చితేతి, తస్మా ద్వా
ఏతస్మా దాత్తన ఆకాశ స్సంభూతః, ఆకాశా ద్వాయుః, వాయో ర
గ్నిః అగ్నే రావః, అద్భ్యోః పృథివీ, పృథివ్యా ఓషధయః, ఓషధీభ్యోఽ
న్నమ్, అన్నా త్పురుషః. ౨. స వా ఏష పురుషోఽన్నరసమయః,
త స్యేద మేవ శరీరః, అయం దక్షిణఃపక్షః, అయ ముత్తరః, పక్షః,
అయ మాత్మా, ఇదం పుచ్ఛంప్రతిష్ఠా, తదప్యేషశ్లోకో భవతి.

ద్వితీయోఽనువాకః.

అన్నా ద్వైప్రజాఃప్రయంతే. యాః కాశ్చ పృథివీగ్ శ్రితాః, అ
థో అన్నే నైవ జీవంతి, అ చైనదపి యంత్యంతః, అన్నగ్హిభూతా
నాం జ్యేష్ఠం తస్మా త్సర్వాషధ ముచ్యతే, సర్వంవై తేఽన్నమాఘ్న
వంతి, యేఽన్నంబ్రహ్మోపాసతే, అన్నగ్హిభూతానాం జ్యేష్ఠం, తస్మా
త్సర్వాషధముచ్యతే. ౧. అన్నా ద్భూతాని జాయంతే, జాతా న్యన్నే

స వర్ధనే, అద్యతే ఽత్తిచ భూతాని, తస్మా దన్నం తదుచ్యత ఇతి, తస్మా ద్వావ తస్మాద న్నరసమయాత్, అన్యోఽంతర ఆత్మా ప్రాణమయః, తే నైష పూర్ణః, స వా ఏష పురుష విధ ఏవ, తస్య పురుష విధతాం, అన్వయం పురుష విధః. ౨. తస్య ప్రాణఏవ శిరః, వ్యానో దక్షిణః పక్షః, అపాన ఉత్తరః పక్షః, ఆకాశ ఆత్మా, పృథివీ పుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా, తద ప్యేష శ్లోకో భవతి.

తృతీయోఽనువాకః.

ప్రాణం దేవా అనుప్రాణంతి, మనుష్యాః పశవశ్చ యే, ప్రాణో హి భూతానా మాయుః, తస్మా త్వర్వాయుష ముచ్యతే, సర్వమేవత ఆయు ర్యంతి, యే ప్రాణం బ్రహ్మపాసతే, ప్రాణోహి భూతానా మాయుః, తస్మా త్వర్వాయుష ముచ్యత ఇతి, త స్యైష ఏవ శారీర ఆత్మా, యః పూర్వస్య. ౧. తస్మా ద్వా ఏతస్మా త్ప్రాణమయాత్, అన్యోఽంతర ఆత్మా మనోమయః, తే నైష పూర్ణః, స వా ఏష పురుషవిధ ఏవ, తస్య పురుష విధతామ్, అన్వయం పురుషవిధః, తస్య యజు రేవ శిరః, ఋగ్దక్షిణః పక్షః, సా మోత్తరః పక్షః, ఆదేశ ఆత్మా. ౨. అధర్వాణ్గిరసః పుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా, త ద ప్యేష శ్లోకో భవతి.

చతుర్థోఽనువాకః.

యతో వాచో నివర్తంతే, అప్రాప్య మనసా సహ, ఆనందం బ్రహ్మణో విద్వాన్, స బిభేతి కదాచనేతి, త స్యైష ఏవ శారీర ఆత్మా, యః పూర్వస్య, తస్మా ద్వా ఏతస్మా త్మనోమయాత్, అన్యోఽంతర ఆత్మా విజ్ఞానమయః, తే నైష పూర్ణః, స వా ఏష పురుషవిధ ఏవ. ౧. తస్య పురుషవిధతామ్, అన్వయం పురుషవిధః, తస్య శ్రద్ధైవ శిరః, ఋతం దక్షిణః పక్షః, సత్య ముత్తరః పక్షః, యోగ ఆత్మా, మహాః పుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా, తద ప్యేష శ్లోకో భవతి.

పంచమోఽనువాకః.

విజ్ఞానం యజ్ఞం తనుతే, కర్తాణి తనుతేఽపిచ, విజ్ఞానం దేవా

సృశ్వే, బ్రహ్మజ్యేష్ఠ ముపాసతే, విజ్ఞానం బ్రహ్మచే ద్వేద, తస్మా చ్చే
న్న ప్రమాద్యతి, శరీరే పాప్తనో హిత్యా, సర్వాః కామాః సమ
శ్నుత ఇతి, తస్యైషవవ శారీర ఆత్మా, యః పూర్వస్య. ౧. తస్మా
ద్వాప తస్మా ద్విజ్ఞాన మయాత్, అన్యోఽన్తర ఆత్మాఽనందమయః,
తే నైష పూర్ణః, సవా ఏష పురుషవిధ ఏష, తస్యపురుషవిధతాం,
అన్వయం పురుషవిధః, తస్యప్రియమేవ శిరః, మోదో దక్షిణః పక్షః,
ప్రమోద ఉత్తరః పక్షః, ఆనంద ఆత్మా. ౨. బ్రహ్మ పుచ్చం ప్రతిష్ఠా,
త ద ప్యేష శ్లోకో భవతి.

పఞ్చోఽనువాకః.

అనన్వేష స భవతి, అన ద్భ్రష్టేతి వేద చేత్, అస్తి బ్రహ్మేతి
చే ద్వేద, సంత మేనం తతో విదుః, త స్యైష ఏవ శారీర ఆత్మా,
యః పూర్వస్య, అథా తో ను ప్రశ్నాః, ఉ తావిద్వా నముం లోకం
ప్రేత్య, కశ్చ న గచ్ఛతి. ౩. ఆహేహ విద్వా నముం లోకం పేత్య. ౧.
కశ్చిత్సమశ్నుతా ౩-ఉ, సోఽకామయత, బహుస్యాం ప్రజాయేయేతి,
స లిపోఽతవ్యత, స తప స్తప్త్యా, ఇదగ్గ్సర్వ మస్పృశత, య దిదం కించ,
త త్సృష్ట్యా, త దే వానుప్రావిశత్, త దనుప్రవిశ్య. ౨. స చ్చ త్యచ్ఛా
భవత్. నిరుక్తం చానిరుక్తంచ, నిలయసం చానిలయనంచ, విజ్ఞానం
చావిజ్ఞానం చ, సత్యం చాన్యతం చ సత్య మభవత్, య దిదం కించ,
త త్యత్య మిత్యా చక్షతే, తద ప్యేష శ్లోకో భవతి.

సప్తమోఽనువాకః.

ఆసద్వా ఇద మగ్ర ఆసీత్, తతోవై స దజాయత, తదాత్మా
నగ్గ్ స్వయ మకు రుత, తస్మా త్త త్సుకృత ముచ్యత ఇతి, యదైవ
తత్సుకృతమ్, రసో వై స, రసగ్గ్ హ్యేవా యం లభ్యాఽనందీ భవతి,
కో హ్యేవాఽన్యా త్మః ప్రాణ్యాత్, య దేవ ఆ కాశ ఆనందో న
స్యాత్, ఏష హ్యే వానందయాతి. ౧. యదా హ్యేవైష ఏతస్మిన్న
దృశ్యే నాత్మ్యే ఽనిరుక్తే ఽనిలయనే ఽభయం ప్రతిష్ఠాం వందతే, అథ

సోఽభయం గతో భవతి, యదా హ్యేవైష ఏతస్మి న్నుదర మంతరం కురుతే, అథ తస్య భయం భవతి, త త్వేవభయం వినుషోఽమన్వా నస్య, తదప్యేషశ్లోకో భవతి.

అష్టమోఽనువాకః.

భీషోఽస్తా ద్వాతః పవతే, భీషోదేతి సూర్యః, భీషోఽస్తాదస్మి ఛేంద్ర శ్చ, మృత్యు ధావతి పంచమ ఇతి, సైషోఽనందస్య మీమా గ్ంసా భవతి, యువా స్యా త్సాగుయువాధ్యాయకః, ఆశిష్టో ద్రక్షిష్టో బలిష్ఠః, త స్యేయం పృథివీ సర్వావి త్తస్య పూర్ణా స్యాత్, స ఏకో మానుష ఆనందః, శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య. ౧. తే యే శతం మానుషా ఆనందాః, స ఏకో మనుష్యగంధర్వాణా మానందః, శ్రోత్రి యస్య చా కామ హతస్య, తే యే శతం మనుష్యగంధర్వాణా మానందాః, స ఏకో దేవగంధర్వాణా మానందః, శ్రోత్రియస్య చాకా మహతస్య, తే యే శతం దేవగంధర్వాణా మానందాః, స ఏకః పితౄణాం చిరలోకలోకానా మానందః, శ్రోత్రియస్య చాకామహ తస్య, తే యే శతం పితౄణాం చిరలోకలోకానా మానందాః. ౨. స ఏక ఆజానజానాం దేవానా మానందః, శ్రోత్రియస్య చా కామ హతస్య, తే యే శత మాజానజానాం దేవానా మానందాః, స ఏకః కర్తృదేవానాం దేవానా మానందః, యే కర్తృణా దేవా న పి యంతి, శ్రోత్రియస్య చాకామ హతస్య, తే యే శతం కర్తృదేవానాం దేవానా మానందాః, స ఏకో దేవానా మానందః, శ్రోత్రియస్య చాకామహ తస్య, తే యే శతం దేవానా మానందాః. ౩. స ఏక ఇంద్ర స్యానందః, శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య, తే యే శత మింద్ర స్యానందాః, స ఏకో బృహస్పతే రానందః, శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య, తే యే శతం బృహస్పతే రానందాః, స ఏకః ప్రజాపతే రానందః, శ్రోత్రియస్య చాకా మహతస్య, తే యే శతం ప్రజాపతే రానందాః, స ఏకో బ్రహ్మణ ఆనందః. ౪. శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య, స యశ్చాయం పురుషే,

య శ్చాసా వాదిత్యే, స ఏకః, సయఏవం విత్, అస్తా ల్లోకా త్వేత్య, ఏత మన్నమయ మాత్మాన ముపసంక్రామతి, ఏతం ప్రాణమయ మాత్మాన ముపసంక్రామతి, ఏతం మనోమయ మాత్మాన ముపసంక్రామతి, ఏతం విజ్ఞానమయ మాత్మాన ముపసంక్రామతి. ౫. ఏత మానంద మయ మాత్మాన ముపసంక్రామతి, త ద ప్యేషశ్లోకో భవతి.

సవమోఽనువాకః.

యతో వాచో నివర్తంతే, అప్రాప్య మనసా సహ, ఆనందం బ్రహ్మణో విద్వాక్, నభిభేతి కుత శ్చ నేతి, ఏతగ్ హ వా వ న తపతి, కి మహాగ్ంసాధు నాకరవం, కి మహం సాప మకరవ మితి, స య ఏవం విద్వానే తే ఆత్మానగ్ స్పృణుతే, ఉభే ప్యేవైష ఏతే ఆత్మానగ్ స్పృణుతే, య ఏవం వేద. ౧. ఇత్యుపనిషత్.

ఇతి ఆనందవల్లీ ద్వితీయాధ్యాయః సమాప్తా.

బ్రహ్మవి దిద మయమిద మేకవిగ్ంశతి రన్నా దన్న రసమయా దన్నా త్వేణోవ్యానోపానఆకాశఃపృథివీపుచ్చగ్ం షడ్విగ్ం శతిఃప్రాణం యజుర్ముక్సామాదేశోఽధర్వాంగిరసఃపుచ్చంద్వావిగ్ంశతి ర్యత శ్శ్రద్ధర్తగ్ంసత్యం యోగోమహోష్టాదశ విజ్ఞానంప్రియంమోదః. ప్రమోద ఆనందోబ్రహ్మపుచ్చంద్వావిగ్ం శతి రసన్నే న థాష్టావిగ్ శతి రసత్పోడశ భీషాన్తాన్తానుషోమనుష్యగన్ధర్వాణాం దేవగ్ధర్వాణాం పితృణాం చిరలోకలోకానామాజానజానాంకర్తదేవానాం యోకర్తణా దేవానామింద్రియబృహస్పతేః ప్రజాపతే ర్భిష్మాణః సయశ్చ సజ్జామ త్యేకపంచాశద్యతః కుతశ్చనైతిమేకాదశసవ.

సహనా వప త్వితి శాన్తిః. హరిః ఓమ్.

ఇతి తైత్తిరీయోపనిషది ఆనందవల్లీ సమాప్తా.

భృగువల్లీ తృతీయాధ్యాయః.

హరిః ఓం. సహ నా వవతు, సహ నౌ భునక్తు, సహ వీర్యం
కరవావ హై, తేజస్వినావధిత మస్తు మావిద్విషావ హై.

ఓమ్ శాన్తి శాన్తి శాన్తిః.

ప్రథమోఽనువాకః.

భృగుర్వై వారుణిః, వరుణం పితర ముపససార, అధీహి భగవో
బ్రహ్మేతి, తస్మా ఏత తోవ్రీవాచ, అన్నం ప్రాణం చక్షు శ్శ్రోత్రం మనో
వాచ మితి, తగ్ం హెళావాచ, యతో వా ఇమాని భూతాని
జాయంతే, యేన జాతాని జీవంతి, యత్ప్రియ త్యభిసంవిశంతి, తద్వి
జిజ్ఞాసస్వ, తద్బ్రహ్మేతి, స తపోఽతప్యత, స తప స్తప్తాః.

౨ ద్వితీయోఽనువాకః.

అన్నం బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్, అన్నా ధ్యేవ ఖల్విమాని
భూతాని జాయంతే, అన్నేన జాతాని జీవంతి, అన్నం ప్రయం త్యభిసం
విశంతీతి, తద్విజ్ఞాయ, పున రేవ వరుణం పితర ముపససార, అధీహి
భగవో బ్రహ్మేతి, తగ్ం హెళా వాచ, తపసా బ్రహ్మ విజిజ్ఞాసస్వ, తపో
బ్రహ్మేతి, స తపోఽతప్యత, స తప స్తప్తాః.

తృతీయోఽనువాకః.

ప్రాణో బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్, ప్రాణా ధ్యేవ ఖల్విమాని
భూతా నిజాయంతే, ప్రాణేన జాతాని జీవంతి, ప్రాణం ప్రయం త్యభిసం
విశంతీతి, త ద్విజ్ఞాయ, పున రేవ వరుణం పితర ముపససార. అధీహి
భగవో బ్రహ్మేతి, తగ్ం హెళావాచ, తపసా బ్రహ్మ విజిజ్ఞాసస్వ, తపో
బ్రహ్మేతి, స తపోఽతప్యత, స తప స్తప్తాః.

చతుర్థోఽనువాకః.

మనో బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్, మనసా హ్యేవ ఖల్విమాని
భూతాని జాయంతే, మనసా జాతాని జీవంతి, మనః ప్రయం త్యభిసంవి

శంతీతి, తద్విజ్ఞాయ, పునరేవ వరుణం పితర ముపససార, అధీహి
భగవో బ్రహ్మేతి, తగ్ం హేలూవాచ, తపసా బ్రహ్మవిజ్ఞానస్వ తపో
బ్రహ్మేతి, సతపోఽతవ్యత, సతప స్తప్త్యా.

పంచమోఽనువాకః.

విజ్ఞానం బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్, విజ్ఞానా ధ్యేవ ఖల్విమాని
భూతాని జాయంతే, విజ్ఞానేన జాతాని జీవంతి, విజ్ఞానం ప్రయంత్య
భిసంవిశంతీతి, తద్విజ్ఞాయ, పునరేవ వరుణం పితర ముపససార, అధీ
హి భగవో బ్రహ్మేతి, తగ్ం హేలూవాచ, తపసా బ్రహ్మ విజ్ఞాన స్వ,
తపో బ్రహ్మేతి, స తపోఽతవ్యత, స తప స్తప్త్యా.

షష్ఠోఽనువాకః

ఆనందో బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్, ఆనందా ధ్యేవ ఖల్విమాని
భూతాని జాయంతే, ఆనందేన జాతాని జీవంతి, ఆనందం ప్రయం త్యభి
సంవిశంతీతి, సైమా భార్గవే వారణీ విద్యా, షరమే వ్యోమకా ప్రతిష్ఠి
తా, స య ఏవం వేద ప్రతితిష్ఠతి, అన్నవా నన్నాదో భవతి, మహాకా
భవతి, ప్రజయా పశుభి ర్భ్రష్టావర్చసేన, మహా స్కీర్త్యా.

౭ నవమోఽనువాకః.

అన్నం న నింద్యాత్, త ద్వృతమ్, ప్రాణోవా అన్నమ్, శరీర
మన్నాదమ్, ప్రాణే శరీరం ప్రతిష్ఠితమ్, శరీరే ప్రాణః ప్రతిష్ఠితః, త దే
తదన్న మన్నే ప్రతిష్ఠితమ్, స య ఏత దన్న మన్నే ప్రతిష్ఠితమ్ వేద
ప్రతితిష్ఠతి, అన్నవా నన్నాదో భవతి, మహా స్థనలి ప్రజయా పశుభి,
ర్భ్రష్టావర్చసేన- మహా స్కీర్త్యా.

౮ అష్టమోఽనువాకః.

అన్నం న పరిచక్షీత, త ద్వృతమ్, ఆపో వా అన్నమ్, జ్యోతి
రన్నాదమ్, అపు జ్యోతిః ప్రతిష్ఠితమ్, జ్యోతి ష్యాపః ప్రితిష్ఠితాః
త దేత దన్న మన్నే ప్రతిష్ఠితమ్, స య ఏత దన్న మన్నే ప్రితిష్ఠితం

వేద ప్రతిష్ఠితీ, అన్నవా నన్నాదో భవతి, మహా స్థవతి ప్రజయా పశుభి ర్భ్రహ్మవర్చసేన, మహా స్కీర్త్యై.

నవమోఽనువాకః.

అన్నం బహు కుర్వీత, త ద్వ్యోతమ్, పృథివీ వాఽన్నమ్, ఆకాశోఽన్నాదః, పృథివ్యా మాకాశః ప్రతిష్ఠితః, ఆకాశే పృథివీ ప్రతిష్ఠితా, త దేత దన్న మన్నే ప్రతిష్ఠితమ్, స య ఏత దన్నమన్నే ప్రతిష్ఠితం వేద ప్రతిష్ఠితీ, అన్నవా నన్నాదో భవతి, మహా స్థవతి ప్రజయా పశుభి ర్భ్రహ్మవర్చసేన, మహా స్కీర్త్యై.

దశ మోఽనువాకః.

స కంచన వసతో ప్రత్యాచక్షీత, త ద్వ్యోతమ్, తస్మా ద్యయా కయాచ విధయా బహ్వన్నం ప్రాప్నుయాత్, అరా ధ్యస్తా అన్నమిత్యా చక్షతే, ఏతద్వై ముఖతోఽన్నగ్ం రాధమ్, ముఖతోఽస్మా అన్నగ్ం రాధ్యతే, ఏతద్వై మధ్యతోఽన్నగ్ం రాధమ్, మధ్యతోఽస్మా అన్నగ్ం రాధ్యతే, ఏతద్వా అంతతోఽన్నగ్ం రాధమ్, అంతతోఽస్మా అన్నగ్ం రాధ్యతే. ౧. యఏవం వేద, ఋషేషు ఇతి వాచి, యోగఋషేషు ఇతి ప్రాణాపాన యోః, కర్షేతి హస్తయోః, గతిః పాదయోః, విముక్తిః రితి పాయా, ఇతిమానుషీ సుమాజ్ఞాః, అథదైవీః, తృప్తి రితి వృష్టే, బలమితి విద్యుతి. ౨. యశ ఇతి పశుషు, జ్యోతి రితి నక్షత్రేషు, ప్రజాపతి రమృత మానంద ఇ త్యుపస్థే, సర్వ మిత్యాకాశే, తత్ప్రతిష్ఠే త్యుపాసీత, ప్రతి స్థావా భవతి, త త్తహ ఇత్యుపాసీత, మహా భవతి, తన్నన ఇ త్యుపాసీత, మానవా భవతి ౩. తన్నమ ఇ త్యుపాసీత, నమ్యంతేఽస్మై కా మాః, తద్భ్రష్టే త్యుపాసీత, బ్రహ్మవా భవతి, త ద్భ్రహ్మణః రిమర ఇత్యుపాసీత, ¹పర్యేణం మ్రియంతే ద్విపంత స్సపత్నాః, రియేఽప్రియా భ్రాతృవ్యాః, స య శ్చాయం పురుషే, యశ్చాసా వాదిత్యే, స ఏకః,

ర.స య ఏవంవిత్, అస్మా ల్లోకా త్ప్రేత్య, ఏత మన్నమయ మాత్మాన ముపసంక్రమ్య, ఏతం ప్రాణమయ మాత్మాన ముపసంక్రమ్య, ఏతం మనోమయ మాత్మాన ముపసంక్రమ్య, ఏతం విజ్ఞానమయ మాత్మాన ముపసంక్రమ్య, ఏత మానందమయ మాత్మాన ముపసంక్రమ్య, ఇమా న్లోకా న్కామా స్నీకామరూ ప్యనుసంచరత్, ఏత త్సామ గాయ న్నాస్తే, హరిపూహరిపూహరిపు. ౫. అహ మన్న మహమన్న మహ మన్నమ్, అహ మన్నాదోహమన్నాదోహ మన్నాదః, అహగ్న్ శ్లోక కృదహగ్న్ శ్లోక, కృ దహగ్న్ శ్లోకకృత్, అహ మస్మి ప్రథమజా ఋతాస్య, పూర్వం దేవోభ్యో అమృతస్య నా³భాః, యో మా దదాతి స ఇదేవమా²వా³, అహ మన్న మన్న మదంత మా³ద్మి, అహం విశ్వం భువన మ భృభవా³మ్, సువర్ణజ్యో తీః, య ఏవం వే ద, ఇత్యుపనిషత్. ౬. రాధ్యతేవిద్యుతిమానహా భవత్యేకో హరిపు య ఏవం వేదైకంచ.

ఇతి భృగువల్లీ తృతీయాధ్యాయః సమాప్తా.

భృగు స్తస్మై యతో విశంతి తద్విజ్ఞానస్వతత్త్వోదాద శాన్నం ప్రాణంమనోవిజ్ఞానమితి విజ్ఞాయతంతపసాద్వాదశ ద్వాదశానంద ఇతి సైషాద శాన్నంననింద్యా త్వ్రాణశ్శరీరమన్నంనపరిచక్షీతాపో జ్యో తిరన్నంబహుకుర్వీత పృథివ్యామాకాశఏకాదశై కాదశ నకంచనైకషష్టి రేకాన్నవిగ్ంశతిరేకాన్నవిగ్ంశతిః.

సహనా వవ త్స్వితీ శాన్తిః.

ఓం తత్సత్, హరిః ఓమ్.

ఇతి తైత్తిరీయోపనిషది భృగువల్లీ సమాప్తా.

తైత్తిరీయోపనిషత్ సమాప్తా

౮. ఋగ్వేదీయైతరేయోపనిషత్.

ఓం. వా జ్ఞే మనసి ప్రతి తా మనో మే వాది ప్రతిష్ఠిత మావి రావీ ర్నవధి వేదస్య మ ఆణిష్ఠ శ్రుతంమే మా ప్రహసీ దనే నాధీ తే నా హెఱురాత్రా స్తస్యద్దధా మృతం వదిషామి సత్యం వదిష్యామి త న్తా మవతు త ద్వక్తార మవ త్వవతుమా మవతు వక్తార మవతు వక్తారం ఓం శాన్తి శాన్తి శాన్తి.

ఓం. అగ్న ఇళా మమ ఇళా, నమో ఋషిభ్యో మస్తకమౌభ్యే మస్త్రీపతిభ్యో నమో వో అస్తు దేవ్యేభ్యః, శివా న శ్శాన్తిమా భవం తు సుమృడీకా సరస్వతీ, మా తే వ్యోమ సద్వృతీ. భద్రంకర్ణేభిః ... యదాయుః, శన్న ఇద్దాగ్ని...వాజసాతో, స్తుషేజనం...మిత్రోఅగ్నిః, కయాన శ్చిత్ర...వృతా, కస్తాసత్యో...వసు, అభీషుణః...సూయతిభిః, భద్ర నో అపి వాదయ మనః.

ఓం శాన్తి శాన్తి శాన్తి.

ఐతరేయోపనిషది ప్రథమాధ్యాయః.

ప్రథమః ఖండః.

హరి: ఓమ్. ఆత్మా వా ఇద మేక ఏ వాగ్ర ఆసీత్ నాన్య త్కించన మిషత్ స ఈక్షత లోకా న్ను సృజా ఇతి. ౧. స ఇమా ల్లోకా నసృజ తామౌఘ మరీచీ ర్నర మాపౌఽదోఽమృః పరేణ దివం జ్యాయః ప్రతిష్ఠాఽస్తరితం మరీచ యః పృథివీ మరో యా అన స్తాత్తా 1అః. ౨. స ఈక్ష తే మే ను లోకా లోక పా లాన్ను సృజా ఇతి సోఽ ధ్యవీవ పురుషం సముద్ధృత్యామూర్ఛయత్. ౩. త మభ్యతప త్త స్యా

భితస్తస్య ముఖం నిరభిద్యత యథాణ్డం మఃఖా ద్వాగ్వాచోఽగ్ని ర్నాసికే
నిరభి ద్యేతాం నాసికాభ్యాం ప్రాణః, ప్రాణా ద్వాయు రక్షిణీ నిరభిద్యే
తాం అక్షి భ్యా ఇచ్ఛు శ్చక్షుష అదిత్యః కర్ణౌ నిరభిద్యేతాం కర్ణాభ్యాం
శ్రోత్రం శ్రోత్రా ద్విశస్త్య జ్ఞిరభిద్యత త్వచో లోమాని లోమభ్య
ఓషధిసనస్పతయో హృదయం నిరభిద్యత హృదయా న్తనో మనస
శ్చద్రిమా నాభిర్నిరభిద్యత నాభ్యా అపానోఽపానా న్మృత్యుః శిశ్నో
నిరభిద్యత శిశ్నాదేహో రేతస ఆపః. ౪.

ద్వితీయః ఖండః.

తా ఏతా దేవతా స్సప్తస్తా అస్తి స్తహ త్యర్హవే ప్రావతకత¹మ
శనాయా పిపాసాభ్యా మన్యవార్జత్ తా ఏన మబ్రువ న్నాయతనం నః
ప్రజాసీహి యస్మిన్ప్రతిస్థితా అన్నమదా మేతి. ౧. తాభ్యో గా మా
నయ త్తా అబ్రువ న్న వైనోఽయ మలమితి, తాభ్యోఽశ్వ మానయ
త్తా అబ్రువ న్న వై నోఽయ మలమితి. ౨. తాభ్యో పురుష మాన
య త్తా అబ్రువన్ సుకృతం బతేతి పురుషోవావ సుకృతమ్, తాఅబ్రవీ
ద్యథాఽయశసం ప్రవిశ తేతి. ౩. అగ్ని ర్వా గుభాత్వా ముఖం ప్రావిశ
ద్వాయుః ప్రాణో భూత్వా నాసికే ప్రావిశ దాదిత్య శ్చక్షు ర్భూ
త్వాఽక్షిణీ ప్రావిశద్విశ శ్రోత్రం భూత్వా కర్ణౌ ప్రావిశ నోషధి
వనస్పతయో లోమాని భూత్వా త్వచ మ్ప్రావిశం శ్చద్రిమా మనో
భూత్వా హృదయం ప్రావిశత్ స్మృత్యు రపానో భూత్వా నాభిం ప్రావిశ
దాపో రేతో భూత్వా శిశ్నోం ప్రావిశత్. ౪. తమిషశనాయాపిపాసే
అబ్రూతా మావాభ్యా మగ్నిప్రజాసీహితి²సతే అబ్రవీ దేతా స్వేవ వాం
దేవతా స్వాభజా మ్యేతాసు భాగిన్యా, కరోమితి తస్మా ద్యస్యైక స్యైచ
దేవతాయై హవి ర్గ్రహ్యతే భాగిన్యావేవాస్యా³ మశనాయా పిపాసే
భవతః. ౫.

1 అశనాపిపాసాభ్యా. 2 మశనాపిపాసే. 3 తే. 4 అశనా పిపాసే.

తృతీయః ఖండః.

స ఈక్షతే మేను లోకాశ్చ లోకపాలా శ్చాన్న మేభ్య స్సృజా
 ఇతి. ౧. సోఽపోఽభ్యతప త్తాభ్యోఽభిత ప్రాభ్యో మూర్తిరజాయతయావై
 సా మూర్తిరజాయతాన్నంవై తత్. ౨. త దేత ¹దభిసృష్టం స తత్సరా
 జత్యః ఘాంస తద్వాచా జిఘృక్ష తన్నాశకో ద్వాచా గ్రహీతుమ్, స
 యద్ధేన ద్వాచాఽగ్రహౌష్య దభివ్యాహృత్య హైవాన్న మత్రస్యత్. ౩. తత్ప్రాణే నాజిఘృక్ష తన్నాశకో త్ప్రాణేనగ్రహీతుం స యద్ధేన
 త్ప్రాణే నాగ్రహౌష్య దభిస్తా ణ్యహైవాన్న మత్రస్యత్. ౪. త
 చ్చక్షుషాఽజిఘృక్ష తన్నాశకో చ్చక్షుషా గ్రహీతుమ్, స యద్ధేన
 చ్చక్షుషాఽగ్రహౌష్య ద్దృష్ట్యా హై వాన్న మత్రస్యత్. ౫. త
 ప్రోతేణాజిఘృక్ష తన్నాశకో ప్రోతేణ గ్రహీతుమ్, స యద్ధేన
 ప్రోతేణాగ్రహౌష్య చ్ఛ్చిత్వా హైవాన్న మత్రస్యత్. ౬. తత్త్వ
 చాఽజిఘృక్ష తన్నాశకో త్వచా గ్రహీతుమ్, స యద్ధేన త్వ
 చాఽగ్రహౌష్య తస్మిన్దృష్ట్యా హైవాన్న మత్రస్యత్. ౭. త త్తనసా
 ఽజిఘృక్ష తన్నాశకో త్తనసా గ్రహీతుమ్, స యద్ధేన త్తనసా గ్రహౌ
 ష్య ధ్యాత్వాహైవా న్న మత్రస్యత్. ౮. త చ్ఛిక్షేనా జిఘృక్ష త
 న్నాశకో చ్ఛిక్షేనగ్రహీతుమ్, స యద్ధేన చ్ఛిక్షే నాగ్రహౌష్య
 ద్విసృజ్య హైవాన్న మత్రస్యత్. ౯. తదపానే నాజిఘృక్ష తదా
 వయ త్స ఏషోఽన్నస్య గ్రహో య ద్వాయు రన్నమాయుర్వా ఏష
 య ద్వాయుః. ౧౦. స ఈక్షత కథ నివిదం మ దృతే న్యా దితి స
 ఈక్షత కతరేణ ప్రవద్యా ఇతి, స ఈక్షత యది వాచాఽభివ్యాహృతం
 యది ప్రాణే నాభి ప్రాణితం యది చక్షుషా దృష్టం యది ప్రోతేణ
 శృతం యది త్వచాస్పృష్టం యది మనసా ధ్యాతం య ద్యపానే

నాభ్యపానితం యది శిశ్నేన విసృష్ట మథ కోఽహమితి. ౧౧. స ఏత
మేవ సీమానం విదా రైత్రయా ద్వారా ప్రాపద్యత, సైషావిదృతి ర్నామ
ద్వా స్త దేత న్నాన్దనం తస్య త్రయ ఆవసథాత్త్రయ స్వప్నా అయ
మావసథోఽయమావసథోఽయ మావసథ ఇతి. ౧౨. స జాతో భూ
తా నృభివైక్షత్ కి మిహాన్యం నావదిష దితి, సఏత మేవ పురుషం
బ్రహ్మ తత మమవశ్య దిద మదర్శమితి. ౧౩. తస్మాదిదన్దో నా మేదన్దో
హవై నామ తమిదన్దం సన్తమిన్దం మిత్యాచక్షతే పరోక్షేణ పరోక్ష
ప్రియా ఇవహి దేవాః పరోక్షప్రియా ఇవ హి దేవాః. ౧౪.

ఇతి ఐతరేయే ద్వితీయే ఆరణ్యకే చతుర్థాఽధ్యాయే ఉపనిషత్సు
ప్రథమోఽధ్యాయః. ఓమ్ తత్సత్.

ఐతరేయోపనిషది ద్వితీయాధ్యాయః.

ప్రథమః ఖండః.

పురుషే హ వా అయ మాదితో గర్భో భవతి య దేత ద్రేత
స్త దేత త్వర్చేభ్యోఽక్షేభ్య స్తేజ ¹ స్సంభృత మాత్త న్యే వాత్మానం
చిభర్తి త ద్యదా స్త్రియాం సిఞ్చ త్య ² ఛైత జ్జనయతి త దస్యప్రథ
మం జన్త. ౧.

ద్వితీయః ఖండః.

తత్ స్త్రియా ఆత్మభూయం గచ్ఛతి యథా స్వమజ్గం తథా
తస్మా దేనాం స హినస్తి సా స్యైత మాత్మాన మత్రగతం భావయతి.
౧. సా భావయిత్రీ భావయితవ్యా భవతి తం స్త్రీగర్భం చిభర్తి సోఽ
గ్రవవ కునూరం జన్త నోఽగ్రే ¹ అధిభావయతి స యత్కుమారం
జన్తనోఽగ్రే ² అధిభావయ త్యాత్మాన మేవ తద్భావయ త్యేషాం లోకా
నాం సన్తత్యా ఏవం సన్తతా హిమే లోకా స్తదస్య ద్వితీయం జన్త.

తృతీయః ఖండః.

సోఽస్యా య మాత్తా పుణ్యేభ్యః కర్తృభ్యః ¹ప్రతినిధీయతే
అ థాస్యాఽయ మితర ఆత్తా కృతకృత్వో వయో గతః ప్రైతి స ఇతః
ప్రయన్నేవ పునర్జాయతే తదస్య తృతీయంజన్త తదుక్త మృషిణా.
చతుర్థః ఖండః.

గర్భేను సన్న స్వేషా మపేద మహం దేవానాం జనిమానివిత్వా,
శతం మా ²పర ఆయసీ రరక్షు న్నథ శ్వేయో జవసా నిరదీయ మితి,
గర్భవవైత చ్చయానో వామదేవ ఏన మువాచ, ౧. స ఏవం విద్వా
నస్తా చ్చరీరి భేదా దూర్ధ్వ ఉత్క్రిమ్యాముష్టిక స్వర్గే లోకే సర్వాన్
కామా నాస్త్యాఽమృత స్సమ భవ త్సమభవత్. ౨.

ఇతి ఐతరేయే ద్వితీయే ఆరణ్యకే ఐశ్వామోఽధ్యాయే ఉపనిషత్సు
ద్వితీయోఽధ్యాయః, ఓం తిత్సత్.

ఐతరేయోపనిషది తృతీయాధ్యాయః.

కోఽయమాత్తేతి వయ ముపాస్తహే కతర స్స ఆత్తా యేనవా
రూపం పశ్యతి యేన వా శబ్దం శృణోతి యేనవా గన్ధా నాజ్ఞప్తియే
నవా వాచంవ్యాకరోతి యేనవా స్వాదు చాస్వాదుచ విజానాతి, ౧.
య దేత దృఢయం యన శ్చైతత్ సజ్జాన మాజ్ఞానం విజ్ఞానం ప్రజ్ఞానం
మేథా దృష్టి ర్ధృతి ర్మతి ర్మనీషా జాతి స్తన్మతి స్సజ్జుల్పః క్రతు రనుః
కామోవశఇతి సర్వా శ్యేవైతానిప్రజ్ఞానస్య నామధేయాని భవన్తి. ౨. స
ఏష బ్రహ్మ ఏష ఇద్రి ఏష ప్రజాపతి రేతే సర్వే దేవా ఇమానిచ పశ్చ
మహాభూతాని పృథివీ వాయు రాకాశ ఆపోజ్యోతీంషీ త్యేతానీ మాని
చక్షుర్మిశ్రాణీవ బీజా నీతరాణి చేతరాణి చాణ్డజాని చ జారుజానిచ
స్వేదజానిచోద్భిజ్జాని చాశ్వా గావః పురుషా హస్తినో యత్కించేదం

ప్రాణి జగమం చ పతత్రి చ యచ్చ స్థావరం సర్వం తత్ప్రజ్ఞానేత్రం ప్ర
జ్ఞానే ప్రతిష్ఠితం ప్రజ్ఞానేత్రో లోకః ప్రజ్ఞాప్రతిష్ఠా ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మ. ౩. స
ఏతేనైవ ప్రజ్ఞానాత్ నాఽస్మాల్లోకాదుత్క్రమ్యాముష్యిన్ స్వగ్లోకే
సర్వాన్ కామా నాప్త్వాఽమృతే సమభవ త్సమభవ దిత్యోమ్. ౪.

వాజ్డే మనసీతి శాంతిః హరిః ఓమ్.

ఇతి ఐతరేయే ద్వితీయే ఆరణ్యకే షష్ఠోఽధ్యాయే ఉపనిషత్సు
తృతీయోఽధ్యాయః ఓమ్ తత్సత్.

ఇతి ఐతరేయోపనిష త్సమాప్తః.

శ్రీగురుభ్యోనమః. హరిః ఓమ్.

౬. సామవేదీయ ఛాందోగ్యోపనిషత్.

ప్రథమః ప్రపాఠకః.

హరిః ఓమ్, ఆప్యాయన్తు మమాంగాని వాక్పాణి శ్చక్షుశ్శ్రోత్ర
మథోబలమిద్ద్రియాణి చ సర్వాణిసర్వం బ్రహ్మైవనిషదం మామా బ్రహ్మ
నిరాకుర్యాం మామా బ్రహ్మ నిరాకరో దనిగాకరణ మస్త్యనిరాకరణం
మే అస్తు తదాత్మని రతే య ఉపనిషత్సు ధర్మాస్తే మయినన్తుతే మయినన్తు.
ఓం శాన్తి శాన్తి శాన్తిః.

ప్రథమః ఖండః.

హరిః ఓమ్, ఓ మి త్యేత దక్షర ముక్తీధ ముపాసీత్, ఓ మి త్యే
ద్దాయతి తస్యోపవాక్యాఖ్యానమ్. ౧. ఏమాం భూతానాం పృథివీ రసః పృథి
వ్యా ఆపో రస అపా మోషధయో రస ఓషధీనాం పురుషో రసః పురుషస్య
నా గ్రసోవాచ ఋ గ్రస ఋచ స్సామ రస స్సామ్న ఉగ్రీధో రసః. ౨.

స ఏష రసానాగ్ రసతమః పరమః పరాధ్యోఽప్తమో య ¹దుద్గీఢః. ౩. కతమా కతమర్కతమ త్కతమత్సమ కతమః కతమ ఉద్గీఢ ఇతి విమృష్టం భవతి. ౪. వా గేవ రాక్ష్రిణ స్సా మో మిత్యేత దక్షర ముద్గీఢ స్తద్వా ఏతన్నిధునం య ద్వాఽచ్చ ప్రా శ్చర్కృ సామ చ. ౫. తదేత నిధుః మో మిత్యేతస్మిన్నక్షరే సగ్ సృజ్యతే, యదావై మిధునో సమాగచ్ఛత ఆపయతో వై తా వన్యోవ్యస్య కామమ్. ౬. ఆపయితా హ నై కామానాం భవతి య ఏతదేవం విద్వా నక్షర ముద్గీఢ ముపాస్తే. ౭. తద్వాం ఏతదనుజ్ఞాక్షరం యద్ధి కించానుజానా త్యో మిత్యేవ తదాహ ఏషావన సమృద్ధి ర్యదనుజ్ఞా సమర్థయితా హ వై కామానాం భవతి య ఏత తేవం విద్వా నక్షర ముద్గీఢ ముపాస్తే. ౮. తే నేయం త్రయీ విద్యా వర్తతే ఓ మి త్యాశ్రావయ త్యోమితి శగ్ సశ్యో మి త్యుద్గాయ త్యేతస్యై వాక్షర స్యావచిక్ష్యై మహిమ్నా రసేన. ౯. తే సోభా కురుతో య త్యైత దేవం వేద యశ్చ న వేద నానాతు విద్యా చావిద్యాచ య దేవ విద్యయా కరోతి శ్రద్ధ యోపనిషదా తదేవ వీర్యవత్తరం భవతీతి ఖి లేవై వైవాక్షర స్యోపవ్యాఖ్యానం భవతి. ౧౦.

ద్వితీయః ఖండః.

దేవాసురా హ వై యత్ర సంయోతిర ఉభయే ప్రాజాపత్యైస్తద్ధ దేవా ఉద్గీఢ మాజస్మూ ర నే నైనా నభిభవిష్యామ ఇతి. ౧. తేహ నాసిక్యం ప్రాణముద్గీఢ ముపాసాఞ్చక్రిరే తగ్ హా సురాః పాప్తనా వివిధుః, తస్మాత్తేనోభయం జిఘ్రతి సుగభి చ దుర్గన్ధి చ పాప్తనా హ్యేష విద్ధః. ౨ అథ హ వాచ ముద్గీఢ ముపాసాఞ్చక్రిరే తాగ్ హా సురాః పాప్తనా వివిధుః తస్మాత్తయో భయం వదతి సత్యం చాస్మతంచ పాప్తనా హ్యేషా విద్ధా. ౩. అథహ చక్షు రుద్గీఢ ముపాసాఞ్చక్రిరే

తద్ధానురాః పాష్టనా వివిధు స్తస్మా త్రేనోభయం పశ్యతి దర్శనీయం
 చాదర్శనీయంచ పాష్టనా హ్యేత ద్విధమ్. ౮. అథహ శ్రోత్ర ముద్గీఢ
 ముపాసాఞ్చక్రిరే తద్ధానురాః పాష్టనా వివిధు స్తస్మా త్రేనోభయం
 శృణోతి శ్రవణీయంచాశ్రవణీయంచ పాష్టనా హ్యేత ద్విధమ్. ౯. అథహ
 మన ఉద్గీఢముపాసాఞ్చక్రిరే తద్ధానురాః పాష్టనా వివిధు స్తస్మాత్రే
 నోభయమ్, సజ్కల్పయతే సజ్కల్పనీయం చాసజ్కల్పనీయం చ పా
 ష్టనా హ్యేతద్విధమ్. ౧౦. అథ హ య ఏవాయం మఖ్యః ప్రాణ త్తము
 ద్గీఢ ముపాసాఞ్చక్రిరేతగ్హనురా ఋత్వా విధద్వంసు ర్యథాఽశ్వాన
 మాఖణ మృత్వా విధ్వగ్నే తైవమ్. ౧౧. యథాఽశ్వాన మాఖణ మృ
 త్వా విధ్వగ్నతపవగ్ హైవ సవిధ్వగ్నతే య ఏవం విది పాపం కామ
 యతే యశ్చైన మభిదా సతి సఏహఽశ్వాఖణః. ౧౨. నైవైతే నసురభి
 సదుర్గన్ధి విజానాత్యపహతపాష్టా హ్యేష తేన యదశ్నాతి యత్ప్రిబతి
 తేనేతరా న్ప్రాణా నప త్యేత ము ఏవాత్తో ఽశ్వాత్ప్రామతి
 వ్యాదదా త్యేవాత్తత ఇతి. ౧౩. తగ్హాద్గీరాఉద్గీఢ ముపాసాఞ్చక్ర ఏత
 ము ఏవాద్గీర సుమన్యతే, అజ్ఞానాం యద్రసః. ౧౪. తేన తగ్హ బృ
 హస్పతి రుద్గీఢ ముపాసాఞ్చక్రఏత ము ఏవ బృహస్పతిం మన్యంతే వాగ్ని
 బృహతీ తస్యా ఏష సతిః. ౧౫. తేన తగ్హ యాస్య ఉద్గీఢ ముపాసా
 ఞ్చక్ర ఏత ము ఏవాయాస్యం మన్యంత ఆస్యా ద్య దయతే ౧౬.
 తేన తగ్హ బకో దాల్భ్యో విదాఞ్చకార, సహనైమిషీయాణా ముద్ధా
 తా బభూవ సహస్రైభ్యః కామా నాగాయతి. ౧౭. ఆగాతా హ నై
 కామానాం భవతి య ఏత దేవం విద్వా నక్షర ముద్గీఢ ముపాస్త ఇత్య
 ధ్యాత్తమ్. ౧౮.

తృతీయః ఖండః.

అ థాధిదైవతం య ఏ వాసా తపతి త ముద్గీఢ ముపాసీ తోద్య
 న్వా ఏష ప్రజాభ్య ఉద్గాయతి ఉద్యగ్ త్తమోభయమపహన్త్యపహన్తా

హ వైభయస్య తమసో భవతి యవవం వేద. ౧. సమాన ఉ ఏవాయం
 చాసాచోష్ణోఽయ ముష్ణోఽసాస్వర ఇతిమ ఽమాచక్ష తే స్వర ఇతి ప్ర
 త్యాస్వర ఇత్య ముం తస్మా ద్వా ఏత మిమ మముం చోద్గీథ ముపాసీత.
 ౨. అథ ఖలు వ్యాన మే వోద్గీథ ముపాసీత యద్వై ప్రాణితి సప్రాణో
 యదపా నితి సోఽపానః అథయః ప్రాణాపానయో స్సన్ధిః స వ్యానో
 యో వ్యాన స్సా వాక్, తస్మాద ప్రాణ స్సనపాన న్వాచమభివ్యాహరతి.
 ౩. యా వా క్స ర్క్త స్తాద ప్రాణ స్సనపాన సృచ మభివ్యాహరతి
 యర్క్త త్సామ తస్మా ద ప్రాణ స్సనపాన స్సామ గాయతి యత్సామ
 స ఉద్గీథ స్తస్మాద ప్రాణ స్సనపాన న్ముద్గాయతి. ౪. అతో యా న్యన్యాని
 వీర్యవన్తి కర్తాణి యథాఽగ్నే ర్దగ్ధన మాజే స్వరణం దృఢస్య ధనుష
 ఆయమన మప్రాణస్సనపానగ్ స్తాని కరో త్యేతస్య హేతో ర్వాన్యన మే
 వోద్గీథ ముపాసీత. ౫. ¹ అథ ఖలూద్గీథాక్షరా ణ్యుపాసీ తోద్గీథ ఇతి
 ప్రాణవవోత్ప్రాణేనహ్యుత్తిష్ఠతి వా గ్గీ ర్వాచోహ గిర ఇ త్యాచక్ష
 తేఽన్నంథ మ స్మే హేదగ్ సర్వగ్ స్థితమ్. ౬. చ్యారేవో దత్తరిక్షం గీః
 పృథివీథ మాదిత్యవ వోద్వాయుగ్గీ రగ్నిష్ఠగ్ సామవేద ఏవోద్భజ ర్వేదో
 గీఋగ్వేద స్థం దుగ్ధే సై వాద్దోహం యోవాచో దోహః అన్నవా నన్నా
 దో భవతి య ఏతా న్యేఽం విద్వానుద్గీథాక్షరా ణ్యుపాస్త ఉద్గీథ ఇతి.
 ౭. అథఖ ల్వాశే సుమృద్ధి రుషసరణా నీ త్యుపాసీత యేన సామ్నా
 స్తోష్య న్స్వోత్తత్సా మోపధావేత్. ౮. యస్యా మృచి తా మృచం
 యచ్ఛాచేయత మృషిం యాం దేవతా మభిష్టోష్య న్స్వోత్తాం దేవతా
 ముపధావేత్. ౯. యేనచ్చస్తా స్తోష్య న్స్వోత్తచ్ఛ్చ ఉపధా వేద్యేన
 స్తోమేన స్తోష్యమాణ స్స్వోత్తగ్ స్తోమ ముపధావేత్. ౧౦. యాం దిశ
 మభిష్టోష్య న్స్వోత్తాం దిశ ముపధావేత్. ౧౧. ఆత్తాన మత్తత ఉప
 సృత్యస్తు వీతకామం ధ్యాయ న్న ప్రమత్తోఽభ్యాశో హ య దస్తై
 స కామ సుమృద్ధ్యేత యత్కామః స్తువీతేతి యత్కామ స్తువీతేతి.

చతుర్థః ఖండః.

ఓమి త్యేతదక్షర ముద్గీఢ ముపాసీ తౌ మితి హ్యుద్గామితి
తస్యోపవ్యాఖ్యానమ్. ౧. దే వా వై మృత్యో ర్భిభ్యతస్త్రియాం
విద్యాం ప్రావిశగ్స్తే ఛన్దోభి రచ్ఛాదయన్త్య దేభి రచ్ఛాదయగ్స్త
చ్ఛన్దసాం ఛన్దస్త్వమ్. ౨. తా ను తత్ర మృత్యు ర్యథా మత్స్య
ముదకే పరిపశ్యే దేవం పర్యవశ్య దృచి సాన్ని యజుషి తేమ విది
త్వోద్ధ్వా ఋచ స్సామేన్న యజుష స్స్విర మేవ ప్రావిశత్. ౩. యదా
వాఋచ మాప్నోత్వోమిత్యేవాతి స్వరి త్యేవగ్సామైవం యజుశేవ ఉస్వ
రో య దేత దక్షర మేత దమృత మభయం త త్ప్రవిశ్య దేవా అమృ
తా అభయా అభవత్. ౪. స య ఏత ధేవం విద్వాన క్షరం ప్రణౌ
త్యేత దేవాక్షరగ్స్వరి మమృత మభయం ప్రవిశతి లిప్ప్రవిశ్య య
దమృతా దేవా స్త దమృతో భవతి. ౫.

పంచమః ఖండః.

అథ ఖిలుయ ఉద్గీఢ స్స ప్రణవో యః ప్రణవ స్స ఉద్గీఢ ఇత్య సావా
ఆదిత్య ఉద్గీఢ ఏష ప్రణవ ఓమితి హ్యేష స్వరి న్నేతి. ౧. ఏత ముపవాహ
1 మభ్యగాసిపం తస్మాన్తమ త్వ మేకోఽసీతి హ కాషీతకిః పుత్ర మువా
చ, రక్షీగ్స్త్యం పర్యా వర్తయా ద్భహవో వైతే భవిష్య స్తీ
త్యధిదై వతమ్ ౨౨ థాధ్యాత్తం య ఏవాయం ముఖ్యః ప్రాణస్తముద్గీఢ
ముపాసీ తౌమితి హ్యేష స్వరి న్నేతి. ౩. ఏత ము పవాహ 2 మభ్యగాసి
పం తస్మాన్తమ త్వ మేకోఽసీతి హ కాషీతకిః పుత్ర మువాచ ప్రాణగ్ స్త్వం
భూమా న మభిగాయ తా ద్భహవో 3 మే భవిష్యంతీతి. ౪. అథ ఖిలు య
ఉద్గీఢ స్స ప్రణవో యః ప్రణవ స్స ఉద్గీఢ ఇతి హాతృపదన్దాదైవాపి
దురుద్గీఢ మనుసమాహర తీత్యనుసమాహరతీతి. ౫.

వష్టః ఖణ్డః.

ఇయమేవ రగ్ని స్సామ తదేత దేతస్యా మృచ్యధ్యూఢగ్ సామ తస్మా దృచ్యధ్యూఢగ్ సామ గీయతే ఇయమేవ సాగ్ని రమస్త త్సామ. ౧. అస్తరిత మేవర్థాయు స్సామ తదేత దేతస్యా మృచ్యధ్యూఢగ్ సామ తస్మాదృచ్యధ్యూఢగ్ సామ గీయతే 2 స్తరిత మేవ సా వాయు రమస్త త్సామ. ౨. ద్యౌ రేవర్థాదిత్య స్సామ తదేత దేతస్యా మృచ్యధ్యూఢగ్ సామ తస్మా దృచ్యధ్యూఢగ్ సామ గీయతే ద్యౌరే వ సా ఆదిత్యో ౩ మస్త త్సామ. ౩. నక్షత్రాణ్యేవ రచ్చిచ్ఛ్రీమా స్సామ త దేత దేతస్యా మృచ్యధ్యూఢగ్ సామ తస్మాదృచ్యధ్యూఢగ్ సామ గీయతే ౪ త్రాణ్యేవ సా చక్ష్రీమా అమస్త త్సామ. ౪. అథ య దేత దాదిత్యస్య శుక్లం భాస్సైవర్థ యన్నీలం పరః కృష్ణం త త్సామ తదే తదేతస్యా మృచ్యధ్యూఢగ్ సామ తస్మా దృచ్యధ్యూఢగ్ సామ గీయతే ౫. అథ య దే వైత దాదిత్యస్య శుక్లం భాస్సైవ సా ౬ యన్నీలం 1 పరః కృష్ణం తదమస్త త్సామాథ య ఏషో ౭ త్రరాదిత్యే హిరణ్యః పురుషో దృశ్యతే హిరణ్యశ్చ శ్రు త్పిరణ్య కేశ ఆవ్రణఖా త్సర్వ ఏవ సు వర్ణః. ౬. తస్య యథా క వ్యాసం పుణ్డరీక మేవ మక్షిణీ తస్య దితి నామ స ఏవ సర్వేభ్యః పాప్తభ్య ఉదిత ఉదేతి హ వై సర్వేభ్యః పాప్తభ్యో య ఏవం వేద. ౭. తస్యర్క్చ సామచ గేషో తస్మా దద్విధ స్తస్మా త్వేవో 2 ద్ధాతై తస్య హిగాతా స ఏవ యేచాముష్టా త్వరాభ్యో లోకాస్తేషాం చేష్టే దేవకామానాం చే త్యధిదై వతమ్. ౮.

సప్తమః ఖండః.

అ ఖాభ్యాత్తం వా గేవ రాగ్నిం స్సామ తదేత దేతస్యా మృచ్యధ్యూఢగ్ సామ తస్మా దృచ్యధ్యూఢగ్ సామ గీయతే వా గేవ సా ప్రాణో ౩ మస్త త్సామ. ౧. చక్షు రేవ గ్ధాత్తా సామ తదేత దే తస్యా మృచ్యధ్యూఢగ్ సామ తసా దృచ్యధ్యూఢగ్ సామ గీయతే చక్షు

రేవ సాత్తామస్త త్సామ. ౨. శ్రోత్రమేవర్జ్యసః సామతదేతి దేత
 స్యా మృచ్య ధ్యూఢగ్ సామ తస్తా దృచ్య ధ్యూఢగ్ సామ గీయతే
 శ్రోత్రమేవ సామ నోమస్త త్సామ. ౩. అథ యదేత దక్ష్య శుక్లం
 భాస్రైవ ర్గథ య స్నీలం పరః కృష్ణం త త్సామ త దేత దేతస్యామృ
 చ్యధ్యూఢగ్ సామతస్తా దృ చ్యధ్యూఢగ్ సామ గీయతే అథ య దే
 వైత దక్ష్య శుక్లం భాస్రైవ సాధ య స్నీలం పరః కృష్ణం త దమస్త
 త్సామ. ౪. అథయఏవామస్తరక్షిణి పురుషో దృశ్యతే సైవ ర్గ త్సా
 మ తదుక్థం తద్యజు స్త ద్భిహ్లాత సైతస్య త దేవ రూపం య దము
 ప్యరూపం యా వ ముప్య గేష్టా తౌ గేష్టా యన్నామ తన్నామ. ౫.
 స ఏష యే చైతిస్తా దర్వాఞ్ఘ్రి లోకా స్తేషాం చేష్టేమనుష్యకామా
 నాం చేతితద్య ఇమే విణాయాం గాయ వ్యేతం తే గాయంతి తస్తాతే ధ
 న స న యః. ౬. అథ య ఏత దేవం విద్వా న్నామ గాయత్యుభా
 న గాయతి సోమం వైవ స ఏష యే చాముష్టా త్వరాఞ్ఘ్రి లోకా
 స్తాగ్ఘ్రిహ్లాతి దేవ¹ కామాగ్శ్చ. ౭. అ థానేనైవ యే చైతిస్తా
 దర్వాఞ్ఘ్రి లోకా స్తాగ్ఘ్రిహ్లాతి మనుష్యకామాగ్శ్చ తస్తా దు
 హౌవం వి దుద్ధాతా బ్రూయాత్. ౮. కం తే కామ మాగాయా నీ
 త్యేషహ్యేవ కామా గాన స్యేష్టే²య ఏత దేవం విద్వా న్నామ గా
 యతి సామ గాయతి. ౯.

అష్టమః ఖండః.

త్రయో హేమాద్ధీథే కశలా బభూవు శ్శీలక శ్శాలావ త్యశైచ
 కితాయనో దాల్భ్యః ప్రవాహణో జైబలి రితి తే హేమాదు రుద్ధీథే
 వై కశలా స్త్వ హేమాద్ధీథే కథా వదామ ఇతి. ౧. తథేతి హ సము
 పవివిశుః సహప్రవాహణో జైబలి రువాచ భగవ న్తా వగ్రే వదతాం
 బ్రాహ్మణయో ర్వదతోర్వాచగ్ శ్రోష్యామితి. ౨. సహ శీలక శ్శా

¹ కామాస్తాగ్శ్చ. ² య ఏవం విద్వా.

లావత్య శ్చైక్రితాయనం దాల్భ్య మువాచ హస్త త్వా పృచ్ఛా నీతి
 పృచ్ఛేతి హేలూవాచ. ౩. కా సామ్నో గతి రితి స్వర ఇతి హేలూవా
 చ స్వరస్య కా గతిరితి ప్రాణ ఇతి హేలూవాచ ప్రాణస్య కా గతి రిత్య
 న్న మితి హేలూవా చాన్నస్య కా గతి రిత్యాప ఇతి హేలూవాచ. ౪. అ
 పాం కాగతి రి త్యసా లోక ఇతి హేలూవాచ అముష్య లోకస్య కాగ
 తిరితి న స్వర్గం లోక మతి నయే దితి హోవాచ స్వర్గం వయంలోకగ్
 సామాభి సంస్థాపయామ స్వర్గ సగ్స్తావగ్హే సామేతి. ౫. తగ్హ
 శిలక శ్చాలావత్య శ్చైక్రితాయనం దాల్భ్యమువా చాప్రతిష్ఠితం వైకిల
 తే దాల్భ్య సామ య స్త్వేత ద్వి బ్రూయాన్తూర్థాతే విపతివ్యతీతి
 మూర్ధాతే విపతే దితి. ౬. హస్తాహ మేతి ద్భగవత్తో వేదానీతి విధీతి
 హోవా చాముష్య లోకస్య కా గతి రిత్యయం లోక ఇతి హేలూవా
 చాస్య లోకస్య కాగతి రితి నప్రతిష్ఠాం లోక మతినయేదితి హేలూవా
 చ ప్రతిష్ఠాం 'వయం లోక సామాభిసగ్ స్థాపయమామః ప్రతిష్ఠా సగ్స్తా
 వగ్హే సామేతి. ౭. తగ్హ ప్ర నాహణో జై బలి రువా చాస్తవ ద్వై
 కిలతేశాలావత్య సామ య స్త్వేత ద్వి బ్రూయాన్తూర్థాతే విపతివ్యతీతి
 మూర్ధాతే విపతే దితి హస్తాహ మేతి ద్భగవత్తో వేదానీతి విధీతి హే
 లూవాచ. ౮.

నవమః ఖండః.

అస్య లోకస్య కా గతి రి త్యాకాశ ఇతి హేలూవాచ సర్వాణి
 హవా ఇమాని భూతా న్యాకాశా దేవ సముత్పద్యంత ఆకాశం ప్ర
 త్యస్తం య న్త్యాకాశో హ్యే వైభ్యో జ్యాయా నాకాశః పరాయ
 ణం. ౧. స ఏష పరోవరీయా నుద్గీధ స్సవీక్షోనస్తః పరోవరీయోహస్య
 భవతీ పరోవరీయ సోహ లోకా న్నయతి య ఏత దేవం విద్వాన్స
 రోవరీయాగ్ సముద్గీధ ముపాస్తే. ౨. తగ్హైత మతిధన్వా శౌనక
 ఉదర శాణ్డిల్యాయోక్తోవాచ, యావ త్తవనం ప్రజాయా ముద్గీధం

వేదిష్యస్తే యోవరీతౌ హైభ్యస్తావ దస్తిల్లోకే జీవనం భవి
ష్యతి. ౩. తథాఽముష్మిన్లోకే లోక ఇతి స య ఏత మేవం విద్వాను
పాస్తే పరోపరీయ ఏవ హః స్యాన్తి లోకే జీవనం భవతి తథాఽము
ష్మిన్ లోకే లోక ఇతి లోకే లోక ఇతి. ౪.

దశమః ఖణ్డః.

మటచీహతేషు కురు ష్వాటిక్యా సహ జాయ యోషస్తిర్హచా
క్రాయణ ఇభ్యగ్రామే ప్రద్రాణక ఉవాచ. ౧. స హైభ్యం కల్తాసాన్
ఖాదంతుబిభిత్తే తగ్ హోవాచ, నేతోఽన్యే విద్యంతేయచ్చ యేమ
ఇమ ఉపనిహితా ఇతి. ౨. ఏతేషాంమే కేహీతి హోవాచ తా నస్తే
ప్రదదా హంతానుపాన మిత్పుచ్చిప్తం వై మే వీతగ్న్యాదితి హోవా
చ. ౩. నస్వి దేశే పుచ్చిప్తా ఇతి నవా అజీవిష్య మిమా నఖాద
న్నితి హోవాచ కా మోమ ఉదపాన మితి ౪. సహ ఖాదిత్వాఽతి
శేషా న్వామాయా ఆదహర సాగ్రవీవ సుభిక్షా బభూవ తాన్ప్రతిగృ
హ్య నిదధౌ. ౫. సహస్రాతః సజ్జహాన ఉవాచ యద్వ తాన్సస్య లభేమ
హి లభేమహి ధన మాత్రాగ్ రాజాసా యత్యుతే సమా సర్వై
రార్చిష్యై ర్వృణోతేతి. ౬. తం జా యోవాచ హంత ఏత ఇమ ఏవ
కల్తాసా ఇతి తాన్ ఖాదిత్వా ఽముం యజ్ఞం వితత మేయాయ.
౭. త త్రోద్ధాతౄ నాస్తావే స్తోష్యమాణా నుపోపవివేశ సహ ప్రస్తాతార
మువాచ. ౮. ప్రస్తాత ర్యాదేవతా ప్రస్తావ మన్వాయత్తా తాం చే
దవిద్వా స్ప్రస్తోష్యసి మూర్ధా తే విపతిష్యతీతి. ౯. ఏవ మే వోద్ధా
తార మువాచోద్ధాత ర్యాదేవతోద్ధీధ మన్వాయత్తా తాం చే దవి
ద్వా నుద్ధాస్యసి మూర్ధా తే విపతిష్యతీతి. ౧౦. ఏవ మేవ ప్రతిహ
ర్తార మువాచ ప్రతిహర్త ర్యాదేవతా ప్రతిహర మన్వాయత్తా తాం
చే దవిద్వాన్ ప్రతిహరిష్యసి మూర్ధా తే విపతిష్యతీతి తేహ సమా
రతా స్తూష్ణీ మాసాఞ్చక్రీరే. ౧౧.

ఏకాదశః ఖండః.

అథ హైనం యజమాన ఉవాచ భగవంతం చా అహం వివిది
 హణీ త్యుపస్తిరస్తి చాక్రాయణ ఇతి హేలూవాచ. ౧. స హేలూవాచ
 భగవంతం వా అహ మేభి స్సర్వై రాద్విజ్యైః పర్యేషేషం భగవ
 తోవా అహ మవి త్యాఽన్యా నపృషి. ౨. భగవాన్స్త్యేవ మే సర్వై
 రాద్విజ్యై రితి తథే త్యథ తద్వైత ఏవసమతిస్పృహః స్తువతాం
 యావత్త్యేభ్యో ధనం దద్యా న్నావత్తమ దద్యా ఇతి తథేతిహ యజమా
 న ఉవాచ. ౩. అథ హైనం ప్రస్తాతోఽపససాద ప్రస్తాతర్యాదేవతా ప్రస్తా
 వ మన్వాయతా తాం చే దవిద్వా ప్రస్తాప్యసి మూర్ధా తే విపతి
 వ్యతీతి మా భగవా నవోచ త్కతమా సా దేవతేతి ౪. ప్రాణఇతి
 హేలూవాచ సర్వాణి హవా ఇమాని భూతాని ప్రాణ మేవాభిసంవిశన్తి
 ప్రాణ మభ్యుజ్జహతే సైహ దేవతా ప్రస్తావ మన్వాయతా తాం చేద
 విద్వా ప్రస్తాప్య మూర్ధాతే వ్యపతివ్య త్తతోక్తస్య మయేతి. ౫. అథ
 హైన ముద్ధాతోపససా దోద్ధాత ర్యాదేవతో ద్గీఢ మన్వాయతా తాం
 చే దవిద్వా సుద్ధాప్యసి మూర్ధాతే విపతివ్యతీతి మా భగవా నవోచ
 త్కతమా సా దేవతేతి. ౬. ఆదిత్య ఇతి హేలూవాచ సర్వాణి హవా
 ఇమాని భూతాని ఆదిత్య ముచ్చై స్సప్త గాయన్తి సైహ దేవతో
 ద్గీఢ మన్వాయతా తాం చే దవిద్వా సుద గాయ మూర్ధా తే వ్యపతి
 వ్యత్తతోక్తస్య మయేతి. ౭. అథ హైనం ప్రతిహ ర్తోపససాద ప్రతిహ ర్త
 ర్యాదేవతా ప్రతిహర మన్వాయతా తాం చే దవిద్వా స్ప్రతిహరిష్య
 సి మూర్ధా తే విపతీవ్యతీతి మా భగవా నవోచ త్కతమా సా దేవ
 తేతి. ౮. అన్నమితి హేలూవాచ సర్వాణి హవా ఇమాని భూతా న్య
 న్నమేవ ప్రతిహరమాణాని జీవన్తి సైహదేవతా ప్రతిహర మన్వాయ
 తా తాం చే దవిద్వా స్ప్రత్యహరిష్యో మూర్ధాతే వ్యపతివ్యత్తతోక్త
 స్య మయేతి తతోక్తస్య మయేతి. ౯.

ద్వాదశః ఖండః

అ థాత శ్శౌవ ఉద్గీభ స్తద్ధబకో దాల్భ్యో గ్లావో వా మైత్రే
యః స్వాధ్యాయ ముద్వవ్రాజ. ౧. తస్మై శ్వా శ్వేతః ప్రాదుర్భూవ
త మన్యే శ్వాన ఉపసమే త్యోచ రన్నం నో భగవా నాగాయ త్వ
శ నాయా మవా ఇతి. ౨. తా వ్తోవా చే హేవ మా ప్రాత రుపసమీ
యతేతి తద్ధబకో దాల్భ్యో గ్లావో వా మైత్రేయః ప్రతిపాలయాశ్చ
కార. ౩. తేహ యశై వేదం బహిష్పవమానేన స్తోమ్యమాణాః సగ్గర
భౌ సుర్వస్తీ త్యేవ మా సర్పపు న్నేహ సముపవిశ్య హి శ్చక్రుః. ౪.
ఓనిమదా ౩ మోం ౩ పిబా ౩ మోం ౩ దేవో వరుణః ప్రజాపతిః సవితా ౩ ౭న్న
మిహ ౨ హరద ౨ ౭న్న పశే ౨ ౭న్న మి హహరా ౨ ౭ ౭ హరో ౩ మితి. ౫

త్రయోదశః ఖండః.

అయం వా వ లోకో హ ఉకారో వాయు ర్హా ఇకార శ్చస్త్రీ
మా అథ కారః ఆత్మే హకారో ౭గ్ని రీకారః. ౧. ఆదిత్య ఉకారః
నిహస ఏకారో విశ్వేదేవా బౌ హేవా ఇ కారః ప్రజాపతి వ్విజ్కారః
రాణ స్స్వరో ౭న్నం యా వా గ్విరాట్. ౨ అనిరుక్త త్రయో
దశ స్తోభః సశ్చురో హుజ్కారః. ౩. దుగ్ధే ౭స్మై వా గ్దోహంయో
వాచో దోహే ౭న్న వానన్నాదో భవతి య ఏతా మేవగ్ సామ్నా
ముపనిషదం వేదోపనిషదం వేదేతి ౪.

ఇతి ఛాన్దోగ్యోపనిషది ప్రథమః ప్రపాఠక స్సమాప్తః-

హరిః ఓమ్ తత్సత్.

ఛాన్దోగ్యోపనిషది ద్వితీయః ప్రపాఠకః.

త్రథమః ఖండః.

హరిః ఓమ్. సమస్తస్య శిలు సామ్న ఉపాసనగ్ సాధు య త్థలు
సాధుతత్సామేత్యాచక్షతే య దసాధు తదసామేతి. ౧. త దు తాప్యా
హుః సామై న మపాగాదితి సాధు నైన ముపాగాది త్యేవ తదాహు

రసామైన ముపాగా దిత్యసాధు నైన ముపాగా దిత్యేవ తదాహుః. ౨. అథోతా వ్యాహుః సామ నోబలేతి య త్సాధు భవతి సాధుబ లేత్యేవ తదాహు రసామ నోబలేతి యద సాధు భవత్యసాధు బలే త్యేవ తదాహుః. ౩. సయ ఏత దేవం విద్వాన్సాధు సా మే త్యుపాస్తేఽభ్యాశో హా యదేనగ్ సాధవో ధర్తా ఆచ గచ్ఛేయు రుపచనమేయః. ౪.

ద్వితీయః ఖండః.

లోకేషు పశ్య విధగ్ సా మోపాసీత పృథివీ హిజ్ఞాఃర అగ్నిః ప్రస్తావోఽస్తరిత ముద్గీధ ఆదిత్యః ప్రతిహరో ద్యా ర్విధన మిత్యూ ధ్వేషు. ౧. అథావృత్రేషు ద్యౌర్విజ్ఞాఃర ఆదిత్యః ప్రస్తావోఽస్తరిత ముద్గీధోఽగ్నిః ప్రతిహరః పృథివీనిధనమ్. ౨. కల్పనైహస్తైలోకా ఊర్ధ్వా శ్చావృత్రాశ్చ య ఏతదేవం విద్వాల్లోకేషు పశ్య విధం సామోపాస్తే.

తృతీయః ఖండః.

వృష్టౌ పశ్యవిధగ్ సామోపాసీత పురోవాతో హిజ్ఞాఃరో మే ఘోజాయతేఽప్రస్తావో వర్షతి సఉద్గీధో విద్యోతతే స్తనయతి సప్రతి హరః ఉద్గృహ్లాతి తన్నిధనమ్. ౧. వర్షతి హస్తై వర్షయతి హా య ఏత దేవం విద్వాన్వృష్టౌ పశ్యవిధగ్ సామోపాస్తే. ౨.

చతుర్థః ఖండః.

స్వా స్వపు పశ్యవిధగ్ సా మోపాసీత మేఘో యత్సంప్లవ తే సహిజ్ఞాఃరో య ద్వర్షతి సప్రస్తావో యాః ప్రాచ్యస్సందైవే సఉద్గీ ధో యాః ప్రతీచ్య స్సప్రతిహర స్సముద్రో నిధనమ్. ౧. సహపు వ్రై త్యపుమా నభవతి య ఏత దేవం విద్వాన్స్వా స్వపు పశ్యవిధగ్ సామోపాస్తే. ౨.

పంచమః ఖండః.

ఋతుషు పశ్యవిధగ్ సామోపాసీత వసంతో హిజ్ఞాఃరో గ్రీష్మః ప్రస్తావో వర్షా ఉద్గీధ శ్శరత్ప్రతిహరో హేమంతో నిధనమ్. ౧. కల్పనై

హస్తా ఋతవ ఋతుమా నృవతి య ఏత దేవం విద్వా నృతుషు
పశ్చవిధగ్ సామోపాస్తే. ౨.

షష్ఠః ఖండః.

పశుషు పశ్చవిధగ్ సామోపాస్తే తాజాహిజ్కారోఽవయః
ప్రస్తావో గావ ఉద్గీఘోఽశ్వాః ప్రతిహారః పురుషో నిధనమ్. ౧. భవన్తి
సోస్య పశవః పశుమా నృవతి య ఏత దేవం విద్వా నృశుషు పశ్చవిధగ్
సామోపాస్తే. ౨.

సప్తమః ఖండః.

ప్రాణేషు పశ్చవిధగ్ పరోవరీయ స్సా మోపాస్తేత ప్రాణోహి
జ్కారో వా కృప్రిస్తావ క్షతు రుద్గీఘ శ్శ్రోత్రం ప్రతిహారో మనోనిధనం
పరోవరీయాగ్ సి వైతాని. ౧. పరోవరీయో హాస్య భవతి పరోవరీయ
సోహ లోకా స్తయతి య ఏత దేవం విద్వా న్ప్రాణేషు పశ్చవిధం ప
రోవరీయ స్సామోపాస్త ఇతి తు పశ్చవిధస్య. ౨.

అష్టమః ఖండః.

అథ సప్తవిధస్య వాచి సప్తవిధగ్ సామోపాస్తేత యత్కించ
వాచో హ మితి స హిజ్కారో యత్ప్రేతి సప్రస్తావో యదేతి సఆదిః.
౧. య దుదితి స ఉద్గీఘో యత్ప్రేతీతి సప్రతిహారో య దుపేతి సఉప
ద్రవో య స్నీతి తన్నిధనమ్. ౨. దుగ్ధేఽస్సై వాగ్దోహం యో వాచో
దోహోఽన్నవా నన్నాదో భవతి య ఏత దేవం విద్వా న్వాచి సప్త
విధగ్ సామోపాస్తే. ౩.

నవమః ఖండః.

అథ ఖల్వము మాదిత్యగ్ సప్తవిధగ్ సామోపాస్తేత సర్వదా
సమస్తేన సామ మాం ప్రతి మాం ప్రతీతి సర్వేణ సమస్తేన సామ. ౧.
తస్మిన్నిమాని సర్వాణి భూతా నృన్వాయత్తా నీతి విద్యా త్తస్య
యత్పురోదయా త్స హిజ్కార స్తదస్య పశవోఽన్వాయత్తా స్తస్మా
త్తే హిజ్కూర్పన్తి హిజ్కూరభాజినో హ్యేతస్య సాముః. ౨. అథ య

త్పృథమోదితే స ప్రస్తావ స్తదస్య మనుష్యా అన్వాయత్తా స్తస్మా త్తే
ప్రస్తుతికామాః ప్రశక్సాకామాః ప్రస్తావభాజినో హ్యేతస్య సామ్నః
౩. అథ య త్సజవవేళాయాగ్ స ఆది స్తదస్య వయాగ్ స్యన్వాయత్తాని
తస్మా త్తా స్యస్తరిక్షేఽనారమ్భణా న్యాదాయత్తానం పరిపతన్త్యాది
భాజిని హ్యేతస్య సామ్నః. ౪. అథ యత్సమ్ప్రతి మధ్యన్దినే స ఉద్గీధ
స్తదస్య దేవా అన్వాయత్తా స్తస్మా త్తే సత్తమాః ప్రాజాపత్యానా
ముద్గీధభాజినో హ్యేతస్య సామ్నః. ౫. అథ య దూర్ధ్వం మధ్యన్దినా
త్పృగపరాష్ణాత్సప్రతిహర స్తదస్య గర్భా అన్వాయత్తా స్తస్మా త్తే
ప్రతిహృతా నావపద్యంతే ప్రతిహరభాజినో హ్యేతస్య సామ్నః. ౬. అథ
యదూర్ధ్వ మపరాష్ణా త్పృగస్తమయా త్స ఉపద్రవ స్తద స్యాఋణ్యా
అన్వాయత్తా స్తస్మా త్తే పురుషం దృష్ట్వా కక్షగ్ శ్వభృమిత్యుఃపద్రవ
న్యూపద్రవభాజినో హ్యేతస్య సామ్నః. ౭. అథ యత్పృథమా స్తమితే
తన్నిధనం తదస్య పితరోఽన్వాయత్తా స్తస్మా త్తాన్నిదధతి నిధన భాజినో
హ్యేతస్య సామ్న ఏవం ఖ ల్వముమాదిత్యగ్ సప్తవిధగ్ సామోపాస్తే. ౮.

దశమః ఖండః.

అథ ఖల్వాత్ససమ్మిత మతిమృత్యు సప్తవిధగ్ సామోపాస్తే
హిజ్ఞాఋణి త్యృక్షరం ప్రస్తావ ఇతి త్యృక్షరం తత్సమమ్ ౧. ఆది
రితి ద్వ్యక్షరం ప్రతిహర ఇతి చతురక్షరం తత ఇహైకం తత్సమమ్
౨. ఉద్గీధ ఇతి త్యృక్షర ముపద్రవ ఇతి చతురక్షరం త్రిభి స్త్రిభి
స్సమం భవ త్యక్షర మతిశిష్యతే త్యృక్షరం తత్సమమ్. ౩. నిధన మితి
త్యృక్షరం తత్సమమేన భవతి తాని హవా ఏతాని ద్వావిగ్శతి రక్ష
రాణి. ౪. ఏకవిగ్శ త్యాదిత్య మూర్షా త్యేకవిగ్శో వా ఇతోఽసావా
దిత్యో ద్వావిగ్ శేన పరమాదిత్యాజ్జయతి తన్నాకం తద్విశోకమ్. ౫.
ఆప్నో తీ హాదిత్యస్య జయం పరో హా న్యాదిత్యజయూ జ్జయో భవతి
య ఏత దేవం విద్వా నాత్ససమ్మిత మతిమృత్యు సప్తవిధగ్ సామో
పాస్తే సామోపాస్తే. ౬.

ఏకాదశః ఖండః.

మనో హిజ్ఞారో వా కృప్తిస్తావ శ్చక్షు రుద్దీభ శ్శోత్రం ప్రతి
హారః ప్రాణో నిధన మేత ద్దాయత్రం ప్రాణేషు ప్రోతమ్. ౧. స య ఏవ
మేత ద్దాయత్రం ప్రాణేషు ప్రోతం వేద ప్రాణీభవతి సర్వ మాయురేతి
జ్యోగీవతి మహా స్పృజయా పశుభి ర్భవతి మహా స్కీర్త్యా మహా మనా
సస్య తద్వ్యోతమ్. ౨.

ద్వాదశః ఖండః.

అభిమృతి స హిజ్ఞారో ధూమో జాయతే సప్రస్తావో జ్వలతి
సఉద్గీఘోఽక్తారా భవన్తి సప్రతిహార ఉపశామ్యతి తన్నిధనగ్ శామ్యతి
తన్నిధన మేత ద్రథస్తర మగ్నా ప్రోతమ్. ౧. స య ఏవ మేత
ద్రథస్తర మగ్నా ప్రోతం వేద బ్రహ్మవర్చ స్వ్యన్నాదో భవతి సర్వ
మాయురేతి జ్యోగీవతి మహా స్పృజయా పశుభి ర్భవతి మహా స్కీర్త్యా
స ప్రత్య జ్ఞగ్ని మాచామే న్న నిష్ఠివే తద్వ్యోతమ్ ౨.

త్రయోదశః ఖండః.

ఉపమన్త్రీయతే స హింకారో జ్ఞపయతే స ప్రస్తావ స్త్రియా
సహ శేతే స ఉద్గీఘః ప్రతిస్త్రీ సహ శేతే సప్రతిహారః కాలంగచ్ఛతి తన్ని
ధనం సారం గచ్ఛతి తన్నిధన మేత ద్వామదేవ్యం మిథునే ప్రోతమ్. ౧.
స య ఏవ మేత ద్వామదేవ్యం మిథునే ప్రోతం వేద మిథునీభవతి మిథునా
న్మిథునా త్వృజాయతే సర్వ మాయురేతి జ్యోగీవతి మహా స్పృజయా
పశుభి ర్భవతి మహా స్కీర్త్యా స కాశ్చన పరిహరే తద్వ్యోతమ్. ౨.

చతుర్దశః ఖండః.

ఉద్యన్తీంకార ఉదితః ప్రస్తావో మధ్యస్థిన ఉద్గీఘోఽపరాక్షాః
ప్రతిహారోఽస్తం యన్నిధన మేత ద్భృహతాదిత్యే ప్రోతమ్. ౧. స య
ఏవ మేతద్భృహతాదిత్యే ప్రోతం వేద తేజ స్వ్యన్నాదో భవతి సర్వ
మాయురేతి జ్యోగీవతి మహా స్పృజయా పశుభి ర్భవతి మహాస్కీర్త్యా
తపస్తం స నిష్ఠే తద్వ్యోతమ్. ౨.

పంచదశః ఖండః.

అభ్రాణి నమ్నువస్తే స హింకారో మేఘో జాయతే స ప్రస్తాహో
 వర్షతి సఙ్గద్ధీఘో విద్యోతతే న్తనయతి సప్రతిహర ఉద్భ్రష్టాతి తన్నిధన
 మేతద్వైరూపం వర్షస్యే ప్రోతమ్. ౧. స యఏవ మేతద్వైరూపం
 వర్షస్యే ప్రోతం వేన విరూపాగ్శ్చ సురూపాగ్శ్చ పశూ నపదున్ధే సర్వ
 మాయురేతి జ్యోగీవతి మహా స్పృజయా పశుభి ర్భవతి మహా స్కీర్త్యా
 వర్షంతం న నిన్దే తద్వృతమ్. ౨.

పాడశః ఖండః.

వసంతో హింకారో గ్రీష్మః ప్రస్తావో వర్షా ఉద్దిగ శ్వర త్వరిత
హారో హేమంతో నిధన మేత ద్వై రాజ మృతుషు ప్రోతమ్. ౧. స య
ఏవ మేత ద్వై రాజ మృతుషు ప్రోతం వేద విరాజతి ప్రజయా పశుభి
ర్భృష్టావర్చసేన సర్వ మాయురేతి బ్యోగీజ్జవతి మహా స్పృజయాఽశుభి ర్భ
వతి మహా స్కీర్త్యైర్తా న్న నిన్దేత్తద్వితమ్ ౨.

స పదశః ఖండః

పుణివీ హిజ్కారోఽన్తరిక్షం ప్రస్తావో న్యాయద్వికో దిశః ప్రతి
హార స్సముద్రో నిధన మేతా శ్శ్వకర్వో లోకేషు ప్రోతాః. ౧. సయ
ఏవ మేతా శ్శ్వకర్వో లోకేషు ప్రోతా వేద లోకే భవతి సర్వ మా
యురేతి బ్యోగీజ్జనతి మహా స్పృజయా పశుభి ర్భవతి మహా స్కీర్త్యా లో
కా న్న నిన్దే త్తద్వ్రతమ్. ౨.

అష్టాదశః ఖండః.

అజా హి జ్ఞానోఽవయః ప్రస్తావో గాప ఉదీభోఽశ్వాః ప్రతి
హరిః పురుషో నిధన మేతా రేవత్యః పశుషు పోతాః. ౧. స య ఏవ
మేతా రేవత్యః పశుషు పోతా పెద పశుమా న్భవతి సర్వ మాయు
రేతి జ్యోతిర్జ్వలతి మహా స్పృజయా పశుభి ర్భవతి మహాస్కీర్త్యా పశూ
న్ననినే తదన్వితమ్. ౨.

ఏకోనవింశః ఖండః.

లోమ హిజ్జార స్త్య క్షప్తావో మాగ్ సముద్గీఘోఽస్తి ప్రతి
హారో మజ్జా నిధన మేత ద్యజ్ఞాయజ్ఞీయ మజ్జేషు పోతమ్. ౧. స య
ఏవ మే త ద్యజ్ఞా యజ్ఞీయ మజ్జేషు ప్రోతం వేదాగ్గీఘవతి నాజ్ఞేన విహూ
ర్భతి సర్వ మాయు రేతి జ్యోగీవతి మహా స్ఫుజయా పశుభి ర్భవతి
మహాస్కీర్త్యా సంవత్సరం మజ్జేషో నాశ్చీయా తద్వత్త మజ్జేషో నా
శ్చీయా దితి వా. ౨.

వింశః ఖండః.

అగ్ని ర్హిజ్జారో వాయుః ప్రస్తావ ఆదిత్య ఉద్గీఘో నక్షత్రాణి
ప్రతిహార శ్చప్తమా నిధన మేత ద్రాజనం దేవతాసు పోతమ్ ౧. స
య ఏవ మేత ద్రాజనం దేవతాసు పోతం వే దైతాసా మేవ దేవతా
నాగ్ స లోకతాగ్ సార్థి తాగ్ సాయజ్యం గచ్ఛతి స్వ మాయు
రేతి జ్యోగీవతిమహా స్ఫుజయా పశుభి ర్భవతి మహాస్కీర్త్యా బ్రాహ్మణా
న్న నిదే తద్వోతమ్. ౨.

ఏకవింశః ఖండః.

త్రయీ విద్యా హిజ్జార శ్రుయ ఇమే లోకా స్సప్రస్తావో
ఽగ్ని ర్వాయు రాదిత్య స్సఉద్గీఘో నక్షత్రాణి వయాగ్ సి మరీచయ స్స
ప్రతిహార స్పర్వా గర్భర్వాః పితర స్తన్నిధన మేత త్సామ సర్వస్తి
న్ప్రోతమ్ ౧. స య ఏవ మేత త్సామ సర్వస్తి నోప్రోతం వేద సర్వ
గ్ హా భవతి. ౨. త దేవ జ్ఞోకః, యాని పశ్చాధాత్రీణి త్రీణి తేభ్యోన
జ్యాయః పర మన్య దస్తి ౩. య స్తద్వేద సవేద సర్వగ్ సర్వా
దిశో బలి మస్తై హరన్తి, సర్వ మస్తీ త్యుపాసీత తద్వోతం తద్వోతం.

ద్వావింశః ఖండః.

వివర్ది సామో వృణే పశవ్య మి త్యగ్నే రుద్గీఘోఽనిరుక్తః ప్రజా
పతే ర్నిరుక్త స్సోమస్య మృదు శ్లేష్మం వాయో శ్లేష్మం బలవ దిద్వోస్య

క్రాశ్చం బృహస్పతే రపథ్యాస్తం వరుణస్య తా స్సర్వా నేహోపనేవేత
హరుణం త్వేవ వర్ణయేత్. ౧. అమృతత్వం దేవేభ్య ఆగాయా నీ
త్యాగాయే త్వస్థాం పితృభ్య ఆశాం మనుష్యేభ్య స్త్రుణోదకం
పశుభ్య స్వర్గం లోకం యజమానాయాన్న మాత్సన ఆగాయా నీ
త్వేతాని మనసా ధ్యాయ న్నప్రమత్తస్తువీత. ౨. సర్వే స్వరా ఇద్వీ
స్యాత్తానః సర్వ ఊష్మాణః ప్రజాపతే రాత్తానః సర్వే స్పర్శా మృత్యో
రాత్తాన స్తు యది స్వరేషూపాలభే తేన్ద్రోగ్ శరణం ప్రపన్నోఽభూవం
సత్వా ప్రతివక్ష్యతీత్యేనం బ్రూయాత్. ౩. అథ య ద్యేన మూష్మ
సూపాలభేత ప్రజాపతిగ్ శరణం ప్రపన్నోఽభూవం స త్యాప్రతిపే
క్ష్యతీ త్యేనం బ్రూయా దథ య ద్యేనగ్ స్పర్శే షూపాల భేత మృ
త్యుగ్ శరణం ప్రపన్నోఽభూవం సత్వా ప్రతిధక్ష్యతీత్యేనం బ్రూయా
త్. ౪. సర్వే స్వరా ఘోషవన్తో బలవన్తో వక్తవ్యా ఇద్ద్రేబలం దదా
నీతి నర్వ ఊషాణోఽగ్ర స్తా నిరస్తావిస్తా వక్తవ్యాః ప్రజాపతేరా
త్తానం పరిదదానీతి స్సర్వేస్పర్శా లే శే నానభి నిహితా వక్తవ్యా మృ
త్యో రాత్తానం పరిహరాణీతి. ౫.

త్రయోవిశః ఖండః.

త్రయో ధర్మ స్కన్ధా యజ్ఞోఽధ్యయనం దాన మితి ప్రథమ
స్తవ ఏవ ద్వితీయో బ్రహ్మచార్యా చార్యకులవాసీ తృతీయోఽత్యంత
మాత్సన మాచార్యకులేఽవసాదయ స్సర్వ ఏశే పుణ్యలోకా భవ
న్తి బ్రహ్మసగ్స్థోఽమృతత్వ మేతి. ౧. ప్రజాపతిగ్లోకా నభ్యతప త్రేభ్యోఽ
భిత ప్రేభ్య స్త్రూయా విద్యా సమృప్తివ త్తా మభ్యతప త్తన్యా అభి
తప్తా యా ఏతా న్యక్షరాణి సమృప్తివ త్త భూర్భువ స్సువ రితి. ౨.
తా న్యభ్యతప త్రేభ్యోఽభిత ప్రేభ్య ఓజ్జూర సమృప్తివ త్త ద్యథా
శక్యునా సర్వాణి వర్ణాని సప్తర్ణాన్యేవ మోంకారేణ సర్వావాక్ స
ప్తర్ణా ఓంకార ఏ వేదగ్ సర్వమోంకార ఏవేదగ్ సర్వమ్. ౩.

చతుర్వింశః ఖండః.

బ్రహ్మవాదినో వదంతి య ద్వసూనాం ప్రాతస్సవనగ్ రుద్రా
 ణాంమాధ్యద్వినగ్ సవన మాదిత్యానాం చ విశ్వేషాం చ దేవానాం
 తృతీయసవనమ్. ౧. క్వ తర్హి యజమానస్య లోకః ఇతి స య స్త న్న
 విద్యా త్కథం కుర్యా దథ విద్యా న్కుర్యాత్. ౨. పురాప్రాత రను
 వాక స్యోపాకరణా జ్ఞఘనేన గార్హపత్య స్యోదజ్ఞుఖ ఉపవిశ్య సవా స
 వగ్ సామాభిగాయతి. ౩. లోకద్వారమ పావాన్యా ౩-౩-పశ్యేమత్వా
 వయగ్ రా ౩-౩-౩-౩-౩ హుం౩ ఆ౩-౩ జా౩యో౩ ¹ఆ౩-౨-౪-౫ ఇతి.
 ౪. అథ జుహోతి నమో౨గ్నయే పృథివీక్షితేలోకక్షితే లోకం మే
 యజమానాయ విన్దేషవై యజమానస్య లోక ఏతాన్తి. ౫. అత్ర
 యజమానః పరస్తా దాయుష స్స్విహః అపజహి పరిఘ మి త్యుక్తో౨
 త్తిష్ఠతి తస్మై వసవః ప్రాతస్సవనగ్ సంప్రయచ్ఛన్తి. ౬. పురా మాధ్యద్వి
 నస్య సవన స్యోపాకరణా జ్ఞఘనే నాగ్నిధీయ స్యోదజ్ఞుఖ ఉపవిశ్య సరా
 ద్రగ్ సా మాభిగాయతి. ౭. లో కద్వారమపావాన్యా ౩-౩-౩ పశ్యేమ
 త్వావయగ్ ²విరా ౩-౩-౩-౩-౩ హుం౩ ఆ౩-౩ జా౩యో౩ ³ఆ౩-౩-౪-౫
 ఇతి. ౮. అథ జుహోతి నమో వాయవే౨ స్తరితక్షితేలోకక్షితే లోకం
 మే యజమానాయ విన్దేషవై యజమానస్య లోక ఏతాన్తి. ౯. అత్ర
 యజమానః పరస్తా దాయుష స్స్విహః అపజహి పరిఘ మి త్యుక్తో౨
 త్తిష్ఠతి తస్మై రుద్రా మాధ్యద్వినగ్ సవనగ్ సమ్ప్రయచ్ఛన్తి. ౧౦. పురా తృతీయ
 సవన స్యోపాకరణా జ్ఞఘనే నాహవనీయ స్యోదజ్ఞుఖ ఉపవిశ్య సతిత్యగ్
 స వైశ్వ దేవగ్ సామాభిగాయతి. ౧౧. లోకద్వారమపావాన్యా
 ౩-౩ పశ్యేమత్వావయగ్ సర్వా౩-౩-౩-౩-౩ హుం౩ ఆ౩-౩ జా౩యో౩
 ఆ⁴౩-౪-౫ ఇత్యాదిత్యమ్. ౧౨. అథవైశ్వదేవం లోకద్వార మపా
 వాన్యా -౩-౩ పశ్యేమత్వావయగ్ సామ్నా ౩-౩-౩-౩-౩ హుం౩ ఆ

3-3జా3యో3ఆ3-౨౧-౧-౧ ఇతి. ౧౩ అథ జుహోతి సమ ఆదిత్యే
భ్యశ్చ విశ్వేభ్యశ్చ దేవేభ్యో దివి క్షిద్యోభ్యో లోకక్షిద్యోభ్యో లోకం మే
యజమానాయ విద్ధిత. ౧౪. ఏషవై యజమానస్య లోక ఏతా స్తస్య
త్ర యజమానః పరస్తా దాయుషః స్వాహా అపహత పరిఘ మిత్య
క్తోత్తిష్ఠతి. ౧౫. తస్మా ఆదిత్యాశ్చ విశ్వేచ దేవాస్త్యతీయ సవనగ్,
సమ్ప్రియచ్ఛ వ్యేషహవై యజ్ఞస్య మాత్రాం వేద య ఏవం వేద య
ఏవం వేద. ౧౬.

ఇతి ఛాందోగ్యోపనిషది ద్వితీయః ప్రపాతకస్సమాప్తః. హరిః ఓమ్ తత్సత్.

ఛాందోగ్యోపనిషది - తృతీయః ప్రపాతకః.

ప్రథమః ఖండః.

హరిః ఓమ్. అసా వా ఆదిత్యో దేవ మధు తస్య ద్వా రేవ తిర
శ్చీన వగ్ శోఽర్చరిక్ష మపూపో మరీచయః పుత్రాః. ౧. తస్య యే స్రా
భాన్తి రశ్మయ స్తావవాస్య స్రాచ్యో మధునాద్యః ఋచ¹ ఏవ మధుకృతః
ఋగ్వేద ఏవ పుష్పం తామృతా ఆపః. ౨. తా వా ఏతా ఋచః
ఏత మృగ్వేద మభ్యతః^౨ స్తస్యాభితప్తస్య యశ స్తేజ ఇద్రియం వీర్య
మన్నాద్యగ్ రసో^౩ జాయతే. ౩. తద్వ్యక్షర త్తదాదిత్య మభితో^౨ శ్రయ
త్తద్వా ఏత ద్యదేత దాదిత్యస్య రోహితగ్ రూపమ్. ౪.

ద్వితీయః ఖండః.

అథ యే^౨ స్యదక్షిణా రశ్మయ స్తావ వాస్య దక్షిణా మధునా
ధ్యో యజుగ్ ప్యేవ మధుకృతో యజుర్వేద ఏవ పుష్పం తా అమృ
తా ఆపః. ౧. తాని వా ఏతాని యజుగ్ ప్యేతం యజుర్వేద మభ్య
తః^౨ స్తస్యాభితప్తస్య యశ స్తేజ ఇద్రియం వీర్య మన్నాద్యగ్ రసో^౩
జాయతే. ౨. తద్వ్యక్షర త్తదాదిత్య మభితో^౨ శ్రయ త్తద్వా ఏతద్య
దేత దాదిత్యస్య శుక్లగ్ రూపమ్. ౩.

1 ఏష మధు...ఏష పుష్పం.

తృతీయః ఖండః.

అథ యేఽస్య ప్రత్యక్షాన్ రశ్మయస్తా ఏవాస్య ప్రతీచ్యో
మధునాఢ్యో సామాన్యేన మధుకృతఃసామవేద ఏవ పుష్పం తా అమృ
తా ఆపః. ౧. తాని వా ఏతాని సామాన్యేతగ్ సామవేద మభ్యతప
స్తస్యాభి తప్తస్యయశస్తేజ ఇన్ద్రియం వీర్య మన్నాద్యగ్ రసోఽజాయత.
౨. త ద్వ్యక్షర త్రదాదిత్య మభితోఽశ్రయ త్తద్వా ఏత ద్యదేత
దాదిత్యస్య ¹కృష్ణగ్ రూపమ్. ౩.

చతుర్థః ఖండః.

అథ యేఽస్యోదభ్యాన్ రశ్మయస్తా ఏవాస్యోదీచ్యో మధు
నాఢ్యోఽధర్వాణ్ణిరస ఏవ మధుకృత ఇతిహాస పురాణం పుష్పం తా
అమృతా ఆపః. ౧. తేవా ఏతేఽధర్వాణ్ణిరస ఏత దితిహాసపురాణ మభ్య
తపగ్ స్తస్యాభి తప్తస్యయశస్తేజ ఇన్ద్రియం వీర్య మన్నాద్యగ్ రసోఽజాయ
యత. ౨. త ద్వ్యక్షర త్రదాదిత్య మభితోఽశ్రయ త్తద్వా ఏత ద్యదేత
దాదిత్యస్య పరః కృష్ణగ్ రూపమ్.

పంచమః ఖండః.

అథ యేఽస్యోర్ధ్వా రశ్మయస్తా ఏవాస్యోర్ధ్వా మధునాఢ్యో
గుహ్యో ఏవాదేశా మధుకృతో బ్రహ్మైవ పుష్పం తా అమృతా ఆపః
౧. తే వా ఏతే గుహ్య ఆదేశా ఏత ద్బ్రహ్మభ్యతపగ్ స్తస్యాభి తప్త
స్యయశస్తేజ ఇన్ద్రియం వీర్య మన్నాద్యగ్ రసోఽజాయత. ౨. త ద్వ్య
క్షర త్రదాదిత్య మభితోఽశ్రయ త్తద్వా ఏత ద్యదేత దాదిత్యస్య మధ్యే
క్షోభత ఇవ. ౩. తేవా ఏతే రసానాగ్ రసా వేదా హి రసాస్తేషా
మేతే రసాస్తాని వా ఏతా న్యమృతానా మమృతాని వేదా హ్యమృతా
స్తేషా మేతా న్యమృతాని. ౪.

షష్ఠః ఖండః.

త ద్య త్పృథమ మమృతం త ద్వనవ ఉపజీవ స్త్యగ్నినా ముఖేన
నవై దేవా అశ్నన్తి న పిబన్త్యేతదేనామృతం దృష్ట్వా తృప్యన్తి. ౧.

త ఏత దేవ రూప మభిసంవిశ స్త్యేతస్మా ద్రూపా దుద్యన్తి. ౨. స య ఏత దేవ మమృతం వేద వసూనా మేవైకో భూత్వా^౧గ్నినైవ ముఖే నైత దేవామృతం దృష్ట్వా తృప్యతి స య ఏతదేవ రూప మభిసంవిశ త్యేతస్మా ద్రూపా దుదేతి. ౩. స యావదాదిత్యః పురస్తా దుదేతా పశ్చా దస్త మేతా వసూనామేవ తావ దాధిపత్యగ్ స్వారాజ్యం పర్యేతా. ౪.

సప్తమః ఖండః.

అథ యద్విత్తీయ మమృతం త ద్రుద్రా ఉపజీవ స్తీన్ద్రేణ ముఖేన స నై దేవా అశ్నన్తి స^౧పిబన్త్యేతదేవామృతం దృష్ట్వా తృప్యన్తి. ౧. త ఏత దేవ రూప మభిసంవిశ స్త్యేతస్మా ద్రూపా దుద్యన్తి. ౨. స య ఏతదేవ మమృతం వేద రుద్రాణా మే^౨క్వైకో భూత్వేన్ద్రేణైవ ముఖేనైతదేవామృతం దృష్ట్వా తృప్యతి స ఏతదేవ రూప మభిసం విశ త్యేతస్మా ద్రూపా దుదేతి. ౩. స యావదాదిత్యః పురస్తా దుదేతా పశ్చా దస్త మేతా ద్వి స్తావ ద్దక్షిణత ఉదేతో^౩త్తరతో^౪స్తమేతా రుద్రాణా^౫మేవ తావ దాధిపత్యగ్ స్వారాజ్యం పర్యేతా. ౪.

అష్టమః ఖండః.

అథ య త్తృత్తీయ మమృతం తదాదిత్యా ఉపజీవన్తి వరుణేన ముఖేన సనై దేవా అశ్నన్తి సపిబన్త్యేతదేవామృతం దృష్ట్వా తృప్యన్తి. ౧. త ఏత దేవ రూప మభిసంవిశ స్త్యేతస్మాద్రూపా దుద్యన్తి. ౨. స య ఏత దేవ మమృతం వేదాదిత్యానా మే వైకో భూత్వా వరుణేనైవ ముఖే నైత దేవామృతం దృష్ట్వా తృప్యతి స ఏతదేవ రూప మభిసంవిశ త్యేతస్మా ద్రూపా దుదేతి. ౩. స యావదాదిత్యో దక్షిణత ఉదేతో^౩త్తరతో^౪స్తమేతా ద్వి స్తావ త్పశ్చా దుదేతా పురస్తా దస్త మేతా ఆదిత్యానా మేవ తావ దాధిపత్యగ్ స్వారాజ్యం పర్యేతా. ౪.

నవమః ఖండః.

అథ య శ్చతుర్థ మమృతం త న్నరుత ఉపజీవన్తి సోమేన ముఖేన న వై దేవా అశ్నన్తి న పిబన్త్యేత దేవామృతం దృష్ట్వా తృప్యన్తి. ౧. త ఏత దేవ రూప మభిసంవిశన్త్యేతన్తా ద్రూపా దుద్యన్తి. ౨. స య ఏత దేవ మమృతం వేద మరుతా మే వైకో భూత్వా సోమేనైవ ముఖే నైత దేవామృతం దృష్ట్వా తృప్యతి స ఏత దేవ రూప మభిసంవిశన్త్యేతన్తా ద్రూపాదు దేతి. ౩. సయావ దాదిత్యః పశ్చాదుదేతా పురన్తా దస్త మేతా ద్విస్తావ దుత్తరత ఉదేతా దక్షిణతోఽస్త మేతా మరుతా మేవ తావ దాధిపత్యగ్ స్వారాజ్యం పర్యేతా. ౪.

దశమః ఖండః.

అథ యత్పంచమ మమృతం త త్సాధ్యా ఉపజీవన్తి బ్రహ్మణా ముఖేన న వై దేవా అశ్నన్తి న పిబన్త్యేత దేవామృతం దృష్ట్వా తృప్యన్తి. ౧. త ఏత దేవ రూప మభిసంవిశన్త్యేతన్తా ద్రూపా దుద్యన్తి. ౨. స య ఏత దేవ మమృతం వేద సాధ్యానా మేవైకో భూత్వా బ్రహ్మణైవ ముఖే నైత దేవామృతం దృష్ట్వా తృప్యతి స ఏత దేవ రూప మభిసంవిశన్త్యేతన్తా ద్రూపాదు దేతి. ౩. సయావ దాదిత్య ఉత్తర ఉదేతా దక్షిణతోఽస్త మేతా ద్విస్తావ దూర్ధ్వ ఉదేతాఽర్వా గచ్ఛమేతా సాధ్యానా మేవ తావ దాధిపత్యగ్ స్వారాజ్యం పర్యేతా. ౪.

ఏకాదశః ఖండః.

అథ తత ఊర్ధ్వ ఉదేత్య నై వోదేతా నాస్త మే ప్రైకల ఏవ మధ్యే సాతాత దేవశ్లోకః. ౧. న వై తత్ర న నిష్టోచ నో దియాయ కదాచన, దేవా స్తేనాహగ్ సత్యేసమావి రాధిషి బ్రహ్మణేతి. ౨. సహ వా అస్తా ఉదేతి ననిష్టోచతి సకృద్దివా హైవాస్తై భవతి య ఏతా మేవం బ్రహ్మపనిషసం వేద. ౩. తద్దేత దృష్ట్వా ప్రజాపతయ ఉవాచ

ప్రజాపతి ర్నవేమనుః ప్రజాభ్య స్తద్ధైతదుద్ధాలకా యారుణయే జ్యే
ష్ఠాయ పుత్రాయ పితౌ బ్రహ్మ ప్రోవాచ. ౧. ఇదం వా వ తజ్జ్యేష్ఠాయ
పుత్రాయ పితౌ బ్రహ్మ ప్రబ్రూహుత్ ¹ప్రాణాయాయ వా ²స్తేవాసి నే.
౧. నాన్యస్తేకస్తే చన య ద్యహస్తా ఇమా మద్భిః పరిగృహీతాం ధనస్య
పూర్ణాం దద్యా దేత దేవ తతో భూయ ఇత్యేత దేవ తతో భూయ ఇతి.

ద్వాదశః ఖండః.

గాయత్రీ వా ఇదగ్ సర్వం భూతం య దిదం కిచ్చ వాగ్వైగాయ
త్రీ వాగ్వా ఇదగ్ సర్వం భూతం గాయతి చత్రాయ తేచ. ౧. యావై
సా గాయత్రీ ఇయం వా వ సా యేయం పృథివ్యస్యాగ్ హేదగ్ సర్వం
భూతం ప్రతిష్ఠిత మేతామేవ నాతిశీయతే. ౨. యావై సా పృథివీ ఇయం
వా వ సా య దిదమస్మి న్పురుషే శరీర మస్మి ³హీమే ప్రాణాః ప్రతిష్ఠితాః
ఏత దేవ నాతిశీయస్తే. ౩. యావై తస్మిన్ పురుషే శరీర మిదం వా వ త ద్య
దిద మస్మిన్నస్తః పురుషే హృదయ మస్మి హీమే ప్రాణాః ప్రతిష్ఠితాః
ఏత దేవనాతిశీయస్తే. ౪. సైవా చతుష్పదా పద్విధా గాయత్రీ తదేత
దృచాభ్యనూక్తమ్. ౫. తావా నస్య మహిమూ తతో జ్యాయుగ్ శ్చ
పురుషః, సాదో ²స్య సర్వా భూతాని త్రిపాదస్యా మృతం దివీతి. ౬.
య ద్వైతద్భ్రష్టే తీదం వా వ త ద్యోయం బహి ర్థా పురుషా
దాకాశో యోవై సబహిర్థా పురుషాదాకాశః. ౭. అయం వా వ స
యో ²య మస్తః పురుష ఆకాశో యో వై సో ²స్తః పురుష ఆకాశః.
౮. అయం వా వ స యోయ మస్తర్హృదయ ఆకాశ స్తదేత త్సూర్వ
మప్రవర్తి ²పూర్ణా మప్రవర్తినీగ్ శ్రియం లభతే య ఏనం వేద. ౯.

త్రయోదశః ఖండః.

తస్య హవా ఏతస్య హృదయస్య పశ్చిదేవ సుషయః స
యో ²స్య ప్రాజ్ఞుషిః సప్రాణ స్త చ్చక్షు సౌమిదిత్య స్త దేత త్రేజో ²న్నా

ద్యుమిత్యుపాసీత తేజస్వ్యన్నాదో భవతి య ఏవం వేద. ౧. అథ యోఽస్య దక్షిణ స్సుమిః స వ్యాన ప్రచ్ఛోత్రగ్ స చంద్రమా ప్రదేత చ్చిశ్చ యశ శ్చే త్యుపాసీత శ్రీమా న్యశస్త్వీ భవతి య ఏవం వేద. ౨. అథ యోఽస్య ప్రత్యఙ్గుషిః సోఽపానః సా వా కోఽగ్ని ప్రదేత ద్భిష్టా వర్చస మన్నాద్య మిత్యుపాసీత బ్రహ్మవర్చ స్వన్నాదో భవతి య ఏవం వేద. ౩. అథ యోఽస్యోద ఙ్గుషిః సనమాన ప్రస్థనః సవర్జన్యః త దేత త్కీర్తిశ్చ పుష్టి శ్చేత్యుపాసీత కీర్తిమా న్వ్యుష్టిమా స్థవతి య ఏవం వేద. ౪. అథ యోఽస్యోర్ధ్వస్సుషి స ఉదానః స వాయు స్స ఆకాశ ప్రదేత దోఙ్శ్చ మహ శ్చే త్యుపాసీత ఓఙ్శ్చ మహస్వా స్థవతి య ఏవం వేద. ౫. తేవా ఏతే పఞ్చ బ్రహ్మపురుషా స్స్వర్గస్య లోకస్య ద్వా రపాః స య ఏతా నేవం పఞ్చబ్రహ్మపురుషా స్స్వర్గస్య లోకస్య ద్వార పా¹ న్యే వా న్యకలే వీరో జాయతే ప్రతిపద్యతే స్వర్గం లోకం య ఏతా నేవం పఞ్చబ్రహ్మపురుషా స్స్వర్గస్య లోకస్య ద్వారపా న్యేద. ౬. అథ య దతః పరో దివో జ్యోతి ర్ద్రిష్వతే విశ్వతః పృథ్విషు సర్వతః పృథ్విషు అనుత్తమే ఘా త్తమేషు లోకే ష్విదం వా వ తద్వదిద మస్మిన్నస్తః పురుషే జ్యోతిః. ౭. త స్యైషా దృష్టిరత్యైత దస్మి న్సరీరే సగ్ స్పర్శే నోష్ణిమానం విజానాతి తస్యైషా శ్రుతి రత్యైత త్కర్ణావపి గృహ్య నినద మివనదధు రివాగ్నే య జ్వలత ఉపశ్చణోతి త దేత ద్దృష్టం చశ్రుతం చేత్యుపాసీత చక్షుష్యః శ్రుతో భవతి య ఏవం వేదయ య ఏవం వేద. ౮.

చతుర్దశః ఖండః.

సర్వం ఖ ల్విదం బ్రహ్మ త జ్జలా నితి శాస్త్ర ఉపాసీత అథ ఖలుక్రతుమయః పురుషో యథా క్రతు రస్మిం ల్లోకే పురుషో భవతి తథేతః ప్రేత్య భవతి సక్రతుం కుర్వీత. ౧. మనోమయః ప్రాణశరీరో భారూప సత్యసంకల్ప ఆకాశాత్తా సర్వకర్తా సర్వకామ స్సర్వగఢ స్సర్వరస స్సర్వ మిద మభ్యాత్తోఽవాక్యనాదరః. ౨. ఏష మ ఆత్మా

ఽస్తర్హృదయేఽణియాన్ వ్రీహేర్వా యవా ద్వా సర్హుః ద్వా
శ్యామాకా ద్వా శ్యామాక తద్భులా ద్వైష మతత్తాఽస్తర్హృదయే
జ్యాయాన్ పృథివ్యా జ్యాయా నస్తరితౌ జ్యాయా ద్వివో జ్యాయా
నేభ్యోలోకేభ్యః. ౩. సర్వకర్తా సర్వకామ సుర్వగన్ధ సుర్వరస సుర్వ
మిద మభ్యా త్తోఽవాక్య నాదర ఏష మతత్తాఽస్తర్హృదయ ఏత ద్భృ
హైత మితః ప్రేత్యాభిసమ్భవితాఽస్త్రితీయస్య స్యాద ధా న విచికి
త్సాస్త్రితీ శాణ్డీల్యశాణ్డీల్యః. ౪.

పశ్చిదశః ఖండః.

అస్తరితౌదరః కోశో భూమి బుధోన్ న జీర్య తి దిశో హ్యస్య
ప్రక్తయోద్యా రస్యోత్తరం బిలగ్ స ఏష కోశో వసుధా నస్తస్త్రికా
విశ్వ మిదగ్ శ్రితమ్. ౧. తస్య ప్రాచీ దిగ్బహూ ర్నామ సహ
మానా నామ దక్షిణా రాజ్ఞీ నామ ప్రతీచీసు భూతా నా మోదీచీ
తాసాం వాయు ర్వృత్తః సయ ఏత మేవం వాయు దిశాం వత్సృ వేద న
పుత్రరోదగరోదితి సోఽహ మేత మేవం వాయు దిశాం వత్సృవేద మా
పుత్ర రోదగ్గుదమ్. ౨. అర్హిష్ఠం కోశంప్రపద్యేఽమునాఽమునాఽ
మునా ప్రాణం ప్రపద్యేఽమునాఽమునాఽమునాభూఃప్రపద్యేఽమునా
ఽమునాఽమునాభువః ప్రపద్యేఽమునాఽమునాఽమునా¹సువః ప్రప
ద్యేఽమునాఽమునాఽమునా. ౩. స య దవోచం ప్రాణం ప్రపద్య
ఇతి ప్రాణో వా ఇదగ్ సర్వం భూతం య దిదం కిచ్చ త మేవ త త్ప్రాప్నోతి.
౪. అథ య దవోచం భూఃప్రపద్య ఇతి పృథివీ ప్రపద్యేఽస్తరితం
ప్రపద్యే దివం ప్రపద్య ఇత్యేన తదవోచమ్. ౫. అథ య దవోచం
భువః ప్రపద్య ఇ త్యగ్నిం ప్రపద్యే వాయుం ప్రపద్య ఆదిత్యం ప్రపద్య
ఇత్యేవ తదవోచమ్. ౬. అథ య దవోచగ్²సువః ప్రపద్య ఇ త్యృ
గ్వేదం ప్రపద్యే యజుర్వేదం ప్రపద్యే సామవేదం ప్రపద్య ఇత్యేవ
తదవోచం తదవోచమ్. ౭.

పోడశః ఖండః.

పురుషో వావ యజ్ఞ స్తస్య యాని చతుర్విగ్శతి వర్షాణి త
త్ప్రాత సువనం చతుర్విగ్శ త్యక్షరా గాయత్రీ గాయత్రం ప్రాణస్స
వనం తదస్యవసవోఽన్వాయతాః ప్రాణా వా వ వసవ ఏతే హీదగ్
సర్వం వాసయన్తి ౧. తం చే దేతస్మి న్వయసి కించి దుపతపే త్స
బ్రూయా త్ప్రాణా వసవ ఇదంమే ప్రాత సువనం మాధ్యన్దిగ్ సవన
మనుస స్తనుతేతి మాహం ప్రాణానాం వసూనాం మధ్యే యజ్ఞో విలో
ప్పీయే త్యుద్ధవ తత ఏత్యగదో హ భవతి. ౨. అథ యాని చతుశ్చ
త్వారిగ్శ ద్వర్షాణి తన్మాధ్యన్దిగ్ సవనం చతుశ్చత్వారిగ్శ దక్షరా
త్రిష్టప్ త్రైష్టభం మాధ్యన్దిగ్ సవనం తదస్య రుద్రా అన్వాయతాః
ప్రాణా వా వ రుద్రా ఏతే హీదగ్ సర్వగ్ రోదయన్తి. ౩. తం చే
దేతస్మి న్వయసి కిచ్చి దుపతపేత్ స బ్రూయా త్ప్రాణా రుద్రా ఇదం
మే మాధ్యన్దిగ్ సవనం తృతీయ సవనమనుస స్తను తేతి మాహం
ప్రాణానాగ్ రుద్రాణాం మధ్యే యజ్ఞో విలోప్పీయే త్యుద్ధవ తత ఏ
త్యగదో హ భవతి. ౪. అథ యా న్యష్టాచత్వారిగ్శ ద్వర్షాణి త త్తృ
తీయసవన మష్టాచత్వారిగ్శ దక్షరా జగతీ జాగతం తృతీయసవనం
త దన్యా దిత్వా అన్వాయతాః ప్రాణా వా వాదిత్వా ఏతే హీదగ్
సర్వ మాదదతే. ౫. తం చే దేతస్మి న్వయసి కిచ్చి దుపతపే త్స
బ్రూయాత్ ప్రాణా ఆదిత్వా ఇదం మే తృతీయసవన మాయు రనుస
స్తను తేతి మాహం ప్రాణానా మాదిత్వానాం మధ్యే యజ్ఞో విలో
ప్పీయే త్యుద్ధవ తత ఏ త్యగదో హైవ భవతి. ౬. ఏత ధన్వవై తద్వి
ద్వా నాహ పహిదాస ఐతరేయః స కిం మ ఏత దుపతపసి యోహ
మనేన న ప్రేష్యామితి సహ పోడశం వర్షశత కుజీవ త్పుహ పోడశం
వర్ష శతం జీవతి య ఏవం వేద య ఏవం వేద. ౭.

సప్తదశః ఖండః.

స య దశిశిషతి య త్పిపాసతి య స్మ రమతే తా అస్య
దీక్షా. ౧. అథ య దశ్శాతి య త్పిబతి య ద్రమతే త దుససదై ¹రేతి.
౨. అథ య ధసతి య జ్జక్షతి య నైథునం చరతి స్తుత ²శస్త్రైరేవ
తదేతి. 3. అథ య త్తపో దాన మార్జవమహిగ్సా సత్యవచన మితి తా
అస్యదక్షిణాః. ౪. తస్మా దాహుః సోమ్యత్యసోష్టేతి పున రుత్పాదన మే
వాస్య తన్తరణ మేవావభృథః. ౫. తద్దైత ధ్లోర ఆజ్ఞిరసః కృష్ణాయ
దేవకీపుత్రాయోక్తోవాచా పిపాస ఏవ స బభూవసోఽన్తవేళాయా
మేత త్త్రయం ప్రతిపద్యే తాక్షితమస్యచ్యుతమసి ప్రాణసగ్ శిత
మసీతి తత్రైత్రే ద్వే ఋచౌ భవతః. ౬. ఆదిత్యేత్నస్య రేతసః ఉద్వయం
తమస స్పరి జ్యోతిః పశ్యన్త ఉత్తరగ్స్వః పశ్యన్త ఉత్తరం దేవం దేవ
త్రాసూర్యమగన్త జ్యోతిరుత్తమ మితి జ్యోతిరుత్తమ మితి. ౭.

అష్టాదశః ఖండః.

మనో బ్రహ్మే త్యుపాసీతే త్యధ్యాత్త మ ఛాధిదైవతమాకాశో
బ్రహ్మే త్యుభయ మాదిప్తం భవత్యధ్యాత్తం చాధిదైవతంచ. ౧.
త దేత చ్చత్సుష్పాద్భిష్టా వాక్పదః ప్రాణః పాద శ్చక్షుః పాద శ్రోత్రం
పాద ఇ త్యధ్యాత్త మఛాధిదైవత మగ్నిః పాదో వాయుః పాదః
ఆదిత్యః పాదో దిశః పాద ఇత్యుభయమేవాదిప్తం భవత్యధ్యాత్తం
చై వాధిదైవతంచ. ౨. వాగేవ బ్రహ్మణ శ్చతుర్థః పాదః సోఽగ్నినా
జ్యోతిషా భాతి చ తపతి చ భాతి చ తపతి చ కీర్త్యా యశసా బ్రహ్మవర్చసేన
య ఏవం వేద. 3. ప్రాణ ఏవ బ్రహ్మణ శ్చతుర్థః పాదః స వాయునా
జ్యోతిషా భాతి చ తపతి చ భాతి చ తపతి చ కీర్త్యా యశసా బ్రహ్మవర్చసేన
య ఏవం వేద. ౪. చక్షురేవ బ్రహ్మణ శ్చతుర్థః పాదః స ఆదిత్యేన జ్యో
తిషా భాతి చ తపతి చ భాతి చ తపతి చ కీర్త్యా యశసా బ్రహ్మవర్చసేనయ

1 పతి. 2 శస్త్రైవ. 3 స్యానభృథః.

ఏవం వేద, ౧. శ్రోత్ర మేవ బ్రహ్మణ శ్చతుర్థః పాదః స ద్విభిర్జ్యోతిషా భాతి
చ తపతి చ భాతి చ తపతి చ కీర్త్యాయశసా బ్రహ్మవర్చసేన య ఏవం
వేద య ఏవం వేద, ౬.

ఏకోనవింశః ఖండః.

ఆదిత్యో బ్రహ్మేత్యాదేశ స్త్రోత్రపవ్యాఖ్యాన మనదేవేద
మగ్ర ఆసీత్, త త్సదాసీ త్తత్సరుభవ త్తదాణ్ణం నిరవర్తత త త్సంవత్స
రస్య మాత్రా మశయత త నిరభిద్యత తే ఆణ్ణక పాలే రజతంచ సువర్ణం
చా భవతామ్. ౧. త ద్యద్రజతగ్ సేయం పృథివీ యత్సువర్ణగ్ సా ద్యౌ
ర్యజ్జరాయు తేవర్వతా యదుబ్ధగ్ స మేఘో నీహరో యా ¹ధమన
యస్తాస ద్యోయద్వా స్తేయ ముదకగ్ స సముద్రః. ౨. అథ య త్తద
జాయత సోఽసావాదిత్య స్తు జాయమానం ఘోషా ఉలూలవోఽనూ
దతిష్ఠక్ సర్వాణిచ భూతాని సర్వే చ కామా స్తస్మాత్త సోబ్ధయం
ప్రతి ప్రత్యాయనం ప్రతిఘోషా ఉలూలవోఽనూ త్తిష్ఠన్తి సర్వాణిచ
భూతాని సర్వేచైవ కామాః. ౩. సయ ఏత మేవం విద్వా నాదిత్యం బ్రహ్మే
త్యుపాస్తేఽభ్యాశో హ యదేనగ్ సాధవో ఘోషా ఆచగచ్ఛేయు
రుపచనిప్రదేర నిప్రదేరక్. ౪.

ఇతి ఛాన్దోగ్యోపనిషది తృతీయః ప్రపాఠక స్సమాప్తః.

హరిః ఓమ్ తత్సత్.

చాన్దోగ్యోపనిషది- చతుర్థః ప్రపాఠకః.

ప్రథమః ఖండః.

హరిః ఓమ్. జాన శ్రుతి ర్హ పాత్రాయణః శ్రద్ధాదేయో బహు
దాయూ బహుపాక్య ఆస సహ సర్వత ఆవసథా న్తాపయాఞ్చక్రే సర్వ
తపవ ²మేఽన్న మత్స్యస్తీతి. ౧. అథ హ హగ్సా నిశాయా మతి
పేతు స్తదైవగ్ హగ్సోహగ్స మభ్యువా దహేలూ హేలూయి భల్లాక్ష

భల్లాక్ష జానశ్రుతేః పౌత్రాయణస్య సమం దివా జ్యోతి రాతతం
తన్వా ప్రసాక్షీ స్తత్త్వా మా ప్రధాక్షీ రీతి. ౨. త ముహ పరః
ప్రత్యువాచ ¹కమ్బర ఏన మేత త్సప్తగ్ స యుగ్వాన మివ రైక్వగ్
మాత్థేతి యోఽనుకథగ్ స యు గ్వారైక్వగ్ ఇతి. ౩. యథా కృతాయ విజి
తాయాధారేఽయాః సంయ న్త్యేవ మేనగ్ సర్వం తదభి సమేతి య
త్కించ ప్రజా సాధు కుర్వన్తి య స్త ద్వేద య త్వేద స మయైత
దు క్త ఇతి. ౪. ²తదుహ జానశ్రుతిః పౌత్రాయణ ఉపశుక్రావ సహ సజ్జిహ్వా
న ఏవ క్షత్తార మువాచాక్షారే హ సయుగ్వాన మివ రైక్వ మా
త్థేతి యోనుకథగ్ స యుగ్వా రైక్వ గ్ ఇతి. ౫. యథా కృతాయ విజి
తాయాధారేఽయా స్సంయ న్త్యేవ మేనగ్ సర్వం త దభిసమేతి య
త్కించ ప్రజా సాధు కుర్వన్తి య స్త ద్వేద య త్వేద స మయైత
దు క్త ఇతి. ౬. సహ క్షత్తాఽన్విష్యనావిద మితి ప్రత్యేయా య తగ్
పౌత్రాయణ యత్రారే బ్రాహ్మణ స్యాన్వేషణ తదేన ³మర్చేతి. ౭. సోఽ
ధస్తా చ్చుకటస్య పామానం కర్షమాణ ముపావివేశ తగ్ హాభ్యువాద
త్వం ను భగవ స్సయుగ్వా రైక్వ ఇత్యహగ్ హ్యారా ఇతి హ ప్రతిజ్ఞా
సహక్షత్తాఽవిద మితి ప్ర త్యేయాయ. ౮.

ద్వితీయః ఖండః.

తదు హజానశ్రుతిః పౌత్రాయణః షట్చతాని గవాం నిష్క
మశ్వతరీరథం తదాదాయ ప్రతిచక్ర మేతగ్ హాభ్యువాచ. ౧. రై
క్వేమాని షట్చతానిగవా మయం నిష్కోఽయ మశ్వతరీ రథోఽను మ
ఏతాం భగవో దేవతాగ్ శా ధియాం దేవతా ముపాస్సు ఇతి. ౨. త
ముహ పరః ప్రత్యువా చాహహారేత్వాశూద్ర తవైవ సహ గోభి
ర స్త్వితి తదుహ పునరేవ జానశ్రుతిః పౌత్రాయణ స్సహస్రం గవాని
ష్క మశ్వతరీ రథం దుహితరం తదా దాయ ప్రతిచక్ర మే. ౩. తగ్ హాభ్యు
వాద రై క్వేదగ్ సహస్రం గవా మయం నిష్కోఽయ మశ్వతరీ రథ

ఇయం జాయా^౧యంగామో యస్మి న్నాస్యే^౨న్వేవ మా భగవ శ్శా
 ధీతి. ౪. తస్మాహ ముఖ ముపోద్బ్రష్టా న్నుఖాచా జహారేమా శ్శు
 ద్రా^౩నేనైవ ముఖేనాలాపయిష్యభా ఇతి తే హైతే రైకస్ పణ్ణా
 నామ మహావృషేషు యత్రాస్తాడవాస స తస్మై హోవాచ. ౫.

తృతీయః ఖండః.

వాయు ర్వాపసంవర్గో యదా వా అగ్ని రుద్వాయతి వాయుమే
 వాప్యేతి ¹యదా సూర్యో^౨స్తమేతి వాయు మేవాప్యేతి. ౧. యదాప
 ఉచ్ఛవ్యన్తి వాయు మేవాపియన్తి వాయుర్వేయై వైతా^౩ సర్వా
 స్సంపృజ్కు ఇత్యధిదైవతమ్. ౨. అథా^౪ధ్యాత్తం ప్రాణో వా వ సంవ
 ర్గః స యదా స్వపితి ప్రాణమేవ వాగప్యేతి ప్రాణం చక్షుః ప్రాణం
 శ్రోత్రం ప్రాణం మనః ప్రాణో^౫హ్యేవైతా సర్వా స్సంపృజ్కు ఇతి. ౩.
 తౌవాసితౌ ద్వాసంవర్గౌ వాయు రేవ దేవేషు ప్రాణిప్రాణేశు. ౪. అథహ
 శౌనకంచ కాపేయ మభిప్రతారిణం చ కాక్షసేనిం పరివిష్యమాణౌ
 బ్రహ్మచారి బిభిక్షే తస్మా ఉ హ న దదతుః. ౫. స హోవాచ మహాత్మ
 నశ్చతురో దేవ ఏకః క స్స జగార భువనస్య గోపాః, తం కాపేయ నాభి
 పశ్యన్తి మర్త్యా అభిప్రతారి^౬ బహుధా వసన్తమ్, యస్మైవా ఏత దన్నం
 తస్మా ఏత న్న దత్తమితి. ౬. త దుహ శౌనకః కాపేయః ప్రతిమన్వాసః
 ప్రత్యేయాయ అత్తా దేవానాం జనితా ప్రజానాగ్ హిరణ్యదగ్జ్ఞో,
 బభసా^౭నసూరిః, మహాన్తి మస్య మహిమాన మాహు రనద్యమా
 నో య దనన్మ మత్తీతి వై వయం బ్రహ్మచారి న్నేద ముపాస్మహే
 దత్తాస్మై భిక్షా మితి. ౭. తస్మా ఉ హ దదు స్తే వా^౮ఏతా పశ్చాన్యే
 పశ్చాన్యే దశ సన్త స్తత్కృతం తస్మా త్వర్వాసు దిక్ష్య న్న మేవ దశ
 కృతగ్ సైషా విరా డన్నాదీ త యేదగ్ సర్వం దృష్టగ్ సర్వ మస్వేదం
 దృష్టం భవత్యన్నాదో భవతి య ఏవం వేద య ఏవం వేద. ౮.

¹ యదా చంద్రో^౨స్తమేతి వాయు

చతుర్థ ఖండః.

సత్యకామో హ జాబాలో జబాలాం మాతర మామస్త్రీయా
ఇచ్చక్రే బ్రహ్మచర్యం భవతి వివత్సామి కి ఙ్గోత్రోఽన్వహ మస్తీతి. ౧.
సాహౌన మువాచ నాహ మేత ద్వేద తాత య ద్గోత్ర స్త్వమసి బ
హ్వహం చరన్తి పరిచారిణీ యావనే త్వా మలభే సాహ మేత న్న వేద
యద్గోత్ర స్త్వమసి జబాలా తు నామాహ మస్తి సత్యకామో నామ
త్వమసి స సత్యకామ ఏవ జాబాలో బ్రవీథా ఇతి. ౨ నహ హరిద్ర
మతం గౌతమ మే త్యోవాచ బ్రహ్మచర్యం భగవతి వత్సా మ్యుపే
యాం భగవన్త మితి. ౩. తగ్ హేళావాచ కి ఙ్గోత్రోను సోమ్యాసీతి
సహౌ వాచ నాహ మేత ద్వేద భో యద్గోత్రోఽహమ స్త్యప్య
చ్చా మాతరగ్ సా మాప్రత్యబ్రవీ ద్భహ్వహం చరన్తి పరిచారిణీ
యావనే త్వా మలభే నాహ మేత న్న వేద యద్గోత్ర స్త్వమసి
జబాలాతు నా మాహ మస్తి సత్యకామో నామ త్వమసీతి సోఽహగ్
సత్యకామో జాబాలోఽస్తిభో ఇతి. ౪. తగ్ హేళావాచ నైత దబ్రా
హ్మణో వివక్తు మర్హతి సమిధం సోమ్యాహరోపత్వానేష్యే న సత్యా
దగా ఇతి త ముపసీయ కృశానా మబలానాం చతుశ్శతాగా నిరాకృ
త్యోవా చేమా స్స మ్యాను సంవ్రజేతి తా అభిప్రథ ప య మ్నవా
చ నా సహస్రేణావర్తే యేతి సహ వర్షగణం వ్రవాస తా యదా
సహస్రగ్ సమ్పదుః. ౫.

పంచమః ఖండః.

అథ హౌన మృషభోఽభ్యువాద సత్యకామా ౩ఇతి భగవ ఇతి
హ ప్రతిశుశ్రావ ప్రాప్తా స్సోమ్య సహస్రగ్స్త్యః ప్రాపయ న ఆచార్యకు
లమ్. ౧. బ్రహ్మణశ్చ తే పాదోబ్రువాణీతి బ్రవీతు మే భగవా నితి
తస్మై హేళావాచ ప్రాచీ దిక్కలా ప్రతీచీ దిక్కలాదక్షిణా దిక్కలోదీచీ
దిక్కలైషవై సోమ్య చతుష్కులః పాదో బ్రహ్మణః ప్రకాశ వాన్నామ

౨ స య ఏత మేవం విద్వాగ్ శ్చతుష్కలం పాదం బ్రహ్మణః ప్రకాశవాస త్యు పాస్తే ప్రకాశవా నస్తిల్లోకే భవతి ప్రకాశవతో హ లోకా స్తయతి య ఏత మేవం విద్వాగ్ శ్చతుష్కలం పాదం బ్రహ్మణః ప్రకాశవా నిత్యుపాస్తే.

షష్ఠః ఖండః.

అగ్నిష్టే పాదం వక్తేతి సహ శ్శోభూతే గా అభిప్రస్థాపయా ఇచ్చికార తా యత్రాభి సాయం బభూవు స్తత్రాగ్ని ముపసమాధాయ గా ఉపరుధ్య సమిధ మాధాయ పశ్చా దగ్నేః స్త్రా జుపోపవివేశ. ౧. త మగ్ని రభ్యువాద సత్యకామా ౩ ఇతి భగవ ఇతి హ ప్రతిశుశ్రావ. ౨. బ్రహ్మణ స్సోమ్య తే పాదం ¹బ్రహ్మణీతి బ్రవీతు మే భగవా నితి తస్మై హేమవాచ పృథివీకలా ²స్తరితుం కలా ద్యాకలా సముద్రఃక లైష వై సోమ్య చతుష్కలః పాదో బ్రహ్మణో ³నస్త వా న్నామ. ౩. స య ఏత మేవం విద్వాగ్ శ్చతుష్కలం పాదం బ్రహ్మణో ⁴నస్త వా ని త్యుపాస్తే ⁵నస్తవా నస్తి ల్లోకే భవ త్యనస్తవతో హ లోకా జయతి య ఏత మేవం విద్వాగ్ శ్చతుష్కలం పాదం బ్రహ్మణో ⁶నస్తవా ని త్యుపాస్తే. ౪.

సప్తమః ఖండః.

హగ్న సస్తే పాదం వక్తేతి సహ శ్శోభూతే గా అభిప్రస్థాపయా ఇచ్చికార తా యత్రాభి సాయం బభూవు స్తత్రాగ్ని ముపసమాధాయ గా ఉపరుధ్య సమిధ మాధాయ పశ్చా దగ్నేః స్త్రా జుపోపవివేశ. ౧. తగ్న హగ్న ఉపనివత్యా భ్యువాద సత్యకామా ౩ ఇతి భగవ ఇతి హ ప్రతిశుశ్రావ. ౨. బ్రహ్మణ స్సోమ్య తే పాదం ¹బ్రహ్మణీతి బ్రవీతు మే భగవా నితి తస్మై హేమవా చాగ్నిః కలా సూర్యః కలా చంద్రః కలా విద్యు త్క లైష వై సోమ్య చతుష్కలః పాదో బ్రహ్మణో జ్యోతిష్టా న్నామ. ౩. స య ఏత మేవం విద్వాగ్ శ్చతుష్కలం పాదం బ్రహ్మణో

జ్యోతిష్టా ని త్యుపాస్తే జ్యోతిష్టా నస్తి ల్లోకే భవతి జ్యోతిష్టతో హ
లోకా జయతి య ఏత ఏవం విద్వాగ్ శ్చతుష్కలం పాదం
బ్రహ్మణో జ్యోతిష్టా ని త్యుపాస్తే. ౪.

అష్టమః ఖండః

మద్గుప్తే పాదం వక్తేతి సహ శ్వోభూతే గా అభిప్రస్థాపయా
ఞ్చకార తా యత్రాభి సాయం బభూవు స్తత్త్రాగ్ని ముషసమాధాయ
గా ఉపరుభ్య సమిధ మాధాయ పశ్చా దగ్నేః ప్రా జుపోషవివేశ. ౧.
తం మద్గురుపనివ త్యాభ్యువా దసత్యకామ ౩ ఇతి భగవ ఇతిహ ప్రతి
శుశ్రావ. ౨ బ్రహ్మణ స్సోమ్య తే పాదం ¹బ్రువాణీతి బ్రవీతు మే
భగవా నితి తస్మై హేమావాచ ప్రాణః కలా చక్షుః కలా శ్రోత్రం కలా
మనః క లైష వై సోమ్య చతుష్కలః పాదో బ్రహ్మణ ఆయతనవా
న్నామ. ౩. స య ఏత ఏవం విద్వాగ్ శ్చతుష్కలం పాదం బ్రహ్మణ
ఆయతనవా ని త్యుపాస్త ఆయతనవా నస్తి ల్లోకే భవ త్యాయతన
వతో హ లోకా జయతి య ఏత ఏవం విద్వాగ్ శ్చతుష్కలం
పాదం బ్రహ్మణ ఆయతనవా ని త్యుపాస్తే. ౪.

నవమః ఖండః.

ప్రాప హఞ్చార్యకులం త మాచా ర్యోఽభ్యువాద సత్యకామా
౩ ఇతిభగవ ఇతిహ ప్రతిశుశ్రావ. ౧. బ్రహ్మవిదివ వై సోమ్య భాసికో
నుత్వాఽనుశశా సే త్యన్యే మనుష్యేభ్య ఇతిహ ప్రతిజ్ఞే భగవాగ్
ద్వైష ²మేకామే బ్రూయాత్. ౨. శ్రుతగ్ హ్యేవ మే భగవ
ద్వైశేభ్య ఆచార్యా ధైవ విద్యావి దితా సాధిష్టం ³ప్రాపదితితస్మై హేత
దేవోవా చాత్ర హ న కిం చ న వీయా యేతి వీయా యేతి. ౩.

దశమః ఖండః.

ఉపకోసలోహ వై కామలాయన స్సత్య కామే జాబాలే బ్రహ్మ

చర్య మువాస తస్య హ ద్వాదశ పద్మాణ్యగ్నిం పరిచచార స హ స్తాన్యా నస్తేవాసి న సమావర్తయగ్న్యగ్ హస్తైవ న సమావర్తయతి. ౧. తం జాయోవాచ తప్తో బ్రహ్మచారి కుశల మగ్నిం పరిచచారి న్వా త్వాఽగ్నయః పరిపివోచ స్ప్రిబూ) హ్యస్తా ఇతి తస్మై హః పోఽవై యవ ప్రివాసాఞ్చక్రే. ౨. సహ వ్యాధినాఽనశితుం తద్రేత మాచార్య జాయోవాచ బ్రహ్మచారి స్తశాన కిం ను నాశ్నాసీతి సహేవాచ బహవ ఇమేఽస్మి న్పురుషే కామా నానాత్యయా వ్యాధిభిః ప్రితి పూర్ణోఽస్మి నాశిష్యా మీతి. 3. అథ హాగ్నయ స్సమూదిరే తప్తో బ్రహ్మచారి కుశలం నః పర్వచారీత్ హస్తాస్తై ప్ర¹బ్రువా మేతి తస్మై హేవాచుః. ౪. ప్రాణో బ్రహ్మకం బ్రహ్మ ఖం బ్రహ్మేతి స హేవాచ విజానామ్యహం యత్ప్రాణో బ్రహ్మకం చ తు ఖంచ న విజానా మీతి తే హేవాచ ర్య ద్వాప కం త దేవ ఖం యదేవ ఖం తదేవ క మితి ప్రాణం చ హస్తై త దాకాశం చోచుః.

ఏకాదశః ఖండః.

అథ హైనం గార్హపత్యోఽనుశశాన పృథి వ్యగ్ని రన్న మాది త్య ఇతి య ఏష ఆదిత్యే పురుషో దృశ్యతే సోఽహ మస్మి స ఏ వాహ మస్మీతి. ౧. స య ఏత మేవం విద్వా నుపాస్తేఽపహతే పాపకృత్యాం లోకే భవతి సర్వమాయు రేతి జ్యోగీవతి నాస్యావరపురుషాః క్షీయంత ఉపవయంత భుజ్జామోఽస్మిగ్శ్చ లోకేఽముష్మిగ్శ్చ య ఏత మేవం విద్వా నుపాస్తే. ౨.

ద్వాదశః ఖండః.

అథ హైన మన్వాహర్యపచనోఽను శశా సాపో దిశో నక్ష త్రాణి చన్ద్రమా ఇతి యఏష చన్ద్రమసి పురుషో దృశ్యతే సోఽహ మస్మి స ఏ వాహ మస్మీతి. ౧. స య ఏత మేవం విద్వా నుపాస్తేఽపహతే పా పకృత్యాం లోకే భవతి సర్వ మాయు రేతి జ్యోగీవతి నాస్యావర పురు

పాః ఊయస్త ఉపవయంతం భుజ్జామోఽస్మిగ్శ్చ లోకేఽముష్మిగ్శ్చ
య ఏత మేవం విద్వా నుపాస్తే. ౨.

ద్వాదశః ఖండః.

అథ హైన మన్వాహార్యపచనోఽను శశా సాహో దిశో సక్షత్రా
ణి చంద్రమా ఇతి యఏష చంద్రమసి పురుషో దృశ్యతే సోఽహ మస్మి
సవ వాహ మస్తీతి. ౧. స య ఏత మేవం విద్వా నుపాస్తే ఽపహతే
పాపకృత్యాం లోకే భవతి సర్వ మాయు రేతి జ్యోష్ఠీవతి నాస్యావర
పురుషాః ఊయస్త ఉపవయంతం భుజ్జామోఽస్మిగ్శ్చ లోకేఽముష్మి
గ్శ్చ య ఏత మేవం విద్వా నుపాస్తే. ౨.

త్రయోదశః ఖండః.

అథ హైన మాహవనీయోఽనుశశాస ప్రాణ ఆకాశో ధ్యా
ర్విద్యుదితి య ఏష విద్యుతి పురుషో దృశ్యతే సోఽహ మస్మి సవవాహ
మస్తీతి. ౧. స య ఏత మేవం విద్వా నుపాస్తేఽపహతే పాపకృత్యాం
లోకే భవతి సర్వమాయు రేతిజ్యోష్ఠీవతి నాస్యావరపురుషాః ఊయస్తే
ఉపవయంతం భుజ్జా మోఽస్మిగ్శ్చ లోకేఽముష్మిగ్శ్చ య ఏత మేవం
విద్వా నుపాస్తే. ౨.

చతుర్దశః ఖండః.

తే హేవావాచ రుపకోసలైషా సోమ్య తేఽస్తద్విద్యాత్తవిద్యా
చాచార్యస్తుతే గతిం వక్తే త్యాజగామ హా స్యాచార్యస్త మాచార్యో
ఽభ్యువాదోఽపకోసల ౩ ఇతి. ౧. భగవ ఇతి హ ప్రతిశుశ్రావ బ్రహ్మవిద
ఇవ సోమ్య తే. ముఖం భాతి కో ను త్వాఽనుశశానేతి కోను మాను
శిష్యాద్యో ఇతీ హేవ నిహ్నుతే ఇమేచూన మీదృశా అన్యాదృశా
ఇతి హగ్నీసభ్యుదే కిం ను సోమ్య కిల తేఽవోచ నితి. ౨. ఇద మితి
హ ప్రతిజ్ఞే లోకా న్వావ కిల సోమ్య తేఽనో చ న్నహంతు తే తద్వ
త్సామి యథా పుష్కరపలాశ ఆపో నల్లిప్యంత ఏవమేవం విది పాపం
కర్త నల్లిప్యత ఇతి బ్రవీతు మే భగవా నితి తస్మై హేవావాచ. ౩.

పంచదశః ఖండః.

య ఏషోఽక్షిణి పురుషో దృశ్యత ఏష ఆత్మేతి హివా వైత
దమృత మభయ మేతద్భ్రహ్మేతి తద్యప్యస్తిక్ సప్సిధోవదకం వాసిష్ఠ
న్తి వర్తనీ, ఏన గచ్ఛతి. ౧. ఏతగ్ సంయ ద్వామ ఇత్యాచక్షత ఏతగ్
హి సర్వాణివామా న్యభిసంయన్తి సర్వాణ్యే నం వామా న్యభిసంయన్తి
య ఏవం వేద. ౨. ఏష ఉవవ వామసీ రేషహి సర్వాణి వామా ని న
యతి సర్వాణి వామాని నయతి య ఏవం వేద. ౩. ఏష ఉ ఏష భామసీ రే
షహి సర్వేషు లోకేషు భాతి సర్వేషు లోకేషు భాతియ ఏవం వేద. ౪.
అథ య దు వైవాస్తి ఇచ్ఛన్యం కుర్వన్తి యదిచ నార్చిష మేవాభిసమ్భ
వస్యస్యిషోఽహరహ్న ఆపూర్యమాణ పక్షమాపూర్యమాణ పక్షా
ద్యాక్ పడుదజ్జేతి మాసాగ్ స్తా న్తాసేభ్య స్సంవత్సరగ్ సంవత్సరాదా
దిత్య మాదిత్యా చుద్ద్రిమసం చుద్ద్రిమసో విద్యుతం తత్పురుషోఽమాన
వః. ౫. నవనాం బ్రహ్మ గమయ త్యేష దేవ పథో బ్రహ్మపథ ఏతేన
ప్రతిపద్య మానా ఇమం మానవ మావర్తం నావర్తన్తే నావర్తన్తే. ౬.

షోడశః ఖండః.

ఏష హ వై యజ్ఞో యోఽయం పవతి ఏషహ య న్నిదగ్ స
ర్వం పునాతి యదేష హ యన్నిదగ్ సర్వం పునాతి తస్మా దేష ఏష
యజ్ఞ స్తస్య మనశ్చ వాక్చ వర్తనీ. ౧. తయో రన్యతరాం మనసా సగ్
స్కరోతి బ్రహ్మవా చా హివాతాఽధ్వర్య రుద్ధాతాఽస్య తరాగ్ స
యత్రోపాకృతే స్రాత రనువాకే పురా పరిధానీయా యా బ్రహ్మ వ్యపవ
దతి. ౨. అన్యతరామేషవర్తనీగ్ సగ్ స్కరోతి హీయ తేఽన్యతరా న
య తైకపా ద్వీజ స్రథో వైకేన చక్రేణ వర్తమానోరి ప్యత్యే
వమస్య యజ్ఞో రివ్యతి యజ్ఞగ్ రివ్యస్తం యజమా నోఽనురివ్యతి స
¹ఇష్ట్యా పాపీయాక్ భవతి. ౩. ²అథయత్రోపాకృతే స్రాత రనువాకేన

1 దృష్ట్యా. 2 అథ చక్రభ్రం యత్రోపా.

పురా పరిధానీయా యా బ్రహ్మః వ్యవపద త్యుభ్యే ఏవ వర్తసి సగ్ను-
ర్వన్తి న హీయతేఽన్యతరా. ౪. స యథోభయ పా ద్వజ స్రఫో
వోభాభ్యాం చక్రాభ్యాం వర్తమానః ప్రతితిష్ఠ త్వేవ మన్యయజ్ఞః ప్ర
తితిష్ఠతి యజ్ఞం ప్రతితిష్ఠన్తం యజమానోఽను ప్రతితిష్ఠతి స ఇష్ట్యా శ్రే
యాఁ భవతి. ౫.

సప్తదశః ఖండః.

ప్రజాపతి ర్లోకా న భ్యతప త్రేషాం తప్యమానా నాగ్ రసాఁ
1 ప్రాబృహ దగ్నిం పృథివ్యా వాయు ముర్విక్షా దాదిత్యం దివః. ౧. స
ఏతా స్తి స్రా దేవతా అభ్యతపత్తాసాం తప్యమానానాగ్ రసాఁ ప్రాబృ
హ దగ్నేః ఋచో వాయో ర్యజుగ్ పి సామా న్యాదిత్యాత్. ౨.
స ఏతాం త్రయీం విద్యా మభ్యతప త్రస్యాస్త త్పమానా యా రసాఁ
ప్రాబృహ ద్భూరి త్యుగ్భ్యో భవ రితి యజుర్భ్య 2 స్సున రితి సామభ్యః
3. 3 త ద్యద్భ్యక్తో రిష్యేద్భూ స్సాస్వి హేతి గార్హపత్యే జుహుయా దృ
చా మేవ తద్రసేన ర్వాం వీర్యేణ రాం యజ్ఞస్య విరిప్తగ్ సందధాతి. ౪.
అథ యది యజుష్టో రిష్యే ద్భూనస్సాస్వి హేతి దక్షిణాగ్నా జుహుయా
ద్యజుషామేవ తద్రసేన యజుషాం వీర్యేణ యజుషాం యజ్ఞస్య విరిప్తగ్
సందధాతి. ౫. అథ యది సామతో రిష్యే త్సున స్సాస్వి హే త్యాహ
వసీయే జుహుయా త్సమ్నా మేవ తద్రసేన సామ్నాం వీర్యేణ
సామ్నాం యజ్ఞస్యవిరిప్తగ్ సందధాతి. ౬. త ద్యథా అవణేన సువర్తగ్
సందధ్యా త్సువణేన రజతగ్ రజతేన త్రపుత్రపుణా సీసగ్ సీసేన లోహం
లోహేన దారు దారు చర్మణా. ౭. ఏవ మేషాం లోకా నామాసాం
దేవతానా మస్యా శ్రుత్యా విద్యాయా వీర్యేణ యజ్ఞస్యవిరిప్తగ్
సందధాతి భేషజకృతోహ వా ఏషయజ్ఞో యత్రైవం వి ద్భిహ్మభవతి.
౮. ఏష హ వా ఉదక్పృవణో యజ్ఞో యత్రైవం విద్భిహ్మభవ

1 ప్రాబృహ దగ్నిం...ప్రాబృహ దగ్నేః...ప్రాబృహ ద్భూరి. 2 స్సున రితి.
3 ఏతద్భ్యక్తో. 4 త్సున స్సాస్వి హే.

త్యేవం విదగ్ హవా ఏషా బ్రహ్మణ మనుగాథా యతో యత ఆవ ర్తతే
త త్త ద్దచ్చతి. ౯. మానవో బ్రహ్మైవైక ఋత్వి క్కురూ నశ్వాభిరక్ష.
త్యేవం విధ వై బ్రహ్మ యజ్ఞం యజమానగ్ సర్వాగ్శ్చర్చిత్విజోఽభి
రక్షతి తస్మా దేవం విద మేవ బ్రహ్మణం కుర్వీత నా నేపం విదం నానేపం
విదమ్. ౧౦.

ఇతి ఛాన్దోగ్యోపనిషది చతుర్థః ప్రపాఠక స్సమాప్తః.
హరిః ఓం తత్సత్.

ఛాన్దోగ్యోపనిషది - పంచమః ప్రపాఠకః.

ప్రథమః ఖండః.

హరిః ఓమ్. యోహవై జ్యేష్ఠంచ శ్రేష్ఠంచ వేద జ్యేష్ఠశ్చ హ వై
శ్రేష్ఠశ్చభవతి ప్రాణో వాప జ్యేష్ఠశ్చ శ్రేష్ఠశ్చ. ౧. యో హ వై వసిష్ఠం
వేద వసిష్ఠో హ స్వానాం భవతి వా గ్వోవ వసిష్ఠః. ౨. యో హ వై
ప్రతిష్ఠాం వేద ప్రతిహతిష్ఠ త్వస్తిగ్శ్చ లోకే ౨ముష్టిశ్చ చక్షుర్వావప్ర
తిష్ఠా. ౩. యోహవైసమ్మదం వేదసగ్హాన్వై కామూః పద్యన్తే ¹దైవా
శ్చమానుషాశ్చశ్రోత్రం వా వసమ్మత్. ౪. యో హ వా ఆయతనం వే
దాయతనగ్ హస్వానాం భవతి మనో హ వా ఆయతనమ్. ౫. అథ హ
ప్రాణాలహగ్ శ్రేయసిహృదిరేఽహగ్ శ్రేయా నప్ర్యహగ్ శ్రేయానస్తీతి
తేహప్రాణాః ప్రజాపతి పితర మే త్యోచుర్భగవత్ కో నశ్శ్రేష్ఠః. ౬.
తాన్ మోహవాచ యస్తిన్ వ ఉత్క్రాన్తేశరీరం పాపిష్ఠశర మివ దృ
శ్యేతనవ శ్శ్రేష్ఠ ఇతి. ౭. సా హ వాగుచ్చక్రామ సా సువత్సరం ప్రోవ్య
పర్యేత్యోవాచ కథ మశకతర్దేమజ్జీవితు మితి యథా కలా అవదన్తః
ప్రాణన్తః ప్రాణేన పశ్యన్త శ్చక్షుషా శృణ్వన్త శోభీత్రేణ ధ్యాయన్తో
మనసైవ మితి ప్రవివేశ హ వాక్. ౮. చక్షు ర్హోచ్చక్రామ త త్సంవత్స

రం ప్రోష్య పర్యే త్యోవాచ కథ మశ కతర్తేమజ్జీవితు మితి యథాఽన్ధా
అపశ్యంతః ప్రాణంతః ప్రాణేన వదంతో వాచా శ్శ్వాంత శ్శ్రోత్రేణ
ధ్యాయంతో మనసైవ మితి ప్రవివేశ హ చక్షుః. ౯. శ్రోత్రగ్ హేమా
చ్చక్రామ తత్సంవత్సరం ప్రోష్య పర్యేత్యోవాచ కథ మశకతర్తేమ
జ్జీవితు మితి యథా బధిరా అశ్శ్వాంతః ప్రాణంతః ప్రాణేనవదంతోవాచా
పశ్యంత శ్చక్షుషా ధ్యాయంతో మన సైవ మితి ప్రవివేశ హ శ్రోత్రమ్.
౧౦. మనో హేమాచ్చక్రామ తత్సంవత్సరం ప్రోష్య పర్యే త్యోవాచ
కథమశకతర్తేమ జ్జీవితు మితి యథా బాలా అమనసః ప్రాణంతః ప్రాణే
నదంతోవా చాపశ్యంత శ్చక్షుషా శ్శ్వాంత శ్శ్రోత్రే నైవ మితి ప్రవివేశ
హ మనః. ౧౧. అథ హ ప్రాణ ఉచ్చిక్రమిష్యత్ స యథా సుహయః
పద్వీశశజ్జూత్ సజ్జిదే దేవ మితరాన్ ప్రాణాన్ సమఖదత్తగ్ హభి
సమేత్యోచు ర్భగవ న్నేధి త్వం నశ్శేష్టోఽసి మోత్క్రమి రితి.
౧౨. అథ హైనంవా గుహచ యదహం వసిష్ఠాస్తి త్వం త ద్వసిష్ఠోఽసి
త్యథహైనం చక్షురువాచ య దహం ప్రతిష్ఠాస్తి త్వంతిత్పీతిహసీతి.
౧౩. అథ హైనగ్ శ్రోత్ర మువాచ యదహగ్ సగవ దస్తి త్వం త
త్సమ్నదసీ త్యథహైనం మన ఉవాచ యదహ మాయత న మస్తి త్వంత
దాయతన మసీతి. ౧౪. న వై వాచో నచక్షూగ్షి నశ్రోత్రాణి నమ
నాగ్సీ త్యాచక్షుతే ప్రాణా ఇ త్యేవాచక్షుతే ప్రాణో హ్యేవైతాని
సర్వాణి ¹భవతి. ౧౫.

ద్వితీయః ఖండః.

సహేవావాచ కిం మేఽన్నం భవిష్యతీతి య త్క్రించి దిద
మాశ్వభ్య ఆశకునిభ్య ఇతీయోచు త్తద్వా ఏత దన స్యాన్న మనో
హ వై నామ ప్రత్యక్షం న హవా ఏవం విది కిచ్చి నానన్నం భవతీతి.
౧. స హేవావాచ కి మేవాసో భవిష్యతీత్యావ ఇతి హోచు త్తద్వా
ద్వా ఏత దభిష్యంతిపురస్తా చోపరిష్టా చ్చాద్భిః పరిదధతి లమ్బుకో

హ వాసాభవ త్యనగ్నిహ సభవతి. ౧. త దైతత్సత్యకా మో
లో గోశ్రుత యే వై యాస్రుపద్యా యో క్తోవాచ య ద్యవ్యే
హ్మాయ స్థానవే బ్రూయా జ్జాయేరన్నేవాస్తిజ్ఞానాః ప్రరోపే
పలాశానీతి. ౩. అథ యది మహ జ్జగమిషే దమావాస్యాయా
త్వా పార్ణమాస్యాగ్ రాత్రౌ సర్వాషధస్య మన్థం దధిమథునో దుః
శ్చేష్ఠాయ శ్రేష్ఠాయ స్వాహేత్యగ్నా వాజ్యస్య హుత్వామన్థే సః
మవనయేత్. ౪. వసిష్ఠాయ స్వాహే త్యగ్నా వాజ్యస్య హుత్వా
సమ్పాత మవనయే త్పృతిష్ఠాయై స్వాహేత్యగ్నా వాజ్యస్య హ
మన్థే సంపాత మవవాజ్యస్య హుత్వా మన్థే సమ్పాతమవనయే త్స
స్వాహేత్యగ్నా నయే దాయతనాయ స్వాహేత్యగ్నా వాజ్యస్య
త్వా మన్థే సమ్పాతమవనయేత్. ౫. అథ ప్రతిసృప్యాజ్ఞతా మన్థవ
య జపత్యమో నామాస్య మాహితేసర్వ మిదగ్ స హి జ్యేష్ఠః
జాఽధిపతిః సమా జ్యైష్ఠ్యగ్ శ్రేష్ఠ్యగ్ రాజ్యమాధిపత్యం గ
త్సహ మేవేదగ్ సర్వ మసానీతి. ౬. అథ ఖల్వేత యర్చా
ఆచామతి తత్సనితు ర్వృణీమహ ఇత్యాచామతి వయం
భోజన మి త్యాచామతి శ్రేష్ఠగ్ సర్వథా తమ మి త్యాచామతి
భగస్య ధీమహీతి సర్వం పిబతి. ౭. నిర్దిజ్యకగ్ సంచమసం వా
దగ్నేః సంవిశతి చర్మణి వా స్థణీలే వాచం యమోఽప్రసాహః స
ప్రియం పశ్యే త్సమృద్ధం కర్తేతి విద్యాత్. ౮. త దేవశ్లోకః
కర్మసు కామ్యేషు స్త్రియగ్ స్వప్నేషు పశ్యతి, సమృద్ధిం తత్ర జా
త్సితకా స్వప్ననిదర్శనే తస్మిం తస్వప్ననిదర్శనే. ౯.

తృతీయః ఖండః.

శ్వేత కేతు ర్హారుణేయః పచ్చాలానాగ్ సమితి మేయాఽయ
హప్రవాహణో జైబలి రువాచ కుమారా ను త్వాశిషత్ప్రితే

హి భగవ ఇతి. ౧. వేత్త యదితోఽధి ప్రజాః ప్రయస్తీతి స భగవ ఇతి
 వేత్త యథా పునరావర్తంతా ఇతి స భగవ ఇతి వేత్త పథో ద్వేవయానస్య
 పితృయానస్యచ వ్యావర్తనా ౩ ఇతి స భగవ ఇతి. ౨. వేత్త యథా
 ౭సౌ లోకో న సమ్పూర్వ తా ఇతి స భగవ ఇతి వేత్త యథా పఞ్చమ్యా
 మాహుతా వాపః పురుషవచసో భవస్తీతినైవ భగవ ఇతి. ౩. ¹అథ ను
 క్తిమనుశిష్టోఽవోచథా యోహీమాని నవిద్యాత్కథగ్సోఽనుశిష్టో ²బ్రవీ
 తేతి సహాయ స్తః పితృ రర్థ మేయా తగ్ హేవావాచానను శిష్య వాచకి
 ల మా భగవానబ్రవీ దను త్వాఽశిషమితి. ౪. పఞ్చ మా రాజస్య
 బంధుః ప్రశ్నా నప్రాక్షీ తేహం నైకఞ్చనాశకం వివక్తు మితి సహేవా
 వాచ యథా మా త్వం తదైతా నవదో యథాహ మేహం నైకఞ్చ
 న వేద యద్యహ మిమా న వేదిష్యం కథం తేనావత్స్య మితి. ౫. సహ
 గౌతమో రాజ్ఞోఽర్థ మేయాయ తస్మైహ ప్రాస్తాయుర్హంచకార సహ
 ప్రాత స్సభాగ ఉదేయాయ తగ్ హేవావాచ మానుషస్య భగవ న్గౌత
 మ విత్తస్య వరం వృణీథా ఇతి స హేవావాచ తవైవ రాజా మాను
 షం విత్తం యా మేవ కుమార స్యాన్తేవాచ మభాషథా స్తా మేవమే
 బ్రూహీతి. ౬. సహ కృచ్ఛి బభూవతగ్హ చిరం వసేత్యాజ్ఞాపయా
 ఞ్చకార తగ్ హేవావాచ యథా మాత్వం గౌతమా వదో యథేయం
 న ప్రా క్త్వత్తః పురావిద్యా బ్రాహ్మణా గచ్ఛతి తస్మా దు సర్వేషు లోకే
 షు క్షత్ర స్త్రైవ ప్రశాసన మభూదితి తస్మై హేవావాచ. ౭.

చతుర్థః ఖండః.

అసౌ వా వ లోకో గౌతమాగ్ని స్తస్యాదిత్య ఏవ సమి
 ద్రశ్యయో ధూమోఽహ రస్య శ్వప్తిమా అజ్ఞారా నక్షత్రాణి విస్ఫు
 లిజ్ఞాః. ౧. తస్మి న్నేతస్మి న్నగ్నో దేవా శ్వేధ్ధాం జహ్వతి తస్యః
 ఆహుతే సోమో రాజా సమ్భవతి. ౨.

పంచమః ఖండః.

పర్జన్యో వా వ గౌతమాగ్ని స్తస్య వాయురేవ సమిదభ్యం
ధూమో విద్యు దర్చి రశని రక్షారా హ్రమనయో విస్ఫులిక్లాః. ౧. తస్మి
న్నేతస్మిన్నగ్నో దేవా స్సోమగ్ రాజానం జహ్వతి తస్యా ఆహుతే
ర్వర్షగ్ సమ్భవతి. ౨.

షష్ఠః ఖండః.

పృథివీ వావ గౌతమాగ్ని స్తస్యా సుంవత్సర ఏవ సమిదాకాశో
ధూమో రాత్రి రర్చి ర్దిశోఽక్షారా అవాంతర దిశో విస్ఫులిక్లాః. ౧.
తస్మిన్నేతస్మిన్నగ్నో దేవా వర్షం జహ్వతి తస్యా ఆహుతే రన్నగ్
సమ్భవతి. ౨.

సప్తమః ఖండః.

పురుషో వావ గౌతమాగ్ని స్తస్య వాగేవ సమి త్ప్రాణో
ధూమోఽహ్వోఽర్చి శ్చక్షు రక్షారా శ్శ్రోత్రం విస్ఫులిక్లాః. ౧. తస్మి
న్నేతస్మిన్నగ్నో దేవాఅన్నం జహ్వతి తస్యా ఆహుతే రేతస్సమ్భవతి. ౨.

అష్టమః ఖండః.

యోషా వావ గౌతమాగ్ని స్తస్యా ఉపస్థ ఏవ సమి ద్య దుప
మస్త్రీయతే స ధూమో యోని రర్చి ర్యదంతః కరోతి తేఽక్షారాఅభి
నందా విస్ఫులిక్లాః. ౧. తస్మిన్నేతస్మిన్నగ్నో దేవా రేతో జహ్వతి తస్యాః
ఆహుతే ర్గర్భ స్సమ్భవతి. ౨.

నవమః ఖండః.

ఇతితు పంచమ్యా మాహుతా వాపః పురుషవచసో భవన్తితి
సఉల్పా పృతో గర్భో దశ వా నవనా మాసా నక్షత్ర శ్శయిత్యా
యావద్వాఽథ జాయతే. ౧. స జాతో యావదాయుషం జీవతి తం
ప్రేతం దిష్ట మితోఽగ్నయ ఏవ హరన్తి యత ఏవేతో యత
స్సమ్భూతోభవతి. ౨.

దశమః ఖండః.

త ద్య ఇథం విదుః యే చేమేఽరణ్యే శ్రద్ధా తప ఇత్యు పాస
తే తేఽర్చిస మభినమ్భవ స్త్యర్చిషాఽహ రమ్న ఆపూర్యమాణపక్ష
మాపూర్యమాణపక్షాద్యాక్ పక్షుద జ్ఞేతి మాసాగ్ స్తా. ౧. మాసే
భ్య స్సంవత్సరగ్ సంవత్సరా దాదిత్య మాదిత్యా చుప్త్రీమసం చుప్త్రీమ
సో విద్యుతం తత్పురు షాఽమానవస్స ఏనా స్పృహ గమయ త్యేష
దేవయానః పనా ఇతి. ౨. అథ య ఇమే గ్రామఇష్టాపూర్తే దత్త మి
త్యుపాసతే తే ధూమ మభినమ్భవ స్తి ధూమా ద్రాత్రిగ్ రాత్రే రపరపక్ష
మపరపక్షాద్యాక్ పక్షుద జ్ఞేతి మాసాగ్ స్తానై తేసంవత్సర మభిప్రాప్ను
వన్తి. ౩. మాసేభ్యః పితౄలోకం పితౄలోకా దాకాశ మాకాశా చుప్త్రీ
మస మేష సోమోరాజా తద్దేవానా మన్నంతందేవా భక్షయన్తి. ౪. తస్మి
న్యావ త్సమ్నాత ముపి త్యాఽధైత మేవాధ్వానం పునర్నివ ర్తన్తే యథేత
మాకాశమాకాశా ద్వాయుం నాయుర్భూత్యా ధూమోభవతి ధూమో
భూత్వాఽభ్రం భవతి. ౫. అభ్రం భూత్వా మేఘో భవతి మేఘో
భూత్వా ప్రవర్షతి త ఇహ ప్రీహి యవా ఓషధివనస్పతయ స్తిలమాషా
ఇతిజాయన్తేఽతోనై ఖలు దుర్నిష్ప్రసతరం యోయో హ్యన్న మత్తి
యో రేత స్సించతి తద్భూయ ఏవ భవతి. ౬. త ద్య ఇహ రమణీయ
చరణా అభ్యాశో హ యత్తైరమణీయాం యోని మాపద్యేరక్ బ్రాహ్మణ
యోనిం వా క్షత్రియయోనిం వా వైశ్యయోనిం వా ఽథయ ఇహ
కపూయచరణా అభ్యాశో హ యత్తేకపూయాం యోని మాపద్యేరక్
శ్వయోనిం వా సూకరయోనిం వా దగ్ధాలయోనిం వా. ౭. అధైతయోః
పథోర్ణకత రేణ చ తా సీమాని తుద్రాణ్య సకృదావ ద్దీని భూతా నిభవ
న్తి జాయస్వ నియ స్వేత్యేత త్ప్రతీయగ్ స్థానం తేనాసా లోకో నసం
పూర్యతే లస్తా జ్ఞగుప్సేత త దేషశ్లోకః. ౮. స్తేనో హీరణ్య స్య సురాం
పిబగ్ శ్చ గురో స్తల్ప మావసక్ బ్రహ్మహవ ఏతే సతన్తి చత్వారః
పంచమశ్చాచరగ్ స్తై రితి. ౯. అథ హ య ఏతా నేదం పఞ్చగ్వీ

వేద స సహ తై¹రథాచరణ పాప్తనా నివృత్తే శుద్ధః పూతః పుణ్య
లోకో భవతి య ఏవం వేద య ఏవం వేద. ౧౦.

ఏకాదశః ఖండః.

ప్రాచీనశాల ఔపమన్యవః సత్యయజ్ఞః పాలుష రిద్ధిద్యుమ్నా
భాల్లవేయో జన శ్శార్కరాక్ష్యో బుడిల ఆశ్వతరాశ్వస్తే హైతే
మహాశాలా మహాశ్రోత్రియా స్సమేత్యమిమాన్సాంచక్రుః కో ను ఆ
త్తా కిం బ్రహ్మేతి. ౧. తే హ సంపాదయాంచక్రు రుద్దాలకోవై భగవ
న్తోఽయ మారుణి స్సంప్రతీ మమాత్మానం వై శ్వానర మధ్యేతి తగ్హ
న్తా భ్యాగచ్ఛా మేతి తగ్ హాభ్యాజన్తుః. ౨. స హ సమ్పాదయాం
చకార ప్రక్ష్యన్తి మామిమే మహాశాలా మహాశ్రోత్రియా స్తేభ్యోన సర్వ
మివ ప్రతివత్స్యే హన్తాహ మయ మభ్యనుశాసా నీతి. ౩. తాహా
వాచాశ్వపతి ర్వై భగవన్తోఽయంకైకయ స్సమ్ప్ర ిమ మాత్మానం
వై శ్వానర మధ్యేతి తగ్హన్తా భ్యాగచ్ఛా మేతి తగ్హా భ్యాజన్తుః. ౪. తే
భ్యో హ ప్రాప్తేభ్యః పృథగర్థాణి కారయాంచకార సహ ప్రాత స్సంజా
న ఉవాచ న మేస్తేనో జనపదేన కదర్యో స మద్యహో నానాహితాన్ని
ణ్ణావిద్వా స్సన్వైరీస్వైరీణీ కుతో యత్యుమాణో వై భగవన్తోఽహ
మస్మి యావ దేకైకస్యా ఋషిజే ధను దాస్యామి తావ ద్భగవద్యో
దాస్యామి వసన్తు భగవన్త ఇతి. ౫. తే హేవాచ్యస హై వాశేన
పురుషశ్చరే త్తగ్హైవ వదే దాత్తాన మే వేమం వై శ్వానరగ్ సప్ర
త్యధ్యేపితమేవ నో బ్రూహీతి. ౬. తాహేవాచ సత ర్యప్రతిప
క్తాస్తీతి తేహసమిత్ప్రిణయః పూర్వాష్టా ప్రతిచక్రమిరే తాహా
వసీ యైవై తిదువాచ. ౭.

ద్వాదశః ఖండః.

ఔపమన్యవకం త్వ మాత్మాన ముహ స్స ఇతి దివ మేవ భగ
వోరాజ నితి హేవాచ చైవై నుతేహ ఆత్తా వై శ్వానరో యం

త్వమాత్మాన ముపాస్సే తస్మా త్తవ సుతం ప్రసుతి మాసుతం కులే దృశ్యతే. ౧. అత్యున్నం పశ్యసి ప్రియ మత్త్యన్నం పశ్యతి ప్రియం భవ త్యస్య బ్రహ్మవర్చసం కులే య ఏత మేవమాత్మానం వైశ్వానర ముపాస్తే మూర్ధా త్వేష ఆత్మన ఇతి హేలూ వాచ మూర్ధాతే వ్యవతిష్య ద్యన్తాం నాగమిష్య ఇతి. ౨.

త్రయోదశః ఖండః.

అథ హేలూవాచ సత్యయజ్ఞం పౌలుషిం ప్రాచీనయోగ్యకం త్వమాత్మాన ముపాస్స ఇ త్యాదిత్య మేవ భగవో రాజన్నితి హోవాచైష వై విశ్వరూప ఆత్మా వైశ్వానరోఽయం త్వ మాత్మాన ముపాస్సే తస్మా త్తవ బహు విశ్వరూపం కులే దృశ్యతే. ౧. ప్రవృతోఽశ్వతరీరథో దాసీ నిష్కోఽత్యున్నం పశ్యసి ప్రియ మత్త్యన్నం పశ్యతి ప్రియం భవ త్యస్య బ్రహ్మవర్చసం కులే య ఏత మేవ మాత్మానం వైశ్వానర ముపాస్తే చక్షుష్వేత దాత్మన ఇతి హేలూనాచాన్ధోఽభవిష్య ద్యన్తాం నాగమిష్య ఇతి. ౨.

చతుర్దశః ఖండః.

అథ హేలూవా చేంద్రియముం భాల్లవేయం వైయాఘ్ర పద్యకం త్వమాత్మానముపాస్స ఇతి వాయుమేవ భగవో రాజ న్నితి హేలూవాచైషవై ¹పుభగ్వత్తావైశ్వానరో యం త్వ మాత్మాన ముపాస్సే తస్మాత్త్వాం పృథ గ్బలయ ²ఆయన్తి పృథగ్రథశ్రేణయోఽనుయన్తి. ౧. అత్యున్నం పశ్యసి ప్రియ మత్త్యన్నం పశ్యతి ప్రియంభవ త్యస్యబ్రహ్మవర్చసు కులే య ఏత మేవ మాత్మానం వైశ్వానర ముపాస్తే ప్రాణస్తేష్వ ఆత్మన ఇతి హేలూవాచ ప్రాణస్త ఉదక్రమిష్యద్యన్తాం నాగమిష్య ఇతి. ౨.

పంచదశః ఖండః.

అథ హేలూవాచ జనగ్ శార్కరాక్ష్యం శార్కరాక్ష్యకం త్వమాత్మాన ముపాస్స ఇ త్యాకాశమేవ భగవో రాజ న్నితి హేలూవాచై

ష వై బహుల ఆత్మా వైశ్వానరో యం త్వ మాత్మాన ముపాస్యే తస్మాత్త్వంబహుళోఽసిప్రజయాచధనేనచ. ౧. అ తస్యన్నం పశ్యసి ప్రియ మత్త్యన్నం పశ్యతి ప్రియం భవ త్యస్య బ్రహ్మవర్చసం కులే య ఏత మేవ మాత్మానం వైశ్వానర ముపాస్తే సద్దేహ స్తేష ఆత్మన ఇతి హోవాచ సద్దేహ స్తే వ్యశేర్య ద్యన్తాం నాగమిష్య ఇతి. . ౨.

ఊడశః ఖండః.

అథ హోవాచ బుడీల మాశ్వత రాశ్విం వైయామ్ర పద్య కం త్వ మాత్మాన ముపాస్య ఇత్యప ఏవ భగవో రాజన్నితి హోవాచై షవై రయి రాత్మా వైశ్వానరో యం త్వ మాత్మాన ముపాస్యే తస్మా త్వగ్ రయిమాన్ పుష్టిమానసి. ౧. అతస్యన్నం పశ్యసి ప్రియ మత్త్య న్నం పశ్యతి ప్రియం భవ త్యస్య బ్రహ్మవర్చసం కులే య ఏత మేవమా త్మానం వైశ్వానర ముపాస్తే వస్తిస్తేష ఆత్మన ఇతి హోవాచ వస్తి స్తే వ్యశే త్స్యద్యన్తాం నాగమిష్య ఇతి. . ౨.

సప్తదశః ఖండః.

అథ హోవా చోద్దాలక మారుణిం గౌతమకం త్వ మా త్మాన ముపాస్య ఇతి పృథివీ మేవ భగవో రాజన్నితి హోవాచై ష వైచత్రిషాత్మా వైశ్వానరో యం త్వ మాత్మానముపాస్యే తస్మాత్త్వంప్ర తిస్థితోఽసిప్రజయాచ పశుభిశ్చ. ౧. అ తస్యన్నం పశ్యసి ప్రియ మ త్త్యన్నం పశ్యతి ప్రియం భవత్యస్య బ్రహ్మవర్చసం కులే య ఏత మేవ మాత్మానం వైశ్వానర ముపాస్తే పాణా త్వేతా వాత్మన ఇతి హోవా చపాణా తేవ్యష్టా స్యేతాం యన్తాం నాగమిష్య ఇతి. ౨.

అష్టాదశః ఖండః.

తాన్ హోవాచైతే వై ఖలు యాయం పృథగి వేమ మా త్మానం వైశ్వానరం విద్వాగ్సోఽన్న మథ్త యస్త్యేత మేవం సాదేశ మాత్ర మభివిమాన మాత్మానం వైశ్వానర ముపాస్తే స సర్వేషు లోకే షు సర్వేషు భూతేషు సర్వే ష్వాత్త స్వన్న మత్తి. ౧. తస్య హవా త స్యాత్త నోవైశ్వానరస్య మూర్ధైవ సుతేజా శ్చక్షు ద్విశ్వరూపః

ప్రాణః పృథ గ్వర్తా త్తా సన్దేహో బహుళో వస్తి రేవ రయిః పృథి
మేవ పాదా ఉర ఏవ వేది ర్లోమాని బర్హి గ్వృదయం గార్హపత్యో
మనోఽన్వాహర్య పచన ఆస్య మాహవసీయః. ౨.

ఏకోనవింశతః ఖండః.

త ద్య ద్భక్తం ప్రథమ మాగచ్ఛే త్తద్ధో మీయగ్ స యాం
ప్రథమా మాహుతిం జహుయా త్తాం జహు రూత్వాణాయ స్వా
హేతి. ప్రాణ స్తప్రప్యతి. ౧. ప్రాణే తృప్యతి చక్షు స్తప్రప్యతి చక్షుషి తృప్య
త్యాదిత్య స్తప్రప్య త్యాదిత్యే తృప్యతి ద్యౌస్తప్రప్యతి వివి తృప్యన్త్యాం
యత్కించ ద్యా ఇంద్రిత్య ఇంద్రితిష్ఠత స్త త్తృప్యతి తస్మానుత్పత్తిం
తృప్యతి ప్రజయా పశుభి రన్నాద్యేన తేజసా బ్రహ్మవర్చసే నేతి. ౫.

వింశతః ఖండః.

అథ యాం ద్వితీయాం జహుయా త్తాం జహుయా ద్వానా
య స్వాహేతి వ్యాన స్తప్రప్యతి. ౧. వ్యానే తృప్యతి శ్రోత్రం తృప్యతి
శ్రోత్రే తృప్యతి చంద్రిమా స్తప్రప్యతి చంద్రిమసి తృప్యతి దిశ స్తప్రప్యతి
దిక్షుత్తప్యన్తిమ యత్కించ దిశశ్చ చంద్రిమా ఇంద్రితిష్ఠన్తి త త్తృప్య
తి తస్మానుత్పత్తిం తృప్యతి ప్రజయా పశుభి రన్నాద్యేన తేజసా బ్రహ్మ
వర్చసే నేతి. ౨.

ఏకవింశతః ఖండః.

అథ యాం తృతీయాం జహుయా త్తాం జహుయా దపానా
య స్వాహే త్యపాన స్తప్రప్యతి. ౧. అపానే తృప్యతి వా క్తృప్యతి వా
చిత్తప్యన్త్యామగ్ని స్తప్రప్య త్యగ్నో తృప్యతి పృథివీ తృప్యతి పృథివ్యాం
తృప్యన్త్యాం య త్కించపృథివీ చాగ్ని ఇంద్రితిష్ఠత స్త త్తృప్యతి త
స్మానుత్పత్తిం తృప్యతి ప్రజయా పశుభి రన్నాద్యేన తేజసా బ్రహ్మ
వర్చసే నేతి. ౩.

ద్వావింశతః ఖండః.

అథ యాం చతుర్థీం జహుయా త్తాం జహుయా త్సమానా
య స్వాహేతి సమాన స్తప్రప్యతి. ౧. సమానే తృప్యతి మన స్తప్రప్యతి

మనసి తృప్యతి పర్జన్య స్తృప్యతి పర్జన్యే తృప్యతి విద్యు తృప్యతి
విద్యుతి తృప్యన్త్యాం య త్కించ విద్యు చ్చ పర్జన్య శ్చాధితివత స్త
స్తృప్యతి తస్మానుత్పత్తిం తృప్యతి ప్రజయా పశుభిరన్నాద్యేన తేజసా
బ్రహ్మవర్చసే నేతి. ౨.

త్రయోవింశః ఖండః.

అథ యాం పంచమీం జుహుయా త్తాం జుహుయా దుదా
నాయ స్వాహే త్యుదాన స్తృప్యతి. ౧. ఉదానే తృప్యతి త్వక్తృప్యతి
త్వచి తృప్యన్త్యాం వాయు స్తృప్యతి వాయూ తృప్యత్యాకాశ స్తృప్య
త్యాకాశే తృప్యతి య త్కించ వాయు శ్చాకాశ శ్చాధితివత స్తృప్య
తి తస్మానుత్పత్తిం తృప్యతి ప్రజయా పశుభి రన్నాద్యేన తేజసా
బ్రహ్మవర్చసే నేతి. ౨.

చతుర్వింశః ఖండః.

సయ ఇద మవిద్వా నగ్ని హోత్రం జుహోతి య థాజ్ఞా గా
నపోహ్య భస్మని జుహుయా త్తాదృ క్తతస్యిత్. ౧. అథ య ఏత దేవం
విద్వా నగ్ని హోత్రం జుహోతి తస్య స ర్వేషు లోకేషు స ర్వేషు
భూతేషు స ర్వే ప్వాత్మసు హుతం భవతి. ౨. ¹త ద్య దేవీ తూల మ
గ్నాప్రోతం ప్రదూయే తైవగ్ హోస్య స ర్వే పాప్తానః ప్రదూయన్తే య
ఏత దేవం విద్వా నగ్ని హోత్రం జుహోతి. ౩. తస్మా దుహౌపం విద్యద్య
పి చణ్డాలా యోచ్ఛిప్తం ప్రయచ్ఛే దాత్మని హేవాస్య తద్వైశ్వానరే
హుతగ్ న్యాదితి తదేవశ్లోకః. ౪. య థేహ క్షుధితా బాలా మాత
రం పర్యుపాసతే, ఏవగ్ సర్వాణి భూతాన్యగ్ని హోత్ర ముపాసత ఇత్య
గ్ని హోత్రముపాసత ఇతి. ౫.

ఇతి ఛాన్దోగ్యోపనిషది షడ్చమః ప్రపాఠక స్సమాప్తః
హరిః ఓమ్ తత్సత్.

ఛాన్సోగోపనిషది - మఘః ప్రపాఠకః.

ప్రథమః ఖండః.

హరిః ఓమ్. శ్వేతకేతు ద్ధారుణేయ ఆస తగ్ హా పితోఽవాచ
 శ్వేతకేతో వస బ్రహ్మచర్యం న వై సోమ్యా స్తత్కులీనోఽననూచ్య
 బ్రహ్మబంధు రివ భవతీతి. ౧. సహ ద్వాదశవర్ష ఉపేత్య చతుర్విగ్
 శతివర్షః సర్వా స్వేదా నధీత్య మహామనా అనూచాన మానీ స్తభ
 ఏయాయ తగ్ హా పితోఽవాచ. ౨. శ్వేతకేతో య న్ను సో మ్యేదం
 మహామనా అనూచాన మానీ స్తభో స్యుత త మాదేశ మస్రాక్ష్యో
 యేనాశ్రుతగ్ శ్రుతంభవ త్యమతం మత మవిజ్ఞాతం విజ్ఞాత మితి కథం
 ను భగవ స్స ఆదేశో భవతీతి. ౩. యథా సోమ్యైకేన మృత్పిండేన
 సర్వం మృణ్మయం విజ్ఞాతం స్యా ద్వాచారమ్భం వికారో నామధే
 యం మృత్పిక్వే త్యేవసత్యమ్. ౪. యథా సో మ్యైకేన లోహమణినా
 సర్వం లోహమయం విజ్ఞాతగ్ స్యా ద్వాచారమ్భం వికారో నామధే
 యా లోహ మిత్యేవసత్యమ్. ౫. యథా సో మ్యైకేన నఖ నికృతనేన
 సర్వం కార్ష్ణాయాన విజ్ఞాతగ్ స్యా ద్వాచారమ్భం వికారో నామధే
 యం కృష్ణాయాన మిత్యేవ సత్యం ఏవగ్ సోమ్యస ఆదేశో భవతీతి. ౬.
 న వై నూనం భగవన్త స్త ఏత దవేదిషు ర్యద్భేద దవేదిష్యకథం
 మేనావత్య స్మితి భగవాగ్ ప్రేవ మేత ద్భ్రవీ త్వితి తథా సోమ్యై
 తి హోవాచ. ౭.

ద్వితీయః ఖండః.

స దేవ సోమ్యేద మగ్ర ఆసీ దేక మేవాద్వితీయం తద్దేక ఆహు
 రస దేవేదమగ్ర ఆసీ దేకమేవా ద్వితీయం తస్మా దసత స్సజ్జాయత. ౧.
 కుత స్తు ఖలు సోమ్యైవగ్ స్యా దితి హోవాచ కథ మసత స్సజ్జాయే
 తేతి స తైవ సోమ్యేద మగ్ర ఆసీ దేక మేవాద్వితీయమ్. ౨. తద్దేక్ష
 త బహుస్యాం ప్రజాయేయేతి తత్తేజోఽస్పృజ తత్తేజ ఏక్షత బహుస్యాం

ప్రజాదేయేతి త దపోఽసృజత తస్మా ద్యత్ర క్వచ శోచతి స్వేదతేవా
పురుష స్తేజస ఏవ తదధ్యాపో జాయంతే. ౩. తా అప ఐక్షంత బహ్వ్య
స్యామప్రజాయే వహీతి తా అన్న మసృజంత తస్మా ద్యత్ర క్వచ వర్ష
తి తదేవ భూయిష్ఠ మన్నం భవ త్యధ్యవస త దధ్యన్నాద్యం జాయతే.

తృతీయః ఖండః.

తేషాం ఖల్వేషాం భూతానాం శ్రీణ్యేవ బీజాని భవంత్యాండజం
జీవజ ముద్భిజ్జమితి. ౧. సేయం దేవ తైక్షతహంతాహ మిమాస్తిస్తోదే
వతా అనేన జీవే నాత్త నా నుప్రవిశ్య నామ రూపే వ్యాకరవాణీతి. ౨.
తాసాం త్రివృతం త్రివృత మేకైకా జ్ఞరవాణీతి సేయం దేవ తేనూ
స్తిస్తో దేవతా అనన్తైవ జీవే నాత్త నానుప్రవిశ్య నామరూపే వ్యాక
రోత్. ౩. తాసాం త్రివృతం త్రివృత మేకైకా ముకిరో ద్యథా తు ఖలు
సోమ్యేమా స్తిస్తో దేవతా స్త్రిపు త్త్రిపు దేకైకా భవతి త స్తే విజా
నీహీతి. ౪.

చతుర్థః ఖండః.

యదగ్నే రోహితగ్ రూపం తేజస స్తద్రూపం యచ్ఛక్లం తద
పాం య త్కృష్ణం తదన్న స్యాపాగా దగ్నే రగ్నిత్వం వాచారమృణం
వికారో నామధేయం శ్రీణి రూపాణీత్యేవ సత్యమ్. ౧. య దాదిత్యస్య
రోహితగ్ రూపం తేజస స్తద్రూపం య చ్శక్లం త దపాం యత్కృష్ణం
తదన్న స్యాపాగాదాదిత్యాదాదిత్యత్వం వాచా రమృణం వికారో నా
మధేయం శ్రీణి రూపా ణీత్యేవ సత్యమ్. ౨. య చ్చంద్రిమసోరోహిత
గ్ రూపం తేజస స్తద్రూపం య చ్శక్లం త దపాం య త్కృష్ణం త దన్న
స్యాపాగా చ్చంద్రిచంద్రిత్వం వాచారమృణం వికారో నామధేయం శ్రీణి
రూపాణీ త్యేవ సత్యమ్. ౩. య ద్విద్యుతో రోహితగ్ రూపం తేజస
స్తద్రూపం య చ్శక్లం త దపాం యత్కృష్ణం త దన్న స్యాపాగా ద్వి
ద్యుతో విద్యుత్త్వం వాచారమృణం వికారో నామధేయం శ్రీణిరూపా
ణీత్యేవ సత్యం. ౪. ఏత ధస్తవై త ద్విద్వాగ్ స ఆహుః పూర్వే మహా

శాలా మహాశ్రోత్రియా ననోద్యకశ్చ నాశ్రుత మమత మవిజ్ఞాత ముదా హరిష్యతీతి హ్యేభ్యో విదాంచక్రుః. ౫. యదురోహిత మివాభూ దితి తేజస ఉద్రూపమితి తద్విదాఞ్చక్రుః యదు శుక్లమివాభూ దిత్య పాగ్ రూప మితి తద్విదాఞ్చక్రు ర్యదు కృష్ణ మివాభూ దిత్యన్నస్య రూప మితి తద్విదాం చక్రుః. ౬. 'యద్విజ్ఞాత మి వాభూ ది త్యేతా సామేవ దేవతానాగ్ సమాస ఇతి తద్విదాంచక్రుర్యథాతు ఖిలుసో మ్యేమా స్త్రిక్ దేవతాః. పురుషం ప్రాప్య త్రిపుత్త్రివృ ద్దేకైకా భవతి తస్తే విజానీహీతి. ౭.

పఞ్చమః ఖండః.

అన్న మశిత స్త్రేధా విధీయతే తస్య యః స్థవిష్టో ధాతు స్తత్పు రీపం భవతి యో మధ్యమ స్తన్తాగ్ సం యోఽణిష్ఠ స్తన్తనః. ౧. ఆపః పీతా స్త్రేధా విధీయంతే తానాం యః స్థవిష్టో ధాతు స్తన్మాత్రం భవతి యో మధ్యమ స్తన్లోహితం యోఽణిష్ఠ స్ప్రప్రాణః. ౨. తేజోఽశితస్త్రే ధావిధీయతే తస్య యః స్థవిష్టో ధాతు స్తదస్థి భవతి యో మధ్యమ స్స మజ్జా యోఽణిష్ఠః సా వాక్. ౩. అన్నమయగ్ హి సోమ్య మన ఆపో మయః ప్రాణ స్తేజోమయీ వాగితి భూయ ఏవ మా భగవాన్ విజ్ఞా పయ త్వితి తథా సోమ్యేతి యోవాచ. ౪.

షష్ఠః ఖండః.

దధ్న సోమ్యమధ్యమానస్య యోఽణిమా స ఊర్ధ్వస్సముదీపతి తత్సర్పి ర్భవతి. ౧. ఏవ మేవ ఖిలు సో మ్యాన్న స్యాశ్యమానస్య యోఽణిమా స ఊర్ధ్వస్సముదీపతి త త్సనో భవతి. ౨. అపాగ్ సోమ్య పీయమానానాం యోఽణిమాస ఊర్ధ్వ స్సముదీపతి స ప్రాణో భవ తి. ౩. తేజస సోమ్యాశ్యమానస్య యోఽణిమా స ఊర్ధ్వ స్సముదీప తి సావా గ్భవతి. ౪. అన్నమయగ్ హి సోమ్య మన ఆపోమయః ప్రాణ

స్తేజోమయీ వా గితి భూయ ఏవ మా భగవాన్ విజ్ఞానయ త్వీతి తథాసోమ్యేతి హేమావాచ. ౫.

సప్తమః ఖండః.

పోడశకల సోమపురుషః పంచదశాహాని. మాశీః కామ మషః పిబాపోమయః ప్రాణో న పిబతో విచ్ఛేత్స్వత ఇతి. ౧. సహ పశ్చుద శాహాని నాశాథ హైస మువససాద కింబ్రవీమి భో ఇ త్వృచ సోమ్య యజుగ్మే సామాసీతి స హేమావాచ న వై మా ప్రతిభాన్తి భో ఇతి. ౨. తగ్ హేమావాచ యథా సోమ్య మహతోఽభ్యాహిత స్యై కోఽక్తారః ఖద్యోత మాత్రః పరిశిష్ట స్సాన్య త్తేన తతోఽపి న బహుద పేదేవగ్ సోమ్యతే పోడశానాం కలానా మేకా కలా తిశిష్టా స్సా త్త యైతర్హి వే దాన్నాను ¹ భవస్య శానాథ మే విజ్ఞాస్య సీతి. ౩. స హా శాథ హై స మువససాద తగ్ హా య త్కించప్రచ్ఛ సర్వగ్ హా ప్రతిపే దేతగ్ హేమావాచ. ౪. యథా సోమ్య మహతోఽభ్యాహిత స్యైకో మ క్తార జ్ఞద్యోత మాత్ర మ్పరిశిష్టస్తం త్వణై రుపసమాధాయ ప్రజ్వాలయే త్తేన తతోఽపి బహుదపేత్. ౫. ఏవగ్ సోమ్యతేపోడశానాం కలానా మేకాకలాతిశిష్టా భూత్సాన్నేనోఽసమాహితా ప్రాజ్వాలీత్త యైతర్హి వేదాసనుభవ స్యన్న రుయగ్ హే సోమ్య మనఃపా మయః ప్రాణస్తేజోమ యీ వా గితి తద్ధాస్య విజ్ఞావీతి విజ్ఞానీతి. ౬.

అష్టమః ఖండః.

ఉద్దాలకో నూరుణి శ్వేత్వతకేతుం పుత్ర మువాచ స్వస్మిన్తం మే సోమ్య విజాసీహీతి య త్రైత త్పురుష స్వస్థితి నామ సతా సోమ్య తదా సంవన్నో భవతి స్వ మవీతో భవతి తన్నా దేనగ్ స్వస్థి త్యా చక్షతే స్వగ్ హ్యపీతో భవతి ౧. స యథా శకుని స్సూత్రేణ ప్రబద్ధో దిశ ద్విశ మ్పతి త్వాఽన్యత్రాయతన మలభ్యా బధన మేవో వశ్రయత ఏవ మేవ ఖలు సోమ్య తి న్ననో దిశద్విశ మ్పతిత్వాఽన్య

త్రాయతన మలభ్యా ప్రాణమే వోపశ్రయతే ప్రాణబద్ధనగ్ హి సోమ్య
 మనఃకతి ౨. అశనాపిపాసే మే సోమ్య విజానీహీతి య త్రైత
 త్పురుషోఽశిశివతి నామాష ఏవ తదశితం నయ న్తే తద్యథా
 గోనాద్యోఽశ్వనాయః పురుషనాయ ఇత్యేవ దప ఆచక్ష తేఽశనా
 యేతి త త్రైత చ్చుక్త ముత్పత్తితగ్ సోమ్య విజానీహి నేద మమూల
 ష్ఠవిష్య తీతి ౩. తస్య క్వ మూలగ్ స్యా దస్య త్రాన్నాదేవ మేవ
 ఖలు సోమ్యాన్నేన శుంకే నాపోమూల మస్య చ్చాద్భి సోమ్య శుం
 కేన తేజోమూల మస్మిచ్ఛ తేజసా సోమ్య శుంకేన సన్తూల మన్విచ్ఛ
 సన్తూలా సోమ్యేమా స్సర్వాః ప్రజా సుదాయతనా స్సస్మృతిష్ఠాః. ౪.
 అథ యత్రైత త్పురుషః పిపాసతి నామ తేజ ఏవ తత్ప్రీతం నయ తే
 తద్యథా గోనాద్యోఽశ్వనాయః పురుషనాయ ఇత్యేవం తత్తేజ ఆచక్ష
 ఉదన్యేతి త త్రైత దేవ శుక్త ముత్పత్తితగ్ సోమ్య విజానీహి నేద
 మమూల ష్ఠవిష్య తీతి ౫. తస్య క్వ మూలగ్ స్యా దస్య త్రాద్భ్యోఽద్భి
 సోమ్య శుంకేన తేజోమూల మస్యచ్ఛ తేజసా సోమ్య శుంకేన సన్తూల
 మన్విచ్ఛ సన్తూలా సోమ్యేమా స్సర్వాః ప్రజా సుదాయతనా స్స
 త్పత్తిష్ఠా యథాతు ఖలుసో మ్యేమా స్తిస్రో దేవతాః పురుషం ప్రాప్య
 త్రివృ త్త్రివృ దేకైకా భవతి తగుక్తం పురస్తాదేవ భవ త్యస్య సోమ్య
 పురుషస్య ప్రయతో వాఙ్మనసి సమ్మద్యతే మనః ప్రాణే ప్రాణ స్తేజసి
 తేజః పరస్యాం దేవతాయాం స య ఏషోఽణిమా. ౬. ఐతదాత్మ్య
 మిదగ్ సర్వం తత్సత్యగ్ స ఆత్మా తత్త్వమసి శ్వేతకేతో ఇతి భూయ
 ఏవ మా భగవాన్ విజ్ఞాపయ త్వితి తథా సోమ్యేతి హేలూవాచ. ౭.

నపమః ఖండః.

యథాసోమ్య మధు మధుకృతో నిస్తిష్ఠన్తి నానాత్యయానాం
 వృక్షాణాగ్ రసాన్ సమవహార మేకతాగ్ రసజ్గమయన్తి. తే యథా
 తత్ర న వివేకంలభ న్తేఽముష్యాహం వృక్షస్య రసోఽస్య ముష్యాహం
 వృక్షస్య రసోఽస్తి త్యేవ మేవ ఖలు సో మ్యేమా స్సర్వాః ప్రజాస్మతి

సమృద్ధ్య న విదు స్సతి సమృద్ధ్యామహ ఇతి. ౨. త ఇహ వ్యాఘ్రాః
వా సిగ్ హేలా వా వృకో వా వరా హేలా వా కీటా వా పతంగో వా
దగ్ శో వా మశకో వా యద్యద్భవన్తి తదా భవన్తి. ౩. సయ ఏషోఽణి
మైత దాత్త్యమిదగ్ సర్వం తత్సత్త్యగ్ స ఆత్తా తత్త్వ మసి శ్వేతకేతో ఇతి భూయఏవ మా భగవాన్ విజ్ఞాపయ త్త్వితీ తథా సోమ్యేతి
హేలావాచ ర.

దశమః ఖండః.

ఇమా సోమ్య సద్యః పురిస్తా త్ప్రిచ్య స్వందక్తే పశ్చా
త్ప్రితీచ్యస్తా సముద్రా త్సముద్ర మే వాపి యన్తి సముద్ర ఏవ ¹భవన్తి
తా యథా తత్ర న విదు రియ మహ మస్తీయ మహ మస్తీతి ౧.
ఏవ మేవ ఖలుసోమ్యేమా స్సర్వాః ప్రజా స్సత ²ఆగమ్య స విదు
స్సత ఆగచ్ఛామ వా ఇతి త ఇహ వ్యాఘ్రాః వా సిగ్ హేలా వా
వృకో వా వరా హేలా వా కీటా వా పతంగో వా దగ్ శో వా మశకో
వా యద్యద్భవన్తి తదా భవన్తి. ౨. స య ఏషోఽణి మైత దాత్త్య
మిదగ్ సర్వం తత్సత్త్యగ్ స ఆత్తా తత్త్వ మసి శ్వేతకేతో ఇతి భూయ
ఏవ మాభగవాన్ విజ్ఞాపయ త్త్వితీ తథా సోమ్యేతి హేలావాచ. ౩.

ఏకాదశః ఖండః.

అస్య సోమ్య మహతో వృక్షస్య యోమూలే భ్యాహన్యా
జ్జీవక్ ప్రవే ద్యో మధ్యేభ్యాహన్యా జ్జీవక్ ప్రవే ద్యోఽగ్రేభ్యా
హన్యా జ్జీవక్ ప్రవే త్స ఏష జీవే నాత్తనానుప్రభూతః పేషీయమానో
మోదమాన స్తివృత్తి. ౧. తత్ర య దేకాగ్ శాఖాం జీవో జహ త్యథ
సా శువ్యతి ద్వితీయాం జహ త్యథ సాశువ్యతి తృతీయాం జహ త్యథ
సాశువ్యతి సర్వా జహతి సర్వ శువ్య త్యేవ మేవ ఖలు సోమ్య వి
చ్ఛీతి హేలావాచ. ౨. జీవాపేతం వా వ కి లేదం మ్రియతే న జీవో

మియత ఇతి స య ఏషోఽణిమై తదాత్మ్య మిదగ్ సర్వం త త్సత్వగ్
స ఆత్మా తత్త్వమసి శ్వేతకేతో ఇతి భూయ ఏవ మా భగవాన్
విజ్ఞాపయ త్వితి తథా సోమ్యేతి హూవాచ. ౩.

ద్వాదశః ఖండః.

స్యగ్రోధఫల మత ఆహ రే తీద మ్భుగవ ఇతి భిస్తితి భిన్నం భగవ
ఇతి కిమత్ర పశ్యసీ త్యణ్య ఇ వేమాధానా భగవ ఇత్యాసా మశ్లైకా
విభిన్దితి భిన్నా భగవ ఇతి కి మత్ర పశ్య సీతి స కిచ్చు భగవ ఇతి. ౧.
తగ్ హూవాచ య వై సో మ్యైత మణిమానం న నిభాలయ స
ఏతస్య వై కిల సో మ్యైషోఽణిమ్న ఏవం మహా స్వ్యగ్రోధ స్తిపతి. ౨.
శ్రద్ధత్స్వ సోమ్యేతి స య ఏషోఽణి మైతదాత్మ్య మిదగ్ సర్వం తత్స
త్వగ్ స ఆత్మా తత్త్వమసి శ్వేతకేతో ఇతి భూయ ఏవ మా భగవాన్
విజ్ఞాపయ త్వితి తథా సోమ్యేతి హూవాచ. ౩.

త్రయోదశః ఖండః.

లవణ మేత దుదకేఽ నథా యాధ మా స్రాత రుప సీదథా ఇతి
స హ తథా చకార తగ్ హూవాచ య ద్దోషా లవణ ముద
కేఽ¹వాథా అజ్ల తదాహరేతి త ద్ధావ మృశ్య సవివేద యథా విలిన
మేవాజ్. ౧. అస్మాంతా దాచామేతి కథ మితి లవణ మితి మధ్యా
దాచా మేతి కథమితి లవణ మిత్యంతా దాచామేతి కథ మితి లవణ
మిత్యభి స్రా శ్చైత దథ మోపసీదథా ఇతి తద్ధ తథా చకార తచ్ఛశ్వ
త్సంవర్తతే తగ్ హూవాచాత్రవావ కిల స తోస్మ్యు న నిభాలయ
నేఽత్రైవ కిలేతి. ౨. స య ఏషోఽణి మైతదాత్మ్య మిదగ్ సర్వం
తత్సత్వగ్ స ఆత్మా తత్త్వమసి శ్వేతకేతో ఇతి భూయ ఏవ మాభ
గవాన్ విజ్ఞాపయ త్వితి తథా సోమ్యేతి హూవాచ. ౩.

చతుర్దశః ఖండః.

యథా సోమ్య పురుషం గన్ధారే భ్యోఽభినద్ధా త మూ సీయతం

తతోఽతిజనే విస్మజే త్స యథా తత్ర ప్రా ణ్విద జ్ఞానధరాజ్ఞా
ప్రత్యజ్ఞా ప్రధ్తాయా తాభినద్ధాక్ష ఆసీతోఽభినద్ధాక్షో విస్మప్తః. ౧.
తస్య యథాభినహానం ప్రముచ్య ప్రబ్రూయా దేతాం దిశం గధారా
వతాం దిశం వ్రజేతి స గ్రామా ద్గ్రామం పృచ్ఛ పణ్డితో మేధావీ
గధారా నే వోపసంపద్యే తైవమే వేహాచార్యవాక్ పురుషో వేద తస్య
తావ దేవ చిరం యావ న్నవిమో ష్యేఽథ సావత్స్య ఇతి. ౨. స
య ఏహోఽణి మైతదాత్మ్య మిదగ్ సర్వం త త్సత్యగ్ స ఆత్మాతత్త్వ
మసి శ్వేతకేతో ఇతి భూయఏవ మా భగవా నిజ్ఞాపయ త్వితి తథా
సోమ్యేతి హేలూవాచ. ౩.

పక్ష్యదశః ఖండః.

పురుషగ్ ¹సోమ్యోపతాపినం జ్ఞాతయః పర్యుపానతే జానాసి
మా జ్ఞానాసి మా మితి తస్య యావ న్న వాఙ్మనసంపద్యతే మనః
ప్రాణే ప్రాణ స్తేజసి తేజః పరస్యాం దేవతాయాం తా వ జ్ఞానాతి. ౧.
అథ యదాఽస్య వాఙ్మనసి సంపద్యతే మనః ప్రాణే ప్రాణ స్తేజసి తేజః
పరస్యాం దేవతాయా మథ నజానాతి. ౨. స య ఏహోఽణిమైత
దాత్మ్య మిదగ్ సర్వం తత్సత్యగ్ స ఆత్మా త త్త్వమసి శ్వేతకేతో
ఇతి భూయఏవ మా భగవా నిజ్ఞాపయ త్వితి తథా సోమ్యేతి
హేలూవాచ. ౩.

షోడశః ఖండః.

పురుషగ్ సోమ్యో త హస్త గృహీత మానయ త్త్యపహర్షీత్
స్తేయ మకాక్షీ త్పురిశు మస్తే తప తేతి స యది తస్య కర్తా భవతి
తత ఏవాన్మత మాత్మానం కురుతే సోఽస్యతాభి సన్ధోఽస్యతే నాత్మాన
మస్తర్ధాయ పరశుం తత్తం ప్రతిగృహ్లాతి స దహ్యతేఽథ మాన్యతే. ౧.
అథ యది తస్యా కర్తా భవతి తత ఏవ సత్య మాత్మానం కురుతే సః

సత్యాభి సన్ధ సు త్యే నాత్మాన మస్తద్ధాయ పరశుం తప్తం ప్రతిగృహ్లాతి
స నదహ్య తేఽథ ముచ్యతే. ౨. స యథా తత్ర సదాహ్యే తైత
దాత్త్య మిదగ్ సర్వం తత్సత్త్వగ్ స ఆత్మా త త్వమసి శ్వేతకేతో
ఇతి తద్ధాన్య విజ్ఞా వితి విజ్ఞావితి. ౩.

ఇతి ఛాందోగ్యోపనిషది షష్ఠః ప్రపాఠక స్సమాప్తః.

హరిః ఓమ్ తత్సత్.

ఛాందోగ్యోపనిషది - సప్తమః ప్రపాఠకః.

ప్రథమః ఖండః.

అధీహి భగవ ఇతి హోవాచసాద సుత్యుమారం నారద
స్తగ్ వణోవాచ యద్వేత్త తేన మోషసీద తతస్త ఉర్ధ్వం వక్ష్యామితి.
౧. స హోవాచ గ్వేదం భగవో ఽధ్యేమి యజుర్వేదగ్ సామవేద
మాధర్వణం చతుర్థ మితిహసపురాణం షణ్మునం వేదానాం వేదః
పిత్యోగ్ రాశిం దైవం నిధిం వాకో వాక్య మేకాయనం దేవవిద్యాం
బ్రహ్మవిద్యాం భూతవిద్యాం క్షత్రవిద్యాం నక్షత్రవిద్యాగ్ సర్ప దేవ
జన విద్యా మేత ద్భగవోఽధ్యేమి. ౨. సఽహం భగవో మస్త్రీవి
దేహస్తి నాత్మవిత్ శ్రుతగ్ హ్యేవ మే భగవ ద్దృశేభ్య స్తరతి శోక
మాత్మవిదితి సోఽహం భగవ శ్శోచామి తం మా భగవాన్ శోకస్య
పారం తారయ త్వితీ తగ్ హోవాచ యద్వై కిం చైత దధ్యగీషా నా
మై వైతత్. ౩. నామ వా ఋగ్వేదో యజుర్వేద స్సాచువేద ఆధ
ర్వణ శ్చతుర్థ ఇతిహసపురాణః షణ్ముమో వేదానాం వేదః పిత్యో
రాశి ర్దైవో నిధి ర్వాకో వాక్య మేకాయనం దేవవిద్యా బ్రహ్మవిదా
భూతవిద్యా క్షత్రవిద్యా నక్షత్రవిద్యా సర్పదేవజనవిద్యా నా మైవైత
న్నా మోపా స్సేవతి. ౪. స యో నామ బ్ర హ్మే త్యుపాస్తే యావ
న్నా మ్నొగతంతత్రాస్య యథాకామచారో భవతి యో నామ బ్ర హ్మే

త్యుపాస్తేఽస్తి భగవో నామో భూయ ఇతి నామోవావ భూ
యోఽస్తీతి త స్తే భగవాన్ బ్రవీత్వితి. ౫.

ద్వితీయః ఖండః.

వాగ్వాప నామో భూయసీ వా గ్వా ఋగ్వేదం విజ్ఞాపయతి
యజుర్వేదగ్ సామవేద మాధర్వణం చతుర్థ మితిహాసపురాణం పశ్చి
మం వేదానాం వేదం పితృగ్ రాశిం దైవం నిధి వాకో వాక్య మేకా
యనం దేవ విద్యాం బ్రహ్మవిద్యాం భూతవిద్యాం క్షత్రవిద్యాం
నక్షత్రవిద్యాగ్ సర్పదేవజనవిద్యాం దివం చ పృథివీం చ వాయు
ఞ్చాకాశ ఞ్చాపశ్చ తేజశ్చ దేవాగ్ శ్చ మనుష్యాగ్ శ్చ పశూగ్ శ్చ
వయాగ్ సి చ తృణవనస్పతీ ఞ్చాపదా న్యాకీటపతంగ పిపీలికం
ధర్మ ఞ్చాధర్మఞ్చ సత్య ఞ్చానృతం చ సాధుచా సాధు చ హృద
యజ్ఞ ఞ్చాహృదయజ్ఞంచ యద్యైవా జ్ఞాభవిష్య న్న ధర్మో నాధర్మో
వ్యజ్ఞాపిష్య న్న సత్యం నానృతం న సాధు నాసాధు న హృదయజ్ఞో
నాహృదయజ్ఞో వా గే వైతత్సర్వం విజ్ఞాపయతి వాచ ముపాస్వేతి. ౧.
స యో వాచం బ్రహ్మే త్యుపాస్తే యావ ద్వాచో గతం త త్రాస్య
యథా కామచారో భవతి యో వాచం బ్రహ్మేత్యుపా స్తేఽస్తి భగ
వో వాచో భూయ ఇతి వాచో వావ భూయోఽస్తీతి త స్తే భగ
వాన్ బ్రవీ త్వితి. ౨.

తృతీయ ఖండః.

మనో వావ వాచో భూయో యథా వై ద్వేవామలకే ద్వే.
వాకోలే ద్వావాక్షౌ ముష్టి రనభవ త్వేవం వాచంచ నామచ మ
నోఽనుభవతి సయదా మనసా మన సృతిమంత్రా సధీయాతే త్యథాధీతే
కర్తాణి కుర్వీతే త్యథ కరుతే పుత్రాగ్ శ్చ పశూగ్ శ్చే ఛేయే త్య థేచ్ఛ
త ఇమంచ లోక మముఞ్చేచ్ఛేయేత్యథేచ్ఛతే మనో హ్యత్తా మనోహి
లోకో మనోహి బ్రహ్మ మన ఉపా స్వేతి. ౧. స యో మనో బ్రహ్మే
త్యుపా స్తే యావన్త నసో గతం తత్రాస్య యథా కామచారో భవతి యో

మనో బ్రహ్మే త్యుపాస్తే¹స్తీ భగవో మనసో భూయ ఇతి మనసోవావ
భూయో²స్తీతి తన్నే భగవాన్ బ్రవీ త్వీతి. ౨.

చతుర్థః ఖండః.

సజ్కుల్పో వావ మనసో భూయాన్యదా వై సజ్కుల్పయ తే³భ
మన స్యత్యథ వాచ మీరయతి తా ము నా మీరయతి నామ్ని
మస్త్రా¹ ఏక మ్భవన్తి మస్త్రే²షు కర్తాణి. ౧. తాని హవా ఏతాని సజ్కు
లైకాయనాని సజ్కుల్పాత్కాని సజ్కుల్పే ప్రతిష్ఠితాని సమక్ష్పతాం
ద్యావా³పుథీవీ సమకల్పేతాం వాయు శ్చాకాశం చ సమకల్పంతా
మాప శ్చ తేజశ్చ తేషాం సంక్ష్లేప్తై వర్షగ్ సజ్కుల్పతే వర్ష స్య సంక్ష్లే
ప్త్యై అన్నగ్ సజ్కుల్పతే⁴న్న స్య సంక్ష్లేప్త్యై ప్రాణా⁵స్సజ్కుల్పతే ప్రాణా
నాగ్ సంక్ష్లేప్త్యై మస్త్రా⁶ స్సజ్కుల్పతే మస్త్రా⁷ణాం సంక్ష్లేప్త్యై కర్తాణి
సజ్కుల్పతే కర్తాణాం సంక్ష్లేప్త్యై లోక స్సజ్కుల్పతే⁸లోక స్య సూక్ష్మప్త్యై
సర్వగ్ సజ్కుల్పతే స ఏవ సజ్కుల్ప స్సజ్కుల్ప ముపాస్వేతి. ౨. స య
స్సజ్కుల్పం బ్రహ్మే త్యుపాస్తే⁹సంక్ష్లేప్తాన్వై సలోకాన్ ధ్రువాన్ ధ్రు
వః ప్రతిష్ఠితాన్ ప్రతిష్ఠి తో¹⁰వ్యథమానా నవ్యథమా నో¹¹భి సిధ్యతి
యావ త్సజ్కుల్పస్యగతం తత్రాస్య యథా కామచారో భవతి య స్స
జ్కుల్పం బ్రహ్మే త్యుపాస్తే¹²స్తీభగవ స్సంకల్పా ద్భూయ ఇతి సంకల్పా
ద్వావ భూయో¹³స్తీతి తన్నే భగవాన్ బ్రవీ త్వీతి. ౩.

పంచమః ఖండః.

చిత్తం వావ సజ్కుల్పా ద్భూయో యదావై చేతయ తే¹భ
సజ్కుల్పయతే²భ మన స్యత్యథ వాచ మీరయతి తాము నామీర
యతి నామ్ని మస్త్రా³ ఏకం భవన్తి మస్త్రే⁴షు కర్తాణి. ౧. తాని హవా
ఏతాని చిత్తైకాయనాని చిత్తాత్తాని చిత్తే ప్రతిష్ఠితాని తస్మా ద్యద్యపి
బహువిద చిత్తో భవతి నాయ మస్తీత్యేవైన మాహు ర్యదయం వేద
యద్వాయం విద్వా న్నేత్థమ⁵చిత్త సాదిత్యథ య ద్యల్పవి చ్చిత్తవాన్

1 మనస్యథ. 2 సంక్ష్లేప్తా. 3 చిత్తః సా.

భవతి తస్మాదవోత శిశ్రూషస్తే చిత్తగ్ హ్యేవైషా మేకాయనం చిత్త మాత్మా చిత్తం ప్రతిష్ఠా చిత్త ముపాస్వేతి. ౨. స య శ్చిత్తం బ్రహ్మే త్యుపాస్తే చిత్తాన్వై స లోకాన్ భువాన్ భువః ప్రతిష్ఠితాన్ ప్రతి స్థితోఽవ్యథమానా నవ్యథమానోఽభి సిద్ధ్యతి యావ చ్చిత్తస్య గతం తత్రాస్య యథా కామచారో భవతి య శ్చిత్తం బ్రహ్మేత్యుపాస్తేస్తి భ గవశ్చిత్తా ద్భూయశ్చితి చిత్తాద్వావ భూయోఽస్తీతి తన్నే భగవాన్ బ్రవీ త్యితి. ౩.

పఠ్యః ఖండః.

ధ్యానం వావ చిత్తా ద్భూయో ధ్యాయ తీవ పృథివీ ధ్యాయ తీ వాత్తరక్షం ధ్యాయతీవ ద్యౌ ధ్యాయస్తీ వా పోధ్యాయస్తీవ సర్వ తా ధ్యాయ స్తీవ దేవమనుష్యా స్తస్మా ద్య ఇహ మనుష్యాణాం మహ త్తాం స్రావువన్తి ధ్యానాపాదాగ్ శా ఇవైవతే భవం త్యథ యేఽల్పాః కలహినః పిశునా ఉపవాదిన స్తేఽథ యే ప్రభవో ధ్యానాపాదాగ్ శా ఇ వైవ తే భవంతి ధ్యానముపాస్వేతి. ౧. స యో ధ్యానం బ్రహ్మే త్యుపాస్తే యావ ధ్యానస్య గతం తత్రాస్య యథాకామచారో భవతి యో ధ్యానం బ్రహ్మే త్యుపాస్తేస్తి భగవో ధ్యానా ద్భూయ శ్చితి ధ్యానాద్వావభూయో స్తీతి త న్నే భగవాన్ బ్రవీ త్యితి. ౨.

సప్తమః ఖండః.

విజ్ఞానం వావ ధ్యానా ద్భూయో విజ్ఞానేనవా ఋగ్వేదం వి జానాతి యజుర్వేదగ్ సామవేద మాధర్వణం చతుర్థ మితిహసనపురా ణం పశ్చిమం వేదానాం వేదం పితృగ్ రాశిం దైవం నిధిం వాకో వాక్య మేకాయనం దేవవిద్యాం బ్రహ్మవిద్యాం భూతవిద్యాం క్షత్రివి ద్యాం నక్షత్రవిద్యాగ్ సర్వదేవజనవిద్యాం దినం చ పృథివీ ఇచ్చ వాయు ఇచ్చాకాశం చాపశ్చ తేజ శ్చ దేవాగ్ శ్చ మనుష్యాగ్ శ్చ పశూగ్ శ్చ వయాగ్ సి చ తృణవనస్పతీన్ శ్వాపదాన్యాకీటపతన్దపివీలికం ధర్మం చా ధర్మంచ సత్యం చానృతంచ సాధుచా సాధుచ హృదయజ్ఞ ఇచ్చహృద

యజ్ఞాన్నం చ రసశ్చేషమం చ లోకమముం చ విజ్ఞానే నైవ విజ్ఞానాతి విజ్ఞాన ముపాస్వేతి. ౧. స యో విజ్ఞానం బ్రహ్మే త్యుపాస్తే విజ్ఞానవతో వై స లోకాః జ్ఞానవతోఽభిసిధ్యతి యావ ద్విజ్ఞానస్య గతం తత్రాస్య యథా కామచారో భవతి యోవిజ్ఞానం బ్రహ్మేత్యుపాస్తేఽస్తి భగవో విజ్ఞానా ద్భూయ ఇతి విజ్ఞానాద్వావ భూయోస్తీతి తస్మై భగవాన్ బ్రవీ త్స్వతి. ౨.

అప్తమః ఖండః.

బలం వావ విజ్ఞానా ద్భూయోఽపిహ శతం విజ్ఞానవతా మేకో బలవా నాకంపయతే స యదా బలీ భవత్యథోత్తాతా భవ త్యుత్తిష్ఠన్ పరిచరితా భవతి పరిచర న్నుససత్తా భవ త్యుపసీద ద్రప్తా భవతి శ్రోతా భవతి మన్తా భవతి బోధా భవతి కర్తా భవతి విజ్ఞాతా భవతి బలే నవై పృథివీ తిష్ఠతి బలే నాంతరిక్షం బలేన ద్యౌ ర్భలేన సర్వతాబలేన దేవమనుష్యాబలేన పశవశ్చ వయూగ్నిసి చ తృణవనస్సతయ శ్శ్వాపదా న్యాకీటపశ్వపిపీలికం బలేన లోక స్తిష్ఠతి బల ముపాస్వేతి. ౧. స యో బలం బ్రహ్మే త్యుపాస్తే యావ ద్బలస్య గతం తత్రాస్య యథాకామ చారో భవతి యోబలం బ్రహ్మే త్యుపాస్తేఽస్తి భగవో బలా ద్భూయ ఇతి బలాద్వావ భూయోస్తీతి తస్మై భగవాన్ బ్రవీ త్స్వతి. ౨.

నవమః ఖండః.

అన్నం వావ బలా ద్భూయస్తస్మా ద్యద్యపి షశరాత్రీ రాక్షీ యా ద్యద్యహ జీవే దథ వాఽద్రప్తాఽశ్రోతాఽమన్తాఽబోధాఽకర్తాఽవిజ్ఞాతా భవత్యథాన్న స్యాయే ద్రప్తా భవతి శ్రోతా భవతి మన్తా భవతి బోధాభవతి కర్తా భవతి విజ్ఞాతా భవ త్యన్న ముపాస్వేతి. ౧. స యోఽన్నం బ్రహ్మేత్యుపాస్తేఽన్నవతో వై స లోకాః పానవతోఽభిసిధ్యతి యావదన్నస్య గతం తత్రాస్య యథాకామచారోభవతి యోఽన్నం బ్రహ్మే త్యుపాస్తేఽస్తి భగవోఽన్నాద్భూయ ఇ త్యన్నాద్వావ భూయోస్తీతి తస్మై భగవాన్ బ్రవీ త్స్వతి. ౨.

దశమః ఖండః.

ఆపో వా అన్నా ద్భూయస్య స్తస్మా ద్వదా సువృష్టి ర్న భవతి
వ్యాధీయస్తే ప్రాణా అన్నం కసీయో భవిష్యతీ త్యథ యదా సువృష్టి
ర్భవ త్యానందినః ప్రాణా భవ న్త్యన్నం బహు భవిష్యతీ త్యాపవ
వేమా మూర్తా యేయం పృథివీయదంతరిక్షం యద్వైర్య ర్యత్పర్వతా
యద్దేవమనుష్యా యత్పశవ శ్వ పయాగ్ సంచ తృణవనస్పతయ శ్వా
పదా న్యాకీటపతంగ పిపిలిక మాపవ వేమా మూర్తా అప ఉపాస్వేతి.
౧. స యోఽపో బ్రహ్మే త్యుపాస్త ఆపోతి సర్వాన్కామాగ్ స్తృ
ప్తిమాన్ భవతి యావ దపాంగతంత్రాస్య యథాకామచారో భవతి
యో ఽపో బ్రహ్మే త్యుపాస్తేఽస్తి భగవోఽద్భ్యో భూయ ఇ త్య
ద్భ్యోవావ భూయోస్తీతి తన్తే భగవాన్ బ్రవీ త్వితి. ౨.

ఏకాదశః ఖండః.

తేజో వా అద్భ్యో భూయ స్తద్వా ఏత ద్వాయు మాగ్న
హ్యకాశ మభితపతి తదాహు ర్నిశోచతి నితపతి వర్షిష్యతి వా ఇతి
తేజవ తత్పూర్వం దర్శయిత్వాఽభావ స్సృజతే త దేతదూర్ధ్వాభిశ్చ
తిరశ్చీభిశ్చ విద్యుద్భి ర్ద్వాదాశ్చగన్తి తస్మా దాహు ర్విద్యోతతేస్తనయతి
వర్షిష్యతి వాఇతితేజ ఏవ తత్పూర్వం దర్శయిత్వాఽభావ స్సృజతే తే
జ ఉపాస్వేతి. ౧. స య స్తేజో బ్రహ్మేత్యుపాస్తే తేజస్వీ వై స తేజ
స్వతో లోకాన్ భాస్వతోఽపహత తమస్కనభిసిధ్య తీ యావ త్తేజసా
గతం త్రాస్య యథాకామ చారో భవతి యస్తేజో బ్రహ్మే త్యు
పాస్తేఽస్తిభగవ స్తేజసాభూయ ఇతి తేజసా వావ భూయో స్తీతి తన్తే
భగవాన్ బ్రవీ త్వితి. ౨.

ద్వాదశః ఖండః.

ఆకాశో వావ తేజసా భూయా నాకాశే వై సూర్యాచన్ద్రీమ
సా పుభౌ విద్యున్నక్షత్రాణ్యగ్ని రాకాశే నాహ్వాను త్యాకాశేన
శృణో త్యాకాశేన ప్రతిశృణో త్యాకాశే రమత ఆకాశే న రమత

అకాశే జాయత ఆకాశ మభిజాయత ఆకాశ ముపాస్వేతి. ౧ సయ ఆకాశం బ్రహ్మేత్యుపాస్తే ఆకాశవతో వై స లోకాః ప్రకాశవతో
 ౨సంబాధానురు గాయవతో౨భిసిధ్యతి యావ దాకాశస్య గతం తత్రా
 స్య యథాకామచారో భవతి య ఆకాశం బ్రహ్మే త్యుపాస్తే౨స్తి
 భగవ ఆకాశా ద్భూయ ఇ త్యాకాశా ద్వావ భూయో౨స్తి తి న్నేభ
 గవాః బ్రవీ త్సితి. ౨.

త్రయోదశః ఖండః.

స్తరో వా ఆకాశా ద్భూయ స్తస్మా ద్యద్యపి బహవ ఆసీర న్న
 స్తరస్తో నైవ తే కంచన శృణుయు ర్న మన్వీర న్నవిజానీరన్ యదా
 వావ తే స్తరేయు రథ శృణుయు రథ మన్వీర న్నథ విజానీరన్ స్తరే
 ణ వై పుత్రా నిజానాతి స్తరేణ పశూన్ స్తర ముపాస్వేతి. ౧.
 సయ స్సరం బ్రహ్మే త్యుపాస్తే యావత్తస్రస్య గతం తత్రాస్య యథా
 కామచారో భవతి య స్సరం బ్రహ్మే త్యుపాస్తే౨స్తి భగవ స్సరా
 ద్భూయ ఇతి స్తరాద్వావ భూయో౨స్తి తి న్నేభగవాః బ్రవీ త్సితి. ౨.

చతుర్దశః ఖండః.

ఆశా వాస్తరా ద్భూయ స్యాశే ధ్ధోవై స్తరో మన్త్రా నధితే
 కర్తాణి కురుతే పుత్రాగ్శ్చ పశూగ్ శ్చేచ్ఛత ఇమం చ లోక మము
 జ్ఞేచ్ఛత ఆశా ముపాస్వేతి. ౧. సయ ఆశాం బ్రహ్మే త్యుపాస్తే
 ఆశయాస్య సర్వే కామా స్సమృద్ధ్యం త్యమోఘా హా స్యాశిషో భవ
 న్తి యావదాశాయా గతం త త్రాస్య యథాకామచారో భవతి య
 ఆశాం బ్రహ్మేత్యుపాస్తే౨స్తి భగవ ఆశాయా భూయ ఇ త్యాశాయా
 వావ భూయో౨స్తి తి న్నేభగవాః బ్రవీ త్సితి. ౨.

పంచదశః ఖండః.

ప్రాణోవా ఆశాయా ¹భూయా న్యథావా అరా నాభౌ సమ
 ర్హితా ఏవ మస్తిక్ ప్రాణే సర్వగ్ సమర్హితం ప్రాణః ప్రాణేన యాతి ప్రాణః

¹ప్రాణం దదాతి ప్రాణో హ పితా ప్రాణో మాతా ప్రాణో భ్రాతా
ప్రాణ స్వసా ప్రాణాచార్యః ప్రాణో ౧. స యది పితరం వా
మాతరం వా భ్రాతరం వా స్వసారం వాచార్యం వా బ్రాహ్మణం వాకిశ్చ
దృఢశమివ ప్రత్యాహా ధిక్త్వాస్త్వి త్యేవైన మాహుః పితృహా వైత్వమసి
మాతృహా వై త్వమసి భ్రాతృహా వై త్వమసి స్వసృహా వై త్వమస్యాచార్య
హా వై త్వమసి బ్రాహ్మణహా వై త్వమసి. ౨. అథ య ద్యప్యేనానుత్కృ
స్త ప్రాణా శూలేన సమాసం ²వ్యతి సుదేహేన్నైవైనం బ్రూయుః
పితృహాసీతి న మాతృహాసీతి న భ్రాతృహాసీతి న స్వసృహాసీతి నాచార్యహాసీతి
న బ్రాహ్మణహాసీతి. 3. ప్రాణో హ్యేవై తాని సర్వాణి భవతి సహ ఏవ ఏవం
పశ్య న్నేవమన్వాన ఏవం విజాన స్మతివాదీ భవతి తథేచ్ఛే ద్భూయి
రతివా ద్యసీత్యతివా ద్యస్తీతి బ్రూయా న్నాపహ్నువీత. ౪.

సోదశః ఖండః.

ఏవతువా అతివదతి యస్స త్యే నాతివదతి సోఽహం భగవ
స్స త్యేనాతివదానీతి సత్యం త్వేవ విజ్ఞానితవ్య మితి సత్యం భగవో
విజ్ఞాన ఇతి. ౧.

సప్తదశః ఖండః.

యదావై విజానా త్యథ సత్యం వదతి నావిజానా సత్యం వదతి
విజానన్నేవ సత్యం వదతి విజ్ఞాన స్త్యేవ విజ్ఞానితవ్య మితి విజ్ఞానం
భగవో విజ్ఞాన ఇతి. ౧.

అష్టాదశః ఖండః.

యదావై మనులేఽథ విజానాతి నామ త్వా విజానాతి మత్త్వైవ
విజానాతి మతి స్త్యేవ విజ్ఞానిత వ్యేతి మతిం భగవో విజ్ఞాన ఇతి. ౧.

ఏకోనవింశః ఖండః.

యదావై శ్రద్ధధా త్యథ మనుతే నాశ్రద్ధధ స్మనుతే శ్రద్ధధదేవ
మనుతే శ్రద్ధా త్వేన విజ్ఞానితవ్యేతి శ్రద్ధాం భగవో విజ్ఞాన ఇతి. ౧.

¹ ప్రాణం దదాతి ప్రాణాయ దదాతి. ² వ్యతిపదహేన్నైవ.

వింశః ఖండః.

యదా వై నిస్తిప్త త్యథ శ్రద్ధధాతి నానిస్తిప్త ఇచ్ఛిద్దధాతి నిస్తి
ప్త స్తేవ శ్రద్ధధాతిని స్థా త్వేవ విజిజ్ఞాసితవ్యేతి నిస్థానం భగవో విజిజ్ఞా
స ఇతి. ౧.

ఏకవింశః ఖండః.

యదా వై కరో త్యథ నిస్తిప్తతి నాకృత్వా నిస్తిప్తతి కృత్వైవ
నిస్తిప్తతి కృతి స్తేవ విజిజ్ఞాసితవ్యేతి కృతిం భగవో విజిజ్ఞాస ఇతి. ౧.

ద్వావింశః ఖండః.

యదా వై సుఖం లభతేఽథ కరోతి నాసుఖం లభ్యా కరోతి
సుఖమేవ లభ్యా కరోతి సుఖం త్వేవ విజిజ్ఞాసితవ్య మితి సుఖం భగవో
విజిజ్ఞాస ఇతి. ౧.

త్రయోవింశః ఖండః.

యో వై భూమా తత్సుఖం నాలే సుఖ మస్తి భూమైవ సుఖం
భూమాత్వేవ విజిజ్ఞాసితవ్య ఇతి భూమానం భగవో విజిజ్ఞాస ఇతి. ౧

చతుర్వింశః ఖండః.

యత్ర నాన్య త్యశ్యతి నాన్య చ్ఛృణోతి నాన్య ద్విజానాతి
సభూమాఽథ మత్రాన్య త్యశ్య త్యన్య చ్ఛృణో త్యన్య ద్విజానాతి
తదల్పం యో వై భూమా తదమృత మథ యదల్పం తచ్ఛర్త్యగ్ స భగ
వః కస్తిక్ ప్రతిష్ఠిత ఇతి స్వే మహిమ్నీ యదివా స మహిమ్నీతి. ౧.
గో అశ్వ మిహ మహేమే త్యాచక్షతే హస్తి హిరణ్యం దాసభార్యం
క్షేత్రాణ్యాయతనా నీతి నాహ మేవం బ్రవీమి బ్రవీమీతి హేవావా
చాన్యో హ్యన్యస్తిక్ ప్రతిష్ఠిత ఇతి. ౨.

పంచవింశః ఖండః.

సవ వాథస్తా త్స ఉపరిష్టా త్సపశ్చా త్స పుర స్తా త్స దక్షిణ
స్స ఉత్తరత స్స ఏవేదగ్ సర్వ మిత్యథాతోఽహజ్కారాదేశ ఏవాహ

మేవాధస్తా దహ ముపరిష్టా దహం పశ్చా దహం పురస్తా దహం దక్షిణతోఽహ ముత్తరతోఽహ మేవేదగ్ సర్వ మితి. ౧. అథాత ఆత్మాదేశ ఏ వాత్తైవా ధస్తా దాత్తోపరిష్టా దాత్తా పశ్చా దాత్తా పురస్తా దాత్తా దక్షిణత ఆత్తోత్తరత ఆత్తైవేదగ్ సర్వమితి సవా ఏష ఏవం పశ్య స్నేపం మన్వాన ఏవం విజాన న్నాత్కరతి రాత్తక్రీడ ఆత్మమిధున ఆత్మానంద స్పర్శరా ఢ్యవతి తస్య సర్వేషు లోకేషు కామచారో భవతి అథ యేన్యథాతోవిదు రన్యరాజాన స్తేఽక్షయ్యలోకా భవన్తి తేషాగ్ సర్వేషు లోకేషు కామచారో భవతి. ౨.

షడ్వింశః ఖండః.

తస్య హవా ఏత సైవం పశ్యత ఏవం మన్వాన సైవం విజానత ఆత్మతః ప్రాణ ఆత్మత ఆశాత్మత స్మర ఆత్మత ఆకాశ ఆత్మత స్తేజ ఆత్మత ఆప ఆత్మత ఆవిర్భావతిరోభావా వాత్మతోఽన్న మాత్మతో బల మాత్మతో విజ్ఞాన మాత్మతో ధ్యాన మాత్మత చ్చిత్త మాత్మత స్సంకల్ప ఆత్మతోమన ఆత్మతో వా గాత్మతో నామాత్మతో మంత్రా ఆత్మతః కర్తాణ్యాత్మత ఏవేదగ్ సర్వమితి. ౧. తదేషశ్లోకః. స పశ్యోమృత్యుం పశ్యతి స రోగం నోతదుఃఖతామ్, సర్వగ్హ పశ్యః పశ్యతి సర్వ మాప్నోతి సర్వశ ఇతి, స ఏకథా భవతి త్రిథా భవతి పంచథా సప్తథా నవథా చైవ పునశ్చైకాదశః స్త్రుతిః, శతంచ దశ చైకశ్చ సహస్రాణి చవిగ్శతిః, ఆహార శుద్ధా సత్వశుద్ధి సత్వశుద్ధా ధ్రువా స్త్రుతిః, స్త్రుతి లమ్బే సర్వగ్రస్థీనాం విప్రమోక్షః తస్మై మృదిత కషాయాయ తమసః పారం దర్శయతి భగవాన్ సనత్కుమార స్తగ్ స్కంద ఇ త్యాచక్షు తే తగ్స్కంద ఇ త్యాచక్షుతే. ౨.

ఇతి ఛాన్దోగ్యోపనిషది - సప్తమః ప్రపాఠక స్సమాప్తః.

హరిః ఓమ్ తత్సత్.

ఛాన్దోగ్యోపనిషది - అష్టమః ప్రపాఠకః.

ప్రథమః ఖండః.

హరిః ఓమ్. అథ య దిన మస్మిన్ బ్రహ్మపురే దహరం పుణ్డరీ
కం వేశ్మ దహరోఽస్మి న్నంతరాకాశ స్తస్మి న్యదంత స్తదన్వేష్టవ్యం
తద్వృష విజ్ఞానితవ్యమితి. ౧. తథేచ్ఛ ద్దూప్రియు ర్య దిద మస్మిన్
బ్రహ్మపురే దహరం పుండరీకం వేశ్మ దహరోఽస్మి న్నంతరాకాశః కిం
తదత్ర విద్యతే య దన్వేష్టవ్యం య ద్వాప విజ్ఞానితవ్య మితి. ౨.
స బ్రూయా ద్యావా న్వా అయ మాకాశ స్తావా నేహోఽన్తర్హృదయ
ఆకాశ ఉభే అస్మిన్ ద్యావాపునివీ అన్తరేవ సమాహితే ఉభా వగ్ని
శ్చ వాయుశ్చ సూర్యాచన్ద్రుమసా పుభౌ. విమృన్నత్రత్రాణి య చ్చా
స్యే హస్తి యచ్చ నాస్తి సర్వంత దస్మిన్ సమాహిత మితి. ౩. తంచే
ద్దూప్రియు రస్మిన్ శ్చే దిదం బ్రహ్మపురే సర్వగ్ సమాహితగ్ సర్వాణిచ
భూతాని సర్వేచ కామా య దైన జ్ఞరావాహ్నీతి ప్రధ్వగ్ సతే వా కిం
తతోఽతిశిష్యత ఇతి. ౪. స బ్రూయా న్నాస్య జర యైత జ్జీర్ణతిన వధే
నాస్యహస్యత ఏత త్సత్యం బ్రహ్మ పుర మస్మిన్ కామా స్సమాహితా
ఏష ఆత్మాఽపహతపాష్టా విజరో విమృత్యు ర్విశోకో విజఘతోఽపిపాస
స్సత్యకామ స్సత్యసజ్జుల్పో యథా హ్యేవేహ ప్రజా అన్వావిశంతి
యథానుశాసనం యం య మన్తమభికామా భవన్తి యం జనప
దం యం క్షేత్రభాగం తంత మే వోపజీవంతి. ౫. తద్యథేహ¹ కర్తృణ
తో లోకః క్షీయత ఏవ మే వాముత్ర పుణ్యచిత్^౨ లోకః క్షీయతే
త ద్య ఇహత్తాన మననువిద్య నజం త్యేతాగ్శ్చ సత్యా న్కామాగ్
స్తేషాగ్ సర్వేషు లోకేష్వకామచారో భవ త్యథ య ఇహత్తాన మ
నువిద్య ప్రజన్త్యేతాగ్శ్చ సత్యా న్కామాగ్ స్తేషాగ్ సర్వేషు లోకే
షు కామచారో భవతి. ౬.

ద్వితీయః ఖండః.

స యది పితృలోకకామో భవతి సజ్కుల్పా దే వాస్య పితర¹ సముత్తిష్ఠన్తి తేన పితృలోకేన సంపన్నో మహీయతే. ౧. అథ యది మాతృలోకకామో భవతి సజ్కుల్పాదే వాస్య మాతర సముత్తిష్ఠన్తి తేన మాతృలోకేన సంపన్నో మహీయతే. ౨. అథ యది భ్రాతృలోకకామో భవతి సజ్కుల్పా దేవాస్య భ్రాతర సముత్తిష్ఠన్తి తేన భ్రాతృలోకేన సంపన్నో మహీయతే. ౩. అథ యది స్వస్థులోకకామో భవతి సజ్కుల్పా దేవాస్య స్వసార సముత్తిష్ఠన్తి తేన స్వస్థులోకేన సంపన్నో మహీయతే. ౪. అథ యది సఖిలోకకామో భవతి సజ్కుల్పా దేవాస్య సఖాయ సముత్తిష్ఠన్తి తేన సఖిలోకేన సంపన్నో మహీయతే. ౫. అథ యది గర్భమాల్యలోకకామో భవతి సజ్కుల్పాదే వాస్య గర్భమాల్యే సముత్తిష్ఠత స్తేనగర్భమాల్యలోకేన సంపన్నో మహీయతే. ౬. అథ యద్యన్న పానలోకకామో భవతి సజ్కుల్పాదేవా న్యాన్నపానే సముత్తిష్ఠత స్తేనాన్నపానలోకేన సంపన్నో మహీయతే. ౭. అథ యది గీతవాది¹త్రలోకకామో భవతి సజ్కుల్పా దే వాస్య గీతవాది²త్రేసముత్తిష్ఠత స్తేన గీతవాది³త్రలోకేన సంపన్నో మహీయతే. ౮. అథ యది స్త్రీలోకకామో భవతి సజ్కుల్పా దే వాస్య స్త్రీయ సముత్తిష్ఠన్తి తేన స్త్రీలోకేన సంపన్నో మహీయతే. ౯. యం య మన్త మభికామో భవతి యజ్ఞామయతే సోఽస్య సంకల్ప దేవ సముత్తిష్ఠతి తేన సంపన్నో మహీయతే. ౧౦.

తృతీయః ఖండః.

త ఇమే సత్యాః కామా అన్యతాపిధానా స్తేషాన్ సత్యా నాన్ సతా మన్యత మపిధానం యోయో హ్య స్యేతః ప్రేతి న తమిహ దర్శనాయ లభతే. ౧. అథ యే చా స్వేహ జీవా యేచ ప్రేతా య చాచ్యన్య దిచ్ఛన్తు లభతే సర్వం తదత్ర గత్వా విందతే²త్ర హ్యపైన్య -

1 తలోక. ౨ తేసము. 3 తలోకేన.

తే సత్యాః కామా అన్యతాపిధానా స్తద్వధాహిరణ్యనిధిం నిహిత
మక్షేత్రజ్ఞా ఉపర్యుపరి సంచరంతో న విద్వేయు రేవ మే వేమా స్సర్వాః
ప్రజా అహరహ గ్గచ్ఛన్త్య ఏతం బ్రహ్మలోకం నవిద్వన్త్యన్యతేన హి
ప్రత్యుధాః. ౨. స వా ఏష ఆత్మా హృది త స్యైతదేవ నిరుక్తగ్
హృద్యయ మితి తస్మా ధృదయ మహరహ ర్వా ఏవంవి త్స్వర్గం లోక
మేతి. ౩. అథ య ఏష సుప్రసాదోఽస్మా చ్ఛరీరా త్సముత్థాయ పరం
జ్యోతి రుపసంపద్య స్వేనరూపేణాభినిష్పద్యత ఏష ఆత్మేతి హేమావా
వైత దమృత మథయ మేత ద్భృష్టేతి తస్య హవా ఏతస్య బ్రహ్మణో
నామ సత్యమితి. ౪. తాని హవా ఏతాని త్రీణ్యక్షరాణి సతీయ మితి
త ద్య త్స త్తద మృత మథ య త్త న్నర్త్య మథ యద్యంతే నోభే య
చ్ఛతీ య దనే నోభే యచ్ఛతీ తస్మాద్య మహరహర్వా ఏవంవి త్స్వర్గం
లోకమేతి ౫.

చతుర్థః ఖండః.

అథ య ఆత్మా స సేతు ర్విధృతి రేషాం లోకానా మసమ్మే
దాయ నైతగ్ సేతు మహోరాత్రే తరతో న జరా న మృత్యుర్నశోకో
న సుకృతం నదుష్కృతగ్ సర్వే పాప్తానోఽతో నివర్తన్తేఽవహత
పాప్తా హ్యేష బ్రహ్మలోకః. ౧. తస్మా ద్వా ఏతగ్ సేతుం తీర్త్వాఽర్థ
స్స న్ననన్ధో భవతి విధస్స న్నవిధో భవ త్యుపతాపీన న్ననుపతాపీభవ
తి తస్మా ద్వా ఏతగ్ సేతుం తీర్త్వాఽపి నక్త మహ రేవాభినిష్పద్యతే
సకృ ద్విభాతో హ్యే వైష బ్రహ్మలోకః. ౨. త ద్య ఏవైతం బ్రహ్మ
లోకం బ్రహ్మచర్యేణానువిద్వన్తి తేషా మేవైష బ్రహ్మలోక స్తేషాగ్
సర్వేషు లోకేషు కామచారో భవతి. ౩.

పంచమః ఖండః.

అథ య ద్యజ్ఞ ఇ త్యాచక్షతే బ్రహ్మచర్య మేవ తద్భృహ్మచర్యే
ణ హ్యేవ యోజ్ఞాతా తం విద్వతేఽథ యదిష్ట మి త్యాచక్షతే బ్రహ్మ
చర్య మేవ తద్భృహ్మచర్యేణ హ్యే ¹వేష్టాన్తాన మనువిద్వతే. ౧. అథ

య తృత్తాయణమి త్యాచక్షతే బ్రహ్మచర్య మేవ తద్బ్రహ్మచర్యేణ
హ్యేవ సత ఆత్మనస్తాణంవిస్తతే౭థ యన్తానమిత్యాచక్షతే బ్రహ్మచర్య
మేవ తద్బ్రహ్మచర్యేణ హ్యే వాత్తాస మనవిద్య మనుతే ...౨. అథ
యదనాశకాయనమి త్యాచక్షతే బ్రహ్మచర్యమేవ తదేష హ్యత్తా న స
శృతి యం బ్రహ్మచర్యేణానువిస్తతే౭థ య దరణ్యాయన మిత్యాచక్ష
తే బ్రహ్మచర్యమేవ తత్తదరశ్చ హ వైణ్య శ్చార్థనా బ్రహ్మలోకే శృతి
యన్యా మితో దివి తదైరంమదీయగ్ సర స్తదశ్వత్థ సస్థిమ సవన స్తద
పరాజితా పూర్వహ్యణః ప్రభువిమితగ్ హారణ్దయమ్. ౩. త ద్య ఏవై
తా వరం చణ్యం చార్థనాబ్రహ్మలోకే బ్రహ్మచర్యేణానువిస్తన్తి తేషా
మే వైష బ్రహ్మలోక స్తేషాగ్సర్వేషు లోకేషు కామచారో భవతి.౪.

షష్ఠః ఖండః.

అథ యా ఏతా హృదయస్య నాభ్య స్తాః పిష్టశ్చ స్యాణిము
స్తేష్టన్తి శుక్లస్య నీలస్య పీతస్య లోహిత స్తే త్యసా వా ఆదిత్యః పిష్టశ్చ
ఏష శుక్ల ఏష నీల ఏష పీత ఏష లోహితః. ౧. త ద్యథా మహావథ
ఆతత ఉభా గ్రాహా గచ్ఛ తీమభ్యా ముత్తౌవ మే నైతా ఆదిత్యస్య
రశ్మయ ఉభా లోకా గచ్ఛ స్థిమ భ్యాము భ్యాముష్టా దాదిత్యా త్ప్ర
తాయంతే తా ఆసు నాడిషు స్పృష్టా ఆభ్యోనాడిభ్యః ప్రతాయంతే తే
౭ముష్టి న్నాదిత్యే స్పృష్టాః. ౨. త ద్యత్రైత త్సుస్త స్సుస్త స్సుస్త
సన్న స్పృష్టం నవిజానా త్యాసు తదా నాడిషు స్పృష్టో భవతి త న్న
కశ్చన పాష్టా స్పృశతి తేజసా హి తదా సంపన్నో భవతి. ౩. అథ య
త్రైత దబలిమానం నీతో భవతి త మభిత ఆసీనా ఆహు ర్జ్ఞానాసి
మాం జానాసి మా మితి స యావ దస్తా చ్ఛరీరా దనుత్క్రాంతో
భవతి తావ జ్ఞానాతి. ౪. అథ యత్రైత దస్తా చ్ఛరీరా దుత్క్రామ
త్య త్రైతై రేవ రక్తిభిరార్ధ్వ మంక్రమతే స ఓ మితి వా హేమద్వా
మీయతే స యావ త్తిప్యే త్తన స్తావ దాదిత్య స్తచ్ఛ త్రైతద్వై ఖలు
లోకద్వారం విదుషాం ప్రపదనం నిరోధో౭విదుషామ్. ౫. త దేషశ్లో

కః. శతం చైకాచ హృదయస్య నాడ్య స్తాసాం మూర్ధాన మభినిస్సృతై
కా,త యోర్ధ్వ మాయ న్నమృతత్వ మేతి విష్య జ్ఞన్యా ఉత్క్రమణే
భవ న్మృత్యుమణే భవన్తి ౬

సప్తమః ఖండః.

య యాత్తాఽపహతపాస్తా విజరో విమృత్యు ర్విశోకో విజఘ
తోఽపిపాస స్సత్యకామ స్సత్యసంకల్ప స్సోఽన్వేష్యస్య స్స విజ్ఞానిత
వ్య స్స సర్వాగ్శ్చ లోకా నాప్నోతి సర్వాగ్శ్చ కామా న్యస్తమా
త్తాన మనువిద్య విజానాతీతిహ ప్రజాపతి రువాచ. ౧. తద్దోభయే దే
వాసురా అనుబుధిరే తేహోవాచ త్సంత త మాత్తాన మన్విచ్ఛ
మో యమాత్తాన మన్విష్య సర్వాగ్శ్చలోకా నాప్నోతి సర్వాగ్శ్చ
కామాని తీన్దో) హైవ దేవానా మభి ప్రవ్రాజ విరోచనోఽసురా
ణా న్తా హ సం విదానా వే ౨ మిత్వాణి ప్రజాపతి సకాశ మాజగ
తుః. ౨. తౌ హ ద్వాత్రింశతం వహ్నిని బ్రహ్మచర్య మూషతు స్తౌ
హ ప్రజాపతి రువాచ కి మిచ్ఛంతా వవాస్త మితి తౌ హోవాచతు
ర్య ఆత్తాపహతపాస్తా విజరో విమృత్యు ర్విశోకో విజఘతోఽపిపా
స స్సత్య కామ స్సత్యసంకల్ప స్సోఽన్వేష్యస్య స్స విజ్ఞానితవ్య స్స స
ర్వాగ్శ్చ లోకా నాప్నోతి సర్వాగ్శ్చ కామాన్ యస్త మాత్తాన మ
నువిద్య విజానాతీతి భగవతో వచో వేదయన్తే త మిచ్ఛంతా వవాస్త
మితి. ౩. తౌహ ప్రజాపతి రువాచ య ఏషోఽక్షీణి పురుషో దృశ్యత
ఏష ఆత్మేతి హోవాచైత దమృత మభయ మేత ద్భ్రష్టే త్యథయో
యం భగవోఽపు సరిభ్యాయతే య శ్చాయ మాదర్శ్య కతమ ఏష
ఇ త్యేష ఉ ఏవైషు సర్వోఽప్యన్తేషు పరిభ్యాయత ఇతి హోవాచ.

అష్టమః ఖండః.

ఉదశిరావ ఆత్తాన మవేక్ష్య యదాత్తనో నవిజానీథ స్త న్నే ప్ర
బ్రూతమితి తౌ హోవాదశిరావేఽపేక్షాంచక్రాతే తౌహ ప్రజాపతి

రువాచ కిం పశ్యథ ఇతి తౌ హేమాచతు స్సర్వ మేవే ద మావాంభగవ
ఆత్మానం పశ్యావ ఆలోమభ్య ఆనభేభ్యః ప్రతిరూప మితి. ౧. తౌహ
ప్రజాపతి రువాచ సాధ్వలంకృతౌ సువసనౌ పరిష్క్రుతౌ భూ త్వోద
శరావేఽవేక్షేథా మితి శౌ హ సా ధ్వలంకృతౌ సువసనౌ పరిష్క్రు
తౌ భూత్వోదశరావేఽవేక్షాంచక్రాతే తౌహ ప్రజాపతి రువాచ కిం ప
శ్యథ ఇతి. ౨. తౌ హేమాచతు ర్యథైవేద మావాం భగవ స్సాధ్వలం
కృతౌ సువసనౌ పరిష్క్రుతౌ ¹స్వ ఏవ మేవేమా భగవ స్సా ధ్వల
జ్ఞృతౌ సువసనౌ పరిష్క్రుతౌ విత్తేష ఆత్మేతి హేమావా చైత దమృ
తమభయ మేతద్భ్రష్టేతి తౌహ శాస్త్రహృదయా ప్రవవ్రజతుః. ౩. తౌ
హస్వీక్ష్యప్రజాపతి రువాచ అనుసల భ్యాత్తాన మననువిద్య. వ్రజతో
యతర ఏత దుపనిషదో భవిష్యన్తి దేవావాఽసురావా తే పరా భవి
ష్యన్తీతి సహ శాంతహృదయ ఏవవిరోచనోఽసురాః జగామ తేభ్యో
హేతా ముపనిషదం ప్రోవా చాత్తై వేహ మహాయ్య ఆత్మాపరిచర్య
ఆత్మాన మే వేహ మహాయన్నాత్మానం పరిచర న్నుభా లోకా వవాప్నో
తి మఞ్చముఞ్చేతి. ౪. లస్తా దప్య ద్యేహదదాన మశ్రద్ధధాన మయ
జమాన మాహు రాసురో బతే త్యసురాణాగ్ హ్యేహోపనిష త్ప్రే
తస్య శరీరం భిక్షయా వసనే నాలంకారేణేతి సగ్. స్కూర్వ స్త్యేతేన
హ్యముం లోకం జేష్యన్తోమచ్యంతే. ౫.

నవమః ఖండః.

అథ హేన్దోఽస్తాఽస్యైవ దేవా నేత ద్భయం దదర్శ యథైవ ఖ
ల్వయమస్తి శరీరే సా ధ్వలంకృతే సాధ్వలంకృతో భవతి సువ
సనే సువసనః పరిష్క్రుతే పరిష్క్రుతః ఏవ మేవాయ మస్తి న్నం
ధేఽన్ధోభవతి స్రామే స్రామః పరివృణ్ణే పరివృణ్ణోఽస్యైవ శరీరస్య నాశ
మన్వేష నశ్యతి నాహ మత్ర భోగ్యం పశ్యా మీతి. ౧. ససమిత్పాణిః

పునరేయాయ తగ్ హ ప్రజాపతి రువాచ మఘవ న్యచ్చాంత హృదయః
ప్రావ్రాజీ స్సార్థం విరోచనేన కిమిచ్ఛ స్మనరాగమ ఇతి సహోవాచ
యథైవ ఖ ల్యయం భగవోఽస్తి ఇచ్ఛిరే సాధ్వలంకృతే సాధ్వలంకృ
తోభవతి సువసనే సువసనః పరిష్కృతే పరిష్కృత ఏవ మే వాయమ
స్తి స్తంధేఽర్థో భవతి స్రామే స్రామః పరివృక్తే పరివృక్తో ఽస్మైవ శరీరస్య
నాశ మన్వేష నశ్యతి నాహ మత్ర భోగ్యం పశ్యామితి. ౨. ఏవ మే
వైష మఘవన్నితి హోవా చైత త్వేవ తే భూయోఽను వ్యాఖ్యా
స్యామివ సాపరాణి ద్వాత్రిగ్ శతం వర్షాణీతి సహపరాణి ద్వాత్రిగ్
శతం వర్షాణ్యువా స తస్మై హోవాచ. ౩.

దశమః ఖండః.

య ఏష స్వప్నే మహీయమానశ్చర త్వేష ఆత్మేతి హోవాచై
తదమృత మభయ మేతద్భ్రష్టేతి సహ శాంతహృదయః ప్రవవ్రాజ
సహస్రాప్యైవ దేవా నేతద్భయందదర్శతద్య ద్యపీదన్ శరీర మంధం భవ
త్యనన్ధ స్సభవతి యది స్రామ మస్రామో¹ నైవైహోఽప్యదోషేణ దుష్య
తి. ౧. సవధే నాస్య హస్యతే నాస్య స్రామ్యేణ స్రామో ఘ్నంతి త్వేవై
నం విచ్ఛాదయన్తివా ప్రియవే తైవ భవ త్యపి రోగితీవ నాహ మత్ర
భోగ్యం పశ్యామితి. ౨. ససమిత్పాణిః పునరేయాయ తగ్ హ ప్రజా
పతి రువాచ మఘవ న్యచ్చాంతహృదయః ప్రావ్రాజీః కిమిచ్ఛ స్మనరాగ
మ ఇతి సహోవాచ తద్య ద్యపీదం భగవ శ్శరీర మంధం భవ త్యనం
ధస్సభవతి యది స్రామ మస్రామో నైవైహోఽప్య దోషేణ దుష్యతి.
౩. సవధే నాస్య హస్యతే నాస్య స్రామ్యేణ స్రామో ఘ్నంతి త్వేవైనం
విచ్ఛాదయంతి వా ప్రియవే తైవ భవ త్యపి రోగితీవ నాహ మత్ర
భోగ్యం పశ్యామి త్వేవ మేవైష మఘవన్నితి హోవా చైతం త్వే
వ తే భూయోఽను వ్యాఖ్యాస్యామివ సాపరాణి ద్వాత్రిగ్ శతం వర్షా
ణీతి సహపరాణి ద్వాత్రిగ్ శతం వర్షాణ్యువాస తస్మై హోవాచ. ౪.

1 నైవైహో.

ఏకాదశః ఖండః.

తద్య త్రైత త్సుప్త స్సమస్త స్సం ప్రసన్న స్వప్నం నవిజానా త్యేష ఆత్మేతిహోవాచైత దమృత మభయ మేతద్భ్రష్టేతి సహ శాస్త్రహృదయః ప్రవరాజ సహస్రాప్యైవ దేవా నేత ద్భయం దదర్శనాహ ఖల్వయ మేవగ్ సుప్ర త్యాత్మానం జానా త్యయ మహ మస్తీతి నో ఏవేమాని భూతాని వినాశమే వాపీతో భవతి నాహ మత్రభోగ్యం వశ్యామితి. ౧. ససమిత్పాణిః పునరేయాయ తగ్ హ ప్రజాపతి రువాచ మఘవన్యచ్ఛాస్త్రహృదయః ప్రారాజీః ¹కిమివేచ్ఛ న్సునరాగమ ఇతి న హోవాచ ²నాహ ఖ ల్వయం భగవ ఏవగ్ సంప్ర త్యాత్మానం జానా త్యయ మహ మస్తీతి నో ఏవే మాని భూతాని వినాశ మే వాపీతో భవతి నాహ మత్ర భోగ్యం వశ్యామితి. ౨. ఏవ మే వైష మఘ వన్నితిహోవాచ ఏతన్వేవ తే భూయోఽనువ్యాఖ్యాస్యామి నో ఏ వాన్యత్రైతస్తా ద్య సాపరాణి ఇచ్చనర్హణీతి సహస్రరాణి. ఇచ్చనర్హాణ్యువాస తాన్యేకశతగ్ సుషేదు రేత త్తద్యదాపల రేకశతగ్ హవై వర్హాణి మఘవా స్సృజాపతౌ బ్రహ్మచర్య మువాస తస్మై హోవాచ. ౩.

ద్వాదశః ఖండః.

మఘవ స్త్వర్వం వా ఇదగ్ శరీర మాత్తం మృత్యునా త దస్యా మృతస్యాశరీర స్యాత్తనోఽధిస్థాన మాత్తోవై స శరీరః ప్రియాప్రియా భ్యాం న హవై స శరీరస్య సతః ప్రియాప్రియసూ రపహతి ర స్త్య శరీరం వాప స్తం నప్రియాప్రియే స్పృశతః. ౧. ఆశరీరో వాయు రభ్రం విద్యుత్ స్తనయిత్సు రశరీరా జ్యేతాని త ద్దృఢ తా న్యముష్టా దాకాశా త్సముత్థాయ పరంజ్యోతి రుపసమ్మన్య స్వేనరూపేణాభినిష్పదస్తే ఏవ మేవైష సమ్ప్రసాదోఽస్తా చ్ఛరీగా త్సముత్థాయ పరం జ్యోతి రుపసమ్మద్య స్వేనరూపేణాభినిష్పద్యతే. ౨. స ఉత్తమః పురుషః స తత్రపర్యేతి జగత్క్రిడనమమాణః స్త్రీభి ర్వా యానై

ర్వాజ్ఞాతిభి ర్వా నోఽజనన్ స్తరన్నిదగ్ శరీరగ్ సయథా ప్రయోగ్య
ఆచరణేయుక్తవ మేవాయ మన్తిఞ్చరీరే ప్రాణో యుక్తః. ౩. అథ య
త్రైతవాకాశ మనువిషణ్ణం సక్షు స్సచాక్షుషః పురుషో దర్శనాయ
చక్షు రథ యోవేదేదం జిహ్వాణీతి స ఆత్మా గన్ధాయ స్పృణ మథ
యో వేదేద మభివ్యాహరాణీతి స ఆత్మాభివ్యాహరాయ వా గథయో
వేదేదగ్ శృ¹ణ్వా నీతి స ఆత్మా శ్రవణాయశ్రోత్రమ్. ౪. అథ యోవేదే
దం మన్వా²నీతి స ఆత్మా మనోఽస్యదైవం చక్షుః సవా ఏష ఏతేనదై
వేన చక్షుషా మన సైతా న్నామా స్పృశ్య³ రమతే. ౫. య ఏతే
బ్రహ్మలోకే తంవా ఏతం దేవా ఆత్తాన ముపాసంతే తస్మా త్తేషాగ్ సర్వే
చ లోకా ఆత్తా స్సర్వేచ కామా స్ససర్వాగ్ శ్చ లోకానాప్నోతి సర్వా
గ్ శ్చ కామాస్యస్త మాత్తాన మనువిద్య విజానాతీతిహ ప్రజాపతి రువా
చ ప్రజాపతి రువాచ. ౬.

త్రయోదశః ఖండః.

శ్యామా చ్ఛబళం ప్రపద్యేశబళా చ్ఛాపమం ప్రపద్యే అశ్వ
ఇన రోమాణి విధూయ పాపం చంద్రీఇవ రాహులూ ర్దుఖా త్వ్రీముచ్య
ధూత్వా శరీర మకృతంకృతాత్తా బ్రహ్మలోక మభినంభవామిత్యభి
సంభవామితి. ౧.

చతుర్దశః ఖండః.

ఆకాశో వైనామ నామరూపయో ద్విర్వహితా తే య దస్త
రాతద్భ్రీష్టా తదమృతగ్ స ఆత్మా ప్రజాపతే స్సఖాం వేశ్య ప్రసద్యే
యశోఽహం భవామి బ్రాహ్మణానాం యశో రాజ్ఞాం యశో విశాం
యశోఽహ మనుప్రాపత్సి సహాహం యశసాం యశః శ్వేత మదత్క
మదత్క గ్ శ్వేతం లిప్తు మాభిగాం లిప్తుమాభిగామ్. ౧.

పంచదశః ఖండః.

తద్దైత ద్భ్రీష్టా ప్రజాపతయ ఉవాచ ప్రజాపతి ర్ననవే మనుః

ప్రజాభ్యః ఆచార్యకులా ద్వేద మధీత్య యథావిధానం గురోః కర్తాతి శేషే. శాభినమాపుత్య కుటుమ్బే శుచౌ దేశే స్వాధ్యాయ మధీయా నో ధార్తికా నివదధ దాత్తని సర్వేంద్రియాణి సమ్ప్రతిష్ఠా ప్యాహిగ్ సం త్సర్వభూతా న్యనృత్ర తీర్థేభ్య స్సఖి లేవం వర్తయ న్యావదాయు పంబ్రహ్మలోక మభినమ్మద్యతే నచ పునరావర్తతే నచ పున రా వర్తతే ౧.

ఆప్యాయస్తు మమాంగాని వా క్షాగ్ని శ్చక్షు శ్శ్రోత్ర మథో బల మింద్రియాణిచ సర్వాణి సర్వం బ్రహ్మైవాపనిషదం మాహ మ్భువ్తా నిరాకుర్యాం మామా బ్రహ్మనిరాకరో దనిరాకరణ మస్త్య నిరాకరణంమేఽస్తు తదాత్తని నిరతే య ఉఃనిషత్సు ధర్మా స్తే మయి సస్తు తే మయిసస్తు. ౨.

ఆప్యాయన్వీతి శాన్తి శ్శాన్తి శ్శాన్తిః.
ఇతి ఛాన్దోగ్యోపనిషది ఆష్టమః ప్రపాఠక స్సమాప్తః.
ఛాన్దోగ్యోపనిష త్సమాప్తా. హరిః ఓమ్ తత్సత్.

శుక్ల యజుర్వేదీయ కాణ్వశాఖాయామ్
౧౦. బృహదారణ్యకోపనిషత్.

తృతీయాధ్యాయః.

హరిః ఓమ్.

పూర్ణ మద పూర్ణమిదం పూర్ణా త్పూర్ణ ముదచ్యతే,
పూర్ణస్య పూర్ణమాదాయ పూర్ణమేవావశిష్యతే.

ఓం శాన్తి శ్శాన్తి శ్శాన్తిః.

ప్రథమం బ్రాహ్మణమ్.

హరిః ఓమ్. ఉపా వా అశ్వస్య మేధ్యస్య శిరః, సూర్య శ్చక్షు

ర్వాతః ప్రాణో వ్యాత్త మగ్నిరైవశ్వసర స్సఃవత్సర ఆత్మాశ్వస్య మే
 ధ్యస్య. ద్యౌః పృథ మత్తరిక్ష ముదరం పృథివీ పాజస్యమ్. దిశః పార్శ్వ
 మవాత్తరదిశః పర్శవ ఋతవో^౧ జ్ఞాని మాసా శ్చార్ధమాసాశ్చ పర్వా
 ణ్య హెహరాత్రాణి ప్రతిష్ఠా సక్షత్రాణ్యస్తీని సభోమాంసాని, ఊషధ్యగ్
 సికతాః సిన్ధవో గుదా యకృ చ్చక్లోమానశ్చపర్వతా ఓషధయశ్చవన
 స్పతయశ్చలోమాని ఉద్య న్సూర్వార్ధో నిష్టోచక్ జఘనార్ధో^౧య ద్వి
 జృంభతే తద్విద్యోతతే యద్విధానుతే తత్ స్తనయతి యన్నేహతి త
 ద్వర్షతి వా గేవాస్య వాక్. ౧. అహ ర్వా అశ్వం పురస్తా న్తహిమా
 న్వజాయత తస్య పూర్వే సముద్రే యోనీ రాత్రి రేనం పశ్చాత్త మ
 హిమాన్వజాయత తస్యావరే సముద్రే యోని రేతౌ వా అశ్వం మహి
 మానా వభిత స్సంబభావతుః. హయో భూత్వా దేవానవ హ ద్వాజీ
 గన్ధర్వా నర్వా^౨నురా నశ్వో మనుష్యా^౩ సముద్ర ఏవాస్య బన్ధః
 సముద్రో యోనిః.

ద్వితీయం బ్రాహ్మణమ్.

హరిః ఓమ్. నైవేహ కించ నాగ్రాసన్మృత్యు నైవేద మా
 వృత మాసీత్, అనశ నాయయా అశనాయా హి మృత్యు స్తన్నో^౨
 పరుతాత్తస్వీస్యా మితి. ౧. ^౨ర్చన్న చర త్తస్యార్చత ఆపో జాయంతా
 ర్చతేనై మేక మభూ దితి తదేవార్కస్యార్కత్వమ్, కగ్హవా అస్మై
 భవతి య ఏవ మేతదర్క స్యార్కత్వం వేద. ౧. ఆపోవా అర్క
 స్త ద్యదపాగ్శర ఆసీ త్త త్సమహస్యత సాపృథి వ్యభవ త్తస్యామ
 శ్రామ్యత్ తస్య శ్రాంతస్య తప్తస్య తేజో రసానిరవర తాగ్నిః. ౨.
 స త్రేధాత్తానం వ్యకురుతాదిత్యం తృతీయంవాయుం తృతీయగ్ స
 ఏష ప్రాణస్త్రీధా విహితః స్యప్రాచీదిక్పరో^౨సో చాసా చేర్తా^౩ అ
 థాస్యప్రతీచీదిక్పచ్చ మసా ^౨చాసాచ సక్థ్యాదక్షిణా చోదీచీచ
 పార్శ్వేద్యౌః పృథ మత్తరిక్ష ముదర మియ ముర స్సఏహా^౨పున ప్రతి

స్థితో యత్ర క్వచైతి తదేవ ప్రతిత్థిప్త్యేపంవిద్వాన్. ౩. సో
 ౨కామయత ద్వితీయో మ ఆత్మా జాయేతేతి స మనసా వాచం
 మిథునగ్ సమభవత్ అశనాయా మృత్యు స్తద్వద్రేత ఆసీత్సంవత్స
 రో౨భవత్. నహ పురా తత స్సంవత్సర ఆస త మేతా వస్తంకాల
 మభిభః, యావాన్ సంవత్సర స్త మేతావతః కాలస్య పరస్తాదస్మ
 జత, తం జాత మభివ్యాదదాత్ స భాణ కరో త్రైవివ హగభవ
 త్. ౪. స విక్షత యది వా ఇమభిమగ్ స్యే కనీయో౨న్నం కరిష్య
 ఇతి సతయా వాచా తేనాత్మ నేదగ్ సర్వ మస్మజత యది¹దం కిఞ్చిరోష్ఠి
 యజాగ్ పిసామాని ఛద్వాగ్ సి యజ్ఞాన్ ప్రజాః పశూన్, స యద్య
 దేవాస్మజతతత్త దత్తు మధ్రియత సర్వం వా అత్తీతి తదదితే రదితి
 త్వగ్ సర్వస్యైత న్యాత్మా భవతి సర్వ మస్యాన్నం భవతి య ఏన మే
 త దదితే రదితిత్వం వేద. ౫. సో౨కామయతభూయసా యజ్ఞేన భూ
 యో యజేయేతి సో౨శ్రామ్య త్స తపో౨తప్యత తస్య శ్రాస్తస్య తప్తస్య
 యశోవీర్య ముదక్రామత్, ప్రాణా వై యశో వీర్యం త త్ప్రాణేషూ
 త్క్రాన్తేషు శరీరగ్ శ్వయితు మధ్రియత తస్యశరీర ఏవ మన ఆసీత్.
 ౬. సో౨కామయత మేధ్యంతు ఇదగ్ న్యా దాత్తస్యనేన స్యామితి, తతో౨
 శ్వస్సమభవ ద్యదశ్వ త్రస్తేధ్య మభూ దితి తదేవాశ్వమేధ స్యాశ్వమే
 ధత్సమ్, ఏవ హవా అశ్వమేధం వేద యఏన మేవం వేద, త మనవరు
 ధైర్య వామన్యతి తగ్ సంవత్సరస్య పరస్తా దాత్తన ఆలభత, పశూన్
 దేవతాభ్యః ప్రత్యోహత్, తస్మా త్సర్వదైవత్యం ప్రోక్షితం ప్రాజాపత్య
 మూలభస్తే, ²ఏషవా అశ్వమేధో యఏవ తపతి తస్య సంవత్సర ఆత్మా
 య మగ్ని రర్కస్త స్యేమే లోకా ఆత్మాన స్తాపేతా వర్కాశ్వమేధో
 సోమన రేకైవ దేవతా భవతి మృత్యురేవాప పునర్మృత్యుం జయతి
 నైనం మృత్యు రాపోతి మృత్యు రస్యాత్మా భవతి ఏతాసాం దేవ
 తానా మేకో భవతి. ౭.

తృతీయం బ్రాహ్మణమ్.

ద్యయాహ ప్రాజాపత్యా దేవా శ్చాసురాశ్చ, తతః¹ కసీయసా
 ఏవదేవా జ్యాయసా అసురాః తపస్సు లోకే స్వస్థుర్ధస్త తేహ దేవా
 ఊచు ర్హస్తాసురా న్యజ్ఞ ఉద్ధీధేనాత్యయా మేతి. ౧. తేహ వాచ
 మూచు స్త్వం న ఉద్ధాయేతి తథేతి తేభ్యో వా గురగాయత్ యో
 వాచి భోగ స్తం దేవేభ్య ఆగాయత్ య త్కల్యాణం వదతి తదా
 త్తనే తే విదు రనేన వై న ఉద్ధాత్రా త్యేవ్య స్తీతి త మభిదుత్య పాప్త
 నా విధ్యక్ స య స్సపాప్తా య దేవేద మప్రతిరూపం వదతి సఏవ
 సపాప్తా. ౨. అథ హ ప్రాణ మూచు స్త్వం న ఉద్ధాయేతి తథేతి తే
 భ్యః ప్రాణఉదగాయ ద్యః ప్రాణ భోగ స్తం దేవేభ్య ఆగాయత్ య
 త్కల్యాణం జిఘ్రతి తదాత్త నే తే విదు రనేన వై న ఉద్ధాత్రా త్యేవ్య
 స్తీతి త మభిదుత్య పాప్తనా విధ్యక్ స య స్సపాప్తా య దేవేద మ
 ప్రతిరూపం జిఘ్రతి స ఏవ స పాప్తా. ౩. అథహ చక్షు రూచు స్తం
 న ఉద్ధాయేతి తథేతి తేభ్య శ్చక్షు గురగాయత్ య శ్చక్షుషి భోగ
 స్తం దేవేభ్య ఆగాయ ద్యత్కల్యాణం పశ్యతి తదాత్త నే తే విదు ర
 నేన వై న ఉద్ధాత్రా త్యేవ్య స్తీతి త మభిదుత్య పాప్తనా విధ్యక్ స య
 స్సపాప్తా యదేవేద మప్రతిరూపం పశ్యతి స ఏవ స పాప్తా. ౪. అథ
 హ శ్రోత్ర మూచు స్త్వం న ఉద్ధాయేతి తథేతి తేభ్యః శ్రోత్ర ముదగాయ
 త్ య శ్రోత్రే భోగ స్తం దేవేభ్య ఆగాయ ద్యత్కల్యాణం శృణోతి
 తదాత్త నే తే విదు రనేనవై న ఉద్ధాత్రా త్యేవ్య స్తీతి త మభిదుత్య పాప్త
 నా విధ్యక్ స య స్స పాప్తా యదేవేద మప్రతిరూపం శృణోతి స
 ఏవ స పాప్తా. ౫. అథ హ మన ఊచు స్త్వం న ఉద్ధాయేతి తథేతి
 తేభ్యో మన ఉదగాయత్ యోమనసి భోగ స్తం దేవేభ్య ఆగాయద్య
 త్కల్యాణం సజ్జల్పయతి తదాత్త నేతే విదు రనేన వై న ఉద్ధాత్రా త్యే
 వ్యంతీతి త మభిదుత్య పాప్తనా విధ్యక్ సయ స్సపాప్తా యదే వేద మ

ప్రతిరూపగ్ సజ్జల్పయతి సవప సపా పైవ ఖల్వేతా దేవతాః
 పాప్తభి రుపాస్యజ న్నేవమనాః పాప్తనా విధ్యక్. ౬. అథ హేమ మాస
 న్యం ప్రాణ మూచు స్త్వం నఉద్గాయేతి తథేతి తేభ్య ఏష ప్రాణ ఉద
 గాయ త్తే విదు రనేన వై న ఉద్గాత్రా త్యేష్యంతీతి త మభిద్రుత్యపాప్త
 నావిధ్యక్ స యథాశ్చానమృత్వా లోష్టోవిధ్యగ్ సే తైవగ్ హైవ విధ్యగ్
 సమానా విష్వఖ్షో వినేషు స్తతో దేవా అభవక్ పరా౭ సురా భవ
 త్యాత్తనా పరాస్యద్విషక్ పాప్తా భా తృవ్యో భవతి య ఏవం వేద. ౭.
 తేహూచుః క్వను సో౭భూ ద్యోన ఇత్థ మునక్తే త్యయమాన్యే౭స్తరి
 తిసో౭థాన్య ఆజ్ఞిరసో౭క్లానాగ్ హి రసః. ౮. నా వా ఏషా దేవతాదూ
 ర్నామ దూర్గహ్య న్యా మృత్యు ద్దూర్గ హవా అస్తా స్తృత్యు ర్భ
 వతి య ఏవం వేద. ౯. సావా ఏషా దేవ తైతాసాం దేవతానాం పా
 ప్తానం మృత్యు మపహత్య య త్రాసాం దిశా మస్త స్తద్దమయాశ్చుకా
 ర తదాసాం పాప్తనో నిన్య దధా త్తస్మా న్న జన మియా న్నాస్త మియా
 న్నే త్పాప్తానం మృత్యు మన్వవాయాసీతి. ౧౦. సావా ఏషా దేవతై
 తాసాం దేవతానాం పాప్తానం మృత్యు మపహత్యా తైనా మృత్యు
 మత్యవహత్. ౧౧. స వై వాచ మేవ ప్రథమా మత్యవహ త్సాయ
 దా మృత్యు మత్య ముచ్యత సో౭గ్ని రభవ త్సో౭యమగ్నిః పరేణ
 మృత్యు మతిక్రాంతో దీప్యతే. ౧౨. అథ హ ప్రాణ మత్యవహ త్స యదా
 మృత్యు మత్యముచ్యత స వాయు రభవ త్సో౭యం వాయుః పరేణ
 మృత్యు మతిక్రాంతః పవతే. ౧౩. అథ చక్షురత్యవహ త్తద్యదా మృత్యు
 మత్యముచ్యత స ఆదిత్యో౭భవత్సో౭సా వాదిత్యః పరేణ మృత్యు మతి
 క్రాంత స్తపతి. ౧౪. అథ శ్రోత్ర మత్యవహ త్తద్యదా మృత్యు మత్యము
 చ్యత తా దిశో౭భవగ్ స్తా ఇమాదిశః పరేణ మృత్యు మతిక్రాంతాః.
 ౧౫. అథ మనో౭త్యవహ త్త ద్యదా మృత్యు మత్యముచ్యత స చంద్ర
 మాలభవ త్సో౭సా చంద్రః పరేణ మృత్యు మతిక్రాంతో భా త్యేవగ్
 హవా ఏన మేషా దేవతా మృత్యు మతివహతి య ఏవం వేద. ౧౬. అ

భాత్తనే ౭న్నాద్య మాగాయ ద్యద్ధి కించాన్న మద్యతే ౭ నేనైవ లేదద్య
తథా ప్రతి తిష్ఠతి. ౧౭. తే దేవా అబ్రువ న్నేతావ ద్వా ఇనగ్ సర్వం
యదన్నం తదాత్తన ఆగాసీ రనునో ౭స్తి న్నన్న ఆభజ స్వేతి తే వైమా
భిసంవిశ తేతి తథేతి తిగ్ సమంతం పరిణ్యవిశ త్త తస్మా ద్యదనేనాన్న మత్తి
తే వైతా స్తృప్యన్త్యేవగ్ హవా ఏనగ్ స్వా అభిసంవిశన్తి భర్తా స్వా
నాగ్ క్షేమః పుర ఏతా భవత్యన్నాదో ౭భివతి ర్య ఏవం వేద యఉ
హైవం విదగ్ స్వేషు ప్రతిపత్తి ర్బభూవతి న హైవాలంభార్యేభ్యో భవ
త్యథ యఏవైత మనుభవతి యోవైత మనుభార్యాః బుభూవతి సహై
వాలం భార్యేభ్యో భవతి. ౧౮. సో ౭ యాస్య ఆజ్గిరసో ౭ జ్ఞానాగ్ హి ర
సః, ప్రాణో వా అజ్ఞానాగ్ రసః ప్రాణో హి వా అజ్ఞానాగ్ రస స్తస్మా
ద్యస్తా త్కస్తా చ్ఛాజ్ఞా త్ప్రాణఉత్క్రామతి తదేన తచ్ఛుప్య త్యేషహి
వా అజ్ఞానాగ్ రసః. ౧౯. ఏష ఉ ఏవ బృహస్పతి ర్వాగ్వైబృహతీ తస్యా
ఏష పతి స్తస్మా దు బృహస్పతిః. ౨౦. ఏష ఉ ఏవ బ్రహ్మణస్పతి
ర్వాగ్వై బ్రహ్మ తస్యా ఏష పతి స్తస్మా దు బ్రహ్మణస్పతిః.
౨౧. ఏష ఉ ఏవ సామవా గ్వై సామఏష సా దామ శ్చేతి త త్సా
మ్న సామత్వమ్ య¹ద్వైవ సమః ప్లుషిణా సమో మశ కేన సమోనాగే
న సమ ఏభి స్త్రిభి ర్లోకై సమో ౭ నేన సర్వేణ తస్మా ద్ద్వైవ సామాశ్ను
తేసామ్న సాయుజ్యగ్ సలోకతాం జనుతి యఏవ మేత త్సామ వేద.
౨౨. ఏష ఉ వా ఉద్గీభః ప్రాణో వా ఉత్ప్రాణేన హి నగ్ సర్వ ముత్త
ర్భం వాగేవ గీఢోచ్చ గీఢాచేతి స ఉద్గీభః. ౨౩. తద్ధాపి బ్రహ్మదత్త
త్సైక్వితానే యోరాజానం భక్షయన్మ వాచాయం తస్య రాజామూర్ధా
నం విపాతయ తాద్యదితో ౭ యాస్యాజ్గిరసో ౭ శ్యోనోదగాయ దితివాచా
చ హ్యేవ స ప్రాణేన చోదగాయ దితి. ౨౪. తస్య హైతస్యసామ్నో
యః స్వం వేద భవతి హాస్య స్వం తస్య. వై స్వరవేవ స్వం తస్మా దాత్తి

జ్యం కరిష్య న్వాచి స్వర మిచ్ఛేతయా వాచాః స్వరసంపన్న యార్జి
జ్యం కుర్యా త్తస్మాద్భజ్జే స్వరవత్తం దిదృక్షుత్త ఏవ, అథో యస్య స్వం
భవతి భవతి హాస్య స్వం య ఏవ మేత త్సాముః స్వం వేద. ౨౫. త
స్య హైతస్య సామో య స్సుచర్ణం వేద భవతి హాస్య సుచర్ణం తస్య వై
స్వర ఏవ సుచర్ణం భవతి హాస్య సుచర్ణం య ఏవ మేత త్సాము స్సుచ
ర్ణం వేద. ౨౬. తస్య హైతస్య సామో యః ప్రతిష్ఠాం వేద ప్రతిహ
తివృతి తస్యవై వాగేన ప్రతిష్ఠా వాచిహి ఖి లేష ఏత త్ప్రాణః ప్రతిష్ఠి
తోగీయతేఽన్న ఇ త్సుప్తాక ఆహుః. ౨౭. అథాతః పవమానానా
మేవాభ్యారోహః సవై ఖిలు ప్రస్తాతా సామప్రస్తాతి స యత్ర ప్రస్తు
యా త్తదేతాని జపేత్ అసతోమా సద్గమయ తమహా మా జ్యోతి
ర్గమయ మృత్యోర్హాఽమృతంగమయేతి స యదా హసతోమా
సద్గమయేతి మృత్యు ర్వా అస త్సద్గమతం మృత్యోర్హామృతం గమయా
మృతం మాకు ద్వి త్యేవైతదాహ తమహా మా జ్యోతి ర్గమయేతి
మృత్యు ర్వా తమో జ్యోతి రమృతం మృత్యో ర్హామృతం గమ
యామృతం మాకు ద్విత్యేవైత దాహ మృత్యో ర్హామృతం గమయేతి
నాత్ర తిరోహిత మి వాస్తి. అథ యానీతరాణి స్తాత్రాణి తే హ్వాత్తనే
ఽన్నాద్య మాగాయే త్తస్మా దు తేషు వరం వృణీత యం కామం
కామయేత్ తగ్గేన ఏష ఏవం వి దుద్ధాతాఽత్తనే వా యజమానాయ
వా యం కామం కామయేత్ త మాగాయతి తద్దేత ల్లోకజిదేవ స
హోవాలోక్య తా యా ఆశాస్తి య ఏవ మేత త్సామవేద. ౨౮.

చతుర్థం బ్రాహ్మణమ్.

హరిః ఓమ్. ఆత్మైవేద మగ్ర ఆసీత్ పురుషవిధః సోఽనువీక్ష్య నా
న్యదాత్తఽనో షశ్యత్ సాఽహ మస్తీ త్యగ్రే వ్యాహర త్తతోఽహనా
మాభవత్ తస్మాదప్యేత ర్హ్యామన్త్రితోఽహ మయ మిత్యేవాగ్ర ఉక్త్వా

థాన్య న్నామ ప్రబూతేయ దన్య భవతి స యత్పూర్వోఽస్తా త్సర్వస్తా త్సర్వాః పాప్తన బౌష త్తస్తా త్పురుష బౌషతి హవై సతం యోఽస్తా త్పూర్వో బుభూషతి య ఏవం వేద. ౧. సోఽబిభే త్తస్తా దేకాకీ బిభేతి సహాయ మీక్షాఞ్చక్రే య స్త ధన్య న్నాస్తి కస్తా న్ను బిభేమీతి తత ఏవాన్య భయం వీరూయ కస్తాధ్యభేవ్యత్ ద్వితియా ద్వై భయంభవతి. ౨. సవై నైవ రేమే తస్తా దేకాకీ న రమతే స ద్వితీ యమైచ్చత్, స హైతావా నాస యథా స్త్రీపుమాగ్సౌ సమృరిష్యక్తౌ స ఇమ మేవాత్తానం ద్వేభా పాతయ త్తః పతిశ్చ పత్నీచా భవతాం తస్తా దిద మర్థ బృగల మివ స్వఇతి హ స్తాహ యాజ్ఞవల్క్య స్తస్తా దయ మాకాశః, స్త్రియా పూర్యత ఏవ తాగ్ సమ భవత్తతో మనుష్యా అజాయంత. ౩. సో హేయ మీక్షాఞ్చక్రే కథం ను మాత్తన ఏవ జన యిత్వా సంభవతి హస్త తిరోసాసీతి సా గౌ రభవ దృవభ ఇతర స్తాగ్ సమేవాభవ త్తతో గావోఽజాయంత బడ బేతరా భవ దశ్వ పృష ఇత రో గర్దభీ తరా గర్దభ ఇతర స్తాగ్ సమేవా భవ త్తత ఏకశఫ మజాయ తాఽజేతరా భవ ద్భస్త ఇతరోఽవి రితరా మేష ఇతర స్తాగ్ సమేవాభ వ త్తతో జావయోఽజాయ నైవ మేవ య దిదం కిచ్చ మిధున మాపిపీ లికాభ్యస్తత్సర్వ మస్మజత. ౪. సోఽనై దహం వావ సృష్టే ర స్త్యహాగ్ హీదగ్ సర్వ మస్మక్షీతి తతః సృష్టి రభవ త్సృష్ట్యాగ్హ సైతస్యాంభ వతి య ఏవం వేద. ౫. అభేత్యభ్య మన్త త్సముఖాచ్చ యోనే ర్హస్తా భ్యాం చాగ్ని మస్మజత తస్తా దేత దుభయ మలోమక మస్తరతోఽలో మ కాపీయోని ర్హరతిః త ద్య దిద మాహు రముం యజాఽముం య జే త్యే కైకం దేవ మేతస్యైవ సా విసృష్టి రేష ఉహ్యేవ సర్వే దేవాః, అథ యత్క్రిం చేద మార్గి త ద్రేతసోఽస్మజత తదు సోమః ఏతావద్వా ఇదగ్ సర్వ మస్మం నై వాన్నాదశ్చ సామ ఏవాన్న మ గ్ని రన్నాదః సైషా బ్రహ్మణోఽతిసృష్టిః, యచ్ఛ్రీయసో దేవా నస్మ

జతాథ య స్తర్కస్య సున్నమృతానసృజత తస్మాదతిసృష్టి రతిసృష్ట్యాగ్
 హః సైతస్యాం భవతి యవసం వేద. ౬. తద్దేదం త ర్హ్యవ్యాకృత
 మాసీత్ తన్నామరూపాభ్యా మేవ వ్యాక్రియతాఽసానా మాయ
 మిదగ్ గూప ఇతి తదిద మ ప్యేతర్హి నామరూపాభ్యా మేవ వ్యాక్రి
 యతేఽసానామాయ మిదగ్ గూప ఇతి సపష ఇహ ప్రవిష్టః ఆనఖాగ్రే
 భ్యో యథా ఊరః ఊరథానేవ హితః స్యాద్విశ్వఃభరో వా విశ్వమ్భు
 రకులాయేత స్పశ్య స్త్యక్తుస్సేహి సప్రాణ స్నేవ ప్రాణో నామ
 భవతి వద న్వాక్పశ్యగ్ శ్చక్షుః శృణ్వక్ శ్రోత్రం మన్వానో మనస్తా స్య
 సైతానికర్తనామా న్యేవ స యోతయేకైక ముపాస్తే న స వే దా
 కృత్సేహి హ్యేహ త ఏకైకేన భవ త్యాత్మే త్యేవోపాసీ తాత్ర హ్యేతే
 సర్వవకం భవన్తి తదే త త్పదనీయ మస్య సర్వస్య య దయమాత్మానేవ
 హ్యేత త్సర్వం వేద, యథాహ వై పదే నానువిందే దేవం క్షిం క్షోకం
 విస్తతే యవసం వేద. ౭. త దేత త్ప్రేయః పుత్రా త్ప్రేయో విత్తా త్ప్రే
 యోఽస్యస్తా త్సర్వస్తా దస్తరతరం యదయ మాత్మాసయోఽస్యమాత్మ
 నః ప్రియం బ్రువాణం బ్రూయాత్ ప్రియగ్ రోత్యతీతీశ్వరో హ తదై
 వ స్యా దాత్మాన మేవ ప్రియ ముపాసీత స య ఆత్మాన మేవ ప్రియ
 ముపాస్తే న హస్య ప్రియం ప్రమాయకం భవతి. ౮. తదాహు ర్యద్భృ
 వ్షావిద్యయా సర్వం భవిష్యన్తో మనుష్యా మన్యస్తే, కి ము తఽ ద్భృష్టః
 'వై ద్యస్తా త్తత్సర్వ మభవతి. ౯. బ్రహ్మవా ఇద మగ్ర ఆసీ త్తదా
 త్తాన మే వావైత్, అహం బ్రహ్మాస్మీతి తస్మా త్తత్సర్వ మభవత్ తవో
 యో దేవానాం ప్రత్యబుధ్యత స ఏవ తదభవ త్తథా ఋషీణాం తథా
 మనుష్యాణాం తద్వై తత్పశ్య స్మృషి ర్వామదేవః ప్రతిపేదేఽహం
 మను రభవగ్ సూర్య క్షేతి త దిద మ ప్యేతర్హి య ఏవం వేదా
 హం బ్రహ్మాస్మీతి స ఇదగ్ సర్వం భవతి తస్య హ స దేవాశ్చనా

భూత్యా ఈశ తే ఆత్మా హ్యేషాగ్ స భవతి అథయోఽన్యోఽదేవతా
ముపాస్తేఽన్యో సావన్యోఽహ మస్తీతి న స వేద యథా పశురేవగ్ స దే
వానాం యథాహవై బహవః పశవో మనుష్యం భుజ్జ్యు రేవమేకైకః
పురుషో దేవాః భువ క్త్యేకస్తి న్నేవ పశా వాదీయమానేఽప్రియం
భవతి కిము బహుషు తస్మా దేషాం త స్మప్రియం య దేత స్మనుష్యా
విద్యుః. ౧౦. బ్రహ్మవా ఇద మగ్రి ఆసీ దేవ మేవ తదేకగ్ సన్నవ్య
భవత్ తచ్చేయో రూప మత్యస్పృజత క్షత్రం యా న్యేతాని దేవత్యా
క్షత్యాణీన్ద్రో వరుణః సోమోరుద్రః పర్వన్యో యమో మృత్యురీశాస
ఇతి తస్మాత్క్షత్రా త్పరం నాస్తి తస్మా ద్బ్రాహ్మణః క్షత్రియ మథస్తా దు
పాస్తే రాజసూయే క్షత్ర ఏవ తద్యశో దధాతి సైషా క్షత్రస్య యో
గ్యద్యుష్టా తస్మా ద్యద్యపి రాజా పరమతాంగచ్ఛతి బ్రహ్మేవాస్తత
ఉపనిశ్రయతి స్వాం యోనిం యఉవనగ్ హి నస్తి స్వాగ్ సయోని
మృచ్ఛతి స పాపీయాః భవతి యథాశ్రేయాగ్ సగహిగ్ సిత్యా. ౧౧.
స నైవ వ్యభవత్ స విశ మస్పృజత యా న్యేతాని దేవజాతాని గణశ
ఆఖ్యానస్తే పసవో రుద్రా ఆదిత్యా విశ్వేదేవా మరుత ఇతి ౧౨.
స నైవ వ్యభవత్ స శౌక్రం వర్ణ మస్పృజత పూషణ మియం వై
పూషేయగ్ హిదగ్ సర్వం పుష్యతి య దిదం కిచ్చ. ౧౩. స నైవ
వ్యభవ త్తచ్చేయో రూప మత్యస్పృజత ధర్మం తదేత క్షత్రస్య క్షత్రం
యధర్మ స్తస్మా ద్ధర్మా త్పరం ¹నా స్త్యథో అబలీయాః బలీయాగ్ సమా
శగ్ సతే ధర్మేణ యథా రాజ్జేవం యో వై సధర్మసత్యం వై త తస్మా
త్సత్యం వదస్త మాహు ధర్మం వదతీతి ధర్మంవా వదస్తగ్ సత్యంవ ద
తీత్యేత ద్యేవైత దుభయం భవతి. ౧౪ తదేత బ్రాహ్మక్షత్రం విటూఞ్
ద్ర స్తస్మిన్వై దేవేషు బ్రహ్మ భవ ద్బ్రాహ్మణో మనుష్యేషు క్షత్రి
యేణ క్షత్రియో వై శ్యేవ వైశ్యః శూద్రేణ శూద్ర స్తస్మా దగ్నా పే
ష దేవేషు లోక మిచ్ఛస్తే బ్రాహ్మణే మనుష్యేష్యేతాభ్యాగ్ హి

రూపాభ్యాం బ్రహ్మభవత్ అథ యో మావా అస్తా ల్లోకాత్స్వం లో
 క మదృష్ట్యా ప్రైతి స ఏన మవిదితో న భునక్తి యథావే దోవాన
 నూక్తోఽన్య ద్వా కర్తాకృతం యదిహ వా అ ప్యనేవంవి వ్రహ్మ త్సు
 ణ్యం కర్త కరోతి తద్ధా స్యాన్తతః క్షీయత ఏ వాత్మాన మేవ లోక
 ముపాసీత సయ ఆత్మాన మేవ లోక ముపాస్తే నహస్య కర్త క్షీయతే
 అస్తా ధ్యేవాత్తనో యద్య త్కామయతే తత్తత్సృజతే. ౧౫. అథో
 అయం వా ఆత్మా సర్వేషాం భూతానాం లోకః సయ జ్ఞహోతి య
 ద్యజతే తేన దేవానాం లోకోఽథ యదనుబ్రూతే తేన ఋషీణా
 మథ యత్పితృభ్యో నిపుణాతి యత్ప్రజా మిచ్ఛతే తేన పితృణామథ
 యన్తనుష్యా న్వాసయతే యదేభ్యోఽశనం దదాతి తేన మనుష్యా
 ణాం అథ యత్పశుభ్య స్తృణోదకం విస్తతి తేన పశూనాం య దస్య
 గృహేషు శ్వాసదా వయాగ్ స్యాపిపీలికాభ్య ఉపజీవన్తి తేన తేషాం
 లోకో యథాహ వై స్వామి లోకా యూర్జిష్టి మిచ్ఛే దేవగ్ హైవం
 విదేసర్వాణి భూతా న్యర్జిష్టిమిచ్ఛన్తి తద్వా ఏత ద్విదితం మీమాగ్
 సితమ్. ౧౬. ఆత్మై వేద మగ్రీ ఆసీదేక ఏవ సోఽకా మయత జాయా
 మే స్యా దథ ప్రజాయే యాథ విత్తం మే స్యా దథ కర్త కుర్వీయే
 త్యేతావా వై కామో నేచ్ఛగ్ శ్చ నాతో భూయో విదే త్తస్మా ద ప్యే
 త వ్యేకాకే కామయతే జాయా మే స్యా దథ ప్రజాయే యాథ విత్తం
 మే స్యా దథ కర్తకుర్వీయేతి స యావ ద ప్యేతేషా మేకైకం స స్రా
 ప్నో త్యకృత్సు ఏవ తావ న్తస్య తే తస్యోఽకృత్సుతా మన ఏవా
 స్యాత్తా వా ధ్వాయా, ప్రాణః ప్రజా చక్షు ర్వానుషం విత్తం చక్షుషా
 హి తద్విస్తతే శ్రోత్రం దైవగ్ శ్రోత్రేణ హి తచ్ఛ్రోతో త్యాత్మేవా
 స్య కర్తాత్తనా హి కర్త కరోతి స ఏష పాజ్ఞోయజ్ఞః పాజ్ఞుః పశుః
 పాజ్ఞుః పురుషః పాజ్ఞు మిదగ్ సర్వం యదిదం కిచ్ఛ తదిదగ్మ్
 సర్వమాప్నోతి యఏవం వేద. ౧౭.

పశ్చిమం బ్రాహ్మణమ్.

య తస్మాన్నాని మేధయా తపసా జన యత్పితా ఏక మస్య
సాధారణం ద్వే దేవా న భాజయ త్త్రీ ణ్యత్త నే కరుత పశుభ్య ఏకం
ప్రాయచ్చ తస్మి న్సర్వం ప్రతిష్ఠితం యచ్చ ప్రాణితి యచ్చ సకన్తా త్తాని
సక్షీయ న్దేద్యమానాని సర్వదా యోవైతా మక్షీతిం వేదసోఽన్న మ
త్తి ప్రతీకేన స దేవానః ¹గచ్ఛతి స ఊర్జ ముపజీవతీతి శ్లోకః. ౧.
య తస్మాన్నాని మేధయా తపసాఽజ నయ త్పితేతి మేధయా హి
తపసాఽజనయత్పితైక మస్య సాధారణమి తీద మేవాస్య తత్సాధారణ
మన్నం య దిద ²మద్యతే, స య ఏత దుచాస్తే న స పాష్టనోవ్యావ
ర్తతే. మిశ్రగ్ హ్యేతత్, ద్వే దేవా న భాజయ దితి హుతం చ ప్రహుతం
చ తస్మా ద్దేవేభ్యో జహ్వతి ప్రచ జహ్వ త్యథో ఆహు ర్దర్శపాన్తమానా
వితి తస్మా న్నేష్టియా జక స్సాస్య త్పశుభ్య ఏకం ప్రాయచ్చ దితి తత్ప
యః, పయో హ్యేవాగ్రే మనుష్యాశ్చ పశవ శోచీచజీవన్తి తస్మాత్కు
మారం జాతు ఘృతం వై వాగ్రే ప్రతి లేహయన్తి స్తనం వానుధాప
య స్త్యథ వత్సం జాత మాహు రతృణాద ఇతి తస్మి న్సర్వం ప్రతి
ష్ఠితిమ్, యచ్చ ప్రాణితి యచ్చ నేతి పయసి హీరగ్ సర్వం ప్రతిష్ఠితం
యచ్చ ప్రాణితి యచ్చన, త ద్య దిద మాహుః సంవత్సరం పయసా
జహ్వ దప పునర్నృత్యంజయ తీతి న తథా విద్యా ద్య దహరేవ
జహ్వోతి త దహః పునర్నృత్యి మపజయ త్యేవం విద్వాన్ సర్వగ్హి
దేవేభ్యోన్నాదం ప్రయచ్ఛతి కన్తా త్తాని సక్షీయన్దేద్య మానాని
సర్వదేతి పురుషో వా అక్షీతిః స హీర మన్నం పురః పున ర్జనయతే,
యోవై తా మక్షీతిం వేదేతి పురుషో వా అక్షీతిః సహీర మన్నం
ధియా ధియా జనయతే కర్తభి ర్యద్యేత స్మ కుర్యా త్త్రయేత హ సోఽ
న్నమ త్తి ప్రతీకేనేతి ముఖం ప్రతీకం ముఖే నే త్యేత త్స దేవానః
గచ్ఛతి స ఊర్జ ముపజీవతీతి ప్రశగ్ నా. ౨. త్రి ణ్యత్త నే కరుతేతి

మనో వాచం ప్రాణం తా న్యాత్మనే కురుతా న్యత్ర మనా అభూవం
 నాదర్శ మన్యత్ర మనా అభూవం నాశ్రేష మితి మనసా హ్యేవ పశ్య
 తి మనసా శృణోతి, కామ స్సంకల్పో విచికిత్సా శ్రద్ధాశ్రద్ధా ధృతి
 రధృతి ర్హి ర్హి ర్హి రిశ్యేత త్సర్వం మన ఏవ తస్మా దపి పృష్ఠత ఉపస్పృ
 ష్టో మనసా విజానాతి యః కశ్చ శబ్దో వా గేవ సా, ఏషా హ్యస్తమా
 య ¹తైషాహి న ప్రాణోఽసానో వ్యాన ఉదాన స్సమానోఽన ఇ
 త్యేతత్సర్వం ప్రాణ ఏవైత స్త్రయో వా అయ మాత్మా వాక్త్రయో
 మనోమయః ప్రాణమయః. ౩. త్రయో లోకా ఏతఏవ వా గేవా
 యం లోకో మనోఽంతరిక్ష లోకః ప్రాణోఽసా లోకః. ౪. త్రయో
 వేదా ఏతఏవ వాగే వర్గేద్వదో మనో యజుర్వేదః ప్రాణ స్సమవేదః.
 ౫. దేవాః పితరో మనుష్యా ఏత ఏవ వాగేవ దేవా మనః పితరః
 ప్రాణో మనుష్యాః. ౬. పితా మాతా ప్రజైత ఏవ మన ఏవ పితా వా
 జ్ఞాతా ప్రాణః ప్రజా. ౭ విజ్ఞాతం విజ్ఞాన్య మవిజ్ఞాత మేత ఏవ యత్కించ
 చ విజ్ఞాతం వాచ స్తద్రూపం వాగ్వి విజ్ఞాతా వా గేనం త ద్భూత్వా
 ఽవతి. ౮. యత్కించ విజ్ఞాన్యం మనస స్తద్రూపం మనో హి విజ్ఞా
 న్యం మన ఏనం తద్భూత్వాఽవతి. ౯. యత్కించావిజ్ఞాతం ప్రాణస్య
 తద్రూపం ప్రాణో హ్యవిజ్ఞాతః ప్రాణఏనం తద్భూత్వాఽవతి. ౧౦. తస్యైవ
 —వాచః పృథివీ శరీరం జ్యోతీరూప మయమగ్ని స్తద్యావ త్యేవ వాక్తా
 వతీ పృథివీ తావా నయ మగ్నిః. ౧౧. అ తైతస్య మనసో ద్యౌ శ్శరీరం
 జ్యోతీరూప మసావాదిత్య స్త ద్యావదేవ మన స్తావతీ ద్యౌ స్తావా
 నసావాదిత్య స్తామిథునగ్ సమైతాం తతః ప్రాణోఽజాయత స ఇన్ద్రః
 స యేషోఽసతతో ద్వితీయో వై సపతో నాస్య సపతో ఇవతి
 యవనం వేద. ౧౨. అ తైతస్య ప్రాణ స్యావ శ్శరీరం జ్యోతీ రూప
 మాసా చన్ద్రస్త ద్యావానేవ ప్రాణ స్తావత్య ఆపస్తావా నసా చన్ద్రస్త
 ఏతే సర్వఏవ సమా స్సర్వేఽనంతాః స యో హైతా నస్తవత ఉపాస్తే

౨ స్తవ స్తగ్ స లోకం జయ త్యథ యోహోతా ననన్తా నుపాస్తేనస్తగ్
సలోకం జయతి. ౧౧. స ఏష సువత్సరః ప్రజాపతిః షోడశకల
స్తస్య రాత్రయ ఏవ పఞ్చదశకలా ధృవై వాస్య షోడశీ కలాసరాత్రిభి
శే ¹ వావపూర్యతేఽపచక్షీయతే సోఽపచక్షీయతే సోఽమావాస్యాగ్
రాత్రి మేతయా షోడశ్యా కలయా సర్వమిదం ప్రాణభృ దనుప్రవిశ్య
తతః స్రాత జ్ఞాయతే తస్మా దేతాగ్ రాత్రిం ప్రాణభృతః ప్రాణం నవిచ్ఛి
ద్వా దపి కృకలాస వైస్ తస్యా ఏవ దేవతాయా అపచిత్యై. ౧౨.
యో వై స సువత్సరః ప్రజాపతిః షోడశకలోఽయ మీవ స యోఽయ
మేవం విత్సురుష స్తస్య విత్తమేవ పఞ్చదశకలా ఆత్మైవాస్య షోడశీ
కలా స విత్తేనైవాచ పూర్య తేఽపచక్షీయతే త దేత స్సభ్యం యద
య మాత్మా ప్రథి ణ్విత్తం తస్మా ద్యద్యపి సర్వజ్ఞానిం జీయత ఆత్మనా
చే జ్ఞీవతి ప్రథినాగాది త్యేవాహుః. ౧౩. అథ త్రయో వావ లోకా
మనుష్యలోకః పితృలోకో దేవలోక ఇతి సోఽయం మనుష్యలోకః
పుత్రేణైవ జయ్యో నాశ్యేన కర్తణా కర్తణా పితృలోకో విద్యయా
దేవలోకో దేవలోకో వై లోకానాగ్ శ్రేష్ఠ స్తస్మా ద్విద్యాం ప్రశగ్
సన్తి. ౧౪. అథాశః సప్రీతి ర్యదా వైప్రస్య స్తస్యతేఽథ పుత్రమా
హ త్వం బ్రహ్మత్వంయజ్ఞ స్త్వం లోక ఇతి సపుత్రః ప్రత్యాహాహం
బ్రహ్మహంయజ్ఞోఽహం లోకఇతి యధై వకించానూక్తం తస్యసర్వస్య
బ్రహ్మే త్యేకతా,యే వై కేచ యజ్ఞాస్తేషాగ్ సర్వేషాం యజ్ఞ ఇత్యే
కతాయే వై కేచలోకా స్తేషాగ్ సర్వేషాం లోక ఇ త్యేక తైతావ ద్వా
ఇదగ్ సర్వ మేత స్మా సర్వగ్ సన్నయమిహోఽభునజ దితి తస్మాత్
పుత్ర మనుశిష్టం లోక్య మాహు స్తస్మా దేవ మనుశాసతి సయదేవం
వి దస్మా ల్లోకా త్యై త్య ధైభి రేవ ప్రాణై స్సరా పుత్ర మావిశ
తి, స యద్యనేన కించి దక్ష్యయా కృతం భవతి తస్మాదేసగ్ సర్వస్మా
త్పుత్రో ముఞ్చతి తస్మాత్పుత్రోనామ స పుత్రేణైవాఽస్తింల్లోకే ప్రతితిష్ఠ

త్యజై న మేతేదైవాః ప్రాణా అమృతా ఆవిశన్తి. ౧౭. పృథివ్యై
 చై న మగ్నేశ్చ దైవీవా గావిశతి సావై దైవీ వా గ్యయా య ద్య
 దేవ వదతి తత్త ద్భవతి. ౧౮. దివ శ్చై న మాదిత్యాచ్చ దైవం మన
 ఆవిశతి తద్వై దైవం మనో యోనానద్యేన భవ త్యథో న శోచతి.
 ౧౯. అద్భ్య శ్చై నం చంద్రీమనశ్చ దైవః ప్రాణ ఆవిశతి స వై దైవః ప్రాణో
 యస్స ఇచ్చరగ్ శ్చాస ఇచ్చరగ్ శ్చ స వ్యథతే ౭థో న రివ్యతి స ఏవం వి
 త్స ర్వేషాంభూతానా మాత్తా భవతి యతైషా దేవ తైవగ్ సయతైతాం
 దేవతాగ్ సర్వాణి భూతా న్యవక్త్యేవగ్ హౌవంవిదగ్ సర్వాణి భూతా
 న్యవన్తి, యదు కించేమాః ప్రజాః శోచన్త్యేమై వాసాం తద్భవతి పుణ్యమే
 వాముం గచ్ఛతి స హవై దేవా న్సామ గచ్ఛతి. ౨౦. అథాతో వ్రత
 మీమాగ్ సా ప్రజాపతి ర్హక్తాణి స సృజేతాని సృష్టా న్యన్యోన్యే
 నాస్పర్ధంతవదిష్యా మ్యేవాహ మితి శాగ్ధ్రే¹ ఈక్షా మ్యహమితి చక్షుః
 శ్రోష్యా మ్యహ మితి శ్రోత్ర మేవ మన్యాని కర్తాణి యథా కర్త తాని
 మృత్యుః శ్రమోభూ త్వోపయేమే తా న్యాప్నోత్తా న్యాన్వై మృత్యు
 రవార్ధం తస్మా చ్ఛ్చామ్య త్యేవ వాక్ శ్రామ్యతి చక్షుః శ్రామ్యతి
 శ్రోత్ర మథేమ మేవ నాప్నో ద్యోయం మధ్యమః ప్రాణస్తానిజ్ఞాతుం
 దధిరే అయం వైసః శ్రేష్ఠోయ స్సంచరగ్ శ్చాసంచరగ్ శ్చ² నవ్యథ తే
 స రివ్యతి హస్తాస్త్వైవ సర్వరూప మసామేతి తపతస్త్వైవ సర్వే రూప
 మభవగ్ స్తస్మా దేత ఏతే నాఖ్యాయన్తే ప్రాణా ఇతి తేన హవావ
 తత్కుల మాచక్షతే యస్మిన్కులే భవతి యఏవ వేద యఉహైవం
 విదా స్పర్ధతే ౭న శుప్యోహై వాస్తతోమియత ఇత్యధ్యాత్వమ్. ౨౧.
 అథాధిదైవతం జ్వలిష్యామ్యే వాహ మిత్యగ్ని ర్ద్ధితే తపస్వి మ్యహ
 మి త్యాదిత్యో భాస్యా మ్యహ మితి చంద్రీమా ఏవమన్యా
 దేవతా యథా దేవతగ్ స య తైషాం ప్రాణానాం మధ్యమః
 ప్రాణ ఏవమేతాసాం దేవతానాం వాయుః ఘోచన్తిహ్యన్యా

1 ద్రక్ష్య. 2 నవ్యథతే ౭థోన. 3 త్యమశుప్యహై.

దేవతా న వాయుః సైషా నస్తమితా దేవతా యద్వాయుః. ౨౨. అథైష శ్లోకోభవతి యతశ్చేదేతి సూర్యోస్తు యత్రచ గచ్ఛతీతి, ప్రాణా ద్వా ఏష ఉదేతి ప్రాణేఽస్తమేతి తం దేవా శ్చక్రిరే ధర్మగ్ సవవాద్య స ఉశ్వ ఇతి యద్వా ఏతేఽమూహ్యధ్రియ త్తత దేవా ష్యద్య కుర్వన్తి, తస్మా దేక మేవ వ్రతం చరేత్సాన్యా యైవా పా న్యా చ్చ నేనాపాప్తా మృత్యు రాప్నువ దితి¹యద్యుచరే త్సమాపివ యిషే. తైసో ఏతస్యై దేవతాయై సాయజ్యగ్ సలోకతాం జయతి. పఠం బ్రాహ్మణమ్.

త్రయం వా ఇదం నామరూపం కర్మ తేషాం నామ్నాం వా గిత్యేత దేవా ముక్తమతో హి సర్వాణి నామా న్యుత్తిష్ఠన్తి, ఏత దే షాగ్ సా మైతద్ధి సర్వై రామభి స్సమ మేత దేషాం బ్రహ్మైతద్ధి సర్వాణినామాని విభ ర్తి. ౧. అథరూపాణాచక్షు రిత్యేత దేషాముక్త మతోహిసర్వాణి రూపాన్యుత్తిష్ఠన్త్యేతదేషాగ్ సా మైతద్ధిసర్వైరూపై స్సమమేతదే షాం బ్రహ్మైతద్ధి సర్వాణి రూపాణి విభ ర్తి. ౨. అథ కర్మ ణామాత్మే త్యేతదేషాముక్త మతోహి సర్వాణి కర్తా న్యుత్తిష్ఠ న్త్యేత దేషాగ్ సా మైతద్ధి సర్వైః కర్తభిః సమ మేతదేషాం బ్రహ్మైతద్ధిసర్వా ణికర్తాణి విభ ర్తి తదేతత్త్రయం సదేక మయమాత్మాత్మో ఏక స్స న్నే తత్త్రయం తదేత దమృతగ్ సత్యేనచ్ఛన్నంప్రాణో వాఅమృతం నామ గూపే సత్యం తాభ్యా మయం ప్రాణ శ్చన్నః.

ఇతి బృహదారణ్య కే - శృతీయోఽధ్యాయ స్సమాప్తః.

హరిః ఓమ్ తత్సత్.

చతుర్థాధ్యాయే - ప్రథమం బ్రాహ్మణమ్.

హరిః ఓమ్. దృష్టబాలాకిర్వానూచానో గార్గ్య ఆస సమోవా చాజాతశత్రుం కాశ్యం బ్రహ్మ తే బ్రువాణీతిస మోవాచాజాతాశత్రుః

సహస్ర మేతస్యాం వాచి దద్దో జనకోజనక ఇతి వై జనా ధావ స్తీతి. ౧. సహేవాచ గార్గ్యోయవ వాసావాదిత్యేపురుష ఏత మే వాహం బ్రహ్మేవా పాస ఇతి సహేవాచ చాజాతశత్రు ర్నా మై తస్తిక్ సంవదిష్టా అతిష్టాః సర్వేషాం భూతానాం మూర్ధారాజేతి వా అహ మేత ముపాస ఇతి స య ఏత మేవ ముపాస్తేతిష్టాః సర్వేషాం భూతానాం మూర్ధారాజా భ వతి. ౨. సహేవాచ గార్గ్యోయవ వాసా చంద్రే పురుష ఏత మే వాహం బ్రహ్మేవాపాస ఇతి సహేవాచ చాజాతశత్రుర్నా మైతస్తిక్ సం వదిష్టాబ్రహ్మ న్వాణ్డరవాసాః సోమో రాజేతి వా అహ మేత ముపాస ఇతి సయ ఏత మేవముపాస్తేతిహరహర్హ సుతః ప్రసుతో భవతి నా స్యా న్నం క్షీయతే. ౩. సహేవాచ గార్గ్యోయవ వాసా విద్యుతి పురుష ఏత మేవాహం బ్రహ్మేవాపాస ఇతి సహేవాచ చాజాతశత్రుర్నామైత స్తిక్ సంవదిష్టా స్తేజస్వీతి వా అహ మేత ముపాస ఇతి స య ఏత మేవ ముపాస్తే తేజస్వీ హ భవతి తేజస్విని హస్య ప్రజా భవతి. ౪. సహేవాచ గార్గ్యోయ వాయు మాకాశే పురుష ఏత మేవాహం బ్రహ్మేవాపాస ఇతి సహేవాచ చాజాతశత్రు ర్నా మైతస్తిక్ సంవది ష్టాః పూర్ణ మప్రవర్తీతి వా అహ మేత ముపాస ఇతి స య ఏత మేవ ముపాస్తే పూర్వతే¹హ ప్రజాయా పశుభి ర్నా స్యాన్తాల్లోకాశ్చ) జో ద్వర్తతే. ౫. సహేవాచ గార్గ్యోయ వ వాయుం వాయుకా పురుష ఏత మే వాహం బ్రహ్మోపాస ఇతి సహేవాచ చాజాతశత్రు ర్నామైతస్తిక్ సంవదిష్టా ఇద్దో²వైకుణ్ఠో³పరాజితాసే నేతి వా అహ మేత ముపా స ఇతి సయ ఏత మేవ ముపాస్తే జిష్ణుర్నాపరాజిష్ణుర్భవ త్యన్యత స్త్యజా యీ. ౬. సహేవాచ గార్గ్యోయవ వాయు మగ్నో పురుష ఏత మేవా హం బ్రహ్మోపాస ఇతి సహేవాచాజాతశత్రు ర్నా మైతస్తిక్ సంవదిష్టా విషాసహి రితి వా అహ మేత ముపాస ఇతి స య ఏత మేవ ముపా స్తేవిషాసహి ర్నా భవతి విషాసహి ర్నాస్య ప్రజా భవతి. ౭ సహేవా

వాచ గార్గ్యో య ఏవాయ ముప్పు పురుష ఏత మేవాహం బ్రహ్మేహా
 పాస ఇతి స హేవావా చాజాత శత్రు ర్నా మైతస్మిక్ సువదిష్టాః ప్రతి
 రూప ఇతి వా అహ మేత ముపాస ఇతి స య ఏత మేవ ముపాస్తే
 ప్రతిరూపగ్ హైవైన ముపగచ్ఛతి నాప్రతిరూప మథో ప్రతిరూపోఽ
 స్సాజ్ఞాయతే. ౮. స హేవావాచ గార్గ్యో య ఏవాయ మాదర్శే పురు
 ష ఏత మేవాహం బ్రహ్మేహాపాస ఇతి స హేవావా చాజాత శత్రు ర్నా
 మైతస్మిక్ సంవదిష్టా రోచిష్టు రితి వా అహ మేతముపాసఇతి స య
 ఏతమేవ ముపాస్తే రోచిష్టు ర్నా భవతి రోచిష్టు ర్నాస్య ప్రజాభవత్యథో
 యై స్సన్నిగచ్ఛతి సర్వాగ్ స్తా నతి రోచతే. ౯. స హేవావాచ గార్గ్యో
 య ఏవాయం యంతం పశ్చా చ్చభ్యోఽనూదే త్యేత మేవాహం బ్ర
 హ్మోపాస ఇతి స హేవా వా చాజాత శత్రు ర్నా మైతస్మిక్ సువదిష్టా
 అనుతివా అహ మేత ముపాస ఇతి స య ఏతమేవ ముపాస్తే సర్వగ్
 హైవాస్మిల్లోక ఆయు రేతి నై నంపురా కాలా త్పాణోజహతి. ౧౦.
 సహోవాచ గార్గ్యో య ఏవాయం దిక్షు పురుష ఏత మే వాహం
 బ్రహ్మోపాస ఇతి స హోవాచాజాత శత్రు ర్నా మైతస్మిక్ సువదిష్టా
 ద్వితీయోఽనపగ ఇతి వా అహ మేత ముపాస ఇతి స య ఏత మేవ
 ముపాస్తే ద్వితీయవాక్ హా భవతి నాస్తా ద్దణ శ్చిద్యతే ౧౧. స హేవా
 వాచ గార్గ్యో య ఏవాయం ఛాయామయః పురుష ఏతమేవాహం
 బ్రహ్మోపాస ఇతి స హేవావా చాజాతశత్రు ర్నా మైతస్మిక్ సంవదిష్టామృ
 త్యురితివా అహ మేత ముపాసఇతి సయ ఏత మేవ ముపాస్తే సర్వగ్
 హైవాస్మి ల్లోక ఆయురేతి నై నం పురా కాలా న్మృత్యు రాగచ్ఛతి.
 ౧౨ స హేవావాచ గార్గ్యో య ఏవాయ మాత్మని పురుష ఏత మే
 వాహం బ్రహ్మేహాపాస ఇతి స హేవావా చాజాతశత్రు ర్నా మైతస్మిక్
 సువదిష్టా ఆత్మనీవతివా అహ మేత ముపాస ఇతి స య ఏత మేవ ముపాస్తే
 ఆత్మనీవ హా భవ త్యాత్మ నివసీహస్యప్రజా భవతి సహ తూష్ణీ మాసగా
 ర్గ్యః. ౧౩. స హేవావా చాజాత శత్రు రేతావ న్ను ఇ త్యేతావ ద్ధీతి

నై తావతా విదితం భవతీతి స హేమవాచ గార్గ్య ఉపత్వా యాసీతి. ౧౪. స హేమవాచాజాత శత్రు ప్రతిహామం ¹వై త ద్య ద్భ్రాష్టాణః క్షత్రియ ముపేయా ద్భ్రాష్టమే వక్ష్యతీతి వ్యేవ త్వాజ్ఞాపయిష్యా మీతి తం పాణా వాదా యో త్తస్థా తౌహ పురుషగ్ సుప్త మాజగ్గుతు స్త మేతై ర్నామభి రామస్త్రీయాం చక్రే బృహ న్వాణ్డరవాసః సోమరాజన్మితి సనోత్తస్థా తం పాణినా పేషం బోధయాం చకార హేమాత్తస్థా. ౧౫. స హేమవాచాజాతశత్రు ర్యత్రైవ ఏతత్సుప్తోభూద్యవప విజ్ఞానమయః పురుషః కై వ్విప తదాభూ త్కుత ఏత దాగా దితి తదు హ న మేనే గార్గ్యః. ౧౬. స హేమవా చాజాతశత్రు ర్యత్రైవఏత త్సుప్తోభూ ద్యవప విజ్ఞానమయః పురుష స్తదైషాం ప్రాణానాం విజ్ఞానేన విజ్ఞాన మాదాయ యఏషోస్తర్వైదయ ఆకాశ స్తస్మిన్నేతే తాని యదా గృహ్లాత్యథ హేత త్పురుషః స్వపితి నామ తద్గృహీత ఏవ ప్రాణా భవతి గృహీతా వాక్ గృహీతం చక్షు ర్గృహీతగ్ శ్రోత్ర గృహీతం మనః. ౧౭. స యత్రైత త్స్వన్నా యాచరతి తే హస్య లోకాస్తమ తేవ మ హారాజో భవ త్యుతేవ మహాబ్రాహ్మణ ఉతే వోచ్ఛనచం నిగచ్ఛతి స యథా మహారాజో జానపదాగ్ గృహీత్వా స్వేజనపదే యథాకామం పరి ²వ ర్తత ఏవమే వైష ఏతత్ప్రాణాగ్ గృహీత్వా స్వే శరీరే యథాకామం పరివ ర్తతే. ౧౮. అథ యదా సుషుప్తో భవతి యదా నకస్యచ నవేదహీతా నామ నాద్యో ద్వాసప్తతినహస్రాణి హృదయా త్పురీతతమభిప్రతిషన్తే తాభిః ప్రత్యవసృప్య పురీతతిశేతే స యథా కుమారో వా మహారాజో వా మహాబ్రాహ్మణో వాతిభీన్ మానద్దన్యగత్వా శయీతైవమే వైష ఏత చ్ఛేతే. ౧౯. స యథోర్ణనాభి స్తస్తునోచ్చరే ద్యథాగ్నేః క్షుద్రా విస్ఫులిక్తా వ్యుచ్చగన్త్యేవ మే వాస్తా దాత్తనః సర్వే ప్రాణా సర్వే లోకా సర్వే దేవా స్సర్వాణి భూతాని వ్యుచ్చరన్తి

త సోపనిష త్సత్యస్య సత్యమితి ప్రాణా వైసత్యం తేషామేవ సత్యమ్.
ద్వితీయం బ్రహ్మణమ్.

యోహ వై శిశుగ్ సాధానగ్ సప్రత్యాధానగ్ నస్థూణగ్ స
నామం వేద సప్త హద్విషతో భ్రాతృవ్యా నవరుణధి, అయం వావ శి
శుర్యోయం మధ్యమః ప్రాణ స్తస్యేద మేవాధాన మిదం ప్రత్యాధా
నం ప్రాణః స్థూణాన్నం దామ. ౧. త మేతాః సప్తా క్షీతయ ఉపత్తిష్
స్తే తద్యా ఇమా అక్ష స్తోహిర్యో రాజయ స్తాభిరేగ్ రుద్రోఽన్వా
యత్తోఽథ యా అక్ష న్నావ స్తాభిః పర్జన్యో యా¹కసినికా తయాది
త్యో య త్కృష్ణం తేనాగ్ని ర్యచ్ఛుక్లం తే నేద్యో² ధర యైసం వర్త
న్యా పృథి వ్యన్వాయత్తా శ్యా రుత్తరయా న్యాస్యాన్నం క్షీయతే య
ఏవం వేద. ౨. త దేవ శ్లోకోభవతి, అర్వాగ్బిల శ్చమస ఊర్ధ్వబు
ధ్న స్తస్మి న్యశో నిహితం విశ్వరూపమ్, తస్యాసత ఋషయః సప్తతీరే
వాగప్తమీ బ్రహ్మణా సంవిదానేతి అర్వాగ్బిల శ్చమస ఊర్ధ్వబుధ్న
ఇతీ దం తచ్చిర ఏవ హ్య ర్వాగ్బిల శ్చమస ఊర్ధ్వబుధ్న స్తస్మి
న్యశో నిహితం విశ్వరూప మితి ప్రాణావై³ యశో నిహితం
విశ్వరూపం ప్రాణా నేత దాహ తస్యా సతఋషయః సప్తతీర ఇతి
ప్రాణా వా ఋషయః ప్రాణానేత దాహ వా గప్తమీ బ్రహ్మణా
సంవిదానేతి వాగ్భ్యుప్తమీ బ్రహ్మణా సంవిదత్తే. ౩. ఇమా వేవ గౌ
తమభరద్వాజా వయమేవ గౌతమోఽయం భరద్వాజ ఇమా వేవ
విశ్వమిత్రజనుదగ్నీ అయమేవ విశ్వమిత్రోఽయం జనుదగ్నీ రిమా
వేవ వసిష్ఠకశ్యపా వయమేవ వసిష్ఠోఽయం కశ్యపో వాగే వాత్రి ర్వా
చాహ్యన్న మద్య తేఽత్తి ర్హవై నా సైత ద్య దత్తిరితి సర్వ స్యాత్తా
భవతి సర్వ మ స్యాన్నం భవతి యఏవం వేద.

తృతీయం బ్రహ్మణమ్.

ద్వే వావ బ్రహ్మణో రూపే మూర్తం చై వామూర్తం చ

మర్త్యం చామృతంచ స్థితంచ యచ్చ సచ్చ త్యచ్చ. ౧. త దేత స్మార్తం యదస్య ద్వాయో శ్చాస్తరితా వై ఎతన్నర్త్యమేత త్థిత మేత త్స త్తస్యై తస్య మూర్త స్యైతస్య మర్త్య స్యైతస్య స్థిత స్యైతస్య స త ఏష రసోయ ఏష తపతి సతో హ్యేష రసః. ౨. అథామూర్తం వాయు శ్చాస్తరితం వైత దమృత మేత ద్యదేతత్త్యై త్తస్యైత స్సా మూర్త స్యైతస్య మృత స్యైతస్య యత ఏతస్యత్య స్యైష రసోయ ఏష ఏత స్థి న్నణ్డలే పురుష స్త్యస్య హ్యేష రస ఇత్యధి దైవతమ్. ౩. అథాధ్యాత్మ మిద మేష మూర్తం య దన్యత్ప్రాణాచ్చ యశ్చాయ మస్తరాత్మన్నా కాశ ఏత న్నర్త్య మేత త్థిత మేత త్సత్తస్యైతస్యమూర్త స్యైతస్య మర్త్య స్యైతస్యతస్య స్థిత స్యైతస్యసతఏషరసో యచ్చ త్సుః సతో హ్యేష రసః. ౪. అథామూర్తం ప్రాణశ్చాయ శ్చాయ మస్త రాత్మ న్నా కాశ ఏత దమృతమేతద్య దేదత్త్యై త్తస్యై తస్య మూర్త స్యైతస్యమృత స్యైతస్య యత ఏతస్య త్యస్యైష రసో యోఽయం దక్షిణేక్షక పురుష స్త్యస్య హ్యేష రసః. ౫. తస్య వైతస్య పురు షస్య రూపం యథా¹మాహారజనువాసో యథాపాణ్డ్యావికం యథేంద్రి గోషో యథా²గ్న య్చిర్యథాపుణ్డరీకమ్, యథా స కృద్విద్యు త్తీగ్న కృద్విద్యు త్తేవహవా అస్య శ్రీర్భవతి యఏషం వేదాథాత ఆదేశో నేతినే తి, సహ్యేతస్మా దితి నే త్యస్య త్పర మస్త్యథనామధేయగ్ సత్యస్యసత్య మితి ప్రాణావై సత్యం తేషా మేష సత్యమ్. ౬.

చతురం బ్రాహ్మణమ్.

మైత్రేయీతి హేలూవా చ యాజ్ఞవల్క్య ఉద్యాన్యన్వా³ఽరేహ మస్తాత్ స్థానా దస్తిహస్త తేనయా కాత్యాయన్యా⁴స్తంకరవాణీతి. ౧. సాహోవాచ మైత్రేయీ, యన్నమథియంభగోః సర్వా పృథివీ వి త్తేవపూ ణ్డా స్యా త్కథం తేనామృతా స్యా మితి నేతి హేలూవాచ యాజ్ఞవ ల్కోయథై వోపకరణవతాం జీవితం తథైవ తేజీవితగ్ స్యా దమృ

తత్త్వస్య తు నాశాస్తి విత్తే నతి. ౨. సా హేహావాచ మైత్రేయీయో
 నాహం నామృతా స్యాం కి మహం తేన కుర్యాం యదేవ భగవాన్
 వేద తదేవ మేబ్రూహీతి. ౩. స హేహావాచ యాజ్ఞవల్క్యః ప్రియాబ
 తారేనః సతీ ప్రియం భాష స ఏ హ్యస్త్వ వ్యాఖ్యాస్యామి తే వ్యా
 చక్షాణస్యతు మే నిదిధ్యాస స్వేతి. ౪. స హేహావాచ నవా అరేవ
 త్యుః కామాయ పతిః ప్రియో భవ త్యాత్మనస్తు కామాయ పతిః
 ప్రియోభవతి, నవా అరేజాయాయైకామాయ జాయాప్రియా భవ
 త్యాత్మనస్తు కామాయ జాయా ప్రియా భవతి, నవా అరేఘత్రా
 ణాం కామాయపుత్రాః ప్రియా భవన్త్యాత్మనస్తు కామాయపుత్రాః
 ప్రియా భవన్తి, న వా అరేవి త్తస్యకామాయ విత్తం ప్రియం
 భవ త్యాత్మనస్తు కామాయ విత్తం ప్రియం భవతి, నవా అరే
 బ్రహ్మణః కామాయ బ్రహ్మ ప్రియం భవ త్యాత్మనస్తు కామాయ
 బ్రహ్మ ప్రియం భవతి, న వా అరేక్షత్రస్య కామాయ క్షత్రం
 ప్రియం భవ త్యాత్మనస్తు కామాయ క్షత్రం ప్రియం భవతి, న
 వా అరేలోకానాం కామాయ లోకాః ప్రియా భవన్త్యాత్మనస్తు కా
 మాయ లోకా ప్రియా భవన్తి, న వా అరే దేవానాం కామాయ
 దేవాః ప్రియా భవన్త్యాత్మనస్తు కామాయ దేవాః ప్రియా భవన్తి,
 న వా అరేభూతానాం కామాయ భూతాని ప్రియాణి భవన్త్యాత్మన
 స్తు కామాయభూతానిప్రియాణి భవన్తి, నవా అరేసర్వస్య కామాయ
 సర్వం ప్రియం భవ త్యాత్మనస్తు కామాయ సర్వం ప్రియం భవ త్యా
 త్తా వా అరే ద్రష్టవ్యః శ్రోతవ్యో మన్తవ్యో నిదిధ్యాసితవ్యో మైత్రే
 య్యాత్మనో వా అరేదర్శనేన శ్రవణేన మత్య విజ్ఞానే నేదగ్సర్వం
 విదితమ్. ౫. బ్రహ్మతం పరాదాద్యోఽన్య త్రాత్మనో బ్రహ్మ¹వేదక్ష
 త్రం తం పరా దాద్యోఽన్య త్రాత్మన హ క్షత్రం వేద లోకాస్తం పరా
 మర్యోఽన్యత్రాత్మనోలోకా స్వేద దేవా స్తం పరాదు ర్యోఽన్యత్రా
 త్మనో దేవా స్వేదభూతాని తంపరాదు ర్యోఽన్యత్రాత్మనో భూతాని

వేద సర్వస్తం పరా దాద్యోఽన్యతాత్తన సర్వం వే దేదం బ్రహ్మే
దం క్రత్ర మిమేలో కా ఇమే దేవా ఇమాని భూతా నీదగ్సర్వం య
దయ మాత్మా. ౬. స యథా దున్దుభే ర్హస్యమానస్య న బాహ్యః ఇ
ద్దైవా శక్నుయా ద్గ్రహణాయ దున్దుభేస్తు గ్రహణేన దున్దు భ్యాఘాత
స్య వా శబ్దో గృహీతః. ౭. స యథా శబ్దస్య ధాయమానస్య న బాహ్యః
ఇద్దైవా శక్నుయా ద్గ్రహణాయ శబ్దస్య తు గ్రహణేన శంఖద్ధస్యవా
శబ్దో గృహీతః. ౮. స యథా వీణాయే వాద్యమానా యేన బాహ్యం
ఛద్దైవా శక్నుయా ద్గ్రహణాయ వీణాయై తు గ్రహణేన వీణావాదస్య
వా శబ్దో గృహీతః. ౯. స యథా రైధాగ్నే రభ్యాహితా త్వృథ
గ్ధామా వినిశ్చర స్త్వేవం వా అరేస్య మహతో భూతస్య విశ్వసిత
మేత ద్యదృగ్వేదో యజుర్వేదః సామవే దోఽధర్వాణీరస ఇతిహసః
పురాణం విద్యా ఉపనిషదశ్లోకాః సూత్రా ఇన్ద్రువ్యాఖ్యానాని వ్యా
ఖ్యానా న్యసైవ వైతాని సర్వాణి నిశ్వసితాని. ౧౦. స యథా సర్వా
సా మపాగ్ సముద్రో ఏకాయన మేవగ్ సర్వేషాగ్ సృష్టానాం త్వ గేకా
యన మేవగ్ సర్వేషాగ్ రసానాం జిహ్వేకాయన మేవగ్ సర్వేషాగ్
గంధానాగ్ నాసి కైకాయన మేవగ్ సర్వేషాగ్ యాపాణాం చక్షు రేకా
యన మేవగ్ సర్వేషాగ్ శబ్దానాగ్ శ్రోత్ర మేకాయన మేవగ్ సర్వే
షాగ్ సజ్జల్పానాగ్ మన ఏకాయన మేవగ్ సర్వాసాగ్ విద్యానాగ్
హృదయ మేకాయన మేవగ్ సర్వేషాగ్ కర్కణాగ్ హస్తా వేకాయన మే
వగ్ సర్వేషా మానదానా ముపస్థ ఏకాయన మేవగ్ సర్వేషాగ్ విస
ర్గాణాగ్ పాయు లేకాయన మేవగ్ సర్వేషా మధ్వనాగ్ పాదావేకాయ
న మేవగ్ సర్వేషాగ్ వేదానాగ్ వాగేకాయనమ్. ౧౧. స యథా సైన్ధవఖ
ల్యఉదకేప్రాస్త ఉదక మేవానువీలీయే తన హస్తో ద్గ్రహణాయేవస్యాత్
యతో యత స్త్వాదదీతలవణ మేవైవం వా అర ఇదం మహద్భూత
నమస్త మపారం విజ్ఞానఘన ఏవ, ¹ ఏతేభ్యో భూతేభ్యః సముత్థాయ

తాన్యే వానువినశ్యతి న ప్రేత్య సంజ్ఞా స్తీత్యరే బ్రవీమితి మోహవా
చయాజ్ఞవల్క్యః. ౧౨. సా మోహవాచ మైత్రేయత్రైవ మా భగవా
నమూముహా న్నప్రేత్య సంజ్ఞా స్తీతిసమోహవాచ యాజ్ఞవల్క్యో నవా
అరేహం మోహం బ్రవీ వ్యలం వా అర ఇదం విజ్ఞానాయ. ౧౩. యత్ర
హి ద్వైత మివ భవతి త దితర ఇతరం పశ్యతి తదితర ఇతరం జిఘ్రతి
తదితర ఇతరగ్ శృణోతి తదితర ఇతరమభివదతి తదితర ఇతరం మను
తే తదితర ఇతరం విజానాతి యత్ర వాఅస్యసర్వమాత్మై వాభూ త్త
త్కేన కంజిఘ్రే త్త త్కేన కం పశ్యేత్త త్కేన కగ్ శృణుయా త్త
త్కేన క మభివదే త్త త్కేన కం మన్వీత తత్కేన కం విజానీయాత్,
యేనేదగ్ సర్వం విజానాతి తం కేన విజానీయాత్ విజ్ఞాతార మగ్
కేన విజానీయా దితి. ౧౪.

పంచమం బ్రాహ్మణమ్.

ఇయం పృథివీ సర్వేషాం భూతానాం మధ్వస్యై పృథివ్యై
సర్వాణి భూతాని మధు య శ్చాయ మస్యాం పృథివ్యాం తేజోమ
యోఽమృతమయః పురుషో య శ్చాయ మధ్యాత్మగ్ గౌరీ స్తేజోమ
యోఽమృతమయః పురుషోఽయ మేవ సయోఽయ మా త్తేద మమృత
మిదం బ్రహ్మేదగ్ సర్వమ్. ౧. ఇమా ఆప స్సర్వేషాం భూతానాం
మధ్యాసా మపాగ్ సర్వాణి భూతాని మధు య శ్చాయమాస్వపు
తేజోమ యోఽమృతమయః పురుషో య శ్చాయ మధ్యాత్మగ్ రేతస
స్తేజోమయోఽమృత మయః పురుషో ఽయ మేవ స యోఽయ మా
త్తేద మమృత మిదం బ్రహ్మేదగ్ సర్వమ్. ౨. అయ మగ్ని స్సర్వేషాం
భూతానాం మధ్వ స్యాగ్నేః సర్వాణి భూతాని మధు య శ్చాయ మ
స్త్రి న్నగ్నో తేజో మయోఽమృతమయః పురుషో య శ్చాయ మధ్యా
త్మం వాఙ్మయః స్తేజోమ యోఽమృతమయః పురుషో ఽయ మేవ స
యోఽయమాత్తేదమమృత మిదం బ్రహ్మేదగ్ సర్వం. ౩. అయాం వాయు

స్సర్వేషాంభూతానాం మధ్వస్య వాయోః సర్వాణి భూతాని మధు య
 శ్చాయమస్మిన్నాయా తేజోమయోఽమృతమయః పురుషో యశ్చాయ
 మధ్యాత్మంప్రాణ స్తేజోమయోఽమృతమయః పురుషోఽయ మేవ స
 యోఽయమాత్మేద మమృత మిదం బ్రహ్మేదగ్ సర్వమ్. ౪. ఆయ
 మాదిత్యస్సర్వేషాం భూతానాం మధ్వ స్యాదిత్యస్య సర్వాణి భూతాని
 మధు యశ్చాయ మస్మిన్నాదిత్యే తేజో మయోఽమృతమయః పురుషో
 య శ్చాయ మధ్యాత్మం చాక్షుష స్తేజోమయోఽమృతమయః పురు
 షోఽయ మేవ స యోఽయ మాత్మేద మమృత మిదం బ్రహ్మేదగ్ సర్వ
 మ్. ౫. ఇమా దిశ స్సర్వేషాం భూతానాం మధ్వసాం దిశాగ్ సర్వాణి
 భూతాని మధు యశ్చాయ మాసు దిక్షు తేజో మయో ఽమృతమయః
 పురుషో య శ్చాయ మధ్యాత్మగ్ శ్రౌతః ప్రాతిభ్రత స్తేజోమయోఽ
 మృతమయః పురుషోఽయ మేవ స యోఽయమాత్మేద మమృత మిదం
 బ్రహ్మేదగ్ సర్వమ్. ౬. అయం చంద్ర స్సర్వేషాం భూతానాం
 మధ్వస్య చంద్రస్య సర్వాణి భూతాని మధు యశ్చాయ మస్మిగ్
 శ్చంద్రే తేజోమయో ఽమృతమయః పురుషో యశ్చాయ మధ్యాత్మం
 మానస స్తేజోమయోఽమృతమయః పురుషోఽయ మేవ స యోఽయ
 మాత్మేద మమృత మిదం బ్రహ్మేదగ్ సర్వమ్. ౭. ఇయం విద్యుత్సర్వే
 షాం భూతానాం మధ్వస్యై¹విద్యుతే సర్వాణి భూతాని మధు యశ్చాయ
 య మన్యాం విద్యుతి తేజోమయోఽమృతమయః పురుషో యశ్చాయ
 మధ్యాత్మం తైజస స్తేజోమయోఽమృతమయః పురుషోఽయ మేవ స
 యోఽయ మాత్మేద మమృత మిదం బ్రహ్మేదగ్ సర్వమ్. ౮. అయగ్
 స్తనయిత్నుః సర్వేషాం భూతానాం మధ్వస్య స్తనయితో²సర్వాణి
 భూతాని మధు య శ్చాయ మస్మిగ్ స్తనయితో తేజోమయోఽమృత
 మయః పురుషో యశ్చాయ మధ్యాత్మగ్ శబ్ద సౌవర స్తేజోమయోఽ
 మృతమయః పురుషో ఽయ మేవ స యోఽయ మాత్మేద మమృత

మిదం బ్రహ్మేదగ్ సర్వమ్. ౯. అయ మాకాశ స్సర్వేషాం భూతానాం
 మధ్య స్వాకాశస్య సర్వాణి భూతాని మధు యశ్చాయ మస్మి న్నాకాశే
 తేజోమయోఽమృతమయః పురుషో యశ్చాయ మధ్యాత్మగ్ హృద్యా
 కాశ స్తేజోమయోఽమృతమయః పురుషోఽయ మేవ స యోఽయమా
 త్తేదమమృతమిదం బ్రహ్మేదగ్ సర్వమ్. ౧౦. అయం ధర్మ స్సర్వేషాం
 భూతానాం మధ్యస్య ధర్మస్య సర్వాణి భూతాని మధు యశ్చాయ మస్మిన్
 ధర్మే తేజోమయోఽమృతమయః పురుషో యశ్చాయ మధ్యాత్మం ధర్మ
 స్తేజోమయోఽమృతమయః పురుషోఽయ మేవ స యోఽయమా త్తేద మ
 మృతమిదం బ్రహ్మేదగ్ సర్వమ్. ౧౧. ఇదగ్ సత్యగ్ సర్వేషాం భూతానాం
 మధ్యస్య సత్యస్య సర్వాణి భూతాని మధు యశ్చాయ మస్మి స్సత్యే తేజో
 మయోఽమృతమయః పురుషో యశ్చాయ మధ్యాత్మగ్ సత్య స్తేజోమ
 యోఽమృతమయః పురుషోఽయ మేవ స యోఽయమా త్తేదమమృత
 మిదం బ్రహ్మేదగ్ సర్వమ్. ౧౨. ఇదం మానుషగ్ సర్వేషాం భూతా
 నాం మధ్యస్య మానుషస్య సర్వాణి భూతాని మధు యశ్చాయ మస్మి
 న్మానుషే తేజోమయోఽమృతమయః పురుషో యశ్చాయ మధ్యాత్మం
 మానుష స్తేజోమయోఽమృతమయః పురుషోఽయ మేవ స యోఽ
 యమా త్తేద మమృత మిదం బ్రహ్మేదగ్ సర్వమ్. ౧౩. అయ మా
 త్తా సర్వేషాం భూతానాం మధ్య స్వాత్మనః సర్వాణి భూతాని మధు
 యశ్చాయ మస్మిన్నాత్మని తేజోమయోఽమృతమయః పురుషో య
 శ్చాయ మాత్తా తేజోమయోఽమృతమయః పురుషోఽయ మేవ
 స యోఽయమా త్తేద మమృత మిదం బ్రహ్మేదగ్ సర్వమ్. ౧౪.
 స వా అయ మాత్తా సర్వేషాం భూతానా మధిపతి స్సర్వేషాం భూ
 తానాగ్ రాజా త ద్యథా రథనాభాచ రథనేమాచారాః సర్వే సమర్పి
 తా ఏవ మేవాస్మి న్నాత్మని సర్వే ప్రాణా స్సర్వే లోకా స్సర్వే దేవా
 స్సర్వాణి భూతాని సర్వ ఏత ఆత్మాన స్సమర్పితాః. ౧౫. ఇదం వై
 త స్తద్గుదధ్యజ్ఞాధర్వణోఽశ్వీభ్యామువాచ త దేత దృషిః పశ్యన్నహో

చత్, తద్వాచనరా సనయేదగ్ స ఉగ్ర మావిష్కృణోమి తస్యతు
 ర్న పృష్టిమ్, దధ్యత్ హ య త్సద్భావధ ర్వణో వా మశ్వస్య శీర్షా
 ప్రయదీ మువా చేతి. ౧౬. ఇదం వై తత్సద్భు దధ్య జ్ఞాధర్వణోఽశ్వీ
 భ్యా మువాచ త దేత దృషిః పశ్య స్సవోచత్ ఆధర్వణా యాశ్వినౌ
 దధీ చే శ్వ్యగ్శిరః ప్రత్యైరయతమ్, స వాం మధు ప్రవోచ దృతా
 యక త్యాప్తోమ్ య ద్ద్రావపి కక్ష్యం వా పితి. ౧౭. ఇదం వై తత్సద్భు
 దధ్య జ్ఞాధర్వణోఽశ్వీభ్యా మువాచ త దేత దృషిః పశ్య స్సవోచత్
 పురశ్చక్రేదివదః పుర శ్చక్రే చతుష్పదః, పురః స షక్షీ భూత్వా పురః
 పురుషఽవిశే దితి సవా అయం పురుషః సర్వాసు పూర్షు పురిశయో
 నై నేనకించ నానావృతం నై నేనకించ నాస.వృతమ్. ౧౮. ఇదం వై
 తత్సద్భు దధ్య జ్ఞాధర్వణోఽశ్వీభ్యా మువాచ తదేతదృషిః పశ్య స్సవో
 చత్ రూపగ్ రూపం ప్రతిరూపో బభూవ త దస్య రూపం ప్రతిచక్ష
 ణాయ, ఇన్తో మాయాభిః పురుగుప ఈయతే యుక్తా హ్యస్య హర
 యః శతాద శేతి అయం వై హరయోఽయం వై దశచ సహస్రాణి
 బహూని చా నంతాని చ త దేత దృష్టిహృహర్వ మనవర మనంతర మ
 బాహ్య మయ మాత్తా బ్రహ్మ సర్వానుభూ రిత్యనుశాసనమ్. ౧౯.

షష్ఠం బ్రాహ్మణమ్.

అథ వగ్శిః పౌతిమాష్యో గౌపవనా ద్గౌపవనః పౌతిమాష్యా
 త్పౌతిమాష్యోగౌపవనా ద్గౌపవనఃకౌశికా త్కౌశికఃకౌణ్డిన్యాత్కౌణ్డిన్యః
 శాండిల్యా చ్ఛాండిల్యః కౌశికాచ్చ గౌతమాచ్చ గౌతమః. ౧. ఆగ్ని వే
 శ్యా దాగ్ని వేశ్యః శాండిల్యా చ్ఛానభిష్టుతా చ్ఛానభిష్టుత ఆనభిష్టు
 తా దానభిష్టుత ఆనభిష్టుతా దానభిష్టుతో గౌతమా ద్గౌతమః
 సైతివప్రాచీన యోగ్యాభ్యాగ్ సైతివప్రాచీన యోగ్యా పారాశర్యా
 త్పారాశర్యో భారద్వాజా ద్భారద్వాజో భారద్వాజాచ్చ గౌత

మాచ్చ గాతమో భారద్వాజా ద్భారద్వాజః పారాశర్యా త్పారాశ
ర్యో బైజవాపాయనా ద్భైజవాపాయనః కాశికాయనేః కాశికాయ
నిః. ౨. ఘృతకాశికా ఘృతకాశికః పారాశర్యాయణా త్పారాశర్య
యణః పారాశర్యా త్పారాశర్యో జాతుకర్ణ్యాజ్జాతుకర్ణ్య ఆసురా
యణా చ్చ యాస్కా చ్చ సురాయణ స్త్రైవణే స్త్రైవణే రాపజన్ధనే
రాపజన్ధని రాసురే రాసురి ర్భారద్వాజా ద్భారద్వాజ ఆత్రేయా దా
త్రేయో¹ మాణ్డే ర్మాణ్డి ర్గాతమా గ్గాతమో గ్గాతమో
వాత్సాన్య ద్వాత్స్యః శాణ్డిల్యా చ్చాణ్డిల్యః కైశోర్యా త్కాప్యా
త్కైశోర్యః కాప్యః కుమారహరితా త్కుమారహరితో గాలవా
ద్దాలవో విదర్భీకాణ్డిన్యా ద్విదర్భీకాణ్డిన్యో వత్సనపాతో బాభ్రీ వా
ద్వత్సనపాద్బాభ్రీహః పథ స్సాభరా త్స్థాస్సాభరో²యాస్యా దాజ్ఞీ
రసాదయాస్య ఆజ్ఞీరస ఆభూతే స్త్వాస్త్వా³ దాభూతీ స్త్వాస్త్వా⁴ విశ్వరూ
పా త్త్వాస్త్వా⁵ద్విశ్వరూప స్త్వాస్త్వా⁶ద్విభ్యా మశ్వినాదధీచ ఆధర్వణా
ద్దధ్యజ్ఞాధర్వణో⁷ధర్వణో⁸ దైవా దధ ర్వాదైవో మృత్యోః ప్రాధ్వగ్
సనాన్తృత్యుః ప్రాధ్వగ్సనః ప్రధ్వగ్సనాత్ప్రధ్వగ్సన ఏకఋషే రేక
ఋషి ర్విప్రచిత్తే ర్విప్రచిత్తి ర్వ్యష్టేర్వ్యష్టి స్సనారోః సనారు స్సనా
తనా త్సనాతన స్సనకా త్సనకః పరమేష్ఠినః సరమేష్ఠీ బ్రహ్మణో బ్రహ్మ
స్వయమ్భు బ్రహ్మణే నమః. ౬.

ఇతి బృహదారణ్యకే - చతుర్థో⁹ధ్యాయ స్సమాప్తః.

హరిః ఓం తత్సత్.

పశ్చిమాధ్యాయే - ప్రథమం బ్రహ్మణమ్.

హరిః ఓమ్. జనకో హ వై దేహో బహుదక్షిణేన యజ్ఞే నేజే
తత్ర హ కరుపాశ్చాలానాం బ్రాహ్మణా అభిసమేతా బభూవు స్తస్యహజ

నకస్య వై దేహస్య విజిజ్ఞాసా బభూవ 'కస్స్విదేహం బ్రాహ్మణానా మనూ
 చానతమ?' ఇతి సహ గవాగ్ సహస్ర మవరురోధ దశదశపాదా ఏకైక
 స్వాః శృంగయో రాబధ్ధా బభూవుః. ౧. తా న్తోవాచ బ్రాహ్మణా భగవంతో!
 యోవో బ్రహ్మిణః స్స ఏతా గా ఉదడతా మితి తేహ బ్రాహ్మణా నదధృషు
 రథ హ యాజ్ఞవల్క్యః స్వమేవ బ్రహ్మచారిణ మువా చైతా స్సోమ్యో
 దజ సామశ్ర వాక ఇతి తా హేహదాచకార తేహ బ్రాహ్మణా శ్చుక్రుధుః
 కథం నో బ్రహ్మిణో బ్రవీతేత్యథ హ జనకస్య వై దేహస్య హేహతాశ్వ
 లోబభూవ స హౌనం పప్రచ్ఛ త్వంనుఖలు నోయాజ్ఞవల్క్య బ్రహ్మిణో
 సీక ఇతి స హేహవాచ నమో వయం బ్రహ్మిష్ఠాయ కుర్వోగోకామా ఏవ
 వయగ్ స్త ఇతి తిగ్హ తతపవ ప్రప్తు దధ్రే హేహతాశ్వలః. ౩. యాజ్ఞ
 వల్క్యేతి హేహవాచయ దిదగ్ సర్వమృత్యు నా చ్చగ్ సర్వం మృత్యునా
 భిషన్నం కేన యజమానో షృణోరాప్తి మతి మ చ్యత ఇతి హేహత్ర ర్వి
 జాగ్ని నా వాచా వాగైవ యజ్ఞస్య హేహతా తద్యేయం వా క్సోఽయ
 మగ్ని స్స హేహతా స ముక్తి స్సాతిముక్తిః. ౪. యాజ్ఞవల్క్యేతి
 హేహవాచ య దిదగ్ సర్వ మహేహరాత్రాభ్యామా చ్చగ్ సర్వ పహో
 రాత్రాభ్యా మభిషన్నం కేన యజమానోఽహేహరాత్ర యోరాప్తి మతిము
 చ్యత ఇత్యధ్వర్ణుణ ర్విజా చక్షుషాఽఽదిత్యేన చక్షుర్వై యజ్ఞ స్వా
 ధ్వర్యు స్తద్య దిదం చక్షు స్సోఽసా వాదిత్యః సోఽధ్వర్యు స్సముక్తిస్సా
 తిముక్తిః. ౫. యాజ్ఞవల్క్యేతి హేహవాచ య దిదగ్ సర్వ పూర్వ
 పక్షాపరపక్షాభ్యా మాచ్చగ్ సర్వం పూర్వపక్షాపరపక్షాభ్యా మభిషన్నం
 కేన యజమానః పూర్వపక్షాపరపక్షయో రాప్తి మతి ముచ్యత ఇత్యు
 ద్ధాత్ర ర్విజా వాయునా ప్రాణేన ప్రాణో వై యజ్ఞస్థోద్ధాతాత ద్యోఽ
 యం ప్రాణ స్స వాయు స్స ఉద్ధాతా స ముక్తి స్సాతిముక్తిః. ౬. యా
 జ్ఞవల్క్యేతి హేహవాచ య దిద మ చ్చరిక్ష మనారమ్భణ మివ కేనా
 క్రమేణ యజమానః స్వర్గం లోక మాక్రమత ఇతి బ్రహ్మణ ర్విజా
 మనసా చంద్రేణ మనో వై యజ్ఞస్య బ్రహ్మ త ద్య దిదం మన స్సోఽసా

చద్వి సస్ బ్రహ్మ స ముక్తి స్సాతి ముక్తి రిత్యతిమోక్షా అథ సమ్మదః.
 ౪. యాజ్ఞవల్క్యేతి హేలూవాచ కతిభి రయ మద్యద్విర్భవోతాఽస్మి
 న్యజ్ఞ కరిష్యతీతి తిస్సభి రితి కతమా స్తాస్మి ప్ర ఇతి పురోనువాక్యాచ
 యాజ్ఞాచ శస్త్రైవచ తృతీయా కిం తాభి ర్జయతీతి యత్కించేదస్తాణ
 భృ దితి. ౨. యాజ్ఞవల్క్యేతి హేలూవాచ క త్యయ మద్యాధ్వర్య రస్మి
 న్యజ్ఞ ఆహుతీ ర్హోవ్యతీతి తిస్ర ఇతి కతమా స్తా స్మిప్ర ఇతి యా హు
 తా ఉజ్వలంతి యా హుతా అతినేదంతే యా హుతా అధిశేర తే కిన్తా
 భిర్జయతీతి యా హుతా ఉజ్వలంతి దేవలోక మేవ తాభి ర్జయతి
 దీప్యత ఇవ హి దేవలోకో యా హుతా అతి నేదంతే పితృలోకమే
 వతాభి ర్జయ త్యతీవ హి పితృలోకో యా హుతా అధిశేర తే మను
 వ్యలోక మేవ తాభి ర్జయ త్యథ ఇవ హి మనుష్యలోకః. ౩. యాజ్ఞవ
 ల్క్యేతిహేలూవాచ కతిభి రయ మద్య బ్రహ్మ యజ్ఞం దక్షిణతో దేవ
 తాభి ర్గోపాయతీ త్యేకయేతి కతమా సైకేతి మన ఏవే త్యనంతం వైమ
 నోఽనంతా విశ్వే దేవా అనంతమేవ స తేనలోకం జయతి. ౪. యాజ్ఞవ
 ల్క్యేతిహేలూవాచ క త్యయ మ ద్యోద్ధాతాఽ స్మిన్యజ్ఞే స్తోత్రియా
 స్తోవ్య తీతి తిప్ర ఇతి కతమా స్తా స్మిప్ర ఇతి పురోనువాక్యాచ యా
 జ్ఞా చ శస్త్రైవ చ తృతీయా కతమా స్తా యా అధ్యాత్మ మితి ప్రాణ
 ఏవ పురోనువాక్యాఽపానో యాజ్ఞా వ్యాన శ్శస్యా కిం తాభి ర్జయతీ
 తిపృథివీ లోక మేవ పురోనువాక్యయా జయ త్యస్తోక్షలోకంయూ
 జ్యయా ద్యులోకగ శస్యయాతితో హేలూవాతాఽఽశ్వః ఉపర రామ.

ద్వితీయం బ్రాహ్మణమ్.

అథ హైనం జారత్కారవ ఆర్తభాగః పత్రచ్చ యాజ్ఞవల్క్యే
 తిహేలూవాచ కతి గ్రహః క త్యతిగ్రహ ఇతి, అష్టో గ్రహ అష్టావతి
 గ్రహ ఇతి యవతేఽషాగ్రహ అష్టో వతిగ్రహః కతమే త ఇతి. ౧.
 ప్రాణో వై గ్రహ స్సంపానే నాతిగ్రాహేణ గృహీ తోఽపానేన హిగ
 ధాః జస్తుతి. ౨. వాగ్వై గ్రహః స నామ్నాతిగ్రాహేణ గృహీతో

వాచా హి నామా నృభివదతి. ౩. జిహ్వ వై గ్రహః స రసేనాతిగ్రాహేణ గృహీతో జిహ్వయా హి రసా న్విజానాతి. ౪. చక్షు రైస్ గ్రహః సరూపేణాతి గ్రాహేణ గృహీత శ్చక్షుషా హి రూపాణి పశ్యతి. ౫. శ్రోత్రం వై గ్రహ స్స శబ్దే నాతిగ్రాహేణ గృహీతః శ్రోత్రేణ హి శబ్దాన్ శృణోతి. ౬. మనో వై గ్రహ స్స కామే నాతిగ్రాహేణ గృహీతో మనసా హి కామాన్ కామయతే. ౭. హస్తా వై గ్రహ స్స కర్షణాతిగ్రాహేణ గృహీతో హస్తాభ్యా గృహీత కర్షకరోతి. ౮. త్వన్వై గ్రహః స స్పర్శే నాతిగ్రాహేణ గృహీత స్త్వచాహి స్పర్శాన్ స్వదయత ఇత్యేతేషాం గ్రహ అష్టా వతి గ్రహః. ౯. యా జ్ఞవల్క్యేతి హోవాచ యదిదగ్ సర్వం మృత్యో రన్నం కాస్వి త్సాదేవతా యస్య మృత్యు రన్న మి త్యగ్నిరైవ మృత్యుః సోఽపా మన్న మప పున ర్భృ త్యుంజయతి. ౧౦. యాజ్ఞవల్క్యేతి హోవాచ యత్రాయం పురుషో మ్రియత ఉదన్తా త్ప్రిణాః క్రామన్త్యా హోవా నేతి నేతి హోవాచ యాజ్ఞవల్క్యోఽత్రైవ సమవసీయన్తే స ఉ చ్ఛ్వయ త్యాధ్ధాయ త్యాధ్ధాతో మృత శ్చేతే. ౧౧. యాజ్ఞవల్క్యేతి హోవాచ యత్రాయం పురుషో మ్రియతే కి ¹మేనం నజహాతీతి నా మేత్యనన్తం హ వై నామా నన్తా విశ్వే దేవా అనన్తమేవ స తేనలోకం జయతి. ౧౨. యాజ్ఞవల్క్యేతి హోవాచ యత్రాస్య పురుషస్య మృత స్యాగ్నింవా గమ్యేతి వాతం ప్రాణ శ్చిక్షు రాదిత్యం మన శ్చంద్రం దిశ శ్రోత్రం పృథివీగళరీర మాకాశ మాత్మేషధీ న్లోమాని వన స్పతీన్ కేశా అపు లోహితం చరేతశ్చ నిధీయతే క్షాయం తదా పురుషో భవతీ త్యాహ రసోమ్య హస్త మార్తభాగా వామేవై తస్య వేదిష్యావో న నావేత త్సజన ఇతి తౌ హోత్క్రమ్య మన్త్రీయాభ్యుక్రాతే తౌహ యదూచతుః కర్త హౌవ తదూచతు రథ ముత్పిశశగ్

1. మేనం జహాతీతి.

సతుః కర్తవ్యైవ త త్ప్రకళగ్ సతుః పుణ్యో వై పుణ్యేన కర్తవ్య
భవతి పాపః పాపేనేతి తతో హ జారత్కారవ ఆర్తభాగ ఉపరరామ.

తృతీయం బ్రాహ్మణమ్.

అథ హైనం భుజ్యర్హాహ్యయనిః పప్రచ్చ యాజ్ఞవల్క్యేతి
హోవాచ, మద్రేషు చర కాః పర్యవ్రజామతే పతజ్జలస్య కాప్యస్య గృ
హా నైమ త న్యాసీ ద్దుహితా గంధర్వగృహీతా త మపుచ్ఛామకోఽ
సీతిసోఽబ్రవీ త్సుధన్వాఽఽజ్గిరస ఇతి తం యదా లోకానా మస్తాన పృ
చ్ఛా మాదైవ మబ్రామ క్వపారిక్షితా అభవ నితి క్వపారిక్షితా
అభవ న్న త్వా పృచ్ఛామి యాజ్ఞవల్క్య క్వపారిక్షితా అభవ నితి.
౧. సహోవాచోవాచ వై సోగచ్ఛ నైవతే త ద్య త్రాశ్వమేధయాజి
నో గచ్ఛస్తీతి క్వ స్వశ్వ మేధయాజినో గచ్ఛంతీతి ద్వాత్రిగ్శతం వై
దేవరథావ్యాస్యయం లోక స్తగ్ సమస్తం పృథివీ ద్వి స్తావ త్ప్రే
తి తాగ్సమస్తం పృథివీ ద్వి స్తావ త్సముద్రః పర్యేతి తద్వావతీ త్సు
రస్య ధారా యావ ద్వా మక్షికాయాః పత్ర స్తావానస్తరే శాకాశ
స్తానిద్ర స్సుపర్ణో భూత్వా వాయవే ప్రాయచ్ఛ త్తా న్వాయు రాత్త
ని ధిత్వా త త్రాగమ య ద్య త్రాశ్వమేధయా జినో భవ నిత్యేవ
మివ వైస వాయుమేవ ప్రశశగ్ సతస్తా ద్వాయు రేవ వ్యష్టిర్వాయు
స్సమష్టిరప పున ర్మృత్యుం జయతి య ఏవం వేద తతోహ భుజ్యర్హా
హ్యయనిరుపరరామ.

చతుర్థం బ్రాహ్మణమ్.

అథ హైన ముషస్త శ్చాక్రయణః పప్రచ్చ యాజ్ఞవల్క్యేతి
హోవాచ య త్సాక్షాదపరోక్షా ద్భిహ్మాయ ఆత్మా సర్వాస్తర స్సం
మే వ్యాచక్ష్యేత్యేష త ఆత్మా సర్వాస్తరః కతమో యాజ్ఞవల్క్య
సర్వాస్తరో యః ప్రాణేన ప్రాణితి స త ఆత్మాసర్వాస్తరో యోపానేనా
పా నితి సత ఆత్మా సర్వాస్తరో యోవ్యానేన వ్యానితి స త ఆత్మా
సర్వాస్తరో య ఉదానే నోదానితి స త ఆత్మా సర్వాస్తర ఏష త

ఆత్మా సర్వాస్తరః. ౧. సహోవా చోషస్త ఇచ్చా క్రాయణో యథావి
బ్రూయా దసా గౌ రసా వశ్య ఇత్యేవ మే వైత ద్వ్యపదిష్టం భవతి
య దేవ సాక్షా దసరోక్షా ద్భిష్టా య ఆత్మా సర్వాస్తర స్తం మే
వ్యాచ క్షే త్యేష త ఆత్మా సర్వాస్తరః కతమో యాజ్ఞవల్క్య సర్వా
స్తరః, న దృష్టే ర్ద్రిష్టారం పశ్యే ర్న శ్రుతేః శ్రోతారగ్శృణుయా
న్నమతే ర్ననారం మనీషా న విజ్ఞాతే ర్విజ్ఞాతారం విజానీయాః, ఏష
త ఆత్మా సర్వాస్తరోఽతోఽన్యదార్తం తతో హేమాషస్త ఇచ్చా
యణ ఉపర రామ.

పశ్చమం బ్రాహ్మణమ్.

అథ హైనం కహూళః కాపీతకేయః పప్రచ్చ యాజ్ఞవల్క్యే
తిహేవావాచ యదేవ సాక్షా దసరోక్షా ద్భిష్టా య ఆత్మా సర్వాస్తర
స్తం మే వ్యాచక్షే త్యేష త ఆత్మా సర్వాస్తరః, కతమో యాజ్ఞవ
ల్క్య సర్వాస్తరో యోఽశనాయా పిపాసే శోకం మోహం జరాం
మృత్యు మత్యేతి, ఏతం వై త మాత్మానం విదిత్వా బ్రాహ్మణాః పుత్రై
షణా యాశ్చ విత్తైషణా యా శ్చ లోకై షణా యాశ్చ వృత్థాయ,
అథ భిక్షాచర్యం చరన్తి యా హ్యేవ పుత్రైషణా సా విత్తైషణా
యావిత్తైషణా సా లోకైషణో భే హ్యేతే ఏషణే ఏవభవతః, తస్మా
ద్బ్రాహ్మణః పాణ్డిత్యం నిర్విద్య బాల్యేన తిష్ఠాసేత్ బాల్యంచ పాం
డిత్యం చ నిర్విద్యాథ ముని రమానంచ మానంచ నిర్విద్యాథ బ్రాహ్మ
ణః స బ్రాహ్మణః కేనస్యా ద్యేనస్యా త్రేనేదృశ ఏవాతోఽన్యదార్తం
తతోహ కహూళః కాపీతకేయ ఉపర రామ.

షష్ఠం బ్రాహ్మణమ్.

అథ హైనం గార్గీ వాచక్ష్మవీ పప్రచ్చ యాజ్ఞవల్క్యేతి హేవా
వాచ యదిదగ్ సర్వ మప్స్వీతంచ ప్రోతంచ కస్తి న్ను ఖి ల్వాప ఓ
తాశ్చ ప్రోతా శ్చేతి, వాయా గార్గీతి కస్తి న్ను ఖిలు వాయు రోతశ్చ
ప్రోతశ్చేత్సరిక్ష లోకేషు గార్గీతి కస్తి న్ను ఖి ల్వస్తరిక్ష లోకా ఓతాశ్చ

ప్రోతాశ్చేతి గంధర్వలోకేషు గార్గీతి కస్తిన్ను ఖలు గంధర్వలోకా
 ఓతాశ్చ ప్రోతా శ్చే త్యాదిత్యలోకేషు గార్గీతి కస్తిన్ను ఖ ల్వాదిత్య
 లోకా ఓతాశ్చ ప్రోతాశ్చేతి చంద్రలోకేషు గార్గీతి కస్తిన్ను ఖలు చంద్ర
 లోకా ఓతాశ్చ ప్రోతాశ్చేతి నక్షత్రలోకేషు గార్గీతి కస్తిన్ను ఖలు నక్ష
 త్రలోకా ఓతాశ్చ ప్రోతాశ్చేతి దేవలోకేషు గార్గీతి కస్తిన్ను ఖలు దేవ
 లోకా ఓతాశ్చ ప్రోతాశ్చే తీంద్రలోకేషు గార్గీతి కస్తిన్ను ఖల్వింద్ర
 లోకా ఓతాశ్చ ప్రోతాశ్చేతి ప్రజాపతి లోకేషు గార్గీతి కస్తిన్ను ఖలు
 ప్రజాపతి లోకా ఓతాశ్చ ప్రోతా శ్చేతి బ్రహ్మలోకేషు గార్గీతి కస్తిన్ను
 ఖలు బ్రహ్మలోకా ఓతాశ్చ ప్రోతా శ్చేతి సమేహావాచ గార్గి మాతి
 ప్రాక్షీర్ణాతే మూర్ధా వ్యసప్త దనతిప్రశ్నాం నై దేవతా మతిపుచ్చసి
 గార్గి మాతిప్రాక్షీ రతి తతోహ గార్గీ వాచక్ష వ్యవరరామ.

సప్తమం బ్రాహ్మణమ్.

అథ హైన ముద్దాలక ఆరుణిః పప్రచ్ఛయాజ్ఞవల్క్యేతి హేహ
 వాచ మద్రే వ్యవసామ పతంజలస్య కాప్యస్య గృహేషు యజ్ఞమధీ
 యానా స్త స్యాసీ ద్భార్యాగంధర్వగృహీతా త మవృచ్ఛానుకోఽసీతి
 సోఽబ్రవీత్ కబంధ ఆధర్వణ ఇతి సోఽబ్రవీ త్పుతంజలం కాప్యం యాజ్ఞ
 కాగ్శ్చ వేథ ను త్వం కాప్య త త్సుత్రం యేనాయంచ లోకః పర
 శ్చ లోకః సర్వాణిచ భూతాని సందృభాని భవంతీతి సోఽబ్రవీ త్పుతం
 జలః కాప్యో నాహం త ద్భగవ న్వేదేతి, సోఽబ్రవీ త్పుతంజల జ్ఞా
 ప్యం యాజ్ఞికాగ్శ్చ వేథనుత్వం కాప్య త మంతర్యామిణం య ఇనుష్ఠు
 లోకం పరంచ లోకగ్ సర్వాణిచ భూతాని యోఽంతరో యమయతీతి
 సోఽబ్రవీ త్పుతంజలః కాప్యో నాహం తం భగవ న్వేదేతి సోఽబ్రవీ
 త్పుతంజలం కాప్యం యాజ్ఞికాగ్శ్చ యో వైత త్కాప్య సూత్రం
 విద్యా త్తంచాంతర్యామిణ మితి స బ్రహ్మవి త్సలోకవి త్సదేవవి త్సవేద
 వి త్సభూతవి త్సఆత్మవి త్ససర్వవిదితి తేభ్యోఽబ్రవీ త్తదహం వేద తచ్ఛే
 త్త్వం యాజ్ఞవల్క్య సూత్ర మవిద్వాగ్ స్తం చాంతర్యామిణం బ్రహ్మ

గవీ రుదజనే మూర్ధా తే విపటేష్య తీతి వేద వా అహం గాతమ తత్సా
 త్రం తం చాస్త్రామిణ మితి యోవా ఇదం కశ్చి ద్భూయా ద్వేద
 వేదేతి యథా వేథ తదా బ్రూహీతి. ౧. స హూవాచ వాయు రై
 గాతమత త్సూత్రం వాయునా వై గాతమ సూత్రేణాయ ఇచ్చ లోకఃప
 రశ్చలోకఃసర్వాణిచ భూతాని సందృభాని భవంతి తస్మాద్వైగాతమ పు
 రుషం ప్రేత మాహు ర్యస్రగ్ సిష తాస్యాజ్ఞా నీతి వాయునా హి గాత
 మసూత్రేణ సందృభాని భవంతీ త్యేవమే వైత ద్యాజ్ఞవల్క్యస్త్రామి
 ణం బ్రూహీతి. ౨. యః పృథివ్యాం తిష్ఠన్ పృథివ్యా అస్తరో యం
 పృథివీ న వేద యస్య పృథీవీ శరీరం యః పృథివీ మస్తరో య
 మయత్యేష త ఆత్మాస్త్రామ్యమృతః. ౩. యోఽఘ్నితిష్ఠన్ నదోభ్య
 ఽస్తరో యమాపో న విదు ర్యస్యాప శ్శరీరం యోఽపా మస్తరో య
 మయ త్యేష త ఆత్మాస్త్రామ్యమృతః. ౪. యోఽగ్నై తిష్ఠన్
 గ్నై రంతరో య మగ్ని ర్నవేద య స్యాగ్ని శ్శరీరం యోఽగ్నిమస్త
 రోయ మయ త్యేష త ఆత్మాస్త్రామ్యమృతః. ౫. యోఽస్తరిక్షే
 తిష్ఠన్స్తరిక్షా దస్తరో య మస్తరిక్షం నవేద యస్యాస్తరిక్షగ్ శరీరం
 యోఽస్తరిక్ష మస్తరో య మయ త్యేష త ఆత్మాస్త్రామ్యమృ
 తః. ౬. యో వాయూ తిష్ఠన్ వాయో రంతరో యం వాయు ర్న వేద
 యస్య వాయు శ్శరీరం యో వాయు మంతరో య మయ త్యేషత
 ఆత్మాస్త్రామ్యమృతః. ౭. యోదివి తిష్ఠన్ దివోఽస్తరో యం ద్వా
 ర్న వేద యస్య ద్వా శ్శరీరం యో దివ మస్తరో య మయత్యేష త
 ఆత్మాస్త్రామ్యమృతః. ౮. య ఆదిత్యే తిష్ఠన్ నాదిత్యా దస్తరో
 య మాదిత్యో న వేద య స్యాదిత్య శ్శరీరం య ఆదిత్య మంతరో
 య మయ త్యేష త ఆత్మాస్త్రామ్యమృతః. ౯. యో దిక్షు తిష్ఠ
 న్దిగ్భ్యోఽస్తరో యందిశో న విదు ర్యస్య దిశ శ్శరీరం యో దిశోఽస్త
 రోయ మయ త్యేష త ఆత్మాస్త్రామ్యమృతః. ౧౦. య శ్చంద్రితా
 కే తిష్ఠన్ శ్చంద్రితారకా దంతరో యం చంద్రతారకం న వేద

యస్య చంద్రతారక శరీరం య శ్చంద్రతారక మంతరోయ మయ
 త్యేష త ఆత్మాస్తర్యా మ్యమృతః. ౧౧. య అకాశే తిష్ఠ న్నాకాశా
 దంతరో య మాకాశో న వేద య స్వాకాశ శ్శరీరం య ఆకాశ
 మంతరోయ మయ త్యేష త ఆత్మా స్తర్యా మ్యమృతః. ౧౨. యస్త
 మసి తిష్ఠగ్ స్తమసాంతరో యంతమో న వేద యస్య తమశ్శరీరం య
 స్తమోస్తరో య మయత్యేష త ఆత్మాస్తర్యామ్యమృతః. ౧౩. య
 స్తేజసి తిష్ఠగ్ స్తేజసాస్తతరోఽయంతేజో న వేద యస్య తేజశ్శరీ
 రం య స్తేజోగ్స్తతరో యమయత్యేష త ఆత్మాంతర్యా మ్యమృత
 ఇ త్యధిదైవత మాథాధిభూతమ్. ౧౪. య స్సర్వేషు భూ
 తేషు తిష్ఠగ్ సర్వేభ్యో భూతేభ్యోంతరో యగ్ సర్వాణి భూతాని న
 విదు ర్యస్య సర్వాణి భూతాని శరీరం యస్సర్వాణి భూతా న్యంతరో
 య మయ త్యేష త ఆత్మాస్తర్యా మ్యమృత ఇ త్యధిభూత మథాధ్యా
 త్మమ్. ౧౫. యః ప్రాణే తిష్ఠగ్ ప్రాణా దంతరో యం ప్రాణో న వేద
 యస్య ప్రాణశ్శరీరం యః ప్రాణ మస్తరోఽయ మయ త్యేష ఆత్మాస్త
 ర్యా మ్యమృతః. ౧౬. యో వాచి తిష్ఠగ్ న్వాచోంతరో యం వా
 చ్చ వేద యస్య వా శ్శరీరం యో వాచ మంతరో య మయ త్యేష త
 ఆత్మాస్తర్యా మ్యమృతః. ౧౭. య శ్చక్షుషి తిష్ఠగ్ శ్చక్షుషోంతరో
 యం చక్షు ర్నవేద యస్య చక్షు శ్శరీరం యశ్చక్షు రంతరోఽ
 యమయ త్యేషం త ఆత్మాస్తర్యా మ్యమృతః. ౧౮. యశ్శ్రో
 త్రే తిష్ఠగ్ శ్రోత్రా దంతరో యగ్ శ్రోత్రం న వేద యస్య శ్రోత్రగ్
 శరీరం యశ్శ్రోత్ర మంతరో య మయ త్యేష త ఆత్మాస్తర్యా
 మ్యమృతః. ౧౯. యో మనసి తిష్ఠగ్ మనసాంతరో యం మనో న వేద
 యస్య మన శ్శరీరం యో మనోంతరో య మయ త్యేష త ఆత్మాంత
 ర్యా మ్యమృతః. ౨౦. య స్త్వచి తిష్ఠగ్ స్త్వచోంతరో య స్త్వ
 ఇన్ వేద యస్య త్వక్ శరీరం యస్త్వచ మస్తరో య మయ త్యేష
 త ఆత్మాంతర్యా మ్యమృతః. ౨౧. యో విజ్ఞానే తిష్ఠగ్ విజ్ఞానా దంత

రోయం విజ్ఞానం న వేద యస్య విజ్ఞానగ్ శరీరం యో విజ్ఞాన మంత
రోయ మయ త్యేష త ఆత్మాంతర్యా మ్యమృతః. ౨౨. యో రేతసి
త్విష్ణో రేత సోఽంతరో యగ్ రేతో న వేదయస్య రేత శ్శరీరం యో
రేతోఽంతరో య మయ త్యేష త ఆత్మాంతర్యా మ్యమృతోఽదృష్టో
ద్రష్టాఽశ్శృతిః శ్రోతాఽమతో మంత్రాఽవిజ్ఞాతో విజ్ఞాతా నాన్యో
ఽతోఽస్తి ద్రష్టా నాన్యోఽతోఽస్తి శ్రోతా నాన్యోతోఽస్తి మంత్రా నా
న్యోఽతోఽస్తి విజ్ఞా తైషత ఆత్మాంతర్యా మ్యమృతో ఽతోఽన్యదా
ర్థం తతో హేహద్దాలక ఆరుణి రుషరరామ. ౨౩.

అష్టమం బ్రాహ్మణమ్.

అభహ వాచక్ష్మ పునఃచ బ్రాహ్మణా భగవన్తో హంతాహ మి
మం న్వాప్రశ్నై ప్రత్యూమి తో చే న్నే వక్ష్యతి న వైజాతు యష్టా
కమిమం కశ్చి ద్భ్రష్లోద్యంజే తేతి పుచ్చ గార్గీతి. ౧. సా హేహవా
చాహం వై త్వా యాజ్ఞవల్క్య యథాకాశ్యో వా వైదేహో వో
గ్రపుత్ర ఉజ్జ్వలం భను రిభిజ్వలం కృత్వా ద్వా బాణవంతౌ సపత్నాతి
వ్యాధినా హస్తే కృత్వో పోత్తీష్టే దేవ మే వాహం త్వాం వ్యాభ్యాం
ప్రశ్నాభ్యా ముపోదస్థాం తో మే బ్రూహీతి పుచ్చ గార్గీతి. ౨. సాహేహ
వాచ యదూర్ధ్వం యాజ్ఞవల్క్య దివో యదవా కృషివ్యా యదస్త
రా ద్యావా పృథివీ ఇమే యద్భూతం చ భవ చ్చ భవిష్య చ్చే త్యా
చక్షతే కస్తిగ్ స్తదోతంచ ప్రోతంచేతి. ౩. సహేహవాచ య దూర్ధ్వం
గార్గి దివో య దవా కృషివ్యా యదస్తరా ద్యావాపృథివీ ఇమే
యద్భూతం చ భవచ్చ భవిష్య చ్చేత్యాచక్షత ఆకాశే త దోతంచ
ప్రోతంచేతి. ౪. సా హేహవాచ నమస్తేఽస్తు యాజ్ఞవల్క్య యో మ ఏ
తం వ్యవోవోఽపరస్తై ధారయ స్వేతి పుచ్చ గార్గీతి. ౫. సా హేహవా
చ య దూర్ధ్వం యాజ్ఞవల్క్య దివో య దవా కృషివ్యా యదస్తరా
ద్యావాపృథివీ ఇమే య ద్భూతంచ భవచ్చ భవిష్య చ్చేత్యాచక్షతే
కస్తిగ్ స్తదోతంచ ప్రోతంచేతి. ౬. స హేహవాచ యదూర్ధ్వం గార్గి

దివో యదవా కృష్ణివ్యా యదస్తరా ద్యావాపృథివీ ఇమే య ద్భూతం చ భవచ్ఛ భవిష్య చ్చేత్యాచక్షత ఆకాశ ఏవ తదోతం చ ప్రోతం చేతి కస్తి న్ను ఖ ల్వాకాశ ఓతశ్చ ప్రోత శ్చేతి. 2. స హేవాచైత ద్వై తదక్షరం గార్ధి బ్రాహ్మణా అభివద స్త్యస్థూల మస ణ్వహస్వ మదీర్ఘ మలోహిత మన్నేహ మచ్ఛాయ మతిమోవా య్వనాకాశ మసజ్ఞ మరస మగన్ధ మచక్షుష్క మశ్రోత్ర మవా గమనోఽతేజస్కమ ప్రాణ మముఖ మమాత్ర మనస్తర మబాహ్యం స తదక్షాతి కిచ్చన స సతదక్షాతికశ్చన. ౩. ఏతస్య వా అక్షరస్య ప్రశాసనే గార్ధి సూర్యాచ ద్ద్రమసా విధృతౌ తిష్ఠత ఏతస్య వా అక్షరస్య ప్ర శాసనే గార్ధి ద్యావా పృథివ్యా విధృతే తిష్ఠతః, ఏతస్య వా అక్షరస్య ప్రశాసనే గార్ధి నిమేషా ముహూర్తా అహోరాత్రా ణ్యర్థమాసా మాసా ఋతవ స్సంవత్సరా ఇతి విధృతా స్తిష్ఠ స్త్యేతస్య వా అక్షరస్య ప్రశాసనే గార్ధి ¹ప్రాచ్యో నద్య స్సృష్టస్తే శ్వేతేభ్యః పర్వతేభ్యః ప్రతీచ్యో ²న్యా యాం యాం చ దిశమన్వేతస్య వా అక్షరస్య ప్ర శాసనే గార్ధి దద తో మనుష్యాః ప్రశగ్నస్తి యజమానం దేవాదర్శ్యం పితరోఽన్వాయతాః. ౪. యో వా ఏత దక్షరం గా ర్ధ్యవిదిత్వాఽస్తి లోకే జహౌతి యజతే తప స్తవ్యతే బహూని వర్షసహస్రా ణ్యన్తవ దే వాస్య తద్భవతి యోవా ఏత దక్షరం గా ర్ధ్య విదిత్వాస్తా ల్లోకా త్రైవితి సకృపణో ²థ య ఏత దక్షరం గార్ధి విదిత్వా ²స్తా ల్లోకా త్రైవితి స బ్రాహ్మణః. ౫. తద్వా ఏతదక్షరం గా ర్ధ్యదృష్టం ద్రష్టౌ ప్రతగ్ శ్రోత్ర ²మతం మస్త్రైవిజ్ఞాతం విజ్ఞాతౄనా ²న్య దతోఽస్తి ద్రష్టౄ నాన్య దతోఽస్తి శ్రోతౄ నాన్య దతోఽస్తి మస్త్రౄ నాన్య దతోఽస్తి విజ్ఞాత్రే తస్తి న్ను ఖ ల్వక్షరే గా ర్ధ్యాకాశ ఓతశ్చ ప్రోతశ్చేతి. ౬. సా హేవాచ బ్రాహ్మణా భగవన్త స్తదేవ బహు మన్వేధ్యం య దస్తా న్నమస్కరేణ ముచ్యేధ్యం న వై జాతు

యష్టాక మిమం కల్పి ద్భృహగ్నోద్భవం శే తేతి తతో హ వాచక్ష్మ పుష్ప
రరామ. ౧౨.

నవమం బ్రాహ్మణమ్.

అథ హైనం విదగ్ధ శ్శాకల్యః పప్రచ్ఛ కతి దేవా యాజ్ఞవ
ల్క్యేతి స హైతయైవ నివిదా ప్రతిపేదే యావంతో వైశ్వదేవస్య నివి
ద్యుచ్యంతే త్రయశ్చ త్రిచ శతా త్రయశ్చ త్రిచ సహస్రేత్యో మితి
హేనా వాచ క త్యేవ దేవా యాజ్ఞవల్క్యేతి త్రయస్త్రిగ్శ ది
త్యోమితి హేనావాచ క త్యేవ దేవా యాజ్ఞవల్క్యేతి షడి త్యోమితి
హేనావాచ క త్యేవ దేవా యాజ్ఞవల్క్యేతి త్రయ ఇత్యోమితి హేనా
వాచ క త్యేవ దేవా యాజ్ఞవల్క్యేతి ద్వావి త్యోమితి హేనావాచ
క త్యేవ దేవా యాజ్ఞవల్క్యే త్యధ్యర్థ ఇ త్యోమితి హేనావాచ
క త్యేవ దేవా యాజ్ఞవల్క్యే త్యేక ఇ త్యోమితి హేనావాచ క తమే
తే త్రయశ్చ త్రిచ శతా త్రయశ్చ త్రిచ సహస్రేతి. ౧. స
హేనావాచ మహిమాన ఏవైషా మేతే త్రయస్త్రిగ్శ త్యేవ దేవా
ఇతి క తమే తే త్రయస్త్రిగ్ శ ది త్యష్టౌ వసవ ఏకాదశ రుద్రా చ్చా
దశాదిత్యా స్త ఏక త్రిగ్శ దింద్ర శ్చైవ ప్రజాపతిశ్చ త్రయస్త్రిగ్
శా వితి. ౨. క తమే వసవ ఇ త్యగ్నిశ్చ పృథివీచ వాయు శ్చాస్తరి
క్షం చాదిత్య శ్చ ద్యౌ శ్చ చంద్రిమా శ్చ నక్షత్రాణి చైతే వసవ
ఏతే షుషీదం వసు సర్వగ్ హిత మితి తస్మా ద్వాసవ ఇతి. ౩. క తమే
రుద్రా ఇతి ద శేమే పురుషే స్రాణా ఆత్మైకాదశ స్తే యదాస్తా చ్చ
రీరా స్తర్త్యా దుత్క్రామం త్యథ రోదయంతి త ద్యద్రోదయంతి తస్మా
ద్రుద్రా ఇతి. ౪. క తమ ఆదిత్యా ఇతి ద్వాదశశ్చై మాసా స్సంవత్సర
స్యైత ఆదిత్యా ఏతే హేదగ్ సర్వ మాదదానా యంతి శేయ దిదగ్
సర్వ మాదదానాయంతి తస్మా దాదిత్యా ఇతి. ౫. క తమ ఇద్ద్రః
క తమః ప్రజాపతి రితి స్తనయిత్ను రే వేద్వో యజ్ఞః ప్రజాపతి రితి
క తమ స్తనయిత్ను రి త్యశని రితి క తమో యజ్ఞ ఇతి పశవ ఇతి. ౬.

కతమే ష డి త్యగ్ని శ్చ పృథివీ చ వాయు శ్చాంతరిక్షం చా దిత్య
 శ్చ ద్వా త్రైతే ష డేతే హీవగ్ సర్వగ్ షడితి. 2. కతమే తేత్రయో
 దేవా ఇ తీమ ఏవ త్రయో లోకా ఏషు హీమే సర్వే దేవా ఇతి
 కతమా తో ద్వాదేవా వి త్యన్నం చైవ ప్రాణ శ్చేతి కతమోఽధ్యర్థ ఇతి
 యోఽయం పవత ఇతి. ౩. త దాహు ర్య దయ మేక ఇ వైస పవతే
 ౭థ కథ మధ్యర్థ ఇతి య దసిన్నిదగ్ సర్వ మభ్యార్థోఽత్రేనాధ్యర్థ
 ఇతి కతమ ఏకో దేవ ఇతి ప్రాణ ఇతి సబ్రహ్మ త దిత్యాచక్షతే.
 ౪. పృథివ్యేవ యస్యాయతన మగ్ని ర్లోకో మనో జ్యోతి ర్యోవై తం
 పురుషం విద్యా త్సర్వ స్యాత్తనః పరాయణగ్ సవై వేదితా స్యాత్,
 యాజ్ఞవల్క్య వేద వా అహం తం పురుషగ్ సర్వ స్యాత్తనః పరాయ
 ణం య మాత్థ య ఏవా యగ్ శారీరః పురుష స్స ఏష వ దైవ శాక
 ల్య తస్య కా దేవ తే త్యమృత మితి హోవాచ. ౫. కామ ఏవ య
 స్యా యతనగ్ హృదయం లోకో మనో జ్యోతి ర్యోవై తం పురు
 షం విద్యా త్సర్వ స్యాత్తనః పరాయణగ్ సవై వేదితా స్యాత్, యా
 జ్ఞవల్క్య వేద వా అహం తం పురుషగ్ సర్వ స్యాత్తనః పరాయణం
 య మాత్థ య ఏవా యం కామమయః పురుష స్స ఏష వ దైవశాక
 ల్య తస్య కా దేవ తేతి స్త్రియ ఇతి హోవాచ. ౬. రూపాణ్యేవ య
 స్యా యతనం చక్షు ర్లోకో మనో జ్యోతి ర్యోవై తం పురుషం విద్యా
 త్సర్వ స్యాత్తనః పరాయణగ్ సవై వేదితా స్యాద్యాజ్ఞవల్క్య వేదవా
 అహం తం పురుషగ్ సర్వ స్యాత్తనః పరాయణం య మాత్థ య
 ఏవాసా వాదిత్యే పురుష స్స ఏషవ దైవ శాకల్య తస్య కా దేవ
 తేతి సత్య మితి హోవాచ. ౭. ఆకాశ ఏవ యస్యాయతనగ్
 శ్రోత్రం లోకో మనో జ్యోతి ర్యోవై తం పురుషం విద్యా త్సర్వ
 స్యాత్తనః పరాయణగ్ సవై వేదితా స్యా ద్యాజ్ఞవల్క్య వేద వా
 అహం తం పురుషగ్ సర్వ స్యాత్తనః పరాయణం యమాత్థ య
 ఏవాయగ్ శ్రోత్రః ప్రాతిశ్రుత్కః పురుషః స ఏషవ దైవ శాకల్య

తస్య కా దేవ తేతి దిశ ఇతి హేమావాచ. ౧౩. తమ ఏవ య స్యా
 యతనగ్ హృదయం లోకో మనో జ్యోతి ర్యోవై తం పురుషం వి
 ద్యా త్సర్వ స్యాత్తనః పరాయణగ్ స వై వేదితా స్యా ద్యాజ్ఞవల్క్య
 వేద వా అహం తం పురుషగ్ సర్వస్యాత్తనః పరాయణం య మాత్ర
 య ఏవాయం ఛాయామయః పురుషః స ఏవ వదైవ శాకల్య తస్య
 కా దేవ తేతి మృత్యు రితి హోవాచ. ౧౪. రూపాణ్యేవ య స్యాయ
 తనం చక్షు ర్లోకో మనో జ్యోతి ర్యోవై తం పురుషం విద్యా త్సర్వ
 స్యాత్తనః పరాయణగ్ స వై వేదితా స్యా ద్యాజ్ఞవల్క్య వేద వా
 అహం తం పురుషగ్ సర్వ స్యాత్తనః పరాయణం య మాత్ర యఏ
 వాయ మాదర్శే పురుష స్స ఏవవదైవ శాకల్య తస్య కా దేవతే
 త్యసురితి హేమావాచ. ౧౫. ఆప ఏవ య స్యాయతనగ్ హృదయం
 లోకో మనో జ్యోతి ర్యోవై తం పురుషం విద్యా త్సర్వ స్యాత్తనః ప
 రాయణగ్ స వై వేదితా స్యా ద్యాజ్ఞవల్క్య వేదవా అహస్తం పురు
 షగ్ సర్వ స్యాత్తనః పరాయణం యమాత్ర యఏ వాయ మప్సు
 పురుష స్స ఏవవదైవ శాకల్య తస్య కా దేవ తేతి వరుణ ఇతి హేమా
 వాచ. ౧౬. రేత ఏవ యస్యాయతనగ్ హృదయం లోకో మనో
 జ్యోతి ర్యోవై తం పురుషం విద్యా త్సర్వ స్యాత్తనః పరాయణగ్ స
 వై వేదితా స్యా ద్యాజ్ఞవల్క్య వేదవా అహం తం పురుషగ్ సర్వ
 స్యాత్తనః పరాయణం య మాత్ర యఏ వాయం పుత్రమయః పురు
 ష స్స ఏవ వదైవ శాకల్య తస్య కాదేవతేతి ప్రజాపతి రితి హేమా
 వాచ. ౧౭. శాక లేతి హేమావాచ యాజ్ఞవల్క్య స్త్వాగ్ ¹స్విది మే
 బ్రహ్మణా అక్షారా వక్షయణ మక్రతా ౩ ఇతి. ౧౮. యాజ్ఞవల్క్యే
 తి హేమా వాచ శాకల్యో య దిదం కురుపాంచాలానాం బ్రహ్మణా స
 త్యవాదీః కిం బ్రహ్మ విద్వా నితి దిశో వేద స దేవా స్సప్రతిష్ఠా ఇతి
 యద్దిశో వేత్త స దేవా స్సప్రతిష్ఠాః. ౧౯. కిం దేవతో ²స్యాం ప్రాచ్యాం

ది శ్య సీత్యాదిత్య దేవత ఇతి స ఆదిత్యః కస్తి స్ప్రితిష్ఠిత ఇతి చక్షు
 షీతి కస్తిన్ను చక్షుః ప్రతిష్ఠిత మితి రూపేష్వితి చక్షుషా హి రూపాణి
 పశ్యతి కస్తి న్ను రూపాణి ప్రతిష్ఠితా నీతి హృదయ ఇతి హేహా¹వా
 చ యస్తా ధృదయేన హి రూపాణి సర్వో లోకో జానాతి² తస్తాధృద
 యే హ్యేవరూపాణి ప్రతిష్ఠితాని భవంతీత్యేవమే వైతద్యాజ్ఞవల్క్యః.
 ౨౦. కిం దేవతో^౨న్యాయం దక్షిణాయాం ది శ్యసీతి యమదేవత ఇతి స
 యమః కస్తి స్ప్రితిష్ఠిత ఇతి యజ్ఞ ఇతి కస్తి న్ను యజ్ఞః ప్రతిష్ఠిత
 ఇతి దక్షిణాయా మితి కస్తిన్ను దక్షిణా ప్రతిష్ఠితేతి, శ్రద్ధాయా మితి
 యదా హ్యేవ శ్రద్ధతే^౩థ దక్షిణం దదాతి శ్రద్ధాయాగ్ హ్యేవ
 దక్షిణా ప్రతిష్ఠితేతి కస్తి న్ను శ్రద్ధా ప్రతిష్ఠితేతి హృదయ ఇతి హేహా
 వాచ హృదయేన హి శ్రద్ధాం జానాతి హృదయే హ్యేవ శ్రద్ధా ప్ర
 తిష్ఠితా భవతీ త్యేవమే వైత ద్యాజ్ఞవల్క్యః. ౨౧. కిం దేవతో^౨
 న్యాయం ప్రతీచ్యాం ది శ్యసీతి వరుణదేవత ఇతి స వరుణః కస్తి స్ప్రితి
 ష్ఠిత ఇత్యస్మిన్ ఇతి కస్తి న్నావః ప్రతిష్ఠితా ఇతి కేత సీతి కస్తి న్ను రేతః
 ప్రతిష్ఠిత మితి హృదయ ఇతి తస్తా దపి ప్రతిరూపం జాత మాహుర్హృ
 దయా దివ సృష్టో హృదయాదివ నిర్మిత ఇతి హృదయే హ్యేవ రేతః
 ప్రతిష్ఠితం భవతీ త్యేవ మేవైత ద్యాజ్ఞవల్క్యః. ౨౨. కిం దేవతో^౨
 న్యాయం ముదీచ్యాం ది శ్యసీతి సోమదేవత ఇతి స సోమః కస్తి స్ప్రితిష్ఠిత
 ఇతి దీక్షాయా మితి కస్తిన్ను దీక్షా ప్రతిష్ఠితేతి సత్య ఇతి తస్తా దపి
 దీక్షిత మాహు సుత్యం వదేతి సత్యే హ్యేవ దీక్షాప్రతిష్ఠితేతి కస్తి
 న్ను సత్యం ప్రతిష్ఠిత మితి హృదయఇతి హేహావాచ హృదయేన హి
 సత్యం జానాతి హృదయే హ్యేవ సత్యం ప్రతిష్ఠితం భవతీ త్యేవ మే
 వైత ద్యాజ్ఞవల్క్యః. ౨౩. కిం దేవతో^౨న్యాయం ధృవనాయాం ది శ్యసీ
 త్యగ్ని దేవత ఇతి సో^౨గ్నిః కస్తి స్ప్రితిష్ఠిత ఇతి వాచీతి కస్తిన్నువా
 ప్ప్రితిష్ఠితేతి హృదయ ఇతి కస్తిన్ను హృదయం ప్రతిష్ఠిత మితి. ౨౪.

అహల్లి కేతి హేమవాచ యాజ్ఞవల్క్యో యత్రైత దన్య తాస్త స్త
 న్యాసై యధ్యేత దన్యతా స్త తాన్య చాఛ్వనో వైన ¹దన్యర్వ
 యాగ్ సై వైన ద్విమగ్నీర నితి. ౨౫. కిన్తిన్న త్వం చాత్తాచ స్రతి
 ప్థితో స్థ ఇతి ప్రాణ ఇతి కన్తి న్ను ప్రాణః ప్రకీప్తిత ఇ త్యపాన ఇతి
 కన్తి న్నుపానః ప్రతిష్ఠిత ఇతి వ్యాన ఇతి కన్తి న్ను వ్యానః ప్రతిష్ఠిత
 ఇ త్యుదాన ఇతి కన్తి న్నుదానః ప్రతిష్ఠిత ఇతి సమాన ఇతి
 స ఏవ నేతి ²నేతి త్యాత్తాగృహేహ్య నహి గృహ్యతేఽశీర్వో
 నహిశీర్వతేఽసజ్ఞో నహి సజ్జ్యతేఽసితో నన్యథతే న రిష్యతి, ఏతా
 న్యష్టా వాయతానా న్యష్టా లోకా అష్టా దేవా అష్టే పురుషాస్స య
 స్తా స్పురుషా స్పిరుహ్య ప్రత్యూ హ్య త్యక్రామ త్తం త్వోపనిషదం
 పురుషం పృచ్ఛామితం చే న్నేన వివక్ష్యసి మూర్ధాతే విపతిష్యతీతి, తగ్
 హ న మేనే శాకల్య స్తస్య హ మూర్ధా విపపాతాపి హాన్యపరిమోషి
 ణోస్థ న్యప జహ్రు రన్య స్తన్యమానాః. ౨౬. అథ హేమవాచ బ్రాహ్మ
 ణా భగవంతో యో వః కామయతే సమాపృచ్ఛతు సర్వే వా మా
 పృచ్ఛత యో వః కామయతే తం వః పృచ్ఛామి సర్వా న్వా వ
 పృచ్ఛామితి తేహ బ్రాహ్మణా ³నదధృషుః. ౨౭. తా వై తై
 శ్లోకైః పప్రచ్ఛ, యథా వృత్తో వనస్పతి స్తథైవ పురుషోఽమృ
 షా, తస్య లోమాని పర్ణాని త్వ గన్యతాపటికా బహిః, త్వ చ ఏవా
 స్య రుధిరం ప్రస్యంది త్వచ ఉత్పటః, తస్మా త్తదా తృణ్ణా త్రైవిరి రసో
 వృక్షాదివాహతాత్, మాగ్ సా స్యస్య శకరాణి కినాటగ్ ⁴సావత
 త్థిరమ్, అస్థీ న్యస్తరతో దారూణి మజ్జా మజ్జోపమా కృతా, యద్వృ
 త్తో పృక్ణో రోహతి మూలా న్నవతరః పునః, మర్త్య సిన్వి స్తృత్యునా
 పృక్ణః కస్మా న్మూలా త్పిరోహతి, కేతస ఇతి మాఽహంచత జీవత స్తత్ప్రి
 జాయతే, ధానారుహణవ వై వృత్తోఽజ్ఞసా ప్రేత్య సంభవః, యత్స
 మూల మావృహేయ ర్వృక్షం న పున రాభవేత్, మర్త్య సిన్వి

స్త్రుత్యునా వృక్షః కస్తా స్తూలా శ్చిరోహతి, జాత ఏవ నజాయతే కో
స్వేనం జనయే త్పునః, విజ్ఞాన మానందం బ్రహ్మరాతి ద్దాతుః పరాయ
ణమ్, తిష్ఠ మానస్య త ద్విద ఇతి. ౨౦.

ఇతి బృహదారణ్యకే - పంచమాధ్యాయ స్సమాప్తః.

హరిః ఓమ్ తత్సత్.

శుక్లయజుర్వేదీయ బృహదారణ్యకే - షష్ఠాధ్యాయః.

ప్రథమం బ్రాహ్మణమ్

హరిః ఓం. జనకో హ వై దేహ ఆనాంచక్రే^౧థ హ యాజ్ఞవ
ల్క్య ఆవప్రాజ, తగ్ హెహావాచ యాజ్ఞవల్క్య కిమర్థ మచారీః పశూ
నిచ్చ న్న ణ్వంతా నితి, ఉభయ మేవ సమ్రా డితి హెహావాచ. ౧. య
త్తే కశ్చి దబ్రవీ త్తచ్చృణవా మే త్యబ్రవీ న్నేజిత్యా శైలిని ర్వాగైస్వి
బ్రహ్మేతి యథా మాతృమా నిశ్చమా నాచార్య వా స్మృత్యా
త్తథా తచ్చైలిన్^౨బ్రవీ ద్వాగైస్వి బ్రహ్మే త్యవదతో హి కేగ్ స్యా
దిత్యబ్రవీ త్తు తే తస్యాయతనం ప్రతిష్ఠాం నమే^౩బ్రవీది త్యేకపాద్వా
ఏత త్సమ్రా డితి స వై నో బ్రూహి యాజ్ఞవల్క్య వా గేవా యతన
మాకాశః ప్రతిష్ఠా ప్రజ్ఞేత్యేన దుపాసీత, కా ప్రజ్ఞతా యాజవల్క్య
వా గేవ సమ్రాడితి హెహావాచ, వాచా వై సమ్రా డ్యన్తుః ¹ప్రజ్ఞాయతే
ఋగ్వేదో యజుర్వేద స్సామవేదో^౨ధర్వాంగిరస ఇతిహాసః పురాణం
విద్యా ఉపనిషద శ్లోకా స్సూత్రా ణ్యను వ్యాఖ్యానాని వ్యాఖ్యానా
నీష్టగ్ హుతమాశితంపాయిత మయం చ లోకః పరశ్చ లోక స్సర్వాణి
చ భూతాని వా చైవసమ్రాట్^౩జ్ఞాయతే వాగైస్వి సమ్రా ట్పురమం బ్రహ్మ,
నై నం వా గ్దహతి సర్వాణ్యేనం భూతా న్యభిక్షరంతి దేవో భూత్వా దే
వా నప్యేతి యఏవం విద్యా గేత దుపాస్తే, హ స్త్యైషభగ్ సహస్రం ద
దామితిహావాచ జనకో^౪వై దేహా, సహోవాచ యాజ్ఞవల్క్యః పితా

మేఽమన్యత నాననుశిష్యహరే తేతి. ౨. య దేవ తే కశ్చి దబ్రవీత్త
 చ్చృణవా మేత్య బ్రవీత్త ఉదజ్ఞ శ్శౌల్బాయనః ప్రాణో వై బ్రహ్మే
 తి యథామాతృమా నితృమా నాచార్యవా న్బూయాత్తథా తచ్చౌ
 ల్బాయనో బ్రవీత్ప్రాణో వై బ్రహ్మేత్య ప్రాణతో హి కిన్ స్వాది
 త్య బ్రవీత్తు తే తస్యాయతనం ప్రతిష్ఠాం నమేఽబ్రవీది త్యేక పా
 ద్వా ఏత త్సమాగ్మి డితి సవై నో బూహి యాజ్ఞవల్క్య ప్రాణ ఏవా
 యతన మాకాశః ప్రతిష్ఠా ప్రియ మిత్యేన దుపాసీత కా ప్రియతా
 యాజ్ఞవల్క్య ప్రాణ ఏవ సమ్రా డితి హేహావాచ ప్రాణస్య వై సమ్రా
 ట్కూమాయా యాజ్ఞం యాజయ త్యత్ర గృహ్యస్య ప్రతిగృహ్యో
 త్యపి తత్ర వధాశఙ్కం భవతి యాం దిశ మేతి ప్రాణస్యైవ సమ్రా
 ట్కూమాయ ప్రాణో వై సమ్రాట్పరమం బ్రహ్మ నైనం ప్రాణో జహతి
 సర్వా జ్యేనంభూతా న్యభిక్షరంతి దేవో భూత్వా దేవాన ప్యేతి య
 ఏవం విద్వా నేత దుపాస్తే హస్త్యుపభగ్ నహస్రం దదామితి
 హేహావాచ జనకో వై దేహ స్సహేహావాచ యాజ్ఞవల్క్యః పితా
 మేఽమన్యత నాననుశిష్య హరే తేతి. ౩. య దేవ తే కశ్చి దబ్రవీత్త
 చ్చృణవా మే త్యబ్రవీన్నే బర్కుర్వాన్ష్వ శ్చక్షు రైవ బ్రహ్మేతి
 యథామాతృమా నితృమా నాచార్య వా న్బూయాత్తథా త
 ద్వాన్ష్వోఽబ్రవీ చ్చక్షు రైవ బ్రహ్మే త్య షశ్యతో హి కిన్ స్వాది
 త్య బ్రవీత్తు తే తస్యాయతనం ప్రతిష్ఠాం నమే బ్రవీది త్యేకపా
 ద్వా ఏతత్సమ్రా డితి సవై నో బూహి యాజ్ఞవల్క్యః చక్షు రే
 వాయతన మాకాశః ప్రతిష్ఠా సత్య మిత్యేన దుపాసీత కా
 సత్యతా యాజ్ఞవల్క్యచక్షు రేవ సమ్రా డితి హేహావాచ చక్షు
 షావై సమ్రాట్ షశ్యన్త మాహు రద్రాక్షీ రితి స ఆహాద్రాక్ష మితి
 త త్సత్యం భవతి చక్షు రైవ సమ్రాట్ పరమం బ్రహ్మ నైనం చక్షు
 ర్జహతి సర్వా జ్యేనంభూతా న్యభిక్షరన్తి దేవో భూత్వా దేవాన

ప్యేతి యవవం విద్వా నేత దుపాస్తే హస్త్యృషభగ్ సహస్రం దదా
 మీతి హేలవాచ జనకో వై దేహః సహోవాచ యాజ్ఞవల్క్యః
 పితా మేఽమన్యత నాననుశిష్య హరే తేతి.౪. యదేవ తే కశ్చిదబ్రవీ
 త్తచ్చృణవా మే త్యబ్రవీ న్నే గర్దభీ విపీతో భారద్వాజః శ్రోత్రం వై
 బ్రహ్మేతి యథా మాతృమాన్ పితృమా నాచార్యవా న్బ్రూయాత్త
 థా తద్భారద్వాజోఽబ్రవీ చ్ఛ్రోత్రం వై బ్రహ్మే త్యశృణ్వతో హి
 కిన్ స్వాది త్యబ్రవీ త్తు తే తస్యాయతనం ప్రతిష్ఠాం నమేఽబ్రవీ దిత్యే
 కపా ద్వా ఏత త్సమా డితి సవై నో బ్రూహి యాజ్ఞవల్క్య శ్రోత్ర మే
 వాయతన మాకాశః ప్రతిష్ఠాన స్తథ త్యేన దుపాసీత కానస్తతా యా
 జ్ఞవల్క్య దిశ ఏవ సమా డితి హేలవాచ తస్మా ద్వై సమా డపి యాం
 కాంచదిశం గచ్ఛతి వైవాస్యా లస్తం గచ్ఛ త్యనన్తా హి దిశో
 దిశోవై సమా ట్ఛ్ఛ్రోత్రగ్ శ్రోత్రం వై సమా ట్పరమం బ్రహ్మ వై నగ్
 శ్రోత్రంజహతి సర్వా జ్యేనం భూతా న్యభిక్షురన్తి దేవో భూత్వా దేవా
 నప్యేతి యవవం విద్వా నేత దుపాస్తే హస్త్యృషభగ్ సహస్రం దదా
 మీతి హేలవాచ జనకో వై దేహః సహోవాచ యాజ్ఞవల్క్యః
 పితా మేఽమన్యత నాననుశిష్య హరే తేతి ౫. యదేవ తే కశ్చిద
 బ్రవీ త్తచ్చృణవా మే త్యబ్రవీ న్నే సత్యకామో జానాలో మనోవై
 బ్రహ్మేతి యథా మాతృమాన్ పితృమా నాచార్యవా న్బ్రూయాత్త
 థా తద్జానాలోఽబ్రవీ న్ననో వై బ్రహ్మే త్యమనసో హికిన్ స్వాది
 త్యబ్రవీ త్తు తే తస్యాయతనం ప్రతిష్ఠాం నమేఽబ్రవీ దిత్యేకపా ద్వా
 ఏత త్సమా డితి సవై నో బ్రూహి యాజ్ఞవల్క్య మన ఏ వాయతన
 మాకాశః ప్రతిష్ఠానస్తథ త్యేన దుపాసీత కా ఆనస్తతా యాజ్ఞ
 వల్క్య మన ఏవ సమా డితి హేలవాచ మనసా వై సమా ట్స్త్రి
 య మభిహార్యతే తస్యాం ప్రతిరూపః పుత్రో జాయతే స ఆనన్దో
 మనో వై సమా ట్పరమం బ్రహ్మ వై నం మనో జహతి సర్వా జ్యేనం
 భూతా న్యభిక్షురన్తి దేవో భూత్వా దేవా నప్యేతి యవవం విద్వా

నేత దుపాస్తే హస్తస్యపభగ్ సహస్రం దదామితి హేమవాచ
జనకో వైదేహ స్సహేమవాచ యాజ్ఞవల్క్యః పితా మేఽమన్యత
నాసనుశిష్య హరే తేతి. ౧. య దేవ తే కశ్చి దబ్రవీ త్తచ్ఛృణవా
మే త్యబ్రవీ న్నే విదగ్ధ శ్వాకల్యో హృదయం వైబ్రహ్మేతి యథా
మాతృమాణ్ పితృమా నాచార్యవా న్బ్రూయా త్తథా తచ్ఛాకల్యో
౨బ్రవీ ధ్యయం వై బ్రహ్మేత్యహృదయస్య హి కిగ్స్యా ది త్యబ్రవీ
త్తు తే తస్యాయతనం ప్రతిష్ఠాం న మేఽబ్రవీ దిత్యేకపా ద్వా ఏత
త్సమ్రా ణితి సవై నో బ్రూహి యాజ్ఞవల్క్య హృదయ మే వాయత
సమాకాశః ప్రతిష్ఠా స్థితి రి త్యేన దుపాస్తేత కా స్థితతా యాజ్ఞవల్క్య
హృదయ మేవ సమ్రాణితి హేమవాచ హృదయం వై సమ్రాట్ సర్వే
షాం భూతానా మాయతనగ్ హృదయం వై సమ్రా ట్సర్వేషాం భూ
తానాం ప్రతిష్ఠా హృదయే హ్యేవ సమ్రాట్ సర్వాణి భూతాని ప్రతిష్ఠి
తాని భవంతి హృదయం వై సమ్రా ట్పురమం బ్రహ్మ నైనగ్ హృద
యం జహతి సర్వా జ్యేసంభూతా న్యభిక్షరంతి దేవో భూత్వా దేవా
నప్యేతి య ఏవం విద్వా నేత దుపాస్తే హస్తస్యపభగ్ సహస్రం ద
దామితి హేమవాచ జనకో వైదేహ స్సహేమవాచ యాజ్ఞవల్క్యః
పితా మేఽమన్యత నాసనుశిష్యహరేతేతి. ౨.

ద్వితీయం బ్రాహ్మణమ్.

జనకో హ వైదేహః కూర్పాదుపావసర్ప న్నువాచ సమస్తేఽస్తు
యాజ్ఞవల్క్యను మాశాధీతి స హేమవాచ యథా వై సమ్రా ణ్ణహ
స్త మధ్యాన మేష్య న్తథం వా నావం వా సమాదదీ తైవ మేవై తా
భి రుపనిషద్ధి స్సమాహితాత్తాఽస్యేవం బృహ్దారక ఆధ్య స్స న్నధీత
వేద ఉక్తోపనిషత్క ఇతో ఏముచ్యమానః క్వగ మిష్యసీతి నాహ
స్తద్భగవ న్వేద యత్ర గమిష్యామిత్యథ వై తేఽహం తద్వక్ష్యామి
యత్ర గమిష్యసీతి బ్రవీతు భగవానితి. ౧. ఇన్ధో హవైనా మైవ
యోఽయం దక్షిణేఽక్ష న్సురుష స్తం వా ఏత మిన్ధగ్ సస్త మిన్ద

ఇత్యాచక్షతే ఋరోక్షేణైవ పరోక్షప్రియా ఇవహి దేవాః ప్రత్యక్ష
ద్విషః. ౨ అ ధైతి ద్వామేక్షణి పురుషరూప మేషాఽస్య సత్త్వి
విరాటయోరేష సగ్స్తావో య ఏషాఽంతర్హృదయ ఆకాశోఽథైన
యో రేతదస్మిం య ఏషాఽంతర్హృదయే లోహితసింధోఽథైనయో
రేత త్ప్రివరణం య దేత దంతర్హృదయే జాలక మివాధైనయో
రేషా సృతి సుంచరణీ యైషా హృదయా దూర్ధ్వా నా డ్యుచ్చరతి
యథాకేశ సహస్రథా భిన్నవవ మస్యైతా హితా నామ నాడ్యోఽ
ంతర్హృదయే ప్రతిష్ఠితా భవం త్యేతాభి ర్వా ఏత దాస్రవ దాస్రవతి
తస్మా దేష ప్రవిక్తాహరతర ఇ వైవ భవత్యస్తా చ్చారిరా దాత్మనః.
3. తస్య ప్రాచీ దిక్స్ప్రిచ్ఛః ప్రాణా దక్షిణా దిగ్దక్షిణే ప్రాణాః ప్రతీ
చీ దిక్స్ప్రిత్యంచః ప్రాణా ఉదీచీ ది గుదంచః ప్రాణా ఊర్ధ్వా ది గూ
ర్ధ్వాః ప్రాణా అవాచీ ది గవాంచః ప్రాణా సుర్వా దిశ సుర్వే ప్రాణాసు
తి ఏష నే త్యా¹త్తానేఽగృహ్యో నహి గృహ్య తేఽశీర్యో నహి
శీర్య తేఽసంగో నహి సజ్య తేఽసితో నవ్యథ తే నరిష్య త్యభయంవైజ
సక ప్రాప్తోఽసీతి హేమావాచ యజ్ఞవల్క్యః, స హేమావాచ జనక్తో
వైదేహేమాభయ న్త్వా గచ్ఛతా ద్యాజ్ఞవల్క్య యో నో భగవన్న
భయం వేద యసే నమస్తేఽ స్త్విమే విదేహః అయ మహామన్సి
3ఇతి. ౪.

తృతీయం బ్రాహ్మణమ్.

జనకిగృహ వైదేహం యాజ్ఞవల్క్య జగమ సమేనే నవదివ్య
ఇత్యభ హ య జ్ఞవకశ్చ వైదేహో యాజ్ఞవల్క్య శ్చాగ్నిహోత్రే
సముదాతే తస్మై హ యాజ్ఞవల్క్య వరం దదా సహ కామప్రశ్న
మేవ వవ్రే తగ్గోహస్తే దదా తగ్ సమ్రాజేవ ఘోర్వం పప్రచ్ఛ. ౧.
యాజ్ఞవల్క్య కిం జ్యోతి రయం పురుష ఇతి; ఇదిత్య జ్యోతిః సమ్రా
డితి హేమావాచ ఆదిత్యేనైవ జ్యోతిషా స్తే ఎల్యయతే కర్త కరుతే

1 త్తాఽగృ. 2 మన్సి 3ఇతి.

విపల్యేతీ త్యేవ మేవైత ద్యాజ్ఞవల్క్యః. ౨. అస్తమిత ఆదిత్యే యా
జ్ఞవల్క్యః కిం జ్యోతిరే వాయం పురుష ఇతి చన్ద్రిమ. ౩. వాస్య జ్యో
తిర్భవతీతి చన్ద్రిమనైవాయం జ్యోతిషా స్తేపల్యయతే కర్త కురుతే విప
ల్యేతీత్యేవ మే వై త ద్యాజ్ఞవల్క్యః. 3. అస్తమిత ఆదిత్యే యాజ్ఞవ
ల్క్యః చన్ద్రి మస్యస్తమితే కిం జ్యోతిరేవాయం పురుష ఇ త్యగ్ని రేవా
స్య జ్యోతి ర్భవతీ త్యగ్ని నైవాయం జ్యోతిషా స్తేపల్యయతే కర్త కురు
తే విపల్యేతీ త్యేవమే వైత ద్యాజ్ఞవల్క్యః. ౪. అస్తమిత ఆదిత్యే యా
జ్ఞవల్క్యః చన్ద్రిమ స్యస్తమితే శాన్తే ౭గ్నా కిం జ్యోతి రేవాయం పు
రుష ఇతి వా గే వాస్య జ్యోతిర్భవతీతి వా చైవాయం జ్యోతిషా
స్తే పల్యయతే కర్త కురుతే విపల్యేతీతి తస్మా ద్వై సమాధిపి యత్ర
స్వఃపాణి ర్నవినిర్జాయతే ౭థ యత్రవా గుచ్ఛర త్యుపైవ తత్ర న్యేతీ
త్యేవమే వైత ద్యాజ్ఞవల్క్యః. ౫. అస్తమిత ఆదిత్యే యాజ్ఞవల్క్యః చ
న్ద్రిమ స్యస్తమితే శాన్తే ౭గ్నా శాంతాయాం వాచి కిం జ్యోతి రే
వాయం పురుష ఇత్యాత్తైవా స్య జ్యోతి ర్భవతీ త్యాత్తనైవాయం
జ్యోతిషా స్తే పల్యయతే కర్త కురుతే విపల్యేతీతి. ౬. కతమ ఆశ్నేతి
యోయం విజ్ఞానమయః ప్రాణేషు హృ ద్యద్వైర్జ్యోతిః పురుషః, సస
మాన స్స న్నుభా లోకా వనుసంచరితి ధ్యాయతీవ లేలాయతీవ, సహి
స్వహ్ని భూ త్వేమం లోక మతి క్రామతి మృశ్యో గూపాణి. ౭ సవా
అయం పురుషా జాయమాన శ్శరీర మభిసంపద్యమానః పాప్తభి స్సగ్
సృజ్యతే స ఉత్క్రామన్త్రియమాణః పాప్తనో విజహతి. ౮. తస్య
వా ఏతస్య పురుషస్య ద్వే ఏవ స్థానే భవత ఇదగ్చ్ఛ పరలోకస్థానం
చ సంధ్యం తృతీయగ్ స్యష్ఠస్థానం తస్మిన్ సంధ్యే స్థానే తిష్ఠ న్నే తే ఉ
భే స్థానే పశ్యతీదంచ పరలోకస్థానం చ, అథ యథా క్రమో ౭యం
పరలోక స్థానేభవతి త '1మాక్రమమాక్ర మ్యోభయాన్ పాప్తన
ఆనందాగ్ శ్చ పశ్యతి. స యత్ర ప్రస్వపి త్యస్య లోకస్య సర్వావతో

మాత్రా మపాదాయ స్వయం విహత్య స్వయం నిర్తాయ స్వేన భాసా
 స్వేన జ్యోతిషా ప్రస్వపి త్యత్రాయం పురుష స్వయంజ్యోతి ర్భవతి.
 ౯. న తత్ర రథా న రథయోగా నపథా నో భవ త్యథ రథా రథ
 యోగా స్పథ స్సృజతే న తత్రానుదా ముదః ప్రముదో భవ త్యథా
 నందా న్ముదః ప్రముద స్సృజతేన తత్ర వేశాంతాః పుష్కరిణ్య స్సృవ
 న్త్యో భవ త్యథ వేశాంతాః పుష్కరిణ్య స్సృవన్త్య స్సృజతే సహి
 కర్తా. ౧౦. త దేనే జ్ఞో కా భవన్తి. స్వప్నేన శారీర మభిప్రహత్యా
 సుప్తస్సుప్తా నభిచాకశీతి, శుక్ర మాదాయ పున రేతి స్థానగ్హిరణ్మ
 యః పురుష ఏకహగ్సః. ౧౧. స్రాణేన రక్ష న్నవరం కులాయం బహి
 ష్కులాయా దమృతి శ్చరిత్వా, స ఈయతే అమృతో యత్ర కామగ్
 హిరణ్మయః పురుష ఏకహగ్సః. ౧౨. స్వప్నాంత ఉచ్చానచ మీయ
 మానో రూపాణి దేవః కరుతే బహూని, ఉతేవ ప్రీభి స్సహ మోద
 మానో జక్ష దుతేవాసి భయాని పశ్యత్. ౧౩. ఆరామ మస్యప
 శ్యన్తి నతం పశ్యతి కశ్యనేతి, తం నాయతన మ్బాధయే దిత్వాహుః.
 దుష్పిషజ్యగ్హస్తై భవతి య మేష నప్రతిపద్యతే అథో ఖిల్వాహు
 ఙ్గాగరిత దేశ ఏవా స్త్యైష ఇతి యాని హ్యేవ జాగ్రత్ పశ్యతి
 తాని సుప్త ఇత్యత్రాయం పురుష స్వయంజ్యోతి ర్భవతిహృదహం
 భగవతే సహస్రం దదా మ్యతఃకర్ధ్వం విమోక్షాయ బ్రూహీతి. ౧౪.
 స వా ఏష ఏ తస్మిన్ సుప్రసాదే రత్వాచరిత్వా దృష్ట్యైవ పుణ్యంచ
 పాపంచ, పునః ప్రతిన్యాయం ప్రతియోన్యాయ ద్రవతి స్వప్నా యైవ స
 య తత్ర కించి త్పుశ్య త్యనన్వాగత స్తేన భవ త్యసంగో హ్యాయం
 పురుష ఇ త్యేవమే వైతి ద్యాజ్జవల్క్య హృదహం భగవతే సహస్రం
 దదా మ్యతఃకర్ధ్వం విమోక్షాయైవ బ్రూహీతి. ౧౫. సవా ఏష ఏత
 స్మిన్ స్వప్నే రత్వా చరిత్వా దృష్ట్యైవ పుణ్యంచ పాపంచ పునః
 ప్రతిన్యాయం ప్రతియోన్యాయ ద్రవతి బుద్ధాంతా యైవ స య తత్ర

కించి త్వశ్య త్వనన్వాగత స్తేన భవ త్వసంగో హ్యయం పురుష ఇ
 త్యేవమే వైత ద్యాజ్ఞవల్క్య సోఽహం భగవతే సహస్రం దదామ్యత
 ఊర్ధ్వో విమోక్షా యైవ బ్రూహీతి. ౧౬. సవా ఏష ఏతస్మిన్ బు
 ధ్ధాంతే రత్వా చరిత్వా దృష్ట్యైవ పుణ్యంచ పాపంచ పునఃప్రతిన్యాయం
 ప్రతియోన్యా ద్రవతి స్వప్నాంతా యైవ ౧౭. త ద్యథా మహా మత్స్య
 ఉభే కూలే అనుసంచరతి పూర్వం చాపరం చైవ మేవాయం పురుష
 ఏతా పుభా వంతా వనుసంచరతి స్వప్నాంతంచ బుద్ధాంతంచ. ౧౮. తద్య
 థాస్మి న్నాకాశే శ్యేనో వా సుక్షణో వా విపరివత్స శ్రాన్త స్సగ్హత్య
 పక్షో సల్లయా యైవ ధ్రియత ఏవమే వాయం పురుష ఏతస్మా అన్తాయ
 థావతి యత్ర సుప్తో నకంచన కామం కామయ తేన కంచన స్వప్నం
 పశ్యతి. ౧౯. తా వా అస్మైతా పితా నామ నాడ్యో యథా కేశ
 స్సహస్రథా భిన్న స్తావ తానిమ్నా తిష్ఠన్తి శుక్లస్య నీలస్య పింగళస్య హ
 రితస్య లోహితస్య పూర్ణా అథ య త్రైనిం ఘ్నన్తీవ జినన్తీవ హన్తీవ వి
 చ్ఛాయ యతి గర్తమివ పతతి, య దేవ జాగ్ర ద్భయం పశ్యతి తద
 త్రావిద్యయా మన్యతే అథ యత్ర దేవ ఇవ రాజే వాహ మేవేదగ్ స
 ర్వోఽస్తితి మన్యతే సోఽన్యపర మో లోకః. ౨౦. త ద్వా అస్మైత దటి
 చ్ఛద్వా అపహతపాష్టాభయగ్ రూపమ్, త ద్యథా ప్రియయా స్త్రియా
 సమ్మరిష్వక్తో న బాహ్యం కించ న వేద నాన్తర మేవ మే వాయం
 పురుషః ప్రాజ్ఞేనాత్మనా సమ్మరిష్వక్తో న బాహ్యం కించన వేదనాంతరమ్,
 త ద్వా అస్మైత దాప్తకామ మాత్మకామ మకామగ్ రూపగ్ శోకా
 న్తరమ్. ౨౧. అత్ర పితాఽపితా భవతి మాతాఽమాతా లోకా అలో
 కా దేవా అదేవా వేదా అద్దేవాః, అత్రఽస్తేనో భవతి భూణహఽభూ
 ణహః చాండాలోఽచాండాళః పాల్కసోఽపౌల్కస శ్శ్రీమహోఽశ్రమణ
 స్తాపసోఽతాపసోఽనన్వాగతం పుణ్యే నానన్వాగతం పాపేన తీర్ణోహి
 తదా సర్వాంచోకా హృదయస్య భవతి. ౨౨. య ద్వైత న్నపశ్యతి

పశ్య నైవృత స్పృశశ్రుతి, నహి ద్రష్టు ర్ద్విత్యే ద్విపరిలోపో విద్యతేఽవినాశి
త్వాత్, నతు తద్ద్వితీయమస్తి తతోఽన్య ద్విభక్తం యత్పశ్యేత్. ౨౩.
యద్దైవ తన్నజస్రతి జస్రు నైవ తన్న జస్రతి నహి పూతు ధ్వాతే ద్విప
రిలోపో విద్యతేఽవినాశిత్వా న్నతు తద్ద్వితీయ మస్తి తతోఽన్య ద్వి
భక్తం యజ్జిఘేత్. ౨౪. యద్దైవతం నరసయతే రసయ నైవత న్న
రసయతే నహి రసయితూ రసయ తే ద్విపరిలోపో విద్యతేఽవినాశిత్వా
న్నతు తద్ద్వితీయ మస్తి తతోఽన్య ద్విభక్తం యద్రసయేత్. ౨౫. య
ద్దైవతం నవదతి వదనైవత న్నవదతి సహి వక్తు ర్వక్తే ద్విపరిలోపో విద్య
తేఽవినాశిత్వాన్నతు తద్ద్వితీయమస్తి తతోఽన్య ద్విభక్తం యద్వదేత్.
౨౬. యద్దైవతం నశృణోతి శృణ్వ నైవత న్నశృణోతి నహి శ్రోతు శ్శృ
తే ద్విపరిలోపో విద్యతేఽవినాశిత్వా న్నతు తద్ద్వితీయ మస్తి తతోఽ
న్యద్విభక్తం యచ్ఛృణుయాత్. ౨౭. యద్దైవతం న మనుతే మన్వానో
నై తన్నమనుతే నహి మంతుర్న తే ద్విపరిలోపో విద్యతేఽవినాశిత్వా న్న
తు తద్ద్వితీయమస్తి తతోఽన్య ద్విభక్తం యక్మనీవ. ౨౮. యద్దైవతం
నస్పృశతి స్పృశనైవత న్నస్పృశతి నహి స్పృష్టుః స్పృష్టే ద్విపరిలోపో వి
ద్యతేఽవినాశిత్వాన్నతు తద్ద్వితీయ మస్తి తతోఽన్య ద్విభక్తం యత్స్పృ
శేత్. ౨౯. యద్దైవత న్నవిజానాతి విజాన నైవ త న్నవిజానాతి నహి
విజ్ఞాతు ద్విజాతే ద్విపరిలోపో విద్యతేఽవినాశిత్వా న్నతు తద్ద్వితీయ
మస్తి తతోఽన్య ద్విభక్తం య ద్విజానీయాత్. ౩౦ యత్ర వా అన్య
దివ స్యాత్తత్రాన్యోఽన్య త్పశ్యే దన్యోఽన్య జ్జిఘే దన్యోఽన్య ద్రసయే
దన్యోఽన్య ద్వదే దన్యోఽన్యచ్ఛృణుయా దన్యోఽన్య న్మనీవతాన్యోఽ
న్యత్స్మృశే దన్యోఽన్య క్మనీయాత్. ౩౧ నలిల ఏకో ద్రష్టా ద్వై
తోభవ త్యేష బ్రహ్మలోక స్సమాధితి హౌ స మనుశశాస యాజ్ఞవల్క్య
ఏషాన్య పరమా గతి రేషాన్య పరమా సంప దేహోఽన్య పరమో లోక

ఏహోఽస్యపరమ ఆనందపతస్యై వానంద స్యాన్యాని భూతాని మాత్రా
ముపజీవన్తి. 32. స యో మనుష్యాణాన్ రాధ సృష్టున్తో భవ త్యన్వే
షా మధిపతి స్సర్వైర్మానుష్యై ర్భేగై స్సంపన్నతమ స్సమనుష్యాణాం
పరమ ఆనందోఽథయేశతం మనుష్యాణా మానందా స్స ఏకః పితౄ
ణాం జితలోకానా మానందోఽథ యే శతం పితౄణాం జితలోకా
నా మానందా స్స ఏకో గంధర్వలోక ఆనందోఽథయే శతం గం
ధర్వలోక ఆనందాః స ఏకః కర్తృ దేవానామానందో యే కర్తృణాదే
వ త్వ మభినమ్నద్యస్తే, అథ యే శతం కర్తృ దేవానా మానందా స్స
ఏక ఆజానదేవానా మానందో యశ్చ శ్రోత్రియో వృజినో కామ
హతోఽథ యేశత మాజాన దేవానా మానందా స్స ఏకః ప్రజాపతి
లోక ఆనందో యశ్చ శ్రోత్రియో వృజినో కామహతోఽథ యేశతం
ప్రజాపతిలోక ఆనందా స్స ఏకో బ్రహ్మలోక ఆనందో యశ్చ శ్రోత్రి
యో వృజినో కామహతోఽథైవ ఏవ పరమ ఆనందః ఏష బ్రహ్మలోక
స్సమ్రాడితి హోవాచ యాజ్ఞవల్క్య స్సోఽహం భగవతే సహస్రం
దదామ్యత ఊర్ధ్వం విమోక్షాయైవ బ్రూహి త్వత్ర హ యాజ్ఞవల్క్య
భిభయాశ్చుకార మేధావీ రాజా సర్వేభ్యో మాస్తేభ్య ఉదరాతీన్ దితి.
33. సవా ఏష ఏతస్మిన్ స్వస్మాన్తే రత్వాచరిత్వా దృష్ట్వైవ పుణ్యం
చ పాపంచ పునః ప్రతిన్యాయం ప్రతియోన్యా ద్రవతి బుద్ధాన్తాయైవ.
34. త ద్యథాఽవ స్సుసమాహిత ముత్సర్జన్యాయాదేవ మేవాయగ్
శారీర ఆత్మా ప్రాజ్ఞే నాత్మనా న్వాహూథ ఉత్సర్జన్యాతి యత్రైత దూ
ర్ధ్వోచ్ఛావ్వసీ భవతి. 35. స యత్రాయ మణిమానం న్యేతి జర
యావోపతపతా వాణిమానం నిగచ్ఛతి తద్యథాఽఽమ్రం వోదుంబ
రం వా పిప్పలం వా బద్ధనా తప్రిముచ్యత ఏవమేవాయం పురుష ఏ
భ్యోఽగ్నేభ్య స్సుప్రముచ్య పునః ప్రతిన్యాయం ప్రతియోన్యా ద్రవతి
ప్రాణాయైవ. 36. తద్యథారాజాన మాయాన్త ముగ్రాః ప్రత్యేనసః

సూత్రామణ్యోఽన్నైః పానై రావసథైః ప్రతికల్పంతేఽయ మాయా
త్యయ మాగచ్ఛతీ త్యేవగ్ హైవం విదగ్ సర్వాణి భూతాని ప్రతికల్ప
స్తథిదం బ్రహ్మోఽయ తీద మాగచ్ఛతీ. 32. త ద్యథా రాజానం
ప్రయయాసంత ముగ్రాః ప్రత్యేసస సూత్రాగ్రామణ్యోఽభి సమాయం
త్యేవమే పేమ మాత్సన మంతకాలే సర్వే ప్రాణా అభిసమాయంతి య
త్రైత దూర్ధ్వోచ్ఛ్వాసీ భవతి. 33.

చతుర్థం బ్రాహ్మణమ్.

స యత్రాయ మాత్సాఽబల్యంస్యే త్యసంమోహ మివ స్యే త్య
జైన మేతే ప్రాణా అభిసమాయంతి స ఏతా స్తేజోమాత్రా సమభ్యా
దదానో హృదయ మేవా న్వవక్రామతి స యత్రైవ చాక్షుషః పు
రుషః పరా జ్వర్యావర్త¹తే తథా ఽరూపజ్ఞో భవతి. ౧. ఏకీ భవతి స
పశ్యతీ త్యాహు రేకీభవతి నజిప్రు తీ త్యాహు రేకీభవతి నరసయత ఇ
త్యాహు రేకీభవతి నవద తీ త్యాహు రేకీభవతి నశృణోతీ త్యాహు
రేకీభవతి న మనుత ఇత్యాహు రేకీభవతి సస్పృశ తీ త్యాహు రేకీభవ
తి నవిజానాతీ త్యాహు స్తస్యహైతస్య హృదయ స్వాగ్రం ప్రద్యోతతే
తేనప్రద్యోతే నైష ఆత్మా నిష్క్రామతి, చక్షుషో వా మూర్ధ్నో వాఽ
స్యేభ్యో వా శరీరదేశేభ్య స్త ముత్క్రామంత. ప్రాణోఽనూత్క్రా
మతి ప్రాణ మనూత్క్రామంతగ్ సర్వేప్రాణా అనూత్క్రామంతి సవి
జ్ఞానో భవతి సవిజ్ఞానమేవా న్వవక్రామతి, తం విద్యా కర్తణీ సమన్వా
రభేతే పూర్వ ప్రజ్ఞాచ. ౨. త ద్యథా తృణజలాయుకా తృణ స్వాంతం
గత్వాఽన్య మాక్రమ మాక్ర మ్యాత్సాన ముపసగ్ హర త్యేవమే
వాయ మాత్సేదగ్ శరీరం నిహ త్యావిద్యాం గమయి త్వాన్యమా
క్రమ మాక్ర మ్యాత్సాన ముపసగ్ హరతి. 3. తద్యథా పేశస్కారి పే
శసో మాత్రా ముపాదాయాన్యన్నవతరగ కల్యాణతరగ్ రూపం తనుతవవ
మేవాయ మాత్సేదగ్ శరీరం నిహ త్యావిద్యాం గమయి త్వాన్య స్నవత

రం కల్యాణతరగ్ రూపం కురుతే విత్త్వం వా గాంధర్వం వా దైవం
 వా ప్రాజాపత్యం వా బ్రాహ్మం వాఽన్యేషాం వా భూతానామ్. ౪.
 సవా అయమాత్మా బ్రహ్మవిజ్ఞాన మయో మనోమయః ప్రాణమయ శ
 త్సుర్మయ శ్శ్రోత్రమయః పృథివీమయ ఆపోమయో వాయుమయ ఆకా
 శమయ స్తేజోమయోఽతేజోమయః కామమయోఽకామమయః క్రోధ
 మయోఽక్రోధమయో ధర్మమయోఽధర్మమయ స్సర్వమయ స్తద్వ
 దేత దిదం మయోఽదోమయ ఇతి యథాకారీ యథాచారి తథాభ
 వతి సాధుకారీ సాధు ర్భవతి పాపకారీ పాపో భవతి పుణ్యః పుణ్యేన
 కర్మణా భవతి పాప పాపేన, అథో ఖల్వాహుః కామమయ ఏ వాయం
 పురుష ఇతి సయథాకామో భవతి తత్క్రితుర్భవతి యత్క్రితు ర్భవ
 తి తత్కర్మ కురుతే యత్కర్మ కురుతే తదభిసంపద్యతే. ౫. త దేవ శ్లోకో
 భవతి, తదేవన క్త సహకర్మణైతి లింగం మనో యత్ర నిషక్త మన్యప్రా
 ప్యాస్తంకర్మణ స్తస్య యత్కించో హ కరోత్యయమ్, తస్మాల్లోకా త్పున
 రేత్స్యస్తై లోకాయ కర్మణ ¹ఇతి తు కామయమానోఽథాకామయమా
 నో యోఽకామో నిష్కామ ఆప్తకామ ఆప్తకామః న తస్య ప్రాణా
 ఉత్క్రామంతి బ్రహ్మైవ సకా బ్రహ్మేవ్యేతి. ౬. తదేవ శ్లోకో భవతి, య
 దా సర్వేప్రముచ్యంతే కామా యేఽస్య హృది శ్రితాః, అథ మర్త్యోఽ
 మృతోభవ త్యత్ర బ్రహ్మసమశ్చుత ఇతి త ద్యథాఽహినిర్లయసీ వశ్చ
 కేమృతా ప్రత్యస్తా శయీ తైవ మీవేదగ్ శరీరగ్ శేతే, అథాయ మశ
 రీరోఽమృతః ప్రాణో బ్రహ్మైవ తేజవీవ సోఽహం భగవతే సహస్రం
 దదామీతి హోవాచ జనకో వైదేహః. ౭ త దేతే శ్లోకా భవతి.
 అణుః పథా వితతః ²పురాణో మాగ్ స్పృష్టోఽనువిత్రో మయైవ, తేన
 ధీగా అపి యంతి బ్రహ్మవిద స్వర్గం లోక మిత ఊర్ధ్వా విముక్తాః. ౮.
 తస్మిం చ్చుక్ల ముత సీల మూహుః విజ్ఞశగ్ హరితం లోహితుచ, ఏష
 పంథా బ్రహ్మణా హనువిత్రః తేనైతి బ్రహ్మవి త్పుణ్యకృ త్తైజసశ్చ. ౯.

అంధం తమః ప్రవిశన్తి యేఽవిద్యా ముపాసతే, తతో భూయ ఇవ తే
తమో య ఉ విద్యాయాగ్ రతాః. ౧౦. అనందానామ తే లోకా అన్ధే
న తమసా వృతాః, తాగ్ స్తే ప్రేత్యాభి గచ్ఛన్తి విద్యాగ్ సోఽబు
ధో జనాః. ౧౧. ఆత్మానా చే ద్విజానీయా దయ మస్తీతి పూరుషః,
కి మిచ్ఛన్ కుస్య కామాయ శరీర మనుసంజ్వరేత్. ౧౨. య స్వా
నువిత్తః ప్రతిబుద్ధ ఆత్మాన్తి స్పందేహ్యే గహనే ప్రవిష్టః, స విశ్వకృత్స్
హి సర్వస్య కర్తా తస్యలోక స్సత్తు లోక ఏవ. ౧౩. ఇహైవ సంతో
2౪ విద్వ స్తద్వయం నచే దవేదీ ర్తహతీ వినస్తి 2య ఏత ద్విదు రమృ
తా స్తేభవం త్య ఛేతరే దుఃఖ మేవాపి యన్తి. ౧౪. య దైత మను
పశ్య త్యాత్మానం దేవ మంజసా, ఈశానం భూతభవ్యస్య న తతో
విజుగుప్సతే. ౧౫. యన్తా దర్వా క్సంవత్సరోఽహోభిః పరివర్తతే,
త ద్వేవా జ్యోతిషాం జ్యోతి రాయు ర్హోవాసతేఽచ్యుతమ్ ౧౬. యన్తిక్
పంచ పంచజనా ఆకాశశ్చ ప్రతిష్ఠితః, త మేవ మన్య ఆత్మానం విద్యాక్
బ్రహ్మమృతోఽమృతమ్. ౧౭. ప్రాణస్య ప్రాణముత చక్షుష శృణు రుత
శ్రోతస్య శ్రోతమ్, మనసో యే మనో విదుః, తేనీచిక్య ర్భ్రహ్మ పురాణ
మగ్యమ్. ౧౮. మనసై వానుద్రప్తవ్యం నేహ నా నాన్తి కించన,
మృత్యో స్సమృత్య మాప్నోతి య ఇహ నానేవ పశ్యతి. ౧౯. ఏకథై
వానుద్రప్తవ్య మేత దప్రమేయం ధ్రువమ్, విరజః పర ఆకాశా దజ
ఆత్మా మహాన్ ధ్రువః. ౨౦ త మేవ ధీరో విజ్ఞాయ ప్రజ్ఞాం కుర్వీత
బ్రాహ్మణః, నానుధ్యానూ ద్భహూక్ శబ్దా న్వాచో విగ్లాపనగ్ హి
తదితి. ౨౧. సనా ఏష మహా నజ ఆత్మా యోఽయం విజ్ఞానమయ
ప్రాణేషు య ఏహోఽంతర్హృదయ ఆకాశ స్తస్మిం 4భుతే సర్వస్య వశే సర్వ
స్యేశానః సర్వస్యాధిపతి స్సన నాధునా కర్తృణా భూయా న్నో ఏవా సా
ధునా కనీయాక్, ఏష సర్వేశ్వర ఏష భూతాధిపతి రేష భూతపాల ఏష
నేతుర్విధరణ ఏషాం లోకానా మసంభేదాయ త మేతం వేదానువచ

1 స్పృశ్యలోక. 2 ఏత. 3 దప్రమయం. 4 ఛేతే.

నేన బ్రాహ్మణా వివిదిషన్తి, యజ్ఞేన దానేన తపసానాశ కే నైతమేవ
విదిత్వా ముని ర్భవతి, ఏత మేవ ప్రవాజినో లోక మిచ్ఛన్తః ప్రవ్రజం
తి, ఏత ధ్ధస్త వై తత్సూర్యే విద్వాగ్గోసః ప్రజాం సకామయంతే కిం ప్ర
జయా కరిష్యామః యేషాం నోఽయ మాత్మాఽయం లోక ఇతి తేహ
స్త పుత్రైశ్చణాయా శ్చ విత్తైశ్చణాయాశ్చ లోకైశ్చణాయాశ్చ పుష్ట్యా
యాథ భిక్షాదర్య ఇచ్చరన్తి యా హ్యేవ పుత్రైశ్చణా సా విత్తైశ్చ
ణా యా విత్తైశ్చణా సా లోకైశ్చణోభే హ్యేతే ఏవణే ఏవ భవతః,
స ఏష నేతినే త్యాత్మాఽగృహ్యాయా సహి గృహ్యతేఽశీర్యో సహి
శీర్యతేఽసంగో సహి సజ్యతేఽసితో నవ్యథతే నరివ్య త్యేత ముహే
వై తేన తరతఇతి, అతః పాప మకరవ మిత్యతః కల్యాణ మకరవ మిత్య
భే ఉహే వై ష ఏతే తరతి నైనం కృతా కృతేతపతః. 22. త దేత
దృచాఽభ్యుక్తమ్, ఏష నిత్యో మహిమా బ్రాహ్మణస్య నవర్థతే కర్షణా
నో కనీయాన్, తస్యైవ స్యా త్పదవి త్తం విదిత్వా నలిప్యతే కర్షణా
పాపకే నేతి, తస్మా దేవంవి చ్ఛాంతో దాంత ఉపరత స్తితిక్షు స్సనూ
హితో భూత్వాఽత్త స్యేవాత్మానం పశ్యతి సర్వ మాత్మానం పశ్యతి
నై నం పాప్తా తరతి సర్వం పాప్తానం తరతి నై నం పాప్తా తపతి సర్వం
పాప్తానం తపతి విపాపోవిరజో విచికిత్సో బ్రాహ్మణోభవ త్యేష బ్రహ్మ
లోక ¹స్సమాగ్రి డితి హోవాచ యాజ్ఞనల్క్య స్సోఽహం భగవతే
విదేహాన్ దదామి మాం చాపి సహ దాస్యా యేతి. 23. సవా ఏష
మహా నజ ఆ త్తాన్నాదో వసుడా నోవిష్టతే వసు య ఏవం వేద. 24.
సవా ఏష మహా నజ ఆత్తాఽజరోఽమరోఽమృతోఽభయో బ్రహ్మ
భయం వై బ్రహ్మ భయగ్హి వై బ్రహ్మ భవతి య ఏవం వేద. 25.

పంచమం బ్రాహ్మణమ్.

అథహ యాజ్ఞవల్క్యస్య ద్వే భార్యే బభూవతు రైత్రేయీచ
కాత్యాయనీచ తయో ర్హ మైత్రేయీ బ్రహ్మవాదినీ బభూవ శ్రీప్ర

1 స్సమాగ్రి సాగ్రితోఽనీతి హోవాచ.

జ్ఞేవ తద్వి కాత్యాయ స్యథహ యాజ్ఞవల్క్యః స్యద్వృత్త ముపాక
రివ్యక్. ౧. మైత్రేయీతి హేలూవాచ యాజ్ఞవల్క్యః ప్రవజిష్య న్వా
అరేహ మస్తా త్థానా దస్తిహంత తేనయా కాత్యాయన్యా తం
కరవా ణీతి. ౨. సా హేలూవాచ మైత్రేయీ యన్న మ ఇయం భగో
స్సర్వా పృథివీ విత్తేన పూర్ణా స్యా త్స్యాన్నహ న్నేనామృతా ఆహే
3 నేతి నేతి హేలూవాచ యాజ్ఞవల్క్య యథైవోపకరణవతాం జీవితం
తథైవ తే జీవితగ్ స్యా దమృతత్వస్య తు నాశాస్తి విత్తే నేతి. 3. సా
హేలూవాచ మైత్రేయీ యేనాహం నామృతా స్యాం కి మహం తేన
కుర్యాం యదేవ భగవా ¹ స్వేత్త తదేవ మే విప్రూహీతి. ౪. సహే
వాచ యాజ్ఞవల్క్యః ప్రియావై ఖలు నోభవతీ సతీ ప్రియ మవృధ
ద్ధస్త తద్వి భవ త్యేత ద్వా స్త్వాస్యామి తే వ్యాచక్షాణస్యతు మే ని
దిధ్యాస స్వేతి. ౫. సహోవాచ నవా అరేపత్యుః కామాయ పతిః
ప్రియోభవ త్యాత్తనస్తు కామాయ పతిః ప్రియో భవతి, నవా అరే
జాయాయై కామాయజాయా ప్రియా భవ త్యాత్తనస్తు కామాయజా
యా ప్రియా భవతి, నవా అరేపుత్రాణాం కామాయ పుత్రాః ప్రియా
భవ న్త్యాత్తనస్తు కామాయ పుత్రాః ప్రియా భవన్తి, నవా అరే విత్త
స్య కామ య విత్తం ప్రియం భవ త్యాత్తనస్తు కామాయ విత్తం ప్రి
యం భవతి, నవా అరే పశూనాం కామాయపశవః ప్రియా భవ న్త్యా
త్తనస్తు కామాయ పశవః ప్రియా భవన్తి నవా అరే బ్రహ్మణః కామా
య బ్రహ్మ ప్రియం భవ త్యాత్తనస్తు కామాయ బ్రహ్మ ప్రియం
భవతి, నవా అరే క్షత్రస్య కామాయ క్షత్రం ప్రియం భవ త్యాత్తనస్తు
కామాయ క్షత్రం ప్రియం భవతి, నవా అరే లోకానాం కామాయ
లోకాః ప్రియా భవ న్త్యాత్తనస్తు కామాయ లోకాః ప్రియాభవన్తి,
నవా అరే దేవానాం కామాయ దేవాః ప్రియా భవ న్త్యాత్తనస్తు
కామాయ దేవాః ప్రియా భవన్తి. నవా అరే వేదానాం కామాయ

వేదాః ప్రియాభవన్త్యాత్మనస్తు కామాయ వేదాః ప్రియా భవన్తి.
 నవా అరే భూతానాం కామాయ భూతాని ప్రియాణి భవన్త్యాత్మన
 స్తు కామాయ భూతాని ప్రియాణి భవన్తి, నవా అరే సర్వస్య
 కామాయ సర్వం ప్రియం భవన్త్యాత్మనస్తు కామాయ సర్వం ప్రియం
 భవతి, అత్తాన అరేద్రప్రవ్య శోభితవ్యో మంతవ్యో నిదిధ్యాసితవ్యో
 మైత్రేయాత్మని ఖల్వరే దృష్టే శ్రుతే మతే విజ్ఞాత ఇదగ్ సర్వం విది
 తమ్. ౬. బ్రహ్మ తం పరాదాద్యోన్యత్రాత్మనో బ్రహ్మ వేద క్షత్రం తం
 పరాదాద్యోన్య త్రాత్మనః క్షత్రం వేద లోకా స్తం పరాదు ర్యోన్యత్రా
 త్మనోలోకా న్వేద దేవా స్తం పరాదు ర్యోన్యత్రాత్మనో దేవా న్వేద
 వేదా స్తం పరాదు ర్యోన్యత్రాత్మనో వేదా న్వేద భూతాని తం పరా
 దు ర్యోన్యత్రాత్మనో భూతాని వేద సర్వం తం పరాదాద్యోన్యత్రా
 త్మనసర్వం వేదే దం బ్రహ్మేదం క్షత్ర మిమే లోకా ఇమే దేవా ఇమే
 వేదా ఇమాని సర్వాణి భూతానీదగ్ సర్వం య దయ మాత్మా. ౭.
 స యథా దుందుభే ర్హస్యమాసస్య న బాహ్యే శబ్దా శక్నుయా
 ద్ద్రహణాయ దుద్దుభేస్తు గ్రహణేన దుందుభ్యాఘాతస్య వా శబ్దో గృహీ
 తః. ౮. స యథా శంఖస్య ధ్వాయమాసస్య న బాహ్యే శబ్దా శక్నుయా
 ద్ద్రహణాయ శంఖస్య తు గ్రహణేన శంఖద్ధస్య వా శబ్దో
 గృహీతః. ౯. స యథా వీణాయై వాద్యమానాయై న బాహ్యే శబ్దా శక్నుయా
 ద్ద్రహణాయ వీణాయై తు గ్రహణేన వీణావాదస్య వా శబ్దో
 గృహీతః. ౧౦. స యథా రైధాగ్నే రిభ్యాహితస్య పృథ గ్ధూమా
 వినిశ్చరంత్యేవం వా అరేన్య మహతో భూతస్య విశ్వసిత మేత ద్యద్వ
 గ్వేదో యజుర్వేద స్సామవేదో ఽధర్వాక్షీరస ఇతిహాసః పురాణం
 విద్యాఉపనిషదశ్లోకా సూత్రాణ్యనువ్యాఖ్యానాని వ్యాఖ్యానానీప్యగ్
 హత మాశీతం పాయిత మయం చ లోకః పరశ్చ లోక స్సర్వాణిచ
 భూతా న్యనైవ వైతాని సర్వాణి నిశ్వసితాని. ౧౧. స యథా
 సర్వాసా మపాగ్ సముద్ర ఏకాయన మేవగ్ సర్వేషాగ్ స్పర్శనా

స్తవగేకాయన మేవగ్ సర్వేషాగ్ రసానాం జిహ్వైకాయన మేవగ్
 సర్వేషాం గన్ధానాం నాసికై కాయన మేవగ్ సర్వేషాగ్ రూపాణాంచక్షు
 రేకాయన మేవగ్ సర్వేషాగ్ శబ్దానాగ్ శ్రోత్ర మేకాయన మేవగ్
 సర్వేషాగ్ సంకల్పానాం మన ఏకాయన మేవగ్ సర్వాసాం విద్యా
 నాగ్ హృదయ మేకాయన మేవగ్ సర్వేషాగ్ కర్తృణాగ్ హస్తా వేకా
 యన మేవగ్ సర్వేషా మానస్తానా ముపస్థ ఏకాయన మేవగ్ సర్వేషాం
 విసర్గాణాగ్ పాయు రేకాయన మేవగ్ సర్వేషా మధ్వనాం పాదా
 వేకాయన మేవగ్ సర్వేషాం వేదానాగ్ వా గేకాయనమ్. ౧౨. స
 యథా సైన్ధవ ఘనోఽనస్తరోఽబాహ్యః కృశ్ణోఽరసఘన ఏవైవం వా
 అరేఽహమాత్మాఽనస్తరోఽబాహ్యః కృశ్ణః ప్రజ్ఞానఘన ఏ వై తే
 భ్యో భూతేభ్య స్సముత్థాయ తా న్యే వానువినశ్యతి న ప్రేత్య సంజ్ఞాస్తీ
 త్యరే బ్రహ్మీ మూతి హోవాచ యాజ్ఞవల్క్యః. ౧౩. సాహోవాచ
 మైత్రే యుక్తైవ మా భగవాన్ మోహస్త మాపీ పిప న్నవా అహ
 మిమం విజానా మూతి సహోవా చ నవా అరేఽహం మోహం బ్రహ్మ
 వినాశీ వా అరేఽయమాత్మాఽనుచ్ఛిత్తిధర్మా. ౧౪. యత్ర హి ద్వై
 త మివ భవతి త దితర ఇతరం పశ్యతి తదితర ఇతరం జిఘ్రతి తదితర
 ఇతరగ్ రసయతే తదితర ఇతర మభివదతి తదితర ఇతరగ్ శృణోతి తది
 తం ఇతరం మనుతే తదితర ఇతరగ్ స్పృశతి తదితర ఇతరం విజానాతి
 యత్ర త్వస్య సర్వమాత్మైవాఽభూ త్తత్కేన కం పశ్యే త్తత్కేన
 కం జిఘ్రే త్తత్కేనకగ్ రసయే త్త త్కేనక మభివదే త్త త్కేన
 కగ్ శృణుయా త్తత్కేన కం మన్వీత త్తత్కేన కగ్ స్పృశే త్తత్కేన
 కం విజానీయా ద్యేనేదగ్ సర్వం విజానాతి తం కేన విజానీయా త్వవ
 ష నేతినే త్యాత్మాఽగృహ్యాయ నహి గృహ్యతేఽశీర్షో నహిశీర్షతేఽ
 సన్గో నహి సజ్యతే ఽనితో నవ్యథతే నరిష్యతి విజాతార మరే కేన
 విజానీయా దిత్సుక్తాను శాస నాసి మైత్రేయ్యే తావ దరే ఖల్వ మృ
 తత్వ మితి హోవాక్త్వా యాజ్ఞవల్క్య విజహార. ౧౫.

వప్తం బ్రాహ్మణమ్.

అథ వగ్శఃపాతి మాష్యా త్వేతిమాష్యో గౌపవనా గ్నౌపవనః
 పాతిమాష్యా త్వేతిమాష్యో గౌపవనా గ్నౌపవనో కాశికా త్కౌశికః
 కాణ్ణినా త్కాణ్ణిచ్యుః శాణ్ణిల్యా చ్చాణ్ణిల్యుః కాశికా చ్చ గౌతమాచ్చ
 గౌతమః. ౧. అగ్నివేశ్యాదాగ్నివేశ్యో గార్గ్యా ద్దార్గ్యో గార్గ్యా
 ద్దార్గ్యో గౌతమా గ్నౌతమ సైతవా తైతవః పారాశర్యాయణా
 త్పారాశర్యాయణో గార్గ్యాయణా ద్దార్గ్యాయణ ఉద్దాలకాయనా
 దుద్దాలకాయనో జాబాలాయనా జ్ఞాబాలాయనో మాధ్యందినాయ
 నా న్మాధ్యం దినాయన స్సౌకరాయణా త్సౌకరాయణః కాషాయ
 ణా త్కాషాయణః సాయకాయనా త్సాయకాయనః కాశికాయనేః
 కాశికాయనిః. ౨. ఘృతకాశికా ద్ఘృతకాశికః పారాశర్యాయణా
 త్పారాశర్యాయణః పారాశర్యా త్పారాశర్యో జాతుకర్ణ్యా జ్ఞా
 తూకర్ణ్య ఆసురాయణాచ్చ యాస్మాచ్ఛసురాయణస్త్రైవణే స్త్రై
 వణి రాపజఙ్ఘనే రాపజఙ్ఘని రాసురే రాసురి ర్భారద్వాజా ద్భారద్వాజ
 ఆత్రేయా దాత్రేయో మాణ్డే ర్మాణ్డి ర్గౌతమా గ్నౌతమో గౌతమా
 గ్నౌతమో వాత్స్య ద్వాత్స్య శాణ్ణిల్యా చ్చాణ్ణిల్యుః కైశోర్యా
 త్కౌష్యా త్కైశోర్యః కాప్యః కుమారహరితా త్కుమారహరితో
 గాలవా ద్దాలవో విదర్భి కాణ్ణిన్యా ద్విదర్భి కాణ్ణిన్యో వత్సనపాతో
 బాభ్రీవా ద్వత్సనపా ద్బాభ్రీవః పథస్సాభరా త్పథా స్సాభరో
 యాస్యా దాక్షీరసా దయాస్య ఆంగిరస ఆభూతే స్త్వాష్ట్రా దాభూతి
 స్త్వాష్ట్రో విశ్వరూపా త్వాష్ట్రో ద్విశ్వరూపస్తాష్ట్రో శ్విభ్యా మస్వినౌ
 దధీచ అధర్వణా ద్దధ్యజ్ఞాధర్వణో^౨ధర్వణో దైవా దధర్వా దైవో
 మృత్యోః ప్రాధ్వగ్సనా వృత్యుః ప్రాధ్వగ్ సనః ప్రధ్వగ్ సనా త్వ
 ధ్వగ్ సన ఏకఋషే రేకర్షి ర్విప్రచిత్రే ర్విప్రచిత్తి ర్వ్యభిష్టే ర్వ్యభి
 స్సనారోః సనారుః సనాతనా త్సనాతనః సనకాత్సనకః పరమేష్ఠినః పర
 మేష్ఠి బ్రహ్మణో బ్రహ్మ స్వయమ్భుబ్రహ్మణే నమః. 3.

ఇతి బ్రహ్మదారణ్యకే - పశ్చాద్ధ్యాయ స్సమాప్తః. హరిః ఓం తత్సత్.

శుక్లయజుర్వేదీయ బృహదారణ్యకే - సప్తమాధ్యాయః.

అథ

హరిః ఓమ్. పూర్ణ మదః పూర్ణ మిదం పూర్ణా త్పూర్ణ ముదఃకృతే,

పూర్ణస్య పూర్ణమాదాయ పూర్ణమే వావశిష్యతే.

ఓమ్ శాంతి శాంతి శాంతి.

ప్రథమం బ్రాహ్మణమ్.

ఓంఽఖం బ్రహ్మ, ఖం ఘరాణం వాయురంఖ మితి హ స్తాహ కా
రవ్యాయణీ పుత్రో వేదోఽయం బ్రాహ్మణా విమ ర్షేదై నేన యద్వేదిత
వ్యమ్. ౧.

ద్వితీయం బ్రాహ్మణమ్.

త్రయాః ప్రజాపత్యాః ప్రజాపతౌ పితరి బ్రహ్మచర్య మూషు
దేవా మనుష్యా అసురా ఉపిత్యా బ్రహ్మచర్యం దేవా ఉచు ర్భృషీ
తు నో భవానితి తేభ్యో హైత దక్షర మువాచ ద ఇతి వ్యజ్ఞాసిష్టాఽ
ఇతి వ్యజ్ఞాసిష్టేతి హేలూచు ర్దా మ్నతేతి న ఆత్మే త్యోమితి హేలూవా
చ వ్యజ్ఞాసి ష్టేతి. ౧. అథ హైనం మనుష్యా ఉచు ర్భృషీతు నో
భవానితి తేభ్యో హైత దేవాక్షర మువాచ ద ఇతి వ్యజ్ఞాసిష్టాఽఇతి
వ్యజ్ఞాసిష్టేతి హేలూచుర్రతేతి న ఆత్మేత్యోమితి హేలూవాచ వ్యజ్ఞాసిష్టే
తి. ౨. అథ హై న మసురా ఉచు ర్భృషీతు నో భవా నితి తేభ్యోహై
తదేవాక్షరమువాచ దఇతి వ్యజ్ఞాసిష్టాఽఇతి వ్యజ్ఞాసిష్టేతి హేలూచు ర్దయ
ధ్యమితి న ఆత్మే త్యోమితి హేలూవాచ వ్యజ్ఞాసిష్టేతి తదే తదే వైషా
దైవీవా గమవదతి స్తనయిత్సు ర్దదదఇతి దామ్యత దత్త దయధ్వమితి
తదేత త్త్రియగ్శిక్షే ద్దమం దానం దయా మితి. ౩.

తృతీయం బ్రాహ్మణమ్.

ఏష ప్రజాపతి ర్యధృదాయ మేత ద్భృహైత త్సర్వం తదేత
త్త్రిక్షురగ్ హృదయ మితి ¹హృ ఇ త్యేకమక్షర మభిహర త్తస్మై

స్వా శ్చాన్యేచ యఏవం వేద దధి త్యేకమక్షరం దద త్యస్తై స్వాచ్ఛాన్యేచ య ఏవం వేద య మి త్యేకమక్షర మేతి సర్గం లోకం య ఏవం వేద. ౧.

చతుర్థం బ్రాహ్మణమ్.

తద్వై తదేత దేవ తదా స సత్యమేవ స యో హేతం మహా ద్యక్షం ప్రథమజం వేద సత్యం బ్రహ్మేతి జయ తీమా ల్లోకాం జిత ఇన్ద్రసా వసద్య ఏవమే తం మహాద్యక్షం ప్రథమజం వేద సత్యం బ్రహ్మేతి సత్యగ్ హ్యేవ బ్రహ్మ. ౧. ఆపవ వేదమగ్ర ఆసు స్తా ఆహి సత్య మసృజ త్తసత్యం బ్రహ్మ బ్రహ్మ ప్రజావతిం ప్రజావతి దేవాగ్ స్తే దేవా సృత్య మే వోపాసతే త దేత త్త్యక్షరగ్ సత్య మితి స ఇత్యేక మక్షరంతీ త్యేకమక్షరం య మి త్యేకమక్షరం ప్రథ మోత్తమే అక్షరే సత్యం మధ్యతో నృతం తదేత దనృత ముభయత సృత్యేన పరి గృహీతగ్ సత్యభూయ మేవ భవతి నైనం విద్వాగ్ స మనృతగ్ హేన స్తి. ౨.

పంచమం బ్రాహ్మణమ్.

తద్య త్సత్యమసా న ఆదిత్యో య ఏవ ఏతస్మి న్నండలే పురుషో య శ్చాయం దక్షిణేక్షు న్సురుష స్తా వేతా వన్యోస్యస్మి న్సృతిష్ఠితౌ రశ్చిభి రే షోఽస్మి న్సృతిష్ఠితః ప్రాణై రయ మముష్మి న్నయ దోత్క్రమిష్య స్థవతి శుద్ధ మేవైత న్నండలం పశ్యతి నైన మేతే రత్నయః ప్రత్యాయంతి. ౧. య ఏవఏతస్మి న్నండలే పురుష స్తస్య భూ రితి శిర ఏకగ్ శిర ఏక మేత దక్షరం భవ ఇతి బాహూ ద్వా బాహూ ద్వే ఏతే అక్షరే సువ రితి ప్ర తిష్ఠా ద్వే ప్రతీష్ఠే ద్వే ఏతే అక్షరే తస్యోపనిషదహ రితి హంతి పాచ్ఛానం జహతి చ య ఏవం వేద. ౨. యోఽయం దక్షిణేక్షు న్సురుష స్తస్య భూ రితి శిర ఏకగ్ శిర ఏక మేత దక్షరం భవ ఇతి బాహూ ద్వా బా హూ ద్వే ఏతే అక్షరే సువ రితి ప్రతిష్ఠా ప్రతిష్ఠే ద్వే ద్వే ఏతే అక్షరే తస్యోపనిషదహ మితి హంతి పాచ్ఛానం జహతి చ య ఏవం వేద. 3.

షష్ఠం బ్రాహ్మణమ్.

మనోమయోఽయం పురుషో భాసత్యస్మిన్నస్తర్వైదయే
యథాప్రీహి ర్వాయనో వా స ఏవసర్వ స్వేశానః సర్వ స్యాథిపతి
సర్వ మిదం ప్రశాంతి యదిదం కించ. ౧.

సప్తమం బ్రాహ్మణమ్.

విద్యుద్భృష్టే త్యాహు ర్విదానా ద్విద్యు ద్విద్య త్యేనం
పాష్ఠనో య ఏవంవేద విద్యు ద్భృష్టేతి విమ్య ధ్యేవ బ్రహ్మ. ౧.

అష్టమం బ్రాహ్మణమ్

వాచం ధేను ముపాసీత తస్యా శ్వత్వారః స్తనాః స్వాహాకా
రో వషట్కారో హస్తకార స్స్విధాకార స్తస్యా చ్వాస్తనా దేవా
ఉపజీవన్తి స్వాహాకారంచ వషట్కారంచ హస్తకారం మనుష్యా స్స్వి
ధాకారం పితర స్తస్యాః స్రాణ ఋషభో మనోవత్సః. ౧.

నవమం బ్రాహ్మణమ్.

అయ మగ్ని రైవశ్వానరో యోఽయమస్తః పురుషే యే
నేద మన్నం షచ్యతే య దిద మద్యతే తస్మైష ఘోషో భవతి య
మేత త్కర్ణా వపిధాయ శృణోతి స యదోక్తమిష్య న్భవతి నైవం
ఘోషగ్ శృణోతి. ౧.

దశమం బ్రాహ్మణమ్.

యదా వై పురుషోఽస్త్వాల్లోకా త్రైవితి స వాయు మాగచ్ఛ
తి తస్మై స తత్ర విజహీతే యథారథచక్రస్య ఖం తేన స ఊర్ధ్వ ఆక్ర
మతే స ఆదిత్యమాగచ్ఛతి తస్మై స తత్ర విజహీతే యథా¹ ఉమ్మర
స్య ఖం తేన స ఊర్ధ్వ ఆక్రమతే సచన్ద్రమస మాగచ్ఛతి తస్మై స తత్ర
విజహీతే యథా దున్దభేః ఖం తేన స ఊర్ధ్వ ఆక్రమతే స లోక
మాగచ్ఛ త్యశోక మహిమం తస్మి న్నసతి శాశ్వతీ సుమాః. ౧.

ఏకాదశం బ్రాహ్మణమ్.

ఏత ద్వై పరమం తపో య ద్వాహిత స్తస్య తే పరమగ్
హైవ లోకం జయతి య ఏవంవే దైత ద్వై పరమం తపోయం ప్రేత
మరణ్యగ్ హరన్తి పరమగ్ హైవ లోకం జయతి య ఏవం వే దైత
ద్వైపరమం తపోయం ప్రేత మగ్నా వభ్యాదధతి పరమగ్ హైవ
లోకం జయతి య ఏవం వేద. ౧.

ద్వాదశం బ్రాహ్మణమ్.

అన్నం బ్ర హ్మే త్యేక ఆహు స్త న్న తథా పూయతి వా
అన్న మృతే ప్రాణా త్ప్రాణో బ్రహ్మే త్యేక ఆహు స్త న్నతథా
శుష్యతి వై ప్రాణ ఋతేన్నాదే తేహ త్యేవ దేవ తే ఏకథా భూ
యం భూత్వా పరమతాం గచ్ఛత స్తథస్తాహ ప్రాతృదః పితరం కిగ్శ్చ
దేవైవం విదుషే సాధు కుర్యాం కి మేవాస్తా అసాధు కుర్యా
సహ స్తాహ పాణినా మాప్రాతృదక స్త్వేనయో రేకథా భూయం
భూత్వా పరమతాం గచ్ఛతీతి తస్మా ఉ హైత దువాచ వీ త్యన్నం వై
విఅన్నే హీమాని సర్వాణి భూతాని విష్టాని రమతీ ప్రాణో వైరం ప్రాణే
హీమాని సర్వాణి భూతాని రమన్తే సర్వాణి హవా అస్మి న్ముతాని
విశన్తి సర్వాణి భూతాని రమన్తే య ఏవం వేద. ౧.

త్రయోదశం బ్రాహ్మణమ్.

ఉక్థం ప్రాణో వా ఉక్థం ప్రాణో హీదగ్ సర్వ ముత్థాపయ
త్యుద్ధా న్నాదుక్థవి ధీర స్తిష్ఠ త్యుక్థస్య సాయుజ్యగ్ సలోకతాం జయ
తి య ఏవంవేద. ౧. యజుః ప్రాణోవై యజుః ప్రాణే హీమాని సర్వా
ణి భూతాని యుజ్యన్తే యుజ్యన్తే హస్తై సర్వాణి భూతాని శ్రైష్ఠ్యా
య యజుష సాయుజ్యగ్ సలోకతాం జయతి యఏవం వేద. ౨.
సామ ప్రాణో వై సామ ప్రాణే హీమాని సర్వాణి భూతాని సమ్యజ్ఞి
సమ్యజ్ఞి హస్తై సర్వాణి భూతాని శ్రైష్ఠ్యాయ కల్పన్తే సాము సా
యుజ్యగ్ సలోకతాం జయతి య ఏవం వేద. 3. ఉత్త్రం ప్రాణో వై

క్షత్రం ప్రాణో హి వైక్షత్రం త్రాయతే హైసం ప్రాణః క్షణితోః ప్రక్షత్ర మన్న మాప్నోతి క్షత్రస్య సాయుజ్యగ్ సలోకతాం జయతి య ఏవం వేద. ౪.

చతుర్దశం బ్రాహ్మణమ్.

భూమి రస్తరిక్షం ద్వౌ ¹రిత్యష్టాక్షరగ్ హవా ఏకం గాయత్రై పద మేత దుహై వాస్యా ఏత త్స యావ దేషు త్రిషు లోకే షు తావ ద్ధ జయతి యోఽస్యాఏత దేవం పదం వేద. ౧. ఋచో యజాగ్షి సామా నీత్యష్టా వక్షరాణ్యష్టాక్షరగ్ హవా ఏకం గాయత్రై పద మేత దుహై వాస్యా ఏత త్స యావతీ యం త్రయీ విద్యాతా వద్ధ జయతి యోస్యా ఏత దేవం పదం వేద. ౨. ప్రాణోఽపానో వ్యాన ఇత్యష్టా వక్షరాణ్యష్టాక్షరగ్ హవా ఏకం గాయత్రై పద మేత దుహైవాస్యా ఏత త్స యావ దిదం ప్రాణి తావద్ధ జయతి యోఽస్యా ఏత దేవం పదం వేదాథాస్యా ఏత దేవ తురీయం దర్శతం పదం పరో రజాయ ఏష తపతి య ద్వై చతుర్థం త త్తురీయం గర్భతం పద మితి దదృశ ఇవ హ్యేష పరో రజా ఇతి సర్వ ముహ్యేవైష రజ ఉప ద్యుపరి తప త్యేవగ్ హైవ శ్రియా యశసా తపతి యోఽస్యాఏత దేవం పదం వేద. ౩. సైషా గాయ త్ర్యేతస్తిగ్ ¹స్తురీయ దర్శతే పదే పరోరజసి ప్రతిష్ఠితా తద్వై తత్సత్యే ప్రతిష్ఠితం చక్షు ర్వై సత్యం చక్షుర్ద్వి వై సత్యం తస్మా ద్య దిదాసీం ద్వౌ వివదమానా వేయాతా మహ మదర్శ మహ మక్రౌష మితి య ఏవ బ్రూయా దహ మదర్శ మితి తస్మా ఏవ శ్రద్ధధ్యామ త ద్వై తత్సత్యం బలే ప్రతిష్ఠితం ప్రాణో వై బలం తత్ప్రాణే ప్రతిష్ఠితం తస్మా దాహు ర్బులగ్ సిత్యాతోగీయ ఇత్యేవ మేషా గాయ త్య్రిధ్యా త్తం ప్రాణే ప్రతిష్ఠితా సా హైషా గయాగ్ స్తత్రే ప్రాణావై గయా స్తత్ప్రాణాగ్ స్తత్రే త ద్యద్గయాగ్ స్త త్రేతస్మా ద్దాయత్రీ నామ

స యా మేవామూగ్ సావిత్రి మన్వాహైమైవ స యస్తా అన్వాహతస్య
 ప్రాణాగ్ స్త్రాయతే. ౪. తాగ్ హైతా మేకే సావిత్రి మనుష్టుభ
 మన్వాహు ర్వా గనుష్టుభే తద్వాచ మనుబ్రూమ ఇతి న తథా కుర్యా
 ద్ధాయత్రీ మేవ సావిత్రి మనుబ్రూయా ద్యది హవా అ ప్యేవం వి
 ద్భహివ ప్రతిగృహ్ణాతి నహైవ తద్దాయత్యా ఏకఞ్చ నపదమ్ప్రితి.
 ౫. స య ఇమాగ్ స్త్రీ స్తోకా న్పుర్ణా స్ప్రితిగృహ్ణీయా తోస్సైన్యా
 ఏత త్ప్రిథమం పద మాపుయా దథ యావతీయం త్రయీ విద్యా
 య స్తావ త్ప్రితిగృహ్ణీయా తోస్సైన్యాఏత ద్ద్వితీయం పద మాపుయా
 దథ యావదిదం ప్రాణి య స్తావ త్ప్రితిగృహ్ణీయా తోస్సైన్యా ఏత త్త్రి
 తీయం సద మాపుయా దథాన్యా ఏత దేవ తురీయం దర్శతం పదం
 పరో రజాయ ఏష తపతి వైవ కేన చ నాప్యం కుత ఉ ఏతావత్ప్రితిగృ
 హ్ణీయాత్. ౬. తస్యా ఉస్థానం గాయత్రీ స్యేకపదీ ద్విపదీత్రిపదీ చ
 తుష్పద్య పదసి నహి పద్యసే నమస్తే తురీయాయ దర్శతాయ పదాయ
 పరోరజసేనైసా వదోమా ప్రాపదితి యం ద్విష్యా దసా వస్తై కామో
 మా¹ సమర్థీతివా నహై వాస్తై స కామ² బుధ్యతేయస్తా ఏవ ముపత్తిష్ఠ
 తేహేహమదః ప్రాప మితి వా. ౭. ఏత ద్ధవై తజ్జనకో వై దేహో బుడిల మా
 శ్వత రాశ్వి మువాచ యన్ను హేమా³ య ద్ధాయత్రీ విదబ్రాహ్మ అథ
 కథగ్ హస్తీభూతోవహసీతి ముఖిగ్ హ్యస్యా స్సమ్రాణ్ణవిదాఞ్చకారేతి
 హోవాచ తస్యా అగ్ని రేవ ముఖం యదిహ వా అపి బహ్వివా గ్నావ
 భ్యాదథతి సర్వమేవ తత్సద్దహ త్యేవగ్ హైవైవం విద్య ద్యపి బహ్వివ
 పాపం కురుతే సర్వ మేవ తత్సమ్నాయ శుద్ధః పూతోజరో⁴ ఽమృ
 త స్సమ్భవతి. ౮.

పంచదశం బ్రాహ్మణమ్.

హిరణ్మయేన పాత్రేణ స త్యస్యా పిహితం ముఖమ్, తత్త్వం
 పూష న్నపాపుణ సత్యధర్తాయ దృష్టయే, పూష నే కర్షయేమసూ

1 సమర్థీతి. 2 సమర్థ్యతే. 3 క ద్ధాయత్రీ.

ర్య ప్రాజాపత్యవ్యూహరక్షీణ, సమూహ తేజో య త్తేరూపం కల్యాణతమం త త్తేపశ్యామి యోసావసౌ పురుషః సోఽహమస్మి, వాయురనిల మమృత మథేదం భస్మాస్తగ్ శరీరమ్, ఓంక్రతో స్థరకృతగ్ స్థరక్రతో స్థర కృతగ్ స్థర, అగ్నే నయ సుషథా రాయే అస్తాన్విశాన్విదేవ వయునాని విద్వాన్, యయోభ్యస్తజ్జహురాణ మేవో భూయిష్ఠాంతే నమ ఉక్తిం విధేమ. ౧.

ఇతి బృహదారణ్యకే - సప్తమాధ్యాయ స్సమాప్తః.

హరిః ఓం తత్సత్.

శుక్లయజుర్వేదీయ బృహదారణ్యకే - అష్టమాధ్యాయః.

ప్రథమం బ్రాహ్మణమ్.

హరిః ఓమ్ యోహవై జ్యేష్ఠంచ శ్రేష్ఠంచ వేద జ్యేష్ఠశ్చ శ్రేష్ఠశ్చ స్వానాం భవతి ప్రాణోవై జ్యేష్ఠశ్చ శ్రేష్ఠశ్చ జ్యేష్ఠశ్చ శ్రేష్ఠశ్చ స్వానాం భవ త్యపిచ యేషాం బుభూషతి య ఏవం వేద. ౧. యోహవై వసిష్ఠాం వేద వసిష్ఠ స్వానాం భవతి వాగ్వై వసిష్ఠా వసిష్ఠ స్వానాం భవ త్యపిచ యేషాం బుభూషతి య ఏవం వేద. ౨. యోహ వై ప్రతిష్ఠాం వేద ప్రతిష్ఠతి స మే ప్రతిష్ఠతి దుగ్ధే చక్షుర్వై ప్రతిష్ఠా చక్షుషాహి సమే చ దుగ్ధేచ ప్రతిష్ఠతి ప్రతిష్ఠతి సమే ప్రతిష్ఠతి దుగ్ధేయ ఏవం వేద. ౩. యోహ వై సమ్మదం వేద సగ్ హాస్తై పద్యతేయం కామం కామయ తే శ్రోత్రం వై సమ్మత్ శ్రోత్రే హి మే సర్వే వేదా అభిసమ్మన్నాః సగ్ హాస్తై పద్యతేయం కామం కామయ తే య ఏవం వేద. ౪. యోహవా ఆయతనం వేదాయతనగ్ స్వానాం భవ త్యాయతనం జనానాం మనోవా ఆయతన మాయతనగ్ స్వానాం భవ త్యా యతనం జనానాం య ఏవం వేద. ౫. యోహ వై ప్రజాపతిం వేద ప్రజాయతే హ ప్రజయా పశుభీ రేతోవై ప్రజాపతిః ప్రజాయతే హ ప్రజయాపశుభి ర్యఏవం వేద. ౬. తే హిమే ప్రాణా అహగ్ శ్రేయసే వివ

దమానా బ్రహ్మ జన్తుస్తదోచుః కోనో వసిష్ఠ ఇతి తగ్ హేమావాచ య
స్త్రికవ ఉత్కృష్ట ఇదగ్ శరీరం పాపీయోమన్యతే స వో వసిష్ఠ ఇతి.
2. వాగ్మో చ్చక్రామ సా సంవత్సరం ప్రోష్యాగత్యోవాచ కథ మశకతమ
దృతే జీవితమితి తేహోచు ర్యథా కలా అవదంతో వాచా ప్రాణంతః
ప్రాణేన పశ్యంత శ్చక్షుషా శృణ్వంత శ్రోత్రేణ విద్వాగ్సో మనసా
ప్రజాయమానా రేతసైవ మజీవిష్కేతి ప్రవివేశ హ వాక్. ౧. చక్షు
ష్టోచ్చక్రామ త త్సంవత్సరం ప్రోష్యాగత్యోవాచ కథ మశకతమ దృతే
జీవితమితి తేహోచు ర్యథా అన్ధా అపశ్యంత శ్చక్షుషా ప్రాణంతః
ప్రాణేన వదంతో వాచా శృణ్వంత శ్రోత్రేణ విద్వాగ్సో మనసా ప్రజా
యమానా రేతసైవ మజీవిష్కేతి ప్రవివేశహ చక్షుః. ౨. శ్రోత్రగ్
హోచ్చక్రామ తత్సంవత్సరం ప్రోష్యాగత్యోవాచ కథ మశకతమదృతే
జీవితమితి తేహోచు ర్యథా బధిరా అశృణ్వంత శ్రోత్రేణ ప్రాణ
ంతః ప్రాణేన వదంతో వాచా పశ్యంత శ్చక్షుషా విద్వాగ్సో మనసా
ప్రజాయమానా రేత సైవ మజీవిష్కేతి ప్రవివేశ హ శ్రోత్రమ్. ౩. మనో
హోచ్చక్రామ తత్సంవత్సరం ప్రోష్యాగ త్యోవాచ కథ మశక
తమదృతే జీవితమితి తేహోచు ర్యథా ముగ్ధా అవిద్వాగ్సో మనసా
ప్రాణంతః ప్రాణేన వదంతో వాచా పశ్యంత శ్చక్షుషా శృణ్వంత శ్రోత్రేణ
ప్రజాయ మానా రేతసైవ మజీవిష్కేతి ప్రవివేశ హ మనః. ౪. రే
తో హోచ్చక్రామ తత్సంవత్సరం ప్రోష్యాగత్యోవాచ కథ మశకత
మదృతే జీవితమితి తేహోచు ర్యథా క్లిబా అప్రజాయమానా రేత
సా ప్రాణంతః ప్రాణేన వదంతో వాచా పశ్యంత శ్చక్షుషా శృణ్వంత శ్రో
త్రేణ విద్వాగ్ సో మనసైవ మజీవిష్కేతి ప్రవివేశహ రేతః. ౫. ౧-౨. ౩. కథ
హ ప్రాణ ఉత్క్రమిష్య న్యథా మహాసు హయః సైన్ధవః పద్వీతశ
జూ¹స్సంపుహే దేవగ్ హై వేమా న్ప్రజా న్సంబబర్హతే హో
చు ర్హాభగవ ఉత్క్రమి ర్నవై శత్రూమ స్త్వదృతే జీవితమితి తస్య

మే బలిం కరుతేతి తథేతి. ౧౩. సాహ వా గువాచ యద్వా అహం
వసిష్ఠాస్తి త్వం తద్వసిష్ఠోఽసీతి యద్వా అహం ప్రతిష్ఠాస్తి త్వం తత్ప్రతి
ష్ఠోఽసీతి చక్షు ర్యద్వా అహాన్ సమ్పదస్తి త్వం తత్సమ్పదసీతి శ్రోత్రం
యద్వా అహ మాయతన వస్తి త్వం తనాయతన మసీతి మనోయ
ద్వా అహం ప్రజాతి రస్తి త్వం తప్రజాతి సీతి రరేత స్తస్యోమే కిమ
న్నం ¹కిం మేవాస ఇతి యదిదంకిం చాశ్వశ్య ఆక్రిమిశ్య ఆకీటపతంగే
భ్యస్తత్తేఽన్న మాపో వాస ఇతి న హవా అస్య నన్నం జగ్ధం భవతి
²నానన్నం ప్రతిగృహీతం య ఏవమేత దన న్నాన్నం వేద తద్విద్వాన్
సః శ్రోత్రియా అశిష్యన్త ఆచామ న్త్యశిత్యా చాచామ న్త్యేత మేవ
తదన మనగ్నం కర్వంతో మన్యన్తే. ౧౪.

ద్వితీయం బ్రాహ్మణమ్.

శ్వేతకేతు ర్హవారుణే యః శఙ్ఖాలానాం పరిషద మాజగామ
స ఆజగామ జై బలిం ప్రవాహణం పరిచారయమాణం త ముదీ త్వా
భ్యవద కుమారాః ఇతి సభాః ఇతి ప్రతిశుశ్రా వ నుశిష్ఠో న్వసి పిత్రే
తోమితి హేలవాచ. ౧. వేశ్థ యథేమాః ప్రజాః ప్రయతోఽవిప్ర
తిపద్యంతాః ఇతి నేతి హేలవాచ వేత్థో యథేమం లోకం పున రాప
ద్యంతాః ఇతి నేతి హేలవాచ వేత్థో యథాఽసౌ లోక ఏవం బహుభిః
పునఃపునః ప్రయద్భి ర్న సమ్పూర్యతాః ఇతి నేతి హేలవాచ వేత్థో
యతిథ్యా మాహుత్యాన్ హుతాయా. మాపః పుష్యషవాచోభూ
త్వా సముత్థాయ వదంతిః ఇతి నేతి హై వోవాచ వేత్థో దేవయాన
స్య వా శఙ్ఖః ప్రతిపదం పితృయాణస్య వా యత్కృత్వా దేవయానం
వా పన్థానం ప్రతిపద్యన్తే పితృయాణం వాపి హి న ఋషే ర్వచ
శ్శుశ్రీమ, ద్వే సృతీ అశృణనం పితౄణా మహం దేవానా మతమర్త్యా
నామ్, తాభ్యా మిదం విశ్వ మేజ త్సమేతి యదర్తురా పితరం
మాతరం చేతి, నాహ మత ఏకం చ న వేదేతి హో వాచ. ౨.

అథైవం వస త్యోపమస్త్రీయాశ్చక్రేనాదృత్య వసతిం కుమారః ప్ర
దుద్యావ స ఆజగామ పితరం తగ్ హేలవా చేతి వావ కిల నో భ
వాక్ పురానుశిష్టా నవోచ దితి కథగ్ సుమేధ ఇతి పంచమాస్త్రశ్చ
నాజన్యబద్ధ రస్త్రాక్షీ త్తతో వైకశ్చ న వేదేతి కతమే త ఇతీమ ఇతి
హప్రతీకా న్యదాజహగ. 3. స హోవాచ తథా న స్త్వం తాత జానీ
థాః యథా య దహం ¹కించ న వేద సర్వమహం తత్తుభ్య మవో
చం ²ప్రేహితు తత్ర ప్రతీత్య బ్రహ్మచర్యం వత్స్యవ ఇతి భవా నేవ
గచ్ఛ త్వీతి స ఆజగామ గౌతమో యత్ర ప్రవాహణస్య జైబలే రాసా
తస్తా ఆసన మాహ్మతోదక మాహారయా శ్చకారాథ హస్తా అర్ఘ్యం
చకార తగ్ హేలవాచ వరం భగవతే గౌతమాయ దద్ద ఇతి. ౪. స
హేలవాచ ప్రతిజ్ఞతో మ ఏష వరో యాంతు కుమార స్యాన్తే వాచ
మభాషథా స్తామేవ మే బ్రూహీతి. ౫. సహోవాచ దైవేషు వై గౌత
మో తద్వరేషు మానుషాణాం బ్రూహీతి. ౬. సహేలవాచ విజ్ఞాయ
తేహస్తి పి రణ్య స్యాపాతం గో అశ్వనాం దాసీనాం ప్రవారాణాం
పరిధానస్య మానో భవాక్ బహేల రనన్త స్యాపర్యన్త స్యాభ్యవదా
నోఽభూదితి సవై గౌతమ తీర్థే నేచ్ఛా సా ఇ త్యుపై మ్యహం భవన్త
మితి వాచాహ ³స్తవై పూర్వ ఉపయన్తి సహేలపాయన కీర్త్యవాస.
౭. సహేలవాచ ⁴తథా న స్త్వం గౌతమ మాపరాధా న్నవచ పితామ
హ యథేయం విద్యేతః పూర్వం న కస్త్రిగ్ శ్చ నబ్రాహ్మణ ఉవాచ తాం
త్వహం తుభ్యం వత్సామి కోహి త్వైవం బ్రువన్త మర్హతి పృత్యా
ఖ్యాతు మితి. ౮. అసావై లోకోఽగ్ని ర్గౌతమతస్యాదిత్య ఏవ సమి
ద్రశ్యయో ఘామోఽహ రర్చి ర్దిశోఽగ్నారా అవాన్తర దిశో విస్ఫులి
క్లాన్తస్తి నేతస్తి న్నగ్నో దేవా శ్రీధాం జహ్వతి తస్యా ఆహుత్యై సా
మోరాజా సమ్భవతి. ౯. పర్జన్యోవా అగ్ని ర్గౌతమతస్య సువత్సర ఏవ
సమదభాగిణి ధూమో విద్యుదర్చి రశని రంగారా హృదునయో విస్ఫు

లిక్ష్ణా స్తస్తి నేతస్తి న్నగ్నా దేవా సోమగ్ రాజానం జహ్వతి తస్యా
 ఆహుత్యై వృష్టి సృష్ణవతి. ౧౦. అయంవై లోకోఽగ్నిర్గోతమతస్య
 పృథివ్యేన సమదగ్ని ర్ధూమో రాత్రి రర్చి శ్చష్ట్రీనూ అంగారా నక్షత్రా
 ణి విస్ఫులింగా స్తస్తి నేతస్తి న్నగ్నా దేవా వృష్టిం జహ్వతి తస్యా
 ఆహుత్యా అన్నగ్ సమ్భవతి. ౧౧. పురుషోవా అగ్ని ర్గోతమ తస్య
 వ్యాత్త మేవ సమిత్ప్రితో ధూమో వా గర్చి శ్చక్షు రంగారా శ్శో
 త్రం విస్ఫులింగా స్తస్తి నేతస్తి న్నగ్నా దేవా అన్నం జహ్వతి తస్యా
 ఆహుత్యై రేత సృష్ణవతి. ౧౨. యోషా వా అగ్ని ర్గోతమ తస్యా
 ఉపస్థ ఏవ సమి ల్లోమాని ధూమో యోని రర్చి ర్యదన్తః కరోతి తేఽ
 క్షారా అభినద్వా విస్ఫులింగా స్తస్తి నేతస్తి న్నగ్నా దేవా రేతో జహ్వా
 తి తస్యా ఆహుత్యై పురుష సృష్ణవతి స జీవతి యావజ్జీవ త్యథ యదా
 మ్రియతే. ౧౩. అ తైన మగ్నయే హరన్తి తస్మాగ్ని రే వాగ్ని ర్భవతి
 సమి త్సమిద్ధామో ధూమోఽర్చి రర్చి రంగారా అంగారా విస్ఫు
 లింగా విస్ఫులింగా స్తస్తి నేతస్తి న్నగ్నా దేవాః పురుషం జహ్వతి త
 స్యా ఆహుత్యై పురుషో భాస్వర వర్ణ సృష్ణవతి. ౧౪. తే య ఏవ మేత
 ద్విదుఃయే చామీ అరణ్యే శ్రద్ధాగ్ సత్య ముపాసతేఽతేఽర్చిరభిరస
 మ్భవన్తి అర్చిషోఽహ రహ్న ఆపూర్యమాణపక్ష మాపూర్యమాణపక్షా
 ద్యాక్ షణ్తాసా నుద క్షాదిత్య ఏతి మాసేభ్యో దేవలోకం దేవలోకా
 దాదిత్య మాదిత్యా ద్వైద్యుతం తా వైద్యుత్యా త్పురుషో మానస
 ఏత్య బ్రహ్మలోకా న్నమయతి తేషు బ్రహ్మలోకేషు పరాః పరావతో
 వనన్తి తేహం న పునరావృత్తిః. ౧౫. అథ యే యజ్ఞేన దాసేన
 తపసా లోకా జ్ఞాయన్తి తే ధూమ మభినమ్భవన్తి ధూమా ద్రా
 త్రిగ్ రాత్రే రషక్షీయమాణ పక్ష మషక్షీయమాణపక్షాద్యాక్ షణ్తా
 సాక్ దక్షిణా మాదిత్య ఏతి మాసేభ్యః పితృలోకం పితృలోకా చ్చ
 స్త్రీం తే చస్త్రీం స్రా ప్యాన్నం భవన్తి తాగ్ స్తత్ర దేవా యథా సా
 మగ్ రాజాన మాప్యాయ స్వాపక్షీయ స్వే త్యేవ మేనాగ్ స్తత్ర భక్ష

యన్తి తేషాం యదా తత్పర్య వై త్యభేమ మేవాకాశ మభి నిష్పద్య
స్త ఆకాశా ద్వాయుం వాయో ర్వృష్టిం పృష్ఠేః పృథివీం తేపృథివీం
స్రావ్యాన్నం భవంతి తేపునః పురుషాగ్నో హుయన్తే తతో యోషాఽ
గ్నో జాయన్తే తేలోకా స్సృత్యుత్థాయిన స్త ఏవ మేవా నుపరివర్త
న్తేఽథ య ఏతో పథానా నవిదు స్తేకీటాః పతంగా యదిదం దంద
శూకమ్. ౧౬.

తృతీయం బ్రాహ్మణమ్

స యః కామయేత మహ త్పృష్ఠాయా మి త్యుదగయన
ఆపూర్యమాణపక్షస్య పుణ్యాహే ద్వాదశాహ ముపసద్వృతీ భూత్వా
ఔదుమ్భరే కగ్నేచ మసే వా సర్వాషధం ఫలానీతి సవృష్టత్యపరిస
మూహ్య పరిలి ప్యాగ్ని ముపసమాధాయ పరిస్తీ ర్యావృతాజ్యగ్ సగ్
స్మృత్య పుగ్ సా నక్షత్రేణ మన్థగసన్నీయజుహోతి, యావంతో దే
వా స్త్యయి జాతవేద స్తిర్య ఖోచ్చి ఘ్నున్తి పురుషస్య కామాః, తే
భ్యోఽహం భాగధేయం జుహోమి తే మా తృప్తాస్సర్వైః కామై
స్తర్చయంతి స్వాహా, యా తిరశ్చీ నివద్యతేఽహం విధరణీ ఇతి, తాం
త్వా మృతస్య ధారయా యజే సగ్ రాధనీ మహాగ్ స్వాహా. ౧. జ్యేషా
య స్వాహా శ్రేష్ఠాయ స్వా హే త్యగ్నో హుత్వా మన్థేసగ్ స్రవ మవ
నయతి ప్రాణాయ స్వాహా వసిష్ఠాయై స్వా హే త్యగ్నో హుత్వా మన్థే
సగ్ స్రవ మవనయతి వాచే స్వాహా ప్రతిష్ఠాయై స్వా హే త్యగ్నో హు
త్వా మన్థేసగ్ స్రవ మవనయతి చక్షుషే స్వాహా సప్సుదే స్వాహే త్య
గ్నో హుత్వా మన్థే సగ్ స్రవ మవనయతి శ్రోత్రాయ స్వాహా ఆయతనా
య స్వాహే త్యగ్నో హుత్వా మన్థేసగ్ స్రవ మవనయతి మనసే స్వాహా
ప్రజాత్యై స్వా హే త్యగ్నో హుత్వా మన్థేసగ్ స్రవ మవనయతి రేతసే
స్వాహే త్యగ్నో హుత్వా మన్థే సగ్ స్రవ మవనయతి. ౨. అగ్నయే
స్వా హే త్యగ్నో హుత్వా మన్థేసగ్ స్రవ మవనయతి సోమాయ
స్వా హే త్యగ్నో హుత్వా మన్థేసగ్ స్రవ మవనయతి భూ స్వాహే

త్యగ్నో హుత్వా మథే సగ్ స్రవ మవనయతి భువ స్సాన్విహే
 త్యగ్నో హుత్వా మథే సగ్ స్రవ మవనయతి సువ స్సాన్విహే త్యగ్నో
 హుత్వా మథే సగ్ స్రవ మవనయతి భూర్భువస్సువ స్సాన్విహే త్యగ్నో
 హుత్వా మథే సగ్ స్రవ మవనయతి బ్రహ్మణే స్వాహే త్యగ్నో హు
 త్వా మథే సగ్ స్రవ మవనయతి క్షత్రాయస్వా హే త్యగ్నో హుత్వా
 మథే సగ్ స్రవ మవనయతి భూతాయ స్వాహే త్యగ్నో హుత్వా మథే
 సగ్ స్రవ మవనయతి భవిష్యతే స్వా హే త్యగ్నో హుత్వా మథే సగ్
 స్రవ మవనయతి విశ్వాయ స్వాహే త్యగ్నో హుత్వా మథే సగ్
 స్రవ మవనయతి సర్వాయ స్వాహే త్యగ్నో హుత్వా మథే సగ్ స్రవ
 మవనయతి ప్రజాపతయే స్వా హే త్యగ్నో హుత్వా మథే సగ్ స్రవ
 మవనయతి. 3. అతై న మభివృతతి ¹భృమదసి జ్వల దసి పూర్ణ షసి
 ప్రస్తభ మ స్యేక సభ మసి హింకృత మసి హిక్ష్మీయమాణమ స్యుద్గీఢ
 మసి ఉద్గీయమాన మసి శ్రావిత మసి ప్రత్యాశ్రావిత మ స్వాద్ద్రోసుదీ
 ప్త మసి విభూ రసి ప్రభూ ర స్యన్న మసి జ్యోతిరసి నిధన మసి సంవ
 ర్గోఽసీతి. ౪. అతై న ముద్య చ్చత్యామగ్ స్వామగ్ హితే మహి సహి
 రాజే శానోఽధిపతిః స మాగ్ రాజేశానోఽధిపతిం కరో త్యితి. ౫.
 అతై న మాచామతి తత్సవితు ర్వరేణ్యం మధువా తా ఋతాయతే
 మధు క్షర స్తి సిధవః, మాధ్వీ ర్న స్య న్నోవధీ ర్భాస్వాహా,
 భర్గో దేవస్య ధీమహి మధు నక్త మతోవసో మధుమ త్సావధగ్
 రజః మధు ద్యౌ ర స్తు నః పితా భువస్సాహా ధియో యో నః
 ప్రచోదయాత్ మధుమా న్నో వనస్పతి ర్మధుమాగ్³అస్తు సూర్యః
 మాధ్వీ గ్లావో భవంతు న స్సువ స్సాన్విహేతి, సర్వాంచ సావిత్రి మ
 న్వాహ సర్వాశ్చ మధుమతీ రహ మే వేదగ్ సర్వం భూయాసం
 భూర్భువస్సువ స్సాన్విహే త్యస్తత ఆచమ్య పాణీ ప్రత్యుశ్య జఘ నేనా
 గ్నిం ప్రాక్చిరా స్సంవిశతి ప్రాతరాదిత్య ముపతిష్ఠతే దిశా మేకపుణ్డరిక

మ స్యహం మనుష్యాణా మేకపుణ్డరీకం భూయాస మితి యథేత మేత్య
జఘనే నాన్ని మాసీనో వగ్శం జపతి. ౬. తగ్ హైత ముద్దాలక
ఆరుణి ర్వాజసనేయాయ యాజ్ఞవల్క్యాయా నైవాసిన్ ఉక్త్వోవాచా
పి య ఏనగ్ శుష్కే స్థాణౌ నిషించే జ్ఞాయేర ఛాఖాః ప్రరోహేయుః
పలాశా నీతి. ౭. ఏత ముహైవ వాజసనేయో యాజ్ఞవల్క్య మధుకా
య వైంగ్యాయా నై వాసిన్ ఉక్త్వోవాచాపి య ఏనగ్ శుష్కే స్థాణౌ
నిషిచ్ఛే జ్ఞాయేర ఛాఖాః ప్రరోహేయుః పలాశా నీతి. ౮. ఏతము
హైవ మధుకః వైంగ్య శ్చులాయ భాగవిత్తయేనైవాసిన్ ఉక్త్వోవా
చాపి య ఏనగ్ శుష్కే స్థాణౌ నిషిచ్ఛే జ్ఞాయేర ఛాఖాః ప్రరోహే
యుః పలాశానీతి. ౯. ఏత ముహైవ చూలో భాగవి త్తి ర్జ్ఞానక యే
ఆయన్ధాణాయాంతేవాసిన్ ఉక్త్వోవాచాపి య ఏనగ్ శుష్కే స్థాణౌ
నిషిచ్ఛే జ్ఞాయేర ఛాఖాః ప్రరోహేయుః పలాశా నీతి. ౧౦. ఏత ము
హైవ జానకి రాయస్థాణః సత్యకామాయ జాబాలాయా నైవాసిన్ ఉ
క్త్వో వాచాపి య ఏనగ్ శుష్కే స్థాణౌ నిషిచ్ఛే జ్ఞాయేరం ఛాఖాః
ప్రరోహేయుః పలాశా నీతి. ౧౧. ఏత ముహైవ సత్య కామో జాబా
లోనైవాసిభ్య ఉక్త్వోవాచాపి యఏనగ్ శుష్కే స్థాణౌ నిషించే
జ్ఞాయేరం ఛాఖాః ప్రరోహేయుః పలాశానీతి త మేతం నాపుత్రాయ
వాననంతేవాసినే వాబ్రూమాత్. ౧౨. చతురౌదుంబరో భవ త్యే
దుంబరః స్రువ ఔదుంబర శ్చమస ఔదుమ్బర ఇద్ధ ఔదుమ్బర్యావుప
మన్థన్యో దశగ్రామ్యాణి ధాన్యాని భవన్తి వ్రీహీయవా స్తీల మాషా
అణుప్రియద్యవో గోధూమాశ్చ మసూరాశ్చ ఖల్వాశ్చ ఖలకులాశ్చ తా
న్నిష్టా వ్దధిని మధు నిఘృత ఉపనిషిచ్ఛ త్యాజ్యస్య జుహోతి ౧౩.

చతుర్థం బ్రాహ్మణమ్.

ఏషాం వై భూతానాం పృథివీ రసః పృథివ్యా ఆపోఽపా
మోషధయ ఓషధీనాం పుష్పాణి పుష్పాణాం ఫలాని ఫలానాం పురుషః
పురుషస్యరేతః. ౧. సహ ప్రజాపతి రీక్షాచ్ఛక్రే హంతాస్త్వై ప్రతిషాం క

ల్పయా నీతి సప్త్రీయగ్ సపుజే తాగ్ సృష్ట్యాఽథ ఉపాస్త తస్తాత్త్రియ
మథ ఉపానీత స ఏతం ప్రాశ్చం గ్రావాణ మాత్త నవవ సముదపారయ
త్తే నై నా మభ్యసృజత్. ౨. తస్యా వేది రుపస్థా లోమాని బర్హి శ్చ
ర్వాధిపవణే¹ సమిధో మధ్యత స్తా ముష్కో స యావాత్ హ వై వాజ
పేయేన యజమానస్య లోకో భవతి తావా నస్య లోకో భవతి యఏవం
విద్వా నధోపహసం చర త్యాసాగ్ సప్త్రీణాగ్ సుకృతం వృజ్జేఽథ
య ఇద మవిద్వా నధోపహసం చర త్యస్య ప్త్రీయః సుకృతం వృజ్జాతే.
3. ఏత ధ్ధస్త వైత ద్విద్వా నుద్దాలక ఆరుణి రా హైత ధ్ధస్త వైత
ద్విద్వా న్నాకో మాద్ధల్య ఆహైత ధ్ధస్త వైత ద్విద్వాన్ కుమార
హరీత ఆహ బహవో మర్యా బ్రాహ్మణాయనా నిర్వియా విసుకృ
తో ఽస్తాల్లోకా త్వీయన్తి య ఇదమవిద్వాగ్ సోఽధోపహసం చర
స్తీతి బహువా ఇదగ్ సుప్తస్య వా జాగ్రతోహ రేత స్కుప్తతి. ౪. త
దభిమృతే దనువామ మ్త్రీయేత య నేద్యరేతః పృథివీ మస్కా న్నిద్య
దోషధి రవ్యసర ద్యదపః, ఇద మహం తద్రేత ఆదదే పున ర్దామై
త్విన్ద్రియం పున స్తేజః పున ర్భగః, పున రగ్ని ధిష్ణియా యథాస్థానం
కల్పంతా మిత్యనామికాశ్చిష్టాభ్యా మాదా యాన్తరేణ స్తనా వా
భువౌ వా నిమృజ్జ్యాత్. ౫. అథ య ద్యుదక ఆత్మానం పరిపశ్యే త్త
దభి మ్త్రీయేత మయి తేజ ఇన్ద్రియం యశో ద్రవిణగ్ సుకృత మితి
స్త్రీర్హవా ఏహం స్త్రీణాం యస్తలోద్వాసా స్తస్తాస్తలో ద్వాసనం య
శస్విసీ మభిక్రమ్యాపమ మ్త్రీయేత. ౬. సా చే దస్తై నద ద్యా త్కా
మ మేనా మవక్రీణీయాత్ సాచే దస్తై నైవ దద్యా త్కామ మేనాం
యస్త్వా వా పాణినా వోపహత్యాతిక్రామే ద్ద్వియేణ తే యశసా
యశ ఆదద ఇత్యయశా ఏవ భవతి. ౭. సాచే దస్తైదద్యా ద్ద్వి
యేణ తే యశసా యశ ఆదథామీతి యశస్వినా వేవ భవతః. ౮.
స యా మిచ్ఛే త్కామయే త మేతి తస్యా మర్థం నిష్ఠాయ ముఖేన

ముఖగ్ సన్ధా యోపస్థ మస్యా అభిమృశ్య జపేత్ అంగా దంగా త్స
 వ్యవసి హృదయా దధిజాయసే, స త్వమజ్ఞ కషాయోఽసి దిగ్ధవిధ్ధా
 మివ మాదయేచూ మమూ మయీతి, ౯- అథ యా మిచ్ఛే స్మ
 గర్భం దధితేతి తస్యా మర్థం నిష్ఠాయ ముఖేన ముఖగ్ సన్ధాయాభిప్రా
 న్యాదపాన్యా దిద్వియేణ తే రేతసా రేత ఆదద ఇత్యరేతా ఏవ భవ
 తి, ౧౦. అథచ యా మిచ్ఛే ద్దధి తేతి తస్యా మర్థం నిష్ఠాయ ముఖేన
 ముఖగ్ సన్ధాయాపాన్యాభిప్రాన్యా దిద్వియేణ తే రేతసా రేత ఆద
 ధామీతి గర్భిణ్యేన భవతి, ౧౧. అథ యస్య జాయాయై జార స్స్య
 త్తం చేద్విష్యాదామచాత్రేఽగ్ని ముపసమాధాయ ప్రతిలోమగ్ శరబ
 విస్తీర్ణా తస్మిన్నేతా శ్వర¹భృష్టిః ప్రతిలోమా స్పర్శిషాక్తా జహు
 యాన్తమ సమిధ్ధే హహీః స్తాణాపానౌ త ఆదదేఽసావితీ, యమ సమి
 ధ్ధేహహీః పుత్ర సశూగ్స్త ఆదదేఽసావితీ, మమ సమిధ్ధే హహీ
 రిష్టా సుకృతే త ఆదదేఽసావితీ, మమ సమిధ్ధే హహీ రా శా పరా
 కాశౌ త ఆదదేఽసా వితీ, స వా ఏవ నిర్ద్వియో విసుకృ దస్తా
 ల్లోకా త్వేతి యమేమ విద్వా న్బ్రాహ్మణ శ్వసతి తస్మా దేవంవి
 చోచ్చ్రీతియస్య దారేణ నోపహాస మిచ్ఛే దుత హ్యేవంవి త్వరో భవ
 తి, ౧౨. అథ యస్య జాయ మార్తవ విచ్ఛే త్త్యహం కగ్సేన పిబే
 దహతవాసా నైనాం వృషలో నవృష ల్యుపహన్యా త్త్రిరాత్రాస్త
 ఆప్లుత్య వ్రీసీ నవభూతయేత్, ౧౩. స య ఇచ్ఛే త్పుత్రో మే శుక్లో
 జాయేత వేద మనుబ్రువీత సర్వ మాయు రియా దితి క్షీరౌదనం పాచ
 యిత్యా సర్విష్టస్త మశ్నీయాతా మీశ్వరా జనయితవై, ౧౪. అథ
 య ఇచ్ఛే త్పుత్రో మే కపిలః పిష్టో జాయేత ద్వా వేదా వనుబ్రువీత
 సర్వ మాయు రియా దితి దధ్యౌదనం పాచయిత్యా సర్విష్టస్త మశ్నీ
 యాతా మీశ్వరా జనయిత వై, ౧౫. అథ య ఇచ్ఛే త్పుత్రో మే
 శ్యామో లోహితాక్షో జాయేత త్రీ స్వేదా ననుబ్రువీత సర్వ మాయు

రియా దిత్వదోదనం పాచయిత్వా సప్తిష్కన్త మశ్నీయాతా మిశ్వ
 రా జనయిత వై. ౧౬. అథ య ఇచ్ఛే ద్దహితా మే పణ్డితా జాయేత
 సర్వ మాయు రియా దితి తికాదనం పాచయిత్వా సప్తిష్కన్తమశ్నీ
 యాతా మిశ్వరా జనయిత వై. ౧౭. అథ య ఇచ్ఛే త్పుత్రో మే
 పణ్డితో విగీత స్సమితిం గమః శుశ్రూషితాం వాచం భాషితా జాయేత
 సర్వా న్వేదా సనుబ్రువీత సర్వ మాయు రియా దితి మాగ్ సాదనం
 పాచయిత్వా సప్తిష్కన్త మశ్నీయాతా మిశ్వరా జనయిత వా ష్టాక్షే
 నవార్షభేణవా. ౧౮. అథాభిక్రాంత రేవస్థాలీ పాకావృతాజ్యం చేప్తి
 త్వా స్థాలీపాక స్యోపహుతం జుహూ త్యగ్నయే స్వాహా అనుమత
 యే స్వాహా దేవాయ సవితే సత్యప్రసవాయ స్వాహేతి హు త్వో
 ధృత్య ప్రాశ్నాతి ప్రా శ్యేతరస్యః ప్రయచ్ఛతి ప్రక్షాళ్య పాణీ ఉద
 పాత్రం పూరయిత్వా తే వైనాం త్రి రభ్యక్షతి ఉత్తిస్తాతో విశ్వావ
 సోఽన్యా మిచ్ఛ ప్రపూర్వ్యాం సజ్జాయాం పత్యా సహేతి. ౧౯.
 అథైనా మభిషద్య తే అమోహ మస్తి సాత్వగ్ సా త్వమస్య మోహం
 సా మాహ మస్తి ఋ క్త్వం ద్యా రహం పృథివీ త్వం తావేహీసగ్ ర
 భావహై సహ రేతో దధావహై పుగ్ సే పుత్రాయ విత్తయ ఇతి. ౨౦.
 అథాన్యా ఊరూ విహాపయతి విజహీథాం ద్యావాపృథివీ ఇతి తస్యా
 మర్థం నిష్ఠాయ ముఖేన ముఖగ్ సన్ధాయ త్రి రేనా మనులోమా మను
 మార్ష్టి విష్ణు ర్యోనిం కల్పయతు త్వష్టా రూపాణి పిగ్ శతు, ఆసి
 ఇతు ప్రజాతీ ధాతాగర్భం దధాతు తే, గర్భ ద్వేహి సినీవాలి గర్భం
 ధేహి పృథుఘృకే, గర్భం తే ఆశ్వినౌ దేవా వాధత్తాంపుష్కరస్రజౌ.
 ౨౧. హిరణ్మయీ అరణీయాభ్యాం నిర్తన్తతా మశ్వినౌ, ¹త త్తేగర్భం
 హవామహే దశమే మాసి సూత వే, యథాగ్నిగర్భా పృథివీ య
 థాద్య రిద్యేణ గర్భిణీ, వాయు ²ర్దిశాం యథాగర్భ ఏవం గర్భం
 దధామి తేఽసా వితి. ౨౨. సోష్యస్తీ మద్భి రభ్యక్షతి, యథా వా

1 త త్తేగర్భం.....నూతయే, యథా. 2 ర్యథా దిశాంగర్భ.

యుః పుష్కరిణీగ్ సమిజ్జయతి సర్వతః, ఏవాతే గర్భ ఏజతు సహ వై
తు జరాయుణా, ఇన్ద్రస్యాం ప్రజః కృతః సాగ్ధశ ఛపరిశ్రయః, తమి
న్ద్రో నిర్జహి గర్భేణ సావరాగ్ సహేతి. ౨౩. జాతేఽగ్నిముపసమా
ధాయాజ్ఞ ఆధాయకగ్ సే పృషదాజ్యగ్ సన్నీయ పృషదాజ్య స్యో
పఘాతం జుహోతి, అస్తిక్ సహస్రం పుష్యా సమేధమానః స్వే గృ
హే, అ స్యోప¹ సద్యాం మా చేత్సీత్ ప్రజయాచ పశుభిశ్చ స్వాహా,
మయి ప్రాణాగ్ స్త్వయి మనసా జుహోమిస్వాహా, యత్కర్తాత్యరీరి
చం యద్వా న్యూన మిహాకరమ్, అగ్నిష్ట త్విష్టకృ ద్విద్వాం త్విష్ట
ష్టగ్ సుపలతం కరోతు న స్వాహేతి. ౨౪. అథాస్య దక్షిణం కర్ణ
మభినిధాయ వా గ్వాగితి త్రిః అథ దధి మధు ఘృతగ్ సన్నీయా స్తన
ర్హితేన జాతరూపేణ ప్రాశయతి, భూ స్తే దధామి, భువ స్తే దధామి,
సువ స్తే దధామి, భూర్భువ స్సువ స్సర్వం త్వయి దధామితి. ౨౫.
అథాస్యనామ కరోతి వేవోఽసీతి తదస్య తద్గుహ్య మేవ నామ భవతి.
౨౬. అ క్షైనం మాత్రే ప్రదాయ స్తనం ప్రయచ్ఛతి. య స్తే స్తన
స్సశయో యో మయోభూ ర్యో రత్నధా వసువిద్య స్సుదత్తః, యే
న విశ్వా పుష్యసి వార్యాణి సరస్వతి తమహా ధాతవే కరితి. ౨౭. అ
థాస్య మాతర మభిచున్ద్రీయతే, ఇలాసి మైత్రావరుణీ ఏరే వీర మజీజ
నత్, సాత్వం వీరవతీ భవ యాస్తాక్ వీరవతోఽకరదితి, తంవా ఏత
మాహూ రతి పితా బతా భూ రతి పితామహో బతాభూః పరమాం
బత కాస్తామ్, ప్రాప చ్ఛ్రియా యశసా బ్రహ్మవర్చసేన యవపం విదో
బ్రహ్మణస్య పుత్రో జాయత ఇతి. ౨౮.

పంచమం బ్రాహ్మణమ్.

అథ వగ్శః పాతిమాషీ పుత్ర* కాత్యాయ నీపుత్రాత్ కాత్యాయ
యనీపుత్రో గౌతమీపుత్రా గౌతమీపుత్రో భారద్వాజీపుత్రా ద్భారద్వా
జీపుత్రః పారశరీపుత్రా త్పారాశరీపుత్ర బౌపస్వస్తీపుత్రా దౌపస్వస్తీ

పుత్రః పారాశరీపుత్రా త్పారాశరీపుత్రః కాత్యాయనీపుత్రా త్కాత్యాయనీపుత్రః కాశికీపుత్రా త్కాశికీపుత్ర ఆలమ్బిపుత్రా చ్చ వైయాసుపదీపుత్రా చ్చ వైయాసుపదీపుత్రః కాణ్వీపుత్రా చ్చ కాపీపుత్రా చ్చ కాపీపుత్రః ౧. ఆత్రేయీపుత్రా దాత్రేయీ పుత్రో గౌతమీపుత్రా గౌతమీపుత్రో భారద్వాజీపుత్రా ద్భారద్వాజీపుత్రః పారాశరీపుత్రా త్పారాశరీపుత్రో వాత్సీపుత్రా ద్వాత్సీపుత్రః పారాశరీపుత్రా త్పారాశరీపుత్రో వార్కరుణీపుత్రా ద్వార్కరుణీపుత్రో వార్కరుణీపుత్రా ద్వార్కరుణీపుత్ర ఆర్తభాగీపుత్రా దార్తభాగీపుత్రః శౌణ్డీపుత్రా చ్చౌణ్డీపుత్రః సాఙ్గతీపుత్రా త్సాఙ్గతీపుత్ర ఆలమ్బాయనీ పుత్రా దాలమ్బాయనీపుత్ర ఆలమ్బిపుత్రా దాలమ్బిపుత్రో జాయస్తీ పుత్రా జ్జాయస్తీపుత్రో మాణ్డూకాయనీపుత్రా న్దాండుకాయనీపుత్రో మాణ్డూకీపుత్రా మాణ్డూకీపుత్రః శాణ్డీలీపుత్రా చ్చాణ్డీలీపుత్రో రాధీతరీపుత్రా ద్రాధీతరీపుత్రో భాలుకీపుత్రా ద్భాలుకీపుత్రః క్రౌంచీపుత్రా భ్యాం క్రౌంచీపుత్రో వైదృభతీపుత్రా ద్వైదృభతీపుత్రః కార్మకేయీపుత్రా త్కార్మకేయీపుత్రః ప్రాచీనయోగీపుత్రా త్ప్రాచీనయోగీపుత్ర స్సాంజీవీపుత్రా త్సాంజీవీపుత్రః ప్రాశ్నీపుత్రా దాసురివాసినః ప్రాశ్నీపుత్ర ఆసురాయణా దాసురాయణ ఆసురేరాసురిః. ౨. యాజ్ఞవల్క్య ద్వాజ్ఞవల్క్య ఉద్దాలకా దుద్దాలకోఽరుణా దరుణ ఉపవేశే రుపవేశిః కుశ్రేః కుశ్రైర్వాజశ్రవసో వాజశ్రవాజహ్వవతో వాధ్యోగా జ్ఞహ్వవా వాధ్యోగోఽసితా ద్వాక్షగణాదసితో వాక్షగణో హరితా త్కశ్యపా ధర్మతః కశ్యప శ్శిల్పాత్కశ్యపా చ్చిల్పః కశ్యపః కశ్యపా నైఋత్రవేః కశ్యపో నైఋతి ర్వాచోవా గంభీర్యాంభీర్యాదిత్యాదా¹దిత్య ఏతా నీమాని శుక్లాని యజుగ్ మివాజసనేయేన యాజ్ఞవల్క్యే నాఖ్యాయన్తే. 3.

సమానమా స్సాంజీవీపుత్రా త్సాంజీవీపుత్రో మాండుకాయనే న్దాండుకాయనిః మాండవ్యా న్దాండవ్యః కాత్య త్కాత్యో మాహి

తేర్హాహితిః వామకక్షాయణా ద్వామకక్షాయణ శ్శాంజిల్యా =
 లోయ వాత్స్యా ద్వాత్వ్యః కుశ్రేఃకుశ్రేయజ్జవచసో రాజస్తమాన్.
 ద్యజ్జవచా రాజస్తంబాయన స్తురా త్కావషేయా త్తురః కావ-
 ప్రజావతేః ప్రజావతి ర్భ్రహ్మణో బ్రహ్మ స్వయంభు బ్రహ్మణేనమ

ఓమ్ పూర్ణమద ఇతి శాంతిః.

ఇతి బృహదారణ్యకే అష్టమోఽధ్యాయ స్సమాప్తా.

బృహదారణ్యకోపనిష త్సమాప్తా.

హరిః ఓం తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః. హరిః ఓమ్.

౧౧. యాజుషీయ బ్రహ్మోపనిషత్.

హరిః ఓమ్. సహనా వవ త్వితి శాంతిః.

బ్రహ్మకైవల్యజాబాల శ్వేతాశ్వో హంస ఆరుణిః, గర్భో
 యణో హంసో బిందునాదశ్శిర శ్శిఖా. ఏతా త్రయోదశ. ఓం.
 స్యపురుషస్య చత్వారి స్థానాని భవంతి, నాభిఃపూసయం కంఠ-
 ధ్రావ, తత్ర చతుష్పాదం బ్రహ్మ విభాతి, జాగరితే బ్రహ్మ స్వప్నే
 స్సుషుప్తౌ రుద్ర స్తురీయ మక్షరమ్, స ఆదిత్యో విష్ణు శ్చేశ్వ
 స్వయ మమనస్క మశ్రోత్ర మసాణిపాదం జ్యోతి ర్విదితమ్, య
 కానలోకా దేవా నదేవా వేదా నవేదా యజ్ఞా నయజ్ఞామాతా
 తా పితా సపితాస్సుషా నస్సుషా చాండాలో నచాండాలుః పౌ-
 నపాల్కా సశ్శీమణో నశ్రమణ స్తాపసో న తాపసపక మేవ తత్పరం
 విభాతినిర్వాణమ్, న తత్ర దేవా ఋషయః పితర ఈశతే ప్రతి
 స్సర్వవి ద్యేతి, హృదిస్థా దేవతా స్సర్వా హృది ప్రాణాః ప్రతిష్ఠితాః
 ప్రాణాశ్చ జ్యోతిశ్చ త్రివృత్సూత్రం చ తద్విదు రితి, హృది హై

తిష్ఠతి. యజ్ఞోపవీతం పరమం పవిత్రం ప్రజాపతే ర్యత్సహజం పురస్తాత్, ఆయుశ్యమగ్ర్యం ప్రతిముంచ శుభ్రగ్ యజ్ఞోపవీతం బల మస్తు తేజః. సశిఖం వహనం కృత్వా బహిస్సూత్రం త్యజే ద్భుధః, య దక్షరం పరం బ్రహ్మతత్సూత్ర మితి ధారయేత్, సూచనా త్సూత్ర మిత్యాహుస్సూత్రం నామ పరంపదమ్, తత్సూత్రం విడితం యేన స విప్రో వేదపారగః, యేన సర్వమిదం ప్రోతగ్ సూత్రే మణిగణాశ్చ, తత్సూత్రం ధారయే ద్యోగీ యోగవి త్తత్సదర్శివా, బహి స్సూత్రం త్యజే ద్విద్వాన్యోగ ముత్త ము మాస్థితః, బ్రహ్మభావ మిదం సూత్రం ధారయే ద్యస్సచేతనః, ధారణా త్తస్య సూత్రస్య నోచ్ఛిష్టో నాశుచి ర్భవేత్, సూత్ర మస్తర్గతం యేషాం జ్ఞానయజ్ఞోపవీతినామ్, తే వై సూత్రవిదో లోకే తేచ యజ్ఞోపవీతినః, జ్ఞానశిఖినో జ్ఞాననిస్థాః జ్ఞానయజ్ఞోపవీతినః, జ్ఞానమేవ పరం తేషాం పవిత్రం జ్ఞాన ముచ్యతే, అగ్నేరివ శిఖా నాన్యా యస్య జ్ఞాన మయీ శిఖా, స శిఖీ త్యుచ్యతే విద్వా న్నేతరే కేశధారిణః, కర్త ణ్యధికృతా యేతు వైదికే బ్రాహ్మణాదయః, తేభి ధ్ధార్య మిదం సూత్రగ్ క్రియాం గం తద్ధి వైస్తృతమ్, శిఖా జ్ఞానమయీ యస్య ఉపవీతంచ తస్యయమ్, బ్రాహ్మణ్యగ్ సకలం తస్య ఇతిబ్రహ్మవిదో విదుః, ఇదం యజ్ఞోపవీతం తు పరమం యత్పరామణమ్. స విద్వాన్ యజ్ఞోపవీతీ స్యా త్స యజ్ఞస్తం యజ్ఞానం వినుః, ఏకో దేవ స్సర్వభూతేషు గూఢః సర్వవ్యాపీ సర్వ భూతాంతరాత్తా, కర్తాధ్యక్షః సర్వభూతాధివాస స్సాక్షీచేతా కేవ లో నిర్గుణశ్చ, ఏకో వశీ సర్వభూతాంతరా త్తైకగ్ రూపం బహు ధా యః కరోతి, త మాత్మస్తం యేనుపశ్యంతి ధీరా నైషాగ్ సు ఖం శాశ్వతం నేతరేషామ్, ఆత్మాన మరణం కృత్వా ప్రణవంచో త్తరారణిమ్, ధ్యాననిర్వధనాభ్యాసా ద్దేవం పశ్యేన్నిగూఢవత్, తిలే షు ప్రాలం దధిని వసర్పిరావ స్సీత స్వరణీషు చాగ్నిః, ఏవమాత్మా త్మని జాయతే సౌనత్యేన తపసా యోనుపశ్యతి, ఉర్జనా భిర్యథా తంతూన్ సృజతే సగహరత్యపి, జాగ్ర త్స్వప్నే తథాజీవో గచ్ఛత్యా

గచ్ఛతేపునః, నేత్రస్థం జాగరితం విద్యా త్కంఠేస్వప్నగ్ సమావిశేత్,
 సుషుప్తగ్ హృదయస్థం తు తురీయం మూర్ధ్ని సంస్థితమ్, యతో వా
 చో నివర్తంతే అప్రాప్య మనసా సహ, ఆనంద మేత జ్ఞేవస్య యద్జ్ఞా
 త్వా ముచ్యతే బుధః, సర్వవ్యాపిన మాత్మానం క్షీరేసర్పిరివార్పితమ్,
 ఆత్మవిద్యాతపోమూలం తద్బ్రహ్మహ్మనివత్పదం తద్బ్రహ్మహ్మనివ
 త్పద మితి.

హరిః ఓమ్. సహనా వవ త్త్వితీ శాంతిః.

ఇతి బ్రహ్మోపనిష త్సమాప్తా.

ఓం తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యో నమః. హరిః ఓమ్.

౧౨. యాజుషీయ కైవల్యోపనిషత్.

¹ ఓం సహనా వవ త్త్వితీ శాంతిః.

హరిః ఓమ్. అ థాశ్వలాయనో భగవంతం పరమేష్ఠినం పరి
 నమేత్యోవాచ, అధీహి భగవత్ బ్రహ్మవిద్యాంవరిష్ఠాం సదాసద్భి స్సే
 వ్యమానాం నిగూఢామ్, యయా చిరా త్సర్వపాపం వ్యపోహ్య పరా
 త్పరం పురుష ²ముపైతి విద్వాత్. ౧. తస్మై స హేరావాచపితామహా
 శ్చ శ్రద్ధాభక్తిధ్యానయోగా దనై హి. ౨. నకర్తణా నప్రజయా ధ
 నేన త్యాగే నైకే అమృతత్వ మానశుః, పరేణ నాకం నిహితం గుహా
 యాం విభ్రాజ దేత ద్యతయో విశంతి. ౩. వేదాంత విజ్ఞాన సునిశ్చి
 తార్థా స్సన్యాసయోగా ద్యతయ శ్శుద్ధసత్త్వాః, తే బ్రహ్మలోకేషు ప
 రాంతకాలే పరామృతా త్పరిముచ్యంతి సర్వే. ౪. వివిక్తదేశే చసుఖాస
 నస్థ శ్శుచి స్సమగ్రీవశిర శ్శరీరః, ³అత్యాశ్రమస్థ స్సకలేంద్రియాణి

1 కైవల్యోపనిష ద్వైద్యం కైవల్యానంగ తుండిలమ్,

కైవల్యా గిరిజాఽఽరామం స్వమాత్రంకలయేఽ గృహమ్.

2 యతి. 3 అంత్యా.

నిరుధ్య భక్త్యా స్సగురుం ప్రణమ్య. ౫. హృత్స్పండురీకం విరజం విశుద్ధం వి
చింత్య మధ్యే విశదంవిశోకమ్, అచింత్య మవ్యక్త మనంతరూపం శివం
ప్రశాంత మమృతం బ్రహ్మయోనిమ్. ౬. తదాదిమధ్యాంత షోహీనమేకం
విభుం చిదానంద మరూప మద్భుతమ్, ఉమాసహాయం పరమేశ్వరం
ప్రభుం త్రిలోచనం నీలకంఠం ప్రశాంతమ్, ధ్యాత్వా మునిర్గచ్ఛతి
భూతయోనిం సమస్తసాక్షింత మసః పరస్తాత్. ౭. స బ్రహ్మ సశివ
స్సేంద్రః సోక్షరః పరమ స్స్వరాట్, స ఏవ విష్ణు స్సప్రాణ స్సకాలోఽ
గ్ని స్స చంద్రమాః. ౮. స ఏవ సర్వం యదృగ్భూతం యచ్ఛభవ్యగ్ సనాతన
మ్, జ్ఞాత్వా తం మృత్యు మత్యేతి నాన్యః పంథా విముక్తయే. ౯. స
ర్వభూతస్థ మాత్మానం సర్వభూతాని చాత్మని, సంవశ్యక్ బ్రహ్మ పరమం
యాతి నాన్యేన హేతునా. ౧౦. ఆత్మాన మరణం కృత్వా ప్రణవం
చోత్తరారణిమ్, జ్ఞాననిర్వధనాభ్యాసా¹ త్పాశం దహతి పండితః. ౧౧.
స ఏవ మాయాపరిమోహితాత్మా శరీర మాస్థాయ కరోతి సగ్వమ్, త్ర్య
స్న సానాదివిచిత్రభోగై స్స ఏవ జాగ్రత్పరితృప్తిమేతి. ౧౨. స్వప్నేతు జీవ
స్సుఖదుఃఖభోక్తా స్వమాయయా కల్పిత²విశ్వలోకే, సుషుప్తికాలే సక
లేవీలేత తమోభిభూత స్సుఖరూప మేతి. ౧౩. పునశ్చ జన్మాంతరకర్మయో
గాత్స ఏవ జీవః స్వపితి ప్రబుద్ధః, పురత్రయే క్రిడతి యశ్చ జీవ స్తతస్తు
జాతగ్ సకలం విచిత్రమ్, ఆధార మానంద మఖండబోధం యస్మిన్ ల
యం యాతి పురత్రయంచ. ౧౪. ఏతస్మాజ్జాయతే ప్రాణో మన స్సర్వేం
ద్రియాణిచ, ఖం వాయుర్ జ్యోతి రాపః పృథివీ విశ్వస్య ధారిణీ. ౧౫.
యత్పరం బ్రహ్మసర్వాత్మా విశ్వ స్యాయతనం మహత్, సూక్ష్మా త్సుక్ష్మ
తరం నిత్యం³ తత్త్వమేవతత్త్వమేవ తత్. ౧౬. జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్త్యాది
ప్రపంచం య త్ప్రేకాశతే, తద్బ్రహ్మ^౪ హ మితి జ్ఞాత్వా సర్వబంధైః
ప్రముచ్యతే. ౧౭. త్రిషుధామసు⁴ యద్బోజ్యం భోక్తా భోగశ్చ యద్భ
వేత్, తేభ్యో విలక్షణ స్సాక్షీ చిన్మాత్రో^౫ హం సదాశివః. ౧౮. న

య్యేవ సకలంజాతం మయిసర్వం ప్రతిష్ఠితమ్, మయిసర్వం లయంయాతి
తద్భ్రష్టా ద్వయమస్త్యహమ్. ౧౯. అణోరణీయా నహమేవతద్వస్తహా
సహం విశ్వమిదంచిత్రమ్, పురాతనోఽహం పురుషోఽహమిశో హి
గణ్ఠయోఽహం శివరూప మస్మి. ౨౦. అపాణిపాదోఽహమచింత్యశక్తిః
పశ్యామ్యచక్షుస్సృశృణోమ్యకర్ణః, అహం విజానామి వివిక్తరూపో నచా
స్తివేత్తా మమ చిత్సదాహమ్. ౨౧. వేదైరనేకై రహమేవ వేద్యో
వేదాంతకృ ద్వేదవిదేవ చాహమ్, నప్యూపాపే మమ నాస్తి నాశోన
జన్తదేహేంద్రియబుద్ధి రస్తి. ౨౨. న భూమి రాపోఽమమ వహ్ని రస్తి
నచానిలో మేఽస్తి నచాంబరంచ, ఏవం ఏదిత్వా పరమాత్మరూపం గు
హాశయం నిష్కళ మద్వితీయమ్. ౨౩. సమస్తసాక్షీగ్ సదసద్విహీనం
ప్రయాతి శుద్ధం పరమాత్మరూపమ్, య శ్శతరుద్రీయ మధీతే సోఽగ్ని
పూతో భవతి. స్వర్ణస్తేయా త్పూతో భవతి, ససురాపానా త్పూతో
భవతి, సబ్రహ్మహత్యాయాః పూతో భవతి, కృత్యాకృత్యా త్పూతో
భవతి, తస్మాదవిముక్త మౌశ్రితో భవతి, అత్యాశ్రమీ సర్వదా సకృ
ద్వా జపేత్, అనేనజ్ఞాన మాప్నోతి సంసారార్ణవ నాశనమ్, తస్మా దేవం
విద్విత్యేనం కైవల్యం పద మశ్నుతే, కైవల్యం పదమశ్నుత ఇతి. ౨౪.

ఓం సహనా వవ త్వతి శాంతిః. ఓం తత్సత్.

కైవల్యోపనిష త్సమాప్తా.

శ్రీ గురుభ్యోనమః. హరిః ఓమ్.

౧౩. యజుర్వేదీయ జాబాలోపనిషత్.

హరిః ఓం ౩ ఓం పూర్ణమద ఇతి శాస్త్రే.

జాబాలోపనిషత్ప్రాయశః సన్యాస జ్ఞానగోచరమ్,
నస్తుతస్త్వేపదం బ్రహ్మ స్వమాత్మ మవశిష్యతే.

1 మహం. 2 సచ. 3 సవాయపూతోభవతి, స అత్తపూతోభవతి, స్వస్థస్తే
యాత్.

బృహస్పతి రువాచ, యాజ్ఞవల్క్యమ్, య దనుకురుక్షేత్రం దేవానాం దేవయజనం సర్వేషాం భూతానాం బ్రహ్మసదన మవిముక్తం వై కురుక్షేత్రం దేవానాం దేవయజనం సర్వేషాం భూతానాం బ్రహ్మసదనం తస్మా ద్యత్ర క్వచ న గచ్ఛతి తదేవ¹ మన్యతే²దం వై కురుక్షేత్రం దేవానాం దేవయజనం సర్వేషాం భూతానాం బ్రహ్మసదన మత్ర హి జన్తోః పౌణే ఘాత్కృమమాణేషు రుద్రస్తారకం బ్రహ్మ వ్యాచప్తే యేనా³నా వమృతీ భూత్వా మోక్షీ భవతి తస్మా దవిముక్తమేవ నిషేవే తావిముక్తం నవిముఞ్చే దేవ మేవైత ద్యాజ్ఞవల్క్యః. ౧.

అథ హైన మత్రిః పప్రచ్ఛ యాజ్ఞవల్క్యమ్. య ఏషో²నన్తో²వ్యక్తకత్తా తం *థ మహం విజానీయా మితి స హేహావాచ యాజ్ఞవల్క్య స్సో²విముక్తఉపాస్యో య ఏషో²నన్తో²వ్యక్తకత్తా సో²విముక్తే ప్రతిస్థిత ఇతి సో²వి ముక్తః కస్మిన్ ప్రతిస్థిత ఇతి వరణాయాం నాశ్యాంచ మధ్యే ప్రతిస్థిత ఇతి కావై వరణా కాచ నాశీతి సర్వా నిస్త్రియ కృతాన్ దోషా న్నారయ తీతి తేన వరణా భవతి, సర్వా నిస్త్రియ కృతాన్ పాపా న్నాశయతీతి తేన నాశీ భవతి, కత²మచ్చా²స్య స్థానం భవతీతి, భువో²ద్ధాణస్యచ య స్సద్ధి స్స ఏష శ్శాన్లో²కస్య పరస్యచ సద్ధి ర్భవ తీతి, ఏత ద్వై సంధిం సుధ్యాం బ్రహ్మవిద ఉపాసత ఇతి, సో²విముక్తస్సో²విముక్త ఉపాస్య ఇతి, సో²విముక్తం జ్ఞాన మాచప్తే, యో వై త దేత దేనం వేదేతి. ౨.

అథ హైనం బ్రహ్మచారిణ ఉచుః, కింజపేనా²మృతత్వంబ్రాహ్మిని, సహేహావాచ యాజ్ఞవల్క్యః, శతరుద్రీయే²ణే త్యే²తాని హవా అమృతస్య నామధేయాని భవన్తి, ఏతై ర్హవా అమృతో భవతీతి, ఏవమేవై తద్యాజ్ఞవల్క్యః. 3.

1 మన్యేత, తదవిముక్తమేవ, ఇదం వై. 2 మంచా. 3 శ్వేవహవా అమృతస్య నామాని ఏతైర్హవా.

¹అథ జనకో హ వై దేహీనా యాజ్ఞవల్క్య ముపసమే త్వో
వాచ, భగవన్ సన్యాస మనుబ్రూహీతి, సహోవాచ యాజ్ఞవల్క్యః
బ్రహ్మచర్యం సమాప్య గృహీ భవేత్, గృహభూత్వా వనీభవేత్, వనీభూ
త్వా ప్రవ్రజేత్ ద్యదివేతరథా బ్రహ్మచర్యా దేవ ప్రవ్రజేత్. గృహాద్వా
వనాద్వా అథ పునరవ్రతీవా కతీవా స్నాతకో వాఽస్నాతకో వోత్స
న్నాగ్ని రసగ్నికో వా య దహ రేవ విరజే త్తదహ రేవ ప్రవ్రజేత్,
తదైకే ప్రాజాపత్యా మే వేష్టిం కుర్వన్తి. తదు తథా న కుర్యా దా
గ్నేయూమేవ కుర్యా దగ్ని ర్హివైప్రాణః ప్రాణ మే వై ²తయా కరో
తి పశ్చాత్తైథా తస్యాయా మేవ కుర్యా దేతయైవ త్రయోధాతవో
యమతీసత్వం రజ స్తమ ఇతి, అ యం తే యోనిరృత్విజో యతో జా
తో ³ఐరోచథాః. తం జాన న్నగ్న ఆరోహథానో నర్థయా రయి మితి,
అనేన మస్త్రేణాగ్ని మాజిఘే దేష వా అగ్నే ర్యోని ర్యః ప్రాణః
ప్రాణం గచ్ఛస్వాహే త్యేవ మేవైత దాహ గ్రామా దగ్నిమాహృత్య
పూర్వవ దగ్నిమాహ్రావయేత్, యద్యగ్నిం నవిదేదపు జహుయాత్,
ఆపోవై సర్వా దేవతా సుర్వాభ్యో దేవతాభ్యో జుహోమి స్వా
హేతి, హుతోష్ఠృత్యప్రాశ్నీయా త్సజ్యంహవిరనామయం మోక్షనుర్త్య
స్మైయ్యేవవిదేత్, తద్భిష్టా త దుపాసితవ్యమ్, ఏవ మేవైత ద్భగవ
న్నితి వై యాజ్ఞవల్క్యః. ౪.

అథ హైన మత్రిః పప్రచ్ఛ యాజ్ఞవల్క్యం పృచ్ఛామి త్వా
యాజ్ఞవల్క్య యజ్ఞోపవీతీ కథం బ్రాహ్మణ ఇతి, సహోవాచ
యాజ్ఞవల్క్యః ఇదమేవాఽస్య త్వ ద్యజ్ఞోపవీతం య ఆత్మాఽపః ప్రా
శ్నాఽచమ్యాఽయం సిధిః పరివ్రాజనామ్ వీరాధ్వానేవాఽనాశకే వా
ఽపాం ప్రవేశేవా ఽగ్నిప్రవేశే వా మహాప్రస్థానేవా, అథపరివ్రా ఙ్వి
వర్ణవాసా ముణ్ణోఽపరిగ్రహ శ్శుచి రద్రోహీ భైక్షమాణో బ్రహ్మభూ
యాయ భవతీతి. య ద్యాఽతుర స్సన్య స్తనసా |వాచా వా సన్న్య

1 అథ హైనం జనకో. 2 తథా. 3 ప్రాణాదరోచథాః, ప్రాణం జాన న్నగ్న.

సేత్, ఏవపథా బ్రహ్మణా హను విత్తస్తేనైతి సన్న్యాసీబ్రహ్మవి దిత్యేవ
మే వైష భగవన్నితి వై యాజ్ఞవల్క్యః. ౧.

తత్ర పరమహంసానామ సంవర్త కాచణి శ్వేతకేతు దుర్వాస
ఋభు నిదాఘ జడభగత దత్తాత్రేయ రైవతక ప్రభృతయోఽవ్యక్త
లింగావ్యక్తాచారా ఆనున్నతా ఉన్నతవ దాచరస్త ప్రిదణ్డం కమణ్డలుం
శిక్యం పాత్రం జలపవిత్రం శిఖాం యజ్ఞోపవీతం చే త్యేతత్సర్వం భూ
స్వాహే త్యపు పరిత్య జ్యోత్సానమన్విచ్ఛేత్, యథాజాతరూపధరో
1 నిర్ద్వంద్వో నిష్పరిగ్రహ స్తత్త్వబ్రహ్మమార్గే సమ్యక్సంపన్న శుద్ధ
మానసః ప్రాణసాధారణార్థం యథోక్తకాలే విముక్తో భైక్ష మాచర
న్నుదరపాత్రేణ లాబా²లభా సమా భూత్వా శూన్యాగార దేవ
గృహ తుణకుట వల్లీక వృక్షమూల కులాల శాలాగ్నిహోత్రశా
లా నదీపులినగిరికుహర కన్దిర కోటర నిర్ధర స్థణిలేషు తేష్వనికేతవా
స్యప్రయతో² నిర్తమ శ్శుక్లధ్యానపరాయణో²ధ్యాత్తనిష్ఠో² శుభకర్త
నిర్మూలనపర స్సన్యాసేన దేహత్యాగం కరోతి స పరమహంసో నామే
తు్యుపనిషత్. ఓమ్ పూర్ణమద ఇతి శాంతిః.

ఇతి జాబాలోపనిషత్సమాప్తా.

హరిః ఓం తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః. హంః ఓమ్.

పంచదుర్ద్రాంతర్గతా

౧౪. యాజుషీయ శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్.

ప్రథమో²ధ్యాయః.

హరిః ఓమ్. సమానా వప త్వితి శాంతిః.

ఓం. బ్రహ్మవాదినోవదన్తి, కిం కారణం బ్రహ్మ కుత స్సన్నిజాతా
జీవామ కేన క్వచ సంప్రతిష్ఠాః, అధిష్ఠితాః కేన సుఖేతరేషు వర్తమాహే

1 నిర్ద్వంద్వో నిష్పరిగ్రహ స్తత్త్వబ్రహ్మ. 2 లాభయో సమా.

బ్రహ్మవిదో వ్యవస్థామ్. ౧. కాలస్వభావో నియతిర్యదృచ్ఛా భూతాని
యోనిః పురుషత్యతి చింత్యమ్, సుయోగ యేషా న్న త్వాత్త భావా
దాత్మావ్యసీశ స్సుఖదుఃఖపేతోః. ౨. తే ధ్యానయోగాఽనుగతా
అవశ్యక్ దేవాత్మశక్తిగ్ స్వగుణైర్రిగూఢామ్, యః కారణాని నిఖ
లాని తాని కాలాత్మయుక్తా నృధితిష్ఠత్యేకః. 3. త మేకనేమి త్రిపుతగ్
సోడశాంతగ్ శతార్ధారం విగ్శతి ప్రత్యరాభిః, అప్తకైష్ఠ్ఢి ర్విశ్వరూపై
కపాశం త్రిమార్గభేదం ద్విసిమితైకమోహమ్. ౪. పంచసౌతోఽంబుం
పంచయో న్యుగ్రవక్త్రం పంచస్రాణోర్తిం పంచబుధ్యాదిమూలామ్, పం
చావర్తాం పంచదుఃఖాఘవేగాం పంచాశద్భేదాం పంచపర్వా మధీమః.
౫. సర్వా జీవే సర్వసంస్థే బృహంతే తస్మి వ్హగ్సోభామ్యతే బ్రహ్మచక్రే,
పుషగాత్మానం ప్రేరితారంచ మత్వా జుప్త సత సేనామృతత్వ మేతి. ౬.
ఉద్గీత మేత త్పరమం తు బ్రహ్మ తస్మిన్గ్రత్రయగ్ స్వప్రతిష్ఠాక్షరంచ,
అత్రాంతరం ¹వేదవిదో విదిత్య లీనా బ్రహ్మణి తత్పరా యోనిముక్తాః.
౭. సంయుక్త మేతత్ క్షరమక్షరంచ వ్యక్తావ్యక్తం భరతే విశ్వమీశః,
అనీశ శ్చాత్మా బుధ్యతే భోక్తృభావాత్, జ్ఞాత్వా దేవం ముచ్యతే సర్వ
పాలైః. ౮. జ్ఞాత్వా ద్వాప్యహోహోహో వహ హోక్తా హోక్తృభావాత్
స్మిద్యోక్తాః తిసంత శ్చాత్మా విశ్వరూపో హ్యకర్తా త్రయం యదా వింద
తే బ్రహ్మ మేతత్. ౯. క్షరం ప్రధాన మమృతాక్షరగ్ హరః క్షరాత్మా
నా విశతే దేవ ఏకః, తస్యా భిధ్యానా ద్యోజనా త్తత్వోవాదా ద్భూ
యశ్చాంతే విశ్వమాయా నివృత్తిః. ౧౦. జ్ఞాత్వా దేవగ్ సర్వపాశాప
హనిః క్షిణైః క్షణైర్జన్త మృత్యుప్రహణిః, తస్యాభిధ్యానా త్తృతీయం
దేహభేదే విశ్వైశ్వర్యం కేవల ఆప్తకామః. ౧౧. ఏతత్జ్ఞేయం
నిత్య మేవాత్మసగ్ధం నాతఃపరం వేదితవ్యగ్ హి కించిత్, భోక్తా
భోగ్యం ప్రేరితారం చ మత్వా సర్వం ప్రోక్తం త్రివిధం బ్రహ్మమేతత్.
౧౨. వహో ర్యథా యోనిగతస్య మూర్తిర్న దృశ్యతే నైవచ లింగ

నాశః, స భూయ ఏ వేంధనయోని గృహ్య స్తద్వో భయం వై ప్రణ
వేనదేహి. ౧౩. స్వదేహ మరణి కృత్వా ప్రణవం చోత్తరారణిమ్,
ధ్యాన నిర్వృణాభ్యాసా ద్వేవం పశ్యేన్నిగూఢవత్. ౧౪. తిలేషు తైలం
ఽధినీవ సర్పి రాప స్పృత స్వరణేషు చాగ్నిః, ఏవ మా త్తాత్సని¹జాయ
తే²సా సత్యే నైనం తపసాయో³నుపశ్యతి. ౧౫. సర్వవ్యాపిన మా
త్తానం క్షీరే సర్పిరివాద్వితమ్, ఆత్మవిద్యా తపోమూలం తద్భ్రాహ్మణాప
నిష త్పురం. తద్భ్రాహ్మణాపనిష త్పుర మితి. ౧౬.

ద్వితీయో²ధ్యాయః.

ఓం. యంజనః ప్రథమం మన స్తత్త్వాయ సవితా ధియః,
అగ్నే జ్యోతిర్నిచాయ్య పృథివ్యా అధ్యాభరత్. ౧. యుక్తేన మనసా
వయం దేవస్య సవితృ స్సవే, సువర్గేయాయ శక్త్యా. ౨. యుక్తాయ
మనసా దేవాన్ సువర్యతో ధియా దివమ్, బృహజ్జ్యోతిః కరిష్యత స్సవి
తాప్రసువాతి తాన్. ౩. యంజతే మన ఉత యంజతే ధియో విస్త్రా
విప్రస్య బృహతో వివశ్చితః, విహోత్రాదధే వయునా వి దేక ఇన్ద్రహీ
దేవస్య సవితః పరిష్టుతిః. ౪. యజే వాం బ్రహ్మపూర్వ్యం నమోభిర్వి
శ్లోకాయన్తి పథ్యేవ సూరాః, శృణ్వన్తు విశ్వే అమృతస్య పుత్రా ఆ
యేధామాని దివ్యాని తస్థుః. ౫. అగ్ని ర్యత్రాభిమధ్యతే వాయుర్యత్రా
భియుంజతే, సోమో యత్రాతిరిచ్యతే తత్ర సుజాయతే మనః. ౬. సవి
త్రాప్రసవేన జుషే తద్భ్రహ్మపూర్వ్యమ్, తత్ర యోనిం⁴కృణవసే నిహి
తే పూర్వ మక్షిపత్. ౭. త్రిరున్నతగ్ స్థావ్య సమం శరీరం హృదీంద్రి
యాణి మనసా నివేశ్య, బ్రహ్మణాడుపేన ప్రతరేత విద్వాన్ స్తోతాంసి
సర్వాణి భయావహాని. ౮. ప్రాణాన్ ప్రవీడ్యే హ సయుక్తచేష్టః క్షీణే
ప్రాణే నాసిక యోచ్ఛ్వసీత, దుష్టాశ్వయుక్త మివ వాహమేనం విద్వా
న్, నో ధారయే తాప్రమత్తః. ౯. సమే శుచౌ శర్కరా వహ్నివాలు
కావివర్జితే శబ్దజలాశ్రయాదిభిః, మనోనుకూలేన తు చక్షుషీడసే గుహా

1 గృహ్యతేజసా. 2 శృణ్వన్తి. 3 రుజ్యతే. 4 కృణ్వసే.

నివాతాశ్రయణే ప్రయోజయేత్. ౧౦. నీహరధూమార్కానలానిలా
 నాం ఖద్యోతవిద్యుత్ స్ఫటికశశినాం, వతాని రూపాణి పురస్సరా
 ణి బ్రహ్మణ్యభివ్యక్తిక రాణి యోగే. ౧౧. పృథ్వాప్యతేజోఽనిలభేస
 ముత్థితే పంచాత్మకే యోగ గుణే ప్రవృత్తే, న తస్య రోగో న జరా న మృ
 త్యుః ప్రాప్తస్య యోగాగ్నిమయం శరీరమ్. ౧౨. లఘుత్వ మారోగ్య
 మలోలుపత్వం వర్ణప్రసాదం స్వరసౌష్ఠవం చ, గంధ శ్శుభ్రో మూత్ర పు
 రీష మల్పం యోగప్రవృత్తిం ప్రథమాం వదంతి. ౧౩. యతైవ బింబం
 మృదయోపలిప్తం తేజోమయం భ్రాజతే త త్సు¹ ధౌతమ్, తద్వాత్తత
 త్వం ప్రిసమీక్ష్య దేహీ ఏకః కృతార్థోభవతే వీతశోకః. ౧౪. యదా
 త్తతత్వేనతు బ్రహ్మతత్వం దీపోపమే నేహ యుక్తః ప్రపశ్యేత్, అజంధ్రు
 వగ్ సర్వతత్వైర్విశుద్ధం జ్ఞాత్వా దేవం ముచ్యతే సర్వపాతైః. ౧౫.
 ఏష హి దేవః ప్రదిశోను సర్వాః పూర్వోహి జాత స్స ఉ గర్భే
 అంతః, సవినజాత స్సజనివ్యమాణః ప్రత్యక్షోజనాస్తివతి సర్వతో
 ముఖః. ౧౬. యో దేవో అగ్నే యో అపుయో విశ్వం భువన
 మావివేశ, య ఓషధీషు యో వనస్పతిషు తస్మై దేవాయ నమోనమః.

తృతీయోఽధ్యాయః.

ఓం. య ఏకో జాలవా నీశత ఈశనీభి స్సర్వా స్తోకా నీశత
 ఈశనీభిః, య ఏవైక ఇహ ఉద్భవే సంభవేచ య ఏత ద్విదు రమృతా
 స్తే భవంతి. ౧. ఏకో హి రుద్రో న ద్విశీయాయ తస్మ ర్యిమాల్లోకా
 నీశత ఈశనీభిః, ప్రత్యక్షో జనాస్తివతి*సంచుకో చాంతకాలే సగ్ సృజ్య
 విశ్వాభువనాని గోపాః. ౨. విశ్వత శ్చక్షు రుత విశ్వతో ముఖో
 విశ్వతో బాహు రుత విశ్వత స్పాత్, సంచాహుభ్యాం ధమతి సం
 పతత్రై ర్ద్యావా² పృథివీ జనయందేవ ఏకః. ౩. యో దేవానాం ప్రభ
 వ శోచ్యద్భవశ్చ విశ్వాధికో రుద్రో మహర్షిః, హిరణ్యగర్భం జనయా

మాస పూర్వగ సనో బుధ్యా శుభయా సంయునక్తు. ౪. యాతే
 రుద్ర శివా తనూ రఘోరా పాపకాశినీ, తయాన స్తనువా శంతమయా
 గిరిశంతాభివాకశీహి, ౫. యామిషుం గిరిశంత మాస్తే భిభర్ష్యస్తవే,
 శివాం గిరిత్రతాం కురు మాహిగ్ సీః పురుషం జగత్. ౬. తతః పరంబ్రహ్మ
 పరంబృహంతం యథానికా మం సర్వభూతేషు గూఢమ్, విశ్వస్యైకం
 పరివేష్టితార మీశం తం జ్ఞాత్వా అమృతా భవంతి. ౭. వేదాహమే
 తం పురుషం మహాంత మాదిత్యవర్ణం తమసః పరస్తాత్, త మేవ విది
 త్వాతిమృత్యు మేతి నాన్యఃపంథా విద్యతేఽయనాయ. ౮. యస్తా త్పు
 రం నాపర మస్తి కించి ద్యస్తా న్నాణీయో నజ్యాయోఽస్తిశ్చిత్,
 పృక్ష ఇవ స్తభ్యో దివి తిష్ఠ త్యేక స్తేనేదం పూర్ణం పురుషేణ సర్వమ్,
 ౯. తతో యదుత్తరతరం తనరూప మనామయమ్, య ఏత ద్విదు
 రమృతా స్తే భవం త్యథేతరే మఃఖ మేవాపియంతి. ౧౦. సర్వాననశి
 రోగ్రీవ సుర్వభూతగుహశయః, సర్వవ్యాపీసభగవాం స్తస్తా త్సర్వగత
 శ్శివః. ౧౧. మహాస్ప్రిభు రైవ పురుష స్సత్వస్యైష ప్రవర్తకః, సునిర్వ
 లా మిమాం ప్రాప్తి మీశానో జ్యోతి రవ్యయః. ౧౨. అంగుస్తమా
 త్రః పురుషోఽతరాత్తా సదా జనానాగ్ హృదయే సన్నివిష్టః, హృదా
 1 మన్వీశో మనసాభిక్ష్తో య ఏత ద్విదు రమృతా స్తే భవంతి. ౧౩.
 సహస్రశీర్షాపురుష స్సహస్రాక్ష స్సహస్రపాత్, స భూమి విశ్వతో
 వృ త్వాత్యతిష్ఠ ద్దశాంగులమ్. ౧౪. పురుష ఏవేదగ్ సర్వం య
 ద్భూతం యచ్చ భవ్యమ్, ౧౫ తామృతత్వ స్వేశానో య దన్నే నా
 తిరోహతి. ౧౬. సర్వతః పాణిపాదం త త్సర్వతోఽక్షిశిరోముఖమ్,
 సర్వత శ్శృతిమణ్లోకే సర్వమావృత్య తిష్ఠతి. ౧౭. సర్వేంద్రియగుణా
 భాసగ్ సర్వేంద్రియవివర్జితమ్, సర్వస్య ప్రభుమీశాసగ్ సర్వస్య శరణగ్
 2 సుహృత్. ౧౮. నవద్వారే పురే డేహీ హంసో లేలాయతే బహిః,
 వశీ సర్వస్య లోకస్య స్థావరస్య చరస్యచ. ౧౯. అపాణిపాదో జవనో

గ్రహీతా పశ్య త్య చక్షు స్సశృణో త్యకర్ణః, స వేత్తి వేద్యం
 సచ తస్మాస్తి వేత్తా త మాహు రగ్ర్యం పురుషం మహాన్తమ్. ౧౯.
 అణో రణీయా న్నహతో మహీయా నాత్తాగుహాయాం నిహితోఽస్య
 జంఘోః, త మక్రతుం పశ్యతి వీతశోకో ధాతుః ప్రసాదా న్నహిమాన
 మీశమ్ ౨౦. వేదాహమేత మజరం పురాణం సర్వాత్మానగ్ సర్వ
 గతం పిభుత్వాత్, జన్మనిరోధం ప్రవదన్తి యస్య బ్రహ్మవాదినోఽహి
 ప్రవదన్తినిత్యమ్. ౨౧.

చతుర్థోఽధ్యాయః.

ఓం. య ఏకోఽవర్ణో బహుధా శక్తియోగా ద్వర్ణాసనేకా
 నిహితార్థో దధాతి, విచైతి చాంతే విశ్వ మాదా సదేవ స్సనో బు
 ధ్ధ్యా శుభయా సంయునక్తు. ౧. తదేవాగ్ని స్తదాదిత్య స్తద్వాయు స్త
 దు చంద్రమాః, తదేవ శుక్ర మమృతం తద్భిష్టా తదాప స్స ప్రజాప
 ణీః. ౨. త్వగ్ ప్రీ త్వం పుమానసి త్వం కుమార ఉతవా కుమారీ,
 త్వం జీర్ణో దండేన వంచసి త్వం జాతో భవసి సర్వతో ముఖిః. ౩ సీలః
 పతంగో హరితో లోహితాక్ష స్త ఉద్గర్భ ఋతవ స్సముద్రాః, అనాది
 మత్త్వం విభుత్వేన వర్తనే యతో జాతాని భవనాని విశ్వా. ౪.
 అజా మేకాగ్ లోహిత శుక్లకృష్ణాం బహ్వీః ప్రజా స్సృజమానాగ్
 సగూపాః, అజో హ్యేకో జుషమాణోఽనుశేతే జహో త్యేనాం భుక్తభో
 గా మజోఽస్యః. ౫. ద్వాసుపర్ణాసయుజా సఖాయా సమానం వృక్షం
 పరివస్వజాతే, తయో రన్యః పిప్పలగ్ స్వా ద్వత్త్యనశ్చ న్నన్యో అభి
 చాకశీతి. ౬. సమానే వృక్షే పురుషో నిమగ్నోఽసీశయా శోచతి
 ముహ్యమానః, జుష్టం యదాపశ్య త్యన్య మీశ మస్యమహి
 మాన మితి వీతశోకః. ౭. ఋచో అక్షరే పరమే వ్యోమన్య
 స్తినేవా అధివిశ్వే నిపేదుః, య స్త న్న వేదకి మృచా కరి
 వ్యతి య ఇ త్తద్విదు స్త ఇమే సమాసతే. ౮. ఛందాగ్సి య
 జ్ఞాః క్రతవో వ్రతాని భూతం భవ్యం యచ్ఛ వేదా వదంతి, అస్తా

న్తాయూ సృజతే విశ్వ మేత తస్మిన్ శ్వా² న్యోమాయయా సన్నిరుద్ధః.
 ౯. మాయాంతు ప్రకృతిం విద్యా న్తాయినతు మహేశ్వరమ్, ¹అస్య
 వయవభూతైస్తు వ్యాప్తగ్ సర్వ మిదం జగత్. ౧౦. యో యోనిం
 యోని మధితిష త్యేకో యస్మిన్నిదగ్ సంచవిచైతి సర్వమ్, త మిశా
 సం వరదం దేవ మీడ్యం నిచా య్యేమాగ్ శాంతి మత్యంత మేతి. ౧౧.
 యో దేవానాం ప్రభవ శోద్భవశ్చ విశ్వాధికో రుద్రో మహర్షిః,
 హిరణ్యగర్భం పశ్యతి జాయమానగ్ సనో బుధ్యా శుభ్రయా సంయు
 నక్తు. ౧౨. యో దేవానా మధిపో యస్మిన్లోకా అశ్రితాః, య ఈ
 శే అస్య ద్విపద శ్చతుష్పదః కన్తే దేవాయ హవిషా విధేమ. ౧౩.
 సూక్ష్మాతిసూక్ష్మం కలిలస్య మధ్యే విశ్వస్య ప్రస్తారంతమనేకరూపమ్, వి
 స్వ సైక్యకం పరిచేష్టితారం జ్ఞాత్వా శివం శాంతి మత్యంత మేతి. ౧౪. స
 ఏవ కాలో భవనస్య గోష్ఠి విశ్వాధివ సుర్వభూతేషు గూఢః, యస్మి
 న్మృక్తా బ్రహ్మయో దేవతా శ్చ త మేవం జ్ఞాత్వా మృత్యుపాశాం
 శ్చినత్తి. ౧౫. ఘృతా త్వరం మండ మి వాతిసూక్ష్మం జ్ఞాత్వా శివగ్
 సర్వభూతేషు గూఢమ్, విశ్వస్యైకం పరిచేష్టితారం జ్ఞాత్వా దేవం ము
 చ్యతే సర్వపాశైః. ౧౬. ఏష. దేవో విశ్వకర్తా మహాత్మా సదా జనా
 నాగ్ హృదయే సన్నివిష్టః, హృదా మనసాభిక్ష్ణప్తో యఏనం
 విదు రమృతా స్తే భవంతి. ౧౭. యదా త మస్త స్మ దివా నరాత్రిర్న
 స స్మచా సచ్చిన ఏవ కేవలః, త దక్షరం తత్సమితు ర్వరేణ్యం ప్రజ్ఞా
 చ తస్మా త్ప్ర సృతా పురాణే. ౧౮. నైవ మూర్ధ్వంస తిర్యంచం న మ
 ధ్యే పరిజగ్రభత్, న తస్య ప్రతిమాస్తి యస్య నామ మహా ద్యశః. ౧౯.
 నసంద్యశే తివ్రతి రూపమస్య న చక్షుషా పశ్యతి కశ్చ నైవమ్, హృదా
 హృదిస్థం మనసా యఏన మేవం విదు రమృతా స్తే భవంతి. ౨౦. ⁵అ
 జాతో జాత ఇత్యేవం కశ్చి ద్భీరుః ప్రపశ్యతే, రుద్రయ త్తే దక్షిణం

1 తస్మా. 2 విశ్వాధిపో. 3 పశ్యత. 4 మనసి మనసాభిక్ష్ణప్తో ఏవ ద్విదురు.

5 అజాత ఇత్యేవం.

ముఖం తే న మాం పాహి ¹నిత్యశః. ౨౧. మాన స్తోకే తనయే మా
న ఆయుషి మానో గోషు మానో అశ్వేషు రీరిషః, వీరా న్తానో రు
ద్రభామితోఽవధీర్హ విష్ణంత స్సదమిత్యా హవామహే. ౨౨.

పంచమోఽధ్యాయః.

ఓం. ద్వే అక్షరే బ్రహ్మపరే త్వనంతే విద్యావిద్యే నిహితే య
త్ర గూఢే, క్షరం త్వవిద్యా హ్యమృతం తు విద్యా విద్యావిద్యే ఈశ
తే య స్తు సోఽన్యః. ౧. యోఽయోనిం యోనివధితీష్ఠ త్యేకో విశ్వా
ని రూపాణి యోనీశ్చ సర్వాః, ఋషిం ప్రసూతం కపిలం య స్తమగ్రే
జ్ఞానై ర్భిభర్తి జాయమానాంచ పశ్యేత్. ౨. ఏకైకం జాలం బహుధా
వికుర్వత్ యస్మిన్ తేత్రే సగ్హర త్యేష దేవః, భూయః సృష్ట్యా
పథయ స్త్వభేష స్సర్వాధి పత్యం కరుతే మహాత్మా. ౩. సర్వా దిశ
ఊర్ధ్వ మధశ్చ తిర్య క్ప్రకాశయత్ బ్రాజతే ²యన్ననడ్వాక్, ఏవగ్న
దేవో భగవాన్వరేణ్యో యోని స్వభావా నధితీష్ఠత్యేకః. ౪. యచ్చ స్వ
భావం పచతి విశ్వయోనిః పాచ్యాగ్శ్చ సర్వాక్ పరిణమయే ద్యుః,
సర్వ మేత ద్విశ్వ వధితీష్ఠ త్యేకో గుణాగ్శ్చ సర్వా నివియోజయే
ద్యుః. ౫. త ద్వేదగుహ్యాపనిపత్సు గూఢం తద్బ్రహ్మ ³వేద తే బ్ర
హ్మయోనిమ్, యే పూర్వం దేవా ఋషయశ్చ తద్విదు స్తే తర్హయా
అమృతా నై బభూవుః. ౬. గుణస్వయో యః ఫలకర్తకర్తా కృతస్య
తస్యైవ సచోపభోక్తా, స విశ్వరూపస్త్రిగుణ స్త్రీవర్తా విశ్వాధిప స్సంచ
రతి స్సకర్తభిః. ౭. అంగుష్ఠమాత్రో రివితుల్యరూప స్సంకల్పాహంకార సమ
న్వితో యః. బుద్ధేరుణే నాత్మ గుణేన చైవ ఆరాగ్రమ త్రోహ్యహోఽపి
దృష్టః. ౮. వాలాగ్ర శతభాగస్య శతథా కల్పితస్య చ, భాగో జీవ స్సవి
జ్ఞేయ స్సచానంతాయ కల్పతే. ౯. నై వ స్త్రీ నపుమా నేష నైవచాయం
నపుంసకః, య ద్యచ్ఛరీర మాదత్తే తేన తేన సయుజ్యతే. ౧౦. సంకల్ప
నస్పర్శనదృష్టి హోమైర్ద్రా సాంబువృష్ట్యాచాత్మవివృద్ధజన్త, కర్తానుగా
న్యనుక్రమేణ దేహీ స్థా నేషు రూపాణ్యభిసంప్రపద్యతే. ౧౧. స్థూలాని

సూక్ష్మాణి బహూసంచైవ రూపాణి దేహీ స్వగుణై ర్వృణోతి, క్రి
యాగుణై రాత్తగుణైశ్చ తేషాం సంయోగహేతు రనరోఽపి దృష్టః.
౧౨. అనా ద్యనస్తం కలిలస్య మధ్యేవిశ్వస్య ప్రప్తా¹ రంతమనేక రూపమ్,
విశ్వ సైకం పరివేష్టితారం జ్ఞాత్వా దేవం ముచ్యతే సర్వపాశైః. ౧౩.
భావగ్రాహ్య మసిడాఖ్యం భావా భావకరగ్ శివమ్, కలాసర్గకరం దేవం
యే విదు స్తే జుహుస్తనుమ్. ౧౪.

షష్ఠోఽధ్యాయః.

ఓం. స్వభావ మేకే కవయో వదంతి కాలం తథాన్యే పరిము
హ్యమానాః, దేవ సైక మహిమాతు లోకే యేనేదం భ్రామ్యతే
బ్రహ్మచక్రమ్. ౧. యేనావ్రతం నిత్యమిదగ్హి సర్వం జ్ఞః కాలకాలో
గుణీ సర్వవిద్యః, తే నేశితం కర్తవ్యవర్త తేహ పృథ్వ్యాప్యతేజోనిల
భానిచింత్యమ్. ౨. తత్కర్తృకృత్వావిని²పుత్య భూయ స్తత్వస్య తత్వే
న సమేత్య యోగమ్, ఏకేన ద్వాభ్యాం త్రిభి రష్టభి ర్వాకాలేన చైవా
త్తగుణై శ్చ సూక్ష్మైః. ౩. ఆరభ్య కర్తాణి గుణాన్వితాని భావాగ్శ్చ
సర్వా నినియోజయే ద్యః, తేషా మభావే కృతకర్తనాశః కర్తృయే
యాతి స తత్త్వజోఽన్యః. ౪. ఆది స్ససంయోగనిమిత్త హేతుః పరశ్చి
కాలా దకలోఽపి దృష్టః, తం విశ్వరూపం భవసూత మీడ్యం దేవం
స్వచిత్తస్థ ముపాస్య పూర్వమ్. ౫. స వృక్షకాలాకృతిభిః పరోఽన్యో
యస్తా త్ప్రపంచః పరివర్తతేయమ్, ధర్తావహం పాపనుదం భవేశం జ్ఞా
త్వాత్తస్థ మమృతం విశ్వధామ. ౬. త మిశ్వరాణాం పరమం మహే
శ్వరం తం దైవతానాం పరమంచ దైవతం, పతిం పతీనాం పరమం పరస్తా
ద్విదామ దేవం భువనేశ మీడ్యమ్. ౭. న తస్య కార్యం కరణంచ
విద్యతే న తత్సమ శ్చాభ్యధిక శ్చ దృశ్యతే, పరాస్య శక్తి ర్వివిధైవ
శ్రూయతే స్వాభావికీ జ్ఞానబలక్రియాచ. ౮. న తస్య కశ్చి త్పతి రస్తి

1 ర మనేక. 2 వర్త్య.

లోకే నచేశితా నైవచ తస్యలింగమ్, స కారణం కరణాధిపాధిపో నచా
 స్య కశ్చి జ్ఞనితా నచాధిపః. ౯. ¹య త్తంతునాభ ఇన తంతుభిః
 ప్రధానజై స్సృభావతో, దేవ ఏక స్సమావృణోతి స నో దధాతు
 బ్రహ్మవ్యయమ్. ౧౦. ఏకో దేవ స్సర్వభూతేశు గూఢ స్సర్వవ్యాపీ
 సర్వభూతాంతరాత్మా, కర్తృధృక్ష స్సర్వభూతాధివాస స్సాక్షీ చేతాకే
 వలోనిర్గుణశ్చ. ౧౧. ఏకో వశీ నిష్క్రియాణాం బహూనా మేకగ్
²రూపం బహుధా యః కరోతి, త మాత్మస్థం యేనువశ్యంతి
 ధీరా స్తేషాగ్ సుఖం శాశ్వతం నేతరేషామ్. ౧౨. నిత్యో నిత్యా
 నాంచేతన శ్చేతనానా మేకో బహూనాం యో విదధాతి కామాన్,
 తత్కారణగ్ సాంఖ్యయోగాధిగమ్యం జ్ఞాత్వా దేవం ముచ్యతే
 సర్వపాశైః. ౧౩. స తత్ర సూర్యో భాతి స చంద్రతారకం నేమా
 విద్యతోభాంతి కుతోఽయ మగ్నిః, త మేవ భాంత మనుభాతి సర్వగ్
 తస్య భాసా సర్వ మిదం విభాతి. ౧౪. ఏకోహగ్ సో భువనస్యాస్య
 మధ్యే స ఏవాగ్ని స్ససిలే సన్నివిప్తః, త మేవ విదిత్వాతి మృత్యు మే
 తి నాన్యః పంథా విద్యతేఽయనాయ. ౧౫. స విశ్వకృ ద్విశ్వవి
 దాత్తయోనిర్జ్ఞః కాలకాలో గుణీ సర్వవిద్యః, ప్రధానజ్ఞే త్రజ్ఞపతిర్గు
 ణేశ స్సగ్ సారమోక్ష స్థితి బంధ హేతుః. ౧౬. స తన్మయో హ్యమృత
 ఈశ సంస్థాజ్ఞ స్సర్వగో భువన స్యాస్య గోష్ఠా, య ఈశే అస్య జగ
 తో నిత్యమేవ నాన్యో హేతు ర్విద్యత ఈశనాయ. ౧౭. యో బ్రహ్మ
 ణం విదధాతి పూర్వం యో వై వేదాగ్శ్చ ప్రహీణోతి తస్మై, తగ్
 హ దేవ మాత్మబుద్ధి ప్రకాశం ముముక్షు రైవ శరణ మహం ప్రప
 ద్యే. ౧౮. నిష్కలం నిష్క్రియగ్ శాంతం నిరవద్యం నిరంజనమ్,
 అమృతస్య పరగ్ నేతుం దగ్ధేంధనమివానలమ్. ౧౯. యదా చర్మవ
 దాకాశం వేష్టయిష్యంతి మానవాః, తదా ³శివమవిజ్ఞాయ దుఃఖ
 స్యాంతో భవిష్యతి. ౨౦. తపః ప్రభావా ద్దేవప్రసాదాచ్చ బ్రహ్మహః

¹ యన్తర్జనాభ. ² బీజం. ³ దేవ.

శ్వేతాశ్వతరోఽథవిద్వాన్, అత్యౌశ్రమిభ్యః పరమం పవిత్రం పో) వాచ సమ్య గృహిసంఘజుష్టమ్. ౨౧. వేదాంతే పరమం గుహ్యం¹ పురా కల్పప్రచోదితమ్, నాప్రశాంతాయ దాతవ్యం నాపుత్రా యాశిష్యాయ వై పునః. ౨౨. యస్య దేవే పరా భక్తి ర్యథాదేవే తథా గురౌ, తస్యైతే కథితా హ్యర్థాః ప్రకాశంతే మహత్తనః, ప్రకాశంతే మహత్తన ఇత్యుపనిషత్. ౨౩. బ్రహ్మవాదినోపదన్తి సప్తదశ, యుంజాన ఋషిడశ, య ఏకో జాలవా నేకవిగళతిః, యఏకోవర్ణోద్వావిగళతిః, ద్వేలక్ష రేచతుర్దశ, స్వభావ మేకే త్రయోవిగళతిః, ఆహత్య త్రయోదశాధికంశతమ్.

ఓం సహనా వవ త్వితి శాంతిః.

ఇతి శ్వేతాశ్వతరోపనిష త్సమాప్తా.

ఓం తత్సత్.

శ్రీ గురుభ్యోనమః. హరిః ఓమ్.

౧౫. యజుర్వేదీయ హంసోపనిషత్.

హరిః ఓం పూర్ణమద ఇతి శాస్త్రీ.

హంసాభ్యోపనిషత్ప్రీక్ష నాదావి ర్యత్ర విశ్రమేత్,

తదాధారనిరాధారం బ్రహ్మమాత్రమహంమహాః.

గాతమఉవాచ-భగవన్ సర్వధర్మజ్ఞ సర్వశాస్త్రవిశారద, బ్రహ్మవిద్యాప్రబోధో హి యే నోపాయేన జాయతే. ౧. సనత్కుమార ఉవాచ- విచార్య సర్వధర్మచైషు మతం జ్ఞాత్వా పినాకినః, పార్వత్యా కథితంతత్త్వం శ్రుణు గాతమ తత్సత్. ౨. అనాభ్యేయ మిదం గుహ్యం యోగినే కోశసన్నిభమ్, హంస స్యాఽకృతి విస్తారం భుక్తిముక్తిఫలప్రదమ్. ౩. అథ హంసపరమహంసనిర్ణయం వ్యాఖ్యాస్యామో బ్రహ్మచా

రిణే¹ దాస్తాయ గురుభక్తాయ హంసోహంసేతి సదాధ్యాయా సర్వేషు
 దేహేషు వ్యాప్య వర్తతే, యథా హ్యైగ్నిః కాష్ఠేషు తిరేషు తైల
 మివ తం విదిత్వా సమృత్యుమేతి గుడ మవప్తభ్యాఽధారా ద్వా
 యు ముత్థాప్య స్వాధిష్ఠానం త్రిః ప్రదక్షిణీకృత్య ఘణిపూరకం గత్వాఽ
 నాహత మతిక్రమ్య విశుద్ధేస్తాణాన్నిరుధ్యాఽజ్ఞా మనుయాయా బ్రహ్మ
 రస్థిం ధ్యాయత్రిమాత్రోఽహ మిత్యేవం సర్వదా ధ్యాయాపశ్యత్య
 నాకార శ్చభవతి శిశ్నోభే పార్శ్వా భవత ఏవాఽసౌ పరమహంసో
 భానుకోటిప్రతీకాశో యే నేదం సర్వం వ్యాప్తమ్ తస్యాఽప్తథా వృత్తి
 ర్భవతి పూర్వదశే పుణ్యే మతి రాగ్నేయే నిద్రాఽలస్యాదయో భవన్తి
 యామ్యే క్రూర్యే మతి ర్నైరృతే సాపే మనీషా వారుణ్యాం క్రిడావా
 యవ్యాం గమనాఽదౌ బుద్ధి సామ్యే రతి ప్రీతి రీశాన్యే ద్రవ్యాదా
 నం మధ్యే వైరాగ్యం కేసరే జాగ్రదవస్థా కర్ణికాయాం స్వప్నో లింగే
 సుషుప్తిః పద్మత్యాగే తురీయం యదా హంసో నాదే విలీనో భవతి
 తత్తురీయాతీతం భవతి అథో నాద ఆధారా ద్భృష్టరస్థిపర్యంతం శుద్ధ
 స్పటికసజ్జాలం స వై బ్రహ్మ పరమాత్మేత్యుచ్చతే. ౧ అథహంస ఋషిః
 అవ్యక్తగాయత్రీచంద్రః, పరమహంసోదేవతాః, హం బీజమ్, సశ్శక్తిః సో
 హంకీలకం, షట్సంఖ్యాఽహోరాత్రయో రేకవింశతి సహస్రాణి షట్సు
 తా న్యధికాని భవంతి, సూర్యాయ సోమాయ నిరజ్జనాయ నిరాభా
 సాయాఽతను సూక్ష్మం ప్రచోదయాత్, అగ్నిషో మాభ్యాం వౌషట్, హృదయాద్యజ్ఞన్యాసకన్యాసౌ భవతః. ఏవం కృత్వా హృదయే
 హంసమాత్మానం ధ్యాయే దగ్నిషోమా పక్షా వోజ్జ్వలశ్శిర ఉకారో
 బిన్దు స్త్రిణేత్రం ముఖం రుద్రో రుద్రాణీ చరణౌ ద్వివిధం కణ్ఠతః కుర్యా
 దిత్కుప్తనా అజపోవసంహార ఇ త్యభిధీయతే. ఏవం హంసవశా త్త
 స్తా స్తనో⁴ విచార్యతస్యైవజపకోట్యా నాద మను భవతి సచ దశ
 విధ ఉపజాయతే చిణితి ప్రథమః, చిణిచిణితిద్వితీయః ఘంటానాద

1. శాస్తాయ దాస్తాయ. 2 మృత్యుమత్యేతి. 3 ధ్యాయత్. 4 విచార్యతే
 స ఏవ జప.

స్తృతీయః, శంఖనాద శ్చతుర్థః, షడ్భుమస్తంత్రీనాదః, షష్టస్తాశ
నాదః, సప్తమోవేణునాదః, అష్టమోభేరినాదః, నవమో మృదంగనా
దః, దశమో మేఘనాదః, నవమంపరిత్యజ్య దశమమేవాభ్యసేత్.
ప్రథమే చించిణీగాత్రం ద్వితీయే గాత్రభంజనమ్, తృతీయే భేదనం
యాతి చతుర్థే శక్చుతే శిరః, షడ్భుమే స్రవతీతాలూపమ్, సప్తమత
తనిషేవణమ్, సప్తమే గూఢవిజ్ఞానం పరా వాచా తథాష్టమే, అ
దృశ్యం నవమే దేహం దివ్యం చక్షుస్తథాఽమలమ్, దశమం చ
పరం బ్రహ్మ భవే ద్భృహ్మాత్మ సన్నిధౌ. తస్మా న్ననో విలీనే మనసిగ
తే సంకల్ప వికల్పే దగ్ధే పుణ్యపాపే నదాశివః శక్త్యాఽత్మా సర్వత్రాఽ
వస్థిత స్వయం జ్యోతి శ్శుద్ధో నిత్యో నిరజ్జన శ్శాస్తతమః ప్రకా
శయతీతి వేదానువచనం భవతీత్యుపనిషత్.

ఓం పూర్ణమద ఇతి శాంతిః. హరిః ఓమ్.

ఇతి హంసోపనిషత్సమాప్తా.

శ్రీగురుభ్యో నమః. హరిః ఓమ్.

౧౬. సామవేదీయ గూఢార్థానికోపనిషత్.

ఓం ఆప్యాయం త్వితీ శాంతిః.

ఓం. ఆరుణిః ¹ప్రాజాపత్యః, ప్రజాపతే ర్లోకం జగామ, తం
గత్వోవాచ, కేన భగవ న్కర్తాణ్య శేషతో విపుజామీతి, తం హే
వాచ ప్రజాపతిః, ²తవపుత్రా భ్రాతృకా బంధ్వానీం చ్చిఖాం యజ్ఞో
పసితం యాగం సూత్రం స్వాధ్యాయంచ భూలోక భువర్లోక సువర్లోక
మహర్లోక ³జనోలోక తపోలోక సత్యలోకం చాతల వితల సుతల
పాతాళ రసాతల తలాతల మహాతల బ్రహ్మాండం విసృజే, ద్దండ
మాచ్ఛాదనం కౌపీనం చ పరిగ్రహేత్, శేషం విసృజేచ్ఛేషం విసృజే
దితి. ౧. గృహస్థో బ్రహ్మచారి వానస్సన్థివా లౌకికాగ్ని నుదరాగ్నౌ

1 అ. 'ప్రాజాపత్యః' లేదు. 2 స్వప. 3 జవలోక.

సమారోపయేత్, గాయత్రీంచ స్వవాగన్న సమారోపయేత్, ¹కుటీచరో బ్రహ్మచారీ కుటుంబం విసృజేత్, పాత్రం విసృజేత్ షవిత్రం విసృజేత్, దండా స్తోకా నివసృజే దితి హేలావాచ అత ఊర్ధ్వ మమం త్రచ దాచరేత్ ఊర్ధ్వగమనం విసృజేత్, త్రిసంధ్యాదా స్నాన మాచరేత్, సంధిం సమాధా వాత్స న్యాచరేత్ సర్వేషు వేదేష్వారణ్యక మావర్తయేదుపనిషదమావర్తయేదుపనిషదమావర్తయేదితి. ౨. ఖల్వ హం బ్రహ్మ, సూత్రం సూచనా, త్సుత్రం బ్రహ్మసూత్ర మహా మేవ విద్వాక్, ²త్రివృత్సూత్రం, త్యజే ద్విద్వాన్యవపంవేద సన్న్యస్తం మయా సన్న్యస్తం మయా సన్న్యస్తం మయేతి త్రిరుక్త్వా భయం సర్వభూతేభ్యో మత్తః సర్వం ప్రవర్తతే, సఖామాగోపా యోజ స్సఖా యోఽసిం ద్రస్య వజ్రోఽసి వార్తఘ్న శ్శర్మమే భవ యత్పాపం తిన్నివారయేతి అనేన పంత్రేణ కృతం వైణవం దండం కాపీనం పరిగ్రహే దాపధవ దశన మాచరే దాపధవ దశనం ప్రాశ్నీయా ద్యథాలాభ మశ్నీయాత్ బ్రహ్మచర్య మహింసాం చాపరిగ్రహంచ సత్యంచ యత్నేన హే రక్షత హే రక్షత హే రక్షత ఇతి. 3. అథాతః పరమహంస పరివ్రాజకానా మాససశయనాదికం భూమా బ్రహ్మచారిణాం మృత్పాత్ర మలఃకుపాత్రం దారుపాత్రం వేణుపాత్రం వా యతీనాం కామకోధ హర్షరోష లోభమోహ మద మాత్సర్యదంభదర్పేచ్ఛాసూయా మమత్వాసంకారాదీనపి పరిత్యజేత్, వర్షాసు ధ్రువశీలోఽష్టైమాస్యేకాకీ యతి శ్చరే ద్ద్వావేవా చరే ద్ద్వావే వాచరే దితి. 4. స ఖ లేవం యోవిద్వాం తస్మిన్సపయనాదూర్ధ్వమేతాని ప్రాగ్వా త్యజేత్ పితరం పుత్ర మగ్నుస్వపవిత్రం కర్మకళత్రం చాన్యద పీహ యతయోహిభిక్షార్థం గ్రామం ప్రవిశంతి పాణిపాత్రముద రపాత్రం నా, ఓంహి ఓంహి ఓంహిత్యే తదుపనిషదం విన్యసేత్ ఖల్వే తిదుపనిషదం విద్వాక్ యవపం వేద పాలాశం బైల్వ మాదుంబర

మాశ్వత్థం దండం మాంజీం మేఖలాం యజ్ఞోపవీతంచ త్వక్వా శూరో
యవపంచేద, తద్విష్ణోః పరమంపదం సదా పశ్యంతి సూరయాః, దీవీవ
చక్షు రాతతం, తద్విప్రాసోవిపశ్యహో జాగృవాంస స్సుమింధతే,
విష్ణోర్య త్వరమంపద మితి ఏవం నిర్వాణానుశాసనం వేదానుశాసనం
వేదానుశాసనమి త్యుపనిషత్. ౫.

ఓం ఆప్యాయం త్వతి శాంతిః.

ఇతి ఆరుణికోపనిషత్ సమాప్తా.

శ్రీ గురుభ్యోనమః. హరిః ఓమ్.

౧౭. యాజుషీయ గర్భోపనిషత్.

ఓం సహనా వవ త్వతి శాంతిః.

యద్గర్భోపనిషద్వేద్యం గర్భస్య స్వాత్వబోధకమ్,
శరీరాపన్నవా త్సిద్ధం స్వయంత్రం కలయే హరిమ్.

ఓం. పంచాత్మకం పంచసు వర్తమానం షడాశ్రయం షడ్గుణ
యోగయుక్తమ్, తం సప్తభాతుం త్రిమలం త్రియోనిం చతుర్విధా
హారమయం శరీరమ్ భవతి. పంచాత్మక మితి కస్తాత్, పృథివ్యావస్తే
జోవాయురాకాశ మిత్యస్తి పంచాత్మకే శరీరే కా పృథివీ కా ఆపః
కిం తేజః కో వాయుః కి మాకాశమి త్యస్తి స్పృశాత్మకే శరీరే
యత్కశినం సా పృథివీ యద్ద్రవం తదాహో యమష్ణం త త్తేజో య
స్సంచతి స వాయు ర్యత్సమీరం తదాకాశ మి త్యుచ్యతే, తస్మి
పృథివీ ధారణే ఆపః విండికరణే ¹తేజో రూపదర్శనే వాయుర్గ
మన ఆకాశ మవకాశ ప్రదానే, శ్రోత్రం శబ్దే త్వక్స్పర్శే చక్షూ రూపే
జహ్వ రసే ఘ్రాణం గంధే, వా గ్వచనే పాణి రాదానే పాదో గమ
నే పాయుర్విసర్గేడిపస్థ ఆనందే వర్తతే, బుద్ధ్యా బుద్ధ్యతి నిర్ఘ్నోతి
మనసా సంకల్పతే వికల్పతే చ చిత్తేన సంజానా ర్శహంకారేణాహం
కరోతి తాని తాని త త్తద్విషయేషు వర్తుతే, కుల షడాశ్రయ మితి,

1 తేజః ప్రకాశనే వాయుర్యూహాన ఆకాశ.

షడ్వై రసా మధురాష్టు లవణకలుక సాయతిక్తా స్తా నాశ్రయతే తై
 రహ్యశ్రితిమ్, షడ్వై భావవికారా అస్తి జాయతే వర్ధతే పరిణమతే
 ఉపక్షీయతే వినశ్యతీతి భవతి విక్రీయతే చ, షడ్వై చక్కాణి మూలా
 ధార స్వాధిష్ఠాన మణిపూర కాగ్నేయా నాహత విశుద్ధానితత్థ మన్యా
 శ్రితిమ్, షడ్వావగుణాః కామాదయ శ్శమాదయ శ్శతద్వ్యగ స్తనిషా
 తయాచ యుక్తమ్, అథచ షడ్వర్షభగాంధార పంచమ మధ్యమ
 దైవత నిషాదా శ్చే తీష్ఠానిష్ఠ శబ్దసంజ్ఞాః ప్రతినిధా భవంతి సప్త,
 శుక్లో రక్తః కృష్ణో ధూమ్రః పీతః కపిలః పాండర ఇతి సప్తధాతవ
 స్తద్వర్ణాః, కస్తా ద్యదా కస్య చిద్ద్రవ్య విషయా జాయంత ఉపచీయం
 తే పరస్పరరసగుణత్వా ద్యా యోని స్సా రసః, షడ్విధో రసో రసా
 చ్ఛోణితం శోణితా స్తాంసం మాంసా న్నేదో ¹మేదసో²స్థీ న్యస్థిభ్యో
 మజ్జా మజ్జాయా శుక్లం శుక్లశోణితసంయోగా దావ ర్తతే గర్భోహృ
 ది వ్యవస్థాం నయతి హృదయేభ్యో²ంతరాగ్ని రగ్నిస్థానే పితృ పితృ
 స్థానే హయ ర్వాయస్థానే హృదయం ప్రాజాపత్యర్తుకాలే సంప్రయో
 గతవకరాత్రోషితం కలలం భవతి సప్తరాత్రోషితం బుద్బుదం భవ త్య
 ర్థమాసాభ్యంతరేణ పిండో భవతి మాసాభ్యంతరేణ కేణకతినో భవతి మా
 సద్వయేన శిరఃకురుతే మాసత్రయేణ పాదప్రదేశో భవ త్యథ చతుర్థే
 మాసేజఠర కటిప్రదేశో భవతి పంచమే మాసే వృన్తవంశో భవతి షష్ఠే
 మాసే నాసాక్షిశ్లోత్రాణి భవంతి సప్తమే మాసే జీవసుయుక్తో భవ
 త్యప్తమే మాసే ²సర్వసంపూర్ణోభవతి నవమే²పీవతే, శుక్లం పుంభా
 గ శ్శోణితం స్త్రీభాగ ఉభయం క్షీబం పితృరేతో²లిరేకా త్పురుషో
 భవతి మాతృరేతో²లిరేకాత్ స్త్రీయో భవతి స్త్రీయోహి కామి
 న్య స్తాసాం సుఖాధిక్యాత్తా ఏవ బహుళా జాయంత ఉభయో ద్భీజతౌ
 శ్యే నపుంసకో భవతి, పృత్యనగుణాహి ప్రపృత్తి స్తతోహి పిత్రసు
 గుణా ప్రజా వ్యాకులితమనోభ్యా మంధాః ఖంజాః కుబ్జా వామనా

¹ మేదసోన్నయపః స్నాయుభ్యో²స్థీ. ² సర్వలక్షణసంపూర్ణా,

వ్యుగా జాయంతే పుష్పవతో రుపరక్తయో రంగవై కల్యభాజః కాల
దేశక్రియాద్రవ్యభోగోపాధిభి రుపచితాపచితానురూపాననురూపమూ
ర్తయో భవంతి సమ్యగ్యోగే సారూప్య మవాప్య సమానగుణా భవంతి
బింబమి వోపాధౌ ప్రతిబింబమ్, అన్యోన్యవాయుపరిపీడితానాం శుక్ల
ద్వైవిధ్యే యమనౌ భవతః పిత్రో స్తథా త్వేన రేతోవిభాగే మిశ్రప్ర
జాప్రేడితాభవతి పంచమానుషీవేశ్య ఏకా సాధారణీ ద్వౌ కాసాంచి
ద్భవ్యౌ స్సహ స్రతమీషు ముహు ధ్నిషేకేధికాంగా స్యు స్సకృ
న్నిషేకే శుష్కఅసకృ దాధానే స్త్రీయోన్యాం యుక్తాః ప్రజాయంతే,
పంచాత్మక స్సమర్థః పంచాత్మక¹ తేజసాధిగంధ రసశ్చ సమ్యజ్జానా ధ్యాయ
నా దక్షర మోంకారం చింతయతి తదేవ చైకాక్షరం జ్ఞా త్వాష్టా
ప్రకృతయః షోడశ వికారా శ్శరీరే తస్యైవ దేహినో²ధనవమేమా
నే సర్వలక్షణసంపూర్ణోభవతి, పూర్వజాతిం స్మరతి కృతాకృతం కర్త
విభాతి శుభాశుభం కర్త విదతి, నానాయోనిసహస్రాణి దృష్త్వా చైవ
తతోమయా, ఆహారా వివిధా భుక్తాః పీతాశ్చ వివిధాః స్తనాః,
జన్తభూమిర్ని సర్వాభూత్సృశాన మపి మే పురా, చతురాశీతి లక్షే
షు యోనిభేదేషు చాభవమ్, జాత శ్చాస్తి మృతశ్చాస్తి సంసార్యస్తి
పునఃపునః, జన్తమృత్యు పునర్జన్తపునర్మృత్యుః పునర్జన్తిః, గర్భవానే
మహా ద్దుఃఖం మోహో³ దుఃఖంచ జన్తను, బాల్యే దుఃఖం తథా శో
కః సారవశ్యంచ మూఢతా, హితాకరణ మాలస్య మహితాచరణం
తథా, యావనే విషయానక్తి స్తాపత్రయనిపీడితః, చింతారోగశ్చ
వాగ్ధి కేయి మరణేతు మహాద్భయమ్, ఆశయా చాభిమానేచ కామక్రో
ధాది సంకటే, అత్యుత్కటే మహద్దుఃఖ మన్యతంత్రశ్చ దుఃఖతః, దుః
ఖబీజ మిదం జన్త దుఃఖరూపం చ దుస్సహమ్, నివృత్తిధర్మో నోపాత్తో
నయోగజ్ఞాన సాధనమ్, అమోహా దుఃఖోదధౌ మగ్నో నపశ్యామి ప్రతి
క్రియామ్, ధి గజ్ఞానం ధిగజ్ఞానం ధిక్కామక్రోధసంకటమ్, సంసారశృంఖ

1 తేజసోద్ధరశ్చ.

లంఘిగ్గిగాచార్యా జ్ఞానమాఘ్నయామ్, యది యోన్యాం ప్రముంచామి
 సాంఖ్యం యోగం సమాశ్రయే, అశుభక్షయ కర్తారం ఫలముక్తిప్రదా
 కమ్, యోన్యాం యది ప్రముంచామి తం ప్రపద్యే మహేశ్వరమ్, అశుభ
 క్షయకర్తారం పురుషార్థప్రదాయినమ్, యది యోన్యాం ప్రముంచామి
 ప్రపద్యే జగదీశ్వరమ్, సర్వ శక్తి చిదాత్మానం సర్వకారణకారణమ్,
 యది యోన్యాః ప్రముచ్యేయం ప్రపద్యే పరమేశ్వరమ్, గర్భంపశుపతిం
 రుద్రం మహాదేవం జగద్గురుమ్, యోనిబంధాత్ ప్రముచ్యేయం యది
 తస్మై మహాత్మపః, గర్భవాసాత్ప్రముచ్యేయం యది విష్ణుంభజే హృది,
 అమృతప్రద మానందం నారాయణ మనామయమ్, మాతృకుక్షో
 నిబద్ధోస్తి ముచ్యే య ద్యద్య బంధనైః, వాసుదేవం ప్రతోష్యామి
 భగవంత మనన్యధీః, పురా పరజన స్యాథే కృతం కర్త శుభాశుభమ్,
 ఏకాకీ తేన దహ్యామి గతాస్తే ఫలభాగినః, నాస్తిక్యే నభయం
 త్యక్త్వా పాపా న్యకరమ పురా, భుంజామి తత్ఫలం హృద్య భవిష్యా
 మ్యాస్తిక స్త్వితః, ఏవం నానావిధా న్ధాన్వరిచింత్య ముహుర్ముహుః,
 శశ్వత్సంసారికం దుఃఖం స్మృత్వానిర్వేద మాప్యచ, అవిద్యాకామక
 ర్మద్యైర్ముహ్యతే జుతు రాంతరః, నవై జంతుః స్త్రీయోనిశతం
 గత్వా యోని ద్వార ముపేత్య ముముక్షుర్యతతే తత్రాశక్తియంత్రేణ
 పీడ్యతే మహతా దుఃఖేన క్లిశ్యతి పిష్యతేచ ప్రసూతివాతేన, జాత
 మాత్రస్తు వైష్ణవేన వాయునా సాస్పృశ్యతే తదా నన్నరతి నైవ కిం
 చన పారత్రికం నాపరోక్షదృగ్భవతి, భూమిసంస్పర్శ నాజ్ఞంతు రుగ్ర
 దృక్పామరో భవేత్, జలసంస్పర్శనా దూర్ధ్వం దృగ్దోష స్తస్య న
 శ్యతి, నహ వై జాతస్య జన్తమరణకర్త శుభాశుభసాధనమ్భూర్తి ర్వా
 సనాశ్చ నిగూహితా భవంతి, కథ మథో జానాతి వాతః పిత్తం క్లేష్టా
 చత్రయో ధాతవ స్సమానా ఆరోగ్యదా భవంతి విషమాస్తే రోగ
 దా నైవ రోగీ విందతే వేద్యంచ తేన త్త్విపితే నానురూపేణ జానాతి
 న్యూనే నాల్ప మధికేనాధికం వికృతేన వికృతోఽన్తర్జ్ఞతాయతే తద్వై

పిత్త మగ్నిః కర్తాశయగతో ధర్మాధర్మమూలేన వాయునా ప్రజ్వాల్య
 తే యద్య దింధనం భోగ్య మాంతరు బాహ్యుచ, స హ్యగ్నిః కతివి
 ధో భవతి త్రీణి వై శరీరాణి త్రీణివాప రేతాగ్ంసి త్రైపుర త్రీధా
 తు త్రయూమయ స్త్రివిధోఽగ్నిస్త్రైతానామశరీరకౌ వై శ్వానరః, స
 ఏవజ్ఞానాగ్ని ర్దర్శనాగ్నిః కోష్ఠాగ్ని రితిచ భవతి, తత్రజ్ఞానాగ్నిర్వాససో
 దర్శనాగ్ని రైంద్రియకః కోష్ఠాగ్నిర్దాహర స్సతు నిత్య మశిత పీత
 లేహ్య చోష్ఠ్యాదికంపాచయతి సమం ప్రాణాపానాభ్యామ్, దృగేవ దర్శ
 నాగ్నిర్విజ్ఞానవికృతిర్దృశ్యదర్శనం కరోతి తస్య త్రీణి స్థానాని భవం
 తీంద్రియగోళకా న్యుపస్థానాని చక్షురే వావసభః, హృదయే దక్షిణా
 గ్ని రుదరే గార్హపత్యం ముఖే చాహవనీయంయజతే పురుషో యజమా
 నః, బుద్ధిం పత్నీం పరిగృహ్య దీక్షాం సంభోషు ధీంద్రియాణి యజ్ఞ
 పాత్రాణి కర్తేంద్రియా న్యుపకరణాని సత్రే శరీర కే తత్రద్దేవతా ఏవ
 ర్విజ స్తటస్థా ఏవ యథా దేశం యజమాన మనుయజంతే, తత్రశా
 లా శరీరం కుండంతు శిరః కపాలం కేశా దర్భాముఖ మంతర్వే
 దిః కామ మాజ్యం జీవితకాల స్సత్రకాలో దాహరో నాడు స్సామ
 వైఖరీ యజః పరాపశ్యంతీ మధ్యమా చర్చుః పరుమాణ్యధర్వఖిలాని
 సూన్యతాని వ్యాహృతయ ఆయుర్బలం పిత్తం పశవో మరణ మవభృ
 థ స్తస్మి న్యజ్ఞే ప్రజ్వలం త్యగ్నయ స్తత్ర దేవా స్సాంసారిక మను
 రూప ముపయచ్ఛంతి యే కేచి చేతయేయు స్సర్వే యజ్ఞకృతో నా
 యజ్ఞాపజ్జీవతి యజ్ఞాయేదం శరీరం యజ్ఞాద్భవతి యజ్ఞానురూపం వివర్తతే
 పరిణామిని శరీరధారా దుఃఖాబ్ధిం గచ్ఛతి, తస్యైత చ్ఛరీరస్య పోడశ
 పాత్రదంతపటలాని దశపంచసుషయ వ్షణ్ణవత్సంగుళో న్నానం చతుర్దశ
 నాడిస్థా నాన్యస్తోత్తరం మర్తాణి, తత్ర ద్విసప్తతి ధమన్య స్తాసాం మ
 ధ్యే ద్విసప్తతి స్తాసు ముఖ్యా స్తిస ఇడా పింగళా సుషుమ్నాచేతి
 తురియా పురీ తతిః పంచమీ జీవితం జీవితాదధిపిత్తం పిత౯దర్వాక్కు
 రితితి ర్నాభే రూర్ధ్వం ద్వ్యంగుళే వామభాగే పిత్తమూలం స్తతి
 పీత మన్న మశితం త్రేధా విధియ తే మూత్రం పురీషం సారఇతి మూ

త్రం ద్విధా భూత్వా నాభే రథో వామే ప్రసవతి పురీషం సప్తధా
తత్రదక్షిణే వర్తతేనారః పంచవిధ శ్శరీరం వ్యాప్నోతి తేనవై రేత
శ్శోణితం చాన్నపానాభ్యామ్, తత్రదే హే చాలకో వాయు స్సప్రాణ
సూత్రాత్తా తేనోచ్ఛ్వాసతి, నిశ్వాసతి చేష్టతేచ నహ్యంగః శారీరకం
తేన వినా న జీవతి, వాయునావై దుధిరస్తోతాం స్యుర శ్చక్రా న్నా
డీషు చాల్యంతే తత స్త్వాచం సర్వదర్శిమ్, గనః పక్ష్య స్సవిత్రి కుక్షౌ
స్రంసిన్యా జరాయం గత్వా శీశుశిరః కపాలం ప్రవిశ్య సుషుమ్నా
ద్వారా గర్భశాబకప్రాణం తర్పయతి, సాషుమ్నా బ్రహ్మనాడీ భవతి
తత్ర వ్యజ్యతే ప్రాణాదిర్గర్భస్య జన్మాభిముఖేఽధోధః ప్రస్కందతే జాత
స్యతు హృదయే ప్రతిష్ఠితః, తంతుయోగే నాయమ్య భూమిధ్యా
త్సుషుమ్నంతం ప్రాపయే ద్యథా గర్భగ స్తథాఽహోక్ష దర్శిభవతి,
తాదృ గ్విధే ధేహేఽంతర్యా మ్యాత్మా సృతి స్సాక్షి పురుష స్సహ్య
వృతో జీవ త్యభిమాన్యవిద్యయా చేతతే ప్రాణీ, తస్యావరక మజ్ఞానం
బీజం తద్దంకుర మంతఃకరణం తద్వృక్ష శ్శరీరం తస్మిన్ లోమా మస్తౌ
కోటయ స్త్వశీతి సంధిశతం నవన్నయుశతాని హృదయపలా న్యస్తౌ
ద్వాదశపలా జిహ్వ పిత్తం ప్రథం కఫ శ్చాశకం శుక్లం ¹కుడుపం మేదః
ప్రథోద్వా సర్వం నశ్వరం విజ్ఞాయ యథాగర్భగస్సుషుమ్నా ప్రతి
ష్ఠితో భూయా జ్జంతు ర్వివేకీ ముచ్యతే న పున శ్శరీరం ప్రాప్నో
త్యన్యథా త్వజ్జస్య సంసారిణ అహరహః క్రిమివ త్తన్మాత్రపురీషయోః
పానం యథా సరకే తద్వ దిహైవ శరీరే, త దేత త్వదిమాణం పరి
జ్ఞాయ నిర్విద్యా దితి పైష్పలాదం మోక్షశాస్త్రం పరిసమాప్తం పైష్ప
లాదం మోక్షశాస్త్రం పరిసమాప్త మి త్యుపనిషత్.

ఓం సహనా వవ త్వితి శాంతిః.

ఇతి గర్భోపనిష త్సమాప్తా.

౧౮. యాజుషీయ నారాయణోపనిషత్.

శ్లో. మాయా తత్కార్య మఖిలం యద్బోధాద్యాత్మపహ్నవమ్,
త్రిపాన్నారాయణాఖ్యం తత్ కలయే స్వాత్మమాత్రతః.

ఓం సహనా వవ త్వితి శాంతిః.

ఓం. అథపురుషోహవై నారాయణోఽకామయత, ప్రజాః సృజే
యేతి, నారాయణా త్ప్రసాదో జాయతే, మన సృశ్వేంద్రియాణిచ, ఖం
వాయుర్జ్యోతి రాపః పృథివీ విశ్వస్య ధారణీ, నారాయణా ద్భృహ్మజాయ
తే, నారాయణా ద్దుద్రోజాయతే, నారాయణా దింద్రోజాయతే, నారా
యణా త్ప్రజాయతే, నారాయణా ద్ద్వాదశాదిత్యా రుద్రా
వసవ సుగ్రాణి ఛందాసి, నారాయణా దేవ సముత్పన్నంతే, నారాయ
ణా త్స్పృశంతే, నారాయణే ప్రలీయంతే, ఏత ద్యక్షేదశరోఽధితే. ౧.
అథనిత్యో నారాయణః, బ్రహ్మ నారాయణః, శివశ్చ నారాయణః, శక్ర
శ్చ నారాయణః, కాలశ్చ నారాయణః, దిశశ్చ నారాయణః, విదిశశ్చ
నారాయణః. ఊర్ధ్వంచ నారాయణః, అశశ్చ నారాయణః, అంతర్భ
హిశ్చ నారాయణః, నారాయణ ఏవేదగ్గోసర్వం, యచ్ఛాతం యచ్ఛ
భవ్యం, నిష్కళంకో నిరంజనో నిర్వికల్పో నిరాఖ్యాత శ్శుద్ధో దేవ
ఏకో నారాయణః, న ద్వితీయోఽస్తికశ్చిత్, య ఏవం వేద స విష్ణు
రేవ భవతి సవిష్ణురేవ భవతి, ఏత ద్యజుర్వేద శిరోఽధితే. ౨. ఓమి
త్యగ్రేవ్యాహరేత్, నమఃకరిష్యాత్ నారాయణాయే త్యుపరిష్టాత్, ఓ
మిత్యేకాక్షరమ్, నమఃకరి ద్వే అక్షరే, నారాయణాయేతి పంచాక్ష
రాణి, ఏతద్వై నారాయణ స్వాప్రాక్షరం పదమ్, యోహవై నారా
యణ స్వాప్రాక్షరం పదమధ్యేతి, అనవబ్రువ స్సర్వమాయు రేతి,
విందతే ప్రాజాపత్యమ్, రాయస్పృషం గౌపత్యమ్, తతోఽమృతత్వ మ
శ్నుతే తతోఽమృతత్వమశ్నుత ఇతి, ఏత త్సామవేద శిరోఽధితే. ౩.
ప్రత్యగానందం బ్రహ్మ పురుషం ప్రణవస్వరూపమ్, అకారక్షకారోమ
కారఇతి, తా నేకథా సమభవ త్తదేత దోమితి య ముక్త్యా ముచ్య

తే యోగీ జన్మసంసారబంధనాత్, ఓం నమోనారాయణాయేతి మంత్రో
పాసకః, వైకుంఠభవనం గమిష్యతి, తదిదం పుండరీకం విజ్ఞానఘనం త
స్మా త్తటిదాభమాత్రమ్, ¹ బ్రహ్మణ్యోదేవకీపుత్రో బ్రహ్మణ్యోమధుసూ
దన ఇతి, సర్వభూత్య మేకం వై నారాయణః కారణపురుష మకార
ణం పరంబ్రహ్మణమ్, ఏకదశరవ్వశిరోఽధీతే. ర. ప్రాతరధీయానో రాత్రి
కృతంపాఠం నాశయతి, సాయమధీయానో దివసకృతం పాపనాశయతి,
త త్సాయం ప్రాతరధీయానః అపాపో భవతి, మాధ్యంధిన మాదిత్యాభి
ముఖోఽధీయానః పంచమహాపాతకోఽపపాతకా త్ప్రముచ్యతే, సర్వవే
దసారాయణపుణ్యంలభతే, నారాయణసాయుజ్య మవాప్నోతి, శ్రీమ
న్నారాయణసాయుజ్య మవాప్నోతి, య ఏవం వేద, ఇత్యుపనిత్.

ఓమ్ సహనా వవ త్వితి శాంతిః.

ఇతి నారాయణోపనిషత్ సమాప్తా.

శ్రీ గురుభ్యోనమః. హరిః ఓమ్.

౧౯. శుక్లయజుర్వేదీయ పరమహంసోపనిషత్.

శ్లో. పరమహంసోపనిష ద్వేద్యాపార సుఖాకృతీ,

త్రైపాద శ్రీరామతత్త్వం స్వమాత్ర మితిచిన్తయే.

ఓం పూర్ణమద ఇతి శాంతిః.

ఓం. అథ యోగినాం పరమహంసానాం ²కోమార్గ స్తేషాం
కాస్తితి రితి నారదోభగవంత ముపసమేత్యోవాచ తం భగవా నాహ
యోఽయం పరమహంస మార్గో లోకే దుర్లభతరో నతు బాహుళ్యో
య ద్వేకో భవతి సఏవ నిత్యపూతస్థ స్సఏవ వేదపురుష ఇతి విదుషో
మన్యంతే మహాపురుషో య చ్ఛిత్తం తత్సదా మయ్యేవ తిష్ఠతే తస్మా
దహంచ తస్మిన్నే వావస్థీయతేఽసాన్వపుత్రమిత్ర కశిత్ర బంధ్యాదీం
చ్ఛిఖాం యజ్ఞోపవీతగ్ స్వాధ్యాయంచ సర్వకర్తాణి సన్యస్యాయం
బ్రహ్మాండంచ హిత్యా కాపీనం దండ మాచ్ఛాదనంచ స్వశరీరోప

1 'బ్రహ్మణ్యో పుండరీకాక్షో బ్రహ్మణ్యో విష్ణురమ్యుత' ఇతి. 2 కోఽయం.
3 యాగంసత్రం సర్వకర్తాణం స్వాధ్యాయం.

భోగార్థాయ లోకస్యై వోపకారార్థాయ చ పరిగ్రహే తచ్చ న
ముఖ్యో² స్తి కో²యముఖ్య ఇతి చ య దయముఖ్యః, న దంశం న
శిఖాన్నయజ్ఞోపవీతం నచాచ్ఛదనం చుతిసరమహగ్నో నశీతం నచో
ష్ణంనసుఖం నదుఃఖం నమానావమాన ఇతి పహర్తి వర్జితో నిందాగర్వ
మత్సరదంభదర్పేచ్ఛా ద్వేషసుఖదుఃఖకామకో²ధలోభ మోహహర్షా
సూయాహంకారాదీంశ్చ హిత్వా స్వవపుః కణప మివ దృశ్యతే
యత స్తద్వపు రపద్వస్త సగళయ మిథ్యాజ్ఞానానాం యోహేతుస్తేన
నిత్య నివృత్త త్తన్నిత్యబోధ స్తస్త్వయమే వావస్థితి స్తగ్శాంతమచల
మద్వయానంద¹ చిద్దనపవాస్తి తదేవ మమ పరమంధామ తదేవ శిఖా
తదేవోపవీతంచ పరమాత్మాత్మనో రేకత్వజ్ఞానేన, తయో ర్భేదవప విభ
గ్న సాన సంధ్యా, సర్వా న్నామా స్పరిత్యజ్య అద్వైతే పరమ స్థితిః,
జ్ఞానదండో ధృతో యేన ఏకదండి స ఉచ్యతే, కాష్టదంఘో ధృతోయే
న సర్వాశీ జ్ఞానవర్జితః, తితిక్షాజ్ఞాననై రాగ్యశమాదిగుణవర్జితః, భిక్షా
మాత్రేణ యో జీవే త్సపావీ మతి స్పృత్తిహః, స యాతిసరకా స్థూరా
స్తహారౌరవసంజ్ఞా కాక, ఇవ మంతరం జ్ఞాత్వా స పరమహగ్న స ఆకా
శాంబరో న నమస్కారో నస్వాహాకారో నస్వధాకారో నసిందాస్తుతి
ర్యాదృచ్ఛికో భవేత్ సభిక్షుః నావాహనం నవిసగ్గనం న మంత్రం
నధ్యానం నోపాసనం చ నలక్ష్యం నాలక్ష్యంనపృథజ్జ్ఞానైశ గహం న
సత్త్వం న సర్వం చానికేత స్థిరమతి రేవం స భిక్షుః స్సాచగ్గాదీ నాంనైవ
పరిగ్రహే న్నలోకసంనావలోకనం చ నబాధకో నచాబాధః క ఇతిచే
ద్బాధకో² స్తేవ యస్తా ద్భిక్షు స్త్విరణ్యగ్ రసేన దృష్టుం చే త్సబ్రహ్మ
హుభ వేద్యస్తాద్భిక్షుర్విరణ్యం రసేనస్పృష్టుంచేత్సపాలనోభ వేద్యస్తాద్భి
క్షుర్విరణ్యగ్ రసేన గ్రాహ్యంచేత్సఆత్మహు భవే త్తస్తాద్భిక్షు ర్విరణ్యగ్
రసేన దృష్టుం చ నస్పృష్టుంచ సగ్రాహ్యం చ సర్వేకామా మనోగతావ్యా
వర్తంతే దుఃఖేచ నోద్విగ్న స్సుఖే నిస్పృహ స్త్వాగో రాగే సర్వత్రశు
భాశుభయో రనభిన్నే హౌ న ద్వేష్టే న మోదతేచ సర్వేషా మింద్రి
యాణాం గతి రుపరమో య ఆత్మ న్యే వావస్థీయతే² తిత్పుణ్యానందైక

బోధ స్తద్బ్రహ్మైవాహమస్మీతి కృతకృత్యో భవతి కృతకృత్యో భవతీ
త్యుపనిషత్.

ఓం పూర్వమద ఇతి శాంతిః.

ఇతి పరమహంసోపనిష త్సమాప్తా.

శ్రీ గురుభ్యోనమః. హరిః ఓమ్.

౨౦. యాజుషీయ¹ అమృతబిందూపనిషత్.

ఓం సహనా వవ త్వితి శాంతిః.

శ్లో. అమృతబిందూపనిష ద్వేద్యం యశ్చరమాక్షరమ్,

తదేవహి త్రిపాద్రామచంద్రాఖ్యం నఃపరాగతిః.

ఓం. మనోహి ద్వివిభాగోక్తం శుద్ధం చాశుద్ధమేవచ. అశుద్ధం
కామసంకల్పగ్ శుద్ధం కామవివర్జితమ్. ౧. మన ఏవ మనుష్యాణాం కార
ణం బంధమోక్షయోః, బాధాయవిషయాసక్తం ముక్త్యై నిర్వియపగ్
స్తృతమ్. ౨. యతో నిర్విషయస్యాస్య మనసో ముక్తి రిష్యతే, అతో
నిర్విషయం నిత్యమనః కార్యం ముముక్షుణా. ౩. నిరస్తవిషయాసంగం
సన్నిరుద్ధమనోహృది, యదానూ² త్యాత్మనోభావం తదా తత్సరమం
పదమ్. ౪. తావదేవ నిరోద్ధవ్యం యావద్ధృతిగతం క్షయమ్. ఏతజ్జ్ఞానం
చ³ ధ్యానంచ కేహో న్యాయశ్చ విస్తరః. ౫. నైవ చింత్యం నచాచింత్యం
నచింత్యంచింత్యమేవచ, పక్షపాతవినిర్ముక్తం బ్రహ్మ సంపద్యతేతదా. ౬. స్వ
రేణా సంధయే ద్యోగ మస్వరం భావయే త్సరిమ్, అస్వరేణానుభావేన
సభావోభావ ఇష్యతే. ౭. తదేవం నిష్కళంబ్రహ్మ నిర్వికల్పనిరంజనమ్,
తద్బ్రహ్మహ మితి జ్ఞాత్వా బ్రహ్మ సంపద్యతే ధ్రువమ్. ౮. నిర్వికల్పమ
నంతంచ హేతు స్మృప్తాంతవర్జితమ్, అప్రమేయమనాద్యంచ⁴ యత్ జ్ఞా
త్వాముచ్యతేబుధః. ౯. నవిరోధో నచోత్పత్తి ర్నబద్ధో నచ సాధకః,
నముముక్షుర్నవై ముక్త ఇత్యేషా పరమార్థతా. ౧౦. ఏకఏవాత్మా మంత

1 'బ్రహ్మబిందూపనిషత్' అని నిర్ణయసాగరప్రతి. 2 త్యన్తనీభావం. 3 లోకం
చ అతో²న్యోగంధనిస్తరః. 4 జ్ఞాత్వాచ పరిమంశిషమ్.

వో జాగ్రత్స్విప్నసుషుప్తిషు, స్థానత్రయవ్యతీతస్య పునర్జన్మ నవిద్యతే.
 ౧౧. ఏకఏవహి భూతాత్మా భూతే భూతే వ్యవస్థితః, ఏకథా బహు
 థా చైవ దృశ్యతే జలచంద్రవత్. ౧౨. ఘటసంవృత మాకాశం నీయ
 మానే ఘటే యథా, ఘటో నీయేత నాకాశ స్తద్వజ్జీవోనభో
 పమః. ౧౩ ఘటవద్వివిధాకారం భిద్యమానం పునఃపునః, తద్దేవేచ న
 జానాతి న జానాతీచ నిత్యశః. ౧౪. శబ్దమాయాశ్చతో ¹నైవ తమసా
 యాతిపుష్కరే, భిన్నే తమసి చైకత్వ మేకఏవానుపశ్యతి. ౧౫. శబ్దా
 క్షరం పరంబ్రహ్మ తస్మిన్ క్షీణే యదక్షరమ్, తద్విద్వా సక్షరం ధ్యాయే
 ద్యదీచ్ఛే చ్ఛాంతి మాత్మనః. ౧౬. దేవే విద్యే వేదితవ్యేతు శబ్దబ్రహ్మప
 రంచ యత్, శబ్దబ్రహ్మణి నిష్ఠాతః పరంబ్రహ్మాధిగచ్ఛతి. ౧౭. గ్రంథ
 మభ్యస్య మేధావీ జ్ఞానవిజ్ఞానతత్పరః, సాలామివ ధాన్యాగ్ని త్యజే
 ద్గ్రంథ మశేషతః. ౧౮. గవా మనేకవర్ణానాం క్షీరస్యా ప్యేకవర్ణతా,
 క్షీరవత్పశ్యతే జ్ఞానం లింగినస్తు గవాయథా. ౧౯. పృథివివ పయసి
 నిగూఢం భూతేభూతేచ వసతివిజ్ఞానమ్, సతతం ²మనసిమనయితవ్యం
 మనో మంథానభూతేన. ౨౦. జ్ఞాననేత్రంసమాధాయ చోద్ధరేద్వహ్ని
 వత్స్వయోగైష్కలం నిశ్చలం శాంతం తద్భిక్షునాహ్నిభృతమ్ ౨౧.
 సర్వభూతాధి వాసంచ యద్భూతేషు వస త్యపి, సర్వానుగ్రహక త్వేన
 తదస్మహం వాసుదేవ స్తదస్మహం వాసుదేవ ఇత్యుపనిషత్.

ఓం సహనా వవ త్వితి శాంతిః.

ఇతి అమృతబిందూపనిష త్సమాప్తా.

శ్రీగురుభ్యోనమః. హరిః ఓమ్.

౨౧. యాజుషీయ అమృతనాదోపనిషత్.

శ్లో. అమృతనాదోపనిష త్ప్రతిపాద్యంపరాక్షరమ్,
 త్రైపదానందసామ్రాజ్యం హృదిమేభాతు.

ఓం సహనా వవ త్వితి శాంతిః.

ఓం శాస్త్రాణ్యధీత్య మేధావీ అభ్యస్యచ పునఃపునః, పరమం

1 యావత్తావత్త్వితిపుష్కరే. 2 మంథయితవ్యంమనసా.

బ్రహ్మ విజ్ఞాయ ఉల్కావ త్తాన్యథోత్సృజేత్. ౧. ఓంకారరథ మారు
 వ్యో విష్ణుం కృత్వాథ సారథిమ్, బ్రహ్మలోకపదాన్వేషీ రుద్రారాధనత
 త్పరః. ౨. తావ ద్రథేన గంతవ్యం యావ ద్రథపథస్థితః, స్థాతా రథప
 త్థిసానం రథ ముత్సృజ్య గచ్ఛతి. ౩. మాత్రాలింగపదం త్యక్త్వా శబ్దవ్యం
 జన వజ్జితమ్, అస్వరేణమకారేణపదగ్ సూక్ష్మం హి గచ్ఛతి, శబ్దాదివిష
 యాన్వంచ మనశ్చై వాతించంచలమ్. ౪. చింతయే దాత్తనో రశ్మీ స్సృ
 త్యాహరస్స ఉచ్యతే. ౫. ప్రత్యాహర స్తథాధ్యానం ప్రాణాయామోఽథ
 ధారణా, తర్కశ్చైవ సమాధిశ్చ షడంగో యోగ ఉచ్యతే. ౬.
 యథాపర్వతథాతూనాం దహ్యంతే ధమనాస్తలాః, తథేంద్రియకృతా
 దోషాదహ్యంతే ప్రాణధారణాత్. ౭. ప్రాణాయామై ర్దహే ద్దోషాన్ధార
 ణాభిశ్చ కిల్బిషమ్, ప్రత్యాహారేణ సుసర్గాధ్యానేనానీశ్వరాన్దుర్గా.
 ౮. కిల్బిషం హి క్షయం సీత్వా రుచిరం చైవ చింతయేత్. ౯. రుచిరగ్
 రేచకం చైవ వాయోరాకర్షణం తథా, ప్రాణాయామా ప్రయఃప్రోక్తా
 రేచ పూరకకుంభకాః. ౧౦. సవ్యాహృతిం సప్రణవాంగాయత్రీం శిరసా
 నహ, త్రిపతే దాయత ప్రాణః ప్రాణాయామ స్స ఉచ్యతే. ౧౧. ఉత్తి
 వ్యలవాయు మాకాశశ్చ త్సృజ్య కృత్వా నిరాత్మకమ్, చాన్యథాపి
 నియుంజీయా ద్రేచక స్త్యేతిలక్షణమ్. ౧౨. వక్త్రేణోత్పలనాశేన తోయ
 మాకరయే న్నరః, ఏవం వాయు ర్గ్రహీతవ్యః పూరకస్త్యేతిలక్షణమ్.
 ౧౩. నోచ్ఛ్వసేన్నచ నిశ్వాసై రైవగాత్రాణిచాలయేత్, ఏవం భావే
 నియుంజీయా త్కుంభక స్త్యేతిలక్షణమ్. ౧౪. అంధవ త్వశ్య రూపాణి
 శబ్దం బధిరవచ్ఛ్రవణ, కాష్టవ త్వశ్య వై దేహం ప్ర శాంత స్త్యేతి లక్షణమ్.
 ౧౫. మనస్సంకల్పకం ధ్యాత్వా సంక్షిప్త్యాత్మని బుద్ధిమాన్, ధారయి
 త్వా తథాఽఽత్తానం ధారణా పరికీర్తిత. ౧౬. ఆగమన్యా విరోధేన
 ఊహనం తర్క ఉచ్యతే, సమం మన్యేత య ల్లబ్ధ్వా ససమాధిః ప్రకీ
 ర్తితః. ౧౭. భూమా దర్భాసనేరమ్యే సర్వదోషవివర్జితే, కృత్వా మనో
 మయీం రక్షౌ జప్త్వా వై రథమండలే. ౧౮. పద్మకం స్వస్థికం వాపి
 భద్రాసన మథాపివా, బద్ధ్వా సుఖాసనం సమ్య గుత్తరాభిముఖః స్థితః.
 ౧౯. నాసికాపుట మంగుళ్యా పిథా యైకేన మారుతమ్, ఆకృష్ట్య
 ధారయే దగ్నిం శబ్దమేవ విచింతయేత్. ౨౦. ఓమి త్యేకాక్షరం

బ్రహ్మ ఓమి త్యేతన్న రేచయేత్, దివ్యమంత్రేణ బహుధా కుర్యాదామః
ముక్తయే. ౨౧. పశ్చాద్ధ్యాయీత పూర్వోక్తక్రమశో మంత్రవిద్యుధః
స్థూలాదిస్థూలసూక్ష్మంచ గాభేరూర్ధ్వ ముపక్రమః. ౨౨. తిర్యగూ
ర్ధ్వ మథో దృష్టిం విహతయచ మహామతిః, స్థిరస్థాయీ వినిష్కంపః
సదా యోగంసమభ్యసేత్. ౨౩. నాశమాత్రవినిష్కంపో ధారణా
యోజనం తథా, దావదశమాత్రో యోగస్తు కాలతో నియమ స్సన్ని
తః. ౨౪. అఘోష మవ్యంజన మస్వరంచ యత్తాలు దంతోష్ఠ మనా
సికం చ యత్, అరేఘజాత ముభయో వ్యవజ్జితం యదక్షరం నక్షరతే
కథంచిత. ౨౫. యేచాఽసౌ గచ్ఛతే మార్గం ప్రాణ స్తేనాభిగచ్ఛతి,
అత స్తమభ్యసేన్నిత్యం యన్తార్దగమనాయ వై. ౨౬. హృద్ధ్వారం
వాయుద్వారంచ మూర్ధ్నిద్వార మథాపరమ్, మోక్షద్వారం బిలం
చైవ సుషిరం మండలం విదుః. ౨౭. భయంక్రౌఢమథాలస్య మతిస్య
హ్నాతి జాగరమ్, అత్యాహార మనాహారం నిత్యం యోగీ వివర్జయేత్.
౨౮. అనేన విధినా సమ్య జ్ఞేత్య మభ్యస్యతే క్రమాత్, స్వయ
ముచ్ఛేద్యతే జ్ఞానం త్రిభి ర్నై ర్నసంశయః. ౨౯. చతుర్భిః పశ్యతే
దేవాన్ పంచభి ర్వృతతక్రమాన్, ఇచ్ఛయాహ్నితికైవల్యం పఠే
మాసి నసంశయః. ౩౦. పాఠినః పంచమాత్రస్తు చతుర్నాత్రస్తువారుణః,
ఆగ్నేయస్తు త్రిమాత్రోఽసౌ వాయవ్యస్తు ద్విమాత్రకః. ౩౧. ఏక
మాత్ర స్తథాఽఽకాశో హ్యమాత్రంతు విచింతయేత్, సంధిం
కృత్వాతు మనసా చింతయేదాత్తనాఽఽత్తని. ౩౨. త్రింశ¹త్వా
ర్థాంగుళప్రాణో యత్రప్రాణైః ప్రతిష్ఠితః, ఏష ప్రాణ ఇతి ఖ్యాతో
బాహ్యప్రాణస్య గోచరః. ౩౩. అశీతిశ్చ శతంచైవ సహస్రాణిత్రయో
దశ, లక్షశ్చైకో వినిశ్వాసో అపెచారాత్రప్రమాణతః. ౩౪. ప్రాణ
ఆద్యో హృది స్థానే అపానస్తు పున ర్లుదే, సమానో నాభిదేశేతు ఉదా
నః కఠమాశ్రితః. ౩౫. వ్యాసస్స ర్వేషు చాంగేషు వ్యాప్యతివృతినర్వ
దా, అథవణ్ణాస్తు పంచానాం ప్రాణాదీనా మనుక్రమాత్. ౩౬. రక్త
వర్ణో మణిప్రఖ్యోః ప్రాణవాయుః ప్రకీర్తితః, అపాన స్తనమధ్యేతు ఇంద్ర

పసమప్రభః. ౩౭. సమానస్తు ద్వయో ర్న ధ్యే గోక్షీరధవళప్రభః,
సాండర ఉదానశ్చ వ్యానో హ్యర్చిస్సమప్రభః. ౩౮. య స్యేదం
ండలం భిత్వా మారుతోయాతి మూర్ధ్నానీనత్ర యత్ర మ్రియే
శ్చపి నసభూయోఽభిజాయతే, న సభూయోభిజాయత ఇత్యుపనిషత్.

ఓం సహనా వవ త్వితి శాంతిః.
ఇతి అమృతనాదోపనిష త్సమాప్తమ్.

శ్రీగురుభ్యోనమః. హరిః ఓమ్.

పంచరుద్ర

౨౨. అధర్వణీయ అధర్వశిరోపనిత్.

శ్లో. అధర్వశిరసామర్థ మనర్థ వ్రాతమాచకమ్,
సర్వాధారమనాధారం స్వమాత్రంత్రైపదాక్షరమ్.

ఓం భద్రం కర్ణేభి రితి శాంతిః.

ఓం జేవా మా వె స్యరం లోక మనమా వేరుర్రమమ్
భివా నితి నిత్యేవ దమా మేకః ప్రథమ మాసం వర్షా
నవిష్యామిచ నాన్యః కశ్చి త్కత్తా న్యతిరిక్త ఇతి సోఽంతరా దంతరం
ప్రావిశ ద్దిశ శ్చాంతరం, ప్రావిశ త్సోఽహం నిత్యానితోఽహ్నా
నశ్చోఽహంబ్రహ్మ, అథ కస్తా దుచ్యత ఏకో య స్సర్వా స్తోకా
క్షద్ధృష్టో త్యజస్యం సృజతి విసృజతి వాసయతి తస్మా దుచ్యత ఏకః,
అథ కస్తా దుచ్యత ఏకో రుద్రః ఏకఏవరుద్రో న ద్వితీయాయ తస్మ
య ఇమాం లోకా నీశత ఈశనీయు ర్జననీయుః, ప్రత్యంజనా స్త్రివృతి
ంచుకో చాంతకాలే సంసృజ్య విశ్వా భువనాని గోప్తా, తస్మా దుచ్యత
ఏకో రుద్రః, అథకస్తాదుచ్యత ఈశానో య స్సర్వా స్తోకా నీశత
ఈశనీ భిర్జననీభిః పరమశ క్తిభిః, అభిత్వాశూర నోను మోఽదుగ్ధా
వ ధేనవః, ఈశాన మన్య జగత స్సువ ర్దృశ మిశాస మింద్రత
స్యచః తస్మా దుచ్యత ఈశానః, అథ కస్తా దుచ్యతే భగవాన్ య

1 ప్రాణానుర్ధ్వముత్క్రామయతి. 2 రూప మోతం.

హవీగ్వి హవిషాయు రాయుషా సత్యగ్ సత్యేన ధర్మం ధర్మేణతర్మ
యామి, స్వేన తేజసా తతో దేవా రుద్రం నాశశ్యం స్తే దేవా రుద్రం
ధ్యాయంతి తతో దేవా ఊర్ధ్వ బాహవస్తుస్వంతి. ౧. ఓం యోహ
వైరుద్ర స్సభగవాక్ యశ్చ బ్రహ్మ భూర్భువస్సువ సస్తైవేనమోనమః
శీరం జనపదో విశ్వరూపోఽసి. ౧. (యథా ప్రథమమంత్రోక్తా వాద్యం
తో తథా సర్వమంత్రేషు ద్రవ్యవ్యాయశ్చవిష్ణుః. ౨. యశ్చమహేశ్వరః.
3. యాచోమా. ౪. యశ్చవినాయకః. ౫. యశ్చస్కందః. ౬. యశ్చేం
ద్రః. ౭. యశ్చాగ్నిః. ౮. యాచభూః. ౯. యశ్చభువః. ౧౦. యశ్చసువః.
౧౧. యశ్చమహః. ౧౨. యశ్చజనః. ౧౩. యచ్ఛతవః. ౧౪.
యచ్ఛత్యం. ౧౫. యాచపృథివీ. ౧౬. యాశ్చపః. ౧౭. యచ్ఛతే
జః. ౧౮. యశ్చవాయుః. ౧౯. యచ్ఛకాశం. ౨౦. యశ్చసూర్యః.
౨౧. యశ్చ సోమః. ౨౨. యాచినక్షత్రాణి. ౨౩. యేచ్ఛాప్తేగ్ర
హః. ౨౪. యశ్చస్రాణః. ౨౫. యశ్చకాలః. ౨౬. యశ్చయమః.
౨౭. యశ్చమృత్యుః. ౨౮. యచ్ఛామృతం. ౨౯. యచ్ఛభూతంభ
వ్యంభవిష్యత్. ౩౦. యచ్ఛవిశ్వం. ౩౧. యచ్ఛకృత్సం. ౩౨. య
చ్ఛసర్వం. ౩౩. యచ్ఛసత్యం. ౩౪. ఓ మాదా మధ్యే భూర్భువ స్సు
వరంతే శీర్షం జనపదో విశ్వరూపోసి, బ్రహ్మైకత్వం ద్విత్రివిధోర్ధ్వ
మధశ్చ త్వం శాంతిశ్చ త్వం పృష్ఠిశ్చ త్వం తుష్ఠిశ్చ త్వం హుత మ
హుతం విశ్వ మవిశ్వం ద త మదత్తం కృత మకృతం పర మపరం పరా
చింత్య స్థాపయిత్వాతు దేద్ర, రుద్ర ఏక త్వ మోపపత్తి కర్తా
శాశ్వతం వై పురాణ మిష మూర్జం తమసా నియచ్ఛత, ప్రత మేత
త్పాశుపతమ్, అగ్ని రితి భస్మ, వాయు రితి భస్మ, జల మితి భస్మ, స్థల
మితి భస్మ, వ్యో మేతి భస్మ, సర్వగ్ హవా ఇదం భస్మ, మన ఇ
త్యేతాని చక్షుఃషి భస్మాని, అగ్ని రిత్యాదినా భస్మ గృహీత్వా
విమృ జ్యంగాని సుస్పృశేత్, తస్మా ద్విత మేత త్పాశుపతమ్, పశు
పాశవిమోక్షాయ యోధర్వశిరసం బ్రాహ్మణో నిత్య మధీతేఽసాఽ
గ్నిపూతో భవతి, స వాయుపూతో భవతి, స ఆదిత్యపూతో భవతి,
స సోమపూతో భవతి, స సత్యపూతో భవతి, స సర్వపూతో భవతి, స సర్వే

ద్యుతం తత్పరం బ్రహ్మేతి, స ఏక స్స ఏకోరుద్ర స్స ఈశానస్సభగవాన్
సమహేశ్వరః సమహాదేవః, అథ కస్తా దుచ్యతే ఓంకారో యస్తా దుచ్చా
ర్యమాణ ఏవ ¹సర్వగళరీర మూర్ధ్వమున్నమయతి తస్మా దుచ్యతే
ఓంకారః, అథ కస్తా దుచ్యతే ప్రణవో యస్తా దుచ్చార్యమాణ ఏవ
ఋచో యజుగ్ంషి సామాన్యధర్వాంగిరసశ్చ యజ్ఞేబ్రహ్మచబ్రాహ్మణే
భ్యఃప్రణామయతి తస్మాదుచ్యతే ప్రణవః, అథ కస్తా దుచ్యతే సర్వవ్యాపీ
తస్మా దుచ్చార్యమాణ ఏవ సర్వాన్లోకాన్ వ్యాప్నోతి స్నేహాయథా
పలలపిండంశాంతముల మోతంప్రోత మను ప్రాప్య సర్వం వ్యతిశిష్టస్త
స్యైవానువిధం వ్యతిశిష్ట స్తస్మాదుచ్యతే సర్వవ్యాపీ, అథ కస్తాదుచ్యతే
సంతో యస్తా దుచ్చార్యమాణ ఏ వాద్యంతం నోపలభ్యతే. తిర్యగూ
ర్ధ్వ మథస్తా తస్మాదుచ్యతే ²సంతః, అథ కస్తా దుచ్యతే తారం యస్తా
దుచ్చార్యమాణ ఏవ గర్భజన్మవ్యాధి జరామరణసంసార మహద్భయూ
త్సంతారయతి తస్మాదుచ్యతే తారమ్, అథ కస్తా దుచ్యతే సూక్ష్మం
యస్తా దుచ్చార్యమాణ ఏవ సూక్ష్మో భూత్వా పరశరీరాణ్యేవాధితిష్ఠతి
తస్మా దుచ్యతే సూక్ష్మమ్, అథ కస్తా దుచ్యతే శుక్లం యస్తాదుచ్చార్య
మాణ ఏవ క్లందతే క్లామయతే తస్మాదుచ్యతే శుక్లమ్, అథ కస్తా
దుచ్యతే వైద్యుతం యస్తా దుచ్చార్యమాణ ఏవ మహతి తమసి సర్వం
శరీరం విద్యోతయతి తస్మా దుచ్యతే వైద్యుతమ్, అథ కస్తా దుచ్యతే
పరంబ్రహ్మ యస్తా దుచ్చార్యమాణ ఏవ బ్రహ్మతి బ్రహ్మయతి తస్మా
దుచ్యతే

శ్రీగురుభ్యానమః. హరిః ఓమ్.

పంచరుద్ర

౨౩. అధర్వణీయ అధర్వశిఖోపనిషత్.

శ్లో. ఓంకారార్థతయా భాతం తుర్యోంకారాగ్రభాసురమ్,
తుర్యతుర్యప్రిపాద్రామం స్వమాత్రంకలయేన్వహమ్.

ఓం భద్రం కర్ణేభి రితి శాంతిః.

ఓం. అథ హైనం వైష్ణవలా దోంగిరాస్సనత్కుమార శ్చాధర్వణ

సూర్యాన్భవా నిరీక్ష్య త్యాత్తజ్ఞానం నిరీక్షయతి యోగం గమయతి
 సవ తస్మా దుచ్యతే భగవాన్, అథ కస్మా దుచ్యతే మహేశ్వరో య
 సూర్యాన్లోకా సుంభక్ష సుంభక్షయ త్యజస్రం సృజతి విసృజతి వాస
 యతి తస్మా దుచ్యతే మహేశ్వరః, అథ కస్మా దుచ్యతే మహాదేవో
 య సూర్యాన్భవా సురిత్య శ్యాత్తజ్ఞాన యోగైశ్వర్యే మహతి మహీ
 యతే తస్మా దుచ్యతే మహాదేవః, తదేత ద్రుద్రచరితం, ఏషోహ దేవః
 ప్రదిశో ను సర్వాః పూర్వోహి జాత స్స ఉ గర్భే అంతః, స ఏవ జాత
 సృజనిష్యమాణః ప్రత్యం జనా స్తివతి విశ్వతో ముఖః, విశ్వత శ్చక్షు
 రుత విశ్వతో ముఖో విశ్వతో శామూ రుత విశ్వత స్పాత్, సంభా
 హుభ్యాం ధమతి సంపత త్రై ర్ద్యైవా భూమి జనయం దేవ ఏకః,
 తదేత దుచాసితవ్యం, యద్వాచోపదన్తి తదేవగ్రాహ్యం, అయం
 పంథా వితత ఉత్తరేణ యేన దేనా యేన ఋషయో యేన పితరః
 స్రాప్నువంతి పర మపరం పరాయణం చేతి, వాలాగ్రమాత్రం హృద
 యస్య మధ్యే విశ్వం దేవం జాతవేదం వరేణ్యమ్, త మాత్మస్థం యే
 ౨నువశ్యంతిధీరా స్తేహం శాంతి శ్శాశ్వతీ నేతరేషామ్, యో యోనిం
 యోని మధితిష్య త్యేకో యే నేదం పూర్ణం పంచవిధంచ సర్వమ్, త
 మీశానం పురుషం దేవ మీడ్యం ¹నిధిధ్యాయా త్తారం శాంతి మత్యం
 త్తేహ్యై, స్రాజ్యే ష్వంతర్నసోలింగ మాహు ర్యస్త్రిన్క్రోధో యాచ
 త్త్యక్తా క్షమాచ, త్పష్టాం చిత్వా హేతుజాలస్య మూలం బుద్ధ్యాసం
 చతుర్థావస్థితఇతి సర్వదేవ వేదయోనిస్సర్వవాచ్యవస్తు ప్రణవాత్కషణి
 ౧. దేవాశ్చేతి సంధత్తాం సర్వేభ్యో దుఃఖభయేభ్య స్సంతారయతోఽ
 తారణా త్తారః, సర్వే దేవాః సువిశంతీతి విష్ణుః, సూర్యాణి బృంహ
 యతీతి బ్రహ్మః, సర్వస్యాంతః స్థా నేభ్యో² ధ్యేయేభ్యో ప్రదీపవ త్ప్రకాశ
 యతీతి ప్రకాశః, ప్రకాశేభ్య స్సదోమి త్యంతఃశరీరే విద్యుద్వ ద్ద్యోత
 యతి ముహుర్దుహు రితి ద్యు ద్వత్ప్రీతియా ద్విశం దిశంభిత్వా సర్వా
 న్లోకా న్యాయో³తి వ్యాపయతీతి వ్యాపనా ద్వావ్యపీ మహాదేవః. ౨.
 పూర్వాస్యమాత్రా జాగ ర్తిజాగరితం ద్వితీయా స్వప్నం తృతీయాసుషుప్తి
 శ్చతుర్థీతురీయం మాత్రా మాత్రాః ప్రతిమాత్రా గతా స్సమ్య క్సమ
 న్నాససి పాదాం జయతీతి స్వయం ప్రకాశ స్వయం బ్రహ్మ భవతీ త్యేవ

మువాచ భగవన్ని. మాదా ప్రయుక్తం ధ్యానం ధ్యాయితవ్యం కిం
తత్ ధ్యానంకోవా ధ్యాతా కశ్చ ధ్యేయః సవభ్యాఽధర్వా ప్రత్యువాచ,
ఓ మిత్యేత దక్షర మాదా ప్రయుక్తం ధ్యానం ధ్యాయితవ్య మిత్యేత
దక్షరం పరంబ్రహ్మకృపాదా శ్చత్వారో వేదా శ్చతుష్పాదిద మక్షరం
పరంబ్రహ్మపూర్వాస్యమాత్రా పునివ్యకార స్సముగ్ధి రృగ్వేదో బ్రహ్మో
వసవో గాయత్రీ గార్వానత్యః, ద్వితీయాంతరిక్షగ్ స ఉకార స్స యజుర్భి
ర్యజుర్వేదో విష్ణూ రుద్రా త్రిష్టు బక్షిణాగ్నిః, తృతీయా ద్యా స్స మ
కార స్స సామభి సాను వేదో రుద్రా ఆదిత్యా జగ త్యాహవసీయః,
యావసానే ఽస్యచతుర్థ్యర్థమాత్రా స సామలోక ఓంకార స్సాధర్వణ
మంత్రై రధర్వవేద స్సంపర్త కోఽగ్నిర్రురుతో విరాడే కర్షి ర్భాస్వతీః
స్తృతాః, ప్రథమా రక్తపీతా మహా భృష్టా దైవత్యా, ద్వితీయా
విద్యుమతీ కృష్ణా విష్ణుదైవత్యా, తృతీయా శుభాశుభాశుక్లా రుద్రదై
వత్యా, యావసానే ఽస్యచతుర్థ్యర్థమాత్రా సావిద్యుమతీ సర్వవర్ణాపురు
షదైవత్యా, స ఏష హెచ్ఛాంకారః, చతురక్షర శ్చతుష్పద శ్చతుష్విర
శ్చతుర్థమాత్ర స్థూలమేత ధృస్వగ్ధిర్లు పుత ఇతి, ఓంఓం ౨ ఓం ౩ ఇతి త్రి
రుక్త్వా చతుర్థ శ్శాంత ఆత్మా పుత ప్రణవప్రయోగేన సమస్త మోమితి
ప్రయుక్త ఆత్మజ్యోతి సుకృదావర్తతే సకృ దుచ్చారితమాత్ర సఏష
ఉర్ధ్వమున్నమయ తీతోఽంకారః, ప్రాణాం త్సర్వా స్పృశీయత ఇతి
ప్రశయఃప్రాణాం త్సర్వా స్పరమాత్మని ప్రణామయతీ త్యేతస్మా త్ప్రణవః
చతుర్థ్యగ్ధిర్లు సర్వదేవ వేదయోనిస్సర్వవాచ్యఃస్తు ప్రణవాత్మకమ్.
౧. దేవాశ్చేతి సంధతాం సర్వేభ్యాః దుఃఖభయేభ్య స్సంతారయతీతి
తారణా త్తారః, సర్వే దేవాః సావిశంతీతి విష్ణుః, స్సర్వాణి బ్రంహ
యతీతి బ్రహ్మః, సర్వసాంతః స్థా నేభ్యాఽధ్యేయేభ్యాః ప్రదీపవ త్ప్రకాశ
యతీతి ప్రకాశః, ప్రకాశేభ్య స్సదోమి త్యంతఃశరీరే విద్యుద్వ ద్ద్యోత
యతి ముహూర్తము రితి ద్యు ద్వత్ప్రతీయా ద్విశం దిశంభిత్యా సర్వా
స్లోకా న్వాప్యప్నోతి వ్యాపయతీతి వ్యాపనా ద్వాప్యపీ మహాదేవః. ౨.
పూర్వాస్యమాత్రా జాగర్తిజాగరతం ద్వితీయా స్వప్నం తృతీయా సుషుప్తి
శ్చతుర్థీతీయం మాత్రా మాత్రాః ప్రతిమాత్రా గతా స్సమ్యక్ కృమ
న్తాసపి పాదాం జయతీతి స్వయం ప్రకాశ స్స్వయం బ్రహ్మ భవతీ త్యేవ

సిద్ధికర ఏతస్మాద్ధ్యానాదా ప్రయుజ్యతే, సర్వకరణోపసంహార త్యాధ్యార్య
ధారణా ద్భ్రష్టా తురీయమ్, సర్వకరణాని మనసి సంప్రతిష్ఠాప్య ధ్యానం
విష్ణుః, స్రాణం మనసి సహకరణై స్సంప్రతిష్ఠాప్య ధ్యాతా రుద్రః,
స్రాణం మనసి సహకరణైర్నాదాంతే పరమాత్మని సంప్రతిష్ఠాప్యధ్యా
యా తేశానం ప్రధ్యాయితవ్యగ్ సర్వ మిదం బ్రహ్మవిష్ణు రుద్రేంద్రా
స్తే సంప్రసూయంతే సర్వాణి చేంద్రియాణి సహ భూతై ర్నకారణం
కారణానాం ధ్యాతా కారణంతు ధేయ స్సర్వైశ్వర్యసంపన్నస్సర్వేశ్వర
శ్శంభు రాకాశమధ్యే ధ్రువం ప్రబృహధికం తుణ మేకం క్రతు శతస్యాపి
చతు స్సప్తత్యాయత్ఫలం త దవాహ్నీతి కృష్ణ మోంకారగతిం చ
సర్వధ్యాన యోగజ్ఞానానాం యత్ఫల మోకాంరో వేద పర ఈశోవా
శివ ఏకో ధ్యేయ శ్శివంకర స్సర్వమన్య త్పరిత్యజ్య సమస్తాధర్వశి
ఖైతా మధీత్య ద్విజోగర్భవాసా ద్విముక్తో విముచ్యత ఏతామధీత్య
ద్విజోగర్భవాసా ద్విముక్తో విముచ్యత ఇతిోగ్సత్య మిత్యపనిషత్.

ఓమ్ భద్రం కణ్ఠేభి రితి శాంతిః.

ఇతి అధర్వశిఖోపనిష త్సమాప్తా.

శ్రీ గురుభ్యోనమః. హరిః ఓమ్.

౨౪. సామవేదీయ¹ మైత్రాయణ్య

గో. వైరాగ్యోత్థ భక్తియుక్త బ్రహ్మాత్మ ప్రబోధతః,
యత్పదం మునయోయాన్తి తత్త్రైపద మహంమహా.

ఓం ఆప్యాయం త్వీతి శాంతిః.

ప్రథమః ప్రపాఠకః.

ఓం. బ్రహద్రథోహవై నామ రాజా రాజ్యే జ్యేష్ఠం పుత్రం
పయి త్వేద మశాశ్వతం మన్యమాన శ్శరీరం వైరాగ్య ముపేతో

1 శ్లో. మైత్రాయణీ కాపీతకి బృహజ్జాబాలతాపనీ,
కాలాగ్నిరుద్ర మేత్రేయీ సుబాల క్షురిమన్రికా.

ఓరణ్యం నిర్జగము స తత్త పరమం తప ఆస్థా యాదిత్య మీక్షమాణ
 ఊర్ధ్వబాహు స్తివత్సంతే సహస్రస్య మునేరం తిక మాజగ మాస్మిరి
 వాధూమక స్తేజసా నిర్దహాన్ని వాత్తవిద్యగవాం చ్చాకాయస్య ఉత్తిష్టో
 త్తిష వరం వృణీ ష్వేతి రాజాన మబ్రవీ త్స తస్మైన మస్మత్కౌయోవాచ
 భగవ న్నాహ మాత్తవి త్వో తత్త్వవిచ్ఛిన్నమో వయం సత్వన్నో
 బ్రూహీ త్యేతన్వృత్తం పురస్తాదశక్యం మాపుచ్ఛ ప్రశ్న మైత్వాకాన్యా
 న్మామాక వృణీ ష్వేతి శాకాయస్యస్య చరణా వభిమృశ్యమానో రా
 జేమాం గాథాం జగాద ౧. భగవ న్నస్థిచర్త స్నాయుచజ్జామాం సశుక్ల
 శోణితశ్లేష్మాశుదూషితే విష్ణూత్ర వాతపితృ కఫసంఘాతే దుర్గంధేనస్సారే
 ౨స్తిం చ్ఛరీరే కింకామోపభోగైః. ౨. కామక్రోధలోభ మోహభయవి
 మాదేర్వేదప్రవియోగా నిష్ప్రసృప్తయోగ త్కుత్తిపాసా జరామృత్యురోగ
 శోకాద్యై రభిహతే ౨స్తిం చ్ఛరీరే కింకామోపభోగైః. ౩. సర్వం చే
 దం క్షురియిష్ణు పశ్యామో యథేమే దంశమశకాదయస్తృణవన్నశ్యత
 యోద్భూత ప్రధ్వంసినః. ౪. అథ కి మేతై ర్వా పరే ౨న్యేమహా ధను
 ర్ధరా శ్చక్రవర్తినః కేచి త్సుద్యుమ్నేంద్రద్యుమ్న కువలయాశ్వ య
 వనాశ్వ వధియాశ్వా అశ్వపతి శ్శశిబిందు వ్హరిశ్చూద్రో ౨ంబరీహాన
 నుక్త స్స్వియాతిర్యయాతి రనరణ్యోక్ష¹ నేనాదయోధ మరుద్భరత
 ప్రభృతయో రాజానో మిషతో బంధువర్గ స్య మహతీం శ్రియం త్య
 స్తేష్టాలోకా దమం లోకం ప్రయాంతి. ౫. అథ కి మేతై ర్వా పరే ౨
 న్యే గంధర్వాసురయక్ష రాక్షసభూతగణపిశాచోరగగ్రహాదీనాం నిరోధ
 నం పశ్యామః. ౬. అథ కి మేతై ర్వాన్యానాం శోషణం మహార్ణవా
 నాం శిఖరిణాం ప్రవతనంధ్రునస్య ప్రచలన మస్థానంవా తరూణాం నిమ
 జ్జన్య పృథివ్యాః స్థానాదవసరణం సురాణాం సో ౨హమిత్యే²తస్తిం త్సం
 సారే కింకామోపభోగై ర్యై రేవాశ్రిత స్సాసకృ దిహ వర్తనం దృశ్య
 త ఇ త్యుద్ధర్తు మర్హ సీత్యం³ధూదపానస్థా భేక ఇవాహమస్తిం త్సంసారే
 భగవం స్త్వన్నో గతి స్త్వన్నో గతి రితి. ౭.

1 నేనోత్త మయ. 2 తేనతద్విధే ౨స్తిక త్సం. 3 భోద.

ద్వితీయః ప్రపాఠకః.

అథ భగవాంచ్చాకాయస్య సుస్రీతోఽబ్రవీ ద్రాజానం మహా
రాజ బృహద్రథేత్వాకువంశధ్వజశ్చైర్వాత్తజ్ఞః కృతికృత్యస్త్యం మరున్నా
మో విశ్రతోఽసీ త్యయం వాచ ఖల్వాత్తా తే కతమో భగవా న్య
ర్ణ్యఇతితగ్-హేలావాచేతి. ౧. య ఏహో బాహ్యవస్తుంభనే నోర్ధ్వము
త్కాంతో వ్యధమానోఽవ్యధమానస్తమః ప్రణుద త్యేష ఆత్మే త్యా
హ భగవా నథ య ఏష సంప్రసాదోఽస్తాచ్ఛరీరా త్సముతాయ పరం
జ్యోతి రుపసంపద్య స్వేనయాపేణాభినిష్పద్య త ఏష ఆత్మేతి హేలా
వాచైత దమృత మభయ మేతద్భ్రష్టేతి. ౨. అథ ఖల్వీయం బ్రహ్మ
విద్యా సోఽపనిపద్యద్విద్యా వా రాజ స్మస్తాకం భగవతా మైతేయేణ
వ్యాఖ్యాతాహం తే కథయిష్యామి త్యథాపహతపాస్తాన స్తిగ్తేజస
ఃసర్ధ్వ రేతసో వాలఖల్యా ఇతి శ్రూయంతేఽథైతేప్రజా ప్రజాపతిమబ్రు
వన్భగవం చ్చుకట మివాచేతన మిదం శరీరం కస్యైష ఖల్విదృశో మహి
మాతీంద్రియభూతస్య యేనైత ద్విద్ధ మిదం చేతనవత్ప్రతిష్ఠాపితంప్రచో
దయితాన్య కో భగవ న్నైత దస్తాకం బ్రాహ్మీతి తాన్ హేలావాచ. 3.
యోహ ఖలు వాచోపరిసః శ్రూయంతే స వా ఏష శుద్ధః పూత శ్శు
న్యశ్శాంతోఽస్తాహోఽ నీశాత్తానంతోఽక్షయ్యస్థిర శాశ్వతోఽజః
స్వతంత్రః స్వే మహిమ్ని తిష త్యనేనేదంశరీరం చేతనవ త్ప్రతిష్ఠాపితం
ప్రచోదయితా చైహోఽస్యేతితే హేలాచు ర్భగవ న్మధ మనేనేదృశేనా
ప్రీతైత ద్విద్ధ ~~-----~~ ప్రచోదయితా చైహోఽ
స్యేతికథమితి తా న్నోవాచ. ౪. సవా ఏష సూక్ష్మో గ్రాహ్యా దృశ్యఃపు
ంసంజ్ఞో బుద్ధిపూర్వ మిహైవావ ర్తతేఽంశేన సుషుప్త్యస్యైవ బుద్ధి
పూర్వంనిబోధయ త్యథ యోహ ఖలువా వైతస్యాం శోయం
య శ్చేతన మాత్రః ప్రతిపూరుషం క్షేత్రజ్ఞః సంకల్పాధ్యవసాయాభి
మానలింగః ప్రజాపతి ర్విశ్వాక్ష స్తేన చేతనే నేదం శరీరం చేతనవత్ప్ర
తిష్ఠాపితం ప్రచోదయితా చైహోఽస్యేతి తే హేలాచు ర్భగవ న్నిదృ
శస్య కథ మంశేన వ ర్తనమితి తా న్నోవాచ. ౫. ప్రజాపతి ర్వా ఏహోఽ
గ్రే తిష త్స నారమతైక స్స ఆత్మాన మభిధ్యాయ ర్భషీవ్యః ప్రజా

అస్మజ్ తాత్రస్యైవా అప్రబుధా¹ స్థాణురివ తిష్ఠమానా అవశ్య త్వనార
మత సోఽమన్యతైతాసాం ప్రతిబోధనా యాభ్యంతరం ప్రవిశాసీ త్యథ
సవాయు మి వాత్తానం కృత్వాభ్యంతరం ప్రావిశ త్వనకో నావిశ
త్వపంచధాత్తానం ప్రవిభ జ్యోచ్యతే యః ప్రాణోఽపానస్సమాన
ఉదానో వ్యాన ఇతి. ౬. అథ యోయ మూర్ధ్వ ముత్క్రామతీ
త్యేషవావ సప్రాణోధ యోయమవాఞ్ఘ్రిం సంక్రామ త్యేషవావ
సోపానోధ యోయం స్థవిష్ట మన్నధాతు మపానే స్థాపయ త్యేణిష్ఠం
చాంగేఽంగేనమ న్నయత్యేషవావ సమానోఽథ యోఽయం పీతా
సిత ముద్గిరతి నిగిరతీతి చైషవావ స ఉదానోఽథ యేనైతా సింరా
అనువ్యాప్తా ఏషవావ స వ్యానః. ౭. అథోపాంశు రంతర్యా మృభి
భవత్యంతర్యామ ఉపాంశు మేతయో రంతరాథే చౌష్ఠ్యం ప్రాస్తవ ద్య
చౌష్ఠ్యం స పురుషోధ యః పురుష స్సోగ్ని రైవ శ్వానరోఽవ్యవ్య
త్రా ప్సుక్త మయ మగ్ని రైవ శ్వానరో యోయమంతఃపురుషే యే
నేద మన్నం పచ్యతే య దిద మద్యతే త స్యైష ఘోషో భవతి
య దేత త్కర్ణావపిధాయ శ్రుణోతి స య దోత్క్రమిష్య² భవతి
నైనం ఘోషం శ్రుణోతి. ౮. సవా ఏషపంచధాఽఽత్తానం ప్రవిభజ్య
నిహితో గుహయాం మనోమయః, ప్రాణశరీరో³ భారూష సత్వసం
కల్ప ఆత్మేతి సవా ఏషోఽస్యహృదంతరే తిష్ఠ న్న క్షతార్థోఽమన్య తార్థా
నశ్చామీ త్యతః స్వాసీమానిభి త్వోదితః పంచభీ రశ్మిభి ర్విషయానత్తి
తిబుద్ధీంద్రియాశియా సీమాన్యేతా న్యస్య రత్న యః కర్తేంద్రియాణ్యస్య
హయా రథశ్చరీరం మనో నియంతాప్రకృతమయోఽస్య ప్రతోదనేన
ఖి ల్వీరితం పరిభ్రమతీదం శరీరం చక్ర మివ మృతేచ నేదం శరీరం చేత
నవత్ప్రతిష్ఠాపితం ప్రచోదయితా చైషోఽస్యేతి. ౯. సవా ఏష ఆత్మే
త్యదో వశం సీత ఇవ సితాస్మిత్తైః కర్తృఫలై రభిభూయమాన ఇవప్ర తిశరీ
రం చర త్యవ్యక్తత్వా త్సుక్తత్వా దదృశ్యత్వా దగ్రాహ్యత్వా నిర్మ
మ త్యాచ్యానవస్థో కర్తా క ర్తేవావస్థితః. ౧౦. సవా ఏష శుద్ధః సిరోఽ
చలశ్చాఽలేపోఽవ్యగ్రో నిస్ప్రహః, ప్రేక్షకవ దవస్థితః స్వస్వచరితభు
గ్గుణమయేన పతే నాత్తాన మంతర్థా యావస్థిత ఇత్యవస్థిత ఇతి. ౧౧.

తృతీయః ప్రపాఠకః.

తే హోమః శ్చగవన్నద్యైవ మ స్యాత్తనో మహిమానం
 సూచయ త్వన్యోపరః కోఽయమాత్తా యోఽయం సితాస్మితైః కర్త
 ఫలై రభిభూయమాన స్సదనద్యోసి మాపద్యత ఇ త్యవాచీం వోధ్ధావం
 వా గతిం ద్వంద్వై రభిభూయమానః పరిభ్రమతీతి కతమ ఏష ఇతి
 తాన్ హోమవాచ. ౧. అస్తి శ్చల్వన్యోపరో భూతాత్తా యోయం సితా
 స్మితైః కర్తఫలై రభిభూయమాన స్సదన ద్యోసి మాపద్యత ఇత్యవా
 చీం వోధ్ధావం గతిం ద్వంద్వై రభిభూయమానః పరిభ్రమతీ త్వన్యోప
 వ్యాఖ్యానం పంచతనాత్రాణి భూతశబ్దే నోచ్యంతే పంచమహాభూ
 తాని భూతశబ్దేనోచ్యంతేఽథతేషాం య స్సమవాయ శ్చరీర ముక్త
 మథ యోహ శ్చిలువావ శరీర మిత్యుక్తం స భూతా త్రే త్యుక్త మథా
 స్తి త స్యాత్తా బిందురివ పుష్కర ఇతి సవా ఏషోఽభిభూతః స్రాక్పతై
 ర్గుణై రిత్యతోఽభిభూతత్వా త్సంమూఢత్వం ప్రయాత్య సమూఢత్వా
 దాత్మ్యం ప్రభుం భగవంతం కారయితారం నాపశ్య ద్గణౌష్ఠై స్తప్య
 మానః కలుషీకృత శ్చాస్థిర శ్చంచలో లోలుప్యమాన స్సస్పృహేహ
 వ్యగ్రశ్చాభి¹మా²త్వం ప్రయాత ఇ త్యహం సమ మేద మిత్యే
 వం మన్యమానో నిబధ్నా త్యాత్తనాత్మానం జాలే నేన ఖచరః కృత
 స్యానుఫలై రభిభూయమానః పరిభ్రమతీతి. ౨. అథాన్యత్రా పున్యక్తం
 యః కర్తా సోఽయంనై భూతాత్తా కరణైః కారయితాంతః పురు
 షోఽథ యథాఽగ్ని నాఽయఃపిండోవాఽభిభూతః కర్తృభి ర్మన్యమానో
 నానాత్వ ముపై త్యేవం వావఖి ల్వసా భూతాత్తాంతఃపురుషేణాభి
 భూతో గుణై ర్మన్యమానో నానాత్వ ముపై త్యథ య త్త్రిగుణం
 చతురశీతి లక్షయోనిపరణతం భూతగణ మేతద్వై నానాత్వస్యం
 రూపం తాని హవా ఇమాని గుణాని పురుషే జేరితాని చక్రమివచక్ర
 ణేత్యథ యథాయః పిండే హన్యమానే నాగ్ని రభిభూయ త్యేవం నాభి
 భూయ త్యసా పురుషోఽభిభూయ త్యయం భూతాత్తోపసంశ్లేష్టత్వా
 దితి. ౩. అథాన్యత్రా పున్యక్తం శరీర మిదం మైథునా దేవో ద్భూతం
 సంవి ద్వ్యపేతం నిరయ ఏవ మూత్రద్వా³రేణ నిష్క్రాంత మస్థిభి శ్చి

తం మాంసేవానుశ్చింతం చర్మణానబద్ధం విష్ణుత్రపిత్తకఫమజ్జా మేదోప
సాభి రన్యైశ్చ మలై ర్భూమభిః పరిపూర్ణం కోశ ఇవధనేనేతి. ౪. అథా
న్యత్రాప్యక్తం సుమోహం భయం విషాదో నిద్రా తుద్రీ వ్రణో జరా
శోకః క్షు త్పిపాసా కార్యణ్యం క్రోధో నాస్తిక్య మజ్జానం మాత్సర్యం
వై కారుణ్యం మూఢత్వం నిర్వీర్యత్యం నికృతత్వ ముద్ధతత్వ మనమత్వ
మితి తామసాన్వితస్తృష్టా స్తే హేమా రాగో లోభో హింసా రతిర్మత్స్య
ర్యాప్యతత్వ మిర్వాకామ మనస్థితత్వం చంచలత్వం జహీర్వాఢిపార
నంమిత్రానుగ్రహణం పరిగ్రహవలంబో సప్తే ప్సింద్రియాధిష్ఠు ద్విష్టేరి
ష్టేష్వభిషంగతితి రాజసాన్వితైః పరిపూర్ణ వైతై రభిభూత ఇత్యయంభూ
తాత్తా తస్మా న్నానారూపా ణ్యాప్నోతి త్యాప్నోతీతి. ౫.

చతుర్థః ప్రపాఠకః.

*తేహఖిల్వఢోఽర్థ్వరేతసోఽతివిస్తితా అతి సమేత్యోచ ర్భగ
వన్నమస్తేత్వ న్న శ్శాధిత్వ మస్తాకం గతి రన్యాన విద్యత ఇత్యస్య కోతిధి
ర్భూతాత్తనోయేనేదం హిత్యా త్త న్యేవ సాయుజ్య ముపైతి తాన్ హో
వాచ. ౧. అథాన్యత్రాప్యక్తం మహానదీ షూర్తయథవ నివర్తక మస్య
యత్పురాకృతం సముద్ర వేలేవ దుర్నివార్య మస్య మృత్యోరాగమ
సం సదనత్ఫలమయై ర్హి పాతైః పశునివ బద్ధం బంధనస్థస్యై వాస్వాతం
త్ర్యం యమవిషయస్థివబహుభయావసం నుదిరోత్తై ఇ వామోద
మదిరోత్తతం పాప్తనా గృహీతఇవ భ్రామ్యమాణం వహణ్యగదప్త
ఇవ విపద్ధప్తం మహాంధకారఇవ రాగాంధ మింద్రజాల మివ మాయామ
యం స్వప్నఇవ మిథ్యాదర్శనంకదళీగర్భఇ వాసారం సటఇవ క్షణవే
పం చిత్రభిత్తిరివ మిథ్యామనోరమ మిత్యఘోక్తమ్, శబ్దస్పర్శాదయో
యేఽర్థాలనర్థాఇన తే స్థితాః, యేషాం సత్తత్తు భూతాత్తాన సత్తరేచ్ఛ
పరంపదమ్. ౨. అయం వాచ ఖిల్వస్యప్రతిః ధి ర్భూతాత్తనోయేదేవ
విద్యాధిగమ స్వధర్మ స్యానుసరణం స్వాశ్రమేష్వేవానుక్రమణం స్వధ
ర్మవన సర్వం ధత్తే స్తంభశాఖే చేతరా ణ్యనేనోర్ధ్వభా గ్భవ త్యస్య
ధా ధఃపత త్యేవ స్వధర్మోభిహితో యో వేదేషు న స్వధర్మాతిక్రమే
ణాశ్రమీ భవ త్యాశ్రమే ష్వేవావస్థితి స్తవస్వీ చేత్యుచ్యత ఏత ద

పున్యక్తం నాతపస్సస్యాత్త¹జ్ఞానాధిగమః కర్మ శుద్ధిర్వేత్సేవం హ్యహా,
 తపసా స్రాప్యతే సత్త్వం సత్త్వా త్సంప్రాప్యతే మనః, మనసా స్రాప్యతే
 త్వాత్తా హ్యత్తా²ప్త్యాననివర్తత ఇతి. 3. (అత్తైతేశ్లోకా భవంతి) 'యథా
 నిరింధనో వహ్ని స్వయోనా పుపశామ్యతి, తథా వృత్తికాయా చ్చిత్తం
 స్వయోనా పుపశామ్యతి, స్వయోనా పుపశాంతస్య మనస సత్త్వకామినః,
 ఇంద్రియార్థావిమూఢస్యాపుతాః కర్తవశానుగాః, చిత్తమేవ హి సం
 సార స్తత్ప్రాయత్సేన శోధయేత్, యచ్ఛిత్త స్తన్నయోభవతి గుహ్య
 మేత త్సనాతనమ్, చిత్తస్య హి ప్రసాదేన హంతి కర్మ శుభాశుభమ్,
 ప్రసన్నాత్తా²త్త నిస్థిత్యా సుఖ మవ్యయ మశ్నుతే, సమాసక్తం యథా
 చిత్తం జంతోర్విషయగోచరే, యద్యేవం బ్రహ్మణ స్సాస్యత్త త్కో న
 ముచ్యేత సంధనాత్, మనో హి ద్వివిధం ప్రోక్తం శుద్ధం చాశుద్ధమేవచ
 అశుద్ధం కామసంకల్పం శుద్ధం కామవివర్జితమ్, లయవిత్తేపరహితం మ
 నః కృత్వా సునిశ్చలమ్, యదా యా త్యమనీభావం తదా తత్త్వరమం
 పదమ్, తావదేవ నిరోద్ధవ్యం హృది యావత్తయం గతమ్, ఏతద్దానంచ
 మోక్షంచ శేసాస్తు గ్రంథవిస్తరాః. సమాధినిర్ధూతమలస్య చేతసో
 వివేశిత స్యాత్తని యత్సుఖంభవేత్, న శక్యతే వర్ణయితుం గిరా తదా
 స్వయం తదంతఃకరణేన గృహ్యతే. ఆప అ స్వస్మి రగ్నా వావోమ్ని
 వోమ్యమ న లక్షయేత్, ఏవ మంతర్గతం చిత్తం పురుషః ప్రతిముచ్యతే,
 మన ఏవ మనుష్యాణాం కారణం బంధమోక్షయోః, బంధాయ విషయా
 సక్తం ముక్త్యైసిర్విషయం స్మృత' మితి. లభ యధేయం కౌత్సాయని
 స్తుతిః, త్వం బ్రహ్మ త్వంచ వై విష్ణు స్త్వం రుద్ర స్త్వం ప్రజాపతిః, త
 మగ్ని ర్వరుణో వాయు స్త్వమింద్రో స్త్వం నిశాకరః, త్వం మనుస్త్వయం
 మ శ్చ త్వం పృథివీ త్వ మథాచ్యుతః, స్వాధేస్వాభావికే²ర్ధేచ బహు
 థా తిష్ఠసే దివి, విశ్వేశ్వర నమస్తుభ్యం విశ్వాత్తా విశ్వకర్మకృత్,
 విశ్వభు గ్విశ్వమాయ స్త్వం విశ్వక్రీడారతి ప్రభుః, నమ శ్శాం
 తాత్తనే తుభ్యం నమో గుహ్యతమాయచ, అచింత్యా యాప్రమే
 యాయ అనాదినిధనాయ చేతి. ౪. తమో వా ఇద మేక మాస తత్త్వ

శ్చా తత్పరేణేరితం విషయత్వం ప్రయాత్యేత ద్వై గజసో రూపం
తద్రజః ఖల్వీరితి, విషయత్వం ప్రయాత్యేతద్వై తమసోరూపం
తత్తమః ఖల్వీరితం తమసస్సంప్రాప్తవత్సేతద్వై సత్త్వస్య రూపం
తత్సత్వమేవేరితం తతోరసః సంప్రాప్తివ త్సోఽంశోఽయం యశ్చేతన
మాత్రః ప్రతిపూరుషం తేత్రజ్ఞ సుజ్కల్పాధ్యవసాయాభిమానలింగః
ప్రజాపతిస్తస్య ప్రాక్తా అగ్న్యోస్తనవో బ్రహ్మ రుద్రో విష్ణు రిత్యథ
యోహ ఖిలువావాస్య రాజగోఽంశోఽసౌ సయోఽయం బ్రహ్మగో
హ ఖిలువావాస్య తామసోఽంశోఽసౌ సయోఽయం రుద్రోఽంశయోహ
ఖిలువావాస్య సాత్వికాంశోఽసౌ సయోఽయం విష్ణు స్సవా ఏష
ఏకధాత్రిధాభూతోఽష్టధై కాదశధా ద్వాదశధా పరిమితధా చోద్భూ
తఉద్భూతత్వాద్భూతేషు చరతి ప్రతిష్ఠా సర్వభూతానామధిపతి ర్భూ
వేత్యసావాత్తాంతర్బహిశ్చాంతర్బహిశ్చ. ౫.

పంచముః ప్రపాఠకః.

ద్విధా వా ఏష ఆత్మనం బిభర్త్యయం యః ప్రాణో యశ్చా
సా వాదిత్యోఽథ ద్వావా ఏతా వాస్తాం పంచధా నామాంతర్బహిశ్చా
హేహరాత్రే తౌ యో రస్తేతే అసౌవా ఆదిత్యో బహి రాత్మాంతరాత్మా
ప్రాణో బహిరాత్మాగోత్మాంతరాత్మానానుమీయతే, గతి రిత్యేవం హ్య
హ యః కశ్చిద్విద్వాన పహతపాస్తాఽధ్యక్షోఽవదాతమనా స్త నిష్ఠ
ఆవృత్త చక్షు సోఽంతరాత్మాగోత్మ బహిరాత్మనోఽనుమీయతే గతి
రిత్యేవం హ్య హాథయ ఏషోఽంతరాదిత్యే హిరణ్యయః పురుషో యః
సశ్యతి మాం హిరణ్యవ త్స ఏషోఽంతరే హృత్పుష్కర ఏవాశ్రి
తోఽన్నమత్తి. ౧. అథ య ఏషోఽంతరే హృత్పుష్కరఏవాశ్రి
తోఽన్నమత్తి సఏషోఽగ్నిర్వి శ్రిత స్సౌరః కాలాఖ్యోఽదృశ్య సర్వ
భూతాన్నమత్తి కః పుష్కరః కి మయం వేదం వావ తత్పుష్కరం
యోఽయ మాకాశోఽస్యేమా శ్చతస్రో దిశశ్చతస్ర ఉపదిశ స్సంస్థా
అయ మర్వాగ్నీః పరశ ఏతౌ ప్రాణాదిత్యా వేతా వుపాసీతోమిత్య
క్షరేణ వ్యాహృతీభి సానిత్ర్యా చేతి. ౨. ద్వేవావ బ్రహ్మణో రూపే
నూర్తంచామూర్తం చాథ యన్మూర్తం తదసత్యం యదమూర్తం తత్స
త్యంతద్భిష్టా యద్భిష్టా తజ్జ్యోతి ర్యజ్జ్యోతిస్స ఆదిత్య స్సవా ఏష ఓ మి

త్యేతదాత్తా త్రేధాత్తానం వ్యకుత ఓ మితి తిస్రా మాత్రా ఏతాభి సుర్వ
మిదమోతంప్రాతం చైవాస్మిన్ని త్యేవం హ్య హైతద్వా ఆదిత్య ఓమిత్యే
వం ధ్యాయం స్తథా ౨౨త్తానం యుంజీతేతి. 3. అథాన్యత్రాప్యక్త
మథఖలు య ఉద్గీధ స్సప్రణవో యః ప్రణవ స్సఉద్గీధ ఇత్యసావాది
త్య ఉద్గీధ ఏష ప్రణవం ఇత్యేవం హ్య హైవాద్గీధః ప్రణవాఖ్యం ప్రణే
తారం నామరూపం విగతనిద్రం విజర మవిమృత్యుం పునః పంచధా
జ్జేయం నిహితం గుహాయా మిత్యేవం హ్య హైవాద్గీధ మూలంవా ఆబ్రహ్మ
శాఖాఆకాశ వాయుగ్న్యదక భూమ్యాదయ ఏకేనాత్త మేతద్భిష్టా
త త్తస్యే త త్యేయ దనా వాదిత్య ఓ మిత్యేతదక్షరస్య చైత త్తస్మాదోమి
త్య నైనైతదుపాసీతాజస్ర మిత్యేకో౨రసం బోధయిత ఇత్యేవం
హ్య హైతదేవాక్షరం పుణ్యమేత దేవాక్షరంజ్ఞాత్వా యో యదిచ్ఛతి
తస్య తత్. ౪. అథాన్యత్రా ప్యక్తం స్వనయ త్యేషాస్య తనూర్యాఓమి
తి శ్రీపున్నపుంసకమితి లింగవత్యేషాథాగ్నిర్వాయు రాదిత్య ఇతిభా
స్వత్యేషాథ రుద్రో విష్ణు రిత్యధిపతి రిత్యేషాథ గార్హపత్యో దక్షిణా
గ్ని రాహవసీయ ఇతి ముఖవత్యేషాథ ఋగ్యజుస్సామేతి
విజానాత్యేషాథ భూర్భువస్వరితి లోకవత్యేషాథ భూతం భవ్యం భవి
వ్యదితి కాలవత్యేషాథ ప్రాణో౨గ్ని సూర్యఇతి ప్రతాపవత్యేషా
థాన్న మాప శ్చంద్రనూ ఇత్యాప్యాయనవత్యేషాథ బుద్ధిర్ననో౨హం
కారఇతి చేతనవత్యేషాథ ప్రాణో౨పానోవ్యానఇతి ప్రాణవత్యే కేత్యజా
మీత్మ్యుక్తైతాహ ప్రస్తాతాద్వితాభవతీత్యేవం హ్య హైత ద్వై సత్యకా
మపరం చాపరంచ యదోమిత్యేతదక్షర మితి. ౫. అథ వ్యాత్తంవా
ఇద మాసీ త్యత్యం ప్రజాపతి ప్రప స్తప్వా అనువ్యాహర ద్భార్గవ
స్వరిత్యేషా హథ ప్రజాపతే స్థవిష్ణా తనూ ర్వా లోకవతీతి స్వరిత్య
స్యాః శిరోనాభిర్భువో భూః పాదా ఆదిత్య శ్చక్షురాయత్రః పురుష
స్య మహతో మాత్రా శ్చక్షుషాహ్యాయం మాత్రా శ్చరతి సత్యంవైచ
క్షురక్షిణ్యుపస్థితోహి పురుష స్సర్వాధిశువద త్యేతస్మా ద్భార్గవస్వ
రిత్యుపాసీ తాన్నం హి ప్రజాపతి ర్విశ్వాత్తా విశ్వచక్షు రిహోపాసితో
భవతీత్యేవంహ్య హైషా వై ప్రజాపతి ర్విశ్వభృ త్తనూ రేతస్యా మి
దం సర్వ మంతర్హితమస్మింశ్చ సర్వస్మిన్నేషాంతర్హితేతి తస్మా దేహోపాసీ

తేతి. ౬. తత్సవితుర్వరేణ్య మిత్యనా వా ఆదిత్య సువితా సవా ఏవం ప్రవరణాయ ఆత్మ కామనేత్యాహు ర్భిష్టవాదినోఽథ భర్గో దేవస్యధీ మహీతి సవితావై తేఽవస్థితాయోఽస్య భర్గఃకం సంచితయామిత్యా హు ర్భిష్టవాదినోఽథ ధియో యోసః ప్రచోదయాదితి బుద్ధయో వై ధియ స్తాయోఽస్తాకం ప్రచోదయాదిత్యా హుర్భిష్టవాదినోఽథ భర్గ ఇతి యోహవా అస్తి న్నాదిత్యేనిహిత స్తారకేఽగ్నిణేచైవ భర్గా ఖ్యో భాభి ర్గతి రస్య హీతి భర్గో భర్జతి వైష భర్గ ఇతి రుద్రో బ్రహ్మ వాదినోఽథ భర్గ ఇతి భాసయ తీమా న్లోకా నితి రంజయతీమాని భూ తాని గచ్ఛత ఇతి గచ్ఛ త్యస్తి న్నాగచ్ఛ త్యస్తా ఇమాః ప్రజా స్తస్మా ద్భారకత్వా ద్భర్గశ్శత్రుం త్సాయమానత్వా త్సార్య సువనా త్సవి తాదానా దాదిత్యఃపవనా త్పవమానోఽథాయోఽథాయనా దాదిత్య ఇత్యేవం హ్యహ ఖల్వాత్తనాత్తాఽమృతాఖ్య శ్చేతా మంతా గంతా స్తప్తాఽనందయితా కర్తా వక్తా రసయితా పూతా స్పర్శయితాచ విభవిగ్రహే సన్నివిష్టా ఇత్యేవం హ్యహఃథ యత్ర ద్వైతీభూతం విజ్ఞా నగత్రహి శృణోతి పశ్యతి జప్రతీతి రసయతేచైవ స్పర్శయతి స్వమా త్తా జానీతేతి యత్రా ద్వైతీభూతం విజ్ఞానం కార్యకారణనిర్దు క్తం నిర్వ చన మనోఽమృతం నిరుపాఖ్యం కిం తదంగవాచ్యమ్. ౭. ఏష హి ఖల్వా త్తేజాన శ్శంభు ర్భవో రుద్రః ప్రజాపతి ర్విశ్వస్య ధీరణ్యగర్భ సృత్యం ప్రాణోహంస శ్శాస్తా విష్ణు ర్నారాయణోఽర్క సువితా దాతా సమ్రా డింద్ర ఇంద్ర రితి య ఏష తపత్యగ్ని నా పితృ సహస్రాక్షేణ హిరణ్మయేనానందే నైష వావ విజ్ఞానితవ్యోఽస్వేష్టవ్య స్యగ్యభూతే భ్యోఽ భయం దత్వారణ్యం గత్వాథ బహిః కృతేంద్రియార్థాః స్వశ రీరా దుపలభతేఽదైవ మితి, విశ్వరూపం హరిణం జాతవేదసం పరాయణం జ్యోతి రేకం తపంతిమ్, సహస్రరశ్మిశ్శశభావర్తమానః ప్రాణః ప్రజానా ముదయత్యేష సూర్యః.

ఓమ్ ఆప్యాయం త్వీతి శాంతిః.

ఇతి మైత్రాయణ్యపనిష త్సమాప్తా.

శ్రీ గురుభ్యోనమః. హరిః ఓమ్.

౨౫. ఋగ్వేదీయ కౌషీతకి బ్రాహ్మణోపనిషత్.

శ్లో. శ్రీమత్కౌషీతకీవిద్యా వేద్య ప్రజ్ఞాపరాక్షరమ్,
ప్రతియోగి వినిర్ముక్త బ్రహ్మమాత్రం విచిన్తయే,
ఓమ్ వాజ్ఞే మనసీతి శాంతిః.

ప్రథమోఽధ్యాయః.

ఓం చిత్తో హ వై గార్గ్యాయణి ర్యక్ష్యమాణ అరుణం వప్రే
సహపుత్రం శ్వేతకేతుం ప్రజఘాయ యాజయేతి తం హసీనం పప్రచ్ఛ
గౌతమస్యం పుత్రా స్తే సంవృతం లోకే యస్మిన్నాధాన్యస్యకా మహా
బుధోర్వర్ధ్వలోకే ధాన్యసీతి స హేలూవాచ నాహమేత ద్వేద హంతా
చార్యం ప్రచ్ఛానీతి సహ పితర మాసాద్య పప్రచ్ఛేతీతి మాస్రాక్షీ త్క
థం¹బ్రువాణీతి స హేలూవాచాహ మప్యేతన్న వేన సదస్యేవ వయంస్వా
ధ్యాయ మధీత్య హరామహే యన్నః పరే దదత్సేహయ్యభౌ గమయి
ష్యావ ఇతి. ౧. సహసమిత్యాణి శ్చిత్రం గార్గ్యాయణిం ప్రతిచక్రా మోపా
యానీతి తం హేలూవాచ బ్రహ్మో²ఽసి గౌతమ యో మాముపాగా
³దేహి త్యాజ్ఞ పయిష్యామితి. ౧ సహేలూవాచ యేవై కేచాన్తాల్లోకా
త్ప్రియంతి చంద్రమసమేవ తే సర్వే గచ్ఛంతి తేషాం స్థాణే పూర్వ
పక్ష ఆప్యాయతే⁴థాపరపక్షే నప్రజనయత్యేతద్వై స్వర్గస్య⁵లోక
స్య ద్వారం యశ్చంద్రమా స్తు యత్ప్రిత్యాహ తమతిసృజతే య
వనం ప్రత్యాహ తమిహ వృష్టిర్భూత్యావర్షతి త ఇహ కీటో వా పతం
గో వా శకునిర్వాళార్ద్రాలో వా సింహో నా మత్సో⁶న్య వా పరశ్వావా
పురుషో వా నో⁷వై తేషు స్థానేషు ప్రత్యాజాయతే యథాకర్తృ యథా
విద్యం తమాగతం పృచ్ఛతి కో⁸ఽసీతి తం ప్రతిబ్రూయాత్. విచక్షణాదృ
తవో⁹ రేత ఆభృతం పంచ దశా త్ప్రిసూతా¹⁰త్ప్రిత్రాపతత్¹¹ స్తనమా
పుంసి కర్తర్యేర యధ్యగ¹² పుంసా కర్తా మాతరి మాసిషిక్త స్సజా
యమాన ఉపజాయమానో ద్వాదశత్రయోదశ ఉపమాసో ద్వాదశ

1 ప్రతిబ్రువాణీతి. 2 ర్హోఽసి. 3 ఏహి. 4 పిత్ర్యవత స్తన్నాపుంసి...యధ్యం.

త్రయోదశేన పిత్రా సంతద్విదేహం¹ తవ ఋతవో మర్త్యవ ఆరభ
 ధ్వం తేన సత్యేన తవసప్తరస్త్వా² ర్తవో³ స్తీకో⁴ సి త్వమసీతి తమతి సృజ
 తే. ౨. తమేతం దేవయానం పంథాన మాసా జ్యగ్నిలోక మాగచ్ఛతి
 స వాయులోకం స వరుణలోకం స ఆదిత్యలోకం స ఇంద్రలోకం స
 ప్రజాపతిలోకం స బ్రహ్మలోకం తస్య హవా ఏతస్య బ్రహ్మలోకస్యారో
 హదో ముహూర్తాయేష్టిహా విరజా⁵ సిదీలో⁶ పృక్షస్సాయుజ్యం సంస్థా
 న మపరాజిత మాయతనం మింద్రప్రజాపతీ ద్వారగోపా విభుప్రమి
 తం విచక్షణాసంధ్యమితౌజాః పర్యంకః ప్రియాచ మానసీప్రతిరూపా
 చ్చ చాక్షుషీ పుష్పాణ్యదాయావయతౌవై చ జగత్యంబాశ్చాంభా
 వయవాశ్చాప్సరసో⁷ బయా నద్యస్త మిత్థం విదా గచ్ఛంతి తం బ్ర
 హ్మో హాభిధావత సుమ యశసా విరజాంవాయం పాలయన్నదీ ప్రాపన
 వా⁸ యం జిగివ్యతీతి. 3. తం పంచశతా న్యప్సరసాం ప్రతి ధావం
 తి శతం మాలాహస్తా శ్శత మాంజనహస్తా శ్శతం చూర్ణహస్తా శ్శతం
 వాసోహస్తాశ్శత⁹ ధాహస్తాస్తం బ్రహ్మకారేణాలంకర్వంతి సబ్రహ్మ
 లంకారేణాలంకృతో. బ్రహ్మవిద్వా¹⁰ బ్రహ్మైవాభిప్రేతి స ఆగచ్ఛత్యా
 రంహ్రదంతస్తనా¹¹ త్యేతి తమృత్వా సుప్రతివిదో మజ్జంతి ఆగచ్ఛతి ము
 హూర్తాన్యేష్టి హా స్తస్థా దిపద్రవతి స ఆగచ్ఛతి విరజాం నదీం తామ
 నసైవాత్యేతి తత్సుకృతదుష్కృతే ధూనుతే తస్య ప్రియా జ్ఞాతయస్సు
 కృత ముపయంత్యప్రియా దుష్కృతం తద్యథా రథేన ధావయన్తథచ
 క్రేపర్యవేక్షత ఏవ మహోరాత్రే పర్యవేక్షత ఏవం సుకృతదుష్కృతే
 సర్వాణిచ ద్వంద్వాని స ఏష విసుకృతో¹² విదుష్కృతో¹³ బ్రహ్మవిద్వా¹⁴
 బ్రహ్మైవాభిప్రేతి. ౪. స ఆగచ్ఛతి తిల్యం వృక్షం తు బ్రహ్మగంధః ప్రవిశ
 తి స ఆగచ్ఛతి సాయుజ్యం సంస్థానం తం బ్రహ్మ సప్రవిశతి స ఆగచ్ఛ త్య
 పరాజిత మాయతనం తం బ్రహ్మతే¹⁵ సప్రవిశతి స ఆగచ్ఛతీంద్రప్రజా
 పతీ ద్వారగోపా తా వస్తా దపద్రవత స ఆగచ్ఛతి విభుప్రమితం తం బ్ర
 హ్మయశో¹⁶ ప్రవిశతి స ఆగచ్ఛతి విచక్షణామానందిం¹⁷ సా ప్రజ్ఞాప్రజ్ఞయా

1 ప్రతితద్విదేహంతన్న ఋతవో. 2 స ఏతం దేవయానం. 3 సిదీతిలో...
 సాయుజ్యం సంస్థా. 4 కణా. 5 బృహద్రథంతరే సామని పూర్వోపాదా ధైర్యత
 నాధనే చాపరా పాదో వైయాప వై రాజే కాక్వర రైవతే తిరశ్చిసా ప్రజ్ఞా.

హి వివశ్యతి న ఆగచ్ఛ త్యమితౌజనం పర్యంకంతం సప్రాణ స్తస్యభూ
తంచ భవిష్యచ్ఛ పూర్వా పాదా శ్రీశ్చేరా చాపరా బృహద్రథంతరే
అనూచ్యే భద్రయజ్ఞాయజ్ఞే యేశీర్షణ్యమృచ శ్చ సామాని చ ప్రాచీ
నా¹గానం యజ్ఞాంషీ తిరశ్శీనాని సామాంశవ ఉపస్తరణ ముద్గీధ ఉప
శ్రీశ్రీరుపబద్ధణం తస్మిన్ బ్రహ్మస్తే తమితంవి త్వాదే నైవార్గ ఆరో
హతి తంబ్రహ్మహ కోఽసీతి తంపతిబ్రూయాత్. ౫. ఋతురస్త్వార్తవోఽ
స్త్వాకాశా ద్యోనే స్సంభూతో²హ వై తత్సంవత్సరస్య తేజోభూతస్య
భూత స్యాత్తభూతస్య త్వమాత్తాసి య స్త్వమసి సోఽహమస్మీతి త మా
హకోఽహ మస్మీతి. సత్య మితి బ్రూయా త్కిం త త్సత్య మితియ
దన్యదేవేభ్యశ్చ ప్రాణేభ్య శ్చ తత్త దథ య ద్వేవాశ్చప్రాణాశ్చ తద్యంత
దేతయా వాచా భివ్యాహ్రియతే సత్య మిత్యేతావ దిదం సర్వ మిదం
సర్వ మసీ త్యేవైనంత దాహ త మాహ కేన పాంస్తాని నామాన్యా
హ్నీతితి ప్రాణే నేతి బ్రూయా త్కేన స్త్రీనామాసీతి వాచేతి కేన న
పుంసకనామా సీతి మసనేతి కేన గంధానితి ఘ్రీణే నేతి బ్రూయా
త్కేన రూపాణీతి చక్షుషేతి కేన శబ్దా నితి శ్రోత్రేణేతి కే నాన్నర
సానితి జిహ్వయేతి కేన కర్తాణీతి హస్తాభ్యా మితి కేన సుఖదుఃఖ ఇతి
శరీరేణేతి కే నానందం రతిం ప్రజాతి మిత్యుపస్థనేతి కేనేత్యా ఇతి పా
దాభ్యా మితి కేన ధియో విజ్ఞాతవ్యం కామానితి ప్రజ్ఞయేతి ప్రబ్రూ
యా త్తమాపో హైవ ఖలు మే హ్యసా వయం తే లోక ఇతి సాయా
బ్రహ్మణి చితి ర్వా వ్యష్టి స్తాం చితిం జయతి తాం వ్యష్టిం వ్యశ్ను తే
య ఏవంవేద య ఏనం వేద. ౬.

ద్వితీయోఽధ్యాయః.

ప్రాణోబ్రహ్మేతి హ స్తాహ కౌషీతకిస్తస్య హవా ఏతస్య
ప్రాణస్య బ్రహ్మణో మనో⁴భూతావాక్పర్వేష్ట చక్షుశ్శ్రోత్రం సంశ్రా

1 తానం. 2 భార్యాయై రతిస్సంవత్సరస్య. 3 తదేతచ్ఛ్రోత్రేనాపుష్కమ్. యజుద
రస్సామశిరాతసావృజ్ఞాత్తరవ్యయః, సబ్రహ్మేతిహి విజ్ఞేయ ఋషి ర్భృహ్మయోమహా
నితతమాహ. 4 దూతం... వేష్టీ చక్షుర్గాత్రం, శ్రోత్రం సంశ్రావయిత్పుయోహ వా
ఏతస్య ప్రాణస్య బ్రహ్మణోమనోదూతవేదవాక్భవతి యశ్చక్షుర్గోష్టమాభవతి.

వయిత్య తస్యై వా ఏతస్యై ప్రాణాయ బ్రహ్మణ ఏతా సుర్వా దేవతా
 అయాచమానాయ బలిం హరంతి తథో ఏ వాస్యై సర్వాణిభూతా
 న్యయాచ మానాయైవ బలిం హరంతి య ఏవం వేద తస్యో
 పనిష న్న యాచే దితి తద్యథా గ్రామం భిక్షిత్యా లభ్యోపవిశేన్నా
 హమతో దత్తమశ్నీయామితి యఏవైనం పురస్తా త్పుత్యా చక్షీరంస్తవ
 వైన ముపమంత్రయంతే దదామ త ఇ త్యేష ధర్మో యాచితో భవ
 త్యనంతర స్త్యేవైన ముపమంత్రయంతే దదామత ఇతి. ౧. ప్రాణో బ్రహ్మే
 తిహస్తాహ పైంగ్వ స్తస్య హవా ఏతస్య ప్రాణస్య బ్రహ్మణో వా క్షరస్తా
 చ్చక్షురారుంధే చక్షుః పరస్తా చ్ఛ్రోత్ర మారుంధే శ్రోత్రం పరస్తాస్తన
 ఆరుంధే మనః పరస్తా త్వాని ఆరుంధే తస్యై వా ఏతస్యై ప్రాణాయ బ్ర
 హ్మణ ఏతా సుర్వా దేవతా అయాచమానాయ బలిం హరంతి తథో
 ఏవాస్యై సర్వాణి భూతా న్యయాచమానాయ బలిం హరంతి, యఏ
 వం వేద తస్యోపనిష న్న యాచే దితి త ద్యథా గ్రామం భిక్షిత్యా లభ్యో
 పవిశేన్నాహ మతోదత్త మశ్నీయా మితి యఏవైనం పరస్తా త్పుత్యా
 చక్షీరం స్తవ వైన ముపమంత్రయంతే దదామత ఇ త్యేషధర్మో యాచి
 తో భవ త్యనంతర స్త్యేవైన ముపమంత్రయంతే దదామత
 ఇతి. ౨. అథాతపకథనావరోధనం య దేశధన మభిధ్యాయా త్సోగ్ధ
 మాస్యాం వామావాస్యాంవా శుద్ధపక్షేవా షణ్యే నక్షత్రేఽగ్ని ముపస
 మాధాయ పరిసమూహ్యా పరిస్తీర్య పర్యుక్ష్య పూర్వనక్షీణం జాన్వా
 వాచ్య స్రువేణ వా చమసేన వా కంసేన వైతా ఆజ్యాహుతీ
 ర్జ్వహేహుతి వా జ్నామ దేవతావరోధినీ హ మేఽముష్టా దిద మవ
 రుంధా తస్యై స్వాహా ప్రాణోనామ దేవతావరోధినీ సా మేఽముష్టా
 దిద మవరుంధా తస్యై స్వాహా చక్షు ర్నామ దేవతావరోధినీ సా మే
 ముష్టాదిద మవరుంధా తస్యై స్వాహా శ్రోత్రం నామ దేవతావరోధినీ
 సా మే ముష్టాదిద మవరుంధా తస్యై స్వాహా మనో నామ దేవతావ
 రోధినీ సా మే ముష్టాదిద మవరుంధా తస్యై స్వాహా ప్రజ్ఞా నామ
 దేవతావరోధినీ సా మే ముష్టాదిద మవరుంధా తస్యై స్వాహా త్యభ
 యశ్రోత్రం సంక్రావయిత్య మక్రావయిత్యమాక్ భవతియోవా చం పరివేష్టింపరివేష్టిమాక్
 భవతి తస్యైవా.

ధూమగంధం ప్రజఘా యాజ్యలేపే నాంగా న్యనువిమృశ్య వాచం
 యమోభిప్రవజ్యార్థం బ్రవీత దూతం వా ప్రహీణు యా ల్లభతే
 హేవ. 3. అథాత్తోదైవన్తరో యస్య ప్రియో బుభూషే యస్యైవా
 ఏషాం వై తేషా మే వైతస్తి స్వర్వణ్యగ్ని మహసమాధా యైత యైవా
 వృతైతా ఆజ్యాహుతీ ర్భువనోతి వాచం తే మయి జుహేహా మ్యసా
 స్వాహా ప్రాణం తే మయి జుహేహా మ్యసా స్వాహా చక్షుస్తే మయి
 జుహేహా మ్యసా స్వాహా శ్రోతం తే మయి జుహేహా మ్యసా
 స్వాహా మనస్తే మయి జుహేహా మ్యసా స్వాహా జుహేహా తే మయి
 జుహేహా మ్యసా స్వాహా త్యథ ధూమగంధం ప్రజఘా యాజ్యలేపే
 నాంగా న్యనువిమృశ్య వాచం యమోభిప్రవజ్య సంస్పర్శం జగమిషే.
 దపి వాతాద్వా సంభావమాణ స్తిషే త్ప్రియోహై భవతి స్తరంతి
 హైవ భవతి స్తరంతి హైవస్యాత్. ౪. అథాత స్సాయ మన్నం ప్రాత
 ర్ధన మంతర మగ్నిహోత్ర మితి ¹చాచక్షుతే యావద్వై పురుషో
 నానతేన తావత్ప్రాణితుం శక్నోతి స్థాణం తదా వాచి జుహేహా

అథాచక్షుతే

వావద్వై పురుషో ప్రాణితుం శక్నోతి వాచి జుహేహా

శీ జుహో త్యేతేనంతే మృతాహుతీర్జా గచ్ఛ ²స్వరూపంచసంతత

వ్యవచ్ఛిన్నం జుహేహా త్యథ యా అన్యా ఆహుతయోంతవత్య
 స్తాః కర్త మయ్యో భవంత్యేత దు వై పూర్వే విద్వాంసో ³గ్నిహో
 త్రం జుహ్వంచక్రుః. ౫. అథ కథం బ్రహ్మేతి హస్తాహ శుష్క అంగార
 మృ గిత్యహసీత సర్వాణి హ స్తై భూతాని శ్రైష్ట్యా యాభ్యర్చ్యంతే
 త ద్యజురి త్యహసీత సర్వాణి హ స్తై భూతాని శ్రైష్ట్యా
 యుజ్యంతే తత్సామే త్యహసీత సర్వాణి హ స్తై భూతాని శ్రైష్ట్యా
 సన్నమంతే తచ్చి త్యహసీత తద్యశ ఇ త్యహసీత తత్తేజఃత్యహ
 సీత తద్యధైత చాప్రాణాం శ్రీమత్తమం యశస్వితమం తేజస్విత
 మం భవతి తద్ధైవేనం విద్వాన్ సర్వేషాం భూతానాం శ్రీమత్తమో
 యశస్వితమ స్తేజస్వితమో భవతి త మేత మైష్టకం కర్తమయమాత్మాన
 మధ్వర్యస్సంస్కరోతి తస్మి న్యధర్కమయం ప్రభవతి తద్ధర్కమయ

1 త్యాచక్షుతే. 2 స్వపశ్యసంతత. 3 న్యజుర్ధయం ప్రవయతి యజుర్ధయం
 ఋజుయం హోతా ఋజుయం సామ.

మృజ్యయం పౌతాతాముజ్యయం సామమయ ముద్గాతా స ఏష సర్వ
 యై త్రయీ విద్యా సూ ఆత్మేషఉత ఏవాస్యా తైత దాత్తా భవతి
 య ఏవం వేద. ౬. ఆథాత స్సర్వజితః కౌషీతకే స్త్రీ ఋషాసనాని భ
 వతి యజ్ఞోపవీణం శృత్యావ ఆచమ్య త్రిరుదపాత్రం ప్రసిచ్ఛోద్యంత
 మాదిత్య ముపత్యే ద్యద్వర్గోఽసి పాప్తానం మే ఉద్వృక్షోధిత్యేతయైవా
 వృతామధ్యే సంతముద్వర్గోసి పాప్తా¹న మంతద్వ్యపా వాత్యేతైవా వృ
 తాస్తయంతం యద్వర్గోసి పాప్తానం మే సర్వం వాత్యేతి య దహో
 రాత్రాభ్యాం పాపం క రోతి సంతద్వృంతే. ౭. అథమాసిమా స్యమావా
 స్యాయాం పశ్చాచ్ఛంద్రమసం దృశ్యమాన ముపత్యేతైతయై వావృతా
 హరిత శృణాభ్యాం వా వృత్తస్యాద్యతే స్వసీమే హృదయ మధి
 చంద్రమసి శ్రితం తేనామృతత్వ మస్యేశానం మాహం పౌత్ర మఘం
 రుద మితి సహస్త్వా త్పూర్వాః ప్రజాః ప్రయంతీతి నజాతపుత్రస్యాథా
 జాతపుత్రస్యాహ యం సమేతాతు, ఆప్యాయస్సస మీతుతే సంతే
 పయాంసి సముయంతువారాజా య మాదిత్యామాత్వా అంశు
 మాప్యాయయంతి, తే తా స్తిస్త్ర ఋచో జపిత్యా నాస్తాకం ప్రాణేన
 ప్రజయా షశుభి రాప్యాయయిస్వ యోఽస్తాద్యేష్టి యంచ వయం
 ద్విష్ట స్తస్య ప్రాణేన ప్రజయా షశుభి రాప్యాయస్యేతి దైవే మావృత
 మావర్త ఆదిత్యస్యావృత మన్వావర్తయతి దక్షిణం బాహు మన్వా
 వర్తతే. ౮. అథ పౌర్ణమాస్యాం పురస్తా చ్ఛంద్రమ సంశ్యమాన ముప
 త్యేతైతయైవావృతా సోమో రాజాసి విచక్షణః పంచముఖోఽసి ప్ర
 జావతి ర్బృహ్మణ స్తవకం ముఖం తేన ముఖేన రాజ్ఞోఽత్రి తేన ముఖేన
 మా మన్నాదం కురు రాజా తవకం ముఖం తేన ముఖేన విశోత్సితే నైవ
 ముఖేన మామన్నాదం కురుశ్యేన స్త వకం ముఖం తేన ముఖేన పక్షిణో
 ఽత్రితేన ముఖేన మా మన్నాదం కుర్వగ్ని స్తవకం ముఖం తేన ముఖేనే
 మం లోక మత్రి తేన ముఖేన మా మన్నాదం కురు సర్వాణి భూతాని
 ముఖం తేన ముఖేన సర్వాణి భూతా న్యత్రితేనముఖేన మామన్నాదం

1 సం మ ఉద్వృక్షోధిత్యైతయైవా వృతా స్తయంతం సంవర్గోసి పాప్తానం
 మే సంవృక్షోతి యదహో.

త్యేవ పంచమం కురుమాస్తాశం ప్రాణేన ప్రజయా పశుభి రవక్షేమా
యోస్తాన్ ద్వేష్టియంచ వయం ద్విష్త్వ స్తస్య ప్రాణేన ప్రజయా పశుభి
రవక్షీయస్యేతి స్థితీర్దైవీమావృత మావర్త ఆదిత్యస్యావృత మన్వావర్తం
త ఇతి దక్షిణం బాహు మన్వావర్త తే. ౯. అథ సంవేశ్యక జాయాయై
హృదయ మభిమృశేత్, యత్తే నుసీమే ¹హృదయో హిత మంతః
ప్రజాపతౌ, మన్యే²హం మాం త ద్విద్వాంసం మాహం పాత్ర మఘం
గుద మితి నహస్తా త్పూర్వాః ప్రజాః ప్రైతి. ౧౦. అథ ఛాగ్రీమ్యాయక
పుత్రస్య మూర్ధానమభిమృశతి, అంగా గంగా త్సంభవసి హృదయా
దధిజాయసే, ఆత్మావై పుత్ర మావిధ స జీవ శరదశ్శతమ్, అసావితి
నామాస్య ³గృహ్ణాతిమాచ్ఛేత్తా మావ్యధిష్ఠా శ్శతం శరద ఆయుషో
జీవ పుత్ర, తే నామ్నా మూర్ధాన మభిజఘ్రామ్య సావితి త్రిభిర్మూర్ధాన
మభిజఘ్రేద్దవా త్వాహింకారేణాభిహింకరో మీతి త్రిరస్యర్మూరాన
మభిహింకుర్యాత్. ౧౧. అథాతో దైవః పరిమర ఏత ద్వై బ్రహ్మ దీప్యతే
యదగ్నిర్బలత్యై ఛైతన్రియతే య న్నజ్వలతి తస్మాదిత్య మేవ తేజో గ
చ్ఛతి వాయుం ప్రాణ ఏత ద్వై బ్రహ్మ దీప్యతే ⁴యథామర్శ్యో దృశ్యతే
~~దైతన్రియతే య న్నజ్వలతి తస్య చక్షుషేవ తేజో గచ్ఛతి వా~~
యంప్రాణ ఏత ద్వై బ్రహ్మ దీప్యతే యచ్ఛంద్రమాదృశ్యతే యద్విద్యుద్వి
ద్యోతతే ఛైతన్రియతే య న్నవిద్యోతతే తస్య విద్యుతమేవ వా
యు మేవ తేజోగచ్ఛతి వాయుం ప్రాణ స్తావా ఏతా సుర్వా దేవతా
వాయుమేవ ప్రవిశ్య వాయూ తృప్తా స మూర్ఘాతే తన్న దేవ పున రుదీర
త ఇత్యధిదైవత మథాధ్యాత్తమ్. ౧౨. ఏతద్వై బ్రహ్మదీప్యతే యద్వా
చావదత్యై ఛైతన్రియతే య న్నవలతి తస్య చక్షుషేవ తేజో గచ్ఛతి
ప్రాణం ప్రాణ ఏత ద్వై బ్రహ్మ దీప్యతే యచ్ఛక్తుసా పశ్యత్యై ఛైతన్రి
యతే యన్న పశ్యతి తస్య శ్రోత్ర మేవ తేజో గచ్ఛతి ప్రాణం

1 హృదయే. 2 ఆత్మాభవ, పరిశుభవ, పి రణ్య వాస్తవతం భవ, తేజోవై పు
త్ర నామాసి స జీవ శరదశ్శతం, అసావితి నామాస్య గృహ్ణాతి, యేనప్రజాపతిః ప్రజాః
పర్యగృహ్ణీతాంప్రైతేన తావపరిగృహ్ణా మ్యసావిత్యథాస్య దక్షిణేశ్చేదజవతి, అస్తే ప్రయన్తి
మఘక బుజీషిన్ని తీంద్ర శ్రేష్ఠాని దగ్ధవిదాని ధహీతి. 3 యథాదిత్యో.

ప్రాణ ఏతద్వై బ్రహ్మ దీప్యతే యన్ననసా ధ్యాయ తృతైత స్త్రియతే
 యన్నధ్యాయతి తస్య ప్రాణమేవ తేజో గచ్ఛతి ప్రాణం ప్రాణ స్తావా
 ఏతా సుర్వా దేవతాః ప్రాణమేవ ప్రవిశ్య ప్రాణేస్సప్తాన మూర్ఖులే
 తస్మాద్దేవపునరుషీరతే తద్యది హవా ఏవం విద్వాంస ఉభా పర్వతా
 వభిప్రవ ర్తయంతాం ¹తస్త్వర్షమాణో డక్షిణ శోఽత్తరశ్చ సహైవైనం
 స్త్రోణ్వీయాతా మథ యఏనం ద్విషంతి యుంశ్చ స్యయ ద్వేష్టి త
 ఏవం సర్వే పరితోమియంతే. ౧౩. అథా ²నిశ్రేయసా దానం సర్వా
 హవై దేవతాఽహం శ్రేయసే వివదమానా అస్తా చ్చరీరా దుచ్చ
 క్రము స్తద్దారుభూతం శిష్య అథ హైనం వా క్ప్రవివేశ తద్వాచా ³
 వద చ్చిష్య ఏవాథ హైనం చక్షుః ప్రవివేశ తద్వాచా వద చ్చక్షుషా
 పశ్య చ్చిష్య ఏవాథ హైనం శ్రోత్రం ప్రవివేశ తద్వాచా వద చ్చక్షుషా
 పశ్య చ్చోత్రేణ శృణ్వ శిష్య ఏవాథ హైనం మనః ప్రవివేశ తద్వా
 చా వద చ్చక్షుషా పశ్యచోత్రేణ శృణ్వ ననా ధ్యాయ చ్చిష్య
 ఏవాథ హైన తాప్రిణః ప్రవివేశ తత్తతి ఏవ సముత్తస్థా తద్దేవాః
 ప్రాణే నిశ్రేయసం ²విచింత్య ప్రాణమేవ ప్రజ్ఞాత్వాన మభినంస్తూయ
 సహైవై స్సర్వై రస్తా ల్లోకా దుచ్చక్రము స్తేవాయు ప్రతిష్ఠాకాశా
 త్వాన స్వర్ణయుస్తథో ఏవైవం విద్వాక్ సర్వేషాం భూతానాం ప్రాణ
 మేవ ప్రజ్ఞాత్వాన మభినంస్తూయ సహైవై స్సర్వై రస్తా చ్చరీరా
 దుత్కామతి స వాయు ప్రతిష్ఠాకాశాత్వా న స్వరేతి తద్భవతి
 యత్రైత ద్దేవాః స్తతాప్రిష్య తదమృతో భవతి యదమృతా దేవాః.
 ౧౪. అథాతః పితా పుత్రీయం సంప్రదాన మితి చాచక్షతే పితా
 పుత్రం ప్రేష్య హ్వయతి సవై స్తృణై రాగారం సంస్తీర్యాగ్ని ముపస
 మాధా యోదకుంభం సపాత్ర ముపనిధాయా నూజేన వాససా సంప్ర
 చ్ఛన్నశ్శ్యేత ఏత్య పుత్ర ఉపరిష్ఠా దభినిపద్యత ఇంద్రియై రసేయం
 ద్రీయాణి సంస్పృశ్యాపివాఽస్యాభిముఖితి ఏవాసీ తాథాస్తే సం
 ప్రీయచ్ఛ తి వాచం మే త్వయి దధానీతి పితా వాచంతే మయి దధ
 ఇతి ³పుత్రశ్చక్షు ర్నే త్వయి దధానీతి పితా చక్షు స్తే మయి దధ

1 తఃస్తూర్. 2 విజిత్య. 3 ప్రాణం మేత్వయి దధానీతి పితాప్రాణం తేమయిదధఇతి పుత్ర.

ఇతి పుత్రశ్రోత్రం మే త్వయి దధానీతి పితా శ్రోత్రం తే మయి దధ
 ఇతి పుత్రోమనో మే త్వయి దధానీతి పితా మనస్తే మయి దధ ఇతి పుత్ర
 అన్నరసాస్తే త్వయి దధానీతి పితా అన్నరసాం స్తే మయి దధ ఇతి పుత్రః
 కర్తాణిమే త్వయి దధానీతి పితా కర్తాణి తే మయి దధ ఇతి పుత్ర
 సుఖదుఃఖే మే త్వయి దధానీతి పితా సుఖదుఃఖే తే మయి దధ ఇతి
 పుత్ర ఆనందం రతిం ప్రజాతిం మే త్వయి దధానీతి పితా ఆనందం
 రతిం ప్రజాతిం తే మయి దధ ఇతి పుత్ర ఇత్యాం మే త్వయి దధానీతి
 పితా ఇత్యా స్తే మయి దధ ఇతి పుత్రో ధియో విజ్ఞాతవ్యం కామా
 స్తే త్వయి దధానీతి పితా ధియో విజ్ఞాతవ్యం కామాం స్తే మయి దధ
 ఇతి పుత్రోఽభదక్షిణా ప్రాక్ ప్రాజ్ పరిక్రామతి తం పితా సమంత్రయతి
 యశో బ్రహ్మవర్చస మన్నాద్యం కీర్తి స్త్వా జుషతా మిత్యభేతర సప్త
 మంస మన్యవేక్షతే పాణినాంతర్గాయ¹ వసనం తనువా ప్రచ్ఛాద్య
 స్వర్గా² లోకా న్నామా న వాఘ్నుహీతి³ స యహ్యేక త సస్య
 త్పుత్ర సైవ్యశ్యే పితా వనేత పరివా పృజేయుర్యద్యవై ప్రయుజ్యా
 దేవై నం సమాపయతి తథా సమాపయితవ్యో భవతి. ౧౫.

తృతీయోఽధ్యాయః.

ప్రతర్దనోహ నై వైవోదాసి రింద్రస్య ప్రియం ధా మో పజ
 గౌమ యుద్ధేన పౌరుషేణ చ తం హేంద్ర ఉవాచ ప్రతర్దన వరం తే
 దదానీతి సహోవాచ ప్రతర్దన స్త్వమేవ పృణీష్వ యంత్యం మను
 ష్యాయ హితతమం మన్యస ఇతి తం హేంద్ర మువాచ నవై వరం
 పరస్తై పృణీతే త్వమేవ పృణీష్వేత ధి పరో వైతర్హి కిల మ ఇతి
 హోవాచ ప్రతర్దనోఽభోఖి ల్వింద్ర స్సత్యా దేవ నేయాయ సుత్యం
 హింద్ర స్స హోవాచ మా మేవ విజానీహ్యేతదే వాహం మను
 ష్యాయ హితతమం మన్యే య స్త్వాం విజానీయాం త్రిశీర్షాణం త్వప్ర
 మహాన మవాఙ్ముఖాన్యతీం తస్మిలావృకేభ్యః స్తాయచ్చం బహ్మీ
 స్సంధా అతిక్రమ్య దివి ప్రహోదీన త్పణ మహ మంతరిక్షే పాలో
 మాన్ పృథివ్యాం కాలకాశ్యాం స్తస్య మే తత్ర న లోమచనా మీయ
 తే సయో మాం విజానీయా న్నాస్య కేనచ కర్తౄణా లోకో మీయతే

1 వసనం తేనా. 2 స్వయం హ్యేక త.

గ మాతృవధే న పితృవధే న న స్తేయేన న భూణహత్యయా నాస్య
పాపంచ నచకృహో ముఖాన్నీలా వేత్తీతి. ౧. న హేవాచ ప్రాణోఽస్మి
ప్రజ్ఞాత్వా తం మా మాయు రమృత మి త్యుపాస్వాయుః ¹ప్రాణః
ప్రాణో వా ఆయుః ప్రాణఃవా అమృతం యావ ధ్యస్మిం ఛరీరే ప్రాణో
వసతి తావదాయుః పాణేన హ్యేవాముష్మిక్ లోకేఽమృతత్వ
మాప్నోతి. ప్రజ్ఞయా సత్యసంకల్ప స్స యో మ ఆయు రమృత
మిత్యుపాస్తే సర్వ మాయు రస్మిక్ లోకే ఆప్నో త్యమృతత్వ మక్షితిం
స్వర్గే లోకే తద్ధైక ఆహు రేకభూయం వై ప్రాణా గచ్ఛంతీతి నహి

కశ్చన శక్ను యా త్సకృద్వాచా నామ ప్రజ్ఞాపయితుం చక్షుషారూపం
శ్రోత్రేణ శబ్ద మనసా ధ్యాత మిత్యేక ²భూయంవై ప్రాణాభూత్వా ఏకై
కం సర్వా జ్యేవైతాని ప్రజ్ఞాపయంతి వాచం వదంతి సర్వే ప్రాణా అ
నువదంతి చక్షుః పశ్య త్సర్వే ప్రాణా అనుపశ్యంతి శ్రోత్రం శృణ్వ త్స
ర్వే ప్రాణా అనుశృణ్వంతి మనో ధ్యాయ త్సర్వే ప్రాణా అనుధ్యాయంతి
ప్రాణః ప్రాణం తం సర్వే ప్రాణా అనుప్రాణంతీ త్యేవముహై వైతదితి
హేంద్ర ఉవాచాస్తీత్యేవ ప్రాణానాన్ని శ్రేయోసాదానమితి. ౨. జీవ
తివాగపేతో మూకా నివపశ్యామో జీవతి చక్షురపేతోఽంధా నివప
శ్యామో జీవతి శ్రోత్రాపేతో బధిరా నివపశ్యామో జీవతి బాహుచ్ఛి
న్నో జీవత్యూరుచ్ఛిన్న ఇత్యేవం హి పశ్యామ ఇతి ప్రాణ ఏవ ప్ర
జ్ఞాఽఽత్తే దం శరీరం పరిగృహ్యత్యాపయతి. అథ ఖలు తస్మా దేత
మేవోక్త ముపాసీత యో వైప్రాణ స్స ప్రజ్ఞా యావా ప్రజ్ఞా స ప్రాణ
స్సహ హ్యేతావస్మిం ఛరీరే వసత స్స హేవాత్మామత స్తస్యైవైవ దృష్టి
రేతద్విజ్ఞానం యత్రోత త్పురుష స్సుప్తస్వప్న స్సకంచన పశ్య త్యథా
ఽస్మిక్ ప్రాణ ఏవైక ధా భవతి తథైవం వా క్సర్వై రామభి స్సహాప్యేతిచ
మనస్సర్వై రూపై స్సహాప్యేతి శ్రోత్రం సర్వై శ్శబ్దై స్సహాప్యేతి మన

స్సర్వై ధ్యాయై స్సహాప్యేతి స యదా ప్రతిబుధ్యతే యథాగ్నే జ్వలతో
విస్ఫులింగా విప్రతిష్ఠేర స్తేవ మేవైతస్మాదాత్తనః ప్రాణా యథాఽఽయ
తసం విప్రతిష్ఠంతే ప్రాణేభ్యో దేవా దేవేభ్యో లోకా స్తస్యైవైవ సిద్ధి

రేతద్విజ్ఞానం య త్రైతీకృషు ఆర్తో మరివ్య ¹న్నాబల్యం న్యేత్య
 మోహం నేతి తదాహు రుదక్రమీ చ్చిత్తం న శ్మణోతి న పశ్యతి
 వాచా వదత్యథాస్త్రి ప్రాణవైకథా భవతి తథైవం వా క్షరైర్వా
 మభి సుహృష్యేతి చక్షు సురైర్వా రూపై సుహృష్యేతి శ్రోత్రం సురైర్వ
 జైస్సహృష్యేతి మన సురైర్ధ్యై సుహృష్యేతి సయదా ప్రతిబుద్ధ్యతే
 యథాగ్నే ధ్వస్ఫులింగా విప్రతీక్షేర న్నేవ మేవైతన్నాదాత్తనః ప్రా
 ణా యథాయతనం విప్రతిష్ఠంతేప్రాణేభ్యో దేవాదేవేభ్యో లోకాః. 3.
 సయదాస్తా చ్చరీరా దుత్కామినితివాగస్తా త్వర్వాణి నామాన్యభి
 విసృజతే వాచా సర్వాణినామాన్యాప్నోతి ప్రాణోఽస్తాత్వర్వాణ
 గంధా నభివిసృజతే ప్రాణేన సర్వాణ్ గంధా నాప్నోతి చక్షు రస్తాత్వ
 ర్వాణి రూపాణ్యభివిసృజతే చక్షుషా సర్వాణి రూపాణ్యాప్నోతి శ్రోత్ర
 యస్తా త్వర్వాణం ఛబ్దా నభివిసృజతే శ్రోత్రేణ సర్వాణం ఛబ్దానాప్నోతి
 మనోఽస్తా త్వర్వాణి ధ్యాతా న్యభివిసృజతే మనసా సర్వాణి ధ్యాతా
 న్యాప్నోతి నైషా ప్రాణే సర్వాప్తి ర్యోవై ప్రాణస్స ప్రజ్ఞా
 యావా ప్రజ్ఞా సప్రాణ సుహృష్యేతా వస్తింశ్చరీరే వసత స్సహృ
 ణ్మితో ధో ఖలు యథా ప్రజ్ఞాయాం సర్వాణి భూతాన్యేకీ
 వంతి తద్వ్యాఖ్యాన్యమః. ౪. వా గేవాస్యా ఏక మంగ ముదూ
 ం తస్యై నామ పరస్తా త్ప్రతివిహితా భూతమాత్రా ప్రాణ
 వాస్యా ఏక మంగ ముదూఢం తస్య గంధః పరస్తా త్ప్రతివిహితా
 తమాత్రా చక్షుశే వాస్యా ఏక మంగ ముదూఢం తస్య రూపం
 రస్తా త్ప్రతివిహితా భూతమాత్రా శ్రోత్ర మేవాస్యా ఏక మంగ ముదూఢం
 శ్రవణః పరస్తాత్ ప్రతివిహితా భూతమాత్రా, జ్యేష్ఠావాస్యాఏక మ
 ముదూఢంతస్యాన్నరసః పరస్తాత్ ప్రతివిహితా భూతమాత్రా
 స్తా వేవాస్యా ఏక మంగ ముదూఢం తయోః కర్తృ పరస్తా
 త్ప్రతివిహితా భూతమాత్రా శరీరమేవాస్యా ఏక మంగ ముదూఢం
 సుఖదుఃఖే పరస్తా త్ప్రతివిహితా భూతమాత్రా ఉపస్థ
 నాస్యా ఏక మంగ ముదూఢం తస్యానందో రతిః ప్రజాతీః పరస్తా

¹ స్వాబల్యం.

త్ప్రితివిహితా భూతమాత్రా పాదావే వాస్యా ఏక మంగ ముదూఢం
తయో రిత్యాపరస్తా త్ప్రితివిహితా భూతమాత్రా ప్రజ్ఞేవాస్యా ఏక
మంగ ముదూఢం తస్యైధియో విజ్ఞాతవ్యం కామాః పరస్తా త్ప్రితివి
హితా భూతమాత్రా. ౫. ప్రజ్ఞయా వాచం సమారుహ్య వాచా
సర్వాణి నామాన్యాప్నోతి ప్రజ్ఞయా ప్రాణం సమారుహ్య ప్రాణేన
సర్వా స్థం నాప్నోతి ప్రజ్ఞయా చక్షుః సమారుహ్య చక్షుషా సర్వాణి
రూపాణ్యాప్నోతి ప్రజ్ఞయా శ్రోత్రం సమారుహ్య శ్రోత్రేణ సర్వా
ఛందా నాప్నోతి ప్రజ్ఞయా జిహ్వం సమారుహ్య జిహ్వయా హి సర్వా
నన్నరసా నాప్నోతి ప్రజ్ఞయా హస్తా సమారుహ్య హస్తాభ్యాం సర్వాణి
కర్మాణ్యాప్నోతి ప్రజ్ఞయా శరీరం సమారుహ్య శరీరేణ సుఖదుఃఖే
ఆప్నోతి ప్రజ్ఞయోపస్థం సమారుహ్యోపస్థేనానందం రతిం ప్రజా
మాప్నోతి ప్రజ్ఞయా పాదౌ సమారుహ్య పాదాభ్యాం సర్వా ఇత్యా
ఆప్నోతి ప్రజ్ఞయైవ ధియం సమారుహ్య ప్రజ్ఞయైవ ధియో విజ్ఞాతవ్యం
కామా నాప్నోతి. ౬. నహి ప్రజ్ఞా పేతా వాజ్ఞామ కించన ¹ప్రజ్ఞా
పయే దన్యత్ర మే మనోఽభూ దిత్యాహ నాహ ²మేత న్నామప్రజ్ఞా
సిష మితి నహి ప్రజ్ఞాపేతః ప్రాణో గంధం కంచన ప్రజ్ఞాపయే
దన్యత్ర మే మనోఽభూ దిత్యాహ నామేతం గంధం ప్రజ్ఞాసిష మితి నహి
ప్రజ్ఞాపేతం చక్షూరూపం కించన ప్రజ్ఞాపయే దన్యత్ర మే మనోఽభూ
ది త్యాహ నాహ మేతద్రూపం ప్రజ్ఞాసిష మితి నహి ప్రజ్ఞాపేతం
శ్రోత్రం శబ్దం కంచన ప్రజ్ఞాపయే దన్యత్ర మే మనోఽభూ దిత్యాహ నాహ
మేతం శబ్దం ప్రజ్ఞాసిష మితి నహి ప్రజ్ఞాపేతా జిహ్వస్పృశం కంచన
ప్రజ్ఞాపయే దన్యత్ర మే మనోఽభూ దిత్యాహ నాహ మేత మన్న
రసం ప్రజ్ఞాసిషమితి నహి ప్రజ్ఞాపేతో హస్తా కర్త కించన ప్రజ్ఞాపయేతా
మన్యత్ర మే మనోఽభూ దిత్యాహ నాహ మేత త్కర్త ప్రజ్ఞాసిషమితి
నహి ప్రజ్ఞాపేతం శరీరం సుఖదుఃఖే కించన ప్రజ్ఞాపయే దన్యత్ర మే
మనోఽభూ దిత్యాహ నాహ మేతత్సుఖదుఃఖే ప్రజ్ఞాసిష మితి నహి
ప్రజ్ఞాప్రపేత ఉపస్థ ఆనందం రతిం ప్రజాతిం కంచన ప్రజ్ఞాపయే దన్యత్ర

మే మనో ౭భూదిత్యాహ నాహ మేత మానందం రతిం ప్రజాతిం ప్రజా
 సిష మితి సహి ప్రజ్ఞాపేతా పాదా విత్యాం కాంచన ప్రజ్ఞాపయేతా
 మన్యత్ర మే మనో ౭భూది త్యాహ నాహ మేత మిత్యాం ప్రజ్ఞాసిష
 మితి సహి ప్రజ్ఞాపేతా ధీకాచన సిద్ధ్యే న్నప్రజ్ఞాతప్యం ప్రజ్ఞాయేత. ౭.
 స వాచం విజిజ్ఞాసీత వక్తారం విద్యా న్న గంధం విజిజ్ఞాసీత ఘ్రాతారం
 విద్యా న్న రూపం విజిజ్ఞాసీత రూపవిదం విద్యా న్న శబ్దం విజిజ్ఞాసీత
 శ్రోతారం విద్యా న్నాన్నరసం విజిజ్ఞాసీతాన్నరసవిజ్ఞాతారం విద్యా
 న్నాన్నరసం విజిజ్ఞాసీతాన్నరసవిజ్ఞాతారం విద్యా న్న కర్మ విజిజ్ఞాసీత
 కర్తారం విద్యా న్న సుఖదుఃఖే విజిజ్ఞాసీత సుఖదుఃఖయో ర్విజ్ఞాతారం
 విద్యా న్నానందం రతిం ప్రజాతిం విజిజ్ఞాసీతానందస్యరతేః ప్రజాతేః
 ప్రవిజ్ఞాతారం విద్యా న్నేత్యాం విజిజ్ఞాసీతైతారం విద్యా న్నమనో విజిజ్ఞా
 సీతమస్తారం విద్యా త్తావా ఏతా ద్వైవభూతమాత్రా అధిప్రజ్ఞందశ
 ప్రజ్ఞామాత్రాధిభూతం యద్ధిభూతమాత్రా నన్య ర్నప్రజ్ఞా మాత్రాన్య
 ర్యద్వాప్రజ్ఞామాత్రా నన్య ర్నభూతమాత్రాన్యః. ౮. స హ్యన్యతరతో
 రూపంకించ ససిద్ధ్యే న్నో ఏత న్నానాత ద్యథా రథస్యా రేషు నేమి రర్పితా
 నాభా వరా అర్పితా ఏవ మేవైతా భూతమాత్రాః ప్రజ్ఞామాత్రా స్పర్ష
 తాః ప్రజ్ఞామాత్రాః ప్రాణే అర్పితా స్సవా ఏష ప్రాణ ఏవ ప్రజ్ఞా
 ౭౭త్తానందో ౭జరో ౭౭మృతో స సాధునా కర్మణా భూయా న్నో ఏవా
 సాధునా కర్మణా కసీయా నేష హ్యేవైనం సాధు కర్మ కారయతి య
 మన్వాను నేష త్యేష ఏవైన మసాధు కర్మ కారయతి తం యమేభ్యో
 లో కేభ్యోనునుత్సత ఏష లోకపాల ఏష లోకాధిపతి రేష లోకేశ్వర
 స్సమ ఆత్మేతివిద్యా త్సమ ఆత్మేతి విద్యాత్. ౯.

చతుర్థో ౭ధ్యాయః.

గార్గ్యోహవై బాలాకిరనూచాన స్సౌస్సప్త ఆస సో ౭య ముఖేన
 రేషు¹ సత్సు మత్యేషు కురుపంచాలేషు కాశీవిదేహేష్వితి సదహా జా
 తశత్రు కాశ్య మేత్యోవాచ బ్రహ్మ తే బ్రవాణీతి తం హేమావాచా
 జాత శ్శత్రు స్సహస్రం దద్ధ స్తవతస్యాం వాచి జనకో జనక ఇతి వాఉజ
 నాధావంతీతి. ౧. స హేమావాచ బాలాకిర్య ఏవైష ఆదిత్యే పురుష

1 సంవసన్త త్యేషు.

స్తమేవాహ ముపాసఞ్ఘతి తం హేవాచాచాతశత్రు ర్దామైతస్త్రిక్ సమ
వాదయిస్తా బ్రహ్మపాండరవాసాధిస్తా స్సర్వేషాం భూతానాం మూ
ర్ధ్ధతివా అహ మేత ముపాసఞ్ఘతి సయోహౌత మేవ ముపాస్తేఽధిస్తా స్స
ర్వేషాం భూతానాం మూర్ధాభవతి. ౨. స ఏవైష బాలాకిర్య ఏవైష
చంద్రమసి పురుష ఏత మేవాహం బ్రహ్మహాసఞ్ఘతి తం హేవాచా
చాతశత్రు ర్దామైతస్త్రిక్ సమవాదయిస్తా స్సమో రాజ న్నన్మన్యాత్తే
తి నా అహ మేత ముపాసఞ్ఘతి సయోహౌత మేవ ముపాస్తేఽన్నన్మాత్తా
భవతి. ౩. స హేవాచా బాలాకిర్య ఏవైష విద్యుతి పురుష ఏత మేవా
హం బ్రహ్మహాసఞ్ఘతి తం హేవాచా చాతశత్రు ర్దామైతస్త్రిక్ సమ
వాదయిస్తా స్తేజస్యాత్తేతివా అహ మేత ముపాసఞ్ఘతి సయోహౌత మేవ
ముపాస్తే తేజస్యాత్తాభవతి. ౪. స హేవాచా బాలాకిర్య ఏవైష స్తన
యితే పురుష ఏత మేవాహం బ్రహ్మహాసఞ్ఘతి తం హేవాచాచా
తశత్రు ర్దామైతస్త్రిక్ సమవాదయిస్తా శ్శబ్దస్యాత్తేతి వా అహ మేత ము
పాసఞ్ఘతి సయోహౌత మేవ ముపాస్తే శబ్ద స్యాత్తాభవతి. ౫. స హోవా
చ బాలాకిర్య ఏవైష ఆకాశే పురుష స్తమేవాహ ముపాసఞ్ఘతి తం హేవా
చాచాత శత్రు ర్దామైతస్త్రిక్ సంవదిష్ఠాః పూర్ణ మప్రనర్తి బ్రహ్మేతివా
అహ మేత ముపాసఞ్ఘతి సయోహౌత మేవ ముపాస్తే పూర్వతే ప్రజ
యా పశుభిర్నోవవ స్వయా నాస్య ప్రజాపురాకాలాత్ప్రవర్తతే. ౬. స
హేవాచా బాలాకిర్య ఏవైష వాయూ పురుష స్తమేవాహ ముపా
సఞ్ఘతి తం హోవా చాత శత్రు ర్దామైతస్త్రిక్ సమవాదయిస్తా ఇంద్రో
వైకుంఠో పరాజితా సేనేతి వా అహ మేత ముపాసఞ్ఘతి సయోహౌ
తమేవ ముపాస్తే జిష్ణుర్నవై పరాజిష్ణు రన్యత స్తజ్జ్యాయాశ్శవతి. ౭. స
హేవాచా బాలాకిర్య ఏవైష షోఽగ్ని పురుష స్తమేవాహ ముపాసఞ్ఘతి
తం హేవాచా చాతశత్రు ర్దామైతస్త్రిక్ సమవాదయిస్తా విషాసహిరి
వా అహ మేత ముపాసఞ్ఘతి సయోహౌత మేవ ముపాస్తే విషాసహి
ర్వావష భవతి. ౮. స హేవాచా బాలాకిర్య ఏవైషోఽఘ్న పురుష
స్తమేవాహ ముపాసఞ్ఘతి తం హేవాచా చాత శత్రు ర్దామైతస్త్రిక్
సమవాదయిస్తా నామ్న స్యాత్తేతివా అహ మేత ముపాసఞ్ఘతి సయో
హౌత మేవ ముపాస్తే నామ్న స్యాత్తా భవతి త్యధిదైవత మథా

ధ్యాత్వమ్. ౯. స హోవాచ బాలాకిర్య ఏవైష ఆదర్శే పురుష
స్తమేవాహ ముపాస ఇతి తం హేవాచా చాజాత శత్రుర్నామైతస్మిన్
సమవాదయిస్తాః ప్రతిరూప ఇతి వా అహ మేత ముపాసఇతి సయో
హైత మేవ ముపాస్తే ప్రతిరూపో హైవాస్య ప్రజాయా మాజాయతే
నాప్రతిరూపః. ౧౦. స హేవాచాచ బాలాకిర్య ఏవైష ప్రాతిశ్రుత్కా
యాం పురుష స్తమేవాహ ముపాస ఇతి తం హేవాచా చాజాతశత్రు
ర్నామైతస్మిన్ సమవాదయిస్తా ద్వితీయోఽనపగఇతివా అహ మేత ము
పాస ఇతి సయోహైత మేవ ముపాస్తే విందతే ద్వితీయం ద్వితీయవా
స్థవతి. ౧౧. స హేవాచాచ బాలాకిర్య ఏవైష శబ్దః పురుష మన్వేతి త
మేవాహ ముపాస ఇతి తం హేవాచాచాజాతశత్రుర్నామైతస్మిన్ సమవా
దయిస్తా ¹ఆయురితివా అహ మేత ముపాసఇతి సయోహైతమేవ
ముపాస్తే నో ఏవ స్వయం నాస్య ప్రజా పురా కాలా త్సంహేహ
మేతి. ౧౨. స హేవాచాచ బాలాకిర్య ఏవైష చాచూయాం పురుష
స్తమేవాహ ముపాసఇతి తం హోవాచాజాతశత్రు ర్నామైతస్మిన్ సమవాద
యిస్తా మృత్యురితి వా అహ మేత ముపాసఇతి సయోహైత మేవ ము
పాస్తే నో ఏవ స్వయం నాస్య ప్రజా పురా కాలా త్ప్రమీయతే. ౧౩.
స హోవాచ బాలాకిర్య ఏవైష శారీరః పురుష స్తమేవాహ ముపాస
ఇతి తం హేవాచాచాజాతశత్రుర్నామైతస్మిన్ సమవాదయిస్తాః ప్రజాపతి
రితి వా అహ మేత ముపాస ఇతి సయోహైత మేవ ముపాస్తే ప్రజా
యతే ప్రజరూపశుభిః. ౧౪. స హోవాచ బాలాకిర్య ఏవైష ప్రాజ్ఞ ఆత్మా
యేనైతత్సప్తస్వప్న మూచరతేత మేవాహ ముపాస ఇతి తం హేవా
చాచాజాతశత్రు ర్నామైతస్మిన్ సమవాదయిస్తా యమోరాజేతి వా
అహమేత ముపాస ఇతి సయోహైత మేవ ముపాస్తే సర్వం హస్తా ఇదం
త్రైవేద్యాయ ²యమ్యతే. ౧౫. స హేవాచాచ బాలాకిర్య ఏవైష
దక్షిణేక్షత్ పురుష స్తమేవాహ ముపాస ఇతి తం హేవాచాచాజా
తశత్రు ర్నామైతస్మిన్ సమవాదయిస్తా నామ్న ఆత్మాగ్నే రాత్మా
జ్యోతిష ఆత్మేతి వా అహ మేత ముపాస ఇతి సయో హైత మేవ

ముపాస్త ఏతేషాం సర్వేషా మాత్తా భవతి. ౧౬. స హేహవాచ
బాలాకి ర్యవవైష సవ్యేఽక్షృపురుష స్తమేవాహ ముపాస ఇతి
తం హేహవా చాజాతశత్రు ర్థా మైతస్మిన్ సమవాదయిషా స్సత్య
స్యాత్తా విద్యుత ఆత్తా తేజస ఆత్మేతివా అహ మేత ముపాస ఇతి స
యో హేత మేన ముపాస్త ఏతేషాం సర్వేషా మాత్తా భవతీతి. ౧౭.
తత ఉహ బాలాకి స్తుష్టి మాస తం హేహవా చాజాతశత్రు రేతావ
న్ను ¹ బాలాకా ఇతి ఏతావ ద్దీతి హోవాచ బాలాకి స్తం హేహ
వాచా జాతశత్రు ర్భూషావై కిలమాసం వదిష్టా బ్రహ్మతే బ్రవాణీతి
స హేహవాచ యోవై బాలాక ఏతేషాం పురుషాణాం కర్తా యస్యవై
తత్కర్త సంఘైర్వే దితవ్య ఇతి తత ఉహ బాలాకి సమిత్వాణిః
ప్రతిచక్రామోపాయానీతి తంహోవా చాజాతశత్రుః ప్రతిలోమ
రూపమేవ స్యా ద్యక్షత్రియో బ్రాహ్మణ మునయే దేహి వ్యేవత్వాజ్ఞ
పయిష్యామీతి తం హ స్రాణా వభిమధ్య ప్రవరాజ తో హ సుప్తం
పురుష మీయతు స్తంహజాతశత్రు రామంత్రయాంచక్రే బృహత్
వాఙ్మరవాసా స్సోమరాజ న్నితి స తూష్టిమేవ శిశ్యేత త ఉహౌసం
యప్త్యావి చిత్తేన తత ఉవసముత్తస్థా తం హేహవా చాజాతశత్రుః
క్వైష ఏతద్బాలాకే పురుషో శయిష యత్రైత దభూ ద్యత ఏత దగా
దితి తదుహ బాలాకిర్నవిజ్ఞా. ౧౮. తం హేహవా చాజాతశత్రు
ర్యమేవైషఏతద్బాలాకే పురుషో శయిష యత్రైత దభూ ద్యత ఏత
దగా ద్ధితా నామ హృదయస్య నాడ్యో హృదయా త్సురీత త మభిప్ర
తన్వంతి యథా సహగ్రథా కేశో విపతిత స్తావ దణ్వ్యోః పింగళ
స్యాణిమ్నా తిప్తంతే శుక్లస్య కృష్ణస్య పీతస్య లోహిత స్యేతిశాసు
తదా భవతి యదా సుప్త స్వప్నం నకంచ న పశ్య త్యధాస్మిన్
ప్రాణవైకథాభవతి తథైవం వాక్సర్వై ర్నామభి స్సహప్యేతి చక్షు
స్సర్వై రూపై స్సహప్యేతి శ్రోత్రం సర్వై శ్శబ్దే స్సహప్యేతి మన
స్సర్వై ధ్యాతై స్సహప్యేతి స యదా ప్రతి బుధ్యతే యథాగ్నేర్వి
స్ఫులింగా విప్రతిష్ఠేర న్నేవమేవైతస్మా దాత్మనః స్రాణా యథాయత
నం విప్రతిష్ఠంతే స్రాణేభ్యో దేవా దేవేభ్యో లోకా స్తద్యథా త్సురః

క్షురధావేహ్యేతస్యాస్య విశ్వంభరో వా విశ్వంభరః కులాయ ఏవమే
వైష స్రాజ్ఞ ఆత్మేదం శరీర మను ప్రవిష్ట ఆహోమభ్య ఆనభేభ్యః. ౧౮ .
త మేత మాత్మాన మేతమాత్మనోఽన్వపశ్యంతి యథాశ్రేష్ఠీనం స్వాస్త
ద్యథా శ్రేష్ఠేస్తైర్భుజ్జ్ఞైః యథావా శ్రేష్ఠీనం స్వా భుంజంత ఏవం
శ్రేష్ఠీనం స్వాస్త ఏవా నర్థయాః ఇంద్ర ఏత మాత్మానం నవిజ్ఞా తావ
దేన మసురా అభిబభువు స్స యదా విజ్ఞావథ హ త్వా సురా
న్విజిత్య సర్వేషాం భూతానాం త్రైప్యం స్వారాజ్య మాధిపత్యం
పర్యేతి తథో ఏవైవం విద్వాన్ సర్వేషాం భూతానాం త్రైప్యం
స్వారాజ్య మాధిపత్యం పర్యేతి యఏవం వేదయ ఏవం వేద. ౨౦.

ఓం వాస్తే మనసీతి శాంతిః.

ఇతి కాషీతకి బ్రాహ్మణోపనిష త్సమాప్తా.

ఓం తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః. హరిః ఓమ్.

౨౬. అధర్వణీయ బృహజ్జాబాలోపనిషత్.

శ్లో. యక్షజ్ఞానాగ్నిస్సాస్వతిరిక్త భ్రమం భస్మకరోతితత్,

బృహజ్జాబాలనిగమ శిరోవేన్య మహం మహాః.

ఓం భద్రం కర్ణేభి రితి శాంతిః.

ప్రథమం బ్రాహ్మణమ్.

ఓం. ఆపోవా ఇద మాసు త్సలిలమేవ, సప్రజాపతి రేణః
పుష్కరపర్ణేసమభవత్, తస్యాంతర్మనసి కామ స్సమవర్తత, ఇన్ద్రం
సృజేయ మితి, తస్మా ద్యత్పురుషో మనసాఽభిగచ్ఛతి, తద్వాచా వేదతి,
తత్కర్తృణా కరోతి, త దేవాభ్యనూక్తా, కామ స్తదగ్రే సమవర్తతాధి,
మనసో రేతః ప్రథమం యదాసీత్, సతో బంధు మనతి నిరవిందకా, హృ
ది ప్రతీప్య కవయో మసీషేతి, ఉపై నం త దుపసమతి, య త్కామో
భవతి, య ఏవం వేద, సతపోఽతవ్యత, స తప స్తప్త్వా, స ఏతం భునుండుః

కాలాగ్ని రుద్ర మ గమ దాగత్య భో విభూతే ర్నాహుత్వం బ్రూహీతి తథేతి ప్రత్యనోచత్, భుసుండ పక్ష్యమాణం కిమితి, విభూతిరుద్రా యో ర్నాహుత్వం బభాణేతి, అదావేవ పైష్పలాదేన సహోక్త మితి తత్ఫల ఫ్రుతిః, తస్యార్థ్యకీంవదామేతి, బృహజ్ఞా బాలాభిధాం ముక్తిప్రతిం మమోపదేశం ఊరుషేతి, ఓం తథేతి, సన్యోజాతా త్వధీవ, తస్యా సన్యస్యన్ని సృత్తిః, తస్యః కపిలవణ్ణా నందా, తద్గోమయేన విభూతి జ్ఞాతా వామదేవా చుదకమ్, తస్మా త్వృతిస్తా, తస్యః కృష్ణవణ్ణభద్రా, తద్గో మయేన భసితం జాతమ్, అహోరా ద్వహ్నిః, తస్మా ద్విద్యా, తస్యా రక్తవణ్ణా సురభిః, తద్గోమయేన భస్మజాతమ్, తత్పురుషా ద్వాయుః, తస్మా చ్ఛాఘ్రిః తస్యః శ్వేతపర్ణాసుశీలా, తస్యగో మయే నక్షారం జాతమ్, ఈశా నా దాకాశమ్, తస్మా చ్ఛాత్యతీతా, తస్యాశ్చిత్రవర్ణా సుసునా, తద్గోమయేన రక్షా జాతా, విభూతి ర్భసితం భస్మ త్కారం రక్షేతి భస్మనో భవంతి పంచనామాని, పంచభి ర్నామభిర్భృశ మైశ్వ ర్యకారణం దృష్టిః, భస్మ సర్వాఘభక్షణాత్, భాసనా ద్భసితమ్, త్సారణా దాపదాంతారం భూతిప్రేతపిశాచబ్రహ్మరాక్షసాపస్తాభవభీతిభ్యో భింక్షణా ద్రక్షేతి.

ద్వితీయం బ్రాహ్మణమ్.

అథ భుసుండః కాలాగ్నిరుద్ర మగ్నీహోమాత్తకం భస్మన్నానవిధిం ప్రస్రచ్చ, అగ్ని ర్యథైకో భవసం ప్రవిష్టో రూపం రూపం ప్రతిరూపో బభావ, ఏకం భస్మ సర్వభూతాంతి రాజ్తా రూపం రూపం ప్రతిరూపో బభావ, అగ్నీహోమాత్తకం విశ్వ మిత్యగ్ని రాచక్షతే, రాద్గ్రీ సూరా యా ప్రజసీ తనూః, సోమ శ్చక్త్యమృతమయః, శక్తికరీ తనూః, అమృతం య త్వృతిస్తాసా తేజోవిద్యా కలా స్వయమ్, స్థూలసూ శ్శేషం భూతేషు సవప రసతేజసీ, ద్వివిధా తేజసో వృత్తి సూర్యాత్తా చానలాత్తికా, తథైవ రసశి క్త్యే సోమాత్తా చానలాత్తికా, వైద్యుదా దిమయం తేజో మఘరాదిమయో రసః, తేజోరసవిభేదైస్తు వృత్తమేత చ్చరాచరమ్, ఆగ్నే రమృతనిష్పత్తి రమృతే నాగ్నిరేధతే, అతపవ హవిః స్తుప్త మగ్నీహోమాత్తకం జగత్, ఊర్ధ్వశక్తిమయస్సోమ అధో శక్తిమయోఽనలః, తాభ్యాం సంపుటిత స్తస్మా చ్ఛ్వస్వ ద్విశ్వ మిదం జ

గతే. అగ్నే రూర్ధ్వంభవ త్యేషా యావ త్స్వమ్యం పరామృతమ్,
యావదగ్న్యత్తక్రిం సోమ్య మమృతం విసృజ త్యధః, అకవహహి కాలా
గ్ని రథస్తా చ్ఛక్తిరూర్ధ్వగా, యావ దాదహసశోచ్ఛర్ధ్వ మధస్తా త్వావ
సంభ వేత్, ఆధారశక్త్యావధృతః కాలాగ్ని రయ మూర్ధ్వగః, తథైవ
విముగ సస్మను శ్శిశ్శ క్షిపదాస్పదః, శివశోచ్ఛర్ధ్వమయశ్శక్తిరూర్ధ్వశక్తి
మయ శ్శివః, తదంతం శివశక్తిభ్యాం నావ్యాస్త మిహ కించన, అసకృ
నాచ్ఛినా దగ్ధం జగత్త ద్భచ్చ సాత్కృతమ్, అగ్నే ర్వీర్య మిదం
ప్రామా సద్వీర్యం భస్త యత్తతః, యశ్చేత్థం భస్త సద్భావం జ్ఞాత్వా
భిన్నాతి భస్తనా, అగ్ని రిత్యాదిభి ర్మత్తైర్దిగ్ధపావ సృజచ్యతే, అగ్నే
ర్వీర్యంచ తద్భస్త సోమేనాస్లావితం పునః, అయోగయుక్త్యా ప్రకృతే
రథికారాయ కల్పతే, యోగయుక్త్యాతు తద్భస్తస్థావ్య మానం సమం
తతః, శాక్తే నామృతప్లావనంసతామ్, శివశక్త్యమృతస్స ర్శేలభివహతో
మృతిః, యో వేద గహనం గుహ్యం పావనంచ తతోదితమ్, అగ్ని షో
మపుటం కృత్వా న స భూయోఽభిజాయతే, శివాగ్నినా తనుం దద్ధ్వా
శక్తిసోమామృతేన యః, స్థావయే ద్యోగమార్గేణ సోఽమృతత్వాయ
కల్పతే, సోమృతత్వాయకల్పత.

తృతీయం బ్రాహ్మణమ్.

అథ భుసుంశః కాలాగ్నిరుద్రం విభూతియోగ మనుబూహీతి
హోవాచ, వికటాంగా మున్నతాం మహాఖలాం మలినా మశివాది
చిహ్నన్వితాం పునర్ధేనుం శృశాంగాం వత్సిహీనా మశాంతా మదు
గ్ధదోహినీం నిరింద్రియాం జగత్పణాం కేశ చేలాస్థిభక్షిణీం సంధినీం
సవప్రసూతాం రోగార్తాంగాం విహాయ ప్రశస్త గోమయమాహ
రే ద్దోమయం ఖస్థంగాహ్వాం శుభేస్థానేవా పతిత మపరిత్యజ్యత
ఉర్ధ్వం మర్దయే ద్దవ్యేన గోమయగ్రహణం కపిలావా ధవళావా
అలాభే తదన్య గోస్సాన్యద్దోషవర్జితా కపిలా గో భస్మాక్తం లబ్ధ
గోభస్తనాచే దన్యగోమూరం యత్ర క్వాపి స్థితంచ యత్తన్నహి
ధార్యం సంస్కారసహితం ధార్యమ్, తత్రైతే శ్లోకా భవంతి, విద్యా
శక్తిస్సమస్తానాం శక్తి రి త్యభిధీయతే, గుణత్రయాశ్రయావిద్యా

సావిద్యాచ తదాశ్రయా, గుణత్రయ మిదంధేను ద్విజ్యాభూద్గోమ
 యు శుభమ్, మూత్రం చోపనిషత్ప్రీక్షం కుర్యా ధృష్ట తతఃపరమ్,
 వత్సస్తు స్త్రుతయ శ్వాస్య తత్సంభూతంతు గోమయమ్, ఆగావ ఇతి
 మంత్రేణ ధేనుం తత్రాభి మంత్రయేత్, గావో భగో గావ ఇతి ప్రాశ
 యే త్తర్పణం జలమ్, ఉపోష్య చ తుర్దశ్యాం శుక్లేకృష్ణేఽథవా న్రతీ,
 వరేమ్యః ప్రాశ రుక్థాయ శుచి ర్భూత్వా సమాహితః, కృతస్నానో
 ధావత్రుః పయోధ్యుంచ సృజేచ్ఛగామ్, ఉత్థాప్య గాం ప్రయత్నేన
 గాయత్ర్య మూత్ర మాహరేత్, సావణే రాజతే తామ్రే ధారయే
 స్త్రుణ్మయే ఘృతే, పాష్కరేథ పలాశేవా పాశ్రే గోశృంగ ఏవవా,
 ఆదధితహి గోమూత్రం గంధద్వా రేతి గోమయమ్, అభూమిపాతం గృ
 ణ్ణీయా త్పాత్రే పూర్వోదితే గృహీ, గోమయం శోధయే ద్విద్వాక్
 శ్రీ ర్భేభజతు మంత్రతః, అలక్షీ ర్త ఇతి మంత్రేణ గోమయం ధాన్యవ
 ద్భితం, సంత్యాసించామి మంత్రేణ గోమూత్రం గోమయే ష్ఠీపేత్, పంచా
 నాంత్యశిమంత్రేణ పిండానాంచ చతుర్దశ, కుర్యా త్సంశోధ్య కిరణై స్సా
 రకై రారేహత్తతః, సిదధ్యా దథ పూర్వోక్తపాత్రే గోమయ పిండకాః, స్వ
 గృహ్యోక్తవిధానేన ప్రతిసాప్యగ్ని మీజయేత్, పిండాంశ్చ నిషీపే
 త్తత్ర ఆద్యంతం ప్రణవేనతు, షడక్షరస్య సూక్తస్య వ్యావృత్తస్య తథా
 ష్టరేః, స్వాహంతే జహుయాత్తత్ర వర్ణ దేవాయ పిండకాః, ఆఘా
 రావాజ్యభాగాచ ప్రక్షిపేద్వ్యాహృతీ స్సుధీః, తతో నిధనవతయే త్ర
 యోవింశ జ్ఞ హోతిచ, హోతివ్యాపంచ బ్రహ్మణీ నమోహిరణ్య
 బాహవే, ఇతి సర్వాసూ తీర్థ త్వాచతు ర్ధ్యంజైశ్చ మంత్రకైః, ఋ
 తగ్ సత్యం కద్రుద్రాయ యస్యవై కంకతీతిచ, ఏతై శ్చ జహుయాద్వి
 ద్వా సనాజ్ఞాతత్రయం తథా, వ్యాహృతీ రథ హుత్వాచ తతః స్విష్ట
 కృతం హునేత్, ఇద్ధ శేషంతు నిర్వర్త్య పూర్ణచాత్రోదకం తథా, పూర్ణా
 మసీతి యజుషా జలేనాన్యేన బృహయేత్, బ్రాహ్మణేష్యమృత మితితజ్జ
 లం శిరసి ష్ఠీపేత్, ప్రాచ్యా మితి దిశం లింగై ర్దిక్షుతోయం వినిషీపే
 త్, బ్రాహ్మణే దక్షిణాం దత్వా శాంత్యై పులక మాహరేత్, ఆహరిష్యా
 మిదేవానాం సర్వేషాం కర్త గుప్తయే, జాతవేదస మేసం త్వాం పులకై
 శ్చాదయామ్యహమ్, మంత్రేణానేన తం వహ్నిం పులకై శ్చాదయేత్త

తః, త్రిదినం జ్వలనస్థిత్యై ఛాదనం పులకైః స్పృతమ్, బ్రాహ్మణా
 న్యోజయే ద్భక్త్యా స్వయం భుంజత వాగ్యతః, భస్మాధిక్య మభీషుస్తు
 అధికం గోమయ హారేత్, దినత్రయేణ యది వా ఏకస్మిన్ దివసేఽథవా,
 తృతీయేవా చతుర్థేవా ప్రాతఃస్నానాత్వా సితాంబరః, శుక్లయజ్ఞోపవీతీచ
 శుక్లమాల్యానులేపనః, శుక్లదంతో భస్మదిగ్ధో మంత్రేణానేన మంత్రవిత్,
 ఓం తద్భక్తిహేతి చోచ్చార్య పాలకం భస్మ సంత్యజేత్, తత్ర చావా
 హన ముఖా నుపచారాం స్తుపోడశ, కుర్యా ద్వాప్యహృతిభి స్తేవీవం
 తతోగ్ని మువసంహారేత్, అగ్నేర్భస్మేతి మంత్రేణ గృహ్ణీయ్యా ద్భస్మ
 చోత్తరమ్, అగ్ని రిత్యాదిమంత్రేణ ప్రమృజ్యచ శతశి పరిమ్, సంయో
 జ్య గంధసలితైః కపిలామూత్రకేణ వా, చంద్రకుంకుమకాశ్మీర ముశీరం
 చందనం తథా, అగరు త్రితయంచైవ చూర్ణయిత్వాతు సూక్ష్మతః,
 క్షిపే ద్భస్మని తచ్చూర్ణ మోమితి బ్రహ్మమంత్రతః, ప్రణవే నాహారే
 ద్విద్వాక్ బృహతో వటకానథ, అణోరణీయా నిలిహి మంత్రేణ చ విచ
 త్తః, ఇథంభస్మ సుసంపాద్య శుష్క మాదాయ మంత్రవిత్, ప్రణవే
 న విమృశ్యాథ సప్తప్రణవ మంత్రితమ్, ఈశానేతి శిరోదేశం ముఖం
 తత్పురుషేణతు, ఊరుదేశమహోరేణ గుహ్యం వామేన మంత్రయేత్,
 సద్యోజాతేన వై పాదాం త్సర్వాంగం ప్రణవేనతు, తత ఉద్ధూళ్య స
 ర్వాంగ మాపాదతలమస్తకిమ్, ఆచమ్య వసనం ధౌతం నిత్యైవైత
 త్ప్రధారయేత్, పునరాచమ్య కర్తస్యం కర్తుమర్హసి సత్తమ, అథ
 చతుర్విధం భస్మ కల్పమ్, ప్రథమ మనుకల్పమ్, ద్వితీయ ముపకల్పమ్,
 ఉపోపకల్పం తృతీయమ్, అకల్పం చతుర్థమ్, అగ్ని హేమాత్రసము
 ద్భూతమ్, కిరజానలజ మనుకల్పమ్, వనేశుష్కం శక్ర త్సంగృహ్య
 కల్పోక్తవిధినా కల్పిత ముపకల్పంస్యాత్, అరణ్యే శుష్క-గోమయం
 చూర్ణిక్రత్యానుసంగృహ్య గోమూత్రైః పిండికృత్య యథాకల్పం
 సంస్కృత ముపోపకల్పమ్, శివాలయస్థ మకల్పం శతకల్పంచ ఇథం
 చతుర్విధం భస్మ పాపం నికృంతయే న్మోక్షం దదాతీతి భగవా న్కా
 లాగ్నిరుద్రః.

చతుర్థం బ్రాహ్మణమ్.

అథ భుసుండుః కాలాగ్నిరుద్రం భస్మస్నానవిధిం బ్రూహీతి
 యావాచాథ ప్రణవేన విమృశ్యాథ సప్తప్రణవేనాభి మంత్రిత మాగ
 మేనతు తేనైవ దిగ్బంధం కారయేత్సునరపి తేనాస్త్రమంత్రేణాంగాని
 మూర్ధాదీ స్యుద్ధాశయే స్థలస్నాన మిద మిశానాద్యైః పంచభిర్మంత్రైః
 స్తనుం క్రమా దుద్ధాశయేత్. ఈశానేతి శిరోదేశం ముఖం తత్సురుషే
 ణతు, ఊరుదేశమఘోరేణ గుహ్యకం వామదేవతః, సద్యోజాతేనవై
 పాదౌ సర్వాంగం ప్రణవేనతు. ఆపాదతలమస్తకం సర్వాంగం తత
 ఉద్ధూ శ్యాచమ్య వసనం ధౌతం శ్వేతం వాప్రధారయే ద్విధిస్నానమి
 దమ్. తత్ర శ్లోకా భవంతి. భస్మముష్టిం సమాదాయ సంహితాం మంత్ర
 మంత్రితామ్, మస్తకా త్పాదపర్యంతం మలస్నానం పురోదితమ్, తన్నం
 త్రేణైవక ర్తవ్యం విధిస్నానం సమాచరేత్, ఈశానే పంచధా భస్మ వికీరే
 స్పృశ్ని యత్నతః, ముఖే చతుర్థవక్త్రేణ అఘోరేణాష్టధా హృది,
 వామేన గుహ్యదేశేతు త్రిదశస్థానభేదతః, అస్తావంతేన సాధ్యేన
 పాదాపుద్ధూశ్య యత్నతః, సర్వాంగోద్ధూశనం కార్యం రాజన్యస్య
 యథావిధి, ముఖం వినా చ తత్సర్వ ముద్ధూశ్య క్రమయోగతః, సంద్యా
 ద్యయేనిశీధేచ తథాపూర్వావసానయోః సుప్త్య భుక్త్వా ఐయఃపీత్యా
 కృత్వాచావశ్యకాదికమ్, స్త్రియం నపుంసకం గృధ్రం బిడాలం బక
 మూషికమ్, స్పృష్త్వా తథావిధా నన్యా న్భస్మస్నానం సమాచరేత్,
 దేవాగ్ని గురువృద్ధానాం సమీపేఽంత్యజదర్శనే, అశుద్ధభూతలే మార్గే
 కుర్యా న్నోద్ధూశనం వ్రతీ, శంఖతోయేన మూలేన భస్మనా మిశ్రణం
 భవేత్, యోజితం చందనేనైవ వారిణా భస్మసంయుతమ్, చందనేన
 సమాలిపే ద్జ్ఞానదం చూర్ణమేవతత్, మధ్యాహ్న తాప్తిగ్జలైర్యుక్తం
 తోయం తదనువర్జయేత్. అథ భుసుండుః భగవంతం కాలాగ్నిరుద్రం
 త్రిపుండ్రవిధిం పప్రచ్ఛ తత్రైతే శ్లోకా భవంతి. త్రిపుండ్రం కారయే
 త్పశ్చా ద్బ్రహ్మవిష్ణుశివాత్మకమ్, మధ్యాంగుళిభి రాదాయ తిస్రుభిర్మూల
 మంత్రతః, అనామ మధ్యమాంగుష్ఠై రథవాన్య త్రిపుండ్రకమ్, ఉద్ధూ

శయే స్థుఖం విప్రశీక్షత్రియ స్తచ్చిరోదితమ్, ద్వాత్రింశత్ స్థానకే శార్ధం
 షోడశస్థానకేఽపివా, అష్టస్థానే తథా చైవ పంచస్థానేఽపి యోజ
 యేత్, ఉత్తమాంగే లలాటేచకర్ణయోర్మేత్రయోస్తథా, నాసావక్త్రే
 గళే చైవ మంసద్వయ మతఃపరమ్, కూర్పరే మణిబంధేచ హృదయే
 పార్శ్వయో ర్ద్వయోః, నాభా గుహ్యద్వయేచైవ మూర్ధ్వోస్థి
 గ్నింబజానుసీ, జంఘాద్వయేచ పాదౌచ ద్వాత్రింశతీ స్థాన ముత్తమమ్,
 అష్టమూర్త్యప్తవిద్యేశాద్విక్పాలా స్వసుభిస్సహ, ధరోధ్రువశ్చసోమశ్చ
 కృపశ్చైవానిలోనలిః, ప్రత్యుషశ్చ ప్రభాసశ్చ వసవోహోవితీరితాః,
 ఏతేషాం నామ మంత్రేణ త్రిపుండ్రం ధారయే ద్భుధః, విదధ్యాత్తోడ
 శస్థానే త్రిపుండ్రంతు సమాహితః, శీర్షకేచ లలాటేచ కర్ణకంఠేఽం
 సకద్వయే, కూర్పరే మణిబంధేచ హృదయే నాభిపార్శ్వయోః, పృష్ఠే
 చైకం ప్రతిస్థానం జపే త్తత్రాధిదేవతాః, శివం శక్తించ సాదాభ్యా
 మీశం విద్యాఖ్యమేవచ, వామాది నవశత్రీశ్చ ఏతే షోడశ దైవతాః,
 వాసతోద ప్రకశ్యైవ అశ్వినౌ చ్ఛ్వాసమిరితౌ, అథవా మూర్ధ్నస్త్రి
 ల్లకేచ కర్ణయోః శ్వసనే తథా, బాహుద్వయేద హృదయే నాభ్యా
 మూర్ధ్వో ర్యుగే తథా, జానుద్వయేచ పదయోః పృష్ఠభాగేచ షోడశ,
 శివ శ్చేంద్రశ్చ రుద్రార్కా- విఘ్నేశో విష్ణురేవచ, శ్రీశ్యైవ హృదయే
 శశ్చ తిథా నాభా ప్రజాపతిః, నాగశ్చ నాగకన్యాచ ఉభేచ ఋషిక
 స్యకే, పాదయోశ్చ సముద్రాశ్చ తీర్థాః పృష్ఠేఽపిచస్థితాః, ఏవంవా
 షోడశస్థాన మష్టస్థాన మథోచ్యతే, గురుస్థానం లలాటంచ కర్ణద్వయ
 మనంతరమ్, అంసముగ్మంచ హృదయం నాభిరి త్యప్తమం భవేత్,
 బ్రహ్మచ ఋషయ స్సప్త దేవతాశ్చ ప్రకీర్తితాః, అథవా మస్తకం
 బాహూ హృదయం నాభిరేవచ, పంచస్థానా స్వమూన్యాహు గ్భస్మత
 త్త్వనిదో జనాః, యథా సంభవతః కుర్యా ద్దేశకాలాద్యపేక్షయా,
 ఉద్ధూళనేఽప్యశక్తశ్చేత్రిపుండ్రాదీని కారయేత్, లలాటే హృదయే
 నాభా గళేచ మణిబంధయోః, బహుమధ్యే బాహుమూలే పృష్ఠేచైవ
 చ శీర్షకే. లలాటే బ్రహ్మణేనమః, హృదయే హవ్యవాహనా
 య నమః, నాభా స్కందాయ నమః, గళే విష్ణవేనమః, మధ్యే ప్రభం

జనాయ నమః, మణిబంధే వసుభ్యా నమః, పృష్ఠే హరయే నమః, క
కుది శంభవే నమః, శిరసి పరమాత్మనే నమః, ఇత్యాదిస్థానేషు త్రి
పుండ్రం ధారయేత్. త్రిణేత్రం త్రిగుణధారం త్రయాణాం జనకం
ప్రభుమ్, స్తర స్నమశ్శివాయేతి లలాటే తత్త్రిపుండ్రకమ్, కూర్పరా
ధః పితృభ్యాంతు ఈశానాభ్యాం తథోపరి, ఈశాభ్యాం నమ ఇత్యుక్త్వా
పార్శ్వయో శ్చ త్రిపుండ్రకమ్, స్వచ్ఛాభ్యాం నమ ఇత్యుక్త్వా ధార
యే తత్త్రికోష్ఠయోః, భీమాయేతి తథాపృష్ఠే శివాయేతిచ పార్శ్వ
యోః, నీలకంఠాయ శిరసి క్షిపేత్సర్వాత్మనే నమః, పాపం నాశయతే
కృతస్న మపి జన్మాంతరాజ్ఞితమ్, కంఠోపరికృతం పాపం నష్టం న్యా తత్ర
ధారణాత్, కర్ణేతుధారణా త్కర్ణ రోగాదికృతపాతకమ్, బాహ్యో
ర్బాహుకృతం పాపం వక్షస్సు మనసా కృతమ్, నాభ్యాం శిశ్నకృతం
పాపం పృష్ఠే గుదకృతం తథా, పార్శ్వయో ధారణా త్పాపం పరస్తాన్
లింగనాదికమ్, తద్భస్మధారణం కుర్యాత్సర్వత్రైవ త్రిపుండ్రకమ్,
బ్రహ్మవిష్ణుమహేశానాం త్రయ్యగ్నీనాంచ ధారణమ్, గుణలోకత్ర
యాణాంచ ధారణం తేనైవై శృతమ్.

పంచమం బ్రాహ్మణమ్.

మానస్తాకేన ముత్రేణ ముత్రితం భస్మధారయేత్, ఊర్ధ్వపుండ్రం
భవేత్సామమధ్యపుండ్రం త్రియాయుషమ్, త్రియాయుషాణి కురుతే
లలాటేచ భుజద్వయే, నాభా శిరసిహృత్పార్శ్వే బ్రాహ్మణాః క్షత్రియా
స్తథా, త్రైవర్ణికానాం సర్వేషామగ్ని హోత్ర సముద్భవమ్, ఇదంము
ఖ్యం గృహస్థానాం విరజానలజం భవేత్, విరజానలజం చైవ ధార్యం
ప్రోక్తం మహర్షిభిః, ఔపాసనసముత్పన్నం గృహస్థానాం విశేషతః, సమి
దగ్ని సముత్పన్నం ధార్యంవై బ్రహ్మచారిణా, శూద్రాణాం శ్రోత్రియా
గారపచనాగ్ని సముద్భవమ్, అన్యేషామపి సర్వేషాం ధార్యంచైవాసలో
ద్భవమ్, యతీనాం జ్ఞానదం ప్రోక్తం వనస్థానాం విరక్తిదమ్, అతివర్ణా
శ్రమానాంతు శ్చ శానాగ్ని సముద్భవమ్. సర్వేషాం దేవాలయస్థం భస్మ
శివాగ్నిజం శివయోగినామ్. శివాలయస్థం తల్లింగ లిప్తం వా మంత్రసం
స్కారదగ్ధం వా, తత్త్రైతేశోకాభవంతి. తేనాధీతం శృతం తేన తేన సర్వ
మధిష్ఠితమ్, యేన విప్రేణశిరసి త్రిపుండ్రం భస్మనాధృతమ్, త్యక్తవర్ణా

శ్రమాచారోలు ప్తసర్వక్రియోఽపియః, సకృత్త్విర్యక్తిపుండ్రాంకధారణా
తోఽపిపూజ్యతే, యే భస్మధారణం త్యక్త్వా కర్తృకుర్వంతిమానవాః,
తేషాం నాస్తి వినిర్మోక్ష స్సంసారాజ్ఞకోటిభిః, మహాపాతకయుక్తానాం
పూర్వజన్మజ్ఞతాగసామ్, త్రిపుండ్రోద్ధూళనద్వేషా జాయతే సుదృఢం
బుధాః, యేషాం కోపో భవేద్భిక్షా లలాటే భస్మదర్శనాత్, తే
షా ముత్పత్తిసాంకర్యమనుమేయం విపశ్చితా, యేషాం నాస్తి మునే
శ్రద్ధా శ్రాతే భస్మని సర్వదా, గర్భాదానాదిసంస్కార స్తేషాం నాస్తితి
నిశ్చయః, యే భస్మధారణం దృష్త్వా నరాః కుర్వంతి తాడనమ్, తేషాం
చండాలతోజన్త బ్రహ్మ న్నూహ్యం విపశ్చితా, యేషాం క్రోధో
భవేద్భస్మధారణే తత్ప్రమాణకే, తే మహాపాతకై ర్యుక్తా ఇతి శాస్త్ర
స్య నిశ్చయః, త్రిపుండ్రం యేవినిదంతి నిదంతి శివమేవ తే, ధారయం
తీచ యే భక్త్యాధారయంతి శివంచ తే, ధిగ్భస్మరహితం ఫాలం ధిగ్భా
మమశివాలయమ్, ధి గసీశార్చనం జన్త ధి గ్వీద్యా మశివాశ్రయామ్,
రుద్రాగ్నేర్యత్పరం వీర్యం తద్భస్మ పరికీర్తితమ్, తస్మా త్సర్వేషు కాలేషు
వీర్యవా స్మస్తసంయుతః, భస్మనిష్ఠస్య దహ్యాంతే దోషా భస్మాగ్నిసంగ
మాత్, భస్మస్నాన విశుద్ధాత్తా భస్మనిష్ఠఇతిస్త్రుతః, భస్మ సందిగ్ధసర్వాం
గో భస్మదీప్తిత్రిపుండ్రకః, భస్మ శాయీచపురుషో భస్మనిష్ఠ ఇతిస్త్రుతః.
షష్ఠం బ్రాహ్మణమ్.

అథ భుసుండః కాలాగ్నిరుద్రంనామ పంచకస్య మాహాత్మ్యం
బ్రూహీతి హేలవాచ, అథ వసిష్ఠవంశజస్య శతభార్యాసమేతస్య ధనం
జయస్య బ్రాహ్మణస్య జ్యేష్ఠభార్యాపుత్రః కరుణఇతినామ తస్య శుచి
స్థితాభార్యా, అసౌ కరుణో బ్రాతృవైర మసహమానో భవానీతటస్థం
నృసింహ మగమ తత్ర దేవసమీపేన్యేనోపాయనార్థం సమర్పితం
జంబీరఫలం గృహీత్వా జఘ్ర తదా తత్రస్థా అశవ స్పాప మక్షికోభవ
వర్షాణాం శతమితి సోఽపి శాపమాదాయ మక్షిక స్సక్ స్వచేష్టితం
తస్యై నివేద్య మాం రక్షేతి స్వభార్యా మవద తదా మక్షికోఽ
భవ త్త మేవం జ్ఞాత్వా జ్ఞాతయ స్తైల మధ్యే హ్యమారయం త్సా
మృతం పతి మూదా యారుంధతీ మగమ ద్భో శుచిస్థితే శోకే
నాల మరుంధత్యా హముం జీవయా మ్యద్య విభూతి మూదాయేతి

ఏషా గ్ని హోత్ర జగభస్త, మృత్యుంజయేన మంత్రేణ మృతజంతౌ త
దాక్షిపతే, మందవాయుస్తదా జజ్ఞే వ్యజనేన శుచిస్మితే, ఉదత్తిష
త్తదా జాతు ర్నస్తనోఽస్య ప్రభావతః, తతో వర్షశతే పూణే జ్ఞాతి
రేకో హ్యమారయత్, భస్తైవ జీవయామాస కాశ్యాం పంచ తథాఽ
భవన్, దేవా ససి తథా భూతా న్నామ ప్యేతాదృశం పురా, తస్మాత్తు
భస్తనా జాతుం జీవయామి తదానఘే, ఇ త్యేన ముక్త్వా భగవాన్
దధిచ స్సమజాయత, స్వరూపంచ తతో గత్వా స్వ మాశ్రమపదం
యయా వితి. ఇదానీ మస్య భస్తనో సర్వాసుభక్షణసామర్థ్యం విధత్త
ఇత్యాహ—శ్రీగౌతమవివాహకాలే తా మహాల్యాం దృష్ట్వా సర్వే
దేవాః, కామాతురా అభవంస్తదా నృజ్ఞానా దూర్వాససం గత్వా
పప్రచ్ఛు స్తద్దోషం శమయిష్యామి త్యువాచ తత శ్శత రుద్రేణ
మంత్రితం మంత్రేణ భస్తవై పురా మయాఽపిదత్తం బ్రహ్మహత్యాది
శాంతిమ్, ఇత్యేవముక్త్వా దూర్వాసా దత్తవాన్ భస్త చోత్తమమ్.
జాతా మద్వచనా త్వర్షే యాయం తేఽధికతేజసః, శతరుద్రేణ
మంత్రేణ భస్తాన్ధూళిత విగ్రహః, నిర్ధూతరజస స్సర్వే తత్క్షణాచ్చ
పయం మునే, ఆశ్చర్య మేత జ్ఞానీమో భస్తసామర్థ్యమిదృశమ్.
అస్య భస్తన శ్శక్తి మన్యాం శ్రుణు, ఏతదేవ హరి శంకరయో
ర్జానప్రదమ్, బ్రహ్మహత్యాదిపాపనాశకమ్, మహావిభూతిద మితి, శివప
జ్ఞాతాసి స్థితం నభేనాదాయ ప్రణవే నాభిమంత్ర్యం గాయత్ర్యా పంచాక్షరే
ణాభిమంత్ర్య హరిర్మస్తకగాత్రేషు సమర్పయేత్, తదా హృది ధ్యా
యన్వేతి హరి ముక్త్వా హరః స్వహృది ధ్యాత్వా దృష్టో దృష్ట ఇతి
శివ మాహ—తతో భస్త భక్షయేతి హరి మాహ హర స్తతః, భక్ష
ఇప్యే శివం భస్త స్నాత్వాహం భస్తనాపురా, పృ ష్వేశ్వరం భక్తిగ
మ్యం భస్తా భక్షయ దచ్యుతః, తత్రాశ్చర్య మతి వాసీ తృప్తిబింబ సమ
ద్యుతిః, వాసుదేవ శృద్ధముక్తాఫలవర్ణోఽభవత్ క్షణాత్, తదా ప్రభృతి
శుక్లాభో వాసుదేవః ప్రసన్నవాన్, నశక్యం భస్తనో¹ జ్ఞానే సభావంతే
కుతోవిభో, నమస్తేఽస్తు నమస్తేఽస్తు త్వా మహం శరణం గతః, త్వ
త్వాదయుగళే శంభో భక్తిరస్తు సదామమ, భస్తధారణ సంపన్నో మమ

భక్తోభవిష్యతి, అతప వైషా భూతి ర్భూతికరీ త్యుక్తా, అస్య పురస్తా ద్వసవ
ఆస స్తద్రా దక్షిణత ఆదిత్యాః పశ్చా ద్విశ్వేదేవా ఉత్తరతో బ్రహ్మ
విష్ణుమహేశ్వరానాభ్యాం సూర్యాచంద్రమసౌ పార్శ్వయో స్తదేతద్వ
చాభ్యుక్తమ్, ఋచో అక్షరే పరమే వ్యోమకా, యస్మి న్దేవా అధివిశ్వే
నిషేదుః, య స్త న్న వేద కిమృచా కరిష్యతి, య ఇ త్తద్విదు స్త ఇమే
సమాసతే, య ఏత ద్భృహజ్జాబాలం సార్వకామికం మోక్షద్వార
మృజ్జయం యజుర్జయం సామమయం బ్రహ్మమయ మమృతమయం
భవతి, య ఏత ద్భృహజ్జాబాలం బాలోవా యువావా వేద సమహాక
భవతి, స గురు స్సర్వేషాం మంత్రాణా ముపదేష్టా భవతి, మృత్యుతా
రకం గురుణా లబ్ధం కంఠే బాపశా శిఖాయాం వా బద్ధీత సప్తద్వీప
వతీ భూమిర్దక్షిణార్థం నావకల్పతే తస్మా చ్చంద్రయా యాం కాశ్చిద్ధాం
దద్యా త్సా దక్షిణా భవతి.

సప్తమం బ్రాహ్మణమ్.

అథ జనకో వైదేహా యాజ్ఞవల్క్య ముప సమే త్యోవాచ
భగవన్ త్రిపుండ్రవిధిం నో బ్రూహీతి సహూవాచ సవ్యోజాతాది పంచ
బ్రహ్మమంత్రైః పరిగృహ్యగ్ని రితి భస్తేత్యభిమంత్ర్య మానస్తాక ఇతి స
ముద్ధృత్య శ్రియాయుష మితి జలేన సంస్మజ్య త్ర్యంబక మితి శిరోల
లాటవక్షస్కుంధేషు ధృత్వా పూతో మోక్షీ భవతి, శతరుద్రేన యత్స
లమవాప్నోతి తత్ఫల మన్నతే స ఏష భస్తజ్యోతిరితివై యాజ్ఞవల్క్యః.
౧. జనకోహ వైదేహః సహోవాచ యాజ్ఞవల్క్యం భస్తధారణా
త్కింఫల మన్నత ఇతి సహోవాచ తద్భస్తధారణాదే వముక్తిర్భవతి,
శివసాయుజ్యమవాప్నోతి నన పునరావర్తతే నసపునరావర్తతే స ఏష
భస్త జ్యోతిరితివై యాజ్ఞవల్క్యః. ౨. జనకో హ వైదేహస్సహూవా
చయాజ్ఞవల్క్యం భస్తధారణా త్కింఫలమన్నతే నవేతితత్ర పరమహం
సానామ సంవర్త కాగుణి శ్వేతకేతు దూర్వాస ఋభు నిదాఘ జడభ
రత దత్తాత్రేయ రైవశిక భుసుండ ప్రభృతయో విభూతిధారణాదేవ
ముక్తా స్సుప్త స్స ఏష భస్త జ్యోతిరితివై యాజ్ఞవల్క్యః. ౩. జనకోహ
వైదేహ స్సహూవాచ యాజ్ఞవల్క్యం భస్త స్నానేన కింజా
యతఇతి యస్య కస్యచి చ్ఛరీరే యావంతో రోమకూపా స్తావంతి లిం

గాని భూత్వా తిష్ఠంతి బ్రాహ్మణోవా క్షత్రియోవా వైశ్యోవా శూద్రో
వా తద్భస్మ దారణా దేత తచ్ఛబ్దస్యరూపం యస్యాం తస్యాం హేమీవా
వతిష్ఠతే. ౪. జనకో మా వైదేహః పైష్పలాదేన సహ ప్రజాపతిలోకం
జగామ తం గతోవోవాచ భో ప్రజాపతే త్రిపుండ్రస్య మాహాత్మ్యం
బ్రూహీతి తం ప్రజాపతి రబ్రవీ ద్యథై వేశ్వరస్యమాహాత్మ్యం తదైవ
త్రిపుండ్రస్యేతి. ౫. అథ వైష్పలాదో వైకుంఠం జగామ తం గతోవోవా
చ భో విష్ణో త్రిపుండ్రస్య మాహాత్మ్యం బ్రూహీతి యదైవేశ్వరస్య మా
హాత్మ్యం తదైవ త్రిపుండ్ర స్యేతి విష్ణురాహ. ౬. అథవైష్పలాదః కా
లార్గిరుద్రం పరిసమే త్యోవా చాధీహీ భవగః త్రిపుండ్రస్య విధిమితి
త్రిపుండ్రస్యవిధి ర్తయావక్తుం నశక్య ఇతి సత్య మితి హేమీవా చాథ
భస్త చ్ఛన్నస్సంసారా మ్తచ్ఛతే, భస్తశయ్యాశయాన స్తచ్ఛబ్దగోచర
శ్చివసాయుజ్య మవాప్నోతి నసపునరావర్తతే నసపునరావర్తతేరుద్రాధ్యా
యీన స్తమృతత్వంచ గచ్ఛతి స ఏష భస్తజ్యోతి ర్విభూతిధారణా ద్భస్మ
హైకత్వం చ గచ్ఛతి విభూతిధారణా దేవ స ర్వేషు సీధేషు స్నాతో
భవతివిభూతిధారణా ద్వారాణస్యం స్నానేన యత్ఫల మవాప్నోతి
తత్ఫల మశ్నుతే స ఏష భస్తజ్యోతి ర్యస్యకస్యచి చ్ఛరీరే త్రిపుండ్రస్య
లక్ష్మవర్తతే ప్రథమాప్రజాపతి ద్వితీయా విష్ణు స్తృతీయా సదాశివ
ఇతి స ఏష భస్త జ్యోతిరితి. ౭. అథ కాలార్గిరుద్రం భగవంతం
శసత్కుమారః పప్రచ్ఛాధీహీభగవ న్రుద్రాక్షధారణవిధిం స హేమీవాచ
రుద్రస్య మనునా దుత్పన్నా రుద్రాక్షా ఇతి లోకే ఖ్యాత్యంతే సదా
శివస్సంహారకారేణ హారంకృత్వా సంహారాక్షం ముకుళీకరోతి తన్న
యనా జ్ఞాతా రుద్ర ఇతిహోవాచ తస్మాదుద్రాక్షత్వ మితి తద్గు
ద్రాక్షేవాగ్విషయే కృతజ్ఞో దశగోప్రదానేన యత్ఫల మవాప్నోతి తత్ఫల
మశ్నుతే స ఏష భస్తజ్యోతి రుద్రాక్ష ఇతి తద్గుద్రాక్షం కరేణ స్పృ
ష్ట్యా ధారణమాత్రేణ మస్సంహారగో ప్రదాన ఫలంభవతి, తద్గుద్రాక్షే
కర్ణయో ధార్యమాణే నృకాదశ సహస్ర గోప్రదానఫలం భవతి, ఏకా
దశరుద్రత్వంన గచ్ఛత్యుద్రాక్షే శిరసి ధార్యమాణే కోటి గోప్ర
దానఫలం భవతి, ఏతేషామస్థి నానాం కర్ణ యోః ఫలం వక్తుం నశక్య
మితి హేమీవాచ, మూర్ధ్నిపోత్యారింశ చ్ఛిఖాయామేకం త్రయం వా

శ్రోత్రయో ద్వాదశ కర్ణేద్వాత్రింశ ద్బాహ్వ్యాష్టోడశ షోడశ ద్వాదశద్వాదశ మణిబంధయో వ్షట్పడంగుప్తయోస్తత స్సంధ్యాం సకుశోఽహరహ రుషాసీ తాగ్నిర్జ్యోతి రిత్యాదిభి రగ్నజహుయాత్. ౮.

అష్టమం బ్రాహ్మణమ్.

అథ బృహజ్జాబాలస్య ఫలం నోబూిహి భగవ న్నితి సహోవాచ యఏత ద్బృహజ్జాబాలం నిత్య మధీతే సోఽగ్నిపూతో భవతి స వాయుపూతోభవతి సఆదిత్యపూతోభవతి ససోమపూతో భవతి సబ్రహ్మపూతో భవతి సవిష్ణుపూతో భవతి సరుద్రపూతో భవతి ససర్వపూతోభవతి. ౧. య ఏతద్బృహజ్జాబాలం నిత్య మధీతే సోఽగ్నిం స్తంభయతి స వాయుం స్తంభయతి సఆదిత్యం స్తంభయతి స సోమం స్తంభయతి స ఉదకం స్తంభయతి స సర్వాదేవాన్ స్తంభయతి ససర్వాన్ గ్రహాన్ స్తంభయతి స విషం స్తంభయతి సవిషం స్తంభయతి. ౨. య ఏత ద్బృహజ్జాబాలం నిత్య మధీతే స మృత్యుం తరతి సపాప్తానం తరతి సబ్రహ్మహత్యాం తరతి సభూిణహత్యాంతరతి సవీరహ త్యాం తరతి ససర్వహత్యాం తరతి ససంసారం తరతి ససర్వం తరతి స సర్వం తరతి ౩. య ఏత ద్బృహజ్జాబాలం నిత్యమధీతే సభూలోకం జయతి స భువర్లోకం జయతి స సువర్లోకం జయతి సమహర్లోకం జయతి సజనోలోకం జయతి స తపోలోకం జయతి స సత్యలోకం జయతి. ససర్వా స్తోకాన్ జయతి స సర్వా స్తోకాన్ జయతి. ౪. య ఏత ద్బృహజ్జాబాలం నిత్య మధీతే సముచోఽధీతే స సుజాం వ్యధీతే స సామా వ్యధీతే సోఽధర్వణ మధీతే సోఽగ్నిశ్చ మధీతే స శాఖా అధీతే సకల్పా నధీతే సనారాశగ్సీ రధీతే సప్రరాణా వ్యధీతే స బ్రహ్మప్రణవ మధీతే సబ్రహ్మప్రణవమధీతే. ౫. అనువసీత శతమేక మేకే నోపసీతేన తత్సమ ముపసీత శత ఋక మేకేన గృహస్థేన తత్సమం గృహస్థ శత మేకమేకేన వానప్రస్థ తత్సమం వానప్రస్థ శతమేకమేకేన యతినా తత్సమం యతీనా తు శతం పూర్ణమేక మేకేన రుద్రజాపకేన తత్సమం రుద్రజాపశత మేకమేకేన సృసిం హతాపిన్యవనిషద ధర్వణశిరశ్శిఖాధాన్యకేన తత్సమ మధర్వశిర

శ్విఖాధ్యాపకశత మేకమేకేన బృహజ్జాబాలోపనిషదధ్యాపకేన తత్స
మం తద్వా ఏత త్పరంధామ బృహజ్జాబాలోపనిషజ్జపశీఽస్య యత్రి న
సూర్య స్తపతి యత్ర న వాయుర్వాతి యత్ర న చంద్రమా భాతి
యత్ర న సక్షత్రాణి భాంతి యత్ర నాగ్ని ర్దహతి యత్ర న మృత్యుః
ప్రవిశతి యత్ర నదుఃఖాని ప్రవిశంతి సదానందం పరమానందం శాంతం
శాశ్వతం సదాశివం బ్రహ్మాదివందితం యోగిధ్యేయం పరంపదం యత్ర
గత్వా ననివర్తంతే యోగిన స్తదేతద్రూపాభ్యుక్తమ్, తద్విష్ణోః పగమం
పదం సదా వశ్యంతి సూరయః, దివీవ చక్షురాతతమ్, తద్విస్తాసో విప
న్యవో జాగ్రువాంస స్సమింధతే, విష్ణో ర్యత్పరమంపదం, ఓగ్ సత్యమి
త్యుపనిషత్. ౬.

ఓమ్ భద్రం కర్ణేభి రితి శాంతిః.

ఇతి బృహజ్జాబాలోపనిష త్సమాప్తా.

ఓం తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః. హరిః ఓమ్.

౨౭. అధర్వణీయ నృసింహతాపిన్యపనిషత్.

ఓం భద్రం కర్ణేభి రితి శాంతిః.

శ్లో. యత్యుర్యోంకారాగ్రపరాభూమిస్థిరవరాసనమ్,

స్తోత్రే క్తుర్యతుర్యమహంమహః.

ప్రథమః ఖండః.

ఓం. అపోవాగ్ధ మానం త్సలిలమేవ, సప్రజాపతి రేకః పుష్క
రవర్ణేసమభవత్, తస్మా త్తర్క ససి కామ స్సమవర్తత, ఇదగ్ సృజేయ మితి,
తస్మా ద్యత్పురుషో మసాభిగచ్ఛతి, తద్వాచా వదతి, తత్కర్తృణా
కరోతి, తదేవాభ్యన్యాజే కామ స్తదగ్రే సమవర్తతాధి, మనసో
రేతః ప్రథమం యదాసీత్ సతో బంధు మనతి నిరవిందక, హృది
ప్రతీష్యా కవయో మనీషేతి, పైనం త దుషసమతి, యత్కామోభవతి
య ఏవం వేద, స తపోఽత్యుతన తప స్తస్త్వా, స ఏతం మంత్రరాజం

నారసిహమానుష్టుభ మపశ్యత్, తేన వై సర్వమిదమసృజత, తస్మాత్సర్వ
మానుష్టుభ మి త్యాచక్ష తే, యదిదం కించ, అనుష్టుభోవా ఇమాని భూ
తాని జాయంతే, అనుష్టుభా జాతాని జీవంతి, అనుష్టుభం ప్రయంత్యభి
సంవిశంతి, త స్యైషా భవతి, అనుష్టుప్ప్రథమా భవతి, అనుష్టు బుత్త
మా భవతి, వాగ్వా అనుష్టుప్, వాచైవ ప్రయంతి, వాచోద్యంతి, పర
మావా ఏషా ఛందసాం యదనుష్టుబితి, ససాగరాం సపర్వతాం సప్త
ద్వీపాం వసుంధరాం తత్సాముః ప్రథమం పాదం జానీయాత్, యక్ష
గంధర్వాప్సరోగణసేవిత మంతరిక్షం, తత్సామ్నో ద్వితీయం పాదం
జానీయాత్, షసురుద్రాదిత్యై స్సర్వైర్దేవై స్సేవితం దిపం, తత్సాము
స్త్వతీయం పాదం జానీయాత్, బ్రహ్మస్వరూపం నిరంజనం పరమం
వ్యోమకమ్, తత్సాము శ్చతుర్థం పాదం జానీయాత్, యో జానీతే
సోఽమృతత్వంచ గచ్ఛతి, ఋగ్యజుస్సామాధర్వాణశ్చత్వారో వేదా
స్సాంగా స్సశాఖా శ్చత్వారః పాదా భవంతి, కింధ్యానమ్? కిం దైవతం?
కాన్యంగాని? కాని దైవతాని? కిం ఛందః? క ఋషి? రితి. సహౌ
వాచ ప్రజాపతిః, స యోహవై సావిత్ర స్వాప్రాక్షరం పదం శ్రియాభి
షిక్తమ్, తత్సామ్నోఽంగం వేద, శ్రియాహౌవాభిషిచ్యతే సర్వేవే
దాః ప్రణవాదికా స్తం ప్రణవం తత్సామ్నోఽంగంవేద, సత్రీక లో
కా స్తయతి, చతుర్వింశత్యక్షరే మహాలక్ష్మీ ర్యజుస్తత్సామ్నోఽంగం
వేద, సఽమృత్యశః కీర్తి జ్ఞానైశ్వర్యవా స్థవతి, తస్మా దిదం సాంగర
సామ జానీయా ద్యోజానీతే సోఽమృతత్వంచ గచ్ఛతి, సావిత్రీం
ప్రణవం యజుస్త్వీం స్త్రీశూద్రాయ నేచ్ఛంతి, శ్వాత్రిశదక్షరం
సామ జానీయా ద్యోజానీతే సోఽమృతత్వంచ గచ్ఛతి, సావిత్రీం లక్ష్మీం
యజుః ప్రణవం యదిజానీయాత్ స్త్రీశూద్రస్య మృతోఽధోగచ్ఛతి,
తస్మాత్సర్వదా నాచప్తే యద్యాచప్తే స ల్లోర్య స్తేనైవ సమృతో
ఽధోగచ్ఛతి, సహౌ వాచ ప్రజాపతిః, అగ్నిర్వైదేవా ఇదగ్
సర్వం విశ్వాభూతాని ప్రాణా వా ఇంద్రియాణి పశవోఽన్నమమృతం
సమ్రా ట్పురా డ్విరా ట్తత్సాముః ప్రథమం పాదం జానీయాత్,
ఋగ్యజుస్సామాధర్వనూప స్సూర్యోన్మతరాదిత్యే హిరణ్యయః పురుష
స్తత్సామ్నో ద్వితీయం పాదం జానీయాత్, య ఓషధీనాం ప్రభుర్భవతి

తారాధిపతి స్సమస్తతాన్ని పృథీయం పాదం జానీయాత్, స బ్రహ్మ
సశివ స్సహరి స్సేంద్రస్సౌక్షురః పరమ స్స్వరా త్తతాన్ని శ్చతు
ర్థంపాదం జానీయాత్, యో జానీతే సోఽమృతత్వంచ గచ్ఛతి,
ఉగ్రంప్రథమస్యాద్యం జ్వలం ద్వితీయం స్యాద్యం ¹సృసిం తృతీయ
స్యాద్యం మృత్యు చతుర్థస్యాద్యం సామ జానీయా ద్యోజానీతే
సోఽమృతత్వం చ గచ్ఛతి, తస్మాదిదం సామ యత్ర కుత్రచి
న్నాచప్తే యది దాతు మపేక్షతే పుత్రాయ శిశూప్రపే దాస్య
త్యస్యస్మై శిష్యాయ ²పాచేతి సహా వాచ ప్రజాపతిః, క్షీరోద్దాణ
వశాయినం సృకేసరి విగ్రహం యోగధ్యేయం పరం పదం సామ
జానీయా ద్యోజానీతే సోఽమృతత్వంచ గచ్ఛతి, వీరం ప్రథమ స్యాద్యా
ధ్ధాంత్యం తం స ద్వితీయస్యాద్యాధ్ధాంత్యం హంభీ తృతీయస్యాద్యా
ధ్ధాంత్యం మృత్యుం చతుర్థస్యాద్యాధ్ధాంత్యం సామతుజానీయా ద్యోజా
నీతే సోఽమృతత్వంచ గచ్ఛతి, తస్మా దిదం సామ యేనకేనచి దాచా
ర్యముఖేన యో జానీతే స తేనైవ శరీరేణ స సారా స్తుచ్యతే, మోచ
యతి ముముక్షు ర్భవతి, జపా త్తేనైవ శరీరేణ దేవతా దర్శనంకరోతి,
తస్మా దిదమేవ ముఖ్యద్వారం కలౌ నాన్యేసాం భవతి తస్మా దిదం
సాంగం సామ జానీయా ద్యో జానీతే సోఽమృతత్వంచ గచ్ఛతి.
ఋతిగ్ సత్యం పరం బ్రహ్మ పురుషం (నర కేసరి విగ్రహం,) కృష్ణ పింగ
శమ్, ఉర్ధ్వరేతం విరూపాక్షం శంకరం నీలలోహితమ్, ఉమాపతిః
పశుపతిః పినాకీ హ్యమితద్యుతిః, ఈశాన స్సర్వవిద్యానా మీశ్వర
స్సర్వభూతానాం బ్రహ్మధిపతి ర్బ్రహ్మణోఽధిపతి ర్యోవై యజుర్వేద
వాచ్య స్తగ్ సామ జానీయా ద్యో జానీతే సోఽమృతత్వంచ గచ్ఛతి,
మహాప్రథమాంతార్థ స్యాద్యం ³ర్వతో ద్వితీయాంతార్థస్యాద్యం
షణ్ణం తృతీయాంతార్థ స్యాద్యం ⁴నమా చతుర్థాంతార్థస్యాద్యం
సామ జానీయా ద్యోజానీతే సోఽమృతత్వంచ గచ్ఛతి, తస్మా దిదం
సామ సచ్చిదానందమయం పరంబ్రహ్మ తమేవం విద్వా నమృత ఇహ
భవతి తస్మా దిదం సాంగం సామ జానీయా ద్యోజానీతే సోఽమృత
త్వంచ గచ్ఛతి, విశ్వసృజ ఏతేనవై విశ్వ మిద మసృజంత, య ద్విశ్వ

1 సృసింహం. 2 వేతి. 3 తపతో. 4 నామ.

మస్మజంత, తస్మా ద్విశ్వసృజో విశ్వ మేనాననుప్రజాయతే, బ్రహ్మణ
స్సలోకతాం సార్వతాం సాయుజ్యం ¹యంతి, తస్మా దిదం సాంగం
సామ జానీయా ద్యోజానీతే సోఽమృతత్వంచ గచ్ఛతి, విష్ణుః ప్రథ
మాంత్యం ముఖం ద్వితీయాంత్యం భద్రం తృతీయాంత్యం మృహం
చతుర్థాంత్యం యోఽసావేద యదిదం కించ ఆత్మని బ్రహ్మణ్యే వాను
ష్టుభం జానీయా ద్యోజానీతే సోఽమృతత్వంచ గచ్ఛతి, శ్రీశుగ్ సయో
ర్వా య ఇహైవ స్థాతు మపేక్షతే తస్మై సర్వైశ్వర్యం దదాతి,
యత్ర కుత్రాపి మిగ్రయతే దేహస్తే దేహో పరమం బ్రహ్మ తారకం
వ్యాచష్టే యేనానా వమృతీ భూత్వా సోఽమృతత్వంచ గచ్ఛతి,
తస్మా దిదం సామ మధ్యగం జపతి తస్మా దిదం నామాంగం ప్రజాపతి
స్సస్మా దిదం సామాంగం ప్రజాపతిర్య ఏవం వేదేతి మహేశాపనిషత్,
య ఏతాం మహేశాపనిషదం వేద సక్రమిపురశ్చరణో మహావిష్ణుర్భ
వతి మహావిష్ణుర్భవతి. ౧.

ద్వితీయః ఖండః.

దేవాహవై మృత్యోః పాస్తభ్య స్సంసారాచ్చ బిభీయు స్తే
ప్రజాపతి ముసాధావం స్తేభ్య ఏతం ముత్ర రాజం నారసింహ మాను
ష్టుభం సాయచ్చ త్రేనవై తే మృత్యు మజయ న్నిష్ఠానం చాతరం
త్సంసారం చాతరం స్తస్మాద్యోమృత్యోః పాస్తభ్య స్సంసారాచ్చ
బిభీయా త్స ఏతం ముత్ర రాజ (నారసింహ) మానుష్టుభం ప్రతిగృ
హ్ణీయా త్స మృత్యుం తరతి స పాస్తానం తరతి స సంసారం తరతి,
తస్య హవై ప్రణవస్య యా పూర్వా మాత్రా పృథివ్యకార స్స ఋగ్ని
ర్వగ్వేదో బ్రహ్మ వసవో గాయత్రీ గార్హపత్య సా సాముః ప్రథమః
పాదో భవతి, ద్వితీయాంతరిక్షగ్ స ఉకార స్స యజుర్భిర్యజు ర్వేదో
విష్ణురుద్రా శ్రీష్టుబ్ధక్షిణాగ్ని సాసామ్నా ద్వితీయః పాదో భవతి,
తృతీయా గ్యా స్స మకార స్స సామభి సామ వేదో రుద్రాదిత్యా
జగత్యాహవసీను సా సామ్నా స్తృతీయః పాదో భవతి, యాఽవ
సానేఽస్య చతుర్థ్యర్థ మాత్రా సా సోమలోక ఓంకార స్సాధర్వణై

ర్షంత్రై రధర్వవేద సృవర్ష కోఽగ్ని ర్షతుతో విరాడేకర్షి ర్భాస్వతీ
 స్త్రుతా తిత్సాన్ను శ్చతుర్థః పాదోభవతి, అష్టాక్షరః ప్రథమః పాదో
 భవ త్యష్టాక్షరా త్రయః పాదా భవంత్యేవం ద్వాత్రిశదక్షరాణి
 సంపద్యంతే ద్వాత్రిశదక్షరా వా అనుష్టుభుచత్వినుష్టుభా సర్వ
 మిదం సృష్టం ¹తస్య ష్టాత్య పంచాంగాని భవంతి, చత్వారః పాదా
 శ్చత్వార్యంగాని భవం, సప్రణవం సర్వం పంచమం భవతి, హృద
 యాయనమః, శిరసేన్వాహః, శిఖాయైవపత్, కవచాయ హం, అస్త్రా
 య ఫడితి, ప్రథమం ప్రథమేన యజ్యతే, ద్వితీయం ద్వితీయేన,
 తృతీయం తృతీయేన, చతుర్థం చతుర్థేన, పంచమం పంచమేన వ్య
 తివజతి, వ్యతిషిక్తావా ఇమే ల'కా స్తస్మా ద్వ్యతిషిక్తా న్యంగాని
 భవంతి, ఓ మిత్త్యేతదక్షరమిదగ్ సర్వం తస్మా త్పుత్యక్షర ముభయత
 ఓంకారోభవతి, అక్షరాణాం న్యాస ముపదిశంతి బ్రహ్మచాదినః, తస్య
 హవా ఉగ్రం ప్రథమం స్థానం జానీయా ద్యోజానీతే సోఽమృతత్వం
 చ గచ్ఛతి, వీరం ద్వితీయం స్థానం మహావిష్ణుం తృతీయం స్థానం
 జ్వలంతం చతుర్థం స్థానం సర్వతోముఖం పంచమం స్థానం సృసింహం
 వృషం స్థానం భీషణం సప్తమం స్థానం భద్ర మష్టమం స్థానం మృ
 త్యుం మృత్యుంనవమంస్థానం నమామి దశమం స్థాన మహా మేకాదశ స్థా
 నం జానీయా ద్యోజానీతే సోఽమృత త్వంచ గచ్ఛతి, ఏకాదశపదావా
 అనుష్టు భువ త్యనుష్టుభా సర్వమిదం సృష్ట మనుష్టుభా సర్వమిద ముప
 సంహృతం తస్మా త్సర్వ మానుష్టుభం జానీయా ద్యోజానీతే సోఽమృ
 తత్వంచ గచ్ఛతి, దేవా హవై ప్రజాపతి మబ్రువ న్నథ కస్మా దుచ్యతే
 ఉగ్రమితి స'హూవాచ ప్రజాపతిః, యస్మా త్స్వమహిమ్నా సర్వా న్లో
 కాం త్సర్వాం దేవాం త్సర్వా నాత్తన స్సర్వాణి భూతా న్యుద్యుష్టా
 త్యజస్రం సృజతి విసృజతి వాసయ త్యుద్ధ్రావ్యత ఉద్గ్రహ్యతే, స్తుహి
 శ్రౌతంగర్తసదం యువానం మృగంన భీమ ముపహత్ను ముగ్రం, మృ
 డాజరితే ²సింహ స్తవానో అన్యంతే అస్తి నివపంతు సేనాః, తస్మా
 దుచ్యత ఉగ్ర మితి, అథ కస్మాదుచ్యతే వీర మితి, యస్మా త్స్వమహి
 మ్న సర్వా లోకాం త్సర్వా దేవాం త్సర్వా నాత్తన స్సర్వాణి

1 అనుష్టుభాసర్వముపసంహృతం. 2 బద్ర.

భూతాని విరమతి విరామయ త్వజస్రం సృజతి విసృజతి వాసయతి,
 యతో వీరః కర్తవ్య¹స్సునక్షో యుక్తగ్రావా జాయతే దేవకామః,
 తస్మా దుచ్యతే వీరమితి, అథ కస్మా దుచ్యతే మహావిష్ణు మితి, యస్మా
 త్వమహిమాన్న సర్వా² లోకాం త్వర్వాం దేవాం త్వర్వానాత్తన స్స
 ర్వాణిభూతాని వ్యాప్నోతి వ్యాపయతి స్నేహో యథా పలపిండం
 శాంతమూల మోతం పోత మను²వ్యాప్తం వ్యతిషక్తో వ్యాప్యతే వ్యా
 పయతే, యస్మా న్నజాతః పరో అన్యో అస్తి య ఆవివేశ భువనానివి
 శ్వా, ప్రజాపతిః స్రజయా సంవిదాన త్రీణి జ్యోతీగపి సచతే సహజ
 శీం, తస్మా దుచ్యతే మహావిష్ణు మితి, అథ కస్మా దుచ్యతే జ్వలంతమి
 తి, యస్మా త్వమహిమాన్న సర్వా² లోకాం త్వర్వాం దేవాం త్వర్వా
 నాత్తన స్సర్వాణి భూతాని స్వతేజసా జ్వలతి జ్వలయతి జ్వల్యతే
 జ్వలయతే, సవితా ప్రసవితా దీప్తో దీపయం దీప్యమానః, జ్వల్క
 జ్వలితాతప నిర్విషం త్సంతపక, రోచనో రోచమాన శ్శోభన శ్శోభ
 మానః కల్యాణః, తస్మా దుచ్యతే జ్వలంత మితి, అథ కస్మా దుచ్యతేస
 ర్వతో ముఖ మితి, యస్మా త్వమహిమాన్న సర్వా² లోకాం త్వర్వాం
 దేవాం త్వర్వా నాత్తన స్సర్వాణి భూతాని స్వయ మనింద్రియోఽపి
 సర్వతః పశ్యతి సర్వతః శృణోతి సర్వతో గచ్ఛతి సర్వతఃసదతే సర్వ
 గస్సర్వగత స్తిష్ఠతి, ఏకః పురస్తా ద్య ఇదం భూవ యతో భూవ
 భువనస్య గోపా, య మ ప్యేతి భువనగ్ సాంపరా యే నమామి త
 మహాగ్ సర్వతోమఃమితి తస్మా దుచ్యతేసర్వతోమఃమితి, అథ కస్మా
 దుచ్యతే సృసింహమితి, యస్మా త్వక్వేసాం భూతానాం నా వీర్యతమః
 శ్రేష్ఠతమశ్చ సిహ్వా వీర్యతమః శ్రేష్ఠతమశ్చ తస్మా స్రుసిహ్వా ఆసీ
 త్పరమేశ్వరో జగద్ధితవా ఏతద్భూవం యదక్షరం భవతీ, ప్రతద్విష్ణు
 ప్రవతే వీర్యాయ, హృగోనభీమః కుచరో గర్భిణః, యస్సోరుషు త్రిషువి
 క్రమణే వ్యధిక్షయంతి భువనాని విశ్వా, తస్మా దుచ్యతే సృసిహ్వామితి,
 అథ కస్మా దుచ్యతే భీషణ మితి, యస్మా ధీషణం యస్య రూపం దృ
 ష్ట్యా సర్వలోకా స్సర్వే దేవా స్సర్వాణిభూతాని భీష్యాపలాయంతే
 స్వయం యతః కుతిశ్చ నచిభేతి, భీషాస్తా ద్వాతః పవతే, భీషోదేతిసూ

1 స్సునక్షో. 2 వ్యాసం.

ర్యః, భీమాస్తా దగ్ని శ్చేంద్రశ్చ, మృత్యుర్ధావతి పంచమ ఇతి, తస్మా దుచ్య
తే భీషణ మితి, అథ కస్తా దుచ్యతే భద్ర మితి, యస్తా తస్వయంభ
దో భా త్యా సర్వదా భద్రం దదాతి, రోచనో రోచమాన శ్శోభన
శ్శోభచూనః కల్యాణః, భద్రంకర్ణభిః శ్రుణుయామ దేహః, భద్రంప
శ్యేమాక్షభి ర్యజత్రాః, స్థితై రంగై స్తుష్టువాగ్ సస్తనూభిః, వ్యశేమ
దేవహితం యదాయుః, తస్మా దుచ్యతే భద్ర మితి, అథ కస్తా దుచ్య
తేమృత్యు మితి, యస్తా తస్వమహిమా సృభక్తానాం స్త్రుతవప మృ
త్యు మపమృత్యుంచ మూరయతి, యతత్తదా బలదా యస్య విశ్వ ఉ
పాసతే ప్రశిషం యస్య దేహః, యస్య చ్ఛానూమృతం యస్య మృ
త్యుః కస్తై దేవాయ నావిహ విధేమ, తస్మా దుచ్యతే మృత్యు మృ
త్యు మితి, అథ కస్తా దుచ్యతే నమా మితి, యస్తా ద్యం సర్వేదే
వానమంతి ముముక్షువో బ్రహ్మవాదిసశ్చ, ప్రనూనం బ్రహ్మణస్పతిర్హం
త్రం వద త్యుక్త్యం, యస్తి న్నిందో వరుణో మిత్రో అర్యమా దేవా
ఓకాంసి చక్రిరే, తస్మా దుచ్యతే నమామితి, అథ కస్తా దుచ్యతే
హమితి, అహమస్మి ప్రథమజా ఋతస్య, పూర్వం దేవేభ్యో అమృతస్య
నాభి యో మా దదతి స ఇ దేవమావాహః, అహమన్న మన్న
మదంత మద్ధి, అహం విశ్వం భువనమభ్యభవం, సువర్ణజ్యోతిః,
య ఏనం వేదేతి మహేవాపనివత్. ౨.

త్రితీయః ఖండః.

దేవా హవై ప్రజాపతి మబ్రువ న్నానుష్టుభస్య మంత్ర రాజస్య
నారసింహస్య శక్తిం బీజం నో బ్రూహి భగవ ఇతి సహేవావాచ
ప్రజాపతిః, మాయావా ఏహ నారసింహ సర్వ మిదం సృజతి సర్వ
మిదం రక్షతి సర్వ మిదం సుహరతి, తస్మా న్నాయా మేతాం శక్తిం
విద్యా ద్య ఏతాం మాయాం శక్తిం వేద ససాస్తానం తరతి స
మృత్యుం తరతి స సంసారంతరతి నైమృతత్వంచ గచ్ఛతి మహతీం
శ్రియ మశ్నుతే మీమాగ్సంతే బ్రహ్మవాదినః హ్రస్వాద్విష్ణు తాచేతి,
యది హ్రస్వా భవతి సర్వంపాస్తానం దహన్యమృతత్వంచ గచ్ఛతి,
యది దీర్ఘాభవతి మహతీం శ్రియ మావాప్నో త్యమృతత్వంచ గచ్ఛతి,
యది ప్లుతా భవతి జ్ఞానవా న్భవ త్యమృతత్వంచ గచ్ఛతి, తదేత దృషి

ణోక్తం నిదర్శనం, నతఃపాహియ ఋజీమీత రుద్రః, శ్రియః లక్ష్మీ మా
పలా ముంబికాం గామ్, పష్ఠించయా మింద్ర సేనే త్యుదాహుః, తాం
విద్యాం బ్రహ్మయోనిగ్ సరూపా మిహాయుషే శరణ మహం ప్రపద్యే,
సర్వేషాం వా ¹ఏతద్భూతానా మాకాశః పరాయణమ్, సర్వాణి
హవా ఇమాని భూతా న్యాకాశా దేవ జాయంతే, ఆకాశాదేవ జా
తాని జీవంతి ఆకాశం ప్రయం త్యభిసంవిశంతి, తస్మాదాకాశం బీజం వి
ద్యా త్తదేవ జ్యాయః, తదేత దృషిణోక్తం నిదర్శనమ్, హగ్ స శ్శుచి
ష ద్వసు రంతరిక్ష సద్ధోతావేదిష దతిథి ద్విరోణసత్, నృపద్వర స
దృతసద్వ్యోమ సదజ్ఞా గోజా ఋతజా అద్రిజా ఋతం బృహత్, య
ఏవం వేదేతి మహాపనిషత్. 3.

చతుర్థః ఖండః.

దేవా హనై ప్రజాపతి మబ్రువ న్నానుష్ఠాభస్య మంత్రరాజస్య
నారసింహస్యాంగమంత్రా న్నీబ్రూహి భగవ ఇతి సహావాచ ప్రజా
పతిః, ప్రణవం సావిత్రిం యజుర్లక్ష్మీం సృసింహ్నాగాయత్రీమిత్యంగాని
జానీయూ ద్యౌజానీతే సోఽమృత్యోంచ గచ్ఛతి, ఓమిత్యేతదక్షర మిద
గ్ సర్వం తస్యాపవ్యాఖ్యానం భూతం భవద్భవిష్య దితి సర్వ మోం
కార ఏవ యచ్చాస్య త్రికాలాతీతం తద పోయంకారఏవ సర్వం హ్యేత
ద్బ్రహ్మయమాత్తా బ్రహ్మ సోఽయమాత్తా చతుష్పా జ్జగతి త స్తానో
బహః ప్రజ్ఞ స్పష్టాంగ ఏకోనవింశతిముఖ స్థూలభు గ్వైశ్వానరః ప్రథమః
పాదః, స్వస్థస్థానోంతః ప్రజ్ఞ స్పష్టాంగ ఏకోనవింశతిముఖః ప్రవిక్తభు
క్తైజసో ద్వితీయః పాదః, యత్ర సుప్తో నకంచన కామం కామయతే
నకంచన స్వప్నం పశ్యతి తత్సుప్నం సుషుప్తస్థాన ఏకీభూతః ప్రజ్ఞా
నఘనపవానందమయో హ్యనందభు ²కేతోముఖః ప్రాజ్ఞ స్తృతీయః
పాదః, ఏష సర్వేశ్వర ఏష సర్వజ్ఞ ఏషోఽంతిర్యా మేషవ యోని స్స
ర్వస్య ప్రభవా ప్యయాహి భూతానామ్, నాంతః ప్రజ్ఞం సబహుః ప్రజ్ఞం
నోఽభయతః ప్రజ్ఞం నప్రజ్ఞం నాప్రజ్ఞం ప్రజ్ఞానఘన మదృష్ట మివ్యవహా
ర్య మగ్రాహ్య మలక్షణ మంచిత్య మవ్యవదేశ్య మైకాన్త్య ప్రత్యయ
సారం ప్రపంచోపశమం శాంతం శివ మద్వైతం చతుర్థం మన్యంతే స

ఆత్మా సవిజ్ఞేయః, అథ సావిత్రి గాయత్ర్యా యజుషా ప్రోక్తా తయా సర్వ
మిదం వ్యాప్తమ్, ఘృణిరితి ద్వే అక్షరే, సూర్య ఇతిత్రీణి, ఆదిత్య
ఇతి త్రీణి, ఏతద్వై సావిత్రి స్యాష్టాక్షరం పదగ్ శ్రియాభిషిక్తమ్, య
ఏవం వేద, శ్రియా హైవాభిషిచ్యతే, తదేత దృచా భ్యుక్తమ్, ఋచో
అక్షరే పరమేహ్యమన్, యస్మిన్ దేవా అభివిశ్వే నిపేదుః, య స్తన్న
వేద కిమృచా కరిష్యతి, య ఇతత్తద్విదు స్త ఇమే సమాసత ఇతి, నహ
తస్య ర్ఘాన యజుషానసామ్నా ర్థోస్తి, యస్సావిత్రిం వేదేతి, ఓంభూ ర్ఘ్నీ
ర్భువర్ఘ్నీస్సర్వర్ఘ్నీః. కాలకంఠీ తన్నో లక్ష్మీః ప్రచోదయాత్, ఇత్యే
షావై మహాలక్ష్మీ యజుర్గాయత్రీ చతుర్విశత్యక్షరా భవతి, గాయ
త్రీవా ఇదగ్ సర్వం యదిదం కించ తస్మా ద్య ఏతాం మహాలక్ష్మీం
యాజుషీం వేద మహా తీం శ్రియ మశ్నుతే, ఓం నృసింహాయ విద్మహే
వజ్రనఖాయధీమహి, తన్నస్సిగ్హః ప్రచోదయాత్, ఇత్యేషావై నృ
సింహాయత్రీ దేవానాం వేదానాం నిదానం భవతి, యఏవంవేద, నిదా
నవా నృవతి, దేవా హవై ప్రజాపతి మబ్రువ న్నధక్తైర్మంత్రై స్తుతో
దేవః ప్రితో భవతి స్వాత్మానం దర్శయతితా న్మోబ్రాహ్మ భగవ
ఇతి, స హేవావాచ ప్రజాపతిః, ఓం యో హవై నృసింహేవా దేవో
భగవాన్ యశ్చ బ్రహ్మ భూర్భువస్సువ స్తస్మై వై నమోనమః. (య
థాప్రథమమంత్రోక్తా వాద్యంతో తథా ద్రష్టవ్యా). ౧ యశ్చ విష్ణుః.
౨ యశ్చ మహేశ్వరః. ౩ యశ్చ పురుషః. ౪ యశ్చేశ్వరః. ౫ యా
సరస్వతీ. ౬ యాత్రీః. ౭ యాగౌరీ. ౮ యాప్రకృతిః. ౯ యావి
ద్యా. ౧౦ యశోఽంకరః. ౧౧ యాశ్చ తస్మాద్ధమాత్రాః. ౧౨ యేవే
దా స్సాంగా స్సశాఖా స్సేతిహసాః. ౧౩ యేచ పంచాగ్నయః. ౧౪
యా స్సప్త మహావ్యాహృతయః. ౧౫ యేచాష్టా లోకపాలాః.
౧౬ యేచాష్టా వసవః. ౧౭ యేచైకాదశ దుద్రాః. ౧౮ యేచ ద్వా
దశాదిత్యాః. ౧౯ యేచాష్టా గ్రహాః. ౨౦ యూని పంచమహాభూ
తాని. ౨౧ యశ్చ కాలః. ౨౨ యశ్చ మనుః. ౨౩ యశ్చ మృ
త్యుః. ౨౪ యశ్చ యమః. ౨౫ య శ్చాంతకః. ౨౬ యశ్చ ప్రా
ణః. ౨౭ యశ్చ సూర్యః. ౨౮ యశ్చ సోమః. ౨౯ యశ్చ విరా

ఋషుః. ౩౦ ఋశ్శబ్దః. ౩౧ యచ్చ సర్వం. ౩౨ ఇతి ద్వాత్రిన్ శత్. ఇతి తా స్ప్రిజాపతి రబ్రవీ దేతై ర్నంతైర్నిత్యం దేవం స్తుత్యం తతో దేవః ప్రీతోభవతి స్వాత్తానం దర్శయతి, త ద్య ఏతై ర్నంతై ర్నిత్యం దేవం స్తాతి సదేవం పశ్యతినామృతత్వంచ గచ్ఛతి, య ఏవం వేదేతి మహిషాపనిషత్.

పంచమః ఖండః.

దేవాహ వై ప్రజాపతి మబ్రువ న్నానష్టుభస్య మంత్రరాజస్య నారసిన్హస్య మహాచక్రం నామ చక్రం నో బ్రూహి భగవ ఇతి, సా ర్వకామికం మోక్షద్వారం, ¹యద్యోగిన ఉపదిశంతి, సోమో వాచ ప్రజాపతిః, షడక్షరం వా ఏత త్సుదర్శనం మహాచక్రం తస్మా త్షడక్షరం భవతి, షట్పత్రం చక్రం భవతి, షడ్వా ఋతవ ఋతుభి స్సూమితం భవతి, మధ్యే నాభి ర్భవతి, నాభ్యాంవా ఏతే అరాః ప్రతిష్ఠితా మాయయా ఏతిత్సర్వం వేష్టితం భవతి నాత్తానం మాయా స్పృశతి తస్మా న్తాయ యా బహి ర్వేష్టితం భవతి, అ భాష్టార మష్టపత్రం చక్రం భవ త్య ష్టాక్షరావై గాయత్రీ గాయత్ర్య సమ్మితంభవతి బహిర్భాయయా వేష్టితంభవతి క్షేత్రంక్షేత్రంవై మాయేషా సంపద్యతే, అథ ద్వాదశా రంద్వాదశపత్రం చక్రంభవతి ద్వాదశాక్షరా వై జగతీ జగత్యా సమ్మితం భవతిమాయయా బహి ర్వేష్టితం భవతి, అథ షోడశారం షోడశపత్రం చ క్రంభవతి షోడశకలో వైపురుషఃపురుష ఏవేదగ్ సర్వం పురుషేణసంమి తం భవతిమాయయా బహి ర్వేష్టితం భవతి, అథ ద్వాత్రింశదరంద్వాత్రిం శత్పత్రం చక్రం భవతి ద్వాత్రింశదక్షరా వా అనుష్టు భవ త్యనుష్టుభా సర్వమిదం భవతి బహి ర్భాయయా వేష్టితం భవ త్యరై ర్వా ఏతిత్సు బద్ధం భవతి వేదావా ఏతే అరాః పత్యై ర్వాఏత త్సర్వతః పక్రామతి ఛందాగ్ంసివై పత్రాణి ఏత త్సుదర్శనం మహాచక్రమ్, తస్య మధ్యే నాభ్యాం తారకం యదక్షరం నారసిన్హ మేకాక్షరం తిద్భవతి షట్సు పత్రేషు షడక్షరం సుదర్శనం భవత్యష్టసు పత్రే షష్టాక్షరం నారా యణం భవతి ద్వాదశసు పత్రేషు ద్వాదశాక్షరం వ సుదేవం భవతి షోడశసు పత్రేషు మాతృకాద్యా స్సబిందుకా షోడశస్వరా భవంతి-

1 ఉద్యోగిన.

ద్వాత్రింశత్సు పతేషు ద్వాత్రిగ్శ దక్షరం మంత్రరాజం నారసిహ
మానుష్టుభం భవతి, తద్వా ఏత త్సుదర్శనం నామ మహాచక్రం సార్వ
కామికం మోక్షద్వార మృత్యుయం యజుర్తయం సామయం బ్రహ్మయ
య మమృతమయం భవతి, తస్య పురస్తా ద్వసవ ఆస తే రుదా, దక్షిణ
త ఆదిత్యాః పశ్చా ద్విశ్వేదేవా ఉత్తరతో బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరా
నాభ్యాం సూర్యాచంద్ర మశా పార్శ్వయో స్తదేతద్వచా భ్యుక్తమ్,
ఋచో అక్షరే పరిమే వ్యోమః, యస్త్రిక్ దేవా అధివిశ్వేని పేదుః,
య స్తం నవేద కిమృచా కరిష్యతి య ఇ తద్విదు స్త ఇమే సమాసత
ఇతి, త దేత త్సుదర్శనం మహాచక్రం బాలో వా యువా వా వేద స
మహా భవతి స గురు స్సర్వేషాం మంత్రాణా ముపదేష్టా భవతి, అను
ష్టుభా హోమం కుర్యా దనుష్టుభార్చనం కుర్యా త్త దేత ద్రక్షోఘ్నం
మృత్యుతారకం గురుణా లబ్ధం కంఠే బాహూ శిఖాయాం వా బర్హిత
స ప్రదీప్తవనతీ భూమిర్దక్షిణార్ధం నావకల్పతే తస్మా చ్ఛృద్ధయా యాం కాం
చి ద్రాం దద్వా తాన్ దక్షిణాభవతి. దేవాహవై ప్రజాపతి మబ్రువన్నాను
ష్టుభస్య మంత్ర రాజస్య నారసిహస్య ఫల నోబ్రాహ్మ భగవత్యతి స హే
వాచ ప్రజాపతిః, య ఏతం మంత్ర రాజం నారసింహ మానుష్టుభం నిత్య
మధీతే సోఽగ్నిపూతో భవతి స వాయుపూతో భవతి స ఆదిత్యపూతో
భవతి స సోమపూతో భవతి స సత్యపూతో భవతి స బ్రహ్మపూతో భవతి
స విష్ణుపూతో భవతి స రుద్రపూతో భవతి స దేవపూతో భవతి స సర్వ
పూతో భవతి స సర్వపూతో భవతి, య ఏతం మంత్ర రాజం నారసింహ
మానుష్టుభం నిత్య మధీతే స మృత్యుం ¹తరతి స పాప్తానం తరతి స బ్రహ్మ
హత్యాం తరతి స భూతహత్యాం తరతి స వీరహత్యాం తరతి స సర్వ
హత్యాం తరతి స సుసారం తరతి స సర్వం తరతి స సర్వం తరతి, య
ఏతం మంత్ర రాజం నారసిహ మానుష్టుభం నిత్య మధీతే సోఽగ్ని స్తంభ
యతి స వాయు స్తంభయతి స ఆదిత్య స్తంభయతి స సోమం స్తంభయతి
స ఉదకం స్తంభయతి స సర్వాదేవా స్తంభయతి స సర్వా
గ్రహా స్తంభయతి స విషం స్తంభయతి స నిషం స్తంభయతి, య ఏతం
మంత్ర రాజం నారసిహ మానుష్టుభం నిత్య మధీతే స దేవా నాకర్షయతి

స యక్షా నాకర్షయతి స నాగా నాకర్షయతి స గ్రహా నాకర్షయతి
 స మనుష్యా నాకర్షయతి స సర్వా నాకర్షయతి స సర్వానా కర్షయతి,
 య ఏతం మంత్ర రాజం నారసింహ మానుష్టుభం నిత్య మధీతే స భూర్లో
 కంజయతి స భువర్లోకం జయతి స స్వర్లోకం జయతి స మహర్లోకం జయతి
 స జనో లోకం జయతి స శపోలోకం జయతి స సత్యలోకం జయతి స
 సర్వాణ్ లోకాన్ జయతి స సర్వాణ్ లోకాన్ జయతి, య ఏతం మం
 త్ర రాజ మానుష్టుభం నిత్య మధీతే సోఽగ్నిష్టోమేన యజతే స ఉక్తేన
 యజతే స షోడశినా యజతే స వాజపేయేన యజతే సోఽతిరాత్రేణ
 యజతే సోష్టోర్యామేన యజతే సోఽశ్వమేధేన యజతే స సర్వైః
 క్రతుభి ర్యజతే స సర్వైః క్రతుభి ర్యజతే, య ఏతం మంత్ర రాజ మాను
 ష్టుభం సిత్య మధీతే స ఋచోఽధీతేన యజాం ప్యధీతే స సామాన్య
 ధీతే సోఽధర్వణ మధీతే సోంగిరస మధీతే స శాఖా అధీతే స పురాణా
 న్యధీతే సకల్పా నధీతే స గాధా అధీతే స నారాశక్సీ రధీతే స త్రణవ మధీ
 తేయః ప్రణవ మధీతే స సర్వమధీతే స సర్వ మధీతే, అనుపనీత శత మేక
 మేకే నోపనీతేన తత్సమ ముపనీత శత మేక మేకేన గృహస్థేన తత్సమం
 గృహస్థ శత మేక మేకేన వానప్రస్థేన తత్సమం వానప్రస్థశత మేక
 మేకేన యతినా తత్సమం యతీనాంతు శతంపూర్ణ మేక మేకేన రుద్రజా
 పకేన తత్సమం రుద్రజాపకశత మేక మేకే నాధర్వశిర శ్శిఖాధ్యాప
 కేన తత్సమ మధర్వశిర శిఖాధ్యాపకశత మేక మేకేన తాపనీయోపని
 షదధ్యాపకేన తత్సమం తాపనీయోపనిషదధ్యాపకశత మేక మేకేన
 మంత్ర రాజాధ్యాపకేన తత్సమం తద్వా ఏత త్విరమంధామ మంత్ర గా
 జాధ్యాపకస్య యత్ర నసూర్య స్తపతి యత్ర న వాయు ర్వాతి యత్ర
 న చంద్రమా భాతి యత్ర న నక్షత్రాణి భాంతి యత్ర వాగ్నిర్దహతి
 యత్ర న మృత్యుః ప్రవిశతి యత్ర న దుఃఖం సదానందం పరమానందం
 శాంతం శాశ్వతం సదాశివం బ్రహ్మాదివందితం యోగిభ్యోయం పరమం
 పదం యత్ర గత్వా ననివర్తంతే యోగినః తదేత దృచాభ్యుక్తమ్, అద్వి
 ష్టోపరమంపదం సదా పశ్యంతి సూరయః, దివీచ చక్షు రాతతిం, తద్వి
 ప్రాసో విపస్యతో జాగృవాంస స్సమిధతే, విష్ణో ర్య త్పరమం పదం,

త దేతన్నిష్కామస్య భవతి తదేత నిష్కామస్య భవతి యవవం వేదేలి
మ హేరాపనిషత్.

ఓం భద్రం కర్ణేభి రితి శాంతిః.

ఇతి నృసింహపూర్వతాపిన్యపనిష త్సమాప్తా.

ఓం తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః. హరిః ఓమ్.

నృసింహోత్తరతాపిన్యపనిషత్.

ఓమ్ భద్రం కర్ణేభి రితి శాంతిః.

ప్రథమః ఖండః.

ఓం. దేవా హవై ప్రజాపతి మబ్రువ న్నణోరణీయాగ్ సమిమ
మాత్తాన మోంకారం నో వ్యాచక్ష్యేతి తథేశ్వోమిత్యేత దక్షరమిదగ్
నర్వం త స్యోపవ్యాఖ్యానం భూతం భవద్భవిష్య దితి సర్వమోంకార ఏవ
యచ్చాన్య త్రికాలాతీతం తద పోంకార ఏవ సర్వం హ్యేత ద్భిష్టా
య మాత్తా బ్రహ్మ త. మేత మాత్తాన మోమితి బ్రహ్మైకీకృత్య బ్రహ్మ
చాత్తాన మో మిత్యేకీకృత్య త దేక మజర మమృతి మభయ మోమి
త్యనుభూయ తస్మిన్నిదగ్ సర్వం త్రిశరీర మారోఘ్య తన్తయం హి
తదేవేతి సుహరే దోమితి తంవా ఏతం త్రిశరీర మాత్తానం త్రిశరీరం
పరం బ్రహ్మసుందర్యాత్ స్థూలత్వాత్ స్థూలభుక్త్వాచ్చ సూక్ష్మత్వా
త్సూక్ష్మభుక్త్వా చైక్వా దానంద భోగాచ్చ సోఽయమాత్తా చతు
ష్ప జ్జాగరిత స్థాన స్థూలప్రజ్ఞ సుప్తాంగ ఏకోనవింశతి ముఖస్థూలభు
క్చతురాత్తా విశ్వో వైశ్వానరః ప్రథమః పాదః, స్వప్నస్థాన సూక్ష్మప్ర
జ్ఞ సుప్తాంగ ఏకోనవింశతి ముఖ సూక్ష్మభు క్చతురాత్తా తైజసో హి
రణ్యగర్భోద్వితీయఃపాదః, యత్ర సుప్తాన కంచనకామంకాయ తేనకంచన
స్వప్నం పశ్యతి త త్సుషుప్తం సుషుప్తస్థాన ఏకీభూతః ప్రజ్ఞానఘన ఏ
వానందమయో హ్యనందభు క్చేతోముఖ శ్చతురాత్తా ప్రజ్ఞ ఈశ్వర
స్తృతీయః పాదః, ఏవ సర్వేశ్వర ఏవ సర్వజ్ఞ ఏహంతర్యా మ్యేష

యోని సుర్వస్య ప్రభవాప్యయా హి భూతానాం త్రయ మ ప్యేత
 త్సుషుప్తం స్వప్నం మాయామాత్రం చి దేకరసా హ్యాయ మాత్మా
 ౭ధతురీయ శ్చతురాత్మా తురీయా వసితత్వా దేకైక స్యాతానుజ్ఞా
 త్రనుజ్ఞా వికల్పై త్రయమ ప్యత్రాపి సుషుప్తం స్వప్నం మాయా
 మాత్రం చి దేకరసా హ్యాయ మాత్మా థాయ మాదేశో న స్థూల
 ప్రజం న సూక్ష్మ ప్రజం నోభయతః ప్రిజం న ప్రజం నాప్రజం
 నప్రజానఘన మదృష్ట మవ్యవహర్య మగ్రహ్య మలక్షణ మచింత్య
 మవ్యవదేశ్య మైకాత్మ్య ప్రత్యయసారం ప్రపంచోపశమం శాంతం
 శివ మద్వైతం చతుర్థం మన్యంతే న ఆత్మా సవిజ్ఞయ ఈశ్వరగ్రాస
 స్మరీయ తురీయః.

ద్వితీయః ఖండః.

తంవా ఏత మాత్మానం జాగ్ర శ్వస్వప్న మనుషుప్తం స్వప్నే
 జాగ్రత మనుషుప్తం సుషుప్తే జాగ్రత మస్వప్నం తురీయేజాగ్రత
 మస్వప్న మనుషుప్త మవ్యభిచారిణం నిత్యానందం సదేకరసం హ్యేవ
 చతుషో ద్రష్ట శ్రోత్రస్య ద్రష్టా వాచో ద్రష్టా మనసో ద్రష్టా
 బుద్ధే ద్రిష్టా ప్రాణస్య ద్రష్టా తమసా ద్రష్టా సర్వస్య ద్రష్టా తత
 సుర్వస్త్వా దన్యో విలక్షణ శ్చిక్షుష సాక్షీ శ్రోత్రస్య సాక్షీ వాచ
 సాక్షీ మనస సాక్షీ బుద్ధే సాక్షీ ప్రాణస్య సాక్షీ తమస సాక్షీ
 సర్వస్య సాక్షీ తతో విక్రియో మహాచైతన్యోఽస్త్వా త్సర్వస్త్వా త్ప్రియ
 తమ ఆనందఘనం హ్యేవ మస్తా త్సర్వస్త్వా త్పురత స్సువిభాత షేకరస
 మే వాజర మమృత మభయం బ్రహ్మ వాప్యజ యైనం చతుష్పదం
 మాత్రాభి రోంకారేణ చైకీకుర్యా జ్జగతిత స్థాన శ్చిక్షురాత్మా విశ్వో
 వైశ్వసర శ్చతూరూపోఽకార ఏవ చతూరూపో హ్యాయ మకార
 స్థూలసూక్ష్మబీజసాక్షీభి రకారరూపై రాప్తే రాదిమత్వా ద్వా
 స్థూలత్వా త్సుక్ష్మత్వా ద్బీజత్వా త్సాక్షీత్వా చ్చాప్నోతి హవా
 ఇదగ్ సర్వ మాదిశ్చ భవతి య ఏనం వేద, స్వప్నస్థాన శ్చతురాత్మా
 తైజసో హిరణ్యగర్భ శ్చతూరూప ఉకార ఏవ చతూరూపో హ్యాయ
 ముకారః స్థూలసూక్ష్మబీజసాక్షీభి రుకారరూపై రుత్కిర్వాదుభయత్వా
 స్థూలత్వా త్సుక్ష్మత్వా ద్బీజత్వా త్సాక్షీత్వా చ్చోత్కర్షతి

హవై జ్ఞాన సంతతిం సమానశ్చ భవతి య ఏవం వేద, సుషుప్తస్థాన శ్చతురాత్మా ప్రాజ్ఞ ఈశ్వర శ్చతురూపో మకారపవ చతురూపో హ్యయ మకార స్థూలసూక్ష్మ బీజసాక్షిభి ర్దకార రూపైర్నితే రపీ తేర్వా స్థూలత్వా త్సూక్ష్మత్వా ద్బీజత్వా త్సాక్షిత్వా చ్చ మినోతి హవా ఇదగ్ సర్వమపీతి శ్చ భవతి య ఏవం వేద, మాత్రామాత్రాః ప్రతిమాత్రాః కుర్యా దథ తురీయ ఈశ్వరగ్రాం సృస్వరా ట్స్వయ మీశ్వర స్వప్రకాశ శ్చతురాత్మో తానుజ్ఞా త్రనుజ్ఞా వికలై రోత్తో హ్యయ మాత్మా హ్యై వేదగ్ సర్వ మంతకాలే కాలాగ్ని స్సూర్యోఽస్మై రనుజ్ఞాతో హ్యయ మాత్మా హ్యస్య సర్వస్య స్వాత్మా నం దదా తీదగ్ సర్వం స్వాత్మానమేన కరోతి యథా తమ స్సవితాను జ్ఞైకరసో హ్యయ మాత్మా చిద్రూప ఏవ యథా దాహ్యం దధ్వగ్ని రవికలోపీ హ్యయ మాత్మా వాక్మనోఽగోచరత్వా చ్చిద్రూప శ్చతురూప ఓంకార ఏవ చతురూపో హ్యయ మొంకార ఓతానుజ్ఞా త్రనుజ్ఞా వికలై రోంకార రూపై రాజైవనామ రూపాత్మకం హీదగ్ సర్వం తురీయత్వా చ్చిద్రూపత్వా చోత్తతత్వా దనుజ్ఞాత్మత్వా దను జ్ఞాత్వా దవికల్పరూపత్వా చ్చావికల్పరూపం హీదగ్ సర్వం నైవ తత్ర కాచన భిదాస్త్యథ తస్యాయ మాదేశో మాత్ర శ్చతుర్గోవ్యవ హార్యః ప్రపంచోపశమ శ్చివోఽదైవితఙ్కార ఆజ్ఞైవ సువిశ త్యాత్మ నాఽఽత్మానం య ఏవం వే దైష ఏరో నారసింహేన వానుష్టుభా మంత్రరాజేన తురీయం విద్యా దేవ హ్యత్మానం ప్రకాశయతి సర్వ సంహార సమర్థః పరిభవాసహః ప్రభు ర్వాన్తై స్సదోఽజ్జ్వలౌ ఽవిద్యా తత్కార్యహీన స్సాన్వితబంధహర స్సర్వదా దైవితరహిత ఆనం దరూప స్సర్వాధిష్ఠానస్సన్తాత్మో నిర్విద్యా తమోమోహూఽహ మేవేతి తస్మా దేవ మేవేయ మాత్మానం పరంబ్రహ్మనుసందధ్యా దేష ఏరో సృసింహ ఏవేతి.

త్వతీయః ఖండః.

తస్యహవై ప్రణవస్య యా పూర్వా మాత్రా సా ప్రథమఃపాదో భవతి ద్వితీయా ద్వితీయస్య తృతీయా తృతీయస్య చతుర్థోఽతానుజ్ఞా త్రను

జ్ఞా వికల్పరూపా తయా తురీయం చతురాత్మాన మన్విష్య చతుర్థపాదే
 న చతయా తురీయేణానుచింతయన్ గ్ర సే త్తస్య హవా ఏతస్య ప్రణ
 వస్య యా పూర్వా మాత్రా పృథి వ్యకార స్పృఖ్యుర్భృ ర్మగ్వేదో బ్రహ్మ
 వసహో గాయత్రీ గార్హపత్యస్సా ప్రథమః పాదో భవతి భవతిచ సర్వే
 షుపాదేషు చతురాత్మా స్థూలసూక్ష్మబీజసాక్షిభి ద్విత్వీయాంతరిక్షం స ఉ
 కార స్సయజుర్భిర్యజుర్వేదో విష్ణురుద్రా స్త్రిష్టబ్దక్షిణాగ్ని స్సా ద్విత్వీయః
 పాదో భవతి భవతిచ సర్వేషు పాదేషు చతురాత్మా స్థూలసూక్ష్మబీజ
 సాక్షిభి స్తృత్వీయా ద్యా స్స మకార స్స సామభి స్సామవేదో రుద్రా
 దిత్యా జగ త్యాహవనీయ స్సా తృత్వీయః పాదో భవతి భవతిచ సర్వే
 షుపాదేషు చతురాత్మా స్థూలసూక్ష్మబీజసాక్షిభి ర్వావసా నేస్య చతుర్థ
 ర్థమాత్రా సా సామలోక ఓంకార స్సా ధర్వజై ర్త్వంత్రైరధర్వవేద-
 స్సంపర్తకోఽగ్ని ర్మరుతో విరా డేకర్షి ర్భాన్వతీ స్తృతా సా చతుర్థః
 పాదో భవతి భవతిచ సర్వేషు పాదేషు చతురాత్మా స్థూలసూక్ష్మబీజ
 సాక్షిభి ర్రాత్రామాత్యాః ప్రతిమాత్రాః కృత్వోతానుజ్ఞా త్రనుజ్ఞావి
 కల్పరూపం చింతయన్ గ్ర సేద్ జ్యోతిమృతో హుతసంవిత్ శుద్ధ స్సం
 విష్టో సిద్ధిష్ణు ఇమ మసునియమే నుభాయే హేదం సర్వం దృష్ట్వాస
 ప్రపంచహీనోఽథ సకల స్సాధారోఽమృతమయ శ్చతురాత్మాథ మహా
 వీరే సపరివారం త మేతిం చతుస్సప్తాత్మానం చతురాత్మానం మూలా
 గ్నా వగ్నిరూపం ప్రణవం సందధ్యా త్సప్తాత్మానం చతురాత్మాన మకారం
 బ్రహ్మణం నాభౌ సప్తాత్మానం చతురాత్మాన మకారం విష్ణుం హృదయే
 సప్తాత్మానం చతురాత్మాన మకారం రుద్రం భూమధ్యే సప్తాత్మానం
 చతురాత్మానం చతుస్సప్తాత్మానం చతురాత్మాన మొంకారం సర్వేశ్వరం
 ద్వాదశాంతేసప్తాత్మానం చతురాత్మానం చతుస్సప్తాత్మానం చతురాత్మాన
 మానందామృతరూపం షోడశాంతేఽథానందామృతే నై తాం శ్చతుర్థా
 సంపూజ్య తథా బ్రహ్మమేవ విష్ణు మేవ రుద్ర మేవ విభక్తాం స్త్రీనేవా వి
 భక్తా¹లింగరూపానేవచ సంపూ జ్యోపహారై శ్చతుర్థాలింగా త్సంహృ
 త్య తేజసా శరీర త్రయం సంవాహ్య తదధిష్ఠాన మాత్మానం సంజ్ఞాల్ప్య

త త్రేజితైః చైతన్యరూపం బల మవష్టభ్య గుణైరైక్యం సంపాద్య మహా
స్థూలం మహాసూక్ష్మే మహాసూక్ష్మం మహాకారణేచ సంహృత్య మాత్రా
భి రోతానుజ్ఞా త్రనజ్ఞా వికల్పరూపం చింతయ స్సినేత్.

చతుర్థః ఖండః.

తంవా ఏత మాత్మానం పరమం బ్రహ్మాంకారం తురీయోం
కారాగ్రవిద్యోత మనుష్టుభా న త్వాప్రసాద్యోమితి సంహృత్యా
హమి త్యనుసందధ్యా దదైతమేవాత్మానం పరమం బ్రహ్మాంకారం
తురీయోంకారాగ్ర విద్యోత మేకాదశాత్మానం నారసింహం న త్వో
మితి సంహర న్నను సందధ్యాదధేన మేవాత్మానం పరమం బ్రహ్మాం
కారం తురీయోంకారాగ్ర విద్యో ప్రణవేన సుచింత్యానుష్టుభా
నత్వా సచ్చిదానంద పూర్ణాత్మను నవాత్మకం సచ్చిదానందపూర్ణాత్మానం
1 పరం బ్రహ్మసంభావ్యాహ మిత్యాత్మాన మాదాయ మనసా బ్ర
హ్మణోకీకుర్యా ద్య దనుష్టుభైవ వా ఏష 2 ఉ ఏవ సృ ఏష హి సర్వత్ర
సర్వదా సర్వాత్మా సృసిహ్మేనా ౩ సౌ పరమేశ్వరో ౪ సౌ హి సర్వత్ర
సర్వాత్మానం త్వర్వమత్తి సృసిహ్మ ఏవైకల ఏష తురీయ ఏష ఏవోగ్ర
ఏషఏవ వీర ఏషఏవ మహా నేష ఏవ విష్ణు రేషఏవ జ్వలన్నేషఏవ
సర్వతోముఖ ఏషఏవ సృసింహ ఏషఏవ భీమణ ఏషఏవ భద్ర ఏషఏవ
మృత్యు మృత్యు రేషఏవ సమామ్యేషఏవాహ మేవంయోగారూ
ఢో బ్రహ్మణ్యేవానష్టుభం సందధ్యా దోంకార ఇతి. త దేతౌ శ్లోకౌ భవ
తః, సంస్తభ్య సింహంస్వసుతాన్లుణాథాం త్సంయోజ్య శ్మంకై ర్మృషభ
స్య హత్వా, వశ్యాం స్ఫురంతీ మసతీం నివీడ్య సంభత్య సింహేన స
ఏష వీరః, శృంగప్రోతా 3 న్నదా స్ఫుప్త్యా హత్వా తామగ్రసత్స్వ
యమ్, నత్వాచ బహుధా దృష్ట్వా సృసింహ స్వయ దృభావితి.

పంచమః ఖండః.

అథైష ఉ ఏవ అకార ఆప్తతమార్థ ఆత్మనేవ సృసిహ్మే దేవే
బ్రహ్మణి వర్తత ఏష హ్యే వాప్తత ఏష హి సా త్యైష ఈశ్వర సత్సర్వ
గతో హిదగ్ సర్వ మేషహి వ్యాప్తమ ఇదగ్ సర్వం య దయ
మాత్మా మాయా మాత్ర ఏషఏవోగ్ర ఏషహి వ్యాప్తమ ఏషఏవ వీర

1 పరమాత్మానం పరం. 2 ఉపసన్నేష. 3 న్నదాన్ ... నగ్రస.

ఏషహి వ్యాప్తతమ ఏషవవ మహా నేషహి వ్యాప్తతమ ఏషవవ విష్ణు
 రేషహి వ్యాప్తతమఏష ఏవ జ్వలన్నేషహి వ్యాప్తతమ ఏషవవ
 సర్వతోముఖ ఏషహి వ్యాప్తతమ ఏషవవ నృసింహ ఏషహి వ్యాప్తతమ
 ఏషవవ భీషణ ఏషహి వ్యాప్తతమ ఏష ఏవ భద్ర ఏషహి వ్యాప్త
 తమ ఏష ఏవ మృత్యుమృత్యు రేషహి వ్యాప్తతమ ఏష ఏవ
 నమామ్యేషహి వ్యాప్తతమ ఏష ఏవాహమేషహి వ్యాప్తతమ
 ఆత్మైవ నృసింహా దేవో బ్రహ్మ భవతి య ఏవం వేద సోఽకామో
 నిష్కామ ఆప్తకామ ఆత్మకామో న తస్య ప్రాణా ఉత్క్రామంత్యత్రైవ
 సమవలీయంతే బ్రహ్మైవ సకా బ్రహ్మపేత్యదైవ¹ వోకార ఉత్క్రా
 ప్తతమార్థ ఆత్మస్యే² నృసింహ దేవే బ్రహ్మణి వర్తతే తస్మాదేష సత్త్వ
 స్వరూపో న హ్యన్య దస్త్యోమేయ మనాత్ప్రకాశ మేషహి స్వప్రకా
 శోఽసంగోఽన్యన్నవీక్షత ఆత్మాతో నాన్యథా ప్రాప్తి రాత్తమాత్రం
 హ్యేత దుత్క్రాప్త మేషవవోగ్ర ఏష హ్యేవోత్క్రాప్త ఏషవవ వీర
 ఏష హ్యేవోత్క్రాప్త ఏషవవ మహానేష హ్యేవోత్క్రాప్త ఏషవవ
 విష్ణు రేష హ్యేవోత్క్రాప్త ఏషవవ జ్వలన్నేష హ్యేవోత్క్రాప్తఏష
 ఏవ సర్వతోముఖ ఏష హ్యేవోత్క్రాప్త ఏషవవ నృసింహ ఏష హ్యేవో
 త్క్రాప్త ఏషవవ భీషణ ఏష హ్యేవోత్క్రాప్త ఏషవవభద్ర ఏష హ్యేవో
 త్క్రాప్త ఏషవవ మృత్యుమృత్యు రేష హ్యేవోత్క్రాప్త ఏషవవ నమా
 మ్యేష హ్యేవోత్క్రాప్త ఏషవవాహ మేష హ్యేవోత్క్రాప్త స్తస్మా దా
 త్తాన మేవైవం జానీయా దాత్మైవ నృసింహా దేవో బ్రహ్మ భవతి
 య ఏవం వేద సోఽకామో నిష్కామ ఆప్తకామ ఆత్మకామో న తస్య
 ప్రాణా ఉత్క్రామంత్యత్రైవ సమవలీయంతే బ్రహ్మైవ సకా బ్రహ్మపే
 త్యదైవ ఏష మకారో మహావిభూత్యర్థఆత్మస్యేవ నృసింహ దేవే బ్ర
 హ్మణి వర్తతే తస్మా దయ మనల్పో భిన్నరూప స్వప్రకాశో బ్రహ్మైవా
 ప్తతమ ఉత్క్రాప్తతమ ఏత దేవ బ్రహ్మపి సర్వజ్ఞం మహామాయం మహా
 భూత్యేతదేవోగ్ర మేతద్ధి మహావిభూ త్యేతదేవ వీర మేతద్ధి మహావిభూ
 త్యేతదేవ మహా దేతద్ధి మహావిభూ త్యేతదేవవిష్ణ్వేతద్ధి మహావిభూత్యే

తదేవ జ్వలదేతద్ధి మహావిభూ త్యేతదేవ సర్వతోముఖ మేతద్ధి మహా
విభూ త్యేతదేవ సృసింహ మేతద్ధి మహావిభూ త్యేతదేవ భీషణ మేతద్ధి
మహావిభూత్యేతదేవ భద్ర మేతద్ధి మహావిభూ త్యేతదేవ మృత్యుమృ
త్యేతద్ధి మహావిభూత్యేతదేవ నమామ్యేతద్ధి మహావిభూత్యేతదే
వాహ మేతద్ధి మహావిభూతి తస్మా దకారో కారాభ్యా మిమమా
త్తాన మాప్తతమ ముత్కృప్తతమం చిన్తాత్రం సర్వద్రవ్యారం సర్వసాక్షి
ణం సర్వగ్రాసం సర్వప్రేమాస్పదం సచ్చిదానందమాత్ర మేకరసం పుర
తోఽస్మా త్సర్వస్మా త్సువిభాత మన్విష్యాప్తతమ ముత్కృప్తతమం మ
హామాయం మహావిభూతిం సచ్చిదానందమాత్ర మేకరసం పరమేవ
బ్రహ్మ మకారేణ జానీయా దాత్తైవ సృసింహా దేవః పరమేవ బ్రహ్మ
భవతి య ఏవం వేద సోఽకామో నిష్కామ ఆప్తకామ ఆత్మకామో
న తస్య ప్రాణా ఉత్క్రామం త్యత్రైవ సమవలీయంతే బ్రహ్మైవ సృ
ష్టాప్రేతీహైవ ప్రజావతి రువాచ ప్రజావతి రువాచ.

షష్ఠః ఖండః.

తే దేవా ఇమ మాత్మానం జ్ఞాతు మైచ్ఛంత తాన్తాసురః పాప్తా
పరిజగ్రాహత ఐక్షంత హంతైన మాసురం పాప్తానం గ్రసామ ఇత్యేతమే
వోంకారాగ్రవిద్యోతం తురీయతురీయ మాత్మాన ముగ్ర మనుగ్రం వీర
మవీరం మహంత మమహంతం విష్ణు మవిష్ణుం జ్వలంత మజ్వలంతం సర్వ
తోముఖ మసర్వతో ముఖం సృసింహ మసృసింహం భీషణ మభీషణం
భద్రమభద్రం మృత్యుమృత్యు మమృత్యుమృత్యుం నమా మ్యనమా
మ్యహ మనహం సృసింహానుష్టుభైవ బుబుధిరే తేభ్యో హాసా వాసురః
పాప్తా సచ్చిదానందఘనజ్యోతి రభవ తస్మా దపక్వకషాయ ఇమమే
వోంకారాగ్రవిద్యోతం తురీయతురీయ మాత్మానం సృసింహానుష్టుభైవ
జానీయా త్తస్యాసురః పాప్తా సచ్చిదానంద ఘనజ్యోతిర్భవతి తే దేవా
జ్యోతి రుత్తిత్వీవో ద్విత్వీయా ద్భయమేవ పశ్యంత ఇమమేవోంకారా
గ్రవిద్యోతం తురీయ మాత్మాన మనుష్టుభాఽన్విష్యప్రణవేనైవ తస్మి
న్నవస్థితా స్తేభ్య స్తజ్యోతి రస్య సర్వస్య పురత స్సువిభాత మవిభాత
మద్వైత మచింత్య మలింగం స్వప్రకాశ మానందఘనం శూన్య మభ
వ దేవంవి త్స్వప్రకాశం పరమేవ బ్రహ్మ భవతితే దేవాః పుత్రేషణా

యాశ్చ విత్తేషణా యాశ్చ లోకేషణా యాశ్చ ససాధనేభ్యోప్యన్తా
 య నిరాగారా నిష్పరిగ్రహా అశిఖా అయజ్ఞోపవీతా అంధా బధిరా
 ముగ్ధాః క్లిబా మూకా ఉన్మత్తా ఇవ పరివర్తమానా శ్శాంతా దాంతా
 ఉపరతా స్తితిక్షవ స్సమాహితా ఆత్మరతయ ఆత్మక్రీడా ఆత్మమిథునా
 ఆత్మానందాః ప్రణవమేవ పరంబ్రహ్మతప్రకాశం శూన్యం జానంత
 స్తత్త్వేన పరిసమాప్తా స్తన్తా తద్దేవానాం వ్రత మాచర న్నోజ్జ్వలే
 పరేబ్రహ్మణి పర్యవసితో భవే త్స ఆత్మనే వాత్మానం పరంబ్రహ్మ వశ్య
 తితదేష శ్లోకః, శృంగేష్యశృంగం సంయోజ్య సింహం శృంగేషు
 యోజయేత్, శృంగాభ్యాం శృంగ మాబధ్య త్రయో దేవా ఉపా
 సత ఇతి.

సప్తమః ఖండః.

దేవాహవై ప్రజాపతి మబ్రువన్ భూయవన నో భగవా నివజ్ఞాప
 యత్ప్రతి తథేత్యజత్వా దమరత్వా దజరత్వా దమృతత్వా దశోకత్వా
 ద మోహత్వా దనశనాయత్వా దపిపాసత్వా దద్వైత త్వాచ్ఛాకారేణే
 మమాత్తాన మన్వి షోత్సృప్తత్వా దుత్పాదకత్వా ద్దుష్ప్రే పేష్టత్వా
 దుత్థాపయితృత్వా దుద్దృష్టత్వా దుత్కర్తృత్వా దుత్పథవారకత్వా
 దుద్ద్రాసత్వా దుద్భ్రాంతత్వా దుత్తీర్ణవికృతత్వా చ్ఛోంకారేణేమ
 మాత్తానం పరమంబ్రహ్మ సృసింహ మన్విష్టాకారేణేమ మాత్తాన
 ముకారం పూర్వార్థ మాకృప్య సింహీకృతోత్తరాగ్ధేన తం సింహమా
 కృప్య మహత్వా న్నహ స్త్వా న్నానత్వా న్నుక్తత్వా న్నహదేవత్వాన్
 హేశ్వరత్వా న్నహసత్వా న్నహచి త్వా న్నహనందత్వా న్నహప్రభు
 త్వాచ్ఛ మకారార్థేనానేనాత్మ నైకీకుర్యా దశరీరో నిరింద్రియోప్రా
 ణోఽహ మా సచ్చిదానందమాత్ర స్స స్వరా ఢ్యవతి య ఏవం వేద శ
 స్త్వ మి త్యహ మితిహిహివా చైవ మేవేదం సర్వం తస్మా దహమితి
 సర్వాభిధానం తస్యాది రయ మకార స్సవ భవతి సర్వం హ్యయమా
 త్తాయం హి సర్వాంతరో న హీదం సర్వ మహ మితిహిహివా చైవ
 నిరాత్మక మాత్మైవేదం సర్వం తస్మా త్సర్వాత్తకే నాకారేణ సర్వాత్మ
 మన్విచ్ఛేద్భ్రష్టైవేదగ్ సర్వం సచ్చిదానందరూపగ్ సచ్చిదా

సందరూప మిదగ్ సర్వం సద్దీదగ్ సర్వం సత్పదితి చిద్దీదగ్ సర్వం కాశతే
 ప్రకాశతే చేతికిం స దితిద మిదం నేత్యనుభూతి రితి కై పేతియమిదం
 నేత్యవచనే నై వానుభవ న్నువా చైవ మేవ చిదానందావప్యవచనేనై
 వానుభవ న్నువాచ సర్వ మన్య దితి సపరమానందస్య బ్రహ్మణో నా
 మ బ్రహ్మేతి తస్యాంత్యో యం మకార స్పవవ భవతి తస్మా న్నకా
 రేణ పరమం బ్రహ్మ నిచ్చే త్సి మిద మేవ ¹మిత్యకారణత్వేవాహావి
 చికిత్స న్నకారేణేమ మాత్తాన మన్విష్య మకారేణ బ్రహ్మణానుసం
 దధ్యా దుకారేణావిచికిత్స న్నశరీరో²నింద్రియో ప్రాణోతమా
 స్సచ్చిదానంద మాత్ర స్స స్వరా ఢ్వవతి య ఏవం వేద బ్రహ్మవా
 ఇదగ్ సర్వ మత్తత్వా దుగ్రత్వా ద్వీరత్వా న్నహత్వా ద్విష్ణుత్వా
 జ్వలత్వా త్సర్వతోముఖత్వా స్మరింహత్వా ద్భీషణత్వా ఢ్వద్ర
 త్వా న్నృత్యమృత్యుత్వా న్నమామి త్వా దహం త్వా దితి సతతం
 హ్యేతి ఢ్వం హోగ్రత్వా ద్వీరత్వా న్నహత్వా ద్విష్ణుత్వా జ్వల
 త్వా త్సర్వతోముఖత్వా స్మరింహత్వా ద్భీషణత్వా ఢ్వద్రత్వా
 న్నృత్యమృత్యుత్వా న్నమామి త్వా దహంత్వా దితి తస్మా దకారేణ
 పరమం బ్రహ్మన్విష్య మకారేణ మన ఆద్యవితారం మన ఆది సాక్షిణ
 మన్విచ్చే త్స యదైతత్సర్వ మపేక్షతే తదేతత్సర్వ మస్మి స్పృవి
 శతి స యదా ప్రతిబుధ్యతే త దేత త్సర్వమస్తా దేవో³తివ్రతి త దేత
 త్సర్వం నిరూహ్య ప్రత్యూహ్య సంవీడ్య సంజ్వాల్య సంభక్ష్య స్యా
 త్త్వాన ²మే వైహం దదాత్యత్వ గో³తివీరో²తి మహా నతివిష్ణు రతి
 జ్వల న్నతిసర్వతో ముఖో²తిస్మరిం హూ²తిభీషణో²తి భద్రో²తి
 మృత్యుమృత్యు రతినమా మృత్యహం భూత్వా స్వే మహిమ్ని సదా
 సమాసతే తస్మా దేన మకారార్థేన పరేణ బ్రహ్మ జైకీకుర్యా దుకారే
 ణావిచికిత్సన్నశరీరో నిరింద్రియో ప్రాణోతిమాస్సచ్చిదానందమా
 త్ర స్సస్వరా ఢ్వవతి య ఏవం వేద, తదేషశ్లోకః- శృంగం శృంగార్థ
 మాకృప్య శృంగేణానేన యోజయేత్, శృంగమేనం పరే శృంగే త
 మనేనాపి యోజయేత్.

అష్టమః ఖండః.

అథ తురీయే శోతశ్చ పోతశ్చ హ్యాయ మాత్తా సృసిమోహా
 ౭స్తిం త్వర్వ మయం సర్వాత్తా¹యంహి సర్వం నై వాతోద్వయో
 హ్యాయ మాత్తైక ఏ వావికలోపీ నహి వస్తు స దయం మోహ్యత ఇవ
 సద్ధనో²యం చిద్ధన ఆనందఘన ఏవైకరసో³వ్యవహార్యః కేనచనా
 ద్వితీయా ఓతశ్చపోతశ్చైవ, ఓంకార ఏవం నైవమితి పృష్ట ఓమిత్యే
 వాపా వాగ్వా ఓంకారో వాగే వేదం సర్వం న హ్యశబ్ద మివే హోస్తి
 చిన్తయో హ్యాయ మోంకార శ్చిన్తయమిదం సర్వం తస్మా త్పురమేశ్వ
 రఏవైక మేవ తద్భవ త్యేత దమృతమభయమేత ద్భృహభయం⁴వై బ్రహ్మ
 భయం వై బ్రహ్మభవతియఏవం వేదేతిరహస్య మను జ్ఞాతాహయమా
 త్తైవ హ్యస్య సర్వస్య స్వాత్మాన మనుజానాతి న హీదం సర్వం స్వత
 ఆత్మవిన్నహ్యయమోతో నానుజ్ఞాతా⁵సంగత్వాదవికారిత్యాదనత్వా
 దన్యస్యానుజ్ఞాతా హ్యాయ మోంకార ఓమితి హ్యనుజానాతి వాగ్వా ఓం
 కారో వాగేవేదం సర్వ మనుజానాతి చిన్తయో హ్యాయ మోంకార
 శ్చిద్ధీదగ్ సర్వం నిరాత్మక మాత్త సాత్కరోతి తస్మా త్పురమేశ్వర ఏ
 వైకమేవ తద్భవత్యేత దమృత మభయ మేత ద్భృహభయం⁶వై బ్రహ్మ
 భయగ్ హి వై బ్రహ్మ భవతి య ఏవం వేదేతి, రహస్య మనుజ్ఞైకరసో
 హ్యాయ మాత్తా ప్రజ్ఞాన ఘనఏవాయం యస్మా త్పుర్వస్మా త్పురత స్సువి
 భాతో⁷త శ్చిద్ధనఏవ హ్యాయ మోతో నానుజ్ఞా తైత దాత్మ్యగ్హీ
 దగ్ సర్వం సదై వానుజ్ఞైకరసో హ్యాయ మోంకార ఓమితి హ్యేవాను
 జానాతి వాగ్వా ఓంకారో వాగేవ హ్యనుజానాతి చిన్తయో హ్యాయ
 మోజ్ఞా⁸ర శ్చిదేవ హ్యనుజ్ఞాతా తస్మా త్పురమేశ్వర ఏ వైక మేవ తద్భవ
 త్యేత దమృత మభయ మేత ద్భృహభయం⁹వై బ్రహ్మభయగ్ హి వై
 బ్రహ్మ భవతి య ఏవం వేదేతి రహస్య మవికలోపీ హ్యాయ మాత్తా
 ద్వితీయత్వా దవికలోపీ హ్యాయ మోంకారో¹⁰ ¹ద్వితీయత్వా దేవ చిన్త
 యో హ్యాయ మోంకార శ్చిన్తయ మిదగ్సర్వం తస్మా త్పురమేశ్వర
 ఏవైకమేవ తద్భవ త్యవికలోపీ¹¹ ²పినాత్ర కాచన భిదా¹²స్తి నైవ తత్త్ర-

కాచన భిదాఽస్త్వత్రహి భిదా మివ మన్యమాన శ్శతథా సహస్రథా
భిన్నో మృత్యో స్స మృత్యు మాప్నోతి త దేత దద్వయం స్వప్రకాశం
మహానంద మాత్మైవైత దమృత మభయ మేత ద్భృక్ప్రభయంవై బ్రహ్మ
భయంహి వై బ్రహ్మ భవతి య ఏవం వేదేతి రహస్యమ్.

నవమః ఖండః.

దేవాహవై ప్రజాపతి మబ్రువన్నిమ మేవ నోభగవ న్నోంకార
మాత్మాన ముపదిశేతి తథేత్యుప ద్రష్టానుమంతైష ఆత్మా నృసింహ శ్చి
ద్రూప ఏవావికారో హ్యుపలబ్ధస్సర్వస్య సర్వత్ర న హ్యస్తి ద్వైత సిద్ధి
రాత్మైవ సిద్ధో ద్వితీయో మాయయా హ్యన్యదివ సవా ఏష ఆత్మా పర
ఏ షేవ సర్వం తదాహి ప్రజ్ఞేనైషాఽవిద్యా జగత్సర్వ మాత్మా పర
మాత్మైవ స్వప్రకాశోఽప్యవిషయజ్ఞానత్వా జ్ఞాన స్సేవ హ్యన్యత్రాన్యం
నవిజానాత్యనుభూతే ర్తాయాచ తమోరూపానుభూతి స్తదేతి జ్ఞడం
మోహాత్మక మనంత మిదం రూప మ స్యాస్య న్నంజికా సత్యనిన్మత్తోఽ
పిమూఢై రాత్మైవ ద్రష్టాస్య సత్వమసత్వంచదర్శయతి సిద్ధ త్వాసిద్ధత్వా
భ్యాంస్వతంత్రాస్వతంత్ర త్వేన సైషావలబీజసామాన్యవదనేకవలశక్తి కే
కైవళ్య దృఢావలబీజ సామాన్య మేక మనేకాంతాన్వస్యతిరిక్తా స్వటాం
త్సబీజా నుత్పాద్య తత్ర తత్రపూర్ణగతిష్ఠత్యేవ మేవైషా మాయా
స్వాన్వతిరిక్తాని పూర్ణాని క్షేత్రాణి దర్శయిత్వా¹ జీవేశావభాసేన కరో
తిమాయా చా విద్యాచ స్వయమేవ భవతి సైషా చిత్రా సుదృఢా
బహ్వాంకురా స్వయం గుణభిన్నాంకురే ష్వపి గుణభిన్నా సర్వత్ర బ్రహ్మ
విష్ణుశివరూపిణీ చైతన్యదీప్తా తస్మా దాత్మనవవ త్రైవిధ్యం సర్వత్రయో
నిత్య మభిమంతా జీవో నియంతేశ్వర స్సర్వాహం మానీ హరణ్య
గర్భ స్త్రీరూప ఈశ్వర వద్వ్యక్తచైతన్యస్సర్వగో హ్యేష ఈశ్వరః
క్రియాజ్ఞానాత్మా సర్వం సర్వమయం సర్వే జీవా పుర్వమయా స్సర్వా
వస్థాసు తథా పృథ్వా సువా ఏష భూతానాం ద్రియాణి విరాజం
దేవతాః కోశాంశ్చ సృష్ట్యా ప్రవి శ్యా మూఢో మూఢ ఇవ వ్య
వహర న్నాస్తే మాయయైవ తస్మా దద్వయ ఏవాయ మాత్మా సన్తా

త్రోనిత్యః శుద్ధో బుద్ధ స్సత్యో ముక్తో నిరంజనో విభు రద్వయానందః
 పరః ప్రత్యగేకరసః ప్రమాణై రేతై రవగతస్సత్తామాత్రం హీదగ్
 సర్వం సదేవ పురస్తా త్సిద్ధం హి బ్రహ్మ సహ్య త్ర కించ నానుభూయతే
 నావిద్యాను¹భవాత్తనిస్సప్రకాశే సర్వసాక్షిణ్యవిక్రియే²ద్వయే పశ్య
 తేహాపి సన్తాత్ర మసదన్యతనత్యం హీత్థంపురస్తాదయోని స్వాత్మస్థమానం
 దంచిద్భునం సిద్ధం హ్యసిద్ధం తద్విష్ణురీశానో బ్రహ్మదపి సర్వం సర్వగతం
 సర్వ మతవేవ శుద్ధో² బాధ్యస్వరూపో బుద్ధీ స్సుఖస్వరూప ఆత్మాన
 హ్యేతం నిరాత్మక మపి నాత్మా పురతో హి సిద్ధో సహీదగ్ సర్వం
 కదాచి దాత్మాహి స్వమహిమస్థో నిరపేక్ష ఏకవేవ సాక్షి స్వప్రకాశః
 కిం త స్నిత్య మాత్మాత్ర హ్యేవ నవిచికిత్స మేతద్దదగ్ సర్వం సాధ
 యతిద్రష్టా ద్రష్టు స్సాక్ష్యవిక్రియ సిద్ధోనిరవద్యోబా హ్య భ్యంత
 రవేక్షణాత్సు²విస్ఫుట తమనః పరస్తాద్బ్రూతైషదృష్టోవే త్యదృష్టో²
 వ్యవహార్యో² ప్యలో² నాల్ప స్సాక్ష్యవిశేషో² నన్యో² సుఖదుఃఖో²
 ద్వయః పరమాత్మా సర్వజ్ఞో² నంతో² భిన్నో² ద్వయ స్సర్వదా సం
 విత్తి ర్తాయయా నాసంవిత్తిః స్వప్రకాశే యాయ మేవ దృష్టాః కి
 మద్వయేన ద్వితీయమేవ న యాయ మేవం బ్రూహ్యేన భగవన్నితి
 దేవా ఊచు ర్యాయమేవ దృశ్యతే చేన్నాత్మజ్ఞా²సంగో హ్యాయ
 మాత్మా²తో యాయమేవ స్వప్రకాశో ఇదం హి సత్సంవిత్తయ
 త్వా ద్యాయమేవ నేతి హోచు ర్హంతా సంగవయ మితి హోచుః
 కథం పశ్యతీతి హోవాచ న వయం విద్మ ఇతి హోచు స్తతో
 యాయ మేవ స్వప్రకాశో ఇతి హోవాచ నచ సత్సంవిత్తయా ఏతే
 హి పురస్తా త్సువిభాత మచ్యవహర్య మే వాద్వయం జ్ఞాతో నైష
 విజ్ఞాతో విదితావిదితా త్పుర ఇతి హోచు స్స హోవాచ తద్వా ఏత
 ద్భ్రష్టా ద్వయం బ్రహ్మత్వాన్నిత్యం శుద్ధం బుద్ధం ముక్తం సత్యం సూ
 క్ష్మం పరిపూర్ణమద్వయం సదానందచిన్తాత్ర మాత్మైవావ్యవహర్యం
 కేనచిత్ తదేవ దాత్మాన మోమి త్యవశ్యంత స్తదేతి త్సత్య మాత్మా
 బ్రహ్మైవ బ్రహ్మైవ వాత్ర హ్యేవ నవిచికిత్సమిత్యోమితి సత్యంతి
 దేతతి త్పండితా² ఏవ పశ్యంత్యేత ధ్యశబ్ద మస్పర్శమరూప మరస

1 భవాత్మాన స్వ. 2 విస్ఫుట తమనః పర.

మగంధమ వక్తవ్య మనాదాతవ్య మగంతవ్య మవిసర్జయితవ్య మనా
నందయితవ్య మమంతవ్య మబోధవ్య మనహంకర్తయితవ్య మచే
తయితవ్య మప్రాణయితవ్య మనపానయితవ్య మవ్యానయితవ్య మనుదా
నయితవ్య మనమానయితవ్య మనింద్రియ మవిషయ మకరణ మలక్ష
ణ మసంగ మగుణ మపిక్రియ మవ్యవదేశ్య మసత్వ మరజస్క మత
మస్క మమాయ మభయ మప్యోపనిషద మేవ సువిభాతం సకృ
ద్విభాతం పురతోఽస్తా త్వర్వస్తా త్సువిభాత మద్వయం పశ్యతహంస
స్సోఽహ మితి స హేవావాచ కి మేష దృష్టోఽదృష్టో వేతి దృష్టో విది
తాఽవిదితా త్వర ఇతి హేవాచుః కైవ్రమా కథ మితి హేవాచుః
కింతేన నకించ నేతి హేవాచు ర్యాయ మేవాశ్చర్య రూపా ఇతి హేవా
వాచ నచే త్యాహేవామి త్యనుజానీధ్యం బ్రూ తైన మితిజ్ఞాతోఽజ్ఞా
తశ్చేతి హేవాచుర్నచైన మితిహోచు రితి బ్రూ తై వైన మాత్మసిద్ధ
మితి హేవావాచ పశ్యామ ఏవ భగవో నచ నయం పశ్యామో నైవ
వయం వక్తుం శక్నుమో నమస్తేఽస్తు భగవ స్ప్రసీదేతి హేవాచు ర్న
భేతవ్యం పృచ్ఛతేతి హేవావాచ కైషానుజ్ఞ త్యేషవ వాత్తేతి హేవా
వాచ తేహేవాచు ర్నమస్తుభ్యం వయంత ఇతి హ ప్రజాపతి ర్దేవా
ననుశశా సానుశశాసేతి లిదేష శ్లోకః. ఓత మోతేన జానీయా దనుజ్ఞా
తారమాంతరం, అనుజ్ఞా మద్వయం లభ్యా ఉపద్రష్టార మావ్రజేదితి.

ఓమ్ భద్రం కణ్ణభి రితి శాంతిః.

ఇతి నృసింహోత్తరతాపిన్యపనిష త్సమాప్తా.

ఓం తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః. హంః ఓమ్.

౨౮. యాజుషీయ కాలాగ్నిరుద్రోపనిషత్.

శ్లో. బ్రహ్మజ్ఞానోపాయతయా యద్విభూతిః ప్రకీర్తితమ్,

త మహంకాలాగ్నిరుద్రం భజతాం స్వాత్మదలభజే.

ఓం సహనా వవ త్త్వితి శాంతిః.

ఓం. అథ కాలాగ్నిరుద్రోపనిషదస్సంవర్తకోగ్నిర్వపి, రనుష్టుప్
 ఛందః, శ్రీకాలాగ్నిరుద్రో దేవతా, శ్రీకాలాగ్నిరుద్రప్రీత్యర్థే ¹భస్మత్రి
 పుండ్రధారణేవినియోగః. ఓం. అథ కాలాగ్నిరుద్రం భగవంతం ససత్కు
 మారః పప్రచ్ఛ, అధీహి భగవన్ త్రిపుండ్రవిధిం స తత్త్వం కిం ద్రన్యం
 కియత్ స్థానం కతి ప్రమాణం కా రేఖాః కే మంత్రాః కా శక్తిః కిం
 దైవతం కః కర్తా కిం ఫల మితిచ తగ్ మోహవాచ భగవా న్కాలాగ్ని
 రుద్రః, య ద్ద్రవ్యం త దాగ్నేయం భస్మ, సద్యోజాతాది పంచబ్రహ్మ
 మంత్రైః పరిగృహ్య, అగ్ని రితి భస్మ వాయురితి భస్మ వ్యోమేతి భస్మ
 జల మితి భస్మ స్థల మితి భస్మ ఇత్యనే నాభిమూత్ర్య, మానస్తోక ఇతి
 సముద్భృత్య, 'మానో మహాంత'మితి జలేన సంస్పృజ్య త్రియాయుషమితి
 శిరో లలాటవక్షః స్కంధేషు త్రియాయుషై స్త్ర్యంబకై శ్రిశక్తిభి స్తి
 ర్యక్తిసో రేఖాః ప్రకుర్వీత, వ్రత మేతచ్ఛాంభవం సర్వేషు వేదేషు
 వేదవాదిభి రు క్తం భవతి తస్మా త్తత్సమాచరే త్సుముక్తు ర్న పునర్భవాయ,
 అథ ససత్కుమారః పప్రచ్ఛప్రమాణమస్య త్రిపుండ్రధారణస్య, త్రిధా
 రేఖాభవం త్యాలలాటా దాచక్షుషో రామూర్ధ్వో భువోర్వధ్యతిశ్చ,
 యాస్య ప్రథమా రేఖా సా గార్హ పత్య శ్చాకారో రజో భూర్లోక ఆత్మా
 క్రియాశక్తి రృగ్వేదః ప్రాతస్సవనం మహేశ్వరో దేవ తేతి, యాస్య ద్వి
 తీయా రేఖా సా దక్షిణాగ్ని రుకాగ స్సత్వ మంతరిక్ష మంతరా త్మేచ్ఛా
 శక్తి ర్యజుర్వేదో మాధ్యందినగ్ సవనగ్ సదాశివో దేవతేతి, యాస్య
 తృతీయా రేఖా సాఽహవనీయో మకార స్తమో ద్యౌర్లోకః పరమా
 త్మా జ్ఞానశక్తి స్సామ వేద స్తృతీయ సవనం మహాదేవో దేవతేతి, ఏవం
 త్రిపుండ్రం విధిభస్మనా కరోతి యో విద్వాత్ బ్రహ్మచారి గృహీ వాస
 ప్రస్థో యతి ర్వాసమహాపాతకోపపాతకేభ్యః పూతో భవతి, స సర్వేషు
 తీర్థేషు స్నాతో భవతి, స సర్థే న్వేదా నధీతో భవతి, స సర్వాణా దేవాణా
 శ్చతో భవతి, స సతతం సకలరుద్రమంత్రజాపీ భవతి, స సకలభోగాణా

1 జపేవినియోగః, భస్మ.

భుక్త్యే దేహం త్యక్త్వా శివసాయుజ్య మేతి స స పునరావర్తతే స స పునరావర్తత ఇత్యాహ—భగవా న్కాలాగ్నిరుద్రః, య స్త్యేత ద్వాధీ తేసోఽప్యేవమేవ భవతీ త్యోగ్ సత్య మి త్యుపనిషత్.

ఓం సహనా వవ త్వేతి శాంతిః.

ఇతి కాలాగ్నిరుద్రోపనిష త్సమాప్తా.

ఓం తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః. హరిః ఓమ్.

౨౯. సామవేదీయ మైత్రేయోపనిషత్.

శ్లో. శ్రు త్వాచార్యోపదేశేన మనయో యత్పదం యయుః,
తత్సన్న్వహుతిసంసిద్ధిం స్వమాత్రం బ్రహ్మభావయే.

ఓం ఆప్యాయం త్వేతి శాంతిః.

ప్రథమోఽధ్యాయః.

ఓం. బృహద్రథోవై నామ రాజా గాజ్యే జ్యేష్ఠం పుత్రం నిధా పయిత్యేద మశాశ్వతం మన్యమాన శ్శరీరం వై రాగ్య ముపేతోఽరణ్యం నిర్జగామ స తత్ర పరమం తప ఆస్థాయాదిత్య మిక్షమాణ ఊర్ధ్వ బాహు స్తిష్ఠ త్యంతే సహస్రస్య ముని రంతిక మాజగా మాగ్ని రివా ధూమక స్తేజసా నిర్దహన్నివాత్తవి ధృగవాం చ్ఛాకాయన్య ఉత్తిష్ఠోత్తిష్ఠ వరం వృణీ ష్యేతి రాజా నమబ్రవీ త్స తస్మై నమస్కృ త్యోవాచ భగవ న్నాహ మాత్తవి త్వం తత్త్విచి చ్ఛ్చుణుమో వయం సత్వం నోబ్రూహీ త్యే త ద్వృత్తం పురస్తా దశక్యం మా పృచ్ఛ ప్రశ్న మై ఙ్వాకా న్యా న్కామాన్ వృణీష్యేతి శాకాయన్యస్య చరణా వభిమృ శమానో రాజేమాం గాధాం జగాద. ౧. అధికి మేతై ర్వాన్యానాం శోషణం మహార్ణవానాం శిఖరిణాం ప్రపతనం ధువస్య ¹ ప్రచలనం స్థా నంవా తరూణాం నిమజ్జనం పృథివ్యా స్థానా దపసరణం సురాణాం సోఽహమి త్యేత ద్విధేస్తిం తస్మాదే కిం కామోపభోగైరైత్యే రే వా

శ్రితస్యా సకృదు పావర్తనం దృశ్యత ఇత్యుద్ధర్తుమర్హసి త్వంధోదపా
నస్థా భేక ఇ వాహ మస్మి త్వంసారే భగవం స్త్వంనోగతి రితి. ౨.
భగవం చ్చరీర మిదం మైథునాదే వోద్భూతం సంవి ద్యవేతం నిరయ
ఏవ మూత్రద్వారేణ నిష్క్రింత మస్థిభి శ్చితం మాంసేనానులి ప్తం చ
ర్షణావబద్ధం విణ్ణూత్ర వాతపిత్తకఫమజ్జామేదోవసాభి రన్యైశ్చ మలైర్న
హుభిః పరిపూర్ణమేతాదృశే శరీరే వర్తమానస్యభగవంస్త్వంనో గతి రితి.

3. అథ భగవాంచ్ఛాకాయస్య స్సుప్రీతోఽబ్రవీ ద్రాజానంమహారాజ
బృహద్రథేక్ష్యవమంధ్యజశీరాత్తజ్ఞః కృతకృత్య స్త్వం మరున్నామ్నో
విశ్రుతోఽసి త్వయం ఖల్వాత్తాత్వేకతమో భగవాన్స్వర్ణఐతి తిగ్గో
వాచ, శబ్దస్పర్శాదయోయేర్థాఅనర్థా ఇవతే స్థితాః, యేషాం సక్తస్తు
భూతాత్తా నస్తరేచ్ఛ పరం పదమ్, తపసా ప్రాప్యతే సత్త్వం సత్త్వా త్స
ప్రాప్యతే మనః, మనసా ప్రాప్యతే హ్యత్తా హ్యత్తా పత్యా నివర్తతే,
యథా నిరింధనో వహ్ని స్వయోనా వుపశామ్యతి, తథా వృత్తిక్ష
యా చ్చిత్తం స్వయోనా వుపశామ్యతి, స్వయోనా వుపశాంతస్య మనస
సృత్యగామినః, ఇంద్రియార్థ విమూఢస్త్యాన్వృతాః కర్షవశానుగాః, చిత్త
మేవహి సంసార స్తత్ప్రియత్నేన శోధయేత్, యచ్ఛిత్తస్త్వయో భవ
తి గుహ్య మేత త్వనాతనమ్, చిత్తస్య హి ప్రసాదేన హంతి కర్ష
శుభాశుభమ్, ప్రసన్నాత్తాత్తని స్థిత్వా సుఖ మవ్యయ మశ్నుతే, సమా
సక్తం యదా చిత్తం జంతో ర్విషయగోచరే, య ద్యేనం బ్రహ్మణి
స్యాత్త త్కో న ముచ్యేతబంధనాత్, హృత్పుండరీకమధ్యేతు భావయే
త్పరమేశ్వరమ్, సాక్షిణం బుద్ధి¹నృత్తస్య పరమప్రేమగోచరమ్, అగో
చరం మనో వాచా మవధూతాది సంప్లవమ్, సత్తామాత్రప్రకాశైక
స్వభావం భావనాతిగమ్, అహేయ మనుపాదేయ మసామాన్యవిశేష
ణమ్, ధృవం స్థిమితగంభీరం న తేజో నతమస్తతమ్, నిర్వికల్పం నిరా
భాసం నిర్వాణమయ సంవిదమ్, నిత్య శ్శుద్ధో బుద్ధముక్తస్వభావ సృత్య
స్త్వ సంవిభు శ్చాద్వితీయః, ఆనందాబ్ధి ర్యత్పర స్సోఽహ మస్మి
త్యగ్ధాతు రాత్త్రసంశీతి రస్తి, ఆనంద మంతర్నిజమాశ్రయంత మా
హి శాచీ మవమానయంతమ్, ఆలోకయంతం జగదింద్రజాల మాప

త్కథం మాం ప్రవిశేదసంగం, వర్ణాశ్రమాచారయుతా విమూఢాః
కర్మానుసారేణ ఫలం లభంతే, వర్ణాదిధర్మంపి పరిత్యజంత స్సన్వినంద
త్ప్రప్తాః పురుషా భవంతి, వర్ణాశ్రమం సావయవం స్వరూప మాద్యంత
యుక్తం హ్యతికృచ్ఛమాత్రమ్, పుత్రాదిదేహే వ్యభిమానశూన్యం
భూత్వావసే తస్మిన్మృతమేహ్యనంతే. ౪.

ద్వితీయోఽధ్యాయః.

అథ భగవాన్ మైత్రేయః కైలాసం జగము తం గత్వావాచ
భోభగవత్ పరమత త్వరహస్య మనుబ్రాహ్మిణి సహజావాచ మహా
దేవః, దేహేనా దేవాలయః ప్రోక్త స్సతీవః కేవల శ్చివః, త్వజే దజ్ఞా
ననిర్మల్యం సోఽహంభావేన పూజయేత్, అభేదదర్శనం జ్ఞానం ధ్యా
నం నిర్విషయంమనః, స్నానం మనోమలత్యాగ శ్శౌచ మింద్రియ నిగ్ర
హః, బ్రహ్మమృతం పిబే ద్భైక్ష మూచరే ద్దేహరక్షణే, వసే దేకాంతి
కోభూత్వా చైకాంతే ద్వైతవర్జితే, ఇత్యేవ మాచ రేద్ధిమాన్ సప వం
ముక్తి మాప్నుయాత్. ౧. జాతం మృత మిదం దేహం మాతాపితృ
మలాత్తకమ్, సుఖదుఃఖాలయా మేధ్యం స్మృప్త్యా స్నానం విధీయ
తే, ధాతుబద్ధం మహారోగం పాపమందిర మధ్యుపమ్, వికారాకారవిస్తీ
ర్ణస్మృప్త్యా స్నానం విధీయతే, నవద్వారమలస్రావం సదా కాలే స్వ
భావజమ్, దుర్గంధం దుర్మలోపేతం స్మృప్త్యా స్నానం విధీయతే, చూ
త్రాసూతకసంబంధం సూతకే సహ జాయతే, మృతసూతకజం దేహం
స్మృప్త్యాస్నానం విధీయతే, అహం మమేతి విఙ్మాత్ర లేపగంధాధి
మోచనమ్, శుద్ధశౌచ మితి ప్రోక్తం మృజ్జలాభ్యాంతు తాకికమ్, చిత్త
శుద్ధికరం శౌచం వాసనాత్రయనాశనమ్, జ్ఞానవైరాగ్యమృత్యోమైతా
ళనా చ్ఛౌచ ముచ్యతే. ౨. అద్వైతభావనా బైక్ష మధక్ష్యం ద్వైత
భావనమ్, గురుశాస్త్రోక్తభావేన భిక్షో రై ష్యం విధీయతే, విద్వాం తస్య
దేశ ముత్సృజ్య సన్నాప్యసానంతరం స్వతః, కారాగార వినిర్ముక్త శోచి
రప ద్ధూరతో వసేత్, అహంకార సుతం విత్తభ్రాతరం మోహ
మందిరమ్, ఆశాపత్నీం త్యజేద్వాన త్తావ న్ముక్తో నసంశయః, మృతా
మోహమయీ మాతా జాతో బోధమయ స్సుతః, సూతకద్వయ సం
ప్రాప్తౌ కథం సంధ్యా ముపాస్తపే, హృదాకాశే చిదాదిత్య స్పదాభా

సతి భాసతే, నాస్త మేతి నచోదేతి కథం సంధ్యా ముపాస్తమే,
 మేవాద్వితీయాయ ద్గురో ర్వాక్యేన నిశ్చితమ్, ఏత దేకాంత మి
 క్తం న మతం నవనాంతరమ్, అసంశయవతాం ముక్తి స్సంశయాద్వి
 తసామ్, సముక్తిర్జన్మజన్మాంతే తస్మా ద్విశ్వాస మాఘ్నయాత్, కర్మ
 గాన్నసంన్యాసో నప్రేషోచ్ఛారణేన తు, సుధా జీవాత్మనా రైక
 న్నాస్యసః పరికీర్తితః, పమనాహారవ ద్యస్య భాతి సర్వేషణాదిషు, త
 ధికార స్సన్యాసే త్యక్తదేహాభిమానినః, యదా మనసి వైరాగ్యం
 తం సర్వేషు వస్తుషు, తదైవ సన్న్యసే ద్విద్వా నన్యథా పతితో
 త్, ద్రవ్యార్థమన్నవస్త్రార్థం యః ప్రతిష్ఠార్థ మేవచ, సన్న్యసేదుభ
 భ్రష్ట స్సముక్తిం వాప్తు మ్నర్హతి, ఉత్తమా తత్త్వచింతైవ మధ్య
 శాస్త్ర చింతనమ్, అధమా మంత్రచింతాచ తీర్థభ్రాంత్యధమాధః
 అనుభూతిం వినా మూఢో వృథా బ్రహ్మణి మోదతే, ప్రతిచింతిత శా
 గ్ర ఫలాస్వాదన మోదవత్, నత్యజేచ్ఛేద్యతిన్నక్తో యోమాధు
 మాంతరమ్, వైరాగ్యజనకం శ్రద్ధాకళత్రం జ్ఞాననందనమ్, ధనవ
 వయోవృద్ధా విద్యావృద్ధా స్తదైవచ, తే సర్వే జ్ఞానవృద్ధస్య కింక
 వ్యకింకరాః, మన్తాయయా మోహితచేతసా మా మాత్మాన మా
 ర్ణమలబ్ధవంతః, పరం విదగ్ధోదరపూరణాయ భ్రమంతికాకా ఇవ స
 యోఽపి, పాషాణలోహమణిమృణ్మయ విగ్రహేషు పూజా పున్ద
 ర్భోగకరీ ముమాక్షుః, తస్మాదన్యతిస్సవహృదయార్ప నమేవ కుర్యా
 హ్యర్చనం పరిహరే దపునర్భవాయ, అంతః పూర్ణోబహిః పూర్ణో
 ర్ణకుంభ ఇవార్ణవే, అంత శ్శూన్యో బహిఃశ్శూన్య శ్శూన్యకుం
 బాంబరే, మాభవగ్రాహ్య భావాత్తా గ్రాహకాత్తాచ మాభవ, భా
 మఖిలాం త్యక్త్వా యచ్ఛిష్టం తిష్ఠయో భవ, ద్రష్టృదర్శనదృశ
 త్యక్త్వా వాసనయా సహ, దర్శనప్రథమాభాస మాత్మానం కేవలం
 సం శాంత సర్వసంకల్పా యాశిలావ దవస్థితిః, జాగ్రన్నిద్రావినిర్ముక్త
 స్వరూపస్థితిః పరేతి.

తృతీయోఽధ్యాయః.

అహమస్మి పరశ్చాస్మి బ్రహ్మస్మి ప్రభవోఽస్త్వహమ్, సర్వ
 గురుశ్చాస్మి సర్వలోకోస్మి సోఽస్త్వహమ్, అహమేవాస్మి సిద్ధోఽస్మి శ

ఽస్మి శుద్ధోఽస్మి పరమోఽస్మ్యహమ్, అహమస్మి సదా సోఽస్మి నిత్యోఽస్మి
 విమలోఽస్మ్యహమ్, విజ్ఞానోఽస్మి విశేషోఽస్మి సోమోఽస్మి సకలోఽస్మ్య
 హమ్, మనావమానహీనోఽస్మి నిర్గుణోఽస్మి శివోఽస్మ్యహమ్, ద్వై
 తాద్వైతవిహీనోఽస్మి ద్వంద్వహీనోఽస్మి సోఽస్మ్యహమ్, భావాభావ
 విహీనోఽస్మి భాసాహీనోఽస్మి భాస్యహమ్, శూన్యాశూన్యప్రభావో
 ఽస్మి శోభనాశోభనోఽస్మ్యహమ్, శుభోఽస్మి శోకహీనోఽస్మి చైతన్యో
 స్మి సమోఽస్మ్యహమ్, తుల్యైతుల్యవిహీనోఽస్మి నిత్యశుద్ధస్సదాశివః,
 సర్వాసర్వఽవిహీనోఽస్మి సాత్వికోఽస్మి సద్భాస్యహమ్, ఏకసంఖ్యావిహీ
 నోఽస్మి ద్విసంఖ్యావా సహం నచ, సదసద్భేదహీనోఽస్మి సంకల్ప
 రహితోఽస్మ్యహమ్, నానాత్వభేదహీనోఽస్మి హ్యఖండానంద విగ్ర
 హః, నాఽహమస్మి నచాన్యోఽస్మి దేహాదిరహితోఽస్మ్యహమ్,
 ఆశ్రయ్యాశ్రయహీనోఽస్మి ఆధారరహితోఽస్మ్యహమ్, బంధమోక్షవి
 హీనోఽస్మి శుద్ధం బ్రహ్మస్మి సోఽస్మ్యహమ్, చిత్తాది సర్వహీనోఽస్మి ప
 రమోఽస్మి పరాత్పరః, సదావిచారరూపోఽస్మి నిర్విచారోఽస్మి సోఽస్మ్య
 హమ్, అకారోకారరూపోఽస్మి మకారోఽస్మి సనాతనః, ధ్యాతృధ్యాన
 విహీనోఽస్మి ధ్యేయహీనోఽస్మి సోఽస్మ్యహమ్, సర్వపూర్ణ స్వరూపో
 స్మి సచ్చిదానంద లక్షణః, సర్వతీర్థ స్వరూపోఽస్మి వరమాత్మా స్మ్యహం
 శివః, లక్ష్యాలక్ష్యవిహీనోఽస్మి లయహీన రసోఽస్మ్యహమ్, మాతృ
 మానవిహీనోఽస్మి మేయహీన శ్శివోఽస్మ్యహమ్, న జగ త్సర్వద్రష్టా
 స్మి నేత్రాది రహితోఽస్మ్యహమ్, ప్రవృద్ధోఽస్మి ప్రబుద్ధోఽస్మి ప్రప
 న్నోఽస్మి ¹హరోఽస్మ్యహమ్, సర్వేంద్రియవిహీనోఽస్మి సర్వకర్తృత్వద
 ప్తహమ్, సర్వవేదాంతతృప్తోఽస్మి సర్వదా నులభోఽస్మ్యహమ్, ముది
 తాముదితాభ్యోఽస్మి సర్వమానసలోఽస్మ్యహమ్, నిత్యం చింతాత్రగూపో
 ఽస్మి సదా సచ్చిచ్ఛయోఽస్మ్యహమ్, యత్కించిదవిహీనోఽస్మి స్వల్పమ
 ప్యవినాస్మ్యహమ్, హృదయగ్రంథిహీనోఽస్మి హృదయంబుజమధ్యగః,
 పద్మీకారవిహీనోఽస్మి పటోశరహితోఽస్మ్యహమ్, అరిషడ్వర్గము
 క్తోఽస్మి అంతరాంతరోఽస్మ్యహమ్, దేశకాలవిముక్తోఽస్మి దిగంబర
 సుఖోఽస్మ్యహమ్, నాస్తి నాస్తివిముక్తోఽస్మి నకాగరహితోఽస్మ్యహమ్,

అఖండాకాశరూపోఽస్తి, హ్యఖండాకార మస్త్వహమ్, ప్రపంచముక్తచి
త్తోఽస్తి, ప్రపంచరహితోఽస్త్వహమ్, సర్వప్రకాశరూపోఽస్తి, చిన్మాత్ర
జ్యోతి రస్త్వహమ్, కాలత్రయవిముక్తోఽస్తి, కామాదిరహితోఽస్త్వ
హమ్, ¹కాయకాయవిముక్తోఽస్తి నిర్గుణః కేవలోఽస్త్వహమ్, ముక్తి
హీనోఽస్తి ముక్తోఽస్తి, మోక్షహీనోఽస్త్వహమ్, సదా, సత్యా
సత్యాది హీనోఽస్తి సన్తాతా న్నాస్త్వహమ్, సదా, గంతవ్యదేశహీనోఽ
స్తి గమనాదివివర్జితః, సర్వదా సమరూపోఽస్తి, శాంతోఽస్తి పురుషో
త్తమః, ఏవం స్వానుభవో యస్య సోఽహ మస్మి నసంశయః, య
శ్శ్రుణోతి సకృద్వాపి బ్రహ్మైవ భవతి స్వయం, బ్రహ్మైవభవతి స్వయం
మిత్యుపనిషత్.

ఓం ఆప్యాయం త్వతి శాంతిః.

ఇతి సామవేదీయ మైత్రేయోపనిష త్సమాప్తా.

ఓం తత్సత్.

శ్రీ గురుభ్యోనమః. హరిః ఓమ్.

౩౦. యజుర్వేదీయ సుబాలోపనిషత్.

శ్లో. బీజాజ్ఞాన మహామోహః పహ్న వాద్యద్విశిష్యతే,

నిర్భజంత్రైపదం తత్త్వం తదస్తేతి విచిన్తయే.

ఓం పూర్ణమద ఇతి శాన్తిః.

ప్రథమః ఖణ్డః.

తదాహుః కిం తదాసీ తస్మై సహేవాచ ననన్నాఽసన్నస
దసదితి తస్మా త్తమ సృజాయతే, తమసో భూతాది ర్భూతాదే రాకాశ
మాకాశా ద్వాయు ర్వాయో రగ్ని రగ్నే రావ అభ్యుః పృథివీ తద
ణ్డం సమభవ త్త్రిత్సంవత్సరమాత్ర ముపిత్వా ద్విధాఽకరో దధస్తాత్
భూమి ముపరిష్టా దాకాశం మధ్యే పురుషో దివ్య సహస్రశీర్షా పురుష
సహస్రాక్ష సహస్రపాత్ సహస్రబాహు రితి సోఽగ్రే భూతాన

మృత్యు మసృజత్ త్ర్యోక్షరం త్రిశిరస్సం త్రిపాదం ఖణ్డపరశుం తస్య
బ్రహ్మేభిధేతి సో బ్రాహ్మణ మేవ వివేశ సమానసా సప్తపుత్రా న
సృజ త్తేహ విరాజ సప్త మానసా నసృజత్ తేహ ప్రజాపతయో బ్రాహ్మ
ణోఽస్య ముఖిమాసీత్ బాహూరాజన్యః కృతః ఊరూతదస్యయదై వ
శ్యః పద్భ్యాగ్ శూదోఽ అజాయతచన్ద్రీమా మనసో జాత శ్చక్షో
స్సుర్యో అజాయత శ్రోత్రాద్వాయుశ్చప్రాణశ్చ హృదయా త్సర్వమిదం
జాయతే.

ద్వితీయః ఖణ్డః.

అసానా నిషాదా యక్షరాక్షసగర్ధర్వా ఇన్ధ్రసిన్ధ్యః పర్వతా
లోమభ్య ఓషధివనస్పతయో లలాటాత్ క్రోధజో రుద్రో జాయతే
తస్యే తస్య మహతో భూతస్య నిశ్వసిత మేవైత దృగ్వేదో యజుర్వేద
స్సామవేదోఽధర్వవేద శ్శిక్షాకల్పో వ్యాకరణం నిరుక్తం ఛందో జ్యోతి
షా మయనం న్యాయోమిమాంసా ధర్మశాస్త్రాణి వ్యాఖ్యానా న్యుప
వ్యాఖ్యానాని సర్వాణిచ భూతాని హిరణ్యజ్యోతి ర్భస్తి స్తయ మాత్మా
ఽధిక్షీయన్తి భవనాని విశ్వా ఆత్మానం ద్విధాకరో దధేన స్త్రీ అర్ధేన
పురుషో దేవో భూత్వా దేవా నసృజ దృషి ర్భూత్వా ఋషీః యక్ష
రాక్షసగర్ధర్వాః గ్రామ్యా నారణ్యాంశ్చ పశూ నసృజ దితరా గౌరిత
రోఽనడ్వా నితరాబడ బేతరోఽశ్వ ఇతరా గర్దభీతరో గర్దభ ఇతరా
విశ్వమ్భు రేతరో విశ్వమ్భుర స్సౌఽస్తేవైశ్వానరో భూత్వా సందగ్ధ్వా
సర్వాణి భూతాని పృథి వ్యపు ప్రలియతి ఆప స్తేజసి ప్రలియంతే
తేజో వాయూ విలీయతే వాయు రాకాశే విలీయత ఆకాశ మద్భియే
ష్విద్భియాణి తన్తాత్రేషు తన్తాత్రాణి భూతానా విలీయన్తే భూతాది
ర్చహతి విలీయతే మహః నవ్యక్తే విలీయతే అవ్యక్త మక్షరే విలీయతే
అక్షరం తమసి విలీయతే తమః పరే దేవ ఏకీభవతి పరస్తా స్సన న్నాన
స్సన దనది త్యేతి నిర్వాణానుశాసన మితి వేదానుశాసన మితి వేదా
నుశాసనమ్.

తృతీయః ఖణ్డః.

అసద్వా ఇద మగ్రతసి దజాత మభూత మప్రతిష్ఠిత మశబ్ద మ
స్పర్శ మరూప మరస మగర్భ మవ్యయం మహాంతం బృహంత మజ

మాత్మానం మత్వా ధీరో నశోచతి అస్రాణ మముఖ మశ్రోత్ర మవాగమ
 నోఽతేజస్క మచక్షుష్క మనామగోత్ర మశిరస్క మపాణీపాద
 మన్నిగ్ధ మలోహిత మప్రమేయ మహ్రస్వ మధీర్ఘ మస్థూల మన ణ్య
 నల్ప మపార మనిద్రేశ్వ మనపావృత్త మప్రకాశ్య మసంవృత మనస్తర
 మబాహ్యం న తదశ్నాతి కిఞ్చన న తదశ్నాతి కశ్చ నైత ద్వై సత్యే
 న దానేన తపసాఽనాశకేన బ్రహ్మచర్యేణ నిర్వేదనే నానాశకేన షడ
 శ్చైవైవ సాధయే దేతత్త్రియం వీక్షేత దమం దానం దయామితి నతస్య
 ప్రాణా ఉత్క్రామ స్వత్యైవ సమవలీయన్తే బ్రహ్మైవసక బ్రహ్మపీతి
 య ఏవం పేద.

చతుర్థః ఖండః.

హృదయస్య మధ్యే లోహితం మాంసపిండం యస్మిన్ తద్దహరం
 పుణ్డరీకం కుముద మివాఽనేకథా వికసితం హృదయస్య దశఞ్చిద్రాణి
 భవన్తి యేషు ప్రాణాః ప్రతిష్ఠితా స్సయదా ప్రాణేనసహ సంయుజ్యతే
 తదా పశ్యతి న ద్యోనగరాణి బహూని వివిధాని చ యదా వ్యానేన
 సహ సంయుజ్యతే తదా పశ్యతి దేవాంశ్చ ఋషీంశ్చ యదాఽపానేన
 సహ సంయుజ్యతే తదా పశ్యతి యక్షగాత్రసగధర్వా యదోదానేన
 సహ సంయుజ్యతే తదా పశ్యతి దేవలోకా దేవా స్కందం జయన్తం
 చేతి యదా సమానేన సహ సంయుజ్యతే తదా పశ్యతి దేవలోకా న్దనా
 నిచ యదావైరంభేణ సహ సంయుజ్యతే తదా పశ్యతి దృష్టం చాద్భు
 వ్తంచ శ్రుతంచాశ్రుతంచ భుక్తం చాభుక్తంచ సచ్ఛాఽసచ్ఛ సర్వం
 పశ్య త్యథేమామేద శనాడ్యో భవన్తి తాసా మేకైకస్యాం ద్వా సప్తతి
 ద్వాసప్తతి శ్శాఖానాడీ సహస్రాణి భవన్తి యస్మిన్నయ మాత్మా స్వపితి
 శబ్దానాంచ కరో త్యథ ¹ద్వితీయే సజ్కోశే స్వపితి త దేమంచ లోకం
 పరంచ లోకం పశ్యతి సర్వా స్ఫుబ్ధా న్విజానాతి ససమ్పూనాద ఇ త్యా
 చక్షుతేప్రాణ శ్శరీరం పరిరక్షతి హరితస్య నీలస్య పీతస్య లోహితస్య
 శ్వేతస్య నాడ్యోరుధిరస్య పూర్ణాః ధాత్రైత ద్దహరం పుణ్డరీకం కుము
 దమి వాఽనేకథావికసితం యథా కేశి సహస్రధాభిన్న స్తథా హితా
 నామ్య నాడో భవన్తి హృ ద్యాకాశే పరే కోశే దివ్యోఽయ మాత్మా

1 యద్వితీయే.

స్వపితి యత్ర సుప్తో నకళ్ళన కామం కామయతే నకళ్ళన స్వప్నం
పశ్యతి నతత్ర దేవా న దేవలోకా యజ్ఞా న యజ్ఞా వా న మాతా న
పితా నబన్ధు ర్న బాన్ధవో న స్తేనో నబ్రహ్మ హా తేజస్కాయ మమృతం
సలిలవేదం సలిలం వనంభూయ స్తేనైవ మార్గేణాజాగ్రాయ ధావతి
సమ్రాడితి హేవావాచ.

పంచమః ఖండః.

సానాని సానిభ్యో యచ్ఛతి నాడీ తేహం నిబన్ధనమ్ చక్షురధ్యా
త్తం ద్రష్టవ్య మధిభూత మాదిత్య స్తత్రాధిదైవతం నాడీ తేహం నిబ
న్ధనం యశ్చక్షుషి యో ద్రష్టవ్యే య ఆదిత్యే యో నాడ్యాం యః ప్రాణే
యో విజ్ఞానే య ఆనన్దే యో హృద్యాకాశే య ఏతస్మిన్ సర్వస్మిన్న
స్తరే సచ్ఛరతి సోఽయ మాత్మా తమాత్మాన ముపాసీ తాఽజర మమృత
మభయ మశోక మనన్తమ్, శ్రోత్ర మధ్యాత్మం శ్రోతవ్య మధిభూతం దిశ
స్తత్రాధిదైవతం నాడీ తేహం నిబన్ధనం యః శ్రోత్రే యః శ్రోతయితవ్యే
యో దిక్షు యో నాడ్యాం యః ప్రాణే యో విజ్ఞానే య ఆనన్దే యో
హృద్యాకాశే య ఏతస్మిన్ సర్వస్మిన్నస్తరే సచ్ఛరతి సోఽయ
మాత్మా తమాత్మాన ముపాసీ తాఽజర మమృత మభయ మశోక మన
న్తమ్, నాసాధ్యాత్మం ఘ్రీతవ్య మధిభూతం పృథీవీ తత్రాధిదైవతం
నాడీ తేహం నిబన్ధనం యో నాసాయాం యో హ్రూతవ్యే యః పృథి
వ్యాం యో నాడ్యాం యః ప్రాణే యో విజ్ఞానే య ఆనన్దే యో హృ
ద్యాకాశే య ఏతస్మిన్ సర్వస్మిన్నస్తరే సచ్ఛరతి సోఽయ మాత్మా త
మాత్మాన ముపాసీ తాఽజర మమృత మభయ మశోక మనన్తమ్, జిహ్వ
అధ్యాత్మం రసయితవ్య మధిభూతం వరుణ స్తత్రాధిదైవతం నాడీ తేహం
నిబన్ధనం యో జిహ్వాయాం యో రసయితవ్యే యో వరుణే యో నా
డ్యాం యః ప్రాణే యో విజ్ఞానే య ఆనన్దే యో హృద్యాకాశే య
ఏతస్మిన్నస్తరే సచ్ఛరతి సోఽయ మాత్మా తమాత్మాన ముపాసీ తాఽజ
రమమృత మభయ మశోక మనన్తమ్, త్వగధ్యాత్మం స్పర్శయితవ్య
మధిభూతం వాయు స్తత్రాధిదైవతం నాడీ తేహం నిబన్ధనం య స్త్వచి
యః స్పర్శయితవ్యే యో వాయూ యో నాడ్యాం యః ప్రాణే యో వి
జ్ఞానే య ఆనన్దే యో హృద్యాకాశే య ఏతస్మిన్ సర్వస్మిన్నస్తరే

సఞ్చరతి సోఽయమాత్మా తమాత్మాన ముపాసీ తాజర మమృత మభయ
మశోక మనస్తప్, మనోఽధ్యాత్మం మస్తవ్య మధిభూతం చంద్రో స్తత్రా
ధిదైవతం నాడీ తేషాం నిబద్ధనం యో మనసి యోమస్తవ్యే యశ్చంద్రో
యోనాడ్యాం యఃప్రాణే యో విజ్ఞానే య ఆనందే యోహృద్యాకాశే
య ఏతస్మిన్ సర్వస్మిన్నస్తరే సఞ్చరతి సోఽయమాత్మా తమాత్మాన
ముపాసీ తాజర మమృత మభయ మశోక మనస్తప్, బుద్ధి రధ్యాత్మం
బోధవ్య మధిభూతం బ్రహ్మ తత్రాఽధిదైవతం నాడీ తేషాం నిబద్ధనం
యో బుద్ధా యో బోధవ్యే యో బ్రహ్మణి యోనాడ్యాం యః ప్రాణే
యో విజ్ఞానే య ఆనందే యో హృద్యాకాశే య ఏతస్మిన్ సర్వస్మి
న్నస్తరే సఞ్చరతి సోఽయమాత్మా తమాత్మాన ముపాసీతాజర మమృత
మభయ మశోక మనస్తప్, అహఙ్కారోఽధ్యాత్మ మహం కర్తవ్యమధి
భూతం రుద్ర స్తత్రాఽధిదైవతం నాడీ తేషాం నిబద్ధనం యోఽహఙ్కా
రేయోఽహంకర్తవ్యే యో రుద్రే యో నాడ్యాం యః ప్రాణేయో విజ్ఞా
నేయ ఆనందే యోహృద్యాకాశేయ ఏతస్మిన్ సర్వస్మిన్నస్తరే సఞ్చరతి
సోఽయమాత్మా తమాత్మాన ముపాసీ తాజర మమృత మభయ మ
శోక మనస్తప్, చిత్త మధ్యాత్మం చేతయితవ్య మధిభూతం క్షేత్రజ్ఞ
స్తత్రాఽధిదైవతం నాడీ తేషాం నిబద్ధనం యశ్చిత్తే యశ్చేతయితవ్యే
యః క్షేత్రజ్ఞేయో నాడ్యాం యః ప్రాణేయో విజ్ఞానే య ఆనందే యో
హృద్యాకాశేయ ఏతస్మిన్ సర్వస్మిన్నస్తరే సఞ్చరతి సోఽయమాత్మా
తమాత్మాన ముపాసి తాజర మమృత మభయ మశోక మనస్తప్, వా
గధ్యాత్మం వక్తవ్య మధిభూత మగ్ని స్తత్రాధిదైవతం నాడీ తేషాం నిబ
ద్ధనం యో వాచి యోవక్తవ్యే యోఽగ్నో యో నాడ్యాం యఃప్రాణే
యో విజ్ఞానే య ఆనందే యో హృద్యాకాశేయ ఏతస్మిన్ సర్వస్మిన్న
స్తరే సఞ్చరతి సోఽయమాత్మా తమాత్మాన ముపాసీతాజర మమృత
మభయ మశోక మనస్తప్, హస్తా వధ్యాత్మ మాదాతవ్య మదిభూత మి
ంద్రో స్తత్రాఽధిదైవతం నాడీ తేషాం నిబద్ధనంయోహస్తేయ ఉదాతవ్యే
యశ్చింద్రో యోనాడ్యాం యఃప్రాణేయోవిజ్ఞానే యఆనందే యోహృ
ద్యాకాశేయ ఏతస్మిన్ సర్వస్మిన్నస్తరే సఞ్చరతి సోఽయమాత్మాత
మాత్మాన ముపాసీతాజర మమృత మభయ మశోక మనస్తప్, పాదా

వధ్యాత్తం గస్తవ్య మధిభూతం విష్ణుః స్తత్రాధిదైవతం నాడీ తేహం
 నిబన్ధనం యః పాదే యోగస్తవ్యే యో విష్ణో యో నాడ్యాం యః ప్రాణే
 యోవిజ్ఞానే యతనన్దే యోహృద్యాకాశే య ఏతస్మిన్ సర్వస్మిన్నస్తరే
 సఞ్చరతి సోఽయమాత్మా తమాత్మాన ముపాసితాఽజర మమృత
 మభయ మశోక మనస్తప్, పాయ రధ్యాత్తం విసర్జయితవ్య మధిభూ
 తం మృత్యు స్తత్రాధిదైవతం నాడీ తేహం నిబన్ధనం యః పాయా
 యో విసర్జయితవ్యే యో మృత్యో యోనాడ్యాం యః ప్రాణే యో
 విజ్ఞానేయ తనన్దే యో హృద్యాకాశే య ఏతస్మిన్ త్వర్వస్మిన్నస్తరే
 సఞ్చరతి సోఽయమాత్మా తమాత్మాన ముపాసీతాఽజర మమృత
 మభయ మశోక మనస్తప్, ఉపసాఽధ్యాత్మ మానన్దయితవ్య మధిభూ
 తం ప్రజాపతిస్తత్రాధిదైవతం నాడీ తేహం నిబన్ధనం య ఉపసే య
 తనన్దయితవ్యేయః ప్రజాపతౌ యో నాడ్యాం యః ప్రాణే యోవిజ్ఞా
 నే య తనన్దేయోహృ ద్యాకాశే యఏతస్మిన్ సర్వస్మిన్నస్తరే సఞ్చ
 రతి సోఽయమాత్మా తమాత్మాన ముపాసీతాఽజర మమృత మభ
 య మశోక మనస్తప్, ఏష సర్వజ్ఞ ఏష సర్వేశ్వర ఏష సర్వాధిపతి
 రేషోఽస్తర్యా మ్యేష యోని స్సర్వస్య సర్వసౌఖ్యై రుపాస్య
 మానో న చ సర్వసౌఖ్యా నుపాస్యతి వేదశాస్త్రైరుపాస్యమానో
 నచ వేదశాస్త్రాణ్యుపాస్యతి యస్యాఽన్న మిదం సర్వంనచ యోఽన్నం
 భవ త్యతః షరం సర్వ సయనప్రశస్తాఽన్నమయోభూతాఽత్మా ప్రా
 ణమయ ఇంద్రియాఽత్మా మనోమయ స్పృహల్పాఽత్మా విజ్ఞానమయః
 కాలాత్మా ఽన్తర్దమయో లయాఽత్మైకత్వా న్నాస్తి ద్వైతం కుతో
 మర్త్యం నాఽస్త్యమృతం కుతో నాఽస్త్యః ప్రజ్ఞో న బహిః ప్రజ్ఞో
 నోభయతః ప్రజ్ఞో నప్రజ్ఞానఘనో నప్రజ్ఞో నాప్రజ్ఞోఽపి నోవిదితం
 వేద్యం నాఽస్తి త్యేతన్నిర్వాణామనుశాసన మితి వేదానుశాసన
 మితి వేదానుశాసనమ్.

పశ్యః ఖణ్డః.

నైవేహ కిచ్చ నాఽగ్ర ఆసీ దమూల మనాథారా ఇమాః
 ప్రజాః ప్రజాయంతే దివ్యో దేవ ఏకో నారాయణ శ్చక్షుశ్చ ద్రష్ట
 వ్యంచ నారాయణ శ్రోత్రంచ శ్రోతవ్యంచ నారాయణో మ్రాణశ్చ

ప్రాతవ్యంచ నారాయణో జిహ్వచ రసయితవ్యంచ నారాయణో
 త్వక్చ స్పర్శయితవ్యంచ నారాయణో మనశ్చ మస్తవ్యంచ నారాయ
 ణో బుద్ధిశ్చ భోధవ్యంచ నారాయణో ౭హజ్జ్వర శ్చాహజ్జ్వరవ్యం
 చ నారాయణ శ్చైత్యంచ చేతయితవ్యంచ నారాయణో వాక్చ వక్త
 వ్యంచ నారాయణో హస్తా చాదాతవ్యంచ నారాయణః పాదౌచ
 గచ్ఛైవ్యంచ నారాయణః పాయశ్చ విసర్జయితవ్యం చ నారాయణ
 ఉపస్థ శ్చానస్తయితవ్యంచ నారాయణో ధాతావిధాతా కర్తా విక
 ర్తా దివ్యో దేవ ఏకో నారాయణ ఆదిత్యా రుద్రామరుతో వసవో
 ౭శ్వీ నాపుచో యజుగ్ంషి సామాని మంత్రా అగ్నిరాజ్య మా
 హుతి ర్నారాయణ ఉద్భవ స్సమృద్ధి దివ్యో దేవ ఏకోనారాయణో
 మాతా పితా భ్రాతా నివాస శ్శరణం సుహృద్గతి ర్నారాయణో
 విరాజా సుదర్శనా జితా సౌమ్యా మోక్షా కుమారామృతా
 సత్యా సుమధ్యమా నాసీ రాశిశురాసురా సూర్యాభాస్వతీ విజ్ఞే
 యాని నాడీనామాని దివ్యాని గరతి గాయతి వా వర్షతి వరుణో ౭
 ర్యమాచంద్రమా కలా 1కవిధాతా బ్రహ్మప్రజాపతిర్వసువా దివసాశ్చ
 ౭ర్థ దివసాశ్చ కలాః, కల్పా శ్శోర్ధ్వంచ దిశశ్చ సర్వం నారాయణః
 పురుష ఏవేదగ్ సర్వం యద్భూతం యచ్ఛభవ్యం తద్విజ్ఞోః పరమం
 పదగ్ సదా వశ్యన్తి సూరయః, దివీవ చక్షురాతతం తద్విప్రాసో వివ
 స్యవో జాగృవాగ్ స సమిన్ధతే విజ్ఞో ర్యత్పరమం పదమ్ త దేత
 న్నిర్వాణా ౭నుశాసన మితి వేదా ౭నుశాసన మితి వేదానుశాసనమ్.

సప్తమః ఖణ्डః.

అస్తశ్శరీరే నిహితో గుహాయా మజ ఏకో నిత్యో యస్య పృథి
 వీ శరీరం యఃపృథివీ మస్తరే సఞ్చరన్ యం పృథివీ న వేద యస్యా ౭ప
 శ్శరీరం యో ౭పో ౭స్తరే సఞ్చరన్ స్యమాపో న విదు ర్యస్య తేజశ్శరీరం
 యస్తేజో ౭ంతరే సఞ్చరన్యం తేజో న వేద యస్య వాయు శ్శరీరం యో
 వాయు మస్తరే సఞ్చరన్యం వాయు ర్న వేద యస్యా ౭కాశ శ్శరీ
 రం య ఆకాశ మస్తరే సఞ్చరన్య మాకాశో న వేద యస్య మన
 శ్శరీరం యో మనో ౭స్తరే సఞ్చరన్య మనో న వేద యస్య బుద్ధి శ్శరీ

రం యో బుద్ధి మస్తరే సఞ్చర న్యం బుద్ధి ర్న వేద యస్యాఽహజ్ఞా
 ౪ శ్శరీరం యోఽహజ్ఞా ర మస్తరే సఞ్చర న్య మహజ్ఞారో న
 వేద యస్య చిత్తం శరీరం య శ్చిత్త మస్తరే సఞ్చర న్యం చిత్తం న
 వేద యస్యాఽవ్యక్తం శరీరం యోఽవ్యక్త మస్తరే సంచర న్య మవ్య
 క్తం న వేద యస్యాఽక్షరం శరీరం యోఽక్షర మస్తరే సఞ్చర న్య
 మక్షరం న వేద యస్య మృత్యు శ్శరీరం యోమృత్యు మస్తరే సంచర
 న్యం మృత్యు ర్న వేద స ఏష సర్వభూ తాఽస్తరాఽత్తాపహత
 పాప్తా దివ్యో దేవ ఏకో నారాయణః ఏతాం విద్యా మసాస్తరత
 మాయ దదా వసాస్తరతమో బ్రహ్మణే దదా బ్రహ్మ ఘోరాంగిరసే
 దదాఘోరాంగిరా రై క్వాయ దదా రైక్వో రామాయ దదా రామ
 సర్వేభ్యో భూతేభ్యో దదా విత్తేవం నిర్వాణ మనుశాసన మితి వేదా
 ఽనుశాసన మితి వేదాఽనుశాసనమ్.

అప్తమః ఖణ్డః.

అస్తశ్శరీరే నిహితో గుహాయాం శుద్ధస్సాయ మాత్తా సర్వ
 స్య మెదో మాంస క్లేవావకీర్ణే శరీరమధ్యేఽత్యన్తోపహితే చిత్రభిత్తి
 ప్రతీకాశే గర్భరస్సగరోపమో కదళీగర్భన నిస్సారే జలబుద్బుదవ
 చ్చౌఞ్చలే నివ సస్త మాత్తాన మచిన్త్యరూపం దివ్యం దేవ మసుగం
 శుద్ధం తేజస్కాయం సర్వరూపం సర్వేశ్వర మచిన్త్య మశరీరం నిహి
 తం గుహాయా మమృతం విభ్రాజమాన మానందం తం పశ్యతి విద్వాం
 స స్తేన యేన పశ్యన్తి.

సపమః ఖణ్డః.

అథహైనం రైక్వః పప్రచ్ఛభగవన్ కస్మిన్ సర్వేఽస్తం గ
 చ్ఛంతీతి తస్మై సహోవాచ చక్షు రే వాఽప్యేతి య చ్చక్షు రేవాఽ
 స్తమేతి ద్రష్టవ్య మేవాఽప్యేతి యోద్రష్టవ్య మేవాఽస్త మే త్యాది
 త్య మే వాఽప్యేతి య ఆదిత్యమేవాఽస్త మేతి విరాజ మేవాఽప్యే
 తి యో విరాజమేవాఽస్త మేతి ప్రాణమేవాఽప్యేతి యః ప్రాణమేవా
 స్తమేతి విజ్ఞాన మే వాప్యేతి యోవిజ్ఞానమే వాస్తమే త్యానస్తమేవా
 ప్యేతి య ఆనస్త మేవాస్త మేతి తురీయ మే వాప్యేతి య స్తురీయ
 మేవాస్తమేతి తి దమృత మభయ ముశోక మనస్తం నిర్భీజ మేవాప్యే

తీతి హేవాచ శ్రోత్రమే వాప్యేతి యశ్రోత్రమే వాస్తమేతి శ్రోత్రవ్యమేవాప్యేతి యశ్రోత్రవ్యమే వాస్తమేతి దిశమేవాప్యేతి యోదిశమేవాస్తమేతి సుదర్శనమేవాప్యేతి యసుదర్శనమే వాస్తమేత్యపానమేవాప్యేతి యోపానమే వాస్తమేతి విజ్ఞానమేవాప్యేతి యోవిజ్ఞానమేవాస్తమే¹త్యానస్తమేవాప్యేతి యఆనస్తమే వాస్తమేతి తురీయమే వాప్యేతి యస్తురీయమేవాస్తమేతి తదమృతమభయమశోకమనంతం నిర్భజమేవాప్యేతీతి హేవాచ, నాసామేవాప్యేతి యోనాసామేవాస్తమేతి పూతవ్యమేవాప్యేతి యోపూతవ్యమేవాస్తమేతి పృథివీమేవాప్యేతి యః పృథివీమేవాస్తమేతి జితామేవాప్యేతి యోజితామేవాస్తమేతి వ్యానమేవాప్యేతి యోవ్యానమే వాస్తమేతి విజ్ఞానమేవాప్యేతి యోవిజ్ఞానమే వాస్తమేత్యానస్తమేవాప్యేతి యఆనస్తమేవాస్తమేతి తురీయమేవాప్యేతి యస్తురీయమేవాస్తమేతి తదమృతమభయమశోకమనంతం నిర్భజమేవాప్యేతీతి హేవాచ జిహ్వమేవాప్యేతి యోజిహ్వమేవాస్తమేతి రసయితవ్యమేవాప్యేతి యోరసయితవ్యమేవాస్తమేతి వరుణమేవాప్యేతి యోవరుణమేవాస్తమేతి సౌమ్యమేవాప్యేతి యసౌమ్యమేవాస్తమేతి త్యుదానమేవాప్యేతి యఉదానమే వాస్తమేతి విజ్ఞానమేవాప్యేతి యోవిజ్ఞానమేవాస్తమేత్యానస్తమేవాప్యేతి యఆనస్తమేవాస్తమేతి తురీయమేవాప్యేతి యస్తురీయమేవాస్తమేతి తదమృతమభయమశోకమనంతం నిర్భజమేవాప్యేతీతి హేవాచ త్వచమేవాప్యేతి యస్త్వచమేవాస్తమేతి స్పర్శయితవ్యమేవాప్యేతి యస్పర్శయితవ్యమేవాస్తమేతి వాయుమేవాప్యేతి యోవాయుమేవాస్తమేతి మోఘమేవాప్యేతి యోమోఘమేవాస్తమేతి సమానమేవాప్యేతి యసమానమే వాస్తమేతి విజ్ఞానమేవాప్యేతి యోవిజ్ఞానమేవాస్తమేత్యానస్తమేవాప్యేతి యఆనస్తమేవాస్తమేతి తురీయమేవాప్యేతి యస్తురీయమేవాస్తమేతి తదమృతమభయమశోకమనంతం నిర్భజమేవాప్యేతీతి హేవాచ, వాచమేవాప్యేతి యోవాచమేవాస్తమేతి వక్తవ్యమేవాప్యేతి యోవక్తవ్యమేవాస్తమేత్యగ్నిమేవాప్యేతి యోఽగ్నిమేవాస్తమేతి కుమారమేవాప్యేతి

యః కుమార మేవాస్తమేతి వైరంభ మేవాప్యేతి యోవైరమ్మమే
వాస్త మేతి విజ్ఞానమేవాప్యేతి యోవిజ్ఞాన మేవాస్త మేత్యానంద
మేవాప్యేతి య ఆనంద మేవాస్తమేతి తురీయ మేవాప్యేతి య స్తురీ
యమేవాస్త మేతి త దమృత మభయ మశోక మనంతం నిర్భీజ మేవా
ప్యేతీతి హోవాచ, హస్తమేవాప్యేతి యో హస్త మేవాస్త మేత్యా
దాతవ్యమేవాప్యేతి య ఆదాతవ్య మేవాస్త మే తీంద్ర మేవాప్యేతి య
ఇంద్రమేవాస్త మే త్యమృతమే వాప్యేతి యోఽమృత మేవాస్త మేతిము
ఖ్య మేవాప్యేతి యోముఖ్యమేవాస్త మేతి విజ్ఞాన మేవాప్యేతి యోవి
జ్ఞాన మేవాస్తమే త్యానంద మేవాప్యేతి య ఆనంద మేవాస్త మేతి
తురీయ మేవాప్యేతి యస్తురీయ మేవాస్తమేతి తదమృత మభయమ
శోక మనంతం నిర్భీజ మేవాప్యేతీతి హోవాచ, పాద మేవాప్యేతి యో
పాద మేవాస్త మేతి గంతవ్య మేవాప్యేతి యో గంతవ్య మేవాస్త
మేతి విష్ణు మే వాప్యేతి యో విష్ణుమేవాస్త మేతి సత్య మేవాప్యేతి
యసత్య మేవాస్త మే త్యంతర్యామ మేవాప్యేతి యోఽంతర్యామ
మేవాస్తమేతి విజ్ఞాన మేవాప్యేతియో విజ్ఞాన మేవాస్త మే త్యాన
ందమే వాప్యేతి య ఆనంద మే వాస్త మేతి తురీయమే వాప్యేతి య
స్తురీయ మేవాస్త మేతి త దమృత మభయ మశోక మనంతం నిర్భీజ
మేవాప్యే తీతిహోవాచ, పాయ మే వాప్యేతి యఃపాయ మే వాస్త
మేతి విసర్జయితవ్య మే వాప్యేతి యో విసర్జయితవ్య మే వాస్త మేతి
మృత్యుమే వాప్యేతి యో మృత్యు మేవాస్త మేతి మధ్యమా
మే వాప్యేతి యోమధ్యమా మే వాస్త మేతిప్రభజ్ఞాన మేవాప్యేతి యః
ప్రభజ్ఞాన మే వాస్త మేతి విజ్ఞానమే వాప్యేతియో విజ్ఞానమేవా
స్తమే త్యానంద మేవాప్యేతి య ఆనంద మే వాస్త మేతి తురీయమే
వాప్యేతి య స్తురీయ మేవాస్త మేతి తదమృత మభయ మశోక మనం
తం నిర్భీజ మేవాప్యేతీతి హోవాచ, ఉపస్థ మేవాప్యేతి య ఉపస్థ
మేవాస్తమే త్యానందయితవ్య మేవాప్యేతి య ఆనందయితవ్య
మేవాస్తమేతి ప్రజాపతిమే వాప్యేతి యః ప్రజాపతి మేవాస్త
మేతి నాసీ¹ రామేవాప్యేతి యోనాసీ రామేవాస్తమేతి కూర్తర

1 నాసీనామేవాప్యేతి యోనాసీనామేవాస్తమేతి కుమార మేవాప్యేతి.

మేవాఽప్యేతియః ¹కూర్మ ర' మేవా స్తమేతివిజ్ఞాన మేవాఽప్యేతి యో
 విజ్ఞాన మేవాస్త మేత్యానంద మేవాఽప్యేతి య ఆనంద మేవాఽస్త
 మేతి తురీయ మేవాఽప్యేతి యస్తురీయ మేవాస్తమేతి త దమృత
 మభయ మశోక మనంతం నిర్భజ మేవా ప్యేతీతిహేవావాచ, మనవ
 వాప్యేతి యో మనవ వాఽస్తమేతి మస్తవ్య మేవాఽప్యేతి యో
 మస్తవ్య మేవాఽస్త మేతి చంద్రమే వాఽప్యేతి యశ్చంద్రమేవాఽస్త
 మేతి శిశు మేవాఽప్యేతి య శ్శిశు మేవాఽస్తమేతి శ్వేన మేవా
 ఽప్యేతి యః శ్వేన మేవాస్త మేతి విజ్ఞాన మేవాప్యేతి యో విజ్ఞాన
 మేవాఽస్త మే త్యానంద మేవాఽప్యేతి య ఆనందమే వాస్త మేతి
 తురీయమేవాఽప్యేతి య స్తురీయ మేవాస్త మేతి తదమృత మభయ
 మశోక మనంతం నిర్భజ మేవాఽప్యేతీతి హేవావాచ, బుద్ధి మేవా
 ఽప్యేతి యో బుద్ధిమేవాఽస్త మేతి బోధవ్య మేవాఽప్యేతి యోబో
 ధవ్య మేవాఽస్తమేతి బ్రహ్మణ మేవాఽప్యేతి యోబ్రహ్మణ మేవా
 ఽస్త మేతి సూర్య మేవాఽప్యేతి య సూర్య మేవాస్త మేతి కృ
 ణమేవాప్యేతి యః కృణమే వాస్త మేతి విజ్ఞాన మేవా ప్యేతి
 యోవిజ్ఞాన మేవాస్తమే త్యానంద మేవాప్యేతి య ఆనంద మేవాస్త
 మేతి తురీయ మేవా ప్యేతి య స్తురీయ మేవాస్త మేతి తదమృత
 మభయ మశోక మనంత నిర్భజమే వాఽప్యేతీతి హేవావాచ, అహ
 జ్కూర మేవాఽప్యేతి యోఽహజ్కూర మేవాఽస్త మే త్యహంకర్త
 వ్య మేవాప్యేతి యోఽహజ్కర్తవ్య మేవాఽస్త మేతి రుద్ర మేవాఽ
 ప్యేతి యో రుద్ర మేవాఽస్త మే త్యసుర మే వాప్యేతి యోఽసుర
 మేవాఽస్త మేతి శ్వేత మేవా ప్యేతి య శ్వేత మేవాస్త మేతి విజ్ఞా
 న మేవాఽప్యేతి యో విజ్ఞాన మేవాఽస్తమే త్యానంద మే వాప్యేతి య
 ఆనంద మేవాస్త మేతి తురీయ మేవాప్యేతి య స్తురీయ మేవాస్తమేతి
 త దమృత మభయ మశోక మనంతం నిర్భజ మేవాప్యేతీతి హేవావాచ,
 చిత్త మేవాప్యేతి య శ్చిత్త మేవాస్త మేతి చేతయితవ్య మేవాప్యేతి
 యశ్చేతయితవ్య మే వాస్త మేతి క్షేత్రజ్ఞ మేవాప్యేతి యః క్షేత్రజ్ఞ
 వాస్తమేతి భాస్వతీ మేవాప్యేతి యోభాస్వతీ మేవాస్తమేతి నాగమేవా

వ్యేతి యోనాగ మేవాస్త మేతి విజ్ఞాన మేవాప్యేతియోవిజ్ఞానమేవాస్త
మే త్యానంద మేవాప్యేతి యజనస్త మేవాస్త మేతి తురీయ మేవా
ప్యేతియ స్తురీయ మేవాస్తమేతి తిగమృత మభయ మశోక మనంతం నిర్భీ
జ మేవా ప్యేతీతి హేవాచాయ ఏవం నిర్భీజం వేద నిర్భీజ ఏవ స భ
వతి న జాయతే సమియతే సముహ్యతే సభిద్యతే న సహ్యతే సభిద్యతే
స కమ్యతే సకుప్యతేన సర్వదహనో ఽయమాత్మ త్యాచక్షతే, నైన
మాత్మా ప్రవచనశతే నాపి లభ్యతే నబహుశ్రుతేన నబుద్ధిజ్ఞేన సశ్రుతేన
సమేధయా నవేదై ర్మయజ్ఞై ర్మతపోభి ర్మగై ర్మ సాక్ష్యై ర్మయోగై
ర్మాశ్రమై ర్మన్యై ర్మాత్మాన ముపలభన్తే, ప్రవచనేన ప్రశంసయా
వృత్తానేన తమేతిం బ్రాహ్మణా శ్శుశ్రువాంసోఽనూచానా ఉపలభన్తే
శాంతో దాంతోపరత స్తితిక్షు స్సమాహితో భూత్వాఽత్త న్యే వాత్మా
నం పశ్యతి సర్వ స్యాత్మా భవతి య ఏవం వేద.

దశమః ఖండః.

అథ హైమం నైకవ్యః పప్రచ్చ భగవత్ కస్తిక్ సర్వే సు
ప్రతిష్ఠితా భవంతీతి తస్మై సహోవాచ రనాతల లోకేష్వీతి హేవా
వాచ కస్తిక్ రనాతలలోకా ఓతాశ్చ ప్రోతా శ్వేతి భువర్లోకేష్వీతి
హేవావాచ కస్తిక్ భులోకా ఓతాశ్చ ప్రోతా శ్వేతి భువర్లోకేష్వీ
తి హేవావాచ కస్తిక్ భువర్లోకా ఓతాశ్చ ప్రోతా శ్వేతి సువర్లోకే
ష్వీతి హేవావాచ కస్తిక్ సువర్లోకా ఓతాశ్చ ప్రోతా శ్వేతి మహ
ర్లోకేష్వీతి హేవావాచ కస్తిక్ మహర్లోకా ఓతాశ్చ ప్రోతా శ్వేతి
జనోలోకేష్వీతి హేవావాచ కస్తిక్ జనోలోకా ఓతాశ్చ ప్రోతా
శ్వేతి తపోలోకేష్వీతి హేవావాచ కస్తిక్ తపోలోకా ఓతాశ్చ
ప్రోతా శ్వేతి సత్యలోకేష్వీతి హేవావాచ కస్తిక్ సత్యలోకా ఓ
తాశ్చ ప్రోతా శ్వేతి ప్రజాపతిలోకేష్వీతి హేవావాచ కస్తిక్
ప్రజాపతి లోకా ఓతాశ్చ ప్రోతా శ్వేతి బ్రహ్మలోకేష్వీతి హేవావా
చ కస్తిక్ బ్రహ్మలోకా ఓతాశ్చ ప్రోతా శ్వేతి సర్వలోకేష్వీతిహో
వాచ కస్తిక్ సర్వలోకా ఓతాశ్చ ప్రోతా శ్వేతి సర్వలోక ఆత్మని
బ్రహ్మణి మణయ ఇవేతాశ్చ ప్రోతా శ్వేతి సహేవావా చైవ మేతాక్

లోకా నాత్మని ప్రతిష్ఠితాన్వేదాత్తైవ స భవతి నిర్వాణానుశాసన మితి
వేదానుశాసన మితి వేదానుశాసనమ్.

ఏకాదశః ఖండః.

అథ హౌనంరైకవ్యః ప ప్రచ్ఛ భగవ న్యోఽయం విజ్ఞాన ఘన
ఉత్క్రామక స కేన కతర ద్వావస్థాన ముత్సృ జ్యౌపక్రామ తీతి
తస్మై సహౌవాచ హృదయస్య మధ్యే లోహితం మాంసపిండం
యస్మిన్ తద్దహరం పుండరీకం కుముద మి వానేకధా వికసితం తస్య
మధ్యే సముద్ర స్సముద్రస్య ¹మధ్యే కోశ స్తస్మిన్ నాడ్య శ్చక్రస్థో భవం
తితత్ర రమాఽరమేచ్ఛా పునర్భవేతి తత్రరమా పుణ్యేన పుణ్యం లో
కం నయతి అరమా పాపేన పాప మిచ్ఛయా య త్స్మిరతి త దభినం
పద్యతే పున ర్భవాయ కోశం భినత్తికోశంభిత్వా శీర్షకపాలం భిన
త్తి శీర్షకపాలం భిత్వా పృథివీం భినత్తి పృథివీంభిత్వా ²బోభిన త్త్వాహా
భిత్వా తేజో భినత్తి తేజోభిత్వా వాయుం భినత్తి వాయుం భిత్వా ³
కాశం భిన త్త్వా కాశం భిత్వా మనో భినత్తి మనో భిత్వా భూతాదిం
భినత్తి భూ తాదిం భిత్వా మహాస్తం భినత్తి మహాస్తం భిత్వా వ్యక్తం
భిన త్త్వావ్యక్తం భిత్వా ⁴క్షరం భినత్యక్షరం భిత్వా మృత్యుం భిన త్తి
మృత్యు రైవ పరే దేవ ఏకీ భవతీతి పరస్తాన్నస న్నాస న్నస దస
దిత్యేత నిర్వాణానుశాసన మితి వేదానుశాసనమితి వేదానుశాసనమ్.

ద్వాదశః ఖండః.

నారాయణా ద్వా అన్న మాగతం పక్వం బ్రహ్మలోకే మహా
సంవర్తకే పునః పక్వ మాదిత్యే పునః పక్వం క్రవ్యాది పునః పక్వం
¹జ్వాలకీలక్లిన్నం వహ్యపితం పూత మన్నమయాచిత మసంక్లప్తం తద
శ్చీయా న్న కఞ్చన యాచేత.

త్రయోదశః ఖండః.

బాల్యే సత్మసానేత్ బాలస్య భావో సజ్ఞో నిరవద్యో మానేన
పాండిత్యేన నిరధికారత యోపలభ్యతే కైవల్య ముక్తం నిగమనం ప్ర
జాపతి రువాచ మహాశ్వుదం జ్ఞాత్వా పృథుమూలే వసేత కుచేలో ²స
హాయ ఏకాకీ సమాదిప్థ ఆత్మ కామ ఆప్తకామో నిష్కామో జీర్ణ కా

1 మధ్యేకాశః; మధ్యాకాశ. 2 వయా, 3 జాతరేణక్లిన్న; జాలకిలక్లిన్న.

మోఽహస్తిని సింహే దంశే మశకే నకులే సర్పయక్షరాక్షసగర్భర్షే
మృత్యో రూపాణి విదిత్వా నభిభేతి కుతశ్చ నేతి వృక్షమివ తిష్ఠాసే
చ్ఛివ్య మానోఽపి న కుప్యేత న కమ్పే తోత్సల మివ తిష్ఠాసే చ్ఛి
ద్యమానోఽపి న కుప్యేత న కమ్పే తాఽకాశ మివ తిష్ఠాసే చ్ఛిద్యమా
నోఽపి నకుప్యేత న కమ్పే సత్యేన తిష్ఠాసే త్సత్యోయ మాత్తా సర్వే
షామేవ గర్భానాం పృథివీ హృదయం సర్వేషామేవ రసానా మాపో
హృదయం సర్వేషామేవ రూపాణాం తేజో హృదయం సర్వేషామేవ
స్పర్శానాం వాయు ర్హృదయం సర్వేషామేవ శబ్దానా మాకాశం
హృదయం సర్వేషామేవ గీతానా మవ్యక్తం హృదయం సర్వేషా
మేవ సత్త్వానాం మృత్యు ర్హృదయం మృత్యు రైవ పరే దేవ ఏకీ భ
వతీతి పరస్తా న్న స న్నా స న్న స ద స ది త్యేతన్నిర్వాణాఽనుశాసన మితి
వేదానుశాసనమితి వేదాఽనుశాసనమ్.

చతుర్దశః ఖండః.

పృథివీ వాఽన్న మాపోఽన్నాదాః ఆపో వాఽన్నం జ్యోతిరన్నా
దం జ్యోతిర్వాఽన్నం వాయు రన్నాదో వాయు ర్వాఽన్న మాకాశోన్నా
ద ఆకాశో వాన్న మిన్ద్రియాణ్యన్నాదా సీన్ద్రియాణి వాన్నం మ
నోఽన్నాదం మనోవాఽన్నం బుద్ధి రన్నాదా బుద్ధి ర్వాన్న మవ్యక్త
మన్నాద మవ్యక్తం వాఽన్న మక్షర మన్నాద మక్షరం వాన్నం మృత్యు
రన్నాదో మృత్యురైవ పరే దేవ ఏకీ భవతీతి పరస్తా న్న స న్నా స న్న స
సద స ది త్యేన్నిర్వాణాఽనుశాసన మితి వేదాఽనుశాసనమితి వేదాఽను
శాసనమ్.

పంచదశః ఖండః.

అథ హైనం రైక్ష్యః పప్రచ్చ భగవన్ యోయం విజ్ఞానఘన ఉ
త్క్రమన్ స కేన కతర త్త్వావస్థానం దహతీతి తస్మై సహోవాచ
యోయం విజ్ఞానఘన ఉత్క్రమన్ ప్రాణం దహ త్యేవానం వ్యాన
ముదానం సమానం వైరమ్భం ముఖ్య మస్తర్యామం ప్రభజ్ఞానం కుమా
రం శ్వేనం శ్వేతం కృష్ణం నాగం దహతి పృథి వ్యాప స్తేజోవాయు
రాకాశం దహతి జాగరితం స్వప్నం సుషుప్తం చతుయంచ మహాంతం
చ లోకం పరంచ లోకం దహతి లోకాలోకం దహతి ధర్మాధర్మం ద

హత్యభాస్వరమ మర్యాదం నిరాలోక మతఃపరం దహతి మహంతం ద
హత్యవ్యక్తందహ త్యక్షరం దహతిమృత్యుం దహతి మృత్యు రైవపరే
దేవ ఏకీభవ తీతి పరస్తా న్నన న్నాన న్ననదస దిత్యేతన్ని ర్వాణాను
శాసన మితి వేదానుశాసన మితి వేదానుశాసనమ్.

షష్ఠదశః ఖండః.

సాబాలబీజ బ్రహ్మహాపనిషత్ నాఽప్రశాంతాయ ద్యాతవ్యం
నాఽపుత్రాయ నాఽశిష్యాయ నాఽసంవత్సరరాత్రోషితాయ నాఽప
రిజ్ఞాత కలశీలాయ దాతవ్యం నైవచ ప్రవక్తవ్యాయస్య దేవే ఽరాభ
క్తిర్యథా దేవే తథాగురౌ, త స్యైతే కథితావ్యథాః ప్రకాశస్తే మ
హత్తన ఇ త్యేతన్ని ర్వాణానుశాసన మితి వేదానుశాసన మితి వే
దానుశాసనమ్.

ఓమ్ పూర్ణమద ఇతి శాంతిః.

ఇతి సుబాలోపనిష త్సమాప్తా.

ఓం తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః. హంః ఓమ్.

౩౧. యాజుషీయ ఝురికోపనిషత్.

శ్లో. కైవల్యనాడికాంతస్థ పరాభూమి నివాసినమ్,
ఝురికోపనిషద్భ్యోగ భాసురం రామమాశ్రయే.

ఓం సహనా వవ త్వితి శాంతిః.

ఓం. ఝురికాం సంప్రవక్ష్యామి ధారణాం యోగ సిద్ధయే, యాం
ప్రాప్య న పునర్జన్త యోగయు క్తస్య జాయతే. ౧. వేదతత్త్వార్థవిహితం
భోక్తంహి స్వయంభువా, నిశ్శబ్దం దేశమాస్థాయ త త్రాసన మవస్థితః.
౨. కూర్మోఽంగానీవ సంహృత్య మనో హృది నిరుధ్యచ, మాత్రాద్వాదశ
యోగేన ప్రణవేన శనె శ్శనైః. ౩. పూరయే త్స్వ మాత్మానగ్ సర్వ
ద్వారం నిరుధ్యచ, ఉరో ముఖ కటిగ్రీవం కించి ధృదయ మున్నతమ్,

ప్రాణాం త్సంధారయే తస్మి న్నాసాభ్యంతరచారిణః, భూత్వా ¹తత్రా
యతప్రాణ శ్చనై ²దుచ్ఛాస్యస ముచ్ఛ్యసేత్. ౫. సిర మాత్మదృఢం కృ
త్వా అంగుష్ఠేన సమాహితః, ద్వే గుల్ఫేతు ప్రకుర్వీత జంఘేచైవ
త్రయస్త్రయః. ౬ ద్వేజానునీ తథోరూ ద్వే గుదే శశ్నే త్రయస్త్ర
యః, పాయో రాయతనః, తత్ర నాభిదేశే సమాశ్రయేత్ ౭. తత్ర
నాడి సుషుమ్నాతు నాడిభి ³ర్దశభిర్వృతా, తత్ర రక్తాచ పీతాచ కృ
ష్ణాతామ్రా విలోహితా. ౮. అతిసూక్ష్మాచ తస్మిన్ ⁴శుక్లాం నాడిం
సమాశ్రయేత్, తత్ర సంచారయే త్ప్రాణా నూర్ణా నాభీవ తంతునా. ౯.
ఐతో రక్తోత్పలా భాసగ్ హృదయాయతనం మహత్, దహరం పుండరీ
కం త ద్వేదాంతేషు నిగద్యతే. ౧౦. తద్భిత్వా కంఠ మాయాతి తాం
నాడిం ⁵పూరయే నితి, మనస స్తు ⁶పరం గుహ్యగ్ సుతీక్ష్ణః బుద్ధినిర్మలమ్.
౧౧. పాద స్యోపరి యన్తర్గత ద్భూపం నామ ⁷చింతయేత్, మనో ⁸ధా
రణ తీక్ష్ణేన యోగ మాశ్రిత్య నిత్యశః. ౧౨. ఇంద్ర వజ్ర మితి ప్రో
క్తం మర్త జంఘానుకృంతకమ్, తద్ధ్యానబలయోగేన ధారణాభి ర్నికృంత
యేత్. ౧౩. ఉర్వోర్వర్ధ్వ ధ్యేతు సంస్థాప్య మర్తప్రాణ విమోచనమ్, చతు
⁹ర్భ్యస్య యోగేన ఛిందే దనభిశంకితః. ౧౪. తతః కర్ణాంతరేయోగీ
సమూహే న్నాడిసంచయమ్, ఏకోత్తరం నాడిశతం త సాం మధ్యే ¹⁰ప
రాస్థితా. ౧౫. సుషుమ్నాతు పరే లీనా విరజా బ్రహ్మ రూపిణీ, ఇడా
తిష్ఠతి వామేన పింగళా దక్షిణేన తు. ౧౬. తయో ర్ధ్వేపరం స్థాసగ్
యస్తం వేదస వేదవిత్, ద్వాస ప్తతినహస్రాణి ప్రతినాడిషు తైతిలమ్. ౧౭.
చిద్యతే ధ్యానయోగేన సుషుమ్నైకా న చిద్యతే, యోగనిర్మల ¹¹సారే
ణ త్సురేణానలవర్చసా. ౧౮. ఛిందే నాడిశతం ధీరః ప్రభావా దిహ
జన్తని, జాతీపుష్పసమం యోగీ యదా పశ్యతి తైతిలమ్. ౧౯. ఏవం
శుభా శుభై ర్భావై స్సనాడినాం విభావయేత్, తద్భావితాః ప్రప
ద్యంతే పునర్జన్మవివర్జితాః. ౨౦. తపోవిజితచిత్తస్తు నిశ్శబ్దం దేశ మాస్థితః,
నిస్సంగ స్సాంగయోగజ్ఞో నిరపేక్ష శ్చనై శ్చనై. ౨౧. పాశాగ్

1 తత్ర గత. 2 రథసముత్సృజేత్. 3 ర్భూమభి. 4 శుక్లానాడిం. 5 పూరయన్య
తః. 6 క్షురం. 7 కృంత. 8 ద్వారణ. 9 రభ్యాస. 10 పరాస్థితాః. 11 ధారణ.

ఛిత్రా యథాహగ్నో నిర్విశంకం ఖ ముత్నతేత్, ఛిన్నపాశ స్తథా జీవ స్సంసారు తరతే సదా. ౨౨. యథా నిర్వాణకాలేతు వీపోద గ్ధ్వాలయం ప్రజేత్, యథా సర్వాణి కర్తాణి యోగీ దగ్ధ్వాలయం ప్రజేత్. ౨౩. ప్రాణాయామ సుతీక్ష్ణేన మాత్రాధారేణ యోగవిత్, వైరాగ్యోపలభ్యుష్టేన ఛిత్రా తంతూ న్న¹బధ్యత ఇ త్యుపనిషత్.

ఓం సహనా వవ త్త్వితీ శాంతిః.

ఇతి త్సురికోపనిష త్సమాప్తా.

ఓం తత్సత్.

శ్రీ గురుభ్యోనమః. హరిః ఓమ్.

౩౨. యజుర్వేదీయ మం త్రి కోపనిషత్.

శ్లో. స్వావిద్యాద్వయ తత్కార్యా పహ్నవ జ్ఞానభాసురమ్,
మన్త్రికోపనిష ద్వేద్యం రామచంద్రమహాగభజే.

ఓం పూర్ణమద ఇతి శాన్తిః.

హరిః ఓమ్. అష్టపాదం శుచిం హంసం త్రిసూత్ర మణు మవ్యయమ్, త్రివర్ణానం తేజసోఽహం సర్వతః పశ్యన్మపశ్యతి. ౧. భూతసమ్మోహనే కాలే భిన్నే తమసి వైఖరే, ²అతిః పశ్యంతి సత్వస్థా నిర్గుణం గుణగహ్వరే. ౨. అశక్యసోఽన్యథా ద్రష్టం ధ్యాయమానః కుమారకైః, వికారజననీ మాజ్ఞా మప్తరూపా మజాంఘ్రివామ్. ౩. ధ్యాయతే ధ్యాసితా తేన తస్యతే ప్రేర్యతే పునః, సూయతే పురుషార్థంచ తేనైవాఽధిష్ఠితం జగత్. ౪. గౌరవాఽద్యస్తవతీ సాజనిత్రీభూతభావినీ, సితాఽసితాచ రక్తాచ సర్వకామదుఘా విభోః. ౫. పిబ స్త్యేనా మవిషయా మవిజ్ఞాతాం కుమారకాః, ఏకస్తు పిబతే దేవ స్స్వచ్ఛన్దోఽత్ర పశానుగః. ౬. ధ్యానక్రియాభ్యాం భగవాన్ భుజ్జ్నేఽసౌ ప్రసహద్విభుః, సర్వసాధారణీం దోగ్ధీం పీయమానాంతు యజ్వభిః. ౭. పశ్య

1 బధ్యతే. అమృతశ్శ్వం సమాప్నోతియదా కామాత్సముచ్యతే, సర్వపణాదనిర్దుక్త శ్చిత్రాతంతూ నిబధ్యత ఇత్యుపనిషత్. 2 అతిః. ౩ జ్ఞాతాకుమారకైః.

త్యస్యాం మహాత్మాన స్సువర్ణం పిష్పలాశనమ్, ఉదాసీనం ధృవం
హంసం న్నాతకాఽధ్వర్యవో జగుః. ౮. శంసంత మనుశంసంతి
బహ్వౌచా శాస్త్రకోవిదాః, రథంతరం బృహత్సామ సప్త ¹వైధ్రైస్తు
గీయతే. ౯. మంత్రోపనిషదం బ్రహ్మ పదక్రమ సమన్వితమ్, పఠంతి
భార్గవా హ్యేతే హ్యధర్వాణో భృగూత్తమాః. ౧౦. సబ్రహ్మ
చారివృత్తిశ్చ స్తంభోథ ఫలిత స్తథా, అనడ్వా నోహితో చ్చిప్తః
పశ్యంతో బహువిస్తరమ్. ౧౧. కాలఃప్రాణశ్చ భగవాన్స్తన్య శ్శర్యో
మహేశ్వరః, ఉగ్రో భవశ్చ రుద్రశ్చ ససుర స్సాసుర స్తథా. ౧౨. ప్రజా
పతి ర్విరాట్పైచ పురుష స్ఫులిలమేవచ, స్తూయతే మన్త్రసంస్తుత్యైరథ
ర్వవిదితై ర్విభుః. ౧౩. తంషడ్వింశకఃకేత్యేతే సప్తవింశం తథాఽపరే,
పురుషం నిర్గుణం సాఙ్ఖ్య మధర్వశిరసావిదుః. ౧౪. చతుర్ద్వింశతి సఙ్ఖ్యాతం
వ్యక్తమవ్యక్త మేవచ, అద్వైతంద్వైత మిత్యాహు (స్త్రీ)ధా తం పశ్చాదా
తథా, బ్రహ్మద్యుస్థావరాంతం పశ్యన్తి జ్ఞానచక్షుషః. ౧౫. తమేక మేవ
పశ్యంతి పరిశుభ్రం విభుం ద్విజాః, యస్తింత్సర్వమిదం ప్రోతం బ్రహ్మస్థావర
జగ్గమమ్. ౧౬. తస్మి న్నేవ లయం యాతి స్రవ స్త్య స్సాగరే యథా,
యస్మిన్ భావాః ప్రలీయన్తే లీనా శ్చాఽవ్యక్తతాం యయాః, పశ్యన్తి
వ్యక్తతాం భూయో జాయన్తే బుద్ధుదా ఇవ. ౧౭. క్షేత్రజ్ఞాధిస్థితం
చైవకారణై ర్విద్యతే పునః, ఏవం స భగవాన్ దేవం పశ్యన్త్యే పునః
పునః. ౧౮. బ్రహ్మబ్రహ్మే త్యథా యాన్తి యే విదు ర్బ్రాహ్మణా స్తథా,
అత్రైవ తే లయం యాన్తి లీనా శ్చాఽవ్యక్త శాలినః. ౧౯. లీనా
శ్చాఽవ్యక్తశాలిన ఇత్యుపనిషత్.

ఓం పూర్ణమద ఇతి శాంతిః.

ఇతి మన్త్రికోపనిష త్సమాప్తా.

ఓం తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః. హరిః ఓమ్.

౩౩. యాజుషీయ సర్వసారోపనిషత్.

ॐ శాంతిః ॥

శ్లో. సమస్తవేదాస్తసార సిద్ధాంతార్థకలేబరమ్,

వికలేబరకైవల్యం రామచంద్రపదంభజే.

సర్వసారం నిరాలంబం రహస్యం వజ్రసూచిమ్,

తేజోనాద ధ్యానవిద్యాయోగతత్త్వాత్తబోధకమ్.

ఓం సహనా వవ త్వితి శాంతిః.

ఓం. కథం బంధః కథం మోక్షః కావిద్యాకా విద్యాచేతి, జాగ్రత్స్వప్న సుషిప్తి స్తురియం చ కథమ్, అన్నమయ ప్రాణమయ మనోమయ విజ్ఞానమయానందమయకోశాః కథమ్, కర్తాజీవః పంచవర్గః క్షేత్రజ్ఞ స్సాక్షీ కూటస్థాంతర్యామితి చ కథమ్, ప్రత్యగాత్మా పరమాత్మామాయాచేతి కథమ్, కిం బ్రహ్మ కిం పదగాఢాకామాయాచేతి, ¹ ఆత్మేశ్వ రజీవో నాత్మనాం జేహదీనామాత్మ త్వేనాభిమన్యతే, సోఽభిమాన ఆత్మనో బంధః, తన్నివృత్తిర్నోక్షః, యా తదభిమానం కారయతి సాహ్యవిద్యా, సోఽభిమానో యయా నివర్తతే సావిద్యా, మన ఆది చతుర్దశకరణైః పుష్కలై రాదిత్యా ద్యనుగృహీతై శ్చబ్దాదీ నివిపయాన్ స్థూలాన్ యదోపలభతే తదాఽఽత్మనో జాగరణమ్. [తద్వాసనాసహితై శ్చ తుర్దశకరణైః శబ్దాద్యభావేఽపి వాసనామయాం శ్చబ్దాదీ న్యదోప లభతే య దాత్మనః స్వప్నమ్, చతుర్దశకరణోపరమా ద్విశేషవిజ్ఞానా భావా ద్యదా శ్చబ్దాదీ న్నోపలభతే తదాఽఽత్మనః సుషుప్తమ్, అపస్థిత్రయభావాభావసాక్షీ స్వయంభావరహితం నైరంతర్యం చైతన్యం యదా తదా తురియం చైతన్య మిత్యుచ్యతే, అన్నకార్యాణాం కోశానాం సమూఢోఽన్నమయః కోశ ఇత్యుచ్యతే, ప్రాణాది చతుర్దశవాయుభేదా అన్నమయకోశే యదా వర్తంతే తదా ప్రాణమయః కోశ ఇత్యుచ్యతే, ఏతత్కోశద్వయసంసక్తం మన ఆదిచతుర్దశ కరణై రాత్మా శబ్దాదివిషయసంకల్పాదీ ధర్మా న్యదా కరోతి తదా మనోమయః కోశ ఇత్యుచ్యతే, ఏతత్కోశత్రయసంసక్తం తద్గతవిశేష

జ్ఞో యదా భాసతే తదా విజ్ఞానమయః కోశ ఇత్యుచ్యతే, ఏతత్కోశ చతుష్టయం సంసక్తం స్వకారణజ్ఞానే వటకణికాయా మివ వృక్షో యదా వర్తతే తదానన్దమయః కోశ ఇత్యుచ్యతే, సుఖదుఃఖబుద్ధ్యా శ్రేయోఽన్తఃకర్తా యదాతదా ఇష్టవిషయే బుద్ధిః సుఖబుద్ధి రసిష్ట విషయే బుద్ధి ర్దుఃఖబుద్ధిః శబ్దస్పర్శరూపరసగంధాః సుఖదుఃఖహేతవః. పుణ్యపావకర్తానుసారీ భూత్వా ప్రాప్తశరీరసంయోగ మప్రాప్తశరీరసంయోగ మివ కుర్వాణో యదా దృశ్యతే తదోపహేతజీవ ఇత్యుచ్యతే, మన ఆదిశ్చ ప్రాణాదిశ్చే చ్చాదిశ్చ సత్త్వాదిశ్చ పుణ్యాది శ్చైతే పంచ వర్గా ఇత్యేతేషాం పంచవర్గాణాం ధర్మీ భూతాత్తా జ్ఞానా దృతేన వినశ్య త్యాత్తనన్నిధౌ నిత్యత్వేన ప్రతీయమానఆత్మోపాధి ర్య సత్త్వింగశరీరం హృద్గ్రంథి రిత్యుచ్యతే తత్ర యత్ప్రకాశతే చైతన్యం సత్తేత్రజ్ఞ ఇత్యుచ్యతే, జ్ఞాతృజ్ఞానజ్ఞేయానా నూవిర్భావతిరోభావజ్ఞాతా స్వయం నూవిర్భావతిరోభావరహితః స్వయం జ్యోతిః సాక్షీ త్యుచ్యతే, బ్రహ్మదిషిషీ లికావర్త్యంతం సర్వప్రాణీ బుద్ధి వ్యవశిష్టత యోపలంభమానః సర్వప్రాణీబుద్ధిసో యదాతదా కూటస్థ ఇ త్యుచ్యతే, కూటస్థోపహేతభేదానాం స్వరూపలాభ హేతుభూత్వా మణిగణే సూత్రమివ సర్వత్కేత్రే వ్యను సూత్రత్వేన యదాకాశతే ఆత్మా తదాన్తర్యామీ త్యుచ్యతే, సత్యం జ్ఞాన మనన్త మానన్తం సర్వోపాధివినిర్ముక్తం కటకముకుటాద్యుపాధిరహిత సువర్ణఘనవద్విజ్ఞానచిన్తాత్రస్వభావాత్తా యదాభాసతే తదా త్వంపదార్థః, సత్యం జ్ఞాన మనన్తం బ్రహ్మ, సత్య మవినాశి, అవినాశి నామదేశకాలవస్తు నిమిత్తేషు వినశ్యత్సు య న్నవినశ్యతి తదవినాశి, జ్ఞానం నామో త్పత్తివినాశరహితం నైరన్తర్యం చైతన్యం జ్ఞాన మిత్యుచ్యతే, అనన్తంనామ మృద్వికారేషు మృదివ స్వర్ణవికారేషు స్వర్ణమివ తంతువికారేషు తంతురి వావ్యక్తాది సృష్టిప్రపంచేషు పూర్ణం వ్యాపకం చైతన్య మనంతమిత్యుచ్యతే, ఆనందం నామ సుఖచైతన్యస్వరూపోఽపరి మితానన్దసముద్రోఽవశిష్టసఖస్వరూప శ్చానందఇత్యుచ్యతే, ఏత ద్వస్తు చతుష్టయం యస్యలక్షణం దేశకాలవస్తునిమిత్తేష్యవ్యభిచారి తత్పదార్థః పరమాత్మే త్యుచ్యతే, త్వంపదార్థా దౌపాధికా తత్పదార్థా దౌ పాధికభేదా ద్వీలక్షణ మాకాశవ త్సూక్తం కేవలసత్తామాత్రస్వభావం

పరంబ్ర హ్నేత్యుచ్యతే, మాయానామలనాది రస్తవతీ ప్రమాణాప్ర
మాణసాధారణా న సతీ నా సతీ న సదమతీ స్వయ మధికా వికారర
హితా నిరూప్యమాణా సతీ తరలక్షణశూన్యా సా మాయే త్యుచ్యతే,
అజ్ఞానం తుచ్ఛా ప్యసతీ కాలత్రయేఽపి పామరాణాం వాస్తవీచ
సత్త్విబుద్ధిర్లోకికానా మిదమిత్థ మిత్యనిర్వచనీయా వత్తుం సశక్యతే.]
తద్వాసనాసహితై శ్చతుర్దశకరణై శ్చబ్దాద్యభావేఽపివాసనామయాం
ఛబ్దాదీకా యదోపలభతే తదాఽఽత్మనః స్వప్నమ్, చతుర్దశకర
ణోపరమా ద్విశేషవిజ్ఞానాభావాద్యదా శబ్దాదీ న్నోపలభతే తదాత్మన
స్సుషుప్తమ్, అపస్థాత్రయభావాభావసాక్షీ స్వయం భావరహితం నైరం
తర్యం చైతన్యం యదాతదా తత్తురీయచైతన్య మిత్యుచ్యతే, అన్న
కార్యాణాం కోశానాం సమూ హేనాఽన్నమయకోశ ఇత్యుచ్యతే,
ప్రాణాది దశవాయవోఽన్నమయ కోశే యదా వర్తంతేతదా ప్రాణ
మయకోశ ఇత్యుచ్యతే, ఏత త్కోశద్వయసంసక్తం మన ఆదిచతుర్ద
శకరణై రాత్తా శబ్దాది విషయసంకల్పాదిధర్మా న్యదా కరోతి తదా
మనోమయకోశ ఇత్యుచ్యతే, ఏతత్కోశ త్రయవిశిష్టాంతఃకరణే తద్గత
విశేష ధ్యాన మననాదివృత్తయో యదోత్పద్యంతే తదావిజ్ఞానమయ
కోశ ఇత్యుచ్యతే, ఏత త్కోశ చతుష్టయకారణజ్ఞానసంపృక్తం స్వకా
రణజ్ఞానం స్వరూపసుఖే వటథానానువటపృక్షణ్యం యదావర్తతే
తదానందమయకోశః, కోశోపాధ్యుపహితవీచ ఆత్మా కోశఇత్యుపచ
ర్యతే, 'సుఖదుఃఖబుద్ధ్యాశ్రయ స్తత్తదిచ్ఛయా దేహాంతఃకృతిమా
స్కర్తా, ఇష్టమితి వృత్తి స్సుఖ బుద్ధిః, అనిష్టమితి వృత్తి ద్దుఃఖబుద్ధిః,
శబ్దస్పర్శరూప రసగంధాస్సుఖ దుఃఖ హేతవః, పుణ్యపాపకర్తా
నుసారీ భూత్వా ప్రాప్తశరీర సంయోగ మప్రాప్తశరీర సంయోగ మివ
కుర్వాణః ప్రాణ్యధ్యాసే జీవః, మన ఆదిశ్చ ప్రాణాదిశ్చ సత్త్వాదిశ్చ
భూతాదిశ్చ పుణ్యాది శ్చైతే పంచవర్గాః, పంచవర్గధర్మీ భూతాత్మ జ్ఞా
న మృతేన వినశ్య త్యాత్మసన్నిధౌ నిత్యత్వేన ప్రతీయతేచ మూలావి
ద్యేత్యాత్మోపాధి ర్యస్తదేవ లింగశరీరబీజగ్ హృదయగ్రంథి రిత్యుచ్య
తేతత్ప్రతిఫలితం చైతన్యం యత్ప్రకాశతే సత్తేత్రజ్ఞః, జ్ఞాతృజ్ఞానజ్ఞేయా
దావావిర్భావతిరోభావజ్ఞాతాస్వయం తదావిర్భావతిరోహితః స్వయం

జ్యోతి శ్చేతన స్సాక్షీ, బ్రహ్మదివివీలికాంత సర్వప్రాణిబుద్ధిష్టవిశిష్టత
యోపలభ్యమాన సర్వప్రాణి బుద్ధిసాక్ష్యధిష్టా నాత్మాస్తి భాసతేచ
సకూటస్థః, కూటస్థాద్యుపహితభేదానాం స్వరూపలాభే హేతు ర్భూత్వా
మణిగణే సూత్రమివ సర్వక్షేత్రేషు యదానుస్మృత అంతర్యమయః
ప్రకాశతే హ్యత్తాసాంతిర్యామీ, సత్యంజ్ఞాన మనంత మానందగ్ సర్వ
శరీరోపాదివినిర్ముక్తం కటకమకుటాద్యుపాధిరహితసువర్ణఘనవద్విజ్ఞాన
ఘన చింతాత్రస్వభావ మాత్మచైతన్యం బ్రహ్మ యదవభాసతే తద విద్యో
పాధికం త్వం పదార్థస్సప్రత్యగాత్తా, సత్యం జ్ఞాన మనంతమానందం
సర్వజ్ఞత్వా ద్యుపేతం మాయోపాధికం తత్పదార్థః పరమాత్మా, సర్వో
పాధిపిముక్తం నిర్విశేషచింతాత్రం సదదైవిత మానందమమాయుం
బ్రహ్మ, తద్ది త్వం పదార్థాదాపాధిక తత్పదార్థా చ్ఛేపాధిక భేదా ద్వి
లక్షణ మభేద మధిష్ఠానతోపలక్షితం శుద్ధం పారమార్థికం సత్తామాత్ర
మవినాశి, కిం తస్మిన్మితి, సదితి శ్రౌతప్రతీతిలక్ష్యం సత్యమ్, అసది
త్యవాచ్యం సత్యమ్, త్రికాలాబాధ్యం సత్యమ్, త్రికాలానుస్మృతం
సత్యమ్, యదస్తి తత్సత్యమ్, ఏకమే వాద్వితీయం సత్యమ్, సజాతి
విజాతిభేదరహితంసత్యమ్, సర్వకల్పనాధిష్ఠానంవాసత్యమ్, అవినాశిక
మితి, దేశకాల వస్తునిమిత్తాదిషు వినశ్యత్సు యన్నవినశ్య తీతి, కిం
జ్ఞానం, మితి స్వప్రకాశ జ్ఞానం సర్వప్రకాశం జ్ఞానమ్, నిరావరణ
చింతాత్రం జ్ఞానమ్, అనా ద్యనంతం నిరంతరమ వృత్తిసాక్షిచైతన్య
మేవజ్ఞానమ్, కిమనంత మితి, ఉత్పత్తివినాశ రహిత మనంతమ్,
షడ్భావవికారరహిత మనంతమ్, సర్వోపాధివినిర్ముక్త మనంతమ్,
మృద్వికారేషు మృదివ స్వర్ణవికారేషు స్వర్ణమివ తంతువికారేషు
తంతురివ అవ్యక్తాదిసృష్టిప్రపంచేషు వ్యాప్య పూర్ణమవినాశి చైత
న్య మనంతమ్, కిమానంద మితి, అంభసామర్ణవ ఇషవ సుఖచేత
నానా మధిష్ఠాన నిత్యశుద్ధాఖండా దైవితచిదానందైకరస మానం
దమ్, అథ కలిపదార్థాఇతి, సదసన్నిధ్యాచేతి త్రయః, సదేవ తత్రబ్రహ్మ,
అస త్తుచ్ఛం, జగత్కల్పితం బ్రహ్మణ్యసత్యం మిథ్యా, బ్రహ్మ వాత్మా
జ్ఞేయః, బ్రహ్మజ్ఞానం సమూలానాత్మనివ రక్తం సద్భ్రష్టాః విలీయతే,
అనాత్మాతు సజ్జీవో వియదాదిప్రపంచః, అనాత్మమూలం మాయా

సాచ బ్రహ్మణ్యాకాశే మేఘాదిరివ దృశ్యతే, మాయా నామ అనాది
రంతవతీ ప్రమాణాప్రమాణసాధారణా నసతీనాసతీ నసదస త్యనిర్వా
చ్యాధిష్ఠానప వావిద్యమానాంతర్వాణివికల్పనిరూప్యమాణోచ్యావచ
వ్యవహారభేదవతీ యా నవి ద్యతే వస్తుత స్స మాయా, తత్స్వరూప
మజ్జానమ్, తదేవ మూలప్రకృతి ర్గుణసామ్య మవిద్యే త్యాద్యనేకా
కారా జగదాకారేణపరిణతా, తదేవం బ్రహ్మవి జ్ఞానా త్యనుభవతిచ,
తత్రైతే శ్లోకాః- నైవం భవామ్యహం దేహే నేంద్రియాణి దశైవతు,
సబుద్ధిర్న ఈశశ్చ నాహంకార స్తదైవచ, అప్రాణోహ్యమనా శ్శుభ్రో
బుధ్యాదీనాం హి సర్వదా, సాక్ష్యహం సర్వదా నిత్య శ్చిన్మాత్రోహం
నసంశయః, నాహం కర్తా నైవ భోక్తా ప్రకృతే స్సాక్షిరూపకః, మ
త్సన్నిధ్యా త్వేవ ర్తంతే దేహాద్యా అజడా ఇవ, స్థాణుర్నిత్య స్సదా
నంద శ్శుద్ధో జ్ఞాన మయోఽమలః, ఆత్మాహం సర్వభూతానాం విభు
స్సాక్షీ న సంశయః, బ్రహ్మైవాహం సర్వవేదాంతవేద్యంనాహం వేద్యం
న్యోమవాతాదిరూపమ్, రూపం నాహం నామ నాహంనకర్త బ్రహ్మైవా
హం సచ్చిదానంద రూపమ్, నాహం దేహేనా జన్మమృత్యూ కుతోమే
నాహం ప్రాణిః క్షుత్పిపాసే కుతోమే, నాహంచేతశ్శోకమోహా
కుతోమే నాహం కర్తా బద్ధమోక్షౌ కుతోమే, త్విపనిషత్.

ఓం సహనా వవ త్వితి శాంతిః.

ఇతి సర్వసారోపనిష త్సమాప్తా.

ఓమ్ తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః. హరిః ఓమ్.

౩౪. యజుర్వేదీయ నిరాలంబోపనిషత్.

శ్లో. యత్రాలంబాలంబిభావోవిద్యతే న కదాచనః;

జ్ఞవిజ్ఞస్సమృద్ధజ్ఞాలంబనిరాలంబం హరింభజే.

ఓమ్. పూర్ణమద ఇతి శాంతిః.

హరిః ఓమ్, ఓన్నమశ్శివాయ గురవే సచ్చిదానందమూర్తయే,
నిష్ప్రపంచాయ శాంతాయ నిరాలంబాయ తేజసే, నిరాలంబం సమాశి

త్యసాలంబంవిజహతియః; ససన్నాస్యసీచయోగీచ కైవల్యం పదమశ్నుతే.
 ఏషా మజ్జాన జన్మానాం సమస్తాఽరిష్ట శాస్తయే, యద్యదోబ్ధవస్య
 మఖిలం తదాశక్యం బ్రవీమ్యహమ్. ౧. కింబ్రహ్మకళాశ్వరః కోజీహికా
 ప్రకృతిః కః పరమాత్మా కో బ్రహ్మ కో విష్ణుః కోరుద్రః క ఇంద్రః క
 శ్శమనః కస్సూర్యః క శ్శుద్ధిః కే సురాః కే అసురాః కే పిశాచాః కే
 మనుష్యాః కా స్త్రిప్రియః కే పశ్వాదయః కిం స్థావరం కే బ్రాహ్మణా
 దయః కా జాతిః కిం కర్మ కేనుకర్మ కిం జ్ఞానం కేమజ్జానం కింసుఖంకిం దుః
 ఖం క స్పృగః కో నరకః కోబంధః కోమోక్షః క ఉపాస్యః క శ్శిష్యః
 కో విద్వాన్ కో మూఢః కి మాసురం కి తపః కిం పరమంపదం కిం
 గ్రాహ్యం కి మగ్రాహ్యం క స్సన్నాస్యసీ త్యాశక్యాఽహ, కింబ్రహ్మేతి
 హేనావాచ, మహదహజ్కారపుధివ్యప్తేజో వాయురాకాశాఽత్తక
 త్వేన బృహద్రూపేణాణ్డకోశేన కర్తజ్ఞానార్థరూపతయా భాసమానమ
 ద్వితీయ మఖిలోపాధినిర్ముక్తం తత్సకలశక్తువబృంహితమనాద్యంతం,
 శుద్ధం శివం శాస్త్రనిర్గుణమిత్యాదివాచ్య మనిగ్వాద్యంతైతస్యంబ్రహ్మ,
 ఈశ్వరఇతిచబ్రహ్మేవ స్వశక్తిప్రకృత్యాఽభిధేయ మాశ్రిత్య లోకాన్
 సృష్టౌప్రవిశ్యాఽర్చారామిత్యేన బ్రహ్మసీనాం బుద్ధీంద్రియనియంతృ
 త్యాదీశ్వరః, కీవ ఇతి చ, జీవంఇతిచ బ్రహ్మవిష్ణ్వశానేంద్రాదీనాంనామ
 రూపద్వారా స్థూలోఽహ మి త్యధ్యాసవశాజ్జీవః. సోఽహ మేకోఽపి
 దేహఃకర్మకథేదవశా ద్భవహజీవః, ప్రకృతిరితిచ, బ్రహ్మణస్సకాశాన్నా
 నావిచిత్రజగన్నిర్మాణసామర్థ్యకబుద్ధిరూప బ్రహ్మ శక్తిరేవ ప్రకృతిః, పర
 మాఽత్మేతిచ, దేహదేవరశరత్వాత్, బ్రహ్మేవ పరమాఽత్మా స బ్రహ్మ స
 విష్ణుస్స రుద్ర సుబ్రహ్మ సుశమన స్ససూర్య స్సచంద్రస్తేసురా స్తేఅసురా
 స్తేపిశాచాస్తేమనుష్యా స్తా స్త్రిప్రియ స్తేపశ్వాదయ స్తేస్థావరం తేబ్రా
 హ్మణాదయ స్సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ, నేహ నానా స్తి కింఞ్చన, జాతిరితిచ,
 నచర్కణో నర క్తస్య నమాంసస్య, చాఽస్థీనః, నజాతి రాత్మనో జాతి ర్వస్య
 వహార ప్రకల్పితా, కర్తేతిచ, క్రియమాణేంద్రియైః కర్తాణ్యహంకరో
 మీ త్యధ్యాఽత్మనిష్ఠతయా, కృతం కర్తవ్య కర్మ, అకర్తేతిచ, కర్తృత్వ
 భోక్తృత్వాఽద్యహజ్కారతయా, బంధరూపం జన్మాదికారణం నిత్య
 వైమిత్తికయాగతతతపోదానాదిషు ఫలాభిసంధానం య త్త దకర్మ జ్ఞా

నమితిచ, దేహేంద్రియనిగ్రహ సద్గురూపాసనశ్రవణమనననిదిధ్యాసనై
 ర్యద్యదృగ్మృగ్యశ్యస్వరూపం సర్వాంతరస్థం సర్వసమం ఘటపటాదిపదా
 ర్థమివావికారం వికారేషు చైతన్యం వినా కించిన్నాపస్తీతి సాక్షా
 త్కారానుభవజ్ఞానం, అజ్ఞానమితిచ, రజ్జాసర్పభ్రాంతిరివాద్యి
 తీయే సర్వానున్యతే సర్వమయే బ్రహ్మణే దేవ తిర్యగ్నరస్థావగస్త్రీ
 పురుషపర్యావృత్తమబద్ధమోక్షోపాధినానాత్మభేదకల్పితం జ్ఞానమజ్ఞానం
 సుఖమితిచ, సచ్చిదానందస్వరూపంజ్ఞాత్వానందగురూపావస్థితి రేవసు
 ఖమ్, దుఃఖమితిచ,¹ అతస్సంసారవిషయసజ్కల్పవ దుఃఖమ్, స్వర్గ
 తిచ, సత్సంసర్గస్వర్గః, నరకఃకలితచ, అసత్సంసారవిషయజనన సాసర్గవ
 నరకః, బుధకలితచ, అనాద్యవిద్యావాసనయా జాతోహమిత్యాదిస
 జ్కల్పోబద్ధః, పితృమాతృసహౌదరదారావత్యగృహారామక్షే
 త్రాదిమమతాసంసారావరణసజ్కల్పోబద్ధః, కర్మత్వాద్యహజ్కారస
 జ్కల్పోబద్ధః, అణిమాద్యప్రైశ్వర్యాశాసిద్ధసజ్కల్పోబద్ధః, దేవ
 మనుష్యాద్యపాసనాకామసజ్కల్పోబద్ధః, యమాద్యష్టాంగయోగా
 భ్యాసాదిసజ్కల్పోబద్ధః, వర్ణాశ్రమధర్మకర్మసజ్కల్పోబద్ధః, ఆజ్ఞా
 భయసంశయాత్మగుణసజ్కల్పోబద్ధః, యజ్ఞప్రతీతపోదానవిధివిధాన
 జ్ఞానసజ్కల్పోబద్ధః, కేవలమోక్షాపేక్షాసజ్కల్పోబద్ధః, సజ్కల్పమా
 త్రసమ్భవోబద్ధః, మోక్షకలితచ, నిత్యానిత్యవస్తువిచారాదనిత్యసంసా
 రసుఖదుఃఖవిషయ సమస్తక్షేత్రమమతానంది సమస్తబద్ధసజ్కల్ప
 యోమోక్షః, ఉపాస్య కలితచ, సర్వశరీరస్థచైతన్యబ్రహ్మప్రాపకో గురు
 రుపావ్యూహశిష్య కలితచ, విద్యాధ్వస్తప్రపంచాదవిగాహితజ్ఞానావశిష్టం
 బ్రహ్మైవ శిష్యః, విద్వానితిచ, సర్వాంతరస్థసంవిద్విద్వాన్, మూ
 ఢకలితచ, కర్మత్వాద్యహజ్కారభావనారూఢో మూఢః, ఆసురకలి
 తచ, బ్రహ్మవిష్ణి శానేంద్రిదీనా మైశ్వర్యకామనయా నిరశనజపాగ్ని
 హోత్రాదిష్వస్తరాత్తానం సంతాపయతిచాత్యుగ్ర రాగద్వేషహిం
 సాడంభాద్యపేక్షితం తప ఆసురమ్, తపకలితచ, బ్రహ్మసత్యం జగన్తిథ్యే
 త్యవరోక్షజ్ఞానాగ్నినా బ్రహ్మద్యైశ్వర్యాశాసిద్ధసజ్కల్పబీజసంతాప

రూపం తపః, పరమపద మితిచ, ప్రాణేంద్రియాఽద్యంతః కరణగుణాదేః
పరతరంసచ్చిదానందమయం సర్వసాక్షికం నిత్యము క్తబ్రహ్మస్థానం పరమం
పదమ్, గ్రాహ్యమితిచ, దేశకాలపస్తుపరిచ్ఛేదరాహిత్యచిన్తాత్రస్వరూపం
గ్రాహ్యమ్, అగ్రాహ్యమితిచ, స్వస్వరూపవ్యతిరక్తమాయామయబుద్ధీంద్రి
యగోచర జగత్సత్యత్వచిన్తనమగ్రాహ్యమ్, సన్న్యాసఐతిచ, సర్వధర్మాన్
పరిత్యజ్యనిర్లమో నిరహంకారో భూత్వా బ్రహ్మేష్టం శరణ ముపగమ్య
తత్త్వంసుసి సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ నేహనానాఽస్తికించ నేత్యాది మహా
వాక్యార్థాఽనుభవజ్ఞానాద్బ్రహ్మైవాహమామస్తీతి నిశ్చిత్త్య నిర్వికల్పసమా
ధినా స్వతంత్రో యతి శ్చరతీ ససన్యాసీ సముక్త స్సపూజ్య స్సయోగీ
సపరమహంస స్సోఽవధూత స్సబ్రాహ్మణ ఇతిచ, నిరాలంబోపనిషదం
యోధీతే గుర్వనుగ్రహత స్సోఽగ్నిపూతో భవతి స వాయుపూతో
భవతి స స పునరావర్తతే నసపునరావర్తతేపునర్నాభిజాయతే పునర్నాభి
జాయత ఇత్యుపనిషత్.

ఓం పూర్ణమద ఇతి శాంతిః.

ఇతి నిరాలంబోపనిష త్సమాప్తా.

ఓం తత్సత్.

శ్రీ గురుభ్యోనమః. హ.ః. ఓం.

౩౫. యాజుషీయ శుకరహస్యోపనిషత్.

శ్లో. ప్రజ్ఞానాదిమహావాక్య రస్యాదికి లేవరమ్,

వికలే వరకైవల్యం త్రిపాద్రామ మహంభజే.

ఓం సహనా వవ త్పితి శాంతిః.

ఓం. అథాతో రహస్యోపనిషదం వ్యాఖ్యాన్యమో దేవర్షయో
బ్రహ్మణం సంపూజ్య ప్రణివృత్త్య పప్రచ్ఛుర్భగవ స్సన్యాకం గ హస్యోప
నిషదం బ్రూహీతి, సోఽబ్రవీత్, పురా వ్యాసో మహాతేజా స్సర్వవేదతపో
నిధిః, ప్రణివృత్తశివంసాంబం కృతాంజలి రువాచ హ. ౧. శ్రీవేదవ్యాస
ఉవాచ:— దేవదేవ మహాప్రాజ్ఞ పాశఛేద దృఢవ్రత, శుకస్య మమ

పుత్రస్య వేదసంస్కార కర్తణీ. ౨. బ్రహ్మహవిదేశకాలోఽయ మిదా
 నీం సముపస్థితః, బ్రహ్మహవిదేశః కర్తవ్యో భవతాఽద్య జగద్గురో. ౩.
 ఈశ్వరఉవాచ:—మయోపదిష్టే కైవల్యే సాక్షాద్భ్రూణి శాశ్వతే,
 విహాయ పుత్రో నిర్వేదా త్ప్రకాశం యాస్యతి స్వయమ్. ౪. శ్రీవేద
 వ్యాసఉవాచ:—యథాతథావా భవతు హ్యపనాయన కర్తణి, ఉపది
 ష్టే మమ సుతే బ్రహ్మణి త్వత్ప్రసాదతః. ౫. సర్వజ్ఞో భవతు క్షిప్రం
 మమపుత్రో మహేశ్వర, తవప్రసాదసంపన్నో లభే న్స్తుక్తిం చతుర్విధామ్.
 ౬ తద్భూత్వా వ్యాసవచనం సర్వదేవర్షిసంనది, ఉపదేష్టుః స్థిత శ్శూభు
 స్సాంబో దివ్యాసనే ముదా. ౭. కృతకృత్య శ్శుక స్తత్ర సమాగత్య
 స్సుభక్తిమాక, తస్మా త్సప్రణయం లభ్యా పునరి త్యబ్రవీ చ్చివమ్. ౮.
 శ్రీశుక ఉవాచ:— దేవాదిదేవ సర్వజ్ఞ సచ్చిదానంద లక్షణ, ఉమారమణ
 భూతేశ ప్రసీద కరుణానిధే. ౯. ఉపదిష్టం పరం బ్రహ్మ ప్రణవాంతర్గ
 తం పరమ్, తత్త్వ మస్యాది వాక్యానాం ప్రజ్ఞాదీనాం విశేషతః. ౧౦.
 శ్రోతుమిచ్ఛామి తత్త్వేన షడంగాని యథాక్రమం, వక్తవ్యాని రహస్యాని
 కృపయాద్య సదాశివ. ౧౧. శ్రీసదాశివ ఉవాచ:—సాధుసాధు మహా
 ప్రాజ్ఞ శుకజ్ఞాననిధే మునే, ప్రప్తవ్యంతు త్వయా పుష్టం రహస్యం వేద
 గర్భితమ్ ౧౨. రహస్యోపనిషన్నామ్నా సషడంగ మి మోహచ్యతే,
 యస్య విజ్ఞాన మాత్రేణ మోక్ష స్సాక్షా న్నసంశయః. ౧౩. అంగహీ
 నాని వాక్యాని గురుర్నోపదిశే త్పునః, సషడంగా న్యుపదిశే న్నహవా
 క్యానికృత్స్నశః. ౧౪. చతుర్ణామపి వేదానాం యథోపనిషద శ్శిరః,
 ఇయం రహస్యోపనిష త్తథోపనిషదాం శిరః. ౧౫. రహస్యోపనిషద్భ్ర
 వ్తా ధ్యాతం యేన వివశ్చితా, తీర్థైర్నంత్రై శ్శుభ్రై ర్జపైస్త్వ స్తస్య కింపు
 ణ్య హేతుభిః. ౧౬. వాక్యార్థస్యవిచారేణ యదాహ్నోతిశర చ్చతమ్, ఏకవా
 రజపే నైవ ఋష్యాదిధ్యానతత్త్వ యత్. ౧౭. అన్య శ్రీమహావాక్యమహా
 మంత్రస్య, హంసఋషిః, అవ్యక్తగాయత్రీ చ్ఛందః, పరమహంసో
 దేవతా హం బీజం, సః శక్తిః, సోఽహం కీలకం, మమ పరమహంస
 ప్రీత్యుధే మహావాక్యజపేవినియోగః, సత్యం జ్ఞాన మనంతం బ్రహ్మ,
 అంగుష్ఠాభ్యాంసమః, నిత్యానందో బ్రహ్మ, తర్జనీభ్యాగ్స్వాహా, నిత్యా
 నందమయం బ్రహ్మ, మధ్యమాభ్యాం వషట్, యోవై భూమా;

అనామికాభ్యాం హుం, యోవైభూమాధిపతిః, కనిష్ఠికాభ్యాం వౌషట్, ఏకమేవాద్వితీయం బ్రహ్మ, కరతలకరపృష్ఠాభ్యాం ఫట్, సత్యం జ్ఞాన మనంతం బ్రహ్మ, హృదయాయ నమః, నిత్యానందో బ్రహ్మ, శిరసే స్వాహా, నిత్యానందమయం బ్రహ్మ, శిఖాయై వషట్, యోవై భూమా, కవచాయ హుం, యోవైభూమాధిపతిః, నేత్రత్రయాయ వౌషట్, ఏకమేవాద్వితీయం బ్రహ్మ, అస్త్రాయ ఫట్, భూర్భువస్సువ రో మితి దిగ్బంధః. ధ్యానం. నిత్యానందం పరమ సుఖదం కేవలం జ్ఞానమూర్తిం విశ్వాతీతం గగనసదృశం తత్త్వమస్యాదిలక్ష్యమ్, ఏకం నిత్యం విమల మచలం సర్వధీసాక్షిభూతం భావాతీతం త్రిగుణ రహితం సద్గురుం తన్నమామి. ౧. అథమహావాక్యాని చత్వారి, యథా, ఓంప్రజ్ఞానం బ్రహ్మ, ఓం అహం బ్రహ్మస్మి, ఓం తత్త్వమసి, ఓం అయ మాత్మా బ్రహ్మ, తత్త్వమసీ త్యభేదవాచక మిదం యే జపంతి తే శివసాయుజ్యముక్తిభాజో భవంతి, తత్పదమహమంత్రస్య, హంస ఋషిః, అవ్యక్తగాయత్రీ ఛందః, పరమహంసో దేవతా, హం బీజం, సః శక్తిః, సోహం కీలకం, మమ సాయుజ్యముక్త్యర్థే జపేవినియోగః, తత్పురుషాయ, అం, ఈశానాయ, త-స్వాహా, అఘోరాయ, మధ్య-వౌషట్, సద్యోజాతాయ, అనా-హుం, వాసుదేవాయ, కనిష్ఠికాభ్యాం వౌషట్, తత్పురుషే శానాఘోరసద్యోజాతవామదేవేభ్యోనమః, కర-ఫట్, ఏవంహృదయాదిన్యాసః, భూర్భువస్సువరోమితి దిగ్బంధః. ధ్యానం. జ్ఞానం జ్ఞేయం జ్ఞానగమ్యాద తీతం శుద్ధం బుద్ధం ముక్త మవ్యవ్యయం చ, సత్యం జ్ఞానం సచ్చిదానందరూపం ధ్యాయే దేవం త స్త మేవాభ్యాజమానమ్. త్వం పదమహమంత్రస్య, విష్ణు రృషిః, గాయ-త్రీ ఛందః, పరమాత్మా దేవతా, ఐం బీజం, క్లిం శక్తిః, సాః కీలకం, మమ ముక్త్యర్థే జపే వినియోగః. వాసుదేవాయ-అం-నమః, సంకర్షణాయ, త-హా, ప్రద్యుమ్నాయ, మధ్య-వషట్, అనిరుద్ధాయ, అ-హుం, వాసుదేవాయ, కని-వౌషట్, సంకర్షణవాసుదేవప్రద్యుమ్నా నిరుద్ధేభ్యః, కర-ఫట్, ఏవం హృదయాదిన్యాసః, భూర్భువస్సువరోమితి దిగ్బంధః. ధ్యానమ్. జీవత్వం సర్వభూతానాం సర్వత్రాఖండ విగ్రహమ్ చిత్తహంకారయంతారం జీవాఖ్యం త్వం పదం భజే. అసిపద

మహామంత్రస్య, మన రృషిః, గాయత్రీఘండః, అర్ధనారీశ్వరో దేవతా
అవ్యక్తాదిర్భజం, నృసింహ శ్మశ్రీః, పరమాత్మా కీలకం, జీవబ్రహ్మకార్యే
జపే వినియోగః. పృథ్వీ ద్వ్యణుకాయ-అం, అబ్ద్వ్యణుకాయ, త-
స్వాహా, తేజోద్వ్యణుకాయ-మధ్య-వపత్, వాయుద్వ్యణుకాయ,
అనా-హుం, ఆకాశద్వ్యణుకాయ, కని-వౌషత్, పృథివ్యప్తేజోవా
య్యాకాశద్వ్యణుకేభ్యోనమః, కర-ఫత్, భూర్భువస్సువరో మితి
దిగ్బంధః. ధ్యానమ్. జీవో బ్రహ్మేతి వాక్యార్థం యావదస్తి మనస్థితిః,
ఐక్యం తత్త్వం లయే కుర్వత్ ధ్యానే దసిపదం సదా. ఏవం మహా
వాక్యపడంగా న్యుక్తాని, అథ రహస్యోఽనిష ద్విభాగశో వాక్యార్థ
శ్లోకాః ప్రోచ్యంతే. యే నేక్షతేశ్చణో తీదం జఘృతీ వ్యాకరోతిచ,
స్వాద్వస్వాదు విజానాతి తత్ప్రజ్ఞాన ముదీతమ్, చతుర్ముఖేంద్ర దేవేషు
మనుష్యాశ్వగవాదిషు, చైతన్య మేకం బ్రహ్మతః ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మ
మయ్యపి. ౨. పరి పూర్ణః పరాత్మాస్మి దేహే విద్యాధి కారిణి, బుద్ధే
స్సాక్షితయా స్థిత్యా స్ఫుర న్నహమి తీర్యతే. ౩. సతః పూర్ణః పరా
త్మాత్ర బ్రహ్మశబ్దేన వర్ణితః, అస్తీత్యైక్యపరామర్శస్తేన బ్రహ్మభవా
మ్యహమ్. ౪. ఏకమే వాద్వితీయం సన్నామరూపవివర్జితమ్, సృష్టేః
పురాధునా వ్యస్య తాదృక్త్వంత ది తీర్యతే. ౫. శ్రోతు శ్రేహేంద్రియా
తీతం వత్స్వత్ర త్వం పదేరితమ్, ఏక తాగృహ్య తేఽసీతి తద్దైక్య మనుభూ
యతామ్. ౬. స్వప్రకాశాపరోక్షత్వ మయ మిత్యుక్తితో మతమ్, అ
హంకారాదిదేహాంతం ప్రత్యగాత్మేతి గీయతే. ౭. దృశ్యమానస్య సర్వస్య
జగతస్సత్త్వ మిర్యతే, బ్రహ్మశబ్దేన తద్బ్రహ్మ స్వప్రకాశాత్త రూపకమ్.
౮. అనాత్మ దృష్టే రవివేకనిద్రా మహం మమ స్వప్నగతిం గతోఽహమ్,
స్వరూపసూర్యేభ్యదితే స్ఫుటోక్తేర్గురోర్తహవాక్యపదైః ప్రబుద్ధః. ౯.
వాచ్యం లక్ష్మమితిద్విధార్థసరణీ వాచ్యస్య హి త్వంపదే వాచ్యం
భౌతిక మింద్రియాది రపి య ల్లక్ష్మంత్యమర్థశ్చసః, వాచ్యం తత్త్వద
మిశతాకృతమతి ర్లక్ష్మంతు సచ్చిత్సుఖా నందబ్రహ్మతదర్థవషచ
తయో రైక్యం త్వనీదం పదమ్. ౧౦. త్వమితి తదితి కార్యేకారణే స
త్యుపాధౌ ద్వితయ మితర ధైకం సచ్చిదానందరూపమ్, ఉభయవచన
పేతూదేశకాలౌచ హిత్యాజగతి భవతిపోఽయం దేవదత్తో యథై

కలిః. ౧౧. కార్యోపాధి రయం జీవః కారణోపాధి రిశ్వరః, కార్యకారణ
తాం హిత్యా పూర్ణభోధోఽవశిష్యతే. ౧౨. శ్రవణంతు గురోః
పూర్వ మననం తదనంతరం, నిది ధ్యాన స మిత్యేత త్పూర్ణభో
ధస్య కారణమ్. ౧౩ అన్యవిద్యాపరిజ్ఞాన మవశ్యం సశ్వరం భవేత్,
బ్రహ్మవిద్యాపరిజ్ఞానం బ్రహ్మప్రాప్తికరం స్థితమ్. ౧౪. మహావాక్యా
న్యపదిశే త్సపడంగాని దేశికః, కేవలం సహి వాక్యాని బ్రహ్మణో
వచనం యథా ౧౫. ఈశ్వర ఉవాచః—ఏవ ముక్త్వా మునిశ్రేష్ఠ
రహస్యోపనిష చ్ఛుక, మయా పిత్రానునీతేన వ్యాసేన బ్రహ్మవాది
నా. ౧౬. తతో బ్రహ్మపదిష్టంవై సచ్చిదానంద లక్షణమ్, జీవన్ముక్త
స్సదాధ్యాయ నిత్యస్త్యం విహరిష్యసి. ౧౭. యోవేదాదౌ స్వరఃప్రో
క్తో వేదాంతేచ ప్రతిష్ఠితః, తస్య ప్రకృతిలీనస్య యఃపర స్సమహే
శ్వరః. ౧౮. ఉపదిష్ట శ్శివేనేతి జగత్తన్మయతాం గతః, ఉత్థాయ ప్రణి
ప త్యేశం త్యక్తా శేషపరిగ్రహః. ౧౯. పర బ్రహ్మపయోరాశౌ ప్లవన్ని
వ యయా తదా, ప్రవ్రజంతంత మాలోక్య కృష్ణద్వైపాయనో మునిః,
అనువ్రజ న్నాజహావ పుత్రవిశ్లేషకాతరః, ప్రతినేదు స్తదా సర్వే జగ
త్థావరజంగమమ్, తచ్చుిత్యా సకలాకారం వ్యాస స్సత్యవతీసుతః,
పుత్రేణ సహితః ప్రీత్యా పరానఃద ముపేయివాక్. ౨౦. యోరహ
స్యోపనిషద మధితే గుర్వనుగ్రహత్, సర్వపాపవిన్ముక్త స్సాక్షా త్కై
వల్య మశ్నుతే. సాక్షాత్కైవల్యమశ్నుత ఇ త్యుపనిషత్.

ఓం సహనా వవ త్వితి శాంతిః.

ఇతి శుకరహస్యోపనిష త్సమాప్తా.

ఓం తత్సత్.

శ్రీ గురుభ్యోనమః. హరిః ఓం.

౩౬. సామవేదీయ వజ్రసూచికోపనిషత్.

శ్లో. యజ్ఞానాద్యాన్తి మునయో బ్రహ్మణ్యం పరమాద్భుతమ్,

తత్రైషద బ్రహ్మతత్త్వమహ మస్తీతి చిన్తయే.

ఓం ఆప్యాయం త్వితి శాన్తిః.

శ్లో. చిత్సదానందరూపాయ సర్వధీవృత్తిసాక్షిణే,
నమోవేదాంత వేద్యాయ బ్రహ్మణేఽనంతరూపిణే.

ఓం. వజ్రసూచీం ప్రవక్ష్యామి శాస్త్రమజ్ఞానభేదనమ్, దూషణం
జ్ఞానహీనానాం భూషణం జ్ఞానచక్షుషామ్. ౧. బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్య
శూద్రా ఇతి చత్వారో వర్ణాస్తేషాం వర్ణానాం బ్రాహ్మణ ఏవ ప్రధానఇతి
వేదవచనానురూపం స్మృతిభి రపుస్తకమ్, తత్ర చోద్య మస్తి, కోవా
బ్రాహ్మణో నామ, కిం జీవః, కిం దేహః, కిం జాతిః, కిం జ్ఞానం, కిం కర్మ, కిం
ధార్మిక ఇతి. తత్ర ప్రథమో జీవో బ్రాహ్మణ ఇతి చేత్తన్న, అతీతానా
గతానేకదేహానాం జీవ స్వైకరూపత్వాత్, ఏకస్యాపి కర్మవశా దనేక
దేహసంభవా త్సర్వశరీరాణాం జీవ స్వైకరూపత్వాచ్చ, తస్మా న్నజీవో
బ్రాహ్మణ ఇతి, తస్మి దేహేచా బ్రాహ్మణఇతిచే త్తన్న, ఆచాండాలాదిప
ర్యంతానాం మనుష్యాణాం పాంచభౌతికత్వేన దేహ స్వైకరూపత్వా
జ్ఞరామరణధర్తాధర్తాదిసామ్యదర్శనాత్, బ్రాహ్మణోశ్వేతవర్ణఃక్షత్రి
యోరక్తవర్ణః వైశ్యః పీతవర్ణః శూద్రః కృష్ణవర్ణ ఇతి నియమాభా
వాత్, పితౄదిశరీరదహనే పుత్రాదీనాం బ్రహ్మహత్యాదిదోషసంభవా
చ్చ, తస్మాన్న దేహేచా బ్రాహ్మణఇతి, తస్మి జాతిర్బ్రాహ్మణ ఇతి చేత్త
న్న, తత్ర జాత్యంతరజంతు మ్సనేకజాతిసంభవాత్, మహర్షయో బహ
వస్సంతి, ఋష్యశృంగో మృగ్యః కాశికః కుశాత్, జాంబూకో జంబు
కాత్, వాల్మీకో వల్మీకాత్, వ్యాసః కైవర్తకన్యాయామ్, శశపృష్ఠా
క్షాతమః, వసిష్ఠ ఉర్వశ్యామ్, అగస్త్యః కలశేజాత ఇతి శ్రుతత్వాత్,
ఏతేషాం జాత్యావినా ప్యగ్రే జ్ఞానప్రతిపాదితా ఋషయో బహవ
స్సంతి, తస్మా న్నజాతి ర్బ్రాహ్మణఇతి, తస్మి జ్ఞానం బ్రాహ్మణ ఇతి చే
త్తన్న, క్షత్రియాదయోపి పరమార్థదర్శినోఽభిజ్ఞా బహవ స్సంతి
తస్మా న్న జ్ఞానం బ్రాహ్మణ ఇతి, తస్మి కర్మ బ్రాహ్మణ ఇతిచే త్తన్న స
ర్వేషాం ప్రాణినాం ప్రారబ్ధసంచితాగామికర్మసాధర్మ్యదర్శనాత్, కర్తాభి
ప్రేరితా స్సంతో జనాః క్రియాః కుర్వంతీతి, తస్మా న్న కర్మబ్రాహ్మణ
ఇతి, తస్మి ధార్మికో బ్రాహ్మణ ఇతి చే త్తన్న క్షత్రియాదయో హిరణ్య
దాతారో బహవ స్సంతి, తస్మాన్మధార్మికోబ్రాహ్మణఇతి, తస్మి కోవా

గ్నో నామ, యః కచ్చి దాత్మాన మద్వితీయం జాతిగుణక్రియా

హీనం షడూర్తిషడ్భావేత్వాది సర్వదోషరహితం సత్యజ్ఞానానందా
నంతస్వరూపం స్వయం నిర్వికల్ప మశేషకల్పాధార మశేష భూతాంత
ర్యామిత్యేన వర్తమాన మంతర్బహి శ్చాకాశేవ దనుస్మాత మఖండా
నందస్వభావ మప్రమేయ మనుభవైక వేద్య మపరోక్షతయా భాస
మానం కరతలామలకవత్సాక్షా దపరోక్షీకృత్య కృతార్థతయా కామ
రాగాదిదోషరహిత శ్శుద్ధమాదిసంపన్నో భావమాత్సర్య తృప్త్యాశా
మోహాదిరహితో దంభా హంకారాదిభిరసంస్పృష్టచేతావర్తతే, ఏవ
ముక్తలక్షణో య స్స ఏవ బ్రాహ్మణ్యతి శ్రుతి స్మృతి పురాణేతిహా
సానా మభిప్రాయః, అన్యథా బ్రాహ్మణ్యే సిద్ధిర్నా ద్యేవ, సచ్చిదా
నంద మాత్మాన మద్వితీయం బ్రహ్మ భావయే దాత్మానం సచ్చిదానందం
బ్రహ్మ భావయే దిత్తుపనిషత్.

ఓం ఉపాయం త్వితి శాంతిః.

ఇతి వజ్రసూచికోపనిష త్సమాప్తా.

ఓం తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః. హరిః ఓం.

౩౭. యజుర్వేదీయ తేజోబింద్యోపనిషత్.

ఓం సహనా వస త్వితి శాంతిః.

ఓం. తేజోబిందు పరం ధ్యానం విశ్వాత్త హృది సగ్గస్థితం, అణుం
శాంభవన్ శాంతం స్థూలం సూక్ష్మం పరంచ యత్. ౧. దుఃఖాధ్వంచ
దురారాధ్వం దుష్ప్రేక్ష్యం ముక్తమవ్యయమ్, దుర్లభం తిత్వయం
ధ్యానం మునీనాంచమనీషిణామ్. ౨. యతాహారో జితక్రోధో జితసం
గో జితేంద్రియః, నిర్ద్వంద్వోనిరహంకారో నిరాశీ రపరిగ్రహః. ౩.
అగమ్యా గమకర్తారో గమ్యాగమనమానసాః. ౪. ముఖే త్రీణిచ విం
దంతి త్రిధా మా హాగ్ స ఉచ్యతే, పరం గుహ్యతమం విద్ధి హ్యస్తతం
ద్రీనిరాశ్రయః, సోమరూపకలాసూక్ష్మా విష్ణో స్తత్పరమంపదం. ౫. త్రివ
క్తం త్రిగుణం స్థానం త్రిధాతుగ్ రూపవర్జితం, నిశ్చలం నిర్వికల్పం
చ నిరాకారం నిరాశ్రయమ్. ౬. ఉపాధిరహితగ్ స్థానం వాఙ్మనోతీతగోచ

రమ్, స్వభావంభావసంగ్రాహ్య మసంఘాతం పదాచ్ఛ్యుతమ్. 2. అనా
నానంద నాతీతం దుష్ప్రీక్ష్యం ముక్త మవ్యయమ్, చింత్య మేవం విని
ర్ముక్తం శాశ్వతం ద్రువ మచ్యుతమ్. ౩. త ద్భ్రష్టాణ స్తద ధ్యాత్వం త
ద్విష్ణోస్తత్పరాయణం, అచింత్యం చింతయాత్తానం య ద్దోష్యమ పరమగ్
స్థితమ్ ౪. అశూన్యగ్ శూన్యభావం తు శూన్యాతీతగ్ హృద్విస్థితమ్, న
ధ్యానంచ నచధ్యాతా నధ్యేయో ధ్యేయఏవచ. ౫. సర్వం చ నపరగ్
శూన్యం నపరం నాపరాత్పరమ్, అచింత్య మప్రబుద్ధంచ నసత్యం నప
రం విదుః. ౬. ముసీనాగ్ సంప్రయుక్తంచ న దేవా నపరం విదుః,
లోభం మోహం భయం దర్పం కామం క్రోధంచకిల్బిషమ్. ౭. శీతోష్ణే
క్షుత్తిపాసే చ సంకల్పకవికల్పకమ్, నబ్రహ్మ కులదర్పంచ నము క్తిగ్రంథి
సంచయమ్. ౮. న భయంన సుఖం దుఃఖం తథా మానావమానయోః,
ఏతద్భావవినిర్ముక్తం తద్భ్రష్టా బ్రహ్మతత్పరమ్. ౯. యమోహి నియ
మస్త్యాగో మానం దేశశ్చ కాలతః, ఆసనం మూలబాధశ్చ దేహసా
మ్యంచ దృక్స్థితిః. ౧౦. ప్రాణసంయమనం చైవ ప్రత్యాహరశ్చ ధా
రణ, ఆత్మధ్యానగ్ సమాధిశ్చ ప్రోక్తా న్యంగాని వై క్రమాత్. ౧౧.
సర్వం బ్రహ్మాతి వై జ్ఞానా దింద్రియగ్రామసంయమః, యమోఽయమితి
సంప్రోక్తోఽభ్యసనీయో ముహూర్తుహుః, సజాతీయప్రవాహ శ్చ విజాతీ
యతిరస్మృతిః, నియమో హి పరానందో నియమా త్క్రియతే బుధైః.
౧౨. త్యాగః ప్రపంచరూపస్య సచ్చిదాత్మావలోకనాత్, త్యాగో హి
మహతాం పూజ్య స్సద్యోమోక్షప్రదాయకః. ౧౩. యస్తావాచో
నివర్తంతే అప్రాప్యమనసా సహ, యస్తానంయోగిభిర్గమ్యంతే తద్భవే త్సర్వ
దా జడైః. ౧౪. వాచో యస్తా నివర్తంతే తద్వత్తుం కేనశక్యతే, ప్రపం
చో యదివక్తవ్య స్సాపిశబ్దవివర్జితః. ౧౫. ఇతివా తద్భవే న్నానం
సర్వం సహజసంజ్ఞితమ్, గిరీ మానంతు బాలానా మయుక్తం బ్రహ్మ
వాదినామ్. ౧౬. ఆదావంతేచ మధ్యేచ జనోయస్మిన్నవిద్యతే, యే నేదం
సతతం వ్యాప్తం స దేశో విజన స్త్వతః. ౧౭. కల్పనా సర్వభూతా
నాం బ్రహ్మాదీనాం నిమేషతః, కాలశబ్దేన నిర్దిష్టగ్ హృఖండానంద మద్య
యమ్. ౧౮. సుఖే నైవ భవే ద్యస్మిన్నజనం బ్రహ్మచింతనమ్, ఆసనం

తద్విజానీయా దన్య త్సుఖవినాశనమ్. ౨౫ సిద్ధయే సర్వభూతాది
విశ్వాధిష్ఠాన మద్వయమ్, యస్మిన్ సిద్ధిం గతాస్సిద్ధా స్తత్సిద్ధా సస
ముచ్యతే. ౨౬. యన్మూలగ్ సర్వలోకానాం యన్మూలం చిత్తబంధ
నమ్, మూలబంధ స్సదా సేవ్యో యోగ్యోఽసా¹ రాజయోగినామ్,
అంగానాం సమతాం విద్యా త్సమే బ్రహ్మణి లీయతే, నోచే నైవ
సమానత్వ మృజత్వగ్ శుష్కమృక్షవత్. ౨౭. దృష్టిం జ్ఞానమయీం
కృత్వా పశ్యే దృష్టామయం జగత్, సా దృష్టిః పరమోదారా
సనాసాగ్రా వలోకినీ. ౨౮. ద్రష్టృదర్శనదృశ్యానాం విరామో యత్ర
వా భవేత్, దృష్టి స్తత్రైవ కర్తవ్యా న నాసాగ్రావలోకినీ. ౩౦. చిత్తా
దిసర్వభావేషు బ్రహ్మత్వే నైవ భావనాత్, నిరోధ స్సర్వవృత్తీనాం
ప్రాణాయామస్స ఉచ్యతే. ౩౧. నిషేధనం ప్రపంచస్య రేచకాఖ్య
స్సమీరితః, బ్రహ్మేవాస్తీతి యా వృత్తిః పూరకో వాయు రుచ్యతే.
౩౨. తత స్తద్వృత్తినైశ్చల్యం కుంభకం స్థానసంయమః, ఆయం
చాపి ప్రబుద్ధానా మజ్ఞానాం స్థూణపీడనమ్. ౩౩. విషయే హ్వాత్త తాందృ
ష్ట్యా మనస శ్చీతరంజకమ్, ప్రత్యాహార సువిజ్ఞేయోఽభ్యసనీయో
ముహూర్తహః. ౩౪. యత్రయత్ర మనో యాతి బ్రహ్మణస్త తదర్శ
నాత్, మనసా ధారణం చైవ ధారణా సా పరా మతా. ౩౫. బ్రహ్మ
వాస్తీతి సద్వృత్త్యా నిరాలంబతయా స్థితిః, ధ్యానశబ్దేన విఖ్యాతః
పరమానందదాయకః. ౩౬. నిర్వికారతయా వృత్త్యా బ్రహ్మకారతయా
లనః, వృత్తివిర్హణగ్ సమ్యక్ సమాధి రభిధీయతే. ౩౭. ఇమం
చాకృత్రిమానందం తావ త్సాధు సమభ్యసేత్, లక్ష్మీయావ త్త ణా
త్పుగ్సః ప్రత్యక్షత్వగ్ సందధే త్వయమ్ ౩౮. తతస్సాధన నిర్మక్త సి
న్లోభవతి యోగిరాట్, తత్స్వరూపం భవే త్రస్యా విషయో మనసో
గిరామ్. ౩౯. సమాధౌ క్రియమాణే తు విఘ్నా న్నాయాంతి వై
బలాత్, అనుసంధానరాహిత్య మాలస్యం భోగలాలసమ్. ౪౦. లయ
స్తమశ్చ వితేప స్తేజ స్సేదశ్చ శూన్యతా, ఏవగ్హి విఘ్న బాహు
శ్యం త్యాజ్యం బ్రహ్మవిశారదైః. ౪౧. భావవృత్త్యాహిభావత్వగ్
శూన్యప్రత్యాహి శూన్యతా, బ్రహ్మప్రత్యాహి పూర్ణత్వం తయా

పూర్ణత్వ మభ్యసేత్. ౪౨. యోహి వృత్తిం విహాయేనాం బ్రహ్మ ఖ్యాం సావసీం పరామ్, వృద్ధైవ తేతు జీవంతి పశుభిశ్చ సమా నరాః. ౪౩. యేతు వృత్తిం విజానంతి జాత్వావై వర్ధయంతి యే, తేవై సత్పు రుమాధన్యా వంద్యా స్తే భువన త్రయే. ౪౪. యేషాం వృత్తిస్సమావృద్ధా పరిపక్వాచ సా పునః, తే వై సద్భ్రష్టతాం ప్రాప్తా నేతరేశబ్ధవాదినః. ౪౫. కుశలా బ్రహ్మవార్తాయాం వృత్తిహీనా స్సురాగిణి, తేఽప్యజ్ఞాన తయా నూనం పున రాయాంతి యాంతిచ. ౪౬. నిమిషార్ధం న తిష్ఠంతి పృథ్విం బ్రహ్మమయీం వినా, యథా తిష్ఠంతి బ్రహ్మాద్యా స్సనకాద్యా శ్శుకాదయః. ౪౭. కారణం యస్య వై కార్యం కారణం తస్య జాయతే, కారణం తత్వతో నశ్యే త్కార్యాభావే విచారతః. ౪౮. అథ శుద్ధం భవే ద్వస్తు యద్వై వాచా మగోచరమ్, ఉదేతి శుద్ధచిత్తానాం వృత్తి జ్ఞానం తతః పరమ్. ౪౯. భావితం తీవ్రవేగేన యద్వశం నిశ్చయాత్మ కమ్, దృశ్యగ్ హ్యదృశ్యతాం సీత్వా బ్రహ్మకారేణ చింతయేత్. ౫౦ విద్వా నిత్యం సుఖే తిష్ఠేద్ధియా చిద్రసపూర్ణయేతి.

ఇతి తేజోబిందూపనిషది ప్రథమోఽధ్యాయః.

అథహ కుమార శ్శివం పప్రచ్ఛాఖండైకరస చిన్తాత్రస్వరూప మనుబ్రూహీతి సోపానావాచ పరమశివః, అఖండైకరసం దృశ్య మఖం డైకరసం జగత్, అఖండైకరసం భావ మఖండైక రసగ్ స్వయమ్. ౧. అఖండైకరసో మంత్ర అఖండైకరసా క్రియా, అఖండైకరసం జ్ఞాన మఖండైకరసంజలమ్. ౨. అఖండైకరసా భూమి రఖండైకరసంవియత్, అఖండైకరసగ్ శాస్త్ర మఖండైకరసా త్రయీ. ౩. అఖండైకరసం బ్రహ్మ చాఖండైకరసం వ్రతమ్. అఖండైకరసో జీవ అఖండైకరసో హ్యజః. ౪. అఖండైకరసో బ్రహ్మ అఖండైకరసో హరిః, అఖండైకరసో రుద్ర అఖండైకరసోఽస్త్వహమ్, ౫. అఖండైకరసో హ్యత్తా హ్యఖం డైకరసో గురుః, అఖండైకరసంలక్ష్మ్య మఖండైకరసం మహాః. ౬. అఖండైకరసో దేహ అఖండైకరసం మనః, అఖండైకరసం చిత్త మఖం డైకరసగ్ సుఖమ్. ౭. అఖండైకరసా విద్యా అఖండైకరసో వ్యయః, అఖండైకరసం నిత్య మఖండైకరసం పరమ్. ౮. అఖండైకరసం కించి దఖండైకరసం పరమ్, అఖండైకరసాదన్య న్నాస్తి నాస్తి వడానన. ౯.

అఖండైకరసా న్నాస్తి అఖండైకరసా న్నహి, అఖండైకరసా త్క్రించి
 దఖండైకరసా దహమ్. ౧౦. అఖండైకరసం స్థూలం సూక్ష్మంచాఖండ
 రూపకమ్, అఖండైకరసం వేద్య మఖండైకరసో భవాత్. ౧౧. అఖం
 డైకరసం గుహ్య మఖండైకరసాదికమ్, అఖండైకరసో జ్ఞాతా అఖం
 డైకరసాస్థితిః. ౧౨ అఖండైకరసా మాతా అఖండైకరసః పితా,
 అఖండైకరసో భ్రాతా అఖండైకరసః పతిః. ౧౩. అఖండైకరసగ్నసూత్ర
 మఖండైకరసో విరాట్, అఖండైకరసం గాత్ర మఖండైకరసం శిరః.
 ౧౪. అఖండైకరసం చాంత రఖండైకరసం బహిః, అఖండైకరసం
 పూర్ణమఖండైకరసామృతమ్. ౧౫. అఖండైకరసం గోత్ర మఖండైక
 రసం గ్రహమ్, అఖండైకరసం గోప్య మఖండైకరస శ్శక్తిః. ౧౬. అఖం
 డైకరసా స్తారా అఖండైకరసో రవిః, అఖండైకరసం డేత్ర మఖండైక
 రసా క్షమా. ౧౭ అఖండైకరసశ్శాంత అఖండైకరసో గుణః, అఖండై
 కరస సాక్షీ అఖండైక రస స్సుహృత్. ౧౮. అఖండైకరసో బంధు
 రఖండైకరస స్సఖా, అఖండైకరసో రాజా అఖండైకరసం పురమ్. ౧౯
 అఖండైకరసగ్ రాజ్య మఖండైకరసాః ప్రజాః. అఖండైకరసం
 తార మఖండైకరసో జపః. ౨౦. అఖండైకరసం ధ్యాన మఖండైకరసం
 పదమ్, అఖండైకరసం గ్రాహ్య మఖండైకరస వ్యూహత్. ౨౧. అఖం
 డైకరసం జ్యోతి రఖండైకరసం ఘనమ్, అఖండైకరసంభోజ్య మఖండై
 కరసగ్ హవిః. ౨౨. అఖండైకరసో హిమామ అఖండైకరసో జ
 పః, అఖండైకరసం స్వర్గమఖండైకరస స్వయమ్ ౨౩. అఖండైకరసగ్న
 ర్వం చిన్తాత్రమితి భావయేత్, చిన్తాత్రమేవ చిన్తాత్ర మఖండైక రస
 గ్నపరమ్. ౨౪. భవవర్జితచిన్తాత్రగ్ సర్వం చిన్తాత్ర మేవ హి, ఇదంచ
 సర్వం చిన్తాత్ర మయంచిన్తయ మేవహి. ౨౫. ఆత్మభావంచ చిన్తాత్ర
 మఖండైకరసం విదుః, సర్వలోకం చ చిన్తాత్రం త్వతా మత్తాచ
 చిన్తయమ్. ౨౬. ఆకాశో భూ ర్జలం వాయురగ్ని ర్భృహ్మో హరి శ్శివః,
 యత్క్రించి ద్య న్నకించి చ్చ సర్వంచిన్తాత్ర మేవహి. ౨౭. అఖం
 డైక రసగ్ సర్వం యద్య చ్చిన్తాత్ర మేవహి, భో తం భవ్యం భవిష్యచ్చ
 సర్వం చిన్తాత్ర మేవహి. ౨౮. ద్రవ్యంకాలంచ చిన్తాత్రం జ్ఞానం
 జ్ఞేయంచ దేవహి, జ్ఞాతా చిన్తాత్రరూపశ్చసర్వం చిన్తయ మేవ హి.

౨౯. సంభాషణంచ చిన్తాత్రం యద్య చ్చిన్తాత్ర మేవహి, అసచ్చసచ్చ చిన్తాత్ర మాద్యంతం చిన్తయగ్ సదా. ౩౦. ఆది రంతశ్చ చిన్తాత్రం గురుశిష్యాది చిన్తయమ్, దృగ్దృశ్యం యది చిన్తాత్ర మస్తి చేచిన్తయగ్ సదా. ౩౧. సర్వాశ్చర్యంచ చిన్తాత్రం దేహ శ్చిన్తాత్ర మేవ హి, లింగంచ కారణంచైవ చిన్తాత్రా న్నహి విద్యతే. ౩౨. అహంత్యంచైవ చిన్తాత్రం మూర్తా మూర్తాదిచిన్తయమ్, పుణ్యం పాపం చ చిన్తాత్రం దేహశ్చిన్తాత్ర విగ్రహః. ౩౩. చిన్తాత్రా న్నాస్తి సంకల్ప శ్చిన్తాత్రా న్నాస్తి వేదనమ్, చిన్తాత్రా న్నాస్తి మంత్రాది చిన్తాత్రాన్నాస్తి దేవతా. ౩౪. చిన్తాత్రాన్నాస్తి దిక్పలా శ్చిన్తాత్రా ద్వాస్యచహరిమ్, చిన్తాత్రా త్పరమం బ్రహ్మ చిన్తాత్రా న్నాస్తికోఽపిహి. ౩౫. చిన్తాత్రాన్నాస్తి మాయా చ చిన్తాత్రా న్నాస్తి పూజనమ్, చిన్తాత్రాన్నాస్తి మంత్రవ్యం చిన్తాత్రా న్నాస్తి సత్యకమ్. ౩౬ చిన్తాత్రా న్నాస్తి శోశాది చిన్తాత్రా న్నాస్తి వైవసు, చిన్తాత్రా న్నాస్తి హాసంచ చిన్తాత్రా న్నా స్త్యహాసకమ్ ౩౭. చిన్తాత్రా న్నాస్తి వైరాగ్యగ్ సర్వం చిన్తాత్ర మేవ హి, యచ్చయావచ్చ చిన్తాత్రం యచ్చ యావచ్చ దృశ్యతే. ౩౮ యచ్చ యావచ్చ దూరస్థగ్ సర్వంచిన్తాత్ర మేవ హి, యచ్చ యావచ్చ భూతాది యచ్చయావచ్చ లక్ష్యతే. ౩౯. యచ్చ యావచ్చవేదాంతా సర్వం చిన్తాత్ర మేవ హి, చిన్తాత్రాన్నాస్తి గమనం చిన్తాత్రా న్నాస్తి మోక్షకమ్. ౪౦. చిన్తాత్రా న్నాస్తి లక్ష్యంచసర్వం చిన్తాత్ర మేవహి, అఖండైకరసం బ్రహ్మ చిన్తాత్రా న్నహి విద్యతే. ౪౧. శాస్త్రే మయి త్వయీశేచ హ్యఖండైకరసో భవాత్, ఇత్యేకరూపకతయా యోవా జానా త్యహం త్వతి. ౪౨. సకృద్జానేన ముక్తస్సాస్య త్సమ్యగ్జానే స్వయం గురురితి.

ఇతి తేజోబిందూపనిషది ద్వితీయోఽధ్యాయః.

కుమారః పితర మాత్మానుభవ మనుబ్రూహీతి పప్రచ్చ సహా పాచ పరశ్శివః, పర బ్రహ్మస్వరూపోఽహం పరమానంద మ స్త్యహమ్, కేవలం జ్ఞానరూపోఽహం కేవలం పరమోఽస్త్వహమ్. ౧. కేవలగ్ శాంతరూపోఽహం కేవలం చిన్తయోఽస్త్వహమ్, కేవలం నిత్యరూ

పోఽహం కేవలగ్ శాశ్వతోఽస్త్వహమ్. ౨. కేవలగ్ సత్వరూపోఽహ
మహం త్యక్త్వాఽహ మస్త్వహమ్, సర్వహీన స్వరూపోఽహంచిదాకాశ
మయోఽస్త్వహమ్. ౩. కేవలంతుర్యరూపోఽస్తి తుర్యాతీతోఽస్తి కేవలః,
సదా చైతన్యరూపోఽస్తి చిదానందమయోఽస్త్వహమ్ ౪. కేవలాకార
రూపోఽస్తి శుద్ధరూపోఽస్త్వహగ్ సదా, కేవలంజ్ఞానరూపోఽస్తి కేవలంప్రి
యమస్త్వహమ్. ౫. నిర్వికల్పస్వరూపోఽస్తి నిరోహాఽస్తి నిరామయః,
సదాసందస్వరూపోఽస్తి నిర్వికారోఽహమవ్యయః. ౬. సదైకరసరూపోఽ
స్తి సదా చింతాత్రవిగ్రహః, అపరిచ్ఛిన్న రూపోఽస్తి హ్యనంతానందరూప
వాక్. ౭. సత్ప్రరానందరూపోఽస్తి చిత్ప్రరానందమస్త్వహమ్, అంతరాంతర
రూపోఽహమవాఙ్మానసగోచరః. ౮. ఆత్మానందస్వరూపోహగ్ సత్యానం
దోఽస్త్వహగ్ సదా. ఆత్మారామస్వరూపోఽస్తి హ్యహ మాత్మా సదా
శివః. ౯. ఆత్మప్రకాశరూపోఽస్తి హ్యత్తజ్యోతీరసోఽస్త్వహమ్, ఆదిమ
ధ్యాంఃహీనోఽస్తి హ్యకాశ సద్భూతోఽస్త్వహమ్. ౧౦. నిత్యశుద్ధచి
దానందసత్తామాతోఽహమవ్యయః, నిత్యబుద్ధవిశుద్ధక సచ్చిదానంద
మస్త్వహమ్ ౧౧. నిత్యశేషస్వరూపోఽస్తి సర్వాతీతోఽస్త్వహగ్ సదా
రూపాతీత స్వరూపోఽస్తి పరమాకాశవిగ్రహః. ౧౨. భూమానన్తస్వ
రూపోఽస్తి భావాహీనోఽస్త్వహగ్ సదా, సర్వాధిష్ఠానరూపోఽస్తి స
ర్వదా చిద్భూతోఽస్త్వహమ్. ౧౩. దేహభావవిహీనోఽస్తి చింతాహీ
నోఽస్తి సర్వదా, చిత్తవృత్తివిహీనోఽహం చిదాత్మైకరసోఽస్త్వహమ్.
౧౪. సర్వదృశ్యవిహీనోఽహం దృశ్యరూపోఽస్త్వహ మేవహి, సర్వదాపూ
ర్ణరూపోఽస్తి నిత్యసృష్టోఽస్త్వహగ్ సదా. ౧౫. అహం బ్రహ్మైవసర్వగ్
స్వాదహం చైతన్య మేవ హి, అహమేవాహ మేవాస్తి భూమాకాశస్వ
రూపవాక్. ౧౬. అహమేవ మహనాత్మా హ్యహమేవ పరాత్పరః, అహ
మన్యనదాభామి హ్యహమేవ శరీరవత్. ౧౭ అహగ్ శివ్యవదాభామి
హ్యహం లోకత్రయాశ్రయః, అహంకాలత్రయాతీత అహంవేదై రుపా
సితః. ౧౮. అహగ్ శాస్త్రేణ నిర్ణీత అహంచిత్రే వ్యవస్థితః, మత్స్యక్తం
నాస్తి కించిద్వాచుత్స్యక్తం పృథివీచ వా. ౧౯. మయాతీరిక్తంయద్యద్వా
తత్త న్నాస్తితీ నిశ్చిను, అహం బ్రహ్మస్తి సిద్ధోఽస్తి నిత్యశుద్ధోఽస్త్వహగ్
సదా. ౨౦. నిర్గుణః కేవలాత్మాఽస్తి నిరాకారోఽస్త్వహంసదా, కేవలం బ్రహ్మ

మాత్రోఽస్తి హ్యజరోఽస్త్వమరోఽస్త్వహమ్, ౨౧. స్వయమేవ స్వయం
భామి స్వయమేవ సదాత్మకః, స్వయమేవాత్మని స్వస్థం స్వయమేవ పరాగ
తిః, ౨౨. స్వయమేవస్వయంభుజ్జే, స్వయమేవస్వయగ్ రమే, స్వయమేవ
స్వయంజ్యోతిస్స్వయమేవస్వయమ్మహః, ౨౩. స్వస్యాత్మని స్వయగ్ రంస్యే
స్వాత్మ న్యేవ విలోకయే, స్వాత్మ న్యేవ సుఖాసీన స్వాత్మ మాత్రావశేషకః.
౨౪. స్వచైతన్యే స్వయగ్ స్థాన్యే స్వాత్మ రాజ్యే సుఖే రమే, స్వాత్మసిం
హాసనే స్థిత్యా స్వాత్మనోఽన్య స్మ చింతయే, ౨౫. చిద్రూపమాత్రం బ్ర
హ్మైవ సచ్చిదానంద మద్వయమ్, ఆనందఘన ఏవాహ మహం బ్రహ్మసి
కేపలమ్, ౨౬. సర్వదా సర్వశూన్యోఽహగ్ సర్వాత్మానందవాసహమ్,
నిత్యానందస్వరూపోఽహ మాత్మాకాశోఽస్తి నిత్యదా, ౨౭. అహమేవ
హృదాకాశే చిదాదిత్య స్వరూపవాక్, ఆత్మనాత్మని తృప్తోఽస్తి హ్యరూ
పోఽస్త్వహ మవ్యయః, ౨౮. ఏకసంఖ్యావిహీనోఽస్తి నిత్యముక్తస్వ
రూపవాక్, ఆకాశాదపి సూక్ష్మోఽహ మాద్యంతాభావవాసహమ్, ౨౯.
సర్వప్రకాశరూపోఽహం పరాచరసుఖోఽస్త్వహమ్, సత్తామాత్రస్వరూ
పోఽహంశుద్ధమోక్షస్వరూపవాక్, ౩౦. సత్యానందస్వరూపోఽహంజ్ఞానా
నందఘనోఽస్త్వహమ్, విజ్ఞానమాత్రరూపోఽహగ్ సచ్చిదానందలక్షణః.
౩౧. బ్రహ్మమాత్రమిదగ్ సర్వం బ్రహ్మణోఽన్య స్మ కించన, తదేవా
హగ్ సదానందం బ్రహ్మైవాహగ్ సనాతనమ్, ౩౨. త్వ మిత్యేత
త్తదిత్యేత న్నత్తోఽన్యో నాస్తి కించన, చి చైతన్యస్వరూపోఽహ మహ
మేవ పర శ్శివః, ౩౩. అతిభావస్వరూపోఽహ మహమేవ సుఖాత్మకః,
సాక్ష్యవస్తుహీనత్వా త్సాక్షిత్వం నాస్తి మే సదా, ౩౪. కేపలం
బ్రహ్మమాత్రత్వా దహ మాత్మా సనాతనః, అహ మేవాదిశేషోఽహ
మహగ్ శేషోఽహమేవహి, ౩౫. నామరూపవిముక్తోఽహ మహమానం
దవిగ్రహః, ఇంద్రియాభావరూపోఽహగ్ సర్వభావస్వరూపకః, ౩౬.
బంధముక్తిహీనోఽహగ్ శాశ్వతానందవిగ్రహః, ౩౭. ఆదిచైతన్యమా
త్రోఽహ మఖండైకరసోఽస్త్వహమ్, వాఙ్మనోగోచర శ్చాహగ్ సర్వ
త్ర సుఖవా సహమ్, సర్వత్రపూర్ణరూపోఽహం భూమానందమ
యోఽస్త్వహమ్, ౩౮. సర్వత్ర తృప్తిరూపోఽహం పరామృతరసోఽస్త్వ

హమ్, ఏః మేవాద్వితీయగ్ సద్భ్రష్టైవాహం నసంశయః. ౩౯. సర్వశూన్యస్వరూపోఽహగ్ సకలాగమగోచరః, ముక్తోఽహం మోక్ష రూపోఽహం నిర్వాణసుఖరూపవాక్. ౪౦. సత్యవిజ్ఞాన మాత్రోఽహం సన్తాత్రాన్దవానహమ్, తురీయాతీతరూపోఽహం నిర్వికల్పస్వరూప వాక్. ౪౧. సర్వదా హ్యజరూపోఽహం నిరాగోఽస్మి నిరంజనః, అహగ్ శుద్ధోఽస్మి బుద్ధోఽస్మి నిత్యోఽస్మి విభు రస్త్వహమ్. ౪౨. ఓంకారార్థస్వ రూపోఽస్మి నిష్కళంకమయోఽస్త్వహమ్, చిదాకారస్వరూపోఽస్మి నాఽ హమస్మి నహఽస్త్వహమ్. ౪౩. నహి కించిత్స్వరూపోఽస్మి నిర్వాణపారస్వ రూపవాక్, నిరంశోఽస్మి నిరాభాసో న మనో నేంద్రియోఽస్త్వహమ్. ౪౪. న బుద్ధిర్నవికల్పోఽహం న దేహాది త్రయోఽస్త్వహమ్, న జాగ్ర త్స్వప్నరూపోఽహం న నుషుప్తిస్వరూపవాక్. ౪౫. న తావత్త్రయరూ పోఽహం నేషణా త్రయవానహమ్, శ్రవణం నాస్తి మే సిద్ధే ర్నననం చ చిదాత్మని. ౪౬. సజాతీయం న మే కించి ద్విజాతీయం న మే క్వచిత్, స్వగతంచ నమే కించి న్నమే దేహాత్రయం క్వచిత్. ౪౭. అసత్యగ్ హి మనోరూప మసత్యం బుద్ధిరూపకమ్, అహంకార మసద్గీతి నిత్యోఽహగ్ శాశ్వతోహ్యజః. ౪౮. దేహాత్రయ మస ద్విద్ధికాల త్రయ ముపత్సదా, గుణత్రయ మస ద్విద్ధిహ్యహగ్ సత్యాత్మక శ్శుచిః ౪౯. శృతగ్ సర్వ మసద్విద్ధి వేదగ్ సర్వమసత్సదా, శాస్త్రగ్ సర్వ మసద్విద్ధిహ్యహగ్ సత్యంచి దాత్మకః ౫౦. మూర్తిత్రయ మసద్విద్ధి సర్వభూత మసత్సదా, సర్వతత్త్వ మసద్విద్ధి హ్యహం భూమా సదాశివః. ౫౧. గురుశిష్య మస ద్విద్ధిగురో ర్నిత్ర మస త్తతః, యద్యుశ్యం తి దస ద్విద్ధి నమాంవిధితథావిధమ్. ౫౨. యచ్చుంత్యం త దస ద్విద్ధి యన్నాయ్యం తదసత్సదా, యద్ధితం త దసద్విద్ధి నమాంవిధి తథావిధమ్ ౫౩. సర్వా న్నాణానస ద్విద్ధిసర్వా భోగా నస త్త్విః, దృష్టగ్ శ్రుతి మస ద్విద్ధి ఓత్సపోత మసన్తయమ్, కార్యాకార్య మస ద్విద్ధి నష్టంప్రాప్త, మసన్తయమ్. ౫౪. దుఃఖాదుఃఖమస ద్విద్ధిసర్వాసర్వమసన్తయమ్, పూర్ణాపూర్ణమస ద్విద్ధి ధర్మాధర్మ సమన్తయమ్. ౫౫. లాభాలాభామస ద్విద్ధి జయాజయ మసన్తయమ్, శబ్దగ్ సర్వ మస ద్విద్ధి స్పర్శగ్ సర్వ మసత్సదా. ౫౬. రూపగ్ సర్వ మస ద్విద్ధి

రసగ్ సర్వ మన్నయమ్. ౫౭. గంధగ్ సర్వ మస ద్విధి సర్వాజ్ఞానమ
 సన్నయమ్, అసదేవ సదా సర్వమసదేవ భోగ్యవమ్. ౫౮. అసదేవ గు
 ణం సర్వగ్ సన్నాత్ర మహ మేవహి, స్వాత్మమంత్రగ్ సదాపశ్యే త్స్వాత్మ
 మంత్రగ్ సదాభ్యసేత్. ౫౯. అహం బ్రహ్మస్మి మంత్రోఽయం దృశ్య
 పాపం వినాశయేత్, అహం బ్రహ్మస్మి మంత్రోఽయం మన్యమంత్రం వినా
 శయేత్. ౬౦. అహం బ్రహ్మస్మి మంత్రోఽయం దేహదోషం వినాశ
 యేత్, అహం బ్రహ్మస్మి మంత్రోఽయం జన్మ పాపం వినాశయేత్. ౬౧.
 అహం బ్రహ్మస్మి మంత్రోఽయం మృత్యుపాశం వినాశయేత్, అహం
 బ్రహ్మస్మి మంత్రోఽయం ద్వైతదుఃఖం వినాశయేత్. ౬౨. అహం
 బ్రహ్మస్మి మంత్రోఽయం భేదబుద్ధిం వినాశయేత్, అహం బ్రహ్మస్మి
 మంత్రోఽయం చింతాదుఃఖం వినాశయేత్. ౬౩. అహం బ్రహ్మస్మి
 మంత్రోఽయం బుద్ధివ్యాధిం వినాశయేత్, అహం బ్రహ్మస్మి మం
 త్రోఽయం చిత్తబంధం వినాశయేత్, అహం బ్రహ్మస్మి మంత్రోఽయగ్ సర్వ
 వ్యాధీక వినాశయేత్. ౬౪. అహం బ్రహ్మస్మి మంత్రోఽయగ్ సర్వ
 శోకం వినాశయేత్. ౬౫. అహం బ్రహ్మస్మి మంత్రోఽయం కామాదీ
 న్నాశయేత్ క్షణాత్, అహం బ్రహ్మస్మి మంత్రోఽయం క్రోధవృత్తిం
 వినాశయేత్. ౬౬. అహం బ్రహ్మస్మి మంత్రోఽయం చిత్తవృత్తిం వినాశ
 యేత్. ౬౭. అహం బ్రహ్మస్మి మంత్రోఽయగ్ సంకల్పాదీక వినాశయేత్,
 అహం బ్రహ్మస్మి మంత్రోఽయం కోటిదోషం వినాశయేత్, అహం బ్ర
 హ్మస్మి మంత్రోఽయగ్ సర్వతంత్రం వినాశయేత్. ౬౮. అహం బ్రహ్మ
 స్మి మంత్రోఽయ మాత్మాజ్ఞానం వినాశయేత్, అహం బ్రహ్మస్మి
 మంత్రోఽయ మాత్మలోకజయప్రదః. ౬౯. అహం బ్రహ్మస్మి
 మంత్రోఽయమప్రతర్క్య సుఖప్రదః, అహం బ్రహ్మస్మి మంత్రోఽయ
 మజడత్వం ప్రయచ్ఛతి. ౭౦. అహం బ్రహ్మస్మి మంత్రోఽయ మనాత్మా
 సురమర్దనః, అహం బ్రహ్మస్మి వజ్రోఽయ మనాత్మాఖ్యగిరిహరేత్.
 ౭౧. అహం బ్రహ్మస్మి మంత్రోఽయ మనాత్మాఖ్యా సురాక హరేత్,
 అహం బ్రహ్మస్మి మంత్రోఽయగ్ సర్వాగ్ స్తాన్మోక్షయిష్యతి. ౭౨. అహం
 బ్రహ్మస్మి మంత్రోఽయం జ్ఞానానందం ప్రయచ్ఛతి, సప్తకోటి మహా

మంత్రం జ్యోతిశతపదమ్. ౭౩. సర్వమంత్రా వై ముత్సృజ్య ఏత
 త్రగ్ సదాభ్యసేత్, సద్యోమోక్ష మవాప్నోతి నాస్తి సందేహ
 ముత్సీతి. ౭౪.

ఇతి తేజోబిందూపనిషది తృతీయోఽధ్యాయః.

కుసూరః పరమేశ్వరం పప్రచ్ఛ జీవన్ముక్త విదేహ ముక్తయోః
 స్థితి మసంబ్రూహీతి స మెవావాచ పరశ్శివః, చిదాత్మాఽహం పరాత్మా
 ఽహంసిద్ధుణోఽహంపరాత్మరః, ఆత్మమాతేణ యస్తిష్ఠే త్సజీవన్ముక్త
 శఃచ్యతే. ౧. దేహత్రయాతిరిక్తోహగ్ శుద్ధచైతన్య మస్మ్యహమ్, బ్ర
 హ్మఽహమితి యస్యాంత సృజీవన్ముక్తఉచ్యతే. ౨. ఆనందఘనరూపో
 ఽస్తి పరానందఘనోఽస్మ్యహమ్, యస్యదేహాదికం నాస్తి యస్య
 బ్రహ్మేతి నిశ్చయః, పరమానందపూర్ణోయ సృజీవన్ముక్త ఉచ్యతే. ౩.
 యస్య కించి దహం నాస్తి చిన్తాతే) ణావతిష్ఠతి, చైతన్యమాత్రం
 యస్యాంత శ్చిన్తాత్రైక స్వరూపవా. ౪. సర్వత్ర పూర్ణరూపాత్మా
 సర్వత్రాత్మావశేషకః, ఆనందరతి రవ్యక్తః పరిపూర్ణ శ్చిదాత్మకః. ౫. శుద్ధ
 చైతన్యరూపాత్మా సర్వసంగవివర్జితః, నిత్యానందః ప్రసన్నాత్మా హ్యస్య
 చింతావివర్జితః. ౬. కించిదస్తి త్వహీనో య సృ జీవన్ముక్త ఉచ్యతే, న
 మే చి త్తన్నమే బుద్ధి ర్నాహంకారో న చేంద్రియమ్. ౭. న మే దేహః
 కదాచి ద్వా నమే ప్రాణాదయః క్వచిత్, న మే మాయా న మే
 కామో న మే క్రోధః పరోఽస్మ్యహమ్, న మే కించి దిదం వాఽపి న
 మే కించి త్స్వ చిజ్జగత్, న మే దోషో న మే లింగం నమే చక్షు
 ర్నమే మనః. ౮. నమే శ్రోత్రం నమే నాసా నమే జిహ్వా నమే కరః,
 నమే జాగ్ర న్నమే స్వప్నం నమే కారణ మణ్వి. ౧౦. నమే తురీయ
 మితి య సృజీవ న్ముక్త ఉచ్యతే, ఇదగ్ సర్వం నమే కించి దయగ్
 సర్వం నమే క్వచిత్. ౧౧. నమే కాలో న మే దేశో నమే వస్తు న మే
 మతిః, న మే స్నానం నమే సంధ్యా న మే వైచు న మే ఫలమ్. ౧౨.
 న మే తీర్థం న మే సేవా న మే జ్ఞానం న మే పదమ్, నమే¹బంధు
 ర్నమే జన్మ నమే వాక్యం నమే రవిః. ౧౩. నమే పుణ్యం నమే పాపం
 నమే కార్యం నమే శుభమ్, నమే జీవ ఇతి స్వాత్మా నమే కించి జ్జగ

త్రియమ్. ౧౪. న మేమోక్షోనమే ద్వైతం నమే వేదో నమేవిధిః, న
 మేఽంతికం నమే దూరం నమే బోధో నమేరహః. ౧౫. నమేగురుర్నమే
 శిష్యోనమేహీనోనచార్థికః, నమేబ్రహ్మనమే విష్ణుర్నమేరుద్రో. నచంద్ర
 యోః. ౧౬. నమే పృథ్వీ నమే తోయం నమే వాయుర్నమే వియత్,
 నమే వహ్ని ర్నమే గోత్రం నమే లక్ష్యం నమే భవః. ౧౭. నమే ధ్యా
 తా నమే ధ్యేయం నమే ధ్యానం నమే మనుః. నమే శీతం నమోచోష్ణం
 నమే తృష్ణా నమే క్షుధా. ౧౮. నమే మిత్రం నమే శత్రుగ్న మేమో
 హేనా నమే జయః, నమే పూర్వం నమే పశ్చాన్నమే చోర్ధ్వం నమే
 దిశః. ౧౯. నమే వక్తవ్య మల్పంవా నమే శ్రోతవ్య మణ్వపి, నమే గం
 తవ్య మీష ద్వానమే ధ్యాతవ్య మణ్వపి. ౨౦. నమే భోక్తవ్య మీష
 ద్వా నమే స్మర్తవ్య మణ్వపి, నమే భోగో నమే రాగో నమేయోగోన
 మేలయః. ౨౧. నమే మార్భ్యం నమేశాంతం నమే బంధం నమే ప్రియమ్,
 నమేమోదః ప్రమోదో వా నమే స్థూలం నమే కృశమ్. ౨౨. నమే
 దీర్ఘం నమే హ్రస్వం నమే వృద్ధి ర్నమే క్షయః, అధ్యారోపోపవాదోవా
 నమేచైకం నమే బహు. ౨౩. నమే ఆంధ్యంనమేమాంద్యంనమే పట్వి
 ద మణ్వపి, నమే మార్గంనం నమే రక్తంనమే మేదో నమే హ్యస్పృక్.
 ౨౪. నమేమజ్జా నమేఽస్త్యస్థి నమే త్వగ్ధాతుసక్తకమ్, నమే శుక్లం
 నమే రక్తం నమే నీలం నమే పృథక్. ౨౫. నమేతాపో నమే లాభో
 ముఖ్యం గోణం నమే క్వచిత్, నమే భ్రాంతిర్నమే స్థైర్యం నమే గుహ్యం
 నమే కులమ్. ౨౬. నమే త్యాజ్యం నమే గ్రాహ్యం నమే హాస్యం నమే
 నయః, నమే¹వ్రతం నమే గ్లానిర్నమేశోచ్యం నమేసుఖమ్. ౨౭.
 నమేజ్ఞాతానమేజ్ఞానం నమే జ్ఞేయం నమే స్వయమ్, నమే తుభ్యం
 నమే మహ్యంనమేత్వంచ నమే త్వహమ్. ౨౮. నమే జరా నమే
 బాల్యం నమే యౌవన మణ్వపి, అహం బ్రహ్మ స్మృహం బ్రహ్మ స్మృ
 హం బ్రహ్మేతి నిశ్చయః. ౨౯ చిదహం చిదహం చేతి స జీవన్ముక్త ఉ
 చ్యతే, బ్రహ్మైవాహం చిదేవాహం పరోవాహం నసంశయః. ౩౦.
 స్వయమేవ స్వయం హంస స్వయ మేవ స్వయం స్థితః, స్వయ మేవ

స్వయం పశ్యే తస్మాత్తరాజ్యే సుఖేవసేత్. ౩౧. స్యాత్తాసం
దగ్ స్వయం భుజ్యే స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే, స్వయం మేవైక
వీరోఽగ్రే స్వయం మేవ ప్రభు స్సన్మతిః, స్వస్వరూపే స్వయం స్వస్వే
సజీవన్ముక్త ఉచ్యతే. ౩౨. బ్రహ్మభూతః ప్రశాంతాత్మా బ్రహ్మనందమయ
స్సుఖీ, స్వచ్ఛరూపో మహా మానీ వైదేహీ ముక్తవీవ సః. ౩౩. సర్వా
త్తా సమరూపాత్మా శుద్ధాత్మా త్వహ ముత్థితః, ఏకవిద్భిత ఏకాత్మా సర్వా
త్తా స్వాత్తమాత్రకః. ౩౪. అజాత్మా చామృతాత్మాహగ్ స్వయం మా
త్తాహ మవ్యయః, లక్ష్మ్యాత్మా లలితాత్మాహం తూష్ఠీ మాత్తస్వభావ
వాక్. ౩౫. ఆనందాత్మా ప్రియో హ్యత్మా మోక్షాత్మా బంధవర్జితః,
బ్రహ్మైవాహం చిదేవాహ మేవం వాపి నచింత్యతే. ౩౬. చిన్తాత్రేణైవ
య స్తిష్ఠే ద్వైదేహీ ముక్తవీవసః. ౩౭. నిశ్చయం చ పరిత్యజ్య అహం
బ్రహ్మేతి నిశ్చయమ్, ఆనందభరితస్వాంతో వైదేహీ ముక్త వీవ సః. ౩౮.
సర్వ మస్తితి నాస్తితి నిశ్చయం త్యజ్య తిష్ఠతి, అహం బ్రహ్మస్మి నాస్తితి
సచ్చిదానంద మాత్రకః. ౩౯. కించి త్కంచ త్కదాచిచ్ఛ ఆత్మానం
నస్పృశ త్యసా, తూష్ఠీమేవగ్ స్థిత స్తూష్ఠీం తూష్ఠీసత్యం నకించన. ౪౦.
పరమాత్మా గుణాతీత స్సర్వాత్మాభూతభావనః, కాలభేదంవస్తుభేదం దేశ
భేదగ్ స్వభేదకమ్. ౪౧. కించిద్భేదం నతస్యాస్తి కించి ద్వాపిన విద్యతే,
అహంత్యంతదిదం సోయం కాలాత్మా కాలహీనకః. ౪౨. శూన్యాత్మా
సూక్ష్మరూపాత్మా విశ్వాత్మా విశ్వహీనకః, దేవాత్మా దేవహీనాత్మా మే
యాత్మామేయవర్జితః, సర్వత్ర జడహీనాత్మా సర్వేషామంతరాత్మకః, సర్వ
సంకల్పహీనాత్మా చిన్తాత్రో స్తితి సర్వదా. ౪౩. కేవలః పరమాత్మాఽహం
కేవలోజ్ఞానవిగ్రహః, సత్తామాత్రస్వరూపాత్మా నాన్య త్కించిజ్గద్యయ
మ్. ౪౪. జీవేశ్వరేతి వాక్యేతి వేదశాస్త్రోద్వహంత్యితి, ఇదంచైతన్య
మేవేతి అహం చైతన్య మిత్యపి. ౪౫. ఇతినిశ్చయశూన్యో యో వైదే
హీ ముక్తవీవసః, చైతన్యమాత్రసంసిద్ధ స్సాత్మారామ స్సుఖాసనః. ౪౬.
అపరిచ్ఛిన్న రూపాత్మా అణుస్థూలాదివర్జితః, తుర్యతుర్యః పరానందో
వైదేహీ ముక్తవీవసః. ౪౭. నామరూపవిహీనాత్మా పరసంవిత్సుఖాత్మకః,
తురీయాతీతరూపాత్మా శుభాశుభవివర్జితః. ౪౮. యోగాత్మా యోగ

యుక్తాత్మా బంధముక్తివివర్జితః, గుణాగుణవిహీనాత్మా దేశకాలాదివర్జితః, సాక్ష్యసాక్షిత్వహీనాత్మా కించిత్కించి స్పృశించన, యస్య ప్రపంచ¹మానం న బ్రహ్మకారమహీహ నీ. ౫౧. స్వస్వరూపే స్వయం జ్యోతి స్వస్వరూపే స్వయంరతిః, వాచా మగోచరానందో వాఙ్మనోఽగోచరస్వయమ్. ౫౨. అతీతాతీతభావో యోవైదేహీముక్త ఏవ సః, చిత్తవృత్తే రతీతో య శ్చిత్తవృత్త్యవభాసకః. ౫౩. సర్వవృత్తివిహీనాత్మా వైదేహీ ముక్త ఏవ సః, తస్మిన్నాతే విదే² రణవర్జితః. ౫౪. ఈషన్తాత్రగ్స్త్వతం చేద్య స్తదా సర్వ సమన్వితః, పరై రదృష్టబాహ్యత్వా పరమానంద³చిద్ధ సః. ౫౫. పరై రదృష్టబాహ్యత్వా సర్వవేదాంతగోచరః, బ్రహ్మమృతరసాస్వాదో బ్రహ్మమృతరసాయనః. ౫౬. బ్రహ్మమృతరసాసక్తో బ్రహ్మమృతరస స్వయమ్, బ్రహ్మమృతరసే మగ్నో బ్రహ్మనందశివార్చనః. ౫౭. బ్రహ్మమృతరసే తృప్తో బ్రహ్మనందానుభావకః, బ్రహ్మనందశివానందో బ్రహ్మనందరసప్రభః. ౫౮. బ్రహ్మనందపరంజ్యోతిః బ్రహ్మనందనిరంతరః, బ్రహ్మనందరసా న్నాదో బ్రహ్మనందకుటుంబకః. ౫౯. బ్రహ్మనంద³ రథారూఢో బ్రహ్మనందైకచిద్ధ సః, బ్రహ్మనందరసోద్వాహణో బ్రహ్మనందరసంభరః. ౬౦. బ్రహ్మనందజనై ర్యుక్తోబ్రహ్మనందాత్మని స్థితః, ఆత్మరూప మిదగ్ సర్వ మాతనోఽన్యన్న కించన. ౬౧. సర్వమాత్మాహ మాత్మాస్మి పరమాత్మా పరాత్మకః, నిత్యానందస్వరూపాత్మా వైదేహీముక్త ఏవ సః. ౬౨. పూర్ణరూపో మహానాత్మా ప్రీతాత్మా శాశ్వతాత్మకః, సర్వాంతర్యామిరూపాత్మా నిర్మలాత్మా నిరాత్మకః. ౬౩. నిర్వికారస్వరూపాత్మా శుద్ధాత్మా శాంతరూపకః, శాంతశాంతస్వరూపాత్మా నైకాత్మత్వవివర్జితః. ౬౪. జీవాత్మపరమాత్మేతి చింతాసర్వస్వవర్జితః, ముక్తాముక్తస్వరూపాత్మా ముక్తాముక్తవివర్జితః. ౬౫. బంధమోక్షస్వరూపాత్మా బంధమోక్షవివర్జితః, ద్వైతాద్వైత స్వరూపాత్మా ద్వైతాద్వైతవివర్జితః. ౬౬. సర్వాసర్వస్వరూపాత్మా సర్వాసర్వవివర్జితః, మోదప్ర మోదరూపాత్మా మోదాదివివివర్జితః. ౬౭. సర్వసంకల్పహీనాత్మా వైదేహీముక్త ఏవ సః, నిష్కలాత్మా నిర్మలాత్మా బుద్ధాత్మా పురుషాత్మకః. ౬౮. ఆనం

దాదిపీనాత్తా అమృతాత్తా మృతాత్తకః, కాలత్రయస్వరూపాత్తా
కాలత్రయవివర్జితః, అఖిలాత్తాహ్యమే యాత్తామానాత్తామానవర్జితః,
నిత్యప్రత్యక్షరూపాత్తా నిత్యప్రత్యక్ష¹వర్జితః. ౨౦. అన్యహీనస్వభావాత్తా
అన్యహీనస్వయంప్రభః, విద్యావిద్యాదిమేయాత్తావిద్యావిన్యాదివర్జితః.
౨౧. నిత్యానిత్యవిహీనాత్తాఇహముత్ర వివర్జితః శమాదిపట్కశూన్యా
త్తా ముముక్షుత్వాదివర్జితః. ౨౨. స్థూలదేహావిహీన త్తా సూక్ష్మదేహావివ
ర్జితః, కారణాదివిహీనాత్తా తురీయాదివివర్జితః. ౨౩. అన్నకోశవిహీనాత్తా
ప్రాణకోశవివర్జితః, మనఃకోశ విహీనాత్తా విజ్ఞానాదివివర్జితః. ౨౪. ఆనందకో
శహీనాత్తాపంచకోశవివర్జితః, నిర్వికల్పస్వరూపాత్తా సవికల్పవివర్జితః. ౨౫.
దృశ్యానువిద్ధహీనాత్తా శబ్దవిద్ధవివర్జితః, సదా సమాధిశూన్యాత్తా ఆది
మధ్యాంతవర్జితః. ౨౬. ప్రజ్ఞానవాక్యహీనాత్తా అహంబ్రహ్మ² వర్జితః,
తత్త్వమస్యాదిహీనాత్తా అయమాత్మే త్యభావకః. ౨౭. ఓంకార వాచ్యహీ
నాత్తా సర్వవాచ్యవివర్జితః, అవస్థాత్రయహీనాత్తా అక్షరాత్తా చిదా
త్తకః. ౨౮. ఆత్మజ్ఞేయాది హీనాత్తా యత్కించ దిద మాత్తకః, భానా
భానవిహీనాత్తా వైదేహీ ముక్త ఏవసః. ౨౯. ఆత్మానమేవ వీక్ష్య స్వ ఆత్మా
నం బోధయ స్వకమ్, స్వ మాత్మానం స్వయం భుంక్త్వ స్వస్థో భవ
షడానన. ౩౦. స్వ మాత్త ని స్వయం తృప్త స్స్వమాత్మానగ్ స్వయం
చర, ఆత్మానమేవ మోదస్వ వైదేహీ ముక్తికో భవే త్యుపనిషత్.

ఇతి తేజోబిందూపనిషది చతుర్థోఽధ్యాయః.

నిదాఘోనామ వై మునిః పప్రచ్ఛ ఋభుః భగవంత మాత్తా
నాత్తవివేక మనుబ్రూహీతి సహావాచ హ ఋభుః, సర్వవా
చోఽవధిః బ్రహ్మ సర్వచింతావధిర్గురుః, సర్వకారణకార్యాత్తా కార్య
కారణవర్జితః. ౧. సర్వసంకల్పరిహిత స్సర్వనాదమయ శ్శివః,
సర్వవర్జితచిన్తాత్ర స్సర్వానందమయఃపరః. ౨. సర్వతేజఃప్రకాశాత్తా
నాదానంద మయాత్తతః, సర్వానుభవనిర్ముక్త స్సర్వభ్యాన వివ
ర్జితః. ౩. సర్వనాదకలాతీత ఏష ఆత్మాఽహ మచ్యయః, ఆత్మా
నాత్త వివేకాది భేదాభేదవివర్జితః. ౪. శాంతాశాంత విహీనాత్తా
నాదాంతజ్యోతిరూపకః. ౫. మహావాక్యార్థతో బ్రహ్మ²స్తీత్యుతి

దూరతః, తచ్చబ్రహ్మ స్త్వం శబ్దహీనోవాక్యార్థవర్జితః, క్షరాక్షర
విహీనో యో నాదాంతజ్యోతిరేవ సః ౬. అఖండైకరసోవాహ మానం
దోఽస్తీతి వర్జితః, సర్వాతీతస్వభావాత్తా నాదాంతజ్యోతిరేవ సః. ౭.
ఆత్మేశబ్దహీనోఽయ ఆత్మ శబ్దార్థవర్జితః, సచ్చిదానందహీనో య ఏషై
వాత్తా సనాతనః. ౮. సనిర్దేష్టుమశక్యో యో వేదవాక్యై రగమ్యగః,
యస్య కించి ద్భూహిర్నాస్తి కించి దంతః కియ న్న చ. ౯. యస్యలింగం
ప్రపంచం వా బ్రహ్మై వాత్తా నసంశయః, నాస్తి యస్య శరీరంవా
జీవోవా భూతిభౌతికః. ౧౦. నామరూపాదికం నాస్తి భోజ్యం వా
భోగభుక్తవా, సద్వాసద్వాస్థితిర్వాపి యస్య నాస్తి క్షరాక్షరమ్. ౧౧.
గుణంవావిగుణంవాపిసమ ఆత్మానసంశయః, యస్యవాచ్యం వాచకం వా
శ్రావణం మననంచ వా. ౧౨. గురుశిష్యాదిభేదంవా దేవలోకా స్సురా
సురాః, యత్ర ధర్మమధర్మంవా శుద్ధంవా శుద్ధ మణ్యపి. ౧౩. యత్ర
కాల మకాలం వా నిశ్చయం సృశయో సహి, యత్ర మంత్ర మమ
స్త్రీంవా విద్యావిద్యే నవిద్యతే. ౧౪. ద్రష్టుదర్శనదృశ్యంవా ఈష
న్తాత్రం కలాత్మకమ్, అనాత్మేతి ప్రసంగో వా హ్యనాత్మేతి మనోఽపి
వా. ౧౫. అనాత్మేతి జగద్వాపి నాస్తి వాస్తీతి నిశ్చిను, సర్వసంకల్ప
శూన్యత్వా త్సర్వకార్యవివర్జనాత్. ౧౬. కేవలం బ్రహ్మమాత్రత్వా
న్నాస్త్యనాత్మేతి నిశ్చిను, దేహాత్రయవిహీనత్వా త్కాలత్రయ వివర్జ
నాత్. ౧౭. జీవత్రయగుణాభావా త్తాపత్రయవివర్జనాత్, లోకత్రయ
విహీనత్వా త్సర్వమాత్మేతి శాసనాత్. ౧౮. చిత్తాభావా చ్చింతనీయం
దేహాభావాజ్జరానచ, పాదాభావాద్గతిర్నాస్తిహస్తాభావాత్క్రియానచ.
౧౯. మృత్యుర్నాస్తి జనాభావా ద్భుధ్య భావా స్సుఖాదికమ్, ధర్మోనాస్తి
శుచిర్నాస్తిసత్యం నాస్తి భయం నచ. ౨౦. అక్షరోచ్చారణం నాస్తి గురు
శిష్యాది నాస్త్యపి, ఏకాభావే ద్వితీయన్న ద్వితీయ్యే నచైకతా. ౨౧.
సత్యత్వ మస్తిచే త్క్రించి దసత్యం నచ సంభవేత్, ఆసత్యత్వం యది
భవేత్సత్యత్వం నఘటిష్యతి. ౨౨. శుభం య ద్యశుభం విద్ధి హ్యశుభా
చ్ఛుభ మిష్యతే, భయం యద్యభయం విద్ధి సభయా ద్భయమా
పతేత్. ౨౩. బంధత్వ మపిచే న్తోక్షో బంధాభావేన మోక్షతా, మరణం
యది చే జన్మజన్మాభావే మృతి ర్న చ. ౨౪. త్వమి త్యపి భవే చ్చ

హం త్వం నోచే దహమేవ న, ఇదం యది తదే వాస్తి తదభావా
 దిదం నచ. ౨౫. అస్తీతిచే న్నాస్తి తదానాస్తిచే దస్తి కించన, కార్యం
 చేత్కారణంకించి త్కార్యాభావేనకారణమ్. ౨౬. ద్వైతం యది త
 దాద్వైతం ద్వైతాభావే ద్వయం నచ, దృశ్యం యది దృగప్యస్తి దృ
 శ్యాభావే దృగేవ న. ౨౭. అంతర్యది బహి స్సత్య మంతాభావే
 బహిర్నచ, పూర్ణత్వ మస్తి చే త్కించి దపూర్ణత్వం ప్రసజ్యతే.
 ౨౮. తస్మా దేత త్క్వచిర్నాస్తి త్వంచాహం వా ఇమే ఇదమ్, నాస్తి దృ
 స్టాంతగ్ సత్యే నాస్తి దాఠ్ స్టాంతికగ్ హ్యజే. ౨౯. పరం బ్రహ్మహ మస్తీ
 తిస్తరణస్యమనో సహి, బ్రహ్మమాత్రం జగదిదం బ్రహ్మమాత్రం త్వమప్య
 హమ్. ౩౦. చిన్మాత్రం కేవలం చాహం నా స్త్యనాత్మేతి నిశ్చిన, ఇదం
 ప్రపంచం నాస్త్యేవ నోత్పన్నం నో స్థితం క్వచిత్. ౩౧. చిత్తం ప్రపంచ
 మిత్యాహుర్నాస్తి నాస్త్యేవ సర్వదా, సప్రపంచం సచిత్తాది నాహం
 కారో న జీవకః. ౩౨. మాయాకార్యాదికం నాస్తి మాయా నాస్తి
 భయం సహి, కర్తా నాస్తి క్రియా నాస్తి శ్రవణం మనసం సహి. ౩౩.
 సమాధిద్వితయం నాస్తి మాతృమానాది నాస్తి హి, అజ్ఞానం చాపి
 నాస్త్యేవ హ్యవివేకం కదాచన. ౩౪. అనుబంధచతుష్కం న సంబంధ
 త్రయ మేవ న, నగంగా నగయా సేతుర్నభూతం నాన్య దస్తి హి. ౩౫.
 నభూమి ర్నజలం నాగ్ని ర్నవాయుర్న చఖం క్వచిత్, నదేవా నచదిక్ప
 లా నవేదా నగురుః క్వచిత్. ౩౬. సదూరం నాంతికం నాశం సమధ్యం
 నక్వచిత్ స్థితమ్, నాద్వైతం ద్వైతసత్యం వా హ్యసత్యం వా ఇదం నచ.
 ౩౭. బంధమోక్షాదికం నాస్తి సద్వాఽసద్వా సుఖాది వా, జాతిర్నాస్తి
 గతిర్నాస్తి వర్ణో నాస్తి నలౌకికమ్. ౩౮. సర్వం బ్రహ్మేతి నాస్త్యేవ బ్రహ్మ
 ఇత్యేవ నాస్తిహి, చిది త్యేవేతి నాస్త్యేవ చిదహం భాషణం సహి. ౩౯.
 అహం బ్రహ్మస్తి నాస్త్యేవ నిత్యశుద్ధోఽస్తి న క్వచిత్, వాచాయదుచ్యతే
 కించి న్ననసా మనుతే క్వచిత్. ౪౦. బుద్ధ్యానిశ్చినుతే నాస్తి చిత్తే నజ్ఞాయ
 తేనహి, యోగీయోగాదికం నాస్తి సదా సర్వగ్ సదా నచ. ౪౧. అహో
 రాత్రాదికం నాస్తి స్నానధ్యానాదికం సహి, భ్రాంతిరభ్రాంతి రపి న నా స్త్య
 నాత్మేతి నిశ్చిను. ౪౨. వేదం శాస్త్రం పురాణంచ కార్యంకారణ మిశ్వరః,
 లోకోభూతం జన స్త్యైక్యగ్ సర్వం మిథ్యా న సంశయః. ౪౩. బంధో మో

క్షున్నుఖం దుఃఖంధ్యానం చిత్తం సురాసురాః, గౌణం ముఖ్యం పరం చాన్య
 త్వర్వం మిథ్యా న సుశయః. ౪౦. వాచా వదతి యత్కించి త్సుంకలైః
 కల్ప్యతే క్వచిత్, మనసాచింత్యతే య ద్య త్వర్వం మిథ్యా న సంశ
 యః. ౪౧. బుధ్యా నిశ్చేయతే కించిచ్చితే నిశ్చేయతే క్వచిత్, శాస్త్రైః
 ప్రపంచ్యతే యద్య న్నేత్రేణైవ నిరీక్ష్యతే. ౪౨. శ్రోత్రాభ్యాం శ్రూయతే
 యద్య దన్య త్సద్భావ మేవచ, నేత్రం శ్రోత్రం గాత్ర మేవ మిశ్యేతిచ
 సునిశ్చితమ్. ౪౩. ఇదమిత్యేవ నిర్దిష్ట మయ మిత్యేవ కల్ప్యతే, త్వ మ
 హం తదిదగ్ సోఽహ మన్య త్సద్భావ మేవచ. ౪౪. యద్య త్సంభా
 వ్యతే లోకే సర్వసంకల్పసుభ్రమః, సర్వాధ్యానగ్ సర్వ గోప్యగ్ సర్వ
 భాగ ప్రభేదకమ్. ౪౫. సర్వదోషప్రభేదాశ్చ నాస్త్యనాత్మేతి నిశ్చిను,
 మదీయంచ త్వదీయంచ మమేతిచ తవేతిచ. ౪౬. మహ్యం తుభ్యం మయే
 త్యాది తత్సర్వం వితథం భవేత్, రక్షకో విష్ణు రిత్యాది బ్రహ్మ సృష్టేస్తు
 కారణమ్. ౪౭. సగ్ హరే రుద్ర ఇత్యేవగ్ సర్వం మిశ్యేతి నిశ్చిను, స్నానం
 జప స్తపో హోమ స్సాన్విధ్యానా దేవపూజకమ్. ౪౮. మంత్రంతం
 త్రంచ సత్సంగో గుణదోషవిజృంభణమ్, అంతఃకరణసద్భావ అవిద్యా
 యాశ్చ సంభవః. ౪౯. అనేకకోటిబ్రహ్మాండగ్ సర్వం మిశ్యేతి నిశ్చిను,
 సర్వదేశికవాక్యోక్త్యా యేన కేనాపి నిశ్చితమ్. ౫౦. దృశ్యతే జగతి
 యద్య ద్యద్యజ్జగతి వీక్ష్యతే, వర్తతే జగతి యద్య త్వర్వం మిశ్యేతి
 నిశ్చిను, ౫౧. యేన కేనాక్షరేణోక్తం యేన కేన వినిశ్చితమ్, యేన కే
 నాపి గదితం యేన కేనాపి మోదితమ్. ౫౨. యేన కేనాపి యద్వత్తం
 యేన కేనాపి యత్కృతమ్, యత్రయత్ర శుభం కర్త యత్రయత్రచ
 దుష్కృతమ్. ౫౩. యద్య త్కరోషి సత్యేన సర్వం మిశ్యేతి నిశ్చయ,
 త్వమేవ పరమాత్మాసి త్వమేవ పరమో గురుః. ౫౪. త్వమే వాకాశ
 రూపోఽసి సాక్షీ హీనోఽసి సర్వదా, త్వమేవ సర్వభావోఽసి త్వం
 బ్రహ్మాసి నసంశయః. ౫౫. కాలహీనోఽసి కాలోఽసి సదా బ్రహ్మాసి చి
 ద్భువః, సర్వత స్త్వస్త్వరూపోఽసి చైతన్య భావవా నసి. ౫౬. సత్యోఽసి
 సిద్ధోఽసి సనాతనోఽసి ముక్తోఽసి మోక్షోఽసి ముదామృతోఽసి, దేవో
 ఽసి శాంతోఽసి నిరామయాఽసి బ్రహ్మాసి పూర్ణోఽసి పరాత్పరోఽసి. ౫౭.
 సమో సి సచ్ఛాఽసి సనాతనోఽసి సత్యాదివాక్యైః ప్రతిబోధితోఽ

సీ బ్రహ్మాండరుద్రాదివిభావితోఁజి. ౬౨. సర్వప్రపంచభృమవర్జితోఁజి. సర్వేషు భూతేషుచ భాసితోఁజి, సర్వత్రసంకల్పవివర్జితోఁజి సర్వాగమాంతాఁర్థవిభావితోఁజి. ౬౩. సర్వత్రసంతోషసుఖాసనోఁజి సర్వత్రగత్యాదివివర్జితోఁజి, సర్వత్ర లక్ష్యాదివివర్జితోఁజి ధ్యాతోఁజి విష్ణాదినురైరజసమ్. ౬౪. చిదాకారస్వరూపోఁజి చిన్మాతోఁజి నిరంకుశః, ఆత్మ స్వేవ స్థితోఁజి త్వక్ సర్వశూన్యోఁజి నిర్గుణః. ౬౫. ఆనందోఁజి పరోఁజి త్వమేకవ వాద్వితీయకః, చిద్ధనానందరూపోఁజి పరిపూర్ణస్వరూపకః. ౬౬. సదసి త్వమసి భోఁజి సోఁజి జానాఁజి పశ్యసి, సచ్చిదానందరూపోఁజి వాసుదేవోఁజి వై విభుః. ౬౭. అమృతోఁజి విభుశ్చాసి చంచలో హ్యచలోహ్యసి, సర్వోఁజి సర్వహీనోఁజి శాంతాశాంతవివర్జితః. ౬౮. సత్తామాత్రప్రకాశోఁజి సత్తాసామాన్యకో హ్యసి. ౬౯. నిత్యసిద్ధస్వరూపోఁజి సర్వసిద్ధివివర్జితః, ఈషన్తాత్రవిశూన్యోఁజి అణుమాత్రవివర్జితః, అస్తీత్వవర్జితోఁజి త్వం నాస్తి త్వాది వివర్జితః. ౭౦. లక్ష్యలక్షణహీనోఁజి నిర్వికారో నిరామయః, సర్వనాదాంతరోసి త్వం కలాకాస్తావివర్జితః. ౭౧. బ్రహ్మవిష్ణేశహీనోఁజి స్వస్వరూపప్రపశ్యసి, స్వస్వరూపవిశేషోఁజి స్వానందాభ్యా నిమజ్జసి. ౭౨. స్వాత్మరాజ్యే స్వమేవాసి స్వయంభావ వివర్జితః, శిష్టపూర్ణ స్వరూపోఁజి స్వస్త్వా త్కించి న్నపశ్యసి. ౭౩. స్వస్వరూపా న్నచలసి స్వస్వరూపేణ జృంభసి, స్వస్వరూపా దసన్యోఁజి హ్యహమేవాసి నిశ్చిను. ౭౪. ఇదం ప్రపంచం యత్కించి ద్యద్వజ్జగతి విద్యతే, దృశ్యరూపంచ దృశ్యగ్రాహ్యో సర్వగ్ శశ విషాణవత్. ౭౫. భూమిరూపో నలో వాయుః ఖం మనో బుద్ధి రేవచ, అహంకారశ్చ తేజశ్చ లోకం భవనమండలమ్. ౭౬. నాశం జగ్త్తచ సత్యంచ పుణ్యపాపజయాదిః, రాగః కామః క్రోధలోభా ధ్యానం ధ్యేయం గుణం పరమ్. ౭౭. గురుశిష్యోపదేశాది రాది రంత శ్శమంశుభమ్, భూత భవ్యం వర్తమానం లక్ష్యం లక్షణ మద్యయమ్. ౭౮. శమో విచార స్మంతోషో భోక్తృభోజ్యాదిరూపః, యమాద్యస్తాంగయోగః చ గమనాగమనాత్మకమ్. ౭౯. ఆది మధ్యాంతరంగంచ గ్రాహ్యం త్యాజ్యగ్ హరి శ్శివః, ఇంద్రియాణి మనశ్చైవ అవస్థాత్రితయం తథా. ౮౦. చతుర్ద్విగ్ శతీ తత్త్వంచ సాధనానాం

చతుష్టయమ్, సజాతీయం విజాతీయం లోకా భూరాదయః క్రమాత్. ౮౧. సర్వవర్ణాశ్రమాచారం మంత్రతంత్రాదిసంగ్రహమ్, విద్యావిద్యాది రూపంచ సర్వవేదంజడాజడమ్. ౮౨. బంధమోక్షవిభాగంచ జ్ఞానవిజ్ఞాన రూపకమ్, బోధాబోధస్వరూపం వై తాదైవతాదిభావణమ్. ౮౩. సర్వ వేదాంతసిద్ధాంతగ్ సర్వశాస్త్రార్థనిర్ణయమ్, అనేకజీవసద్భావ మేకజీవాది నిర్ణయమ్. ౮౪. యద్యద్ధ్యాయతి చిత్తేన యద్యత్సృజన్ తే న్వచిత్, బుద్ధ్యానిశ్చీయతే యద్యద్గురుణా సగ్ శృణోతి యత్. ౮౫. యద్య ద్యాచావ్యాకరోతి యద్యదాచార్యభాషణమ్, యద్యత్స్వర్వేంద్రియై ర్భావ్యం యద్యన్తిమాంస్యతే పృథక్. ౮౬. యద్యన్నాన్యయేన నిర్ణీతం మహద్భి ర్వేదపారగైః, శివోక్షరతి లోకాన్వై విష్ణుఃపాతి జగత్త్రయమ్. ౮౭. బ్రహ్మ సృజతి లోకాన్వై వనమాది క్రియాపిణిమ్. యద్య దస్తి పురాణేషు యద్య ద్యేదేషు నిశ్చయమ్. ౮౮. సర్వోప. పదాం భావగ్ సర్వగ్ శశవిషాణవత్, దేహేనాఽహ మితిసంకల్పం తదంతః కరణగ్ స్మృతమ్. ౮౯. దేహేనాఽహ మితిసంకల్పో మహత్సగ్ సార ఉచ్యతే, దేహేనాఽహ మితిసంకల్పం తద్బంధమితిచోచ్యతే. ౯౦. దే హోఽహమితిసంకల్పంతద్దుఃఖమితిచోచ్యతే, దేహేనాఽహ మితియద్ జ్ఞానం తదేవనరకం స్మృతమ్. ౯౧. దేహేనాఽహ మితిసంకల్పం జగత్సర్వమితీర్యతే, దేహేనాఽహమితిసంకల్పోహృదయగ్రంథిరీరితః. ౯౨. దేహేనాఽహ మితియద్ జ్ఞానం తదేవజ్ఞాన ముచ్యతే, దేహేనాఽహమితి యద్ జ్ఞానం తదసద్భావ మేవచ. ౯౩. దేహేనాఽహమితి యా బుద్ధి స్సాచావిద్యేతిభణ్యతే, దేహేనాఽహమితియద్ జ్ఞానం తదేవద్వై తముచ్యతే. ౯౪. దేహేనాఽహ మితి సంకల్ప సృష్టిజీవ స్సవపహి, దేహేనాఽహ మితియద్ జ్ఞానం పరచ్ఛిన్న మితీరితమ్. ౯౫. దేహోఽహమితి సంకల్పో మహాపాపమితి స్ఫుటమ్, దేహేనాఽహమితి యా బుద్ధి స్తృప్తాదోషామయః కిల. ౯౬. యత్కించిదపి సంకల్పం తాప త్రయ మితీరితమ్. కామం క్రోధం బంధనం సర్వదుఃఖం విశ్వం దోషం కాలనాభిస్వరూపమ్, యత్కించేదగ్ సర్వసంకల్ప జాలం తత్కించేద గ్ గమానగ్ సోమ్య విద్ధి. ౯౭. మనవప జగత్సర్వం మనవప ¹నదా రిపుః,

మనవవ హి సంసారో మనవవ జగత్త్రయమ్. ౯౮. మన ఏవ మహద్భుః
ఖం మనవవ జరాదికమ్, మనవవహి కాలశ్చమనవవ మలం తథా. ౯౯.
మనవవ హి శుకల్వా మనవవ హి జీవకః, మనవవహి చిత్తంచ మనోఽ
హంకార ఏవచ. ౧౦౦. మనవవ మహద్భంధం మనోఽంతఃకరణంచ
తత్, మన ఏవ హి భూమిశ్చ మనవవ హి తోయకమ్. ౧౦౧. మనవ
వహి తేజశ్చమనవవ మరు స్తహా, మన ఏవ హి చాకాశం మనవవహి
శబ్దకమ్. ౧౦౨. స్పర్శా రూపం రసం గంధం కోశాః పంచ మనోభ
వాః, జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్త్యాదిమనోమయ మితీరితిమ్. ౧౦౩. దిక్పాలా
వసవో రుద్రా ఆదిత్యాశ్చ మనోమయాః, దృశ్యం జడంద్వంద్వజాత
మజ్జానం మానసం స్మృతమ్. ౧౦౪. సంకల్పమేవ య త్కించి తత్త్వంనా
స్తీతినిష్ఠను, నాస్తి నాస్తి జగత్సర్వం గురుశిష్యాదికం నహి త్యుపనిషత్.
ఇతి తేజోబిందూచనిషది పంచమోఽధ్యాయః.

ఋభుః. సర్వగ్ సచ్చిన్ద్రయం విద్ధి సర్వగ్ సచ్చిన్ద్రయం తతమ్,
సచ్చిదానంద మద్వైతగ్ సచ్చిదానంద మవ్యయమ్. ౧. సచ్చిదానంద
మాత్రగ్ హి సచ్చిదానంద మవ్యకమ్, సచ్చిదానందరూపోఽహగ్ సచ్చి
దానంద మేవ శిమ్. ౨. సచ్చిదానందమేవ త్వగ్ సచ్చిదానంద కోఽ
స్త్వహమ్, నమనోబుద్ధ్యహంకార చిత్తసంఘాతకా హ్యమీ. ౩. సత్త్వం
నాహం నచాస్యం వా సర్వం బ్రహ్మైవ కేవలమ్, నవాక్యం నపదం
వేదం నాక్షరం నజడం క్వచిత్. ౪. స మధ్యం నాది నాంతం వా స
సత్యం న నిబంధనమ్, న దుఃఖం న సుఖం భావం న మాయా ప్రకృతి
స్తథా. ౫. స దేహం న ముఖం ఘ్రాణం న జిహ్వో నచ తాలునీ, నదం
తోష్ఠో లలాటంచ నిశ్వాసోచ్ఛ్వాస ఏవచ. ౬. నస్వేదమస్థి మాగ్ సం
చ నరక్తం నచ మూత్రకమ్, నదూరం నాంతికం నాంగం నోదరం
న కిరీటకమ్. ౭. నహస్తపాదచలనం నశాస్త్రం నచ శాసనమ్, న వేత్తా
వేదనం వేద్యం నజాగ్రత్స్వప్నసుప్తయః. ౮. తుర్యాతీతం నమే కించి
త్సర్వగ్ సచ్చిన్ద్రయం తతమ్, నాధ్యాత్మికం నాధిభూతం నాధిదైవం
నమాయికమ్. ౯. నవిశ్వస్తైజసః ప్రాజ్ఞో విరాట్సూత్రాత్త కేశ్వరాః,
నగమాగమచేష్టాచ ననష్టం న ప్రయోజనమ్. ౧౦. త్యాజ్యం గ్రాహ్యం
నదూష్యంవా హ్యమేధ్యామేధ్యకం తథా, నపీనం నకృశం క్లేదం నకా

లం దేశభాషణమ్. ౧౧. నసర్వం న భయం ద్వైతం న వృక్షస్త్రాణప
 ర్వతాః, న ధ్యానం యోగసగ్ సిద్ధి ర్న బ్రహ్మక్షత్రవైశ్యకమ్. ౧౨.
 నపక్షీ నమృగో నాంగీ న లాభో మోహ ఏవ చ, న మదో నచమాత్మ
 ర్యంకామక్రోధాదయస్తథా. ౧౩. స,స్త్రీ శూద్రబిడాలాదిభక్షభోజ్యాది
 కంచ యత్, న ప్రాథమీనో నాస్తిక్యం న వార్తావసరోఽస్తిహి. ౧౪.
 నలాకికోఽతాకికోవాన వ్యాపారో న మూఢతా, నభోక్తా భోజనం
 భోజ్యం నమాతామానమేయః. ౧౫. నశత్రుమిత్రపుత్రాగ్నిర్నమా
 తా నపితాస్వసా, నజస్తనమృతిర్వృద్ధిర్న దేహూఽహమితిభ్రమః. ౧౬.
 నశూన్యం నాపిచాశూన్యం నాంతఃకరణ సగ్ సృతిః, నరాత్రిర్నదివా
 నక్తం నబ్రహ్మ నహరిశ్శివః. ౧౭. నవారపక్షిమానాదివత్సరం నచ చంచ
 లమ్, నబ్రహ్మలోకో వైకుంఠో నకైలాసోనచాన్యతిః. ౧౮. నస్వరోగ్ నచ
 దేవేంద్రో నాగ్నిలోకో నచాగ్నికః, న యమో యమలోకో వానలోకా
 లోకపాలకాః. ౧౯. సభూర్భువస్వస్త్రిలోక్యం నపాతాళం సభూత
 లమ్, నావిద్యా నచవిద్యాచ సమాయా ప్రకృతిర్జడా. ౨౦. నస్థిరం
 క్షుణ్ణకంనాశం నగతిర్నచ ధావనమ్, సధ్యాతివ్యం నమేన్నానం నమం
 త్రో నజపః క్వచిత్. ౨౧. నపదార్థం నపూజార్థం నాభిషేకం నచా
 ర్చనమ్, నపుష్పం నఫలం పుష్పం గంధపుష్పాది ధూపకమ్. ౨౨.
 న స్తోత్రం న నమస్కారో నప్రదక్షిణ మణ్యపి, నప్రార్థనాపృథగ్భావో
 నహవి ర్ననివేదనమ్. ౨౩. నహోమో నచ కర్తాణి నదుర్వాక్యగ్
 సుభాషణమ్, నగాయత్రీ న వా సగధి ర్నమనస్యంనదుస్థితిః. ౨౪.
 నదురాశా నదుష్టాత్తా నచండాలో నపౌల్కనః, నదుస్సహం దురాలా
 పం నకిరాతో నకైతవమ్. ౨౫. నపక్షపాతం పక్షం వా నపిభూషణ
 తస్కరౌ, నచదంభోదాంభికో వా నహీనో నాధికో నరః. ౨౬. నైకం
 ద్వయం త్రయం తుర్యం నమహత్త్వం సచాల్పతా, నపూర్ణం నపరిచ్ఛి
 న్నం నకాశీ నకృతం తపః. ౨౭. న గోత్రం నకులగ్ సూత్రం నపిభు
 త్వం నశూన్యతా, నస్త్రీ నయోషి నోవృద్ధా నకన్యా నపితంతుతా.
 ౨౮. నసూతకం నజాతం వా నాంతర్ముఖ సువిభ్రమః, న మహావాక్య
 మైక్యంవా నాణిమాదివిభూతయః. ౨౯. సర్వం చైతన్యమాత్ర త్వా

త్సర్వదోష స్సదా నహి, సర్వగ్ సన్తాత్రరూపత్వా త్సచ్చిదానందమా
 త్రకమ్. ౩౦. బ్రహ్మైవ సర్వం నాన్యోఽస్తి తదహం తదహం తథా,
 తదేవాహం తదేవాహం బ్రహ్మైవాహగ్ సనాతనమ్ ౩౧. బ్రహ్మైవాహం
 ససగ్ సారీ బ్రహ్మైవాహం నమే మనః, బ్రహ్మైవాహం నమే బుద్ధిర్బ్రహ్మై
 వైవాహం నచేంద్రియమ్. ౩౨. బ్రహ్మైవాహం న దేహిలాఽహం
 బ్రహ్మైవాహం నగోచరః, బ్రహ్మైవాహం సజీవోఽహం బ్రహ్మైవాహం న
 చేదభూః. ౩౩. బ్రహ్మైవాహం జడోనాహ మహం బ్రహ్మ నమేమృతిః, బ్రహ్మై
 వాహం నచప్రాణో బ్రహ్మైవాహం పరాత్పరః. ౩౪. ఇదం బ్రహ్మ పరం బ్రహ్మ
 సత్యం బ్రహ్మ ప్రభుర్విసః, కాలో బ్రహ్మ కలా బ్రహ్మ సుఖం బ్రహ్మ స్వయం
 ప్రభుమ్. ౩౫. ఏకం బ్రహ్మ ద్వయం బ్రహ్మ మోహేనా బ్రహ్మ శమా
 దికమ్, దోషో బ్రహ్మ గుణో బ్రహ్మ దమ శ్శాంతం విభుః ప్రభుః. ౩౬.
 లోకో బ్రహ్మ గురుర్బ్రహ్మ శిష్యో బ్రహ్మ సదాశివః, పూర్వం బ్రహ్మ
 పరం బ్రహ్మ శుద్ధం బ్రహ్మ శుభాశుభమ్. ౩౭. జీవవ సదా బ్రహ్మ సచ్చి
 దానంద మున్మయహమ్, సర్వం బ్రహ్మమయం ప్రోక్తం సర్వం బ్రహ్మమ
 యం జగత్. ౩౮. స్వయం బ్రహ్మ ససందేహ స్స్వస్థా దన్య స్సకించన,
 సర్వమాత్మైవశుద్ధాత్మా సర్వంచిన్తాత్రమద్వయమ్. ౩౯. నిత్యనిర్మలయా
 పాత్మా హ్యత్త నోఽన్యస్సకించన, అణుమాత్రలసద్రూప మణుమాత్రమి
 దం జగత్. ౪౦. అణుమాత్రం శరీరం వా హ్యణు మాత్ర మసత్యకమ్,
 అణుమాత్రమచింత్యం వా చింత్యం వా హ్యణుమాత్రకమ్. ౪౧. బ్రహ్మైవ
 సర్వంచిన్తాత్రం బ్రహ్మమాత్రం జగత్త్రయమ్, ఆనన్దం పరమానన్ద మన్య
 త్కించిన్నకించన. ౪౨. చైతన్యమాత్ర మోంకారం బ్రహ్మైవ సకలగ్
 న్వయమ్, అహమేవ జగత్సర్వ మహమేవ పరంపదమ్. ౪౩. అహమేవ
 గుణాతీత అహమేవ పరాత్పరః, అహమేవ పరం బ్రహ్మ అహమేవ
 గురోర్గురుః. ౪౪. అహమేవాఖిలాధార అహమేవ సుఖాత్సుఖమ్, ఆత్మ
 నోఽన్యజ్జగ న్నాస్తి ఆత్మనోఽన్యత్సుఖం చన. ౪౫. ఆత్మనోఽన్యగతి
 ర్నాస్తి సర్వ మాత్మమయం జగత్, ఆత్మనోన్య స్నహి క్వాపి ఆత్మనో
 ఽన్యత్యణం నహి. ౪౬. ఆత్మనోఽన్య త్తమ న్నాస్తి సర్వమాత్మమయం
 జగత్, బ్రహ్మమాత్ర మిదగ్ సర్వం బ్రహ్మమాత్ర మస న్నహి. ౪౭.
 బ్రహ్మమాత్రం శుతం సర్వం స్వయం బ్రహ్మైవకేవలమ్, బ్రహ్మమాత్రం

వృతం సర్వం బ్రహ్మమాత్రం రసంసుఖమ్. ౪౮. బ్రహ్మమాత్రంచదాకా
శం సచ్చిదానందమవ్యయమ్, బ్రహ్మణోఽన్యతరన్నాస్తి బ్రహ్మణోఽన్యజ్ఞ
గన్నచ. ౪౯. బ్రహ్మణోఽన్యదహంనాస్తి బ్రహ్మణోఽన్యత్ఫలంసహి,
బ్రహ్మణోఽన్య త్ప్రణ న్నాస్తి బ్రహ్మణోఽన్య త్పదం సహి. ౫౦. బ్రహ్మ
ణోఽన్యద్గురున్నాస్తి బ్రహ్మణోఽన్య మసద్వస్తుః, బ్రహ్మణోఽన్య స్సచా
హంతా త్వత్తే దంతే సహి క్వచిత్. ౫౧. స్వయం బ్రహ్మత్వకం విధి
స్వస్థా దన్య స్సకించన, యత్కించి ద్దృశ్యతే లోకే యత్కించిద్భావ్య
తే జనైః. ౫౨. యత్కించి ద్భుజ్యతేక్వాపి తత్సర్వ మనదేవ హి, కర్తృ
భేదం క్రియాభేదం గుణభేదంరసాదికమ్. ౫౩. లింగభేద మిదగ్ సర్వ
మనదేవ సదాసుఖమ్, కాలభేదం దేశభేదం వస్తుభేదం జయాజయమ్.
౫౪. యద్యద్భేదంచ తత్సర్వ మనదేవ హి కేవలమ్, అసదంతఃకరణక
మనదేవేంద్రియాదికమ్. ౫౫. అసత్ప్రణాదికం సర్వం సంఘాత మసదా
త్వకమ్. అసత్యం పంచకోశాఖ్య మసత్యం పంచదేవతాః. ౫౬. అసత్యగ్
షడ్వికారాది అసత్యమరివర్గకమ్, అసత్యగ్ షడ్గుతు శైచ్ర అసత్యగ్
షడ్రస స్తథా. ౫౭. సచ్చిదానందమాత్రోఽహమనుత్పన్న మిదంజగత్,
ఆత్మేవాహం¹ చిదానందో నాన్యా స్సగ్ సారదృష్టయః. ౫౮. సత్య
మానందరూపోఽహం చిద్ధనానందవిగ్రహః, జ్ఞానాకార మిదగ్ సర్వం
జ్ఞానానందోఽహ మద్వయః. ౫౯. సర్వప్రకాశరూపోఽహగ్ సర్వా
భాషస్వరూపకః. ౬౦. అహ మేవ సదాభామి త్యేవగ్ రూపం కుతో
ఽవ్యసత్, త్వమిత్యేవం పరంబ్రహ్మ చిన్మయానంద రూపవాక్. ౬౧.
చిదాకారం చిదాకాశం చిదేవ పరమగ్ సుఖమ్, ఆత్మేవాహ
మసన్నాహం కూటస్థోఽహం గురుఃపరః. ౬౨. సచ్చిదానందమాత్రోఽహ
మనుత్పన్నమిదం జగత్, కాలం నాస్తి జగన్నాస్తి మాయాప్రకృతి
రేవ స. ౬౩. అహమేవ హరి స్సాక్షా దహమేవ సదాశివః, శుద్ధ
చైతన్యభావోహగ్ శుద్ధసత్త్వానుభావనః. ౬౪. అద్వయానంద
మాత్రోఽహం చిద్ధనైక రసాఽస్త్యహమ్, సర్వం బ్రహ్మైవ సత
తగ్ సర్వం బ్రహ్మైవ కేవలమ్. ౬౫. సర్వం బ్రహ్మైవసతతగ్ సర్వం
బ్రహ్మైవ చేతనమ్, సర్వాంతర్యామి రూపోహగ్ సర్వసాక్షిత్వ లక్షణః.

౬౬. పరమాత్మాపరంజ్యోతిః పరంధామ పరాగతిః, సర్వవేదాం తనారోఽహగ్ సర్వశాస్త్రసునిశ్చితః. ౬౭. యోగానందస్వరూపోఽహం ముఖ్యానందమహేదయః, సర్వజ్ఞానప్రకాశోఽస్మి ముఖ్యవిజ్ఞానవిగ్రహః. ౬౮ తుర్యాతుర్యప్రకాశోఽస్మి తుర్యాతుర్యాదివజ్జితః, చిదక్షరోఽహం సత్యోఽహం వాసుదేవోఽజరోఽమరః. ౬౯. అహంబ్రహ్మచిదాకాశం నిత్యం బ్రహ్మ నిరంజనమ్, శుద్ధం బుద్ధం సదాముక్త మనాత్మక మరూపకమ్. ౭౦. సచ్చిదానందరూపోఽహమనుత్పన్న మిదం జగత్, సత్యాసత్యం జగ న్నాస్తి సంకల్పకలనాదికమ్. ౭౧. నిత్యానందమయం బ్రహ్మ కేవలగ్ సర్వదాస్వయమ్, అస తమవ్యయగ్ శాంత మేక రూప మనామయమ్. ౭౨. మత్తోఽన్య దస్తిచే న్నిథ్యా యథా మరుమరిచికా, వంధ్యాకుమారవచనే భీతిశ్చే దస్తికించన. ౭౩. శశశృంగేణనాగేం ద్రోమృతశ్చే జగదస్తితత్, మృగత్పప్తజలం పీత్వాత్పప్త శ్చే ద స్త్విదం జగత్. ౭౪. నరశృంగేణ నప్తశ్చే త్కృశ్చి దస్త్విద మేవహి, గంధర్వనగరే సత్యే జగ ద్భవతి సర్వదా. ౭౫. గగనేసీలిమా సత్యే జగత్పత్యం భవిష్యతి, శుక్తికా రజతం సత్యం భూషణంచే జగద్భవేత్. ౭౬. రజ్జు సర్పే దప్తశ్చే న్నరో భవతు సంస్మృతిః, జాతరూపేన బాణేన జ్వాలాగ్నో నాశితే జగత్. ౭౭. వింధ్యాటవ్యాం పాయసాన్న మస్తి చే జ్జగదుద్భవః, రంభాస్తంభేన కాషేన పాకేసిద్ధేజగద్భవేత్. ౭౮. సద్యోకుమారికా రూపైః పాకే సిద్ధే జగ ద్భవేత్, చిత్త్రద్వీపైస్తమనానాశశ్చే దస్త్విదంజగత్. ౭౯. మాసాత్పూర్వంమృతో మర్త్యోహ్యగతశ్చేద్భవేజగత్, తక్రం ఊరస్వగూపం చే త్కృచి న్నిత్యం జగ ద్భవేత్. ౮౦. గోస్తవా దుద్భవంక్షీరం పునరారోపణేజగత్, భూరజోఽబ్ధౌ సమత్పన్నం జగ ద్భవతు సర్వదా. ౮౧. కూర్మరోమ్నా గజే బద్ధే జగదస్తు మవోత్కటే, నాశస్థతంతునా మేరు శ్చాలితశ్చే జగ ద్భవేత్. ౮౨. తరంగమాలయా సింధుర్బద్ధశ్చే దస్త్విదం జగత్, అగ్నేరథ శ్చే జ్వలనం జగ ద్భవతు సర్వథా. ౮౩. జ్వాలావహ్ని శ్శీతశశ్చే దస్తిరూప మిదం జగత్, జ్వాలాగ్నిమండలే పద్మ వృద్ధి శ్చే జగదస్త్విదమ్. ౮౪. మహాచ్ఛైలేంద్ర సీలంవాస్సంభవ శ్చేదిదంజగత్, మేరురాగత్య పద్మాక్షే స్థిత శ్చేద స్త్విదం జగత్. ౮౫. నిగిరిశ్చే ద్భృంగ

నూను ర్దేరు శ్చలవ దస్త్విదమ్, మశకేన హతే సింహే జగత్సత్యం
తదాఽస్తుతే. ౮౬. అణుకోటరవిస్తీర్ణే త్రైలోక్యంచేజ్జగద్భవేత్, తృ
ణానలశ్చనిత్యశ్చే త్క్షణికం తజ్జగద్భవేత్. ౮౭. స్వస్మద్భువంచయు
ద్వస్తు జాగరే చేజ్జగద్భవః, సదీపేగో నిశ్చలశ్చే త్కేనాపీదం జగ
ద్భవేత్. ౮౮. క్షుధితస్యాగ్నిభోజ్యశ్చేత్ నిమిషంకల్పితం భవేత్,
జాత్యందైరత్న విషయ సుజ్ఞాతశ్చేజ్జగత్సదా. ౮౯. నపుంసక కుమార
స్యస్త్రీసుఖంచే ద్భవేజ్జగత్, నిర్మిత శ్శశశృంగేణ రథశ్చేజ్జగదస్తితత్.
౯౦. సద్యోజాతాతు యాకన్యా భోగయోగ్యా భవేజ్జగత్, వంధ్యా
గర్భాప్తిత స్సౌఖ్యం జ్ఞాతా చే దస్త్విదం జగత్. ౯౧. కాకోవా
హంసవ ద్దచ్చే జ్జగద్భవతు నిశ్చలమ్, మహాఖరోవా సింహేన యుధ్య
తేచేజ్జగత్ స్థితిః. ౯౨. మహాఖరో గజగతిం గత శ్చే జ్జగదస్తు తత్,
సంపూర్ణచంద్ర సూర్యశ్చే జ్జగద్భవతు స్వయం జడమ్. ౯౩. చం
ద్రసూర్యాదికా త్యక్త్వా రాహు శ్చే ద్భుశ్యతే జగత్, భృష్టబీజస
ముత్పన్నవద్ధిశ్చే జ్జగదస్తు తత్. ౯౪. దరిద్రోధ నికానాంచ సుఖం
జానాతి చే జ్జగత్, శునా వీర్యేణ సింహస్తు జితో యది జగత్సదా.
౯౫. జ్ఞానినో హృదయం మూఢైర్జ్ఞాతంచే త్కల్పనం తదా, శ్వాసే
నసాగరే వీతే నిశ్చేపేణ మనో భవేత్. ౯౬. శుద్ధాకాశో మనుష్యే
షు పతితశ్చే త్తదాజగత్, భూమా వా పతితం వ్యోమ వ్యోమపుష్పం
సుగంధకమ్. ౯౭. శుద్ధాకాశే వసేజాతే చలితేతు తదా జగత్, కేవలే
దర్శణేనాస్తి ప్రతిబింబం తదా జగత్. ౯౮. అజకత్తో జగగ్నాస్తి
హ్యోత్తకుత్తో జగన్నహి, సర్వదా భేదకలనం ద్వైతాద్వైతం న విద్య
తే. ౯౯. మాయాకార్య మిదం భేద మస్తి చే ద్భృష్టాభావనమ్,
దేహేనాహమితి దుఃఖంచే ద్భృష్టాహ మితి నిశ్చయః. ౧౦౦. హృ
దయగ్రంధి రస్తిత్యే చ్చేదసే బ్రహ్మచక్రకమ్, సగ్శయే సమనుప్రాప్తే
బ్రహ్మనిశ్చయ మాశ్రయేత్. ౧౦౧. అనాత్మరూపచోరశ్చేదాత్తరత్న
స్య రక్షణమ్, నిత్యానందమయం బ్రహ్మ కేవలగ్ సర్వదా స్వ
యమ్. ౧౦౨. ఏవమాది సుదృష్టాంతై స్సాధితం బ్రహ్మమాత్రకమ్,
బ్రహ్మైవ సర్వభవనం భవనం నామ సంత్యజ. ౧౦౩. అహంబ్రహ్మేతి

నిశ్చిత్త్య అహంభావం పరిత్యజ, సర్వమేవ లయం యాతి సుప్తహస్తస్థ
పుష్పనత్. ౧౦౮. నదేహేనా నచ కర్తాణి సర్వం బ్రహ్మైవ కేవలమ్,
నభూతం నచ కార్యంచ నచావస్థాచతుష్టయమ్. ౧౦౯. లక్షణాత్రయ
విజ్ఞానగ్ సర్వం బ్రహ్మైవ కేవలమ్, సర్వవ్యాపార ముత్పృజ్య అహం
బ్రహ్మైతి భావయ. ౧౧౦. అహం బ్రహ్మ న సుదేహేనా హ్యహంబ్ర
హ్మ చిదాత్మకమ్, సచ్చిదానందమాత్మోఽహమితినిశ్చిత్త్యతత్త్యజ. ౧౧౧.
శాంకరం తు మహాశాస్త్రం నదేయం యస్య కస్యచిత్, నాస్తీకాయ కృ
తఘ్నాయ దుర్వృత్తాయ దురాత్మనే. ౧౧౨. గురుభక్తివిశుద్ధాంతఃకర
ణాయ మహాత్మనే, సమ్యక్పరీక్ష్య దాతవ్యం మాసగ్ మఱ్ఱాసవత్స
రమ్. ౧౧౩. సర్వోపనిషదభ్యసం దూరత స్త్యజ్యసాదరమ్, తేజో
బిందూపనిషద మభ్యసే త్వర్వదా ముదా, సకృదభ్యాసమాత్రేణ
బ్రహ్మైవ భవతి స్వయ మిత్యుపనిషత్.

తేజోబిందూపనిషది షష్ఠోఽధ్యాయః.

ఓం సహనా వవ త్వితి శాన్తిః.

ఇతి తేజోబిందూపనిష త్సమప్తా.

ఓమ్ తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః. హరిః ఓమ్.

౩౮. ఋగ్వేదీయ నాదబిందూపనిషత్.

ఓమ్ వాజ్ఞే మనసీతి శాన్తిః.

శ్లో. వైరాజాత్తోపాసనయా సుజాత జ్ఞానవహ్నినా,

దద్ధాకర్తృత్రయంయాతి యత్పదంయాతి తద్భజే.

ఓం. అకారో దక్షిణః పక్ష ఉకార స్తూత్తర స్త్వతః, మకా
రః పుచ్ఛమిత్యాహు రథమాత్రాతుమస్తకమ్ ౧. పాదాదికం గుణా స్త
స్య శరీరం తత్త్వ ముచ్యతే, ధర్మోఽస్య దక్షిణం చక్షురధర్మోఽపరః
స్తృతమ్. ౨. భూర్లోకఃపాదయో స్తస్య భువర్లోకస్తు జానుని, సువర్లోకః
కటీ దేశే నాభిదేశే మహర్జగత్. ౩. జనో లోకస్తు హృదయే కంఠే

లోక స్తప స్తతః, భువోర్లలాటమధ్యేతు సత్యలోకో వ్యవస్థితః. ౪. సహస్రార మతీవ్యాత్రమంత్రవష ప్రదర్శితః, ఏవ మేతాం సమాయా ణోహంసయోగ విచక్షణః. ౫. నభిద్యతే కర్తృచారైః పాపకోటిశతైరపి, ఆగ్నేయీప్రథమామాత్రా వాయు వ్యేషా తథా పరా. ౬. భాసు మండలసంకాశా భవేన్మాత్రా తథోత్తరా, పరమాచార్థ మాత్రా యా వారుణీం తాం విదుర్భుధాః. ౭. కాలత్రయేఽపి యస్యేమా మాత్రా నూనం ప్రతిష్ఠితాః, ఏష ఓంకార ఆఖ్యాతో ధారణాభి ర్నిబోధత. ౮. ఘోషిణీ ప్రథమా మాత్రావిద్యున్నాత్రా తథా పరా, సతంగినీ తృతీయా స్యా చ్చతుర్థీ వాయువేగినీ. ౯. పంచమీ నామదేయాతుపష్ఠీ చైంద్ర్య భి ధీయతే, సప్తమీవైష్ణవీనామ అష్టమీ శాంకరీతిచ. ౧౦. నవమీ మహతీ నామ ధృతిస్తు దశమీ మతా, ఏకాదశీ భవేన్నారీ బ్రాహ్మీతు ద్వాదశీ పరా. ౧౧. ప్రథమాయాం తు మాత్రాయాం యది ప్రాణైర్వి యుజ్యతే, భరతే వర్షరాజాసౌ సార్వభౌమః ప్రజాయతే. ౧౨. ద్వితీ యాయాం సముత్క్రాంతో భవే ద్యక్షో మహాత్మవాన్, విద్యాధర స్తృతీయాయాం గాంధర్వస్తు చతుర్థికా. ౧౩. పంచమ్యా మదమాత్రా యాయది ప్రాణై ర్వియుజ్యతే, ఉషిత స్సహదేవత్వం సోమలోకే మహీ యతే. ౧౪. షష్ఠ్యా మింద్రస్య సాయుజ్యం సప్తమ్యాం వైష్ణవం పదమ్, అష్టమ్యాం వ్రజతే రుద్రః పశూనాంచ పతిం తథా. ౧౫. నవమ్యాం తు మహర్లోకం దశమ్యాం తు జనం వ్రజేత్, ఏకాదశ్యాం తపోలోకం ద్వా దశ్యాం బ్రహ్మశాశ్వతమ్. ౧౬. తతః పరితరగ శుద్ధం వ్యాపకం నిర్మలం శివమ్, సదోదితం పరం బ్రహ్మ జ్యోతిషా ముదయో యతః. ౧౭ అతీం ద్రియం గుణాతీతం మనోలీనం యదా భవేత్, అనూపమం శివం శాంతం యోగయుక్త స్సదా విశేత్. ౧౮. తద్వ్యక్త స్తన్తయో జంతు శ్శనై ర్నుంచే¹త్కులేజనమ్, సృష్టితో యోగధర్మేణ సర్వసంగవివర్జితః. ౧౯. త తోవిలీనపాశోఽసౌ విమలః కమలాప్రభుః, తేనైవ బ్రహ్మభావేన పరమా నంద మశ్నుతే. ౨౦. ఆత్మానంసతతం జ్ఞాత్వా కాలం నయ మహామతే, ప్రారబ్ధ మఖిలం భుంజ న్నోద్దేగం కర్తు మర్హసి. ౨౧. ఉత్పన్నేచాత్మవిజ్ఞా నే ప్రారబ్ధం నైవ ముంచతి, తత్త్విజ్ఞానోదయాదూర్ధ్వం ప్రారబ్ధం నైవ

విద్యతే. ౨౨. దేహాదీనా మసత్వాత్తు యథా స్వప్నే విబోధతః, కర్మ జన్మాంతరియం య త్వౌరభ మితి కీర్తితమ్. ౨౩. తత్తు జన్మాంతరాభావా త్పునోనైవాస్తి కర్మచిత్, స్వప్నదేహాయథాధ్యస్త స్తైవా యం హి దేహకః. ౨౪. అధ్యస్తస్య కుతో జన్మ జన్మాభావే కుతః స్థితిః, ఉపాదానం ప్రపంచస్య మృద్ధాండ స్తేవ పశ్యతి. ౨౫. అజ్ఞానం చేతివేదాంతై స్తస్మి న్నప్టే క్వవిశ్వతా, యథారజ్జుంపరిత్యజ్య సర్వంగృహ్ణాతి వై భ్రమాత్. ౨౬. తద్వ త్సత్య మవిజ్ఞాయ జగత్పశ్యతి మూఢభీః, రజ్జుఖండే పరిజ్ఞాతే సర్పరూపం న తిష్ఠతి. ౨౭. అధిష్ఠానేతదాజ్ఞాతే ప్రపంచే శూన్యతాం గతే, దేహస్యాపి ప్రపంచత్వా త్వౌరభా వస్థితిః కుతః. ౨౮. అజ్ఞానజనబోధార్థం ప్రారబ్ధమితి చోచ్యతే, తతః కాలవశా దేవ ప్రారబ్ధేచక్షయం గతే. ౨౯. బ్రహ్మప్రణవసంధాననాదో జ్యోతిర్తయ శ్శినః, స్వయ మావిర్భవే దాత్మా మేఘాపాయేఽంశుమా నివ. ౩౦. సిద్ధాసనస్థితో యోగీ ముద్రాం సంధాయ వైష్ణవీమ్, శ్రుణుయా ద్దక్షిణే కిర్ణే నాద మంతర్గతం సదా. ౩౧. అభ్యస్యమానో నాదోఽయం బాహ్యమాపుణుతే ధ్వనిమ్, పక్షా ద్విపక్ష మఖిలం జిత్వా తుర్యపదం వ్రజేత్. ౩౨. శ్రూయతే ప్రథమాభ్యాసే నాదో నానావిధో మహాః, వర్ధమాన స్తథాభ్యాసే శ్రూయతే సూక్ష్మ సూక్ష్మతః. ౩౩. ఆదా జలధిజమూత భేరీ నిర్ఘ్నరసంభవః, మధ్యే మర్దళశబ్దాభో ఘంటాకాహళజ స్తథా. ౩౪. అంతేతు కింకిణీవంశ వీణాభ్రమర నిస్వనః, ఇతి నానావిధా నాదా శ్శ్రూయంతే సూక్ష్మసూక్ష్మతః. ౩౫. మహతి శ్రూయమాణేతు మహాభేర్యాధికధ్వనా, తత్ర సూక్ష్మం సూక్ష్మతరం నాద మేవ పరామృతేత్. ౩౬. ఘన ముత్సృజ్య వా సూక్ష్మే సూక్ష్మ ముత్సృజ్య వా ఘనే, రమమాణ మపి క్షిప్తం మనోనాన్యత్ర చాలయేత్. ౩౭. యత్రకుత్రాపి వా నాదే లగతి ప్రథమం మనః, తత్ర తత్ర స్థిరీ భూత్వా తేనసార్థం విలీయతే. ౩౮. విస్తృత్య సకలం బాహ్యం నాదేదుగ్ధాంబువ న్ననః, ఏకీభూయాథ సహసా చిదాకాశే విలీయతే. ౩౯. ఉదాసీనః స్థితో భూత్వా సదాభ్యాసేన సంయమీ, ఉర్తనీకాగకం సద్యో నాదమే వావధారయేత్. ౪౦. సర్వచింతాం సముత్సృజ్య సర్వచేష్టావివర్జితః, నాదమే వాసుసందధ్యా న్నాదే చిత్తం విలీయతే.

౪౧. మకరందం పిబత్ భృంగో గంధాన్ నాపేక్షతే యథా, నాదాసక్తం సదా చిత్తం విషయం నహి కాంక్షతే. ౪౨. బద్ధ స్సునాదగంధేన సద్యః స్పృత్యక్తచాపలిః, నాదగ్రహణత శ్చిత్త మంతరంగం భుజంగ మమ్. ౪౩. విస్తృత్య విశ్వమేకాగ్నిం కుత్రచిన్నహి ధావతి, మనోన్యత్తగజేంద్రస్యవిషయోద్యానచారిణః. ౪౪. నియామనసమగ్నోఽయం ని నాదోనిశితాంకుశః, నాదోఽంతరంగసారంగ బంధనేవాగురాయతే. అంతరంగసముద్రస్య రోధే వేలాయతేఽపిచ, బ్రహ్మప్రణవసంలగ్న నాదో జ్యోతిర్నయాత్తకః. ౪౫. మన స్తత్ర లయం యాతి తద్విష్ణోః పరమం పదమ్, తావ దాకాశసంకల్పో యావచ్ఛబ్దః ప్రవర్తతే. ౪౬. నిశ్శబ్దం తత్పరం బ్రహ్మ పరమాత్మా సమీయతే, నాదో యావన్ననస్తావ న్నాదాంతే తు మనోన్యసీ. ౪౭. సశబ్ద శ్చాక్షు రేలీనో నిశ్శబ్దం పరమం పదమ్, సదా నాదానుసంధానా త్సంక్షీణా వాసనాతు యా. ౪౮. నిరంజనే విలీయేతే మనోవాయూ నసంశయః, నాదకోటిసహస్రాణి బిందుకోటిశ తానిచ. ౪౯. సర్వే తత్ర లయం యాంతి బ్రహ్మప్రణవ నాదకే, సర్వావస్థావినిర్ముక్త సర్వచింతా వివర్జితః. మృతవ త్త్రిషతేయో గీసముక్తో నాత్ర సంశయః, శంఖదుందుభినాదంచ నశ్రుణోతి కదాచన. ౫౦. కాష్ఠవద్జ్ఞాయతే దేహ ఉన్మన్యావస్థయా ధ్రువమ్, నజానాతి సశీతోష్ణం న దుఃఖం న సుఖం తథా. ౫౧. సమానం నావమానంచ సంత్యక్త్వాథ సమాధినా, అవస్థాత్రయ మన్వేతి నచిత్తం యోగిన స్సదా. ౫౨. జాగ్రన్నిద్రావినిర్ముక్త స్వరూపావస్థతా మియాత్. ౫౩. దృష్టిః స్థిరాయస్య వినా సదృశ్యం వాయుః స్థిరో యస్యవినా ప్రయత్నమ్, చిత్తం స్థిరం యస్యవినావలంబం సబ్రహ్మతారాంతరనాదరూప మిత్యుపనిషత్.

ఓం వాక్సే మనసీతి శాంతిః.

ఇతి నాదబిందూపనిష త్సమాప్తా.

ఓం తత్సత్.

౩౬. సామవేదీయ ధ్యానబిందూపనిషత్.

శ్లో. ధ్యాత్వా యద్బ్రహ్మమాత్రం తే స్యావశేషధియాయయుః,
యోగతత్త్వజ్ఞానశలం తత్స్వమాత్రం విచిన్తయే.
ఓం సహనా నవ త్త్వితీ శాంతిః.

ఓం. యది తైలసముం పాపం విస్తీర్ణం బహుయోజనం, భిద్యతే ధ్యానయోగేన నాన్యోభేదఃకదాచన. ౧. బీజాక్షరం పరంబిందునాదం తస్యోపరిస్థితమ్, సశబ్దశ్వాక్షరే క్షీణే నిశ్శబ్దం పరమంపదమ్. ౨. అ నాహతంతు యచ్ఛబ్దం తస్య శబ్దస్య యత్పరం, తత్పరంబిందతే యస్తు స యోగీభిన్నసంశయః. ౩. వాలాగ్రశతసాహస్రంతస్య భాగస్య భాగినః, తస్య భాగస్య భాగార్థం తత్తయేతు నిరంజనమ్. ౪. పుష్పమధ్యేయథా గంధః పయో మధ్యేయథా ఘృతమ్, తిలమధ్యే యథా తైలం పాషాణే ప్షి వకాంచనమ్. ౫. ఏవం సర్వాణి భూతాని మణౌ సూత్ర ఇ వాత్మని, స్థిరబుద్ధి రసమూఢో బ్రహ్మవిద్బ్రహ్మణి స్థితః. ౬. తిలానాంతు యథా తైలం పుష్పే గంధ ఇ వాశ్రితః, పురుషస్య శరీరేతు స భాహుభ్యంతరే స్థితః. ౭. వృక్షం తు సకలం విద్యా చ్ఛాయా తస్యైవ నిష్కళా, సకలేనిష్కళే భావే సర్వ త్రాతా వ్యవస్థితః. ౮. ఓం మ త్యేకాక్షరం బ్రహ్మధ్యేయం సర్వముముక్షుభిః, పృథి వ్యగ్నిశ్చ ఋగ్వేదో భూ రిత్యేవ వీతామహః. ౯. అకారేతు లయం ప్రాప్తే ప్రథమే ప్రణవాంశకే, అం తరిక్షం యజు ర్వాయుర్భువో విష్ణుర్జనార్దనః. ౧౦. ఉకారేతు లయం ప్రాప్తే ద్విశీయే ప్రణవాంశకే, డ్యా సూర్య స్సామవేదశ్చ స్వరిత్యేవ మహేశ్వరః. ౧౧. మకారేతు లయం ప్రాప్తే తృతీయే ప్రణవాంశకే, అకారః వీతవల్లస్సాస్య ద్రజోగుణ ఉదీరితః. ౧౨. ఉకార స్సాత్విక శ్శుక్లో మకారః కృష్ణతామసః, అప్రాంగం చ చతుష్పాదం త్రిస్థానం పంచ దైవతమ్. ౧౩. ఓంకారం యో నజానాతి బ్రాహ్మణో నభవేత్తు సః, ప్రణవో ధను శ్శురో హ్యత్రా బ్రహ్మ తల్లత్య ముచ్యతే. ౧౪. అప్రమత్తేన వేదవ్యం శరవత్తన్నయో భవేత్, నివర్తంతేక్రియాస్సర్వా

స్తస్మిన్ దృష్టే పరావరే. ౧౫. ఓంకారప్రభవా దేవా ఓంకారప్రభ
 వా స్వరాః, ఓంకారప్రభవం సర్వం త్రైలోక్యం సచరాచరమ్. ౧౬.
 హస్తోద హతి పాపాని దీర్ఘసుపత్ప్రిదోఽవ్యయః, అర్థమాత్రాసమా
 యుక్తః ప్రణవో మోక్షదాయకః. ౧౭. తెలధారా మివాభిన్నం దీర్ఘ
 ఘంటానినాదవత్, అవాచ్య ప్రణవస్యాగ్రం యస్తం వేదస వేదవితీ.
 ౧౮. హృత్పద్మకర్ణికామధ్యే సిరదీపనిభాకృతిమ్, అంగుష్ఠమాత్ర మచ
 లంధ్యాయే దోంకారమిశ్వరమ్. ౧౯. ఇడయా వాయు మాపూర్య
 పూరయి త్వోదరస్థితమ్, ఓంకారం దేహమధ్యస్థం ధ్యాయే జ్ఞానలావ
 లీవుతమ్. ౨౦. బ్రహ్మపూరక ఇత్యుక్తో విష్ణుః కుంభక ఉచ్యతే,
 రేచో రుద్ర ఇతి ప్రోక్తః ప్రాణాయామస్య దేవతాః. ౨౧. ఆతాన
 మరణిం కృత్వా ప్రణవం చోత్తరారణిమ్, ధ్యాననిర్మథనాభ్యాసా¹దే
 వపశ్యేన్ని గూఢవత్. ౨౨. ఓంకారధ్వనినా దేన వాయోస్సంహరణాంతి
 కమ్, యావద్బలం సమాదధ్యా త్సమ్య జ్ఞాదలయావధి. ౨౩. గమా
 గమస్థం గమనాదిశూన్య మోంకారమేకం రవికోటిదీప్తమ్, షశ్యంతి యే
 సర్వజనాంతరస్థంహంసాత్మకం తేవీరజాభవంతి. ౨౪. యన్తనస్త్రిజగత్సృష్టి
 స్థితివ్యసనకర్తృకృత్, తస్మాన్లోవిలయం యాతి తద్విష్ణోః పరమం పదమ్.
 ౨౫. అష్టవత్తంతు హృత్పద్మం ద్వాత్రిం శ త్కేసరాన్వితమ్, తస్యమధ్యే
 స్థితో భాను ర్భాను మధ్యేగతి శ్శశీ. శశిమధ్యగతో వహ్ని ర్వహ్నిమధ్య
 గతా ప్రభా, ప్రభామధ్యగతిం వీతం నానారత్న ప్రవేష్ఠితమ్. ౨౬.
 తస్యమధ్య గతం దేవం వాసుదేవం నిరంజనమ్, శ్రీవత్స కాన్తుభోర
 స్కం ముక్తామణివిభూషితమ్. ౨౭. శుద్ధస్ఫటికసంకాశం చంద్రకోటి
 సమప్రభమ్, ఏవం ధ్యాయే న్నహవిష్ణు మేవంవా వినయా నివృతిః. ౨౮.
 అతసీపుష్పసంకాశం నాభిస్థానే ప్రతిష్ఠితమ్, చతుర్భుజం మహావిష్ణుం
 పూగకేణ విచింతయత్. ౩౦. కుంభకేన హృది స్థానే చింతయే త్కమ
 లాసనమ్, బ్రహ్మణం రత్నగౌరాభం చతుర్వక్త్రం పితామహమ్. ౩౧.
 రేచకేన తు విద్యాత్మా లలాటస్థం త్రిలోచనమ్, శుద్ధస్ఫటికసంకాశం
 నిమ్కళం పాపనాశనమ్. ౩౨. అబ్జవత్త్ర మధఃపుష్ప మూర్ధ్వనాళ మ
 ధోముఖమ్, కదలీపుష్పసంకాశం సర్వవేదమయం శివమ్. ౩౩. శతారం

శతపత్రాధ్యం విప్రకీర్ణాజ్జకర్ణికమ్, తత్ర చంద్రార్కవహ్నినా ముపర్యుపరి
చింతయేత్. ౩౪. పద్మస్యాద్ధాటనం కృత్వా సూర్యచంద్రాగ్ని వర్షస్య,
తస్య హిం బీజ మాహృత్య ఆత్మానం చరతే ధ్రువమ్. ౩౫. త్రిస్థా
నంచ త్రిమాత్రంచ త్రిబహుచ త్రియక్షరమ్, త్రిమాత్ర మర్థమాత్రం
వా య స్తు వేద సవేదవిత్. ౩౬. తైలధారామి వాచ్ఛిన్నం దీర్ఘ
ఘంటానినాదవత్, ¹బిందునాదకళాతీతం య స్తు వేద సవేదవిత్.
౩౭. యతైవోత్పలనాశేన తోయ మా కర్షయే న్నరః, తథైవోత్కర్ష
యే ద్వాముం యోగీ యోగపదేస్థితః. ౩౮. అర్థమాత్రాత్త కం కృత్వా
కోశభూతంతు పంకజమ్, కర్షయే న్నాశ మ్గర్హేభ్రువో మధ్యే లయం
నయేత్. ౩౯. భ్రువో ర్మధ్యే లలాటేతు నాసికాయాస్తు మూలతః,
జానీయా దమృతస్థానం తద్భ్రువో యతనం మహత్. ౪౦. ఆసనం ప్రాణ
సంరోధః ప్రత్యాహరశ్చ ధారణా, ధ్యానం సమాధి రేతాని యోగాం
గాని భవంతి షట్. ౪౧. ఆసనానిచ తావంతి యావంత్యో జీవజాత
యః, ఏతేషా మతుల్యాః భేదాః విజానాతి మహేశ్వరః. ౪౨. సిద్ధం
భద్రంతథా సిహం పద్మం చేతి చతుష్టయమ్, ఆధారం ప్రథమం చక్రం
స్వాధిష్ఠానం ద్వితీయకమ్. ౪౩. యోనిస్థానం తయో ర్మధ్యే కామరూ
ప నిగద్యతే, ఆధారాభ్యే గుదస్థానే పంకజం య చ్చతుర్దశమ్. ౪౪.
తన్మధ్యే ప్రోచ్యతే యోనిః కామాఖ్యా సిద్ధపండితా, యోనిమధ్యేస్థితం
లింగం పశ్చిమాభిముఖం తథా. ౪౫. మస్తకే మణివ ద్భిన్నం యో
జానాతి సయోగవిత్, తప్తచామికరాకారం తటిల్లేఖేవ విస్మరత్.
౪౬. చతురశ్ర ముపర్యగ్నే రధోమేధా త్ప్రీతిష్ఠితమ్, స్వశబ్దేన భవే
త్ప్రాణ స్వాధిష్ఠానం తదాశ్రయమ్. ౪౭. స్వాధిష్ఠానం తత శ్చక్రం
మేఘమేవ నిగద్యతే, మణి వ త్తంతునా యత్ర వాయునాపూరితంపవుః.
తన్నాభిమండలం చక్రం ప్రోచ్యతే మణిపూరకమ్, ద్వాదశారముహా
చక్రే పుణ్యపాపనియంత్రితః. ౪౮. తావ జ్ఞీవో భగ్నిమత్యేవం యావ
త్తత్త్వం నవిందతి, ఊర్ధ్వం మేఘా దధో నాభేః కందో యోఽస్తి
ఖగాండవత్. ౪౯. తత్ర నాడ్య స్సముత్పన్నా సహస్రాణి ద్విసప్తతిః,
తేషు నాడీ సహస్రేషు ద్విసప్తతి రుదాహృతాః. ౫౦. ప్రథానాః

ప్రాణవాహిన్యో భూయస్తత్ర దశ స్త్రుతాః, ఇడాచ పింగళా చైవ
 సుషుమ్నాచ తృతీయాకా. ౫౨. గాంధారి హస్తిజిహ్వచ పూషాచైవ
 యశస్విణీ, అలంబుసా కుహూ రత్ర శంఖునీ దశమీస్త్రుతా. ౫౩.
 ఏవం నాడీమయం చక్రం విజ్ఞేయం యోగినా సదా, సతితం ప్రాణవా
 హిన్య స్సమసూర్యాగ్ని దేవతాః. ౫౪. ఇడా పింగళా సుషుమ్నా
 స్తిస్రొనాడ్యః ప్రక్షీర్తితాః, ఇడా వామే స్థితా¹ భాగే పింగళా దక్షిణే
 స్థితా. ౫౫. సుషుమ్నామధ్యదేశస్థా ప్రాణమార్గా త్రయ స్త్రుతాః,
 ప్రాణోఽపాన స్సమాన శ్చోదానో వ్యాన స్తథైవచ. ౫౬. నాగః
 కూర్తశ్చ కృకరో దేవదత్తో ధనంజయః, ప్రాణాద్యాః పంచ విఖ్యాతా
 నాగాద్యాః పంచవాయవః. ౫౭. ఏతే నాడీ సహస్రేషు వర్తంతే జీవ
 రూపిణః, ప్రాణాపానవశో జీవో హ్యథ శ్చోచ్చిగ్ధ్యం ప్రభావతి. ౫౮.
 వామదక్షిణమార్గేణ సంచలత్వా స్పదృశ్యతే, ఆక్షిప్తో భుజదండేన
 యథోచ్చలతికం తు కః. ౫౯. ప్రాణాపానసమాక్షిప్త స్పద్య జీవో
 నవిశ్రమేత్, అపానాత్కర్షతి ప్రాణోఽపానః ప్రాణాచ్చ కర్షతి. ౬౦.
 ఖగరజ్జువది త్యేత ద్యోజానాతి స యోగవిత్, హకారేణ బహి
 ర్యాతి సకారేణ దిశేత్పునః. ౬౧. హంసహంసే త్యయుం ముత్రం
 జీవో జపతి సర్వదా, శతాని వడ్డీవారాత్రగ్ సహస్రా జ్యేకవిగ్శతిః.
 ౬౨. ఏతత్సంఖ్యాన్వితం ముత్రం జీవో జపతి సర్వదా, అజపా నామ
 గాయత్రీ యోగినాం మోక్షదా సదా. ౬౩. అస్యా స్పంకల్పమాత్రేణ
 సరః పాపైః ప్రముచ్యతే, అనయా సదృశీ విద్యా అనయా సదృశో
 జపః. ౬౪. అనయా సదృశం పుణ్యం సభూతం న భవిష్యతి, యేన
 మార్గేణ గంతవ్యం బ్రహ్మస్థానం నిరామయమ్. ౬౫. ముఖే నాచ్ఛాద్య
 తద్వారం ప్రసుప్తా పరమేశ్వరీ, ప్రబుద్ధా వహ్నియోగేన మనసా
 మరుతా సహ. ౬౬. సూచివ ద్గుణ మాదాయ వ్రజ త్యూర్ధ్వం
 సుషుమ్నయా, ఉద్భూటయే త్కైవాటంతు యథా కుంచితయా హ
 తాత్. ౬౭. కుండలిన్యా తథా యోగీ మోక్షద్వారం విభేదయేత్.
 ౬౮. కృత్వా సంపుటితో కరౌ దృఢతరం బద్ధాభపద్మాసనమ్, గాఢం
 వక్షసి సన్నిధాయ చుబుకం ధ్యానంచ త చేత్సతిసి, వారంవార మపాన

మూర్ధ్వ మనిలం ప్రోచ్ఛరయన్ పూరితం, ముంచన్ ప్రాణ ముపైతి
 బోధ మతులం శక్తిప్రభావా న్నరః. ౧౯. పద్మాసనస్థితో యోగీ నాడీ
 ద్వారేషు పూరయన్, మారుచం కుంభయ స్వస్తు సముక్తో నాత్ర
 సౌఖ్యః. ౨౦. అంగానాం మర్దనం కృత్వా శ్రమజాతేన వారిణా,
 కట్వాఘ్రలవణత్యాగీ క్షీరపాన రత స్సుఖి. బ్రహ్మచారి మితాహారి
 యోగీయోగ పరాయణః, అబైదూర్ధ్వంభవే త్పిథో నాత్ర క్రూర్యా
 విచారణా. ౨౧. కంధోర్ధ్వకుండలీశక్తి స్స యోగీ సిద్ధిభాజనమ్, అపా
 నస్తాణయో రైక్యం క్షయ న్నాత్ర పురీషయోః. ౨౩. యు వా భవతి
 వృద్ధోఽపి సతతం మూల బంధనాత్, పాష్టిభాగేన సంపీడ్య యోని
 మాకుంచయే ద్దుదమ్. ౨౪. అపాన మూర్ధ్వముత్క్లృప్య మూలబం
 ధోయ ముచ్యతే, ఉద్యాణం కురుతే యస్తా దవిశ్రాంతి మహాభగః. ౨౫.
 ఉడ్డియాణం తదేవస్యా తత్ర బంధో విధీయతే, ఉదరే పశ్చిమంతా
 ణం నాభే రూర్ధ్వంతుకారయేత్. ౨౬. ఉడ్డియాణోఽప్యయం
 బంధో మృత్యుమాతంగకేసరీ, బధ్నాతి హి శిరోజాత మధోగామీ
 నభో జలం. ౨౭. తతో జాలంధరో బంధః ¹కంఠదుఃఖాఘనాశనః,
 జాలంధరే కృతే బంధే ²కంఠదుఃఖాఘ భక్షణే. ౨౮. నవీయ్యాపం
 పత త్యగ్నో నచ వాయుః ప్రధావతి, కపాల కుహరే జిహ్వ ప్రవిష్టా
 విపరీతగా. భృవో రంతర్గతా దృష్టి ద్దుద్రా భవతి ఫేచరీ, న రోగో
 మరణం తస్య ననిద్రా నక్షుథా తృషా. నచ మూర్ఛాభవే త్తస్యయో
 ముద్రాం వేత్తి ఫేచరీమ్, వీడ్యతే నచ రోగేణ లిప్యతే నచ కర్మణా.
 ౨౯. బధ్యతే నచ కాలేన యస్య ముద్రాఽస్తి ఫేచరీ, చిత్తం చరతిఫే
 యస్తా జిహ్వ భవతి ఫే గతా. ౩౦. తే నైషా ఫేచరీ నామ ముద్రా
 సిద్ధనమస్కృతా, ఫేచర్యా ముద్రయా యస్య వివరం లంబికోర్ధ్వతః.
 ౩౧. బిందు క్షరతి నో యస్య కామిన్యా లింగితస్య చ, యావద్బిందుః
 స్థితో దేహే తావ న్మృత్యుభయంకుతః. ౩౨. యావ ద్బద్ధా నభో
 ముద్రా తావ ద్బిందు ర్నగచ్ఛతి, గళితోఽపి యదా బిందు స్సంప్రా
 ప్తో యోని మండలే. ౩౩. వ్రజ త్యూర్ధ్వం హతా చ్ఛక్త్యా నిబద్ధో
 యోని ముద్రయా, సవన ద్వివిధో బిందుః పాండరో లోహిత స్తథా.

1 కర్మ. 2 కర్మ సంకోచలక్షణే; కంఠ సంకోచలక్షణే.

౮౬. పాండరం శుక్ల మిత్యాహు ధ్లోహితాఖ్యం మహారజః, విదు
మద్రుమ సంకాశం యోనిస్థానే స్థితం రజః. ౮౭. శిశ్నస్థానే వసే ద్భింద్రు
స్తయో రైక్యం సుదుర్లభం, బిందు శ్శివో రజశ్శక్తి ధ్విందు రిందూ
రజో రవిః. ౮౮. ఉభయో స్సంగమా దేవ ప్రాప్యతే పరమం వపుః,
వాయునా శక్తిబాలేన ప్రేరితం ఘేయదా రజః. ౮౯. రవి నైకత్వ
మాయాతి భవే ద్వివ్య వపు స్తథా, శుక్లం చంద్రేణ సంయుక్తం రజ
స్సూర్య సమన్వితమ్. ౯౦. ద్వయో స్సమరసీ భావం యోజనాతి
సయోగవిత్, శోధనం మలజాలానాం ఘటనం చంద్రసూర్యయోః.
౯౧. రసానాం శోషణం సమ్య జ్జహాముద్రాభిగ్ధీయతే. ౯౨. వక్షోన్య
స్తహను ర్నివీడ్య సుషిరం యోనేశ్చ వామాంఘ్రిణా, హస్తాభ్యా
మనుధార య స్ప్రవితతం పాదం తథా దక్షిణమ్, ఆపూర్య శ్వసనేన
కుక్షియుగళం బధ్వా శనై రేచయే, దేహ పాతకనాశిని నను మహా
ముద్రా నృణాం ప్రోచ్యతే. ౯౩. అథాత్మనిర్ణయం వ్యాఖ్యాస్యే. హృది
స్థానే అప్రదళవర్ణం వర్తతే, తత్తథ్యే కేఖావలయం కృత్వా జీవాత్మ
రూపం జ్యోతిరూప మణుమాత్రం వర్తతే, తస్మిం శ్వర్వం ప్రతిష్ఠితం
భవతి సర్వం జానాతి, సర్వం కరోతి, సర్వమేతి చ్చరిత మహం కర్తా
ఽహం భోక్తా సుఖః దుఃఖః కాణః ఖంజో బధిరో మూకః కృశ స్థూ
లోఽనేన ప్రకారేణ స్వతంత్రవాదేన వర్తతే, పూర్వదళే విశ్రమతే,
పూర్వదళం శ్వేతవర్ణం, తదా భక్తిపురస్సరం ధర్మ మతి ర్భవతి, య
దాగ్నేయదళే విశ్రమతే, తదాగ్నేయదళం రక్తవర్ణం, తదా నిద్రాల
స్యమతి ర్భవతి, యదా దక్షిణదళే విశ్రమతే తద్దక్షిణదళం కృష్ణవర్ణం,
తదా ద్వేషకోపమతిర్భవతి. యదా నైర్వతిదళే విశ్రమతే, నైర్వతి
దళం నీలవర్ణమ్, తదా పాపకర్త హింసా మతిర్భవతి, యదా పశ్చిమ
దళే విశ్రమతే, తత్పశ్చిమదళం స్ఫటికవర్ణమ్, తదా క్రీడావిసోదే
మతిర్భవతి, యదా వాయవ్య దళే విశ్రమతే, వాయవ్యదళం మాణిక్య
వర్ణమ్, తదాగమనచంచలవైరాగ్యే మతిర్భవతి, యదోత్తరదళే విశ్ర
మతే, తదుత్తరదళం పీతవర్ణమ్, తదా సుఖశృంగారమతి ర్భవతి, య
శిశానదళే విశ్రమతే, తదశిశానదళం వైడూర్యవర్ణం తదా దానాది

కృపా మతి ర్భవతి, యదా సంధి సంధిషు మతిర్భవతి, తదా వాతపిత్త
 శ్లేష్మ మహావ్యాధి ప్రకోపో భవతి, యదా మధ్యే తిష్ఠతి, తదా సర్వం
 జానాతి గాయతి నృత్యతి పత త్యానందం కరోతి, యదా నేత్రశ్రమో
 భవతి, శ్రమనిర్హరణార్థం ప్రథమ రేఖావలయం కృత్వా మధ్యే నిమ
 జ్జనం కురుతే, ప్రథమరేఖాబద్ధాకపుష్పవర్ణాతదా నిద్రావస్థా భవతి,
 నిద్రావస్థామధ్యే స్వప్నావస్థా భవతి, స్వప్నావస్థా మధ్యే దృష్టం శ్రుత
 మను మానస భవా వార్తా ఇత్యాది కల్పనాం కరోతి, తదా ౨ ధిక
 శ్రమో భవతి, శ్రమనిర్హరణార్థం ద్వితీయరేఖావలయం కృత్వా
 మధ్యే నిమజ్జనం కురుతే, ద్వితీయరేఖా ఇంద్రగోపవర్ణా తదా సుషు
 ప్త్యవస్థా భవతి, సుషుప్తా కేవల పరమేశ్వర సంబంధినీ బుద్ధి ర్భవతి,
 నిత్యబోధ స్వరూపాభవతి, పశ్చాత్పరమేశ్వరస్వరూపేణ ప్రాప్తిర్భవతి,
 తృతీయ రేఖావలయం కృత్వా మధ్యే నిమజ్జనం కురుతే, తృతీయరేఖా
 పద్మరాగవర్ణా తదా తురీయావస్థా భవతి, తురీయే కేవలపరమాత్మ
 సంబంధినీ భవతి, నిత్యబోధస్వరూపా భవతి, తదా శనై శనై రుప
 రమే ద్మృద్ధ్యా ధృతి గృహీతయా, ఆత్మసంతసం మనః కృత్వా న
 కించిదపి చింతయే తదా ప్రాణాపానయో రైక్యం కృత్వా సర్వం విశ్వ
 మాత్మ స్వరూపేణ లక్ష్యం ధారయతి, తదా తురీయాతీతావస్థా తదా
 సర్వేషా మానందస్వరూపా భవతి, ద్వంద్వాతీతో భవతి, యావదేహ
 ధారణా వర్తతే తావత్తిష్ఠతి, పశ్చాత్పరమాత్మ స్వరూపేణ ప్రాప్తి
 ర్భవదిత్యనేన ప్రకారేణ మోక్షో భవ తీద మేవాత్మదర్శనోపాయం
 భవతి. చతుష్పదసమాయుక్త మహాద్వార గవాయనా, సమాస్థితత్రి
 కోణార్థా గమనే దృశ్యతే చ్యుతః. ౯౮. పూర్వోక్త త్రికోణస్థానా
 దుపరి పృథివ్యాది పంచవర్ణకం ధ్యేయం. ప్రాణాదిపంచవాయుశ్చ బీజం
 వర్ణం చ స్థానకమ్, యకారం ప్రాణబీజంచ నీలజీమూతసన్నిభమ్. రకార
 మగ్నిబీజంచ అపానాదిత్యసన్నిభమ్. ౯౯. లకారం పృథివీరూపం వ్యా
 నం బంధూకసన్నిభమ్, వకారం జీవబీజంచ ఉదాసం శంఖవర్ణకమ్.
 ౯౯. హకారం 'విశ్వరూపంచ సమానం సుటికప్రభమ్, హృన్నాభినాసా
 కర్ణంచ పాదాంగుష్ఠాదిసంస్థితః. ౯౯. ద్విసప్తతిసహస్రాణి నాడిమార్గేషు

వర్తతే, అష్టావింశతికోటిషు రోమకూపేషు సంస్థితః. ౯౮. సమానప్రాణ
ఏకస్తుజీవస్సౌఽప్యేకవవహి, రేచకాదిత్రయంకుర్యాద్బ్రుథచిత్తస్సమా
హితః. ౯౯. శనై స్సమస్తమాకృప్యహృత్పు రోరుహకోటరే, ప్రాణా
పానౌ చ బధ్వాతు ప్రణవేన సముచ్చరేత్. ౧౦౦. ¹కంఠసంకోచనం
కృత్వాళి గసంకోచనం తథా, మూలాధారా త్సుషుమ్నా చ పద్మతం
తునిభా శుభా. ౧౦౧. అమూర్తోవర్తతే నాదో పీణాదండ నముత్థితః,
శంఖనాదాదిభి శ్చైచ్చ మధ్యమేవ ధ్వని ర్యథా. ౧౦౨. వ్యోమరింధ్ర
గతో నాదో మాయూరం నాదమేవ చ, కపాలకుహరేమధ్యే చతు
ర్ద్వాపస్య మధ్యమే. ౧౦౩. తదాత్తా రాజతే తత్ర యథా వ్యోమ్ని
దివాకరః, కోదండద్వయమధ్యే తు బ్రహ్మరంధ్రేషు శక్తితః. ౧౦౪.
స్వాత్మానంపురుషం పశ్యేన్నన స్తత్ర లయం గతమ్, రత్నాని జ్యోత్స్ని
కానాదం బిందుం మాపేశ్వరంపదమ్. య ఏవం వేద పురుష స్సకైవ
ల్యం సగుణ్మత ఇత్యుపనిషత్.

ఓం సహనా వవ త్వితిశాంతిః.

ఇతి ధ్యానబిందూపనిష త్సమాప్తా.

ఓం త త్స త్.

శ్రీగురుభ్యోనమః. హరిః ఓం.

౪౦. యాజుషీయ బ్రహ్మవిద్యోపనిషత్.

శ్లో. స్వావిద్యాతత్కార్యజాతం యద్విద్యాపహ్నవంగతమ్,

తద్ధంసవిద్యానిష్పన్నం రామచంద్రపదంభజే.

ఓం సహనా వవ త్వితిశాంతిః.

ఓం. ప్రసాదా ద్భ్రహ్మణ స్తస్య విష్ణోరద్భుత కర్తృణః, రహస్యం
బ్రహ్మవిద్యాయా ధ్నివాగ్నిసంప్ర చక్షతే. ౧. ఓ మ త్యేకాక్షరం
బ్రహ్మ యదుక్తం బ్రహ్మవాదిభిః, శరీరం తస్య వక్ష్యామి స్థానం కాల
త్రయం తథా. ౨. తత్ర దేవా శ్రుయః ప్రోక్తా లోకా వేదా శ్రు

యోఽగ్నయః, తిస్త్రో మాత్రాగ్రమాత్రాచ త్ర్యక్షరస్య శివస్య తు. ౩. ఋగ్వేదో గార్హపత్యంచ పృథీవీ బ్రహ్మవీచ, అకారస్య శరీరం తు వ్యాఖ్యాంతం బ్రహ్మవాదిభిః. ౪. యజుర్వేదోఽంతరిక్షంచ దక్షిణాగ్నిస్తథైవచ, విష్ణుశ్చ భగవాన్దేవ ఉకారఃపరికీర్తితః. ౫. సామవేదస్తథా ద్యౌశ్చ హవసీయస్తథైవచ, ఈశ్వరః పరమోదేవో మకారఃపరికీర్తితః. ౬. సూర్యమండలమధ్యేఽథ హ్యకారశ్శంఖ మధ్యగః, ఉకారశ్చంద్రసంకాశస్తస్య మధ్యే వ్యవస్థితః. ౭. మకారస్తస్మి సంకాశో విధూమోవిద్యుతోఽపమః, తిస్త్రో మాత్రాస్తథా జ్ఞేయా సస్సమసూర్యాగ్నిరూపిణిః. ౮. శిఖాతు దీపసంకాశా తస్మి న్నుపరివర్తతే, అర్ధమాత్రా తథా జ్ఞేయా ప్రణవ స్యోపరి స్థితా. ౯. పద్మసూత్రనిభా సూక్ష్మా శిఖా సాదృశ్యతే పరా, సా నాడీ సూర్యసంకాశా సూర్యం భిత్వా తథా పరా. ౧౦. ద్విసప్తతిసహస్రాణి నాడిం భిత్వాచ మూర్ధని, పరదస్సర్వభూతానాం సర్పం వ్యా వ్యావతిష్ఠతే. ౧౧. కాంస్యఘంటా నినాదస్తు యథా లీయేత శాంతయే, ఓంకారస్తు తథా యోజ్య శ్శాంతయే సర్వ మిచ్ఛతా. యస్మిం నృలీయతే శబ్దస్తత్సరంబ్రహ్మగీయతే, ధియం హి లీయతే బ్రహ్మ సోఽమృతత్వాయ కల్పతే. వాయుః ¹ప్రాణస్తథా ౨౨కాశః శ్రీవిధోజీవ సంజ్ఞికః, సజీవః ప్రాణ ఇత్యుక్తో వాలాగ్రశతకల్పితః. నాభిఫానే స్థితం విశ్వం శుద్ధతత్వం సునిర్మలం, ఆదిత్య మివ దీప్యం తం రక్షిభి శ్చాఖిలం శివమ్. సకారంచ హకారిచ జీవో జపతి సర్వదా, నాభిరంధ్రా ద్వినిష్కాంతం విషయవ్యాప్తివర్జితం. తేనేదం నిష్కలం విద్యా త్తీరా త్సర్పి ర్యథా తథా, కారణే నాత్మనా యుక్తః ప్రాణాయామైశ్చ పంచభిః. చతుష్కలా సమాయుక్తో బ్రాహ్మ్యతేచ హృదిస్థితః, గోళకస్తు యదా దేహే క్షీరదండేన వాహతమ్. ఏతస్మి న్స్వసతే శీఘ్ర ²మవిశ్రామం మహాఖగః, యావన్నిశ్చసితో జీవ న్నైవ స్మిష్కళితాం గతః. సభస్థం నిష్కళం ధ్యాత్వా ముచ్యతే భవబంధనాత్, అనాహతధ్వనియంతం హంసం యో వేద హృద్గతమ్. ౨౦. స్వప్రకాశచిదానందం స హంస ఇతి గీయతే, రేచకం పూరకం ముక్త్వా కుంభకే సనిత స్పృధీ. నాభికందే సమా కృత్వా ప్రాణావానౌ సమాహితః, మస్త

కస్మాఽమృతాస్వాదం పీత్వా ధ్యానేన సాదరమ్. దీపాకారం మహా
 దేవం జ్వలంతం నాభి మధ్యమే, అభిషిచ్యామృతే నైవ హంసహంసే
 తియో జపేత్. జరామరణరోగాదినతస్య భువి విద్యతే, ఏవం దినే
 దినే కుర్యా దణిమాదివిభూతయే. ఈశ్వరత్వ మవాప్నోతి సదా
 భ్యాస రతిః పుమాన్, బహవో నైకమాక్లేణ ప్రాప్తా నిత్యత్వ మా
 గతాః. హంసవిద్యా వృత్తేలోకే నాస్తి నిత్యత్వ సాధనమ్, యో
 దదాతి మహావిద్యాం హంసాఖ్యాం ¹పారమేశ్వరీమ్. తస్య దాస్యం
 సదా కుర్యా త్ప్రీత్యయా పరయా సహ, శుభంవా శుభమన్య ద్వా
 యదుక్తం గురుణా భువి. తత్కుర్యా దవిచారేణ శిష్య స్సంతోష
 సంయుతః, హంసవిద్యా మిమాం లభ్యా గురుశుశ్రూషయా నరః.
 ఆత్మాన మాత్మనా సాక్షా ద్ద్వైపాకబుద్ధ్యా సునిశ్చలమ్, దేహజాత్యాది
 సంబంధా న్వర్ణాశ్రమసమన్వితాన్. వేదశాస్త్రాణిచాన్యాని పదహంసు
 మివ త్యజేత్, గురుభక్తిం సదా కుర్యా ఛేయ సేభాయ సేనరః. ²గురు
 రేవ హరి స్సాక్షాత్సాన్యత్య త్యబ్రవీ చ్చుతిః. శృత్యా యదుక్తం
 పరమార్థమేన తత్సంశయో నాత్రి తత స్సమస్తమ్. శృత్యా విరోధేన
 భవే త్ప్రమాణం భవేదనర్థాయ వినా ప్రమాణమ్. దేహస్థ స్సకళో
 జ్ఞయో నిష్కళో దేహవర్జితః. ఆప్తోపదేశేగమ్యోఽసా సర్వతః కిమవస్థి
 తః, హంసహంసేతి యో బ్రూయా ద్ధంసోనామ హరి శ్శివః. గురువక్త్రా
 త్పులభ్యేత ప్రత్యక్షం సర్వతోముఖమ్, తిలేషుచయథాత్రైలం పుష్పే
 గంధః వాశ్రితః. పురుషస్య శరీరేఽస్తిం త్సబాహ్యభ్యంతరే తథా,
 ఉల్కాహస్తో యథాలోకే ద్రవ్య మాలోక్య తాం త్యజేత్. జ్ఞా
 నేన జ్ఞేయ మాలోక్య పశ్చాద్ జ్ఞానం పరిత్యజేత్, పుష్పవత్సకలం
 విద్యా ద్గంధ స్తస్యతు నిష్కళః. వృక్షస్తు సకలం విద్యా చ్ఛాయా
 తస్యతు నిష్కళా, నిష్కళ స్సకళో భావ స్సర్వత్రైవ వ్యవస్థితః, ఉపా
 యస్సకళ స్తద్వ దుపేయ శ్చైవ నిష్కళః, సకళే సకళో భావో నిష్క
 లే నిష్కళ స్తథా, ఏకమాత్రోద్విమాత్రశ్చ త్రిమాత్రశ్చైవ భేదతః,
 అర్థమాత్రా పరా జ్ఞాయా తతి ఊర్ధ్వం పరాత్పరమ్. పంచధా పంచదై
 వత్యం సకళం పరిపత్యతే, బ్రహ్మణో హృదయ స్థానం కంఠే విష్ణు స్స

మాశ్రితః. రం. తాలు మధ్యేస్థితో రుద్రో లలాటస్థో మహేశ్వరః, నాసా
గ్రే, అచ్యుతం విద్యా త్తస్యాంతేతు పరంపదం. పరత్వాత్తు పదం నాస్తీ
త్యేవం శాస్త్రస్య నిర్ణయః, దేహతీతం తు తం విద్యా న్నాసాగ్రే ద్వా
దశాంగుళమ్. తదంతం లం విజానీయా త్తతస్థం వ్యాపయేత్ప్రభుః,
మనోఽప్యస్యత్ర నిక్షిప్తం చక్షు రస్యత్ర పాతితమ్. తథాఽపి యోగి
నాం యోగోఽహ్యవిచ్ఛిన్నః ప్రవర్తతే, ఏతత్తు పరమం గుహ్య మేత
త్తుపరమం శుభమ్. నాతః పరతరం కించి న్నాతిఃపరతరం శుభమ్, శుద్ధ
జ్ఞానామృతం ప్రాప్య పరమాక్షరనిర్ణయమ్. గుహ్య ధృహ్యతమంగో
ప్యంగ్రహణీయం ప్రయత్నితః, నాపుత్రాయ ప్రదాతవ్యం నాశిష్యా
కదాచన. గురుదేవాయ భక్తాయ నిత్యం భక్తిపరాయచ, ప్రదాతవ్య
మిదం శాస్త్రం నేతరేభ్యః ప్రదాపయేత్. చాతాస్య నరకం యాతి సి
ధ్యతే సకదాచన, గృహస్థో బ్రహ్మచారిచవానస్తప్త శ్చ భిక్షుకః. యత్ర
యత్ర స్థితో జ్ఞానీ పరమాక్షరవిశ్నదా, విషయూవిషయాసక్తో యాతి
దేహంతరే శుభమ్, జ్ఞానాదేవాస్య శాస్త్రస్య సగ్వానభ్యోఽపి మానవః,
బ్రహ్మహత్యాశ్వమేధాద్యైః పాపభుద్యైర్నలిప్యతే. ౫౦. చోదకో బోధక
త్వైవ మోక్షదశ్చ పరస్త్వైః, ఇత్యేహం త్రివిధోజ్ఞేయ ఆచార్యస్తు
మహీతలే. చోదకో దర్శయేన్దార్గం బోధకస్థాన మాచరేత్, మోక్ష
దస్తు పరం తత్త్వం యద్జ్ఞాత్వాపర మశ్నుతే. ప్రత్యక్షయజనం దేహే
సంక్షేపా చ్ఛ్చిణ గౌతమ, తేనేష్ట్యా స నరో యాతి శాశ్వతం పద
మవ్యయమ్. స్వయమేవ తు సంపశ్యే ద్దేహేబిందుచ నిష్కళమ్,
అయనేద్వేచవిషువే సదా పశ్యతిమార్గవితే. కృత్వా యామం పురా
వత్సరేచపూరకమంభకా, పూర్వం చోభయ ముచ్చార్ష్య అర్చయేత్తు
యథాక్రమమ్. నమస్కారేణ యోగేన ముద్రయా రిభ్యచార్చయే
త్, సూర్యస్య గ్రహణా వత్స ప్రత్యక్షయజనం స్మృతిమ్. జ్ఞానాత్సా
యజ్య మే వోక్తం తోయే తోయం యథా తథా, ఏతే గుణాః ప్రవ
ర్తంతే యోగాభ్యాస కృతశ్రమైః. యస్తా ద్యోగం సమాధాయ సర్వ
దుఃఖబహిష్కృతః, యోగభ్యాసం సదా కృత్వా జ్ఞానం తన్నయతాం
ప్రజేత్. జ్ఞానా త్స్విరూపం పరమం హంసమంత్రం సముచ్చరేత్,
ప్రాణినాం దేహ మధ్యేతుస్థితో హంస స్సదాఽచ్యుతః. హంస

ఏవ పరం సత్యం హంస ఏవతు శక్తికమ్, హంసఏవ పరం నాశ్యం
హంసఏవతు వైదికమ్. ౬౦. హంసఏవ పరోరుద్రో హంసఏవ పరాత్పరః,
సర్వ దేవస్య మధ్యస్థో హంసఏవ మహేశ్వరః, పృథివ్యాది శివాంతం
తు అకారాద్యాశ్చ వర్ణకాః. కూటాంతా హంసవివస్యా న్నాత్మకేతి
వ్యవస్థితాః, మాతృకా రహితా మంత్రా ఆదిశం తేన కుత్రచిత్.
హంసజ్యోతి రనూపమ్యం మధ్యేదేవం వ్యవస్థితమ్, దక్షిణాముఖ
మాశ్రిత్య జ్ఞానముద్రాం ప్రకల్పయేత్. సదా సమాధిం కుర్వీత
హంసమంత్ర మనుర్జరక, నిర్మల స్ఫటికాకారం దివ్యరూప మనూప
మమ్. మధ్యదేశే పరం హంసం జ్ఞానముద్రాత్పరూపకమ్, ప్రాణోపాస
స్సమాన శోచదానవ్యానోచ వాయవః. పంచకర్ణేంద్రియై ర్యుక్తాః
క్రియాశక్తిబలోద్యతాః, నాగః కూర్మశ్చ కృకరో దేవదత్తో ధనం
జయః. పంచజ్ఞానేంద్రియై ర్యుక్తా జ్ఞానశక్తిబలోద్యతాః, పావక శ్శక్తి
మధ్యేతు నాభిచక్రే వ్యవస్థితః. బంధముద్రా కృణా యేన నాసాగ్రేతు
స్వలోచనే, అకారే వహ్ని రిత్యాహు సుకారే హృది సంస్థితః. మకా
రేచ ప్రహో ర్మధ్యే ప్రాణశక్త్యా ప్రబోధయేత్, బ్రహ్మగ్రంథి గికారేచ
విష్ణుగ్రంథి ర్హది స్థితః, రుద్రగ్రంథిప్రహో ర్మధ్యే భీద్యతేక్షురవా
యునా, అకారే సంస్థితో బ్రహ్మ ఉకారే విష్ణు రాస్థితః. ౭౦. మకారే సం
స్థితో రుద్ర స్తతో స్వాంతస్పిరాత్పరః, కింతం సంకుచ్య నాడ్యాదౌ
స్తంభితేయేన శక్తితః, రసనాపీడ్యమా నేయం షాడశీ వోర్ధ్వ గామినీ,
త్రికూటం ¹త్రివిధం చైవ గోలాకంనిఖిలం తథా. త్రిశంఖం వజ్ర
మౌంకార మూర్ధ్వనాశం భువో ర్ముఖమ్, కుండలీం చాలయన్ప్రాణా
న్సేదయం చుశి మండలమ్. సాధయ స్వజకుంభాని నవద్వారాణి బం
ధయేత్, సుమనః పవనారూఢ స్స రాగో నిర్గుణ స్తథా, బ్రహ్మసానే
తు నాదస్సన్య ²చృంఖన్య మృతవర్షిణీ, పట్నక మండలోద్ధారం జ్ఞాన
దీపం ప్రకాశయేత్. సర్వభూతస్థితం దేవం సర్వేశం నిత్య మర్చయేత్,
ఆత్మరూపం త మాలోక్య జ్ఞానరూపం నిరామయమ్. దృశ్యం తం దివ్య
రూపేణ సర్వవ్యాపీ నిరంజనః, హంసహంసనదే ద్వాకళ్యం ప్రాణినాం
దేహ మాశ్రితః. ౭౭. సప్రాణాపానయో ర్గ్రంథి రజపేత్యభిధీయతే, సహ

సమేకం ద్వయమతం షట్కతం చైవ సర్వదా, ఉచ్చర స్మరితో హం
స స్సంహ మి త్యభి ధీయతే. పూర్వభాగే హ్యథో లింగం శిఖిన్యాం
చైవ శశ్విమమ్, జ్యోతిర్లింగం భ్రహ్ ర్న ధ్యే నిత్యం ధ్యాయే త్సదా
యతిః. అచ్యుతోఽహమచింతోహ మతిర్కోఽహమజోఽస్త్వహమ్,
అనణోఽహ మకాయోహ మసంగోఽస్త్వభయోఽస్త్వహమ్. ౮౦.
అశ్నోఽహ మరూపోఽహ మస్పర్శోఽస్త్వహ మద్వయః, అరసోఽహ
మగంధోహ మనాదిరమృతోఽస్త్వహమ్. అక్షయోహ మలింగోఽహ మజ
రోఽస్త్వకళోఽస్త్వహమ్, ఆగ్రాణోఽహ మమూకోహ మచింత్యోఽ
స్త్వకృతోఽస్త్వహమ్. అంతర్యామ్యహ మగ్రాహ్యో నిర్దేశ్యోఽహ మ
లక్షణః, అగోత్రోఽహ మగాత్రోహ మచక్షుష్కోఽస్త్వవాగహమ్, అదృ
శ్యోఽహ మవర్ణోఽహ మఖండోఽస్త్వహ మద్భుతః, అశృతోఽహ మదృష్టో
హ మన్వేష్టవ్యోమరోఽస్త్వహమ్, అవాయురప్యనాకాశోఽజ్ఞానోఽవ్య
భినార్యహమ్, అమృతోఽహ మజాతోఽహ మతిసూక్ష్మోవికార్యహమ్,
అరజస్కోఽతసుస్కోహ మస్యతోఽస్త్వగుణోఽస్త్వహమ్, అమా
యోఽనుభవాత్తాహ మసన్యోవిషయోఽస్త్వహమ్, అద్వైతోఽహ
మపూర్ణోహ ¹ మబాహ్యోహ మనుతిరః, అశ్రోత్రోహ మదీర్ఘోహ మ
వ్యక్తోహ మనామయః, అద్వయానందవిజ్ఞానసమనోఽస్త్వహ మవిక్రియః,
అనిచ్ఛోహ మలేపోఽహ మకర్తాస్త్వహ మున్వయః. అవిద్యాకార్యహీ
నోఽహ మవాఙ్మనసగోచరః, అనల్పోఽహ మశోకోహ మవికలోఽస్త్వ
విజ్వలక్, ఆదిమధ్యాంతి హీనోఽహ మాకాశసదృశోఽస్త్వహమ్, ఆత్మ
చైతన్యరూపోహ మహ మానందచిద్ధనః, ఆనందామృతరూపోహ మా
త్మసంక్షోహ ముతిరః, ఆప్తకామోహ మాకాళా త్వరమాత్తేశ్వరోఽస్త్వ
హమ్, ఈశానోఽస్త్వహమిహ్యోహ మహ ముత్తమపూరుషః, ఉత్కృ
ష్టోహ ముపద్రష్టా అహ ముత్తరతోఽస్త్వహమ్, కేవలోహం కవిః
కర్తా త్యక్తోహం కరణాధిపః, గుహశయోఽహం గోప్తాఽహం చక్షుష
శ్చక్షు రస్త్వహమ్, చిదానందోఽస్త్వహంచేతా శ్చిద్ధన శ్చిద్మయోఽస్త్వ
హమ్, జ్యోతిర్తయోఽస్త్వహంజ్యాయాః జ్యోతిహం జ్యోతిరస్త్వహమ్,
తమస సాక్ష్యహంతుర్య స్తుర్యోహం తమసః పరః, దివ్యో దేవోస్తిదుర్ద

రో¹ద్రష్టా ధ్యాయో ధృవో²స్త్వహమ్, నిత్యోహం నిరవద్యోహం
 నిష్క్రియో³స్తినిగంజనః, నిర్మలో నిర్వికల్పోహం నిరాఖ్యాతో⁴స్తి
 నిశ్చలః, నిర్వికారో నిత్యపూతో నిర్గుణో నిస్సృహో⁵స్త్వ
 హమ్, నిరింద్రియో నియంతా హం నిరపేక్షో⁶ఽస్తి నిషళః, పురు
 షః పరమాత్మాహం పురాణపరమో⁷ఽస్త్వహమ్, పరావరో⁸ఽస్త్వహం
 ప్రాజ్ఞః ప్రపంచోపశమో⁹ఽస్త్వహమ్, పరామృతో¹⁰ఽస్త్వహం పూర్ణః
 ప్రభు రస్తి పురాతనః, పూర్ణానందైకబోధో¹¹ఽహం ప్రత్యగేకరసో¹²
 ఽస్త్వహమ్, ప్రాజ్ఞతో¹³ఽహం ప్రశాంతో¹⁴ఽహం ప్రకాశః పరమేశ్వరః,
 ఏకథా చింత్యమానో¹⁵ఽహం ద్వైతాద్వైత విలక్షణః, బుద్ధో¹⁶ఽహంభూ
 తపాలో¹⁷ఽహం భారూపో భగవానహమ్, మహాదేవో మహానస్తి మహా
 జ్ఞేయో మహేశ్వరః, విముక్తో¹⁸ఽహం విభురహం వరేణ్యో వ్యాపకో¹⁹
 ఽస్త్వహమ్, వైశ్వానరో వాసుదేవో వేశ్వతశ్చక్షు రస్త్వహమ్, విశ్వా
 ధికో²⁰ఽహం విశదో విష్ణు ర్విశ్వకృ దస్త్వహమ్. శుద్ధో²¹ఽస్తి శుక్ర
 శ్మాంతో²²ఽస్తి శాశ్వతో²³ఽస్తి శివో²⁴ఽస్త్వహమ్, సర్వభూతాంతరాత్మా
 హ మహ మస్తి సనాతనః, అహం సకృద్వి భాతో²⁵ఽస్తి సేవ మహిమ్ని
 సదా స్థితః, సర్వాంతర స్వయం జ్యోతి స్సర్వాధిపతి రస్త్వహమ్,
 సర్వభూతాధివాసో²⁶ఽహం సర్వవ్యాపీ స్వరాడహమ్, సమస్తసాక్షీ సర్వా
 త్మా సర్వభూతగుహాశయః, సర్వేంద్రియగుణాభాస స్సర్వేంద్రియవివర్జి
 తః, స్థానత్రయవ్యతీతో²⁷ఽహం సర్వానుగ్రహకో²⁸ స్త్వహమ్, సచ్చిదా
 నందపూర్ణాత్మా సర్వప్రేమాస్పదో²⁹ఽస్త్వహమ్. సచ్చిదానంద మాత్రో³⁰
 హం స్వప్రకాశో³¹ఽస్తి చిద్దనః, సత్త్వ స్వరూప శ్చిన్మాత్ర స్సిద్ధస్సర్వాత్మ
 కో³²ఽస్త్వహమ్, సర్వాధిష్ఠానచిన్మాత్ర స్సాన్విత్తబంధహరో³³స్త్వహమ్,
 సర్వగ్రాసో³⁴స్త్వహం సర్వద్రష్టా సర్వానుభూ రిహమ్, (యేచ బ్రహ్మవిద
 సిద్ధా స్సర్వవీరవ వదంతి హి.) ఏవం యో వేద తత్త్వేన స వై పురుష
 ఉచ్యతే ఇత్యుపనిషత్.

ఓం సహనా వవ త్విశి శాంతిః.

ఇతి బ్రహ్మవిద్యోపనిష త్సమాప్తా. ఓం తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః. హరిః ఓమ్.

౪౧. యాజుషీయ యోగతత్త్వోపనిషత్.

శ్లో. యోగైశ్వర్యంచక్రైవల్యం జాయతే యత్ప్రసాదతః,
తద్వైష్ణవంయోగతత్త్వం రామచంద్ర పదంభజే.

ఓం సహనా వవ త్వితి శాంతిః.

ఓం. యోగతత్త్వం ప్రవక్ష్యామి యోగినాం హితకామ్యయా,
యచ్ఛ్రిత్యచ పఠిత్వాచ సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే, విష్ణు ర్నామ మ
హాయోగీ మహాభూతో మహాతపాః, తత్త్వమాగ్నేయథా దీపో దృ
శ్యతేపురుషోత్తమః, త మారాధ్యజగన్నాథం ప్రణివత్య సితామహాః, పప్ర
చ్ఛయోగతత్త్వం మేబ్రూహుచాప్తాంగ సంయుతమ్, తమువాచ హృషీకే
శో వక్ష్యామి శ్రుణు తత్త్వతః, సర్వేజీవా స్సుఖైర్దుఃఖై ర్తాయాజాలే
నవేష్టితాః, తేహం ముక్తికరం మార్గం మాయాజాలనిష్కృతినమ్, జన్త
మృత్యుజరావ్యాధి నాశనం మృత్యుతారకమ్, నానామార్గైస్తు దుష్కార్ప
సం కైవల్యమ్ పరమంపదమ్, పఠితా శ్శాస్త్రజాలేషు ప్రజ్ఞయా తే న
మోహితాః, అనిర్వాచ్యపదం వస్తుం సశక్యం తై స్సురై రసి, స్వాత్మ
ప్రకాశరూపం త త్త్విం శాస్త్రేణ ప్రకాశ్యతే, నిష్కళం నిర్మలం శాం
లం సర్వాతీతం నిరామయమ్, తదేవ జీవరూపేణ పుణ్యపాపఫలైర్వృ
తమ్. పరిమాత్మ పదం నిత్యం తత్కథం జీవతాం గతమ్, సర్వభావపదాతీ
తం జ్ఞానరూపం నిరంజనమ్, వారివ త్సు సరితం త స్త్రి తత్రా
హంకృతి రుత్థితా, పంచాత్మక మభూ త్పిండం ధాతుబద్ధం గుణాత్మ
కమ్, సుఖదుఃఖై స్సమాయుక్తం జీవభావనయా కురు, తేన జీవా భిధా
ప్రోక్తా విశుద్ధే పరమాత్మని, కావకోధం భయంచాపి మోహలో
భం మదో రజః, జన్తమృత్యుశ్చ కార్పణ్యం శోక స్తంద్రీక్షుధాత్మ
సా, తృష్ణా లజ్జా భయం దుఃఖం; విషాదో హర్ష ఏవచ, ఏభిర్దోషైర్వినిర్ము
క్త స్సజీవః కేవలో మతిః, తస్మా ద్దోష వినాశార్థ ముపాయం కథయామి
తే, యోగహీనం కథం జ్ఞానం మోక్షదం భవతి ధ్రువమ్, యోగో

ఽపిజ్ఞానహీనస్తు నక్షమో మోక్షకర్తృణి, తస్మాద్జ్ఞానంచ యోగం
 చ ముముక్షుర్ద్రుఢ మభ్యసేత్, అజ్ఞానా దేవ సంసారో జ్ఞానాదేవ
 విముచ్యతే, జ్ఞానస్వరూపమే వాచా జ్ఞానం జ్ఞేయకసాధనమ్, జ్ఞాతం
 యేన నిజం రూపం కైవల్యం పరమం పదమ్, నిష్కళం నిర్మలం
 సాక్షు త్సచ్చిదానంద రూపకమ్, ఉత్పత్తి స్థితి సుహార స్ఫూర్తిజ్ఞా
 నవివర్జితమ్, ఏలిద్జ్ఞానమితి ప్రోక్త మథయోగం బ్రహ్మ తే, యోగో
 హి బహుధా బ్రహ్మ భిద్యతే వ్యవహారతః, మంత్రయోగో లయ
 శ్చైవ హతోఽసా రాజయోగకః, ఆరంభశ్చ ఘటశ్చైవ తథా పరిచ
 య స్సృతిః, నిష్పత్తిశ్చే త్యవస్థాచ నర్వత్త పక్షేర్జితా, ఏతేహం
 లక్షణం బ్రహ్మ వత్సే శ్రుణు సమాహితః, మాతృకాచియతం మం
 త్రం ద్వాదశబ్దం ప్రయోజయేత్, క్రమేణ లభితేజ్ఞాన మణిమాదిగు
 ణాన్వితమ్, అల్పబుద్ధి రిమం యోగం సేవతే సాధకాధమః, లయయో
 గశ్చిత్తలయః కోటిశః పరికిర్జితః, గచ్ఛన్ తిష్ఠం త్వన్ భుంజన్ ధ్యా
 యేన్నిష్కళ మిశ్వరమ్, సవవ లయ యోగ స్సాన్యధరయోగ మత
 శ్శ్రుణు, యమశ్చ నియమశ్చైవ ఆసనం ప్రాణసంయమః, ప్రత్యాహా
 రో ధారిణాచ ధ్యానం భూమధ్యమే హరిమ్, సమాధి స్సమతావసా
 నాప్తాంగో యోగ ఉచ్యతే, మహాముద్రా మహాబంధో మహావేధశ్చ ఖే
 చరీ, జాలంధరోడ్డియః శ్చ మూలబంధ స్తథైవచ, దీర్ఘప్రణవసంధా
 నం సిద్ధాంతశ్రవణం పరమ్, వజ్రోశ్చీ చామరోశ్చీచ సహజోశ్చీ త్రిధా
 మతా, ఏతేహం లక్షణం బ్రహ్మ ప్రత్యేకం శ్రుణు తత్త్వతః, లఘ్వా
 హారో య మేష్వేకో ముఖ్యో భవతి నేతరః, అహింసా నియమే
 ష్వేకా ముఖ్యానై చతురానన, సిద్ధం పద్మం తథా సింహం భద్రంచే
 తి చతుష్టయమ్, ప్రథమాభ్యాసకాలేతు విఘ్నా స్యు శ్చతురానన,
 ఆలస్యం కత్తనంధూర్త గోష్ఠీమంత్రాదిసాధనమ్, ధాతుస్త్రీతాల్యకాదీని
 మృగత్పష్టామయానివై, జ్ఞాత్వా సుధీ స్త్యజే త్సర్వాన్ విఘ్నా స్సృణ్య
 ప్రభావతః, ప్రాణాయామం తలః కుర్యా త్పిద్యాసనగత స్వయమ్,
 సుశోభనం మతం కుర్యా త్సుత్యద్వాంతు నిర్వ్రణమ్, సుష్టు లిప్తం
 గోమయేన సుధయా వా ప్రయత్నతః, మత్కుక్షైర్మృశకైర్నూ కైర్వర్జి

తంచ ప్రయత్నితః, దినేదినేచ సమృద్ధం సమూర్జన్యా విశేషతః, వాసి
తంచ సుగంధేన ధూపితం గుగ్గులాదిభిః, నా త్యుచ్చితం నాతి నీచం
చేలాజన కుశోత్తరమ్, తత్తోపవిశ్య మేధావీపద్మాసనసమన్వితః, ఋజు
కాయః ప్రాంజలిశ్చ ప్రణమే దిప్తదేవతామ్, తతోదక్షిణహస్తస్య అంగు
ష్ఠేనైవ పింగళామ్, నిరుధ్య పూరయే ద్వాయు మిడయాతు శ్శనైశ్శనైః,
యథాశక్త్యవిరోధేన తిలకుర్యాచ్చ కుంభకమ్, పున స్త్యజే త్పింగళయా
శనైరేవ న వేగతః, పునః పింగళయా పూర్య పూరయే దుదరం శనైః,
ధారయిత్వా యథాశక్తి రేచయే దిడయా శనైః. యయా త్యజేత్త
యా పూర్య ధారయే దవిరోధతః, జానూప్రదక్షిణీకృత్య నద్రుతం నవి
లంబితమ్, అంగుళీస్ఫోటనం కుర్యా త్సా మాత్రా పరిగీయతే, ఇడ
యావాయు మారోవ్య శనై ష్టాడశమాత్రయా, కుంభయే త్పూరితం
పశ్చాత్ చతుష్షష్ఠ్యాతు మాత్రయా, రేచయే త్పింగళా నాడ్యా
ద్వాత్రింశ న్మాత్రయా పునః. పునః పింగళయా పూర్య పూర్వవత్సు
సమాహతః, ప్రాతర్నద్యం దినే నాయ మర్ధిరాత్రేచ కుంభకాత్, శనై
రశీతిషర్వంతం చతుర్వారం సమభ్యసేత్, ఏవం మాసత్రయాభ్యాసా
న్నాడీశుద్ధి తతో భవేత్, యదాతు నాడీశుద్ధి స్సాన్య త్తిదా చిహ్నీని
బాహ్యతః, బాయంతే యోగినో దేహే తాని వత్స్యా మ్యశేషతః, శ
రీరలఘుతా దీప్తి ర్జాతరాగ్ని వివర్ధనమ్, కృశిత్వంచ శరీరస్య తదాజా
యేత సిశ్చితమ్, యోగవిఘ్న క రాహరం వర్జయే ద్యోగవి త్తమః, లవణం
సర్వం చాన్లు ముష్ణం చూర్ణంచ తీక్ష్ణకమ్, శాకజాలం రామతాది
వహ్నిస్త్రీ¹ పథ సేవనమ్, ప్రాతస్సాన్నోపశాపాదికాయక్షేణంశ్చవర్జయేత్,
అభ్యాసకాలే ప్రథమం శస్త్రం క్షీరాజ్య భోజనమ్, గోధూమ ముద్గశా
ల్యన్నం యోగచ్ఛుద్ధికరంవిదుః, తతిఃపరం యథేష్టంతు శక్త స్సాన్యద్వా
యుధారణే, యథేష్టధారణా ద్వాయో స్సిధ్యే త్కేవలకుంభకః, కేవలే
కుంభకే సిద్ధే రేచపూర వివర్జితే, నతస్య దుర్లభం కించి త్త్రిషులోకేషు
విద్యతే, ప్రస్వేదో జాయతే పూర్వం మర్దనంతే న కారయేత్, తతోఽప
ధారణా ద్వాయోః క్రమేణైవ శనై శ్శనైః, కథో భవతిదేహస్య ఆస
నస్థస్య దేహినః, తతోఽధికతరాభ్యాసా ద్దూరుణా త్స్వేద ఉద్భవేత్,

యదాచ దాద్దరోభావ ఉత్పత్త్యోత్పత్త్య గచ్ఛతి, పద్మాసనస్థితో
యోగీ తథా గచ్ఛతి భూతలే, తతోఽధికతరాభ్యాసా ద్భూమిత్యా
గచ్ఛ జాయతే, పద్మాసనస్థ ఏవాసా భూమి ముత్పృజ్య వర్తతే, అతి
మానుషచేష్టాది తథా సామర్థ్యముద్భవేత్, నదర్శయే చ్చ సామ
ర్థ్యం దర్శనం వీర్యవత్తరమ్, స్వల్పం వా బహుధా దుఃఖం యో
గీ నవ్యథతే తదా, అల్పమూత్రపురీషశ్చ స్వల్పనిద్రశ్చ జాయతే.
కీలవో దూషికా లాలా స్వేదదుర్గంధతాననే, ఏతాని సర్వథా తస్య
నజాయంతే తతః పగమ్, తతోఽధికతరాభ్యాసా ద్బల ముత్పద్యతే
బహు, యేన భూచరసిద్ధిస్సన్య ద్భూచరాణాం జయే క్షమః, వ్యా
ఘ్నో వా శిశుభోవాపి గిబో గవయ ఏవవా, సింహాలావా యోగినా
తేన మ్రియతే హస్తతాడితాః, కందర్పస్య యథారూపం తథాఽస్యా
దపి యోగినః, తద్యోషవశగా నార్యః కాంక్షంతే తస్య సంగమమ్,
యది సంగం కరో త్యేష తస్య బిందుక్షయో భవేత్, వర్జయిత్వా
స్త్రియా స్సంగం కుర్యాదభ్యాస మాదిరాత్, యోగినోఽంగే సుగం
ధశ్చ జాయతే బిందుధారణాత్, తతో రహ స్యపావిష్టః ప్రణవం
ప్లుతమాత్రయా, జపే త్పూర్వార్జితానాంతు పాపానాం నాశ హేతవే,
సర్వవిఘ్నహరో మంత్రః ప్రణవ స్సర్వదోషహః, ఏవ మభ్యాసయో
గేన సిద్ధిరారంభసంభవా, తతో భవే ద్ధటాపస్థా పవనాభ్యాస తత్పరా,
ప్రాణోఽపానో మనో బుద్ధిర్జీవాత్తపరిమాత్తనోః, అన్యోస్య న్యావి
రోధేన ఏకతాఘటతే యదా, ఘటాపస్థేతి సా ప్రోక్తా తచ్చిహ్నని
బ్రవీ మ్యహమ్, పూర్వంయః కథితోఽభ్యాస శ్చతుర్థాంశం పరిగ్ర
హేత్, దివా వా యదివా సాయం యామమాత్రం సమభ్యసేత్,
ఏకవారం ప్రతిదినం కుర్యా త్కేవలకుంభకమ్, ఇంద్రియాణీంద్రియా
ర్థేభ్యో యత్ప్రీత్యా హరణం స్ఫుటమ్, యోగీ కుంభక మాస్థాయ
ప్రత్యాహర స్స ఉచ్యతే, య ద్య త్పశ్యతి చక్షుర్భ్యాం తత్తదాత్మేతి
భావయేత్, యద్యచ్ఛృణోతి కర్ణాభ్యాం తత్త దాత్మేతి భావయేత్,
లభతే నాసయా యద్య త్తత్తదాత్మేతి భావయేత్, జిహ్వాయా యద్య
చ్ఛాస్త్రీ తత్తదాత్మేతి భావయేత్, త్వచా యద్యత్ స్పృశే ద్యోగీ

శత్రుదా త్తేతి భావయేత్, ఏవం జ్ఞానేంద్రియాశాంతు తత్త తౌస్త్విం
తుసాధయేత్, యావమాత్రం ప్రతిదినం యోగీ యత్నా దతంగిత్తిః,
యథావా చిత్తసామర్థ్యం జాయతే యోగినో ధృవమ్, దూరశ్రుతి
హారదృష్టిః శ్రీణాద్దూరాగమ స్తథా, వాక్సిద్ధిః కామరూపత్వ మదృ
శ్యకరణీ తథా, మలమూత్రప్రలేపేన లోహదే స్స్వర్ణతా భవేత్,
భేగతి స్తస్య జాయేత సంతతాభ్యాసయోగతః, సదా బుద్ధిమతా
భావ్యం యోగినా యోగసిద్ధయే, ఏతే విఘ్నా మహాసిద్ధే ర్మేరమే
త్రేషు బుద్ధిమాన్, నదర్శయే త్వసామర్థ్యం యస్య కస్యాపి యోగి
రాట్, యథా మూఢో యథా మూఢ్ఘో యథా బధిర ఏవ వా, తథా
వర్తేత లోకస్య స్వసామర్థ్యస్య గుప్తయే, శిష్యాశ్చ స్వస్యకార్యేషు
స్థానైశ్చ సంతతం న సంశయః, తత్తత్కర్తృకరవ్యగ్ర సాన్నిభ్యాసే విస్తృతో
భవేత్, అవిస్తృత్య గురోర్వాక్య మభ్యసే తదహర్షితమ్, ఏవం భవే
ద్భూతావస్థా సంతతాభ్యాసయోగతః, అనభ్యాసవత శ్చైవ పృథా
గోస్థ్యా న సిద్ధ్యతి, తసాత్సర్వప్రయత్నేన యోగమేవ సదాభ్య
సేత్, తతః పరిచయావస్థా జాయతేభ్యాసయోగతః, వాయుః పరి
చితో యత్నా దగ్నినా సహ కుండలీ, భావయిత్వా సుషుమ్నాయాం
ప్రవిశే దనిరోధతః, వాయునా సహ చిత్త్రంచ స్రవిశే చ్చ మహాఘనమ్,
యస్య చిత్తం స్వపవన స్సుషుమ్నాం స్రవిశే దిహ, భూమి రాపోఽ
నలో వాయు రాకాశ శ్చైతి పంచకమ్, ఏషు పంచసు దేహానాం
ధారణా పంచధోచ్యతే, పాదాది జానుపర్యంతం పృథివీ స్థా నముచ్యతే,
పృథివీ చతురశ్రం చ పీతవర్ణం లవణకమ్, పాదీవే వాయు మారోఽప్య
లంకారేణ సమన్వితమ్, ధ్యాయం శ్చిత్తుర్ముఖాకాశం చతుర్వక్త్రం హిర
ణ్మయమ్, ధారయే త్పంచఘటికాః పృథివీ జయ మాఘ్నయాత్, పృథి
వీ యోగతో మృత్యు ర్మభవే దస్య యోగినః, అజానోః పాయుపర్యం
త మపాస్థానం ప్రకీర్తితమ్, ఆపోఽర్ధచంద్ర శృక్లంచ వంబీజం ప
రికీర్తితమ్, వాదుణే వాయుమారోఽప్యవకారేణ సమన్వితమ్, స్థూర
న్నారాయణం దేవం చతుర్బాహుం కిరీటినమ్, శుద్ధస్ఫటికసంకాశం
పీతవాసన మచ్యుతమ్, ధారయేత్పంచఘటికా స్సర్వపాపైః ప్రముచ్య
తే, తతో జలా ద్భయం నాస్తి జలే మృత్యుర్నవిద్యతే, ఆపాయో

ర్వౌదయాంతంచ వహ్నిస్థానం ప్రకీర్తితమ్, వహ్నిః త్రికోణ రక్తంచ
 రేఖాక్షర సముద్భవమ్, వహ్నిచానిల మారోఽప్య రేఖాక్షరసముజ్జ్వలమ్,
 త్రియక్షం వరదం దుద్రం తరుణాదిత్యసన్నిభమ్, భస్మాద్ధూళితసర్వాం
 గం సుప్రసన్న మనుస్తరణ, ధారయే ణ్పంచఘటికా వహ్ని నాఽసౌ
 న దహ్యతే, న దహ్యతే శరీరంచ ప్రవిష్ట స్యాగ్ని ¹కుండకే, ఆహృద
 యా ధృవోర్దధ్యం వాయస్థానం ప్రకీర్తితమ్, వాయుష్టాణకం
 కృష్ణం యకారాక్షరభాసురమ్, మారుతంసురుతాంస్థానే ²ప్రాణీ ప్రాణం
 సమాహితః, ధారయే త్తత్ర సర్వజ్ఞ మిశ్వరం విశ్వతోముఖమ్, ధారయే
 త్పుంచఘటికా వాయువ ద్వ్యోయగో భవేత్, మరణం నతు వాయోఽ
 స్తు భయం భవతి యోగినః, ఆభ్రమధ్యాత్తు మూర్ధాంత మాకాశ
 స్థాన ముచ్యతే. వ్యోమ వృత్తంచ ధూమంచ హకారాక్షరభాసురమ్,
 ఆకాశే వాయు మారోఽప్య హకా రోపరి శంకరమ్, బిందురూపం
 మహాదేవం వ్యోమాకారం సదాశివమ్, శుద్ధస్ఫటికసంకాశం ధృతబా
 లేందు ³శేఖరమ్, పంచవక్త్రయుతం సామ్యం దశబాహుం త్రిలోచ
 నమ్, సర్వాయుధైర్ధృతాకారం సర్వభూషణభూషితమ్. ఉమాంధదేహం
 వరదం సర్వకారణకారణమ్, ఆకాశధారణా తస్య ఖేచరత్వం భవే
 ద్భ్రువమ్, యత్రకుత్ర స్థితో వాపి సుఖ మత్యంత మశ్నుతే, ఏవంచ
 ధారణాః పంచ కుర్యా ద్యోగీ విచక్షణః, తతో దృఢశరీరసౌచ్ఛర్యశ్చ
 స్తస్య సవిద్యతే, బ్రహ్మణ ప్రశయే నాపి న సీదతి మహామతిః, సమభ్య
 సే త్తథా ధ్యానం ఘటికా వప్తి మేవచ, వాయుం నిరుధ్య చాకాశే
 దేవదా మిష్టదా మితి, సగుణం ధ్యాన మేతి త్వా దణిమాదిగుణప్ర
 దం, నిర్గుణధ్యానయుక్తస్య సమాధిశ్చ తతో భవేత్, దినద్వాదశ కే
 నైవ సమాధిం సమవాప్నుయాత్, వాయుం నిరుధ్య మేధావీ జపన్తుక్తో
 భవత్యయమ్, సమాధి స్సమతాపస్థా జీవాత్త సరమాత్తనోః, యది స్వ
 దేహ ముత్తన్నస్తు మిచ్ఛాచేదుత్పజ్జేత్స్వయమ్, పర బ్రహ్మణీలీయేతనత
 స్యో త్క్రాంతి రిష్యతే, అథనోచే త్సముత్సన్నం స్వశరీరం ప్రియం
 యది, సర్వలోకేషు విహర న్నేణిమాదిగుణాన్వితః, కదా చి త్స్వేచ్ఛ
 యా దేవో భూత్యా స్వర్గేషహీయతే, మనుష్యోవాపి యక్షో వా స్వే

చ్ఛయాపి క్షణాద్భవేత్, సింహా వ్యాహ్రీ గజోవాశ్వస్వేచ్ఛయా
 బహుతా మియాత్, యథేష్ట మేవ వైతేత యద్వా యోగీ మహేశ్వ
 రః, అభ్యాసభేదతో భేదః ఫలంతు సమమేవ హి, పార్థివ వామస్య
 పాదస్య యోనిస్థానే నియోజయేత్, ప్రసార్య దక్షిణం పాదం హస్తా
 భ్యాం ధారయేద్దృఢమ్, చుబుకం హృది విన్యస్య పూరయే ద్వాయునా
 పునః, కుభ కేన యథా శక్త్యా ధారయిష్యాతు శేవయేత్, వామాం
 గేన సమభ్యస్య దక్షాంగేన తతోఽభ్యసేత్, ప్రసారితస్తు యత్పాద
 స్తమూరూపరి¹ యోజయేత్, అయమేవ మహాబంధ ఉభయ త్రైవ
 మభ్యసేత్, మహాబంధ స్థితో యోగీ కృత్వా పూరక మేకధీః, వాయు
 నా గతి మావృశ్య నిభృతిం కంఠముద్రయా, పుటద్వయం సమాక్రమ్య
 వాయుఃస్ఫురతినత్వరమ్, అయమేవ మహావేధ సిద్ధై రభ్యస్య తేఽని
 శమ్, అంతః కపాలకుమారే బిహ్వం వ్యావృత్య ధారియేత్, ప్రామధ్య
 దృష్టి రప్యేషా ముద్రా భవతి భేదః, కంఠ మాకు చ్య హృదయే స్థాప
 యే ద్దృఢయా ధియా, బంధో² బాలంధరా భ్యాయం వృక్షమూతంగ
 కేసరీ, బంధోయేన సుషుమ్నాయాం సూక్ష్మస్థాయతే యః, ఉడ్యా
 నాభ్యో హి బంధో²యం యోగిభి స్సముదాపన్నః, పాశ్చిభాగేన సం
 పీడ్య యోని మాకురయే ద్దృఢమ్, అపాన మూర్ధ్వముత్థాప్య
 యోనిబంధో²య ముచ్యతే, ప్రణాపాశం నాదబింబూ మూలబంధేన
 చైకతామ్, గత్వా యోగస్య సంస్థిం యచ్ఛతో నాత్ర సుశయః,
 కరణీవిపరీతాభ్యా సర్వవ్యాధివినాశసీ, నిత్య మభ్యాసముక్తస్య జాత
 రాగ్నివివర్ధసీ, ఆహారోబహుశ్చ³ స్య సంపాద్య నైవధిస్యచ, అల్పహారో
 యది భవే దగ్నిశ్చేమాం హగేత్ క్షణాత్, అధిశ్శిర శ్చేర్వపాదః
 క్షణం స్యా త్ప్రీధమే దినే, క్షణాచ్ఛ కించి దధిః మభ్యసేత్తు దినేదినే,
 వలీచ పలితంచైవ మజ్జనార్థా న్నదృశ్యతే, యామమాత్రంతు యో
 నిత్య మభ్యసే త్నతు కాలజిత్, ఏత్రోళీ మభ్యసే ద్యస్తు సయోగీ సిద్ధి
 భాజనమ్, లభ్యతే యది తిష్ఠ్యవ యోగసిద్ధి క శక్తతా, అతీతానాగతిం
 వేత్తి భేదరీ చ భవేద్భవమ్, అమరిం యో పిబే సత్త్వం నస్యం కుర్వత్

1 మాన (నామ) యేత్.

దినే దినే, వజ్రోభీ మభ్యసే నిత్య మమరోభీతి కభ్యతే, తతో భవే
 ద్రాజయోగో నాంతరా భవతి ద్రువమ్, యదా తు రాజయోగేన ని
 ష్పన్నా యోగిభిః క్రియా, తదా వివేకవైరాగ్యం జాయతే యోగినో
 ద్రువమ్, విష్ణు ర్నామమహాయోగీమహాభూతో మహాతపాః, తత్త్వమార్గే
 యథాదీపో దృశ్యతే పురుషోత్తమః, యస్తనః పూర్వపీత స్తం నిషీడ్య
 ముద మశ్నుతే, యస్తా జ్ఞాతో భగా త్పూర్వం తస్మిన్నేవ భగే రమన్,
 యా మాతా సా పునర్భార్యా యా భార్యా మాతృకైవ హి, యః
 పితా స పునః పుత్రో యః పుత్ర స్సపునః పితా, ఏవం సంసారచక్రేణ
 కూపచక్రే ఘటా ఇవ, భ్రమంతో యోని జన్తాని శృత్వా లోకాం
 త్సమశ్నుతే, త్రయోలోకా త్రయో వేదా స్తిస్తస్సంధ్యాత్రయ స్స్వి
 రాః, త్రయోఽగ్నయ శ్చ త్రిగుణా స్థితా స్సర్వే త్రయాక్షరే, త్ర
 యాణా మక్షరాణాంచ యోధీతే వృథ మక్షరమ్, తేన సర్వమిదం
 ప్రోతం తత్సత్యం తత్పరం పదమ్, పుష్పమధ్యే యథా గంధః పయో
 మధ్యే యథా ఘృతమ్, తిలమధ్యే యథా తైలం పాషాణే వ్యవ కాం
 చనమ్, హృదిస్థానే స్థితం పద్మం తస్య వక్త్రే మధో ముఖమ్, ఊర్ధ్వనాళ
 మధో బిందుం తస్య మధ్యే స్థితం మనః, అకారే రేచితం పద్మ ముకారేణైవ
 భిద్యతే, మకారే లభతే నాద మర్థమాత్రాతు నిశ్చలా, శుద్ధస్ఫటికసం
 కాశం నిష్కళం పాపనాశనమ్, లభతే యోగయుక్తాత్మా పురుష స్త
 త్పరంపదమ్, కూర్మ స్వపాణిపాదాది శిర శ్చాత్మని ధారయేత్, ఏవం
 ద్వారేషు సర్వేషు వాయుపూరితరేచితః, నిషేధంతు నవద్వారే ఊర్ధ్వం
 ప్రా జ్ఞీశ్వరం స్తథా, ఘటమధ్యే యథాదీపో నివాతః కుంభకం విదుః,
 నిషేధై ర్నవభిద్వారై ర్విర్జనే నిరుపద్రవే, నిశ్చేతం త్వాత్మమాత్రేణా
 వశిష్టం యోగ సేవయా ఇత్యుపనిషత్.

ఓం సహనా వవ త్వితి శాంతిః.

ఇతి యోగతత్త్వోపనిష త్సమాప్తా.

ఓం తత్సత్.

౪౨. ఋగ్వేదీయ ఆత్మ బోధోపనిషత్.

శ్లో. శ్రీమన్నారాయణాకార మపాక్షరమహాశయమ్,
స్వమాత్రానుభవాత్ సిద్ధ మాత్మభోధం హరింభజే.

ఓం వాజ్ఞే మనసీతి శాంతిః.

ఓం. ప్రత్యగానందం బ్రహ్మ పురుషం ప్రణవ స్వరూపమ్, అకా
రణకారో మకారఞ్చితి త్ర్యక్షరం ప్రణవమ్, తదే త దోమితి, యము
క్వా ముచ్యతే యోగీ జన్మసంసారబంధనాత్, ఓం నమో నారాయ
ణాయ శంఖచక్రగదాధరాయ, తస్మా దోనమో నారాయణాయేతి
మంత్రోపాసకో వైకుంఠభవనం గమిష్యతి, యదిదం బ్రహ్మపురం పుం
డరీకం తస్మా త్తటిదాభిమాత్రం దీపవత్ప్రకాశమ్. బ్రహ్మణ్యో దేవకి
పుత్రా బ్రహ్మణ్యో మధుసూదనః, బ్రహ్మణ్యః పుండరీకాక్షో బ్రహ్మణ్యో
విష్ణురచ్యుతః, సర్వభూతస్థ మేకం నారాయణం కారణపురుష మకార
ణమ్, పరం బ్రహ్మణ్యం, శోక మోహవిసిర్ముక్తం విష్ణుం ధ్యాయన్న సీదతి,
ద్వైతాద్వైత మభయం భవతి, మృత్యో స్స మృత్యుమాప్నోతి య
ఇహ నానేవ పశ్యతి, హృత్పద్మ మధ్యే సర్వం తత్ప్రజ్ఞానేత్రం, ప్రజ్ఞానేత్రే
ప్రతిస్థితం ప్రజ్ఞానేత్రో లోకః ప్రజ్ఞా ప్రతిష్ఠా ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మ సవితేన
ప్రజ్ఞే నాత్మనాఽస్తా న్లోకా దుత్కృ మ్యాముష్మిం త్వర్గేలోకే సర్వా
నామానాస్తాఽచ్యుత స్సమభవ త్సమభవత్, యత్ర జ్యోతి రజ
స్రం యస్మిన్ లోకేకైభ్యర్హితం తస్మిన్ బ్రహ్మేష్టవమానామృతేలోకే
అక్షి తే అమృతత్వంచ గచ్ఛ త్యోన్నమః. ౧. ప్రగళితనిజమాయో
ఽహం నిస్తులదృశిరూప వస్తుమాత్మోఽహం, అస్తమితాహం తోఽహం
ప్రగళిత జగదీశజీవభేదోఽహమ్, ప్రత్యగభిన్న సరోఽహం విధ్వస్తాశేష
విధిని పేథోఽహమ్, సముదస్తాశ్రమకోఽహమ్, ప్రవితత సుఖపూర్ణ
సంవిదేహాహమ్, సాక్ష్యహ మసపేక్షోఽహం నిజమహిమని సం
స్థితోఽహ మచలోఽహం, అజరోఽహ మష్యురయోహమ్ పక్షవిప
క్షాది భేదవిధురోఽహం అవబోధైక రసోఽహం మోక్షానందైక

సింధురేవాహమ్, సూక్ష్మోహ మక్షరోహం విగళిత గుణజాల
 కేవలాత్మాహమ్, నిస్త్రగుణ్యహోహం కుక్షిస్థానేకలోకకలనోహం,
 కూటస్థచేతనోహం నిష్క్రియధామాహ మప్రత్యోహమ్,
 ఏకోహ మవికలోహం నిర్మలనిర్వాణ మూర్తిరేవాహమ్, నిర
 వయోహ మజోహం కేవల సంతాత్రసారభూతోహం, నిరవ
 ధి నిజబోధోహం సుభతర భావోహ మప్రభేద్యోహమ్, విభు
 రహ మనవద్యోహం నిరవధి నిస్సీమ సత్సమాత్రోహమ్, వేద్యోహ
 మాగమాంత్రై రాధ్యాశ్చకలభువనహ్యద్యోహమ్, పరమా
 నందఘనోహం పరమాస్కందైకభూమరూపోహమ్, శుద్ధోహ
 మద్వయోహం సంతతభావోహ మాదిహనోహమ్, శమితాం
 తత్రితయోహం బుద్ధోముక్తోహ మద్భుతాత్మాహమ్, శుద్ధోహ
 మాంతరోహం శాశ్వతవిజ్ఞానసమరసాత్మాహమ్, శోధితపరతత్త్వోహం
 బోధానందైక మూర్తివాహమ్, వివేకయుక్తిబుద్ధ్యాహం జానా
 మ్యాత్మాన మద్వయమ్, తథాపి బుధ మోక్షాది వ్యవహరః ప్రతీయతే,
 నివృత్తోహి ప్రపంచో మే సత్యవ ద్భృతీసర్వదా, సర్పాచారిజ్ఞ సత్తే
 వబ్రహ్మసత్తేవ కేవలమ్, ప్రపంచాధారరూపేణ వర్తతేతోజగ న్నహీ,
 యథేతురససంవాప్తా శిర్కరావర్తతే తథా, అద్యయబ్రహ్మరూపేణ
 వ్యాప్తోహం వై జగత్తయమ్, బ్రహ్మదికీటపర్యంతాః ప్రాణినో మయి
 కల్పితాః, బుద్భుదాదివికారాంతా స్తరంగా స్సగరే యథా, తగంగ
 స్థం ద్రవం సింధుర్నవాంఛతి యథా తథా, విషయానందవాంఛా మే
 మాభూదానందరూపతి, శ్రా యథా నాస్తి సంపన్నస్య య
 థా మమ, బ్రహ్మనందే సిమగ్నస్య విషయాశా న తద్భవేత్, విషం
 దృష్ట్యామృతం దృష్ట్యా విషం త్యజేతి బుద్ధిమాన్, ఆత్మాన మపి
 దృష్ట్యాహ మనాత్మానం త్యజా వ్యహమ్, ఘటావభాసకో భాసుర్ఘ
 టనాశేన నశ్యతి, దేహావభాసక స్సాక్షీ దేహనాశేన నశ్యతి, న మే
 బంధో నమే ముక్తిర్నమే శాస్త్రం నమే గురుః, మాయామాత్ర వికా
 సత్వా న్తాయాతీతోహ మద్వయః, ప్రాణా శ్చలంతు తద్ధరైః కామై
 ర్వాహస్యతాం మనః, ¹స్వభావానందపూర్ణస్య మమ దుఃఖం కథం

భవేత్, ఆత్మాన మంజసా వేద్మి క్వాప్య జ్ఞానం పలాయితమ్, కర్తృత్వముపి మే నష్టం కర్తవ్యం వాపి నక్వచిత్, బ్రహ్మణ్యం కులగోత్రేచ నామశాందర్యజాతయః, స్థూలదేహగతా ఏతే స్థూలాద్భిన్నస్యమేనహః, క్షుత్పిపాసాన్యబాధిర్య కామక్రోధాదయోఽఖిలాః, లింగదేహగతా ఏతే హ్యలింగస్య నవిద్యతే, జడత్వప్రియమోదత్వ ధర్మాః కారణదేహగాః, నసంతి మమనిత్యస్య నిర్వికారస్వరూపిణః, ఉలూకస్య యథాభాను రంధకారః ప్రతీయతే, స్వప్రకాశేపరానందే తమోమూఢస్య జాయతే, చక్షుర్దృష్టి నిరోధేఽభై స్సూర్యోనాస్తీతి మస్యతే, తథా జ్ఞానాపృతో దేహీ బ్రహ్మ నాస్తీతి మస్యతే, యథాఽమృతం విషాద్భిన్నం విషదోఽమృతలిప్యతే, నస్పృశామి జడాద్భిన్నో జడదోషా స్ప్రకాశతః, స్వల్పాఽపి దీపకణికా బహుళం నాశయే త్తమః, స్వల్పాఽపి బోధో¹ఽవ్యజ్ఞానం బహుళం నాశయే త్తథా, కాలత్రయే యథా సర్వో రజ్జా నాస్తీ తథా మయి, అహంకారాదిదేహాంతం జగన్నాస్త్యహ మద్వయః, చిద్రూపత్వాన్నమే జాడ్యం సత్యత్వాన్నసృతిం మమ, ఆనందత్వాన్నమే దుఃఖ మజ్ఞానాద్భూతి సత్యవత్, ఇత్యాత్మప్రబోధోపనిషదం ముహూర్త ముపాసిత్యా నచ పునరావర్తతే నచ పునరావర్తత ఇత్యుపనిషత్.

ఓం వాఙ్మే మనసీతి శాంతిః.

ఇతి ఆత్మభోధోపనిష త్సమాప్తా.

ఓం తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః. హంః ఓమ్.

౪౩. అధర్వణీయ నారద పరివ్రాజకోపనిషత్.

శ్లో. పారివ్రాజ్యధర్మపూగాఽలంకారాయ త్ప్రబోధతః,
దశ ప్రణవలక్ష్యైర్ధగ యాంతి తం రామమాశ్రయే.

ఓమ్ భద్రం కర్ణేభి రితి శాంతిః.

ప్రథమోపదేశః.

పరివ్రాజ్యశిఖినీతా చూడా నిర్వాణమండలమ్, దక్షిణాశరభం
స్కందం మహానారాయణాద్వయమ్. ఓం అథ కథాచి త్వద్రాజకా
భరణో నారద స్సర్వలోకసంచారం కుర్వన్నపూర్వపుణ్యస్థలాని పుణ్య
తీర్థాని తీర్థీ కుర్వన్నవలోక్య చిత్తశుద్ధిమ్ ప్రాప్యని రైవర శ్యాంతో
దాంతస్సర్వతో నిర్దేవ మాసాద్య స్వరూపానుసంధాన మనుసంధాయ
నియమానందవిశేషగణ్యం మునిజనై రుపసంకీర్ణంనైమిశారణ్యం పుణ్య
స్థల మవలోక్య సరిగమపథనిససంజ్ఞై రైవరాగ్యబోధకరై స్సర్వ

ప్రాపంచిక పరాజ్ఞభైర్వ రికథాలాపై స్థావరజంగమనామకై ర్భృషబ్ధ
క్షివిశేషైర్నరమృగకింపురుషామరకిన్న రాపురోరగగణాంత్యంమోహాయ
న్నాగతం బ్రహ్మాజం భగవద్భక్తం నారద మవలోక్య ద్వాదశవర్ష సత్ర
యాగోపసితా శ్శృతాధ్యయనసంపన్నా స్సర్వజ్ఞాస్తపోనిష్ఠాపరాశ్చక్షాన

శ్శౌనకాదిమహర్షయః, పత్యుత్థానం కృత్వానత్యా
పూర్వం నైవ త్యాస్వయం సర్వే లుప్తుపవిషా

పుత్ర కథంముక్త్యపాయోఽస్తాకం వకవఃమి
చురిత్యుక్త స్తాకం హేమావాచ నారదస్సత్కులః

ార్వకం చతుశ్చత్వారింశ త్సంస్కార సంపన్న స్వాభి
సే స్వశాఖాధ్యయనపూర్వకం సర్వ విద్యాభ్యాసం
శవర్ష శుశ్రూషాపూర్వకం బ్రహ్మచర్యం పంచాంగవిద్య

ం గాఢీధ్యం పంచవింశతి వత్సరం వానప్రస్థాశ్రమం

ర్వ చతుర్విధబ్రహ్మచర్యం షడ్విధగార్హస్థ్యం

ధ్యన్య తదుచితం కర్త సర్వం నిర్వర్త్య సాధనచ
ర్వ సంసారోపరి మనోవాక్కాయకర్తభి ర్యథా
వాసనైషణోపర్యపి నిరైవర శ్యాంతో దాంతః
సాశ్రమేణాస్థలితః స్వస్వరూపధ్యానేన దేహత్యా
భవతి త్సుపసపత్.

దయః పప్రచ్ఛ
స్త

త్వరూపం సర్వం పితామహముఖై నైవ జ్ఞాతు ముచిత మిత్యక్త్వా
సత్రయాగ పూర్త్యనంతరం తైస్సహ సత్యలోకం గత్వా విధివ ద్భృ
ద్భృహస్పతిపరం పరమేష్ఠినం సత్వా స్తుత్వా యథోచితం తదాజ్ఞ
యాతై స్స హేలూపవిశ్వ నారదః పితామహ మువాచ, గురు స్త్వం
జనక స్త్వం సర్వవిద్యారహస్యజ్ఞ స్సర్వజ్ఞ స్త్వ మత్తో మదిష్టం రహస్య
మేకం వక్తవ్యం త్వద్విద్యా మదభిమతిరహస్యం వక్తుం క స్సమర్థః కిమి
తిచే త్పాపరాజ్య స్వరూపక్రమం నోబ్రూహీతి నారదేన ప్రార్థితః పర
మేష్ఠి సర్వతస్సర్వా సవలోక్య ముహూర్తమాత్రం సమాధినిష్ఠోభూత్వా
సంసారా రి నివృత్త్య నేషణ మితి నిశ్చిత్వనారద మవలోక్యతమాహ

పురా మత్పుత్ర పురుషసూక్తోపనిషద్రహస్యప్రకార
కారావలంబినా విరాట్పురుషే ణోపదిష్టం రహస్యంతే వివి

చ్యోచ్యతే, తత్క్రిమ మతిరహస్యం బాధ మవహితో భూత్వా
శ్రూయతామ్, భో నారద విధివ దాదా వనుపనీ తోపనయనానంత
రం త త్సత్కులప్రసూతః పితృమాతృవిధేయః పితృసమీపా దన్యత్ర
సత్సంప్రదాయస్థం శ్రద్ధావంతం సత్కులభవం శ్రోత్రియ
ల్యం గుణవంత మకుటిలం సద్గురు మాసాద్య సత్వా
శుశ్రూషాపూర్వకం స్వాభిమతం విజ్ఞాప్య ద్వాదశవర్ష సేవాపురస్సరం
సర్వవిద్యాభ్యాసం కృత్వా తదనుజ్ఞయా స్వకులానురూపామభిమత
కన్యాం వివాహ్యా పంచవింశతి వత్సరం గురుకులవాసం కృత్వాఽథగుర్వ
నుజ్ఞయా గృహస్థోచితకర్త కుర్వన్ ద్రాప్యోహ్ని నివృత్తి మేత్య స్వ
పంచవృద్ధికామః పుత్ర మేక మాసాద్య గార్హస్థ్యచిత పంచవింశతి

తృతీయోపదేశః.

అథ హేనం నారదః పితామహం పప్రచ్ఛ భగవాన్ కేన
సన్న్యాస సన్న్యాసాధికారి మేత్యేవ మాదా సన్న్యాసాధికారిణం
నిరూప్య పశ్చాత్సన్న్యాసవిధి రుచ్యతే, అవహిత శ్చుగ్మ, అథ పండః
పతితోఽంగవికలస్త్రిణో బధిరోఽర్పకో మూకః పాపండ శ్చక్రీ లింగీ
వైఖానస హర ద్విజౌ భృతకాధ్యాపక శ్శిషివిష్టోఽనగ్నికో వైరాగ్యవం
తో ప్యేతేన సన్న్యాసాద్వాససన్యస్తా యద్యపి మహావాక్యోపదేశే నాధి
కారిణః, పూర్వసన్న్యాసే పరమహంసాధికారి, పరేణై వాత్సన శ్చాపి పర
స్యై వాత్సనా తథా, అభయం సమవాప్నోతి సమరిచ్రా డితి స్మృతః, పం
డోఽథవికలోఽప్యంధో బాలక శ్చాపి పాతకీ, పతితశ్చ పరద్వారి వై
ఖానసహరద్విజౌ, చక్రీ లింగీ చ సాపండి శిషివిష్టోఽప్యనగ్నికః, ద్విత్రి
వారేణ సన్యస్తా భృతకాధ్యాపకోఽపిచ, ఏతే నార్హంతి సన్న్యాస
మాతురేణ వినా క్రమమ్, ఆతురస్య కథం కాలః కథ మూర్యస్య
సమృతః, ప్రాణ స్యోత్క్రమణాసన్నకాల స్త్వాతురసంజ్ఞికః, నేతర
స్త్వాతురః కాలో ముక్తిమార్గప్రసర్తకః, ఆతురేఽపిచ సన్న్యాసే
తత్తత్తంత్రపురస్సరమ్, మంత్రావృత్తించ కృత్యైవ సన్న్యసేద్విధి
ద్బుధః, ఆతురేఽపి క్రమేచాపి ప్రేషభేదో న కుత్రచిత్, నమం
త్రం కర్తరహితం కర్తమంత్ర మపేక్షతే, ఆర్కమంత్రరహితం నాతో
మంత్రం పరిత్యజేత్, మంత్రం వినా కర్తకుర్యా ధృష్ట న్యాహు
తిప ద్భవేత్, విద్యుక్తకర్తసంక్షేపా శ్చసన్న్యాస స్త్వాతుర స్మృతః,
తస్మా దాతుర సన్న్యాసే మంత్రావృత్తివిధి ర్మునే, ఆహితాగ్నిర్విరక్త శ్చే
ద్దేశాంతర గతో యది, ప్రజాపత్యేష్టి ముష్పేవ నివృత్యైవాథ సన్న్య
సేత్, మనసా వాథ విద్యుక్త మంత్రావృత్త్యాథ వాజలే, శ్రుత్యనుష్ఠాన
మార్గేణ కర్తానుష్ఠాన మేవ వా, సమాప్య సన్న్యసే ద్విద్వా న్నోచే
త్పాతిత్య మాఘ్నయాత్, యదా మనసి సంజాతం వైతృష్యం సర్వవ
స్తుషు, తదా సన్న్యాస మిచ్ఛంతి పతిత స్సాస్య ద్విపర్యయే, విరక్తః
ప్రవ్రజేద్ధీమాన్ స రక్తస్తు గృహే వసేత్, స రాగో నరకం యాతి
ప్రవ్రజ్ హి ద్విజాధమః, య స్యైతాని సుగుప్తాని జిహ్వాపస్థోదరం

కరః, సన్న్యసే దకృతోద్వామో బ్రాహ్మణో బ్రహ్మచర్యవాన్, సం
సార మేవ నిస్సారం దృష్ట్వా సారదిదృక్షయా, ప్రవజంత్యకృతో
ద్వాహః పరం వైరాగ్య మాశ్రితాః, ప్రవృత్తిలక్షణం కర్తజ్ఞానం స
న్నాసలక్షణమ్, తస్మాజ్జ్ఞానం పురస్కృత్య సన్న్యసే దిహ బుద్ధిమాన్,
యదాతు విదితం తత్త్వం పరం బ్రహ్మ సనాతనమ్, తదైకదండం సంగృ
హ్య సోఽపవీతం శిఖాం త్యజేత్, పరమాత్మని యో రక్తో విరక్తో పర
మాత్మని, సర్వేషణావినిర్ముక్త స్సభైక్షం భోక్తుమర్హతి, పూజితో వంది
తస్మైవ సుప్రసన్నో యథా భవేత్, తథాచే త్తాడ్యమాన స్తు తదా
భవతి భైక్షభుక్, అహమేవాక్షరం బ్రహ్మ వాసుదేవాఖ్య మద్వ
యమ్, ఇతి భావో ద్రువో యస్య తదాభవతి భైక్షభుక్, యస్మిన్ శాంతి
శ్శ్రమశ్శౌచం సత్యంసంతో ఆర్జవమ్, ¹అకించన్యమదంభశ్చ సక్తైవల్యాశ్ర
మేవసేత్, యదాన కురుతేభావం సర్వభూతేషుపాపకమ్, కర్తా మన
సావాచా తదా భవతి భైక్షభుక్, దశలక్షణకం ధర్మ మనుతిష్ఠాన
మాహితః, వేదాంతాన్ విధివ చ్ఛ్చిత్వా సన్న్యసే దనృణో ద్విజః,
ధృతిః క్షమా దమో స్తేయం శౌచ మింద్రియ నిగ్రహః, ²ప్రీర్విద్యా
సత్య మక్రోధో దశకం ధర్మలక్షణమ్, అతీతా న్న స్తరే ద్భోగా న్నత
థానాగతా నపి, ప్రాప్తాంశ్చ నాభినందే ద్య సక్తైవల్యాశ్రమే
వసేత్, అంతస్థాసింద్రియాణ్యంతర్బహిష్ఠా నిష్ఠయా నృహిః, శక్నోతి
య స్సదా కర్తుం సక్తైవల్యాశ్రమే వసేత్, ప్రాణే గతే యథా దేహ
స్సుఖందుఃఖం నవించతి, తథాచే త్స్పృణయిక్తోఽపి సక్తైవల్యాశ్రమే
వసేత్, కాపీనయుగళం కంఠా దండవకః పరిగ్రహః, యతేః పరమ
హంసస్య నాధికంతు విధీయతే, యదివా కురుతే రాగా దధికస్య పరి
గ్రహమ్, శారవం నరకం గత్వా తిర్యగ్భ్యోనిషు జాయతే, విశీర్ణా న్య
మలా న్యేవ చేలాని గ్రథితానితు, కృత్వా కంఠాం బహిర్వాసో ధార
యే ధ్ధాతురంజితమ్, ఏకవాసా అవాసావా ఏకదృష్టి రలోలుపః, ఏక
ఏవ చరే న్నిత్యం వక్షాన్వేకత్ర సంవసేత్, కుటుంబం పుత్రదారాంశ్చ
వేదాంగానిచ సర్వశః, యజ్ఞం చ త్యక్త్వా గూఢశ్చరే

1 అకించన. 2 ధీ ర్విద్యా.

ద్యుతిః, కామః క్రోధ స్తథా దర్శిలోభమోహోదయశ్చ యే, తాంస్తు
 దోషాః పరిత్యజ్య పరివ్రాణ్ణిర్మమోభవేత్, రాగద్వేషవియక్తాత్మా స
 మలోష్టాశ్చకాండనః, ప్రాణిహింసా నివృత్తశ్చ ముని స్సాన్యత్సర్వని
 స్పృహః, దంభాహంకార నిర్ముక్తో హింసాపైశున్యవర్జితః, ఆత్మజ్ఞానగు
 ణోపేతో యతి ర్లోతు మవాప్నుయాత్, ఇంద్రియాణాం ప్రసంగేన
 దోష మృచ్ఛ త్యసంశయమ్, సన్నియమ్యతు తానేవ తత స్సిద్ధిం నియ
 చ్ఛతి, న జాతుకామః కామానా ముపభోగేన శామ్యతి, హవిషా కృ
 ష్ణవర్జేవ భూయవవాభివర్ధతే, శ్రుత్వా స్పృష్టస్వాచ భుక్త్వాచ దృష్ట్వా
 శ్రూత్వాచ యో నరః, న హృష్యతి గ్లాయతి వా సవిజ్ఞేయో జితేంద్రి
 యః, యస్య వాఙ్మనసీ శుద్ధే సమ్యగ్బుద్ధేచ సర్వదా, సచై సర్వమ
 పాప్నోతి వేదాంతోపగతం ఫలమ్, సన్తానా ద్బ్రాహ్మణో నిత్య ముద్విజే
 త విషాదివ, అమృతస్యైవ చా కాంక్షే దవమానస్య సర్వదా, సుఖం
 హ్యవమత శ్చేతే సుఖంచ ప్రతిబుద్ధ్యతే, సుఖంచ రతి లోకేఽస్తి న్నవ
 మంతా వినశ్యతి, అతివాదాం స్తితిక్షేత నావమన్యేత కంచన, నచేమం
 దేహ మాశ్రిత్య వైరం కుర్వీత కేనచిత్, క్రుధ్యంతం న ప్రతిక్రధ్యే
 దాకృష్టః కుశలం వదేత్, సస్తద్వారాఃకీర్ణంచ న వాచ మసృతాం
 వదేత్, అధ్యాత్మరతి రాసీనో నిరపేక్షో నిరాశిషః, ఆత్మనైవ సహా
 యేన సుఖార్థీ విచరే దిహ, ఇంద్రియాణాం నిరోధేన రాగద్వేషక్ష
 యేనచ, అహింసయాచ భూతానా మమృతత్వాయ కల్పతే, అసిసూ
 ణం స్నాయుబద్ధం మాంసశోణితలేపితమ్, చర్మావబద్ధం దుర్గంధి పూర్ణం
 మూత్రపురీషయోః, జరాశోకసమావిప్లం రోగాయ తన మాతురమ్,
 రజస్వల మనిత్యంచ భూతావాస మిమంత్యజేత్, మాంసాసృక్సూయ
 విణ్మూత్ర స్నాయుమజాస్థిసంహతౌ, దేహే చే త్ప్రీతిమా స్తూఢో
 భవితా నరకేఽపిసః, సాకాలాసూత్ర పదవీ నా మహావీచివాగురా, సాసి
 శ్చేణీయా దేహోఽహ మితి స్థితః, సా త్యాజ్యా సర్వయత్నేన
 శ్చేద్యుపస్థితే, స్పృష్టవ్యాసా నభ వ్యేన సశ్వమాంసేవ పుల్కసీ,
 సుకృత మస్మియేషుచ దుష్కృతమ్, విసృజ్య ధ్యాన
 క్షేప్యతి సనాతనమ్, అనేన విధినా సర్వాం స్త్యక్త్వా సం

గాం శ్మనై శ్మనైః, సర్వద్వంద్వై ర్వినిర్ముక్తో బ్రహ్మణ్యేవాపతిష్ఠతి,
 ఏకఏవ చరేన్నిత్యం సిద్ధ్యర్థమసహాయకః, సిద్ధిమేకస్య పశ్యత్ హి
 నజహతి నహీయతే, కపాలం వృక్షమాలాని కుచేలా న్యసహాయతా,
 స మతా దైవ సర్వస్తి నేత స్తుక్తస్య లక్షణమ్, సర్వభూతహిత శ్శాంత
 త స్త్రినండి సకమండలుః, ఏకారామః పరివ్రజ్య భిక్షార్థం గ్రామ మావి
 శేత్, ఏకో భిక్షు ర్యథోక్తస్సన్య ద్వావేదమిథునం స్తుతమ్, త్రయో
 గ్రామ సుమాఖ్యాత ఊర్ధ్వంతు నగరాయతే, నగరం సహి కర్తవ్యం
 గ్రామేవా మిథునే తథా, ఏతత్త్రియం ప్రకుర్వాణ స్సవధర్మాచ్ఛవతే
 యతిః, రాజవార్తాదితేషాం న్య భిక్షావార్తా పరస్పరమ్, స్నేహపైశు
 న్యమాత్సర్యం సన్నికర్వాన్నసంశయః, ఏకాకీ నిస్సృహస్తిష్ఠే న్నహి
 కేన సహపేత్, దద్యాన్నారాయణేత్యేవం ప్రతివాక్యం సదా యతిః,
 ఏకాకీ చింతయే ద్భ్రష్టా మనోవాక్కాయ కర్తభిః, మృత్యుంచ నాభి
 నందేత జీవితం వా కథంచన, కాలమేవ ప్రతీక్షేత యావదాయు స్స
 మాప్యతే, నాభినందేత మరణం నాభినందేత జీవితమ్, కాలమేవ ప్రతీ
 క్షేత నిర్దేశం భృతకో యథా, అజిహ్వ స్తండకః పంగు రంధో బధిర
 ఏవచ, ముగ్ధశ్చ ముచ్యతే భిక్షు వ్షడ్భి రేతై ర్నసంశయః, ఇదం మృ
 త్త మిదం నేతి యోశ్చ న్నపి న సజ్జతి, హితం సత్యం మితం వక్తి
 త మజిహ్వం ప్రచక్షతే, అద్య జాతాం యథా నారిం తథా పోడశ
 వార్షికీమ్, శతవర్షాంచ యోదృష్ట్వా నిర్వికార స్సపండకః, భిక్షార్థ మట
 సం యస్య విష్ణాత్రకరణాయచ, యోజనా న్నపరం యాతి సర్వధా
 పంగు రేవ సః, తిష్ఠతా వ్రజతోవాపి యస్య చతుర్నదూరగమ్, చతు
 ర్యగాం భువం ముక్త్వా పరివ్రాటోఽంధ ఉచ్యతే, హితాహితం మ
 నోరామం వచ శ్శోకావహం తు యత్, శ్రుత్వాపి నశృణో తీవ బధిర
 స్సప్రక్షీర్తితః, సాన్నిధ్యే విషయాణాం య స్సమగ్ధో వికలేంద్రియః,
 సుప్తవద్వర్గతే నిత్యం సభిక్షు ర్దుగ్ధ ఉచ్యతే, నటాదిప్రేక్షణం ద్యూతం
 ప్రమదాం సుహృదం తథా, భక్ష్యం భోజ్య ముదక్యాంచ వణ్ణపశ్యే
 త్క దాచన, రాగం ద్వేషం మదంమాయాం ద్రోహం మోహం పరా
 త్తను, వృడతాని యత్కిత్త్యం మససాపి న చింతయేత్, మంచకంశుక్ల
 వత్త్రంచ స్త్రీకథాలాల్య మేవచ, దివా స్వాపంచ యానంచ యతీనాం

పాతకాని వత్, దూరయాత్రాం ప్రయత్నేన వర్జయేదాత్మచింతకః,
 సదోపనిషదం విద్యా మభ్యసే స్తుక్తిహేతుకీమ్, నతీర్థసేవే నిత్యం స్యా
 న్నోపవాస పరో యతిః, నచాధ్యయన శీల స్యాన్య స్నవ్యాఖ్యాన పరో
 1 భవేత్, అపాప మశశం వృత్త మజిహ్వాం నిత్య మాచరేత్, ఇంద్రియా
 ణి సమామృత్య కూర్తోఽంగానీవ సర్వశః, క్షీణేంద్రియమనోపుత్తిర్ని
 రాశీ ర్నిష్పరిగ్రహః, నిర్లబ్ధోద్వో నిర్లబ్ధుస్కారో నిస్స్వభాకార ఏవచ,
 నిర్మమో నిరహంకారో నిరపేక్షో నిరామిషః, వివిక్తదేశసంసక్తో ముచ్య
 తే నాత్ర సంశయ ఇతి. అప్రమత్తః కర్తృభక్తి జ్ఞానసంపన్న స్వ
 తంత్రో వైరాగ్య మేత్య బ్రహ్మచారి గృహీ వానప్రస్థో వా
 ముఖ్యపుత్రికా² వి ద్భృష్టచర్యం సమాప్య గృహీ భవే ద్భృహ ద్వసీ
 భూత్వా ప్రవ్రజే ద్యది వేతరథా బ్రహ్మచర్యా దేవ ప్రవ్రజే ద్భృహ
 ద్వా వనాద్వా థ పునరప్రతీవా ప్రతీవా స్నాతకో వాస్నాతకోవా
 ఉత్పన్నాగ్నిరగ్నికో వా య దహ రేవ విరజే త్తదహరేవ ప్రవ్రజే త్తద్దై
 కే స్రాజాపత్యా మే వేష్టిం కుర్వం త్యథవా నకుర్యాదాగ్నేయ్యామేవ
 కుర్యా దగ్నిర్హిప్రాణః ప్రాణ మేవైతయా కరోతి 3 తస్మాత్త్రైధా తదీ
 యా మేవ కుర్యా దేతయైవ త్రయో ధాతవో యదుత సత్త్వం రజస్త
 మ ఇతి. “అయం తే యోని రృత్విజో యతో జాతో అరోచధాః, తం
 జాన న్నగ్న అరోహఃథానో వర్గయా రయి” మిత్యనేన మంత్రే ణాగ్ని
 మాజిఘే⁴ దేవవా వై అగ్నేరోని ర్యః ప్రాణః ప్రాణం గచ్ఛ స్వాం
 యోనిం గచ్ఛస్వాహేతి ఏవ మే వైతదా హహవనీయా దగ్ని మా
 హృత్య పూర్వవ దగ్ని మాజిఘే⁵ ద్యదగ్నిం నవినదే దపు జహమయా
 దాపో వై సర్వా దేవతా స్సర్వాభ్యో దేవతాభ్యో జహనోమి స్వా
 హేతి హతోద్ధృత్యత దుదకం ప్రాశ్నీయాత్, సాజ్యం హవి రనామ
 యం 4 మోక్షద మతిశిఖాం యజ్ఞోపవీతం పితరం పుత్రం కళత్రం కర్త
 చాధ్యయనం మంత్రాంతరం విసృ జ్యైవపరివ్రజ త్యాత్మవి న్నోక్షమం
 త్రై స్రైధా తదీయ్యై ర్విధై స్తద్భృష్ట తదుపాసితవ్య మే వైత దితి,
 పితామహం పునః పప్రచ్ఛ నారదః కథ మయజ్ఞోపవీతీ ౫ ఇతి

త మాహ పితామహః, హృదిస్థాదేవతాస్సర్వాః హృది ప్రాణాః ప్రతిష్ఠితాః, హృదిప్రాణశ్చ జ్యోతిశ్చ త్రవృత్సూత్రం విమర్శ్యధాః, స శిఖం వపనం కృత్వా బహి స్సూత్రం త్యజే ద్భృథః, యదక్షరం పరం బ్రహ్మ తత్సూత్ర మితి ధారయేత్, సూచనా త్సూత్ర మిత్యాహు స్సూత్రం నామ పరంపదమ్, తత్సూత్రం విదితం యేన సవిప్రో వేదపారగః, యేన సర్వ మిదం ప్రోతం సూత్రే మణిగణా ఇన, తత్సూత్రం ధారయే ద్యోగీ యోగవిత్తత్వదర్శనః, బహి స్సూత్రం త్యజే ద్విద్వా న్యోగ ముత్తమ మాస్థితః, బ్రహ్మభావ మిదం సూత్రం ధారయే ద్య సుచేతనః, ధారణాత్తస్య సూత్రస్య నోచ్ఛిష్టోనాశుచి ర్భవేత్, సూత్ర మంతర్గతంయేషాం జ్ఞాన యజ్ఞోపవీతినామ్, తేవై సూత్ర విదో లోకే తేచ యజ్ఞోపవీతినః, జ్ఞానశిఖినో జ్ఞాన నిష్ఠా జ్ఞానయజ్ఞోపవీతినః, జ్ఞానమేవ పరం తేషాం పవిత్రం జ్ఞాన ముచ్యతే, అగ్నే రివ శిఖా నాన్యాయస్య జ్ఞాన మయీశిఖా, సశిఖ తుచ్యతే విద్వా న్నేతరే కేశ ధారిణః, కర్తవ్యధిక్తుతాయేతు వైదికే బ్రాహ్మణాదయః, తేభి ర్ధార్య మిదం సూత్రం క్రియాంగం తద్ధివైస్తృతమ్, శిఖాజ్ఞానమయీ యస్య ఉపవీతంచ తస్యయమ్, బ్రాహ్మణ్యం సకలం తస్య ఇతి బ్రహ్మవిదో విదు రితి. త దేతద్విజ్ఞాయబ్రాహ్మణః పరివ్రాజ్యపరివ్రాజకశాతీ ముండోఽపరిగ్రహ శ్శరీర క్లేశాసహిష్టుశ్చే దధవా యథా విధి శ్చేజ్జాతరూపధరో భూత్వా స్వపుత్రమిత్ర కళత్రాప్తబంధ్యాదీన్ స్వాధ్యాయం సర్వకర్తాణిచ సన్న్య స్యాయం, బ్రహ్మాండంచ సర్వం కాపీనం దండ మాచ్ఛాదనంచ త్యక్త్వా ద్వంద్వసహిష్టుర్నశీతం నచోష్ణం నసుఖం నదుఃఖం ననిద్రాం నమానావమానేచ షడూర్తి పరిణతో నిందాహంకారమత్సరగర్వదంభేర్హ్యసూయేచ్ఛాద్వేష సుఖదుఃఖకామక్రోధలోభ మోహాదీ నిస్సృజ్య స్వవపు శ్శవాకారమి వస్తృత్వా స్వవృత్తిరిక్తం సర్వ మంతర్భహి రమస్యమానః కస్యాపి వందన మకృత్వా న నమస్కారో న స్వాహాకారో న స్వధాకారో న నిదాస్తుతి ర్వాదృచ్ఛికో భవే ద్యదృచ్ఛాలాభ సంతృప్త స్సువర్ణాదీ న్నపరిగ్రహే న్నావాహనం నవిసర్జనం నమంత్రం నామంత్రం నధ్యానంనోపాసననంలక్ష్మ్యం నాలక్ష్మ్యం నపృథ జ్నాపృథజ్నత్వస్య త్రానికేత స్థిరమతిశ్శూన్యగారవృక్షమూల దేవగృహ తృణకూటకులాలశాలాగ్ని మోత్రశా

లాగ్ని¹దిగంతరనదీతటాకపులినభూగృహకందర నిర్ఘరస్థండిలేషు వనే
వాశ్వేతకేతు ఋభునిదాఘజడభరతర్ష భద్రాంబుస సంవర్తక (సనత్సు
జాత వైదేహః వటసిద్ధశుకవామదేవ (దత్తాత్రేయరై వతక (గోరక్షావ
ధూత) పదవ్యక్తలింగోవ్యక్తాచారో బాలోన్తత్తిశాచవ దనున్తత్తో పు
న్తవ దాచరణ త్రిదండం శిక్యం పాత్రం కమండలుం కటిసూత్రం
కాపీనం దండం వస్త్రం కమండలుం సర్వ మపు విప్రు జ్యాధ జాతరూ
పధరశ్చరే దాత్తాన మన్విచ్ఛే ద్యథా జాతరూపధరో నిర్ద్వంద్వో నిష్ప
రిగ్రహ స్తవ్య, బ్రహ్మమాగ్నే సమ్య క్షంపన్న శుద్ధమానసః ప్రాణసంధా
రణార్థం యథోక్తకాణే కరపాత్రే ణాన్యేన వాయాచితాహార మాహ
రణ లాభాలాభయో స్సమో భూత్వాని ర్తమ శ్శుక్లధ్యాన పరాయ
ణోధ్యాత్తనిష్కశ్శుభ శుభకర్తనిర్మూలనపరస్సన్యస్య పూర్ణానందైక బోధ
స్తద్బ్రహ్మహ మస్తీతి, బ్రహ్మప్రణవ మనుస్మరణ భృమరకేట న్యాయేన శరీ
రత్రయముత్సృజ్య సన్యాసే నైవ దేహత్యాగంకరోతి స కృతకృత్యో
భవ తీత్యుపనిషత్.

చతుర్థోపదేశః.

త్యక్త్వా లోకాంశ్చ వేదాంశ్చ విషయా సింద్రియాణిచ, ఆత్మ
స్వేవ స్థితో యస్తు సయాతి షరమాంగతిమ్, నామగోత్రాదివరణం
దేశకాలం శుత్రంకులమ్, వయోవృత్తం వ్రతం శీలం ఖ్యావయే నైవ
సద్యతిః, అసంభాషే త్త్రియాకాంచి త్సూర్వదృష్టాంచ న స్మరేత్,
కథాంచ వర్జయే త్తాసాం నపశ్యే ల్లిఖతా మపి, ఏత చ్చతుష్టయం
మోహ త్త్రిణా మాచరతో యతేః, చిత్తం విక్రియతే పశ్యం
తద్వికారా త్ప్రణశ్యతి, తృష్ణాక్రోధోఽనృతం మాయా లోభమోహా
ప్రియా ప్రియే, శిల్పం వ్యాఖ్యానయోగశ్చ కామో రాగపరిగ్రహః,
అహంకారో మమత్వంచ చికిత్సాధర్మసాహసమ్, ప్రాయశ్చిత్తం ప్రవా
సశ్చ మంత్రోపధగతాశివః, ప్రతిషిద్ధాని చైతాని సేవమానో ప్రోక్
దధః, ఆగచ్ఛ గచ్ఛ తిష్ఠేతి స్వాగతం సుహృదోఽపివా, సన్తానసంచ
నబూయా స్తుని ర్క్షుపరాయణః, పృతిగ్రహం నగృహ్ణీయా నైవ
యే ద్యాతేథా భిక్షుః స్వప్నీపి న కద

చన, జాయాబ్రాతృసుతాదీనాం బంధూనాంచ శుభాశుభమ్, శ్రుత్వా
 దృష్ట్వా న కంపేతి శోకహర్షాత్పజే దృతిః, అహింసా సత్య మస్తే
 యం బ్రహ్మచర్యాపరిగ్రహః, అనౌద్ధత్య మదీనత్వం ప్రసాదస్థైర్య
 మార్జవం, అన్నేహో గురు శుశ్రూషా శ్రీధా ఊంతి ర్దమశ్శమః,
 ఉపేక్షా స్థైర్యమాధుర్యే తితిక్షా కరుణా తథా, ప్రీ స్తథా జ్ఞాన
 విజ్ఞానే యోగో లఘుశనం ధృతిః, ఏష స్వధర్మో విభ్యాతో యతీనాం
 నియతాత్మనామ్, నిర్వృందో నిత్యసత్వస్థ స్సర్వత్ర సమదర్శనః, తురీ
 యః పరమోహంస స్సాత్మా న్నారాయణో యతిః, ఏకరాత్రం వసే
 ద్ద్రామీ నగరే పంచరాత్రకమ్, సర్వాభ్యాఽన్యత్ర వర్షాసు సమా
 సాం శ్చతురో వసేత్, ద్విరాత్రం నవసే ద్ద్రామీ భిక్షుర్యది వసే త్తదా,
 రాగాదయః ప్రసజ్యేర్థ తేనాసా నారకీ భవేత్, గ్రామాంతే నిర్జనే
 దేశే నియతాత్మా నికేతనః, పర్యటే త్కీటవ ద్భూమౌ వర్షా స్వేకత్ర
 సంవసేత్, ఏకవాసా అవాసావా ఏకదృష్టి రలోలుపః, అదూషయన్
 సతామార్గం ధ్యానయుక్తో మహీం చరేత్, శుచౌ దేశే సదా భిక్షుః
 స్వధర్మమనుపాలయన్, పర్యటే త సదా యోగీ వీక్షయ స్వసుధా
 తలమ్, నరాత్రౌ నచ మధ్యాహ్నే సంధ్యయౌ రైవపర్యటన్,
 నశూన్యే నచదుగ్ధేవా ప్రాణిబాధాకరే నచ, ఏకరాత్రం వసే ద్ద్రామీ
 పటణేతు దినత్రయం, పురే దినద్వయం భిక్షు ర్నగరే పంచరాత్రకమ్,
 వర్షా స్వేకత్ర తిషేత స్థానే పూర్ణజలావృతే, ఆత్మవ త్వర్వభూతాని
 పశ్యన్ భిక్షు శ్చరే త్తపీమ్, అంధవ త్కుజ్జవ చైవ బధిరో వృత్త
 మూకపత్, స్నానం త్రిషవణం ప్రోక్తం బహూదక వనస్థయోః, హం
 సేతు సృక్పదేవస్యా త్పరహంసేన విద్యతే, మానం యోగాసనం యో
 గః తితిక్షైకాంతశీలతా, నిస్పృహత్వం సమత్వంచ స పైతా స్వేక
 దండినామ్, పరహంసాశ్రమస్థో హి స్నానాదే రవిధానతః, అశేష
 చిత్తవృత్తీనాం త్యాగం కేవల మాచరేత్, త్వం జ్ఞాంసరుధిర స్నాయు
 మ్జ్ఞా మేదోఽస్థి సంహతౌ, విష్ణూత్రపూయే రమతాం కిమీనాం
 కియ దంతరమ్, క్వశరీర మశేషాణాం క్లేష్టాదీనాం మహశయః,
 క్వచాంగ సౌరభీ శోభా కమనీయాదయో గుణాః, మాంసాస్పృక్ష్వా

యవిష్టాత్ర స్నాయుమజ్ఞాస్థి సంహతౌ, దేహే చేత్ప్రితిమా స్తూఢో
 భవితా సర కేఽపి సః, స్త్రీణా మవాచ్య దేశస్య క్లిన్ననాడీ వ్రణస్యచ,
 అభేదేఽపి మనోభేదా జ్ఞసంప్రాయేణ ఉచ్యతే, చర్మఖండం ద్విధా
 భిన్నమపానోద్గారదూషితమ్, యే రమంతి నమస్తేభ్య స్సాహసం కి
 మతః పరమ్, నతస్య విద్యతే కార్యం న లింగంవా విపశ్చితః, నిర్మమో
 నిర్భయ శ్శాంతో నిగ్ధ్వందోఽప్యభోజనః, మునిఃకాపీనవాసా స్సస్యన్న
 గ్నో వా ధ్యానతత్పరః, ఏవం ధ్యానపరో యోగీ బ్రహ్మభూయాయ
 కల్పతే, లింగే సత్యసి ఖల్వస్త్రిజ్ఞాన మేవహి కారణమ్, నిర్మోక్షా
 యేహ భూతానాం లింగగ్రామో నిరర్థకః, య స్ససంతం నచాసంతం
 నాశుతం నబహు శుతమ్, నాసువృత్తం నదుర్వృత్తం వేద కశ్చి
 త్సబ్రాహ్మణః, తస్మా దలింగో ధర్మజ్ఞో బ్రహ్మవృత్త మనువ్రతమ్,
 గూఢధర్మాశ్చితోవిద్వా నజ్ఞాత చరితం చరేత్, సందిగ్ధస్సర్వభూతానాం
 వర్ణాశ్రమవివర్జితః, అంధన జ్ఞడవచ్ఛాపి మూకవచ్ఛమహీం చరేత్, తం
 దృష్త్వా శాంతమనసం స్పృహయన్తి దివౌకసః, లింగాభావాత్తు కైవల్య
 మితి బ్రహ్మనుశాసన మితి. అథ నారదః పితామహం సన్న్యాసవిధింనో
 బ్రూహీతి పప్రచ్ఛ పితామహస్తథే త్యంగీకృత్య ఆతురేనాక్రమేవాపి
 తురీయాశ్రమ స్వీకారార్థం కృచ్ఛస్థాయశ్చిత్తపూర్వక మప్తశ్రాద్ధం
 కుర్యాత్ దేవర్షి దివ్య మనుష్యభూతి పితృమాత్రాతే త్యప్త శ్రాద్ధాది
 కుర్యాత్ ప్రథమం సత్యవసుసంజ్ఞాకావిశ్వా దేవా దేవశ్రాద్ధే బ్రహ్మ
 విష్ణుమహేశ్వరాః ఋషిశ్రాద్ధే దేవర్షి శ్శత్రుర్షి మనుష్యర్షీ దివ్యశ్రాద్ధే
 వసురుద్రాదిత్యరూపాః మనుష్యశ్రాద్ధే సనకసనందన సనత్కుమార సన
 త్సుజాతాః భూతశ్రాద్ధే పుణివ్యాదిపంచమహాభూతాని చక్షురాదిక
 రణానిచతుర్విధభూతగ్రామాః పితృశ్రాద్ధే పితృ పితామహ ప్రపితామ
 హాః మాతృశ్రాద్ధే మాతృపితామహీ ప్రపితామహీః ఆత్మశ్రాద్ధే ఆత్మ
 పితృపితామహాః జీవత్పితృక శ్చేత్పితరం త్యక్త్వా ఆత్మపితామహా ప్రపితా
 మహా నితి సర్వత్ర యుగ్మకస్త్యై బ్రాహ్మణాసర్పయేత్, ఏకాధ్వర పక్షే
 అష్టాధ్వరపక్షే వాస్యశాఖానుగతమంత్రైరప్తశ్రాద్ధాన్యప్తదినేషువా ఏక
 దినేవాపితృయాగోక్తవిధానేన బ్రాహ్మణా నభ్యర్చ్యముక్త్యంతం యథా

విధి నిర్వర్త్యపిండప్రదానాని నిర్వర్త్యసదక్షిణాతాంబూలై స్తోమ
 యిత్యా బ్రాహ్మణా స్పేషయిత్యా శేషకర్తృనిధ్యర్థం సప్తకేశాన్వి
 సృజ్యశేషకర్తృ నిధ్యర్థం కేశాంతస్తప్తవాద్యజస్సంతీప్య హవయేత్,
 1. శేషశశునఖాని చేతి సప్తకేశాన్ సంరక్ష్య కక్షోపసవర్జం త్షౌర
 పూర్వకం స్నాత్వా సాయం సంధ్యావందనం నిర్వర్త్య సహస్ర
 గాయత్రీం జప్త్వా బ్రహ్మయజ్ఞం నిర్వర్త్యస్వాధీనాగ్ని ముపస్థాప్య స్వ
 శాఖోపసంహరణం కృత్వా తదుక్తప్రకారేణ జ్యోహుతి మాజ్యభా
 గాంతం హుత్వా హుతివిధిం సమాప్య ఆత్మాదిభి స్త్రీవారం సక్తుప్రాశ
 నం కృత్వాఽచమనపూర్వక మగ్నిం సంరక్ష్య స్వయ మగ్నే రుత్త
 రతః కృష్ణాజినోపరి స్థిత్యా పురాణశ్రవణపూర్వకం జాగరణం కృత్వా
 చతుర్థయామాంతే స్నాత్వా తదగ్నే చయం శ్రవయిత్యా పురుషసూక్తే
 నాన్నం షోడశాహుతీర్లు త్వా విరజాహూయం కృత్వాఽఽథాచమ్య
 సదక్షిణం వత్త్రం సువర్ణపాత్రం ధేనుం దత్వా సమాప్య బ్రహ్మ
 ద్వాసనం కృత్వా, సు మాసించతి మరుతు స్సమింద్ర స్సంబృహస్పతిః,
 సంమాయమగ్ని స్సించత్వా యుపాచ ధనేనచ, బలేనచవా ఆయుష్షం
 తం కరోతు మేతి, యాతే అగ్నే యజ్ఞయా తనూ స్తయే హ్యరో
 హౌత్యాఽత్తాన మచ్ఛావసూని కృణ్వ న్నస్తేనర్యా పురూణి యజ్ఞో
 భూత్వా యజ్ఞమాసీద స్వాం యోనిం జాతివేదో భువ ఆజాయమాన
 సృక్షయ 1 2 ధీత్య నే నాగ్ని మాత్త న్యారోప్య ధ్యాత్వాగ్నిం ప్రదక్షి
 ణసమస్కారపూర్వక ముద్వాప్య ప్రాత స్సంధ్యా ముపాస్య సహస్రగా
 యత్రీ పూర్వకం సూర్యోపస్థానం కృత్వా నాభిదహ్మోదక ముపావిశ్య
 అష్టదిక్పాలకార్హ్య పూర్వకం గాయత్ర్యుద్వాసనం కృత్వా సావిత్రీం
 వ్యాహుతిషు ప్రవేశయిత్యా, అహం పృక్షస్య రేరివ కీర్తిః పృషం
 గిరే రివ, ఊర్ధ్వ పవిత్రో వాజినీ వస్వమృత మస్తి, ద్రవిణాన్ సువర్చసః,
 సుమేధా అమృతో షీతిః, ఇతి త్రిశంకోర్వేదానువచనమ్, యశ్చందనా
 మృషభో విశ్వరూపః, ఛందోభ్యోఽధ్యమృతా త్సంబభూవ, సమేం
 ద్రో మేధయా స్ఫుణోతు, అమృతస్య దేవధారణో భూయాసమ్, శరీ
 రం మే విచర్షణం, జహ్వో మేమధుత్తమా, కర్ణాభ్యాం భూరి విశ్రవమ్,

బ్రహ్మణః కోశోఽసి మేధయా విహితః శ్రుతం మే గోపాయ, దారై
 షణాయాశ్చ ధనేషణాయాశ్చ లోకైషణాయాశ్చ వృత్తితోఽహమ్,
 ఓంభూః సన్యస్తం మయా, ఓం భువః సన్యస్తం మయా, ఓం
 సువః సన్యస్తం మయా, ఓంభూర్భువస్సువ స్సన్యస్తం మయేతి,
 మంద్ర మధ్య మ¹తారధ్వనిభిః మనసా వాచో చ్చార్వాభయంస్వ
 భూతేభ్యో మత్తిస్సర్వం ప్రవర్తతే స్వాహేత్యనేన జలంప్రాశ్య
 ప్రాచ్యాం విశి పూర్ణాంజలిం ప్రక్షిప్యోం స్వాహేతి శిఖా ము
 త్పాత్య, యజ్ఞోపవీతం పరమంపవిత్రం ప్రజాపతే ర్యత్సహజం పురస్తా
 త్, ఆయుష్యమగ్న్యో పతిముంచ శుభ్రం యజ్ఞోపవీతం బలమస్తు
 తేజః, యజ్ఞోపవీతంబహిర్నివసే త్వమంతః ప్రవిశ్య మధ్యేహ్యజస్రం
 పరమం పవిత్రం యశోబలం జ్ఞానం వైరాగ్యం మేధాం ప్రయచ్ఛేతి, య
 జ్ఞోపవీతం ఛిత్వా ఉదకాంజలినా సహ ఓంభూః సముద్రం గచ్ఛ
 స్వాహే త్యపు జహుయా దోం భూః సన్యస్తం మయా ఓం భువః
 సన్యస్తం మయా ఓం సువస్సన్యస్తం మయేతిత్రిరుక్త్వా త్రివారమభిమం
 త్ర్యోతజ్జలంప్రాశ్యాచమ్య ఓంభూః స్వాహే త్యపువత్త్రంకటిసూత్ర మపివి
 సృజ్య సగ్యకర్తనివర్తకోఽహమితి స్మృత్వా జాతరూపధరో భూత్వా స్వ
 రూపానుసంధానపూర్వక మూర్ధ్వబాహు రుదీచీం గచ్ఛే త్పూర్వవ
 ద్విద్యత్సన్నాసీ చే ద్దురోః ప్రణవ మహావాక్యోపదేశం ప్రాప్యయ
 థానుఖం విహరణ మత్తః కశ్చిన్నాన్యో వ్యతిరిక్త ఇతి ఫలవత్ప్రదకా
 హరః పర్వతవనదేవతా లయేషు సంచరేత్, సన్వస్యాథ దిగంబరః,

కఃసర్వదానందస్వానుభవైక పూర్ణహృదయః కర్తాతిహార
 ప్రాణధారణపరాయణ ఫలరసత్వృత్తమూలోదకై ర్మోక్షాస్థి గిరి
 కందరేషు విసృజే ద్దేహం స్థరణ తారకమ్, వివిదిహసన్నాసీచే చ్చ
 గత్వాఽఽచార్వాదిభి ర్విప్రై స్తిష్ఠతిష్ఠమహాభాగ దండం
 మండలుం గృహణ ప్రణవ మహావాక్య గ్రహణార్థం గురునికట
 మాగచ్ఛే దిత్యాదిష్ట ఆచారై ర్దండం కటిసూత్రం కొపీనం శాతీ మే
 ం కమండలుం పాదాది మస్తక ప్రమాణ మవ్రణం సమం సౌమ్య
 ాకవృష్టం సలక్షణం వైణవం దండ మేక మాచమనపూర్వకం

సఖా మాగోపాయోజ సుఖాయోఽసీద్రంస్య వజ్రోఽసి వార్తృఘ్న శ్శ
ర్ష మే భవ యత్పాపం తన్నివారయేతి దండం పరిగ్రహే జ్వగజ్జీవనం
జీవనాధారభూతం మాతే మా మంత్రయస్య సర్వదా సర్వసామ్యేతి
ప్రణవపూర్వకం కమండలుం పరిగృహ్య కాపీనాధారం కటిసూత్రమో
మితి గుహ్యోచ్ఛాదనం కాపీన మోమితి శీతవాతోష్ణ త్రాణకరం దేహో
కరక్షణం వస్త్ర మోమితి కటిసూత్రం కాపీనం వస్త్ర మాచమనపూర్వ
కం యోగవట్టాభిషిక్తో భూత్వా కృతార్థోఽహమితి మత్వా స్వాశ్ర
మాచారపరో భవే దిత్యుపనిషత్,

పంచమోపదేశః.

అథహౌనం పితామహం నారదః ప్రపచ్ఛ, భగవం త్వర్వకర్త
నివర్తక స్సన్యాస ఇతి త్వయేవోక్తః పున స్వాస్వశ్రమాచారపరో భవే
దిత్యుచ్ఛ్రే, తతః పితామహ ఉవాచ, శరీరస్య దేహీనో జాగ్రత్స్విషు
సుషుప్తి తురీయావస్థా స్ఫుంతి తదధీనాః కర్తజ్ఞానవైరాగ్య ప్రవర్తకాః
పురుషా జంతవ స్తదనుకూలాచారా స్ఫుంతి తతైవచే ద్భగవం త్వస్మా
సాః కతి భేదా స్తదనుస్థాన భేదాః కీదృశా స్తత్త్వతోఽన్యకం వత్తు
మర్తనీతి తథే త్యంగీకృత్య తం పితామహేన సన్యాసభేదై రాచార
భేదః కథితః కథ మితి చేత్తత్త్వ తస్త్వేకవచ సన్యాస అజ్ఞానేనా
శక్తివశా ఛర్మలోపశ్చ త్రైవిధ్య మేత్య వైరాగ్యసన్యాసో జ్ఞాన
సన్యాసో జ్ఞానవైరాగ్యసన్యాసః కర్తసన్యాస శ్చేతి చాతుర్విధ్య
ముపాగత స్తద్యథేతి, దుష్టమదన భావా చ్చేతి నిషయవైతృప్య మేత్య
ప్రాకృణ్యకర్త వశాత్సన్యస్త సన్వైరాగ్యసన్యాసీ, శాస్త్రజ్ఞానా త్పి
పపుణ్యలోకానుభవశ్రవణా త్ప్రపంచోపరతః క్రోధేర్హ్యసూయాహం
కారాభిమానాత్త క సర్వసంసారం నివర్త్యదారైషణ ధనైషణలోకైష
ణాత్త క దేహవాసనాం శాస్త్రవాసనాం లోకవాసనాం త్యక్త్వా వమనా
న్న మివ ప్రాకృతికం సర్వ మిదం హేయం మత్వా సాధన చతుష్టయ
సంపన్నో య సుస్మృత్యతి సవచ జ్ఞానసన్యాసీ, క్రమేణ సర్వ మభ్య
స్య సర్వ మనుభూయ జ్ఞాన వైరాగ్యాభ్యాం స్వరూపానుసూధానేన
దేహ మాత్రావశిష్ట సుస్మృత్య జాతరూపధరో భవతి స జ్ఞానవైరాగ్య
బ్రహ్మచర్యం సమాప్య గృహీ భూత్వా వానప్రస్థాశ్రమ

మేత్యవై రాగ్యాభావేఽప్యాశ్రమక్రమానుసారేణ యస్సస్మ్యస్యతి సకర్త
 సన్న్యాసీ, బ్రహ్మచర్యేణ సస్మ్యస్యసన్న్యాసా జ్ఞాతరూపధరో వై రాగ్య
 సన్న్యాసీ, విద్యత్సన్న్యాసీ జ్ఞానసన్న్యాసీ వివిదిషా సన్న్యాసీ కర్త సన్న్యాసీ
 చేతి చతుర్థా, కర్త సన్న్యాసోఽపి ద్వివిధః, నిమిత్తసన్న్యాసోఽనిమిత్త
 సన్న్యాస శ్చేతి, నిమిత్తప్రాయశ్చరః, అనిమిత్తః క్రమ సన్న్యాసః, ఆతుర
 స్సర్వకర్త లోహః, ప్రాణస్యోత్క్రమణ కాలసన్న్యాస స్సనిమిత్త సన్న్యాసః,
 దృఢాంగో భూత్యాసర్వం కృతకం నశ్వర మితి దేహాదికం సర్వం
 హేయం ప్రాప్య, హగ్నం శృచిషద్వసురంతరిక్ష సద్ధోతావేదిషదతి
 ధిర్బరోణ సత్, నృషద్వరసదృత సదోవ్యమ సదజ్ఞా గోజా ఋతజా
 అద్రిజా ఋతం బృహత్, బ్రహ్మవృత్తిరీకం సర్వంనశ్వరమితి నిశ్చిత్త్య
 క్రమేణ య స్సన్యస్యతి స సన్న్యాసోఽనిమిత్త సన్న్యాసః, సన్న్యా
 స స్షడ్విధో భవతి, కుటీచకో బహూదకో హంసః పరమహంస
 స్తురీయాతీతోఽవధూత శ్చేతి, కుటీచక శ్శిఖా యజ్ఞోపవీతదండ
 కమండలుధరః కౌపీనకంఠాధరః పితృమాతృగుర్వారాధనపరః పితరభిని
 త్రశిక్వాది మంత్రసాధనపర ఏక త్రాన్నాదనపరః శ్వేతోర్ధ్వపుండ్ర
 ధారీ త్రిదండః, బహూదక శ్శిఖాకంఠాదిధర (స్త్రీపుండ్రధారీ కుటీచ
 కవ త్సర్వసమో మధుకరవృ త్యాప్తకబళాశీ, హంసో
 త్రిపుండ్రోర్ధ్వపుండ్రధారీ అసంక్లుప్తమధుకరాన్నాశీ కౌపీనఖండతుండ
 ధారీ, పరమహంస శ్శిఖాయజ్ఞోపవీతరహితః పంచగృహే ష్వేకరా
 త్రాన్నాదనపరః కరపాత్రీఏకకౌపీనధారీ శాటీ మేకా మేకం వైణవం
 దండం ఏకశాటీ ధరో వా భస్మాద్భూతనపర స్సర్వత్యాగీ, తురీయా
 తీతో గోముఖః ఫలాహారీ అన్నాహారీ చేద్యహత్రయే దేహమాత్రావ
 శిష్టో దిగంబరః కుణపమివ శరీరవృత్తికః అవధూత స్త్వనియమ అభిశ
 స్తపతిత వర్జనపూర్వకం సర్వవచ్ఛేద్య జగరవృత్యాహార పర స్వరూపా
 నుసంధానపరః, ఆతురో జీవతి చేత్, క్రమసన్న్యాసఃకర్తవ్యః, కుటీచక
 బహూదక హంసానాం బ్రహ్మచర్యాశ్రమాది తురీయాశ్రమవత్ కుటీచ
 కాదీనాం సన్న్యాసవిధిః, పరమహంసాదిత్రయాణాం స కటిసూత్రం
 కౌపీనం న వస్త్ర స్సకమండలుః నదండ స్సార్వసర్వక భిక్షాటనపరత్వం
 జాతరూపదరతః విధి. సున్నాసకాలే పృథంబుద్ధి పర్యంతం అధీత్య

తదనంతరం కటిసూత్రం కాపీనం దండం వస్త్రం కమండలుం సర్వమపున్
 విస్తృజ్యాథ జాతరూపధర శ్చరే స్సకంఠాలేశో నాధ్యేతవ్యో నవక్త
 వ్యో న శ్రోతవ్య మన్య త్కించి త్వేణవాదన్యం నతర్కంపతే స్సశబ్ద
 మపి బహుంఘబ్దౌ న్నాధ్యాయే స్స మహా ద్వాచో విగ్లాపనం గిరా
 ప్రాణ్యాదీనాం సుభాషణంనాన్యభాషావిశేషణంసతౌ ద్రష్ట్రీపతితోదక్యా
 దిసుభాషణం నయతే ద్వేపపూజానోత్సవదర్శనం తీర్థయాత్రావృత్తిః,
 పున ర్యతివిశేషః కుటీచక స్యేత్స్యే క త్ర భిక్షా బహూదక స్యా సంక్లు
 ప్తమాధూకరం హంసస్యాష్టగృహే వ్యష్టకబళం పరమహంసస్య పంచ
 గృహేషు కరపాత్రంఫలాహారగోముఖం తురీయాతీత స్యావధూతస్యా
 జగరవృత్తి స్సార్వవర్ణి కేషు యతిరై 1 క రాత్రీర్వసే స్సకస్యాపి నమే
 తురీయాతీతావధూతయోః నజ్యేష్ఠోయోనస్వరూపజ్ఞో జ్యేష్ఠోఽపిక నిష్ఠో
 హస్తాభ్యాం నద్యుత్తరణం సకుర్యా స్సవృక్ష మారోహే స్సయానాది
 రూఢో నక్రయవిక్రయపరో న కించిద్వినిమయపరో నదాంభికో నాస్మ
 తవాదీనయతేః కించిత్క్లర్తవ్యమ స్త్యస్తిచే త్సాంకర్యం తస్మాత్సననా
 నా సన్న్యాసినా మధికారః, ఆతురకుటీచకయోః భూలోకభవన్లోకా
 బహూదకస్య స్వర్గలోకో హంసస్య తపోలోకః పరమహంసస్య సత్య
 లోక స్తురీయాతీతావధూతయో స్సాన్విత స్తేవ కైవల్యం స్వరూపాను
 సంధానేన భ్రమర కీటన్యాయవత్.యం యంవాపి స్తరక భావ త్యజ
 త్యంతే క శ్చేబరం,తంతమేవ సమాప్నోతి నాన్యథా శ్రుతిశాసనమ్,తదేవం
 జ్ఞాత్వా స్వరూపానుసంధానం వినాఽన్యథాఽఽచారపరో నభవేత్తదా
 చారవశా త్తత్తల్లోక ప్రాప్తిర్జ్ఞానవైరాగ్య సంపన్నస్య స్వస్తి న్నేవ ముక్తి
 రితి నసర్వత్రాచారప్రసక్తిస్తదాచారో జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తి ష్టేక
 శరీరస్యజాగ్రత్కాలే విశ్వ స్స్వప్నకాలే తైజస సుషుప్తికాలే
 ప్రాజ్ఞ 2 అవస్థాభేదా దవస్థేశ్వరభేద స్తాసు చతుర్దశకరణానాం బా
 హ్యవృత్తయోఽంతర్వృత్తియ స్తేషా ముపాదానకారణం వృత్తయ
 శ్చత్వారః మనోబుద్ధిరహంకార శ్చిత్తంచేతి తత్తద్వృత్తివ్యాపార
 భేదేన పుథగాచారభేదః, నేత్రస్థం జాగరితంవిద్యా త్కంతే
 స్వప్నం సమావిశత్, సుషుప్తం హృదయస్థంతు తురీయం మూర్ధ్నిసం

స్థితమ్, తురీయ మక్షర మితి జ్ఞాత్వా జాగరితే సుషుప్త్యవస్థాపన్నథవ
యద్యచ్ఛృతం యద్యద్దృష్టం తత్తత్సర్వమవిజ్ఞాత మివ యోవనే తస్య
స్వప్నావస్థాయా మపి తాదృగవస్థా భవతి సజీవస్తృక్త ఇతి వదంతి సర్వ
శ్రుత్యర్థ ప్రతిపాదనమపి తస్యైవముక్తి రితి భిక్షు ర్నైహికానుష్ఠికా
పేక్షా యద్యపేక్షాఽస్తి చే తదనురూప్తో భవతి స్వరూపానుసంధాన
వ్యతిరిక్తా న్యశాస్త్రాభ్యాసై రుప్ప్రకంకుమ భారవద్వ్యర్థోన యోగ
శాస్త్రప్రవృత్తి ర్నసాంఖ్య శాస్త్రాభ్యాసా నమంత్రతంత్ర వ్యాపారఇతర
శాస్త్రప్రవృత్తి ర్యతే రస్తిచే చ్చవాలంకారవ చ్చుర్త కారవ దితి విదూర
కర్తాచార విద్యామారో న ప్రణవకీర్తనశర్యోద్యత్కర్త కరోతి తత్తత్స
లమనుభవతి ఏరండతైల ఘనవదత స్ఫుర్వంపితృజ్య తత్ప్రసక్తం మనో
దండం కరపాత్రం దిగంబరం దృష్త్వా పరివ్రజేద్భిక్షుః, బాలోన్మత్త
పిశాచవన్తరణం జీవితం వా నకాండేత కాలమేవప్రతీక్షేత నిర్దేశ
భృతకన్యాయేన పరివ్రాడితి, తితిక్షుజ్ఞానవైరాగ్యశమాది గుణ
వర్జితః, భిక్షామాత్రేణ జీవీ స్యా త్సయ తిర్యతిపృత్తిహః, నదం
డధారణేన నముండనేన వేషేణ నడంభాచారేణ ముక్తిః, జ్ఞానదండో
ధృతో యేన ఏకదండి సడచ్యతే, కాష్టదండో ధృతో యేన సర్వాశీ
జ్ఞానవర్జితః, సయాతి సరకాన్లోరాన్ మహారారవ సంజ్ఞితాన్, ప్రతిష్ఠా
సూకరీ విష్ఠా సమాగీతా మహర్నిభిః, తస్మా దేనాం పరిత్యజ్య కీటవ
త్సర్వపే ద్యతిః, అయూచితం యథాలాభం భోజనాచ్చురనం భవేత్,
పరేచ్ఛయాచ దిగ్వాసా సాన్నిసం కుర్యా త్పరేచ్ఛయా, న్యషేఽపి యో
హి యుక్తసాన్యజ్ఞగ్రతీవ విశేషతః, ఉదృక్పేష్ట స్తన్నతశ్చేష్టోపరిష్టో
బ్రహ్మవాదినామ్, అలాభేన విషాదీన్యాల్లాభేచైవసహర్షయేత్, ప్రాణయా
త్రికమాత్ర సాన్యన్తాత్రాసంగాద్వినిర్గతః, అభిపూజితలాభాంశ్చ జగుషే
తైవసర్వశః, అభిపూజితలాభైస్తు యతిర్ముక్తోఽపిబధ్యతే, ప్రాణయాత్రాని
మిత్తంచేత్ వ్యంగారే భుక్తవజ్జనే, కాలే ప్రళయవర్ణానాం భిక్షార్థంసర్వతే
ద్గృహాన్, పాణిపాత్రశ్చర న్యోగీ నాసకృ ద్భైక్ష మాచరేత్, తిష్ఠ
న్మంజూ చ్చరన్ భుంజూ స్తథ్యే నాచమనంతిథా, అభీవ ధృతమర్యా

యాః, నియతిం న విముంచంతి మహంతో భాస్క

యదాహారం గోవ స్పృగయతే మునిః, తదా సమ

స్వస్య త్వర్వేషు సోఽమృతత్వాయకల్పతే, అనింద్యం వై వ్రజకోగేహం
నింద్యం గేహాతు వర్జయేత్, అనావృతే విశేద్ధ్వారి గేహేనై వావృ
సునా తే వ్రజేత్, పాంసునాచ ప్రతిచ్ఛన్న శ్శూన్యాగారప్రతిశ్రయః,
వృక్షమూలనికేతోవా త్యక్త సర్వప్రియాప్రియః యత్రాస్తమితశాయీ
స్యాన్నిరగ్ని రనికేతనః, యథాలభ్యోపజీవీ స్యాన్తునిర్దాంతో జితేంద్రియః
నిష్క్రమ్య వన మాస్థాయ జ్ఞానయజ్ఞో జితేంద్రియః, కాలకాంతీ చర
స్తేవ బ్రహ్మ భూయాయ కల్పతే, అభయం సర్వభూతేభ్యో దత్వాచ
రతి యో మునిః, నతస్య సర్వభూతేభ్యో భయ ముత్పద్యతే క్వచిత్,
నిర్దాన శ్చానహంకారో నిర్ద్వంద్వ శ్చిన్న సంశయః, నైవకృద్యతి నద్వే
ష్టి నాస్మతం భాషతే గిరా, పుణ్యాయతనచారీచ భూతానా మవిహింస
కః, కాలే ప్రాప్తే భవే దైభృతం కల్ప్యతే బ్రహ్మభూయకే, వాసప్రస
గృహస్థాభ్యాం నసంస్పృశ్యేత కర్త్తించిత్, అజ్ఞాతచర్యాంలిప్సేత నచై నం
హర్షఆవిశేత్, అధ్వా సూర్యేణ నిద్రిప్తః క్షీటవ ద్విచరే త్తహీమ్, ఆశీ
ర్యుక్తాని కర్తాణి హింసాయుక్తాని యానిచ, లోకసంగ్రహాయుక్తాని నై
వకుర్యా న్నకారయేత్, నాసచ్ఛాస్త్రేషు సజ్జేత నోపజీవేత జీవికామ్,
అతివాదాం ద్రియజే త్తర్కాన్ పక్షం కంచన నాశ్రయేత్, నశిష్యా
సనుబధ్నీత గ్రంథా నైవాభ్యసే ద్బహుళా, సవ్యాఖ్యా ముపయుంజీత
నారంభా నారభే త్త్వచిత్, అవ్యక్తలింగోఽవ్యక్తాగ్లోముని రున్న త్తబా
లవత్, కవిస్తూకవదాత్తానం లద్దృష్ట్యాదర్శయే న్నుణామ్, సకుర్యా
న్నవదే త్త్రించి న్నధ్యాయే త్సాధ్వసా ధువా, ఆత్మారామోఽనయా
వృత్త్యా విచరే జ్ఞడవస్తునిః, ఏకశ్చరే న్నహీ మేతాం నిస్సంగ స్సంయ
తేంద్రియః, ఆత్మరతి క్రిడత్ర రాత్త వాక్ త్సమదర్శనః, బుద్ధో బాలకవ
త్క్రిడః కుశలో జడవ చ్చరేత్, వదేదున్నత్రవ ద్విద్వాగోచర్యాం
నైగమ శ్చరేత్, క్షిప్తోఽపమానితో సద్భిః ¹ప్రబుద్ధోఽసూయతోపి
వా, తాడిత స్సన్నిరుద్ధోవా వృత్త్యావా పరితాపితః, విప్లితో మూత్రి
తో వాజ్ఞైర్బహు ధైవం ప్రకంపితః, శ్రేయస్కామః కృచ్ఛగతఆత్మనాఽఽ

ముద్రరేత్, సస్తాననంపరాంహాని యోగధ్ధే కురుతేయతః, జనే
నావమతోయోగీ యోగసిద్ధించ వింశతి, తథాచరేత వైయోగీ సతాం

వర్జనదూషయన్, జనాయథాపమన్యేర స్తచ్చేయై రై వసంగతిమ్,
జరాయజాండజాదీనాం వాఙ్మనఃకాయకర్తృభిః, యుక్తంకుర్వీత సద్రోహం
సర్వసంగంశ్చ వర్జయేత్, కామక్రోధాతథా దర్పలోభమోహాదయ
శ్చయే, తాంస్తు దోషా స్ఫురిత్యజ్య పరివ్రాడ్భయవర్జితః, భైక్షాశనంచ
మానత్వం తపో ధ్యానం విశేషతః, సమ్యక్జ్ఞానంచ వైరాగ్యం ధర్మో
యం భిక్షుకే మతః, కాషాయ వాసా స్సతతం ధ్యానయోగపరాయణః,
గ్రామాంతే వృక్షమూలే వా వసే ద్వేవాలయే^౨పివా, భైక్షేణ వర్తయే
న్నిత్యం నైకా న్నాశీ భవే త్కృచిత్, చిత్తశుద్ధిర్భవేద్భావ త్రావన్ని
త్యం చరే త్సుధీః, తతః ప్రవృజ్య శుద్ధాత్మా సంచరే ద్యత్రకుత్రచిత్,
బహిరంతశ్చ సర్వత్ర సంపశ్యన్ హి జనార్దనమ్, సర్వత్ర విచరే త్తానీ
వాయువ ద్వీతకల్తపః, సమదుఃఖసుఖః ఊంతో హస్తప్రాప్తంచ
భక్షయన్, నిర్వైరేణ సమం పశ్యన్ ద్విజగో^౨శ్వమృగాదిషు,
భావయ త్తనసా విష్ణుం పరమాత్మాన మిశ్వరమ్, చిన్మయం పరమా
నందం బ్రహ్మైవాహ మితి స్మరన్, జ్ఞాత్వైవం మనోదండం ధృత్వా
ఆశానివృత్తో భూత్వా ఆశాంబరధరో భూత్వా సర్వదా మనోవా
క్కాయకర్తృభి స్సర్వసగ్గసార మున్నృజ్య ప్రపంచావాఙ్మఖస్సర్వరూ
పానుసంధానేన భగిమరకీటన్యాయేన ముక్తో భవతీత్యుపనిషత్.

షష్ఠోపదేశః.

అథ నారదః పితామహ మువాచ - భగవన్ తదభ్యాసవశా
ద్భగిమరకీటన్యాయవ త్తదభ్యాసః కథమితి, త మాహ-పితామహస్సత్య
వాక్ జ్ఞాన వైరాగ్యాభ్యాం విశిష్టదేహానశిష్టోపసేత్, జ్ఞానం శరీరం
వైరాగ్యం జీవనం విద్ధి శాంతి దాతీ నేత్రేమనో ముఖం బుద్ధిః
కళాపశ్చవింశతితత్వా స్యవయవా న్యవస్థాపంచమహాభూతాని కర్మభ
క్తిజ్ఞానవైరాగ్యాని శాఖాజాగ్రత్స్విప్న సుషుప్తితరీయావస్థా శ్చతుర్ద
శకరణాని పంక స్తంభాకారాణితి, ఏవమపి నావ^౧మపి పంకంకర్ణధార
ఞవ యంతేవ గజం స్వబుద్ధ్యా స్యవశీకృత్యాస్తద్వ్యతిరిక్తం సర్వం
కృతకం సశ్వర మితి మత్వా విరక్తః పురుష సర్వదా బ్రహ్మహా మితి
వ్యాహరే న్నాన్యత్కించి ద్వేదితవ్యం స్యవ్యతిరేకేణ జీవన్ముక్తో వసే
త్కృత కృత్యో భవతి న నాహం బ్రహ్మేతి వ్యవహరే త్కింతు బ్రహ్మ

హ మస్తీ త్యజస్వం జాగ్రత్స్వన్న సుషుప్తిషు తుర్యావస్థాం
 ప్రాప్య తుర్యాతీతత్వం వ్రజేద్దీపం జాగ్రీ న్నక్తం స్వప్నం సుషు
 ప్త మర్ధరాత్రం గతమిత్యేకావస్థాయాం చతస్రోఽవస్థాః పైవైకైక
 కరణాధీనానాం చతుర్దశ కరణానాం వ్యాపారా శ్చక్షురాదీనాం
 చక్షుషో రూపగ్రహణం శోత్రయో శృంగ్రహణం జిహ్వయా
 రసాస్వాదనం ఘ్రాణస్య గంధగ్రహణం వచసో వాగ్వాపారః
 పాణే రాదానం పాదయో స్సంచారః పాయో రుత్సర్గ ఉపస్థస్యానం
 దగ్రహణం త్వచః స్పర్శగ్రహణం తదధీనాచ విషయగ్రహణా బుద్ధి
 ర్బుద్ధ్యా బుద్ధ్యతి చిత్రేన చేతయ త్యహం కారేణాహంకరోతి విస్మయ
 జీవ ఏతాం దేహాభిమానేన జీవో భవతి గృహాభిమానేన గృహస్థభి
 శరీరే జీవ స్సంచరతి ప్రాగ్దళే పుణ్యవృత్తి రాగ్నేయాం నిద్రాలస్యే
 దక్షిణాయాం క్రౌర్యబుద్ధి రైర్మత్త్యాం పాపబుద్ధిః పశ్చిమే క్షీణారతి
 ర్వాయవ్యాం గమనే బుద్ధి రుత్తరే శాంతి రీశాన్యే జ్ఞానం కర్ణికాయాం
 వైరాగ్యం కేసరే మోక్షాత్మ చింతా ఇ త్యేవం వక్త్రం జ్ఞాత్వా జీవదవస్థా.
 ప్రథమం జాగ్ర ద్ద్వితీయం స్వప్నం తృతీయం సుషుప్తం చతుర్థం తురీ
 యం చతుర్థి ర్విరహితం తురీయాతీతం విశ్వత్రైజనప్రాజ్ఞతటస్థభేదై
 రేకఏవ ఏకో దేవ స్సాక్షీ నిర్గుణశ్చ తద్భిక్షాహ మితి వ్యాహారే
 న్నీచే జ్ఞాగ్రదవస్థాయాం జాగ్రదాది చతస్రోఽవస్థా స్వప్నే స్వప్నాది
 చతస్రోఽవస్థా స్సుషుప్తే స్సుషుప్త్యాది చతస్రోఽవస్థా స్తురీయే తురీయాది
 చతస్రోఽవస్థా న త్యేవం తురీయాతీతస్య నిర్గుణస్య స్థూలసూక్ష్మకారణ
 రూపై ర్విశ్వత్రైజన ప్రాజ్ఞేశ్వరై సుర్వావస్థాసు సాక్షి త్వేకఏవావతి
 ష్టతే, ఉతతటస్థా ద్రష్టా తటస్థా నద్రష్టా ద్రష్టృత్వా న్న ద్రష్టైవ
 కర్తృత్వ భోక్తృత్వాహంకారాది స్పృష్టో జీవో జీవేతరో నస్పృష్టో
 జీవోఽపి నస్పృష్ట ఇతిచే న్నజీవాభిమానేన క్షేత్రాభిమాన శ్శరీరాభి
 మానేన జీవత్వం జీవత్వం ఘటాకాశమహాకాశవ ద్వ్యవధాన మస్తి
 వ్యవధానవశాదేవ హంసస్సాఽహ మితి మంత్రేణోచ్చాస నిశ్వాసవ్య
 పదేశే నానుసంధానం కరోతి ఏవం విజ్ఞాయ శరీరాభిమానం త్యజే
 న్నుశరీరాభిమానీ భవతి సఏవ బ్రహ్మే త్యుచ్యతే, త్యక్తసంగో జితక్రో

ధో లఘూహారో జతేంద్రియః, పిఠాయ బుద్ధ్యా ద్వారాణి మనోభ్యానే
 నివేశయేత్, శూన్యేష్వేవావకాశేషు గుహాసుచ వనేషుచ, నిత్య
 యుక్త స్పదాయోగీ భ్యానం సమ్య గుపక్రమేత్, ఆతిథ్య శ్రాద్ధయజ్ఞేషు
 దేవయాతోత్సవేషుచ, మహాజనేషు సిద్ధ్యర్థీ నగచ్ఛేద్దోగవిత్క్వచిత్,
 యతైన మవమన్యంతే జనాః పరిభవంతిచ, తథాయుక్తశ్చరే ద్యోగీ
 సతాం వర్జనదూషయేత్, వాగ్దండః శర్తదండశ్చ మనోదండశ్చ
 తేత్రయః, యస్యైతే నియతా దండా స్సత్రిదండిమహాయతిః, విధూ
 మేచ ప్రశాంతేగ్నా యస్తుమాధూకరీం చరేత్, గృహేచవిప్ర
 ముఖ్యానాం యతిస్సర్వోత్తమస్సన్తుతః, దండం భిక్షాంచయః కుర్యా
 త్వధర్మేవ్యవసం వినా, యస్తిష్ఠతి న వైరాగ్యం యాతి సీచయత్త్రిసః,
 యస్మిన్ గృహే విశేషేణ లభే ద్భిక్షాంచ వాసనాత్, తత్రనోయాతి
 నోభూస్స యతిర్నేతరస్సన్తుతః, యశ్శరీరేంద్రియాదిభ్యో విహీనంసర్వ
 సాక్షిణమ్, పారమార్థికవిజ్ఞానంసుఖాత్తానంస్వయంప్రభమ్, పరతత్త్వం
 విజానాతి సోఽతివర్ణాశ్రమీభవేత్, సర్వాశ్రమాదయోదేహేమాయ
 యాపరికల్పితాః, నాత్మనో బోధరూపస్య మమత్వే సంతిసర్వదా, ఇతి
 యో వేదవేదాంతై స్సోఽతివర్ణాశ్రమీభవేత్, యస్యవర్ణాశ్రమాచా
 రో గళిత స్సాన్వితదర్శనాత్, సవర్ణానాశ్రమాం త్సర్వా సతీత్య స్వాత్మని
 స్థితః, యోఽతీత్య స్వాశ్రమాన్ సర్వా నాత్మనేవ స్థితః పుమాన్,
 సోఽతివర్ణాశ్రమీప్రోక్తస్సర్వవేదార్థవేదిభిః, తస్మాదస్యగతావర్ణాశ్రమా
 అపినారద, ఆత్మన్యారోపితాస్స ర్వే భ్రాన్త్యాతేనాత్మ వేదినా, నవిధిర్ననిషే
 ధశ్చసవర్ణావర్ణకల్పనా, బ్రహ్మవిజ్ఞానినామ స్థితథా నాన్యచ్ఛనారద, విర
 జ్య సర్వ భూతేభ్య ఆవిరించినదాదపి, ఘృణాం విపాట్య సర్వస్మిన్ పుత్ర
 మిత్రాదికేష్వపి, శ్రద్ధాభుక్తుక్తిమార్గేషు వేదాంతజ్ఞానలిప్సయా, ఉపా
 యనకరో భూత్వా గురుం బ్రహ్మవిదం ప్రజేత్, సేవాభిః పరితోష్యైవం
 చిరకాలం సమాహితః, సదా వేదాంతవాక్యార్థం శృణుయాత్సు సమా
 హితః, నిర్దమో నిరహంకార స్సర్వసంగవివర్జితః, సదా శాంత్యాది
 యుక్త స్సన్ ఆత్మ న్యాత్మానమీక్షతే, సంసారదోష దృష్ట్యైవ విరక్తి
 ర్జాయతే సదా, విరక్తస్యతు సంసారా త్సన్న్యాస స్సన్ స్మ సంశయః,

ముముక్షుః పరహంసాఖ్య స్సాత్మా న్నోక్షైకసాధనమ్, అభ్యసే ద్భృష్టావి
జ్ఞానం వేదాంతశ్రవణాదినా, బ్రహ్మవిజ్ఞానలాభాయ పరహంస సమా
హ్వయః, శాంతిదాంత్యాదిభి స్సర్వైఃసాధనైస్సహితోభవేత్, వేదాం
తాభ్యాసనిరత శ్శాంతో దాంతో జితేంద్రియః, నిర్భయో నిర్మమో
నిత్యో నిర్ద్వంద్వో నిష్పరిగ్రహః, జీర్ణకాపీసవాసా స్సాన్యస్తుండీ సగోషీ
భవా భవేత్, ప్రాజ్ఞో వేదాంత విద్యోగీ నిర్మమో నిరహంకృతిః, మిత్రా
దిషు సమో మైత్ర స్సమస్తేష్యవ జంతుషు, ఏకో జ్ఞాసీ ప్ర శాంతాత్మా
ససంతరిత నేతరః, గురూణాంచ హితేయుక్త స్తత్రసంవత్సరం వసేత్,
నియమేష్వప్రమత్తస్తు యమేషుచ సదా భవేత్, ప్రాప్యచాంతే తత
శ్చైవ జ్ఞానయోగ మనుత్తమమ్, అవిరోధేన ధర్మస్య సంచరేత్పృథి
వీ మిమామ్, తత స్సంవత్సరస్యాంతే జ్ఞానయోగ మనుత్తమమ్, ఆశ్ర
మత్రయ ముత్పృజ్య ప్రాప్తశ్చ పరమాశ్రమమ్, అనుజ్ఞాప్య గురూం
శ్చైవ చరేద్ధి పృథివీ మిమామ్, తక్తనంగో జితక్రోధో లఘ్వాహరో
జితేంద్రియః, ద్వా విమకా నవిరాజేతే విపరీతేన కర్మణా, నిరారంభో గృ
హస్థశ్చ కార్యవాంశ్చైవ భిక్షుకః, మాద్యతి ప్రమదాం దృష్ట్వా సురాం
వీత్వాచ మాద్యతి, తస్మా ద్దృష్టివిషాం నారీం దూరతః పరివర్జయేత్,
సంభాషణం సహ స్త్రీభిరాలాపః ప్రేక్షణం తథా, స్మృత్యం గానం సహ
సంచ పరివాదాంశ్చ వర్జయేత్, నన్నానం నజపః పూజా న హేళామో
నైవ సాధనమ్, నాగ్ని కార్యాదికార్యంచ నైతస్యాస్తీహ నారద, నార్ప
సం పితృకార్యంచ తీర్థయాత్రావ తానిచ, ధర్మాధర్మాదికం నాస్తి న విధి
ర్హాకీక్రియా, సంతృజే త్సర్వకర్మాణి లోకాచారంచ సర్వశః, క్రిమికీట
పతంగాంశ్చ తథా యోగీ వసస్పృతీ, ననాశయే ద్భృథో జీవానా వర
మార్థమతి ర్యతిః, నిత్యమంతర్ముఖ స్వచ్ఛః ప్ర శాంతాత్మా స్వపూర్ణధీః,
అంత స్సంగం పరిత్యాగీ లోకే విహర నారద, నారాజకే జనపదే చర
త్యేకచరో మునిః, నిస్తుతిర్నిర్నమస్కారో నిస్వధాకార ఏవచ, చలా
చలనికేతశ్చ యతి ర్యాదృచ్ఛికోభవేత్. ఇత్యుపనిషత్.

సప్తమోపదేశః.

అథ యతేర్నియమః కథమితి పృష్టం నారదం పితామహః పుర
స్కృత్య విరక్త స్సన్నానీ వర్షానుధృవశీలోఽష్టామాసానేకాకీ చరేన్నై

కరాత్రం నివసే ద్భిక్షు ర్భయా త్సారంగవ దేశత్రన త్త్వే త్వగమన
నిరోధగ్రహణం సకుర్యా ద్ధస్తాభ్యాం నద్యుత్తరణం సకుర్యా న్నవృత్తా
రోహణ మపి నదేవోత్సవదర్శనం కుర్యా నైకరాత్రాశీ నబాహ్యా
దేవతార్చనం కుర్యా త్వవ్యతిరిక్తం సర్వం త్యక్త్వా మధుకరపృత్యా
హర మాహరణ కృశోభూత్వా మేదోవృద్ధి మకుర్వ న్నాజ్యం రుధిర
మివ త్యజే దేశరాత్రాన్నం పలమివ గంధలేపన మశుద్ధలేపన మివ
తూర మాత్యజ మివ వత్తు ముచ్చిప్తపాత్రమివాభ్యంగం స్త్రీసంగమివ
మిత్రాహ్లాదకం మూత్రమివ స్పృహం గోమాంస మివ జ్ఞాతచరదేశం
చండాలవాటికా మివ స్త్రియమహిమివ సువర్ణం కాలకూట మివ
సభాసలం శ శాసఫల మివ రాజధానీం కుంభీపాక మివ శసపిండవదేశ
రాత్రాన్నం నదేహంతరదర్శనం, ప్రపంచవృత్తిం పరిత్యజ్య స్వదేశ
ముత్సృజ్య జ్ఞాతచరదేశం విహాయ విస్తృత్య పదార్థం పునః ప్రాప్త
హర్ష ఇవస్వమానందమనుస్తరణ స్వశరీరాభిమానదేశవిస్తరణం మత్వా
స్వశరీరం శవమివ హేయ ముపగమ్య కారాగృహ వినిర్దుక్త శోచీరవత్సు
ప్రాప్తబంధుభవస్థలం విహాయ దూరతోపసే దయత్నేన్న ప్రాప్తమాహ
రణ బ్రహ్మప్రణవ ధ్యానానుసంధానపరో భూత్వా సర్వకర్మ వినిర్దుక్తః
కామక్రోధలోభ మోహ మద మాత్సర్యాదికం దగ్ధ్యత్రిగుణాతీతః ప
ఞ్చారి రహితః పడ్భాసవికారశూన్యః సత్యవాక్కుచిరద్రోహీ గ్రామైకరా
త్రం, పత్రనేపంచరాత్రం తేత్రేపంచరాత్రం తీర్థేపంచరాత్ర మనికేతః
సిర మతిర్నాన్యతవాదీ గిరికందరేషువసేత్ ఏకఏవచ్ఛావా సచరే ద్ద్రా
మంత్రిభిర్నగరం చతుర్గామ మిత్యేకశ్చరే ద్భిక్షు శ్చతుర్దశకరణానాం
సతత్రావకాశం దద్యా దచ్చిన్నజ్ఞానా ద్వైరాగ్య సుపత్తి మనుభూయ
మత్సోనకశ్చిదన్యోఽతిరిక్త ఇత్యాత్ న్యాలోచ్య సర్వతస్వరూపమేవ
పశ్యత్ జపన్తుక్తిమవాప్య ప్రార్థప్రతిభాసనాశపర్యంతం చతుర్విధం స్వ
రూపం జ్ఞాత్వా దేహాపశనపర్యంతం స్వరూపానుసంధానేన వసేత్,
త్రిపవణస్నానంకుటీచకస్య బహూదకస్య ద్వివారం హంసస్యైకవారం
పరమహంసస్య మాంససిక స్నానం తురీయాతీతస్య భస్మస్నాన మపధూ
తస్య వాయుప్యస్నాన మూర్ధ్వపుండ్రంకుటీచకస్య త్రిపుండ్రంబహూద
కస్య ఊర్ధ్వపుండ్రం త్రిపుండ్రంహంసస్య భస్మాధూతశనం పరమహంసస్య

తురీయాతీతస్య తిలకపుండ్ర మవధూతస్య నకించి తురీయాతీతావధూత
యోఃఋతుక్షౌరం కుటీచకస్యర్తుద్వీయక్షౌరం హంసస్య పరమహంసస్య
నక్షౌర. మస్త్రీచే దయనక్షౌరం తురీయాతీతా వధూతయో ర్నక్షౌరం
కుటీచకస్య ఏకాన్నం మాధూకరం బహూదకస్య హంస పరమహంస
యోః కరపాత్రం తురీయాతీతస్య గోముఖ మవధూతస్యా జగరవృత్తి
శ్శాటీద్వయం కుటీచకస్య బహూదక స్త్రైకశాటీ హంసస్య ఖండం
దిగంబరం పరమహంసస్య ఏకకాపీనం వా తురీయాతీతా వధూతయో
ర్రాతరూపధరత్వం హంసపరమహంసయో రజనం నత్వన్యేషాం కుటీచ
కబహూదకయోద్దేవార్చనం హంసపరమహంసయో ర్దాససార్చనం తు
రీయాతీతావధూతయో స్సౌహృదభావనా, కుటీచకబహూదకయోర్ధ్వం
త్రజపాధికారోహం సపరమహంసయో ర్ధ్యానాధికార స్తురీయాతీతావ
ధూతయో ర్నత్వన్యాధికారః కింతు తురీయాతీతావధూతయో ర్నహా
వాక్యోపదేశాధికారఃపరమహంసస్యాపి, కుటీచకబహూదక హంసానాం
నాన్యస్యోపదేశాధికారః, కుటీచక బహూదకయో ర్దానుషప్రణవో
హంస పరమహంసయో రాంతరప్రణవ స్తురీయాతీతావధూతయోర్భృ
హప్రణవః, కుటీచక బహూదకయోః శ్రవణం హంసపరమహంసయో
ర్ననం తురీయాతీతా వధూతయో ష్చిదిధ్యాసనమ్ సర్వేషామాత్మా
సంధానవిధి రిత్యేవం ముముక్షు స్సర్వదా సంసారతారకం తారక మను
స్మరకా జీవన్ముక్తో వసే దధికార విశేషేణ కైవల్య ప్రాప్త్యుపాయ మన్వి
ష్యేద్యతిరిత్యుపనిషత్.

అష్టమోపదేశః.

అథ హైనం భగవంతం పరమేష్ఠినం నారదః పప్రచ్ఛ సంసార
తారకం ప్రపన్నేబ్రూహీతి తథేతి పరమేష్ఠీ వక్తముపచక్రమే, ఓమితి
బ్రహ్మేతి వ్యష్టిసమష్టిప్రకారేణ, కా వ్యష్టిః కాసమష్టిస్సంహారప్రణవ
సృష్టిప్రణవశ్చాంతర్బహి శోభిభూత్తకత్వాత్త్రివిధో, బ్రహ్మప్రణవః,
అంతః, ప్రణవోవ్యావహారిక ప్రణవో బాహ్యప్రణవ ఆర్షప్రణవ ఉభ
యాత్తకోవిరాట్ ప్రణవః, సంహారప్రణవోబ్రహ్మప్రణవోర్ధమాత్రప్రణవ
ఓమితి. బ్రహ్మ ఓ మిత్యేకాక్షర మంత్రః ప్రణవం విధి సచాష్టధాభిద్యతే
అకార ఉకారో మకార అర్థమాత్రా నాదబిందుకలాశక్తి శ్చేతి తం

నచత్వార అకార శ్చాయుతావయవాన్విత ఉకార స్సహస్రావయ
వాన్వితో మకార శ్చతావయవోపేతోఽర్థమాత్రా ప్రణవోఽనంతా
వయ వాకారః సగుణో విరాట్ప్రణవ స్సంహారో నిర్గుణప్రణవ ఉభ
యాత్తకోత్సత్తిప్రణవో యథాస్థితో విరాట్ స్థితః స్థిత స్సంహారః విరా
ట్ప్రణవ స్తోడశమాత్రాత్తక ష్టత్రింశ త్తత్వాతీతః, షోడశ మాత్రాత్తక
త్వం కథ మిత్యుచ్యతే, అకారః ప్రథమ ఉకారో ద్వితీయో మకార
స్త్రుతీయ అర్థమాత్రశ్చతుర్థోనాదః పంచమీ బిందు షష్ఠీ కలా సప్త
మీకలాతీతాష్టమీ శాంతి ర్నవమీ శాంత్యతీతా దశమీ ఉన్య న్యే
కాదశీ మనోన్తసి ద్వాదశీ పురీ త్రయోదశీ మధ్యమా చతుర్దశీ పశ్యం
తీపంచదశీ పరా షోడశీ పునశ్చతుష్టమీమాత్రాప్రకృతి పురుషదై వ్యభిధ్య
మాసాద్యాష్టావింశ త్యుత్తర శతభేదమాత్రా స్వరూప మాసాద్య సగుణ
నిర్గుణత్వ ముపైత్యేకోఽపి బ్రహ్మ, ప్రణవః, సర్వాధారః పరంజ్యో
తిరేవసర్వేశ్వరో విదుః, సర్వదేవమయ స్సర్వ ప్రపంచాధార గర్భితః,
సర్వాక్షరమయః కాల స్సర్వాగమ మయ శ్శివః, సర్వభ్రతుక్తమోమృ
గ్యస్సకలోపనిషత్తయః, భూతం భవ్యం భవిష్య ద్యత్త్రికాలోదితమ
వ్యయమ్, తదప్యోంకార మేవార్య విద్ధి మోక్షప్రదాయకమ్, తదేవా
త్తాన మిత్యేత ద్భృహ్మశబ్దేన వర్ణితమ్, తదేక మమృత మజర మనుభూ
యతథోమితి, స శరీరం సమారోప్య తస్యయత్వంతథోమితి, ¹ త్రిశరీరం
స్వ మాత్మానం పరంబ్రహ్మ వినిశ్చిను, పరంబ్రహ్మనుసందధ్యా ద్విశ్వా
దీనాం క్రమః క్రమాత్, స్థూలత్వా త్థూలభుక్త్వాచ్చ సూక్ష్మత్వా
త్సుక్ష్మభు క్ప్రమే, ఐక్యత్వానందభోగా చ్చ సోఽయమాత్మా చతుర్వి
ధః, చతుష్పా జ్జగరితః స్థూలః స్థూలప్రజ్ఞో హి విశ్వభుక్, ఏకోన
వింశతిముఖ సాన్తప్రాంగ స్సర్వగః ప్రభుః, స్థూలభుక్ చతురాత్మాధ
విశ్వో వైశ్వానరః పుమాక, విశ్వజి త్ప్రధమః పాదః స్వప్నస్థానగతః
ప్రభుః, సూక్ష్మప్రజ్ఞ స్వితోఽప్రాంగ ఏకో నాన్యః పరంతప, సూక్ష్మభు
క్చతురాత్మాధ తైజసో భూతరాడయమ్, హిరణ్యగర్భః స్థూలోఽంత
ర్ద్వితీయః పాద ఉచ్యతే, కామం కామయతే యావ ద్యత్ర సుప్తో
నకంచన, స్వప్నం పశ్యతి నైవాత్ర తత్సుషుప్త మపి స్ఫుటమ్, ఏకీభూ

తస్మిన్ ప్రస్థః ప్రజ్ఞానఘనవాం తుభిః, నిత్యానందమయోఽప్యతా సర్వ
జీవాంతరస్థితః, తథా ప్యానందభు క్షేతో ముఖస్సర్వగతోఽవ్యయః,
చతురాత్మేశ్వరః ప్రాజ్ఞ స్తోత్రీయః పాదసంజ్ఞితః, ఏష సర్వేశ్వర శైచష
స్సర్వజ్ఞ సూక్ష్మభావనః, ఏహంతర్యా మ్యేష యోని స్సర్వస్య ప్రభ
వాప్యయా, భూతానాం త్రయ మప్యేత త్వరోఽపరమ బాధకమ్, త
త్సుఖం ప్రహి యత్స్వప్నం మాయామాత్రం ప్రకీర్తితమ్, చతుర్థశ్చ
తురాత్మాపి సచ్చిదేకరసోఽప్యయమ్, తురీయా వసితత్వాచ్చ ఏకైకత్వా
నుసారతః, జ్ఞాతానుజ్ఞాత్ర సుజ్ఞాత్వా ద్వికల్పజ్ఞానసాధనమ్, వికల్పత్ర
యమత్రాపి సుఖం ప్రస్థమాంతరమ్, మాయామాత్రం విదితైవ్యం
సచ్చిదేకరసోఽప్యథ, విభక్తో హ్యయ మూదేశో న్నూలప్రజ్ఞ మన్వ
హమ్, న సూక్ష్మప్రజ్ఞ మత్యంతం న ప్రజ్ఞం న క్వచి స్తు నే, నైవాప్రజ్ఞం
నోఽభయతః ప్రజ్ఞం నప్రజ్ఞమాంతరమ్, నాప్రజ్ఞ మపి ప్రజ్ఞానఘనం
చాదృష్ట మేవచ, తదలక్షణమగ్రాహ్య మప్యవహర్య మచింత్య మప్య
పదేశ్య మేకాత్మ ప్రత్యయసారం ప్రపంచోపశమం శివం శాంత మద్వై
తం చతుర్థం మన్యంతే సబ్రహ్మప్రణవ స్సవిజ్ఞేయో నాపర స్తురీయ స్స
ర్వత్ర భానువ స్తముక్షూణా మాధార స్వయంజ్యోతి ర్బ్రహ్మకాశ
స్సర్వదా విరాజతే పరం బ్రహ్మత్వా దిత్యుపనిషత్.

నవమోపదేశః.

అథ పరబ్రహ్మస్వరూపం కథ మితి నారదః పప్రచ్ఛ తగ్మహా
వాచ పితామహః, కిం బ్రహ్మస్వరూప మిత్యన్యోఽసా వన్యోఽహమ
స్తీతి యే విదు స్తేపశవో న స్వభావ పశవ స్త మేవం జ్ఞాత్వా విద్వాన్
మృత్యుముఖా త్ప్రముచ్యతే నాన్యః పంథావిద్యతేఽయనాయ, కాల
స్వభావో నియతి ర్యదృచ్ఛాభూతాని యోనిః పురుష ఇతి చింత్యమ్,
సంయోగఏహం సత్యాత్మభావా దాత్మాహ్యసీత సుఖదుఃఖ హేతోః,
తే ధ్యానయోగానుగతా అవశ్యో దేవాత్మశక్తిం స్వగుణైర్ని గూఢామ్,
యఃకారణాని నిఖిలానితాని కాలాత్మయుక్తా న్యధితప్తత్యేకః, త
మేకస్థిత త్రిపుతం షోడశాంతం శతార్ధారం వింశతి ప్రత్యరాభిః,
అష్టైష్టషడ్భిర్విశ్వరూపై కపాశం త్రిమార్గభేదం ద్వినిమిత్తైక మోహమ్,
పంచస్రతోఽంబుం పంచయోన్యగ్రవక్త్రం పంచప్రాణోర్ని పంచ

బుద్ధ్యాది మూలామ్, పంచావర్తాం పంచదుఃఖాఘవేగాం పంచాశద్భేదాం పంచపర్వా మధీమః, సర్వాజీవే సర్వసంస్థే బృహంతే తస్మిన్ హంసో భౌమ్యతే బ్రహ్మచక్రే, పృథ గాత్మానం ప్రేరితారంచ మత్వా, జుష్ట స్తత స్తేనామృతత్వ మేతి, ఉద్గీఢ మేతత్పరముతు బ్రహ్మ తస్మిన్ త్రయం స్వప్రతిష్ఠాక్షరంచ, అత్రాంతరం వేదవిదో విదిత్వా లీనా బ్రహ్మణి పరే తత్పరాయణాః, సంయుక్త మేతత్తర మక్షరంచ వ్యక్తా వ్యక్తం భరతే విశ్వమిశః, అనీశశ్చాత్మబుద్ధ్యతే భోక్తృభావాత్ జ్ఞాత్వా దేవం ముచ్యతే సర్వపాశైః, జ్ఞాజ్ఞాద్వానజావీశనీశావజా హ్యేకా భోక్తృభోగార్థయుక్తా, అనంత శ్చాత్మా విశ్వరూపోహ్య కర్తాత్రయం యదా విందతే బ్రహ్మ మేతత్, క్షరం ప్రధాన మమృతాక్షరం హరః క్షరాత్మా నావీశతే దేవ ఏకః, తదభిధ్యానా ద్యోజనాత్తత్త్వభావా ద్భూయ శ్చాంతే విశ్వమాయా నివృత్తిః, జ్ఞాత్వా దేవం ముచ్యతే సర్వపాశైః క్షిణైః క్షేణై ర్జన్మమృత్యుప్రహణిః, తస్యా భిధ్యానా త్ప్రతీయం దేహభేదే విశ్వైశ్చర్యం కేవల ఆత్మకామః స్వద్ జ్ఞేయం నిత్యమేవాత్మసంస్థం నాతఃపరం వేదితవ్యం హి కించిత్, తోక్తా భోగ్యం ప్రేరితారంచ మత్వా సర్వప్రోక్తం త్రిసిధం బ్రహ్మ మేతత్ ఆత్మవిద్యా తపోమూలం తద్భ్రహ్మపనిషత్పరమ్, య ఏవం విదితా స్వరూప మేవానుచింతయన్, తత్ర కో మోహః క శ్చోక ఏక శ్చ మను పశ్యతి, తస్మా ద్విరాడూర్భుతం భవ్యం భవిష్య ద్భవ త్యన ర్భి స్వరూపమ్, అణోరణీయా స్తహతోమహీయా నాత్మాస్యజంతో హితో గుహయామ్, త మక్రతుః పశ్యతి వీతశోకో ధాతుః ప్రసాదా స్తహిమాన మీశమ్, అపాణిపాదో జపనోగృహీతా పశ్య త్యచక్షు స్సృణో త్యకర్ణః, స వేత్తి వేద్యం నచ తస్యాస్తి వేత్తా తమాహు రగ్నిం పురుషం మహంతమ్, అశరీరం శరీరే వ్యవసన్థే వ్యవసితమ్, మహంతం విభు మాత్మానం మత్వా ధీరో నశోచతి, సర్వ సృధాతారమచింత్యశ క్తిం సర్వాగమాంతార్థవిశేషవేద్యమ్, పరాత్పరం పరమం వేదితవ్యం సర్వావసానే సకృద్వేదితవ్యమ్, కవిం పురాణం పురుషోత్తమోత్తమమ్ సర్వైశ్చరం సర్వదేవై రుపాస్యమ్, అనాదిమధ్యాంత మనంత మవ్యయం శివాచ్యుతాంభోరుహ గర్భభూరుహమ్, స్వేనా

హృతం సర్వమిదం ప్రపంచం పంచాత్మకం పంచసు వర్తమానమ్, పంచీ
కృతానంతభవప్రపంచం పంచీకృతస్వావయవై ఓసంవృతమ్, పరాత్పరం
యన్నహతో మహాంతం స్వరూపతేజోమయ శాశ్వతం శివమ్, నావిర
తోదుశ్చరితా న్నాశాంతో నాసమాహితః, నాశాంత మానసో వాపి
ప్రజ్ఞానేనైవ మాప్నుయాత్, నాంతః ప్రజ్ఞం నబహిః ప్రజ్ఞం నసూఽం
సజ్ఞానం నాజ్ఞానం నోభయతః ప్రజ్ఞ మగ్రాహ్య మవ్యవహర్యం స్వాంత
స్థితం స్వయ మేవేతి యవనంవేద సముక్తోభవతి సముక్తోభవ త్యాహ
భగవాన్ పితామహః, స్వస్వరూపజ్ఞః పరివ్రా ట్పివ్రా డేకాకీ చరతి భ
యత్ర స్తసారంగ ఇవ తిష్ఠతి, గమనవిరోధం నకరోతి స్వశరీర వ్యతిరిక్తం
సర్వవృత్త్యా పట్నదవృత్త్యా స్థిత్యా స్వరూపానుసంధానం కుర్వన్
సర్వమనన్య బుద్ధ్యా స్వస్తి నేవ ముక్తో భవతి, సపరివ్రాట్యర్వక్రియా
కారకనివర్తకో గురుశిష్యశాస్త్రాది వినిర్ముక్త స్సర్వ సంసారం విసృజ్య
చామోహితః పరివ్రాట్కథం నిర్ధనికస్సుఖి భవవాన్ జ్ఞానాజ్ఞానోభయా
తీత స్సుఖి దుఃఖాతీతః స్వయంజ్యోతిః ప్రకాశ సర్వవేద్య సర్వజ్ఞస్సర్వ
సిద్ధిద స్సర్వేశ్వర సామ్రాజ మితి తద్విజ్ఞాః పరమం పదం యత్ర గత్వా
ననివర్తంతే యోగిన స్సూర్యో నతత్ర భాతి నశశాంకోఽపి నసపున
రావర్తంతే నసపునరావర్తంతే తత్త్వైవల్య మిత్యుపనిషత్.

ఓం భద్రం కర్ణేభి రితి శాంతిః.

ఇతి నారదపరివ్రాజకోపనిష త్సమాప్తా.

ఓం తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః. హరిః ఓమ్.

౪౪. యజుర్వేదీయ త్రిశిఖిబ్రాహ్మణోపనిషత్.

శ్లో. యోగజ్ఞానైకసాసిద్ధ శివతత్త్వ తయోజ్జ్వలమ్,

ప్రతియోగి వినిర్ముక్తం పరంబ్రహ్మ భవామ్యహమ్.

ఓం పూర్ణమద ఇతి శాంతిః.

హరిః ఓమ్. త్రిశిఖి బ్రాహ్మణ ఆదిత్యలోకం జగాహ, తంగతో
 వాచ భగవత్ కిం దేహాః కిం ప్రాణాః కిం కారణం కిమాత్మా సహో
 వాచ సర్వమిదం శివ ఏవ విహసిహి, కింతు నిత్య శుద్ధో నిరంజనో విభు
 రద్యయ శ్శివ ఏక స్వేన భాసేనం సర్వం దృష్ట్వా తప్తాయఃపిండవ
 దేకం భిన్నవదవభాసతే, తద్భావకం కిమితిచే దుచ్యతే సచ్చబ్రహ్మచ్య
 మవిద్యాశబ్దం బ్రహ్మ. బ్రహ్మోఽవ్యక్తమ్ అవ్యక్తాస్తహత్ మహతోఽ
 హజ్జారః అహజ్జారౌ త్పిశ్చన్నాత్రాణి పిశ్చన్నాత్రేభ్యః పిశ్చము
 హభూతాని పంచమహాభూతేభ్యోఽఖలం జగత్ తదఖలం కిమితి భూతవి
 కారవిభాగాదిరితి ఏకస్మిన్ పిండే కథం భూత వికార విభాగఇతి తత్త
 త్కార్య కారణభేదరూపేణాం శతత్వవాచక వాచ్యసావభేద విషయ
 దేవతాకోశభేదవిభాగా భవన్తి అథాఽఽకాశోఽస్త్యకరణ మనోబుద్ధి
 చిత్తాఽహజ్జారాః వాయు స్సమానోదాన వ్యానాఽపాన ప్రాణాః
 వహ్ని శోత్ర త్వ క్పక్షు ర్జిహ్వఃపూణాని ఆశ్శబ్ద స్పర్శరూపరసగంధాః
 పృథివీ వాక్పాణిపాదపాయూపస్థాః జ్ఞానసంకల్ప నిశ్చయాఽనుసంధ్యా
 ఽభిమానా ఆకాశకార్యాఽస్త్యకరణవిషయాః సమీకరణోన్నయన
 గ్రహణ శ్రవణోచ్ఛ్వాసా వాయు కార్య ప్రాణాదివిషయాః - శబ్దస్పర్శ
 రూపరసగంధా అగ్ని కార్యజ్ఞానేంద్రియవిషయా అబాశ్రితాః, వచనాఽ
 దానగమనవిసర్గాఽనందాః పృథివీకార్యకరేంద్రియ విషయాః కర్తజ్ఞానే
 న్ద్రియ విషయేషు ప్రాణ తన్నాత్రవిషయా అస్తర్భూతాః మనోబుద్ధ్యో
 శ్చిత్తాఽహజ్జారౌ చాఽస్తర్భూతో అపకాశవిధూతదర్శన పిండికరణ
 ధారణా సూక్ష్మతమా జైవతన్నాత్ర విషయాః ఏవంద్వాదశాంగాని
 ఆధ్యాత్మికా న్యాధిభౌతికా న్యాధిదైవికాని అత్ర నిశాకర చతుర్ముఖది
 గ్వతాఽర్క వరుణాఽశ్వ్యగ్నిష్టోపేష్ట ప్రజాపతి యమా ఇత్య
 త్కాధి దేవతా రూపై ర్ద్వాదశ నాడ్యంతః ప్రపృతైః - ప్రాణావవాఽజ్ఞా
 న్యజ్ఞజ్ఞానంతదేవజ్ఞాతేతి అథవ్యోమాని లాసలబలాన్నానాం పశ్చీకరణ
 మితి జ్ఞాతృత్వం సమానయోగేన శ్రోత్రద్వారా శబ్దగుణో వాగధిష్ఠిత
 ఆకాశే తిష్ఠతి ఆకాశ స్తిష్ఠతి మనో వ్యానయోగేన త్వద్వారా స్పర్శ
 గుణః ప్రాణ్యధిష్ఠితో వాయూ తిష్ఠతి వాయు స్తిష్ఠతి బుద్ధి రుదాన
 యోగేన చక్షుర్ద్వారా రూపగుణః పాదాధిష్ఠితోఽగ్నో తిష్ఠత్యగ్ని

స్తిష్ఠతి చిత్త మపానయోగేన జిహ్వన్వారా రసగుణ ఉపస్థాధిస్థితో
 ౭పున్ తిష్ఠత్యప స్తిష్ఠంతి, అహజ్జగ్రః ప్రాణయోగేన ప్రాణ
 ద్వారా గర్భగుణో గుణాధిస్థితః పృథివ్యాం తిష్ఠతి పృథివీతిష్ఠతీ త్యేవం
 వేద. అత్రైతే శ్లోకా భవన్తి. పృథగ్భూతే షోడశకలా స్సన్విర్భాగాన్
 పరాన్ క్రమాత్, అంతఃకరణ వ్యానాక్షిరసపాయు సభోగ్నిమాత్,
 ముఖ్యా త్సురోవృత్తరై ర్భూతై ర్భూతే భూతే చతు శ్చతుః, పూర్వ
 మాకాశ మూశ్రిత్య పృథివ్యాదిషు సంస్థితాః, ముఖ్యా ద్ధావ్యే పరా
 జ్ఞేయా సవరా సుత్తరా న్విదుః, ఏవ మంశో అభూ త్తస్మా త్తేభ్యశ్చాన్
 ౭శో అభూ త్తథా, తస్మా దన్యోన్య మూశ్రిత్య హ్యాయతన్ప్రోత మను
 క్రమాత్, పశ్చిభూతమయా భూమి స్సాచేతన సమన్వితా, తతఃపథ
 యోఽన్నంచ తతః పిణ్డా శ్చతుర్విధాః, రసాస్పృశ్చాన్స మేదోఽస్థి మజ్జా
 శుక్లాని ధాతవః, కేచి త్తద్యోగతః పిణ్డా భూతేభ్య స్సంభవాః క్వచిత్
 తస్మి న్నన్నమయః పిణ్డో నాభిమణ్డలసంస్థితః, అస్య మధ్యేఽస్తి హృద
 యం సనాశం పద్మకోశసత్, సత్వాఽస్తర్వర్తిన్ దేవాః కర్మహజ్జగ
 రచేతనాః, అగ్ర్యబీజం తమఃపిణ్డం మోహరూపం జడం ఘనమ్, వర్తతే
 కంఠ మూశ్రిత్య మిశ్రీభూత మిదంజగత్, ప్రత్యగానన్ద రూపాఽత్మా
 మూర్ధ్నిస్థానే పరం పదే, అనన్తశక్తిసంయుక్తో జగద్రూ పేణ భాసతే,
 సర్వత్రివర్తతే జాగ్రత్స్వప్నంబాగ్రతివర్తతే, సుషుప్తంచతురీయంచ నా
 న్యావస్థానుకు త్రచిత్, సర్వదేశే వ్యనుస్మాత శ్చతురూపశ్శివాఽత్మ
 కః, యథా మహాఫలే సర్వే రసాస్పర్శప్ర వర్తకాః, తథై వాఽన్నమయే
 శోశేకోశా స్తిష్ఠన్తిచాస్తరే, యథాకోశ స్తథాజీవో యథాజీవస్తథా
 శివః, సవికార స్తథా జీవో నిర్వికార స్తథా శివః, కోశా స్తస్య వికా
 రా స్తే హ్యవస్థాసు ప్రవర్తకాః, యథా రసాశయే ఘేనం మథనాదేవ
 జాయతే, మనో నిర్భణా దేవ వికల్పా బహవ స్తథా, కర్మణా వర్తతే
 కర్మ తత్త్వాగ్ చాచ్చన్తి మాపున్యూత్, అయనే దక్షిణే ప్రాప్తే ప్ర
 జ్ఞాన్భిముఖం గతః, అహజ్జగ్రాభిమానేన జీవ స్సన్విర్భి సదాశివః
 సచాఽవివేకప్రకృతి సజ్జత్యా తల్ల ముహ్యతే, నానాయోనిశత
 గత్వా శేతేఽసా వాసనావశాత్, విమోక్షా త్సజ్చర త్యేవ మత్స్య

గాలదవ్వయందుగా, తతః కావశాదేవ హ్యత్తజ్ఞానవివేకతః, ఉత్తరా
 -భిముఖో భూత్వా స్థానాత్ స్థానాంతరం క్రమాత్, మూర్ధ్వాగ్రా
 మాత్తనః ప్రాణాయోగాభ్యాసస్థిత శ్చరణ, యోగా త్సంజాయతే
 జ్ఞానం జ్ఞానా ద్యోగ ప్రవర్తతే, యోగజ్ఞానపరో నిత్యం స యోగీ న
 ప్రణశ్యతి, వికార స్తంశివం పశ్యే ద్వికారశ్చ శివేనతు, యోగప్రకా
 శకం యోగై ర్ధ్యాయే చ్ఛానన్యభావనః, యోగజ్ఞానేన విద్యేతే
 కస్యభావో నసిద్ధ్యతి, తస్మా దభ్యాసయోగేన మనః ప్రాణా నిరోధ
 యేత్, యోగీ నిశితధారేణ క్షురేణేవ నిశ్చిత్తయేత్, శిఖాప్రాణమయీ
 వృత్తి ర్యమాదృష్టాఽన్గసాధినై, జ్ఞానయోగ కర్తయోగ ఇతియోగో
 ద్విధావతః, క్రియాయోగ మ భేదానీం శ్రుణుబ్రాహ్మణసత్తమ, అవ్యా
 కలస్య చిత్తస్య బద్ధనం విషయే క్వచిత్, యత్సంయోగో ద్విజక్రేష్వ స
 చద్యైవిధ్యమశ్నుతే, కర్తక ర్తవ్యమిత్యేవ విగాతేష్వేవ కర్తసు, బద్ధనం
 మనసో నిత్యం కర్తయోగస్సఉచ్యతే, యత్తుచిత్తస్యసతత మగ్రే క్రేయసి
 బద్ధనమ్, జ్ఞానయోగ స్సవిజ్ఞేయ స్సర్వసిద్ధికర శ్శివః, య గ్లోక్తలక్షణే
 యోగే ద్వివిధేఽవ్యవ్యయం మనః, సయాతి పరమృతేయో మోక్ష
 లక్షణ మజ్ఞానా, దేహేంద్రియేషు వైరాగ్యం యమ ఇత్సుచ్యతే
 బుద్ధాః, అనరక్తివరే తత్త్వే నతతం నియమ స్సృప్తతః, సర్వవస్తుస్యదా
 సీన భావమాసన ముత్తమమ్, జగ త్సర్వ మిదం మిథ్యాప్రతీతిః ప్రాణ
 సంయమః, చిత్తస్త్వాఽన్తర్మఖభావః ప్రత్యాహరణ్తు సత్తమ, చిత్తస్య నిశ్చ
 లీభావో ధారణాఽధాగణం విదుః, సాఽహం చిన్తాత్రమే వేతి చిన్తనం
 ధ్యానముచ్యతే, ధ్యానస్య విస్తృతిస్సమ్యక్ కసమాధిరభిధీయతే, అహింసా
 సత్య మస్తేయం బ్రహ్మచర్యం దయాఽర్జవమ్, శ్రమా ధృతి ర్నిత్యాహర
 శ్శౌచంశతీ యమా దశ, తప స్సన్తుష్టి రాస్తిగ్యం దాన మారాధనం
 హరేః, వేదాంతశ్రవణం ప్రీత్య జపఇత్యదిలక్షణమ్, అసనాని తదజ్ఞా
 ని స్వస్తికాదీని వై ద్విజ, వర్ణ్యంతే స్వస్తికం పాదతలయో రుభయో
 రపి, పూర్వోత్తరే జానుసీ ద్వే కృత్యాసన ముదీరితమ్, సవ్యే దక్షిణ
 గుల్ఫాతు పృష్ఠపార్శ్వేనియోజయేత్, దక్షిణేఽపి తథాసవ్య గో
 ముఖం గోముఖంయథా, ఏకం చరణ మన్యస్తి స్మూరా వారోష్య

మ్య గుల్ఫాభ్యాం వ్యతక్రమేణ సమాహితః, యోగాసనం భవే
 దేతదితి యోగోపదో ఓదుః, ఊర్వో రుపరి వై ధత్తేయదా పాద
 తలే ఉభే, పద్మాసనంభవే దేత త్వర్వవ్యాధినిసాపహమ్, పద్మాసనం
 తు సంస్థాప్య బానూర్వో రన్తరే కరా, నివేశ్య భూమా వాత్మిషే.
 ద్వ్యోమనః కుక్కుటాసనః, కుక్కుటాసనబద్ధసో దోర్భ్యాం సంబధ్య
 కన్ధరమ్, శేతే కూర్మవదుత్తాన ఏతదుత్తాన కూర్మకమ్, పాదాబ్జస్థా
 తు పాణిభ్యాం గృహీత్వా శ్రవణావధి, ధనురాకర్షకాకృష్టం ధను
 రాసన మూరితమ్, సీవసీం గుల్ఫదేశాభ్యాం నిపీడ్య వ్యతక్రమేణతు
 ప్రసార్య జానునో హస్తా వాసనం సింహరూపకమ్, గుల్ఫాచ వృషణ
 స్యాదభ సీవస్యత్తరపార్శ్వయోః, నివేశ్య పాదా హస్తాభ్యాం బద్ధ్వా
 భద్రాసనం భవేత్, సీవసీ పార్శ్వహృదయం గుల్ఫాభ్యాం వ్యతక్రమే
 మేణతు, నిపీడ్యాసన మేతచ్ఛ ముక్తాసన ముదీరితమ్, అవప్తభ్య
 ధరాం సమ్యక్తలాభ్యాం హస్తయో ర్ద్వయోః, కూర్మరానాభిపా
 ర్శ్వేతు స్థాపయిత్వా మయూరవత్, సమున్నతశిరః పాదం మయూ
 రాసన మిష్యతే, వామోరుములే దక్షిణ్యో జాన్వో ర్వేప్రిత
 పాణినా, వామేన వామూబ్జుషం తు గృహీతం మత్స్యపీతకమ్, యో
 సిం వామేన సంపీడ్య మేథ్రా దుపరి దక్షిణమ్, ఋజుకాయ స్సమాసీన
 సిద్ధాసన ముదీరితమ్, ప్రసార్య భువిపాదాతు దోర్భ్యా మంగుష్ఠ
 మాదరాత్, బానూపరి లలాటం తు పశ్చిమం తాణముచ్యతే,
 యేనకేన ప్రకారేణ సుఖం ధార్యంచ జాయతే, తత్సుఖాసనమిత్య
 క్త మశక్త స్తత్సమాచరేత్, ఆసనం విజితం యేన జితంతేన జగ
 త్త్రీయమ్, యమైశ్చ నియమై శ్చైవ ఆసనైశ్చ సుసంయతః, నాడీ
 కుద్ధిం చ కృత్వాఽదా ప్రాణాయామం సమాచరేత్, దేహమానం
 స్వాంగుళిభి వ్షణ్ణవత్సజ్జులాయతమ్, ప్రాణ శ్శరీరా దధికో ద్వాద
 శాంగుళ మానతః, దేహస్థ మనిలం దేహ సముద్భూతేన వహ్నినా,
 న్యూనం సమం వా యోగేన కుర్వకా బ్రహ్మవిదిష్యతే, దేహమధ్యే
 శిఖ్గానం తప్తజాంబూనద ప్రభమ్, త్రికోణం ద్విపదా మన్య చ్చతు
 రశ్రం చతుష్పదం, పృత్తంవిహస్థమానాంతు షడశ్రం¹ సర్వజన్త నామ్,

అష్టాశ్రమ స్వేదజానాంతు తస్మిన్ దీపవదుజ్వలమ్, కన్దసానం మనుష్యాణాం దేహమధ్యం నవాఽఙ్గుళమ్, చతురఙ్గుళ ముత్సేధం చతురంగుళ మాయణమ్, అణ్డాఽకృతి తిరశ్చాంచ ద్విజానాంచ చతుష్పదమ్, తున్దమధ్యం తదిష్టంతే కన్దమధ్యం నాభి రివ్యతే, తత్ర చక్రం ద్వాదశా రం తేషు విష్ణోదిమూర్తయః, అహం తత్ర స్థిత శ్చక్రం భ్రామ యామి స్వమాయయా, అరేషు భ్రమితే జీవః క్రమేణ ద్విజసత్తమ, తన్తుపంజర మధ్యస్థా యథాభ్రమతి లూలికా, ప్రాణాఽధిరూఢ శ్చరతి జీవస్తేన వినానహి, తస్యార్థే కుండలిసానం నాభే స్తిర్యగధోర్ధ్వతః, అష్టప్రకృతిరూపా సా చాష్టధా కుణ్డలీకృతా, యథావద్వాయుసా రంచ జ్వలనాదిచ నిత్యశః, పరితః కన్దపార్శ్వేతు నిరుద్ధైవ సదా స్థితా, ముఖేనైవ సమావేప్త్య బ్రహ్మరంధ్రముఖం తథా, యోగకా లేన మరుతా సాఽగ్నినా బోధితా సతీ, స్ఫురితా హృదయాకాశే నాగరూపా మహేచ్ఛాజ్వలా, అపానా ద్వ్యంగుళా దూర్ధ్వ మథో మేడ్రస్య తావతా, దేహమధ్యం మనుష్యాణాం హృద్ధ్యంతు చతుష్పదమ్, ఇతరేషాం తున్దమధ్యే ¹ప్రాణాఽపానసమాయుతాః, చతుష్ప్రకార ద్వ్యయుతే దేహమధ్యే సుషుమ్నయా, కన్దమధ్యే స్థితా నాడి సుషుమ్నా సుప్రతిష్ఠితా, పద్మసూత్ర ప్రతీకాశా ఋజు రూర్ధ్వ ప్రవర్తిని, బ్రహ్మణో పివరు యావ ద్విద్యుదాభాసనాశః, వైష్ణవీ బ్రహ్మనాడివ నిర్వాణప్రాప్తిపద్ధతిః, ఇడాచ పింగళాదైవ తస్యా సుప్తే తరే స్థితే, ఇడా సముత్థితా కన్దా ద్వామనా సాఫుటావధి, పింగళా చోత్థితా తస్మాద్దక్షిణాసాఫుటావధి, గాన్ధారీ హస్తజిహ్వస ద్వేచా ఽస్యే నాడి కేస్థితే, పురతః పృష్ఠత స్తస్య వామేతరదృశౌ ప్రతి, పూషా యశస్విని నాడ్యా తస్మాదేవ సముత్థితే, సవ్యేతరశ్రుత్యవధి పాయములాలావలంబసా, అథో గతా శుభా నాడి మేఘాంతా వధిరా యతా, పాదాంగుష్ఠాఽధిః కన్దా దధోయాతాచ కాశికి, దశప్రకార భూతా స్తాః కథితాః కన్దసమ్భవాః, తన్మూలా బహవో నాడ్య స్థూల సూక్ష్మాశ్చ నాడికాః, ద్వాసప్తతి సహస్రాణి స్థూలా సూక్ష్మాశ్చ నాడ యః, సంఖ్యాతుం నైవ శక్యంతే స్థూలములాః పృథగ్విధాః, యథాఽ

శ్వశదశే సూక్తా స్థూలాశ్చ వితతా స్తథా, ప్రాణాఽపాన మానా
 సశ్చ ఉదానో వ్యాన ఏవచ, నాగః కూర్మశ్చ కృకరో దేవదత్తో ధనం
 జయః, చరన్తి దశనాడిషు దశప్రాణాదివాయవః. ప్రాణాదిపంచకం తేషు
 ప్రధానం తత్ర చ ద్వయమ్, ప్రాణఏవాఽథవా శ్రేష్ఠో జీవాఽత్మానం
 బిభర్తియః, అన్యనాసికయో ర్ద్వయం హృదయం నాభిమండలమ్,
 పాదాంగుష్ఠ మితిప్రాణస్థానాని ద్విజసత్తమ, అపాన శ్వరతి బ్రహ్మకా
 గుదమేఘోరుజానుషు, సమాన స్సర్వగాత్రేషు సర్వవ్యాపీ వ్యవస్థితః,
 ఉదాన స్సర్వసన్నిహితః పాదయోర్మధ్యాయో రపి, వ్యానశ్రోత్రోరు కట్యాయం
 చ గుల్ఫస్థంధగళేషుచ, నాగాదివాయవః పశ్చ త్వగస్థ్యాదిషు సంస్థి
 తాః, తుష్టసం జలమన్నంచ రసాదీని సమీకృతమ్, తుష్టమధ్యగతః ప్రాణ
 స్తానికుర్యాత్పృథక్ పృథక్, ఇత్యాదిచేష్టనం ప్రాణః కరోతిచ పృథక్
 సితమ్, అపానవాయుర్మూత్రాదేః కరోతి చ విసర్జనమ్, ప్రాణాపానాఽ
 దిచేష్టాది క్రియతే వ్యానవాయునా, ఉజ్జ్వల్యతే శరీరస్థ ముదానేన
 నభస్వతా, ఘోషణాది శరీరస్య సమానః కరుతే సదా, ఉద్ధారాది
 క్రియో నాదః కూర్మోత్పాది నిమిలనః, కృకరః క్షుపయోః కర్తా
 దత్తో నిద్రాది కర్మకృత్, మృత్యుగాత్రస్య తోభాది ధనంజయ ఉదా
 హృతః, నాడిభేదం మరుద్భేదం మరుతాం స్థాన మేవచ, చేష్టాశ్చ
 వివిధా స్తేషాం జ్ఞాత్వైవం ద్విజసత్తమ, శుద్ధా యతేత నాడినాం
 పూర్వోక్త జ్ఞానసంయుతః, వివిక్తదేశ మాసాద్య సర్వసమృద్ధవర్జితః,
 యోగాంగ ద్రవ్యసంపూర్ణం తత్ర దారుషయే శుభే, ఆసనే కల్పితే
 కర్మ కుశకృష్ణాఽజినాదీభిః, తావ దాసనముత్సేధే తావద్ద్యయ సమా
 నుతే, ఉపవిశ్యాఽసనం సమ్య క్స్విస్తికాది యథా రుచి, బధ్వా
 గ్రాసనం ¹విప్ర ఋజుకాయ స్సమాహితః, నాన ఽగ్రస్య ప్రసయనో
 వనై ర్దంతా ససంస్పృశకః, రసనాం తాటుని న్యస్య స్వస్థిచిత్తో నిరామ
 యః, ఆఙ్గభృతిశిరః కిం చిన్నిబద్ధ న్యోగ ముద్రయా, హస్తా యథో
 క్తవిధివా ప్రాణాయామం సమాచరేత్, రేచనం పూరణం వాయో
 శ్శోధనం రేచనం తథా, చతుర్థిః క్లేశనం వాయోః ప్రాణాయామ
 ఉదీర్యతే, హస్తేన దక్షిణేనైవ పీడయేన్నాసికాపుటమ్, శనై శ్శనై

రథబహిః ప్రక్షిపేత్పింగళాఽనిలమ్, ఇదయా వాయు నూపూర్య
 బ్రహ్మ షోడశమాత్రయా, పూరితం కుమ్భయే త్వత్పా చ్చతుష్ష
 ష్టాతు మాత్రయా, ద్వాత్రింశన్నాత్రయా సమ్యగ్రేచయేత్పింగళాఽ
 నిలమ్, ఏవం పునఃపునఃకార్యం పుత్రామానుక్రమేణతు, సమూర్ణ
 కుమ్భనదేహం కుమ్భయే న్నాఽరిశ్వనా, పూరణా న్నాడయ స్సర్వాః పూ
 ర్యంతేమాతరిశ్వనా, ఏవం కృతే సతీ బ్రహ్మ చరన్తి దశ వాయవః,
 హృదయా మ్భారుహం చాఽపి వ్యాకోచం భవతి స్ఫుటమ్, తత్ర వశ్యే
 త్వరాఽత్తానం వాసుదేవ మకలవమ్, ప్రాతర్నాధ్యన్తినే సాయ మర్ధరాత్రే
 చకుమ్భకాః, శనై రశీతివర్యస్తం చతుర్వారం సమభ్యసేత్, ఏకాహ
 మాత్రం కర్వాణ స్సర్వపాపైఃప్రముచ్యతే, సువత్సరత్రయా దూర్ధ్వం
 ప్రాణాయామవరో నరః, యోగసిద్ధో భవేద్ద్యోగీ వాయుజి ద్విజితేన్ద్రి
 యః, అల్పాశీ స్వల్పనిద్రశ్చ తేజస్వీ బలవాక్ భవేత్, అపమృత్యు
 మపకమ్య దీర్ఘ మాయు రవాఘ్నయాత్, ప్రస్వేదజననం యస్య
 ప్రాణాయామస్తు సోఽధమః, కమ్పనం వపుషో యస్య ప్రాణాయామేషు
 మధ్యమః, ఉత్తానం వపుషో యస్య స ఉత్తమ ఉదాహృతః, అథమే
 వ్యాధిపాపానాం నాశ స్సన్న్యస్తధ్యమే పునః, పాపరోగమహావ్యాధినాశ
 స్సన్న్య దుత్తమే పునః, అల్పమూత్రోఽల్పవిష శ్చ లఘుదేహేనా
 మితాశనః, పట్వీంద్రియః పటుమతిః కాలత్రయవిదాత్తవాక్, రేచకం
 పూరకం ముక్త్యా కమ్భికరణ మేవ యః, కరోతి త్రిషు కాలేషు
 నైవ తస్యాఽస్తి దుర్లభమ్, నాభికన్దేద నాసాగ్రే పాదాంగుష్ఠేచ యత్న
 వాక్, ధారయేత్తననా ప్రాణాః సన్ధ్యాకాలేషు వా సదా, సర్వరో
 గైర్వినిర్ముక్తో జీవేద్ద్యోగీ గతక్లమః, కుక్షిరోగవినాశ స్సన్న్య న్నాభిక
 న్దేషు ధారణాత్, నాసాగ్రే ధారణా దీర్ఘ మాయుష్యం దేహలాఘు
 వమ్, బ్రాహ్మేషుహారే సంప్రాప్తే వాయు మాశృష్య జిహ్వాయా,
 పిబతస్త్రిషు మాసేషు వాక్సిద్ధి ర్నహతీభవేత్, అభ్యాసత శ్చ షణ్మా
 సా స్తహరో గవినాశనమ్, యత్రయత్ర ధృతో వాయు రక్షే రోగాది
 దూషితే, ధారణాదేవ మరుత స్తత్తదారోగ్య మశ్నుతే, మనసా ధార
 ణా దేవ పవనోధాఽతీ భవేత్, మనసస్థాపనే హేతు రుచ్యతే ద్విజ
 గంగ, కిరణాని సమాహృత్య విషయేభ్య స్సమాహితః, అపాన

మూర్ధ్వమాకృష్యే దుదరోపరి ధారయేత్, బద్ధ కరాభ్యాం శ్రీ
త్రాది కరణాని యథాతథమ్, యుజ్జానస్య యథోక్తేన వర్జనా స్వవశం
మనః, మనః శృప్తశ్చ వై వాయు స్ప్రవశే స్థాప్యతే సదా, నాసికాపు
టయోః ప్రాణః పర్యాయేణ ప్రవర్తతే, తిస్రశ్చ నాడికా స్తాసు సయా
వస్తంచరత్యయమ్, శశ్శినీ వివరేయామ్యే ప్రాణః ప్రాణభృతాం సతామ్,
తావస్తంచపునః కాలం సౌమ్యే చరతి సప్తజిమ్, ఇత్థం క్రమేణ
చరతా వాయునా వాయుజి న్నరః, అహశ్చ రాత్రిం పశుంచ మాసు
మత్వాఽయనాఽదికమ్, అస్తర్భుభో విజానీయా త్కాలభేదం సమా
హితః, అంగుష్ఠాది స్వాపయవ స్ఫురణా దశనే రపి, అరిష్టే క్షీవిత
స్యాఽపిజానీయా త్తయ మాత్తనః, జ్ఞాత్వా యతేత కైవల్యప్రాప్తయే
యోగవిత్తమః, సాదాంగుష్ఠే కరాంగుష్ఠే స్ఫురణం యస్య నశ్రుతిః,
తస్యసంవత్సరా దూర్ధ్వం జీవితస్య క్షయో భవేత్, మణిబద్ధే తథా
గుల్ఫే స్ఫురణం యస్య నశ్రుతి, పాణ్డసాపథి రేతస్య జీవితస్య స్థితి
ర్భవేత్, కూర్పరే స్ఫురణం యస్య తస్యత్రైమాసికే స్థితిః, కుక్షి మేహన
పార్శ్వేచ స్ఫురణానుపలమ్బనే, మాసాఽపథి క్షీవితస్యతదర్థస్యతు
దర్శనే, ఆశ్రితే జతరే ద్వారే దినాని దశ జీవితమ్, జ్యోతిః ఖద్యోత
వద్యస్య తదగ్రం తస్య జీవితమ్, జిహ్వగ్రా దర్శనే త్రిణి దినాని స్థితిరా
త్తనః, జ్వాలాయాదర్శనే మృత్యు ర్ద్విదినే భవతి ధ్రువమ్, ఏవ మా
దీ న్యదృష్టాని దృష్ట్యాయః క్షయకారణమ్, నిశ్చేయసాయ యజ్ఞో
త జపధ్యానపరాయణః, మనసా పరమాత్మానం ధ్యాత్వా తద్రూపతా
మియాత్, యద్యష్టాదశభేదేషు మర్తస్థానేషు ధారణమ్, స్థానాత్
స్థానం సమాకృప్య ప్రత్యాహర సుఉచ్యతే, సాదాంగుష్ఠం తథా
గుల్ఫం జంఘామధ్యం తథైవచ, మధ్యమూర్ధ్వోశ్చ మూలంచ పాయు
ర్మూలం మేవచ, మేహనం దేహమధ్యంచ నాభిచ గళకూర్పరమ్,
తాలములంచ మూలంచ పూణస్యాష్టోశ్చ మండలమ్, భ్రువోర్మధ్యం
లలాటంచ మూల మూర్ధ్వంచ జానునీ, మూలంచ కర్తయోర్ములం
మహాస్త్రేతాని వై ద్విజ, పశ్చుభూతమయే దేహే భూతే మ్యేతేషు
పశ్చుసు, మనసా ధారణం యత్త ద్యుక్తస్యచ యమాదిభిః, ధారణా

సాచ సంసార సాగరోత్తారకారణమ్, ఆజానుపాదపర్యంతం పృథివీస్థాన
మిష్యతే, పితృభాచతురస్రాచ వసుధా వజ్రలాఙ్ఘితా, స్మర్తవ్యా
పశ్యనుటికా తత్రాఽరోవ్య ప్రభంజనమ్, ఆజానుకటిపర్యంతమపాం
స్థానం ప్రకీర్తితం, అర్థచంద్ర సమాకారం శ్వేత మష్టనలాఙ్ఘితం, స్మర్త
వ్య మమ్భుశ్వసన నూరోవ్య దశనాడికాః, ఆదేహమధ్యకట్యంత మ
గ్నిస్థాన ముదాహృతమ్, తత్ర సిన్ధూరపర్ణోఽగ్ని ర్జ్వలనం దశపశ్యచ
స్మర్తవ్యా¹ నాడికా ప్రాణం కృత్వా కుమ్భే తథేరితమ్, నాభే రుపరి
నాసాంతం వాయుస్థానంతు తత్రవై, వేదికాకారవధూమ్రో బలవాన్
భూతమారుతిః, స్మర్తవ్యః కుమ్భకేనైవ ప్రాణ మారోవ్య మారుతమ్,
ఘటికా వింశతి స్తస్మా ధ్వాగ్నిహృదిలావణి, వ్యోమస్థానం సభ
స్తత్ర భిన్నాంజన సమప్రభమ్, ²ధ్యేయం మారుత మారోవ్య కుమ్భకే
నైవ యత్తువాన్, పృథివ్యంశేతు దేహస్య చతుర్బాహుం కిరీటినమ్,
అనిరుద్ధం హరిం యోగీ యతేత భవముక్తయే, ఆబంశే పూరయే
ద్యోగీ నాహయణ ముదగ్రధీః, స్రద్వముమగ్నో వాయ్వంశే సజ్గు
ర్జణ మతిఃపరమ్, వ్యోమాంశే పరమాత్మానంవాసుదేవం సదాస్తరేత్,
అచిరాదేవ తత్త్వాప్తి ర్యంజానస్య న సంశయః, బధ్వా యోగాసనం
పూర్ణం హృద్యేశే హృదయాంజలి, నాసాగ్ర న్యస్త సయనో జిహ్వం
కృత్వా చ తాఽని, దస్తైర్దస్తా ననఃస్పృశ్య ఊర్ధ్వకాయ స్సమాహితః
సంయమే చేంద్రియగ్రామ మాత్మబుధ్యా విశుద్ధయా, చింతనం వాసు
దేవస్య పరస్య పరమాత్మనః, స్వరూపవ్యాప్తరూపస్య ధ్యానం కైవల్య
సిద్ధిదమ్, యామమాత్రం వాసుదేవం చింతయే తుమ్భకేన యః,
సప్తజన్తా ర్జితంపాపం తస్య నశ్యతి యోగినః, నాభికన్దా త్సమారభ్య
యావద్ధృదయగోచరమ్, జాగ్రద్వృత్తి విభాసీయా త్కణ్ఠస్థం స్వప్న
వర్తనమ్, సుషుప్తం తాలుమధ్యస్థం తుర్యం భ్రూమధ్యసంస్థితం, తుర్యా
తీతం పరంబ్రహ్మ బ్రహ్మరస్సేతు లక్షయేత్, జాగ్రద్వృత్తి సమారభ్య
యావద్బ్రహ్మ బిలాంతరమ్, తత్రాత్తాయం తురీయస్య తుర్యాంతే విష్ణు
రుచ్యతే, ధ్యానేనైవ సమాయుక్తో వ్యోమ్ని చాత్యంతనిర్తలే, సూర్య
కోటిద్యుతిరథం విద్యోదితమఘోశజమ్, హృదయామ్బురుహాసీనం

ధ్యాయే ద్వా విశ్వరూపిణమ్, అనేకాకారఖచిత మనేకవదనాన్వితమ్,
అనేక భుజసంయుక్త మనేకాయుధమణ్డితమ్, నానావర్ణధరం దేవం శాంత
ముగ్ర ముదాయుధమ్, అనేకనయనాకీర్ణం సూర్యకోటిసమప్రభమ్,
ధ్యాయతో యోగిన స్సర్వం మనోవృత్తి ర్వివశ్యతి, హృత్స్పండురీకమ
ధ్యస్తం చైతన్యం జ్యోతి రవ్యయమ్, కదమ్బుగోళకాకారం తుర్యాతీతం
పరాత్పరమ్, అనంత మానస్తమయం చింతయం భాస్కరం విభుమ్, ని
వాతదీపసదృశ మకృత్రి మమణి ప్రభమ్, ధ్యాయతో యోగిన స్తస్య
ముక్తిః కరతలే సితా, విశ్వరూపస్య దేనస్య రూపం యత్కించేదేవ
హి. సవీయ సూక్ష్మమస్యద్వా ఋశ్యక్ హృదయపబ్జజే, ధ్యాయతో
యోగినో యస్తు సాక్షాదేవ ప్రకాశతే, అణిమాదిఫలం చైవ సుఖే
నై వోపజాయతే, జీవాత్మనః పరస్యాపి యద్యేవ ముఖయో రపి,
అహమేవ పరం బ్రహ్మ బ్రహ్మహమితి సంస్థితిః, సమాధి స్సతు విజ్ఞేయ
స్సర్వవృత్తి వివర్జితః, బ్రహ్మసంపద్యతే యోగీ న భూయ సుంస్మతిం
ప్రజేత్, ఏవ విశోధ్య తత్త్వాని యోగీ నిస్పృహచేతసా, యథా
నిర్విణ్ణో వహ్ని స్వయమేవ ప్రళామ్యతి, గ్రాహ్యభావే మనః
ప్రాణో నిశ్చయజ్ఞాన సంయుతః, శుద్ధసత్త్వే వరేణో జీవ సైన్ధవ
పిండవత్, మోహబాలక సజ్ఞాతో విశ్వం పశ్యతి స్వప్నవత్, సుషుప్తివద్య
శ్చరతి స్వభావపరినిశ్చలః, నిర్వాణపద మాశ్రిత్య యోగీ కైవల్య
మశ్నుతే ఇత్యుపనిషత్.

ఓం పూర్ణమద ఇతి శాన్తిః.

ఇతి త్రిశిఖబ్రాహ్మణోపనిషత్సమాప్తా.
ఓం తత్సత్.

శ్రీ గురుభ్యోనమః. హరిః ఓమ్.

౪౫. అధర్వణీయ సీతోపనిషత్.

శ్లో. ఇచ్ఛాజ్ఞానక్రియాశక్తి త్రయంయద్భావసాధనమ్,
తద్బ్రహ్మసత్తాసామాన్యంసీతాత త్త్వముపాస్మహే.
ఓం భద్రం కర్ణేభి రితి శాన్తిః.

ఓం దేవాహవై ప్రజాపతి మబ్రువకా కా సీతా కం రూప మితి
 సహాలావాచ ప్రజాపతి, సా సీతా ఇతి మూలప్రకృతి రూపత్వా త్సా
 సీతా ప్రకృతి స్మృతా, ప్రణవప్రకృతి రూపత్వా త్సా సీతా ప్రకృతి
 రుచ్యతే, సీతాఇతి త్రివణ్ణాత్సా సాహ న్నాయం మయీ భవేత్, విష్ణుః
 ప్రపంచబీజంచ మాయా ఈకార ఉచ్యతే, సకార స్సత్య మమృతం
 ప్రాప్తం నామశ్చ కీర్త్యతే, తకార స్తారలక్ష్యాచ వైరాజః ప్రస్తర స్సం
 తః, ఇకార రూపిణి సోమామృతావయవదేవ్యలంకార స్రజ్జమాక్తి
 కాద్యాధరణాలంకృతా మహామాయా వ్యక్తరూపిణీ వ్యక్తా భవతి,
 ప్రథమా శబ్దబ్రహ్మమయీ స్వాధ్యాయకాలే ప్రసన్నా, ¹ఉద్భావనకరి
 కాత్తికా, ద్వితీయాభూతలే హుగ్రే సముత్పన్నా, తృతీయా ఇకార
 రూపిణీ అవ్యక్తస్వరూపా భవతి సీతాఇత్యుదాహరింతి శాన్తకీయే,
 శ్రీరామసాన్నిధ్యవశా జగదానందకారిణీ, ఉత్పత్తినిసంహారకారిణీ సర్వ
 దేహీనాం సీతా భగవతీ జ్ఞేయా మూలప్రకృతి సంజ్ఞితా, ప్రణవత్వా
 త్ప్రకృతి రితి వదంతి బ్రహ్మవాదిన ఇతి, అథాతో బ్రహ్మజ్ఞా నేతి చ, సా
 స్వేది మయీ సర్వదేవమయీ సర్వలోకమయీ సర్వకీర్తిమయీ
 సర్వమయీ సర్వధర్మమయీ సర్వాధారకార్యకారణమయీ మహాలక్ష్మీ
 ద్వైకేయ భిన్నాభిన్నరూపాచేతనాచేతనాత్తికా బ్రహ్మస్థావరాత్తా తద్గుణ
 కర్తవిభాగ భదాచ్ఛరీరరూపా దేవగి మనుష్యగంధర్వరూపా అసుర
 రాక్షసభూతప్రేతపిశాచ భూతాదిభూతశరీరరూపా భూతేంద్రియ మనః
 ప్రాణరూపేతి చపిజ్ఞాయతే, సా దేవీ త్రివిధా భవతి శక్త్యాత్సనా, ఇచ్ఛా
 శక్తిక్రియాశక్తి స్సాహచ్ఛక్తి రితి, ఇచ్ఛాశక్తి త్రివిధా భవతి, శ్రీ
 భూమి సీతాత్తికా, భద్ర రూపిణీ ప్రభావరూపిణీ సోమసూర్యాగ్ని
 రూపా భవతి, సోమాత్తికా ఓషధీనాం ప్రభవతి కల్పవృక్ష శుష్క
 ఫలలతా గుల్మాత్తికాబౌషధ భేదజాత్తికా అమృతరూపా దేవానాం
 మహస్తోమఫలప్రదా అమృతేన తృప్తిం జనయతి దేవానామస్తో
 మశూనాం తృణేన తత్రజ్జీవానాం సూర్యాదిసకల భువన ప్రకాశి
 దివాచ రాత్రి. కాలకిలానిమేష మారభ్య ఘటికాష్టయామదివసవా
 రాత్రి భేదేన పక్షమానర్త్యయన సంవత్సర భేదేన మనుష్యాణాం

శతాయుః కల్పనయా ప్రకాశమానా చిరక్షిప్త వ్యవదేశేన నిషేష
మారభ్య పరార్థపర్యంతం కాలచక్రం జగచ్చక్ర, మిత్యాదిప్రకారేణ
చక్రవత్పురి వర్తమానా సర్వస్యతస్యైవ కాలస్య విభాగవిశేషా, ప్రకా
శరూపా. కాలరూపా భవంతి, అగ్నిరూపా అన్నరూపా దిహాణినాం త్సుత్తు
ష్టాత్తి కా దేహానాం ముఖరూపా వనోషధీగాం శీతోష్ణరూపా క్షాంత్య
వ్యంతర్బహిర్బహిర్బాహ్యనిత్యరూపా భవంతి, శ్రీదేవి త్రివిధం రూపం కృత్వా
భగవత్సంకల్పానుగుణ్యేన లోక రక్షణార్థం రూపం ధారయతి, శ్రీతి
క్షితి లత లక్ష్మమాణా భవతీతి విజ్ఞాయతే, భూదేవీ ససాగరాంభ స్స
ష్టద్వీపా వసుంధరా భూరాది చతుర్దశభువనానా మాధారాధేయా
ప్రణవాత్తి కా భవతి సీతాచ యుఖవిద్యున్నాల్లినీ సర్వాషధీనాం సర్వ
ప్రాణినాం పోషణార్థం సర్వరూపాభవతి, సమస్తభువనస్యాభోభాగే ఒల
కారాత్తి కా మంుకమయేతి భువనాధారేతి విజ్ఞాయతే, క్రియాశ
స్వరూపమ్, హరేర్ముఖా న్నాదః, తన్నాదా ద్భిందు ద్భిందోరోంకా
ఓంకార త్వరతో రామ వైఖానసపర్వత స్తత్పర్వతే కర్తజ్ఞానం
యీభి ర్బహుళాభా గవంతి, తత్తత్రయీమయం సర్వార్థదర్శనమ్
బుగ్యజ్ఞానమహావత్త్వా త్త్రయీతి పరికీర్తితా, హేతునా కార్యసిద్ధే
చతుర్థాపరికీర్తితా, ఋషో మజుంషి సామాన్యధర్మాంగిర సస్తథ
చతుర్థోత్ప్రధానత్వా ల్లింగాదిత్రితయం త్రయీ, అధర్వాంగిర
రూపం సామబుగ్యజాతత్వకమ్, తథా దిశంత్యాభిచారసామానే
పుథక్ పుథక్, ఏవి శతీశాఖాయా మృగేష్వదః పరికీర్తితః, శ
చనవశాఖా స్య ర్యజమామేవ జన్తామే, సామ్న సుహస్రశా
స్సయిః పంచశాఖా అధర్వణః, వైఖానసః షత స్తస్మిన్నాదౌ ప్రత
దర్శనమ్, స్తర్వతే మునిభిర్నిత్యం వైఖానస మతఃపరమ్, కల్ప
కరణం శిక్షా నిరుక్తం జ్యోతిషంధంధి, ఏతాని షడింగాని, ఉపాం
యనం చైవ మిమాంసాన్యాయవిస్తరిః ధర్మజ్ఞసేవితార్థంచ కే
దోఽది తథా, సమంధా సుర్వశాఖాచ సమయాచారసంగతి,
శాస్త్రం సువాగ్ధి గ్రంథ పరిరణనంభుతిమ్, ఇతిహాసపుష్కాష్టా
పాంగశ్చ లక్ష్మీర్తిమమ్, మునోద్ధా ధనుర్వేదో గాఢసంతం విశ్వ

వార్తాచవిద్యా వాయుజయః షరః, ఏకవింశతిభేదోఽయం స్వప్రకా
 శః ప్రకీర్తితః, వైఖానసఋషేః పూర్వం విష్ణోర్వాణీ సముద్భవేత్,
 త్రయీగూపేణ సంకల్ప్య ఇత్థం డేహీ విజృంభతే, సంఖ్యాగూపేణ
 సకల్ప్య వైఖానసఋషేః పురా, ఉదితో యాదృశ పూర్వం తా
 దృశం శృణుమేఽఖలమ్, శశ్వద్భిన్నామయం రూపం క్రియాశక్తి
 రుదాహృతా, చాక్షుచ్ఛక్తిర్భగవతో స్మరణమాత్రరూపా విర్భావస్తా
 దుర్భావాత్తికానిగ్రహానుగ్రహరూపా శాంతితేజో రూపావ్యక్తావ్యక్త
 కారణచరణ సమగ్రవయవమ ఖవర్ణభేదాభేదరూపా భగవత్సహచారిణీ
 అనపాదునీ అనవరతసహాయా శ్రయణీ ఉదితానుది తాకారా నిమేషో
 న్నేషస్పృష్టిసితి సంహరితిరోధానానుగ్రహాది సగర్వశక్తిసామిధ్యత్వా
 త్తాచ్ఛక్తి రతి గీయలే, ఇచ్ఛాశక్తిస్త్రివిధా ప్రలయానస్తాయాం విశ్ర
 మణార్థం భగవతో దక్షిణానక్షత్రలే శ్రీవత్సాకృతిర్భూత్వావిశ్రమయ
 తీతి సా యోగ శక్తిః, భాగశక్తి ర్భగరూపా కల్పవృక్షకామధేను
 చింతామణి శంఖపద్మనిధ్యాది నవనాధిసమాశ్రితా భగవదుపాసకానాం
 కామనయా అకామనయా వా భక్తియుక్త నరం నిత్యనైమిత్తికకర్తృభి
 రగ్నిహోత్రాదిభి ర్వాయమనియమానసప్రాణాయామ ప్రత్యాహరి
 ధ్యానధారణసమాధిభి ర్వాల్మమనణ్వపి గోపురప్రాకారాదిభి ర్విమా
 నాదిభి స్సహ భగవద్విగ్రహార్చా¹ పూజాకర్తకర్తౌ రర్చనైస్సాన్నినాది
 భిర్వాపి పూజాదిభి రన్నపానాదిభి ర్వా భగవత్ప్రీత్యర్థముక్త్వా స
 క్రియతే, ఆథాతో వీరశక్తి శ్చతుర్భుజా భయవరద పద్మధరా
 భరణాదియుతా సర్వదేవైః పరివృతా కల్పలరు మూలే చతుర్
 రక్షుఃకుటై రమృతజలై రభిషచ్యమానా సర్వదైవతై ర్భ్రహ్మాదిభి
 ద్యమానా అణిమాద్యష్టైశ్చర్యయుతా సముఖే కామదేనునా స్తూ
 మానా వేదశాస్త్రాదిభిః స్తూయమానా జయాద్యపనరస్త్రిభిః పరిచ
 మాణా ఆదిత్య సోమాభ్యాం దీపాభ్యాం ప్రకాశ్యమానా తుంబురుచా
 దాదిభిర్ద్యమానా రాకాసినివాళీభ్యాం ఛత్రే² స్తోదినీ మాయాభ్యాం
~~దీపాచారైః స్వధాభ్యాం వ్యజనేన భుజైః శ్చాదిభి రభ్యర్చ్యమా~~
 రాత్రిభేదేన స్వధాభ్యాం వ్యజనేన భుజైః శ్చాదిభి రభ్యర్చ్యమా

నాదేవీదివ్యసిహ్వాసనే వద్దాననారూఢాసకల కారణకార్యకరీలక్ష్యద్వైపస్య
పుష్కగ్భవన కల్పనా, అలంచకార స్థిరా ప్రసన్న లోచనా సర్వదైవతైః
పూజ్యమానా ఏరలక్ష్యీ రితి విజ్ఞాయత ఇత్యుపనిషత్.

ఓం భద్రం కర్ణేభి రితి శాన్తిః.

ఇతి సీతోపనిషత్ సమాప్తా. ఓం తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః. హరిః ఓమ్.

౪౩. సామవేదియ యోగచూడామణ్యపనిషత్.

శ్లో. మూలాధారాదిషట్పక్ర సహస్రారో పరిస్థితమ్,

¹యోగజ్ఞానైక ఫలకం రామచంద్రవదం భజే.

ఓం ఆప్యాయం త్వతి శాన్తిః.

ఓం. యోగచూడామణి వత్సేయోగినాం హితకామ్యయా,
కైవల్యసిద్ధిదం గూఢం నేమితం యోగవిత్తమైః, ఆసనం ప్రాణసూరోధః
ప్రత్యాహారశ్చధారణా, ధ్యానంసమాధి తేతాని యోగాంగాని భవతి
షట్, ఏకం సిద్ధాసనం ప్రోక్తం ద్వితీయం కమలాసనమ్, షట్పక్రం
షోడశాధారం త్రిలక్ష్యం మోక్షమపంచకమ్, స్వదేహే యో నజానాతి
తస్య సిద్ధిః కథం భవేత్, చతుర్దశస్యా దాధారం స్వాధిష్ఠానంచ షడ్
శమ్, నాభా దశదశంపద్మం హృదయం ద్వాదశారకమ్, షోడశారం
విశుద్ధాఖ్యం భూమధ్యేద్విదశం తథా, సహస్రదశసంఖ్యాతం బ్రహ్మారం
ద్రే మహాపథి, ఆధారం ప్రథమం చక్రం స్వాధిష్ఠానం ద్వితీయకమ్,
యోనిస్థానం ద్వయో ర్షధ్యే కామరూపం నిగద్యతే, కామాఖ్యంచ
గుదస్థానే పంకజంతు చతుర్దశమ్, తన్మధ్యే ప్రోచ్యతే యోనిః కామా
ఖ్యా సిద్ధవందితా, తస్య మధ్యే మహాలింగం పశ్చిమాభి ముఖం సిత
మ్, నాభాతు మణిప ద్వింబం యో బానాతి సయోగ విత్, తప్తచా
మీకరాభాసం తటిల్లేఖేష విస్ఫురత్, త్రికోణం తత్పురం వహ్ని
రథోమేధ్రా త్పృథివీతమ్, సమాధౌ పరమం జ్యోతి రనంతం విశ్వతో

ముఖమ్, తస్మిన్ దృష్టే మహాయోగే యాతాయాతో నవిద్యతే, స్వశ
 బేనభవే త్వణి సాస్వధిచ్ఛానా తథాశ్రయం, సాస్వధిచ్ఛానాశ్రయా దస్తా
 న్నేగ్రమే వాభిధీయతే, తంతునా మణివత్సోతో యోత్రికింద సుస్సు
 మ్మయా, తన్నాభిమండలే చక్రం ప్రోచ్యతే మణిపూరకమ్, ద్వాదశాశే
 మహాచక్రే ఫుణ్యపాప వివర్జితే, తావజ్జీవో భృమ త్యేవం యావ
 త్తత్త్వం న విందతి, ఊర్ధ్వంమేధా దధో నాభేః కందే యోనిః ౧౮౦౪
 వత్, తత్ర నాడ్యస్సముత్పన్నా స్సహస్రాణాం ద్విసప్తతిః, తేషు
 నాడీసహస్రేషు ద్విసప్తతి రుదాహృతా, ప్రధానాః ప్రాణవాహనో
 భూయస్తాసు దశస్తృతాం, ఇడాచ పింగళాచైవ సుషుమ్నాచ తృతీ
 యగా, గాంధారి హస్తిజిహ్వచ పూషా చైవ యశస్వినీ, అలం
 బుసా కుహూశ్చైవ శంఖినీ దశమీ స్తృతా, ఏతన్నాడీ మహా
 చక్రం జ్ఞాతవ్యం యోగిభిస్సదా, ఇడా వామే క్లితా భాగేదక్షిణే
 పింగళా స్థితా, సుషుమ్నామధ్యదేశేతు గాంధారి వామచక్షుషః,
 దక్షిణే హస్తిజిహ్వచ పూషాకర్ణేచ దక్షిణే, యశస్వినీ వాముక్తా
 చాననే చాప్యలంబుసా, కుహూశ్చల్లింగదేశేతు మూలసానేతుశంఖినీ,
 ఏవంద్వారం సమాశ్రిత్య తిష్యంతే నాడయ క్రమాత్, ఇడాపిం
 గళసౌషుమ్నాః ప్రాణమూర్ధాశ్చ సంస్థితా, సోతం ప్రాణవాహన్య
 సోమసూర్యాగ్నిదేవతాం, ప్రాణాపానసమానాఖ్యా వ్యానోదానౌ చ
 వాయవం, నాగిః కూర్మోఽథ కృకరో దేవదత్తో ధనంజయః, వృది
 ప్రాణస్థితో నిత్య మపానో గుదమండలే, సమానో నాభదేశేతు ఉదా
 నం శంఖమధ్యగః, వ్యాన స్సర్వశరీరేతు ప్రధానాః పంచవాయవం, ఉ
 ద్ధారే నాగ ఆఖ్యాతః కూర్మ ఉన్మీలనే తథా, కృకరః క్షుత్కూర్మో యో
 దేవదత్తో విజృంభణే, నజహతి వృతంవాపి సర్వవ్యాపీధనంజయః,
 ఏతే నాడీషు సర్వాసు భృమంతే జీవజంతవః, ఆక్షిప్తో భుజదండేన
 యథా చలతి కంతుకః, ప్రాణాపానసమాక్షిప్తస్తథా జీవో న ల్కృతి,
 ప్రాణాపానవశో జీవో వ్యాధ శోచ్యర్థంచ ధావతి, వ మదక్షిణమాగ్ధా
 భ్యాం దంచలత్వా స్పృహ్యతే, రజ్జుబద్ధో యథాశ్వేనో గతో వ్యా
 కృష్యతే పునః, గుణబద్ధస్తథాజీవం ప్రాణాపానేన కర్షతి, ప్రాణాపాన

పశో జీవః హ్యధిశోఽర్థివో చ¹ధావతి, ఆపానః కర్షతి ప్రాణం ప్రాణో
 ౭పానంచ కర్షతి, ఉగ్ధాన్విధ స్సంస్థితా వెతో యో జానాతి స యోగ
 విత్, హాకారేణ బహి ర్యతి సకారేణ విశే త్పురః, హంసహం సేత్యమం
 ముత్రం జీవో జపతి సర్వదా, పట్నతాని దివా²రాత్రం సహస్రాణ్యే
 కవింశతిః, ఏతత్సంఖ్యాన్వితం ముత్రం జీవో జపతి సర్వదా, అజపానా
 మ గాయత్రీ యోగినాం మోక్షదా సదా, అస్యా స్సంకల్పమాలేణ
 సర్వపాపై ప్రముచ్యతే, అనయీ నదృశీ విద్యా అనయా సదృశోజపః,
 అనయా సదృశం జ్ఞానం న భూతం న భవిష్యతి, కుండలిన్యాయం సము
 ద్భూతా గాయత్రీ ప్రాణధారణీ, ప్రాణవిద్యా మహావిద్యా య స్తాం
 వేద స వేదవిత్, కందోర్ధ్వకుండలీశక్తి రష్టభా కుండలాకృతిః, బ్రహ్మ
 ద్వారముఖం నిత్యం ముఖేనాచ్ఛాద్య తిష్ఠతి, యేనద్వారేణగంతవ్యం
 బ్రహ్మద్వార మనామయమ్, ముఖేనాచ్ఛాద్య తద్ద్వారం ప్రసుప్తా పర
 మేశ్వరీ, ప్రబుద్ధా వహ్నియోగేన మనసా మగుతా సహ, సూచివద్దా
 త్ర మాడాయ న్రజత్కూర్ధ్వం సుషుమ్నయా ఉత్పాదయే త్కువా
 టం తు యథా కుంచికయా గృహమ్, కుండలిన్యాయ తథా యోగీ మో
 క్షద్వారం ప్రభేదయేత్, కృత్వా సంపుటితో శిశు దృఢతరం బద్వా
 శుశద్ధాసనం గాఢం వక్షసి సన్నిధాయ చుబుకం ధ్యానంచ తిచ్ఛేష్టిత
 మ్, వారంవార మపాన మూర్ధ్వ వనిం ప్రోచ్ఛారితం పూరితం ముం
 చ న్ప్రాణ ముపైతి బోధ మతుం శక్తి ప్రభావా స్పరః, అంగానాం
 హర్దనం కృత్వా శ్రవసంజాతవాఙ్మణా, కట్వస్థులవణత్యాగీ క్షీర
 భోజన మాచరేత్, బ్రహ్మచారి ఋతాహరో యోగీయోగపరాయ
 ణః, అబ్రాహ్మార్థ్యం భవే త్సిద్ధో నాత్ర కార్యా విచారణా, సుస్తిగ్ధవ
 ధురాహర శృతుర్థాంశవివర్జితః, భుంజతే శివసంప్రీత్యా ఋతాహః
 స్పృశ్యతే, కందోర్ధ్వకుండలీశక్తి రష్టభా కుండలాకృతిః, బంధనాయ
 చ మూఢానాం యోగినాం మోక్షదా సదా, మహామద్రా నభోముద్రా
 ిడ్యణంచ జలంధరమ్, మూలబంధంచ యో వేత్తి సయోగీ ము
 భాజనమ్, పార్విఘాతేన సంవీద్య యోసి మాకుంచయే ద్దృఢమ్, అః

న మూర్ధ్వ మాకృష్య మూలబంధో విధీయతే, అపాసప్రాణయో రై
 క్యం క్షయా స్మృతపురీషయోః, యువా భవతి వృద్ధోఽపి సతతం
 మూలబంధనాత్, ¹ఓడ్యాణం కురుతే యస్తా దపిశ్రాంతం మహాభగః,
²ఓడ్డియాణం తదేవ స్యాత్ప్రత్యుమాతంగకేసరీ, ఉదరా తృశ్చిమం
 తాణ మథోనాభే ర్నిగద్యతే, ³ఓడ్యాణ ముదరే బంధ స్తత్ర బంధో
 విధీయతే, బధ్నాతి హి శిరోజాత మథోగామి సభోజలమ్, తతో జాః
 ధరోబంధః కంఠదు శౌఘ నాశనః, జ లంధరే కృతే బంధే కంఠసంకో
 చలక్షణే, సపీయూషం పతత్యగ్నా సచ వాయుః ప్రధావతి, కపాలకు
 హరే జహ్వప్రపిష్టా విపరీతగా, భ్రువో రంతర్గతాదృష్టి ర్దుద్రా భవతి
 ఖేచరీ, నరోగో మరణం తస్య సనిద్రా నక్షుధా తృషా, సచమూర్ఛా
 భవేత్తస్యయోముద్రాం వేత్తి ఖేచరీమ్, వీడ్య తేనచరోగేణలిప్యతే సచ
 కర్మభిః, బాధ్యతేనచ కేనాపి యోముద్రాం వేత్తి ఖేచరీమ్, చిత్తం చరతి
 ఖేయస్తాఞ్జ చరతి ఖే యతిః, తేనేయం ఖేచరీ ముద్రా సర్వసిద్ధిసమ
 స్కృతా, బిందుమూలశరీరాణిసిరా యత్ర, ప్రతిష్ఠితా. భావయంతి శరీ
 రాణిపాదతలమ్ముకమ్, ఖేచర్యాముద్రితం యేన వివరం లంబికోర్ధ్వతః,
 స తస్య క్షీయతే బిందు కామిన్యాలింగతస్యచ, యావద్బిందుః స్థిరో
 దేహే తావత్స్మృత్యుభయం కుతః, యావద్బద్ధా సభో ముద్రా తావ
 ద్బిందు ర్నిగచ్ఛతి, ఔలితోఽపి యథా బిందు స్సంక్రష్ట శ్చ హుతా
 శనమ్, ప్రజత్యూర్ధ్వం గత శ్చక్త్యా నిరుద్ధో యోనిముద్రయా, ససన
 ర్ద్వివిధో బిందుః పాండరో లోహత స్తథా, పాండరం శుక్ల మిత్యౌహు
 ర్లోహితాఖ్యం మహారజః, సింధూరప్రాతసుకాశం రవిహాసస్థితం రజః,
 శశిసాన స్థితం శుక్లం తయోరైక్యం నుదుర్లభం, బిందుబ్రహ్మరజశ్శక్తి
 ర్బిందురి దూ రతోరవిః, ఉభయోస్సంగమా దేవ గ్రాప్యతే పరమం
 పదమ్, వాయునా శక్తిజాతేన ప్రేరితంచ యథారజః, యాలి బిందు
 స్సదైకత్వం భవే ద్వివృషపు స్తదా, శుక్లం చంద్రేణ సంయుక్తం రజ
 స్సూర్యేణ సంగతమ్, తయో స్సమరసైకత్వం యోజానాతిస యోగ
 విత్, శోధనం నాజిజాలస్యచాలనం చంద్రసూర్యయోః, రసే నాం
 శోషణం చైవ మహాముద్రాఽభిధీయతే సక్షోన్యస్తహానున్నీపీష్యను

చీరం యోనించ వామాంఘ్రిణా వాస్తాభ్యా మనుధారయ స్ప్రిసరితం
 పాదం తథా దక్షిణమ్, ఆపుర్య శ్వసనేన కుక్షీయుగళం బధ్వాశి నై
 రేచయే దేత ద్వ్యాధి వినాశినీ సుమవాతీ ముద్రా నృణాం కథ్యతే,
 చంద్రాశేన సమభ్యస్య సూర్యాంశే నాభ్యనే తుప్సనః, యాతుల్యా తు
 భవే త్సంఖ్యా తతో ముద్రాం విస్తయేత్, నా సభ్య మపభ్యంవా
 రసా స్సర్వేఽపి నీరసాః, అతిభుక్తం విషం హూరిం పీయాప మివ శీర్య
 తే, క్రియకుప్తగుదావ ర్తగుల్తాశీర్ణ పురోగమాః, కస్య రోగాం క్షయం
 యాంతి మహాముద్రాంతు యోఽభ్యసేత్, కథితేమం మహాముద్రా మహా
 సిద్ధికరీ నృణామ్, గోపనీయా ప్రయత్నేన న దేయా యస్య కస్యచిత్,
 ఎద్వాసనం సమారుహ్యా సమకాయశిరోధర, నాసాగ్రద్వప్త రేకంతే
 జపే దోంకార మవ్యయమ్, ఓం నిత్యం శుద్ధం బుద్ధం నిర్వికల్పం నిరంజ
 నం నిరాఖ్యాత మనాదిని దనమేకం తురీయం యద్యాతం భవశ్శవి
 వ్యత్పరివర్తమానం సర్వదానవచ్ఛిన్నం ఎర, క్రిన్తా తన్నజాతా సరా
 శిక్తి స్వయం జ్యోతిరాత్మికా, ఆత్మన ఆకాశ స్వభూతః, ఆకా
 శ ద్వాయుః, వాయో రగ్ని, అగ్నేరాపః, అద్భ్యః పృథివీ, తేషాం
 పంచభూతానాం పతయః ఎంచ, సదాశివేశ్వరరుద్రవైష్ణు బ్రహ్మ
 శ్చైతీ, తేషాం బ్రహ్మవిష్ణురుద్రా శ్చోత్పత్తిస్థిలయకర్తారం, రాజస
 బ్రహ్మ, సాత్వికోవిష్ణుః, తామసో రుద్రః, ఏతే త్రయో గుణయ
 క్తా, బ్రహ్మ దేవానాం ప్రథమ స్సంబభూవ, ధాతా చ సృష్టా, విష్ణ
 శ్చ సత్తో, రుద్రశ్చ నాశే, భోగాయ చేంద్రం, ప్రథమజ బభూవు
 ఏతేషాం బ్రహ్మణో లోకా దేవ అర్యబ్ధిరస్థావరాశ్చ జాయంతే,
 షాం మనుష్యాదీనాం పంచభూతినమవాయ శ్శరీరం జ్ఞానక క్షేంద్రియై
 జ్ఞానవిషయైః ప్రాణాదిపంచవాయుషనోబుద్ధితాహంకారైః స్థూల
 త్పితైః సస్పింధిస్థూలప్రకృతిరిత్యుచ్యతే, జ్ఞానక క్షేంద్రియైః జ్ఞానవిషయైః
 ప్రాణాదిపంచవాయుషనోబుద్ధిభిశ్చ సూక్ష్మస్థాంధి లింగమేవేత్యుచ్యతే
 గుణత్రియయుక్తిం కారణమ్, సర్వేషామేవం శ్రీణి శరీరాణివర్తం
 జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తితుర్యాశ్చై త్యవస్థా శ్చతస్రః, తాసా మవస్థాన

మధిపతయ శ్చత్వారిః పురుషాః, విశ్వతైజసప్రాజ్ఞాత్మన శ్చేతి, విశ్వో
 హ స్థూలభు జ్జీత్యం తైజసః ప్రవివిక్తభుక్, ఆనందభుక్తా ప్రాజ్ఞ స్స
 ర్వసాక్షీ త్యతః పరమ్, ప్రణవస్సర్వదా తిష్ఠే త్సర్వజీవేషు భోగతః,
 అభిరానస్తు సర్వాసు హ్యవస్థాసు హ్యభోముఖం, అకార ఉకారోమకా
 రశ్చేతి, త్రయోవర్ణా త్రయో వేద త్రయో లోకా త్రయో గుణా,
 త్రయోఽక్షరాణి త్రయ స్స్వరా ఏవ ప్రణవః ప్రకాశతే, అకారో
 జాగ్రతి నేత్రే ఏర్తతే సర్వజంతుషు, ఉకారః కంఠతః స్వప్నే మ
 కారోహృది సుప్తితః, విరాడ్విశ్వస్థూల శ్చాకారః, పారణ్య
 గర్భస్సజనస్సూక్ష్మశ్చ ఉకార, కారణా వ్యాకృతప్రాజ్ఞశ్చ మకారః,
 అకారో రాజసో రక్తో బ్రహ్మచేతన ఉచ్యతే, ఉకార స్సాత్వికః
 సృక్లో విష్ణు రిత్యభేధీయతే, మకారస్తామస కృష్ణో రుద్రశ్చేతి తహో
 చ్యతే, ప్రణవా త్వభివో బ్రహ్మ ప్రణవాత్ప్రభవో హరిః, ప్రణవా
 త్వభివో గుర్రః ప్రణవోహి పరో భవేత్, అకారే లీయతే బ్రహ్మ
 హ్యుకారే లీయతే హరిః, మకారే లీయతే రుద్రః ప్రణవోహి ప్రకా
 శతే, జ్ఞానినా మూర్ధ్వభాగోఽభూ దజ్ఞానేస్యా దభోముఖః, ఏవం వై
 ప్రణవ స్తిష్ఠే ద్యస్తం వేద సవేదవిత్, అనాహతస్సరూపేణ జ్ఞానినా
 మూర్ధ్వగో భవేత్, తైలధారా మివాచ్ఛిన్నం దీర్ఘఘంటానిరాదవత్,
 ప్రణవస్య భవని స్తద్వ తదగ్రం బ్రహ్మ చోచ్యతే, జ్యోతి ర్తయం తద
 గ్రం స్యా దవాచ్యం బుద్ధిసూక్ష్మతః, దదృశు ర్యే మహాత్మానో యస్త
 వేద సవేదవిత్, జాగ్రన్నేతద్వయో ర్నధ్యే హంసఏవ ప్రకాశతే,
 సకారః తేచరీ ప్రోక్తా స్త్వంపదం చేతి నిశ్చితమ్, హకారః పర
 మేశ స్సన్య త్తత్పదం చేతి నిశ్చితమ్, సకారో ధ్యాయతేజంతు ర్హకా
 గోహి భవేద్ధృతివమ్, ఇంద్రియై ర్భధ్యతే జీవ ఆత్మాచైవ న బధ్యతే,
 ఏమత్సేన భవేజ్జీవో నిర్మమత్సేన కేవలః, భూర్భువస్స్వ రిమే లోకాః
 గవసూర్యాగ్ని దేవతాః, యస్యమాత్రాసు తిష్ఠంతి తత్పరం జ్యోతి
 రోమితి, క్రియా ఇచ్ఛా తథాజ్ఞానం బ్రాహ్మేరాద్రీచ వైష్ణవీ, త్రిధా
 మాత్రా స్థితి ర్తత్పరం జ్యోతి రోమితి, వచనా తజ్జపే న్నిత్యం
 పుమా తత్సమభ్యసేత్, మనసా తజ్జపే న్నిత్యం తత్పరం జ్యోతిరో
 మితి, శుచిర్వా ప్యశుచి ర్వాసి యో జపే త్ప్రణవం సదా, న సలిప్య

తి) పేన అధ్యపత్ర మివాంభసా, చలే వాతే చలో బి దు బ్లిశ్వలే
 నిశ్చలో భవేత్, యోగీ స్థాణుత్వ మాప్నోతి తతో వాయుం నిగుంధ
 యేత్, యావ ద్వాయు స్థిరో దేహే తావ జ్జీవో నముంచతి, మరణం
 తస్య నిష్క్రాంతి త్తతో వాయుం నిగుంధయేత్, యావ ద్భద్ధోమరు
 ద్దేహే తావ జ్జీవో నముంచతి, యావద్ధృష్టి ర్భ్రూర్ ర్భ్రూణ్యే తావ
 త్కలం భయం కతః, అల్పకాలభయా ద్భ్రూర్ వ్రాణాయామపరో
 భవేత్, యోగినో మునయైవ తతః ప్రాణం నిగుంధయేత్, షడ్వింశ
 దంగులీ హంః ప్రయాణం కురుతే బహు వామదక్షిణమార్గేణ
 వ్రాణాయామో విధియతే, సుధి మేతి యదా సర్వం నాడిచక్రం మలాకు
 లమ్, తదైవ జయతే యోగీ ప్రాణసంగ్రహణక్షమః, బద్ధాద్ధాసరో
 యోగీ ప్రాణం చంద్రేణ పూరయేత్, ధారయే ద్వా యథా శక్త్యా
 భూయ స్సూర్యేణ రేచయేత్, అప్పుతోదధి సంకాశం గోక్షీరధవళో
 పపమ్, ధ్యాత్వా చాంద్రమసం బింబం వ్రాణాయామే సుఖ భవేత్,
 స్ఫురిత్యుజ్వలం జ్వలా పూజ్య మాదిత్య మండలమ్, ధ్యాత్వా
 హృదిస్థితం యోగీ వ్రాణాయామే సుఖ భవేత్, ప్రాణం చేది
 ర్మయా పి బేన్నియమితం భూయోఽస్యయా రేచయే త్వీణ్యా పింగళ
 యా సమీరణమతో బద్ధా త్యజేద్వా మయూ, సూర్యా చంద్ర
 మసో రనేన విధినా బంధుత్వయం ధ్యాయత శ్శుద్ధా నాడిగణాభవంతి
 యమిసో మాసద్వయా మార్ధ్వతం, యథేష్ట ధారణం వాయో
 రసలస్య ప్రదీపమ్, నాభివ్యక్త కరోగ్యం జాయతే నాడిశో ధనత్,
 ప్రాణాయావత్ స్థితో దేహే అపాసంతు నిరోధయేత్, ఏకశ్వాస
 మయీ మాత్రా షార్ద్యాధో గగనేస్థితిః, రేచకః పూరకశ్చైవ కుంభకః
 ప్రణవాత్మకః, వ్రాణాయామో భవే దేవం మాత్రా ద్వాదశసం
 యుతః, మాత్రాద్వాదశసంయుక్తా దివాకరని శాకరా, దోషజాల మబ
 ధ్నంతే శ్చ తస్యో యోగిభిస్సదా, పూరకం ద్వాదశం కుర్యాత్కుం
 భకం షోడశం భవేత్, రేచకం దశ చంకారః వ్రాణాయామే స్ప
 ష్టచ్యుతే, అథమే ద్వాదశా మాత్రా మధ్యమే ద్విగుణా మతా,
 ఉత్తమే త్రిగుణా పోక్త వ్రాణాయామస్య నిర్ణయః, అథమే స్వేద

నిమగ్నయేత్, బద్ధపద్మాసనో యోగీ సమస్కృత్య గురుం శివమ్,
 నానాగ్రదృష్టి రేకాకీ ప్రాణాయామం సరుభ్యసేత్ ద్వారాణాం నవ
 అంబుధ్య మరుతం బద్ధాదృణాం ధారణం సీత్యా కాల మపానవహ్ని
 సహితం శ్వాసమం చాలితమ్, ఆత్మధ్యానయుత స్త్వనేన విధిచా
 విస్యస్యముగ్ధిస్థిరంయాచ త్త్రితి తావదేవ మనాతాం సంగో న సం
 చూయతే, ప్రాణాయామో భవే దేవం సాత కేంధన పావకః, ఘోషధి
 మహాసేతు ప్రోచ్యతే యోగిభి స్సదా, అపనేన రుజం హంతిప్రాణాయా
 మేన సాతకమ్, వికారః మానసం యోగీ ప్రత్యాహరణేణ ముంచతి,
 ధారణాభి ర్తవోద్ధైర్యం యాతి చైతన్య మద్భుతమ్, గమాధౌ మోక్ష
 మాప్నోతి త్యక్త్వా కర్త శుభాంభమ్, ప్రాణాయామద్విషష్కృన
 ప్రత్యాహర. ప్రకీర్తితః, ప్రత్యాహర ద్విషష్కృన జయతే ధారణా
 శుభా, ధారణా ద్వాదశప్రోక్తం ధ్యానం యోగవిశారద్యై, ధ్యాన
 ద్వాదశకేనైవ సమాధి రభిధీయతే, యత్సమాధౌ షరణ్యోతి
 రనంతం నిర్వృతోముఖమ్, తస్మిన్ దృష్టే క్రియా కర్తయాతా యాతో
 సవిద్యతే సలబ్ధాసన మేగ్ధిమృష్టియుగళం కర్ణాక్షీనాసాపుట ద్వారా
 సలగుళిభి ర్చియమ్య పవనం వక్త్రేణ వా పూరితమ్, బద్ధా వక్షసి
 బహ్వపానసహితం మూర్ధ్ని సీతం ధారయే దేవం యాతి విశేష
 తత్య సమతాం యోగీశ్వర స్త్వయ గగనం పవనే ప్రప్తే ధ్వనిరుత్ప
 ద్యతే మహాన్, ఘంటాదీనాం వ్రవాద్యానాం నాదసిద్ధిరుదీరితా,
 ప్రాణాయామేన యుక్తేన సర్వరోగ క్షయోభవేత్, ప్రాణాయామ వి
 యుక్తేభ్య స్సర్వరోగ సముద్భవః, హిక్కాఖాసస్తథా శ్వాస శ్శిరః
 కర్ణాక్షీ వేదనాః, భవంతి వివిధా రోగాః పవనవ్యత్యయక్రమా
 త్, యథా సింహేనా గజో వ్యాఘ్రో భవే ద్వశ్శిశ్నవైశ్శిలైః,
 తదైవ సేవితో వాయు రన్యథా హంతి సాధకం, యుక్తంయుక్తం
 త్యజే ద్వాయుం యుక్తంయుక్తం చ పూరియేత్, యుక్తం యుక్తం
 ప్రబక్షియా దేవం సిద్ధి మవాప్నుయీత్, చరితాం చక్షురాదీనాం
 విషయేషు యథాక్రమమ్, తత్ప్రత్యావారణం తేషాం ప్రత్యాహర

స్వ ఉచ్యతే, యథా తృతీయకాలేతు రవి ప్రత్యాహరే తృతీయమ్,
తృతీయాంగస్థితో యోగీ వికార మాససం హరే దిత్వాపనివత్.

ఓం ఆస్మాదం త్వతి శాలిః
ఇతి యోగచూడామణ్యపనిషత్సమాప్తా
ఓం తత్సత్

శ్రీగురుభ్యో నమః హరిః ఓం

౪౭. ఋగ్వేదీయ నిర్వాణోపనిషత్.

శ్లో నిర్వాణోపనిషద్వేద్యం నిర్వాణానందతుందిలమ్,
ప్రేషదానందసామ్రాజ్యం స్వమాత్రమితీచితయేత్
ఓం వాస్తే మనసేతి శాంతి

ఓం అథనిర్వాణోపనిషదం వ్యాఖ్యాస్యామః, పరమహంస
స్వరూపమ్, పరివ్రాజకాః శిష్యులులింగా, మన్మథక్షేత్ర పాలాః, గగన
సిద్ధాంతం, అమృతకణ్ణోలనదీ, అక్షయం నిరింజనమ్, నిస్సంశయఋ
షిః, నిర్వాణో దేవతా, నిష్కలప్రప్త్యై, నిష్కలప్రజ్ఞానం, ఉద్ధౌ
మాయా, నిరాలంబవీర, సుయోగదీక్ష, వియోగోపదేశః, దీ
క్షాంతోప పానంచ, ద్వాదశాదిత్యావలోకితమ్, వివేకరత్నా, కరు
ణైవ ఆనందమాలా, ఏకాననగుహాయాం ముక్తాననసుఖగోష్ఠీ,
అకల్పిభిక్షాశీ, హంసాచార, సర్వభూతాంతర్వర్తీ హాసఇతి ప్రతి
పాదనమ్, ధైర్యకింథా, ఉదాసీనకాపీనమ్, విచారదండః, బ్రహ్మప
లోకో యోగపట్టః, శ్రియాం పాదుకాపరేచ్ఛా చరణమ్, కుండలీ
బంధః, పరావవాదముక్తో జీవన్ముక్తిః, శివయోగనిద్రాభేచరీముద్రాచ
పరమానందీ, నిర్గతగుణాత్రయమ్, వివేకలభ్యమ్, మనోవాగగోచరమ్
అనితం ఒగద్యజ్జనితమ్, స్వప్నజగదభ్రగజాదితుల్యమ్, లథా దేహః
సంఘాతమ్, మోహగుణజ లకలితమ్, తద్రజ్జనరసతల్పిలమ్, విష్ణ

విధ్యాధి శతాభిధానలక్ష్మమ్, అంకుశోమాన్తః, శూన్యం న సుకేతః,
 పరేశ్వరస్తా సత్ప్రసిద్ధయోగోమహః, అమరపదం న తత్స్వరూపం,
 ఆదిబ్రహ్మస్వసువిత్, అజపా గాయత్రీ, వికారదంఙో¹ ధార్యః, మనో
 నిరోధినీ కంఠా, యోగేన సదానందస్వరూపదర్శనమ్, ఆనందభిక్షాశీ,
 మహాశ్శశానేప్యానందవనేవాసః, ఏకాంతస్థాన మానందమతమ్, ఉన్న
 స్వస్థా, శారదా చేస్తా, ఉన్నసీగతిః, నిర్మలగాత్రమ్ నిరాలంబవీరమ్,
 అమృతకల్లోలానంద క్రియా, పాండరగగన మహాసిద్ధాంతః, శమదమాది
 దివ్యశక్త్యా చరణే తే త్ర పాత్రపటుతా, పరావర సంయోగః, తారకోప
 ధేశః, అద్వైతసదానందో దేవతా, నియమస్సాన్వితరింద్రియనిగ్రహః
 భయమోహశోక క్రోధత్యాగ స్త్వాగః, పరావర్తకర్మరసాస్వాదనమ్,
 అనియామకత్వనిర్మల శక్తిః, స్వప్రకాశ బ్రహ్మతత్త్వే శివశక్తిసంపుటిత
 ప్రపంచభేదనమ్, తథా పత్రాక్షాక్షికమండలు భావాభావ దహనమ్,
 విభ్రాత్యాకాశాధారమ్, శివం తురీయం యజ్ఞోపవీతమ్, తన్నయా శి
 భా, చిన్మయం చోత్సృప్తదండమ్, సంతతాక్షికమండలుమ్, కర్షని
 ర్జూలనకథా, మాయా మమతాహంకారదహనమ్ శ్శశానే అనాహ
 తాంగీ, నిస్త్రైగుణ్య స్వరూపాను సంధానం సమయమ్, భ్రాంతిహర
 ణమ్, కామాది వృత్తిదహనమ్, కాతన్యదృఢకౌపీనమ్, చీరాజనవాసః,
 అనాహతమంత్రో అక్రియైవ జుప్తమ్, స్వేచ్ఛాచారో స్వస్వభావో
 మోక్షః, పరబ్రహ్మప్రపదాచరణమ్, బ్రహ్మచర్యశాంతిసంగ్రహణమ్,
 బ్రహ్మచర్యాశ్రమేఽధీత్య వాసప్రస్థా శ్రమేఽధీత్య, ససర్వవిన్యాసః,
 సన్యాసమ్, అంతేబ్రహ్మఖండాకారమ్, నిత్యం సర్వసంచేహనాశనమ్, ఏత
 న్నిర్వాణదర్శనం పుత్రం వినా శిష్యం వినా న దేయ మిత్యుఃపనిషత్.

ఓం వాజ్ఞేమనసీతి శాన్తిః.

ఇతి నిర్వాణోపనిషత్సమాప్తా.

ఓం తత్సత్.

శ్రీ గురుభ్యోనమః. హరిః ఓమ్.

౪౮. యజుర్వేదీయ మండలబ్రాహ్మణోపనిషత్

శ్లో. బాహ్యోస్తపారకాకారం వ్యోమ పంచకవిగ్రహమ్,
రాజయోగైక సంసిద్ధం రామచంద్ర ముపాస్త హే.

ఓమ్ పూర్ణమద ఇతి శాన్తిః.

ప్రథమం బ్రాహ్మణమ్.

ఓం. యాజ్ఞవల్క్యేహ వై మహాముని రాదిత్యలోకం జగామత
మాదిత్యం నత్వాభో భగవన్నాదిత్యాత్మతత్త్వమనుబ్రూహీతి సహా
వాచ నారాయణః, జ్ఞానయుక్తయమాద్యష్టాంగయోగ ఉచ్యతే, శీతో
ష్ణాహారనిద్రావిజయః, సర్వదా శాన్తినిశ్చలత్వం విషయేన్ద్రియనిగ్రహ
త్యైతే యమాః, గురుభక్తి సత్యమార్గానమరక్తిసుఖానుగతవస్త్యను
భవ శ్చ తద్వస్త్యనుభవేన కుష్టి ర్నిస్సృజతా ఏకాంతవాసో మనోని
వృత్తిః ఫలానభిలాషో వైరాగ్యభావశ్చ నియమాః, సుఖాసనవృత్తి
శ్చీరవాసశ్చ, ఏవ మాసననియమా భవన్తి, పూరక కుమ్భక రేచకై
ష్టోడశచతుష్టప్తి ద్వాత్రింశ త్సంఖ్యాయా యథాక్రమం ప్రాణాయామః,
విషయేభ్య ఇన్ద్రియాఞ్భ్యో మనోనిరోధనం ప్రత్యాహరః, సర్వశరీ
రేషు చైతన్యైకతానతా ధ్యానమ్, విషయవ్యావర్తనపూర్వకం
చైతన్యే చేతన్య స్థాపనం ధారణం భవతి, ధ్యానవిస్తృతి స్సమాధిః,
ఏవం సూక్ష్మాంఽగాని యఏవం వేద, సముక్తిభాగ్యవతి. ౧. దేహస్య
పశ్చిదోషాభవన్తి, కామక్రోధనిశ్వాసభయనిద్రాః, తన్నిరానస్తు
నిస్సంకల్ప త్తమాలఘ్వాహారాఽప్రమాదతా తత్త్వసేవనమ్, నిద్రా
భయ సరీస్పవం హింసాది తరజ్ఞం తృష్ణావర్తం దారవంకగ్ సాసారవా
ర్థిం తర్తుం సూక్ష్మమార్గ మవలమ్బ్య సత్త్వాదిగుణా నతిక్రమ్య తారక
మవలోకయేత్, భూమి ధ్యేసచ్చిదానందతేజఃకూటరూపంతారకం బ్రహ్మ,
తదుపాయం లక్ష్యత్రయావలోకనమ్, మూలాధారాదారభ్య బ్రహ్మ
రథోపర్యంతం సుషుమ్నా సూర్యాభా, తస్యధ్యే తితితోక్తిసమా
మృణాళతస్తుసూక్ష్మా కుణ్డలిని, తత్ర తమో నివృత్తిః, తద్దర్శనా త్స్వ

పాపనివృత్తిః, తద్వన్యగ్రోస్థిలితకర్ణరస్థిద్వయే పూత్కారశబ్దో జాయతే,
 తత్రస్థితే మనసి చతుర్థస్థిలజ్యోతిః పశ్యతి, ఏవం హృదయేఽపి,
 బహిర్లక్ష్యంతు నానాఽగ్రే చతుష్పదష్టదశ ద్వాదశాఽఙ్గుళీభిః క్రమా
 స్థిలద్యుతిశ్చామత్వ సదృగ్రక్తభజ్జిస్ఫురత్ప్రతవర్ణ ద్వయోపేతం వ్యో
 మత్వం పశ్యతి, సతు యోగీ, చలదృష్ట్యా వ్యోమభాగవిక్షితుః పురు
 షస్య దృష్ట్యగ్రే జ్యోతిర్చయూఖా వర్తన్తే, తద్దృష్టిః స్థిరా భవతి,
 శీఠోపరి ద్వాదశాఙ్గులిమూసజ్యోతిః పశ్యతి, తదాఽమృతత్వమేతి,
 మధ్యలక్ష్యంతు ప్రాతశ్చిత్రాఽది వర్ణమూర్త్యచన్ద్రో వహ్నిజ్వాలాఽనలీవ
 త్తద్విహీనాస్తరిక్షవ త్వశ్యతి తదాకారాకారీ భవతి, అభ్యాసాన్నిర్వి
 కారం గుణరహితాఽకాశం భవతి, విస్ఫురత్తరకాకారగాఢతమోపమం
 పరాఽకాశం భవతి, కాలాఽనలసమద్యోతమానం మహాకాశం భవతి,
 సర్వోత్కృష్ట పరమద్యుతిప్రద్యోతమానం తత్వాఽకాశం భవతి,
 కోటిసూర్యప్రకాశం సూర్యాకాశం భవతి, ఏవ మభ్యాసాత్తన్తయో
 భవతి, యఏవం వేద. ౨. తద్యోగంచ ద్విధా విద్ధి పూర్వోత్తర
 విభాగతః, పూర్వంతు తారకం వింద్యా దమనస్కం తదుత్తర మితి,
 తారకం ద్వివిధం మూర్తి తారక మమూర్తితారక మితి, యద్దిన్ద్రో
 యాఽస్తం తన్మూర్తితారకమ్, యద్భూయ్యుగాఽతితం తదమూర్తి
 తారక మితి, ఉభయమపి మనోయుక్త మభ్యసేత్, మనోఽయుక్తాఽ
 న్దగ్ధప్రసారక ప్రకాశాయభవతి, భూయ్యుగమధ్యవిలే తేజస ఆవి
 ర్భావః, ఏతత్పూర్వతారకమ్, ఉత్తరం త్వమనస్కమ్, తాఽమూ
 లోర్ధ్వభాగే మహాజ్యోతిర్విద్యతే తద్దర్శనా దణిమాది సిద్ధిః, లక్ష్మ్యేఽ
 న్తస్థబాహ్యయాం దృష్టే నిమేషోన్మేషవర్జితాయాంచ ఇయంశామ్భవీ
 ముద్రా భవతి, సర్వతన్త్రేషు గోప్యా మహావిద్యా భవతి, తద్జ్ఞానే
 సంసారవృత్తిః, తత్పూజనం మోక్షఫలదమ్, అన్తర్లక్ష్యం జలజ్యోతి
 స్స్వరూపం భవతి, మహర్షి వేద్య మన్తర్భాష్యాద్విన్ద్యై రదృశ్యమ్,
 3. సహస్రారేజలజ్యోతి రన్తర్లక్ష్యమ్, బుద్ధిగుహయాం సర్వాజగున్దరం
 పురుషరూప మన్తర్లక్ష్యమిత్యవధే, శీర్షాఽన్తర్గత మణ్డలమధ్యగం
 పఞ్చవక్త్ర ముమాసహాయం నీలకణ్ఠం ప్రశాన్త మన్తర్లక్ష్య మితి

కేచిత్, అఙ్గుష్ఠమాత్రః పురుషోఽస్తర్లక్ష్య మిత్యేకే, [దర్శనేన జీవ
స్మక్త దశాయాం స్వయ మస్తర్లక్ష్యో భూతా పరమమిత్యవరే],
ఉక్తవికల్పం సర్వమాత్మైవ, తల్లక్ష్యం శుద్ధాత్తదృష్ట్యా వాయః పశ్యతి
సఏవ బ్రహ్మనిష్ఠోభవతి, జీవాః పఞ్చవింశతః స్వకల్పితచతుర్వింశతితత్త్వం
పరిత్యజ్య వడ్వింశతః పరమాత్మాహ మితి నిశ్చయా జ్ఞేవన్ముకో భవతి,
ఏవమస్తర్లక్ష్యదర్శనేన జీవన్ము క్షిదశాయాం స్వయ మస్తర్లక్ష్యో భూత్వా
పరమాహుకాశాఖిణ్ణమణ్డలో భవతి. ౪.

ద్వితీయం బ్రాహ్మణమ్.

అథహ యాజ్ఞవల్క్య ఆదిత్యమణ్డల పురుషం పప్రచ్ఛ
భగవ స్తస్తర్లక్ష్యాదికం బహుధోక్తమ్, మయా తన్నజ్ఞాతమ్, తద్
బ్రూహి మహ్యమ్, త దుహౌ వాచ, పఞ్చభూతకారణం తటి
త్కూటాభం తద్వ చ్చతుఃపీఠమ్, తన్నధ్యే తత్త్వప్రకాశో భవతి,
సోఽతిగూఢఅవ్యక్తశ్చ, తద్జ్ఞానస్థవాధిరూఢేన జ్ఞేయమ్, తద్బాహ్యభ్య
స్తర్లక్ష్యమ్, తన్నధ్యే జగల్లీనమ్, తన్నాదబిన్దుకలాతీత మఖిణ్ణమణ్డలమ్,
తత్ సగుణనిర్గుణ స్వరూపమ్, తద్వేత్తావిముక్తః. ఆదావగ్నిమండలమ్,
తదుపరి సూర్యమణ్డలమ్, తన్నధ్యే సుధాచన్ద్రమణ్డలమ్, తన్నధ్యే
అఖిణ్ణబహ్మ తేజోమణ్డలమ్, తద్విద్యుల్లేఖావచ్ఛక్తభాస్వరమ్, తదేవ
శామ్భవీ లక్షణమ్, తద్దర్శనే తిస్తో దృష్టయః, అమా ప్రతిప త్పూర్ణి
మాచేతి, నిమూలితదర్శన మమాదృష్టిః, అర్థోస్తీలితం ప్రతిపత్, సర్వో
స్తీలనం పూర్ణిమా భవతి, తాసు పూర్ణిమాభ్యాసః కర్తవ్యః, తల్ల
క్ష్యం నాసాగ్రమ్, తదా తాలుమూలే గాఢతమో దృశ్యతే, తద
భ్యాసా దఖిణ్ణమణ్డ లాకార జ్యోతి ర్దృశ్యతే, తదేవ సచ్చిదానందం
బ్రహ్మభవతి, ఏవం సహజానందే యథా మనో లీయతే తదా
శామ్భవీభవతి, తామేవభేచరీమూహుః, తదభ్యాసా స్తస్థైర్యమ్,
తతో¹ వాయుస్థైర్యమ్, తచ్చిహ్నుని, ఆదా తారకవద్దృశ్యతే, తతో
వజ్రదర్పణమ్, తతః పరిపూర్ణచంద్రమణ్డలమ్, తతో నవరత్నప్రభా

మణ్డలమ్, తతో మధ్యాఽహ్నర్క మణ్డలమ్, తతో వహ్నిశిఖామణ్డ
 లమ్, క్రమాద్దృశ్యతే. ౧. తదా పశ్చిమాభిముఖ ప్రకాశః, స్ఫటిక
 ధామబిందునాదకలానక్షత్రఖద్యోత దీపనేత్ర సువర్ణనవరత్నాదిప్రభా
 దృశ్యతే, తదేవ ప్రణవస్వరూపమ్, ప్రాణాఽపానయోరైక్యం కృత్వా
 ధృతకుమ్భకో నాసాఽగ్రదర్శనదృఢ భావనయా ద్వికరాఽఙ్గుళీభిష్ట
 ఖిరణేన ప్రణవధ్వనిం నిశమ్య మనస్తత్ర లీనం భవతి, తస్య న కర్మ
 లేహః, రవే రుదయాస్తమయయోః కిల కర్మకర్తవ్యమ్, ఏవం విదశ్శి
 దాదిత్యసోదయాఽస్తమయాభావా తస్యైకత్వాఽభావః, శబ్దకాళల
 యేన దివారాత్ర్యతీతో భూత్వా సర్వపరిపూర్ణజ్ఞానేనోస్తవ్యవస్థావ
 శేన, బ్రహ్మైక్యం భవతి, ఉన్నన్యా అమనస్కం భవతి, తస్యనిశ్చిన్తా
 ధ్యానమ్, సర్వకర్మనిరాకరణమావాహనమ్, నిశ్చయజ్ఞానమానందమ్,
 ఉన్ననీభావః పాద్యమ్, సదాఽమనస్క మర్ఘ్యమ్, సదాదీప్తిరపారామృ
 తవృత్తి సాన్నిహమ్, సర్వాఽత్తభావనా గఢః, దృక్స్వరూపాఽవస్థాన
 మక్షతాః, చిదాప్తిః పుష్పః, చిదగ్నిస్వరూపం ధూపః, చిదాదిత్యస్వ
 రూపం దీపః, పరిపూర్ణచక్రాఽమృత స్యైకీకరణం వైవేద్యమ్, నిశ్చ
 లత్వం ప్రదక్షిణమ్. సోఽహంభావో నమస్కారః, మానం స్తుతిః,
 సర్వసన్తోషో విసర్జన మితి యఏవం వేదః. ౨ ఏవం త్రిపుట్యాం నిరస్తా
 యాం నిస్తరజ్గనముద్రవన్ని వాతస్థితదీపవ దచలసమ్పూర్ణభావాఽభావ
 విహీనకైవల్యజ్యోతి ర్భవతి, జాగ్రన్నిద్రాస్తవరిజ్ఞానేన బ్రహ్మవిద్యవతి
 సుషుప్తిసమాధ్యోర్మనోలయా విశేషేఽపి మహదస్త్రుభయోర్ధేదః,
 తమని లీనత్వా స్తుక్తిహేతుత్వాఽభావాచ్చ, సమాధౌ మృదిత తమో
 వికారస్య తదాకారాకారితాఽఖణ్డాఽకారవృత్త్యాఽత్తక సాక్షిచైత
 న్యే ప్రవణ్చలయస్సమ్పద్యతే. ప్రపంచస్య మనః కల్పితత్వాత్, తతో
 భేదాఽభావాత్, కదాచి దృహిర్గతేఽపి మిథ్యాత్వభావాత్, సకృద్వి
 భాతసదాఽనన్తాఽనుభవైకగోచరో బ్రహ్మవిత్తదేవ భవతి, యస్య
 సజ్జల్పనాశ సాన్వి తస్య ముక్తిః కరే స్థితా, తస్మాద్భావాఽభావో
 పరిత్యజ్య పరమాత్మధ్యానేన ముక్తో భవతి, పునఃపునస్సర్వావస్థాసు
 ధ్యానధ్యేయా లక్ష్యలక్ష్యే దృశ్యాదృశ్యే చోహహా

హాది పరిత్యజ్య జీవన్ముక్తో భవేత్, య ఏవంవేద. 3. పశ్చాద్ధావస్థాః
జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తి తురీయతురీయాతీతాః, జాగ్రతి ప్రవృత్తో జీవాః
ప్రవృత్తిమార్గాసక్తః, పాపఫలనరకాదిమాంస్తు, శుభకర్మఫలస్వర్గఫల
మస్త్వితి కాంక్షతే, సవన స్వీకృతవై రాగ్యా త్కర్మఫలజన్తాలం సంసార
బన్ధన మలమితి విముక్త్యభిముఖనివృత్తిమార్గప్రవృత్తో భవతి, సవన
సంసారతారణాయ గురు మాశ్రిత్య కామాది త్యక్త్వా విహిత
కర్తాచరక సాధనచతుష్టయసమ్పన్నో హృదయకమలమధ్యే భగవ
త్పతామాత్రానైర్లక్ష్యరూప మాసాద్య సుషుప్త్యవస్థాయాం ముక్త
బ్రహ్మనైర్దస్తృతిం లభ్యా ఏక ఏవాహ మద్వితీయః కశ్చిత్కాల
మజ్ఞానవృత్త్యా విస్మృతజాగ్రద్వాసనా మఫలేన తైజసానైస్త్వితి తదు
భయనివృత్త్యా ప్రాజ్ఞ ఇదానీ మస్తీ త్యహ మేక ఏవ స్థానభేదా దపస్థా
భేదస్య పరంతు నహి మదన్యదితి జాతివివేకః, శుద్ధాద్వైతబ్రహ్మహ
మితి భిదాగన్ధం నిరస్య స్వాత్మర్విజృంభితభాను మణ్డలధ్యానతదా
కారాకారితపరంబ్రహ్మకార ముక్తిమార్గ మారూఢః పరిపక్వో భవ
తి, సజ్జల్పాదికం మనోబన్ధసహేతుః, తద్విముక్తం మనోమోక్షాయ
భవతి, తద్వాంశ్చక్షురాదిబాహ్యప్రశంశోపరతః విగతప్రశంశగన్ధ
స్పర్శజగదాత్మ త్వేన పశ్యత్ త్యక్తాహజ్కారో బ్రహ్మహ మస్తీతి
చిన్తయ స్నిదం సర్వం యదయ మాత్మేతిభావయత్ కృతకృత్యో
భవతి. ౪ సర్వపరిపూర్ణతురీయాతీత బ్రహ్మభూతో యోగీ భవతి, తం
బ్రహ్మేతి సువన్తి సర్వలోకస్తుతిపాత్ర స్సర్వదేశ సజ్జాశీలః, పరమా
త్మగగనే బిన్దుం విక్షిప్య శుద్ధాద్వైతాజ్ఞాన్యహజామనస్కయో
గనిద్రాఖణ్డానద్దపదానువృత్త్యా జీవన్ముక్తో భవతి, తచ్ఛానన్ద
సముద్రమగ్నో యోగినో భవన్తి, తదపేక్షయా ఇన్ద్రాదయ స్స్వల్ప
నన్దాః, ఏవం ప్రాప్తానన్దః పరమయోగీ భవతీత్యుపనిషత్. ౫.

తృతీయం బ్రాహ్మణమ్.

యాజ్ఞ పలోక్య మహాముని ర్మణ్డలపురుషం పప్రచ్ఛ స్వామి
న్నమనస్కులక్షణ ముక్తమపి విస్మృతం పునస్తల్లక్షణం బూహీతి, తథేతి
మండలపురుషోబ్రవీత్, ఇద మమనస్కు పతిరహస్యమ్, యద్జ్ఞానేన

కృతాఽర్థోభవతి, తన్నిత్యం శాంభవీముద్రాన్వితం పరమాఽత్మదృష్ట్యా
తత్ప్రీత్యయలక్ష్యాణి దృష్ట్యా తదను సర్వేశ మప్రమేయ మజం శివం
పరాఽకాశం నిరాలంబ్య మద్వయం బ్రహ్మవిష్ణురుద్రాదీనా మేకలక్ష్యం
సర్వకారణం పరంబ్రహ్మఽత్మ న్యేహ పశ్యమానో గుహావిహరణ మేవం
నిశ్చయేన జ్ఞాత్వా భావాఽభావాదిద్వంద్వాఽతీత స్సంవిదిత మనోస్త
న్యనుభవ స్తదనంతర మఖలేంద్రియక్షయవశా దమనస్కసుఖ బ్రహ్మ
నస్త సముద్రే మనఃప్రవాహ యోగరూపనివాతసిత దీపవ దచలం
పరంబ్రహ్మ ప్రాప్నోతి, తత శ్శుష్కవృక్షవత్, మూర్ఛానిద్రామయని
శ్వాసాచ్ఛ్వాసాఽభావా న్నష్టద్వంద్వస్సదాచక్షులగాత్రః పరమశా
న్తిం స్వీకృత్య యనః ప్రచారశూన్యం పరమాఽత్మని లీనం భవతి, పయ
స్సంవాఽనంతరం ధేనుస్తనక్షీరమివ సర్వేంద్రియవగ్రే పరినష్టే
మనోనాశం భవతి, తదేవాఽమనస్కమ్, తదను నిత్యశుద్ధఃపర
మాత్మాఽహఽమేవేతి తత్త్వమసీ త్యుపదేశేన త్వమేవాఽహ మహ
మేవ త్వమితి తారకయోగమార్గేణాఽఖణ్డాఽనన్త పూర్ణః కృతాఽ
ర్థో భవతి. ౧. పరిపూర్ణ ఆకాశ మగ్నమనాః ప్రాప్నోన్యవస్థ స్సన్యస్త
సర్వేంద్రియవగ్ర అనేకజన్మాఽర్జితపుణ్య పుణ్యపక్షైవల్యఫలోఽఖణ్డాఽ
నన్తనిర స్తసర్వక్షేకశ్చలో బ్రహ్మఽహ మస్తీతి కృతకృత్యో భవతి, త్వమే
వాఽహం నభేదోఽస్తి పూర్ణత్వా త్పరమాత్మనః, ఇత్యుచ్చరన్ సమా
లిక్త్య శివ్యం జ్ఞప్తిమ సీనయత్. ౨.

ఉత్తుగం బ్రాహ్మణమ్.

అథహ యజ్ఞవల్క్యో మణ్డూకపురుషం పప్రచ్ఛ వ్యో మపఞ్చ
కలక్షణమ్, విస్తరేణాఽనుబ్రాహ్మీతి, సహజావాచాఽకాశం పరాకా
శం మహాఽకాశం సూర్యాఽకాశం పరమాకాశ మితి పఞ్చభవన్తి,
బాహ్యైభ్యస్తర మథకాగ మయ మాకాశమ్, బాహ్యభ్యస్తరే
కాలాఽనలసదృశమ్, సబాహ్యభ్యస్తరే కాలానలసదృశంపరాకాశమ్
సబాహ్యభ్యస్తరేఽపరిమితద్యుతి నిభం తత్త్వమహాకాశమ్, సబా
హ్యైభ్యస్తరే సూర్యనిభం సూర్యాకాశమ్, అనిర్వచనీయజ్యోతి
స్సర్వవ్యాపకమ్, నిరతిశయాఽనన్త లక్షణం పరమాకాశమ్, ఏవం తత్త
ల్లక్ష్యదర్శనా తత్తద్రూపో భవతి, నవచక్రం షడాధారమ్, త్రిలక్ష్యం

వ్యోమపశ్చాకమ్, సమ్యగేత స్సజానాతి సయోగీ నామతో భవేత్.

పంచమం బ్రాహ్మణమ్.

సవిషయం మనోబద్ధాయ, నిర్విషయం ముక్తయే భవతి, అతః
స్ఫుర్వం జగచ్చిత్తగోచరమ్, తదేవ చిత్తం నిరాశ్రయం మనోస్త్వస్య
వసా పరిపక్వం లయయోగ్యం భవతి, తల్లయం పరిపూర్ణే మయి సమభ్య
నేత్, మనోలయకారణ మహమేవ, అనాహతస్య శబ్దస్య తస్య శబ్దస్య
యోధ్వనిః, ధ్వనే రస్తర్లతం జ్యోతిః జ్యోతిరస్తర్లతం మనః, యస్తన
స్త్రిజగత్సృష్టిస్థితి వ్యసనకర్తృకృత్, తస్మాన్ విలయం యాతి తద్విష్ణోః
పరమంపదమ్, తల్లయాచ్ఛుద్ధాద్వైతసిద్ధిః, భేదాభావాత్, ఏతదే
వపరమతత్వమ్, సతజ్ఞోబాలోస్తత్తపిశాచవ జ్ఞడవృత్త్యా లోకమాచరేత్
ఏవమమనస్కాభ్యాసేనైవ నిత్యతృప్తి రల్పమూర్తి పురీషమితభోజనదృ
ఢాంగాజ్ఞాడ్యనిద్రాదృగ్వాయుచలనాభావబ్రహ్మదర్శనాజ్ఞాతసుఖస్వ
రూపసిద్ధిర్భవతి, ఏవం చిరసమాధిజనిత బ్రహ్మమృతపానపరామణో
సా సన్నాత్యసీ పరమహంసావధూతో భవతి, తద్దర్శనేన సకలం జగత్ప్రవి
త్రం భవతి తత్సేవాపరోఽజ్ఞోఽపి ముక్తో భవతి, తత్కుల మేకోత్తర
శతం తారయతి, తస్మాత్పృథివీజాయాఽపత్యవర్గంచ ముక్తంభవతీ
త్యుపనిషత్.

ఓమ్ పూర్ణమద ఇతి శాన్తిః.

ఇతి మణ్డలబ్రహ్మణోపనిషత్సమాప్తా.

ఓం తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః. హరిః ఓమ్.

౪౯. యాజుషీయ దక్షిణామూర్త్యుపనిషత్.

ఓం సహనావవత్సతి శాన్తిః.

శ్లో. యస్తానవ్యాఖ్యయా మాని పటలం క్షణమాత్రతః,

మహామానపదం యాతి స హిమే పరమాగతిః.

ఓం. బ్రహ్మవర్తే మహాభాండీరవటమూలే మహాసత్రాయ సమే
తా మహర్షయ శ్శౌనకాదయ స్తేహ సమిత్పూజాయ స్తత్త్వజ్ఞాన

వో మార్కంజేయం చిరంజీవిన ముపసమేత్య పప్రచ్ఛుః కేన త్వం
చిరంజీవసి కేనవానంద మనుభవ సీతి, పరమరహస్యశివతత్వజ్ఞానే
సేతి స మోవాచ, కింతత్పరమరహస్యశివతత్వజ్ఞానం? కో దేవః?
తత్ర కో జపః, కేమంత్రాః, కాముద్రా, కా నిష్ఠా, కింతద్జ్ఞానసాధనం,
కః పరికరః? కో బలిః? కః కాలః? కిం స్థానమితి? స మోవాచ,
యేనదక్షిణాముఖ శ్చివో పగోక్షీకృతో భవతి, తత్పరమరహస్యశివ
తత్వజ్ఞానమ్, య స్సర్వో పరమేకాలే సర్వా నాత్మ న్యుపసంహృత్య
స్వాత్మానందే సుఖే మోదతే ప్రకాశతే వా సదేవః, అత్రైతే మంత్ర
రహస్యజ్ఞోకా భవంతి, మేధాదక్షిణాముర్తిమంత్రస్య బ్రహ్మ ఋషి ర్గాయ
త్రీ ఛందో దేవతా దక్షిణాఽఽస్యమంత్రేణాంగన్యాసః, ఓమాదౌ నమ
ఉచ్చార్య తతోభగవతేపదమ్, దక్షిణేతి పదం పశ్చాత్ నూర్తయే
పదముద్ధరేత్, అస్తచ్ఛబ్దం చతుర్థ్యంతం మేధాం ప్రజ్ఞాపదం వదేత్,
సముచ్చార్య తతోవాయుబీజం ఛం చ తతః పఠేత్, వహ్నిజాయాం
తత స్తేష చతుర్వింశాక్షరో మనుః, ధ్యానమ్, సుటికరజతవర్ణంమా
క్షికే మక్షమాలా మమృతకలశ విద్యాం జ్ఞానముద్రాంకరాగ్రే, దధత
మురగ కక్షం చంద్రచూడం త్రిణేత్రం విధృతవివిధభూపం దక్షిణా
మూర్తి మిదే, మస్త్రేణ న్యాసః, ఆదావేదాది ముచ్చార్య స్వరా
ద్యంసవిసర్గకమ్, పంచార్ణం తత ఉద్ధృత్య అంతరం సవిసర్గకమ్, అంతే
సముద్ధరే త్తారం మను రేష నవాక్షరః. ముద్రాం భద్రార్థధాత్రిం స
పరశు సారిణం బాహుభిర్బాహు మేకం జాన్వాసక్తం దధానో భుజగ
వరసమాబధకక్ష్యో వటాధః, ఆసీన శ్చంద్ర ఖండప్రతిఘటితజటాక్షీర
గార స్త్రిణేతో దద్యాదాద్యై శ్శుకాద్యైర్నునిభిరభివృతో భావశుద్ధిం
భవో నః. మస్త్రేణ న్యాసః, బ్రహ్మఋషిన్యాసః, తారం బ్లూం నమ
ఉచ్చార్య మాయాం వాగ్భవ మేవచ, దక్షిణాపద ముచ్చార్యతత
స్వాస్త్యూర్తయే పదమ్, జ్ఞానం దేహి తతః పశ్చాత్ వహ్నిజాయాం
తతో పదేత్, మను రష్టాదశార్ణోఽయం సర్వమంత్రేషు గోపితః.
భస్త్రవ్యాపాండురాంగ శ్శశికలధరో జ్ఞానముద్రాక్ష మాలా వీణాపు
స్తైర్విరాజత్కరకమలధరోయోగపట్టాభిరామః, వ్యాఖ్యాసీతే నిష

జ్ఞో మునివర నికరై స్సేవ్యమానః ప్రసన్న స్సవ్యాళః కృత్తివాసా
 స్సతత మవతు నో దక్షిణామూర్తి రీశః. మత్త్రేణా న్యాసః, బ్రహ్మఋషిః,
 న్యాసః. తారంమాయాం రమాబిజం పదం సాంబశివాయచ, తుభ్యం
 చానలజాయాం చ మను ద్వాదశవర్ణకః. వీణాం కరైః పుస్తకమక్ష
 మాలాం బిభ్రాణ మభ్రాభగలంవరాఢ్యమ్, ఘణేంద్రకక్ష్యం మునిభిశ్శు
 కాద్యై స్సేవ్యం వటాధః కృతనీడ మీడే, విష్ణుఋషిః, అనుష్టుప్సందో
 దేవతా దక్షిణాఽస్యో మంత్రేణాంగన్యాసః. తారంసమో భగవతే
 తుభ్యంవటపదం తతః, మూలేతి పద ముచ్చార్య వాసినే పద ముద్ధ
 రేత్, ¹ వాగీశాయపదంపశ్చాత్ మహాజ్ఞానపదం తతః, దాయినే
 పద ముచ్చార్య మాయినే నమఉద్ధరేత్, ² అనుష్టుభో మంత్ర రాజ స్సర్వ
 మంత్రోత్తమోత్తమః. ధ్యానమ్. ముద్రాపుస్తకవహ్నినాగవిలసద్భా
 హం ప్రసన్నాననం ముక్తాహారవిభూషణం శశికలాభాన్వత్కిరీటో
 జ్వలమ్, అజ్ఞానాపహ మాదిమాదిమగిరా మర్థం భవానీపతిం న్య
 గోధాన్తనివాసినం సురగురుం ధ్యాయే దభీష్టాప్తయే. మానముద్రా,
 సోఽహమితి యావదాసీతి స్సా నిష్ఠా భవతి, తదభేదేనమన్వా ప్రేక్షనం
 జ్ఞానసాధనం, చిత్తే తదేకతానతా పరికరః, అంగచేష్టార్పణంబలిః,
 త్రిః ధామాని కాలః, ద్వాదశాంతపదం స్థాన మితి తేహ పునః శ్రద్ధ
 ధానాస్తంప్రత్యూచుః, కథంవాఽస్యోదయః? ఓం స్వరూపమ్? కోవా
 స్యాపానకః? ఇతి. స హేరావాచ:- వైరాగ్యతైలసంపూర్ణే భక్తివర్తిసమ
 న్వితే, ప్రబోధపూర్ణ పాత్రేతు జ్ఞప్తిదీపం విలోకయేత్, మోహంధకారే
 నిన్నారే ఉదేతి స్వయమేవ హి, వైరాగ్య మరణింకృత్వా జ్ఞానం కృ
 త్వాత్తరారణిం, గాఢతామిప్రసంశాంత్యై గూఢ మర్థం నివేదయే
 త్, మోహభానుజ సంక్రాంతం వివేకాఖ్యం హృకండుజమ్, తత్త్వావిచా
 రపాశేన బద్ధం ద్వైతభయాతురం, ఉజ్జ్వలయన్నిజానందే స్వస్వరూపే
 ణ సంసితః, శేముషీ దక్షిణా ప్రోక్తా సా యస్యాభీక్షణే ముఖం, దక్షి

1 ప్రజ్ఞామేధాపదంపశ్చా దాది సిద్ధిం తతో వదేత్.

2 వాగీశాయతతిఃపశ్చాన్నహాజ్ఞాన పదంతతః, పహ్నిజాయాంతత స్త్యేష ద్వా

త్రింశద్వర్ణకోమనుః.

3 కృత్వాతుచిత్రగుమ్.

ణాభిముఖః ప్రోక్త శ్శివోఽసౌ బ్రహ్మవాదిభిః, సగ్గాదికాలే భగవాన్
విరించిరుపాస్యైవసంగసామర్థ్యమాప్య, తుతోష చిత్తే వాంఛితార్థాం
శ్చలభ్యా ధన్య సోఽస్యాపాసకో భవతి ధాతా, య ఇమాం పరమ
రహస్య శివతత్త్వవిద్యా మధీతే, ససర్వపాపేభ్యో ముక్తో భవతి, య
ఏవం వేద, స కైవల్య మనుభవతి ఇత్యుపనిషత్.

ఓమ్ సహనావవత్వితి శాంతిః.

ఇతి దక్షిణామూర్త్యుపనిషత్సమాప్తా.

ఓమ్ తత్సత్.

శ్రీ గురుభ్యోనమః హరిః ఓమ్.

౫౦. అధర్వణీయ శరభోపనిషత్.

శ్లో. సర్వసంత్యజ్యమునయో యద్భజన్త్యాత్మ రూపతః,
తచ్ఛారంభం త్రిపాద్భిష్టా స్వమాత్రమవశిష్యతే.

ఓమ్ భద్రంకర్ణేభి రితి శాంతిః.

ఓం. అథ హేనం వైష్ణవలాదో బ్రహ్మణ మువాచ భో, భగవాన్
బ్రహ్మవిష్ణురుద్రాణాం మధ్యే కోవాఽధికతరో ధ్యేయ స్సాస్య తత్త్వమేవ
నో బ్రూహీతి, తస్మై సహూవాచ పితామహశ్చ, హే వైష్ణవలాద
శృణు వాక్య మేతత్, బహూని పుణ్యాని కృతాని యేన, తేనైవ
లభ్యః పరమేశ్వరోఽసౌ యస్యాంగజోఽహం హరిరింద్రముఖ్యాః.
మోహో న్నజానంతిసు రేంద్రముఖ్యాః ప్రభుం వరేణ్యం పితరం మహే
శం, యో బ్రహ్మణం విదధాతి తస్మై వేదాంశ్చ సర్వాన్ ప్రహిణోతి
చాగ్ర్యమ్, తంనై ప్రభుం పితరం దేవతానాం మమాపివిష్ణోర్జనకం దేవ
మిష్యమ్, యోఽంతకాలే సర్వలోకాన్ సంజహారి సఏకశ్రేష్ఠశ్చ సర్వ
శాస్త్రా స ఏవ, యో ఘోరం వేష మాస్థాయ శరభాఖ్యం మహేశ్వ
రః, నృసింహం లోకహంతారం సంజహూన మహాబలిః, హరిగ్ ఘోరం
తం పాదాభ్యా మమయాంతి సురేశ్వరాః, మానధీః పురుషం విష్ణుం
విక్రమస్వ మహా¹నిశి, కృపయా భగవాన్విష్ణుం విదదార న్నఖైః ఖరైః,

చర్మాంబరోమహావీరో వీరభద్రో బభూవ హ, స ఏకో రుద్రో ధ్యేయ
సర్వేషాం సర్వసిద్ధయో, యో బ్రహ్మణః పంచమవక్త్రో హంతాతస్యై
రుద్రాయ నమో అస్తు, యోఽపిస్సులింగేన లలాటజేన సర్వం జగ
ద్భస్త్ సాష్ట్యై కరోతి, పునశ్చ సృష్ట్యా పునరవ్యరక్ష దేవగ్ స్వతం
త్రం ప్రకటికరోతి, తస్యై రుద్రాయ నమో అస్తు యో వామపాదేన
జఘాన కాలం ఘోరం పపా వభ హాలాహలు తమ్, తస్యై రుద్రాయ
నమో అస్తు, యోవామపాదార్చితవిష్ణునేత్ర స్తస్యైదదా చక్రమతీవ
హృష్టి, తస్యై రుద్రాయ నమో అస్తు, యో దక్షయజ్ఞే సురసంఘా
న్విజిత్య విష్ణుం బబుధోరుపాశేన వీరః, తస్యై రుద్రాయ నమో అస్తు,
యో లీలయైవ త్రిపురం దదాహ కామంకాలం సోమసూర్యాగ్నినేత్రః,
సర్వే దేవాః పశుతా మవాపుః స్వయం తస్మా త్పశుపతి ర్భభూవ,
తస్యై రుద్రాయ నమో అస్తు, యోమత్స్యకూర్త్యాది నరాహసింహా నిష్ఠుం
క్రమంతం వామన మాది విష్ణుమ్, వివిక్లబం పీడ్యమానం ¹జఘాన
భస్మీచకార మస్తథం యమంచ, తస్యై రుద్రాయ నమో అస్తు, ఏవం
ప్రకారేణ బహుధా స్రతుష్ట్యా త్తమాపయామాసు ర్నిలకంతం మహే
శ్వరమ్. తావత్త్రయసముద్భూతజన్మ మృత్యుం నానావిధాని
దుఃఖాని జహాః పరమేశ్వరః, ఏవంమంత్రైః ప్రార్థ్యమానఆత్మావై సర్వ
దేహినామ్, శంకరో భగవా నాద్యో రరక్ష సకలాః ప్రజాః, యత్సా
బాంభోరుహద్వంద్వం మృగ్యతేవిష్ణు సాధునా, స్తుత్వా స్తుత్యం మహే
శాన మవాజ్ఞానస గోచరం, భక్త్యా నమ్రతనో విష్ణోః ప్రసాద మకరో
ద్విభుః, యతోవాచోనివర్తంతే అప్రాప్య మనసా సహ, ఆనందం బ్రహ్మ
ణో విద్వా న్న భిభేతి కదాచన, అణోరణీయా చ్చహతో మహీయా
నాత్మాస్య జంతోర్నిహితో గుహయామ్, త మక్రతుం పశ్యతి వీత
శోకో ధాతుః ప్రసాదా చ్చహిమాన మిశవీ, వనిష్ఠేవైయాసికి వామ
దేవ విరించిముఖై ర్హృదిభావ్యమానః, సనత్సుజాతాది సనాతనా
దైర్య రీహ్యో మహేశో భగవా నాదిదేవః, సత్యో నిత్య స్సర్వసాక్షి
మహేశో నిత్యానందో నిర్వికల్పోనిరాఖ్యః, అచింత్యశక్త ర్భగవా న్నిరీ
శస్సాన్వి విద్యమా కల్పిత మానభూమిః, అతిమోహాఃరీ మాయా మమ

విష్ణోశ్చసువ్రత, తస్య వాదాంబుజధ్యానాద్దుస్తరా సుతరా భవేత్, విష్ణుర్విశ్వ జగద్యోని స్నాన్వంశభూతైస్సృకై స్సహ, మమాంశసంభవో భూత్వా పాలయత్యుఖలం జగత్, వినాశం కాలతో యాతి తతోఽన్యత్సకలం మృషా, ఓం తస్మైమహాగ్రాసాయ మహాదేవాయ శూలినే, మహేశ్వరాయ మృడాయ తస్మై రుద్రాయ సమో అస్తు, ఏకో విష్ణు ర్మహద్భూతం పృథగ్భూతా న్యనేకశః, త్రీకలోకా న్వాన్య వ్య భూతాత్తా భుంక్తే విశ్వభు గవ్యయః, చతుర్భిశ్చ చతుర్భిశ్చ ద్వాభ్యాం పంచభిరేవచ, హూయతే చ పునర్ద్వాభ్యాం సమే విష్ణుః ప్రసీదతు, బ్రహ్మర్షణం బ్రహ్మహవి ర్బ్రహ్మగ్నో బ్రహ్మణా హుతమ్, బ్రహ్మైవ తేన గంతవ్యం బ్రహ్మకర్త సమాధినా, శరా జీవా స్తదంగేషు భాతి నిత్యం హరి స్స్వయమ్, బ్రహ్మైవ శరభ స్సాక్షాన్తోతదోఽయం మహామనః, నూయావశాదేవదేవా మోహితామమతాఽదిభిః, తస్య మాహాత్మ్యే లే శాంశ మపివత్తుంన శక్యతే, పరాత్పరతరం బ్రహ్మ యత్పరాత్పరతో హరిః, తత్పరాత్పరతోఽహీశ స్సాక్షాత్తోఽధికో నహి, ఏక ఏవ శివో నిత్యస్తతోఽన్య త్సకలం మృషా, తస్మా త్సర్వాన్మరిత్యజ్య ధ్యేయాన్విష్ణోదికా సురా, శివపవ సదాధ్యేయ స్సర్వసంసారమోచకః, తస్మై మహాగ్రాసాయ మహేశ్వరాయ నమః, పైష్పలాద మహాశాస్త్రం న దేయం యస్య కస్యచిత్, నాస్తికాయ కృతఘ్నాయ దుర్వృత్తాయ దురాత్మనే, దాష్ఠికాయ నృశంసాయ శతాయాఽనృతభాషణే, సువృక్తాయ సువ్రతాయ సుశీలినే, గురుభక్తాయ దాంతాయ శాంతాయ ఋజుచేతనే, శివభక్తాయ దాతవ్యం బ్రహ్మకర్తోక్తధీమతే, స్వభక్తాయైవ దాతవ్యమకృతఘ్నాయ సువ్రత, న దాతవ్యం సదా శోకంనమో నైవ ద్విజోత్తమ, పైష్పలాదంమహాశాస్త్రం యోఽధితేఽజః, సజన్తమరణేభ్యో ముక్తో భవతి యో జానీతే సోఽగచ్ఛతి, గర్భవానా ద్విముక్తోభవతి సురాపానా త్పూతో ియూత్పూతో భవతి బ్రహ్మహత్యా త్పూతో భవతి గురు త్పూతో భవతి ససర్వా న్యేదా నధితో భవతి స సర్వాకృత్యోభవతి ససమస్తమహాపాతకా త్పూతో భవతి తస్మాదవిముక్త మాశ్రితో భవతి సతతం శివప్రియో భవతి సశివ సాయుజ్య

మేతి నసపునరావర్తతే నన పునరావర్తతే బ్రహ్మైవ భవతీ త్యాహ
భగవాన్ బ్రహ్మైత్యుపనిషత్.

ఓం భద్రంకర్ణేభి రితిశాంతిః.

ఇతి శరభోపనిష త్సమాప్తం.

ఓం తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః. హరిః ఓమ్.

౫౧. యాజుషీయ స్కందోపనిషత్.

శ్లో. యత్రాసం¹భవతాం యాతి స్వాతిరిక్తభిదాతతిః,
సంవిన్తాత్రం పరం బ్రహ్మ తత్స్వమాత్రం విజృంభకే.

ఓం సహనావవ త్వితి శాంతిః.

ఓం. అచ్యుతోఽస్తి మహాదేవ తవ కారుణ్యలేశతః, విజ్ఞానఘ
నవీవాఽస్తి శివోఽస్తి కి మతఃపరమ్, న నిజం నిజవద్భూతి అంతఃకరణ
జృంభణాత్, అంతఃకరణరాశేన సంవిన్తాత్స్థితో హరిః, సంవిన్తాత్ర
స్థిత శ్చాహ మజోఽస్తి కిమతః పరమ్, వ్యతీరిక్తం జడం సర్వం స్వస్మ
వచ్చ విసశ్యతి, చిజ్జడానాం తు యోద్రస్తా సోఽచ్యుతో జ్ఞానవిగ్రహః,
సవవహి మహాదేవ ససవవహిమహాహరిః, సవవజ్యోతిషాంజ్యోతి ససవ
పరమేశ్వరః, సవవహి పరంబ్రహ్మ తద్బ్రహ్మహం న సంశయః, జీవశ్శివ
శ్శివోజీవ సృజీవః కేవలశ్శివః, తుమేణ బద్ధో వ్రీహీస్యా త్తుమాభావేతు
తండులః, ఏవం బద్ధ స్తథా జీవః కర్తనాశే సదాశివః, పాశబద్ధ
స్తథాజీవః పాశముక్త సదాశివః, శివాయ విష్ణురూపాయ శివరూ
పాయ విష్ణవే, శివస్య హృదయం విష్ణుర్విష్ణోశ్చ హృదయగ్ శివః,
యథాశివమయోవిష్ణు రేవంవిష్ణుమయశ్శివః యథాంతరం నపశ్యా
మి తథా మే స్వస్తి రాయుషి, యథాంతరం నభేదా స్సుస్ శివకేశ
వయో స్తథా, దేహేనా దేవాలయః ప్రోక్త జీవో దేవ స్సదా
శివః, త్యజే దజ్ఞాననిర్మల్యం సోఽహంభావేన పూజయేత్, అభేదద

1 భిన్న శాం. 2 ప్రోక్త సృజీవః కేవలశ్శివః.

ర్శనం జ్ఞానం ధ్యానం నిర్విషయం మనః, స్నానం మనో మలత్యాగ
శ్శౌచ మింద్రియనిగ్రహః, బ్రహ్మమృతం పితే ద్భైక్ష మాచరే ద్దేహ
రక్షణే, వసే దేకాంతికో భూత్వా చైకాంతే ద్వైతవద్భితే, ఇత్యేషమా
చరే ద్ధీమాన్ సవనం ముక్తిమాప్నుయాత్, శ్రీమత్పరమధామే స్వ
స్థిచిరాయుష్యోన్నమ ఇతి, నిరించి నారాయణ శంకరాత్మకం నృసింహ
దేవేశ తవప్రసాదతః, అచింత్యమవ్యక్త మనంత మవ్యయం దేవాత్మకం
బ్రహ్మనిజంవిజానతే, తద్విష్ణోః పరమఃపదగ్ సదాపశ్యంతిసూరయః, దివీ
వచక్షురాతతమ్, తద్విప్రసో విపశ్యతో జాగృవాంసస్సమి. ధతే, విష్ణో ర్య
త్పరమం పదమి, ఇత్యేతన్నిర్వాణానుశాసనం వేదానుశాసనమి త్యు
పనిషత్.

ఓమ్ సహనావవత్స్వితి శాంతిః.

ఇతి స్కందోపనిష త్సమాప్తా.

ఓం తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యానమః హరిః ఓమ్.

౨౫. అధర్వణీయ

త్రిపాడ్విభూతి మహానారాయణోపనిషత్.

శ్లో. యత్రాపహ్నవతాం యాతి స్వావిద్యాపదవిభ్రమః,

త్రిపాన్నారాయణఖ్యంతత్ స్వమాత్ర మవశ్యమే.

ఓం భద్రంకర్ణేభి రితిశాంతిః,

పూర్వకాండః - ప్రథమోఽధ్యాయః.

ఓ. అథ పరమతత్త్వరహస్యం జిజ్ఞాసుః పరమేష్ఠీ దేవమానేన
సహస్రసంవత్సరం తవ శ్వచార సహస్రవక్షేతీతే ౭త్యుగ్రతీవ్రతపనా
ప్రసన్నం భగవంతం మహావిష్ణుం బ్రహ్మ పరిపూర్ణతీ, భగవన్ పరమ
తత్త్వరహస్యం మేబ్రూహీతి, పరమనిర్వరహస్యస్య వక్తా త్వమేవ, నా
న్యోః కల్పి దస్తి తత్కథ మితి తదే వాచ్యతే, త్వమేవ సర్వజ్ఞః, త్వమే
వ సర్వశక్తిః, త్వమేవ సర్వాధారః, త్వమేవ సర్వస్వరూపః, త్వమేవ

సర్వేశ్వరః, త్వమేవ సర్వప్రపరైకః, త్వమేవ సదస దాత్తకః, త్వమేవ
 సనస ద్విలక్షణః, త్వమేవాంతర్భూర్వాపకః, త్వమేవాతిసూక్ష్మతరః,
 త్వమేవాతిమహతో మహీమూక్, త్వమేవాసి మూలావిద్యా విరహః,
 త్వమేవ మహామూలావిద్యా నిపరైకః, త్వమేవ సర్వమూలావిద్యా
 నిపరైకః, త్వమేవ విద్యాధారకః, త్వమేవావిద్యావేద్యః, త్వమేవా
 విద్యా స్వరూపకః, త్వమేవ విద్యాతీతః, త్వమేవ సర్వకారణహేతుః,
 త్వమేవ సర్వకారణసమప్తిః, త్వమేవ స్వకారణవ్యప్తిః, త్వమేవాఖండా
 నందః, త్వమేవ పరిపూర్ణానందః, త్వమేవ నిరతిశయానందః, త్వమేవ తురీ
 యతురీయః, త్వమేవ తురీయూతీతః, త్వమేవానంతోపనిష ద్విమృగ్యః,
 త్వమే వాఖిలశాస్త్రైర్విమృగ్యః, త్వమేవ బ్రహ్మేశానపురందరపురో
 గమైరఖిలామరై రఖిలాగమై ర్విమృగ్యః, త్వమేవ సర్వముముక్షుభి
 ర్విమృగ్యః, త్వమేవామృతమయైర్విమృగ్యః, త్వమేవామృతమయ స్త్వ
 మేవామృతమయ స్త్వమేవామృతమయః, త్వమేవ సర్వం త్వమేవ
 సర్వం త్వమేవ సర్వమ్, త్వమేవమోక్ష స్త్వమేవ మోక్షద స్త్వమే
 వాఖిలమోక్షసాధనమ్, న కించిదస్తీ త్వదవ్యతిరిక్తమ్, త్వదవ్యతిరిక్తం
 యత్కించిత్ప్రళీయతే తత్సర్వం బాధిత మితి నిశ్చితమ్, తస్మాత్త్వమే
 వ వక్తా త్వమేవ గురుః, త్వమేవ పితా, త్వమేవ సర్వనియంతా, త్వమే
 వ సర్వమ్, త్వమేవ సదా ధ్యేయ ఇతి సునిశ్చితః, పరమతత్త్వజ్ఞస్త
 మువాచ, మహావిష్ణు రతిప్రసన్నో భూత్వా సాధుసాధ్వీతి సాధుప్ర
 శగ్ సాపూర్వకగ్ సర్వం పరమతత్త్వరహస్యం తే కథయామి, సావ
 ధానేన శృణు బ్రహ్మ, దేవదర్శిత్యాఖ్యాధర్వణశాఖాయాం పరమ
 తత్త్వరహస్యాఖ్యాధర్వణ మహానారాయణోపనిషది గురుశిష్యసంవా
 దఃపురాతనః, ప్రసిద్ధతయా జాగర్తి, పురా తత్స్వరూపజ్ఞానేన మహాంత
 స్సర్వే బ్రహ్మభావంగతాః, యస్య శ్రవణేన స్వర్వబాధాః ప్రవివశ్యంతి,
 యస్య జ్ఞానేన సర్వరహస్యం విదితం భవతి, తత్స్వరూపం కథ మితి,
 శాంతో దాంతోఽతివిరక్తసుశుద్ధో గురుభక్త స్తపో నిష్ కృష్యాబ్రహ్మ
 నిష్ఠం గురుమాసాద్య ప్రదక్షిణపూర్వకందండవత్ప్రేణమ్య ప్రాంజలి

దృఢత్వా విసయేనోపసంగమ్యభగవత్ గురో మే పరమతత్త్వర
 హస్యం వివిచ్య వక్తవ్యమితి. అత్యాదరపూర్వక ¹మతిహాన్
 ణశిష్యం బహూకృత్య గురు ర్వదతి, పరమతత్త్వరహస్యోపని
 షత్ప్రముః కథ్యతే, సావధానేన శ్రూయతా, కథంబ్రహ్మ,
 కాలత్ర యాబాధితం బ్రహ్మ, సర్వకాలాబాధితం బ్రహ్మ, సగుణ
 నిర్గుణస్వరూపం బ్రహ్మ, ఆదిమధ్యాంతశూన్యం బ్రహ్మ, సర్వం
 ఖల్విదం బ్రహ్మ, మాయాతీతం గుణాతీతం బ్రహ్మ, అనంత మప్రమేయా
 ఖండం పరిపూర్ణం బ్రహ్మ, అద్వితీయపరమానందశుద్ధబుద్ధముక్తసత్య
 స్వరూపవ్యాపకాభిన్నాపరిచ్ఛిన్నం బ్రహ్మ, సచ్చిదానందస్వప్రకాశం
 బ్రహ్మ, మనో వాచామగోచరం బ్రహ్మ, అఖలప్రమాణగోచరం బ్రహ్మ,
 అమితవేగాంతవేద్యం బ్రహ్మ, దేశతః కాలతో వస్తుతః పరిచ్ఛేద
 రహితం బ్రహ్మ, సర్వపరిపూర్ణం బ్రహ్మ, తురీయం నిరాకార మేకం
 బ్రహ్మ, అన్వేత మనిర్వాచ్యం బ్రహ్మ, ప్రణవాత్మకం బ్రహ్మ, ప్రణవా
 త్మకత్వేనోక్తం బ్రహ్మ, ప్రణవాద్యఖిలమంత్రాత్మకం బ్రహ్మ, పాదచతుష్ట
 యాత్మకం బ్రహ్మ, కిం తత్త్వాదచతుష్టయం ²(బ్రహ్మ, భవతి) అవిద్యాపాద
 స్సువిద్యాపాద శ్చానందపాద స్తురీయవాద శ్చైతి, తురీయపాద స్తురీయ
 తురీయం తురీయాతీతంచ, కథంపాదచతుష్టయస్య భేదః, అవిద్యాపాదః
 ప్రథమఃపాదోవిద్యాపాదో ద్వితీయ ఆనందపాద స్తృతీయస్తురీయపాద స్తురీ
 యథితి, మూలావిద్యా ప్రథమపాదేనాన్యత్ర, విద్యానందతురీయ్యాగ్ం
 శాస్పర్శేషు పాదేషు వ్యాప్య తిష్ఠంతి, ఏవంతర్హివిద్యాదీనాం భేదః కథ
 మితి, తత్త త్ప్రధానేన తత్తద్వ్యవదేశో వస్తుత స్త్వభేదవేద, తత్రా
 ధస్తన మేకం పాద మవిద్యాశబళం భవతి, ఉపరితనపాద త్రయగ్
 శుద్ధబోధానందలక్షణ మమృతం భవతి, త చ్చాలాకిపరమానందలక్ష
 ణాఖండామితలేజోరాశిర్జ్వలతి, తచ్చానిర్వాచ్య మనిర్దేశ్య మఖండామ
 దైకరసాత్మకం భవతి, తత్త మధ్యమపాదం మధ్యప్రదేశే
 ప్రవాహకారతయా నిత్యవైకుంఠం విభాతి, తచ్చనిరతిశయానందాఖండ
 బ్రహ్మనందం నిజమూర్త్యాకారేణ జ్వలతి, అపరిచ్ఛిన్నమండలాని యథా
 దృశ్యన్తే, తద్వదఖండానందామిత వైష్ణవదివ్యలేజో
 విలసన్తహో విష్ణోః పరమంపదం విరాజతే, దుగ్ధోదధి మధ్యస్థితామృత

కలశవద్వైష్ణవం ధామ పరమగ్ సందృశ్యతే, సుదర్శనదివ్యతేజోఽం
తర్గతస్సుదర్శనపురుషో యథా, సూర్యమండలా తర్గత స్ససూర్యనారా
యణ అమితాపరిచ్ఛిన్నాద్వైత పరమానందలక్షణ తేజోరాశ్యంతర్గ
త ఆదినారాయణ స్తథా సందృశ్యతే, సవవ తురీయం బ్రహ్మ సవవ
తురీయాతీత స్సవవ విష్ణు స్సవవ సమస్తబ్రహ్మనాచకవాచ్య స్సవవ పరం
జ్యోతి స్సవవ మాయాతీత స్సవవ గుణాతీత స్సవవ కాలాతీత స్సవవా
ఖలకర్తాతీత స్సవవ సత్యజ్ఞాపాధిరహిత స్సవవ పరమేశ్వర స్సవవ చిరం
తనః పురుషః ప్రణవాద్యఖలమంత్రవాచకవాచ్యఅద్యస్తశూన్య ఆదిదే
శకాలవస్తుతురీయసంజ్ఞానిత్యపరిపూర్ణః పూర్ణ స్సత్యసంకల్ప ఆత్మా
రామః కాలత్రయాబాధితనిజస్వరూప స్వయంజ్యోతి స్వయంప్రకా
శమయ స్వసమానాధికరణశూన్య స్వసమానాధికశూన్యో న దివా
రాత్రీ విభాగో నసంపత్సరాదికాలవిభాగ స్సాన్వనందమయానంతాచింత్య
విభవ ఆత్మాంతరాత్మా పరమాత్మా జ్ఞానాత్మా తురీయాత్మేత్యాది వాచక
వాచ్యఅద్వైతపరమానందో విభు ర్నిత్యో నిష్కళంకో నిర్వికల్పో
నిరంజనో నిరాఖ్యైత శ్శుద్ధోదేవ ఏకోనారాయణో నద్వితీయోఽస్తి
కశ్చిదితి య ఏవంవేద సపురుష స్తదీయోపాసనయా తస్యసాయజ్య
మేతిత్యసగ్గయ మిత్యపనిషత్. ౧.

ఇత్యధర్వణ మహానారాయణోపనిషది పాదచతుష్టయస్వరూపనిరూపణా నామ
ప్రథమోధ్యాయః.

ద్వితీయోఽధ్యాయః

ఓం. అథేతివేదావాచ చ్ఛాస్త్రో గురుం భగవంతం, భగవ నైవ
కుంతస్య నారాయణస్యచ నిత్యత్వముక్తమ్, సవవ తురీయమిత్యుక్త
మేవ, వైకుంఠ స్సాకారో నారాయణ స్సాకారాశ్చ, తురీయంతు నిరా
కారమ్, సాకార స్సావయవో నిరవయవం నిరాకారమ్, తస్మా త్సా
కార మనిత్యమ్, 'నిత్యంనిరాకార' మితిశ్రుతే, యద్య త్సావయవం
తత్తదనిత్య మిత్యనుమానా చేతి, సత్యజ్ఞో దృష్టత్వాచ్చ, అత
స్తయో రనిత్యత్వ మేవ వక్తు ముచితం భవతి, కథ ముక్తం నిత్యత్వ
మితి, 'తురీయ మక్షర' మితి శ్రుతే స్తురీయస్య నిత్యత్వం ప్రసిద్ధమ్,

నిత్యత్వా నిత్యత్వే పరస్పరవిరుద్ధధర్మా, తయో రేకస్తిక్ బ్రహ్మ
 నిత్యత్వంతవిరుద్ధం భవతి, తస్మా ద్వైకుంతస్యచ నారాయణస్య చ
 నిత్యత్వమేవ వక్తు ముచితం భవతి, సత్యమేవ భవతీతి దేశికః పరిహారతి,
 సాకారస్తు ద్వివిదః, సోపాధికో నిరుపాధికశ్చ, తత్ర సోపాధిక స్సాకా
 రః కథమితి, ఆవిద్యక మఖిలకార్యకారణజాల మవిద్యాపాద ఏవ,
 నాన్యత్ర తస్మా త్తమస్తావిద్యోపాధి స్సాకార స్సావయవ ఏవ, సావయ
 వత్వా దవశ్య మనిత్యం భవేత్త్యేవ, సోపాధికసాకారోవర్ణితః, తద్వినిరు
 పాధికసాకారః కథమితి, నిరుపాధిక సాకార స్త్రివిధః, బ్రహ్మవిద్యాసా
 కార శ్చానందసాకార ఉభయాత్మక సాకార శ్చేతి, త్రివిధసాకారోఽపి
 పున ర్ద్వివిధో భవతి, నిత్యసాకారో ముక్తసాకార శ్చేతి, నిత్య సాకా
 రస్తాద్వ్యంతశూన్య శ్వాశ్వతః, ఉపాసనయా యే ముక్తిం గతా స్తేషా
 గ్ సాకారో ముక్తసాకారః, తస్మాఖండజ్ఞానేనావిర్భావో భవతి, సోఽ
 పిశాశ్వతః, ముక్తసాకారస్త్వేచ్ఛిక ఇత్యన్యే వదంతి, శాశ్వతత్వం కథ
 మితి, అద్వైతాఖండ పరిపూర్ణ నిరతిశయపరమానంద శుద్ధబుద్ధముక్తస
 త్యాత్మక బ్రహ్మచైతన్యసాకారతాత్, నిరుపాధికసాకారస్య నిత్యత్వం
 సిద్ధమేవ, తస్మాదేవ నిరుపాధికసాకారస్య నిరవయవత్వా త్స్పృధికమపి
 దూరతో నిరస్త మేవ, నిరవయవం బ్రహ్మ చైతన్య మితి సర్వోపనిష
 త్సు సర్వశాస్త్రసిద్ధాంతేషు శ్రూయతే, అథచ విద్యానందతురీయాణా
 మభేదవ శ్రూయతే సర్వత్ర, విద్యాదిసాకారభేదః కథమితి, సత్యమే
 వోక్త మితి దేశికః పరిహారతి, విద్యాప్రాధాన్యేన విద్యాసాకారః, ఆనంద
 ప్రాధాన్యే నానందసాకారః, ఉభయప్రాధాన్యేనోభయాత్మక సాకార
 శ్చేతి, ప్రాధాన్యనాత్రభేదఏవ, స భేదో వస్తుత స్త్వభేద ఏవ, భగవ
 న్నఖండైవోపరమానంద లక్షణ పరంబ్రహ్మణ స్సాకారనిరాకారౌ
 విరుద్ధధర్మా, విరుద్ధో భయాత్మకత్వం కథ మితి, సత్యమేవేతి గరుః పరి
 హరతి, యథా సర్వగతస్య నిరాకారస్య మహావాయో శ్చ తదాత్మ
 కస్య త్వకృతిత్వేన ప్రసిద్ధస్య సాకారస్య మహావాయుదేవస్య చాభేద
 ఏవ శ్రూయతే సర్వత్ర, యథా పృథివ్యాదీనాం వ్యాపకశరీరాణాంచ

వ్యాపకపరిచ్ఛిన్నాః నిజమూర్త్యా

తద్భిత్తరబ్రహ్మణ స్సార్వాత్మికస్య

సాకారనిరాకారభేదవిరోధో నాస్త్యేవ, వివిధ విచిత్రానంత శక్తేః పర
 బ్రహ్మణస్వరూపజ్ఞానేన విరోధో విద్యతే, తదభావే సత్యసంతవిరో
 ధోవిభాతి. అథచ రాఃసకృష్టాద్యవతారేష్య ష్యద్వైతపరమానంద
 లక్షణపరబ్రహ్మణః పరమతత్త్వపరమవిభవానుసంధానగ్ స్వీయత్వేన
 శ్రూయతే సర్వత్ర, సర్వపరిపూర్ణస్యైవైతపరమానందలక్షణపర
 బ్రహ్మవస్తునః కిం వక్తవ్యమ్, అన్యథా సర్వపరిపూర్ణస్య పరబ్రహ్మణః
 పరమార్థత స్సాకారం ఏనా కేవలనిరాకారత్వం య ద్యభిమతం తస్మి
 కేవలనిరాకారస్యగగనస్వేవ పరబ్రహ్మణోఽపి జడత్వ మాపాద్యతే,
 తస్మా త్పరబ్రహ్మణః పరమార్థత స్సాకారనిరాకారౌ స్వభావసిద్ధౌ,
 తథావిధస్య ద్వైతపరమానందలక్షణస్యాది నారాయణ స్వోచ్ఛేషసిమే
 షాభ్యాం మూలావిద్యోదయస్థితిలయాజాయంతే, కదాచి దాత్తారా
 మస్యాఖిల పరిపూర్ణస్యాది నారాయణస్య స్వేచ్ఛానుసారేణోచ్ఛేషో
 జాయతే, తస్మా త్పరబ్రహ్మణోఽధస్తనపాదే సర్వకారణే మూలకారణా
 వ్యక్తా విర్భూతోభవతి, అవ్యక్తా స్థూలావిర్భూతో మూలావిద్యావిర్భూ
 వశ్చ, తస్మాదేవ సచ్చబ్దవాచ్యం బ్రహ్మవిద్యాశ్చఽశంభవతి. తతో మహా
 తో, మహతోఽహంకారః, అహంకారా త్పంచతన్త్రాత్రాణి, పంచతన్త్రా
 త్రేభ్యః పంచమహాభూతాని, పంచమహాభూతేభ్యో బ్రహ్మైకపాదంవ్యా
 ప్తమ్, ఏకమవిద్యాండం జాయతే, తత్ర తత్త్వతోగుణాతీతశుద్ధసత్త్వమ
 యోలిలాగృహీత నిరతిశయానందలక్షణో మాయోపాధికో నారా
 యణ ఆసీత్, స ఏవ సిత్యపరిపూర్ణః పానవిభూతివైకుంఠనారాయ
 ణః, సచానంతకోటి బ్రహ్మాండానా ముదయస్థితిలయాద్యఖిలకార్య కారణ
 జాలపరమకారణభూతో మహామాయాతీత స్తురీయః సరమేశ్వరోజ
 యతి, తస్మా త్థూల విరాట్స్వరూపో జాయతే, ససర్వకారణమూలవి
 రాట్స్వరూపో భవతి, సోఽనంత శీర్షానుష అనంతాక్షిపాణి
 పాదోభవతి, అనంతశ్రవణ స్సర్వ మావృత్య తిష్ఠతి, సర్వవ్యాపకో
 భివతి. సగుణనిర్గుణస్వరూపో భవతి, జ్ఞానబలైశ్వర్యశక్తితేజ స్స్వ
 రూపో భవతి, వివిధవిచిత్రానస్తజగదాకారో భవతి, నిరతిశయానంద
 మయానంతపరమవిభూతిసమన్వ్యా విభ్వాకారో భవతి, నిరతిశయనిరం
 కుశసర్వజ్ఞసర్వశక్తిసర్వనియంతృత్వా ద్యసంతకల్యాణ గుణాకారో

భవతి, వాచామగోచరానంతదివ్యతేజోరాశ్యాకారో భవతి, సమస్తా
విద్యాండవ్యాపకో భవతి, స చానంతమహామాయావిలాసానామధిష్ఠా
నవిశేషనిరతిశయాద్వైతపరమానందలక్షణపరబ్రహ్మవిలాస విగ్రహేనా
భవతి, అస్మైకైకరోమకూపాంతరేష్వనంతకౌటిబ్రహ్మాణాని స్థావ
రాణీచ జాయంతే, తేష్వండేషు సర్వేష్వేకైక నారాయణా వ
తారో జాయతే, నారాయణా ద్ధిరణ్యగర్భజాయతే, నారాయణా
దండవిరాట్స్వరూపోజాయతే, నారాయణా దఖిలలోక స్రష్టృప్రజా
పతయో జాయంతే, నారాయణా దేకాదశ రుద్రాశ్చ జాయంతే,
నారాయణా దఖిలలోకాశ్చ జాయంతే, నారాయణా దింద్రో జాయతే,
నారాయణా త్పర్వే దేవాశ్చ జాయంతే, నారాయణా ద్ద్వాదశాదిత్యా
స్సర్వేషనవ సృర్వే ఋషయస్సర్వాణి భూతాని సర్వాణి ఛందాగ్సి,
నారాయణా దేవ సముత్పద్యంతే, నారాయణా త్ప్రవర్తంతే, నారాయణో
ప్రళీయంతే, అభనిత్యోఽక్షరః, పరమః స్వరాట్, బ్రహ్మ నారాయణః,
శివశ్చ నారాయణః, శక్రశ్చ నారాయణః, దిశశ్చ నారాయణః, విది
శశ్చ నారాయణః, కాలశ్చ నారాయణః, కర్తాఖిలంచ నారాయణః,
మూర్తామూర్తేచ నారాయణః, కారణాత్మకగ్ సర్వం కార్యాత్మకగ్
సకలం నారాయణః, తదుభయ విలక్షణోనారాయణః, పరః జ్యోతిస్స్వ
ప్రకాశమయః, బ్రహ్మానందమయః, నిత్యో నిర్వికల్పో నిరంజనో నిరా
ఖ్యాత శ్శుద్ధో దేవ ఏకో నారాయణః, స ద్వితీయోఽస్తి కశ్చిత్,
స సమానాధిక ఇత్యసగ్ శయం పరమార్థతో య ఏవం వేద సకలబుధాం
శ్చిత్వా మృత్యుం తీర్త్వా సముక్తో భవతి సముక్తో భవతి. య ఏవం విది
త్వా సదా త ముపాస్తే పురుష స్సనారాయణో భవతి స నారాయ
ణోభవతీ త్యుపనిషత్.

ఇతి ధర్మణ మహానారాయణోపనిషది పరబ్రహ్మణ స్సాకారనిరాకారస్వరూప
నిరూపణం నామ ద్వితీయోఽధ్యాయః.

తృతీయోఽధ్యాయః.

స్తథేతి హేనావాచ, భగవత్ దేశిక పరమతత్త్వ
లావిద్యోదయకమః కథితి, తథా ప్రపంచో

త్వత్తిక్రమః కీదృశో భవతి, విశేషేణ కథనీయః, తస్య తత్త్వం వేదితు
మిచ్ఛామి, తథేత్యుక్త్వా గురు రి త్యువాచ, తథానాది సర్వప్రపం
చో దృశ్యతే, నిత్యోఽనిత్యోవేతి సగళయతే, ప్రపంచోఽపి ద్వివిధః
విద్యాప్రపంచశ్చా విద్యాప్రపంచ శ్చేతి, విద్యాప్రపంచస్య నిత్యత్వం
సిద్ధమేవ, నిత్యానంద చిద్విలాసాత్కర్త్యాత్, అథచ శుద్ధబుద్ధముక్త
సత్యానందస్వరూప త్వచ్చ, అనిద్యాప్రపంచస్య నిత్యత్వమనిత్యత్వం కా
కథమితి, ప్రవాహతో నిత్యత్వం వదంతి కేచన, ప్రళయాదిక గ శ్రూయ
మాణత్వాది నిత్యత్వం వదంత్య న్యే ఉభయ న్నభవతి, పునః కథ మితి,
సంకోచవికాసాత్క మహామాయావిలాసాత్క ఏవ సర్వోఽప్యవిద్యా
ప్రపంచః, పరమార్థతో నకించి దస్తి, లక్షణశూన్యానాదిమూలావిద్యా
విలాసత్వాత్, తత్కథమితి, ఏకమేవాద్వయం బ్రహ్మ నేహనానాస్తి
కించన, తస్మాద్బ్రహ్మవ్యతిరిక్తగ్ సర్వం బాధిత మేవ, సత్యమేవ పరిం
బ్రహ్మ, సత్యం జ్ఞాన మనంతం బ్రహ్మ, తత్సస్విలాసమూలా విద్యోపసగ్
హంక్రమః కథ మితి, అత్యాదర పూర్వక మతి హర్షేణ దేశిక ఉప
దిశతి, చతుర్థ్యగ సహస్రాణి బ్రహ్మణోదినం భవతి, తావతా కాలేన
పునస్తస్య రాత్రిర్భవతి, ద్వే అహోరాత్రీ ఏకందినం భవతి, తస్మి
న్నేకస్మిద్దినే ఆనత్య¹లోకానాముదయస్థితిలయా జాయంతే, పంచదశే
దినాని పక్షోభవతి, పక్షద్వయం మాసో భవతి, మాసస్వయ మృతు
ర్భవతి, ఋతుత్రయ మయనాభవతి, అయనద్వయం వత్సరో భవతి,
వత్సరశతం బ్రహ్మమానేన బ్రహ్మణః పరమాయః ప్రమాణమ్, తావ
త్కాల స్తస్య స్థితి రుచ్యతే, స్థిత్యంతే అండవిరాట్పురుషస్వాగళగ్
హిరణ్యగర్భమభ్యేతి, హిరణ్యగర్భస్య కారణంపరమాత్మాన మణ్డపరిపా
లకం నారాయణ మభ్యేతి, పునర్వత్సరశతంతస్య ప్రళయోభవతి, తదాజీ
వాస్సర్వేప్రకృతోప్రళీయంతే, ప్రళయే సర్వశూన్యం భవతి, తస్య బ్రహ్మణః
స్థితి ప్రళయావాది నారాయణస్వాగళే నావక్ర్త్య న్యాజాండపరిపాలకస్య
మహావిష్ణో రహోరాత్రీసంజ్ఞికా, తే అహోరాత్రే ఏకందినం భవతి,
ఏవం దిన పక్షమాస సంవత్సరాది భేదాచ్చ, తదీయమానేన శతకోటి
వత్సరకాల స్తస్యస్థితి రుచ్యతే, స్థిత్యంతే స్వాగళం మహావిరాట్పురుష

మభ్యేతి, తత స్సావరణం బ్రహ్మండం వినాశ మేతి, బ్రహ్మండవరణం వినశ్యతి, తద్ధి విష్ణో స్వరూపమ్, తస్య తావ త్ప్రళయో భవతి, ప్రళయే సర్వశూన్యం భవతి, అండపరిపాలకమహావిష్ణోః సిద్ధిప్రళయావాది విరాట్పురుష స్వాపేచారాత్రి సంజ్ఞాకా, తే ఆహోరాత్రి ఏకందినం భవతి ఏవం దినపక్ష మాససంవత్సరభేదాచ్చ, తదీయమానేన శతకోటివత్సర కాల స్తస్య సిద్ధిరుచ్యతే, స్థిత్యంతే ఆదివిరాట్పురుష స్వాగ్శం మాయో పాధిక నారాయణ మభ్యేతి, తస్య విరాట్పురుషస్వయావ స్థితికాల స్తావ త్ప్రళయో భవతి, ప్రళయే సర్వశూన్యం భవతి, విరాట్స్థితిప్రళయా మూలా విద్యాండపరిపాలక స్వాదినారాయణ స్వాహోరాత్రి సంజ్ఞాకా. తే అపేచారాత్తే ఏకం దినం భవతి, ఏవం దినపక్ష మాససంవత్సర భేదాచ్చ, తదీయమానేన శతకోటివత్సరకాల స్తస్య సిద్ధి రుచ్యతే, స్థిత్యంతే త్రిపా విభూతినారాయణ స్వేచ్ఛాచశాన్నిషేషో జాయతే, తస్మాత్స్తూలావిద్యాండస్య సావరణస్య విలయో భవతి, తత స్సవిలాసా మూలావిద్యా సర్వకార్యోపాధి సమన్వితా సదనద్విలక్షణా నిర్వాచ్య లక్షణశూన్యావిర్భావతిరోభావాత్తికానా ద్యఖిల కారణ కారణానంత మహామాయావిశేషణవిశేషితా పరమసూక్ష్మమూలకారణ మవ్యక్తమ్ విశతి, అవ్యక్తం విశే ద్భృహణి, నిరింధనో వైశ్వానరో యథా, తస్మాత్స్తూల్యోపాధిక ఆదినారాయణ స్తథా స్వస్వరూపం భజతి, సర్వే జీవా శ్చ స్వస్వరూపం భజంతే, యథా జపాకుసుమ సాన్నిధ్యా ద్రక్ ప్రతీక ప్రతీతిః, తదభావే శుద్ధస్ఫటిక ప్రతీతిః, బ్రహ్మణోఽపి మాయో పాధివశా త్సగుణపరిచ్ఛిన్నాది ప్రతీతిః, ఉపాధివిలయాన్నిర్గుణనిరవయ వాది ప్రతీతి రిత్యవనిషత్.

ఇత్యుత్తరస్య మహానారాయణోపనిషది మూలావిద్యాప్రళయ స్వరూప

నిరూపణంనామ తృతీయోఽధ్యాయః.

చతుర్థోఽధ్యాయః.

ఓం తత స్తస్మాన్నిర్విశేష మితి నిర్మలం భవతి, అవిద్యాపాద మతిశుద్ధం భవతి, శుద్ధబోధానగదలక్షణకైవల్యం భవతి, బ్రహ్మణః

పాదచతుష్టయం నిర్విశేషం భవతి, ¹అఖండలక్షణానంత పరిపూర్ణ సచ్చి
దానంద స్వప్రకాశం భవతి, అద్వితీయ మసీశ్వరం భవతి, అఖలకా
ర్యకారణస్వరూపమ్, అఖండచిద్దనానందస్వరూపమ్, అతిదివ్యమంగ
ళాకారమ్, నిరతిశయానందతేజోరాశివిశేషమ్, సర్వపరిపూర్ణానంద
చిన్మయస్తంభాకారమ్, శుద్ధబోధానందవిశేషాకారమ్, అనంతచిద్విలాస
విభూతిసమస్త్యాకారమ్, అద్భుతానందాశ్చర్యవిభూతివిశేషాకారమ్,
అనంతపరిపూర్ణానందదివ్యసౌదామినీ నిచయాకారమ్, ఏవ మాకార
మద్వితీయా ఖండానందబ్రహ్మస్వరూపం నిరూపితమ్, అథ ఛాత్రో వ
దత్, భగవద్వాదభేదాదికం కథమ్, కథ మద్వైతస్వరూప మితి నిరూ
పితమ్, దేశికః పరిహరతి—విరోధో న విద్యతే, బ్రహ్మద్వైతమేవ
సత్యమ్, తదైవోక్తంచ బ్రహ్మభేదో నకథితః, బ్రహ్మవ్యతిరిక్తం నకించి
దస్తి, పాదభేదాదికథనంతు బ్రహ్మస్వరూపకథన మేవ, తదేవోచ్యతే
పాదచతుష్టయాత్మకం బ్రహ్మ, తస్మాక్కి మవిద్యాపాదమ్, పాదత్రయ
మమృతం భవతి, శాఖాంతరోపనిషత్స్వరూపమేవ నిరూపితమ్. తస్మ
స స్తు పరంజ్యోతిః పరమానందలక్షణమ్, పాదత్రయాత్మకం బ్రహ్మ
కైవల్యం శాశ్వతం పరమితి, వేదాసామేతం పురుషం మహాంతం, ఆది
త్యవర్ణంతమసః పరస్తాత్, తే మేవం విద్వాన మృత ఇవాభవతి, నాన్యః
పంథా విద్యతేఽయనాయ, సర్వేషాం జ్యోతిషాం జ్యోతి స్తమసః పర
ముచ్యతే, సర్వస్యధాతార మచింత్యగూఢ మాదిత్యవర్ణం పరం జ్యో
తి స్తమస ఉపరి విభాతి, యదేక మవ్యక్త మనంతరూపం విశ్వం పు
రాణం తమసః పరస్తాత్, తదేవర్ణం తదు సత్యమాహు స్తదేవసత్యం
తదేవ బ్రహ్మపరమం విశుద్ధమ్, కథ్యతే తమశ్శబ్దే నావిద్యా, పాదోఽస్య
విశ్వాభూతాని త్రిపాదస్యామృతం ఓవి, త్రిపాదూర్ధ్వ ఉదై త్పురుషః,
పాదోఽస్యేహ భవాత్పునః, తతో విష్వ జ్వ్యక్రామత్, సాశనా నశనే
అభి, విద్యానందతురీయాఖ్యపాదత్రయ మమృతం భవతి, అవశిష్టమవి
ద్యాశ్రయమితి, ఆత్మారామస్యాదినా నారాయణస్మకీదృశావున్నే పనిమేషా
తయోః స్వరూపం కథ మితి, గురుర్వదతి, పరాద్వైతీరున్నేషః, ప్రత్య
ద్వైతి ర్నిమేషః, ప్రత్యద్వైత్యా స్వస్వరూపచింతన మేవ నిమేషః,

పరాద్వైతస్య స్వస్వరూపచింతన మే వోన్మేషః, యావ దున్మేషకాల
స్తావన్నిమేషకాలో భవతి, అవిద్యాయా స్థితి రున్మేషకాలే, నిమేష
కాలే తస్యాః ప్రళయో భవతి, యథా ఉన్మేషో జాయతే తథా చిరం
తనాతి సూక్ష్మవాసనాబలా త్సు సరవిద్యాయా ఉదయో భవతి,
యథాపూర్వమవిద్యాకార్యాణి జాయంతే, కార్యకారణోపాధిభేదా జ్ఞేవే
శ్వర భేదోఽపి దృశ్యతే, కార్యోపాధి రయం జీవః, కారణోపాధి రీశ్వ
రః, ఈశ్వరస్య మహామాయా తదాజ్ఞావశవ ద్దినీ తత్సంకల్పానుసారిణీ,
వివిధా సంతమహామాయా శక్తిసంసేవితా, అసంతమహామాయాజాల
జననమందిరా, మహావిష్ణోః క్రిడాశరీరరూపిణీ, బ్రహ్మదీనా మగోచరా,
ఏతాం మహామాయాం తరంత్యేవ, యే విష్ణు మేవ భజంతి నాన్యే
తరంతి కదాచన వివిధోపాయై రపి, అవిద్యాకార్యాణ్యంతః కరణా
న్యతీత్య కాలాసను తానిజాయంతే, బ్రహ్మచైతన్యం తేషు ప్రతిబింబి
తం భవతి, ప్రతిబింబా ఏవ జీవా ఇతి కథ్యంతే, అంతఃకరణోపా
ధికా సుర్వేషామ ఇత్యేవం వదంతి, మహాభూతోత్థ సూక్ష్మాం గోపా
ధికా సుర్వే జీవా ఇత్యేకే వదంతి, బుద్ధిప్రతిబింబితచైతన్యం జీవా ఇ
త్యపరే మన్యంతే, ఏతేషా ముపాధినానాత్వమేవ భేదో నవిద్యతే, సర్వ
పరిపూర్ణోనారాయణ స్త్వనయా నిజయా క్రిడతి స్వేచ్ఛయా సదా,
తద్వదవిద్యమాసఫలువిషయసుఖాశయా స్సర్వే జీవాః ప్రధావన్త్య
సారసగ్ సారచక్రే, ఏవ మనాది పరంపరా వర్తతే, అనాదిసగ్ సార విప
రీత భ్రమీమాత్ ఇత్యుపనిషత్.

ఇత్యధర్వణకాఖాయాం త్రి పాద్విభూతిమహానారాయణోపనిషది మహామాయాశీతా
ఖండైవైత పరమానందలక్షణ పరబ్రహ్మణః పరమతత్త్వస్వరూపనిరూపణం
నామ చతుర్థోఽధ్యాయః. ఓమ్ తత్సత్.
ఇతి పూర్వకాండస్సమాప్తః.

ఉత్తరకాండః - పంచమోఽధ్యాయః.

హరిః ఓం. అథశిష్యోవదతి గురుం భగవంతం నమస్కృత్యభగవ
స్సర్వాత్తనా నష్టాయా అవిద్యాయాః పున రుదయః కథమ్, సత్యమేవే

తిగురురితి హేమావాచ? ప్రావృట్కూలస్థారంభే యథా మంషాకాదీ
నాం స్తాదుర్భావః, తద్వత్సర్వాత్తనా సప్తాయా అవిద్యాయా ఉన్తే
షకాలే పున రుదయో భవతి, భగవ స్కథం జీవానామనాది సగ్
సార భ్రమః, తన్నివృత్తి ర్వా కథ మితి, కథం మోక్షమార్గస్వరూ
పం చ, మోక్షసాధనం కథ మితి కోవా మోక్షోపాయః, కీదృశం
మోక్షస్వరూపమ్, కావా సాయజ్య ముక్తిః, ఏతత్సర్వం తత్త్వతః కథ
నీయ మితి, అత్యాదరపూర్వక మతిహర్షేణ శిష్యం బహుకృత్య గురు
ర్వసతి, శ్రూయతాగ్ సానధానేన, కుత్సితానంతజన్మజన్మాభ్యస్తా
త్యంతోత్కృష్ట వివిధవిచిత్రానంతదుష్కర్త వాసనాబాలవిశేషై దేహః
త్తవివేకో న జాయతే, తస్మాదేన దృఢతరదేహత్వభ్రమో భవతి,
అహ మజ్ఞః కించిద్జ్ఞోఽహ మహంజీనోఽహ మత్యంతదుఃఖాకా
రోఽహ మనాదిపంసారీతి భ్రమవాసనాబలా త్సగ్ సారవష ప్రవృత్తి
స్తన్నివృత్త్యపాయః కదాపి నవిద్యతే, మిథ్యాభూతాన్ స్వప్నతుల్యా
న్విషయభోగా సనుభూయ వివిధా నసంఖ్యా నతిదుర్లభా స్తనోరథా
ననవరిత మాశాస్యమాన అత్యుష్ట స్సదా పరిధావతి, వివిధవిచిత్ర
స్థూలసూక్ష్మోత్కృష్ట నికృష్టానంతదేహో న్పరిగృహ్య తత్తదేహ విహిత
వివిధ విచిత్రానేకగుభాగుభ ప్రారబ్ధ కర్మాణ్యనుభూయ తత్తత్కర్మఫల
వాసనాబాల వాసి తాంతః కరణానాం పునఃపున స్తత్కర్మ ఫలవిషయ
ప్రవృత్తి రేన జాయతే, సగ్ సార నివృత్తిమార్గప్రవృత్తి రపి నజా
యతే, తస్మాదస్మిన్మేవేష్టమివ విభాతి, ఇష్టమే వానిష్ట మివ భాతి,
అనాదిసగ్ సారవిచరితభ్రమాత్, తస్మా త్సర్వేషాం జీవానా మిష్ట
విషయో బుద్ధి స్సుఖబుద్ధి స్సోఽర్థో భవతి, పరమార్థత స్వబాధిత
బ్రహ్మనుమిషయ ప్రవృత్తి రేన నజాయతే, తత్స్వరూపజ్ఞానాభా
వాత్, తస్కథమితి నవిద్యతే, కథం బంధః కథం మోక్ష ఇతి విచా
రాభావా చ్ఛ, తత్కథ మితి, అజ్ఞానప్రాబల్యాత్, కస్మా దజ్ఞాన ప్రాబల్య
మితి, భక్తిజ్ఞాన వైరాగ్యవాసనాభావా చ్ఛ, తదభావః కథ మితి,
అత్యంతాంతః కరణమాలిన్యవశేషాత్ అసత్సగ్ సారతరణోపాయః
కథ మితి, దేశిక స్తమేవ కథయతి, సగ్ సారవేదశాస్త్రసిద్ధాంతరహస్యం
జన్మజన్మాభ్యస్తాత్యంతోత్కృష్ట సుకృతపరిపాకవశా త్సిద్ధి స్సంగో

జాయతే, తస్మాద్విధినిషేధ వివేకో భవతి, తతస్సదాచారప్రవృత్తి
 జ్ఞాయతే, సదాచారాదఘలదురితక్షయో భవతి, తస్మాదంతఃకరణమతి
 విమలం భవతి, తతస్సద్గురుకటాక్ష మంతః కరణమూకాంక్షతి, తస్మా
 త్సద్గురుకటాక్షలేశవిశేషేణ సర్వసిద్ధయ స్సిద్ధ్యంతి సర్వబంధాః ప్రవిన
 శ్యంతి, శ్రేయోవిఘ్న సుర్వే ప్రళయం యాంతి, సర్వాణి శ్రేయాంసి
 స్వయమే శాయాంతి, యథాజాత్యంధస్య స్వరూపజ్ఞానం నవిద్యతే తథా
 గురూపదేశేన వినా కల్పకోటి శతై రపి తత్త్వజ్ఞానం నజాయతే, తస్మా
 త్సద్గురుకటాక్ష లేశవిశేషేణాదిరాదేవ తత్త్వజ్ఞానం భవతి, యదా
 సద్గురుకటాక్షో భవతి, తదా భగవత్కథాశ్రవణధ్యానానా శ్రద్ధా
 జాయతే, తస్మాద్ధృదయస్థితానాది దుర్వాసనాగ్రంథినాశో భవతి,
 తతో హృదయస్థితాః కామా సుర్వే వినశ్యంతి, తస్మాద్ధృదయపుండ
 రీకకర్ణికాయాంపరమాత్మావిర్భావో భవతి, తతోద్భృతరావైష్ణవీభక్తి
 జ్ఞాయతే, తతో వైరోగ్య ముదేతి, వైరాగ్యదృఢివిజ్ఞానావిర్భావో
 భవతి, అభ్యాసా త్తద్జ్ఞానం క్రమేణ పరిపక్వంభవతి, పక్వవిజ్ఞానా
 జ్ఞీవన్ముక్తో భవతి, తత శుభాశుభకర్మాణి సర్వాణి సవాసనాని నశ్యంతి
 తతోద్భృతరశుద్ధసాత్వికవాసనయా భక్త్యతిశయో భవతి, భక్త్యతి
 శయేన నారాయణ స్సర్వమయ స్సర్వావస్థాసు ప్రవిభాతి, సర్వాణి
 జగంతి నారాయణమయాని ప్రవిభాంతి, నారాయణవృత్తిరిక్తం నకీచి
 దస్తి, ఇత్యేతద్బృహ్వి విహరత్యుపాసక స్సర్వత్ర, నిరంతరసమాధిప
 రంపరాభి ర్జగదీశ్వరాకారా స్సర్వత్ర సర్వావస్థాసు ప్రవిభాంతి, అస్య
 మహాపురుషస్య కృచిత్కృచిదీశ్వర నాక్షాత్కారో భవతి, అస్యదేహ
 త్యాగే చ్ఛాయదా భవతి తదా వైకుంఠపార్షదా సుర్వే సమాయాంతి
 తతో భగవద్ధ్యానపూర్వకం హృదయకమలే వ్యవస్థిత మాత్మానం స్వ
 మంతరాత్మానం సంచిత్త్య సమ్యగుపచారై రభర్చ్యహగ్ స మంత్రము
 చ్చరన్ సర్వాణి ద్వారాణి సంయమ్య సమ్యక్త్వనో నిరుధ్య చోర్ధ్వగేన
 వాయునా సహ ప్రణవేన ప్రణవానుసంధానపూర్వకం శనైశ్చనై రాబ్ర
 మ్హరంధ్రాద్వినిర్గత్య సోఽహమితి మంత్రేణ ద్వాదశాంతస్థిత పరమాత్మాన
 మేకీకృత్య పంచోపచారై రభర్చ్యపున సోఽహమితి మంత్రేణ షోడ
 శాంతస్థితజ్ఞానాత్మాన మేకీకృత్య సమ్యగుపచారై రభర్చ్య ప్రాకృత

పూర్వదేహం పరిత్యజ్య పురోకల్పిత మంత్రమయ శుద్ధ బ్రహ్మతేజోమయ
నిరతిశయానందమయ మహావిష్ణుసారూప్య విగ్రహం పరిగృహ్య సూర్య
మండలాంతర్గతానంత దివ్యచరణారవిందాంగుప్తనిర్గత నిరతిశయానంద
మయామరనదీప్రవాహ మాకృష్య భావనయాఽత్ర స్నాత్వా
వస్త్రాభరణా ద్యుపచారై రాత్నపూజాం విధాయ సాక్షాన్నారాయణో
భూత్వా తతో గురునమస్కారపూర్వకం ప్రణవగరుడం ధ్యాత్వా ధ్యానే
నావిర్భూత మహాప్రణవగరుడం సంహోపచారై రారాధ్య గుర్వను
జ్జయా ప్రదక్షిణనమస్కార పూర్వకం ప్రణవగరుడ మారుహ్య మహా
విష్ణో స్సమస్తాసాధారణచిన్మచిన్మితో మహాష్ణోస్సమస్తాసాధారణ
దివ్యభూషణై ర్భూషిత స్సుదర్శన పురుషం పురస్కృత్య విష్వక్సేన
పరిపాలితో వైకుంఠపార్వతైః పరివేష్టితో నభోమార్గ మావిశ్య పార్శ్వ
ద్వయస్థితానేః పుణ్యలోకా సతిక్రమ్య తత్రతైస్యో పుణ్యపురుషై రభి
పూజిత స్సత్యలోక మావిశ్య బ్రహ్మణ మాభ్యర్చ్య బ్రహ్మణాచ సత్య
లోకవాసిభి స్సర్వై రభిపూజిత స్త్వన మీశాన కైవల్యమాసాద్య
శివం ధ్యాత్వా శివమభ్యర్చ్య శివగణై స్సర్వై శ్శివేనచాభిపూజితో
గ్రహర్షిమండలా సతిక్రమ్య సూర్యసోమమండలే భిత్వా కీలకనారాయ
ణం ధ్యాత్వా ధ్రువమండలస్య దర్శనం కృత్వా భగవంతం ధ్రువ మభి
పూజ్యతతశ్శిగ్గుమారచక్రం విభిద్య శిగ్గుమారప్రజాపతి మభ్యర్చ్య
చక్రమధ్యగతం సర్వాధారం సహితనా మహాస్పష్ట మారాధ్య తేన
పూజిత స్తత ఉపహ్యపరి గత్వా పరమానందిం ప్రాప్య ప్రకాశతే, తతో
వైకుంఠవాసిన స్సర్వే సమాయాంతి తాంత్యర్వాంస్తు సంపూజ్య తై
స్సర్వై రభిపూజిత శోపహ్యపరిగత్వా విరజానదీం ప్రాప్య తత్ర
స్నాత్వా భగవద్ధ్యానపూర్వకం పునర్నిమజ్య తత్ర పుత్రభూతోత్థ
సూక్ష్మాంగం భోగసాధనం సూక్ష్మశరీరముత్సృజ్య కేవలమంత్రమయ
దివ్య తేజోమయ నిరతిశయానందమయమహావిష్ణుసారూప్య విగ్రహం
పరిగృహ్య తత ఉత్తజ్యత్రపూజాం విధాయ ప్రదక్షిణనమస్కార
పూర్వకం బ్రహ్మమయ వైకుంఠ మావిశ్య తత్రత్యా న్విశేషేణ సం
పూజ్య తన్నధ్యేచ బ్రహ్మసంసమయానంత ప్రకారప్రాసాదతోరణ విమా
నోపవనావళిభి ర్జ్వలచ్ఛితై రుపలక్ష్మితో నిరుపమనిత్య నిరవద్యనిరతి

శయ నిరవధిక బ్రహ్మనందాచలో విరాజతే, తదుపరి
యానుద దివ్యతేజోరాశిః, తదభ్యంతరస్థానే శుద్ధబోధానందలక్షణం
విభాతి, తదంతరాళే చిన్మయవేదికా, ఆనందవేదికానుదవనవిభూషితా,
తదభ్యంతరే అమితతేజోరాశి స్వదుఃఖి జ్వలతి, పరమచుగళాసనం
విరాజతే, తత్పద్మ కిర్ణికాయాం శుద్ధశేషభోగాసనం విరాజతే, తస్యో
పరిసమాసీన మానందపరిపాలక మాదినారాయణం ధ్యాత్వా త మి
శ్వరం వివిధోపచారైరారాధ్య ప్రదక్షిణనమస్కారాన్నిధాయతదను
జ్ఞాత శ్చోపన్యసి గత్వా పంచవైకుంఠానతీత్యాప్తవిరాట్కైవల్యం
ప్రాప్య తగ్ సమారా ధ్యోపాసకః పరమానందం ప్రాప్నోతిపనిషత్.

ఇ త్యధర్వణమహారాయణోపనిషది సఃసార తిరణోపాయకథనద్వ్యాగా పరగు
మోక్షమార్గస్వరూప నిరూపణం నామ పంచమోఽధ్యాయః.

షష్ఠోఽధ్యాయః.

టం. తత ఉపాసకః పరమానందం ప్రాప్, సావరణం బ్రహ్మాండం
చ భిత్వా పరిత స్సమవలోక్య¹ బ్రహ్మాండస్వరూపం నిరీక్ష్య పరమా
ర్థత స్తత్స్వరూపం బ్రహ్మజ్ఞానేనావబుధ్య సమస్త వేదశాస్త్రేతిహాసపురా
ణాని సమస్తనిద్యాజాలాని బ్రహ్మదయ స్సురా సుర్యే సమస్తాః పరమ
ర్షయ శ్చాండాభ్యంతర ప్రపంచైకదేశమేవ వర్ణయంత్యండస్వరూపం
నజానంతి బ్రహ్మాండా దృహిః ప్రపంచజ్ఞానం నజానంత్యేవ, కుతోఽం
ప్రహిః ప్రపంచజ్ఞానం దూరతో మోక్షప్రపంచజ్ఞాన మవి
ద్యాప్రపంచజ్ఞానం చేతి, కథం బ్రహ్మాండ స్వరూప మితి, కుక్కుటాం
డాకారం మహదాదిసమస్త్యాకారమ్, అండం తక్షణీయ మయమ్, తప్త
జాంబూనదప్రభమ్, ఉద్యతోక్తిదివాకరాభమ్, చతుర్విధ సృష్ట్యుపల
క్షితమ్, మహాభూతైః పంచభిరావృతమ్, మహదహంకృతి తమోభిశ్చ,
మూలప్రకృత్యా పరివేష్టితమ్, అండభిత్తివిశాలగ్ సపాదకోటియోజన
ప్రమాణమ్, ఏకైకావరణం తథైవ, అండప్రమాణం పరిత అయుతద్వ
యకోటియోజనప్రమాణమ్, మహామండుకాద్యనంత శక్తిభిరధి
ష్ఠితమ్, నారాయణక్రీడాకంఠుకమ్, హమాణువ ద్విష్ణు లోమసు

1 బ్రహ్మనంద.

సులగ్నమ్, అదృష్టాశ్రుతవివిధవిచిత్రానంత విశేషై రుపలక్షితమ్, అస్య
 బ్రహ్మాండస్య సమంతతః స్థితాన్యేతాదృశాన్యనంతకోటి బ్రహ్మాండాని
 సావరణాని జ్వలంతి, చతుర్ముఖ పంచముఖ వన్దుః సప్తముఖాష్టము
 ఖాది సంఖ్యాక్రమేణ సహస్రావధి ముఖాంతై ర్నా గాయణాంతైః రజో
 గుణప్రధానై ర్శక్తైకస్మస్తి కర్తృభి రధిష్ఠితాని, విష్ణుమహేశ్వరాభ్యై
 ర్నారాయణాంతై స్సత్వతమోగుణప్రధానై ర్శక్తైకస్థితిసంహరకర్తృభి
 రధిష్ఠితాని, మహాజలౌఘ మత్స్యబు ద్భుదాన.తసంఘవద్భ్రమంతి,
 క్రీడాసక్తజాలక కరతలములక బృగవత్ మహావిష్ణోః కరతలే విల
 సన్త్యనంతకోటి బ్రహ్మాండాని, జలయంత్రస్థుటమాలికాజాలవ స్పహః
 విష్ణో ర్శక్తైకరోమహాపాంతశేవ్యనంతకోటి బ్రహ్మాండాని సావరణాని
 భ్రమంతి, సమస్తబ్రహ్మాండంతిర్బహిః ప్రపంచరహస్యం బ్రహ్మజ్ఞానే నావ
 బుధ్య వివిధవిచిత్రానంతమవిభూతి సమష్టివిశేషాన్ సమనలోక్యా
 శ్చిర్యామృతసాగరే నిమజ్జన్నిరతిశయానందపారావారో భూత్వా సమ
 స్తబ్రహ్మాండజాలాని సమల్లంఘ్యమితాపరిచ్ఛిన్నానంత తమస్సాగర
 ముత్తీర్య మూలాపిద్యా పురం దృష్ట్వా వివిధవిచిత్రానంత మహామా
 యావిశేషైః పరివేష్టితాః, అనంతమహామాయాశక్తీ సమస్తాకారా
 మనంతదివ్యతేజోజ్వాలాబాలై రలంకృతా మనంతమహామాయా
 విలాసానాం పుష్పాధిసానవిశేషాకారాం శశ్వదమితానందాచలో
 పరి, విహరిణీ మూలప్రకృతి జననీ మవిద్యాఽక్షీ మేవం భ్యాత్వా
 వివిధోపచారై రారాధ్య సమస్తబ్రహ్మాండసమష్టిజననీం వైష్ణవీం మహా
 మాయాం సహస్కృత్య తయాచానుజ్ఞాత శోఽపర్యుపరి గత్వా మహా
 విరాట్పురం ప్రాప, మహావిరాట్పురం కథమితి, సమస్తావిద్యాపా
 దకో విరాట్, విశ్వత శ్చక్షురుతి విశ్వతో ముఖో విశ్వతో హస్త
 ఉతరశ్వత స్పాత్, సం స్థానమతి సుపత్యై ద్వావాపృథ్వీ
 జనయన్ దేవ ఏకిః, నసద్వృత్తి తిష్ఠతి రూపమస్య న చక్షుషా వశ్యతి
 కశ్చ నైసమ్, హృదా మనీషామనసాభిక్లేప్తాయ ఏనం విదు రమృతా
 స్తే భవంతి, మనోవాచామగోచర మాదివిరాట్పురం
 వివిధోపచారై రారాధ్య తదనుజ్ఞాతశోఽపర్యుపరి గత్వా వివిధవిచిత్రా

నంత మూలావిద్యావిలాసా నవలోకోపాసకః పరమకౌతుక-
 అఖండపరిపూర్ణ పరమానందలక్షణ పరబ్రహ్మణ స్సమస్త స్వరూ
 ధకారణీ, అపరిచ్ఛిన్న తిరస్కరి జ్యాకారా వైష్ణవీ మహాయోగ
 మాయా మూర్తిమద్భి రంతర్మహామాయాజాలవిశేషైః పరిసేవితా,
 తస్యాః పుర మతికౌతుక మత్యాశ్చర్య సాగరానందలక్షణ మమృతం
 భవతి, అవిద్యాసాగరప్రతిబింబిత నిత్యవైకుంఠ ప్రతినైకుంఠ మివ
 విభాతి, ఉపాసకే స్త్రోత్రం ప్రాప్య యోగమాయాలక్ష్మీం ధ్యాత్వా
 వివిధోపచారై రారాధ్య తయా సంపూజిత శ్చానుజ్ఞాత శోచిషర్యపరి
 గత్వానంతయోగమాయా విలాసా నవలోకోపాసకః పరమకౌతుకం
 ప్రాప్, తతఃపరిపాదవిభూతివైకుంఠపుర మాభాతి, అత్యాశ్చర్యానంత
 విభూతి సమస్త్యాకారమ్, ఆనందరసప్రవాహై రలంకృతమ్, 'అమిత
 తరంగిణ్యాః ప్రవాహై రతి మంగళమ్, బహుతేజోవిశేషాకారై రనంత
 బ్రహ్మవనై రభిత స్తతమ్, అనంతనిత్యముక్తై రభివ్యాప్తమ్, అనంత
 చిన్మయప్రాసాద జాలసంకులమ్, అనాదిపాదవైకుంఠమేవ భాతి, తస్య
 ధ్యేచ చిదానందాచలో విభాతి, తదుపరి జ్వలతి విభూతినరతిశయానంద
 దివ్యతేజోరాశిః, తదభ్యంతరే పరమానంద విమానం విభాతి, తద
 భ్యంతరసంసారే చిన్మయాసనం విరాజతే, తత్పద్మకర్ణికాయాం నిరతి
 శయదివ్యతేజోరాశ్యంతర సమాసీనమాదినారాయణం ధ్యాత్వా
 వివిధోపచారై స్తగ్గసమారాధ్య తేనాభిపూజిత స్తదనుజ్ఞాత శోచిష
 ర్యపరి గత్వా సావరణ మవిద్యాండం చ భిత్వా విద్యాపాద ముల్లంఘ్య
 విద్యావిద్యయో స్సంఘో విష్వక్సేనవైకుంఠపుర మాభాతి, అనంతదివ్య
 తేజోజ్వాలాజాలై రభితోఽనిశం ప్రజ్వలంత మనంతబోధానంద స్రూ
 హై రభిత స్తతం శుద్ధబోధవిమానావళిభి ర్విరాజిత మనంతానంద
 పర్వతైః పరమకౌతుక మాభాతి, తస్య ధ్యేచ కల్మాణాచలోపరి శుద్ధా
 నందవిమానం విభాతి, తదభ్యంతరే దివ్యమంగళాసనం విరాజతే, తత్పద్మ
 కర్ణికాయాం బ్రహ్మతేజోరాశ్యంతర సమాసీనం భగవదనంతవిభూతి
 విధినిషేధ పరిపాలకమ్, సర్వప్రవృత్తి సర్వహేతు నిమిత్తకమ్, నిరతి
 శయలక్షణ మహావిష్ణుస్వరూపమ్, అఖిలాపవర్గపరిపాలకమ్, అమిత

విక్రమ మేసం విధం విష్వక్సేనం ధ్యాత్వా ప్రదక్షిణనమస్కారా
 నిధాయ వివిధోపచారై రారాధ్య తదనుజ్ఞాత శోచ్యుష్యుపరిగత్వా
 విద్యా విభూతిమ్ ప్రాప్య విద్యామయా ననంతనైకుంతా పరితో2వ
 స్థితా బ్రహ్మతేజో మయా ననలో కోవీపాసకః పరమానందం ప్రాప్,
 విద్యామయా ననంతసముద్రా నతిక్రమ్య బ్రహ్మవిద్యాతెరంగిణీ మాసా
 ద్యతత్ర స్నాత్వా భగవతో ధ్యానపూర్వకమ్ పున ర్ద్విమజ్య మంత్ర
 మయశరీర ముత్సృజ్య విద్యానందమయామృతదివ్యశరీరమ్ పరిగృహ్య
 నారాయణసారూప్యం ప్రాప్నోత్యైవ పూజాం విధాయ బ్రహ్మమయ
 నైకుంతవాసిభి స్సర్వై ర్నిత్యముక్తే స్సుపూజిత స్తతో బ్రహ్మవిద్యా
 ప్రవాహై రానుద రసనిర్భరైః క్రిడానంత పర్వతై రనంతై రభివ్యా
 ప్తమ్, బ్రహ్మవిద్యామయై స్సుహృస్తాకారై రానుదామృతమయై ద్దివ్య
 గంధై స్స్వభావై శ్చింతయై రనంతబ్రహ్మవనై రతిశోభితమ్, ఉపాసక
 స్తేవం విధం బ్రహ్మవిద్యానైకుంత మావిశ్య తదభ్యుతరస్థితాత్మ్యం
 తోన్నతబోధానంద ప్రాసాదాగ్రస్థిత ప్రణవ విమూనోపరిస్థితమ్,
 అపార బ్రహ్మవిద్యా సామ్రాజ్యధిదేవతామ్, అమోఘనిజమందకటా
 క్షేణానాదిమూలావిద్యా ప్రళయకరిం అద్వితీయా మేకాం అనంత
 మోక్షసామ్రాజ్యలక్ష్మీ మేవం ధ్యాత్వా ప్రదక్షిణనమస్కారా నిధా
 య వివిధోపచారై రారాధ్య పుష్పాజలిగ్ సమర్చ్య స్తుత్వా స్తోత్ర
 విశేషై స్త్రయాభిపూజిత స్తదనుజ్ఞాత శోచ్యుష్యుపరిగత్వా బ్రహ్మవిద్యా
 తీరే గత్వా బోధానుదమయాననంతనైకుంతా సవలోక్య నిరతిశయా
 నందం ప్రాప్య బోధానందమయా ననంత సముద్రా నతిక్రమ్య గత్వా గత్వా
 బ్రహ్మవనేషు పరమమంగళాచలశ్రేణిషు తతో బోధానందవిమానపరంప
 రాసూపాసకః పరమానందం ప్రాప్, తతః శ్రీతులసిన్దైకుణ్ణపురమా
 భాతి, పరమకల్యాణ మనంతవిభవమ్, అమితతేజోరాశ్యాకారమ్,
 అనంత బ్రహ్మతేజోరాశిసమస్త్యాకారమ్, చిదానందమయానేకప్రాకారవి
 శేషైః పరివేష్టితం అమితబోధానందాచలోపరిస్థితమ్, బోధానందతరం
 గిణ్యః ప్రవాహై రతిమంగళమ్, నిరతిశయానందై రనంతబృగదావనై
 రభిశోభితమ్, అఖిలపవిత్రాణాం పరమపవిత్రమ్, చిద్రూపై రనంతనిత్య
 ముక్తే రత్యభివ్యాప్తమ్, ఆనందమయానంతవిమానశాలై రలంకృతమ్,

మిత తేజోహశ్యంతర్గతదివ్యతేజోరాశివిశేషమ్, ఉపాసక స్వేవమా
 రం తులసీవైకుంఠం ప్రవిశ్య తదంతర్గతదివ్యనిమానోపరిస్థితమ్,
 ర్వపరిపూర్ణస్యమహావిష్ణో స్సర్వాంగేషు విహారిణీమ్, నిరతిశయసాం
 ర్యలావణ్యాధిదేవతామ్, బోధానందమయై రనంతనిశ్యపరిజ్ఞనైః పరిసే
 తామ్, శ్రీసఖం తులసీ మేవం లక్ష్మీం ధ్యాత్వా ప్రదక్షిణనమస్కరా
 వధాయ వివిధోపచారై రారాధ్య స్తుత్వా స్తోత్ర విశేషై స్తయాభి
 గ్రాజిత స్తత్రత్యై శ్చాభిపూజిత స్తదనుజ్ఞాన శోచ్యపర్యపరి గత్వా పర
 మానందతరంగిణ్యా స్తీరే గత్వా తత్రపరితోఽవస్థితాః శుద్ధబోధా
 నందమయా ననంతవైకుంఠా నవలోక్య నిరతిశయానందం ప్రాప్య తత్ర
 త్యై శ్చిన్మూషైః పురాణపురుషై శ్చాభిపూజిత స్తో గత్వాగత్వా
 బ్రహ్మవనేషు దివ్యగన్ధానందపుష్పవృష్టిభి స్సమన్వితేషు దివ్యమణ్డళాల
 మేషు నిరతిశయానందామృతసాగరేష్వమిత తేజోరాశ్యాకారేషు
 ల్లోలవనసంకులేషు తతోఽనంతశుద్ధబోధవిమానబాలసంకులానందా
 నలక్ష్మణీషూపాసక స్తత ఉపర్యపరి గత్వా విమానపరంపరా స్వనంత
 కీజః పర్వతరాజి షేవంక్రమేణ ప్రాప్య విద్యానందమయయో స్సం
 తత్రానందతరంగిణ్యాః ప్రవాహేషు స్నాత్వా బోధానందవనం
 గ్రాప్య, శుద్ధబోధపరమానందాకారవనం, సంతతామృతపుష్పవృష్టిభిః
 రివేష్టితం, పరమానందప్రవాహై రభివ్యాప్తం మూర్తిమద్భిః పర
 మంగళైః పరమకౌతుకం, అపరిచ్ఛిన్నానందసాగరాకారం, క్రిడా
 నందపర్వతై రభిశోభితం, తన్న ధ్యేయ శుద్ధబోధానందవైకుంఠం యదేవ
 బ్రహ్మవిద్యాపాదవైకుంఠం సహస్రానందస్రాకారై స్సమంజ్వలతీ, అనంతా
 నంద విమానజాలసంకులమ్, అనంతబోధసాధవిశేషై ర్విశేషితం, బోధా
 నందమయానంత పరమశత్రధ్వజచామర వితానతోరణై రలంకృతం,
 రమానందస్కూహై ర్నిత్యముక్తై రభిత స్తతః, అన తదివ్యతేజః
 ర్వతసమస్తాకారం, అపరిచ్ఛిన్నానంతశుద్ధబోధానందమండలమ్,
 గచామగోచరానందబ్రహ్మతేజోరాశిమండలమ్, అఖండజేజోమండల
 శేషమ్, శుద్ధానందసమప్తిమండలవిశేషం అఖండచిద్నానందవిశే
 షం, ఏవం విధం బోధానందవైకుంఠ ముపాసకః ప్రవిశ్య తత్ర

స్మరై రభిపూజతః, పరమానందాచలోపర్యఖండబోధవిమానం ప్రజ్వలతి, తదభ్యంతరే చిన్తయాననం విరాజతే, తదుపరి విఖ్యాత్యఖండానందతేజోమండలమ్, తదభ్యంతరసమాసీన మాదిపారాయణం ధ్యాత్వా ప్రదక్షిణనమస్కారాన్నిధాయ వివిధోపచారై స్సుసంపూజ్య పుష్పాంజలిగ్ సమర్ప్య స్తుత్వా స్తోత్రవిశేషైః స్వరూపేణావస్థితముపాసక మవలోక్య త ముపాసక మాదినారాయణః స్వసింహాసనేషుసంస్థాప్య తద్వైకుంఠవాసిభి స్మరై స్సమన్విత స్సమస్త మోక్షసామ్రాజ్యపట్టాభిషేక ముద్దిశ్య మంత్రపూతై రుపాసకమానందకలకై రభిషేచ్య దివ్యమంగళ మహావాద్య పురస్కరం వివిధోపచారై రభ్యర్చ్య మూర్తిమద్భి స్మరైః స్వచిహ్నై రలంకృత్య ప్రదక్షిణనమస్కారాన్నిధాయ, త్వం బ్రహ్మసి, అహంబ్రహ్మసి, ఆవయో రంతరం నవిద్యతే, త్వమేవాహమ్, అహమేవ త్వమ్, ఇత్యభిధాయేత్యుక్త్వాదినారాయణస్తిరోదధే తదేత్యుపనిషత్.

ఇత్యధర్మణ మహానారాయణోపనిషది పరిమమోక్షమార్గస్వరూప నిరూపణం
నామ పట్టోఽధ్యాయః.

సప్తమోఽధ్యాయః.

అథోపాసక స్తదాజ్ఞయా నిత్యగరుడమారుహ్య వైకుంఠవాసిభి స్మరైః పరివేష్టితో మహాసుదర్శనం పురస్కృత్య విష్వక్సేనపరిపాలితశ్చోపర్యుపరి గత్వా బ్రహ్మనందవిభూతిం ప్రాప్య సర్వత్రావస్థితాః బ్రహ్మనందమయానంతలైకుంఠా నపలోక్య నిరతిశయానంద సాగరోభూత్వా ఆత్మారామానానందవిభూతిపురూషా నసంతానవలోక్య తా సర్వా నుపచారై స్సమభ్యర్చ్య తై స్మరై రభిపూజిత శ్చోపాసక స్తోత్ర ఉపర్యుపరి గత్వా బ్రహ్మనంద విభూతిం ప్రాప్య నంతదివ్యతేజః పర్వతైరలంకృతాః పరమానందలహరీవనశోభితా నసంఖ్యాకా నానందసముద్రా నతిక్రమ్య వివిధవిచిత్రానంత పరమతత్త్వవిభూతిసమష్టి విశేషాః పరమకౌతుకాః బ్రహ్మనందవిభూతివిశేషా నతిక్రమ్యాపాసకః పరమకౌతుకం ప్రాప్, తతస్సుదర్శన వైకుంఠపుర మాభాతి, నిత్యమంగళ మనంతవిభవమ్, సహస్ర్రానందప్రాకారపరివేష్టితమ్, అయుతకుక్ష్యు

పలక్షితమ్, అనంతోత్కటజ్వలదరమండలమ్, నిరః
 డలం బృందారకపరమానందం, శుద్ధబుద్ధ స్వరూపమ్, అనంతానంద
 సౌదామినీ పరమవిలాసమ్, నిరతిశయపరమానందపారావారమ్, అనం
 తైరానందపురుషే శ్చిద్రూపై రధిష్ఠితమ్, తన్నధ్యేచ సుదర్శనం మహాచ
 క్రం చరణం పవిత్రం వితతం పురాణం, యేన పూత స్తరతీదుష్కృతాని,
 తేన పవిత్రేణ శుద్ధేన పూతా అతిపాస్తానమరాతింతరేషు, లోకస్యద్వార
 మర్చిమత్సవిత్రమ్, జ్యోతిష్ప్రద్యాజమానం మహాస్వత్, అమృతస్య
 ధారాబహుధా దోహమాసమ్, చరణం నో లోకే సుధితాం దధాతు,
 అయుతారంజ్వలంతమ్, అయుతారసమప్త్యాకారమ్, నిరతిశయవిక్ర
 మవిలాసమ్, అనంతదివ్యాయుధదివ్యశక్తసమష్టిరూపమ్, మహావిష్ణోరస
 ర్గశక్రతాపవిగ్రహం అయుతాయుతకోటియోజన విశాలం అనంతజ్వా
 లాజ్వాలై రలంకృతం సమస్తదివ్యగుణగనిదానం అనంతదివ్యతీర్థానాం
 నిజమందిరం ఏవగ్ సుదర్శనం మహాచక్రం ప్రజ్వలతి, తస్య నాభిమండల
 సగ్ స్థానే ఉపలక్ష్యతే నిరతిశయానందదివ్యతేజోరాశిః, తన్నధ్యేచ సహ
 స్రారచక్రం ప్రజ్వలతి తదఖండదివ్యతేజోమండలాకారమ్, పరమానంద
 సౌదామినీ నిచయోజ్వలం, తదభ్యంతరసగ్ స్థానే పల్కుతారచక్రం ప్ర
 జ్వలతి, తస్యామితపరమతేజః పరమవిహారసగ్ స్థానవిశేషమ్, విజ్ఞానఘన
 స్వరూపమ్, తదంతరాఖేత్రిశతారచక్రం విభాతి, తచ్చ పరమకల్యాణవి
 లాసవిశేషమ్, అనంతచిదాదిత్యసమప్త్యాకారమ్, తదభ్యంతరేశతార
 చక్రమాఖాతి, తచ్చ పరమతేజోమండలవిశేషమ్, తన్నధ్యేచ షష్ఠ్యర
 చక్రమాఖాతి, తచ్చ బ్రహ్మతేజః పరమవిలాస విశేషం, తదభ్యంతరగ్ స్థా
 నే పట్కోణచక్రం ప్రజ్వలతి, తచ్చాపరిచ్ఛిన్నానంత దివ్యతేజోరాశ్యా
 కారమ్, తదభ్యంతరేషు మానందపదం విభాతి, తత్కర్ణికాయాగ్ సూర్యేం
 దువహ్నిమండలాని చిన్నయాని జ్వలంతి, తత్ప్రపలక్ష్యతే నిరతిశయ
 దివ్యతేజోరాశిః, తదభ్యంతరసగ్ స్థానే యుగపదుదితానంతకోటి రవి
 ప్రకాశ స్సుదర్శన పురుషో విరాజతే, సుదర్శనపురుషో మహావిష్ణు రేవ,
 మహావిష్ణో స్సమస్తసాధారణచిహ్నచిహ్నితః, ఏవ ముపాసకసుదర్శన

మానందమయా ససంతవైకుంఠా సవలోక్యోపాసకః పరమానందం ప్రా
ప, తతఃపరి వివిధవిచిత్రానంత చిద్విలాసవిభూతి విశేషానవిక్రమ్యా
నంత పరమానందవిభూతినమష్టివిశేషానసంత నిరతిశయానంద సము
ద్రానతీతోపాసకః క్రమేణాద్వైతసంస్థానంప్రాప, కథ మద్వైతసగ్స్థా
నం అఖండానందస్వరూపం, అనిర్వాచ్యమమితబోధసాగరం అమితానంద
సముద్రమ్, విజాతీయవిశేషవివర్జితం సజాతీయవిశేషవిశేషితం, నిరవయ
వం నిరాధారం, నిర్వికారం నిరంజనం, అనంతబ్రహ్మానందసమష్టికందం, పర
మచిద్విలాససమష్ట్యాకారం, నిర్మలం నిరవద్యం నిరాక్రియం, అతినిర్మలా
నంతకోటిరవిప్రకౌశలస్ఫుటలింగం, అనంతోపనిషదర్థస్వరూపం, అఖల
ప్రమాణాతీతం, మనోవాచామగోచరం, నిత్యముక్తస్వరూపం, అనాధా
రమాదిమధ్యాంతశూన్యం, కైవల్యం, పరమగ్ శాంతం, సూక్ష్మాత్సూ
క్ష్మతరం, మహతో మహత్తరం, అపరిమితానందవిశేషం, శుద్ధబోధా
నందవిభూతివిశేషం, అనంతానందవిభూతివిశేషసమష్టిరూపం, అక్షరమని
ర్దేశ్యం కూటంక మచలం ధ్రువ మదిద్దేశకాలం, అంతర్బహిశ్చ తత్సర్వం
వ్యాప్య పరిపూర్ణం పరమయోగిభి ర్విమృగ్యం, దేశతః కాలతో వస్తు
తః పరిచ్ఛేదరహితం, నిరంతరాభినవం నిత్యపరిపూర్ణం, అఖండానం
దామృతవిశేషం, శాశ్వతం పరమపదం నిరతిశయానందానంతతటి
త్పర్వతాకారం, అద్వితీయగ్ స్వయంప్రకాశ మనిశం జ్వలతి, పరమా
నంద లక్షణపరిచ్ఛిన్నానంత పరంజ్యోతి శ్శాశ్వతగ్ శశ్వద్విభూతి,
తదభ్యంతరసగ్స్థానే అమితానందచిద్రూపాచలం అఖండపరమానంద
విశేషం బోధానంద మహేశజ్వలం, నిత్యమంగళమందిరం, చిన్నధనావి
ర్భూతచిత్సారం, అనంతాశ్చర్యసాగరం, అమితతేజోరాశ్యంతర్గతతే
జోవిశేషమ్, అనంతానందప్రవాహై రలంకృతం నిరతిశయానందపా
రావారాకారం, నిరుపమనిత్యనిరవద్యనిరతిశయ నిరవధిక తేజోరాశివి
శేషం, నిరతిశయానందసహస్రప్రాకారై రలంకృతం, శుద్ధబోధసాధావ
ళివిశేషై రలంకృతం, చిదానందమయానంత దివ్యరామై స్సుశోభితః,
శశ్వదమితపుష్పనృప్తిభి స్సమంతత స్సంతతం, తదేవత్రిపాద్విభూతివైకు
ణ్ఠస్థానం, తదేవపరమకైవల్యమ్, తదేవాబాధితపరమతత్వమ్, తదేవా
నంతోపనిషద్విమృగ్యమ్, తదేవపరమయోగిభి ర్ముముక్షుభి స్సర్వై

రాశాస్యనూనమ్, తదేవ సద్భునం తదేవ చిద్భునమ్, తదేవానంతరం
 తదేవ శుద్ధబోధఘనవిశేషమ్, అఖండానద్వబ్రహ్మచైతన్యాధిదేవతా
 స్వరూపమ్, సర్వాధిష్ఠాన మద్వయపరబ్రహ్మవిహారమండలమ్, నిరతిశ
 యానందతేజోమండలమ్, అద్వైతపరమానందలక్షణపరబ్రహ్మణః పర
 మాధిష్ఠానమండలం నిరతిశయపరమానంద పరమమూర్తివిశేషమండ
 లమ్, అనంతపరమమూర్తిసమష్టిమండలమ్, నిరతిశయ పరమానందల
 క్షణపరబ్రహ్మణః, పరమమూర్తిపరమతత్త్వవిలాస విశేషమండలమ్, బో
 ధానంతపరమవిలాసవిభూతివిశేషసమష్టిమండలమ్, అనంత
 చిద్విలాసవిభూతివిశేషసమష్టిమండలమ్ అఖండశుద్ధచైతన్యనిజమూర్తి
 విశేషవిగ్రహమ్, వాచామగోచరానంత శుద్ధబోధవిశేషవిగ్రహమ్,
 అనంతానన్దసముద్ర సమష్ట్యాకారమ్, అనంతబోధాచలై రనంతబోధా
 నందాచలై రధిష్ఠితం నిరతిశయానన్దపరమమంగళవిశేష సమష్ట్యాకా
 రమ్, అఖండాద్వైతపరమానందలక్షణ పరబ్రహ్మణః పరమమూర్తిప
 రమతేజః పుంజసింహవిశేషమ్, చిద్రూపాదిత్యమండలమ్, ద్వాత్రింశ
 ద్యూహాభేదై రధిష్ఠితమ్, పూహాభేదాశ్చ, కేశవాదిచతుర్వింశతిః,
 సుదర్శనాదిన్యాసమంత్రాః, సుదర్శనాదియంత్రోద్ధారః, అనంతగరుడ
 విష్వక్సేనా శ్చ, నిరతిశయానందా శ్చ ఆనందపూహమధ్యే సహస్ర
 కోటియోజనాయతోన్నత చిన్నయస్సాదమ్, బహ్మానందమయవి
 మానకోటిభి రతిమంగళమ్, అనంతోపనిషదర్థారామజాలసంకులమ్,
 సామహగ్నసకూజితై రతిశోభితమ్, ఆనందమయాశిఖరై రలంకృతమ్,
 చిదానందరసనిర్భరై రభివ్యాప్తమ్, అమితానందతేజోరాశ్యంతరస్థితమ్,
 అనంతానందాశ్చర్యసాగరమ్ తదభ్యంతరసగ్ధానే అనంతకోటిరవి
 ప్రకాశాతిశయప్రకారమ్, నిరతిశయానందలక్షణమ్, ప్రణవాఖ్యవిమా
 నం విరాజతే, శతకోటిశిఖరై రానందమయై స్సముజ్వలతి, తదంతరాభే
 బోధానందాచలోపర్యష్టాక్షరీమంటపోవిభాతి, తస్యధ్యేచ చిదానంద
 మయవేదికా ఆనందవసభూషితా, తదుపరి జ్వలతి నిరతిశయానందతేజో
 రాశిః, తదభ్యంతరసగ్ధానే అష్టాక్షరీపద్మవిభూషితం చిన్తయాసనం విరా
 జతే, ప్రణవకర్ణికాయాగ్ సూర్యేందువహ్నిమండలాని చిన్తయాని
 జ్వలంతి, తత్రాఖండానందతేజోరాశ్యంతర్గతం పరమమంగళాకార మనం

తాసనం విరాజతే, తస్యోపరిచమహాయంత్రం క్రజ్వలతి, నిరతిశయ
 బ్రహ్మనందపరమమూర్తి మహాయంత్రమ్, సమస్తబ్రహ్మతేజోరాశిసమష్టి
 రూపమ్, చిత్స్వరూపం నిరంజనం పరబ్రహ్మ స్వరూపమ్, పరబ్రహ్మణః
 పరమరహస్యకైవల్యమ్, మహాయంత్రమయపరమ వైకుంఠనారాయ
 ణాయంత్రం ¹విజయతే, తత్స్వరూపం కథ మితి, దేశిక స్తథేతిహా
 వాచ, ఆచా పటోఽణచక్రం, తన్తధ్యేషద్దళపద్మమ్, తత్కర్ణి కాయాం
 ప్రణవః, ఓ మితి. ప్రణవమధ్యేనారాయణ ²బీజమితి. తత్సాధ్యగర్భి
 తమ్, మనుసర్వాభీష్ట సిద్ధిం కురుకురుస్వా హేతి, తత్పద్దళభేషు విష్ణునృసిం
 హపడక్షరమంత్రే, ఓం నమోవిష్ణవే, ఐం క్లీం శ్రీం హ్రీం ఘట్, ³
 తద్దళకపోలేషు, రామకృష్ణపడక్షరమంత్రే, రాం రామాయనమః, క్లీం
 కృష్ణాయనమః, పటోఽణేషు సుదర్శనపడక్షరమంత్రః, సహస్రారహుం
 ఘడితి, పటోఽణకపోలేషు ప్రణవయుక్తశివపంచాక్షరమంత్రః, ఓం
 నమశ్శివాయేతి, తద్భహిః ప్రణవమాలాయుక్తం వృత్తమ్, వృత్తా ద్భహి
 రష్టదళపద్మమ్, తేషు దళేషు నారాయణ నృసింహస్తాక్షరమంత్రే, ఓం
 నమో నారాయణాయ, జయజయ నృసింహ, తద్దళసంధిషు రామకృష్ణ
 శ్రీక రాష్టాక్షరమంత్రాః, ఓం రామాయ హంఘట్ స్వాహా, క్లీం దామో
 దరాయ నమః, ఉత్తివశ్రీకరస్వాహా, తద్భహిః ప్రణవమాలాయుక్తం
 వృత్తం, వృత్తాద్భహిర్నవదళపద్మం, తేషు దళేషు రామకృష్ణహయగ్రీవన
 వాక్షరమంత్రాః ఓం రామచంద్రాయ నమ ఓం. క్లీం కృష్ణాయగోవిండా
 యక్లీం, హస్సాంహయగ్రీవాయనమహస్సాం, తద్దళకపోలేషు దక్షిణా
 మూర్తినవాక్షరమంత్రః, ఓం దక్షిణామూర్తి రేశ్వరోమ్, తద్భహిః నారా
 యణబీజయుక్త వృత్తం వృత్తాద్భహిర్దశదళపద్మమ్, తేషు దళేషు రామ
 కృష్ణదశాక్షరమంత్రే, హుంజానకీవల్లభాయ స్వాహా, గోపీజనవల్లభాయ
 స్వాహా, తద్దళసంధిషు నృసింహమాలామంత్రః, ఓం నమోభగవతే
 శ్రీమహానృసింహాయ కరాళదంష్ట్రీవదనాయ మమవిఘ్నాన్ పచపచ
 స్వాహా, తద్భహిర్నృసింహైకాక్షరయుక్తం వృత్తమ్, ⁴త్రైమిత్యే
 కాక్షరమ్, వృత్తాద్భహిర్ద్వాదశదళపద్మమ్, తేషు దళేషు నారాయణ
 వాసుదేవ ద్వాదశాక్షరమంత్రే, ఓం నమోభగవతే నారాయణాయ,

శరణం ప్రపద్యే, శ్రీమతే నారాయణాయ నమః ద్వయమ్ ద్వయమ్,
 నారాయణాయ విద్మహే వాసుదేవాయ ధీమహి, తన్నో విష్ణుః ప్ర
 చోదయాత్, వాగీశ్వరాయ విద్మహే, హయగ్రీవాయ ధీమహి,
 తన్నోహగ్నః ప్రచోదయాత్, తద్దళకపోలేషు సృసింహసుదర్శన
 బ్రహ్మగాయత్రీమంత్రాశ్చ, వజ్రనఖాయ విద్మహే, తీక్షణదగ్ధస్త్రియ
 ధీమహి, తన్నుస్సింహః ప్రచోదయాత్, సుదర్శనాయవిద్మహే,
 హేతిరాజాయ ధీమహి, తం న శ్చక్రః ప్రచోదయాత్, తత్సవితు ర్వ
 రేణ్యం, భర్గోదేవస్యధీమహి, ధియోయోనఃప్రచోదయాత్, తద్భ
 హి ర్హయగ్రీవై కాక్షర యుక్తం వృత్తమ్, ¹హాసమితి, వృత్తాద్భహి
 ద్వాత్రిగ్శదళపద్మమ్. తేషుదళేషు సృసింహ హయగ్రీవానృప్తుభమంత్రౌ
 ఉగ్రం వీరం మహావిష్ణుం జ్వలంతగ్ సర్వతోముఖమ్, సృసింహం భిష
 ణం భద్రం మృత్యుమృత్యుం నమామ్యహమ్, ఋగ్యజుస్సామ రూపాయ
 వేదాహరణకర్తణే, ప్రణవోద్ధీభవపుషే మహాశ్వశిరసే నమః, తద్దళ
 కపోలేషు రామకృష్ణానృప్తుభమంత్రౌ, రామభద్ర మహేష్వాస రఘువీ
 రసృపసత్తమ, భోదశాస్త్వాంతకాస్తాకం రక్షాం దేహి శ్రియంచతే,
 దేవకీసుత గోవిందవాసుదేవ జగత్పతే, దేహి మే తనయం కృష్ణ
 త్యామహం శరణం గతః, తద్భహిః ప్రణవసంపుటితాగ్నిబీజయుక్తం
 వృత్తమ్, ఓం రం ఓమితి, వృత్తాద్భహి వ్షత్త్రిగ్శదళపద్మమ్, తేషు
 దళేషు హయగ్రీవవ్షత్త్రిగ్శదక్షరమంత్రః, పునరప్తత్రింశ దక్షరమం
 త్రశ్చ, హగ్నః విశ్వోత్తీర్ణస్వరూపాయ చిన్తయానందరూపిణే, తు
 భ్యం నమోహయగ్రీవ విద్యారాజాయ విష్ణవే- సోఽహమ్, ²హాస
 మోన్నమోభగవతే హయగ్రీవాయ సర్వవాగీశ్వరేశ్వరాయ సర్వవేద
 మయాయ సర్వవిద్యాం మే దేహి స్వాహా, తద్దళకపోలేషు ప్రణవాది
 సమోఽంతా శ్చతుర్థ్యంతాః కేశవాదిచతుర్విగ్శతిమంత్రాశ్చ, అవశి
 ష్టద్వాదశస్థానేషు రామకృష్ణగాయత్రీద్వయసర్వ చతుష్టయ మేకైక
 స్థలే, ఓం కేశవాయ నమః, ఓంనారాయణాయ నమః, ఓంమాధవాయ
 నమః, ఓం గోవిందాయ నమః, ఓంవిష్ణవే నమః, ఓంమధుసూదనాయ
 నమః, ఓం త్రివిక్రమాయ నమః, ఓంవామనాయ నమః, ఓంశ్రీధరా

యః నమః, ఓంహృషీకేశాయ నమః, ఓంపద్మనాభాయ నమః, ఓం చా
మోదరాయ నమః, ఓంసంకర్షణాయ నమః, ఓం వాసుదేవాయనమః,
ఓంప్రద్యుమ్నాయ నమః, ఓం అనిరుద్ధాయ నమః, ఓం పురుషోత్తమా
య నమః, ఓం అఘోక్షజాయ నమః, ఓం నారసింహాయ నమః, ఓం
అచ్యుతాయ నమః, ఓం జనార్దనాయ నమః, ఓం ఉపేంద్రాయ నమః,
ఓం హరయే నమః, ఓం శ్రీకృష్ణాయ నమః, దాశరథాయవిద్వహేనీతా
వల్లభాయ ధీమహి, తన్నో రామః ప్రచోదయాత్, దామోదరాయ
విద్వహే వాసుదేవాయ ధీమహి, తం నః కృష్ణః ప్రచోదయాత్, తద్భు
హిః ప్రణవసంపుటితాం కుశబీజయుక్తం వృత్తమ్, ఓం క్రొం ఓ మితి,
తద్భుహిః పునర్వృత్తమ్, తన్నధ్యే ద్వాదశ కుక్షిస్థానాని సాంతరా
ళాని, తేషు కౌస్తుభవనమాలా శ్రీవత్ససుదర్శన గరుడపద్మధ్వజానంత
శార్ఙ్గదాశంఖ నందకమంత్రాః ప్రణవాది సమోఽంతా శ్చతుర్థ్యంతాః
క్రమేణ ఓం కౌస్తుభాయనమః, ఓం వనమాలాయై నమః, ఓం శ్రీవ
త్సాయనమః, ఓంసుదర్శనాయనమః, ఓంగరుడాయనమః, ఓంపద్మాయ
నమః, ఓంధ్వజాయనమః, ఓంఅనంతాయనమః, ఓంశార్ఙ్గాయనమః, ఓం
గదాయైనమః, ఓం శంఖాయైనమః, ఓంనందకాయనమః, తకంతరా
లేషు ఓం విష్వక్సేనాయనమః, ఓం ఆచక్రాయ స్వాహా, ఓం విచక్రా
య స్వాహా, ఓం సుచక్రాయ స్వాహా, ఓం ధీచక్రాయ స్వాహా, ఓం
సూచక్రాయ స్వాహా, ఓంజ్వాలాచక్రాయ స్వాహా, ఓంకుంభోల్కాయ
స్వాహా, ఓంమామోలాలాయస్వాహా, ఓంవీర్యోల్కాయ స్వాహా,
1 ఓం వ్యూల్కాయ స్వాహా, ఓం సహస్రోల్కాయ స్వాహా, ఇతిప్ర
ణవాది మంత్రాః, తద్భుహిః ప్రణవసంపుటిత గరుడపంచాక్షరయుక్తం
వృత్తమ్, ఓంక్షిప ఓంస్వాహా ఓం, తచ్చ ద్వాదశవ్రజై స్సాంతంరాల్లై
రలంకృతమ్, తేషువశ్లేషు, ఓంపద్మ నిధయేనమః, మహాపద నిధయే నమః.

నందనిధయే నమః, ఓం మోక్షనిధయే నమః, ఓం లక్ష్మీనిధయే నమః, ఓం
 బ్రహ్మనిధయే నమః, ఓం వైకుంఠనిధయే నమః, తత్సాధిస్థానేషు, ఓం విద్యా
 కల్పకతరవే నమః, ఓం ఆనందకల్పకతరవే నమః, ఓం బ్రహ్మకల్పకతరవే
 నమః, ఓం ముక్తికల్పకతరవే నమః, ఓం అమృతకల్పకతరవే నమః, ఓం బోధ
 కల్పకతరవే నమః, ఓం విభూతికల్పకతరవే నమః, ఓం వైకుంఠకల్పకతరవే
 నమః, ఓం వేదకల్పకతరవే నమః, ఓం యోగకల్పకతరవే నమః, ఓం
 యజ్ఞకల్పకతరవే నమః, ఓం పద్మకల్పకతరవే నమః, తచ్చ శివగాయ
 త్రీపరబ్రహ్మమంత్రాణాం వర్ణైర్వృత్తాకారేణ సువేష్ట్య తత్పురుషాయ వి
 ద్మహే మహాదేవాయ ధీమహి, తన్నో రుద్రః ప్రచోదయాత్, శ్రీ
 మన్నారాయణోజ్యోతి రాత్తా నారాయణపరః. నారాయణపరం బ్ర
 హ్మనారాయణ నమోస్తుతే, తద్భూషిః ప్రణవసంపుటిత శ్రీ బీజయుక్తం వృ
 త్తమ్. ఓం శ్రీం ఓ మితి, వృత్తాద్భూషితౌర్విశ్వదశపద్ధమ్, తేషు
 దశేషు వ్యావృత్తిశిరస్సాపుటిత వేదగాయత్రీ పాదతుష్టయసూర్యా
 హ్వాక్షరీ మంత్రౌ, ఓం భూః, ఓం భువః, ఓం గోమః, ఓం మహాః, ఓం జనః,
 ఓం తపః, ఓం గోసత్యం, ఓం తత్సవితు ర్వరేణ్యం, ఓం భర్గో దేవస్య ధీమహి, ఓం
 ధియో యోనః ప్రచోదయాత్, ఓం రోరజసే సావదోమ్, ఓం మా పోజ్యో
 తీరసోఽమృతం బ్రహ్మ భూర్భువస్సువరోమ్, ఓం ఘృణి సూర్య ఆదిత్యః,
 తద్దశసంధిషు ప్రణవ శ్రీ బీజసంపుటిత నారాయణ బీజగ్ సర్వత్ర, ఓం శ్రీం
 అం శ్రీం ఓమ్, తద్భూషి రష్ట్రహాలాంకిత భూచక్రం చక్రాంతశ్చతుర్దిక్షు
 హగ్ సహస్రైహం మంత్రౌ, ప్రణవసంపుటితౌ, నారాయణాస్త్రమంత్ర
 శ్చ, ఓం హం సహస్రైహ మోమ్, ఓం నమో నారాయణాయ హం ఫటే,
 తద్భూషిః ప్రణవమాలాసంయుక్తం వృత్తమ్, వృత్తాద్భూషిః పంచాశద్దశ
 పద్ధమ్, తేషు దశేషు మాతృకాపంచాదశక్షరమాలాలకారవర్ణాః,
 తద్దశసంధిషు ప్రణవ శ్రీ బీజసంపుటిత రామకృష్ణమాలామంత్రౌ, ఓం
 శ్రీం ఓం నమో భగవతే రఘునందనాయ రక్షోఘ్న విశదాయ మధు
 రప్రసన్నవదనాయ అమితతేజసే బలాయ రామాయ విష్ణవే నమః
 శ్రీం ఓమ్, ఓం శ్రీ ఓం నమః, కృష్ణాయ దేవకీపుత్రాయ వాసుదేవాయ

(నిర్గుణ) నిగళచ్ఛేదనాయ సర్వలోకాధిపతియే సర్వజగన్తోహనాయ విష్ణవే కామితాగ్ధిదాయస్వాహా, శ్రీంఘం, తద్భూమి రష్ట్రశూలాంకిత భూచక్రమ్, తేషు ప్రణవసః పుటితమహానీలకంఠ మంత్రవర్ణాని, ఓమోం నమో నీలకంఠాయ ఓం, శూలాగ్రేషులోక పాలమంత్రాః, ప్రణవాదినమంతా శ్చతుర్ధ్యంతాః క్రమేణ, ఓం ఇంద్రాయనమః, ఓం అగ్నయేనమః, ఓంయమాయ నమః, ఓంనిర్వృతయేనమః, ఓంబరుణాయనమః, ఓంవాయవే నమః, ఓం భూమాయనమః, ఓంఈశానాయనమః, తద్భూమిః ప్రణవమాలాయుక్తంవృత్తత్రయమ్, తద్భూమి ర్భూపురచతుష్టయం చతుర్ద్వారయుతమ్, చక్రకోణచతుష్టయం మహావజ్రవిభూషితమ్, తేషు వజ్రేషు ప్రణవశ్రీబీజసంపుటితామృతబీజద్వయమ్, ఓం శ్రీం శం వం శ్రీంఘమితి, బహిర్భూపురవిభాన్యంఓంఆధారశక్తయేనమః, ఓం మూలప్రకృత్యై నమః, ఓంఆదికూర్మాయనమః, ఓంఆనంతాయనమః, ఓంపుష్పివ్యై నమః, మధ్యభూపురవిభాన్యమ్, ఓంక్షీరసముద్రాయ నమః, ఓం రత్నద్వీపాయ నమః, ఓం రత్నమంటపాయ నమః, ఓం శ్వేతచ్ఛత్రాయ నమః, ఓంకల్పకవృక్షాయనమః, ఓంరత్నసింహాసనాయ నమః, ప్రథమభూపురవిభాన్యం, ఓం ధర్మజ్ఞానవైరాగ్యైశ్వర్యాధర్మజ్ఞానావైరాగ్యానైశ్వర్యసత్వరజస్తమోమాయావిద్యాసంతసద్భాః ప్రణవాదినమంతా శ్చతుర్ధ్యంతాః క్రమేణ, బాహ్యవృత్తవిభాన్యం విమలోత్కర్షిణీజ్ఞానక్రియాయోగాః ప్రహ్లిసృత్యేశానాః ప్రణవాది నమోఽంతాశ్చతుర్ధ్యంతాః క్రమేణ, అంతర్వృత్తవిభాన్యం, ఓంఅనుగ్రహయై నమః, ఓంనమోభగవతే విష్ణవే సర్వభూతాత్తనే వాసుదేవాయ సర్వాత్తసంయోగపీతాత్తనే నమః, పృథ్వావకాశేషు, బీజం ప్రాణంచ శక్తించ దృష్టిం నశ్యాదికం తథా, మంత్రయంత్రాఖ్యగాయత్రీ ప్రాణస్థాపన మేవచ. భూతదిక్పాలబీజాని యంత్రస్యాంగానివైదశ, మూలమంత్రమాలామంత్రకవచసిగ్భంధనమంత్రాశ్చ, ఏవంవిధ మేతద్వ్యంత్రం మహామంత్రమయమ్, యోగధీరాంతైః పరమంత్రై గలంకృతమ్, షోడశోపచారై రభ్యర్చితం, జపహోమాదినా సాధిత మేతద్వ్యంత్రం, శుద్ధబ్రహ్మతేజోమయమ్, సర్వజగత్సంహారసమస్తదురితక్షయకరం, సర్వాభీష్టసంపాదకం, సాక్షాత్ క్షిప్రం, ఏతత్సరమ్మవైకుంఠ యంత్రం ప్రజ్వలతి, తస్మాదపరిచ

నిరతిశయానంద తేజోరాశ్యభ్యంతర సమాసీనంవాచామగోచరానంద
తేజోరాశ్యాకారం, చిత్సారావిర్భూతానంద విగ్రహం, బోధానంద
స్వరూపం, నిరతిశయ సౌందర్యపారావారమ్, తురీయస్వరూపం తురీ
యాతీతంచ, అద్వైత పరమానందం, నిరంతరాతి తురీయ నిరతిశయ
సౌందర్యానంద పారావారం, లావణ్యవాహినీకల్లోలతటిద్భాసు
రం, దివ్యమంగళవిగ్రహం, మూర్తిమద్భిః పరమమంగళై రుపసేవ్యమా
నం, చిదానందమయై రనంతకోటిరవిప్రకాశై రనంతభూషణై రలంకృ
తం, సుదర్శన పాంచజన్య పద్మగదాసింహార్జుమునలపరిఘాద్యై శ్చిన్మ
యై రనేకాయుధగణై ర్మూర్తిమద్భిః సుసేవితం, శ్రీవత్సకౌస్తుభవనమా
లాంకితవక్షసమ్, బ్రహ్మకల్ప వనామృతపుష్పవృష్టిభి సుంతత మానందం,
బ్రహ్మానందరసనిర్భరై రనంతై రతిమంగళం, శేషాయుతేషణాజాలవిపు
లచ్ఛత్రశోభితం, తత్పణామండలోదర్శిమణిద్యోతిత విగ్రహం, తదంగ
కాంతినిర్ఘృతై స్తతం, నిరతిశయ బ్రహ్మగర్భస్వరూపం, నిరతిశయానం
ద బ్రహ్మగంధవిశేషాకారం, అనంత బ్రహ్మగంధాకారసమస్తి విశేషం,
అనంతానంద తులసీమాల్యై రభినవం, చిదానందమయానంతపుష్పమా
ల్యై ర్విరాజమానం, తేజః ప్రవాహతరంగతత్పరం పరాభిర్జ్వలంతం,
నిరతిశయానంత కాంతివిశేషవ రై రభితోఽనిశం ప్రజ్వలంతం, బోధా
నంద మయా సంతదూపదీపావళిభి రతిశోభితం, నిరతిశయానంద చామ
రవిశేషైః పరిషేవితం, నిరంతనిరుసమ నిరతిశయోత్కటజ్ఞానానందా
నంతగుచ్ఛస్థై రలంకృతం, చిన్మయానందదివ్యవిమాన చ్ఛత్రధ్వజరా
జభి ర్విరాజమానం, పరమమంగళానంతదివ్యతేజోభిర్జ్వలంత మనిశం,
వాచామగోచరానంత తేజోరాశ్యంతర్గతం, అర్థమాత్రాత్మకం, తుర్యంధ్వ
న్యాత్మకం, తుర్యాతీత, మవాచ్యం, నాదబిదుకళాద్యాత్మ స్వరూపం
చేతి, ఇత్యాద్యనంతాకారేణావస్థితమ్, నిర్గుణం నిష్క్రియం నిర్తలం
నిరవద్యం నిరంజనం నిరాకారం నిరాశ్రయం నిరతిశయాద్యై తపర
మానందలక్షణ యాదినారాయణం ధ్యామే దిత్పుపనిషత్.

ఇ త్యధర్వణ మహానారాయణోపనిషది పరమమోక్షస్వరూపనిరూపణాద్వారా
త్రిపాద్విభూతి పరమవైకుంఠ మహానారాయణమంత్రస్వరూప
నిరూపణంనామ సప్తమోఽధ్యాయః.

అష్టమోఽధ్యాయః.

ఓం తతః పితామహాః పరిపృచ్ఛతి భగవంతం మహావిష్ణుం, భగవత్ శుద్ధాద్వైతపరమానందలక్షణపరబ్రహ్మణస్తవకథం విరుద్ధవైకుంఠప్రాసాదప్రాకారవిమానాద్యనంతవస్తుభేదః, సత్యమేవోక్తమితి భగవాన్ మహావిష్ణుః పరిహరతి, యథా శుద్ధసువర్ణస్య కటకమకుటాంగదాదిభేదః, యథా సముద్రసలిలస్య స్థూలసూక్ష్మతరంగ ఘేనబుద్బద కరకలవణపాపాణా ద్యనంతవస్తుభేదః, యథా భూమేః పర్వతపృథ్వీత్యణగుల్మలతాద్యనంతవస్తుభేదః, తద్వైవాద్వైతపరమానందలక్షణపరబ్రహ్మణో మమ సర్వాద్వైతముపపన్నం భవత్సేవ, మత్స్వరూపమేవ సర్వమ్, మద్వ్యతిరిక్తమణుమాత్రం నవిద్యతే, పునః పితామహా పరిపృచ్ఛతి, భగవత్ పరమవైకుంఠఏవ పరమమోక్షస్సైవ కఏవశ్రూయతే సర్వత్ర, కథమనంతవైకుంఠా శ్చానంతానందసముద్రాదయశ్చానంతమూర్తయస్సంతీతి, తథేతి హోవాచ భగవాన్ మహావిష్ణుః, ఏకస్మిన్నవిద్యాపాదేనంతకోటిబ్రహ్మాండాని సావరణాని శూరియంతే, తస్మిన్నేకస్మిన్మండే బహవో లోకాశ్చ బహవోవైకుంఠా శ్చానంతవిభూతయశ్చ సంత్యేవ సర్వాంజీ, వ్యనంతలోకా శ్చానంతవైకుంఠాస్సంతీతి సర్వేషాం ఖల్వభీమకమ్, పాదత్రయేఽపి కిం ఎక్తవ్యమ్, నిరతిశయానందావిర్భావోమోక్ష ఇతి మోక్షలక్షణం పాదత్రయే వర్తతే, తస్మాత్పాదత్రయం పరమమోక్షః, పాదత్రయం పరమవైకుంఠః, పాదత్రయం సరమకైవల్యమితి, తతశ్శుద్ధచిదానందబ్రహ్మపిలాసానందా శ్చానంతపరమానందవిభూతయశ్చానంతవైకుంఠా శ్చానంతపరమానంద సముద్రాదయస్సంత్యేవ, ఉపాసకస్తతోఽభ్యేత్య, ఏవం విధం నారాయణం ధ్యాత్వా ప్రదక్షిణ నమస్కారాన్ విధాయ వివిధోపచారై రభ్యర్చ్య నిరతిశయాద్వైతపరమానందలక్షణోభూత్వా తదగ్రే సావధానేనోపవిశ్యాద్వైతయోగమూసాయ సరాదైవైత పరమానందలక్షణాబంధమితతేజోరాశాంకా

అహ మేవాహం మాంజు హేమామి స్వాహా, అహం బ్రహ్మేతిభావనయా
 యథా పరమతేజోమహానదీ ప్రవాహపరమతేజః పారావారే ప్రవిశ
 తి, యథా పరమతేజః పారావారతరంగాః పరమతేజః పారావారే
 ప్రవిశతి, తథైవ సచ్చిదానందాత్తోపానకస్సర్వపరిపూర్ణాద్వైతపరమా
 నందలక్షణపరబ్రహ్మణి నారాయణే మయి సచ్చిదానందాఽత్తకోఽహ
 మజోఽహం పరిపూర్ణోఽహమస్తీతి ప్రవివేశ, తత ఉపాసకో నిస్తరంగా
 ద్వైతాపార నిరతిశయ సచ్చిదానంద సముద్రో బభూవ యస్తస్యనేన
 మార్గేణ సమ్యగాచరతి స నారాయణో భవత్యసగళయ మేవ, అనే
 నమార్గేణ సర్వే మునయ స్సిద్ధిం గతాః, అసంఖ్యాతాః పరమయోగి
 నశ్చ సిద్ధిం గతాః, తతశ్శిష్యో గురుం పరి పృచ్ఛతి, భగవన్ సాలంబ
 నిరాలంబయోగో¹ కథమితి, సాలంబస్తు, కరచరణాదిమూర్తివిశిష్టం
 మండలాద్యాలంబనగ్ సాలంబయోగః, నిరాలంబస్తు, సమస్తనామరూ
 పకర్తాతిదూరతయా సర్వ కామాద్యంతఃకరణవృత్తిసాక్షితయా తదా
 లంబనశూన్యతయాచ భావనం నిరాలంబ యోగః, అథచ నిరాలంబ
 యోగాధికారీ కీన్మతో భవతి, అమానిత్వాదిలక్షణోపలక్షితో యఃపు
 రుష స్సవన నిరాలంబ యోగాధికారీ, కార్యః కశ్చిదస్తి, తస్మా త్సర్వే
 షామధికారిణా మనధి కారణాం భక్తి యోగవన ప్రశస్యతే, భక్తియో
 గోనిరుపద్రవః, భక్తియోగా స్సుక్తిః, ²బుద్ధిమతా మనాయాసేనాచి
 రాదేవ తత్త్వజ్ఞానంభవతి, తత్కథ మితి, భక్తవత్సల స్వయమేవ
 సర్వేభ్యో మోక్షవిఘ్నేభ్యో భక్తినిష్ఠా³ సర్వా⁴ పరిపాలయతి, సర్వా
 భీష్టా⁵ ప్రయచ్ఛతి, మోక్షం దాపయతి చతుర్భుజాదీనాం సర్వేషా
 మపి ఏనా విష్ణుభక్త్యా కల్పకోటిభి ర్తోక్షో నవిద్యతే, కారణేనవినా
 కార్యం నోదేతి, భక్త్యావినా బ్రహ్మజ్ఞానం కదాపి నజాయతే, తస్మా
 త్త్వమపి సర్వోపాయా⁶ పరిత్యజ్యభక్తి మాత్రయే, భక్తినిష్ఠోభవ
 భక్తినిష్ఠోభవ, భక్త్యా సర్వసిద్ధయ స్సిద్ధ్యంతి, భక్తైర్లసాధ్యం నకించి
 దస్తి, ఏవం విధం గురుపదేశే మాణిక్య సర్వం పరమతత్వరహస్య
 మవబుధ్య సర్వసంశయో నిర్విఘ్నాయ క్షిప్రమేవ మోక్షగ్ సాధయా
 మీతి నిశ్చిత్వ తత శ్చి వ్య స్రమత్థాయ ప్రదక్షిణనమస్కారం కృత్వా

గురుభ్యో గురుపూజాం విధాయ గుర్వనుజ్ఞయా క్రమేణభక్తినిష్ఠో
 భూత్వాభక్త్యతిశయేం పక్వవిజ్ఞానం ప్రాప్య తస్మా దనాయాసేన
 శిష్యః క్షీప్రమేవ సాక్షాన్నారాయణో బభూవేత్సుపనివత్, తతః
 ప్రోవాచ భగవాన్తహవిష్ఠు శ్చతుర్ముఖ మవలోక్య బ్రహ్మ పరమతత్త్వ
 రహస్యంతే. సర్వం కథితమ్, తత్తస్మిన్రణమాత్రేణ మోక్షోభవతి, తదను
 స్థానేన సర్వ మవిదితం విదితం భవతి, యత్స్విరూపజ్ఞానిన సర్వ మవి
 దితం విదితం భవతి, తత్సర్వం పరమరహస్యం కథితమ్, గురుః క థతి,
 గురు స్సాక్షాదాదినారాయణః పురుషః, స ఆదినారాయఃఃహమే
 వః, తస్మా న్తామేకగ్ శరణం వ్రజ మద్భక్తి నిష్ఠోభవ, మదీయోపాస
 నాం కురు, మా మేవ ప్రాప్స్యసి, మద్వ్యతిరిక్తగ్సర్వం బాధితమ్,
 మద్వ్యతిరిక్త మబాధితం నకించి దస్తి, నిరతిశయానందాద్వితీయోఽ
 హమేవ, సర్వపరిపూర్ణోహమేవ, సర్వాశ్రయోఽహమేవ, వాచామ
 గోచరనిరాకారపరబ్రహ్మస్వరూపోఽహ మేవ, మద్వ్యతిరిక్తమణు
 మాత్రం నవిద్యతే, ఇ త్యేవం మహావిష్ణోః పర మిద ముపదేశం లభ్యా,
 పితామహః పరమానందం ప్రాప, విష్ణోఃకరాభిమర్శనేన దివ్యజ్ఞానం
 ప్రాప్య పితామహ స్తతస్సముత్థాయ ప్రదక్షిణనమస్కారా విధాయ
 వివిధోపచారై ర్తహవిష్ఠుం ప్రపూజ్య ప్రాంజలి ర్భూత్వా విసయేనోప
 సంగమ్య భగవత్ భక్తినిష్ఠాం మే ప్రయచ్ఛత్వదభిన్నం మాం పరిపా
 లయకృపాలయ, తథై వసాధుసాధ్యితిసాధుప్రశంసాపూర్వకం మహావిష్ణుః
 ప్రోవాచ, మదుపాసక స్సర్వోత్కృష్ట స్సభవతి, మదుపాసనయా సర్వమ
 జ్ఞానిభవంతి, మదుపాసనయా సర్వం జయతి, మదుపాసక స్సర్వవంధ్యో
 భవతి, మదీయోపాసక స్యాసాధ్యం నకించి దస్తి, సర్వబంధాః ప్రవిన
 శ్యంతి, సద్వృత్తిమివ సర్వే దేవా స్తం సేవంతే, మహాశ్రేయాంసిచ
 సేవంతే, మదుపాసక స్తస్మాన్నిరతిశయాద్వైత పరమానందలక్షణపర
 బ్రహ్మ భవతి, యోవై ముముక్షు రనేన మార్గేణ సమ్యగాచరతి, సప
 రమానందలక్షణపరం బ్రహ్మ భవతి, యస్తుపరమతత్త్వరహస్యాధర్వణమ
 హనారాయణోపనిషద మధీతే స సర్వేభ్యః పాపేభ్యో ముక్తో భవతి,
 జ్ఞానాజ్ఞానకృతేభ్యః పాత కేభ్యో ముక్తోభవతి, మహాపాతకేభ్యః పూతో
 భవతి, రహస్యకృత ప్రకాశకృత చిరకాలాత్యంత కృతస్తేభ్యస్సర్వేభ్య

పాపేభ్యో ముక్తౌ భవతి, ససకలలోకాణా జయతి, ససకలమంత్రజ
పనిష్టో భవతి, ససకల వేదాంతరహస్యాధిగత పరమార్థజ్ఞోభవతి, సస
కలభోగభు గ్భవతి, ససకలయోగవిద్భవతి, ససకలజగత్పరిపాలకో భ
వతి, సోఽద్వైతపరమానంద లక్షణపరబ్రహ్మ భవతి, ఇదం పరమత
త్వరహస్యం నవాచ్యం గురుభక్తివిహీనాయ నచా శుశ్రూష వే
వాచ్యం సతపోఽహీనాయ నాస్తికాయ నడాంభికాయ మద్భక్తివిహీనా
య మాత్సర్యాంకితతనవే నవాచ్యమ్, నవాచ్యం మదసూయా పరా
య కృతఘ్నాయ, ఇదం పరమరహస్యం యోమద్భక్తే వ్యభిధాస్యతి,
మద్భక్తినిష్టో భూత్వా మామేవ ప్రాప్స్యతి, ఆవయో ర్యణమగ్ సం
వాద మధ్యేష్యతి, స నరో బ్రహ్మనిష్టో భవతి, శ్రద్ధావా ననసూయః
శ్రణుయా త్వరతి వా య ఇమగ్ సంవాద మావయో స్స పురుషో
మత్సాయుజ్య మేతి, తతో మహావిష్ణు స్తిరోదధే, తతో బ్రహ్మ స్వస్థా
నం జగా మే త్యుపనిషత్.

ఇ త్యధర్షణమహానారాయణోపనిషది పరమసాయుజ్య ముక్తిస్వరూపనిరూపణం
నామ ఆష్టమోఽధ్యాయః.

ఇ త్యుత్తరకాండ స్సమాప్తః.

ఓం భగ్ద్రం కర్ణేభి రితి శాంతిః.

ఇతి త్రిపాద్విభూతి మహానారాయణోపనిష త్సమాప్తా.
ఓమ్ తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః. హరిః ఓమ్.

౫౩. యజుర్వేదీయ అద్వయతారణోపనిషత్.

జ్ఞో. ద్వైతాసంభవ విజ్ఞాన సుసిద్ధాద్వయతారకమ్,
తారక బ్రహ్మాతిగీతం వందే శ్రీరామవైభవమ్.

ఓం పూర్ణమద ఇతి శాంతిః.

ఓమ్. అథాతోఽద్వయతారణోపనిషదం వ్యాఖ్యాప్త్యామోయత
మే జితేంద్రియాయ శమదమాదిషడ్గుణపూర్ణాయ, చిత్స్వరూపోఽహ
మితి సదా భావయన్ సమ్యక్ష్ణిమిలితాఽక్షః కింభి దున్తీలితాఽక్షో

వాఽస్తర్లప్త్యా భూదహరాదుపరిసచ్చిదాఽనన్దతేజః కూటరూపం
 పరంబ్రహ్మఽవలోకయన్ తద్దూషో భవతి, గర్భజన్మజరామరణ సంసార
 మహద్భయాత్సంతారయతి, తస్మాత్తారక మితి జీవేశ్వరా మాయికా
 రితి విజ్ఞాయ సర్వవిశేషం నేతినే తీతి విహాయ యదవశిష్యతే త దద్వ
 యం బ్రహ్మ, తత్సిద్ధైలక్ష్యత్రయాఽనుసన్ధానః కర్తవ్యః, దేహమధ్యే
 బ్రహ్మనాడీసుషుమ్నా సూర్యరూపిణీ పూర్ణచంద్రాభా వర్తతే, సాతు
 మూలాధారా దారభ్య బ్రహ్మరస్మిగామినీభవతి, తన్న ధ్యే తటితోఽటి
 సమానకాంత్యా మృణాళసూత్రవ త్సూక్ష్మాణ్ణీ కుణ్డలిసీ ప్రసిద్ధాఽస్తి,
 తాం దృష్ట్వా మనసైవ సర స్సర్వపాపవినాశద్వారా ముక్తో భవతి,
 ఫాలోర్ధ్వగ లలాట విశేషమణ్డలే నిరస్తరం తేజస్తారకయోగ విస్ఫుర
 ణేన పశ్యతిచే త్సిద్ధో భవతి, తర్జన్యగ్రోస్తీలత కర్ణరస్మిద్వయే తత్ర
 పూత్కారశబ్దో జాయతే, తత్స్థితే మనసి చక్షు ర్మధ్యగతనీలజ్యోతి
 స్ఫలం విలోక్యాఽస్తర్లప్త్యా నిరతిశయసుఖం ప్రాప్నోతి, ఏవం హృద
 యే పశ్యతి, ఏవ మస్తర్లక్ష్య లక్షణం ముముక్షుభి రుపాస్యమ్, అథ
 బహిర్లక్ష్యలక్షణమ్, నాసికాఽగ్రే చతుర్భి వ్షణ్ణిరప్తభిర్దశభి ద్వాద
 శభిః క్రమాదఙ్గుళానై నీలద్యుతి శ్శ్వామత్యసదృగ్క్ర భణ్ణీస్ఫురత్ప్రీత
 వర్ణద్వయోపేతంవ్యోమ యది పశ్యతి, స తు యోగీ భవతి, చల
 దృష్ట్వా న్యోమభాగం వీక్షితుః పురుషస్య దృష్ట్యగ్రే జ్యోతి ర్త్వయా
 ఖా వర్తంతే, తద్దర్శనేన యోగీ భవతి, తప్తకాఞ్చనసంజ్ఞాశా
 జ్యోతిర్త్వయాఖా అపాంపగానై భూమావా పశ్యతి, తద్దృష్టి స్థిరా
 భవతి, శీర్షోపరి ద్వాదశాఙ్గుళ సమ మీక్షితు రమృతత్వం భవతి, య
 త్రకుత్రస్థితస్య శిరసి వ్యోమ జ్యోతి ర్దృష్టంచే త్సతు యోగీ భవతి,
 అథ మధ్య లక్ష్య లక్షణమ్, ప్రాత శ్చిత్రాదివణ్ణాఖణ్డ సూర్యచక్రవ ద్వ
 హ్నిజ్వాలా పలీప త్తద్విహీనాఽస్తఃక్షవ త్పశ్యతి తదాకారాఽకారి
 తయాఽవతిష్ఠతి, తద్భూయో దర్శనేన గుణరహితాఽకాశం భవతి,
 విస్ఫురత్తారకా కారసందీప్యమానా గాఢతమోపమం పరమాఽకాశం
 భవతి, కాలానలసమద్యోతమానం మహాకాశం భవతి, సర్వోత్కృష్ట
 పరమద్యుతిప్రద్యోతమానం తత్త్వాఽకాశం భవతి, కోటిసూర్యపకాశ

వైభవసంజ్ఞాశం సూర్యాఽకాశం భవతి, ఏనం బాహ్యోఽభ్యంతరస్థ
 వ్యోమపంచకం తారకలక్ష్యమ్ తద్దర్శి విముక్తఫల స్తాదృ గోవ్యమ
 సమానో భవతి, తస్మాత్తాగక ఏవ లక్ష్యమనునస్క ఫలప్రదం భవతి,
 తత్తారకం ద్వివిధమ్, పూర్వార్థం తారక ముత్తరార్థ మనునస్కం చేతి,
 త దేవశ్లోకో భవతి తద్యోగంచ ద్విధా విధి పూర్వోత్తరవిధానతః,
 పూర్వంతు తారకం వింద్యా దమనస్కం తదు తర మితి, అక్ష్యస్తస్మా
 రయోఽశ్చంద్రసూర్యప్రతిఫలనం భవతి, తారకాభ్యాం సూర్యచంద్ర
 మండల దర్శనమ్, బ్రహ్మాణ్డమివపిణ్డాఽణ్డ శిరోమధ్యస్థాకాశే రవిష్టమణ్డ
 లద్వితయ మస్తీతి నిశ్చిత్వ తారకాభ్యాం దర్శన మత్రాఽపు్యభయైక్య
 రృప్త్యా మనోయుక్తం ధ్యాయేత్, తద్యోగాభావే ఇన్ద్రియప్రవృత్తే
 రనవకాశాత్, తస్మాదంతర్వప్త్యా తారక ఏహఽనుసన్ధేయః, తత్తా
 రకం ద్వివిధమ్, మూర్తితారక మమూర్తితారకం చేతి యదీన్ద్రియా
 స్తం తస్మార్తి మత్, యద్బూయ్యుగాతీతు తదమూర్తిమత్, సర్వ
 త్రాఽస్తః పదార్థ వివేచనే మనోయుక్తాఽభ్యాస ఇవ్యతే, తారకాభ్యాం
 తదూర్ధ్వస్థ సత్వే దర్శనా స్తనోయుక్తేనాఽంతరిక్షణేన సచ్చిదానందస్వ
 రూపం బ్రహ్మైవ, తస్మాచ్ఛుక్తతేజోమయం బ్రహ్మేతిసిద్ధమ్, త ద్భృష్ట
 మన స్సహకారి చక్షుషాఽంతర్వప్త్యా వేద్యం భవతి, ఏవ మమూ
 ర్తితారకమపి మనోయుక్తేన చక్షుషైవ దహరాదికం వేద్యం భవతి,
 రూపగ్రహణప్రయోజనస్యమనశ్చక్షురధీనత్వాత్, బాహ్యవదాంతరేఽ
 ప్యార్తమనశ్చక్షు స్సంయోగేనైవరూపగ్రహణకార్యోదయాత్, తస్మాన్
 నోయుక్తాఽంతర్వప్తి స్తారకప్రకాశాయ భవతి, భూయ్యుగమధ్యనిలే
 దృష్టిం తద్వారోర్ధ్వస్థితేజ ఆవిర్భూతం తారకయోగో భవతి, తేన
 సహ మనోయుక్తం తారకం సుసంయోజ్యం ప్రయత్నేన భూయ్యుగమ్,
 సావధానశియా కింఞ్చ దూర్ధ్వముత్ ఊహయేత్, ఇతి పూర్వభాగీ తార
 కయోగః, ఉత్తరం త్వమూర్తిమద మనస్క మి త్యుచ్యతే, తాలు
 మూలోర్ధ్వభాగేమహాః జ్యోతి ర్మయాభో వర్తతే, త ద్యోగిభి ర్భ్య
 యం తస్మా దణిమాది సిద్ధిర్భవతి, అస్తర్భావ్యులక్ష్యే దృష్టే నిమేహో
 న్నేవవజ్జ్ఞానం సత్యం శామ్యవీరుద్రా భవతి, తస్మాద్రాఽరూఢ జ్ఞాని
 నివాసాత్ భూమిః పవిత్రాభవతి, తద్వప్త్యా సర్వే లోకాఃపవిత్రా భవన్తి,

తాదృశపరమయోగిపూజా యస్య లభ్యతే సోఽపిముక్తో భవతి, అన్తర్లక్ష్యజలజ్యోతి స్వరూపం భవతి పరమ గురూవ దేశేన సహస్రారే జలజ్యోతిర్వా బుద్ధిగుహానిహిత చిజ్యోతిర్వా షోడశాస్తస్థతురీయచైతన్యంవా అన్తర్లక్ష్యం భవతి, తద్దర్శనం సదాచార్యమూలమ్. ఆచార్యో వేదసమ్మన్నో విష్ణుభక్తో విసుత్సరః, యోగజ్ఞోయోగనిష్ఠశ్చ సదా యోగాఽత్తక శ్పృచిః, గురుభక్తిసమాయుక్తః పురుషజ్ఞో విశేషతః, నీపం లక్షణసమ్మన్నో గురురి త్యభిధీయతే, గుశబ్దస్త్యైకాకార స్సాన్విద్రుశబ్దస్తన్నిరోధకః, అన్ధకారనిరోధిత్యా ద్గురు రి త్యభిధీయతే, గురురేవ పరంబ్రహ్మ గురురేవ పరా గతిః, గురురేవ పరా విద్యా గురురేవ పరాయణమ్, గురురేవపరా కాష్ఠా గురురేవ పరం ధనమ్, యస్తాత్మదవశాత్ తస్మాద్గురుతరో గురు రితి, యస్సకృదుచ్చారయతి తస్య సంసారమోచనం భవతి, సర్వజన్మకృతం పాపం తత్క్షణాదేవ నశ్యతి, సర్వాకామా నవాప్నోతి సర్వపురుషార్థసిద్ధి ర్భవతి, య ఏవం వేదే త్యుపనిషత్.

ఓం పూర్ణమద ఇతి శాన్తిః.

ఇతి అద్వయతారకోపనిష త్సమాప్తా.

శ్రీగురుభ్యో నమః హరిః ఓమ్.

౫౪. అధర్వణీయ రామరహస్యోపనిషత్.

శ్లో. కైవల్య శ్రీస్వరూపేణ రాజమానం మహేశాఽవ్యయమ్,
ప్రతియోగి విసిర్గుక్తం శ్రీరామపదమాశ్రయే.

ఓమ్ భద్రంకర్ణేభి రితి శాంతిః.

ప్రథమోఽధ్యాయః.

శ్లో. రహస్యం రామతపనం వాసుదేవం చ ముద్గలమ్,
శాంఢిల్యం వైంగలం భీక్షా మహచ్చారిరకగ్ శిఖా.

ఓం. సనకాద్యా యోగిపర్యా అన్యేచఋషయ స్తథా, ప్రహ్లాదాద్యా విష్ణుభక్తా హనూమంత మథాబ్రువన్, వాయుపుత్ర మహా

బాహు కిం తత్త్వం బ్రహ్మవాచినామ్, పురాణేష్వష్టాదశసు స్త్యతి
 వ్యష్టాదశ స్వపి, చతుర్వేదేషు శాస్త్రేషు విద్యాస్యాధ్యాత్మికేఽపిచ,
 సర్వేషు విద్యాదానేషు విఘ్నసూర్యేశశక్తిషు, ఏతేషు మధ్యే కిం
 తత్త్వం కథయ త్వం మహాబల. హనుమాన్ హేమావాచ—భో
 యోగీంద్రాశ్చ ఋషయో విష్ణుభక్తా స్తథైవ చ, శృణుధ్వం మా
 మకీం వాచం భవబంధవినాశినీమ్, ఏతేషు చైవసర్వేషుతత్త్వంచ
 బ్రహ్మతారకమ్, రామఏవ పరంబ్రహ్మ రామఏవ పరంతపః, రామఏవ
 పరం తత్త్వం శ్రీరామోబ్రహ్మతారకమ్. వాయుపుత్రే ణోక్తాస్తే
 యోగీంద్రా ఋషయో విష్ణుభక్తా హనుమంతం పప్రచ్ఛుః, రామ
 స్యాంగాని నో బ్రూహీతి. హనుమాన్ హేమావాచ—వాయుపుత్రం
 విఘ్నేశం వాణీం దుర్గాంక్షేత్రపాలకమ్, సూర్యం చంద్రం నారా
 యణం నరసింహం వాయుదేవం వరాహం, తత్సర్వాన్ స మాత్రాన్
 సీతాం లక్ష్మణగ్ శత్రుఘ్నం భరతం విభీషణగ్ సుగ్రీవ మంగదం జాంబ
 వంతిమ్, ప్రణవ మేతాం రామస్యాంగాని జానీథాః, తాన్యంగాని వినా
 రామో విఘ్నకరో భవతి, పున ర్వాయపుత్రేణోక్తాస్తే హనుమంతం
 పప్రచ్ఛుః, ఆంజనేయ మహాబలవిప్రాణాం గృహస్థానాం ప్రణవాధి
 కారః కథం స్యాదితి. సహేమావాచ—శ్రీరామ ఏవో వాచేతి, యేషా
 మేషషడక్షరాధికారో వర్తతే తేషాం ప్రణవాధికార స్సన్య స్నాన్యే
 షామ్, కేవల మకారోకార మకారార్థ మాత్రాసహితం ప్రణవమూహ్య
 యో రామమంత్రం జపతి తస్య శుభకరోఽహంస్యామ్, తస్యప్రణవ
 స్యాకార స్మృతారాస్య మకారస్యార్థ మాత్రాయా శ్చ ఋషిశ్చందో
 దేవతా తత్త్వద్వర్ణవర్ణావస్థానగ్ స్వరవేదాగ్నిగుణా నుచ్ఛార్యాన్వహం
 ప్రణవమంత్రా ద్విగుణం జప్త్వా పశ్చా ద్రామమంత్రం యోజపే త్స
 రామో భవతీతి రామేణోక్తా స్తస్మాద్ద్రామాంగం ప్రణవః కథిత ఇతి.
 విభీషణ ఉవాచ—సింహాసనే సమాసీనం రామంపాలస్త్యసూదనమ్, ప్రణ
 వ్య దండవద్భూమా పాలస్త్య వాక్య మబ్రవీత్, రఘునాథ మహా
 బాహు కేవలం కథితం త్వయా, అంగానాం సులభంచైవ కథనీయం
 చ సౌలభమ్. శ్రీరామఉవాచ—అథ పంచదండకాని పితృహ్నో మా
 తృహ్నో బ్రహ్మహ్నో గురుహనసః కోటియతిహ్నోఽనేకకృత పాహ్నో

యో మమ షణ్ణవతి కోటి నామాని జవతి (స) తేభ్యః పాపేభ్యః ప్ర
ముచ్యతే, స్వయమేవ సచ్చిదానందస్వరూపో భవే న్నకిమ్. పున రువా
చ—నిభీషణః, తత్రా ప్యశక్తోఽయం కిం కరోతి, సహౌవా చేమం
కైకసేను పురశ్చరణవిధా వశక్తో యో మమ మహోపనిషదం మమ
గీతాం మన్నామ సహస్రం మద్విశ్వరూపం మమాష్టోత్తర శతక్ రామ
శతాభిధానం నారదోక్తస్తవరాజగ్ హనూమతోప్రిక్తం మంత్రరాజా
త్తకస్తవగ్ సీతాస్తవం చ రామషడక్షరీ త్యాదిభిర్మంత్రైర్లోక్తై
మాం నిత్యగ్ స్తాతి తత్సద్భుతో భవే న్నకిం భవే న్నకిమ్.

ద్వితీయోఽధ్యాయః.

సనకాద్యా మునయో హనూమంతం పప్రచ్ఛుః, ఆంజనేయ
మహాబలతారక బ్రహ్మణో రామచంద్రస్య మంత్రగ్రామం నోబ్రూహీతి
హనుమాన్స్తోవాచ, వహ్నిస్థగ్ శయనం విష్ణోరర్థచంద్రవిభూషితమ్,
ఏకాక్షరో మనుః ప్రోక్తోమంత్రరాజ స్సురదుమః, బ్రహ్మ ముని స్సన్న్య
ద్ధాయత్రం ఛందో రామోఽస్య దేవతా, దీర్ఘాగ్రేందుయుజాంగాని
కుర్యాద్వహ్నిత్యనో మనోః, బీజశక్త్యాదిబీజేన ఇష్టార్థే వినియోజ
యేత్, సరయూతీరమందారవేదికాపంకజాసనే, శ్యామం వీరాసనా
సీనం జ్ఞానముద్రోపశోభితమ్, వామోరున్యస్తతద్ధస్తగ్ సీతాలక్ష్మణ సం
యుతమ్, అవేక్షమాణమాత్మాన మాత్మ స్యమితలేజసమ్, శుద్ధస్ఫటిక
సంకాశం కేవలంమోక్షకాంక్షయా, చింతయన్ పరమాత్మానం భాను
లక్షం జపే న్ననమ్, వహ్నిర్నారాయణో నాడ్యో జాతరః కేవలో
ఽపి చ, ద్వ్యక్షరో మంత్రరాజోఽయగ్ సర్వాభీష్టప్రదస్తతః,
ఏకాక్షరోక్త మృష్యాది స్యాదాద్యేన పడంగకమ్, తారమా
యార మానంగ వాక్స్వబీజైశ్చ పడ్విధః, త్ర్యక్షరో మంత్రరాజ
స్సన్న్య త్సర్వాభీష్ట ఫలప్రదః, ద్వ్యక్షర శ్చంద్రభద్రాంతో ద్వివిధ
శ్చతురక్షరః, ఋష్యాదిపూర్వవర్జేయ మేతయోశ్చ విచక్షణైః,

ప్రమా వాయకా హృత్స్పంచార్లోమను రతః, విశా
మిత్రఋషిః ప్రోక్తః పక్షిః-ఛందోఽ
ప్రథమార్ణమితి క్రమాత్, భూమి-

ర్విన్యసే న్ననుమ్, పడంగం పూర్వవ ద్విద్యాత్ మంత్రాన్తైర్మనునాత్తు
 కమ్, మధ్యే వనం కల్పతరోద్ధూలే పుష్పలతాసనే, లక్ష్మణేన ప్రగుణిత
 మత్త్యః కోణేనసాయకమ్, అవేక్షమాణం జానక్యా కృతవ్యజనమీశ్వ
 రమ్, జటాభారలసచ్ఛీర్ణం శ్యామంమునిగణావృతమ్, లక్ష్మణేన ధృతచ్ఛత్ర
 మథవా పుష్పకోపరి, దశాస్యమథనగ్ శాంతగ్ ససుగ్రీవవిభీషణమ్, ఏవం
 లభ్యా జయార్థీతువర్ణలక్షం జపే న్ననుమ్, స్వకామశక్తివాగ్దక్షి స్తవా
 ద్యాః పంచవర్ణకాః పడతరష్టద్విధస్యా చ్చతుర్వర్ణఫలప్రదః, పంచాశ
 న్నాశ్రుకామృతవర్ణప్రత్యేకపూర్వకమ్, లక్ష్మీవాజ్ఞస్తథాదిశ్చ తారాది
 స్యా దనేకథా, శ్రీరామమర్త్యధైర్యైకం బీజాద్యంత గతో మనుః, చతు
 ర్వర్ణస్సఏవ స్సాస్యత్ పడ్యన్తోవాంచితప్రదః, స్వాహంతో హుంఫడం
 తోవా నత్యంతోవాభవే దయమ్, అష్టావింశ త్యు త్తరశతభేద షడ్వ
 ర్ణశ్శరీరే, బ్రహ్మసూమోహన శ్శక్తి ర్దక్షిణామూర్తి రేవచ, అగస్త్య
 శ్చ శివఃప్రాక్తా మునయోనుక్రమా దిమే, ఛందో గాయత్ర సంజ్ఞంచ
 శ్రీరామశ్చైవ దేవతా, అథవా కామబీజాదే ర్విశ్వామిత్రో ముని
 ర్తనోః, ఛందో దేవ్యాది గాయత్రీ రామభద్రోఽస్య దేవతా, బీజశ
 క్తీ యథాపూర్వగ్ పడ్యన్తాన్విన్యసేత్కృత్యాత్, బ్రహ్మరంధ్రభువో
 ర్మధ్యే హృన్నాభ్యురుషు పాదయోః, బీజేషడ్విర్ణయంతేర్వా మంత్రా
 న్తైర్వాపడంగకమ్. కాలాంబోధరకాంతి కాంత మనిశం వీరాసనాధ్యా
 సితమ్, ముద్రాం జ్ఞానమయీం దధాన మపరగ్ హస్తాంబుజం జానుని,
 సీతాం పార్శ్వగతాం సరోరుహకరాం విద్యున్నిభాం రాఘవమ్, పశ్యం
 తం మకుటాంగదాదివివిధా కల్పో జ్వలాంగంభజే. రామశ్చ చంద్రభ
 ద్రాన్తో జేతోసతి యతో ద్విధా, సప్తాక్షరో మంత్రరాజ స్సర్వకామ
 ఫలప్రదః, తారాదిసహిత సస్పీఽపిద్వివిధోఽష్టాక్షరో మహా, తారం
 రామ శ్చక్రుర్ధ్వంతః క్రోడాత్తం వహ్నితల్పగా, అష్టార్ణోయం పరో
 మంత్ర ఋష్యాదిస్యాత్పడ్యవత్, పున రష్టాక్షర స్యాథ రామఏవ ఋషి
 స్త్వన్మతః, గాయత్రం ఛంద ఇత్యస్య దేవతా రామ ఏవచ, తారం
 శ్రీబీజయగ్గంచ బీజశక్త్యాదయో మతాః, పటంగంచ తతః కుర్వా

మంత్రార్థైరేవబుద్ధిమాణా, తారం శ్రీబీజయుగ్మం చ రామాయ సమ
ఉచ్చరేత్, గ్లా మోం బీజం వదే న్తాయాం హృద్రామాయ పునశ్చ
తామ్, శివోమారామమంత్రోఽయం వస్వర్ణస్తు వసుప్రదః, ఋషి స్స
దాశివః పోక్తో గాయత్రం ఛంద ఉచ్చతే, శివోమారామచంద్రోత్ర
దేవతా పరికీర్తితః, దీర్ఘయా మాయయాంగాని తారపంచార్ణయుక్త
యా, రామం త్రిణేత్రం సోమార్థ ధారిణం శూరినం పరమ్, భస్మాద్ధూ
ళితసర్వాంగం కపర్దిన ముపాస్త హే, రామాభిరామాంసాందర్య సీమాం
సోమావతంస కామ్, పాశాంకుశ ధనుర్బాణధరాం ధ్యాయే త్రిలోచనామ్,
ధ్యాయన్నేవం వర్ణలక్షం జపతర్పణతత్పరః, బిల్వపత్రైఃఫలైః పుష్పై
స్త్రీలాజైః పంకజైర్హృదయేనై, స్వయ మాయాంతి నిధయ స్సిద్ధయశ్చ
సురేషితాః, పున రస్తాక్షరస్యాథ బ్రహ్మగాయత్రరాఘవాః, ఋష్యా
దయస్తు విజ్ఞేయాః శ్రీబీజం మమశక్తికమ్, తత్ప్రీత్యైవినియోగశ్చ
మంత్రార్థై రంగకల్పనా. కేయూరాంగద కంకణైర్వణిగణైర్విద్యోతమా
నం సదా రామం పార్వణ చంద్రకోటి సదృశచ్ఛత్రేణవైరాజితమ్,
హేమస్తంభసహస్రపాదశయితే మధ్యే మహామంటపే దేవేశం భర
తాదిభిః పరివృతం రామం భజే శ్యామమ్, కిం మంత్రై ర్బహుభి ర్విస
త్సరఫలై రాయాస సాధ్యైర్వృతా, కించిల్లోభ వితానమాత్ర విఫలై
స్సంసారదుఃఖావహైః, ఏక స్సన్నపి సర్వమంత్రఫలదో లోభాది
దోషోర్ఘ్నితః శ్రీరామ శ్మరణం సుషేతి సతతం మంత్రోఽయ
మస్తాక్షరః. ఏవ మస్తాక్షర స్సమ్యక్ సప్రధా పరికీర్తితః, రామ
సస్తాక్షరోమంత్ర ఆద్యంతే తారసంయతః, నవాణ్ణోమంత్రరాజ స్యా
చ్ఛేపం షడ్వర్ణవ న్మృనేత్, జానకీవల్లభం జేహం వహ్నిర్జాయాహు
మాదికమ్, దశాక్షరోఽయం మంత్ర స్యాత్సర్వార్థభీష్టఫలప్రదః, దశా
క్షరస్య మంత్రస్య వసిష్ఠోఽస్యఋషి ర్విరాట్, ఛందోఽస్యదేవతా
రామ సీతాపాణిపరిగ్రహః, ఆద్యో బీజం ద్విత శ్శక్తిః కామేనాంగం
క్రియా మతా, శిరోలలాటభ్రూమధ్యే తాలుకంరేఘ హృద్యపి, నా
భ్యూరుజానుపాదేఘ దశాణ్ణాన్విస్యనే న్దనోః, అయోధ్యానగరే రత్న

చిత్రే సావర్ణమంటపే, మందారపుష్పై రాబద్ధవితానే తోరణాంచితే,
 సింహాసనే సమాసీనం పుష్పకోపరి రాఘవమ్, రక్షోభిర్హరిభి ర్దేవై
 ర్దివ్యయానగతై శ్శుభైః, సంస్తూయమానం మునిభిః ప్రహ్వైశ్చ పరిసే
 వితమ్, సీతాలంకృతవామాంగం లక్ష్మణేన సమన్వితమ్, శ్యామంప్రస
 న్నవదనం సర్వాభరణభూషితమ్, ధ్యాయన్నేవం జపే న్తంత్రంవర్ణలక్ష
 మనన్యధీః, రామం జేంతం ధనుష్పాణయేంతత్సాస్య ద్వహ్నిసుందరీ,
 డశాక్షరోఽయం మంత్ర స్సాన్యస్తుని ర్భృహ్ని విరాట్సన్వితః, ఛందస్తు
 దేవతా ఘోక్తోరామో రాక్షసమర్దనః, శేషంతు పూర్వవత్కుర్యా
 చ్చాపబాణధరగ్ స్మరేత్, తారమానురమానంగ వాక్స్వబీజైశ్చ
 షడ్విధః, దశాక్షోమంత్రగాజ సాన్య ద్రుద్రవర్ణాశ్చకో ముచుః, శేషం
 షడ్వర్ణవత్ జ్ఞేయం న్యాసధ్యానాదికం బుధైః, ద్వాదశాక్షరమంత్రస్య
 శ్రీరామో ఋషి రుచ్యతే, జగతీచ్ఛంద ఇత్యుక్తం శ్రీరామో దేవతా
 మతః, ప్రణవో బీజ మిత్యుక్తః క్షీం శక్తిః హ్రీంచకీలకమ్, మంత్రే
 ణాంగాని విన్యస్య శిష్టం పూర్వవ దాచరేత్, తారం మాయాం సము
 చ్చార్యభరతాగ్రజ ఇత్యసి, రామక్షీం వహ్నిజాయాంతం మంత్రోఽ
 యం ద్వాదశాక్షరః, ఓం హృద్భగవతే రామ చంద్రభద్రాచ జము
 తే, అర్కాక్షోద్వివిధోఽప్యస్య ఋషిధ్యానాదిపూర్వవత్, ఛంద
 స్తుజగతీ చైవ మంత్రార్చైరంగకల్పనా, శ్రీరామేతి పదం చోక్త్వా జయ
 రామపదం తతః, జ్వయేద్వయం వదే త్ప్రాజ్ఞో రామేతి మనురాజకః,
 త్ర యోదశార్ణఋష్యాది పూర్వవత్సర్వకామదః, పదద్వయద్విరావృత్తే
 రంగం ధ్యానం దశార్ణవత్, తారాదిసహిత స్సోఽపి సచతుర్దశవర్ణకః,
 త్ర యోదశార్ణ ముచ్చార్య పశ్చా ద్రామేతి యోజయేత్, సనైపంచద
 శార్ణస్తు జపతాం కల్పభారుహః, నమశ్చ సీతావతయే రామాయేతి
 హనద్వయమ్, తతస్తు కవచాస్త్రాగ్ తప్తోడశాక్షర ఈరితః, తస్యా
 గస్త్యఋషి శ్శుందో బృహతీ దేవతాచ సః, రాం బీజం శక్తి
 రస్త్రం చ కీలకం హు మి తీరితమ్, ద్విపంచత్రి చతు ర్వర్ణై స్సర్వైరంగ
 గం న్యనే త్క్రీమాత్, తారాది సహిత స్సోఽపి మంత్ర స్సప్తదశా
 క్షరః, తారం నమో భగవతే రామంజేంతంమహా తతః, పురుషాయ

పదం పశ్చాద్భదంతోఽప్తాదశాక్షరః, విశ్వామిత్రోమునిశ్చందో గా
యత్రం దేవతా చ సః, కామాదిసహిత స్సంఘోఽపి మంత్ర ఏకోఽనిగ్
శకః, తారం నమో భగవతే రామాయేతి పదం వదేత్, సర్వశబ్దం
సముచ్చార్యసాభాగ్యం దేహి మే వదేత్, వహ్నిజాయాం తతోఽచ్చ
ర్యమంత్రోఽపింశార్ణ కో మతః, తారం నమో భగవతే రామాయ
సకలం వదేత్, ఆపన్నవారణాయేతి వహ్నిజాయాం తతో వదేత్,
ఏకవింశాక్షకోమంత్ర స్సర్వాభీష్టఫలప్రదః, తారం ¹రామం స్వబీజంచ
తతో దాశరథాయచ, తత స్సీతావల్లభాయ సర్వాభీష్టపదం వదేత్,
తతో దాయ హృదయోఽయం మంత్రో ద్వామిశ దక్షరః, తారం
నమో భగవతే వీరరామాయ సంవదేత్, కల శత్రూహన ద్వంద్వం
వహ్నిజాయాంతతోవదేత్, త్రయోవింశాక్షరో మంత్ర స్సర్వశత్రు
నిబర్హణః, విశ్వామిత్రోమునిః ప్రోక్తో గాయత్రీ ఛంద ఉచ్యతే, దేవ
తా వీరరామోఽసౌ బీజాద్యాః పూర్వవ స్తతాః, మూలమంత్రవిభా
గేనన్యాసాకౌ శ్రుత్వా విచక్షణః, శరం ధనుషి సంధాయ తిష్ఠంశం
రావణోన్ముఖమ్, ఎజ్రపాణిం రథారూఢం రామాభ్యాత్వా జపే స్తనమమ్,
తారం నమో భగవతే శ్రీరామాయ పదం వదేత్, తారక బ్రహ్మణే
చోక్త్వా మాం తారయ పదం వదేత్, నమ స్తారాత్మకో మంత్ర శ్చతు
ర్వింశతివర్ణకః, బీజాదికం యథాపూర్వం సర్వంకుర్యాత్ పడర్ణవత్,
కామస్తారో నతి శైచ్చవ తతో భగవతే పదమ్, రామచంద్రాయ చో
చ్చార్య సక లేతి పదం వదేత్, జనవశ్యకరా దేతి స్వాహా కామా
త్మకో మనుః, సర్వవశ్యకరో మంత్రః పంచవింశతివర్ణకః, ఆదౌ తారే
ణ సంయుక్తో మంత్ర స్వడ్వింశదక్షరః, అంతేఽపి తారసంయుక్త స్సప్త
వింశతి వర్ణకః, తారం నమో భగవతే రక్షోఽఘ్నవిశదాయచ, సర్వవి
ఘ్నో సముచ్చార్య నివారయ పదద్వయమ్, స్వాహంతో మంత్రరా
జోఽయమస్తావింశతివర్ణకః, అంతే తారేణ సంయుక్త ఏకోనత్రింశ
దక్షరః, ఆదౌ స్వబీజసంయుక్తః త్రింశద్వణ్ణాత్మకో మనుః, అంతేఽపి
తేన సంయుక్త ఏక త్రింశత్తక స్తస్మింతః, రామభద్ర మహేష్వాస
రఘువీర నృపొత్తమ, భోదశాస్యాంతకాస్తాకం శ్రియం దాపయ దేహి

మే, అనుష్టుభః ఋషీ రామశ్శుద్ధోఽనుష్టుప్సదేవతా, రాం బీజ మస్య
యం శక్తిరిష్టాశ్చ వినియోజయేత్, పాదం హృదిచ విన్యస్య పాదం
శిరసి విన్యసేత్, శిఖాయాం పంచభిర్వ్యస్య త్రివర్ణైః కివచం న్యసేత్,
నేత్రయోః పంచవర్ణైశ్చ దాప యేత్యత్త్ర ముచ్యతే, చాపబాణధరం
శ్యామం నసుగ్రివవిభీషణమ్, హత్వా రావణ మాయాంతం కృతత్రైలో
శ్యరక్షణమ్, రామభద్రం హృది ధ్యాత్వా దశలక్షంజపేన్ననమ్, వదే
ద్దాశరథాయేతి విద్య హేతి పదం తతః, సీతాపదం సముద్భృత్య పల్లభా
య తతో వదేత్, ధీమహీతి వదేత్తన్నో రామశ్చాపి ప్రచోదయా
త్, తారాది రేషా గాయత్రీ ముక్తిమేవ ప్రయచ్ఛతి, మాయాచిరపి
వైదుష్యం రామాదిశ్చ శ్రియం పదమ్, మదనేనాపి సంయుక్తా సమ్మో
హయతి మేదిసిమ్, మచత్రీణి పడర్ణైశ్చత్రీణి చత్వారివర్ణకైః, చత్వారి
చ చతుర్వర్ణైరంగన్యాసం ప్రకల్పయేత్, బీజధ్యానాదికం సర్వంకుర్యాత్
పడర్ణైరవత్క్రమాత్, తారం నమో భగవతే చతుర్థ్యా రఘునంద
నమ్, రక్షోఃఘ్న విశదం తద్వ స్థభురేతి వదేత్తతః, ప్రసన్నవదనం జే
తం వదే దమిత తేజసే, బలరామా చతుర్థ్యంతో విష్ణు జేతం నతి
స్తతః, ప్రోక్త మాలా మను స్పృష్టచత్వారింశద్భి రక్షరైః, ఋషి చ్ఛం
దో దేవతాఽది బ్రహ్మనుష్టుభ రాఘవాః, స్తప్తరుసప్తదశపడ్రుద్ర సంఖ్యైష
డంగకమ్, ధ్యానం దశాక్షరం ప్రోక్తంలక్ష మేకం జపే న్ననమ్, శ్రియం
సీతాంచతుర్థ్యంతాం స్వాహాఽత్యోయం పడక్షరః, జనకోఽస్య ఋషీ
శ్శుద్ధో గాయత్రీ దేవతా మనోః, సీతా భగవతీ ప్రోక్తా త్రిం బీజం
నతి శక్తికమ్, కిలం సీతా చతుర్థ్యంత మిష్టాశ్చ వినియోజయేత్,
దీగ్గస్యరయుతాద్యేన పడంగాని ప్రకల్పయేత్, స్వర్ణాభా ముబుజక
రాం రామాలోకనశత్రురామ్, ధ్యాయే త్ప హ్లోమభిస్సప్త రామాం
కోపరి ¹సంసితామ్, లకారంతు సముద్భృత్య లక్ష్మణాయ నమోఽంత
కః, అగస్త్యఋషు రస్యాధ గాయత్రం ఛందఉచ్యతే, లక్ష్మణో దేవ
తాప్రోక్తో లం బీజం శక్తి రస్యహి, నవస్తు వినియోగో హి పురుషా

ర్థచతుష్టయే, దీర్ఘభాజా స్వబీజేన షడంగాని ప్రకల్పయేత్, ద్విభుజగ్ స్వర్ణరుచిర తనుంపద్మనిభేక్షణమ్, ధనుర్భాణధరం వందేరామా రాధనతత్పరమ్, భ కారఃతు సముద్భృత్య భరతాయ నమోఽంతకః, అగస్త్యఋషిరస్యాథశేషంపూర్వవదాచరేత్, భరతంశ్యామిలంశాంతంరామ సేవా పరాయణమ్, ధనుర్భాణధరం వీరం కై కేయీతసయం భ జే, శంబీజంతు సముద్భృత్య శత్రుఘ్నాయ నమోంతకః, ఋష్యాదయోయథా పూర్వనినియోగోవినిగ్రహే, ద్వి భుజం స్వర్ణవర్ణాభం రామసేవాపరాయణమ్, లవణాసురహంతారంసుమిత్రాతనయం భ జే, హంహనుమాన్ చతుర్థ్యంతహృదంతోమంత్రరాజః, రామచంద్రఋషిఃప్రాక్తోయోజయే త్సూర్యవత్క్రమాత్, ద్విభుజంస్వర్ణవర్ణాభం రామసేవాపరాయణమ్, మాంజీకాపీన సహితం మాం ధ్యాయే ద్రామ సేవక మితి.

తృతీయోఽధ్యాయః.

సనకాద్యామునయో హనూమంతం పప్రచ్ఛుః, ఆంజనేయచుహః బలపూర్వోక్తమంత్రాణాం పూజావీర మనుబ్రూహీతి, హనూమాన్ హోవాచ-ఆదా షట్కణమ్, తన్వధ్యే రామబీజం సశ్రీకమ్, తదధోభాగేద్వితీయాంతం సాధ్యం, బీజోర్ధ్వభాగే షష్ఠ్యంతం సాధకమ్, చార్చ్యేదృష్టిబీజే, తత్పరితో జీవప్రాణశక్తివశ్యబీజాని, తత్సర్వం సమ్ముఖోన్ముఖాభ్యాం ప్రణవాభ్యాం వేష్టనమ్, అగ్నిశాసురవాయవశ్శురః, పృథ్వీషు షట్కణేషు దీర్ఘభాంజి హృదయాదిమంత్రాః క్రమేణ రాంఠీం రూం రైం రాం ర ఇతి, దీర్ఘభాజి తద్వృక్తహృదయా ద్యస్తాంతం షట్కణపార్శ్వే రమామాయాబీజే, కోణాగ్రే వరాహం వా మితి, తద్బీజాంతరాశ్చే కామబీజమ్, షఠ్తో వాగ్భామ్, తతోవృత్తత్రయం సాప్తవత్రమ్, తేషు దశేషు సర్వాన్ షడ్వర్గాన్ ప్రతిదశం మాలామనువర్ణిషట్కమ్, అంతేపంచాక్షరమ్, తద్దశకపోలే షష్టవర్ణాన్ పునరష్టదశపదమ్, తేషు దశేషు నారాయణాష్టాక్షరో మంత్రః, తద్దశకపోలేషు శ్రీబీజమ్, తతోవృత్తమ్, తతోద్వాదశదశమ్, తేషుదశేషు వాసుదేవద్వాదశాక్షరో మంత్రః, తద్దశకపోలేషు ఆదిత్యాంతాన్ తతో వృత్తం తతః షోడశ దశమ్, తేషు దశేషు హుం షట్న ఇతి సహితరామద్వాదశాక్షరమ్, తద్దశకపోలేషు మాయాబీజం సర్వత్ర, ప్రతికపోలం ద్విరావృ

శ్వాహం సంభ్రం వ్రంజ్రం అం శ్రంజ్రంతతో వృత్తమ్, తతోద్వా
 త్రింశద్దశపద్మమ్, తేషుదశేషు నృసింహమంత్రరాజానుష్టుభ మంత్రః,
 తద్దశ కపోలేష్వష్టప స్వేకాదశరుద్ర ద్వాదశాదిత్యమంత్రాః ప్రణ
 వాది సమంతాశ్చతుర్థ్యంతాః క్రమేణ, తద్వహిర్వషట్కారం పరితః,
 తతోఽఞ్జాత్రయ యుక్తం భూపురం, ద్వాదశదిక్షు రాశ్వాదిభూషితమ్,
 అష్టినాగై రధిష్ఠితమ్, చతుర్దిక్షు నారసింహబీజమ్, విదిక్షు వారాహబీ
 జమ్, ఏత త్సర్వాత్మకం యత్రం సర్వకామప్రదం మోక్షప్రదం చ,
 ఏకాక్షరాదిసవాక్షరాంతానా మేత ద్యంత్రం భవతి, తద్దశావరణాత్మ
 కం భవతి, షట్కోణమధ్యే సాంగ్ రాహువం యజేత్, షట్కోణే
 వ్యంగైః ప్రథమావృత్తిః, అష్టదశమూలే ఆత్మాద్యావరణమ్, తదగ్రే
 వాసుదేవాద్యావరణమ్, ద్వితియాష్టదశమూలే సృష్ట్యాద్యావరణమ్,
 తదగ్రే హనుమదాద్యావరణమ్, ద్వాదశదశేషు వసిస్థాద్యావరణమ్,
 షోడశదశేషు నీలాద్యావరణమ్, ద్వాత్రిశద్దశేషు భ్రువాద్యావర
 ణమ్, భూపురాంతరింద్రాద్యావరణమ్, తద్వహిర్వహ్నాద్యావరణమ్, ఏవ
 మభ్యర్చ్యమనుంజపేత్, అథ దశాక్షరాదిద్వాత్రింశదక్షరాంతానాం
 మంత్రాణాం పూజాపీఠ ముచ్యతే, అగా షట్కోణమ్, తస్య ధ్యే స్వబీ
 జమ్, తస్య ధ్యే సాధ్యనామాని, ఏవం కామబీజవేష్టనమ్, తంశిష్టేనన
 వాగ్దేనవేష్టనమ్, షట్కోణేషు పడంగాని, అగ్ని శాసురవాయవ్యసూ
 ర్యవృష్టేషు, తత్కపోలేషు శ్రీమాయే, కోణాగ్రే క్రోధమ్, తతోవృత్తమ్,
 తతోఽష్టదశమ్, తేషు దశేషు, షట్సృఖ్యయా మాలామనువర్ణాన్,
 తద్దశకపోలేషు షోడశస్వరాః, తతో వృత్తమ్, తత్పరితదిక్షాంతమ్,
 తద్వహిర్భూపురం సాష్టశూలాగ్రమ్, దిక్షు విదిక్షు నారసింహ వారా
 హే, ఏత స్త సూయంత్రమ్, ఆధారశక్త్యాది వైష్ణవపీఠమ్, అంగైః ప్రతి
 మాప్రతిః, మధ్యే రామం, వామభాగే సీతాం తత్పురత శ్చార్జ్యం
 శరంచ, అష్టదశమూలే హనుమదాది ద్వితీయావరణం సృష్ట్యాదితృతీయా
 వరణమ్, ఇంద్రాదిభి శ్చతుర్థీ, వజ్రాదిభిః పంచమీ, ఏతద్యంత్రాధన
 పూర్వకం దశాక్షరాదిమసూన్ జపేత్.

చతుర్థోఽధ్యాయః.

సనకాద్యా మునయో హనుమంతం పప్రచ్ఛుః, శ్రీరామమం

త్రాణం పురశ్చరణ విధి మనుబ్రూహీతి, హనుమాన్ హేలూవాచ—
నిత్యం త్రిషవణస్నాయీ పయోమూలఫలాదిభుక్, అథ వా పాయసా
హారో హవిష్యాన్నాద ఏవచ, పక్షసైశ్చ ఎరిత్యక్త స్సన్విశ్రమోక్త
విధి చరక్, వనితానిషు వాక్కర్త మహాభిన్నిస్పృహ శ్శుచిః, భూమి
శాయీ బ్రహ్మచారి నిష్కామో గురుభక్తిమాన్, స్నానపూజాజపధ్యా
నహేమతర్పణతత్పరః, గురూపదిష్టమార్గేణ ధ్యాయక్ రామ మన
స్యధీః, సూర్యేందుగు సదీపాది గోబ్రాహ్మణసమీపతః, శ్రీరామచన్నిధౌ
మానీ మంత్రార్థమనుచింతయక్, వ్యాఘ్రచిహ్నాననే శ్శిత్యా స్వస్తికా
ద్యాసనక్రమాత్, తులసీపాణిజాతశ్రీ వృక్షమూలాదిశ స్థలే, పద్మాక్ష
తులసీకాఢ్య రుద్రాక్ష నృళమాలయా, మాతృకామాలయా మంత్రీ
మనసైవ మను జపేత్, అభ్యర్చ్యవైష్ణవే పీఠే జపేదక్షర లక్షకం,
తర్పయేత్తద్దళాంశేన పయసాతద్దళాంశతః, జపహయాద్గోఘృతేనైవ
భోజయేత్తద్దళాంశతః, తతఃపుష్పాంజలిం మూలమంత్రేణ విధిచచ్చ
రేత్, తత సిద్ధమను ర్భూత్వాజీవన్ముక్తో భవేత్సునిః, అణిమాదిగ్భజ
త్యేనం యూనం చరవన్మూ రిష, విహికేషుచి కాశ్యేషు మహాపత్సుచ
సర్వదా, నైవ యోజ్యో రామమంత్రః కేవలం మోక్షసాధకః,
విహికే సమనుప్రాప్తే మాం స్తరే ద్రామసేవకమ్, యో రామం సంస్తరే
న్నిత్యం భక్త్యా మనుషరాచరాణః, తస్యాహ మిష్టసంసిద్ధ్యేదీక్షితోఽ
స్తి మునీశ్వరాః, వాఞ్చితార్థం ప్రదాన్యమి భక్తానాం రాఘవస్య తు,
సర్వథా జాగరూకోఽస్తి రామకార్యధురంధర ఇతి.

పంచమోఽధ్యాయః.

సనకాద్యా మునయో హనూమంతం పప్రచ్ఛుః, శ్రీరామమం
త్రార్థమనుబ్రూ హీతి, హనుమాన్ హేలూవాచ—సర్వేషు రామమం
త్రేషు మన్తైరాజష్టక్షరః, ఏకథా చ ద్విధా త్రేధా చతుర్థా పంచథా
తథా, షట్సప్తధాఽష్టధానైవబహుధాయం వ్యవస్థితః, పడక్షరస్యమాహ
త్వ్యం శివో జానాతి తత్పరః, శ్రీరామమంత్ర రాజస్య సమ్యగర్థోఽయ
ముచ్యతే, నారాయణాష్టాక్షరేచ శివపంచాక్షరే తథా. సార్థకార్ణ
ద్వయం రామో రమంతే యత్ర యోగినః, రకాగో వహ్నిరంచనః
ప్రకాశః పర్యవస్యతి, సచ్చిదానందరూపోఽస్య పరమాత్మార్థ ఉచ్యతే,

వ్యంజనం నిష్కళం బ్రహ్మస్రాణో మాయేతి చ స్వరః, వ్యంజనై స్స
రసంయోగం విద్ధి తత్ప్రాణయోజనం, రేఫేక్ష్యోత్తియే తస్మా త్కృతి
మాకార యోజనమ్, మకారో భ్యుదయార్థత్వా త్సమాయేతి చ కీర్త్య
తే, సోఽయం బీజగ్ స్వకం యస్తాత్సమాయం బ్రహ్మచోచ్యతే, సబిం
దు సోఽపి పురుష శ్శివసూర్యేందు రూపవాః, జ్యోతి స్తస్య శిఖా
రూపం నాద స్సప్రకృతి ర్జతః, ప్రకృతిః పురుషశ్చోభా సమాయా
బ్రహ్మణ స్సన్నితౌ, బిందునాదాత్మకం బీజం వహ్నిసోమకలాత్మకమ్,
అగ్నిజోమాత్మకం రూపం రామబీజే ప్రతిష్ఠితమ్, యదైవ వట బీజస్థః
ప్రాకృతశ్చ మహాద్రుమః, తదైవ రామబీజస్థా జగదేత చ్చరాచరమ్,
బీజోక్తముభయార్థత్వం రామనామ నిదృశ్యతే, బీజం మాయావిని
ర్దుకం పరబ్రహ్మేతి కీర్త్యతే, ముక్తిదం సాధకానాం చ మకారోముక్తి
దో మతః, మారూపత్వ దతో రామో భుక్తిముక్తిఫలప్రదః, ఆద్యో
రా తస్మద్దాగ్ధస్సాన్య స్తకార స్త్వంపదార్థనాః, తయో స్సంయోజన
మసీత్కృతే తత్త్వివిదో విదుః, సమస్త్యమర్థో విజ్ఞేయో రామ స్తత్పద
ముచ్యతే, అసీత్కృతే చతుర్థీస్యా దేవం మస్త్రేషు యోజయేత్, తత్త్వి
మస్యాదివాక్యంతు కేవలం ముక్తిదం యతః, భుక్తిముక్తిప్రదం చైత
త్తస్మా దప్యతిరిచ్యతే, మనుష్యే తేషు సర్వేషా మధికారో స్తి దేహనామ్,
ముముక్షుశాం విరక్తానాం తథాహ శ్రమవాసినామ్, ప్రణవత్వా త్స
దాగ్ధ్యేయో యతీనాం చ విశేషతః, రామమంత్రార్థ విజ్ఞానీ జీవన్ముక్త
స సంశయః, య ఇమాముపనిషద మధీతే సోఽగ్నిపూతో భవతి స
వాయుపూతో భవతి సురాపానాత్పూతో భవతి, స్వర్ణస్తేయూ త్పూ
తో భవతి, బ్రహ్మహత్యా త్పూతో భవతి, రామమంత్రాణాం కృతపుర
శ్చగణో రామచంద్రో భవతి, త దేత దృచాభ్యుక్తమ్, సదా రామో
ఽహమస్తీతి తత్త్వితే ప్రవదంతియే, స తే సంసారిణోఽనూనం రామ
ఏవ వసంతియ ఓమ్ సత్య మిత్యుపనిషత్.

ఓం భద్రం కర్ణేభి ర్తి శాంతిః
ఇతి రామరహస్యపనిష త్సమాప్తా
ఓమ్ తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః హరిః ఓమ్.

౫౫. అధర్వణీయ రామతాపిన్యపనిషత్.

శ్లో. శ్రీరామతాపనీయార్థం భక్తధ్యేయక భేదరమ్,

విక భేదరక్తవల్యం శ్రీరామబ్రహ్మమే గతిః.

ఓం భద్రం కర్ణేభి రితి శాంతిః.

ప్రథమోపనిషత్.

ఓం చిన్మయైస్త్విన్మహావిష్ణోజాతే దాశరథే హరా, రఘోః కులే
ఖలంరాతి రాజతే యో మహీస్థితః, స రామ ఇతి లోకేషు విద్యన్భిః
ప్రకటికృతః, రాక్షసా యేన మరణం యాంతి స్వాదేకతోఽథవా, రా
మనామభువిఖ్యాత మభిరామేణ వా పునః, రాక్షసా స్తర్త్యరూపేణ
రాహు ర్దనసిజం యథా, ప్రభాహీనాం స్తథా కృత్వా రాజ్యావ్ధాణాం
మహీభృతామ్, ధర్మమార్గం చరిత్రేణ జ్ఞానమార్గంచ నామతః, తథా
ధ్యానేన వైరాగ్య మైశ్వర్యం స్వస్య పూజనాత్, తథా రాత్యస్య
రామాఖ్యాభువి స్వాదధతత్త్వతః, రమంతే యోగినోఽనంతే నిత్యా
నందే చిదాత్మని, ఇతి రామపదేనాఽసౌ పరం బ్రహ్మభిధీయతే, చిన్మ
య స్వాద్వితీయస్య నిష్కళ స్వాశరీరీణః, ఉపాసకానాం కార్యార్థం
బ్రహ్మో రూపకల్పనా, రూపస్థానాం దేవతానాం పుంస్త్ర్యంగాస్త్రీది
కల్పనా, ద్విచత్వారిషడ్వస్తానాం దశ ద్వాదశ షోడశ, అష్టాదశామీ
కథితా హస్తా శృంఖలాదిభి ర్యుతాః, సహస్రాంతా స్తథా తాసాం వర్ణ
వాహనకల్పనా, శక్తిసేనాకల్పనాచ బ్రహ్మ జ్యేషం హి పంచథా, కల్పి
తస్య శరీరస్య తస్య సేనాది కల్పనా, బ్రహ్మాదీనాం వాచకోఽయం
మంత్రోన్మథాదిసంజ్ఞకః, జప్తవ్యో మంత్రీణా నైవం వినా దేవః ప్రసీ
దతి, క్రియాకర్తృజ్యకర్తృణామర్థంమంత్రో వద త్యథ, మననా త్త్రి
ణనా స్తంత్ర స్మర్యవాచ్యస్య వాచకః, సోఽభయస్యాస్య దేవస్య
విగ్రహా యంత్రకల్పనా, వినా యంత్రేణ చే త్పుజా దేవతా స
ప్రసీదతి.

ద్వితీయోపనిషత్.

¹స్వభూర్జ్యోతిర్నయోఽనంత రూపీ స్వేనైవభాసతే, తేవత్వేన సమాయస్య సృష్టిలయస్యచ, కారణత్వేన చిచ్ఛక్త్యా రజస్సత్వతమో గుణైః, యథైవ వటబీజస్థః ప్రాకృతశ్చ మహాద్రుమః, తథైవ రామబీజస్థు జగ దేత చ్చరాచరమ్, రేఫా రూపామూర్తయ స్సుయ శ్శక్తయ స్త్రిస ఏవ చేతి.

తృతీయోపనిషత్.

సీతాగామా తన్మయా వత్ర పూజ్యో జాతాన్యాభ్యాం భువ నాని ద్విసప్త, స్థితానిచ ప్రహణ్యేష తేషు తతో రామో మానవో మాయయాఽధాత్. జగత్ప్రాణా యాత్మనేఽస్తై నమస్సన్య స్తమ స్వైక్యం ప్రసదే త్ప్రాగ్గుణే నేతి

చతుర్థోపనిషత్.

జీవవాచీ నమోనామ చాత్మారామేతి గీయతే, తదాత్మికా యా చతుర్థీ తథా మాయేతి గీయతే షంత్రోఽయంవాచకో రామోవాచ్య సాన్యద్యోగవీతయోః, ఫలద తైప్రవ సర్వేషాం సాధకానాం నసంశయః, యథానామీ వాచకేన నామ్నో యోఽభిముఖోభవేత్, తథా బీజా త్తకో మంత్రో మంత్రణోఽభిముఖో భవేత్, ²బీజశక్తి స్వసే ద్దక్షవామ యోః స్తనయో రపి, కీలో మధ్యే వినా భావ్య స్వవాంఛా వినయోగ వాక్, సర్వేషా మేవ మంత్రాణా మేష సాధారణక్రమః, అత్ర రా మోఽనంతరూప స్తేజసా వహ్నినా సమః, స త్వనుష్టగు విశ్వశ్చే దగ్ని షోమాత్తకం జగత్, ఉత్పన్న స్సీతయా భాతి చంద్ర శ్చంద్రికయా య థా, ప్రకృత్యా సహిత శ్శ్యామః వీతవాసా జటాధరః, ద్విభుజః కుండలీ రత్నమాలీ ధీరో ధనుర్ధరః, ప్రసన్నవదనో జేతా ధృష్ట్యష్టకవిభూషితః, ప్రకృత్యా పరమేశ్వర్యా జగద్యోన్యాంకితాంకభృత్, హేమాభయా ద్విభుజయా సర్వాలంకృత యాచితా, శ్లిష్టః కమలధారిశ్చా పుష్టః కోసలజాఽఽత్తజః, డక్షిణే లక్షణే నాథ సధనుష్పాణినా పునః, హేమా భేనానుజే నైవ తథాకోణత్రయం భవేత్. తథైవ తస్యమంత్రస్యయ శ్శాంబుశ్చ స్వజేలియా, ఏవం త్రికోణరూపం న్యాయోదేవా ఏనమా

యయుః, స్తుతిం చక్రశ్చ జగతః ఓతిం కల్పతరా స్థితమ్, కామరూపా
యరామాయ నమో మాయామయాయచ, నమో వేదాదిరూపాయ
ఓంకారాయ నమోనమః, రమాధరాయరామాయ శ్రీరామా యాత్మ
మూర్తయే, జానకీదేహభూషయ రక్షోఘ్నయ భుభాంగినే, భద్రాయ
రఘువీరాయ దశాస్యాంతకరూపినే, రామభద్రమహేష్వాస రఘువీర
నృతోత్తమ, భోదశాస్యాంత కాస్తాకం రక్షం దేహ శ్రీయంచ తే,
¹త్వమీశ్వర్యా దాపయాథ సంప్రత్యాశ్విదిమారణమ్, కుర్వీతి స్తుత్య
దేవాద్యా స్తేన సార్థం సుఖం స్థితాః, స్తుతృ త్వేచం హి ఋషయస్తదా
రావణఆసురః, గామఃత్వీం, వనస్థా యః స్వవిర్వృత్త్యర్థమాదదే,
స రావణ ఇతిఖ్యాతో యద్వా రావా చ్చరావణః, తద్వాప్యజేనేతీ
- త్తం సీతాం రామో లక్ష్మణ ఏవచ, విచేరతు స్తదా భూమా దేవీ సం
దృష్ట్యా చాసురమ్, హత్వా కబంధగ్ శబరీంగత్వా తస్యాజ్జయాయ తయా,
పూజ్యో వాయుపుత్రేణ భక్తేనచ కపిశ్వరమ్, ఆహూయ శక్రసత్గా
సర్వసూద్యంతం రామలక్ష్మణౌ, సతు రామే శంకితస్సక్ ప్రత్యయా
ర్థంచ దుదుభేః, విగ్రహం దర్శి సూమాస యోరామ స్తమచిత్తి
²నత్, సప్తసాలా నివిభిద్యాశు మోలే రాఘవ స్తదా, తేన హృష్టః
కపింద్రో² సా సరామ స్తస్య పత్నీనమ్, జగా మాగర్జదనజో వాలినో
వేగతో గృహాత్, తదా వాలీ నిర్జగామ తం వాలినమథాహవే,
నిహత్య రాఘవో రాజ్యే సుగ్రీవం స్థాపయే త్తతః, హరీహూయ
సుగ్రీవ స్తావహచాశా విదో²ఘనా, ఆదాయ మైథిలీసుద్య దద
తాశ్వాశు గచ్ఛత, తతస్తతార హనుమా నభిం లంకాం సమాయయా,
సీతాం దృష్ట్వా సురా³ హత్వా పురిం దగ్ధా తదా స్వయమ్, అగత్య
రామేణ సహః స్యవేదయత తత్త్వతః, తదా రామః క్రోధరూపీ
తా నాహూ యాధవా నరా⁴, తై స్సార్థ మాదా యాస్తాణి పురిం
లంకాం సమాయయా, తాం దృష్ట్వా తదధీశేన సార్థంయుద్ధ మకా
రయత్, ఘటశ్రోత్రసహస్రాక్షబద్ధ్యాం యుక్తం త మాహవే,
హత్వా విభీషణం తత్ర స్థాప్యాథ జనకాత్మజమ్, ఆదా యాంకస్థి
- రామో గురుగం వెగగామ సః, తత్ర స్సింహాసనస్థస్య ద్విభుజో

రఘునందనః, దనుర్ధరః ప్రసన్నాత్ సర్వాభరణభూషితః, ముద్రాంజ్ఞా
 సమయాం యామ్యే వామే తేజః ప్రకాశినమ్, ధృత్వా వ్యాఖ్యాన
 నిరత శ్చింతయః పరమేశ్వరః, ఉదగ్దక్షిణాయా స్పృశ్య శత్రుఘ్నభరతో
 ధృతిః, హనూమంతంచ శ్రోతార మగ్రత స్సాస్య త్రికోణగమ్, భరతా
 ధన్తు సుగ్రీవం శత్రుఘ్నాహో విభీషణమ్, పశ్చిమే లక్ష్మణం తస్య ధృత
 చ్చత్రం సచామరమ్, తదధస్తా తాలవృక్షకరా త్ర్యశ్రం పున ర్భవేత్,
 ఏవం పట్కాణ మాదాస్వదీర్ఘాగై రేష సంయుతః, ద్వితీయం వాసు
 దేవాద్యై రాగ్నేయాదిషు సంయుతః, పృతీయం వాయుసూనుంచ
 సుగ్రీవం భరతంతథా, విభీషణం లక్ష్మణం చాంగదం వాప్యరిమద్దనమ్,
 జాంబవంతం చతైర్యుక్త స్తతోధృష్టి ర్జయూతః, విజయశ్చ సురాష్ట్రస్స
 రాష్ట్రవర్ధన ఏవచ, అశోకో ధర్మపాలశ్చ సుమంత్ర శ్చైచ్ఛి రావృతః,
 తతస్సహస్రదృగ్వహ్ని ర్దర్శన్తోవరుణోఽనిలః, ఇంద్రియశఙ్కా త్రనంతాశ్చ
 దశభి శ్చైభిరావృత, బహి స్తదాయుధైః, పూజ్యో నీలాచిభి రటంకృతః
 వసిష్ఠవామదేవాదిమునిభి స్సముపాసితః, ఏవ ముద్దేశతః ప్రోక్తం నిర్దేశ
 స్తస్య చాధునా, త్రిరేఖాపుట మాలిఖ్య మధ్యే తారద్వయం లిఖేత్,
 తస్య ధ్యే బీజ మాలిఖ్య తదధ స్సాధ్య మాలిఖేత్, ద్వితీయాంతంచ
 తస్యార్ధ్వం షష్ఠ్యంతం సాధకం తథా, కురుద్వయంచ తత్సార్వే లిఖే
 ద్బిజాంతరేరమామ్, తత్సర్వం ప్రణవాభ్యాంచ వేష్టయేచ్ఛుద్ధబుద్ధిమాన్
 దీర్ఘభాజి షడ్రశేతు లిఖే ద్బిజం హృదాదిభిః, కోణపార్శ్వే రమామాయే
 తదగ్రేఽనంగ మాలిఖేత్, క్రోధం కోణాగ్రాంతరేషు లిఖ్య మంత్ర్యభితో
 గిరమ్, వృత్తత్రయం సాష్టపత్రం సరోజే విలిఖ్యే త్స్వరాన్, కేసరే
 చాష్టపత్రే చ పర్వాప్తక మథాలిఖేత్, తేషు మాలా మనో ర్వర్ణా నిలి
 ఖే దూర్ఘి సంఖ్యయా, అంతే పంచాక్షరా ణ్యేవం పున రష్ట్ర దళం లిఖే
 త్, తేషు నారాయణాష్టాష్టా లిఖ్య తత్కేసరే రమామ్, తద్వహి
 ర్వాదశదళం విలిఖే ద్ద్వాదశాక్షరమ్, అథో న్నమో భగవతే, వాసు
 దేవాయ ఇత్యయమ్, ఆపి త్కాంతాన్ కేసరేషు వృత్తాకారేణ సుని
 ఖేత్, తద్వహి షోడశదళం లిఖ్య తత్కేసరే హ్రియమ్, వర్ణాస్త్ర సతి
 సంయుక్తం దశేషు ద్వాదశాక్షరమ్, తత్పింధి ప్షిరజాదీనాం మంత్రా
 స్పింత్రి సమాలిఖేత్, హ్రంస్రం భగ్రం వ్రంలం అం శ్రంజ్రం

లిఖే త్సమ్య క్తతో బహిః, ద్వాత్రింశారం మహాపద్మం నాదబిందు
సమాయుతమ్, విలిఖేన్తంత్ర రాజాణాకాతేషు¹ పత్రేషుయత్నతః, ధ్యాయే
దష్టనసూ నేకాదశదుద్రాశ్చ తల్మవై, ద్వాదశేనాంశ్చ ధాతారం వష
ట్యారంచ తద్బహిః, భుగ్మహా వజ్రశూలాధ్యం రేఖాత్రయసమన్వి
తమ్, ద్వాదశేతంచ రాశ్యాది భూషితం ఫణిసంయుతమ్, అనంతో
వాసుకి శైవ తక్షఃకాగ్లోటపద్మకః, మహాపద్మశ్చ శంఖశ్చ గుళికో²
ష్టాప్రక్రీతాః, ఏవం మండల మాలిఖ్య తస్యదిక్షువిదిక్షుచ, నారసిం
హంచ వారాహంచ లిఖే స్తంత్రద్వయం తథా, కూటో రేషానుగ్రహేం
దువాదశక్త్యాదిభిర్వృక్షః, యో సృసింహ సమఖ్యాతో గ్రహమారణ
కర్షణి, అంత్యాంఘ్రిశవియద్బిందునాదై ర్భీజంచ సౌకరమ్, హుంకారం
చాత్రరామస్య మాలామంత్రోఽగునేరితః, తారో నతీశ్చ నిద్రాయాః
స్మృతి³ ర్దేదశ్చ కామికా, రుద్రేణ సంయుతా వహ్ని ర్దేధామరవిభూ
షితా, ధీర్ధామ్రాయుతా హోది స్యుతోద్ధీర్ఘ సమాయుతా, త్సుధాక్రోధి
స్య మోఘాచ విశ్వమ వ్యథ మేధయా, యుక్తాదీర్ఘ జ్వాలినీచ సుసూక్ష్మా
మృత్యురూపిణీ, సప్ర తిస్తాహాదినీ త్వత్వేళః ప్రీతిశ్చ సామరా, జ్యోతి
స్తీష్ణాగ్నిసంయుక్తా శ్వేతానుస్వారసంయుతా, కామికావంచమోలాంత
స్తాంతా²ంతో ధాంతి ఇత్యధ, స సానంతో దీర్ఘయుతో వాయుస్సా
క్షయుతో విషః, కామికా కామికా రుద్రయుక్తా ధో²ధః స్థిరాతపా,
తాపినీ దీర్ఘయుక్తా భూరసలో²సంతగో²నిలః, నారాయణాత్మకః
కాలః³ ప్రాణాంభో విద్యయా యుతః, పీతారాతి స్తథాలాంతో యో
న్యాయుక్త స్తతో నతిః, సప్తచత్వారింశద్వర్ణ గుణాంత స్సల్జన స్ప్వ
యమ్, రాజ్యాభిషిక్తస్య తస్య రామ స్యాక్తక్రమా ల్లిఖేత్, ఇదం
సర్వాత్మకం యంత్రం ప్రాగుక్త మృషిసేవితమ్, సేవకానాం మోక్షకరి
మాయురారోగ్యవర్ధనమ్, అపుత్రాణాం పుత్రదంచ బహునా కిమనేన
వై, ప్రాపునంతి క్షణ త్సమ్య గత్రధర్తాదికా నపి, ఇదం రహస్యం
పరమ మీశ్వరేణాపి దుగ్ధమమ్, ఇదం యంత్రం సమాఖ్యాత్యం నదే
యం ప్రాకృతే జన ఇతి.

ఇతి రామరహస్యపనిషది తురియోపనిషత్.

భూతాదికం శోధయే ద్ద్వారపూజాం చ కృత్వా పద్మాన్యస
 నస్థః ప్రసన్నః, అర్చా విధా వన్య పీఠాధరోర్ధ్వ¹ పార్శ్వేషు తస్య ధ్వ
 పద్మాన్యసంచ, కృత్వా మృదు జ్జిత్వసుతూళికాయాం తత్రాసనే దేశిక
 మర్చయిత్వా, శక్తిం చాఘారాఖ్యకాం కూర్తనాగా పృథివ్యజ్ఞే న్వాస
 నాధః ప్రకల్ప్య, విఘ్నేశం దుర్గాం తేత్రిపాలంచ వాణీం బీజాదికాం
 శ్చాగ్ని దేశాదికాం శ్చ, పీఠస్యాంఘ్రి² ప్లేషధర్మాదికాంశ్చ సత్వా
 పూర్వా ద్యాసు దిక్షర్చయేచ్చ, మధ్యే క్రమా దర్శపిష్పగ్ని తేజాం
 స్యుపర్యుపర్యాదిమై రర్చితాని, రజస్వత్వం తమవతాని వృత్తత్రయం
 బీజాధ్యం క్రమా ద్యావయేచ్చ, ఆశావ్యాశా స్వప్యథాత్తాన మాత
 రాత్తానం వా పరమాత్తా నమంతః, జ్ఞానాత్తాను చార్చయే త్తస్య
 దిక్షు మాయావిద్యే యేకలాపారతేష్ట, సుపూజయే ద్విమాలాదీశ్చ
 శక్తి రభ్యర్చయే ద్దేవ మావాహయేచ్చ, అంగపూహో నిలజాదై శ్చ
 పూజ్యం ధృష్ట్యాదికై ర్లోకపాతై స్తదస్యై, వసిష్ఠాదైర్మనసిభి ర్నీల
 ముఖై రారాధయే ద్రాసువం చందనాద్యైః, ముఖ్యోపహారై ర్వివి
 ధైశ్చ పూజై ర్నస్తై జపాదీంశ్చ సమ్యక్ప్రకల్ప్య, ఏవం భూతం జగ
 దాధారభూతం రామం వందే సచ్చిదానంద రూపం, గదాఽరిశంఖా
 బ్జధరం భవారిం స యోధ్యాయే న్తోక్ష మాప్నోతి సర్వః, విశ్వవ్యాపీ
 రాఘవో యస్తదానీ మంత్రర్థధే శంఖచక్రే గదాజ్ఞే, ధృత్వాక మాస
 హిత న్సనుజశ్చ సవత్తన న్సనుగస్సర్వలోకీ, తద్భక్తాయే లబ్ధకామా
 శ్చ భుక్త్వా తథాపదంపరమం యాంతి తేచ, ఇమా ఋచ స్సర్వకా
 మార్థదాశ్చ యేతే పరంత్యమలా యాంతి మోక్షమ్. చిన్తయేఽస్మిం
 శ్రుయోదశ, స్వభూర్జ్యోతి స్తిస్రః, సీతారామావేకా, జీవవాచీ పట
 ప్తపిః, భూతాదికమేకాదశ, పంచఖండేషు త్రిణవతిః.

ఓం భద్రం కర్ణేభి రితి శాంతిః.

ఇతి శ్రీరామతాపనీయే పంచమోపనిషత్.

శ్రీరామపూర్వతాపనీయోపనిషత్సమాప్తా.

హరిః ఓమ్.

ఓం. బ్రహ్మస్మతి రువాచ- యాజ్ఞవల్క్యం యదను కరుణ్యేత్రం
 దేవానాం దేవ యజనగ్ సర్వేషాం భూతానాం బ్రహ్మసదన మవిము
 క్తం వై కరుణ్యేత్రం దేవానాం దేవయజనగ్ సర్వేషాం భూతానాం
 బ్రహ్మసదన మవిముక్తం వై కరుణ్యేత్రం దేవానాం దేవయజనగ్ సర్వే
 షాం భూతానాం బ్రహ్మసదనం తస్మా ద్యత్రక్వచ న గచ్ఛతి తదేవ మన్యే
 తేతీదం వై కరుణ్యేత్రమ్ దేవానాం దేవయజనం సర్వేషాం భూతానాం
 బ్రహ్మసదన మత్రహి జంతోః ప్రాణే షూక్రమమాణేషు రుద్ర స్తారకం
 బ్రహ్మవ్యాచప్తే యేనాసా వమృతీభూత్వా మోక్షీ భవతి తస్మా దవి
 ముక్తమేవ నిపే వేతా విముక్తంన విముంచేదేవమే వైతద్యాజ్ఞవల్క్యః.

అథ హైనం భారిద్వాజః వప్రచ్ఛ యాజ్ఞవల్క్యః కింతారకం
 కిం తారయతీతి సహోవాచ యాజ్ఞవల్క్యః స్తారకం దీర్ఘనిలం బిందు
 పూర్వకం దీర్ఘనిలం పునర్వా¹య నమశ్చంద్రాయ నమోభద్రాయ నమ
 ఇత్యేత ద్భిష్టాత్తికా స్పచ్చిదానందాఖ్యా ఇత్యుపాసితవ్యమ్, అకారః
 ప్రథమాక్షరోభవతి, ఉకారోద్వితీయాక్షరోభవతి, మకార స్తృతీయా
 క్షరోభవతి, అర్థమాత్ర శ్చతుర్థాక్షరోభవతి, బిందుః పంచమాక్షరోభవ
 తి, నాద ష్టస్థాక్షరో భవతి, తాంకత్వా త్తారకో భవతి, తదేవ తారకం
 బ్రహ్మత్యం విద్ధి తదేవోపాసితవ్య మితి జ్ఞేయమ్, గర్భజన్తజరామరణస
 గ్ సారమహద్భయాయ త్సంతారయతీతి తస్మా దుచ్యతే షడక్షరం తారక
 మితి, య ఏతిత్తారకం బ్రహ్మ బ్రహ్మణో నిత్య మధీతే స పాప్తానం
 తరతి సమృత్యంతరతి, సబ్రహ్మహత్యాం తరతి సబ్రాణహత్యాం తరతి
 సవీరహత్యాం తరతి ససర్వహత్యాం తరతి ససగ్ సారం తరతి ససర్వం
 తరతి, సోఽవిముక్త మ్మాశ్రితో భవతి, సమహః స్ఫురితి సోఽమృత
 త్వంచ గచ్ఛతి.

అత్రైతే శ్లోకాభవతి

అకారాక్షరసంభూత స్సౌమిత్రి ర్విశ్వభావనః, ఉకారాక్షరసం
 భూత శ్చతుర్ముపైజసాత్తికః, ప్రాజ్ఞాత్తికస్తు భరతో మకారాక్షర సంభ
 వః, అర్థమాత్రాత్తికో రామో బ్రహ్మసందైకవిగ్రహః, శ్రీరామసాన్నిధ్య
 వశా జగదాధారకారిణి, ఉత్పత్తిసంహారకారిణి సర్వదేహినామ్, సా

సీతా భవతిజ్ఞేయా మూలప్రకృతిసంజ్ఞికా, ప్రణవత్వా త్ప్రకృతిరితి
వదంతి బ్రహ్మవాదిన ఇతి, ఓ మిత్యేతదక్షరమిదగ్ సర్వం తస్మాదపవ్యా
భ్యానం భూతం భవ్యం భవిష్య దితి సర్వ మోంకారవ య చ్చాన్య
త్రి కాలాతీతం తదప్యోంకారవ సర్వగ్ హ్యేతద్బ్రహ్మైయమాత్మా, బ్రహ్మ
సోఽయమాత్మా చతుష్పాజ్ఞాగ్రితస్థానో బహిః ప్రజ్ఞ స్సప్తాంగ ఏకోనవిం
శతిముఖిః సూలభు గ్వైశ్వానరః ప్రథమః పాదః, స్వప్నస్థానోఽంతఃప్రజ్ఞ
స్సప్తాంగ ఏకోనవింశతి ముఖః ప్రవివిక్తభు కైజరః ద్వితీయః. యత్ర
సుప్తానకంచన కామం కామయతే నకంచన స్వప్నం పశ్యతి తత్సుషుప్తగ్
సుషుప్తస్థానవీక్షిభూతిః ప్రజ్ఞానఘన ఏవా నస్తమయో వ్యానందభు క్షే
తోముఖిః ప్రజ్ఞ స్త్యుతియః పాదః ఏష సర్వేశ్వర ఏష సర్వజ్ఞ ఏషోఽ
తర్యా మ్యేషయోని సర్వస్య ప్రభవా వ్యయా హి భూతానామ్, నాంతః
ప్రజ్ఞం నబహిః ప్రజ్ఞం నోభయతః ప్రజ్ఞం న ఏజ్ఞం నాప్రజ్ఞం న ప్రజ్ఞా
నఘన మదృశ్య మవ్యవహర్య మగ్రహ్య మలక్షణ మచింత్యమవ్యవ
దేశ్యమేకత్వ ప్రత్యయసారం ప్రపంచోపశమగ్ శాంతగ్ శివమద్వై
తగ్ చక్షుర్గం మన్యం తే స ఆత్మా సవిజ్ఞేయ సుదోజ్యలోఽవిద్యాతత్కా
ర్యహీనస్సాన్విత బంధహర సర్వదా ద్వైతరహిత ఆనందరూప స్వర్వా
భవాసస్సాత్త్వ సిరిస్తావిద్యా తమో మోషగోఽహమే వేతి, సంభా
వ్యాహమోతి త్సద్య త్పురంబ్రహ్మ రామచంద్ర శ్చిదాత్మక స్సోఽహ
మోంత ద్రామభద్రపరంజ్యోతీ రసోఽహ మోమి త్యాత్మాన మాదా
య మనసా బ్రహ్మణోకీకర్యాత్. సదా రామోఽహమస్మీతి తిత్త్వతః
ప్రవదన్తి యే, సతే సంసారిణో నూనం రామవ ససంశయ ఇత్యువ
నిష ద్యవపం వేద సముక్తో భవ తీతి యాజ్ఞవల్క్యః.

అథ హౌన మత్రిః పత్రచ్చ యాజ్ఞవల్క్యం య ఏషోఽనంతో
ఽవ్యక్తపరిపూర్ణానందైకచిదాత్మా తం కథ మహం విజానీయా మితి
సహగోవాచ యాజ్ఞవల్క్య సోఽవిముక్త ఉపాస్యాయ ఏషోఽనంతో
ఽవ్యక్త ఆత్మాసావిముక్తే ప్రతిష్ఠిత ఇతి సోఽవిముక్తః కన్తిక్ ప్రతిష్ఠిత
ఇతి వరణాయా నాస్యాంచ మధ్యేప్రతిష్ఠిత ఇతి కా వైవరణా కాచ
నాసీతి జన్మాంతరకృతాన్ సర్వాన్ దోషాన్ వారయతీతి తేన వరణా

భవతీతి సర్వా నిందియ కృతాః పాపాః నాశయతీతి తేన నాసీ భవ
 తీతి కతమ చ్చాప్య స్థానం భవతీతి భువోర్భూతస్య చ య స్సృధి
 స్స ఏష ద్యౌర్లోకస్య పరస్యచ సంధిర్భవతీ త్యేతద్వైసంధిగ్ సంధ్యాం
 బ్రహ్మవిద ఉపాసత ఇతి సోఽవిముక్త ఉపాస్య ఇతి సోఽవిముక్తం జ్ఞాన
 మాదప్తే యోవా ఏత దేవం వేద, అథ తం ప్రత్యువాచ, శ్రీరామస్య
 మనుం కాశ్యాం జజాప వృషభధ్వజః, మన్వంతం సహస్రై స్తు జప
 ఘోషామార్చనాదిభిః, తతః ప్రసన్నో భగవా స్ఫీరామః ప్రాహ శం
 కరమ్, వృణీష్వ యదభీష్టం త ద్దాస్యామి పరమేశ్వరేతి, అథ సచ్చిదా
 నందాత్మానం శ్రీరామ మిశ్వరః పప్రచ్ఛ మణికర్ణ్యాం మమ క్షేత్రే గం
 గాయాం వాతపే పురః, మ్రియతే దేహీ త జ్ఞంతోర్ముక్తిం నాతోపరా
 స్తర మితి, అథ సహోవా శ్రీరామః, క్షేత్రేఽస్మిన్ తవ దేవేశయత్ర
 కుత్రాపి వా మృతాః, క్రిమికీటాదయోఽప్యాశు ముక్తా స్సంతు సచా
 న్యథా, అవిముక్తే తవ క్షేత్రే సర్వేషాం ముక్తిసిద్ధయే, అహం సన్ని
 హిత స్తత్ర పాపాణామతిమాది ఘ్న, క్షేత్రేఽస్మిన్ స్థిర్యయే దృక్త్యా
 మంత్రేణానేనస మాం శివ, బ్రహ్మహత్యాదిపాపేభ్యో మోక్షయి
 ష్యామి మాశుచః, త్వత్తో వా బ్రహ్మణోవాఽపియే లభంతే పడక్ష
 రమ్, జీవంతో మంత్రసిద్ధాస్య ర్ముక్తా మాం ప్రాప్నువంతి తే, ముమూ
 ర్షోర్దక్షిణే కర్ణేయస్య కస్యాపి వా స్వయం, ఉపదేక్ష్యసి మన్వంత్రం
 సముక్తోభవితా శివేతి శ్రీరామచంద్రేణోక్తమ్.

అథ హైనం భారద్వాజో యాజ్ఞవల్క్య మువా చాశ కైర్
 త్రై స్తుత శ్రీరామచంద్రః ప్రీతో భవతి స్వాత్మానం దర్శయతితా
 న్నో బ్రూహి భగవన్నితి సహోవాచ యాజ్ఞవల్క్యః, పూర్వం సత్య
 లోకే శ్రీరామచంద్రే జైవం శిక్షిణో బ్రహ్మ పున రేతియా గాధయా
 నమస్కరోతి, విశ్వరూపధరం విష్ణుం నారాయణ మనామయమ్, పూ
 ర్ణానందైకవిజ్ఞానం పు బ్రహ్మ స్వరూపిణమ్, మనసా సంస్కరన్ బ్రహ్మ
 తుష్టావ పరమేశ్వరమ్, ఓం యోహవై శ్రీరామచంద్ర స్స భగవా
 నద్వైశివరమానంద ఆత్మ యత్పురం బ్రహ్మ భూర్భువ స్సువ స్తస్మై
 నమో నమః. (౧). యథా ప్రథమమంత్రోక్త వాద్యంతో తథా సర్వమం
 త్రేషు జ్ఞాతవ్యో, య శ్చాఖండైకరసాత్, యత్పురం మనః యచ్చ

బ్రహ్మసందామృశమ్, యత్తారకం బ్రహ్మ యో బ్రహ్మవిష్ణు ర్న హేశ్వ
రోయ స్సర్వ దేవాత్మా. ౫. యేసర్వే వేదా స్సాంగా స్సశాఖా స్సేతి
హాస పురాణాః, యో జీవాంతరాత్మా, య స్సర్వభూతాంతరాత్మా, యే
దేవాసుర మనష్యాదిభావాః, యే మత్స్యకూర్మాద్యవతారాః. ౧౦.
యోఽంతఃకరణ చతుష్టయాత్మా, యశ్చ స్రాణః, యశ్చ యమః, య
శ్చాంతకః, యశ్చ మృత్యుః. ౧౫. యచ్ఛామృతమ్, యాని పంచమహా
భూతాని, యస్థానవరజంగమాత్మా, యే పంచాగ్నయః, యాస్సప్త
మహావ్యాపృతయః. ౨౦. యా విద్యా, యా సరస్వతీ, యా లక్ష్మీః,
యాగౌరీ, యా జానకీ. ౨౫. యచ్ఛ్రుతైలోక్యమ్, య సూర్యః, య
సోమః, యాని చ సక్షత్రాణి, యేచ సవగ్రహాః. ౩౦. యే బాష్టా
లోకపాలాః, యేచాష్టా వసవః, యేచైకాదశ రుద్రాః, యేచ ద్వాద
శాదిత్యాః, యచ్ఛ భూతంభవ్యంభవిష్యత్. ౩౫. యద్భృహ్మాండ
స బహిర్వాప్తమ్, యో హిరణ్యగర్భః, యా ప్రకృతిః, యశోఽం
కారః, యా శ్చత్విస్తోఽర్థమాత్రాః, శం, యః పరమపురుషః, యశ్చ
మహేశ్వరః, యశ్చ మహాదేవః, య ఓం సమోభగవతే వాసుదే
వాయ యోమహా విష్ణుః, యః పరమాత్మా. ౪౫. యోవిజ్ఞానాత్మా,
ఓం యోహవై శ్రీరామచంద్ర స్సభగవా నద్వైతపరమానంద ఆత్మా
య సచ్చిదానందాద్వైతైకివిదాత్మా భూర్భువస్సువస్సన్తైవై సమో
నమః. ౪౭ ఇతి. తాకబ్రహ్మ౭బవీ త్సప్తచత్వారిశ త్తంత్రైర్నిత్యం
దేవం స్తుధ్వం తస్య దేవః ప్రీతో భవతి స్వాత్మానం దర్శయతి తస్మా
ద్య ఏతై ర్త్వంత్రై ర్నిత్యం దేవం స్తాతి స దేవం పశ్యతి సోఽమృత
త్వంచ గచ్ఛతీతి మహేవాపనిషత్.

అథ హైను భారద్వాజో యాజ్ఞవల్క్య మ పసమేతోవచ శ్రీ
రామమంత్రరాజస్య మాహాత్మ్య మనుబ్రూహీతి స హేవాచ యాజ్ఞ
వల్క్యః, స్వప్ర కాశః పరంజ్యోతి స్సాన్వమభూత్యైకచిన్మయః, తదేవ
రామచంద్రస్య యనో రాద్యక్షర స్తన్నతః, అఖండైకరసానంద స్తారక
బ్రహ్మవాచకః రామాయేతి సువిజ్ఞేయ స్సత్యానందచిదాత్మకః, నమః
పదంతు విజ్ఞేయం పూర్ణానందైకకారణమ్, సదా నమంతి హృదయే
సర్వే దేవా ముమాక్షవ ఇతి, య ఏతం మంత్రరాజం శ్రీరామచంద్ర

షడక్షరం నిత్య మధీతే సోఽగ్నిపూతో భవతి, స వాయు పూతో
భవతి, స ఆదిత్యపూతో భవతి, స సోమపూతో భవతి, స బ్రహ్మ
పూతో భవతి, స విష్ణుపూతో భవతి, స రుద్రపూతో భవతి, స స
ర్వై దేవైరాతో భవతి, స సర్వక్రతుభి రిష్టవాక్ భవతి, తేనేతిహః
సపురాణానాం రుద్రాణాం శతసహస్రాణి జప్తాని సఫలాని భవంతి, శ్రీరా
మచంద్రమనుష్ఠరణేన గాయత్ర్యా శ్శతస్సహస్రాణి జప్తాని ఫలానిభ
వంతి, ప్రణవానా మయుతకోటిజపా భవంతి, దశ పూర్వాః దశో
త్తరాః పునాతి సపంక్తిపావనో భవతి, సమహా భవతి, సోఽమృత
త్వంచ గచ్ఛతీతి. అత్రైతే శ్లోకా భవంతి. గాణాపత్యేషు శైవేషు
శాక్తసారే వ్యభీష్టదః, వైష్ణవే వ్యపి సర్వేషు రామమంత్రః ఫలాధి
కః, గాణాపత్యాదిమంత్రేషు కోటికోటిగుణాధికః, మంత్ర స్తేవ్య ప్య
నాయాసఫలదోఽయం షడక్షరః, షడక్షరోఽయం మంత్ర స్యాత్సత్సర్వా
ఘోషునివారణః, మంత్ర రాజ ఇతి ప్రోక్త స్సర్వేషా ముత్తమోత్తమః,
కృతందినే యద్దురితం పక్షమాసర్తువర్ష జమ్, సర్వం దహతిసశ్చేషం ¹తూ
లాచల మి వానలః, బ్రహ్మహత్యాసహస్రాణి జ్ఞానాజ్ఞానకృతాని చ,
స్వర్ణ స్తేయసురాపానగురుతల్పాయుతాని చ, కోటికోటిసహస్రాణి ఉప
సాతకజా న్యపి, సర్వాణ్యపి ప్రణశ్యంతి రామమంత్రానుకీర్తనాత్,
భూతప్రేతపిశాచాద్యాః కూక్తాండ²గ్రహరాక్షసాః, దూరాదేవప్రభా
వంతి రామమంత్ర ప్రభావతః. ఐహాలాకీక మైశ్వర్యం స్వరాద్యం పార
తాకీకమ్, కైవల్యం భగవత్త్వంచ మంత్రోఽయం సాధయిష్యతి,
గ్రామ్యారణ్యపశుఘ్నత్వం సంచితం దురితం చయత్, మద్యపానేన
యత్పాపం తదప్యశు వినాశయేత్ అభక్యభక్షణోత్పన్నం మిథ్యా
జ్ఞానముద్భవమ్, సర్వం విలీయతే రామ మంత్ర స్యాన్యైవ కీర్త
నాత్, శ్రోత్రియస్వర్ణహరణా ద్యచ్ఛపాప ముపసితమ్, రత్నాదేశ్చా
పహారేణ తదప్యశు వినాశయేత్, బ్రాహ్మణం క్షత్రియం వైశ్యం
శూద్రంహత్యాచి కల్పిషమ్, సంచిలోతి నరో మోహా ద్యద్యత్తదపినాశ
యేత్, గత్వాపి మాతరం మోహా దగమ్యాశ్చైవ యోషితః ఉపా

స్యానేనమం త్రేణ రామ స్తదపి నాశయేత్, మహాపాతకపాపిష సంగత్యా
సంచితం చయత్, నాశయే త్తత్, థాలాపశయనాసనభోజనైః, పితృమా
తృవధోత్పన్నం బుద్ధిపూర్వ మఘం చ యత్, తదనుమాన మాత్రేణ సర్వ
మేతద్విలీయతే, యత్ప్రియాగాదితీర్థోక్తప్రాయశ్చిత్తశతై రపి, నైవాప
నోద్యతే పాపం తదప్యాశు వినాశయేత్, పుణ్యక్షేత్రేషు సర్వేషుకురు
క్షేత్రాదిషు స్వయమ్, బుద్ధిపూర్వ మఘం కృత్వా తదప్యాశు వినాశ
యేత్. కృచ్చైర్హస్తప్రపరాకాద్యైర్నాచాంద్రాయణై రపి, పాపంచానా
పనోద్యంయ త్తదప్యాశు వినాశయేత్, ఆత్మతుల్యసునర్ణాదిదానైర్బహు
విధై రపి, కించిద ప్యపరిక్షీణం తదప్యాశు వినాశయేత్, అవస్థాత్రితయే
ప్రేవం బుద్ధిపూర్వ మఘం చ యత్, తన్నంతస్త్వ రణేనైవనిశ్చేషం
ప్రవిలీయతే, అవస్థాత్రితయే ప్రేవం మూలబంధ మఘంచయత్,
తత్తన్నంత్రోవదేశేన సర్వమేత త్ప్రిణశ్యతి, ఆబ్రహ్మబీజదోషాశ్చ నియ
మాతిక్రమోద్భవాః, స్త్రీణాంచ పురుషాణాంచ మంత్రేణానేననాశితాః,
యేషు యేష్యపి దేశేషు రామభద్రఉపాస్యతే, దుష్టితాదే ర్భయం
తేషు నభవేత్తు కదాచ న, శాంతిః ప్రసన్నవదనో సక్రొధో భక్తవ
త్సలః, అనేన సదృశో మంత్రో జగత్సృషి న విద్యతే, సమ్యగారాధితో
రామః ప్రసీదత్యేవ సత్పరమ్, దదాత్యాయుష్యమైశ్వర్యమంతే విష్ణు
పదం చయత్, త దేత దృచా భ్యుక్తమ్, ఋచోఅక్షరే పరమే వ్యో
మః, య స్థిః దేవా అధివిశ్వే నిషేదుః, యస్తన్నవేద కిమృచా కరి
ష్యతి, య ఇ త్తద్విదు స్తమి సమాసతే, త ద్విష్ణోః పరమఃపదం సదా
పశ్యంతి సూరయాః, దివీప చక్షురాతతమ్, తద్విప్రాసో విపన్యవో
జాగ్రవాంస స్సమింధతే, విష్ణోర్య త్పరమం పదం, ఓం సత్య మిత్యుప
నిపత్.

ఓం భద్రం కర్ణేభి రితి శాంతిః.

ఇతి రామోత్తరతాపనీయోపనిష త్సమాప్తా.

ఓమ్ తత్సత్.

౧౬. సామవేదీయ వాసుదేవోపనిషత్.

శ్లో. యత్సర్వహృదయాగారం యత్ర సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్,
వస్తుతోయన్నిరాధారం వాసుదేవపదంభజే.

ఓం ఆప్యాయం త్వితీ శాంతిః.

ఓ నమస్కృత్య భగవాన్నారద స్వర్వేశ్వరం వాసుదేవం ప్రప్రచ్యు, అధీహి భగవ స్సూర్యపుండ్రవిధమ్, ద్రవ్యమంత్రస్థానాదిసహితం మే బూహితీ, తం హేచావాచ భగవాన్వాసుదేవః, వైకుంఠస్థానాదుత్పన్నం మమ ప్రీతికరం మధ్యక్షైర్బ్రహ్మాదిభిర్ధారితం విష్ణుచందనం మమాంగే ప్రతిదినం మాలిన్తం గోపీభిః ప్రత్యక్షనాద్గోపీచందన మాఖ్యాతమ్, మదంగలేపనం పుణ్యం చక్రతీర్థాం తస్థితం చక్రసమాయుక్తం పీతవర్ణం ముక్తిసాధనం భవతి అథ గోపీచందనం నమస్కృత్యోద్ధృత్య, గోపీచందనపాపఘ్న విష్ణుదేహ సమద్భవ, చక్రాంకిత సమస్తుభ్యం ధారణాన్ముక్తిదోభవ, ఇయం మే గంగేతి జలమాదాయవిష్ణోర్ముకమితిమర్దయేత్, అతోదేవా అవంతు స ఇత్యేతైర్నైర్ద్రష్టుగాయత్ర్యా కేశవాదినామభిర్వాధారయేత్, బ్రహ్మచారీ వానప్రస్థో వాలలాటహృదయ కంఠబాహుమూలేషు వైష్ణవగాయత్ర్యా కృష్ణాదినామభిర్వాధారయేత్, ఇతి త్రివార మభిమంత్రి, శంఖచక్రగదాపాణే ద్వారకానిలయాచ్యుత, గోవిందపుండరీకాక్ష రక్ష మాం శరణాగత మితి ధ్యాత్వా గృహస్థో లలాటాది ద్వాదశస్థలేషు అనామికాంగుల్యా వైష్ణవగాయత్ర్యా కేశవాదినామభిర్వాధారయేత్, బ్రహ్మచారీ గృహస్థో వాలలాట హృదయ కంఠ బాహుమూలేషు వైష్ణవగాయత్ర్యా కృష్ణాదినామభిర్వాధారయేత్, యతి స్తర్జన్యాశిరోలలాటహృదయేషు ప్రణవేనైవ ధారయేత్, బ్రహ్మదయ శ్రుయోమూర్తయ స్తిస్తో వ్యాహృతయ స్త్రీణి ఛందాంసి త్రయోఽగ్నయ ఇతి జ్యోతిష్మంత శ్రుయః కాలా స్తిస్తోఽవస్థాశ్రుయ ఆత్మనః పుండ్రా శ్రుయః ధ్యాత్వా అకార ఉకార మకార ఏతే ప్రణవమయోర్ధ్వపుండ్రాస్తదాత్మా స దేవ దోమితి, తా నేకథా సమభవత్, ఊ

ర్థమున్నమయత ఇత్యోంకారాధికారీతస్తా దూర్ధ్వపుండ్రం ధారయేత్,
 పరమహంసో లలాటే ప్రణవే నైకమూర్ధ్వపుండ్రం వా ధారయేత్,
 తత్త్వప్రదీపప్రకాశం స్వాత్మానం పశ్య న్యోగీ మత్సాయుజ్య మవాప్నో
 తి, అథవా న్యస్తస్పృహయః పుండ్రమధ్యే వా హృదయ కమలమధ్యే వా
 తస్య మధ్యే వహ్నిశిఖా అణీయోర్ధ్వా వ్యవస్థితా, నీలతోయద మధ్యస్థా
 విద్యుల్లేఖవ భాస్వరా, నీవార సూకవత్తస్త్వి పరమాత్మా వ్యవస్థిత ఇతి,
 అతః పుండ్రస్థం హృదయపుండరీకేషు త మభ్యసేత్, క్రమం దేవం
 స్వ మాత్మానం భావయే న్నాం పరం హరిమ్, ఏకాగ్రమనసా యో మాం
 ధ్యాయతే హరి మవ్యయమ్, హృత్పంకజే చస్వాత్మానం సముక్తో నాత్ర
 సౌశయః, మద్రూప మద్వయం బ్రహ్మ ఆదిమధ్యాంతవర్జితం, స్వప్రభం
 సచ్చిదానందం భక్త్యా జానాతి చావ్యయమ్, ఏకో విష్ణు రనేకేషు జం
 గమస్థావరేషు చ, అనుస్యూతో వసత్యాత్మా భూతేష్వహ మవస్థితః,
 తైలం తిలేషు కాష్ఠే వహ్నిః క్షీరే ఘృతం యథా, గంధః సుష్పేషు
 భూతేషు తథాఽఽత్మాఽవస్థితో హ్యహమ్, బ్రహ్మరంభే భువో ర్మధ్యే
 హృదయే చిద్రవిం హరిమ్, గోపీచందన మాలిన్య తత్రధ్యాత్వాత్మ
 యాత్పరమ్, ఊర్ధ్వదండోర్ధ్వ రేతాశ్చ ఊర్ధ్వపుండ్రోర్ధ్వయోగవాక్,
 ఊర్ధ్వం పద మవాప్నోతి యతిరూర్ధ్వ చతుష్కవాక్, ఇత్యేతన్ని
 శ్చితం జ్ఞానం మద్భక్త్యా సిద్ధ్యతి స్వయమ్, నిత్య మేకాగ్రభక్తి స్సాన్య
 ద్గోపీచందనధారణాత్, బ్రాహ్మణానాతు సర్వేషాం వైదికానా మను
 త్తమమ్, గోపీచందనవారిభ్యా మూర్ధ్వపుండ్రం విధీయతే, యో గోపీ
 చందనాభావే తులసీ మూలమృత్తికామ్, ముముక్షు ధారయే నిత్య
 మపరో ఊత్తసిద్ధయే, అతిరాత్రాగ్ని హేలాత్రభస్తనాగ్నే ర్భసిత మిదం
 విష్ణు స్త్రీణి వదేతి మంత్రైర్వైష్ణవగాయత్రాప్రణవే నోద్ధాళనం కు
 ర్యాత్, ఏవం విధినా గోపీచందనంచ ధారియేత్, యస్త్యధీతేవా సర్వ
 పాతకేభ్యః పూతో భవతి, పాపబుద్ధి స్తస్య నశాయతే, స సర్వేషు
 తీరేషు స్నాతో భవతి, స సర్వైర్యజ్ఞైర్యాజితో భవతి, స సర్వైర్దైవై
 పూజ్యో భవతి, శ్రీమన్నారాయణే మయ్య చంచలా భక్తిశ్చ భవతి,
 స సమ్యక్జ్ఞానం చ లభ్యా విష్ణు సాయుజ్యమవాప్నోతి సచ పునరా

వర్తతే, సచ పునరావర్తతే, ఇత్యాహ భగవాన్వాసుదేవః, యస్తే
త ద్వాధీతే సోఽప్యేవమేవ భవతీ త్యోగ్ సత్య మి త్యుపనిషత్.

ఓం ఆప్యాయం త్వితీ శాంతిః
ఇతి వాసుదేవోపనిష త్సమాప్తా
ఓమ్ తత్సత్.

శ్రీగరుభ్యాః సమః హరిః ఓమ్

౫౭. ఋగ్వేదీయ ముద్గలోపనిషత్.

శ్లో. శ్రీమత్పురుషసూక్తార్థం పూర్ణానందక రేబరమ్,
పురుషోత్తమవిఖ్యాతం పూర్ణం బ్రహ్మభ వామ్యుహమ్.
ఓం వాజ్ఞే ఋనసీతి శాంతిః.

ఓం పురుషసూక్తార్థనిర్ణయం వ్యాఖ్యాన్యమః పురుషసంహితా
యాం పురుషసూక్తార్థస్సంగ్రహేణ ప్రోచ్యతే, సహస్రశీర్షేత్యత్ర సశ
బ్దోఽనంతవాచకః, అనంతయోజనం ప్రాహ దశాంగులనచ స్తథా,
తస్య ప్రథమయా విష్ణో ద్వైతతో వ్యాప్తి రీతితా, ద్వితీయయా చాస్య
విష్ణోఃకాలతో వ్యాప్తి రుచ్యతే, విష్ణోర్నాక్షప్రదత్వంచ కథితంతు తృతీ
యయా, ఏతావా నితి మంత్రేణ వైభవం కథితం హరేః, ఏతేనైవచ
మంత్రేణ చతుర్వ్యూహా విభాషితః, త్రిపాది త్యనయాప్రోక్త మని
రుద్ధస్య వైభవమ్, తస్మా ద్వీరా డి త్యనయా పాదనారాయణా ధరేః,
ప్రకృతేః పురుషస్యాపి సముత్పత్తిః ప్రదర్శితా, యత్పురుషేణే త్యన
యా సృష్టియజ్ఞ స్సమీరితః, సప్తాస్యానా పరిధయ స్సమిధశ్చ సమీ
రితాః, తం యజ్ఞ మితి మంత్రేణ సృష్టియజ్ఞ స్సమీరితః, ఆ నేనచైవ
మంత్రేణ మోక్షశ్చ సముదీరితః, తస్మా దితిచ మంత్రేణ జగత్సృష్టి స్స
మీరితా, నేదాహమితి మంత్రాభ్యాం వైభవం కథితం హరేః, యజ్ఞే
నేత్యుపసంహార స్సృష్టే ర్నాక్షస్య చేరితః, య ఏవ మేత జ్ఞానాతి
సహి ముక్తో భవే దితి

అథ తదా ముద్గలోపనిషది పురుషసూక్తస్య వైభవం విస్తరే
ణ ప్రతిపాదితం వాసుదేవ ఇంద్రాయ భగవద్ జ్ఞాన ముపదిశ్య పున

రపి సూక్ష్మశ్రవణాయ ప్రణతాయేంద్రాయ పరమరహస్యభూతం పురు
షసూక్తాభ్యాం ఖండద్వయాభ్యా ముపాదిశత్, ద్వాఖండా పుచ్చ్యేతే,
యోఽయముక్త స్సపురుషో నామగూఢజ్ఞానాగోచరం సంసారిణా మతి
దుర్జ్ఞేయం విషయం విహాయ క్లేశాదిభి స్సంక్లిప్తదేవాదిజహ్ను యా
సహస్రకలావయవకల్యాణం దృష్టమా త్రేణ మోక్షదం వేష మాద
దే, తేన వేషేణ భూమ్యాదిలోకం వ్యాప్యసంతయోజనమత్యతి
ష్ఠత్, పురుషో నారాయణో భూతం భవ్యం భవిష్య చ్ఛాసీత్, స ఏష
సర్వేషాం మోక్షద శ్ఛాసీత్, సచ సర్వస్త్వా న్నహిమ్నా జ్యాయాన్,
తస్మా న్నకోఽపి జాయాన్, మహాఘృహ ఆత్మానం చతుర్థా కృత్వా
త్రిపాదేన పరమే వ్యోమ్ని చాసీత్, ఇతరేణ చతుర్థేనానిరుద్ధనారా
యణేన విశ్వా న్యాపన్, సచ పాదనారాయణో జగత్త్రప్తు ప్రకృతి
మజనయత్, ససమృద్ధకాయ సృక్ సృష్టికర్తా న జన్మివాన్, సోఽనిరు
ద్ధనారాయణ స్సస్మై సృష్టి ముపాదిశత్, బ్రహ్మ త వేంద్రియాణి
యాజకాని ధ్యాత్వా కోశభూతం దృఢగ్రంథం కళేబరం హవిర్ధ్యాత్వా
మాం హవిర్భుజం ధ్యాత్వా వసూతకాల మాజ్యం ధ్యాత్వా గ్రీష్మ
మిద్ధం ధ్యాత్వా శరదృతుం రసం ధ్యాత్వా ఏష మగ్నో హుత్వా అం
గస్పర్శాత్కళేబరం వజ్రం హిష్యతే తత స్సుకార్యాన్ సర్వప్రాణిజీ
వాన్ సృష్త్వా పశ్చాద్ధ్యాః ప్రదుర్భువివ్యతి తత స్థానరజంగమాత్తగం
జగద్భువివ్యతి, ఏతేన జీనాత్తనో గ్యోగేన మోక్షప్రకారశ్చ కథితఇ
త్యనుసంధేయమ్, య ఇమం సృష్టియజ్ఞమ్, జానాతి మోక్షప్రకారంచ
సర్వ మాయు రేతి.

ఏకో దేవో బహుధా నివిష్టః, అజాయమానో బహుధా విజా
యతే, త మేత వగ్ని రిత్యధ్వర్యన ఉపాసతే, యజురిత్యేష హిదం
సర్వం యునక్తి సామేతి ఛందోఽగాః, ఏతస్మిన్ హిదం సర్వం ప్రతిష్ఠి
తమ్, విషమితి సర్వాః, స్పృశతి సర్వవిదః, ఊర్జితి దేవాః, రయిరితి
మనష్యాః, మాయే త్యసురాః, స్వధేతి పితరః, దేవజన ఇతి దేవజన
విదః, రూప మితి గంధర్వాః, గంధ ఇత్యస్సరస, తం యథాయథో
పాసతే తత్తైవ భవతి, తస్మా ద్బ్రాహ్మణః పురుషరూపం పరిం బ్రహ్మ
వాహ మితి భావయే త్తద్రూపో భవతి యఏవం వేద.

తద్వృక్షాతాపత్రయాతీతం వట్కొశ వినిర్ముక్తంషహార్తివర్జితం
 పంచకోశాతీతం షడ్భావవికారిశూన్య వేవమాది సర్వవిలక్షణం భవ
 తి, తాపత్రయంతు ఆధ్యాత్మికాధిభౌతికాధిదైవికమ్, కర్తృకర్తృకార్య
 జ్ఞాతృజ్ఞానజ్ఞేయభోక్తృభోగభాగ్య మితి త్రివిధమ్, త్వజ్ఞాంసశోణితాస్థి
 స్నాయుమజ్జా షట్కొశాః, కామక్రోధలోభమోహమదమాత్సర్య
 మితి అపిషడ్వర్గః, అన్నమయప్రాణమయ మనోమయవిజ్ఞానమయానం
 దమయా ఇతి పంచకోశాః, ప్రియత్వ జననవర్ధన పరిణామక్షయనాశా
 షడ్భావాః, అశనాయా విపాసాశోకి మోహజరామరణానీతి షడ్మార్గ
 యః, కులగోత్రజాతివర్ణాశ్రమరూపాణి షడ్భ్రమాః, ఏతిద్యోగేన పర
 మపురుషోజీవో భవతి, నాన్యః, య ఏత దుపనిషదం నిత్యమధీతే
 సోఽగ్నిపూతో భవతి సనాయుపూతో భవతి స ఆదిత్యపూతో
 భవ త్యురోగో భవతి, శ్రీమాంశ్చ భవతి, పుత్రపౌత్రాదిభి స్సమృద్ధో
 భవతి, విద్వాంశ్చి భవతి, మహాపాతకా త్పూతో భవతి, సురాపానా
 త్పూతో భవతి, అగమ్యాగమనా త్పూతో భవతి, మాతృగమనా
 త్పూతో భవతి, దుహితృన్నుషాభిగమనా త్పూతో భవతి, స్వర్ణస్తేయా
 త్పూతో భవతి, వేదోజన్తహానా త్పూతో భవతి, గురోరశుశ్రూ
 షణా త్పూతో భవతి, అయాజ్యయాజనా త్పూతో భవతి, అభక్ష్య
 భక్షణా త్పూతో భవతి, ఉగ్రస్త్రిగ్రహత్పూతో భవతి, పరదారగ
 మనా త్పూతో భవతి, కామక్రోధలోభమోహేర్హ్యాదిభిర బాధితోభవతి
 సర్వేభ్యః పాపేభ్యో ముక్తో భవతి, ఇహజన్త ని పురుషో భవతి, తస్మా
 దేతత్పురుషసూక్తార్థ మతిరహస్యం రాజగుహ్యం దేవగుహ్యం గుహ్య
 దపి గుహ్యతరం నాదీక్షితా యోపదిశేత్, నానూచానాయ నాయజ్ఞ
 శీలాయ నావైష్ణవాయ నాయోగినే నాబహుభాషిణే నాప్రియవాదినే
 నాసంవత్సరవేదినే నాతుష్టాయ నాధీతవేదాయోపదిశేత్, గురుర
 ప్యేవంవిచ్ఛుచౌ దేశే పుణ్యనక్షత్రే గ్రాణానాయమ్య పురుషం ధ్యా
 య న్నుపసన్నాయ శిష్యాయ దక్షిణే కిణ్లే పురుషసూక్తార్థ ముపదిశే
 ద్విద్వా స్సబహుశో వదే ద్యాతయామో భవతి, అసకృత్కర్ణము

పదిశే దేతత్కుర్వాణోఽధ్యేతాఽధ్యాపకశ్చ ఇహ జన్మని పురుషో
భవతీత్యుపనిషత్.

ఓం వాజ్ఞే మనసీతి శాంతిః.

ఇతి ముద్గలోపనిషత్సమాప్తా.

ఓం తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః. హరిః ఓమ్.

౫౮. అధర్వవేదీయ శాండిల్యోపనిషత్.

శ్లో. శాండిల్యోపనిషత్స్త్రిక్త యమాద్యష్టాంగయోగినః,
యద్దోషా ద్యాన్తికైవల్యం స రామో మే పరాగతిః.

ఓం భగ్రం కర్ణేభి రితి శాంతిః

శాండిల్యోపనిషత్ అధర్వాణం పప్రచ్ఛ, ఆత్మలాభోపాయ భూత
మష్టాంగయోగ మనుబ్రూహీతి, స హేవాచా చాధర్వా, యమనియ
మాసన్త్రాణాయామగ్రశిష్టహరి ధారిణాధ్యాస సమాధయోష్టాంగాని,
తత్ర దశయమాః, తథా నియమాః, ఆసనా న్యస్తా, త్రయోప్రాణాయా
మాః పంచప్రత్యహారాః, తథా ధారణాః, ద్విప్రకారధ్యానమ్, సమా
ధి స్తైవిరూపః, తత్రాపంచసాసత్యస్థాయ బ్రహ్మచర్యాదయాఽర్జవత్వ మా
ధృతిమితాహరణేచాని చేరీ యమాదశ, తత్రాహింసా నామ మనో
వాక్కాయ కర్మభి స్సవ్యభూతేషు సవ్యదా క్షేశాజననం, సత్యం
నామ, మనోవాక్కాయకర్మభి ర్భూతహతి యదార్థా భిభాషణమ్,
అస్తేయ నామ, మనోవాక్కాయకర్మభిః పరద్రవ్యేషు నిస్పృహః,
బ్రహ్మచర్యం నామ, సర్వావస్థాసు మనోవాక్కాయకర్మభిః స్వర్వత్ర
మైధునత్యాగః, దయూ నామ, సర్వభూతేషు సర్వత్రానుగ్రహః, ఆర్జ
వం నామ, మనోవాక్కాయకర్మణాం విహితావిహితేషు జనేషు
ప్రవృత్తౌ నివృత్తౌ వా ఏకరూపత్వమ్, యమానామ, ప్రియాప్రియేషు
సర్వేషు తాడనపూరితేషు సహనమ్, ధృతిర్నామ, అర్థహనౌ స్వేష్ట
బంధు వియోగే తత్ప్రాప్తౌ సర్వత్ర చేతన స్థాననమ్, మితాహరం
నామ, చతుర్థాంశా వశేషక సుస్నిగ్ధమధురాహరః, శౌచం నామ,

తద్వివిధమ్, బాహ్య మాంతరం చేతి, తత్ర మృజ్జలాభ్యాంబాహ్యం,
మనశ్శుద్ధి రాంతరమ్, తదభ్యాత్త విద్యయా లభ్యమ్

తపస్సంతోషాస్తిక్యదానేశ్వర పూజన సిద్ధాంతశ్రవణ స్త్రీమతి
జపప్రతాపి దశనియమాః, తస్మి తపో నామ, విఘ్నక్తకృచ్చి చాంద్రా
యణాదిభి శ్శరీరశోషణమ్, సంతోషోనామ, యదృచ్ఛాలాభసంతుష్టిః,
ఆస్తిక్యం నామ, వేదోక్తధర్మాధర్మేషు వి శ్వాసః, దానంనామ, న్యాయ్యా
ర్జితధనధాన్యాదేః శ్రద్ధయా ర్థిభ్యః ప్రదానమ్, ఈశ్వరపూజనం
నామ ప్రసన్నస్వభావేన యథాశక్తివిష్ణురుద్రాదిపూజనమ్, సిద్ధాంతశ్ర
వణం నామ, వేదాంతార్థ విచారః, స్త్రీర్నామ, వేదతాకికమార్గ కుత్సి
తకర్తణి లజ్జా, మతి ర్నామ, వేదవిహితమార్గేషు శ్రద్ధా, జపో నామ,
విధిసద్గురూపదిప్త వేదావిరుద్ధ మంత్రాభ్యాసః, సద్వివిధః వాచికో మాన
సశ్చేతి, మానసస్తు మనసా భ్యాసముక్తః, వాచకో ద్వివిధః, ఉచ్చై
రుపాంశుభేదేన, ఉచ్చైచ్చుచ్చారణం యథోక్తఫలమ్, ఉపాంశు సహస్ర
గుణమ్, మానసం కోటిగుణమ్, వ్రతం నామ వేదోక్తవిధినిపేధా
నుష్ఠాననైయత్య మితి.

స్వస్తికగోముఖపద్మవీరసింహ భద్రముక్త మయూరాఖ్యాన్యార
నాన్యప్రే, స్వస్తికం నామ, జానూర్వో రంతరే సమ్యక్కృత్వా పాద
తలే ఉభే ఋజుకాయ స్సమాసీగ స్వస్తికం త త్ప్రచక్షితే, సవ్యే దక్షి
ణగుల్ఫాతుపృష్ఠపార్శ్వే నియోజయేత్, దక్షిణేఽపి తథా సవ్యం గోము
ఖం గోముఖం యథా, అంగుష్ఠేన నిబధ్నియా ద్ధస్తాభ్యాం వ్యతక్ర
మేణ చ, ఉర్వోరుపరిశాండిల్య కృత్వా పాదతలే ఉభే, పద్మాసనం భవే
దేత త్సర్వేషా మపి పూజితమ్, ఏకం పాద మధైకస్త్రివిధ్యస్తోమిణి సం
స్థితః ఇతరస్త్రిం స్తథా చోరుం వీరాసన ముదీరితమ్, దక్షిణం సవ్యగుల్ఫేన
దక్షిణేన తథేతరమ్, హస్తాచ జాన్వో స్సంస్థాప్య స్వాంగులీశ్చ ప్రసార్య
చ, వ్యాత్తవక్త్రోరితేత నాసాగ్రం సుసమాహితః, సింహాసనం భవే
దేత త్పూజితంయోగిభి స్సదా, యోనిం వామేన సంపీడ్య మేధ్రా దుపరి
దక్షిణమ్, భ్రూహధ్యేచ మనోలక్ష్మ్యం సిద్ధానన మిదం భవేత్, గుల్ఫాతు
వృషణ స్వాధ స్సీసన్యాపా ర్శ్వయోః క్షిపేత్, పాదపార్శ్వేతు వాణి
భ్యాం దృఢం బద్ధ్వా సునిశ్చలమ్, భద్రాసనం భవే దేత త్సర్వన్యాధి

విషాపహమ్, సుపీడ్య సీవినీం సూక్ష్మాం గుల్ఫేనై వతు సవ్యతః, సవ్యం
దక్షిణగుల్ఫేన ముక్తాసన ముదీరితమ్, అవష్టభ్య ధరాం సమ్యక్ తలా
భ్యాం తు కరద్వయోః, హస్తయోః కూర్పరా చాపి పాపయే న్నాభి
పార్శ్వయోః, సమున్నతశిరః పాదో దండవ దోవ్యోమ్ని సంస్థితః,
మయూరాసన మేతత్తు సర్వపాపప్రణాశనమ్, శరీరాంతర్గతా స్ఫుర్వ
రోగా వినశ్యంతి, విషాణి జీర్యంతే, యేన కేనాసనేన సుఖధారణం
భవతి అశక్త స్తత్సమాచరేత్, యేనాసనం విజితం జగత్త్రియం తేన
జితం భవతి, యమనియమాభ్యాసయుక్తః పురుషః ప్రాణాయామం చ
రేత్, తేన నాడయ శ్శుద్ధా భవంతి ౩

అథ హైన మధర్వాణం శాండిల్యః ఏప్రచ్ఛ, కేనోపాయేన
నాడయశ్శుద్ధా స్యుః, నాడయః కతి సంఖ్యాకాః, తాసా ముత్పత్తిః
కీదృశీ, తాసు కతి వాయన స్తిప్తంతి, తేషాం కాని స్థానాని, తత్క
ర్మాణి కాని, దేహే యాని యాని విజ్ఞాతవ్యాని, తత్సర్వమే బ్రూహీ
తి, సహోవా చాధర్వా, అథేదం శరీరం వజ్జవత్యంగులాత్తకం భవతి,
శరీరాత్ప్రాణోద్వాదశాంగులాధికోభవతి, శరీరస్థు ప్రాణ మగ్నినాసహ
యోగాభ్యాసేన సమ మన్యూనంవాయుః క రోతిసయోగిపుంగవో భవతి,
దేహమధ్యే శిఖిసానం త్రికోణం తప్తజాంబూనదప్రభం మనుష్యాణామ్,
చతుష్పదాం చతురశ్రమ్, విహంగా వాంఘ్రతాకారం, తన్నధ్యే శుభా
తస్య పావకీ శిఖా తిప్తతి, గుదా ద్వ్యంగులా దూర్ధ్వం మేఢాద్వ్యంగు
లాదధో దేహ మధ్యం మనుష్యాణాం భవతి, చతుష్పదాం హృన్నధ్యం
భవతి, విహగానాం తుండ మధ్యమ్, దేహమధ్యం సవాంగులమ్, చతు
రంగుల ముల్సేధాయచ తం మంశాకృతి, తన్నధ్యే నాభిః, తత్ర ద్వాద
శారయుతం చక్రమ్, తచ్చక్రమధ్యే పుణ్యపాపప్రచోదితో జీవో
భ్రమతి, తంతు పంజరమధ్యస్థలూతికా యథా భ్రమతి తథాసౌ తత్ర
ప్రాణ శ్చరతి, దేహేఽస్తిక జీవః ప్రాణారూఢో భవేత్, నాథే స్తిర్య
గదోర్ధ్వం కుండలిసి స్థానమ్, ఆప్తప్రకృతిరూపాష్టధా కుండలీకృతా
కుండలిసి శక్తిర్భవతి, యథావ ద్వాయసంచారిం జలాన్నాదీని పరిత
స్కుంధపార్శ్వేషు నిరు ధైర్యనం ముఖేనైవ సమావిశ్య బ్రహ్మారంధ్రం
యోగకాలే చానే నాగ్నినాచ స్ఫురతి హృదయాకాశే మహోజ్వలా

శ్రీభాగ్యవిద్య

భవతి, మధ్యస్థకుండలినీ మాశ్రిత్య ముఖ్యానాడ్య
 పద్దశ భవతి, ఇడా పింగళా సుషుమ్నా సరస్వతీ వారుణీ పూ
 నా హ స్తిజిహ్వాయ శస్విసీ విశ్వోదరీ కుహూ శ్శంఖినీ, పయస్విసీ అలం
 బుసా గాంధారితి నాడ్య శ్చతుర్దశ భవతి. లిత్రి సుషుమ్నా విశ్వధా
 రిణీ మోక్షమార్గేతి చాచక్షతే, గుదస్య పృష్ఠభాగే పీణాదండాశ్రితా
 మూర్ధవర్యంతం బ్రహ్మరంభేచ విజ్ఞేయా వ్యక్తా సూక్ష్మా వైష్ణవీ భవతి,
 సుషుమ్నాయా స్సవ్యభాగే ఇడా తివతి, దక్షిణభాగే పింగళా, ఇడా
 యాం చంద్ర శ్చరతి, పింగళాయాం రవిః, తమోరూప శ్చంద్రః, రజో
 రూపో రవిః, విషభాగో రవిః, అమృతభాగ శ్చంద్రమాః, తావేవ సర్వ
 కాలం ధత్తే, సుషుమ్నా కాలభోక్త్రీ భవతి, సుషుమ్నా పృష్ఠపార్శ్వ
 యో సురస్వతీకుహూ భవతి, యశస్విసీకుహేర్వార్ధ్యే వారుణీ ప్రతి
 స్థితా భవతి, పూనా సరస్వతీ మధ్యే పయస్విసీ భవతి, గాంధారిసగ
 స్వతీమధ్యే యశస్విసీ భవతి, కండమధ్యే అలంబుసా భవతి, సుషు
 మ్నాపూర్వభాగే మేడ్రాంతం కుహూర్భవతి, కుండలిన్యా అధశ్శోర్ధ్వం
 వారుణీ సర్వగామినీ భవతి, యశస్విసీ సామ్యచ పాదాంగుస్తాంత
 మివ్యతే, పింగళాచోర్ధ్వగా యామ్యనానాంతం భవతి, పింగళాయాః
 పృష్ఠతో యామ్యనేత్రాంతం పూనా భవతి, యామ్యకర్ణాంతం యశ
 స్విసీ భవతి, జిహ్వాయా ఊర్ధ్వాంతం సరస్వతీ భవతి, ఆసవ్య కర్ణాంత
 మూర్ధ్వగా శంఖినీ భవతి, ఇడా పృష్ఠభాగా త్సవ్యనేత్రాంతం గాంధా
 రీచ భవతి, పాయములూ దధోర్ధ్వగా అలంబుసా భవతి, ఏతాసు
 చతుర్దశ నాడీ వ్యన్యానాడ్య స్సంభవతి, తా స్వన్యా స్తాస్వన్యా
 భవంతీతి విజ్ఞేయాః, యథాశ్వత్థాదివత్త్రం సిరాభి ర్వాప్యప్త మేవం శరీ
 రం నాడిభి ర్వాప్యప్తమ్, ప్రాణాపానసమానోదానవ్యానాః, నాగకూ
 ర్న కృకరచేవదత్త ధనుజయాః, ఏతే దశవాయవ స్సర్వాసు నాడిషు
 చరంతీ, అస్యనాసికాకంఠనాభిపాదాంగుష్ఠద్వయ కుండల్యశ్శోర్ధ్వభా
 గేషు ప్రాణ స్సంచరతి, శ్రోత్రాక్షికటిగుల్ఫఘ్రిణగళస్నిగ్దేశేషు వ్యాన
 స్సంచరతి, గుదమేడ్రోరుజానూదర వృషణకటిజంఘానాభి గుదాగ్న్య
 గారే వ్యపాన స్సంచరతి, సర్వసందిగ్ధ ఉదానః, పాదహస్తయో రపి,
 సర్వగాత్రేషు సర్వవ్యాపీ సమానః భుక్తాన్నరసాదికం గాత్రేఽగ్నినా

సహ వ్యాపయన్ ద్విసప్తతిసహస్రేషు నాడిమార్గేషు చరన్ సమాన
వాయు రగ్నినా సహ సాంగోపాంగ కళేబరం వ్యాప్నోతి, నాగాదివా
యవః పంచత్వగస్థ్యాది సంభవాః, తుండస్థం జల మన్నంచ రసాదిషు
సమీరితమ్, తుండమధ్యగతః వ్రాణ స్తాని పృథక్కుర్యాత్, అగ్నే
రుపరి జలం స్థాప్య జలోపర్యన్నాదీని సంస్థాప్య స్వయం మపానం
సంప్రాప్య తేనైవ సహ మారుతః ప్రయాతి, దేహమధ్యగతం జ్వలనం
వాయునా పాలితో వహ్ని రపానేన శనైర్దేహమధ్యే జ్వలతి, జ్వలనో
జ్వాలాభిః ప్రాణేన కోష్ఠమధ్యగతం జల మత్కుష్ట మకరోత్, జలోపరి
సమర్పితవ్యం జనసంయుక్త మన్నం వహ్నిసంయుక్తవారిణా పక్వ మక
రోత్, తేన స్వేదమూత్ర జల రక్తవీర్యరూపరసపురీషాదికమ్ ప్రాణః
పృథ క్కుర్యాత్, సమానవాయునా సహ సర్వాసు నాడిషు రసం వ్యా
పయన్ శ్వాసరూపేణ దేహే వాయు శ్చరతి, నవభి ర్యోవ్యమర్షధై)
శ్శరీరస్య వాయవః కుర్వంతి విణ్మాత్రాదివిసర్జనమ్, నిశ్వాసోఽఘ్వాసకాస
శ్చ ప్రాణకర్షోఽచ్యతే, విణ్మాత్రాదివిసర్జన మపానవాయుకర్త, హానోపా
దాన చెష్టాపివ్యాసకర్త, దేహస్యోన్నయనాదికముదానకర్త, శరీర పోష
ణాదికం సమాసకర్త, ఉద్ధారాదినాగకర్త, నిమిలనాదీకూర్కకర్త, త్సు
త్కరణం కృకరకర్త, తంద్రీదేవదత్తకర్త, శ్లేష్మాదిధనంజయ కర్త, ఏవం
నాడిసానం వాయుస్థానం తత్కర్తచ సమ్యక్ జ్ఞాత్వా నాడిసంశోధనం
కుర్యాత్. ర.

యమనియమయతః పురుష స్వర్వసంగ వివర్జితః కృతవిద్య సత్త్వ
ధర్మరతో జిత క్రోధో గురుశుశ్రూషా నిరతిః పతృమాతృ విధేయః,
స్వాశ్ర మోక్తసదాచార విద్యచ్ఛిషిః ఫలమూలోద కాన్వితం తపోవసం
ప్రాప్య రమ్యదేశే బ్రహ్మఘోషసమన్వితే స్వధర్మనిరతబ్రహ్మ విత్సమా
వృతే ఫలమూలపుష్పహరిభి స్సుసంపూర్ణే దేవాయతనే నదీతీరే గ్రా
మే నగరేపాఽపి సుశోభనహరం నాత్యుచ్చనీచాయత మల్పద్వారం
గోమయాది లిప్తం సర్వరక్షాసమన్వితం కృత్వా తత్ర వేదాన్త శ్రవ
ణం కుర్వ వ్యోగం సమారభేత్, ఆచా వినాయకం సంపూజ్య నేష్ట
దేవతాం సత్వా పూర్వోక్తాసనే స్థిత్యా ప్రాజ్ఞుభోదజ్ఞుభోవాపి మృద్వా
సనేషు జితాసనగతో విద్వా స్సమగ్రివశిరో నానాగ్రదృగ్భూమధ్యే

శశభృద్భింబంపశ్యన్ నేత్రాభ్యా మమృశం పిబేత్, ద్వాదశమా
త్రయా ఇడయా వాయు మాపూర్య ఉదరే స్థితం జ్వాలావలీయుతం
రేఫబిందుయుక్త మగ్నిమండలయుతం ధ్యాయే ద్రేచయే త్పింగళయా,
పునః పింగళయా పూర్య కుంభిత్యా రేచయే దిడయా, త్రిచతు
స్త్రిచతు సుప్తతి చతుర్దాసవర్ణంతం త్రిసుధిషు తదంతరాళేషుచ
మట్కృత్వ ఏన మాచరే న్నాడీపద్ధి ర్భవతి, తత శ్శరీరలఘుత్వదీప్తి
పహ్నివృద్ధినాదాభివ్యక్తైర్భవతి. ౫

ప్రాణాపానసమాయోగః ప్రాణాయామో భవతి, రేచక పూరక
కుంభకభేదేన స త్రివిధః, తేనర్ణాత్తాకాః, తస్మా త్ప్రేణవఏవ ప్రాణా
యామః, పద్మాద్వాసనస్థపుమాన్నాగ్రే శశభృద్భింబ జ్యోత్స్నా జాలవి
తానితా అకారమూర్తిరక్టాంగీహంసవాహినీ దండమాస్తా బాలా గా
యత్రీ భవతి, ఉకారమూర్తిశ్శ్వేతాంగీ తార్క్ష్యవాహినీ యువతీ చక్ర
హస్తా సావిత్రీ భవతి, మకారమూర్తిః కృష్ణాంగీ వృషభవాహినీ వృద్ధా
త్రిశూలధారిణీ సరస్వతీ భవతి, అకారాదిత్రయాణాం కారణ మేకా
క్షరం పరంజ్యోతిః ప్రణసం భవతి తి ధ్యాయేత్, ఇడయా బాహ్య
ద్వాయు మాపూర్య షోడశమాత్రాభి రకారం చింతయన్ పూరితవా
యుం చతుష్పత్తిమాత్రాభిః కుంభయిత్యా ఉకారం ద్యాయన్ పూరిత
పింగళయా ద్వాత్రింశస్త్రాయా మకార మూర్తిధ్యానే నైవం క్రమేణ
పునః పునః కుర్యాత్. ౬.

అథాసనదృఢో యోగీ వశీ మితహితాశన స్సుషుమ్నా నాడీ
స్థమలశోషార్థం యోగీ బద్ధపద్మాసనో వాయుం చంద్రేణాపూర్య
యథాశక్తి కుంభయిత్యా సూర్యేణ రేచయిత్యా పున సూర్యే
ణాపూర్య కుంభయిత్యా చంద్రేణ విరేచ్య యయా త్యజే త్రయా
సంపూర్య ధారయేత్, తదేతే శ్లోకాభవంతి, ప్రాణం ప్రాగిడయా పిబే
న్నియమితం భూయోన్యయా రేచయేత్ పీత్యా పిష్టశయం సమీరణ
మథో బద్ధా త్యజే ద్వా మయా, సూర్యా చంద్రమహా రనేన విధినా
భ్యాసం సదా తన్వతాం శుద్ధా నాడిగణా భవంతి యమినాం మాస
త్రయా దూర్ధ్వతః, ప్రాత ర్దాధ్యంతినే సాయ మర్ధరాత్రేతు కుంభ
కా, శనై రశీతి పర్యంతం చతుర్వారం సమభ్యసేత్, కనీయసి భవే

త్వేదః కంపో భవతి మధ్యమే, ఉత్తిప్తత్వత్తమే ప్రాణరోధే పద్మాస
నం భవేత్, జలేన శ్రమజాతేన గాత్ర మర్దన మాచరేత్, దృఢతా
లఘుతా చాపి తస్య గాత్రస్య జాయతే, అభ్యాసకాలే ప్రథమం శస్త్రం
క్షీరాజ్య భోజనమ్, తతోఽభ్యాసే స్థిరీభూతే సతావన్నియమగ్రహః,
యథా సింహో గజో వ్యాఘ్రో భవే ద్వశ్య శ్వనై శ్వనైః, తిథైవ
సేవితో వాయు రన్యథా హంతి సాధకమ్, యుక్తం యుక్తం త్యజే
ద్వాయుం యుక్తం యుక్తంచ పూరయేత్, యుక్తం యుక్తేన బద్ధీ
యా దేవం సిద్ధి మవాప్నుయాత్, య ధేష్టధారణా ద్వాయో రస
లస్య ప్రదీపనమ్, నాదాభివ్యక్తి గారోగ్యం జాయతే నాడిశోధనాత్,
విధివ త్ప్రాణసంయూమై ర్నాడిచక్రే విశోధితే, సుషుమ్నా వదనం
భిత్వా సుఖా ద్విశితి మారుతః, మారుతే మధ్యసంచారే మనస్థై

ర్యం ప్రజాయతే, యోమనస్సు స్థిరోభావః శై వాపిస్థామనోస్తసి, పూర
కాంతేతుక ర్తవ్యో బంధో జాలంధరాభిదః, కుంభకాంతేక చక్రాచాక
ర్తవ్యస్తూ త్కియాణకః, అధిస్తాత్కుంచనే నాశు కంఠసంకోచనేకృతే,
మధ్యే పశ్చిమతానేన స్యా త్ప్రాణో బ్రహ్మనాడిగః, అపానమూర్ధ్వ
ముత్థాప్య ప్రాణం కంఠా దధో నయక్, యోగీ జరావినిర్దు క్తష్టాడశో
వయసా భవేత్, సుఖాసనస్థో దక్షిణనాడ్యా బహిః స్థం వవనం సమా
కృ ప్యాకేశ మానఖాగ్రం కుంభయిత్యా సవ్యనాడ్యా రేచయేత్,
తేన కపాలశోధనం వాతనాడిగత సర్వరోగవినాశనం భవతి, హృద
యాది కంఠపర్యంతం సస్వనం నాసాభ్యాం శనేః పవనమాకృప్య
యథాశక్తి కుంభయిత్యా ఇడయా విరేచ్య గచ్ఛక్ తిప్త స్కుర్యా
త్తేన శ్లేష్మహరం జారరాగ్ని వివర్ధనం భవతి, వక్త్రేణ సీతాగ్రపూర్వ
కమ్, వాయుం గృహీత్వా యథాశక్తి కుంభయిత్యా నాసాభ్యాం
రేచయే త్తేన క్షుత్ప్రస్థాలస్య నిద్రానశాయంతే, జిహ్వాయా హాయుం
గృహీత్వా యథాశక్తి కుంభయిత్యా నాసాభ్యాం రేచయే త్తేనగుల్మ
స్త్రిహజ్వరపిత్తక్షుధాదీని నశ్యంతి. అథ కుంభకః, సద్వివిధః, సహితః
కేవల శ్చేతి, రేచకపూరికయుక్తస్స హితః, తద్వివర్జితః కేవలః, కేవల
సిద్ధిపర్యంతం సహిత మభ్యసేత్, కేవలకుంభకే సిద్ధే త్రిషు లోకేషు

నతస్య దుర్లభం భవతి, కేవలకుంభకా త్కుండలినీబోధో జాయతే, తతః కృశేవపుఃప్రసన్నవదనో నిర్మలలోచనోఽభివ్యక్తనాదో నిర్ముక్త రోగజాలో జితబిందుః పట్వగ్నిర్భవతి, అంతర్లక్ష్యం బహిర్ద్వష్టి ర్ని మేషోన్మేషవర్జితా, ఏషా నా వైష్ణవీ ముద్రా సర్వతంత్రేషు గోఽతా. అంతర్లక్ష్యవిలీనచిత్తవదనో యోగీ సదావర్తతే దృష్ట్యానిశ్చలతారయా బహిరధః పశ్య స్పృశ్య స్పృశి, ముద్రేయం ఖలు ఘోరరీ భవతి సాలక్ష్యై కతానా శివాశూన్యాశూన్య వివర్జితం స్ఫురతి సా త త్త్వం పదం వైష్ణవీ, అర్థోన్మీలిత లోచనం స్థిరమనా నాసాగ్రదత్తేక్షణ శ్చంద్రార్కావపి లీనతా ముపనయ నిష్పందభావోత్తరమ్, జ్యోతీరూప మశేషబాహ్య రహితం దేదీప్యమానం పరం తత్త్వం తత్పర మస్తి వస్తువిషయం శాండిల్య విధీహ తత్. తారం జ్యోతిషి సంయోజ్యకించి దున్నమయన్ భ్రువా, పూర్వాభ్యాసస్య మార్గోయ మున్ననీకారకః క్షిణత్, తస్మా త్తేచరీముద్రా మభ్యసే తత ఉన్ననీ భవతి, తతో యోగనిద్రాభవతి, లబ్ధయోగ నిద్రస్య యోగినః కాలో నాస్తి, శక్తిమధ్యే మనః కృత్వా శక్తింమానసమధ్యగమ్, మనసా మన ఆలోక్య శాండిల్య త్వం సుఖీ భవ, ఖ మధ్యే కురుచాత్మాన మాత్మమధ్యేచ ఖం కురు, శర్వంచ ఖమయం కృత్వా నకించి దపి చింతయ, బాహ్యాచింతా న కర్తవ్యా శ్చైవాంతర చింతికా, సర్వచింతాగ పరిత్యజ్య చింతాత్రపరమో భవ, కర్పూర మనలేయద్వైతైస్సంధపం సలిలే యథా, తథాచలీయమానంచ మనస్తేవే విలీయతే, జ్ఞేయం¹ సర్వం ప్రతీతంచ తద్జ్ఞానం మన ఉచ్యతే, జ్ఞానం జ్ఞేయం సమం నష్టం నాన్యః పంథా ద్వితీయకమ్, జ్ఞేయవస్తుసరి²త్యాగా ద్విలయం యాతి మానసమ్, మానసే విలయం యాతే కైవల్య మవశిష్యతే, ద్వాక్రమా చిత్తనాశస్య యోగో జ్ఞానం మునీశ్వర, యోగ³స్తద్వృత్తిరోధో హి జ్ఞానం సమ్య గవేక్ష ణమ్, తస్మిన్నిరోధితే సూన ముపశాంతం మనోభవేత్, మనస్సందో పశాంత్యాఽయం సంసారః ప్రవిలీయతే, సూర్యలోకేపరిస్పంద శాంతా వ్యవహృతీ ర్యథా, శాస్త్రసజ్జనసంపర్కవైరాగ్యాభ్యాన యోగతిః, అనాస్థాయాం కృతాస్థాయాం పూర్వం సంసారవృత్తిషు, యథాభి

1 సర్వప్రతీపంచ. 2 త్యాగే విలయం. 3 స్థూ.

వాంఛితధ్యానా చ్చిర మేకత యోదితాత్, ఏకతత్త్వద్వధాభ్యాసా
 త్ప్రాణస్పందో నిరుధ్యతే, పూరకాద్యనిలా యామా ద్వధాభ్యాసా
 దభేదజాత్, ఏకాంతధ్యానయోగాచ్చ మనస్పందో నిరుధ్యతే, ఓం
 కారోద్ధౌరణప్రాంతశబ్దతత్త్వానుభావనాత్, సుషుప్తే సంవిదా జ్ఞాతే
 ప్రాణ స్పందో నిరుధ్యతే, తాలుమూలగతాం యశ్చా జ్ఞాహ్వయాం
 క్రమ్య ఘంటికామ్, ఊర్ధ్వరంధ్రంగతే ప్రాణే ప్రాణస్పందో నిరుధ్యతే,
 ప్రాణేగభిఃసంవిత్తౌ తాలూర్ధ్వ ద్వాదశాంతగే, అభ్యాసా దూర్ధ్వ
 రస్థేణ ప్రాణస్పందోనిరుధ్యతే, ద్వాదశాంగులపర్యంతే నాసాగ్రే విఃస
 లాంబరే, సంవి ద్వృశి ప్రశామ్యంత్యాం ప్రాణ స్పందో నిరుధ్యతే,
 భ్రామధ్యే తారకాలోకశాంతా వంతమువాగతే, సంకల్పే మానసే బద్ధే
 ప్రాణస్పందో నిరుధ్యతే, ఓమిత్యేవ యదుమ్భతం జ్ఞానం జ్ఞేయాత్మకం
 శివమ్, అసంస్పృష్టవికల్పాంశం ప్రాణస్పందో నిరుధ్యతే, చిరకాలం
 హృదైకాంత వ్యోమనంవేదనా స్తుతే, అవాసన మనోధ్యానా త్ప్రాణ
 స్పందో నిరుధ్యతే, ఏభిఃక్రమై స్తథానైశ్చ నానాసంకల్పకల్పితైః,
 నానాదేశికసూక్తైశ్చ ప్రాణస్పందో నిరుధ్యతే, ఆకుఞ్చనేన కుండలి
 న్యా కవాట ముద్ఘాట్య మోక్షద్వారం విభేదయేత్, యేనమార్గేణ
 గంతవ్యం తద్ద్వారం ముఖేనా చ్చాన్య ప్రసుప్తా కుండలినీకుటిలా
 కారా సర్వవ ద్వేష్టితా భవతి, నాశక్తిర్వేదనచలితాస్యా త్సత్తుముక్తో
 భవతి, నాకుండలిని కంఠోర్ధ్వబాగే సుప్తాచే ద్యోగినాం ముక్తయే
 భవతి, బంధనాయాధోమూఢానాం, ఇడాదిమార్గద్వయం విహాయ
 సుషుమ్నామార్గేణ గచ్ఛేత్తద్విష్టాః పరిమంపదమ్, హరుదభ్యసనం
 సర్వం మనోయుక్తం సమవ్యసేత్, ఇతరత్రనకర్తవ్యా మనోవృత్తిర్
 నీషిణా, దివాసపూజయే ద్విష్ణుం రాత్రౌనైవ ప్రపూజయేత్, సత
 తం పూజయే ద్విష్ణుం దివారాత్రం నపూజయేత్, సుషిరో జ్ఞానజనకః
 పంచస్రాత స్సమన్వితః, తిష్ఠతే ఖేచరీ ముద్రా త్పిం హి శాండిల్యతాం
 భజ, నవ్యదక్షిణనాడిభా మధ్యే చరతి మారుతిః, తిష్ఠతి ఖేచరీ ము
 ద్రా తస్మిన్ స్థానేన సౌశయః, ఇడా పింగళయో ర్మధ్యే శూన్యం చైవా
 నిలం గ్రసేత్, తిష్ఠంతీఖేచరీ ముద్రా తత్ర సత్యంప్రతిస్థితమ్, సోమసూ
 ర్యద్వయో ర్మధ్యే నిరాలంబతలేఘనః, సంస్థితా వ్యోమచక్రేనా ము

ద్రా నామ చభేచరీ, ఛేదన చాలనవాహైః కలాం పగాం జిహ్వంకృత్వా
 దృష్టిం భ్రూమధ్యే స్థాప్య కపాలకుహరే జిహ్వ విపరీతగానయదాభవతి
 తదాభేచరీముద్రా జాయతే, జిహ్వచిత్తంచభేచరతితేనోర్ధ్వజిహ్వః పుమా
 నమృతోభవతి, వామపాదమూలేన యోనిం సంపీడ్య దక్షిణపాదం ప్రసా
 ర్యతంకరాభ్యాం దృత్వా నాసాభ్యాం వాయుమాపూర్య కంగబంధం స
 మారో ప్యోర్ధ్వతో వాయుం ధారయేత్, తేన సర్వక్షేప హానిః, తతః
 పీయావ మివ విషం జీర్యతే, క్షయగుల్మగుదావర్తజిర్ణత్వగాదిదోషా
 నశ్యంతి, ఏవ ప్రాణజయోపాయస్సర్వమృత్యువఘాతకః. వామపాదపా
 ర్శ్చిం యోనిస్థానే నియోజ్య దక్షిణచరణంవామోరూపరిసంస్థాప్య వాయు
 మాపూర్య హ దయే చుబుకం నిధాయ యోని మాకుంచ్య మనో
 మధ్యే యథాశక్తిధారయిత్వా స్వాత్మానం భావయే త్తేనాఽరోక్షసిద్ధిః
 బాహ్య త్వ్రాణం సమాకృప్య పూరయిత్వోదరేస్థితమ్, నాభిమధ్యేచ
 నాసాగ్రే పాదాంగుష్ఠేచ యత్నతః, ధారయేత్తనసా ప్రాణం సంధ్యా
 కాలేషు వా సదా, సర్వరోగఽనిర్ముక్తో భవేద్ద్యోగీ గతక్లమః, నాసా
 గ్రే వాయువిజయం భవతి, నాభిమధ్యే సర్వరోగవిनाశః, పాదాంగుష్ఠ
 ధారణా చ్ఛరీర లఘుతా భవతి, రసనా ద్వాయు మాకృప్య యః
 పిబే త్సతతం నరః, శ్రమదాహాతు నస్యాతాం నశ్యంతి వ్యాధయ
 స్తథా, సంధ్యయోర్నాప్తిహ్నాః కాలే వాయు మాకృప్య యః పిబేత్,
 త్రిమాసా త్తస్య కల్యాణీ జాయతే వా క్షరీస్వతీ, ఏవం షాన్తాసాభ్యా
 సా త్సర్వరోగ నివృత్తిః, జిహ్వాయా వాయు మానీయ జిహ్వమూలే
 నిరోధయేత్, యః పిబే దమృతం విద్వా స్సకలం భద్ర మశ్నతే, ఆత్మ
 న్యాత్మన మిదయా ధారయిత్వా భువోఽంతరే, విభేద్య త్రిదశా
 హారం వ్యాధిసోఽపి విముచ్యతే, నాడీభ్యాం వాయు మారోఽప్య నాభా
 తుండస్య పార్శ్వయోః, ఘటికైకాం వహే ద్యస్తు వ్యాధిభి స్సనిముచ్య
 తే, మాస మేకం త్రిసంధ్యంతు జిహ్వాయాఽఽరోఽప్య మారుతిమ్, విభే
 ద్య త్రిదశాహారం ధారయే త్తుండమధ్యమే, జ్వరా స్సర్వేపి నశ్యంతి
 విషాణి వివిధానిచ, మ హూర్తమపియోనిత్యం నాసాగ్రే మనసా సహ,
 సర్వం తరతి పాశ్చానం తస్య జన్మ శతార్జితమ్, తారసంయమా త్సకల

విషయజ్ఞానసంభవతి, నాసాగ్రే చిత్తసంయమా దింద్రలోకజ్ఞానమ్, తదథ శ్చిత్తసంయమా దగ్ని లోకజ్ఞానమ్, చక్షుషి సప్తసంయమా త్వర్వలోకజ్ఞానమ్, శ్రోత్రే చిత్తస్వసంయమా ద్యమలోకజ్ఞానమ్, తత్త్వాశ్చేష్టసంయమా నిర్మలిలోకజ్ఞానం, పృష్ఠభాగే సంయమా ద్వరుణలోకజ్ఞానం, వామకర్ణే సంయమా ద్వాయు లోకజ్ఞానమ్, కంఠే సంయమా తీర్థసంయమా లోకజ్ఞానమ్, వామచక్షుషి సంయమా చ్ఛివలోకజ్ఞానమ్, మూర్ధ్నిసంయమా ద్భ్రుహ్మలోకజ్ఞానమ్, సాదాధోభాగే సంయమా దతలలోకజ్ఞానమ్, పాదే సంయమా ద్విలలలోకజ్ఞానమ్, పాదసంధౌ సంయమా న్నితల లోకజ్ఞానమ్, జంఘే సంయమా త్సుతలలోకజ్ఞానమ్, జానౌ సంయమా స్తహితలలోకజ్ఞానమ్, ఊరౌ చిత్తసంయమా ద్రసాతలలోకజ్ఞానమ్, కటా చిత్తసంయమా త్రలాతలలోకజ్ఞానమ్, నాభౌ చిత్తసంయమా ద్భూలోకజ్ఞానమ్, కుక్షౌ సంయమా ద్భవలోకజ్ఞానమ్, హృది చిత్తసంయమా త్వర్వలోకజ్ఞానమ్, హృదయార్ధ్యభాగే చిత్తసంయమా స్తహలోకజ్ఞానమ్, కంఠే చిత్తసంయమా జ్వనో లోకజ్ఞానమ్, భ్రూమధ్యే చిత్తసంయమా త్తపోలోకజ్ఞానమ్, మూర్ధ్ని చిత్తసంయమా త్సత్యలోకజ్ఞానమ్, ధర్మాధర్మసంయమా దతీతానాగతజ్ఞానమ్, తత్తజ్జంతుధ్వనౌ చిత్తసంయమా త్వర్వజంతురుతజ్ఞానమ్, సంచితకర్తణి చిత్తసంయమా త్పూర్వజాతజ్ఞానమ్, పరచిత్తే చిత్తసంయమా త్పరచిత్తజ్ఞానమ్, కాయరూపే చిత్తసంయమా దన్యాదృశ్యరూపా, బలే చిత్తసంయమాద్ధనుమదాది బలమ్, సూర్యే చిత్తసంయమా ద్భువనజ్ఞానమ్, చంద్రే చిత్తసంయమా త్తారవ్యాహజ్ఞానంచ, ధ్రువేతద్గతిదర్శనం, స్వార్థసంయమా త్పురుషజ్ఞానమ్, నాభిచక్రే కాయవ్యాహజ్ఞానమ్, కంఠకూపే క్షుత్పిపాసానివృత్తిః, కూర్చనాడ్యం స్థైర్యం, తారే సిద్ధదర్శనమ్, కాయాకాశసంయమా దాకాశగమనమ్, తత్తత్ స్థానేసంయమా త్తత్తత్సిద్ధయో భవంతి ౮.

అథ ప్రత్యాహరణ, సపంచవిధః, విషయేషు విచరతా మిందియాణాం బలా దాహరణం ప్రత్యాహరణి, యద్యత్పశ్యతి తత్త్వర్వమాత్మేతి ప్రత్యాహరణి, నిత్యవిహితకర్తృఫలత్యాగః ప్రత్యాహరణి, సర్వవిష

యపరాజ్ఞుభవత్వం ప్రత్యాహరః, అస్తాదశసుమర్తస్థానేషు క్రమాధార
ణం ప్రత్యాహరః, పాదాంగుష్ఠగుల్ఫజంఘాజానూరుసాయుమేఘనాభి
హృదయ కంఠకూపతాలునాసాక్షిభూమధ్యలలాటమూర్ధ్నం స్థానా
ని తేషు క్రమా దారోహవరోహక్రమేణ ప్రత్యాహరేత్. ౯.

అథ ధారణా, సా త్రివిధా, ఆత్మని మహోధారణమ్, దహరా
కాశేబాహ్యకాశధారణమ్, పృథివ్యపైజోవాయ్వాకాశేషు పంచమూ
ర్తిధారణంచేతి. ౧౦.

అథ ధ్యానమ్, తద్ద్వివిధం సగుణం నిర్గుణంచేతి, సగుణం మూర్తి
ధ్యానమ్, నిర్గుణమాత్మయాథాత్మ్యం. ౧౧.

అథ సమాధిః, జీవాత్మ పరమాత్మైక్యావస్థాత్రిప్రతి రహితాపర
మానందస్వరూపా శుద్ధచైతన్యాత్మికా భవతి. ౧౨

శాండిల్యోపనిషది ద్వితీయోఽధ్యాయః.

అథ హాశాండిల్యోహవై బ్రహ్మశిష్యత్వము వేదేషు బ్రహ్మవిద్యా
మలభమానః కింనామే త్యధర్వాణం భగవంత ముపపన్నః పప్రచ్ఛ, అధీహి
భగవన్ బ్రహ్మవిద్యామ్, యేన శ్రేయోఽవాప్స్యమితి, స
మోవా చాధర్వా, శాండిల్య సత్యం విజ్ఞాన మనంతం బ్రహ్మ, యస్తి
న్నిద మోతంచ ప్రోతగచ, యస్తిన్నిదగ్ సంచవితైతి సర్వమ్, యస్తి నిష్క్రి
జ్ఞాతే సర్వ మిదం విజ్ఞాతం భవతి, త దపాణిపాదపచక్షుశ్రోత్ర మజిహ్వా
మశరీర మగ్రాహ్య మనిర్దేశ్యమ్, యతో వాచో నివర్తంతే, అప్రా
ప్య మనసా సహ, యత్యేవలం జ్ఞానగమ్యం, ప్రజ్ఞాచ యస్తా త్ప్రీస్త
తా పురాణీయదేక మద్వితీయమ్, ఆకాశవత్సర్వగతం సుసూక్ష్మం నిరం
జనం నిష్క్రియం సంతాత్రం చిదానందైకరసం శివం ప్రశాంత మమృ
తం తత్పరంచ బ్రహ్మ, తత్సమసి, తద్జ్ఞానేన విజానీహి, య ఏకో దేవ
ఆత్మశక్తి ప్రధాన స్సర్వజ్ఞ స్సర్వేశ్వర సర్వభూతాంతరాత్మా స్సర్వభూ
తాధి, వాస స్సర్వభూత నిగూఢో భూతయోని ర్యోగైకగమ్యః, య
శ్చ విశ్వం సృజతి విశ్వం భిభర్తి విశ్వం భుజ్జ్ఞే, స ఆత్మాత్మని తంతం
లోకం విజానీహి, మాశోచి రాత్మవిజ్ఞానీ శోకస్యాంతం గమిష్యసి.

శాండిల్యోపనిషది తృతీయోఽధ్యాయః.

అథ హైవగ్ శాండిల్యోధర్వాణం పప్రచ్ఛ, య దేత మక్షరం నిష్క్రియగ్ శివగ్ సన్తాత్రం పరం బ్రహ్మ తస్మా త్కథ మిదం విశ్వం జాయతే కథంసీయతే, కథ మస్మిన్సీయతే, తస్మై సంశయం ఛేత్తు మ్మర్వా సీతి, స హేవాచాధర్వా, సత్యగ్ శాండిల్య పరం బ్రహ్మ నిష్క్రియ మక్షరమితి, అథా వ్యస్యా రూపస్య బ్రహ్మణ స్త్రీణి రూపాణి భవంతి, నిష్కళగ్ సకళగ్ సకళం నిష్కళం చేతి, యత్సత్యవిజ్ఞాన మానందం నిష్క్రియం నిరంజనగ్ సర్వగతగ్ సుసూక్ష్మగ్ సర్వతోముఖ మనిర్దేశ్యమమృత మస్తి త దిదం నిష్కళగ్ రూపమ్, అథాస్య యా సహ జా¹స్త్యవిద్యామూలప్రకృతి ర్దాయాలోహితశుక్లకృష్ణా తయా సహ జయా దేవః కృష్ణపింగళో మహేశ్వర ఈష్టే త దిద మస్య సకలం నిష్కళం రూపమ్, అదైష జ్ఞానమయేన యజమానో² కామయత, బహుస్యాం ప్రజాయే యేతి, అదైతస్మా త్తప్యమానా త్సత్యకామా త్త్రిణ్యక్షరా ణ్యజాయంత, తిస్రో వ్యాహృతయః, త్రిపదా గాయత్రీ, త్రయో వేదా త్రయోదేవాః, త్రియోవర్ణా త్రయోఽగ్నియశ్చబాయంతే, యో³సా దేవో భగవాన్ సర్వైశ్వర్యసంపన్న స్సర్వవ్యాపీ స్సర్వభూతానాగ్ హృదయే సన్నివిష్టో మాయావీ నూయయా కృతిః, స బ్రహ్మ స ఽష్టు స్స రుద్ర స్స ఇంద్ర స్స సర్వే దేవా స్సర్వాణి భూతాని, స ఏవ పురస్తా త్సవప పశ్చా త్సవ వోత్తరత స్సవప దక్షిణత స్సవవాధస్తా త్సవవో పరిపా త్సవప సర్వమ్, అ థాస్య దేవస్యాత్త⁴ శక్తిక్రిడస్య భక్తానుకంపినో దత్తాత్రేయ రూపాను రూపా తనూరవాసా ఇందివరదశ్చ ప్రఖ్యా చతుర్బాహు రథవోరా పా పకాశినీ తదిదమస్య సకళగ్ రూపమ్, అదైష మధర్వాణగ్ శాండిల్యః పప్రచ్ఛ భగవన్ సన్తాత్రం చిదానందైకరసం కస్తా దుచ్యతే పరం బ్రహ్మేతి, సహోవా చాధర్వా, యస్మాచ్చ బృహతి బృహనాయతి చ సర్వం తస్మా దుచ్యతే పరం బ్రహ్మేతి, అథ కస్తా దుచ్యతే ఆత్మేతి, యస్మా త్సర్వ మాప్నోతి సర్వ మాదత్తే సర్వమితి చ తస్మా దుచ్యతే ఆత్మేతి, అథ కస్తా దుచ్యతే మహేశ్వర ఇతి, యస్మా స్సహత ఈశ

శృబ్ధధ్వన్యా చాత్తశక్త్యా సర్వ మిశతే స హేశ్వర ఇతి, అథ కస్తా
దుచ్యతే దత్తాత్రేయ ఇతి యస్తా త్పుదుశ్చరం తప స్తప్యమానాయ
అత్రయే ఉక్తకామా యాతి తరాం తుష్టేన భగవతా జ్యోతిర్ యేన
ఆత్మైవ దత్తో యస్తా చ్ఛానసూయా యా మాత్రే స్తనయోఽభవ
త్తస్మాదుచ్యతే దత్తాత్రేయఇతి, అథ యోఽస్యనిరుక్తాని వేద సర్వం
వేద అథ యో హ వై విద్యైవం పఠం ముపాస్తే సోఽహ మితి సబ్ర
హ్మవి ద్భవతి, అ త్రైతే శ్లోకా భవంతి. దత్తాత్రేయం శివం శాంతి
మింద్రనీలనిభవభ్రమ్, ఆత్మమాయారతం దేవ మవధూతం దిగంబరం,
భస్మాధూళిత సర్వాంగం జటాజూటధరం విభమ్, చతుర్బాహు ముదా
రాంగం ప్రపుల్ల కమలేక్షణమ్, జ్ఞానయోగనిధిం విశ్వగురుం యోగి
జనప్రియమ్, భక్తానుకంపినం సర్వ సాక్షిణం సిద్ధసేవితమ్, ఏవం య
స్సతతం ధ్యాయే దేవదేవగ్ సనాతనమ్, సముక్త స్సర్వ పాపేభ్యో
నిశ్రేయస మవాప్నుయాత్, ఇత్యోగసత్య మిత్యవనిషత్.

ఓం భద్రం కర్ణేభి రితి శాన్తిః.

ఇతి శాండిల్యోపనిష త్సమాప్తా.

ఓమ్ తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః. హరిః ఓమ్.

౫౬. యజుర్వేదీయ పైజ్జలోపనిషత్.

శ్లో. పైంగలోపనిష ద్వేద్యం పరమానంద విగ్రహమ్,
షరితః కలయే రామం పరమాక్షరనైభవమ్.

ఓమ్ పూర్ణమద ఇతి శాంతిః.

ప్రథమోఽధ్యాయః.

ఆథాహ పైజ్జలో యాజ్ఞవల్క్య ముపసమేత్య ద్వాదశవర్ష శు
క్రూషాపూర్వకం పరిమరహస్య కైవల్య మనుబ్రాహ్మీతి పత్రచ్ఛ,
స హేవావాచ యాజ్ఞవల్క్యః, సదేవసౌమ్యేద మగ్ర ఆసీత్, తం

నిత్య ముక్త మవిక్రియం సత్యజ్ఞానానందం పరిపూర్ణం సనాతన
 మేకమే వాఽద్వితీయం బ్రహ్మ, తస్మి న్నరుశక్తికాస్థానస్థితీకాదా
 జలరావ్య పురుషరేఖాది వల్లోహితశుక్ల కృష్ణగుణమయీ గుణసా
 మ్యాఽనిర్యాచ్యా మూలప్రకృతి రాసీత్, తత్ప్రతిబింబితం య
 త్తత్సాక్షిచైతన్య మాసీత్, సా పున ర్వికృతిం ప్రాప్య సత్వోద్రిక్తవ్య
 క్తాఽఖ్యాసరణశక్తి రాసీత్, తత్ప్రతిబింబం య త్తదీశ్వరచైతన్య
 మాసీత్, స స్వాధీనమాయ స్సర్వజ్ఞ స్సృష్టిస్థితిలయానామాదికర్తా
 జగదఙ్కురరూపో భవతి, తస్మి న్విలీనం సకలం జగ దావిర్భావ
 యతి, ప్రాణికర్తవశా దేవఁటో యద్వ త్ప్రసారితః, ప్రాణికర్
 త్మయా త్పున స్తిరోభావయతి, తస్మి న్నేవాఽలం విశ్వం సహోచిత
 పటవద్వర్తతే, ఈశాఽధిష్ఠితావరణశక్తితో రజోద్రిక్తా మహదా
 ఽఖ్యా విశ్వేశశక్తి రాసీత్, తత్ప్రతిబింబితమ్, య త్త ద్ధిరణ్యగర్భచై
 తన్య మాసీత్, స మహత్తత్వాఽభిమానీ స్పష్టాస్పష్టవపు ర్భవతి, హిర
 ణ్యగర్భాఽధిష్ఠితవిశ్వేశశక్తి త్త మోద్రిక్తాఽహజ్జా రాఽభిధా స్థూల
 శక్తి రాసీత్, తత్ప్రతిబింబితమ్, య త్త ద్విరాఽచ్చైతన్య మాసీత్,
 సతదభిమానీ స్పష్టవపు సర్వస్థూలపాలకో విష్ణుః ప్రధానపురుషో భవతి,
 తస్మా దాస్మి న ఆకాశ స్సమ్భూతః, ఆకాశా ద్వాయుః, వాయోరగ్నిః,
 అగ్నే రావః, అధ్యయోఃపథివీ, తాని పఞ్చతన్త్రాత్రాణి గుణాభవంతి, ప్రస్తు
 కామో జగద్యోని స్త మోగుణ మధిషాయ సూక్ష్మతన్త్రాత్రాణి భూతాని
 స్థూలీకర్తుం సోఽక్థామయత, సృష్టేఃపరిమితాని భూతా న్యేకమేకం
 ద్విధా విధాయ పున శ్చతుర్థా కృత్వాస్వే స్వేతరద్వితీయాంశైః షంఛ
 పఞ్చధా సంయోజ్య పఞ్చకృతభూతై రసంతకోటి బ్రహ్మాండాని త త్తదం
 డోచితచతుర్దశ భువనాని త త్తద్భువనోచితగోళకస్థూలశరీరా ణ్యస్థు
 జత్, స పఞ్చభూతానాం రజోఽంశాంశ్చతుర్థాకృత్వా భాగత్రయాత్పు
 ఞ్చవృత్త్యాఽత్తకం ప్రాణ మస్మజత్, అథ తేషాం తుర్యభాగేన క ర్తేంద్రి
 యా ణ్యస్థుజత్, స తేషాం సత్వాఽంశం చతుర్థా కృత్వా భాగత్ర
 యసమష్టితః పఞ్చవృత్త్యాఽత్తక మస్త్యకరణ మస్మజత్, స తేషాం
 సత్వతురీయభాగేన జ్ఞానేంద్రియాణ్య స్థుజత్, సత్వసమష్టిత ఇంద్రియ
 సాంకా నస్మజత్, తాని స్పష్టా వ్యక్తే స్సాచిక్షిపత్, తదాజ్ఞయా సమ

ప్రృణం వ్యాప్య తా న్యతిష్ఠక, తదాజ్ఞయాఽహజ్ఞానసమన్వితో విరా
టస్వస్థులాలా న్యసృజత్, హిరణ్యగర్భ స్తదాజ్ఞయా సూక్ష్మాణ్యపాల
యత్, అణ్డాని తాని తేన వివా స్పృశితుం చేష్టితుం వా నశేషః, తాని
చేతనీకర్తుం సోఽకామయత్, బ్రహ్మాండం బ్రహ్మరం ధ్రాణి సమస్తవ్య
ప్తిమస్తకాని విదార్య తదేవాఽనుస్రావిశత్, తదాజ్ఞానస్పృశి తాని చేత
నవత్స్వస్వకర్మాణి చక్రిరే, సర్వజ్ఞశో మాయాలేశసమన్వితో వ్యప్తిదే
హం ప్రవిశ్య, తయామోహితో జీవత్సమగమత్, శరీరత్రయతాదాత్మ్యా
త్కర్తృభూత్తృప్యతామగమత్, జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తిమూర్ఛామరణ
ధర్మయుక్తో ఘటీయంత్రవ దుద్విగ్నో జాతో మృత ఇవ కులాలచక్ర
న్యాయేన పరిభ్రమ తీతి.

ద్వితీయోఽధ్యాయః.

అథ పైంగలో యాజ్ఞవల్క్యమువాచ—సర్వలోకానాం సృష్టి
సిత్యంతకృ ద్విభు రీశః కథం జీవత్స మగమదితి, సహోవాచ యాజ్ఞ
వల్క్యః, స్థూలసూక్ష్మకారణదేవేణాద్భవపూర్వకం జీవేశ్వరస్వరూపం
వివిచ్యకథయామీతి, సావధానేనై కాఽగ్రతయాశ్రూయతామ్, ఈశః
షష్ఠీకృతమహాభూతలేశా న్దాయ వ్యప్తిసమప్త్యాఽత్తక స్థూలశరీ
రాణి యథాక్రమ మకరోత్, కపాలచర్మాఽన్త్యాఽస్థిమాంససఖాని పృ
థివ్యంశాః, రక్తమూత్రాలాలాన్ద్వదాఽదికా అబంశాః, క్షుత్త్రైష్ణోష్ణ
మోహమైఘరా అగ్న్యంశాః, ప్రచారణోత్తారణశ్వాసాదికావాయ్వం
శాః, కామకోధాదయో వ్యోమాంశాః, ఏతత్సజ్ఞాతం కర్తృణి సజ్ఞితం
త్వగాదియుక్తం బల్యాఽద్యవస్థాఽభిమానాఽస్పదం బహుదోషాఽ
శ్రయం స్థూలశరీరం భవతి, అథ షష్ఠీకృతమహాభూతరజోఽంశభాగ
త్రియసమప్తితః ప్రాణ మసృజత్, ప్రాణాఽపానవ్యానోదాససమానాః
ప్రాణవృత్తయః, నాగకూర్మకృకరదేవదత్తధనంజయా ఉపప్రాణాః, హృ
దాసననాభికంఠ¹సర్వాంగం స్థానమ్, ఆకాశాది రజోగుణతుర్యభావేన
కర్తేంద్రియ మసృజత్, వాక్పాదపాణిపాయూపస్థా స్తద్వృత్తయః,
పచనాఽదానగమనవిసర్గాఽనందా స్తద్విషయాః, ఏవం భూతసత్త్వాం
శభాగత్రయసమప్తితః అంతఃకరణ మసృజత్, అంతఃకరణమనోబుద్ధి

చిత్రాఽహజ్కారా స్తద్వృత్తయః, సజ్కల్పనిశ్చయ స్తరణాఽభిమా
నాఽనుసంధానా స్తద్విషయాః, గళవదసనాభిహృదయభూమిధ్యం
స్థానమ్, సభూతసత్యతురీయభాగేన జ్ఞానేంద్రియమస్పృశత్, శ్రోత్రత్వ
కృత్సుబ్జిహ్వఘ్రాణాని తద్వృత్తయః, శబ్దస్పర్శరూపరసగంధాస్తద్విష
యాః, దిగ్వాతాఽర్కప్రచేతోఽశ్వీ వహ్నింధ్రోహేంద్రమృత్యుకాః,
చంద్రో విష్ణు శ్చతుర్వక్త్ర శ్శమ్భుశ్చ కరణాఽభిపాః, అథాఽన్న
మయప్రాణమయ మనోమయ విజ్ఞానమయా ఽనందమయాః పశ్చా
దోశాః, అన్నరసేనైవ భూత్వాఽన్నరసే నాఽభి వృద్ధింప్రా ప్యాఽన్నర
సమయపృథివ్యాం య ద్విలీయతే సోఽన్నమయకోశః, తదేవ స్థూలశరీ
రమ్, కర్తేంద్రియై స్సహ ప్రాణాదిపశ్చకం ప్రాణమయకోశః, జ్ఞానే
ంద్రియై స్సహ మనోమయకోశః, జ్ఞానేంద్రియై స్సహ బుద్ధి ర్విజ్ఞాన
మయకోశః, ఏతతోశత్రయం లిజ్జశరీరమ్, స్వరూపాజ్ఞాన మానంద
మయకోశః, తత్కారణ శరీరమ్, అథజ్ఞానేంద్రియపశ్చకం కర్తేంద్రియ
పశ్చకం ప్రాణాదిపంచకం వియదాదిపంచక మంతఃకరణ చతుష్టయం
1 కామక రతమాంస్యప్తపురమ్, ఈశాఽజ్ఞయా విరాట్ వ్యష్టిదేహం
ప్రవిశ్య బుద్ధి మధిస్తాయ విశ్వత్వ మగమత్, విజ్ఞానాఽత్మా చిదాభా
సో విశ్వో వ్యావహారికోజాగ్రీత్ స్థూలదేహాఽభిమానీ కర్తృభూ రితిచ
విశ్వస్య నామభవతి, ఈశాఽజ్ఞయా సూత్రాఽత్మా వ్యష్టిసూక్ష్మశరీరకం
ప్రవిశ్య మన అధిస్తాయ తైజసత్వ మగమత్, తైజసఃప్రాతిభాసిక
స్వప్నకల్పిత ఇతితైజసస్య నామ భవతి, ఈశాఽజ్ఞయా మాయోపాధి
రవ్యక్తసమన్వితో వ్యష్టికారణ శరీరం ప్రవిశ్య ప్రాజ్ఞత్వ మగమత్, ప్రాజ్ఞ
అవిచ్ఛిన్నః పారిమార్థిక సుషుప్త్యభిమానీతి ప్రాజ్ఞస్య నామభవతి, అ
వ్యక్తలేశాఽచ్ఛాదితపారమార్థికజీవస్యతత్త్వమస్యాది వాక్యాన్నిబ్రహ్మ
జ్ఞైకతాంజగుః, నేతరయో ర్వాగ్వివహారిక ప్రాతిభాసికయోః, అస్తఃకరణ
ప్రతిబిమ్బితచైతన్యం య త్తదేవాఽవస్థాత్రయభా గ్భవతి, స జాగ్ర
త్స్వప్న సుషుప్త్యవస్థాః ప్రాప్య ఘటియన్త్రీవ దుద్వ్యగ్నో జాతో
మృతిఇవ స్థితో భవతి, అథ జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తిమూర్ఛామరణా
వస్థాః పశ్చభవన్తి, తత్తదేవతాఽనుగ్రహన్వితైః శ్రోత్రాఽదిజ్ఞానే

న్ద్రియై శ్శబ్దార్థవిషయ గ్రహణ జ్ఞానం జాగ్రదవస్థా భవతి, తత్ర భూమధ్యంగతో జీవ ఆపాదమస్తుకిం వ్యాప్యకృషి శ్రవణా ద్యఖిల క్రియాకర్తా భవతి, తత్ఫలభుక్తుభవతి, లోకాన్తరగతః కర్మి ఆత్మలం సవీవ భుజ్జే, ససార్వభౌమవ ద్వ్యవహారా చ్ఛాన్తీస్తోఽస్తర్భవనం ప్రవేష్టుం మార్గమాశ్రిత్య తిష్ఠతి, కరణం పరమే జాగ్రత్సంస్కారాథ ప్రబోధవతీ గ్రాహ్యగ్రాహకరూపస్ఫురణం స్వప్నావస్థా భవతి, తత్ర విశ్వవీవ జాగ్రద్వ్యవహారలోపా న్నాడిమధ్యం చిరకౌతైజస్వ మవాప్య వాసనారూపకం జగదైవచిత్రయం స్వభాసా భాసయన్ యథేషితం స్వయంభుజ్జే, చిత్రైకకరణా సుషుప్త్యవస్థా భవతి, భృమ విశ్రాంతశ కునిః కుక్షౌ సంసృత్య నీడాభిముఖం యథా గచ్ఛతి, తథా జీవోఽపి జాగ్రత్స్వప్నప్రవణౌ వ్యవహృత్య శ్శాన్తీఽజ్ఞానం ప్రవిశ్య పావనస్తం భుజ్జే, అకన్తస్సుద్గదదణ్డాఽద్వైస్తాడితవ ద్భయాఽజ్ఞానాభ్యా మిద్రి యసజ్ఞాతైకమృన్నివ మృతితుల్యా మూర్ఛాభవతి, జాగ్రత్స్వప్నసుషు ప్తిమూర్ఛావస్థానా మన్యా బ్రహ్మాదిస్తమృపర్యస్తం సర్వం జీవభయ ప్రదా స్థూలదేహవిసర్జనీ మరణాఽవస్థా భవతి, కర్తేన్ద్రియాణి జ్ఞానేన్ద్రి యాణి తత్తద్విషయా గ్విణాన్ సంసృత్య కామకర్తాఽన్వితాఽ విద్యా భూతవేష్టితో జీవో దేహాన్తరం ప్రాప్య లోకాన్తరం గచ్ఛతి, ప్రాక్కుర్మస్థలపాకేనాఽవర్తాంతరకీటవ ద్విశ్రాంతింపైవ గచ్ఛతి, సత్కుర్మ పరిపాకతో బహూనాం జన్తూనా మంతేస్యాణాం మోక్షేచ్ఛా జాయతే, తదా సద్గురు మాశ్రిత్య చిరకాలసేవయా బంధా న్తోక్షం కర్ష్య త్వే యాతి, అవిచారకృతో బుధో విచారా న్తోక్షో భవతి, తస్మా త్సదా విచారయేత్, అధ్యారోపాఽపవాదత స్సుయూపం నిశ్చయీకర్తుం శక్యతే, తస్మా త్సదావిచారయే జగజ్జీవ సరమాత్మనః, జీవభావజగ ద్భావబోధే ప్రత్యగభిన్నం బ్రహ్మైవ ఽవశిష్యత ఇతి

తృతీయోఽధ్యాయః

అథహైనం పైంగళిః పప్రచ్ఛ యాజ్ఞవల్క్యం మహావాక్యవివరణ మనుబ్రూహీతి, సహోవాచ యాజ్ఞవల్క్యః, తత్త్వమసి త్వం తదసి త్వం బ్రహ్మాసి అహం బ్రహ్మాసీ త్వనుసంధానం కుర్యాత్, తత్ర పారోక్ష్య శబ్దస్సర్వజ్ఞత్వాదిలక్షణోహయోపాధిసచ్చిదానంద లక్షణో జగద్యోని

స్తత్పదవాచ్యో భవతి, సవ వాఽంతఃకరణ సమ్మిష్టబోధోఽస్తత్ప్రత్య
యాఽవలమ్బన స్త్వంపదవాచ్యో భవతి పరజీవోపాధీ మాయావిద్యే
విహాయ తత్త్వం పదలక్ష్యం ప్రత్యగభిన్నం బ్రహ్మ తత్త్వమసీ త్యహం
బ్రహ్మఽస్మీతి వాక్యాఽర్థ విచారశ్రవణం భవతి, ఏకాంతేంశ్రవణా
ఽగ్రానుసూధానం మననం భవతి, శ్రవణమనననిర్విచిత్రేర్థేవస్తు న్యేకతా
నతయాచేతస్సాపనం నిధిధ్యాసనం భవతి, ధ్యాతృధ్యానే విహాయ నివా
తస్థితిదీపధ్యేయైకగోచరం చిత్తం సచూధిర్భవతి, తదాసీ మాత్మగోచరా
పృత్యయ స్సముత్థితా అజ్ఞాతా భవంతి, తా స్త్వరణా దనమీయస్తే,
ఇహోఽదిసంసారే సజ్జితాః కర్తృకోటయ అనేనైవ విలయం యాంతి,
తతోఽభ్యాసపాటవా త్సహస్రశ స్సదాఽమృతధారా వర్షతి, తతో
యోగవిత్తమా స్సమాధిం ధర్తం మేఘం ప్రాహుః, వాసనాజాలేనిశ్చేష
మమునా ప్రవిలాపితే కర్తృసంచయే పుణ్యపాపే సమూలోన్మిలితే ప్రాకృ
రోక్త మపి కరతలాఽమలక వద్యాశ్చ మప్రతిబద్ధావరోక్షసాక్షాత్కా
రం ప్రసూయతే, తదా జీవన్ముక్తో భవతి, ఈశః పంచీకృతభూతానా
మపంచీకరణం కర్తుంనోఽకామయతి, బ్రహ్మాండతదగతలోకా న్కార్య
రూపాంశ్చ కారణత్వం ప్రాపయిత్వా తత స్సూక్ష్మాంగం కర్తేంద్రియాణి
ప్రాణాశ్చ జ్ఞానేంద్రియాణ్యస్తాకిరణ చతుష్టయం చైకీకృత్య సర్వాణి
భౌతికాని కారణభూతపంచకే సుయోజ్య భూమింజలే జలం వహ్నీం
వహ్నిం వాయూ వాయు మాకాశే చాఽకాశ ఋహజ్కారే చాఽ
హజ్కారం మహతి మహ దవ్యక్తేఽవ్యక్తం పురుషేకమేణ విలీయతే,
విరా డ్ధిరణ్యగర్భేశ్వరా ఉపాధివిలయా త్పరమాత్మని లీయంతే, పంచీ
కృతమహాభూత సంభవకర్తృసంచితస్థూలదేహాః కర్తృతయా త్సత్కర్తృప
రిపాకతోఽపంచీకరణం ప్రాప్య సూక్ష్మే చైకీభూత్వా కారణరూపత్వ
మాసాద్య తత్కారణం కూటస్థే ప్రత్యగాత్మని విలియతే, విశ్వత్రైజస
ప్రాజ్ఞా స్వస్వాపాధిలయా త్ప్రత్యగాత్మని లీయంతే, అండం జ్ఞానాగ్నినా
దగ్ధం కాగజ్ఞై స్సహ పరమాత్మని లీనం భవతి, తతో బ్రహ్మణస్సమా
హితో భూత్వా తత్త్వం ఏదైక్య మేవ సదా కుర్యాత్, తతో మేఘా
ఽపాయేఽంశుమా నివాఽత్మాఽవిర్భవతి, ధ్యాత్వా మధ్యస్థమా
త్మానం కలశాఽంతర దీపవత్, అంగుస్థమాత్ర మాత్మాన మధూమ

జ్యోతిరూపకమ్, ప్రకాశయంత మంతస్థం ధ్యాయేత్కూటస్థ మవ్యయమ్, ధ్యాయ న్నాస్తే మునిశ్చైవ చాఽనుష్ఠేరామృతేస్తు యః, జీవన్ముక్తవదం త్యక్త్వా స్వదేహే కాలసాత్ప్రతే, విశత్య దేహముక్తత్వం పవనోస్పృశతా మివ, అశబ్దమస్పర్శచరూప మవ్యయం తథాఽరసం నిత్య మగంధవచ్ఛయత్, అనాద్యనంశం మహతిః పరంధ్రువం త దేవ శివ్యత్యమలం నిరామయ మితి

చతుర్థోఽధ్యాయః.

అథహ సైంగలః పప్రచ్ఛ యాజ్ఞవల్క్యం జ్ఞానినః కింకర్త కాచ సితిరితి, సమోవాచ యాజ్ఞవల్క్యః, అమానిత్వాగ్నిసంపన్నోముముక్షు రేకమిశతికులం తారయతి, బ్రహ్మవిన్నాత్రేణకుల మేకోత్తరశతం తారయతి, ఆత్మాసం రథిసం విద్ధి శరీరం రథమేవచ, బుద్ధింతు సారిధిం విద్ధి మనః స్రగ్రహ మేవచ, ఇంద్రియాణి హయా నాహు ర్విషయాం స్తేషు గోచరాః, జుగమాని విమానాని హృదియాని మనీషణి, ఆత్మేంద్రియమనోయుక్తం భూక్తే త్యాహర్తహర్షయః, తతో నారాయణ స్సాక్షాద్భుదయే సుప్రతిష్ఠితి, ప్రార్భకర్త పర్యంత మహినిర్దోకవద్యవహరతి, చంద్రవ చ్చరతే దేహీ సముక్త శ్చానికేతనః, తీర్థేశ్వరచగ్రహే వా ణనుం విహాయ యాతి కైవల్యమ్, ప్రాణానవకీర్యయాతికైవల్యమ్, తం పశ్యా ద్దిగ్బలిం కుర్యా దథవా శివసం చరేత్, పుంసః ప్రప్రజనం ప్రోక్తం నేతిరాయ కదాచన, నాశౌచం నాఽగ్నికార్యంచ నపిండం నోదకక్రియా, నకుర్యా త్పర్వణాదీని బ్రహ్మభూయాయ భిక్షువే, దగ్ధస్య దహనం నాస్తి పవస్య పచనం యథా, జ్ఞానాగ్నిదగ్ధదేహస్య నచ శ్రాద్ధం నచ క్రియా, యావచ్ఛాపాధిపర్యంతం తావచ్ఛ్రావయేద్గురుమ్, గురువద్గురుభార్యాయా తిత్తుత్రేషుచవర్తనమ్, శుద్ధమానస శ్శుద్ధచిద్రూపసహిష్ణు స్సోఽహ మస్తీతి, ప్రాప్తే జ్ఞానేన విజ్ఞానే జ్ఞేయే పరమాత్మని హృది సంతే దేహే లబ్ధశాంతిపదం గతే తదాప్రభామనో బుద్ధిశూన్యం భవతి, అమృతేన తృప్తస్య వయసా కింప్రయోజన మేవం స్వాత్మాసం జ్ఞాత్వా వేదైః ప్రయోజనం కిం భవతి, జ్ఞానామృతత్వప్రయోగినో న కించిత్కర్తవ్య మస్తి, తదస్తిచే న్నస తి త్వవి ద్భవతి, దూరస్థోఽపి నదూరస్థః పిండవర్జితః పిండస్థోఽపి ప్రత్యగాత్మా సర్వవ్యాపి

భవతి, స్పృదయం నిర్వలం కృత్వా చింతయిత్వాఽప్యనామయమ్,
అహ మేన పరం సర్వ మితి పశ్యేత్పరంసుఖమ్, యథా జలే జలం
క్షీప్తం క్షీరం క్షీరే స్ఫుతం స్ఫుతే, అవివేషో భవేత్తద్వ జ్ఞీవాఽత్త
పరమాత్మనోః, దేహే జ్ఞానేన దీపితే బుద్ధి రఖండాకారరూపా
యదా భవతి, తదావిద్వా స్పృష్టాజ్ఞానాఽగ్నినా కర్తృబంధం నిర్దహేత్,
తతః యత్ర పరమేశ్వరాఖ్య మద్వైత గూఢం విమలాంబరాభమ్,
యథోదకే తోయ మనుప్రవిష్టం తథాత్మరూపో నిరుపాధి సంస్థితః,
ఆకాశవ త్సుక్ష్మశరీర ఆత్మా న దృశ్యతే వాయువ దంతరాత్మా,
సబాహ్య మభ్యంతర నిశ్చలాత్మా జ్ఞానోల్కాయా పశ్యతి చాం
తరాత్మా, యత్ర యత్ర మృతో జ్ఞానీ యేనవా కేన మృక్యూనా, యథా
సర్వగతం వ్యోమ తత్ర తత్ర లయం గతః, ఘటాఽకాశ మివాత్మానం
విలయం వేత్తి తత్త్వతః, సగచ్ఛతి నిరాలంబం జ్ఞానాలోకం సమస్తతః,
తపేద్వర్ష సహస్రాణి ఏకపాదస్థితో నరః, ఏతస్య ధ్యానయోగస్య
కిలాంనాగ్ధాతి ఘోషశీమ్, ఇదం జ్ఞాన మిదం స్థాయం తత్సర్వం జ్ఞాతు
మిచ్ఛతి, అపివర్ష సహస్రాయు శ్శాస్త్రాంతం నాఽధిగచ్ఛతి, విజ్ఞేయోఽ
క్షిరతన్నాత్రో జీవితం చాఽపి సంచలమ్, విహాయ శాస్త్రజాలాని య
త్సత్యం త దుపాస్యతామ్, అనంతకర్మశౌచం చ జపో యజ్ఞ స్తదై
వచ, తీర్థయాత్రాఽభిగమనం యావ త్తత్త్వం న విందతి, అహం బ్రహ్మ
తి నియతం మోక్ష హేతుర్మహాత్మనామ్, ద్వేషదే బంధ మోక్షాయ
సమమేతి మమేతిచ, మమేతి బధ్యతేజంతు ర్మమమేతి విముచ్యతే,
మనసో హ్యున్న సీభావే ద్వైశం నైవోపలభ్యతే, యదా యా త్యున్న
సీభావ స్తదా తత్పరమం పదమ్, యత్ర యత్ర మనో యాతి తత్ర
తత్ర పరం పదమ్, తత్రతత్ర పరం బ్రహ్మ సర్వత్ర సమవస్థితమ్,
హన్యా స్తప్తిభి రాకాశం క్షుధార్తః ఖండయే త్తుషమ్, నాఽహం
బ్రహ్మేతి జానాతి తస్య ముక్తి ర్న జాయతే, య ఏత దుపనిషద
మథితే సోఽగ్నిపూతో భవతి, స వాయుపూతో భవతి స ఆదిత్య
పూతో భవతి స బ్రహ్మపూతో భవతి, స విష్ణుపూతో భవతి సరుద్ర
పూతో భవతి స సర్వేషు తీర్థేషున్నాతో భవతి, స సర్వేషు వేదే వ్య
ధితో భవతి, స సర్వవేద ప్రతచర్యాసు చరితో భవతి, తేనేతిహస

పురాణానాం రుద్రాణాం శతసహస్రాణి జప్తాని ఫలాని భవంతి, ప్రణ
వానా మయుతం జప్తం భవతి, దశ పూర్వాక్ దశోత్తరాక్ పునాతి,
స పక్షిపావనో భవతి, స మహాక్ భవతి, బ్రహ్మహత్యా సురాపానస్వ
ర్ణస్తేయ గురుతల్పగమనతత్సంయోగిపాతకేభ్యః పూతో భవతి, తద్వి
ష్ణోః పరమంపదగ్ సదా పశ్యంతి సూరయాః, దీవీవ చక్షురాతతిమ్,
తద్విస్త్రాసో విపన్యవో జాగ్రవాస స్సమధతే, విష్ణో ర్యత్పరిమం
పదమ్, ఓం సత్య మిత్యవనిషత్.

ఓమ్ పూర్ణమద ఇతి శాంతిః.

ఇతి వైజ్ఞలోపనిష త్సమాప్తా.

ఓం తత్సత్.

శ్రీ గరుభ్యోనమః హరిః ఓమ్

౬౦. యజుర్వేదీయ భిక్షుకోపనిషత్.

శ్లో. భిక్షూణాం పటలంయత్ర విశ్రాంతిమగమ త్సదా,

తత్రైవదం బ్రహ్మతత్త్వం బ్రహ్మమాత్రం కరోతుమామ్.

ఓం పూర్ణమద ఇతి శాంతిః.

అథ భిక్షూణాం మోక్షార్థినాం కుటీచక బహూదకహంస పర
మహంసాశ్చేతి చత్వారిః, కుటీచకోనామ గౌతమ భరద్వాజ యాజ్ఞవ
ల్క్యవసిష్ఠప్రభృతయోఽష్టౌ గ్రాసాంశ్చరంతో యోగమార్గే మోక్ష
మేవ ప్రార్థయంతే, అథ బహూదకానామ త్రిదండ కమణ్డలు శిఖాయ
జ్ఞోపవీత కాషాయవస్త్రధారిణో బ్రహ్మరిగృహే మధుమాంసం వర్జయి
త్వాఽష్టౌ గ్రాసాక్ బైతూఽచరణం కృత్వా యోగమార్గే మోక్ష
మేవ ప్రార్థయంతే, అథ హంసానామ గ్రామైక గాత్రం సగరే పంచ
రాత్రం క్షేత్రే సప్తరాత్రం తదుపరి న¹వసేత్, గోమూత్రగోమయా
హారిణో నిత్యం చాంద్రాయణపరాయణా యోగమార్గే మోక్షమేవ
ప్రార్థయంతే, అథ పరమహంసా నామ సంవర్తికాఽరుణిశ్వేతకేతు జడ

భరతదత్తాత్రేయ శుక్తివామదేవ హరితక ప్రభృతయోఽష్టాగ్రాసాకా
చరంతో యోగమార్గే మోక్షమేవ ప్రార్థయంతే, పృథుమూలే శూన్య
గృహేశ్వ శానహాసికో వాసామ్బరావా దిగమ్బరానా సతేషాం ధర్మా
ధర్మో లాభాఽలంభాశుద్ధాఽశుద్ధా ద్వైతవర్జితా సుమలోఽష్టాశ్శకాం
చనా సుర్వవర్ణేషు బైతూచరణం కృత్వా సర్వత్రాఽష్టే వేలి పశ్యంతి,
అథజాతరూపధరా నిర్ద్యుంద్యా నిష్పరిగ్రహా శ్శుక్లధ్యానపరాయణా
ఆత్మనిస్థాః ప్రాణసంధారణార్థం యథోక్తకాలే బైతూ మాచరంత శ్శూ
న్యాఽగారదేవగృహతృణకూటవల్లికి పృథుమూల కులాలశాలాఽగ్ని
మోత్రశాలా నదీపులినగిరి కిందరకుమార కోటర నిర్ఘరస్థండిలే
తత్త్రిబ్రహ్మార్గే సమ్యక్సమ్ప్న్నా శ్శుద్ధమానసాః పరిమహంసా చరణేన
సన్నాప్తేన దేహత్యాగం కుర్వంతి, తే పరమహంసా నామేత్యు
పనిషత్.

ఓమ్ పూర్ణమద ఇతి శాన్తిః.

ఇతి భిక్షుకోపనిషత్ సమాప్తా.

ఓం తస్మత్.

శ్రీ గురుభ్యోనమః. హరిః ఓమ్.

౬౧. సామవేదీయ మహాపనిషత్.

శ్లో. యస్త హోపనిషద్వేద్యం చిదాకాశ తయా సితమ్,

పరమాద్వైతసామ్రాజ్యం తద్దామ బ్రహ్మమేగతిః.

ఓమ్ ఆస్మాయం త్వితీ శాంతిః.

ప్రథమోఽధ్యాయః.

అథాతోమహాపనిషదం వ్యాఖ్యాన్య మస్తదాహు రేకోఽ
హై నారాయణ ఆసీ స్సబ్రహ్మ సేశానో నాపో నాగ్నిపోషా నేమే
ద్యావాపృథివీ ననక్షత్రాణి నసూర్యోన చంద్రమా స్స ఏకాకీన రమేత,
తస్య ధ్యానాంతస్థస్య యజ్ఞస్తోమముచ్యతే తస్మి న్నరుషా శ్చతుర్దశ
జాయంతే ఏకా కన్యా దశేంద్రియాణి మన ఏకాదశం తేజో ద్వాదశ

మహంకార శ్రుయోదశః ప్రాణ శ్చతుర్దశ ఆత్మా పంచదశీ బుద్ధి ర్భూతా నిపంచతన్మాత్రాణి పంచమహాభూతానిచ సవీకః పంచవింశతిః పురుష స్తత్పురుషం పురుషోనివేశ్య నాన్యప్రధానసంవత్సరా జాయంతే సువ త్సరాదధిజాయంతే అథపునరేవ నారాయణస్సోఽన్యత్కామో మనసా ధ్యాయత, తస్య ధ్యానాంతస్థస్య లలాటాత్త్వేక్ష్య శ్శూలపాణిః పురు షో జాయతే బిభ్రీభియం యశ స్సత్యం బ్రహ్మచర్యం తపోవైరాగ్యం మనఃవిశ్వర్యం సప్రణవా వ్యాహృతయః ఋగ్యజుస్సామాధర్వాంగిరస స్సర్వాణి ఛందాంస తా న్యంగే సమాశ్రితాని తస్మా దీశానో మహా దేవో మహాదేవః, అథ పునరేవ నారాయణ స్సోన్యత్కామో మనసా ధ్యాయత తస్య ధ్యానాంతస్థస్య లలాటా త్స్వేదోఽవత త్తాద్రమాః ప్రతతా ఆప స్తత్రేణో హిగల్లయ మండం తత్ర బ్రహ్మ చతుర్ముఖోఽజాయత సోఽధ్యాయ త్పుర్వాభిమఖోభూత్వాభూరితి వ్యాహృతి ర్గాయ త్రంఛందః ఋగ్వేదోఽగ్నిర్దేవతా, పశ్చిమాభిమఖో భూత్వా భువ ఇతి వ్యాహృతి స్త్రైష్ఠుభం ఛందో యజుర్వేదో వాయుర్దేవతా, ఉత్తరాభిమ ఖోభూత్వా స్వదితి వ్యాహృతిర్దాగతం ఛంద స్సామవేదస్సూర్యో దేవ తా, దక్షిణాభిముఖో భూత్వా మహా ఇతి వ్యాహృతి రానష్ఠుభం ఛం దోఽధర్వవేదస్సోమో దేవతా, సహస్రశీర్షం దేవం సహస్రాక్షం విశ్వ శంభువమ్, విశ్వజః పరమనిత్యం విశ్వం నారాయణం హరిమ్, విశ్వ మే వేదంపురుష స్తద్విశ్వ ముపజీసతి, పతింవిశ్వేశ్వం దేవంసముద్రేకం విశ్వరూపిణమ్, పద్మకోశప్రకాశలంబ శ్యాకోశసన్నిభమ్, హదయం చాప్యథోముఖమ్, సంతతైస్ర సీత్తరాభి శ్చ, తస్యమధ్యే మహానర్పిర్విశ్వా ర్పి ర్విశ్వతోముఖమ్, తస్య మధ్యే వహ్నిశిఖా అణియోర్ధ్వావ్యవస్థితా, తస్యాశ్శిఖాయామధ్యే పురుషః పరిమాత్తా వ్యవస్థితః, సబ్రహ్మ స ఈశాన గ్నేంద్ర సోఽక్షరః పరమస్వరా డితి మహాపనిపత్.

ద్వితీయోఽధ్యాయః.

ఈకో నామ మహాతేజా స్వరూపానంద తత్త్వరిః, జాతమా త్రేణ మునిరాడ్యత్సత్యం త దవాప్తవాన్ తేనాసౌ స్వవిపేక్షేన స్వయ మేవ మహామనాః, ప్రవిచార్య చిరం సాధుసాత్త్విశ్చయ మాప్నుయాత్, అనాఖ్యత్వా దగమ్యత్వా న్ననష్టక్లంత్రియస్థితేః, చిన్తా

త్రమేవ మాత్మాను రాకాశా దపి సూక్ష్మశః, చిదణోః పరమ
 స్యాంతః కోటి బ్రహ్మాండరేణః, ఉత్పత్తిస్థితిమభ్యుత్థ్య లీయంతే శక్తి
 పర్యయాత్, ఆహారం బాహ్యశూన్యత్వా దనాకాశగతు చిత్త్వతః,
 స కించి ద్య దనిర్దేశ్యం పస్తునత్తేతి కంచన, చేతనోఽసౌ ప్రకాశ
 త్వా ద్వేద్యాభావా చ్ఛిలోపమః, స్వాత్మని వ్యోమనిఘ్నచ్ఛే జగ
 దున్మేషచిత్రకృత్, తద్బాహుత్ర మిదం విశ్వ మితి సస్యా త్తతః
 పృథక్, జగద్భేదోఽప తద్బాహు మితిభేదోఽపి త్త్వయః, సర్వగస్సర్వసం
 బంధో గత్యభావా నృగచ్ఛతి, నాస్త్యసావాశ్రయా భావా త్పద్రూ
 పత్వా దథాస్తిచ, విజ్ఞాన మానందం బ్రహ్మ గాతే గ్రాతుః పరా
 యణమ్, సర్వసంకల్పసన్నాప్యస శ్చేతనాయాః పరిగ్రహః, జాగ్రతః
 ప్రత్యయాభావం యస్యాహుః ప్రత్యయం బుధాః, యత్సంకోచ వికా
 సాభ్యాం జగత్ప్రళయ స్పృష్టయః, నిగ్రాహేదాంతవాక్యానా మథ
 వాచామగోచరః, ఆహం సచ్చిద్రూపం గ్రహణాస్తి నచేతరః, స్వ
 యైవ సూక్ష్మయా బుద్ధ్యా సర్వం నిజాతనాః కుః, స్వయం ప్రాప్తే
 పరే వస్తు న్యవిశ్రాంతమనాస్థితిః, ఇదం వస్త్వితి విశ్వాసు నానా
 వాత్స న్యపాయయా, కేవలం విరరామాస్యచేతో విషయచాపలమ్,
 భోగేభ్యో భూరిభగేభ్యో ధారాభ్య ఇవ చాతకః, ఏకదాసోఽమల
 ప్రజ్ఞో మేరా వేకాంతసస్థితిమ్, వప్రచ్ఛ పితరం భక్త్యా కృష్ణద్వై
 పాయనం మునిమ్, సంసారాడంబర మిదం కథ ముభ్యుత్థితం మునే,
 కథంచ ప్రశమంయూతి కియ త్కస్య కదా వస, ఏవం పృష్టేన
 మునినా వ్యాసే నాఖిల మాత్మజే, యథాన దఖిలం ప్రోక్తం పక్షవ్యం
 విదితాత్మనా, అజ్ఞానిపం పూర్వమేవ మహ మి త్యధ తత్త్వతః, సహక
 స్వకయా బుద్ధ్యా న వాక్యం బహు మన్యత, వ్యాసోఽపి భగవా
 న్బుద్ధ్యా పుత్రాభిప్రాయ మీదృశమ్, ప్రత్యువాచ పునఃపుత్రం నాహం
 జానామి తత్త్వతః, జనకో నామభూసాలో విద్యతే షుధిలాపురే,
 యథావ ద్వేత్య సావేద్యం తస్మాత్సర్వ మవాప్యసి, పిత్రేత్యుక్త
 శ్చుకః ప్రాయా త్సుమేరో ర్వసుధాణిలమ్, విదేహానగరీం ప్రాప జనకే
 నాభిపాలితామ్, ఆవేదితోఽసాయాత్కైర్జనకాయ మహాత్మనే, ద్వార

వ్యాససుతో రాజా శుకోఽత్రస్థితనా నితి, జిజ్ఞాసార్థం శుకస్యాసా
 వాస్తా మేవే త్యవజ్జయా, ఉక్త్వా బభూవ జనః స్థూష్ణీం సప్తదినా
 న్యథ, తతః ప్రవేశయాచూస జనః శుక మంకజే, తత్రాహాని సప్తపైవ
 తక్తై వావస దున్నాః, తతః ప్రవేశయాచూస జనకోఽంతః పురా
 జరే, రాజా న దృశ్యతే తావ దితి సప్తదివానితమ్, తత్రోస్తదా
 భిః కాంతాభిరోభిజనైర్భోగసంపదయైః, జనకో లాలయాచూస శుకం
 శశి నిభాననమ్, తే భోగా స్తాని భోజ్యాని వ్యాసపుత్రస్య తన్వనః,
 నాజహ్రుర్దండపవనో బద్ధపీఠ మివాచలమ్, కేవలం సుసమ స్వచ్ఛోఽ
 మానీ మునిత మానసః, సుపూర్ణఞ్చ శీతాంశు రత్విష దమల
 శ్మకః, పరిజ్ఞాత స్వభావంతం శుకం స జనకో నృపః, ఆనీయ ము
 దితాత్తాన మవలోక్య ననామహ, నిశ్చేషితజగత్కార్యః ప్రాప్తాఖి
 ల మనోరథ, కిమీప్సితం తవేత్యాహ కృతస్వాగత మాహతమ్,
 సంసారాడమ్బర మిదం కథ మభ్యుత్థితం గురో, కథం ప్రశమ
 మాయాతి యథావత్కథయాశు మే, యథావ దఖిలంప్రోక్తం జపకేన
 మహాత్తనా, తదేవయత్పురా ప్రోక్తం తస్యపిత్రా మహాధియా, స్వయం
 మేవ మయా పూర్వమభిజ్ఞాతం విశేషతః, ఏతదేవహి పృష్టేన పిత్రా
 మే సముదాహృతమ్, భవతాప్యేష ఏవార్థః కథితో వాగ్విదాం పర,
 ఏష ఏవహి వాక్యార్థ శ్చాస్తేషు పరిదృశ్యతే, మనోవికల్ప సంజాతం
 తద్వికల్ప పరిక్షయాత్, క్షీయతే దగ్ధసంసారో నిస్సారఞ్చ నిశ్చితః,
 తత్కిమేత న్నహా బాహుళా సత్యంబ్రాహమమాచలమ్, త్వత్తో విశ్ర
 మ మాహ్నిమి చేతసా భ్రమతా జగత్, శృణుతావ దిదానీం త్వం
 కథ్యమాన మిదం మయా, శ్రీశుకజ్ఞానవిస్తారం బుద్ధిసారాంతరాంత
 రమ్, యద్విజ్ఞానా త్పుమాం త్వద్యో జీవన్ముక్తత్వమాప్నుయాత్,
 దృశ్యం నాస్తీతి బోధేన మనసా దృశ్యమార్జనమ్, సంపన్నం చేత్తి
 దుత్పన్నా పరా నిర్వాణ నిర్వృతిః, అశేషేణ పరిత్యాగో హసనా
 యాయ ఉత్తిమః, మోక్ష ఇ త్యుచ్యతే సద్భి స్సవీవ విమల క్రమః,
 యే శుద్ధవాసనా భూయో న జన్తాన్తర్థాగినః, జ్ఞాతజ్ఞేయా స్త ఉచ్యం
 తే జీవన్ముక్తా మహాధియః, పదార్థభావనాదార్థ్యం బంధఞ్చత్యభిధీయతే,

వాసనాతానవంబ్రహ్మ మోక్షభిక్షభిక్షియతే, తపః ప్రభృతినా యస్తే
 హేతునైవ వినా పునః, భోగా ఇహ సరోచుతే సజీవ స్తుక్త ఉచ్యతే,
 ఆపతత్సు యథాకాలం సుఖదుఃఖేష్వనారతః, నహృష్యతి గ్లాయతి
 య సజీవ స్తుక్త ఉచ్యతే, హర్షామర్షభయక్రోధ కామకార్యణ్యదృ
 ష్టిభిః, నవరామృత్యతే యో ఒంతసజీవస్తుక్త ఉచ్యతే, అహంకార
 మయీంత్యక్త్వా వాసనాం లీలయైవయః, త్రితి ధ్యేయసంత్యాగీ సజీవ
 స్తుక్త ఉచ్యతే, ఈప్రితానీప్రితే న స్తో యస్యాంతర్వృత్తిదృష్టిషు, సుషు
 ప్తివ ద్విచ్చరతి స జీవస్తుక్త ఉచ్యతే, అధ్యాత్మరతి రాసీః పూర్ణః పా
 వనమానసః, ప్రాప్తానుత్తమవిశ్రాంతి ర్నికించి దిహ హంఘతి, యోజివతి
 గతన్నేహ సజీవస్తుక్త ఉచ్యతే, సంవేద్యేన హృదాకాశే మనాగపి
 సలిప్యతే, యస్యాసావజడా స విశ్నజీవ స్తుక్తఉచ్యతే, రాగద్వేషా
 సుఖందుఃఖం ధర్మాధర్మాఫలాఫలే, యఃకరో త్యనపేక్ష్యైవ సజీవస్తుక్త
 ఉచ్యతే, మానవా నిరహంభావో నిర్దావో ముక్తమత్సరిః, యః
 కరోతి గతోద్వేగ సజీవస్తుక్త ఉచ్యతే, సర్వత్ర విగతన్నే హేరా య
 స్సాక్షీవ దవస్థితః, నిరిచ్ఛోనర్తతే కార్యే స జీవ స్తుక్త ఉచ్యతే, యేన
 ధర్మమధర్మంచ మనోమనస మీహతమ్, సర్వమంతః పరిత్యక్తం సజీవ
 స్తుక్తఉచ్యతే, యావతీ దృశ్యకలనా సకలేయం విలోక్యతే, నాయేన
 సుష్టుసంత్యక్తా స జీవ స్తుక్త ఉచ్యతే, కట్యాష్టలవణం తిక్తమ
 మృష్టంమృష్ట మేవచ, సమమేవచయే భుజ్జ్యే స జీవస్తుక్తఉచ్యతే, జరా
 మరణ మాపచ్ఛ రాజ్యం దారిద్ర్యమేవచ, రమ్యమిత్యేవ యో భుజ్జ్యే
 స జీవస్తుక్త ఉచ్యతే, ధర్మాధర్మాసుఖం దుఃఖం తథా మరణజన్మనీ,
 ధియా యేన సుసంత్యక్తం స జీవ స్తుక్త ఉచ్యతే, ఉద్వేగానందరహిత
 సమయా స్వచ్ఛయా ధియా, సశోచతి నచోదేతి స జీవస్తుక్త ఉచ్యతే,
 సర్వేచ్ఛాసకలా శ్శంకా స్సర్వేహా స్సర్వనిశ్చయాః, ధియా యేన
 పరిత్యక్తా సజీవస్తుక్తఉచ్యతే, జస్తస్తివినాశేషా నాదయా మయేషుచ,
 సమమేవ మనోయస్య స జీవస్తుక్త ఉచ్యతే, నకించ న ద్వేష్టి తథా నకిం
 చదపి కాంక్షతి, భుజ్జ్యేయఃప్రకృతాభోగా స జీవస్తుక్త ఉచ్యతే,
 శాంతసంసారకలనః కలావాసపి నిష్కళః, య స్పచిత్తోఒపి నిశ్చిత్త
 సజీవస్తుక్త ఉచ్యతే, యస్సమస్తార్థజాలేషు వ్యవహార్యపి నిష్పుహః,

పగ్ధాక్షేష్విపపూర్ణాత్తాసజీవన్ముక్త ఉచ్యతే, జీవన్ముక్తపదంత్యక్వా స్వదే
హే శాలసాత్కృతే, విశత్యదేహముక్తత్వం పవనో స్పందతా మివ,
విదేహముక్తో నోదేతినా మేతి నశామ్యతి, నసన్నాసన్నదూరస్థో నచా
హం నచ నేతరః, తతస్తిమితగంభీరం న తేజో నతమ స్తతమ్, అనా
ఖ్య మనభివ్యక్తం సత్కించి దవశివ్యతే, న శూన్యం నాపి చాకారినదృ
శ్యం నాపి దర్శనం, నచ భూతపదార్థాఘ సదంతతయాస్థితమ్, కిమ
వ్యవ్యపదేశాత్తాపూర్ణాత్పూర్ణ తరాకృతిః, నసన్నాసన్నపదసన్నాభా
నో భావనం నచ, చిచ్ఛాత్రం చైత్యరహిత మనంత మజగం శివమ్, అనా
దిమధ్యపర్యంతం యదనాదినిరామయమ్, ద్రష్టుదర్శనదృశ్యానాం
మధ్యే యద్దర్శనం స్తృతమ్, నాతఃఋతరం కించిన్నిశ్చయోఽస్త్వపరో
మునే, స్వయమేవ త్వయా జ్ఞాతం గురుతశ్చ పునశ్చృతమ్, స్వసంకల్ప
వశా ద్భగ్తో నిస్సంకల్పా ద్విముచ్యతే, తేన స్వయం త్వయా జ్ఞాతంజ్ఞే
యం యస్య వహత్తనః, భోగే భ్యోహ్యరతి జ్ఞాతా దృశ్యా ద్వాసక
లా దిహ, ప్రాప్తం ప్రాప్తవ్య మఖిలం భవతా పూర్ణ చేతనా, స్వయాపే
తపసి బ్రహ్మన్ముక్త స్త్వం భ్రాంతి ముత్సృజ, అతిగాహ్యం తదాగాహ్యం
మంతరాభ్యంతరం ధియః, శుకశశ్యన్నపశ్యే స్త్వం సాక్షీ సంపూర్ణాకే
వలః, విశ్రామ శుక స్తూప్తిం స్వస్థేపరమఃస్తుని, వీతశోకభయాయాసా
నిరీహశ్చిన్నసంశయః, జగామశిఖరం మేరోసమాధ్యర్థ మఖండితమ్, తత్ర
వర్షసహస్రాణి నిర్వికల్పసమాధినా, దేశే స్థిత్యా శశామాసా మాత్త
స్యస్నేహాదీవత్, వ్యవగతకలనాకళంకశుద్ధస్వయ మమలాత్తని
పావనేపదేఽసా, సలిలకణ ఇవాంబుధౌ మహత్తా విగళితవాసస మేక
తాం జగామేతి మహేవానిపత్

తృతీయోఽధ్యాయః.

నిదాఘో నామ మనిరా ట్ప్రప్తిప్రవిద్యశ్చ బాలకః, విహృత
స్తీరయాత్రార్థం పిత్రానుజ్ఞాతవాన్ స్వయమ్, సార్థత్రికోటి తీర్థేషు స్నా
త్వా గృహ ముపాగతః, స్వాదంతం కథయామాస ఋభునత్వా మహా
యశాః, సార్థత్రికోటితీర్థేషు స్నానపుణ్యప్రభావతః, ప్రాదుర్భూతో
మనసి మే విచార స్సోఽయ మిదృశః, జాయతే మృతయే లోకో
మియతే జననాయ చ, అస్తిరా స్సర్వపవేషే నచరాచరచేష్టితాః,

సర్వాపదాం ఏదం పాపా భావావిభవ భూమయః, అయశ్శలాకాసదృ
 శాః పరస్పర మసంగినః, శ్లిష్ఠ్యంతే కేవలాభావామనః కల్పనయాన
 యా, భావే స్వరతిరా యాతా పథికస్య మరుష్వివ, శామ్యతీదం కథం
 దుఃఖ మితితప్తోఽస్తి చేతసా, చింతానిచయచక్రాణి నానందాయ ధనా
 ని మే, సంప్రసూతకళత్రాణి గృహం బ్యుగ్రాపదా మివ, ఇయమస్తి స్థితో
 దారా స్సంసారే పరిపేలనా, శ్రీర్తునేఃపరిమోహాయ సాపినునం నశర్
 దా, ఆయుఃపల్లవకోణాగ్ర లంబంబుకణభంగురమ్, ఉన్నత్త ఇవ సంత్య
 జ్య యాత్య కాండే శరీరకమ్, విషయాశీవిషాసంగ పరిజర్ఘర చేతసామ్,
 అప్రాధాత్త వివేకానా మాయురాయాసకారణమ్, యుజ్యతే వేష్టనం
 వాయో రాకాశస్యచ ఖండనమ్, గ్రంథనంచ తరంగాణా మాసానా
 యుషి యుజ్యతే, ప్రాప్యంసంప్రప్యతే యేన భూయో యేన నశోచ్య
 తే, పరాయా నిర్వృతేః స్థానం య త్తజ్జీవిత ముచ్యతే, లరవోఽపిహి
 జీవంతి జీవంతి మృగపక్షిణః, స జీవతి మనో యస్య మనసే నోపజీవతి,
 జాతా స్తవీవ జగతి జస్తవ స్సానుజీవితాః, యేపునర్షేహ జాయంతే
 శేషా జరరగర్దభాః, భారో వివేకిన శ్శాస్త్రం భారో జ్ఞానంచ రాగి
 ణః, అశాంతస్య మనోభారం భారోనాత్త విగోపపుః, అహంకారవశాదాప
 దహంకారా ధ్దురాధయః, అహంకారావశా దీహంనాహంకారా త్వరో
 రిపుః, అహంకారవశా ద్యద్య స్తయా భుక్తం చరాచరమ్, తత్తి త్సర్వ
 మవ స్తేవ వ స్త్యహంకారరిక్తతా, ఇతి శ్చేతిశ్చ సువ్యగ్రం పృథమే
 వాభిధావతి, మనో దూరతయా యాతి గ్రామే కాలేయకో యథా,
 క్రూరేణ జడతాం యాతః తృష్ణాభార్యానుగామినా, వశః కా¹లేయ
 కేనైవ బ్రహ్మ భుక్తోఽస్తి చేతసా, అప్యభిపానా స్తహత సుమేరూ
 న్మూలనా దపి, అపి వహ్మ్యశనా ద్భృష్టా నిష్పమ శ్చిత్త నిగ్రహః,
 చిత్తం కారణ మర్థానాం తస్మిం త్సతిజగత్ప్రియమ్, తస్మి స్తీణే జగత్ప్రి
 ణం తచ్చికిత్స్యంప్రయత్నతః, యాం యా మహం మునిశ్రైష్ఠ సంశ్ర
 యామి గుణశ్రియమ్, తాంతాం కృంతతి మేతృష్ణా తంత్రీమివకుమూ
 షికా, పదం కరోత్యలం ఘ్నేఽపి తృప్తాపి ఫల మీహతే, చిరిం తిష్ఠతి
 నైకత్ర తృష్ణా చపుమర్కటీ, క్షణ మాయాతి పాతాళం క్షణం యాతి

నభఃస్థలం, క్షణంభ్రమతి దిక్కుంజే తృష్ణా హృత్పద్మవట్పదీ, సర్వసం
సారదుఃఖానాం తృష్ణైకాద్భిర్దుఃఖదా, అంతఃపురస్థ మపి యాయోజ

యత్యతిసంకటే, తృష్ణావిఘ్నాచికా మంత్రశ్చింతా త్యాగో హి సద్విజ,
స్తోకే నానందమానూతి స్తోకేనాయాతి భేదతామ్, నాస్తి దేహసమశ్శో
చ్యోనీచోగుణవివర్జితః, కలేబర మహంకారగృహస్థస్య మహాగృహమ్,
లుర త్వభ్యేతు వా స్థైర్యం కి మనేన గురో మమ, పశ్చిబద్ధోద్రియ

పశుం వల్లత్పృష్టాగృహంగనామ్, చిత్తభృత్యజనాకీర్ణం నేష్టం దేహగృ
హం మమ, జహ్వమర్కటికాక్రాంతవదనద్వారభీషణమ్, దృష్టదంతా
స్థిశకలం నేష్టం దేహగృహం మమ, రక్తమాంసమయస్యాస్య స్వబా
హ్యభ్యంతరే మునే, నాశైశధర్మిణో బ్రూహి కైవ కాయస్య రమ్య
తా, తటిత్స శరదభేషు గంధర్వనగరేషుచ, స్థైర్యం యేన వి

నిశ్చీతం సవిశ్వసతువగ్రహే, శైశవేగురుతో భీతిః మాతృతః పితృత
స్తథా, జనతో జ్యేష్ఠబాలాచ్చ శైశవం భయమందిరమ్, స్వచిత్తబిల
సంసేస నానావిభ్రమకారిణా, బలా త్కామపిశాచేన విషశః పరిభూ
యతే, దాసాః పుత్రాః స్త్రియశ్చైవ బాంధవా స్సుహృదస్తథా,
హంసంతున్నతకమివ నరం వార్ధకకంపితమ్, దైన్యదోషమయీ దీర్ఘ
వర్ధతేవార్ధికే స్పృహ, సర్వాపదా మేకసఖి హృది దాహప్రదాయినీ,
శ్వచిద్వావిద్యతే యోషా సంసారే సుఖభావనా, ¹ఆయుస్తంబ మివా
సాద్యకాలస్తామపి కృంతతి, తృణం సాంసుం మహేంద్రంచ సువర్ణం
మేరుసర్పవమ్, ఆత్మంభరితయాసర్వ మాత్మసాత్కర్తు ముద్యతః, కా
లోఽయం సర్వసంహరీ తేనాక్రాతం జగత్త్రియమ్, మాంసపాం
చాలికాయాస్తు యంత్రలోలేఽంగవంజరే, న్నాయ్యస్థిగ్రంధిశాలిన్యాః
స్త్రియాః కిమివశోభనమ్, త్వజ్ఞాంసరక్తబాహ్వాబుపృథక్క్రాత్వా వి
లోచనే, సమాలోకయ రమ్యంచేత్కిం ముఖా పరిముహ్యసి, మేరు
శృంగతటోల్లాసి గంగాజలరయోపమా, దృష్టా యస్మి స్తునేముక్తా
హరిస్యాల్లాసశాలితా, శ్వశానేషు దిగంతేషు సవీవ లలనాస్తనః,
శ్వభి రాన్వాద్యతే కాలే లఘు పిండి ఇవాంధసః, కేశకజ్జల ధారిణోస్య

దుస్సర్పా లోచనప్రియాః, దుష్కృతాగ్నిశిఖా నారోఽపి దహంత
 తృణవన్నరమ్, జ్వలతా మతిగూరేఽపి సగసా అపి సీరసాః, స్త్రియో
 హి సరకాగ్నీనా మిందనం చాతిదారుణమ్, కామనామ్నా కిరాతేన వి
 ర్ణాముగ్ధచేతసః, నారోఽపి సరివిహంగానా మంగబంధనవాగురః, జన్త
 ల్వలమత్సాన్యనాం చిత్తికర్దమచారణమ్, పుంసాం దుర్వాసనారిజ్జుగ్నా
 బడిశపిండికా, సర్వేషాం దోషరత్నానాం సుసముద్భవయాఽనయా
 దుఃఖశృంగులయా నిత్య ముల మస్తు మమ స్త్రియా, యస్యస్త్రీతస్య భా
 గేచ్ఛా నిస్త్రీకస్య క్వభోగభూః, స్త్రియం త్యక్త్వాజగత్త్యక్తం జ
 త్యక్త్వా సుఖి భవేత్, దిశోఽపి సహ దృశ్యస్తే దేశోఽప్యన్యోప దే
 కృత్, శైలా అపి విశీర్యంతే శీర్యంతే తారకా అపి, శుష్కంత్యపి సమ
 ద్రాశ్చ ధ్రువోఽప్యధ్రువజీవనః, సిద్ధా అపి వినశ్యంతి జీర్యంతే దానవా
 యః, పరమేష్ఠ్యపినిస్థావాః హీయంతే హరిర ప్యజః, భవోఽప్యభా
 మాయాతి జీర్యంతే వై దిగీశ్వరాః, బ్రహ్మ విష్ణుశ్చ రుద్రశ్చ సరా
 వా భూతజాతయః, నాశ మేవానుధావంతి నలిలాసీవ బాడబమ్, ఆపడ
 ఖణ మాయాంతి ఖణమాయాంతి సుపదిః, ఖణం జన్తాథ మరణ
 సర్వం నశ్యతి మేన చిత్, అశూరేణ హతా శూరా ఏకేనాపి శల
 హతిమ్, విషం విషయవైషమ్యం నవిషం విష ముచ్యతే, జన్తాంతరథూ
 విషయా ఏతజ్జన్తహరం విషమ్, ఇతి మే దోషదావ గ్నిదగ్ధే సంప్ర
 చేతసి, స్ఫురంతి హీన భోగాశా మృగతృష్ణా సరస్వపి, అతో మా
 భోధయాశు త్వం తిత్త్వ జ్ఞానేన వైగురో, నోచేన్నానం సమాస్థా
 నిక్తానో గతి మత్సరః, భావయ స్తనసా విష్ణుం లిపికిర్తార్చితోపమ.

చతుర్థోఽధ్యాయః.

నిదాఘ తవ నాన్యస్యత్ జ్ఞేయం జ్ఞానవతాం వర, ప్రజ్ఞయా త్న
 విజానాసి ఈశ్వరానుగృహీతయా, చిత్తమాలిన్య సంజాతం మా
 యామి భ్రమం మునే, మోక్షద్వారే ద్వారిపాలా శ్చత్వారి పరికి
 తాః, శిమోవిచాగ స్సంతోష శ్చతుర్థ స్సాధుసంగమః, ఏకం వా సరి
 యత్నేన సర్వ ముత్పిజ్య సంశ్రయేత్, ఏకస్మిన్వశగే యాంతి చత
 గోఽపి వశంగతాః, శాస్త్రే సృజనసంపర్కపూర్వకై శ్చ తపోదమై
 ఆచా సంసారముక్త్యర్థం ప్రజ్ఞా మేవాభివర్ధయేత్, న్వానుభూతేః

శాస్త్రస్య గురోశ్చైవైకవాక్యతా, యస్యాభాసేన తేనాత్మా సతతం
 చావలోక్యతే, సంకల్పాశాసనసంధాన వర్జనంచే త్ప్రతిక్షణమ్, కరో
 మి తదచిత్తత్వం ప్రాప్తవహసిపానమ్, చేతసో య దకర్తృత్వం తత్స
 మాధాన మీరితిమ్, తదేవ కేవలీభావం సామభాసిర్వృత్తిః పరా, చేత
 సా సుపరిభృజ్య సర్వభూతాత్మభావనామ్, యథా తిష్ఠసి తిష్ఠత్వం మూ
 ణ్భభిరోపమాః, సర్వం ప్రశాంత మజ మేక మనాదిషధ్యమాభాస్వరం
 స్వదనమాత్ర మచైత్యచిహ్నమ్, సర్వం ప్రశాంత మితి శబ్దమయీ చ
 దృష్టిర్బిధార్థ మేవ హ ముదైవ తదోమితీదమ్, సర్వం కించి దిదం
 దృశ్యం దృశ్యతే చి జగద్దతమ్, చిన్నిష్ఠదాంశమాత్రత్వం నాస్యద
 స్తీతి భావయ, సత్యప్రబుధచిత్త స్త్వం కుర్వన్వాపి జగత్ప్రియూమ్,
 ఆత్మైకత్వం విదిత్వా త్వంతిస్సా త్సుభ్రమహాభివత్, తత్త్వావబోధనవా
 సా వాసనాత్పణపావకః, ప్రోక్త సమాధి శబ్దేన నతు తూష్ణి మపస్థి
 తిః, నిరిచ్ఛే సంస్థితే రత్నే యథా లోకః ప్రవర్తతే, సత్తా చూత్తే
 పరే తత్వే తిక్షణా యం జగద్దణః, అతశ్చాత్మన కర్తృత్వ మకర్తృ
 త్వంచ వై మునే, నిఃచ్ఛత్వా దకర్తానా కర్తా సన్నిధిమాత్రతః, తే
 ద్వైబ్రహ్మణి విందేతేక ర్తృతా కర్తృతే మునే, యత్రై నైష చమ
 త్కారస్త మాశ్రిత్య స్థిరో భవ, తస్మాన్నిత్య మకర్తాహ మితి భా
 వనయేద్ధయా, పరమామృతనామీనా సమస్తై వావశిష్యతే, నిదా
 ఘశృణు సత్వస్థా జాతా భువిమహాగుణాః, తే నిత్య మేవాభ్యుదితా
 ముదితాః ఖితివేందవః, నాపదిగ్లాని మాయాంతి సశి హేమాంబుజం
 యథా, నేహంతే ప్రకృతా దన్యద్రమంతే శిష్టవర్తని, ఆకృత్యైవ
 విరాజంతే వైత్త్యాదిగుణవృత్తిభిః, సమా స్సమరసా సామ్యా స్స
 తతం సాధువృత్తియః, అభివద్ధృతమర్యాదా భవంతి విశదాశయాః,
 నియతిన విముంచంతి మహంతో భాస్కరాభవ, కోఽహం కథ
 మిదం చేతి సంసారమలమాతతమ్, ప్రవిచార్య ప్రయత్నేన ప్రాజ్ఞేన
 సహసాఽధునా, నాకర్మసు నియోక్తవ్యం నానార్యేణ సహవసేతే,
 ద్రష్టవ్య స్సర్వసహార్తా న మృత్యు రవ హేళయా, శరీర మస్థిమాం
 సం చ త్యక్త్వా రక్తాద్యశోభనమ్, భూతముక్తావలీ తంతు చింతా మవ
 లోకయేత్, ఉపాదేయాను పతనం హేయై కాంత విసర్జనమ్, య

దేతస్తససో రూపం తద్భాష్యం విద్ధి నేతరత్, గురుశాస్త్రాక్షమాగ్నేణ
స్వానుభూత్యాచ చిన్మనే, బ్రహ్మవాహ మితి జ్ఞాత్వా వీతశోకో భవే
స్తునిః.

యత్ర నిశితానిశతపాతనముత్పల తాదనవ తోస్థిభవ్య మగ్ని
దాహేహ హిమనేచన, మివాగారావర్తనం చందన చర్చేవ నిరవధి
నారాచవికిరపాతానిదాఘ విహోదన ధారాగృహశీకరవర్షణ మివ
స్వశిరశ్చేదస్సుఖనిద్రేవ మూకీకరణమాచనముద్రేవ బాధిర్యం మహా
నవచయత్తివేదమ్ నావహేళనయా భవితవ్య మేవం దృఢవైరాగ్యా
ద్బోధో భవతి, గురువాక్యసమ ద్భూతస్వానుభూత్యాతిశయాయా, య
స్యాభ్యాసేన తేరాత్మా సతతం చాపలాక్యతే, విసప్లదిగ్భ్రమస్యాపి య
థాపూర్వం విభాతి దిక్, తథా విజ్ఞానవిధ్వస్తం జగ న్నాస్తీతి భాషయ,
న ధనా న్యుపకుర్వంతి నమిత్రాణి సఖాంధవాః, నకాయక్లేశైశ్చగుర్వం
నతీరాయతనాశ్రయః, కేవలం తన్ననోమూత్ర జయే గానాగ్యతే పదమ్,
యాని దుఃఖాని యా తృప్తా మస్సహ యే దురాధనుః, శ్రాంతచేతస్సు
తత్సర్వం తమోఽర్కే ప్షివ నశ్యతి, మాతరీస పరిం యాంతి విష
మాణి మృదూనిచ, విశ్వాస మిహ భూతాని సర్వాణి శమశాలిని, నర
సాయనపానేన స లక్ష్యాల్లింగితేన చ, స తథా సుఖ మాప్నోతి శ మే
నాంత ర్యథా జనః, శ్రుత్వా స్ఫుప్త్యాచ భుక్త్వాచ గృప్త్యా జ్ఞాత్వా
శుభాశుభమ్, సహృద్యతీ గ్దాయతి య స్స శాంతిః ఇతి కథ్యతే, తుమా
రకర బింబాచ్ఛం మనో యస్య నిరాకులమ్, మరణోత్పనయుద్ధేషు
స శాస్త్ర ఇతి కథ్యతే, తపస్విషు బహుష్ఠిషు యాజకేషు నృపేషు చ,
బలవత్సు గుణాధ్యేషు శమవానేవ రాజతే, సర్వోపామృతపానేన
యేశాంతా స్తృప్తి మాగతాః, ఆత్మారామా మహాత్మాన సైమహాపద
మాగతాః, అప్రాప్తం హి పరిత్యజ్య సంప్రాప్తే సమతాం గతే, అదృ
ష్టభేదాభేదో య స్సంతుప్త ఇతి కథ్యతే, నాభినంద త్యసాప్రాప్తం ప్రా
ప్తం భుక్తే యథేష్పితమ్, య స్స సౌమ్యసమాచార స్సంతుప్త ఇతి
కథ్యతే, రమతే ధీ ర్యథా ప్రాప్తే సాధ్యే వాంతః పురాజరే, సా జీవన్ము

క్రతో దేతి స్వరూపానందదాయినీ, యథాక్షణం యథాశాస్త్రమ్ యథా
దేశం యథాసుఖమ్, యథాసంభవసత్సంగ మిమం మోక్షపథక్రమమ్,
తావద్విచారయే త్స్మిన్ యావద్విశ్రాంతి మాత్మని, తుర్యవిశ్రాంతి
యుక్తస్య నిష్పత్తస్య భవాన్యవాన్, జీవతోజీవతశ్చైవ గృహస్థ న్యాయ
వా యతే, నాక్ష్మితేన కృతేనాగో నశ్రుతిస్తృతివిభ్రమైః, నిర్బందరథ
వాంభాధి స్ఫులింగతి యథా స్థితః, సర్వాత్మ వేదనం శుద్ధం య దోదేతి
తదాత్మకమ్, భాతి స్ఫుటిదిక్కాలబాహ్యం చిద్రూపదేహకమ్, ఏవ
మాత్తా యథా యతే సముల్లాస ముపాగతః, తిష్ఠ త్యాశు తదాత్మత్ర
తద్రూపశ్చ విరాజతే, య దిదం దృశ్యతే సర్వం జగత్ స్థావరజంగ
మమ్, తిత్సుషుక్తా వివ స్వప్నః కల్పాంతే ప్రవినశ్యతి, ఋతమాత్తా
పరంబ్రహ్మ సత్య మిత్యాదికా బుద్ధైః, కల్పితా వ్యవహారార్థం యస్య
సంజ్ఞా మహాత్మానః, యథా కటకశబ్దార్థః పుభగ్భావో న కాంచనాత్,
న హేమకటకా త్తస్య జ్వగచ్ఛబ్దార్థతా పరా, తేనేయ మింద్రజాల
1 శ్రీరంగతిః ప్రవిశన్యతే, ద్రష్టర్విశ్వస్య సత్తాంత ర్బలధృతిభిధీయతే,
దృష్ట్యా దృశ్యవశా ద్భగ్తో దృశ్యాభావే విముచ్యతే, జగత్స్వ మహా
మిత్యాదిసర్గాత్తా దృశ్య ముచ్యతే, మనోస్తే నేంద్రజాల శ్రీరంగతి ప్రవి
తస్యతే, యావ దేత త్సంభవతి తావ న్తోక్షో నవిగ్నతే, బ్రహ్మణా తస్య
తే విశ్వం మనసైవ స్వయంభవ, మనోమయమతో విశ్వం యన్న
మ పరిదృశ్యతే, న బాహ్యే నాపిహృదయే సద్రూపం విద్యతే
మనః, యదర్థప్రతిభాసగత్కన ఇత్యభిధీయతే, సంకల్పనం మనో
విద్ధి సంకల్పస్తం న విద్యతే, యత్ర సబ్కల్పనం తస్మి మనోస్తీత్యన
గమ్యతామ్, స కల్పనససీ భిన్నే స కదాచన కేనచిత్, సంకల్పజాతే
గళితే స్వరూప మవశిష్యతే, అహం త్వం జగ దిత్యాదౌ ప్రశాం
తే దృశ్యసంభ్రమే, న్యా త్తాదృశీ కేహతా దృశ్యే సత్తా ముపా
గతే, మహా ప్రళయనంజ్ఞై హ్యసత్తాం సముపాగతే, అశేష దృ
శ్యే సర్గాదాశాంత మేవావశిష్యతే, అస్త్యి నస్తమితో భాస్వా
నజో దేవో నిరామయః, సర్వదా సర్వకృ త్సర్వః పరమాత్మై త్యుదా
హ్యశః, యతో వాచో నివర్తంతే యో ముక్తై రవగమ్యతే, యస్య

1 శ్రీరంగతి. 2 సువేంద.

చాత్తాదికా స్సంజ్ఞాః కల్పితా న స్వభావతః, చిత్తాకాశం చిదాకాశ
మాకాశం చ తృతీయకమ్, ద్వాభ్యాం శూన్యతరం విద్ధి చిదాకాశం
మహామునే, దేశాద్దేశాంతరప్రాప్తౌ సువిదో వధ్యమేవ యత్, నిమే
పేణ చిదాకాశం తద్విద్ధి మునిపుంగవ, తస్మిన్నిరస్తనిశ్చేషసంకల్పస్థితి
మేషి చేత్, సర్వాత్మకం పదం శాంతిం తదా ప్రాప్నోష్యసంశయః,
ఉదితౌదార్యసౌందర్యవైరాగ్యరసగచ్ఛణీ, ఆనందస్యందినీ యైషా
సమాధి రభిధీయతే, దృశ్యాసంభవబోధేన రాగద్వేషాదితానవే, రతి
ర్బలోదితాయాఽసౌ సమాధి రభిధీయతే. దృశ్యాసంభవ బోధోహి
జ్ఞానం జ్ఞేయం చిదాత్మకమ్, తదేవ కేవలీభావం తతోఽన్య త్సకలం
మృషా, మత్త విరాజితోబద్ధసర్వపీఠాకౌటరే, మశ కేన కృతం యుద్ధం
సింహశామై రణుకౌటరే, పద్మాక్షే స్థాపితో మేరు ర్మిగ్గోభృంగసూ
నునా, నిదాఘవద్ధి తాదృక్త్వం జగదేత ద్భ్రమాత్మకమ్, చిత్త
మేవ హి సంసారో ¹రాగాద్యక్షేపదూషితమ్, తదేవ త్రైవినిర్ముక్తం
భవాంత ఇతి కథ్యతే, మనసా భావ్యమానో హి దేహతాం యాతి
దేహకః, దేహవాసనయా ముక్తో దేహధర్మైర్నలిప్యతే, కల్పం క్షణే
కరోత్యంతః క్షణం నయతికల్పతామ్, మనోవిలాస స్సంసారి ఇతి మే
నిశ్చితా మతిః, నావిరతౌ దుశ్చరితా న్నాశాంతో నాసమాహితః,
నాశాంతమానసో వాపి ప్రజ్ఞానేనైవ మాఘ్నయాత్, తద్భ్రష్టా
నంద మద్వంద్వం నిర్గుణం సత్యచిట్టనమ్, విదిత్వా న్వాత్మనో రూపం
సవిధేతి కదాచన, పరాత్పరం యస్తహతో మహంతం స్వరూపతేజో
మయశాశ్వతం శివమ్, కిం పురాణం పురుషం సనాతనం సర్వేశ్వరం
సర్వదేవై రుపాస్యమ్, అహం బ్రహ్మేతి నియతం మోక్షి హేతు ర్మహా
త్మినామ్, ద్వేషదే బంధమోక్షాయ సర్వమేతి మమేతిచ, మమేతి బధ్య
తే జంతుర్నిరమేతి విముచ్యతే, జీవేశ్వరాదిగూపేణ చేతనాచేతనాత్మ
కమ్, ఈక్షణాదిప్రవేశాంతా సృష్టి రీశేన కల్పితా, జాగ్రదాదివిమో
క్షాంతస్సంసారో జీవకల్పితః. త్రిణాచికాదియోగాంతా ఈశ్వరభ్రాంతి
మాశ్రితాః, లోకాయతాదిసాంఖ్యంతా జీవవిభ్రాంతి మాశ్రితాః,
తస్మాన్ముముక్షుభి ర్నైవమతి జ్ఞేవేశవాదయోః, కార్యా కింతు బ్రహ్మత

త్వం నిశ్చలేన విచార్యతామ్, అవిశేషేణ సర్వంతు యః పశ్యతి
 చిదన్యయాత్, స ఏవ సాక్షా ద్విజ్ఞానీ స శివ స్సహరి ర్విధిః, దుర్లభాః
 విషయత్యాగో దుర్లభం తత్త్వదర్శనమ్, దుర్లభాసహజావస్థా సద్గురోః
 కరుణాం వినా, ఉత్పన్నశక్తిబోధస్య త్యక్తనిష్ఠేషకర్తృణః, యోగిన స్స
 హజాఽవస్థాస్వయ మేవోపజాయతే, యదాహ్యేవై షపతస్తి స్సల్పమ
 ప్యస్తరం సరః, విజానాతి తదాతస్య భయంస్యా న్నాత్రసంశయాః, సర్వ
 గం సచ్చిదానందం జ్ఞానచక్షు ర్నిరీక్షతే, అజ్ఞానచక్షుర్నేతేత భాస్వం
 తం భాను మంధవత్, ప్రజ్ఞానమేవ తద్భ్రష్టా స త్య ప్రజ్ఞానలక్షణం,
 ఏవం బ్రహ్మపరిజ్ఞానాదేవమర్త్యోఽమృతోభవేత్, భిద్యతేహృదయగ్రం
 థి శ్చిద్యంతే సర్వసంశయాః క్షీయంతే చాస్యకర్తృణి తస్మాద్బ్రహ్మే
 పరావరే, అనాత్మతాం పరిత్యజ్య నిర్వికారో జగత్స్థితౌ, ఏకనిష్ఠత
 యాంతఫ స్సంవిన్తాత్రపరో భవ, మరుభూమా జలం సర్వం మరుభూ
 మాత్రమేవతత్, జగత్త్రయ మిదంసర్వంచిన్తాత్రం స్వవిచారతః, లక్ష్యా
 లక్ష్యగతిం త్యక్త్వా య స్తిష్ఠేత్కేవలాత్మనా, శివఏవ స్వయం సాక్షా
 దయం బ్రహ్మవి దుత్తమః, అధిస్తాన మనోపమ్య మవాక్షానసగోచరమ్,
 నిత్యం విభం సర్వగతం సుసూక్ష్మంచ తదవ్యయమ్, సర్వశక్తే ర్మహే
 శస్య విలాసో హి మనోజగత్, సంయమానంయమాభ్యాంచ
 సంసారం శాంతిమన్యగాత్, మనోవ్యాధే శ్చికిత్సార్థ ముపాయం కథ
 యామి తే, యత్తత్సాన్నిభిమతం వస్తు తత్త్యజ న్నోక్ష మశ్నుతే, స్వా
 యత్త మేకాంతహతం స్వేష్ఠిత్యాగవేదనమ్, యస్య దుష్కరతాం
 యాతం ధిక్తం పురుషక్షేపకమ్, స్వపారుషైకసాధ్యేన స్వేష్ఠిత్యాగ
 రూపిణా, మనఃప్రశమమాత్రేణ వినా నాస్తి శుభా గతిః, అసంకల్పన
 శస్త్రేణ ఛిన్నం చిత్త మిదం యదా, సర్వం సర్వగతం శాంతంబ్రహ్మ
 సంపద్యతే తదా, భవభావనయా ముక్తో యుక్తః పరమయా ధియా,
 ధారయాత్మాన మవ్యగోగ్రస్తచిత్తం చితః పదమ్, పరంపారుష
 మాశ్రిత్య నీత్వా చిత్తమచిత్తతామ్, భ్యానతో హృదయాకాశే చితి
 చిచ్ఛక్రధారయా, మనో మారయ నిశ్శృంకం త్వాం ప్రబద్నంతి నార
 యః, అయం సోఽహ మిదం తస్మే ఏతావన్తాత్రకం మనః, తదభావన

మాత్రేణ దాత్రేణ¹విబూయతే, ఛిన్నాభ్రమండలం వ్యోమ్ని యథా
 శరది ధూయతే, వాతేనాకల్పకే నైవ తథాంతర్ధూయతే మనః, కల్పాంత
 పవనావాంతు యాంతు చైకత్వ మర్ణివాః, పతంతు ద్వాదశాదిత్యా
 నాస్తినిర్మననః క్షతిః, అసంకల్పనమాత్రైకసాధ్యే సకలసిద్ధిదే, అసం
 కల్పాదిసామ్రాజ్యే తిస్థావప్తబలత్పదః, సహి చంచలతాహీనం మనః
 క్వచ నదృశ్యతే, చంచలత్వం మనో ధర్మో వహ్నే ర్ధర్మో యథోష్ణతా,
 ఏషాహి చంచలాస్పంద శక్తిశ్చిత్తత్వసంస్థితా, తాం విద్ధి మానసీం
 శక్తిం జగదాడంబరాత్తి కామ్, యత్తు చంచలతాహీనం తస్మాదేవమృ
 త ముచ్యతే, తదేవచ తపశ్శాస్త్ర సిద్ధాంతే మోక్ష ఉచ్యతే, తస్య
 చంచలతా యైషా త్వవిద్యావాసనాత్తికా, వాసనాపరనామ్ని తాం
 విచారేణ వివాశయ, పౌరుషేణ ప్రయత్నేన యస్మిన్నేవ పదే మనః,
 యోజ్యతే తత్పదం ప్రాప్య నిర్వికల్పభవానఘ, అతః పౌరుష మా
 శ్రిత్య చిత్త మాక్రమ్య చేతసా, విశోకిం పదమాలంబ్య నిగాతంకః
 స్థిరో భవ, మనవప సమర్థం హి మనసా దృఢనిగ్రహే, అరాజా కస్యమ
 ర్థ స్సన్య ద్రాజ్ఞో నిగ్రహకర్తృణి, తృష్ణాగ్రాహగృహీతానాం సంసారా
 ర్ణవపాతినామ్, అవర్తై రూహ్యమానానాం దూరం స్వమన ఏవ నౌః,
 మననైవ మన శ్చిత్వా పాశం పరమబంధనమ్, భవాదుత్తారయాత్తా
 నం నాసా వన్యేన తార్యతే, యో యోదేతీ మనో నామ్ని వాసనా
 వాసితాంతరా, తాంతాం పరిహారే త్పృజ్ఞస్తతోఽవిద్యాక్షయో
 భవేత్, భోగైకవాసనాం త్యక్త్వా త్యజత్వం భదవాసనామ్, భావాభా
 వాతత స్త్యక్త్వానిర్వికల్ప సుఖీభవ, ఏషఏవ మనోనాశ స్త్వవిద్యా
 నాశ ఏవచ, య త్త త్సంవేద్యతే కించి త్రత్రాస్థాపరిమార్జనమ్, అనా
 స్థైవహి నిర్వాణం దుఃఖ మాస్థాపరిగ్రహః, అవిద్యావిద్యమానైవ సప్త
 ప్రజ్ఞేషు దృశ్యతే, నామ్నైవాంగీకృతాకారా సమ్యక్ప్రజ్ఞస్య సా కుతిః,
 తావ త్సంసారభృగుషు స్వాత్మనా సహ దేహినమ్, ఆందోళయతి నీరం
 ద్రం దుఃఖకంటకశాలిషు, అవిద్యా యావ దస్యాస్తు నోత్పన్నా క్షయ
 కారిణీ, స్వయమాత్మావలోకేచ్ఛా మోహసుక్షయకారిణీ, అస్యాపరం
 ప్రపశ్యంత్యాస్సన్వితనాశః ప్రజాయతే, దృష్టే సర్వగతే బోధే స్వయం

హ్యేషావిలీయతే, ఇచ్ఛామాత్ర మవిద్యేయం తన్నాశో మోక్షఉచ్యతే,
 సచాసంకల్పమాత్రేణసిద్ధోభవతి వైమునే, మనాగవి మనోవ్యోమ్ని వా
 సనారజనీక్షయే, కాళికాతనుతా మేతి చిదాదిత్యప్రకాశనాత్, చైత్యా
 నుపాత రహితం సామాన్యేనచ సర్వగమ్, యచ్ఛిత్తత్వ మనాఖ్యేయం
 స ఆత్మా పరమేశ్వరః, సర్వంచ ఖల్విదం బ్రహ్మ నిత్యచ్ఛిన్ము మక్షతమ్,
 కల్పనాన్యా మనో నామ్నా విద్యతే నహి కాచన, న జాయతే నమ్ర
 యతే కింది దత్ర జగత్తయే, నచభావవికారాణాం సత్తాత్వచ నవిద్య
 తే, కేవలం కేవలాభాసా సర్వసామాన్యమక్షతమ్, చైత్యానుపాతర
 హితం చిన్మాత్ర మిహ విద్యతే, తస్మిన్ని త్రేతతేశుద్ధే చిన్మాత్రే నిరుప
 ద్రవే, శాంతే సమసమాభాగే నిగ్వికారే చిదాత్మని, యైహస్వభావా
 భిరుతం స్వయం సుకల్ప్యథావతి, చిచ్చైశ్చ స్వయ మ్మూనం మన
 నాస్తన ఉచ్యతే, అత స్సుకల్పసిద్ధేయం సంకల్పేనైవ నశ్యతి, నాహం
 బ్రహ్మేతి సంకల్పా త్సువృథా ద్భగ్యతే మనః, సర్వం బ్రహ్మేతి సంక
 ల్పా త్సుదృఢాన్తుచ్యతే మనః. కృతోఽహం దుఃఖబద్ధోఽహం హస్త
 పాదాదిమా నహమ్, ఇతి భావానురూపేణ వ్యవహారేణ బద్ధ్యతే,
 నాహందుఃఖీ నమి దేహిణా బంధః కోఽస్యాత్మని స్థితః, ఇతి
 భావానురూపేణ వ్యవహారేణ ముచ్యతే, నాహం మాంసం నచాస్థీని
 దేహదన్యః పరోఽస్త్వహమ్, ఇతి నిశ్చితవా నంతః క్షీణావిద్యో
 విముచ్యతే, కల్పితే యమవిద్యేయ మనాత్మ న్యాత్మ భావనాత్,
 పరం పౌరుష మాశ్రిత్య యత్నాత్పరమయా ధియా, భోగేచ్ఛాదూ
 రత స్త్యక్త్వా నిర్వికల్ప స్సుఖి భవ, మమ పుత్రో మమ ధన మహం
 సోఽయ మిదం మమ, ఇతీయ మింద్రజాలేన వాసనైవ వివల్లతి, మాభ
 వాజ్ఞో భవజ్ఞ స్త్వం జహా సంసారభావనామ్, అనాత్మ న్యాత్మ భావేన కి
 మజ్జగ్ధవ రోదిషి, క స్తవాఽరుం జఙ్ఘో మూకో దేహిణా మాంసమ
 యోఽశుచిః, యదర్థం సుఖదఃఖాభ్యా మవశః పరిభూయసే, అహిణా
 నుచిత్రం య త్సత్యం బ్రహ్మతద్విస్తృతం నృణాం, తిష్ఠత స్తవకార్యేషు
 మాస్తు రాగానురంజనమ్, అహిణాను చిత్రం షడ్దోతైర్బద్ధా తంతుభి

రద్రయః, అవిద్యమానా యాఽవిద్యా తయా విశ్వం ఖలీకృష్మ్, ఇదం తద్వజ్రతాం యాతం తృణమాత్రం జగత్త్రయ మిత్తుపవివత్.

పంచమోఽధ్యాయః

ఋభు రువాచ-అథావరం ప్రవక్ష్యామిశృణుతాత యథాతథమ్, అజ్ఞాన భూ స్సప్తపదాజ్జభూ స్సప్తపదైవ హి, యదాంతరాణ్యసాఖ్యాని ప్రభవ స్త్యస్య ధైతయోః, స్వరూపావస్థితిర్దుక్తి స్తద్భ్రంశోఽహంత్యవేదనమ్, శుద్ధిసన్తాత, సంవితే / స్వరూపా న్నచలతియ, రాగ ద్వేషాదయో భావా తేషాం నాజ్ఞత్వసంభవాః, యత్స్వరూపపరిభ్రంశే శ్చైత్యాధౌ చితిమజ్జనమ్, ఏతన్నా దపరో మోహా న భూతో న భవిష్యతి, అథాదధాన్తరం చిత్రే యతి మధ్యే మయా స్థితిః, సాధ్వస్తమననా కారాస్వరూపస్థితి రుచ్యతే, సంశాస్తనర్వసంకల్పా యా శిలావ దవస్థి తిః, జాగ్రన్మిద్రావినిర్దుక్తా సాస్వరూపస్థితిః పరా, అహంతాఽంశేక్షతే శాస్తే భేదనిష్పద్ధ చిత్తతా, అజ్ఞా యా ¹ ప్రచళతి తత్స్వరూప మితి రితమ్, బీజజాగ్రత్తిథాజాగ్ర వృహజాగ్ర త్తథైవచ, జాగ్రత్స్వప్నస్త థాస్వప్న స్వప్నజాగ్ర త్సుషుప్తికమ్, ఇతి సత్త్వవిధో మోహాః పున రేష పరస్పరమ్, శ్లిష్టో భవత్యనేకాగ్ర్యం శృణు లక్షణ మస్యతు, ప్రథ మం చేతనం య త్స్యా దనాఖ్యం నిర్మలం చితిః, భవిష్యచ్చిత్తజీవాది నామశబ్దార్థభాజనమ్, బీజరూప స్థితం జాగ్ర ద్బీజజాగ్ర త్తమద్యతే, ఏ షా ² జ్ఞప్తేర్నవావస్థా త్వం జాగ్రత్స్థితిం శృణు, నవప్రసూతస్య పరా దయంచాహ మిదం మమ, ఇతి యః ప్రత్య ము ³ స్వచ్ఛ స్తజ్జాగ్ర త్వా గభావనాత్, అయం సోఽహ మిదం తన్న ఇతి జన్మాన్తరోదితిః, పీవరః ప్రత్యయః ప్రోక్తో మహాజాగ్ర దితి స్ఫుటమ్, అరూఢ మథవా రూఢం సర్వథా త్తమూత్తకమ్, యజ్జగత్ మనో రాజ్యం తజ్జాగ్ర త్వస్మ ఉచ్యతే, ద్విపంద్రశుక్తికాయావ్య మృగత్వస్థాది భేదతః, అభ్యాసం ప్రాప్య జాగ్రత్త త్వస్మిన్నా నానావిధో భవేత్, అల్పకాలం మయా దృష్ట మేత న్నిదేతిమత్రహి, పరామర్శః ప్ర బుద్ధస్య స్వస్మ ఇతి కథ్యతే, ⁴ చిరం స్మర్మనాభావా దప్రస్ఫుల్లం బృహద్వచః, చిరకాలాను వృత్తిస్తు స్వస్మ జాగ్రదివోదితిః, స్వస్మ జాగ్రదతి ప్రోక్తం జాగ్రత్వపివ

రిస్సురత్, పడవసావరత్యాగే జడా జీవన్య యూస్థితిః, భవిష్యదుఃఖ
 బోధాధ్యాసౌమస్తీస్సాచ్యతే గతిః, జగత్తస్యా మవస్థాయా మన్తస్త
 మసి లీయతే, సప్తావస్థా ఇమాః ప్రోక్తా మయా జ్ఞానస్య వై ద్విజ, ఏకై
 కా శతసంఖ్యాత్ర నానావిభవరూపిణీ, ఇమాం సప్తపదాం జ్ఞాన భూమి
 మాః క్లియానఘ, నానయాజ్ఞాతీయా భూయో మోవాపక్త్యే సిమజ్జతి,
 వదన్తి బహుభేదేన వ దినో యోగభూమికాః, మమ త్వభిమతా నూన
 మిమా ఏవ శుభవదాః, అవబోధం విదుర్ జ్ఞానం తదిదం సామ్యభూమి
 కమ్, ముక్తిస్తు భేదయ మిత్యక్తా భూమికా సప్తకాత్పరమ్, జ్ఞానభూమి
 శ్శుభేచ్ఛాభ్యా ప్రథమా సముదాహృతా, విచారణా ద్వితీయాతు
 త్వతీయా తనుమానసీ, సత్వాపత్తి శ్చతుర్థీస్యా త్తతో సగసక్తినామికా,
 పదార్థభావనా షష్ఠీ సప్తమీ తుర్యగా స్తృతా, ఆసా మన్తసతా
 ముక్తి ర్యస్యాం భూయో న శోచతి, ఏతాసాం భూమికానాం త్వ మి
 దం నిర్వచనం శృణు, స్థితిః కిమూఘవవాన్తి ప్రేక్షేఽహం శాస్త్ర సజ్జ
 నైః, వైరాగ్యపూర్వ మిచ్ఛేతి శుభేచ్ఛే త్యుచ్యతేబుద్ధైః, శాస్త్రసజ్జన
 సమ్మర్కవైరాగ్యాభ్యాన పూర్వకమ్, సదాచార్యప్రవృత్తి ర్యాప్యోచ్య
 తే సా విచారణా, విచారణా శుభేచ్ఛాభ్యా మింద్రియార్థేషుగ క్తతా,
 యత్ర సా తనుతా మతిపోచ్యతేతను మానసీ, భూమికా త్రితయాభ్యా
 సా చిత్రేతు విరతే ర్వశాత్, సత్వాత్త్వ ని స్థితే శుద్ధే సత్వాసత్తి రుదా
 హృతా, దశాచతుష్టయాభ్యాసా గసంసర్గఫలాతు యా, రూఢసత్త్వ
 చమత్కారా ప్రోక్తా సగసక్తినామికా, భూమికా పంచకాభ్యాసా
 త్స్వాత్మరామతయా గృహమ్, అభ్యస్తరాణాం బ హ్యనాం పదార్థా
 నామభావనాత్, పరప్రయుక్తేన చిరం ప్రయత్నే నావబోధనమ్, పదార్థ
 భావనానామ షష్ఠభవతిభూమికా, భూమిపట్కచిరాభ్యాసాద్వేద స్వా
 నుపలబ్ధినాత్, యత్స్విభావైకస్యత్వం సాజ్ఞేయాతుర్యగాగతిః, ఏషా
 హిజీవన్ముక్తేషు తుర్యావస్థేతివిద్యతే. ఏదేహముక్తివిషయం తుర్యాతీత
 మతేపరమ్, యే నిదాఘమహాభాగా సామ్యమీం భూమి మాస్తి
 తాః, ఆత్మాత్మరామామహాత్మాన స్తేచుహఃపదమాగతాః, జీవన్ముక్తా
 నమజ్జన్తి సుఖదూఖరసస్థితే, ప్రక్రితేనాథకార్యేణ కించి త్కుర్వన్తి

వాసవా, పార్శ్వస్థి బోధితా స్పృశ్యపూర్వాచారక్రమాగతిమ్, ఆచార
మాచరంత్యేవ సుప్తబుద్ధవ దుశ్చితాః, భూమికా సప్తకంచైత గ్రీమతా
మేవ గోచరమ్, ప్రాప్య జ్ఞానదశా మేతాం పశుష్టేచ్ఛాదయోఽపియే,
సదేహః వా వ్యదేహవా తే ముక్తా నాత్ర సంశయః, జ్ఞప్తి స్థిగ్రస్థివి
చ్ఛేద స్తస్తి సృతి విముక్తతా, మృగత్వస్థాముబుద్ధ్యాదిశాన్తిమాత్రా
త్తక స్వసా, యేతు మోహాన్తవాత్తిగ్తాస్యైవప్రాప్తం పరమం పదమ్,
తేస్థితా భూమికా స్వాసు స్వాత్మలాభపరాయణాః, మనఃప్రశమనో
పాయో యోగ ఇ త్యభిధీయతే, సప్తభూమి స్సవిజ్ఞేయః కథితా స్తాశ్చ
భూమికాః, ఏతాసాం భూమికానాంతు గమ్యం బ్రహ్మభిదం పదమ్,
త్వత్తాఽహంతాఽస్తతా యత్ర పరతా నాస్తి కాచన, నక్వచిద్భావ
కలనా నభావాభావ గోచరా, సర్వం శాంతం నిరాలంబ్యం వ్యోమస్థం
శాశ్వతం శివమ్, అనామయ మనాభాస మనామక మకారణమ్,
నసన్నాసన్నమధ్యాంతం ససర్వం సర్వమేవచ, మనోఽవోభిరగ్రా
హ్యం పూర్ణాత్పూర్ణం సుఖా త్సుఖమ్, అసంపేదన మా శాన్తమాత్మవే
దన మాతలిమ్, సత్తా సర్వా పదాగానాం నా న్యాసు వేదనా దృతే,
సమృద్ధేద్రవ్యదృశ్యానాం మధ్యేగృప్తిష్టియద్యపుః, ద్రవ్యదర్శనదృ
శ్యాదివర్జితం తదిదం పరమ్, దేశా దేశం గతే చిత్తే మధ్యే యచ్ఛేతిసా
వపుః, అజాడ్యసంవిత్తననం తన్నయో భవ సర్వదా, అజాగ్రత్స్వప్నని
ద్రస్య య త్తేరూపం సనాతనమ్, అచేతనం చాజగత్త్వ తన్నయో భవ
సర్వదా, జగతాం వర్జయి త్వైకం శిలాయాం హృదయంహి తత్,
అమనస్కస్వరూపం య త్తన్నయోభవ సర్వదా, చిత్తందూరే పరిత్య
జ్య యోఽసిసోఽసిస్థిగో భవ, పూర్వం మనస్సముదితంపరమాత్మతత్త్వా
త్తేనాతలిం జగదిదం సవికల్పజాలమ్, శూన్యేన శూన్య మపివిప్రయ
థామృరేణ నీలత్వ ముల్లసతి చారుతిరాభిరాసమ్, సజ్కల్ప సంక్షయ
వశా ద్గతితేతు చిత్తే సంసారమోహ మిహాకా గళితా భవన్తి, స్వచ్ఛం
విభాతి శిరదీవ ఖమాగతాయాం చింతాత్ర మేక వజ మాద్య మనాద్య
మన్తః, అకర్తృకమరంగంచ గగనేచిత్త ముత్థితమ్, అద్రవ్యకం
స్వానుభవ మనిద్రస్వప్నదర్శనమ్, నాక్షిభూతే సమే స్వచ్ఛే నిర్వి
కల్పే చిదాత్మసి, నిరిచ్ఛం ప్రతిబిమ్బన్తి జగన్తి ముకురే యథా, ఏకం

బ్రహ్మ చిదాకాశం సర్వాత్మక మఖంశితమ్, ఇతి భావయ యత్నేన
 చేత శ్చాంచల్యశాంతయే, కేభోపకేభావళితా యథైకా పీఠరీ శిలా,
 తథా త్రైలోక్యవళితం బ్రహ్మైక మిహ దృశ్యతామ్, ద్వితీయకారణా
 భావా దనుత్పన్న మిదం జగత్, జ్ఞాతం జ్ఞాతవ్య మధునా దృష్టంద్రష్ట
 వ్య మద్భుతమ్, విశ్రాంతోఽస్మి చిరం శాంత శ్చిన్మాత్రాన్నాస్తి కిఞ్చ
 న, పశ్య విశ్రాంతసంజేహం పిగతా శేషకౌతుకమ్, నిరస్తకల్పనాజాలమ
 దిశ్శత్యం పరంపదమ్, తపవ భూమతాం ప్రాప్తస్సూశాన్తాశేషకిల్బిషాః.
 మహాధియ శ్శాస్త్రధియో యే యాతా విమనస్కతామ్, జన్తోః కృత
 విచారస్య విగళద్యృత్తిచేతసః, మననం త్యజతో నిత్యం కిఞ్చిత్పరిణతం
 మనః, దృశ్యం సత్యజతో హేయ ముపాదేయ ముపేయమః, ద్రష్టా
 రం పశ్యతో నిత్యమద్రష్టార మపశ్యతః, విజ్ఞాతవ్యే పరేతత్వే జాగరూ
 కస్యజీవతః, సుప్తస్య ఘనసమ్మోహమయే సుసారవర్జిని, అత్యస్తపక్వ
 వైరాగ్యా దరసేషు రసేష్వపి, సంసారవాసనాజాలే ఖగజాలమివాధు
 నా, తోదితే హృదయగ్రంథౌ వైరాగ్యరంహసా, కాతకం ఫలమా
 సాద్య యథావారిప్రసీదతి, తథా విజ్ఞానవశతి స్వభావస్సంప్రసీదతి, సీరా
 గంనిరుపాసజ్గం నిర్ద్వంద్వంనిరుపాశ్రయమ్, వినిర్యాతి మనో మోహా ద్వి
 హగః పంజరా దిన, శాంతసంజేహకారాత్త్వంగతకౌతుకవిభ్రమమ్,
 పరిపూర్ణాంతరంజితః పూర్ణేందురివ రాజతే, నాహం నచాస్య దస్తీహ
 బ్రహ్మైవాస్మి నిరామయమ్, ఇతిగ సదసతో ¹ర్కధ్యం యఃపశ్యతి సప
 శ్యతి, అయతోఽనతే వృక్షి ²దృగ్గ్రహేషు యథా మనః, నిరాగ
 మేవ పతితి తద్వి త్కార్యేషు ధీరధిః, పరిజ్ఞాయోపభుక్తోహ భూగో భ
 వతితుష్టయే, విజ్ఞాయ సేవిత శోరో మైత్రీ మేతి నచోర తామ్, అశం
 కితాపి సుప్రాప్తా గ్రాయూత్రా యథాశ్వగైః, ప్రేక్ష్యతే తద్వదేవ జై
 ర్భోగశ్రీ రివలోక్యతే, మనసా నిగృహీతస్య లీలాభూగోఽల్పకోఽపి
 యః, తమేవాల్పవిస్తారం క్లిష్టత్వా ద్భూషణ మన్యతే, బంధముక్తో వహి
 పాలో గ్రాసమాత్రేణ తుష్టతి, పరై రబద్ధో నా క్రాంతోన రాష్ట్రం
 బహుమన్యతే, హస్తం హస్తేన సంవీడ్య దంతై ర్దంతా నివీచూర్ణ్యచ,

¹ ర్కధ్యే (కాశ్యపః.) ² దృగ్గ్రహేషు, దక్షిణేషు.

అంగాన్యంగై రివాక్రమ్య జయే దాదా న్యకం మనః, మనసో విజయా
 న్నాన్య గతిరస్తి భవార్ణవే, మహానరకనామ్రాజ్యే మత్తదుష్కృతవా
 రణాః, ఆశాశరశలాకాధ్యా దుష్టయాహీంద్రియా రయః, ప్రక్షీణచిత్త
 దర్పస్యనిగృహీతేంద్రియద్విషః, పద్మన్యథవ హేమంతేక్షీయంతే భోగ
 వాసనాః, తాపన్నిశీవ వేతాళా వల్లంతి హృది వాసనాః, ఏకతత్త్వద్వ
 థాభ్యాసా ద్యావన్నవిజితం మనః, భృత్యోభిమతకర్తృత్వా స్తంత్రీ
 సర్వార్థకారణాత్, సామంత శ్చేంద్రియాక్రాంతే ర్శనో మన్యే వివేకినః,
 లాలనాత్స్నిగ్ధలలనా పాలనా త్పాలకః పితా, సుహృదుత్తమవిన్యాసా
 న్ననో మన్యే మనీషిణః, స్వాలోకత శ్శాస్త్రద్వళా స్వబుద్ధ్యాస్వానుభా
 వితః, ప్రయచ్ఛతి పరాం సిద్ధిం త్యక్త్వాత్మానం మనః పితా, సుదృష్ట
 స్సుదృఢో స్వచ్ఛ స్సుక్రాంత స్సుప్రబోధితః, స్వగుణేనోర్జితో భాతి
 హృది హృద్యో మనో మణిః, ఏవం మనోమణిం బ్రహ్మ బహువంకక
 శంకితమ్, వివేకవారిణా సిద్ధ్యై ప్రత్యక్ష్యా లోకవాక్ భవ, వివేకం
 పరమాశ్రిత్య బుద్ధ్యాసత్య మవేక్ష్య చ, ఇంద్రియారీ నలం చిత్వా తీ
 ర్ణోభవ భవార్ణవాత్, ఆస్థామాత్ర మనంతానాం దుఃఖానామాకరం
 విదుః, అనాస్థామాత్రమభిల సుఖానా మాలయం విదుః, వాసనాతం
 తుబద్ధోయం లోకోవిపరివర్తతే, సాప్రసిద్ధాతిదుఃఖాయ సుఖాయో
 చ్చేద నూగతా, ధీరోఽప్యతి బహుజ్ఞోఽపి కులజ్ఞోఽపి మహానపి, తృప్త
 యా బధ్యతే జంతు సింహశృంఖలయా యథా, పరమం పౌరుషం
 యత్న మాస్థా యాదాయ సూద్యమమ్, యథాశాస్త్ర మనుద్వేగ
 మాచరన్ కో నసిద్ధిభాన్, అహం సర్వ మిదం విశ్వం పరమాత్మానా
 మచ్యుతః, నాన్య దస్తీతి¹ సంవిద్యా పరమా సా హ్యహంకృతిః, సర్వ
 స్తా ద్యతిరిక్తోఽహం వాలాగ్రా దప్యహంతసుః, ఇతి² సంవిచ్ఛయా బ్ర
 హ్మ ద్వితీయాహంకృతి శ్శుభా, మోక్షా యైషా నబంధాయ జీవన్ము
 క్తస్య విద్యతే, పాణిపాదాదిమాత్రోఽహ మితి య సైవనిశ్చయః,
 అహంకార స్తృతీయోఽసౌ లౌకిక స్తుచ్ఛవీప సః³ 'వర్జ్యవపదురాత్మా
 సౌకంద స్సంసారదుస్తరోః, అనేనాభిహతో జంతు రధోధః పరిధావతి,
 అనియా దురహంకృత్యా భావా త్సంత్యక్తయా చిరమ్, శిష్టాహంకా

1 సంవిత్త్యా. 2 యాసంవిదో బ్రహ్మ. 3 య మహమిత్యేష. 4 జీవవప.

రవాణా జంతు శ్వమవా న్యాతి ముక్తతామ్, ప్రథమా ద్వావహంకారా
 వంగీకృత్య త్వలాకికా, తృతీయాహంకృతి స్త్యాజ్యాతాకికీ దుఃఖదాయినీ,
 అథ తే ఆపి సంత్యజ్య సర్వాహంకృతివర్జితః, స తిష్ఠతి తథాత్మ్యచైః
 పరమే వాధిరోహతి, భోగేచ్ఛమాత్రకో బంధ స్తత్యైగో మోక్ష
 ఉచ్యతే, మనసోఽభ్యుదయో నాశో మనోనాశో మహాదయః,
 జ్ఞ మనోనాశ మభ్యేతి మనోజ్ఞస్యహి శృంఖలా, నానందం నిరసానందం
 నచలం నాచలం స్థిరమ్, నస న్నాస న్నచైతేషాం మధ్యం జ్ఞానిమనో
 విదుః, యథా సౌత్వ్యా చ్చిదాభాస్య ఆకాశో నోపలక్ష్యతే, తథా
 నిరంశ శ్చిద్భావ స్సర్వగోఽపి నలక్ష్యతే, సర్వసంకల్పరహితా సర్వసం
 జ్ఞా వివర్జితా, సైషా చిద వినాశాత్తా స్వాత్మే త్యాదికృతాఽభిదా, ఆ
 కాశితథాగా చ్ఛాక్షేషు నిష్కళయాపిణీ, సకలామలసంసార స్వరూ
 పైకాత్తదర్శినీ, నా స్తమేతి నచోదేతి నోత్తిష్ఠతి నష్ఠతి, నచ యాతి
 నచా యాతినచ నేహ సచేహ చిత్, సైషా చిదమలాకారా నిర్వికల్పాని
 రాస్పదా, ఆదా శమదమప్రామెర్గుణై శ్చివ్యం విశోధయేత్, పశ్చా
 త్సర్వ మిదం బ్రహ్మ శుద్ధ స్త్యమితి బోధయేత్, అజ్ఞస్యార్థప్రబుద్ధస్య
 సర్వం బ్రహ్మేతి యో వదేత్, మహావరకజాలేషు స తేన వినియో
 జితః, ప్రబుద్ధబుద్ధేః ప్రక్షీణ భోగేచ్ఛస్య నిరాశిషః, నాస్త్యవిద్యా
 మల మితి ప్రాజ్ఞస్తూపదిశే ధ్వరుః, సతి దీపథివాలోక సత్త్యర్క-థవ వా
 సరః, సతిపుష్పథి వామోద శ్చితిసత్యాం జగ త్తథా, ప్రతిభాసతప
 వేదం న జగత్సరమార్థతః, జ్ఞానదృష్టౌ ప్రసన్నాయాం ప్రబోధ విత
 తోదయే, యథా వజ్రజ్ఞాస్యసి స్వస్థోమద్వాగ్వప్తిబలాబలమ్, అవి
 ద్యయై వోత్తమయాస్వార్థ నాశోద్యమార్థయా, విద్యాసంప్రాప్యతే
 బ్రహ్మ సర్వదోషావహాణీ, శామ్యతి హ్యత్ర మస్తేణ మలేన డా
 శ్యతే మలమ్, శమం విషం విషేణైతి రిపుణా హస్యతే రిపుః, ఈదృశీ
 భూతమాయేయం యాస్వనాశేన హన్తదా, నలక్ష్యతే స్వభావోఽస్య
 వీక్ష్యమాణైవ సత్యతీ, నాస్త్యేషా పరిమార్థే నే త్యేవం భావన యేద్ధ
 యా, సర్వం బ్రహ్మేతి యస్యాంతర్భావనా సాహి ముక్తిదా, భేదదృష్టి
 రవిద్యేయం సర్వథా తాం విసర్జయేత్, మునేనాసాధ్యతే తద్ధి పద
 మక్షయ ముచ్యతే, కుతో జాతేయ మితి తే ద్విజ మాన్తు విచారణా,

ఇమాం కథమహం మాస్మి త్వేషాతేఽస్తువిచారణా, అస్తా గతాయాం
క్షీణాయా మ స్వాం జ్ఞాస్యసి తత్పదమ్, యత ఏషా యథా చైషా
యథా నష్టే త్యఖండితమ్, తదస్యారోగశాలాయా యత్నం కరు చికి
ల్సినే, యదైషా జన్తదుఃఖేషు స భూయ స్త్వాం నియోక్యతి, స్వా
త్తని స్వపరిస్పందై స్ఫురత్స్వచ్చైశ్చిదగ్గవః, ఏకాత్మక మఖండం త
దిత్యంతర్భావ్యతాం దృఢమ్, కించిత్ క్షుభితరూపా సా చిచ్ఛక్తి శ్చి
న్తహర్ణవే, తస్య యేవ స్ఫురత్స్వచ్ఛ తత్రైవోర్ధి రి వార్ణవే, ఆత్మ న్యే
వాత్మనా వోఽస్మి యథా సరతి మారుతః, తగ్ధవాత్మాత్మశక్త్యైవ
స్వాత్మ న్యే వైతిలోలతామ్, క్షణం స్ఫురతి సా దేవీ సర్వశక్తితయా
తథా, దేశకాలక్రియాశక్తి ర్న యస్యా ¹స్సంప్రకర్షణే, స్వస్వభా
వం విదితోఽస్మైచైవ్యనంతపదే స్థితా, రూపం పరిమితే నాసా భావయ
త్యవిభావితా, యదైవం భావితం రూపం తియావరమకాంతయా, శ
దైవైనా మనగతానామనఃఖ్యాదికా దృశః, వికల్పకలితాకారం దేశ
కాలక్రియాస్పదమ్, చిత్ రూపమిదం బ్రహ్మ క్షేత్రజ్ఞాతి కథ్యతే,
వాసనాః కల్పయంతోఽపియా శ్యహంకారతాం పునః, అహంకారో
వినిర్ణేతా కళంకీ బుద్ధి రుచ్యతే, బుద్ధి స్సంకల్పతాకారా ప్రయాతి
మననాస్పదమ్, మనోఘనవికల్పంతు గచ్ఛతీంద్రియతాం శనైః, పాణి
పాదమయం దేహమింద్రియాణి విదు ర్భుధాః, ఏవం జీవోహి సంకల్ప
వాసనారజ్జువేష్టితః, దుఃఖజాలపరీతాత్తా క్రమా దాయాతి నీచతాం,
ఇతి శక్తిమయం చేతోఘనాహంకారతాం గతమ్, కోశకారక్రిమినివ
స్వేచ్ఛయా యాతి బంధమ్, స్వసంకల్పితతన్మాత్రి జాలాభ్యంతరవర్తి
చ, పరాం వివశతా మేతి శ్రౌఖలాబద్ధ సింహవత్, క్వచి న్తనః క్వచి
ద్బుద్ధిః క్వచిజ్ఞానం క్వచిత్క్రియా, క్వచి దేత దహంకారః క్వచి
చ్చిత్త మితి స్త్రుతమ్, క్వచి త్ప్రీత్యతి రి త్యుక్తం క్వచి న్తాయేతి కల్పి
తమ్, క్వచి స్తల మితి ప్రోక్తం క్వచి త్కర్తేతి సంస్కృతమ్, క్వచిద్భం
ధఇతి ఖ్యాతం క్వచి త్పుర్యష్టకిం స్త్రుతమ్, ప్రోక్తం క్వచి దవిద్యేతి
క్వచి దిచ్ఛేతిసంమతమ్, ఇమం సంసారమఖిల మాశాపాశవిధాయకమ్,
దధ దంతాఫలైర్హీనం పటధానావటం యథా, చింతానలశిఖాదగ్ధం

కోపాజగరచర్మితమ్, కామాభిక్లలోలరతం విస్తృతాత్మసితామహమ్,
 సముద్ధర మనోబ్రహ్మ న్నాతంగమివ కర్దమాత్, ఏవం జీవా శ్చిత్తోభా
 వాభవభావనయా హితాః, బ్రహ్మణా కల్పితాకారా లక్షణోఽప్యథకో
 టిశః, సఖ్యాతీతాః పురా జాతా జాయంతేఽద్యాపి చాభితిః, ఉత్ప
 త్స్యన్తేఽపిచైవాన్యే కణాఘాతవ నిర్ధరాత్, కేచి త్వేథమజన్తానః
 కేచి జన్తశ్చతాధికాః, కేచి చ్ఛాసంఖ్య జన్తానః కేచి ద్విత్రిభవాం
 తరాః, కేచిత్కిన్నరగంధర్వ విద్యాధరమహేంద్రగః, కేచిద్రేంద్రువ
 రుణా త్ర్యక్షాధోక్షజపద్మజాః, కేచి ద్భాగ్విద్యాభూపాల వైశ్యహూద్ర
 గణాః సితాః, కేచి త్ర్యశౌషధీ వృక్ష ఫలమూల పతంగకాః,
 కేచి త్కడంబ జంబీర నాల తాల తమాలకాః, కేచి స్తహేంద్రమ
 లయ సహ్యానుందరమేరవః, కేచిత్ డ్యారోదధిక్షీర ఘృతేక్షుజలరాశి
 యః, కేచి ద్విశాలా కకుభః కేచి న్నద్యో మహారయాః, విహర స్త్వి
 చ్చక్షః కేచి న్నివత స్త్వితృతన్ది చ, కన్దుకా ఇవ హస్తేన మృత్యునా
 విరతం హతాః, భక్త్వా జన్తసహస్రాణి భూయ స్సంసార సజ్జతే, పత
 న్తికేచి దబుధా సృమ్పా ప్యాప వివేకితామ్, దిక్కాలాద్యనవచ్ఛిన్న
 మాత్తలత్త్వం స్వశక్తితః, లీలయైవ యదా దత్తే దిక్కాలకలికంవపుః,
 తదేవ జీవపర్యాయ ఇననావేశిలఃపరమ్, మన స్సమృద్ధ్యతే లోల జ్ఞ
 లాకలనోన్మథమ్, కలయన్తీమనశ్శక్తి రాజా భావయతి క్షణాత్,
 ఆకాశభావనా మచ్ఛాం శబ్దబీజరసోన్మథమ్, తత స్తద్భుతాం యాతం
 ఘనస్పన్ద క్రమా న్తనః, భావయ త్య నిలస్పన్దం స్పర్శబీజ రసోన్మథమ్,
 తాభ్యా మాకాశవాతాభ్యాం దృఢాభ్యాసంశా త్తతః, శబ్దస్పర్శస్వరూ
 పాభ్యాం సజ్జరా జన్యతేఽనలః, రూపతన్నాత్రసహితం త్రిభిస్తై సహ
 సమితమ్, మన స్తా దృగ్గుణగతం రసతన్నాత్ర ప్రవేశనమ్, క్షణా చ్ఛేత
 త్యపాం శైత్యం జలం సంవిత్తతో భవేత్, తత స్తాదృ గ్గుణగతం మనో
 భావయతి క్షణాత్, గతతన్నాత్ర మేతస్మా ద్భూమి సంవి త్తతోభవేత్,
 అథేతే మ్భూతతన్నాత్ర వేష్టిత స్తనుతాం జహత్, వపుర్వహ్నికణాకా
 రం స్ఫురితం వ్యోమ్ని పశ్యతి, అహంకారకలాయుక్తం బుద్ధిబీజసమన్వి
 తమ్, తత్పుర్యప్తతమిత్వక్తం భూతహృత్పద్మపట్పదమ్, తస్మిన్తు తీవ్ర
 సంవేగా ద్భావయ ద్భానురం వపుః, స్థూలతా మేతి పాకేన మనో

బిల్వఫలం యథా, మూషాస్థ ద్రుతహేమాభం స్ఫురితం విమలామ్బరే,
 సన్నివేశ మథా దత్తేతత్తేజ స్వస్వభావతః, ఊర్ధ్వం శిరః పిండమయ
 మధఃపాదమయస్తథా, పార్శ్వయో ర్హస్తసంస్థానముభ్యే చాదరధర్మి
 ణమ్, కాలేన స్ఫుటతా మేత్వ భవత్సమలవిగ్రహమ్, బుద్ధిసత్వబలో
 తాహవిజ్ఞానైశ్చర్యఽస్థితః, సవీవ భగవాన్ బ్రహ్మ సర్వలోకపితా
 మహః, అవలోక్య పృథ్వీహ్మ కాంతి మాత్మీయ ముత్తమమ్, చింతా
 మభ్యేత్వభగవాం శ్రీకాలామలదర్శనః, ఏతస్మిన్సరమాకాశే చింతాత్రై
 కాత్తరూపిణీ, అదృప్తపారవర్తనే ప్రథమ శ్కంభవే దితి, ఇతిచిత్తత
 వాన్ బ్రహ్మ సద్యోజాతాలాత్తిదృక్. అవశ్య త్స్వర్గ బృందాని సమ
 తీతా న్యనేకశః, స్తరత్యథో స సకలాన్ సర్వధర్మగుణక్రమాత్, లీల
 యాకల్పయామాస చింతా స్సజ్జల్పతః ప్రజాః. నానాచారసమార
 మ్భాగధర్మనగరయథా, తానాం స్వగ్రాపవగ్రాధంధర్మకామార్థసిద్ధయే,
 అనంతాని విచిత్రాణి శాస్త్రాణిసమకల్పయత్, విచ్ఛిరూపాస్తనసః కల్పిత
 త్వాజ్జగత్స్థితేః, తావత్స్థితిరియంప్రోక్తా తన్నాశేనాశమాఘ్నయాత్,
 నజాయతే సమియతే క్వచి క్షిణ్ణి త్కదాచన, షరమాగ్నేనవిప్రేస్త్ర
 మిథ్యాసర్వస్తు దృశ్యతే, కోశ మాశాభుజ్జ్ఞానాం సంసారాడంబర
 స్త్యజ, అస దేతదితి జ్ఞాత్వా మాతృభావం నివేశయ, గన్ధర్వనగర
 న్యాధే భూషితేభూషితే తథా, అవిద్యాం శే సుతానావా కః క్రమ
 స్సుఖదుఃఖయోః, ధనదారేషు వృద్ధేషు దుఃఖయుక్తం నతుష్టతా,
 వృద్ధాయాం మోహమాయాయాంక స్సమాశ్వాసవానిహ, యైరేవజా
 యతేరాగో మూగన్యాధికతాంగతైః, తైరేవ భాగైః ప్రాజ్ఞస్య విరాగ
 ఉపజాయతే, అతో నిదాఘత త్వజ్జ వ్యవహారేషు సంసృతేః, నష్టంనష్ట
 ముపేక్షస్య ప్రాప్తంప్రప్త ముపాహర, అనాగతానాం భోగానామవాం
 ఛస మకృత్రిమమ్, ఆగతానాంచ సంభోగ ఇతి పండితలక్షణం, శుద్ధం
 సదసత్యోర్ధ్వం పదబుధ్యావలంబ్యచ, సబాహుభ్యంతరందృశ్యం మా
 గృహాణిమించమా, యస్యనేచ్ఛా తథానిచ్ఛా జ్ఞస్య కర్మణీతివృతః,
 నతస్యత్విస్యతేప్రజ్ఞా పద్మపత్రమివాంబుభిః, యదితేనేంద్రియార్థశ్రీ స్వ
 దతే హృదివై ద్విజ, తదావిజాతవిజ్ఞేయ స్సము తీర్ణో భవార్ణవాత్,

ఉచ్చైః పదాయపరయా ప్రజ్ఞయా వాసనాగణాత్, పుష్పాద్గంధ¹ మహా
హ్యరం చేతోవృత్తిం పృథక్కురు, సంసారాంబునిధా వస్తి న్వాసనాం
బువరిపుతే, యే ప్రజ్ఞానావ మారూఢా స్తే తీర్ణాః పుడితాః పరే, నత్య
జన్తి నవాంఛన్తి పృథవహారం జగద్గతమ్, సర్వమేవానువర్తంతే పారావా
రవిదో జనాః, అనన్తస్యాత్మితత్త్విస్య సత్తా సామాన్యరూపిణః, నిత
శ్చేతోన్మఖ్యైః య త్తత్సంకల్పాంబుజురం విదుః, ²లేశతః ప్రాప్తసత్తా
క స్సవప ఘనతాం శన్తైః యాతి చిత్తత్వమా పూర్వదృఢం చాకాశ
మేఘవత్, భావయన్తి నితి శ్చైత్యం వ్యతిరిక్త మివాత్మనః, సంకల్ప
తా మివాయాతి బీజమంబురతా మివ, సంకల్పనం హి సంకల్ప స్వ
యమేవ ప్రజాయతే, వర్ధతే స్వయమేవాశు దుఃఖాయ న సుఖాయ
యత్, మా సంకల్పయ సంకల్పం మాభావ మ్భావయన్ధితో, స
ంకల్పనాశనే యత్తోన భూయోఽననుగచ్ఛతి, భావనాభావమాత్రేణ స
ంకల్పః క్షీయతే స్వయమ్, సంకల్పేనైవ సంకల్పం మనసైవ మనోము
నే, చిత్వా న్వాత్మని తిష్ఠ త్వం కి మేతావతి దుష్కరమ్, యదైవేదం
నభ శ్శూన్యం జగ చ్శూన్యం తథైవహి, తిండులస్యయథా చర్త యథా
తాన్త్రస్య కాళిమా, నశ్యతి క్రియయా విప్ర పురుషస్య తిథా మలమ్,
జీవస్యతండులస్యేవ మలం సహజ మవ్యలమ్, నశ్యత్యేవ నసన్దేహ స్తస్మా
దుద్యోగవా స్ఫవే దితి మ హివాపనిషత్.

షష్ఠోఽధ్యాయః.

ఓం. అన్త రాస్థా మ్పరిత్యజ్య భావశ్రీం భావనామ యూమ్, యోఽసి
సోఽసి జగ త్యన్తిక లీలయా విహాసఘ, సర్వత్రాహ మకరైతి దృఢ
భావనయాఽనయా, పరమామృతనామ్నా సా సమతైవావశ్యతే,
భేదోల్లాసవిలాసేషుస్వాత్మక ర్తృత యైకయా, స్వసంకల్పే క్షయం యా
తే సమతైవా వశిష్యతే, సమతా సర్వభావేషు యోఽసౌ సత్యపరాస్థితిః,
తస్యా మవస్థితం చిత్తం న భూయో జన్తభా గ్భవేత్, అథవా సర్వక
ర్తృత్వ మకర్తృత్వంచ వై మునే, సర్వం త్యక్త్వా మనః పీత్వా
యోఽసినాఽసి స్థిరో భవ, శేషస్థిరసమూఢానో యేన త్యజసి తత్త్వజ,
విన్తనః కలనాకారిం ప్రకాశతిమరాదికమ్, వాసనాం వాసితార జ్ఞా

ప్రాణస్పందనపూర్వకమ్, సమూలమఖిలం త్యక్త్వా వోన్యమసామ్యః ప్ర శా
స్తధీః, హృదయా త్సంపరిత్యజ్య సర్వావాసన పక్షాయః, య స్త్విష్టి
గతవ్యగ్ర స్స ముక్తః పరమేశ్వరః, దృష్టం ద్రష్టవ్య మఖిలం భ్రాంతం
భ్రాన్త్యా దిశోదశ, యుక్త్యావై చరతోజ్ఞస్య సుసారో గోష్పదాకృతిః,
సబాహ్యభ్యంతరే దేహే హ్యధఙ్ఘ్రియైర్బిద్యుచ, ఇత ఆత్మా తతోఽ
ప్యాత్మా చా స్త్యనాత్మమయ జ్ఞాగత్, న త దస్తి నయత్రాహం న త
దస్తి నతన్తయమ్, కి మన్య దభివాఞ్ఘ్నిమి సర్వం సచ్చిన్నయ న్తతమ్,
సమస్తస్థి ల్విద మ్బుహ్నా సర్వమాత్మేద మాతతమ్, అహమన్య మిద
ఞ్ఘ్నియ దితి భ్రాన్తి త్య జానసు, తతో బ్రహ్మణునే నిత్యే సవ్యవన్తి
నకల్పితాః, సశోకోఽస్తి నమోఽమోఽస్తి నజరాఽస్తి నజన్తవా, యదస్తీ
హ తదేవాస్తి విజ్వరో భవ సర్వదా, యథా ప్రాప్తానుభవత స్సర్వత్రా
నభివాఞ్ఘనాత్, త్యాగాదానపరిత్యాగీ విజ్వరో భవ సర్వదా, యశ్యే
ద జ్ఞాన్త వాఞ్ఘ్నిత్యం త మాశ్లేవ మహమతే, విశన్తి విద్యా విమలా
ముక్తా వేణుమి వోత్తమమ్, పిర క్తిమనసాం సమ్య క్స్విప్రసజ్ఞా దుదా
హృతమ్, ద్రష్టర్దృశ్యసమాయోగా త్ప్రీత్యయా నద్దనిశ్చయః, య స్తం
స్వమాత్మతతోఽస్థిం నిష్పదం సముపాస్నహే, ద్రష్టృదర్శనదృశ్యాని త్య
క్త్వావాసనయా సహ, దర్శనప్రథమాభాస మాత్మానం సముపాస్నహే,
ద్వయో ర్తథ్యగతం నిత్య యస్తి నాస్తీతి పక్షయోః, ప్రకాశన మ్బు
కాశానామాత్మానం సముపాస్నహే, సస్త్యజ్య హృద్దుహితానం దేవ
మన్యం ప్రయాన్తి యే, తే రత్న మభివాఞ్ఘన్తి త్యక్తహస్తకాస్తుభాః
ఉత్థితానుత్థితానతా నిన్రియాదీన్పునఃపునః, హన్యాద్వివేచనం దేవ వజ్రే
జ్ఞేవ హరిర్గరికా, సంసారరాత్రిదుస్స్వప్నే శూన్యే దేహమయే భ్రమే,
సర్వ మేవాపవిత్ర న్ద్రష్టృష్టం సంసృతివిభ్రమమ్, అజ్ఞానో ఐహతో
బాల్యే యావనే పనితాహతః, శేషే కళత్రిచిన్తాః, ర్దృశిజ్ఞురోతి నరా
ధమః, సతో సత్తా స్థితా మూర్ధ్ని రమ్యాణాం మూర్ధ్ని రమ్యతా,
సుఖానాం మూర్ధ్ని దుఃఖాని కిమేకం సుశ్రయా మ్యహమ్, యేషాం
నిమేషణోన్తేషా జగతః ప్రళయోదయా, తాదృశాః పురుషాయాన్తి
మాదృశాం గణనైవకా, సంసారవీచ దుఃఖానాం సీమాన్తస్థితి కధ్యతే,
తన్త ధ్యేవతితేదేహేనుఖమాసాద్య తేకథమ్, ప్రబుద్ధోఽస్తి ప్రబుద్ధోఽస్తి,

దృష్టశ్చోరోఽయ మాత్మనః, మనోనామ నిహన్త్యసం మనసాస్మి చిగం
 హతః, మాఖేదం భజహేయేషు నోపాదేయపరో భవ, హేయాదేయ
 దృశౌత్యక్త్యా శేష్య స్సుఖిరోభవ, నిరాశతానిర్భయతా నిత్యతా సమ
 తాజ్ఞతా, నిరిహతా నిష్క్రియతా సౌమ్యతానిర్వికల్పతా, ధృతిరైత్రి
 మన స్తుష్టి ర్మృదుతా మృదుభాషతా, హేయోపాదేయ నిర్దుష్టజ్ఞ
 తిష్ఠ స్త్యవవాసనం, గృహీతత్పణ్ణా శబరీ వాసనాజాల మాతతం, సం
 సారవారిప్రసృతం చింతాతన్తభి రాతతం, అనయా తీక్ష్ణయా తాత ఛి
 బుద్ధిశలాకయా, వాత్యయైవామ్బుదంజాలం ఛిత్వా తిగతతే వదే, మన
 సైవ మన శ్చిత్వా కురాచేజైవ పాదపం, పదం పాపన మాసాద్య సద్య
 ఏవ స్థిరో భవ, తిష్ఠ గచ్ఛం త్వపకా జాగ్రత్ నివస స్మృత్పతకా పతకా,
 అసదే వేద మిత్యస్త ర్నిశ్చి త్యాస్థాం పరిత్యజ, దృశ్య మాశ్రయ
 నీదం చే త్తత్పచిత్తోఽసిబద్ధవాక్, దృశ్యం స స్త్యజనీదంచే త్త దచి
 త్తోఽసి మోక్షవాక్, నాహం నేద మితి ధ్యాయం స్తిష్ఠత్వ మచలా
 చలః, ఆత్మనో జగత శ్చాంతద్రిష్టృదృశ్యదశాస్త్రకే, దర్శనాఖ్యం స్వ
 మాత్మాను సర్వదా భావయ స్థవ, స్వాద్యస్వాదక సన్త్యక్తంస్వాద్య
 స్వాదకమధ్యగం, స్వదనం కేవలం ధ్యాయకా పరమాత్మమయో భవ,
 అవలంబ్య నిరాలమ్బం మధ్యేమధ్యే స్థిరో భవ, రజ్జుబద్ధా విముచ్యంతే
 తృష్ణాబద్ధా న కేనచిత్, తస్మాన్నిదాసు తృష్ణాం త్వం త్యజ సజ్గుల్ప
 వర్జనాత్, ఏతా మహమ్భావమయీ మపుణ్యాం ఛిత్వాసహమ్భావశ
 లాకయైవ, స్వభావజాన్మృవ్యభవా న్తభూమా భవప్ర శాంతా ఖలభూతభీ
 తిః, అహ మేషాంపదార్థానా మేతే చ మమ జీవితమ్, నాహమేభి ర్వి
 నాకశ్చి న్నమయైతే వినాకిల, ఇత్యంత ర్నిశ్చయంత్యక్త్యా విచార్య మ
 నసా సహ, నాహం పదార్థస్య నమే పదార్థఇతిభావితే, అంతశ్శీతళయా
 బుధ్యా కుర్వతోలీలయా క్రియా, యో నూనం వాసనాత్యాగో ధ్యే
 యో బ్రహ్మ ప్రకీర్తితః, సర్వం సమతయా బుధ్యాయః కృత్వా వాస
 నాక్షయం, జహతి నిర్త మో దేహం నేయోఽసావాసనాక్షయః, అహ
 జ్ఞానమయీ త్యక్త్యా వాసనాం లీలయైవయః, తిష్ఠతి ధ్యేయసంత్యా
 గీ సజీవ స్తుక్త ఉచ్యతే, నిర్మూలం కలనాంత్యక్త్యా వాసనాం య శ్చమగ్న

తః, ¹ నేయత్యాగ మిమం విధి ముక్తం తం బ్రాహ్మణోత్తమమ్, ద్వా
వేతౌ బ్రహ్మతాం యాతౌ ద్వావేతౌ విగతజ్వరా, ఆపతత్సు యథా
కాలం సుఖదుఃఖే వ్యవారతౌ, సన్యాసయోగినౌ దాంతౌ విధి సాంతౌ
మునీశ్వర, ఈప్సితాసీప్సితే సంతౌ యస్యాంతర్వృత్తిదృష్టిషు, సుషు
ప్తివ ద్య శ్చరతి స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే, హివామర్షభయక్రోధ కామకా
ర్షణ్యదృష్టిభిః, నహృష్యతిగ్దాయతి యః పరామర్శవివర్జితః, బాహ్యార్థ
వాసనోద్భూతా తృప్తా బద్ధేతి కథ్యతే, సర్వార్థవాసనోన్ముక్తా తృప్తా
ముక్తేతి ఫణ్యతే, ఇద మస్తు మ మేత్యంత మిచ్ఛాం ప్రార్థనయాన్వి
తామ్, తాం తీష్ణాం శృంఖలాంవిధి దుఃఖజన్మభయప్రదామ్, తామేతాం
సర్వభావేషు సత్స్వసత్సుచ సర్వదా, సంత్యజ్య పరమోదారం పదమేతి
మహామనాః, బంధాస్థా మథ మోక్షాస్థాం సుఖదుఃఖదశా మపి, త్యక్త్వా
సదసదాస్థాం త్వం తిష్ఠా త్సుభ్రమహాభివత్, జాయతే నిశ్చయ స్సాధో
పురుషస్య చతుర్విధః, ఆపాదమస్తక మహం మాతాపితృవినిర్జితః,
ఇశ్యేకో నిశ్చయో బ్రహ్మస్థంధాయాసనిగోక నాత్, అతీత స్సర్వభా
వేభ్యోవాలాగ్రా ద వ్యహంతనః, ఇతి ద్వితీయో మోక్షాయ నిశ్చయో
జాయతే సతామ్, జగజ్జాలపదార్థాత్ సర్వవవాహ మక్షయః, తృప్తి
యో నిశ్చయశ్చోక్తో మోక్షాయైవ ద్విజోత్తమ, అహం జగద్వా సక
లం శూన్యం వ్యోమసమం సదా, ఏవమేష చతుగోఽపి నిశ్చయో
మోక్షసిద్ధిదః, ఏతేషాం ప్రథమః ప్రోక్త స్తృప్త్యా బన్ధయోగ్యయా,
శుద్ధతృప్త్యాత్రయ స్వచ్ఛా జీవన్ముక్త విలాసినః, సర్వం చాప్యహ మే
వేతి నిశ్చయో యో మహామతే, త మాదాయ విహదాయ న భూ
యో జాయతే మతిః, శూన్యం చిత్సృక్మతి ర్థాయా బ్రహ్మవిజ్ఞానమి
త్యపి, శివః పురుష ఈశానో నిత్య మాత్మేతి కథ్యతే, చైవతాదైవ
తసముద్భూతైర్జగన్నిర్మాణలీలయా, పరమాత్మమయీ శక్తిరదైవతైవ
విజృంభతే, సర్వాతీతపదాలంబీ పరిపూర్ణైకచిన్తయః, నోద్వేగీ
నచతుష్టాత్లా సంసారే నావసీదతి, ప్రాప్తకర్మకరోనిత్యం శత్రుమిత్రస
మానదృక్, ఈహితాసీహితై ర్ముక్తౌ న శోచతి న కాంక్షతి, సర్వ

స్వాభిమతంవక్తా చోదితః పేశలోక్తిమాన్, ఆశయజ్ఞ శ్చ భూతానాం
సంసారే నావసీదతి, పూర్వాం దృష్టి మవప్తభ్య ధ్యేయత్యాగవిలాసిసీమ్,
జీవన్ముక్తతయా స్వస్థో లోకే విహర విజ్వరః, అంత స్స స్త్యక్తసర్వాశో
వీతరాగో వివాసనః, బహి స్సర్వ సమాకారో లోకే విహర విజ్వరః,
బహిః కృత్రిమ సంరంభో హృది సంరంభ వర్జితః, కర్తా బహి రకర్తాంత
ర్లోకే విహర శుద్ధధీః, త్యక్తహజ్జృతి రాశ్వస్త పతి రాకాశశోభనః,
అగృహీతకళజ్జాడో లోకే విహర శుద్ధధీః, ఉదారః పేశలాచార
స్సర్వాచారానువృత్తిమాన్, అంత స్సంగపరిత్యాగీ బహి స్సంసారహ
నివ, అంత రైర్వరాగ్య మాదాయ బహిరాశోస్తుభే హితః, ఆయుం
బంధు రయం నేతి ¹గణనా లఘుచేతిసామ్, ఉదాగచరితానాస్తు వసు
ధైవ కుటుమ్బకమ్, భావాభావవినిర్ముక్తం జరామరణవర్జితమ్, ప్రశాంతక
లనారమ్భం సీరాగం పదమాశ్రయ, ఏషా గ్రాహీ స్థితి స్వచ్ఛా నిష్కా
మా విగతామయా, ఆదాయ విహర ²న్నేవం సజ్జ తేషు విముహ్యతి,
వైరాగ్యేణాథ ³శస్త్రేణ మహత్త్వాసిగుణై రపి, య త్వంగల్పహారార్థ స్త
త్స్వయమే వోన్నయే చ్చనః, వైరాగ్యా త్పూర్ణతా మేతి మనోనాశ
దశానుగమ్, ఆశయా రక్తతా మేతి శరదీవ సరోమలమ్, తమేవ భుక్త
విరసం వ్యాసారాఘంపునఃపునః, దివసే దివసే కుర్వన్ ప్రాజ్ఞఃకస్తా న్న లజ్జ
తే, చిచ్ఛైత్యకలితోబద్ధ స్తన్నుక్తా ముక్తి రుచ్యతే, చిదచైత్యాకిలాత్మైతి
సర్వసిద్ధాంతసంగ్రహః, ఏతం నిశ్చయమాదాయ విలోకయ యథేచ్ఛ
యా, స్వయమేవాత్మనాత్మాన మానందం పద మాప్యసి, చిదహం చిది
మే లోకా శ్చిదాశా శ్చిదిమాః ప్రజాః, దృశ్యదర్శననిర్ముక్తః కేవ
లామలరూపవాన్, నిర్వోదితో నిరాభాసో ద్రష్టా సాక్షీ చిదాత్మకః,
చైత్య నిర్ముక్త చిద్రూపం పూర్ణజ్యోతిస్స్వరూపకమ్, సంశాస్త సర్వసం
వేద్యం సంవిదాత్త మహం మహత్, సంశాస్తసర్వసజ్జల్పః ప్రశాస్త
స్సకలేషణః, నిర్వికల్పపదజ్ఞత్వా స్వస్థో భవ మునీశ్వరేతి, య ఇమాం
కుహలోపనిషదం బ్రాహ్మణో నిత్య మధీతే, అశ్రోత్రియ శ్శ్రోత్రియో
భవతి, అనువసీత ఉపనితో భవతి, సోఽగ్నిపూతో భవతి, స వాయు
పూతో భవతి, స సూర్యపూతో భవతి, స సోమపూతో భవతి, స సత్య

పూతోభవతి, స సర్వపూతో భవతి, ససర్వైర్దేవైతోర్జ్జా భవతి, ససర్వేషు తీర్థేషు స్నాతో భవతి, ససర్వైర్దేవైరసుభ్యతో భవతి, ససర్వక్రతుభి రిష్టవాన్ భవతి, గాయత్ర్యష్టపీసహస్రాణి జప్త్వాని ఫలాని భవంతి, ఇతిహసపురాణానాం యద్రాణాం శతసహస్రాణిజప్త్వాని ఫలాని భవంతి ప్రణవానా మయుతం జప్తం భవతి, అచక్షుషః పక్ష్యం పునాతి, అసప్తమాన్ పురుషయుగాన్ పునాతి, ఇత్యాహభగవాన్ హిరణ్యగర్భః, జాష్యేవామృతత్వచ్ఛగచ్ఛతీ త్యుపనిషత్.

ఓం ఆస్యాయ స్వితి శాన్తిః.

ఇతి సామవేదీయ మహిషాపనిష త్సమాప్తం.

ఓం తత్సత్.

శ్రీ గురుభ్యో నమః. హరిః ఓమ్.

౬౨. యజుర్వేదీయ శారీరకోపనిషత్.

శ్లో. తత్త్వగ్రామోపాయసిద్ధం పరతత్త్వస్వరూపకమ్,

శారీరోపనిషద్వేద్యం శ్రీరామబ్రహ్మమేగతిః

ఓం సహనావవత్స్వితి శాన్తిః.

ఓమ్. అథాతః పృథివ్యాదిమహాభూతా నాగ్సమవాయగ్శరీరం యత్కరిం సా పృథివీ యద్ద్రిం తదాపో యదుష్ణంత త్తేజో యత్సత్త్వరతి సవాయు ర్యత్తుషిరం తదాకాశమ్, శ్రోత్రాదివిజ్ఞానేంద్రియాణి శ్రోత్రమా కాశే వాయూ త్వగ్గ్నో చక్షు రభ్యుజ హ్వ పృథివ్యాం ఘ్రీణ మితి, ఏవ మింద్రియాణాం యథాక్రమేణ శబ్దస్పర్శ రూపరస గ్దా శ్చైతే విషయాః పృథివ్యాదిమహాభూతేషు క్రమేణోత్పన్నాః, వాక్పాణిపాదపాయూపస్థాభ్యాని కర్తేంద్రియాణి తేజాఙ్గ్రమేణ వచ నాదానగమనవిసర్గానన్దా శ్చైతే విషయాః పృథివ్యాదిమహాభూతేషు క్రమేణోత్పన్నాః, సునోబుద్ధిరహజ్జ్కార శ్చిత్త మిత్యన్తఃకరణచతుష్టయమ్, తేజాఙ్గ్రమేణ సజ్జల్ప వికల్పధ్యవసాయాభిరూపానావ ధారణాస్వరూపాశ్చైతే విషయాః, మనస్థానం గళాన్తంబుద్ధేర్వదన మహ

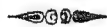
జ్ఞానస్య హృదయం చిత్తస్య నాభిరితి, అస్థిచర్మ నాడీరోమ మాగ్ సాశ్వే
 తి పృథివ్యంశాః, మూత్రశ్లేష్మరక్తశుక్ల న్వేదా అబంశాః, క్షుత్త్రిష్టాలస్య
 మోహమైథునాన్యగ్నేః, ప్రచారణవిలేఖనస్థూలాక్షున్యస్తేషనిమేషాదివా
 యోః, కామక్రోధలోభమోహభయా న్యాకాశస్య, శబ్దస్పర్శరూపరస
 గంధాః పృథీవీ గుణాః, శబ్దస్పర్శరూపరసాశ్చ పాంగుణాః శబ్దస్పర్శరూ
 పాణ్యగ్నిగుణాః, శబ్దస్పర్శావీతి వాయు గుణౌ, శబ్ద ఏక ఆకాశస్య,
 సాత్త్వికరాజసతామసలక్షణాని త్రయో గుణాః, అహింసా సత్య మస్తే
 య బ్రహ్మచర్యా పరిగ్రహాః, అక్రోధో గురుశుశ్రూషా శౌచస్సన్దోషఆర్జ
 వమ్, అమానిత్వ మదమ్భిత్వమాస్తికత్వ మహింస గ్రతా, ఏతేసర్వగుణా
 జ్ఞేయా సాత్త్వికస్య విశేషతః, అహం కర్తాఽస్త్వహం భోక్తాఽస్త్వ
 హం వక్తాభిమానవాక్, ఏతే గుణా రాజసస్య ప్రోచ్యంతే బ్రహ్మవిత్త
 మైః, నిద్రాలస్యే మోహరాగౌ మైథునం చార్యమేవచ, ఏతేగుణా
 స్తామసస్య ప్రోచ్యంతే బ్రహ్మవాదిభిః, ఉద్ధ్యే సాత్త్వికో మధ్యే రాజ
 సోఽధస్తా తామసఇతి, సత్యజ్ఞానగ్ సాత్త్వికం ధర్మజ్ఞానగ్ రాజసమ్,
 తిమిరాస్థం తామస మితి, జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తి స్తురియ మితిచ
 చతుర్విధావస్థాః, జ్ఞానేంద్రియకర్తేంద్రియాస్తోకరణచతుష్టయంచతుర్ద
 శకరణయుక్తం జాగ్రత్, అస్తోకరణచతుష్టయైలేవసంయుక్త స్వ
 ప్నః, చిత్తైకకరణ సుషుప్తిః, కేవలజీవయుక్తమేన తురియ మితి
 ఉద్గీలితనిమీలిత మధ్యస్థజీవపరమాత్మనో ర్మధ్యే జీవాత్మా త్పేష్ట
 ఇతి విజ్ఞాయతే, బుద్ధిః క్షేంద్రియ ప్రాణపంచకై ర్మనసా ధియా, శరీరగ్
 సప్తదశభి స్సూక్ష్మం తిల్లింగముచ్యతే, మనోబుద్ధిరహజ్జ్వరః భానిలగ్ని
 జలానిభూః, ఏతాః ప్రకృతయ స్త్వష్టా ఏకారా షోడశావశే. శ్లోత్రం
 త్వక్చక్షుషీ జిహ్వఘ్రాణ క్షౌచపతు పశ్చుచుమ్, పాయూషసౌ
 కరా పాదావాక్చైవదశమీమతా, శబ్ద స్పర్శశ్చరూపశ్చ రసో
 గంధస్తథైవచ, త్రయోవింశతిరేతాని తత్త్వాని ప్రకృతాని తు, చతు
 ర్వింశతిరవ్యక్తం ప్రధానం పురుషః పర ఇత్యుపనివత్.

ఓమ్ సహనా వపత్వీతి శాన్తిః.

ఇతి శారీరకోపనిషత్సమాప్తా.

ఓం తత్సత్.

౬౩. యజుర్వేదీయ యోగశిఖోపనిషత్.

శ్లో. యోగజ్ఞానే యత్పదాప్తి సాధనత్వేనవిశ్రుతే,
తత్త్వైవదంబ్రహ్మతత్త్వం స్వమాత్ర మసశిష్యతే.

ఓం సహనా వవ త్వితి శాన్తిః.

ఓమ్. సర్వే జీవా స్సుఖై ర్దుఃఖై ర్తాయాజాలేన వేష్టితాః,
తేషాం ముక్తిః కథన్దేవ కృపయా వద శిశ్కుర, సర్వసిద్ధికరం మార్గం
మాయూజాలనికృప్తనమ్, జన్మమృత్యుజరావ్యాధి నాశనం సుఖదం
నద. ఇతి హిరిణ్యగర్భః పప్రచ్ఛ, స హేలూవాచ మహేశ్వరః, నానా
మార్గైస్తు దుష్పాపం చైవలయం పరమం పదమ్, సిద్ధిమార్గేణ లభతే
నాన్యథా పద్మసంఘస, పతితా శ్శాస్త్రజాలేషు ప్రజ్ఞయా తేన మోహి
తాః, నాన్యత్ప్రకాశరూపంత త్కిం శాస్త్రేణ ప్రకాశ్యతే, నిష్కళం
నిర్మలం శాస్త్రం సర్వాతీతం నిగామయమ్, తదేవ జీవరూపేణ పుణ్య
పాపఫలై ర్వృతమ్, పరమార్కపదం నిత్యం తత్కథం జీవతాగ్లతమ్,
తత్త్వాతీతం మహాదేవ ప్రసాదా త్కథయేశ్వర. సర్వభావపదాతీతం
జ్ఞానరూపం నిరంజనమ్, వాయువ త్సురితం స్వస్తి తత్రాహబ్రూతి
రుణితా. పంచాత్మక మభూత్పిణ్డం ధాతుబద్ధజుణాత్మకమ్, సుఖదుఃఖై
స్సమాయుక్తం జీవభావనయా కరు, తేన జీవాభిధా ప్రోక్తా విరుద్ధే పర
మాత్మని, కామకోధభయఞ్ఞాపి మోహలోభమదోరజః, జన్మమృత్యుశ్చ
కార్పణ్యం శోక స్తన్ద్రా ట్సుధా తృషా, తృష్ణా లజ్జా భయం దుఃఖం
విషాదోహర్ష మేవచ, ఏభి ర్దోషై ర్వినిర్ముక్త స్సజీవ శ్శివ ఉచ్యతే.
తస్మాద్దోషవిनाశార్థముపాయ బ్రుధయామితే, జ్ఞానం కేచి ద్వదస్త్య
త్ర కేవలం త స్మసిద్ధయే, యోగహీనంకథం జ్ఞానంమోక్షద మ్భవతీహ
భో, యోగోఽపిజ్ఞానహీనస్తున త్త మో మోక్షక ర్హి, తస్మాద్జ్ఞానశ్చయో
గశ్చముముక్షుర్దృఢ మభ్యసేత్, జ్ఞానస్వరూపమేవాదౌ జ్ఞేయంజ్ఞానైక

సాధనమ్, అజ్ఞానం కీదృశం చేతి ప్రవిచార్యం ముముక్షుణా, జ్ఞాతం యేన నిజం రూపం కైవల్యం పరమంపదమ్, అసాదోష్టై ర్వినిర్ముక్తః కామక్రోధభయాదిభిః, సర్వదోష్టై ర్వృతతో జీవః కథం జ్ఞానేన ముచ్యతే, స్వాత్మరూపం యథా జ్ఞానం పూర్ణం తద్వాస్యకం తథా, కామక్రోధాది దోషాణాం స్వరూపా న్నాస్తి భిన్నతా, పశ్యాత్తస్య విధిః కిన్ననిషేధోఽపి కథం భవేత్, వివేకి సర్వదా ముక్త స్సంసారభ్రమవజ్జతః, పరిపూర్ణస్వరూపం తత్త్వం కమలసమ్భవ. సకలం నిష్కళంచైవ పూర్ణత్వాచ్చ తదేవ హి, కలినా స్ఫుర్తిరూపేణ సంసారభ్రమతాల్లతమ్, నిష్కలం నిర్మలం నాత్మాత్మకలం గగనోపచమ్, ఉత్పత్తిస్థితినింహారస్ఫుర్తిజ్ఞానవిపర్జితమ్, ఏతస్మాదం సమాయాత స్వకథం మోహసాగరే, నిమజ్జతి మహాబాహుర్నా త్యక్త్వా విద్యాం పునఃపునః, సుఖదుఃఖాది మోహేషు యథా సంసారిణాం స్థితిః, తథా జ్ఞానీ యథా తిష్ఠేద్వాసనావాసిత స్తథా, తయోర్నాస్తి విశేషోఽత్ర సమా సంసారభావవా, జ్ఞానశ్చేదీదృశం జ్ఞాతమజ్ఞానం కీదృశం పునః, జ్ఞాననిష్ఠో విరిక్తోఽపి ధర్మజ్ఞో విజితేంద్రియః, వినా¹ దేహేఽపి యోగేన న మోక్షంలభతే విధే, అపక్వాః పరిపక్వాశ్చ దేహినో ద్వివిధా స్త్వృతాః, అపక్వా యోగహీనాస్తు పక్వా యోగేన దేహినః, సర్వో యోగాగ్నినా దేహిణా వ్యాజడ శ్లోకవర్జితః, జడస్తు పార్థివో జ్ఞానో వ్యాపకో వ్యదఃఖిన్ భవేత్, ధ్యానస్థోఽసౌ తథా ప్యేవ మిద్ధియై ర్వివశో భవేత్, తాని గాఢం నియమ్యాపి తథా ప్యన్యైః ప్రభాధ్యతే, శీతోష్ణసుఖదుఃఖాద్యై ర్వాప్యధిభి ర్ధానసై స్తథా, అన్యై ర్నానావిధై ర్జీవై శ్చస్త్రాగ్నిజలమారుతైః, శరీరం వీడ్యతే త్రస్తై శ్చిత్తం సంక్షుభ్యతే తతః, తథా ప్రాణవిపత్తౌతు క్షోభ మాయాతి మారుతః, తతో దుఃఖశ్చై ర్వాప్యంత చిత్తం క్షుభ్ధంభవే న్నుణామ్, దేహవసానసమయే చిత్తేయ ద్య ద్విభావయేత్, తత్తదేవ భవేత్సేవ ఇత్యేవం జన్మకారణమ్, దేహస్తే కిం భవే జన్మ తన్నజానన్తి మానవాః, తస్మాద్ జ్ఞానంచ వైరాగ్యం జీవన్య కేవలం శ్రమః, పవీలికా యథా లగ్నా దేహే

ధ్యానా ద్విముచ్యతే, అసౌ కిం వృశ్చికై ర్నష్టో దేహస్తేవా కథం సుఖి,
 తస్మా న్మాథా నజానన్తి మిధ్యాతర్కేణ వేష్టతాః, అహబ్బృతి ర్యదా
 యస్య నష్టా భవతి తస్య వై, దేహ స్త్వపి భవే న్నష్టో వ్యాధయ శ్చా
 స్య కిం పునః, జలాగ్ని శస్త్రఖాతాది బాధా కస్య భవిష్యతి, యదా
 యదా పరిక్షిణా పుష్టాచాహబ్బృతి ర్భవేత్, త మసేనాస్యనశ్యన్తి
 ప్రవర్తన్తే రుగాదయః, కారణేన వినా కార్యం న కదాచన విద్యతే,
 అహజ్కారం వినా తద్వ ద్దేహే దుఃఖం కథం భవేత్, శరీరేణ జతా
 స్యుర్వే శరీరం యోగిభి ర్జితమ్, తత్కథం కురుతే తేషాం సుఖదుఃఖా
 దికం ఫలమ్, ఇన్ద్రియాణి మనోబుద్ధిః కామక్రోధాదికం జితమ్, తేనైవ
 విజితం సర్వం నాసౌ కేనాపి గాఢ్యతే, మహాభూతాని తత్త్వాని సంహృ
 తాని క్రమేణచ, సప్తభాతుమయో దేహాః దగ్ధో యోగాగ్నినా
 శనైః, దేవై రపి నలక్ష్మ్యేత యోగదేహాః మహాబలః, భేదబద్ధవిని
 ర్ముక్తో నానాశస్త్రధరః పరః, యథాకాశ స్తథాదేహ ఆకాశా దపి
 నిర్మలః, సూక్ష్మాస్పృశ్యతరో దృశ్యః స్థూలాస్థూలలో జడా జడః,
 ఇచ్ఛారూపోహి యోగీష్ట స్వతంత్ర స్త్వజరామరః, క్రీడతే త్రిషు
 లోకేషు లీలయా యత్ర కుత్రచిత్, అచిచ్ఛిశక్తిమాణో యోగీ నా
 నాగూపాణి ధారయేత్, సహారేచ్ఛపున స్తాని స్వేచ్ఛయా విజితేన్ద్రి
 యః, నాసౌ మరణ మాప్నోతి పున ర్యోగబలేన తు, హరేన మృతవ
 వాసౌ మృతస్య మరణం కుతః, మరణం యత్ర సర్వేషాం శత్రాసౌ
 పఠివీవతి, యత్ర జీవతి మూఢస్తు తత్రాసౌ మృతవీవ వై, కర్తవ్యం నైవ
 తస్మాన్త కృతే నాసౌ న లిప్యతే, జీవన్ముక్త స్సదా స్వచ్ఛ స్సర్వదోష
 వివర్జితః, విరక్తజ్ఞానిన శ్చాన్యే దేహేన విజితా స్సదా, తేకథంయోగి
 భిస్తుల్యామాంసపిష్టాః కుదేహినః, దేహస్తేజ్జానిభిః పుణ్యా త్వాపాచ్ఛ
 ఫల మాప్యతే, ఈదృశస్తు భవే త్తత్తద్భక్త్యాజ్ఞానీ పునర్భవేత్, పశ్చా
 త్సుజ్యేన లభశే సిద్ధేన సహ సంగతిమ్, తత సిద్ధస్యకృపయా యోగీ
 భవతి నాన్యథా, తతో నశ్యతి సంసారో నాన్యథా శివభాషితమ్,
 యోగేన రహితం జ్ఞానం సమోక్షాయ భవే ద్విధే, జ్ఞానేనైవ
 వినాయోగో న సిద్ధ్యతి కదాచన, జన్తావైరైశ్చ బహుభి ర్యోగో
 జ్ఞానేన లభ్యతే, జ్ఞానంతు జన్త నైకేన యోగాదేవ సజాయతే.

తస్మా ద్యోగాత్మనో నాస్తి యోగమార్గస్తు మోక్షదః, ప్రవిచార్య
చిరం జ్ఞానం ముకోఽహమితి మన్యతే, కి మనా మనా దేవ ముక్తో
భవతి తత్క్షణాత్, పంచాక్షర్ణాం శతై ద్యోగా దేవ విముచ్యతే, నతథా
భవతో యోగా జ్ఞమృత్యు పునఃపునః, ప్రాణాపానసమాయోగ
శ్చష్టసూర్యైకతాభవేత్, సప్తధాతుమయ స్తేహ మగ్నినా రక్షయే
ద్ధృవమ్, వ్యాధయ స్తస్య సత్యంతి భేదఖాతాదికా స్తథా, తన సా
పరమాకాశరూపో దే హ్యవతిస్తతి, కింపున ర్భవతునోక్తేన మరణం
నాస్తి తస్య వై, దేహివ ద్దృశ్యతే లోకే దగ్ధకర్పూరవత్స్వయమ్,
చిత్తం ప్రాణేన సమృద్ధం సర్వజివేషు సస్థితమ్, రిజ్జ్వాయద్వత్సుసమృద్ధః
పక్షి తద్వదితమనః, నానావిధై ర్విచారైస్తు న బాధ్యం జాయతే మనః,
తస్మా తస్యజయోపాయః ప్రాణఏవహి నాన్యథా, తర్లై ర్జలై శ్శాత్ర
జాలై ర్యుక్తిభిర్నస్తిభేషజైః, నవశో జాయతే ప్రాణ స్సిద్ధృపా
యం వినా విధే, ఉపాయం తమవిజ్ఞాయ యోగమార్గేప్రవర్తతే భిల్లా
జ్ఞానేన సహసా జాయతే క్షేపతరః, యోజజ్జత్యాపవనం మోహః
ద్యోగ మిచ్ఛతి యోగినామ్, సోఽపకర్వం కుమ్భమారున్యా సాదిరం
తత్త్వ మిచ్ఛతి, యస్యప్రా నో విలీనోస్య ఽస్త సాన్ధికే జీవితే సతి. పిణ్డో
సపతిత స్తస్య చిత్తం దోషైః ప్రబాధ్యతే, హద్ధేచేతసి తస్యైవస్వాత్మజ్ఞా
నం ప్రకాశతే, తస్మాద్ జ్ఞానం భవేద్యోగా జ్ఞత్వ వైకేన పద్మజ, తస్మా
ద్యోగం తమేవాదా సాధకో నిత్య మభ్యసేత్, ముముక్షుభిః ప్రాణజ
యః కర్తవ్యో మోక్షహేతవే, యోగాత్పరతరం పుణ్యం యోగాత్పర
తరం శివమ్, యోగాత్పరతరంసూక్ష్మం యోగాత్పరతరం నహి, యోఽ
పానప్రాణయోరైక్యం స్వరజో రేతసో స్తథా, సూర్యాచంద్రమసో
ర్యోగో జీవాత్మ పరమాత్మనోః, ¹ ఏవస్తు ద్వద్వజాలస్య సంయోగో
యోగ ఉచ్యతే, అథ యోగశిఖాంవజ్యే సర్వజ్ఞానేషు చోత్తమామ్,
యదాఽనుభూయతే మస్త్రం గాత్రకమ్పాఽధటాయతే, ఆసనం పద్మ
కం బధ్వా యచ్ఛావ్య దిపి రోచతే, నాసాగ్రే దృష్టిమారోప్య హస్త
పాదాచ సంయతో, మన స్సర్వత్రసంగృహ్య ఓజ్కారం తత్ర చిత్త
యేత్, ధ్యాయతే సతతంప్రాజ్ఞో హృత్కృత్వా పరమేశ్వరమ్, ఏకస్త

మేష్ఠి నవద్యారే త్రిసూణే పశ్చుదైవతే, ఈద్యుతేతు శరీరేవా మతిమా
 న్నోపలక్షయేత్, ఆదిత్యమండలాకారం రశ్మిజ్వాలాసమాకులమ్, తస్య
 మధ్యగతం పహ్నిం జ్వాలయే ద్వీపవర్తినత్, దీపశిఖాతు యా మాత్రా
 సామాత్రా పరేమేశ్వరే, భిన్నస్థి యోగిన స్సూర్యం యోగాభ్యాసేన
 వై పునః, ద్వితీయగ్ సుషుమ్నాద్వారం పరిశుభ్రగ్ సమర్పితమ్, కపా
 లసంపుటం పీత్యా తతః పశ్యతి తత్పదమ్, అధః తద్ధ్యాయతేజస్త్వ రాల
 స్యాచ్చ ప్రమాదతః, యది త్రికాల మాగచ్ఛే త్సిగచ్ఛే త్పుణ్యస
 మ్పదమ్, పుణ్యమేత త్సమాసాద్య సూక్ష్మవ్య కథితం మయా, లబ్ధయో
 గోఽధబుధ్యేత ప్రసన్నం పరమేశ్వరిమ్, జన్తాస్తరసహస్రేషు యదాక్షీణ
 స్తు కిల్బిషమ్, తదా పశ్యతి యోగేన సంసరోచ్ఛేదనం మహత్, అధు
 నా సప్సవిత్యామి యోగాభ్యాసస్య లక్షణమ్, మరుజ్జయో యస్యసిద్ధ
 సేవయే త్తద్గరుం సదా, గురువక్త్రస్స సాదేన కుర్యా త్ప్రాణజయం
 బుధః, విత్ స్తిప్తమితం దైర్ఘ్యం చతురంగులవిస్తృతమ్, మృదులం ధవ
 శం ప్రోక్తం వేష్టనామ్బురిలక్షణమ్, నిరుద్ధ్య మాదుతం గాఢం శక్తిచాల
 నయుక్తితః, అష్టధా కుండలీభూతా మృజ్వీం కుర్యాత్తు కుండలీమ్, పా
 యో రాకుఞ్చనం కుర్యా త్కుండలీం చాలయే త్తదా, మృత్యువక్త్ర
 గత స్యాపి తస్య మృత్యుభయం కుతః, ఏతదేవ పరం గుహ్యం కథితస్తు
 మయా తవ, వజ్రాసనగతో నిత్య ముద్ధానాకృశ్చనమభ్యసేత్, వాయు
 నా జ్వలితో వహ్నిః కుండలీ మనిశం దహేత్, సన్తప్తా సాగ్నినా జీవ
 శక్తిః స్త్రీలోక్యమోహినీ, ప్రవిశేచ్ఛంద్రఖండేతు సుషుమ్నావదనా
 స్తరే, వాయునా వహ్నినా సార్థం బ్రహ్మగ్రన్థి భిన్నత్తి సా, విష్ణు
 గ్రన్థి తతో భిత్వా రుద్రగ్రన్థౌ చ తిష్ఠతి, తతస్తు కుమ్భకై గ్గాఢం
 పూరయిత్వా పునఃపునః, అథాఽభ్యసే త్సూర్యభేద ముజ్జాయాంచాపి
 శీతలీమ్, భస్త్రాఞ్చ సహితో నామ స్యాచ్చతుష్టయకుమ్భకః, బద్ధ
 త్రయేణ సంయుక్తః కేవలప్రాప్తికారకః, అథాస్యలక్షణం సమ్య
 క్కథయామి సమాసతః. ఏకాకినా సముపగమ్య వివిక్తదేశం
 ప్రాణాది రూప మమృతం పరమార్థతత్త్వం, లఘ్వాశినా ధృతిమతా
 పరిభావితవ్యం సంసారరోగహర మౌషధ మద్వితీయమ్. సూర్యనాడ్యా

సమాకృప్య వాయుమభ్యాసయోగినా, విధివిత్కుమ్భకం కృత్వా రేచ
యే చ్చీతరశ్చినా, ఉదరే బహురోగఘ్నం క్రిమిదోషం నిహంతిచ,
ముహుర్ముహు రిదం కార్యం సూర్యభేద ముదాహృతమ్, నాడీభ్యాం
వాయు మాకృప్య కుండల్యాః పార్శ్వయోః షిపేత్, ధారయే దుదరే
పశ్చా రేచయే దిడయా సుఖీః, కణ్ఠకఫాదిదోషఘ్నం శరీరాగ్నివివర్ధ
నమ్, నాడీజలాపహం ధాతుగతదోషవినాశనమ్, గచ్ఛత స్తిష్ఠతః కార్య
ముజ్జాయాఖ్యస్తు కుమ్భకమ్, ముఖేన వాయం సజ్జహ్యః ఘ్రాణరస్త్రి
ణ రేచయేత్, శీతలీకరః శ్చేదం హన్తి పిత్తం తుధాం తృషమ్, స్తన
యో రథ భస్త్రేవా లోహకారస్య వేగతః, రేచయే త్పూరయే ద్వా
యు మాశ్రమం దేహగన్ధియా, యథాశ్రమో భవే ద్దేహే తథా
సూర్యేణపూరయేత్, కణ్ఠసంకోచనం కృత్వా పునశ్చస్త్రేణ రేచయే
త్, వాతపిత్తశ్లేష్మహరం శరీరాగ్నివివర్ధనమ్, కుణ్ఠలీఖోధకం వక్త్రదోష
ఘ్నం శుభదం సుఖమ్, బ్రహ్మనాడీ ముఖాస్తస్థ కఫాద్యర్థశనాశనమ్,
సన్యగ్బంధసముద్భూతం గ్రన్థిత్రయవిభేదకమ్, విశేషేణైవ కర్తవ్యం
భస్త్రాఖ్యం కుమ్భకం త్విదమ్, బన్ధత్రయ మభేదానీం ప్రవక్ష్యామి య
థాక్రమమ్, నిత్యం కృతే సతేనాసా వాయో ర్జయ మవాప్నుయాత్,
చతుర్థామపి భేదానాం కుమ్భకే సముపస్థితే, బన్ధత్రయ మిద జ్ఞా
ర్యం వక్ష్యమాణం మయా హి తత్, ప్రథమో మూలబన్ధస్తు ద్వితీయో
క్షీయణాభిదః, జాలంధర స్త్రుతీయస్తు లక్షణం కథయా మ్యహమ్, గుదం
పార్శ్వతః సంపీడ్య వాయు మాకుఞ్చయే ద్బలాత్, వారంవారం
యథా చోర్ధ్వం సమాయాతినమీరణః, ప్రాణాపానౌ నాదబిన్దూ మూల
బన్ధేన చైకతామ్, గత్వా యోగస్య సంసిద్ధిం యచ్ఛతో నాత్ర సంశ
యః, కుమ్భకాస్తే రేచకాదా కర్తవ్య స్తాక్షీయాణకః, బన్ధో యేన
సుఖమ్నాయాం ప్రాణ స్తాక్షీయతే యతః, తస్మా ద్దక్షియణాఖ్యోఽ
యంః యోగిభి స్సముదాహృతః, ఉక్షియాణస్తు సహజం గురుణా కథితం
సదా, అభ్యసే త్త దతస్త్రిస్తు పృథ్వోఽపి తరుణో భవేత్, నాభే రూర్ధ్వ
మధశ్చాపి త్రాణం కుర్యా త్ప్రియత్నతః, పాణ్తాస మభ్యసే త్ప్రత్యం
జయత్యేవ నసంశయః, పూరకాస్తేతు కర్తవ్యో బన్ధో జాలనరాభిదః.

కంఠస్సహోచరూపోఽసౌ వాయుమార్గనిగోధకః, కణ్ఠ మాకుఞ్చస్య
హృదయే స్థాపయే ద్దృఢమిచ్ఛయా, బన్ధోజాలస్థరాఖ్యోయమమృతా
వ్యాయకారకః, అధస్తా త్కుఞ్చనే నాశు కణ్ఠస్సహోచరే కృతే, మధ్యే
పశ్చిమతాణేన స్యాత్ప్రాణో బ్రహ్మనాడిగః, వజ్రాసనస్థితో యోగీ
చాలయిత్వాతు కుణ్డలీమ్, కుర్యా దస్తరతా భస్త్రిం కుణ్డలీ మాశు
బాధయేత్, భిద్యస్తేగ్రస్థయో వంశే తప్తలోహశలాకయా, తదైవ
పువ్వవంశస్సన్య ద్దగ్ధిభేదస్తు వాయునా, పిపీలికాయాం లగ్నాయాం
కణ్ఠా స్తత్ర ప్రవర్తతే, సుషుమ్నాయాం తథాభ్యాసా త్సతతం వాయు
నా భవేత్, రుద్రగ్రన్థిం తతో భిత్త్వా తతోయాతి శివాత్కమ్, చుప్త
సూర్యా సమాకృత్వా తయో ర్యోగః ప్రవర్తతే, గుణత్రయ మతీతం
స్యా ద్దగ్ధిత్రియవిభేదనాత్, శివశక్తిసమాయోగే జాయతే పరమా
స్థితిః, యథాకరి కరేణైవ పాసీయం ప్రిపిబే త్సదా, సుషుమ్నా వజ్ర
నాళేన పవమానం గ్రసే తథా, వజ్రదణ్డసముద్భూతా మణయ త్సై
కవింశతిః, సుషుమ్నాయాం స్థితా స్సర్వే సూత్రే మణిగణా ఇవ, మో
క్షమార్గే ప్రతిష్ఠానా సుషుమ్నా విశ్వరూపిణీ, యథైవనిశ్చితః కాల
శ్చుప్తీసూర్యనిబన్ధనాత్, ఆపూర్వకుమ్భితో వాయు ర్భహిర్హి
యాతి సాధకే, పునఃపున స్తద్వదేవ పశ్చిమద్వారలక్షణమ్, పూర్తిత
స్తు సతద్వారై రీమత్కుమ్భకతా జ్ఞతః, ప్రవిశే త్సర్వగాత్రేషు వాయుః
పశ్చిమమార్గకః, రేచితః క్షీణతాం యాతి పూరితః పోషయే త్తతః. య
త్రైవ జాతం సకలేబరం మన స్తత్రైవ లీనం కురుతే సయోగాత్, స ఏవ
ముక్తో నిరహబ్జృతిస్సుఖీ మూఢా నజానన్తి హి పిణ్డపాతినః, చిత్తం విన
ష్టం యది భాసితం స్యాత్తత్ర ప్రతీతో మరుతోఽపినాశః, నచే ద్యది స్యా
న్నతుతస్య శాస్త్రం నాత్మప్రతీతి ర్నగురు ర్నమోక్షః. జలూకా రుధిరం
యద్వ్య ద్బలాదా కృష్యతి స్వయమ్, బ్రహ్మనాడి తథా ధాతుం తస్మై
తాభ్యాసయోగతః, అనే నాభ్యాసయోగేన నిత్యమాసనబన్ధతః, చిత్తం
విలీనతా మేతి బిష్టుర్హి యా త్యధు స్తథా, రేచకం పూరకం ముక్త్యా
వాయునా స్థీయతే స్థిరం, నానానాదాః ప్రవర్తంతే సంప్రవే చుప్త
మణ్డలమ్, నశ్యన్తిక్షుత్పిపాసాద్యా స్సర్గవోషా స్తతస్సదా, స్వరూపే

సచ్చిదానందే స్థితి మాప్నోతి కేవలమ్, కథితస్తు తవ ప్రీత్యా హ్యేత
 దభ్యాసలక్షణమ్, మన్తో¹ లయో హో రాజ యోగో² న్తర్కమికాః
 క్రమాత్, ఏకవచరుద్ధాయం మహాయోగో³ భిధీయతే, హకారేణ
 బహి ర్యాతి సకారేణ విశే త్సునః, హంసహంసేతి మన్తో⁴ యం సర్వ
 జీవైశ్చ జప్యతే, గురువాక్యాత్సుషుమ్నాయాం విపరీతో భవే జ్ఞపః,
 సో⁵ హంసో⁶ హమితి⁷ బ్రాహ్మో మన్త్యోగఉదాహృతః, ప్రతీతిర్మన్త్యో
 యోగాచ్చ జాయతే పశ్చిమే పథి, హకారేణతు సూర్య స్నాన్య త్స
 కారేణేన్దు రుచ్యతే, సూర్యాచన్త్రమహా రైక్యం హర ఇత్తిభిధీయతే,
 హరే⁸ సగ్రస్యతే జాడ్యం సర్వదోష సముద్భవమ్, తే⁹ త్రజ్ఞః పరమా
 త్తావ తయోరైక్యం యదా భవేత్, త దైశ్వర్య సాధితే బ్రహ్మ చిత్తం
 యాతి విలీనతమ్, పవనః స్థైర్య మాయాతి లయయోగో¹⁰ యే

సతి, లయా త్సంప్రాప్యతే సాఖ్యం స్వాత్మానందం పరంపదమ్, యోని
 మధ్యమహాతే¹¹ జపాబద్ధాకసన్నిభమ్, రిజో¹² వసతి జంతూనాం దేవి
 తత్త్వం సమా¹³ పృతమ్, రజసో¹⁴ కేతసో¹⁵ యోగా ద్రాజ యోగ ఇతి
 స్మృతిః, లణి¹⁶ మాదిపదం ప్రాప్య రాజతే రాజ యోగతిః, ప్రాణావా
 ససమా¹⁷ యోగో¹⁸ జ్ఞేయం యోగచతుష్టయమ్, సు¹⁹ తే²⁰ వా త్కథితం బ్రహ్మ
 నాన్యథా శివభాషితమ్, క్రమేణ ప్రాప్యతే ప్రాప్య మభ్యాసాదేవ నా
 న్యథా, ఏకేనైవ శరీరేణ యోగాభ్యాసా చ్ఛనై శ్చనైః, చిరాత్సంప్రా
 ప్యతే ముక్తిర్మర్కటక్రమవసః, యోగసిద్ధింవినా దేహః ప్రమాదా
 ద్యది నశ్యతి, పూర్వవాసనయా²¹ క్తః శరీరం చాన్య²² ధా²³ ఘ్నయా
 త్, తతః పుణ్యవశా త్సిద్ధో²⁴ గురుణా సహ సగృహః, పశ్చిమద్వారమా
 గ్నేణ జాయతే త్వరితం ఫలమ్, పూర్వజన్మకృతాభ్యాసా త్వత్వరిం ఫల
 మశ్నుతే, ఏతదేవహి విజ్ఞేయం తత్కా²⁵ కమత ముచ్యతే, నాస్తి కాక
 మతా దన్యదభ్యాసాఖ్య మతఃపరమ్, తేనైవ ప్రాప్యతే ముక్తి ర్నాన్య
 థా శివభాషితమ్, హఠయోగక్రమా త్కా²⁶ స్థా సహ జీవలయాదికమ్,
 నాకృతం మోక్షమార్గం స్యా త్ప్రసిద్ధం పశ్చిమం వినా, ఆఙ్ రోగాః
 ప్రణశ్యంతి పశ్చా²⁷ జ్ఞా²⁸ డ్యం శరీరజమ్, తత స్సమరసా భూత్వా చంద్రో
 విర్వ త్వనారణమ్, ధాతుంశ్చ సంగ్రహే²⁹ ద్వహ్నిః పవనస సమంతతః,

నానానాదాః ప్రవర్తంతే మాద్రవం స్యాత్కలైబరమ్, జిత్వా వృష్ట్యా
 దికం జాడ్యం భేచర స్స భవేన్నరః, సర్వజ్ఞోఽసా భవే త్కామ
 రూపః పవనవేగవాక్, క్రిడతే త్రిషు లోకేశు జాయంతేసిద్ధయోఽ
 ఖిలాః, కర్పురే లీయమానే కిం కారిన్యం తత్ర విద్యతే, అహఙ్కార
 క్షయే తద్వద్దేహా కరితా కుశః, సర్వకర్తాచ యోగీంద్రీ స్వతంత్రో
 ఽనంతరూపవాక్, జీవన్ముక్తో మహాయోగీ జాయతే నాత్ర సంచయః,
 ద్వివిధాస్సిద్ధయోలోకేశ్వరితా కల్పితాస్తథా, రసాపధిక్రియాజాలమ
 న్రాభ్యాసాదిసాధనాత్, సిద్ధ్యన్తి సిద్ధయోయాస్తు కల్పితాస్తాః ప్రకీర్తి
 తాః, అనిత్యా అల్పవీర్యాస్తా సిద్ధయ న్సాధనోద్భవాః, సాధనేన
 వినా ప్యేవం జాయంతేస్వతపః హి, స్వాత్మియోగైకనిష్ఠేషు స్వాత
 న్త్ర్యా దీశ్వర ప్రియాః, ప్రభూతా సిద్ధయో యాస్తాః కల్పవారహతా
 స్తస్మతాః, సిద్ధా నిత్యా మహావీర్యా ఇచ్ఛాపూపాస్వయోగజాః,
 చిరకాలా నృజాయంతే వాసనారహితేషుచ, తాస్తుగోప్యా మహా
 యోగాః పరమాత్మపదేఽవ్యయే, వినా కార్యం సదా గుప్తం యోగ
 సిద్ధస్య లక్షణమ్, యథాఽఽకాశం సముద్దిశ్య గచ్ఛన్భిః పథిక్తైః పథి,
 నానాతీరాని దృశ్యంతే నానామార్గాస్తు సిద్ధయాః, స్వయమేవ ప్రజా
 యంతే లాభాలాభవివర్జితే, యోగమాన్ తత్రైచ్ఛేద సిద్ధిజాలం ప్రవ
 ర్తతే, పరీక్షతై స్వర్ణకర్తౌ ర్జ్జేహసు ప్రోచ్యతే యథా, సిద్ధిభి
 ర్లక్షయే త్సిద్ధం జీవన్ముక్తం తత్రైవచ, అతాకికగుణ స్తస్య కదాచి
 ద్దృశ్యతే ద్రువమ్, సిద్ధిభిః పరహీనస్తు నరః బద్ధస్తులక్షయేత్, అజ
 రామరసింహో యో జీవన్ముక్త స్సవప హి, పశుకుక్కుటకీటాద్యా
 మృతిం సంప్రాప్నువన్తి వై, తేహం కిం పిండపాతేన ముక్తిర్భవతి
 పద్మజ, న బహుప్రాణ ఆయాతి విణ్ణస్య పతనం కుతః, పిండపాతేన
 యాముక్తి స్సాముక్తి ర్నతుహన్యతే, దేహే బ్రహ్మాత్మ మాయాతే జ
 లానాం ప్రాధవం యథా, అనన్యతాం యదా యాతి తదా ముక్త స్స ఉ
 చ్యతే, విమతాని శరీరాణి ఇంద్రియాణి తత్రైవచ, బ్రహ్మదేహత్వమా
 పన్నం వారి బుద్ధ్యదతా మివ, దశద్వారపురం దేహం దశనాడిమహా
 పథమ్, దశభి ర్వాయుభి ర్వాప్యంతం దశేన్ద్రియపరచ్ఛదమ్, షడాధారా

పవరకం పడన్వయమహావనమ్, చతుఃపీఠసమాక్షిప్తం చతురామ్నాయదీ
 పకమ్, బిన్దునాదమహాలింగం శివశక్తివికేతనమ్, దేహం శివాలయం
 ప్రోక్తం సిద్ధిదం సర్వదేహీనామ్, గుడమేథ్రాంతరాశస్త్రం మూలాధారం
 త్రికోణకమ్, శివస్య జీవరూపస్య స్థానం తద్ధి ప్రచక్షతే, యత్త్ర కు
 ణ్డలినీ నామ పరా శక్తిః ప్రతిష్ఠితా, యస్మా దుత్పద్యతే వాయు ర్యస్మా
 ద్వహ్నిః ప్రవర్తతే, యస్మా దుత్పద్యతే బిన్దు ర్యస్మా న్నాదః ప్రవర్తతే,
 యస్మా దుత్పద్యతే హంసో యస్మా దుత్పద్యతే ఋణః, తదేత త్కామ
 రూపాఖ్యం పీఠం కామఫలప్రదమ్, స్వాధిష్ఠానా హ్వయం చక్రం లింగ
 మూలే పడత్ర కే, నాభిదేశే స్థితం చక్రం దశారం మణిపూరకమ్, ద్వా
 దశారం మహాచక్రం హృదయేచాప్యనాహతమ్, తదేత త్సూర్యగిర్యా
 ఖ్యం పీఠం కమలసంభవ, కంఠకూపే విశుద్ధాఖ్యం యచ్ఛక్రం షోడశా
 శ్రకమ్, పీఠం జాలస్థరం నామ తిష్ఠ త్యత్రి సురేశ్వర, ఆజ్ఞానా మధ్య
 వోర్మధ్యే ద్విదళ ఇష్టక్ర ముత్తమమ్, ఉడ్యాణాఖ్యం మహాపీఠ ముప
 రిష్ఠా త్ప్రతిష్ఠితమ్, చతురశ్రం ధరణ్యాదా బ్రహ్మ తత్రాధిదేవతా,
 అర్ధచంద్రాకృతిజలం విష్ణుస్తస్యాధిదేవతా, త్రికోణమండలం వహ్నిరు
 ద్రస్తస్యాధిదేవతా, వాయో ర్భిమ్మస్తు పటోణ మిశ్వరోస్తస్యాధి
 దేవతా, ఆకాశమండలం వృత్తం దేవతాఽస్య సదాశివః, నాదరూపం
 భువో ర్మధ్యే మనసో మండలం విదుః.

ద్వితీయోఽధ్యాయః

పున ర్యోగస్య మాహత్వ్యం శ్రోతు మిచ్ఛామి శబ్దర, యస్య
 విజ్ఞానమాలేఖ భేదరీ సమతాం వ్రజేత్, శ్రుణు బ్రహ్మ ప్రవక్ష్యామి
 గోపనీయం ప్రయత్నతః, ద్వాదశాబ్దం తు శుశ్రూషాం యః కుర్యా
 దప్రమాదతః, తస్యై వాచ్యం యథాతథ్యం దానాయ బ్రహ్మగారణే,
 పాణ్డిత్యా దర్థలోభా ద్వా ప్రమాదా ద్వా ప్రయచ్ఛతి, తే నాధీతం
 శ్రుతిం తేన తన్నసర్వ మనుష్ఠిణమ్, మూలమస్త్రం విజ్ఞానాతి యోవి
 ద్వాన్గురుదర్శితమ్, శివశక్తిమయం మస్త్రం మూలాధారా త్సముత్థితమ్,
 తస్య మస్త్రస్య వైబ్రహ్మ శ్రోతా వక్తాచ దుర్లభః, ఏత త్పీఠ మితి
 ప్రోక్తం నాదలింగం చిదాత్మకమ్, తస్య విజ్ఞానమాలేఖ జీవన్ముక్తో భవే
 జ్జనః, అణిమాదిక మైశ్వర్య మచిరాదేవ జాయతే, మననా త్రాణనా

వైష్ణవ మమూప స్యావబోధనాత్, మస్త మిత్యుచ్యతే బ్రహ్మ మ
దధిషానతోఽపివా, మూలత్వా త్వర్వమస్త్రాణాం మూలాధారసము
ద్భవాత్, మూలస్వరూపలింగత్వా స్థూలమస్త్రథి స్మృతః, సూక్ష్మ
త్వా త్కరణత్వాచ్చ లయనా ద్దమనా దపి, లక్షణా త్వరమేశస్య
లింగమిత్యభిధీయతే, సన్నిహనా త్సమస్తేషు జన్తవ్యపిచ సంతతమ్, సూ
చకత్వా చ్చ రూపస్య సూత్రమి త్యభిధీయతే, మహామాయా మహా
లక్ష్మీ ర్మహాదేవి సరస్వతీ, ఆధారశ క్తిరవ్యక్తా యయా విశ్వం ప్రవర్తతే,
సూక్ష్మాభా బిస్తురూపేణ పీరరూపేణ వర్తతే, బిస్తుపీరం వినిర్భిద్య నాద
లింగ ముపస్థితమ్, ప్రాణే నోచ్చార్యతే బ్రహ్మ వణ్ణుభే కరణేషుచ,
గురూపదేశమాగ్నేణ సహసైవ ప్రకాశతే, స్థూలం సూక్ష్మం పరభౌతి
త్రివిధం బ్రహ్మణో వపుః, షణ్ణుబ్రహ్మమయంరూపం స్థూలం వైరాజ
ముచ్యతే, హిరణ్యగర్భసూక్ష్మస్తు నాదం బీజత్రయాత్మకమ్, పరంబ్రహ్మ
పరం సత్యం సద్బిదానన్దలక్షణమ్, అప్రమేయ మనిర్దేశ్య మవాజ్ఞాన
సగోచరమ్, శుద్ధం సూక్ష్మం నిరాకారం నిర్వికారం నిరంజనం, అనస్త
మపరిచ్ఛేద్య మనూపమ మనామయం, ఆత్మమంత్రసదాభ్యానా
త్వరతల్ల్యం ప్రకాశతే, తదభివ్యక్తిచిహ్నాని సిద్ధిద్వారాణి మే
శ్వణు, దీపజ్వాలేష్టుఖద్యోతవిద్యున్నక్షత్రభాస్వరాః, దృశ్యంతే సూక్ష్మ
రూపేణ సదా యుక్తస్య యోగినః, అణిమాదిక మైశ్వర్య మచిరా
త్తస్య జాయతే, నాస్తి నాదా త్వరో మస్త్రో న దేవ స్సాస్వత్తనః పరః, నా
నుసంధిః పరా పూజా నహి తృప్తిః పరంసుఖమ్, గోపనీయం ప్రయత్నేన
సర్వదా సిద్ధి మిచ్ఛతా, మద్భక్త ఏత ద్విజ్ఞాయ కృతకృత్య స్సుఖీ
భవేత్, యస్య దేవే పరా భక్తిర్యథా దేవే తథా గురౌ, తస్యైతే
కథితా హ్యర్థాః ప్రకాశంతే మహత్తన ఇతి.

తృతీయోఽధ్యాయః.

యోగ మస్య చిదాభ్యాతం యత్సిద్ధినాశ్చకారణమ్, యేన
1 విజ్ఞాతమాత్రేణ జన్తబంధా త్ప్రముచ్యతే, అక్షరం పరమో నాద శ్శబ్ద
బ్రహ్మేతి కథ్యతే, మూలాధారగతా శక్తిః స్వాధారా బిస్తురూపిణీ,
తస్యా ముత్పద్యతే నాద సూక్ష్మబీజాదివాఙ్మరః, తాం పశ్యంతి విదు

ర్విశ్వం యయా పశ్యంతి యోగినః, హృదయే వ్యజ్యతే ఘోషో గర్జ
త్పంక్త్య సన్నిభః, తత్ర స్థితా సురేశాన మధ్యమే త్యభిధీయతే, ప్రాణే
నచ స్వరాభ్యేన ప్రథితా వైఖరీ పునః, శాఖాపల్లవరూపేణ తాల్యాది
స్థానఘట్టనాత్, అకారాదిక్షకారాంతా న్యక్షరాణి సమీరయేత్, అక్షరే
భ్యః పదాని న్యుః పదేభ్యో వాక్యసమ్భవః, సర్వవాక్యాత్తకా మస్తా
వేదశాస్త్రాణి కృత్స్నశః, పురాణానిచ కావ్యాని భాషాశ్చ వివిధా అప
సప్తస్వరాశ్చ గాధాశ్చ సర్వే నాదసముద్భవాః, ఏషా సరస్వతీ దేవీ సర్వ
భూతగుహాశ్రయా, వాయునా వహ్నియక్తేన ప్రేర్యమాణా శనైశ్చ
నైః, ¹తద్వివర్తపదై ర్వాక్యై ర్వి రిత్వేవం వర్తతే సదా, య ఇమాం వై
ఖరీం శక్తిం యోగీ స్వాత్మని పశ్యతి, స వాక్సిద్ధి మవాప్నోతి సరస్వ
త్యాః ప్రసాదతః, వేదశాస్త్రపురాణానాం న్యయంకర్తా భవిష్యతి,
యత్ర బిష్టశ్చ నాదశ్చ సామ సూర్యాగ్నివాయవః, ఇన్ద్రియాణిచ స
ర్వాణి లయం గచ్ఛంతి సువ్రత, ²వాయవో యత్ర లీయంతే మకోయ
త్ర విలీయతే, యం లభ్యా చాపరం లాభం మన్యతే నాధికం తతిః, య
స్త్రిం స్థితో న దుఃఖేన గురుణాపిచాల్యతే, యత్రోపరమతేదిత్తం నిరుద్ధం
యోగ సేవయా, యత్ర చైవాత్మనాఽఽత్మాసం పశ్యన్నాత్మని తుష్యతి, సు
ఖమాత్మ్యన్తికం యత్ర ద్బుద్ధిగ్రాహ్య మతీన్ద్రియమ్, ఏతత్త రాక్షరాతీత
మనక్షర మతీర్యతే, క్షర స్వర్వాణిభూతాని సూత్రాత్తాక్షరఉచ్యతే, అక్ష
రంపరమం బ్రహ్మ నిర్విశేషం నిరంజనం, అలక్షణ మలక్ష్యంతి దప్రతర్క్య
మనూషమ్, అపారపార మచ్ఛేద్య మచిన్త్య మతినిర్మలమ్, ఆధారం సర్వ
భూతానా మగాధారమనామయమ్, అప్రమాణ మనిర్దేశ్య మప్రమేయ
మతీన్ద్రియమ్, అస్థూల మణుషాస్వ మదీర్ఘ మజ మవ్యయమ్, అశబ్దస్పర్శ
రూప వ్రదచక్షుశ్రోత్రనామకమ్, సర్వజ్ఞం సర్వగం శాంతం సర్వేషాం హృ
దయేస్థితమ్, సుసంవేద్యం గురుమతాం సుదుర్బోధ మచేతనమ్, నిష్క
ళం నిర్గుణం శాంతం నిర్వికారం నిరాశ్రయమ్, నిర్లేషకం నిగాహయం
గూటస్థ మచలఽధ్రువమ్, బ్యోతిషా మపి తజ్జ్యోతి వ్రమఃపారే ప్రతిష్ఠితం,
భావాభావవినిర్దుక్తం భావనామాత్రగోచరమ్, భక్తిగమ్యం పరం తత్త్వ
మన్త్రీనేన చేతనా, భావనామాత్రమే వాత్ర కారణం పద్మసమ్భవ,

1 ద్విత్రివర్ణపదై. 2 వాయాయత్రనిలీయతే.

యథా దేహస్తరప్రాప్తేః కారణం భావనా నృణామ్, విషయం ధ్యాయ
తః పునా విషయే రమతే మనః, మా మనుస్మరత శ్చిత్తం మయ్యే
నాత్రి విలీయతే, సర్వజ్ఞత్వం పరేశత్వం సర్వసంపూర్ణశక్తతా, అనన్త
శక్తిసత్త్వశ్చ మదనుస్మరణా ద్భవేత్.

చతుర్థోఽధ్యాయః.

ఓం. చైతన్యస్యైకరూపత్వా ద్దేహో యుక్తో న కర్హించిత్, జీవ
త్వం దతథా జ్ఞేయం రజ్జ్వంసర్పగ్రహణం యథా, రజ్జ్వజ్ఞానాత్తజీ
వైవయద్వద్రజ్జ్వస్మి సర్పిణీ, భాతి తద్వచ్చితి స్సాక్షా ద్విశ్వాకారేణ కేవ
లా, ఉవాదానం ప్రపంచస్య బ్రహ్మణోఽస్య న్నవిద్యతే, తస్మాత్సర్వప్ర
పంచోఽయం బ్రహ్మైవాస్మి నచేతరత్, వ్యాప్యవాపకతా మిథ్యా సర్వ
మాత్మేతి శాసనాత్, ఇతి జ్ఞాతేపరేత త్వే భేదస్యావసరః కుతః, బ్రహ్మ
ణస్సర్వభూతాని జాయంతే పరమాత్మనః, తస్మా దేతాని బ్రహ్మైవ భ
వంతీతి విచిన్తయ, బ్రహ్మైవ సర్వనామాని రూపాణి వివిధానిచ, కర్తా
ణ్యపి సమగ్రాణి ¹భాసంతివేలి భావయ, సువర్ణా జ్ఞాయమానస్య సువర్ణ
త్వశ్చ శాశ్వతమ్, బ్రహ్మణో జాయమానస్య బ్రహ్మత్వశ్చ తథా
భవేత్, స్వల్పసు ప్యన్తరం కృత్వా జీవాత్మపరమాత్మనోః, య స్తిష్ఠతి
సమూహాత్తా భయం తస్మాపి భాషితమ్, య దజ్ఞానా ద్భవే ద్దైవిత

మితర త్తత్త్వవిశ్యతి, ఆత్మత్వేన తదాసర్వం నేతర త్తత్త్వభాణ్యపి, అను
భూతోఽప్యయం లోకో వ్యవహరక్షమోఽప సక, అనన్తరూపాయథా
స్వప్న ఉత్తరక్షణ బాధితః, స్వప్నే జాగరితం నాస్తి జాగరే స్వప్నతా
నహి, ద్వయమేవ లయేనాస్తి లయోపి హ్యనయో ర్నచ, త్రయమేవ
భవేన్నిధ్యా గుణత్రయవినిర్మితమ్, అస్య దృష్ట్యా గుణాతీతో నిత్యో
హ్యేవ చిదాత్మకః, యద్వస్త్వది ఘటభ్రాన్తి శ్శుక్తాహి రజతస్థితిః,
తద్వద్బ్రహ్మణీజీవత్వం వీక్షమాణే వినశ్యతి, యదా మృది ఘటో
నామ కనకే కుండలాభిధా, శుక్తాహి రజతఖ్యాతి ర్జీవశబ్ద స్తథా పరే,
యచైవ వ్యోమ్ని నీలత్వో యథా నీలం మరుత్స్సరే, పురుషత్వం య
థాస్థాణౌ తద్వంద్వత్వం చిదాత్మని, యచైవ శూన్యో వేతాళో గన్ధ

ర్వాణాం పుగం యథా, యథాఽఽకాశే ద్విచంద్రత్వం తద్వత్సత్యే
జగత్స్థితిః, యథా తర్కకల్లోలై ర్జలమేవస్ఫురత్వలమ్, ఘటనామ్నా
యథా పృథ్వీ పటనామ్నా హి తద్రవః, జగన్నామ్నా చిదాభాతి సర్వం
బ్రహ్మైవ కేవలమ్, యథా వన్ధ్యాసుతో నాస్తి యథా నాస్తి మరౌ జలమ్,
యథా నాస్తి సభోపృథ్వ స్తథా నాస్తి జగత్స్థితిః, గృహ్యమాణే ఘటే య
ద్వస్తృత్తికాభాతి వై బలాత్, వీక్షమాణే ప్రవణేతు బ్రహ్మైవాభాతి
భాసురమ్, సదైవాత్మా విశుద్ధో¹స్తి హ్యశుద్ధో భాతి వై సదా, యధైవ ద్వి
ఽవిదారజ్జ్వల్లానినో జ్ఞానినోఽనిశమ్, యధైవ మృత్యయః కుమ్భ స్తద్వి
ద్దేహలోఽపి చిన్తయః, ఆత్మానాత్మవివేకోఽయం ముధైవ క్రియతే
బుధైః, సర్వత్వేన యథా రజ్జూ గజతత్వేన శుక్తికా, వినిర్ణితా
విమూఢేన దేహత్వేన తథాఽఽత్మతా, ఘటత్వేన యథా పృథ్వీ
జలత్వేన మరీచికా, గృహత్వేన హి కాష్ఠాని ఖడ్గత్వేనైవలో
హతా, తత్పదాత్తని దేహత్వం పశ్య త్యజ్ఞానయోగత ఇతి.

పఁచమోఽధ్యాయః.

ఓమ్. పునర్యోగం ప్రవక్ష్యామి గుహ్యం బ్రహ్మస్వరూపకమ్, సమా
హితమనా భూత్వా శృణుబ్రహ్మకా యథాక్రమమ్, దశ ద్వారపురందే
హం దశనాడీమహావశమ్, దశభి ర్వాయుభి ర్వాప్యప్తం దశేన్ద్రియ
పరిచ్ఛదమ్, షడాధారావసరకం షడన్వయమహావనమ్, చతుష్పరస
మాకీర్ణం చతురామ్నా యదీవకం, బిన్దునాదమహాలింగం విష్ణులక్ష్మీనికేత
నమ్, దేహం విష్ణ్వలయం ప్రోక్తం సిద్ధిదం సర్వదేహినామ్, గుదమే
ద్రాస్తరాశస్థం మూలధారత్రికోణకమ్, శివస్య జీవరూపస్య స్థానం తద్ధి
ప్రచిక్షతే, యత్ర కుండలిసినామ పరాశక్తిః ప్రతిష్ఠితా, యస్మాదు
త్పద్యతే వాయు ర్యస్తాదప్యహ్ని ప్రవర్తతే, యస్మాదు త్పద్యతే హం
సో యస్మా న్నాదః ప్రవర్తతే, యస్తి నివలీయతే హంసో యస్మా
దుత్పద్యతే మనః, త దేత త్కామరూపాఖ్యం వీరం కామఫల
ప్రదమ్, స్వాధిస్థానాహ్వయం చక్రం లింగం మూలం షడశ్రకమ్, నాభి
దేశేస్థితం చక్రందశారం మణిపూరకమ్, ద్వాదశారం మహాచక్రం హృ

దయే చాప్యనాహతమ్, తదేత త్పూర్ణగిర్వాఖ్యం పీఠం కమలసంభవ, కంఠ
 కూటే విశుద్ధాఖ్యం చుచ్చక్రం షోడశాశ్రకమ్, పీఠం జాలంధరంనా
 మతిష్ఠ త్యత్ర చతుర్ముఖ, అజ్ఞా నామ భువో ర్మధ్యే ద్విదళ ఇచ్చక్రము
 త్రమమ్, ఉద్యాణాఖ్యం మహాపీఠ ముపరిష్ఠా త్ప్రతిష్ఠితమ్, ఘానా న్యే
 తాని దేహేఽస్తిక్ శక్తిరూపం ప్రకాశణే, చతురశ్రాధరణ్యాదౌబ్ర
 హ్మత్రాధిదేవతా, అగ్రచంద్రాకృతిజలం విష్ణుస్త్రాధిదేవతా, త్రికోణ
 మండలం పహ్నిరుద్ర స్త్రాధిదేవతా, వాయో ర్విష్ణుస్తు పహ్ని
 ణం సజ్జ్ఞోఽత్రాధిదేవతా, ఆకాశమండలం వృత్తం పరవ స్త్రాధిదే
 వతా, నాదరూపం భువో ర్మధ్యే మనసో మండలంవిదుః, శామ్భవస్థాన
 మేతత్తే విర్జితం పద్మసమ్మఖ, అలంకారం ప్రవక్ష్యామి నాడీచక్రస్య నిర్ణ
 యమ్, మూలాధారత్రికోణస్థా సుషుమ్నా ద్వాదశాంతగా, మూలా
 ర్థచిన్నవంశాభా బ్రహ్మనాడీతి సా స్త్రుతా, ఇడాచ పిండళా చైవత
 స్యాః పార్శ్వద్వయ స్థితే, విలమ్బిన్యామనుస్యూతే నాసికాస్త్ర ముపా
 గతే, ఇడాయాం హేమరూపేణ వాయు ¹స్తే మేన గచ్ఛతి, పిండళాయా
 స్తు సూర్యాత్తా యాతి దక్షిణపార్శ్వతః, విశమ్భివీతి యా నాడీ వ్యక్తా
 నాభా ప్రతిష్ఠితా, తత్ర నాడ్య స్సముత్పన్నా స్తీర్థకూర్ధ్వ మథో
 ముఖాః, తన్నాభిచక్ర మిత్యుక్తం కుక్కుటాండమివ స్థితమ్, గాన్ధారీ
 హస్తజిహ్వ చ తస్మా న్నేత్రద్వయ స్థితే, పూషా చాలంబుసా చైవ
 శ్రోత్రద్వయ ముపాగతే, శూరా నామ మహానాడీ తస్మా ద్భ్రామధ్య
 మాశ్రితా, విశ్వోదరితు యా నాడీ సా భుజ్జ్ఞేఽన్నం చతుర్వధమ్,
 సరస్వతీతి యానాడీ సా జిహ్వస్తం ప్రసర్పతి, రాకాహ్వయాతు
 యా నాడీ పీత్వాతు సలిలం క్షణాత్, క్షుత ముత్పాదయే ధ్రాణే
 శ్లేష్మాణం సజ్చి నోతిచ, కణ్ఠకూపోద్భవా నాడీ శఙ్ఖన్యాఖ్యా అథోముఖీ,
 పూషా చాలంబుసా చైవ శ్రోత్రద్వయ ముపాగతే, శూరానామ
 మహానాడీ తస్మా ద్భ్రామధ్య మాశ్రితా, విశ్వోదరితు యానాడీ సాభు
 జ్జ్ఞేఽన్నంచతుర్వధమ్, సరస్వతీతు యా నాడీ సా జిహ్వస్తం ప్రసర్పతి,
 రాకాహ్వయాతు యానాడీ పీత్వాతు సలిలం క్షణాత్, క్షుత ముత్పా
 దయే ధ్రాణే శ్లేష్మాణం సజ్చి నోతి చ, క్ఠకూపోద్భవా నాడీ శఙ్ఖన్యా

భాగ్య అధోముఖీ, అన్నసారం సమాదాయ మూర్ధ్ని సభినుతే సదా,
 నాభే రథోగతా స్తిస్తా నాడయ స్యు రథో ముఖాః, మల స్త్యజేత్కు-
 హూర్నాడీ మూత్రం ముఖ్యతి వారుణీ, చిత్రాభాగ్య సీవినీ నాడీ శుక్ల-
 మోచసకాణీ, నాడిచక్ర మితి ప్రోక్తం బిష్టురూప మత శృంగిణు, స్థూలం
 సూక్ష్మం పరశ్చేతి త్రివిధం బ్రహ్మణో వపుః, స్థూలం శుక్లాత్కం బిష్టు
 సూక్ష్మం పశ్చాన్ని రూపకమ్, సోమాత్కం పరశ్చోక్త స్సదా సాక్షిసదా
 చ్యుతః, పాతాళా నా మధోభాగే కాలాగ్ని ర్యః ప్రతిస్థితః, సమూ-
 లాగ్ని శ్శరీరేఽస్తి యస్తా న్నాదః ప్రజాయతే, బడబాగ్ని శ్శరీరస్థా
 ప్యాసిమధ్యే ప్రవర్తతే, కాష్ఠపాషాణయో ర్వహ్ని ర్వాసిమధ్యస్థితో
 యథా, కాష్ఠపాషాణజోఽహ్నిః పార్థివో గ్రహణం గతః, అగ్నిరిక్షగ-
 తో వహ్ని రైవద్యుత స్సాన్వితరాత్రికః, సభస్థ స్సూర్యరూపోఽగ్ని
 రాభిమండలమాశ్రితః, విషం వర్షతి సూర్యోఽసౌ ప్రవ త్యమృత
 మున్ముఖః, తాలుమూలేఽతశ్చంద్రః సుధాంవర్తత్యధోముఖః, భూమి
 ధ్యనిలయో బిష్టు శ్శుద్ధస్ఫటికసన్నిభః, మహావిష్ణోశ్చ దేవస్య తత్సా-
 త్త్వం రూప ముచ్యతే, ఏతిత్సంచాగ్నిరూపం యో భావయ న్బద్ధిమాన్ధి-
 యా, తేన భుక్తం చ పీతంచ హుత మేన న సంశయః, సుఖసంసేవితం
 స్వప్నం సుజీర్ణమిత భోజనమ్, శరీరశుద్ధిం కృత్వాదా సుఖ మాసనమా-
 స్థితః, ప్రాణస్య శోధయే న్నార్గం రేచపూరకగుమ్భకైః, గుడ మాఖిచ్ఛన్
 యత్నేన మూలశక్తిం ప్రపూజయేత్, నాభౌ లింగస్వ మధ్యేతు ఉడ్యా-
 ణాఖ్యచ్ఛ బద్ధయేత్, ఉడ్డీయ యాతి తేనైవ శక్తితోఽడ్యాణపీరకమ్,
 కంఠం సంకోచయేత్కించి దృష్టోజాలస్థరోహ్య యమ్, బద్ధయేత్తేచరీ
 ముద్గాదృఢచిత్త స్సమాహితః, కపాలపిపరే జిహ్వప్రవిష్టా విఛరీతగా,
 భువో రస్తర్గతా దృష్టిర్బుధ్రా భవతి భేచరీ, భేచర్యా ముద్రితం యేన
 వివరం లమ్బికోర్ధ్వతః, న పీయూషం పత త్యగ్న నచ వాయుః ప్రధా-
 వతి, న క్షుధా నశ్చపా నిద్రా వైవాలస్యం ప్రజాయతే, నచ మృత్యు
 ర్భవే త్తస్య యోముద్రాం వేత్తి షేచరీమ్, తతః పూర్వావరే వ్యోమ్ని
 ద్వాదశాక్షేఽచ్యుతాత్త కే, ఉడ్యాణపీరే నిర్ద్వంద్వే నిరాలమ్బే నిరంజనే,
 తతః షడ్గుణమధ్యస్థం చంద్రమండలవద్యగమ్, నారాయణ మనుభ్యా
 యే త్సేవస్త మమృతం సదా, భిద్యతే హృదయగ్రద్ధి శ్చిద్యతే సర్వ

యజుర్వేదీయ యోగశ్లోకాని వినిపతి .

సంశయాః, క్షీయంతే చాన్యకర్తాణి తస్మిన్ ప్రవృత్తే పరావరే, అథ సిద్ధిం
ప్రవక్ష్యామి సుఖోపాయం సుశేష్యం, జితేంద్రియాణాం శాంతానాం
జితశ్వాసవిచేతనామ్, నాదే మనోలయం బ్రహ్మ దూరశ్రవణకారణమ్,
బిందో మనోలయం కృత్వా దూరదర్శన మాఘ్నయాత్, కాలాత్మని
మనోలీనం త్రికాంజానకారణమ్, పరకాయమనోయోగః పరకాయప్ర
వేశ్యత్, అమృతం చింతయే న్మూర్ధ్ని తుష్టాన్తాని విషశాస్త్రయే, పృథి
వ్యాం ధారయే చ్చిత్తం పాతాళగమనం భవేత్, సలిలే ధారయే చ్చి
త్తం నామ్భసా పరిభూయతే, అగ్నౌ సన్ధారయే చ్చిత్త మగ్నినా ద
హ్యతే న సః, వాయూ మనోలయం కర్య దాకాశగమనం భవేత్,
అకాశే ధారయే చ్చిత్త మణిమాదిక మాఘ్నయాత్, విరాఘ్రాపే
మనో యుజ్జ్వా మహామాన మవాఘ్నయాత్, చతుర్ముఖే మనో
యుజ్జ్వా జగత్సృష్టికరో భవేత్, ఇన్ద్రియాపిణ మాత్మాను భావ
యక్ భోగవాన్భవేత్, విష్ణురూపీ మహాయోగీ పాలయే దఖిలం జ
గత్, రుద్రరూపే మనో యుజ్జ్వా సంహరత్యేవ తేజసా, నారాయణే
మనో యుజ్జ్వా నారాయణమయో భవేత్, వాసుదేవే మనో యుం
జక్ సగ్వసిద్ధి మవాఘ్నయాత్, యథా సజ్జల్పయే ద్యోగీ యోగ
యక్తో జితేంద్రియః, తథా తత్త దవాన్లోతి భావవ వాత్రికారణమ్,
గురు ర్భ్రహ్మ గురు ద్విష్ణు ర్గురుదేవ స్సదాచ్యుతః, న గురో రధికః
కీర్తి త్రిషు లోకేషు విద్యతే, దివ్యజ్ఞానోపదేశారం చేరికం పరమే
శ్వరమ్, పూజయే త్పురియా భక్త్యై తస్యజ్ఞానఫలంభవేత్, యథా
గురు స్తథైవేశో యదైవేశ స్తథా గురుః, పూజనీయో మహాభక్త్యై
న భేదో విద్యతే నయోః, నాదైవతవాదంకరీప్తి గురుణాసహ కుత్ర
చిత్, అదైవతం భావయే ద్భక్త్యై గురో దేవస్య చాత్మనః, యోగశీర్షం
మహాగుహ్యం యో జానాతి మహామతిః, న తస్య కించ దజ్ఞాతం త్రిషు
లోకేషు విద్యతే, న పుణ్యపాపే నస్వస్థా నదుఃఖం నపరాజయః, న
చాస్తి పున రావృత్తి రస్తిక్ సంసారమండలే, సింహా చిత్తం నకర్ష్యే
చక్షులత్వేన చేతనః, తథాఽపి జ్ఞాతృత్వోన్మేసా ముక్తవ ససంశయః
ఇత్యుపనిపత్ .

పక్షోఽధ్యాయః.

ఉపాసనాప్రకారం మే ప్రబ్రూహి పరమేశ్వర, యస్యవిజ్ఞాన
మాత్రేణ మక్తో భవతి సంసృతేః, ఉపాసనాప్రకారం తే రహస్యం శ్రు
తినారకమ్, హిరణ్యగర్భ వత్సామి శ్రత్వా సమ్య గుహసయ, సుషు
మ్నాయై కుణ్డలినై సుధాయై చంద్రమణ్డలాత్, మనోన్మై నమ
స్తుభ్యం మనఃశక్త్యై చిదాత్మనే. శతజ్ఞైకాచ హృదయస్యనాడ్య
స్తాసాం మూర్ధాన మభిఃస్ఫుతైకా, తయో ర్ధ్వమాయ స్సమృతత్వ
మేతి విష్వ జ్ఞన్యా ఉక్తమణే భవన్తి. ఏకోత్తరం నాడిశతం తాసాం
మధ్యే షరా స్తృతా, సుషుమ్నాతు పరే లీనా విరజా బ్రహ్మరూపిణీ.
ఇడా తిష్ఠతి వామీన పిల్లభా దక్షిణేనతు, తయో ర్ధ్వ ధ్యే పరిం స్థానం
1య సంవేద సవేదవిత్, ప్రాణం సన్ధారయే త్తస్మిన్ నాసాభ్యంతరచా
రిణః, భూత్వా త త్రాయతప్రాణః శనై రేవ సమభ్యసేత్, గుదస్య
పుష్పభాగేఽస్మిన్ వీణాదణ్డ సృదేహా భృత్, దీర్ఘాస్థిదేహపర్కస్తం బ్ర
హ్మనాడితి కథ్యతే, తస్యాస్తే సుషిరిం సూక్ష్మం బ్రహ్మనాడితి సూరిభిః,
ఇడాపిఙ్గలయోర్ధ్వ ధ్యే సుషుమ్నా సూరియూపిణీ, సర్వం ప్రతిష్ఠితం తస్మి
స్సర్వగం విశ్వతో ముఖమ్, తస్య మధ్యగతా స్సూరియ సోమాగ్నిపర
మేశ్వరాః, భూతలోకా దిశః క్షేత్రా సమద్రాః పర్వతా శ్శిలాః,
దీప్తివాశ్చ సిమ్నగా వేదా శ్శాస్త్రవిద్యాకలాక్షరాః, స్వరమస్త్రపుగా
ణాని గుణా జైత్రేచ సర్వశః, బీజం బీజాత్మక స్తేషాం క్షేత్రజ్ఞః
ప్రాణవాయవః, సుషుమ్నా స్తరితం విశ్వం తస్మి స్సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్,
నానానాడిప్రసవగ్ సర్వభూతాన్తరాత్మసి, ఊర్ధ్వమూల మథ శ్శాఖం
వాయుమార్ద్రేణ సర్వగమ్, ద్విసప్తతినవాప్రాణీ నాడ్యస్సస్య గ్వాయుగో
చరాః, సర్వమార్ద్రేణ సుషిరా స్తీర్వశ్చ సుషిరాత్మకాః, ఆధ శ్శోర్ధ్వ
శ్చ కుణ్డల్యా సర్వద్వారవిరోధనాత్, వాయునా సహ జీవోర్ధ్వగా
మీ మోక్ష మవాప్నుయాత్, జ్ఞాత్వా సుషుమ్నాంతద్వేదం కృత్వా
వాయుశ్చ మధ్యగమ్, కృత్వాతు చైవ్వవస్థానే ఘ్రిణరథే నిరోధ
యేత్, ద్విసప్తతినవాప్రాణీ నాడిద్వారాణఃజ్ఞానే, సుషుమ్నా శామ్భవీ
శక్తి శ్శేషాస్త్యనే నిరర్థకాః, హృల్లేఖపరమానందే తాఽమూలే వ్యవ

సితే, అత ఉర్ధ్వం తిరోధేతు మధ్యమం మధ్యమధ్యమమ్, ఉచ్చార
 యే త్వరాం శక్తిం బ్రహ్మర్థనివాసినిమ్, యదిభృమరస్పృష్టి సాన్యత్
 సంసారభృమణం త్యజేత్ గమాగమస్థం గమనాదిశూన్యం చిద్రూప
 దీపం తిమిరాన్ధకారమ్, పశ్యామితే సర్వజనా స్తరస్థం నమామి హంసం
 పరమాత్మ రూపమ్, అనాహతస్య శబ్దస్య తస్య శబ్దస్య యో ధ్వనిః,
 ధ్వనే ర స్తరతం జ్యోతి ర్జ్యోతి ిహో స్తరతం మనః, తస్య నో విలయం
 యాతి తద్విష్ణోః పరమం పరమ్, కేచిద్వదన్తి చాధారం సుషుమ్నాచ
 సరస్వతీ, ఆధారా జ్ఞాయతే విశ్వం విశ్వం తత్రైవ లీయతే, తస్మా త్స
 ర్వప్రయత్నేన గురుపాదం సమాశ్రయేత్, ఆధారశ క్షినిద్రాయాం
 విశ్వ మ్భూతతి నిద్రయా, తస్యాం శక్తి ప్రబోధేన త్రైలోక్యం
 ప్రతిబుధ్యతే, ఆధారం యో విజానాతి తమసః పర మశ్నుతే,
 తస్య విజ్ఞానమాత్రేణ సరః పాపైః ప్రముచ్యతే, ఆధారచక్రమహసా
 విద్యత్పుంజనమప్రభా, తథా ముక్తి ర్నిసం దేహేనా యది తుష్ట స్వయం
 గురుః, ఆధారచక్రమహసా పుణ్యపాపే నికృష్టయేత్, ఆధారవాతరో
 ధేన లీయతే గగనాన్తరే, ఆధారవాతరోధేన శరీరం కమ్పతే యథా,
 ఆధారవాతరోధేన యోగీ నృత్యతి సర్వదా, ఆధారవాతరోధేన విశ్వం
 తత్రైవదృశ్యతే, సృష్టిరాధార మాధారమాధారే సర్వదేవతాః, ఆధారే
 సర్వవేదాశ్చిలస్మా దాధార మాశ్రయేత్, ఆధారే పశ్చిమే భాగే త్రి
 వేణీసంగమో భవేత్, తత్రస్నాత్వా చ పీత్వాచ దరః పాపా త్ప్రము
 చ్యతే, ఆధారే పశ్చిమం లింగం కవాటం తత్త్రి విద్యతే, తి సోమద్వాటన
 మాత్రేణ ముచ్యతే భవబంధనాత్, ఆధారపశ్చిమేభాగే చంద్రనూర్వా
 శిరాయది, తత్ర తిష్ఠతి విశ్వేశో ధ్యాత్వా బ్రహ్మమయో భవేత్,
 ఆధారపశ్చిమేభాగే మూర్తిస్తిష్ఠతి సంజ్ఞయా, పట్టుకాణిచ నిర్భిద్య
 బ్రహ్మర్థా ద్భూరితమ్, వామదక్షే నిరుద్ధన్తి ప్రవిశన్తి సుషుమ్న
 యా, బ్రహ్మరస్థిం ప్రవిశ్యాస్తస్యే యాన్తి పరమాం గతిమ్, సుషు
 మ్నాయాం యదా హంస స్వధర్మార్థ్యం ప్రణావతి, సుషుమ్నాయాం
 యదా ప్రాణం భృమయే ద్యో నిర స్తరమ్, సుషుమ్నాయాం యదా
 ప్రాణః స్థిరో భవతి ధీమతామ్, సుషుమ్నాయాం ప్రవేశేన చంద్రసూ

ర్యాలయం గతో, తదా సమరసం భావం యో జానాతి స యోగవిత్,
 సుషుమ్నాయాం యదా యస్య మ్రియతే మనసా రయః, సుషుమ్నా
 యాం యదా యోగీ తుణ మేకశ్చ తిష్ఠతి, సుషుమ్నాయాం యదా
 యోగీ సులగ్నో లవణామ్బువత్, సుషుమ్నాయాం యదా యోగీ
 లీయతే ఊగనీరవత్, భిద్యతే చ తదా గ్రంథి భిద్యంతే సర్వసంశయాః,
 ఊయంతే పరమాకాశే తే యాన్తి పరమాంగతిమ్, గురగాయాం సాగ
 రే స్నాత్వా వత్వాచ మణిర్జి కామ్, వధ్యనాడినిచారస్య కలాం
 నార్హంతి షోడశీమ్, శ్రీశైలదర్శనా స్తుక్తిః వారాణస్యాం మృతస్య చ, కే
 దారోదక పానన మధ్యనాడిప్రదర్శనాత్, అశ్వమేధసహస్రాణి వాజపే
 యశతానిచ, సుషుమ్నా ధ్యానయోగస్య కలాం నార్హన్తి షోడశీమ్,
 సుషుమ్నాయాం సదాగోష్ఠీం యః కశ్చి త్కురుతే సరః, సముక్త
 స్సర్వపాపేభ్యో నిశ్చేయస మవాప్నుయాత్, సుషుమ్నైవ పరం తీర్థం
 సుషుమ్నైవ పరోజపః, సుషుమ్నైవ పరం ధ్యానం సుషుమ్నైవ పరా
 గతిః, అనేకయజ్ఞదానాని వ్ర తాని నియమా వ్రతా, సుషుమ్నా ధ్యానలే
 శస్య కలాం నార్హన్తి షోడశీమ్, బ్రహ్మరథే మహాస్థానే వర్తతే సతతం
 శివా, చిచ్ఛక్తిః పరమా దేవీమధ్యమే సుప్రతిష్ఠితా, మాయాశక్తి
 ర్గలాటా గ్రభాగే వ్యోమామ్బుజే తథా, నాదిరూపా పరాశక్తి ర్గలాట
 స్యాపరాంతికే, బిష్టమధ్యే చ జీవాత్మా సూక్ష్మరూపేణ వర్తతే, హృద
 యే స్థూలరూపేణ తనుమధ్యే చ మధ్యమా, ప్రాణాపానవశో జీవో
 హ్యధశ్చైర్ధ్వ ఇచ్చి ధావతి, వామదక్షిణమార్దేణ చచ్చుత్వాన్నదృ
 శ్యతే, అక్షిప్తో భుజదండేన యథోచ్చలతి కంఠం కః, ప్రాణాపానసమా
 ఊప్త వ్రతా జీవో నవిశ్రమేత్, అపానః కర్షతి ప్రాణం ప్రాణోఽపాన
 ఇచ్చి కర్షతి, హకారేణ బహి ర్యాతి సకారేణ విశే త్పునః, హంసహంసే
 త్యముం మస్త్రం జీవో జపతి సర్వదా, తద్విద్వానక్షరం నిత్యం యో
 జానాతి స యోగవిత్, కందోర్ధ్వకండలిశక్తి ముక్తిరూపాచ యోగి
 నామ్, బద్ధనాయచ మూఢానాం య స్తాంవేత్తి స యోగవిత్, భూర్భు
 వస్వరిమే లోకా శ్చంద్రసూర్యాగ్నిదేవతాః, యాసు మాత్రాసు
 తిష్ఠన్తి తత్పరంజ్యోతిగోమితి, శ్రయః కాలా శ్రయో దేవా శ్రయో
 లోకా శ్రయ స్స్వరాః, శ్రయో వేదా స్థితా యత్రి తత్పరం జ్యోతి

రోమితి, చిత్తే చలతి సంసారో నిశ్చలం మోక్ష ఉచ్యతే, తస్మా చ్చిత్తం సిరీ
కుర్యా త్ప్రీజ్ఞయా పరయావిధే, చిత్తం కారణమర్థానాం తస్మిన్ సతి జగ
త్రయమ్, తస్మిన్ ఊజేజగత్త్రిణం తద్వికిత్స్వ్యం ప్రయత్నతః, మనోహం
గగనాకారం మనోఽహం సర్వతోముఖమ్, మనోఽహం సర్వమాత్మాచ న
మనః కేవలం ఐరః, మనః కర్తాణిజాయస్తే మనోలిప్యతి పాతకైః, మనశ్చే
దున్తసిభూయా న్నపుణ్యం నచపాతకమ్, మనసా మన ఆలోక్య పృత్తి
శూన్యం యదా భవేత్, తతఃపరం పరబ్రహ్మదృశ్యతేచ సుదుర్లభమ్,
మనసా మన ఆలోక్య ముక్తో భవతి యోగవిత్, మనసా మన ఆలోక్య
ఉన్తన్యంతం సదాస్తరేత్, మనసామనఆలోక్య యోగనిష్ఠస్సదాభవేత్,
మనసా మనఆలోక్య దృశ్యస్తే ప్రత్యయాదశ, యదా ప్రత్యయాదృశ్య
స్తే తదా యోగీశ్వరో భవేత్, బిన్దునాదకలాజ్యోతి రబిన్దుధ్రువతార
కమ్, శాంతం చ తదతీతంచ పరంబ్రహ్మ తదుచ్యతే, హస త్యుల్లసతి
ప్రీత్యా క్రీడతే మోదతే తదా, తనోతి జీవనం బుద్ధ్యా విభేతి సర్వతో
భయాత్, రోధతే బుద్ధ్యతే శోకే ముహ్యతే నచ సమ్పదా, కమ్పతే శత్రు
కార్యేషు కామేన రమతే హసన్, స్మృత్వా కామరతం చిత్తం విజానీయా
త్కలేబరే, యత్ర దేశేవసేద్వాయః చిత్తం తద్వసతి ధ్రువమ్, మన శ్చం
ద్రో రవివాయు ద్దృష్టి రగ్నిరుదాహృతః, బిన్దునాదకలాబ్రహ్మ విష్ణుబ్ర
హ్మేశ దేవతాః, సదా నాదానుసంధానా త్సంక్షీణా వాసనా భవేత్,
నిరజ్ఞనే ¹ః లీయేతే మరున్తససి పద్మజ, యోవై నాద స్సవై బిన్దు స్తద్వై
చిత్తం ప్రకీర్తితమ్, నాదో బిన్దుశ్చ చిత్తశ్చ త్రిభిరైక్యం ప్రసాదయేత్,
మన ఏవహి బిన్దుశ్చ ఉత్పత్తిస్థితి కారణమ్, మనసో త్పద్యతే బిన్దు
ర్యథా క్షీరం ఘృతాత్తకమ్, పట్చక్రాణి పరిజ్ఞాత్వా ప్రవిశే త్సుఖమ
ణ్ణలమ్, ప్రవిశేద్వాయు మాఙ్మష్య తథైవోర్ధ్వం నయోజయేత్, వా
యం బిన్దుం తథా చక్రం చిత్తంచైవ సమభ్యసేత్, సమాధి మేకేన
సమ మమృతం యాంతియోగినః, యథాఽగ్ని ద్దారుమధ్యస్థోనోత్తిష్టే
న్తథనంవినా, వినాచాభ్యాసయోగేన జ్ఞానదీప త్తథా నహి, ఘటమధ్యే
యథా దీపో బాహ్యేనైవ ప్రకాశతే, భిన్నే తస్మిన్ ఘటేచైవ దీప
జ్వాలాచభాసతే, స్వకాయం ఘట మత్యుక్తం యథా జీవోహి తత్ప్ర

దమ్, గురువాక్య సమంభిన్నే బ్రహ్మజ్ఞానం ప్రకాశతే, కర్ణధారం గు
రం ప్రాప్య తద్వాక్యం స్లవద్బ్రథమ్, అభ్యాసవాసనాశక్త్యా తరన్తి
భవసాగర మిత్యుపనిషత్.

ఓం సహనా వవ త్త్వితీ శాన్తిః
ఇతి యోగశిఖోపనిష త్సమాప్తా,
ఓం తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః. హరిః ఓమ్.

౬౪. యజుర్వేదీయ తురీయాతీతోపనిషత్.

శ్లో ఓం తురీయాతీతోపనిష ద్వేద్యం యత్పరమాక్షరమ్,
తత్తుర్యాతీతచిన్తాత్రం స్వమాత్రంచిన్తయేన్యహమ్,
తురీయాతీతసన్న్యస పరివ్రాజాక్షమాలికా,
అవ్యక్తకాక్షరం పూర్ణ సూర్యాక్ష్యధ్యాత్త కుండికా.
ఓం పూర్ణమద ఇతి శాన్తిః.

అథ తురీయాతీతావధూతానాం కోఽయం మార్గ స్తేషాం
కా సితిరితి పితామహేనా భగవన్తం పితర మాదిసారాయణం పరిసమే
త్యోవాచ—త మాహ భగవా న్నారాయణో యోఽయ మవధూత
మార్గస్థో లోకేదుర్లభతరో నతుబాహుళ్యోయ ద్వేకో భవతి సవనిత్య
పూత స్సవవ వైరాగ్యమూర్తిస్సవవ జ్ఞానాకార స్సవవ వేది పురుష
ఇతి జ్ఞానినో మన్యస్తే, మహాపురుషో య స్త చ్చిత్తం మయ్యేవావతి
ష్టతే, అహంచ తస్మి న్నేవావస్థిత స్సాయ మాదా తావత్కృమే
ణ కుటీచకో బహూదకత్వం ప్రాప్య బహూదకోఽహం సత్వ మవలంబ్య
నాంసుః పరమహంసో భూత్వా స్వరూపానుసంధానేన సర్వప్రపంచం
విదిత్వా దండకమండలుకీటిసూత్రకాపీనాఽచ్చాదనస్య విధ్యుక్తక్రి
యాదికం సర్వ మపు సన్న్యస్యదిగమ్బరో భూత్వా వివర్ణజీర్ణ వల్కలా
ఽజిన పరిగ్రహ మపి సన్త్యజ్య తదూర్ధ్వ మమన్త్రే వ దాచరిత్ ఊరా
ఽభ్యజ్ఞస్నానోర్ధ్వపుణ్డాఽదికం విహాయ లౌకిక వైదికమవ్యుపసంహృ

త్య సర్వత్రపుణ్యాఽపుణ్యవర్జితో జ్ఞావాఽజ్ఞాన మపి విహాయ శీతోష్ణ
 సుఖదుఃఖమానాఽవమానం ¹నిర్జ్వల్య వాసనాత్రయపూర్వకం నిద్రాఽ
 నిద్రగర్వమత్సరదమ్భ దర్పేచ్ఛాద్వేషకామక్రోధ లోభమోహహర్షాఽ
 మర్షాఽసూయాఽత్తిసురక్షణాఽదికం దగ్ధా స్వపపుః కుణపాఽకార
 మివపశ్య స్మప్రయత్నే నాఽనియమేన లాభాఽలంభా సమా కృత్వా
 గోవుత్త్యా ప్రాణసన్ధారణం కుర్వత్ యశ్చాప్రిప్తం తేనైవ నిర్ణోయప
 స్సర్వ విద్యాపాణ్డత్యప్రపశ్యం భస్తికృత్య స్వరూపం గోపయిత్వా
 జ్యేష్ఠాఽ జ్యేష్ఠ త్వాపలాపక స్సర్వోత్కృష్టత్వ సర్వాత్మక
 త్వాఽద్వైతం కల్పయిత్వాఽమత్తో వ్యతిరిక్తః కశ్చి న్నాఽన్యోఽ
 స్తీతి దేవగుహ్యదీధన మాత్మన్యపసంహృత్య దుఃఖేన న్యోద్విగ్న స్సు
 ఖేన నాఽనుమోదకో రాగే సిస్పృహ స్సర్వత్ర శుభాఽశుభయో రనభి
 స్సేహ స్సర్వేన్ద్రియో పరమశ్చ పూర్వాపన్నాఽశ్రమాఽచార
 విద్యాధర్మప్రభావ మనుస్మరత్ త్యక్తవర్ణాఽశ్రమాచార స్సర్వదా
 దినానంతం సమత్వమేనాన్యన్న స్సర్వదా సజ్జారశీలో దేహమాత్రాఽ
 వశిష్టో జలస్థల కమండలు స్సర్వదాఽనున్తిత్తో బాలోన్మత్తపిశాచవ
 దేకాకీ సజ్జురీ న్నసమ్భాషణ పర స్వరూపధ్యానేన నిరాలమృమవల
 మ్భ్య న్వాఽత్తనిష్ఠానుకూలేన సర్వం విస్తృత్య తురీయాతీతావధూత
 వేషేణాఽద్వైతనిష్ఠాపరః ప్రణవాఽత్త్యేన దేహాత్మాగం కరోతి
 య స్సోఽవధూత స్సకృతకృత్యో భవతీ త్యుపనిషత్.

ఓం పూర్ణమద ఇతి శాన్తిః.

ఇతి తురీయాతీతోపనిష త్సమాప్తా

శ్రీ గురుభ్యో నమః. హరిః ఓమ్

౬౫. సామవేదీయ సన్న్యాసోపనిషత్.

శ్లో. సన్న్యాసోపనిషద్వేద్యం సన్న్యాసిపటలాశ్రయం,
 సత్తాసామాన్యవిభవం స్వమాత్రిమితభావయేత్.

ఓం ఆచార్యయన్వితీ శాన్తిః.

హరిః ఓమ్. అథాత స్సన్న్యాసోఽనివదం వ్యాఖ్యాస్యామో
 యోఽనుక్రమేణ సన్న్యస్యతి స సన్న్యస్తో భవతి కోయం సన్న్యాస
 ఉచ్యతే కథం సన్న్యస్తో భవతి య ఆత్మానం క్రియాభిర్గుప్తం కరోతి
 మాతరం పితరంభార్యం పుత్రాన్ బంధూ సనుమోదయిత్వా యే చా
 స్యర్థిజ ప్తాత్సర్వాంశ్చ పూర్వస¹ ద్వ్యణిత్యా వై శ్వాసరేష్టిం నిర్వపే
 త్సర్వస్వం దద్యా ద్యజమానస్య గాఋత్విజ స్యర్వైః పాత్రై స్సమారో
 ప్యయదాహవసీయే గార్హపత్యే వానాహార్య వచనే సభ్యావనక్థ్యోశ్చ
 ప్రాణాపానవ్యానోదాససమానాం త్సర్వాంత్సర్వేషు సమారోపయేత్సశి
 ఖాన్ కేశాన్ విసృజ్య యజ్ఞోపవీతం ఛిత్వా పుత్రిం దృష్త్వా త్వం బ్రహ్మ
 త్వం యజ్ఞఃత్వంసర్వ మిత్యనుమంత్రయే ద్యధ్య పుత్రో భవత్వాత్మానమే
 వేమం ధ్యాత్వాన వేక్షమాణః ప్రాచీమ దీచీ వా దిశం ప్రవక్షేత్రిషు
 వర్ణేషు భిక్షాచర్యం చరే త్పాణిపాత్రేణాశనం కుర్యా దాషధవదశం
 మాచరే దాషధవ దశనం ప్రాశ్నీయా ద్యథాలాభ మశ్నీయా త్సా
 నసంధారణార్థం యథా మేదోవృద్ధి ర్నజాయతే కృశోభూత్వా గ్రామై
 కరాత్రం నగరే పంచరాత్రం చతురోమూసా న్వాదికాన్ గ్రామే
 వా నగరేవాపి వసే త్పత్యవై మాసా ఇలి గ్వా నూసా వావసే
 ద్వీశీర్ణవత్త్రం వల్కలం వా ప్రతిగృహ్ణీయ్యా న్నాస్య త్ప్రతిగృహ్ణీ
 యా ద్యద్యశకో భవతి క్లేశతస్తప్యతే తప ఇతి యోవా ఏవం క్ర
 మేణ సన్న్యస్యతి యోవా ఏవం పశ్యతి. కిమస్య యజ్ఞోపవీతంకాస్య
 శిఖా కథంవాస్యపస్పర్శనమితి తగ్ హూవా చేద మేవాస్య తద్యజ్ఞో
 పవీతం య దాత్తి ధ్యానం విద్యాశిఖా నిర్వైర స్పర్శ త్రావస్థితేః కార్యం
 నిర్వర్తయ న్నుదరపాత్రేణ జలతీరే నికేతనమ్, బ్రహ్మవాదినోపదన్వై
 స్తపిత ఆదిత్యే కథం వాస్యపస్పర్శన మితి తాన్ హూవాచ యథా
 హని తథా రాత్రే నాస్య సక్తం స దివా తద ప్యేత దృషిణోక్తం సకృ
 ద్దివాహోవాస్తేభవతి య ఏవం విధ్యా నతే నాత్మానం సన్ధతే.

ద్వితీయోఽధ్యాయః

ఓమ్. చత్వారింశస్సంస్కారసంపన్న స్సర్వతో విరక్త శ్చేత్త
 శుద్ధిమేత్యా శాసూయే ద్వాహంకారం దధ్యా సాధనచతుష్టయసం
 పన్న ఏవ సన్న్యస్తు మర్హతి. సన్న్యాసే నిశ్చయం కృత్వా పున ర్నచ
 కరోతి యః, న కర్యా త్కృచ్ర మాత్రం తు పున సన్న్యస్తుమర్హతి,
 సన్న్యాసం పాతయే ద్యస్తు పతితం న్యాసయే త్తు యః, సన్న్యాసవిఘ్న
 కర్తాచ త్రీనేతాః పతితానివృతి. అథ ముడః పతికోఽజ్జవికలః ప్రే
 ణో బధిరోర్భకోమూకః పాష్ణ శ్చక్రి లిక్లే క్కుస్మై వైఖానసహరద్విజౌ
 భృతకాధ్యాపక శ్శిషివిఘ్నేఽనగ్నికో నాస్తికోవైరాగ్యరహితోఽప్యేతే
 సన్న్యాసానర్హాసన్న్యస్తాయద్యపీ మహావాక్యోపదేశేనాధికారిణః. అరూ
 ఢపతితాపత్యం కుసఖిశ్యావదస్తకః, ¹క్షయితథాగ్నివికలో నైవసన్న్య
 స్తుమర్హతి, సమృ త్యవసితానా ఇన్ద్ర మహాపాతకనాస్తథా, వ్రాత్యానా
 మభిశస్తానాం సన్న్యాసంనైవకారయేత్, వ్రతయజ్ఞతపోదానహోమన్వా
 ధ్యాయవజ్రతమ్, సత్యశౌచపరిభ్రష్టం సన్న్యాసంనైవ కారయేత్, ఏతే
 నార్హన్తి సన్న్యాసమాతురేణవినాక్రవమ్. ఓం భూస్సస్వమేతి శిఖా
 ముత్యాట్య యజ్ఞోపవీతం బహి ర్నివసే ద్యశోబలం జానం వైరా
 గ్యం మేధాం ప్రయచ్ఛేతి యజ్ఞోపవీతం ఛిత్వా ఓమూఖ స్సస్వమే
 త్యపునవ్రతం కిటిసూత్రంచ విసృజ్య సన్న్యస్తం మయేతి త్రివార మభి
 మంత్రయేత్, సన్న్యాససం ద్విజం దృష్ట్వా స్థానా చ్చలతి భాస్కరః,
 ఏష మే మణ్డలం భిత్వా పరం బ్రహ్మధిగచ్ఛతి, పట్టం కులా న్యతీతాని
 పట్టి మాగామికానిచ, కులాన్యధరతే ప్రాజ్ఞ సన్న్యస్త మితి యోవ
 దేత్, యేచ సంతానజా దోపా యేదోపాదేవా సమృవాః, ప్రేషాగ్ని
 ర్నిర్దహేత్సర్వాం స్తుషాగ్నిరివకాఞ్చసమ్, సఖామాగోపాయేతి దణ్డం పరి
 గ్రహేత్. దణ్డేతు వైణవం సామ్యం సత్వచంద్రుపర్వకమ్, పుణ్యస్థల
 సముత్పన్నం నానాకల్పపశోధితమ్, అదగ్ధ మహతం కీటైః పర్వగ్రస్థివి
 రాజిమమ్, నాసా దఘ్నం శిరస్తుల్యం భూనో ర్వా భిభృయా ద్యతీః,
 దణ్డత్తనోస్తు సంయోగ స్సర్వథా తు విధియతే, న దణ్డేనవినా గచ్ఛే

దిష్టాంతేన త్రయం బుధః. జగజ్జీవనం జీవనాధారభూతం మాతేమా
 మస్త్రయస్య సర్వసామ్యేతి కమన్దలం వరిగృహ్య యోగపట్టాభిషిక్తో
 భూత్వా యథానుఖం విహారేత్, త్యజ ధర్మ మధర్మంచ ఉభే సత్యా
 సృతే త్యజ, ఉభే సత్యాసృతే త్యక్త్వా యేన త్యజసి తత్త్యజ, వైరాగ్య
 సన్న్యాసీ జ్ఞానవైరాగ్యసన్న్యాసీ కర్తసన్న్యాసీ చేతి చాతుర్విధ్యము
 పాగత స్తద్యధేతి, దృష్టానుశ్రవిక విషయవైత్యస్య మేత్య సాక్షుణ్య
 శర్తవిశేషా త్సిన్న్యస్తవైరాగ్య సన్న్యాసీ, శాస్త్రజ్ఞానా త్పాపపుణ్య
 లోకానుభవశ్రవణా త్ప్రసాద్యాపరతో దేహవాసనాం శాస్త్రవాసనాం
 లోకవాసనాం త్యక్త్వా వహమానం మానమివ ప్రవృత్తి సర్వం హేయం
 మత్వా సాధన చతుష్టయసమ్పన్నో య సున్న్యస్యతి స ఏవ జ్ఞానస
 న్న్యాసీ. క్రమేణ సర్వ మభ్యస్య సర్వమనుభూయ జ్ఞానవైరాగ్యభ్యాం
 స్వరూపానుసంధానేన దేహ మాత్రావశిష్ట సున్న్యస్య జాతిరూపధరో
 భవతి సజ్ఞానవైరాగ్య సన్న్యాసీ. బ్రహ్మచర్యం సమాప్య గృహీభూ
 త్వా వానప్రస్థాశ్రమ మేత్యవైరాగ్యభావే వ్యాశ్రమక్రమానుసారేణ
 యసున్న్యస్యతి స కర్తసన్న్యాసీతి, స సన్న్యాసః షడ్విధో భవతి
 కుటీచక బహూదక హంసపరమహంస తురీయతీతావధూతా ఇతి.
 కుటీచక శ్శిఖా యజ్ఞోపవీతీ దణ్డా కమణ్డలుధరః కాపీనశాటీకన్దాధరః
 పితృమాతృగుర్వాధానపరః పిరరఖనిత్రశిక్యాదిమాత్రసాధనపరః ఏక
 త్రాన్నాదన పరః శ్వేతోర్ధ్వపుణ్డ్రాధారి త్రిదణ్డా, బహూదక శ్శిఖాది
 కన్దాధర (ప్రిపుణ్డ్రాధారి కుటీచకవత్సర్వసమో మధుకరవృత్త్యాప్తకబ
 ణాశీ. హంసజటాధారి త్రిపుణ్డ్రోర్ధ్వపుణ్డ్రాధారి అనంక్ష్తప్రమాధూకరా
 న్నాశీ కాపీనఖణ్డాధారి, పరమహంస శ్శిఖాయజ్ఞోపవీతరహితః పశ్చాద్ధ
 హేషు కరపాత్ర ఏక కాపీనధారి శాటీ మేకా మేకం వైణవం దణ్డమే
 క శాటీధరోవా భస్మాధూళనపర స్సర్వత్యాగీ, తురీయతీతో గోముఖ
 వృత్త్యా ఫలాహరి అన్నాహరిచే ద్వైపాత్రయే దేహమాత్రావశిష్టోది
 గంబరః కుణపవ చ్చరీరస్పృత్తికః, అవధూత స్త్వసియమః పతితాభిశ
 స్తనర్జనపూర్వకం సర్వవర్ణేష్వనిగరవృత్త్యా హరపరస్వయూపానుసన్ధా
 నపరః. జ్ఞగ త్తావ దిదం నాహం సమృక్షత్యుణవర్వతమ్, యద్బా
 హ్యం జడ మత్యస్తం తత్త్వాంకథ మహం విభుః, కాలేనాత్మేన విల

యీ దేహా నాహ మచేతనః, జడయా క్లగ్నశక్కుల్య కల్పమానః
క్షణస్థయా, శూన్యాకృతి శూన్యభవ శృంగోనాహ మచేతనః, త్వ
చాక్షణవినాశిన్యా స్రాప్యోస్త్రాప్యోయ మన్యథా, చిత్ప్రసాదోపలభ్యా
త్వా స్పర్శోనాహ మచేతనః, లభ్యాత్వా జహ్వయామందో లోలయా
లోలసత్తయా, స్వల్పస్పందో ద్రవ్యనిష్ఠో రసా నాహ మచేతనః, దృశ్య
దర్శనయో ర్లింగం క్షయిక్షణవినాశిహః, కేవలే ద్రష్టరిక్షీణం రూపం
నాహ మచేతనమ్, నాసయా గ్ధజడయా క్షయిణ్యా పరికల్పితః, పేల
వోనియతాకారో గన్ధోనాహ మచేతనః, నిర్లమో మనన శ్శాన్తో గత
పశ్యేద్వియభీమః, శుద్ధచేతనవహం కలాకలనవర్జితః, చైత్యవజ్జితచి
త్తాత్మ మహామేఖోఽవభాసకః, సబాహ్యభ్యంతరవ్యాపీ నిష్కలోఽహం
నిరంజనః, నిర్వికల్పచిదాభాస ఏకఆత్మాస్తి సర్వగః, మయైవచేతనే నేమే
సర్వేషుటపటాదయః, సూర్యాంతా అవభాస్మాన్తే దీపేనేవాత్మతేజసా,
మయై వైతాః స్ఫురన్తీహ విచిత్రేన్ద్రియవృత్తయః, తేజసాన్తఃప్రకాశే
న యథాఽగ్నికణపక్తయః, అనంతానన్తసమ్భాగా పరోవశమశాలి
నీ, శుద్ధేయం చిన్తయీ దృష్టి ర్జయ త్యఖిలదృష్టిషు, సర్వభావాన్తర
స్థాయ చైత్యముక్తచిదాత్మనే, ప్రత్యక్షైచిత్రవ్యయాపాయ మహ్య మేవ
సమోసమః, విచిత్రా శ్శక్తియ స్స్వచ్ఛా స్వమాయా నిర్వికారయా, చి
తా క్రియన్తే సమయా కలాకలనముక్తియా, కాలత్రయ ముపేక్షిత్ర్యా
హీనాయా శైచ్చత్య బంధవైః, చితశైచ్చత్య ముపేక్షిత్ర్యా స్సమత్రై వావ
శిష్యతే, సాహ వాచా మగమ్యత్వా దినతా మివ శాశ్వతీమ్, నైరా
త్మ్యసిద్ధాన్తదశా ముపయాత్రైవ శిష్యతే, ఈహానీహమయై గన్త ర్యా
చితావలితా మత్రైః, సా చి న్నోత్పాదితుం శక్తా పాశబద్ధేవ పక్షిణీ,
ఇచ్ఛాద్వేషసముత్థేర ద్వన్ద్వమోహేన జన్తవః, ధరావివరమగ్నానాం
కీటానాం సమతాం గతాః, ఆత్మనేస్తు నమో మహ్య మవిచ్ఛిన్నచిదా
త్మనే, పరామృష్టోఽస్తి లగ్ధోఽస్తి ప్రోదితోఽన్త్యచిగా దహమ్, ఉద్భృ
తోఽస్తి వికల్పేభ్యో యోఽస్తి పోఽస్తి నమోస్తుతే, తుభ్యం మహ్య
మనంతాయ మహ్యం తుభ్యం చిదాత్మనే, నమస్తుభ్యం పరోచాయ నమో
మహ్యం తివాయచ, తిష న్మపిహి నాసీహో గచ్ఛన్నపి సగచ్ఛతి, శాన్తో

౭పి వ్యవహారస్థః కుర్వన్నపి న లిప్యతే, సులభ శ్చాయ మత్యంతం
 సుజ్ఞేయ శ్చాప్తబద్ధవత్, శరీరవక్షగుహరే సర్వేషా మేవ పట్నదః,
 నమే భోగ సితో వాంఛా నమే భోగవిసర్జనే, యదాయాతి తదాయూ
 తు యత్ప్రియాతి ప్రయాతు తత్, మనసా మనసి చ్ఛిన్నే నిరహంకా
 రతాం గతే, భావేన గళితే భావే స్వస్థిసామి కేవలః, నిర్భావం నిర
 హంకారం నిర్వసక్త మనీహితమ్, కేవలానందశుద్ధాత్మ న్యేవతీవృత్తి మే
 రిపుః, తృప్తారణ్యగణం ఛిత్వా మచ్ఛరీరక వజ్రరాత్, నజానే క్వగతో
 డ్డియ నిరహజ్కారపక్షిణీ, యస్య నాహజ్యుతో భావో బుద్ధి ర్యస్య
 నలిప్యతే, యస్య మస్సర్వభూతేషు జీవితంతస్యశోభతే, యోఽంతశ్చీతల
 యాబుద్ధ్యా రాగద్వేషవిముక్తయూ, సాక్షివత్పశ్యతీదం హిజీవితం తస్య
 శోభతే, యేన సమ్యక్స్వరిజ్ఞాయ హేయోపాదేయ ముర్బుతా, చిత్త
 న్నాస్తేఽపి తం చిత్తం జీవితం తస్య శోభతే, గ్రాహ్యగ్రాహకసమ్బంధేక్షీణే
 శాన్తి రుదే త్యలమ్, స్థితి మభ్యాగతా శాన్తి ర్నోక్షనా మ్నృభిషీయతే,
 భ్రష్టబీజోపమా భూయో జన్తాఙ్కురవివర్జితా, హృది జీనద్విముక్తా
 నాం శుద్ధా భవతి వాసనా, వాసనీ పరమోదాదా శుద్ధసత్వానుపాతినీ,
 ఆత్మధ్యానమయీ నిత్యా సుషుప్తిసైవ తివృత్తి, చేతనం చిత్తరిక్తం హి
 ప్రత్యక్షేతన ముచ్యతే, నిర్వసక్తస్వభావత్వా న్నతత్ర కలనామలమ్,
 నాసత్యతా నాశివతా నావస్థా పారమార్థికీ, సర్వజ్ఞతా నాసంతృప్తిర్న
 ను యత్ర మనః క్షులమ్, ప్రలక్ష విసృజ్ఞా గృహ్లాణ్ డన్తిషన్తిమిష
 న్నపి, నిరస్తమననానంద స్సంవిన్తాత్రపరోఽస్త్వహమ్, మలం సంవేద్య
 ముత్సృజ్య మనో నిర్మూయన్ పరమ్, ఆశాశా మలం ఛిత్వా సంవి
 న్తాత్రపరోఽస్త్వహమ్, అశుభాశుభసంకల్ప స్సంశాన్తోఽస్తినిరామయః,
 నష్టేషానిష్టకలన స్సంవిన్తాత్రపరోఽస్త్వహమ్, ఆత్మతాపరతే త్యక్త్వా
 నిర్విభాగో జగత్ స్థితో, వజ్రస్తమ్భః చాత్మాన మవలమ్బ్య స్థిరోఽస్త్వ
 హమ్, నిర్మలాయాం నిరాశాయాం స్వసంవిత్తో స్థితోఽస్త్వహమ్, ఈ
 హితా నీహితై ర్ముక్తో హేయోపాదేయ వర్జితః, కదాన్తస్తాప మేష్యా
 మి స్వప్రకాశవదే స్థితః, కథోపశాంత మనవో ధరణీధరకోటరే, సమే
 ష్యామి శిలాసామ్యం నిర్వికల్పసమాధినా, నిరంశధ్యానవిక్రాన్తి మూక

స్వ మమ మస్తకే, కదాతార్థజ్ఞురివ్యన్తి కులాయా వనపుత్రికాః, సజ్జలపదపం తృష్ణాలతంభితా¹వనోపమమ్, వితతాం భువ మాసాద్య విహరామి యథాసుఖమ్, పద న్దను యాతోఽస్మి కేవలోఽస్మి జయాయుహమ్, నిర్వాణోఽస్మి నిరోహణోఽస్మి నిరంశోఽస్మి నిరీసితః, స్వచ్ఛతోఽతతా సత్తాహృస్యతా సత్యవాక్యతా, ఆనందితోపకమతా సదా ప్రముదితో దితా, పూర్ణతోదారతా సత్యా శాన్తిసత్తా సదైకతా, ఇత్యేవం చింతయన్ భిక్షు స్వరూపస్థితి మంజసా, నిర్వికల్పస్వరూపజ్ఞ నిర్వికలోఽబభూవ హేతి. ఆతురో జీవతి చే త్క్రమసన్న్యాసః కర్తవ్యః, న శూద్రస్త్రీపతితోదక్యాసంభాషణమ్, న యతే ద్వేషపూజా నుత్సవదిర్ఘమ్, తస్మాన్నసన్న్యాస మేషలోకః, ఆతురకుటీచకయోర్భూలోక భువర్లోకా, బహుదకస్య స్వర్గలోకః, హంసస్య తపోలోకః, పరమహంసస్య సత్యలోకః, తురీయాతీతావధూతయోః స్వాత్మ స్వేవ కైవల్యం స్వరూపానుసన్ధానేన భృగురకీటన్యాయవత్, స్వరూపానుసంధానవ్యతిరక్తాన్యశాస్త్రాభ్యాపై రుష్ట్రీకుఙ్కుమభారవ ద్వ్యర్థతా, న యోగశాస్త్రప్రవృత్తి ర్నసాంఖ్యశాస్త్రాభ్యాసోనమంత్రతంత్రవ్యాపారోనేతరశాస్త్రప్రవృత్తిర్యతేరస్తి, అస్తిచే చ్చుపాలజ్ఞానవత్, కర్తాచారవిద్యాదూరః, నపరివ్రాణ్ణ మసంకీర్తనవరః, యద్యత్కర్తకరోతి తత్తత్ఫల మనుభవతి, ఏరణ్ణ తైలఘేనవత్సర్వం పరిత్యజేత్, న దేవతాప్రసాదగ్రహణమ్, న బాహ్యాదేవాభ్యర్చనం కుర్యాత్, స్వవ్యతిరిక్తం సర్వం త్యక్త్వా మధుకర పృత్యాహుగ మాహరణ కృశో భూత్వా మేవోప్పద్ధి మకుర్వన్ విహరేత్, మాధూకరే కరపాత్రే ణాస్యపాత్రేణ వా కాలం నయేత్, ఆత్మసమ్మితి మాహర మాహరే దాత్మవాన్ యతిః, ఆహారస్యచ భాగా ద్వౌ తృతీయ ముదకస్యచ, వాయో స్సంచలనార్థాయ చతుర్థమవశేషయేత్, భైక్షేణ వర్తయేన్నిత్యం నైకాన్నాశీ భవేత్క్వచిత్, నిరీక్షంతే త్వ నుద్యిగ్నా న్ద్రద్రహం యత్నతో ప్రజేత్, పశ్చిసప్తగృహాణాన్తు భిక్షా మిచ్ఛే త్క్రియావతామ్, గోదోహమాత్ర మాకాంతేన్నిహ్క్రిన్తో నపునర్వజేత్, నక్తా ద్వద శ్చోపవాస ఉపవాసాదయాచితః, అయాచితా ద్వరం భైక్షం తస్మాద్భైక్షేణ వర్తయేత్, నైవసవ్యాససవ్యేన

భిక్షాకాలే విశేషే ద్దృహః, నాతిక్రామే ద్దృహం మోహో ద్యత్ర దోహో
 నవిద్యతే, శ్రోత్రియాన్నం నభిక్షేత శ్రద్ధాభక్తి బహిష్కృతమ్, వ్రా
 త్యస్యాపి గృహేభిక్షేత్ శ్రద్ధాభక్తిపురస్కృతే, మాధూకర మసంక్ల
 త్తం ప్రాకృణీతిమయాచితిమ్, తాత్కాలికం చోపపన్నం భైక్షం పశ్య
 విధం స్మృతమ్, మనస్సజ్జల్పరహితా స్త్రీకృహా స్పంచసద్వివా,
 మధుమక్షికవత్కృత్వా మాధూకర మితి స్మృతమ్, ప్రాతఃకాలేచ
 పూర్వేద్య ర్యద్భక్షైః ప్రాథితముహూః, తద్భైక్షం ప్రాకృణీతం స్యా
 చ్చితిం కుర్యాదథాఽపివా, భిక్షాటన సముద్భాగా ద్యేనకేన నిమంత్రి
 తమ్, ఆయాచితం తు తద్భైక్షం భోక్తవ్యం ముముక్షుభిః, ఉపస్థా
 నేన యతోప్రీక్తం భిక్షార్థం బ్రాహ్మణేన తత్, తాత్కాలిక మితి ఖ్యాతం
 భోక్తవ్యం యతిభి స్తదా, సిద్ధ మన్నం యదాసీతం బ్రాహ్మణేన మత
 మ్పృతి, ఉపపన్న మితి ప్రాహు ర్ననయో మోక్షకాంతీణః, చరే న్నా
 ధూకరం భైక్షం యతిశ్లేచ్ఛకులా దపి, ఏకాన్నం నతు భుంజీత బృ

హస్పతిసమా దపి, యాచితాయాచితాభ్యాంచ భిక్షాభ్యాం కల్పయే
 త్సితిమ్, నవాయస్సర్వదోషేణ నాగ్ని ర్దహచక్రణా, నాఽపోమూ
 త్రపురిషాభ్యాం నాన్నదోషేణ మస్కరి, విధూమే సన్నముసలే వ్యంగా
 రేభుక్తవజ్జనే, కాలేఽపరాహ్ణభూయిషేభిక్షాచరణ మాచరేత్, అభిశ
 త్తశ్చవతితం పాషణ్డం దేవపూజకమ్, వర్జయిత్వా చరే ద్భైక్షం సర్వ
 వర్ణేషు చాపది, ఘృతంచ మూత్రసదృశం మధు స్యాత్సరయా సమ
 మ్, తైలం సూకరమూత్రం స్యాత్సూపం లఘుససమ్మితమ్, మాషాపూ
 పాది గోమాంసు క్షీరం మూత్రసమం భవేత్, తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన
 ఘృతాదీ స్వర్జయేద్యతిః, ఘృతసూపాదిసంయుక్త మన్నం, నాద్యా
 త్కదాచన, పాత్ర వస్య భవే త్పాణి శ్చేన నిత్యం స్థితిం నయేత్,
 పాణిపాత్ర శ్చర న్యోగీ నాసృ ద్భైక్ష మాచరేత్, ఆస్యేవతు
 యదాహరం గోవస్తగయతే మునిః, తదా సమ స్సాన్య త్సర్వే
 షు సోఽమృతత్వాయ కల్పత ఇతి, ఆజ్యం రుధిరమివ త్యజే దేకత్రా
 న్నం పలమివగంధలేపన మశుద్ధలేపనమివ త్కార మంత్యజ మివ వత్తు
 ముచ్ఛిప్తపాత్ర మి వాభ్యుజ్ఞం స్త్రీసంగ మివ ¹మిత్రాహ్లాదకంమూత్ర

మివ స్పృహం గోమాంస మివ జ్ఞాతచరదేశం చండాలవాటికా మివ
 స్త్రియ ముహి మివ సువర్ణంకాలకూటమివ సభాస్థలం శ్చ శానస్థల మివ
 రాజధానీం కుమ్భిపాకమివ శవపిండవ దేశత్రాన్సం స దేవతార్చనం
 ప్రపశ్చవృత్తి మ్పరిత్యజ్య జీవన్ముక్తో భవేత్. ఆసనం పాత్రలోపశ్చస
 శ్చయ శ్శిష్యసశ్చయః, దివాస్వాపో వృథాలాపో యతే ర్భక్తక హణి
 వట్, ఏర్వాభ్యోఽవ్యత్రయత్ స్థాన మాసనం తదుదాహృతమ్, ఉక్తా
 లాబ్వాదిపాత్రాణా¹ మలాభేఽన్యపరిగ్రహః, యతే² స్సప్యవహారా
 ర్థం పాత్రలోప స్స ఉచ్యతే, గృహీతస్యతు దండాదే ద్వివీర్యస్య పరి
 గ్రహః, కాలాన్తరోవభోగాగ్ధం సశ్చయః పరిక్షీర్తితః. శిశ్రూషాలాభ
 పూజార్థం యశోఽర్థం వా పరిగ్రహః, శిష్యాణాం నతుకారుణ్యా చ్ఛి
 ప్యసంగ్రహ ఉరితః, విద్యాదివా ప్రకాశత్వా దవిద్యా రాత్రి రుచ్య
 తే, విద్యాభ్యాసే ప్రమాదోయ స్సదివా స్వాప ఉచ్యతే, ఆధ్యాత్మికీం
 కథాం ముక్త్వా భిక్షావార్తాం వినా తథా, అనుగ్రహం పరిప్రశ్నం
 వ్యథా జల్పోఽన్యఉచ్యతే, ఏకాన్సం మతమాత్సర్యం గర్హపుష్ప విభూ
 వణమ్, తామూర్బలాభ్యజ్ఞనే క్రిడా భోగాకాజ్ఞా రిసాయనమ్, కత్తి
 నం కుత్సనం స్వప్తి జ్యోతిశ్చ క్రయవిక్రయమ్, క్రియాకర్మవివాద
 శ్చ గురువాక్యవిల్లసమ్, సన్నిశ్చ విగ్రహేహ యానం మశ్చకం శుక్ల
 వస్త్రకమ్, భుక్తోశ్చర్గో దివాస్వాపో భిక్షాధారస్తు త్రైజనమ్, విష జ్ఞౌ
 వాయుధం బీజం హింసాంత్రైత్యైశ్చ మైథునమ్, త్యక్తం సన్న్యాసయో
 గేన గృహధర్మాదికం వ్రతమ్, గోత్రాదిచరణంసర్వం పితృమాతృకులం
 ధనమ్, ప్రతిషిద్ధాని చైతానిసేవమానో వ్రజేదధః, సుజీర్ణోఽపి సుజీర్ణా
 సువిద్వాన్ స్త్రీషు నవిశ్వసేత్, సుజీర్ణాస్వపి కన్ధాసు సజ్జతేజీర్ణమమ్బుర
 మ్, స్థావరం జగ్గము బీజం త్రైజనం విషమాయుధమ్, వడేతాని నగృ
 హ్ణీయా ద్యతి స్తూత్రపురీషవత్, నైవాదధీత పాథేయం యతిః కించి
 దనాపది, పక్వ మాపత్సు గృహ్ణీయా వదన్నంనోనలభ్యతే, నిరుజశ్చ
 యువాచైవభిక్షు ర్నాపసథే వసేత్, పరాధంన ప్రతిగ్రహ్యం నదద్యా
 చ్చ కథశ్చన, దైన్యభావా త్తు భూతానాం సాధగాయ యతి శ్చరేత్,
 పక్వం వా యదివా పక్వం యాచమానో వ్రజే దధః, అన్నపా

1 మేకస్యాపీహసంగ్రహః, యతే స్సంప్యవహారయపాత్రి.

నవరో భిక్షుః పస్తాగ్రీదీనా మ్ప్రతిగ్రహీ, ఆవికం వా నావికం వా తథా
 పట్టుపటానపి, ప్రతిగృహ్య యతిశ్చైతా స్పతత్యేవ న సంశయః,
 అద్వైతం నావమాశ్రిత్య జీవన్ముక్తత్వ మాఘ్నయాత్, వాగ్దణ్డే మాన
 మాతిష్ఠే త్కాయదణ్డే త్వభోజనమ్, మానసేతు కృతే దణ్డే ప్రాణాయా
 మో విధీయతే, కర్తా బధ్యతే జన్తు ద్విద్యయాచ విముచ్యతే, తస్మా
 త్కర్తనకుర్వన్తి యతయః పారదర్శినః, రథాయాం బహువస్త్రాణి
 భిక్షా సర్వత్రలభ్యతే, భూమిశ్శయ్యాస్తి విస్తీర్ణా యతయః కేన దుఃఖ
 తాః, ప్రశంసా సుఖం యస్తు జ్ఞానాగ్నౌ జహుయా ద్యతిః, ఆత్మ స్య
 గ్నీం త్సమాగోప్య సోఽగ్నిచక్రాత్రి మహాయతిః, ప్రవృత్తి ర్ద్వివిధా
 ప్రోక్తా మార్జాలీచైన వానరీ, జ్ఞానాభ్యాసవతా మోతు ర్వానరీ భాక్త్య
 మేవచ, నాపృష్టః కస్యచి ద్బుద్ధియా న్నచాన్యాయే నచ పృచ్ఛతే,
 జానన్ముపిహి మేధావీ జడవ ల్లోక మాచరేత్, సర్వేషా మేవ పాపా
 నాం నజ్ఞాతే సముపస్థితే, తారం ద్వాదశసాహస్ర మభ్యసే చ్ఛేదనం
 హితత్, యస్తు ద్వాదశసాహస్రం ప్రణవం జపతేఽన్వహమ్, తస్య
 ద్వాదశభీ ర్దాసేః పరంబ్రహ్మ ప్రకాశత ఇత్యుపనిషత్.

ఓం ఆప్యాయం త్వితి శాన్తిః.

ఇతి సన్న్యాసోపనిష త్సమాప్తా.

ఓం తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యో నమః హరిః ఓమ్.

౬౬. అధర్వణీయ

పరమహంస పరివ్రాజకోపనిషత్.

ఓం భద్రంకణ్ణేభి రితి శాన్తిః.

శ్లో. పారివ్రాజ్యధర్మవన్తో యజ్ఞానా బ్రహ్మతాం యయుః,

తద్బ్రహ్మప్రణవై కాగ్ధం తుర్యతుర్య మహం భజే.

అథ పితామహ స్స్వపితర మాది నారాయణ ముపసమేత్య
 ప్రణమ్యపప్రచ్ఛ, భగవం స్త్వన్ముఖా ద్వర్ణాశ్రమధర్మక్రమం సర్వ

శ్రుతం విదిత మవగత మిదాసీం పరమహంస పరివ్రాజకలక్షణం వేత్తు
మిచ్ఛామి, కః పరివ్రజనాథికారి, కీదృశం పరివ్రాజకలక్షణమ్, కః పర
మహంసః, పరివ్రాజకత్వోకథమ్, తత్సర్వం మే బ్రూహీతి, స హేహవాచ
భగవా నాదినారాయణః, సద్గురుసమీపే సకలవిద్యాపరిశ్రమజ్ఞో భూ
త్వా విద్వాన్ సర్వ మైహికాముష్మిక సుఖశ్రమం జ్ఞాత్వేషణాత్రయ
వాసనాత్రయ మ మత్స్వాహజ్ఞా-రాదికం వాంతాన్నమివ హేయ మధి
గమ్య మోక్షమార్గైక సాధనో బ్రహ్మచర్యం సమాప్య గృహీ భవేద్ధృ

హ ద్వనీ భూత్వా ప్రవ్రజేద్యది వేతరథా బ్రహ్మచర్యాదేవ ప్రవ్రజే
ద్ధృహ ద్వా వరాద్వాభ పునరవ్రతీహ వ్రతీహ స్నాతకో వోత్సన్నా
గ్ని స్నాగ్ని రస్మికోవా య దహరేవ విరజ్యే త్త దహ రేవ ప్రవ్రజే
దితి బుధ్వా సర్వసంసారేషు విరక్తో బ్రహ్మచారి గృహీ వాన ప్రస్థో వా
పితరం మాతరం కళత్రం పుత్ర మాప్త బన్ధవర్గం తదభావే శిష్యం
సహవాసనం వాఽనుమోదయిత్వా తద్దైకేప్రాజాపత్యా మేవేష్టిం కుర్వ

న్తి తదు తథాన కుర్వా దాగ్నేయ్యా మేవ కుర్వాదగ్నిర్హిస్తాణః స్థాణ
మే నైతయా కరోతి శ్రేధా తవీయామేవ కుర్వా దేత యైవ త్రయో
ధాత వో యదుత సత్త్వం రజ స్తమ ఇతి, అయం తేయోనిర్పత్తిజ్ఞో
యతో జాతో అరోచథాః, తం జాన స్మగ్న ఆరోహఽథానో వర్షయా
రయి మిత్య నేన వస్త్రేణాగ్ని మాజిఘ్నే దేవవా అగ్నే ర్యోని ర్యః
స్తాణఃస్తాణం స్థాణం గచ్ఛ స్వాం యోనిం గచ్ఛ స్వా హే త్యేవ మే
నైతదాహగ్రామా చోఽత్రియాగారా దగ్ని మాహృత్య స్వవిధ్యుక్తక్ర
మేణ పూర్వవ దగ్ని మాజిఘ్నే ద్యదాతు రోవాగ్నిం నవిదే దపుజా
హుయా దాపోనైసర్వా జహౌమి స్వాహేతి హుతోఽ
ద్భృత్య స్థాగ్నేయా త్స్వప్యం హవి రనామయ మేవవిధిరిధాన్వానేవా
నాశికే వాసంప్రవేశేవాగ్ని ప్రవేశే మహావ్రథానే వాయుభృతురః
స్వా స్తనసా వాచా వా సస్మ్యసే దేవ పంథాః స్వస్థ క్రమేనైవ చే
దాత్త భాద్యం విరజాహోమం కృత్వాగ్ని మాత్త న్యారోప్య తాకిక వైదిక
సామర్థ్యం స్వచతుర్దశికరణప్రసృత్తిం చ పుత్రే సమారోప్య తదభావే
శిష్యేవా తదభావే స్వాత్మ న్యేవ వా బ్రహ్మత్వం యజ్ఞ స్త్వ మి త్యభి

మంత్ర్య బ్రహ్మభావనయా ధ్యాత్వా సావిత్రి ప్రవేశపూర్వక మపు
 సర్వవిద్యార్థస్వరూపాం బ్రహ్మణ్యాధారాం వేదమాతరం క్రమా ద్వాన్వి
 హృతిషు త్రిషు ప్రవిలాప్య వ్యాహృతిత్రయ మకారోకార మకారేషు
 ప్రవిలాప్య తత్సావధానే వాపః ప్రాశ్య ప్రణవేన శిఖా ముత్కృప్య
 యజ్ఞోపవీతం ఛిత్వా వస్తుమపి భూమా వాపువా విసృజ్య ఓంభూ స్సాన్వి
 హ ఓం భువస్సాన్విహ ఓగ్ సువస్సాన్విహే త్యనేన జాతరూప ధరోభూ
 త్వా ¹స్వరూపం ధ్యాయత్ పునఃపునః ప్రణవం వ్యాహృతి పూర్వకం
 మనసా వచసాఽపి సన్న్యస్తం మయా సన్న్యస్తం మయా సన్న్యస్తం మయే
 తి మంద్రమధ్యమతారధ్వనభి, స్త్రివారం త్రిగుణీకృత ²ప్రేషోచ్ఛారణం
 కృత్వా ప్రణవైకధ్యానపరాయణస్స న్నభయగ్ సర్వభూతేభ్యో మత్త
 స్సాన్విహే త్యుర్ధ్వ బాహుర్భూత్వా బ్రహ్మహమస్తీతి తత్త్వమస్యాది
 వాక్యార్థస్వరూపసంధానం కుర్వత్ ఉదీచిం దిశం గచ్ఛేజ్ఞాతరూప
 ధర శ్చరే దేవసన్నాస స్తదధికారీ భవేద్యదిగృహస్థః ప్రాథనాపూర్వ
 క మభయగ్ సర్వభూతేభ్యో మత్త స్సర్వం ప్రవర్తతే, సఖా మాగోపా
 యోజ స్సఖాయోఽసీంద్రస్య వజ్రోసి వార్తఘ్న శ్చర్మమే భవ య
 త్వాపంతన్నివారయే త్యనేన మంత్రేణ ప్రణవపూర్వకగ్ సలక్షణం
 వైణవం దండం కటిసూత్రం కౌశీనం కమండలుం వివర్ణవస్త్ర మేకం
 పరిగృహ్యసద్గురు ముపగమ్య సత్వా గురుముఖా త్తత్త్వఃసీతిమవా
 క్యం ప్రణవపూర్వక ముపల భ్యాథ జీర్ణ ³వల్కలానమ్, ధృ
 త్యాథ జలావతరణ మూర్ధ్వగమన మేకభిక్షాం పరిత్యజ్య త్రికాలస్నా
 నమాచర న్యేదాంతశ్రవణపూర్వకం ప్రణవానుష్ఠానం కుర్వ స్పృహ
 మార్గేసమ్య క్సంపన్న స్సాన్విభిమత మాత్తని గోపయిత్వా నిర్తమోఽ
 ధ్యాత్తనిష్ఠః కామక్రోధలోభమోహమదమాత్సర్య దంభదర్పహంకా
 రాసూయాగర్వేచ్ఛాద్వేషహర్షామర్షమమత్వాదీంశ్చ హిత్యా జ్ఞాన
 వైరాగ్య యక్తో విత్తస్త్రీపరాజ్ఞుఖ శ్శుద్ధ మానస స్సర్వోపనిషదర్థమా
 లోచ్య బ్రహ్మచర్యాపరిగ్రహహిగ్ సా సత్యం యత్నేనరక్షయత్ జితేం
 ద్రియో బహిరంతిస్సేహవర్జితశ్శరీరసంధారణార్థం ⁴త్రిషువర్ణే వ్య
 భిశ్చ వైపతివర్జితేషు పశు రద్రోహీ భైక్షమాణో బ్రహ్మభూయాయ

భవతి సర్వేషు కాలేషు లాభాలాభా సమా భూత్వా కరపాత్రమా
 ధూకరేణాన్న మశ్నౌ మేదోవృద్ధి మకుర్వౌ కృశీభూత్వా బ్రహ్మహ
 మస్తీతి భావయౌ గుర్వగ్రం గ్రామ ముపేత్య ధ్రువశీలోఽస్తామాస్యేకా
 కీ చరే ద్వావేవాచరే ద్యదాలం బుద్ధి ర్భవే త్తదా కుటీచకో వా బ
 హూదకోవాహంసోవా పరమహంసోవా తత్త్వంత్ర పూర్వకం కటిసూ
 త్రం కాపీనం దండం కమండలుం సర్వ మపున విసృ జ్యాథ జాతరూప
 ధర శ్చరేత్. గ్రామ ఏకరాత్రం తీరే త్రిరాత్రం పట్టణేపంచరాత్రం ష్టే
 త్రేనష్టరాత్ర మనికేతః స్థిరమతి రనగ్న నేనీ నిర్వికారో నియమానియ
 మముతస్సృజ్య ప్రాణ సంధారణార్థ మయమేవ లాభాలాభా సమాభూ
 త్వా గోవుత్యా భైక్షమాచర న్నుదకస్థలకమండలు రబాధక రహ
 స్యస్థల వాసో నపున ద్లాభాలాభ రత శ్శుభాశుభకర్త నిర్మూలనపరస్పర్వ
 త్ర భూతలశయనః ష్టేరం కర్త పరిత్యక్తో యుక్తచాతుర్తాస్యవ్రతనియ
 మశ్శుక్ల ధ్యాన పరాయణోఽర్థస్త్రిపురపరాఙ్ముఖోఽసున్వత్తోఽవ్యు
 న్నత్తన దాచరక అవ్యక్తలింగోఽవ్యక్తానారో దివానక్తమపి వా స్వ
 ప్నః స్వరూపానుసంధాన బ్రహ్మప్రణవధ్యాసమాగ్లేణ బహి స్సన్నాన్యనే
 నదేహత్మాగం కరోతి సపరమహంసపరివ్రాజకోభవతి, భగవత్ బ్ర
 హ్మప్రణవః కీన్తశ ఇతి బ్రహ్మే పృచ్ఛతి స హోవాచ నారాయణః,
 బ్రహ్మప్రణవ షోడశ ఉక్త స్సౌఽవస్థాచతుష్టయ గోచరః, జాగ్ర
 దవస్థాయాం జాగ్రదాదిచతస్రోఽవస్థా స్వప్నే స్వప్నాదిచతస్రోఽవస్థా
 సుషుప్తా సుషుప్తాదిచతస్రోఽవస్థా స్తురీయే తురీయాదిచతస్రోఽవస్థా
 భవంతితి, జాగ్రదవస్థాయాం విశ్వస్య చాతుర్విధ్యమ్, విశ్వవిశ్వోవి
 శ్వజైజసో విశ్వప్రాజ్ఞో విశ్వతురీయ ఇతి, స్వప్నావస్థాయాం తైజసస్య
 చాతుర్విధ్యమ్, తైజస విశ్వ సైజస సైజస సైజస ప్రాజ్ఞసైజసతురీయ
 ఇతి, సుషుప్తావస్థాయాం ప్రాజ్ఞస్య చాతుర్విధ్యంచ ప్రాజ్ఞ విశ్వః
 ప్రాజ్ఞజైజసః ప్రాజ్ఞప్రాజ్ఞః ప్రాజ్ఞతురీయ ఇతి, తురీయావస్థాయాం తురీయ
 స్యచ చాతుర్విధ్యమ్, తురీయవిశ్వ స్తురీయతైజస స్తురీయ ప్రాజ్ఞ స్తురీ
 యతురీయ ఇతి తేక్రమేణ షోడశమాత్రారూఢాః, అకారే జాగ్రద్వి
 శ్వః, ఉకారే జాగ్రజైజసః, మకారే జాగ్రత్ప్రాజ్ఞః, అథమాత్రా

యాం జాగ్రత్తురీయః, బిందా స్వప్నవిశ్నో నాదే స్వప్నతైజసః కలా
యాం స్వప్నప్రాజ్ఞః, కలాతీతే స్వప్నతురీయః, శాంతౌ సుషుప్త విశ్వః,
శాంత్యతీతే సుషుప్తతైజసః, ఉన్నన్యాగ్ సుప్తప్రాజ్ఞః, మనోన్నన్యాగ్ సు
షుప్తతురీయః, పుర్యాం తురీయ విశ్వః, మధ్యమాయాం తురీయతైజ
సః, పశ్యంత్యాం తురీయప్రాజ్ఞః, పరాయాం తురీయ తురీయః, జాగ్ర
న్తాత్రాచతుష్టయ మకారాగ్ శమ్, స్వప్నమాత్రాచతుష్టయ ముకారా
గ్ శమ్, సుషుప్తిమాత్రాచతుష్టయం మకారాగ్ శమ్, తురీయామా
త్రాచతుష్టయమర్థమాత్రాగ్ శమ్, అయమేవ బ్రహ్మ ప్రణవః, సవరమ
హాగ్ స తురీయాతీతావధూతై రుపాస్యః, తేనైవ బ్రహ్మ ప్రకాశతే, తేన
విదేహముక్తిః, భగవ స్కథ మయజ్ఞోపవీత్యశిఖి సర్వకర్తృపరిత్యక్తః,
కథం బ్రహ్మనిష్ఠాపరః, కథం బ్రాహ్మణ్యతి బ్రహ్మ పృచ్ఛతి, సహోవాచ
విష్ణుర్భౌభోర్భృకయస్య స్త్యద్వైత మాత్మజ్ఞానం తదేవ యజ్ఞోపవీ
తం తస్యధ్యానసిష్టేన శిఖా తత్కర్తృ స¹పవిత్రమ్, స సర్వకర్తృ కృత్స

బ్రాహ్మణ స్స బ్రహ్మనిష్ఠాపర స్స దేవ స్స ఋషి సృతపన్నీ సశ్రేష్ఠ స్స వ సర్వ
జేష్ఠ స్స వ జగద్గురు స్స వ నాహం విద్ధి, లోకే పరమహాగ్ స పరివ్రాజకో
ద్వర్గభతరో యద్యేకోఽస్తి సవ స నిత్య పూత స్స వ స వేదపురుషో మ
హాపురుషో య స్తచ్చిత్తం మయ్యేవావ తిష్ఠతే అహంచ తస్మిన్నేవావ
స్థిత స్స వ స నిత్యతృప్తస్స శీతోష్ణ సుఖదుఃఖమానావమాన వర్జితస్స వి
దామర్ష సహిష్ణు స్స వ డూర్జిత వృద్ధావ వికార శూన్య స్స జ్యేష్ఠా
జ్యేష్ఠవ్యవధానరహిత స్స స్వవ్యతిరేకేణ నాన్యద్రూపా అశామ్బరో న
సమస్కారో న స్వాహాకారో న స్వధాకార శ్చ న విసర్జన పరో నిందా
స్తుతి వ్యతిరిక్తో న మంత్రతంత్రో పాసకో దేవాంతరధ్యానశూన్యో లక్ష్యా
లక్ష్య నిర్వర్తక స్స ర్హోపరతి స్సచ్చిదానందాద్వయచిద్ధ నసంపూర్ణా
నందైకబోధో బ్రహ్మేవాహ మస్తీ త్యనవరతం బ్రహ్మప్రణవానుసంధా
నేన యః కృతకృత్యో భవతి స పరమహాగ్ స పరివ్రా డిత్వ్యపనిషత్.

ఓం భద్రం కణ్ఠేభి రితి శాంతిః.

ఇతి పరమహంస పరివ్రాజకోపనిష త్సమాప్తా.

ఓం తత్సత్.

౬౦. ఋగ్వేదీయ అక్షమాలికోపనిషత్.

శ్లో. అకారాది క్షకారాంత వర్ణజాతక ఛేవరమ్,

వికఛేబర కైవల్యం రామచంద్ర పదంభజే.

ఓం వాజ్ఞేమనసీతి శాన్తిః.

ఓం. అథ ప్రజాపతిర్గుహం పప్రచ్ఛ, భో బ్రహ్మ స్మక్షమాలాభే
దవిధిం బ్రూహీతి, సా కిం లక్షణా కతిభేదా, అస్యాః కాని సూత్రాణి,
కథం ఘటనాప్రకారః కేవల్యాః కాప్రతిస్థా, కై పాధిదేవతా, కిం ఫలం
చేతి, తం గుహః ప్రత్యువాచ, ప్రవాళమాక్షికస్ఫటిక శంఖరజతాప్తా
వదచందనపుత్రజీవికాబ్జ రుద్రాక్షా ఇతి, ఆదిక్షాంత మూర్తి స్సావధాన
భావా సౌవర్ణం రాజతిం తామ్రం చేతి సూత్ర త్రియమ్, తద్వివరే సా
వర్ణం తద్దక్షపార్శ్వే రాజతమ్ తద్వామే తామ్రం తన్మఖే ముఖం, తత్పు
చ్ఛే పుచ్ఛం, తదంతరావర్తనక్రమేణ యోజయేత్, య దస్యాంతరం
సూత్రం తద్భూత్, యద్దక్షపార్శ్వే తద్వైషం, య ద్వామే తద్వైష్ణ
వమ్, యన్మఖం సా సరస్వతీ, య త్పుచ్ఛం సా గాయత్రీ, యత్పుషీ
రం సా విద్యా, యాగ్రాధి స్సా ప్రకృతిః, యే స్వగాస్తే ధవళాః, యే
స్పర్శాస్తే పితాః, యే పరాస్తే రక్తాః, అథ తాం పంచభిర్గంధై రమృ
తైః పంచభిర్గవ్యైః పంచభి ర్శోధయిత్వా పంచభిర్గవ్యై ర్గంధోద కేన
సంస్పృశ్య తస్మా త్సోమికారేణ పత్రకూర్చేన స్పృశయిత్వాష్టభి ర్గంధై
రాలిష్య సమనస్థితే నివే శ్యాత్తతపుష్పై రారాధ్య ప్రత్యక్ష మాది
క్షాంశై ర్వర్ణై ర్భవయేత్, ఓం అంకార మృత్యుంజయ సర్వవ్యాపక
ప్రథమేఽక్షే ప్రతితిష్ఠ, ఓం ఆంకారి ఆకిర్షణాత్మక సర్వగత ద్వితీయేఽ
క్షే ప్రతితిష్ఠ, ఓం ఇంకార పుష్టిదా క్షోభకరత్వతీయేఽక్షే ప్రతితిష్ఠ,
ఓం ఈంకారవాక్పాదకర నిర్మల చతుర్థేఽక్షే ప్రతితిష్ఠ, ఓం ఉంకార
సర్వబలప్రద సారతర పంచమేఽక్షే ప్రతితిష్ఠ, ఓం ఊంకారఉచ్చాటన
కరదుస్సహషష్ఠేఽక్షే ప్రతితిష్ఠ, ఓం ఋంకార సంక్షోభకర చిచ్ఛుల

సప్తమేతే ప్రతితిష్ఠ, ఓంఘాంకార సంమోహనకర ఉజ్వలఅష్టమేతే
 తే ప్రతితిష్ఠ, ఓంఘాంకార విద్వేషణకర మోహకనవమేతే ప్రతితిష్ఠ,
 ఓంఘాంకారమోహకర దశమేతే ప్రతితిష్ఠ, ఓం ఏంకార సర్వవశ్య
 కర శుద్ధసత్వ ఏకాదశేతే ప్రతితిష్ఠ, ఓం ఐంకార శుద్ధనాత్వికపురుష
 వశ్యకర ద్వాదశేతే ప్రతితిష్ఠ, ఓం ఓంకార అఖిలవాఙ్మయ నిత్య
 శుద్ధ త్రయోదశేతే ప్రతితిష్ఠ, ఓం ఔంకార సర్వవాఙ్మయ వశ్యకర
 చతుర్దశేతే ప్రతితిష్ఠ, ఓం అంకార గజాదివశ్యకర మోహన పంచద
 శేతే ప్రతితిష్ఠ, ఓం లఃకార మృత్యునాశకరఛాద్ర షోడశేతే
 ప్రతితిష్ఠ, ఓం కంకార సర్వవిషహర కల్యాణద సప్తదశేతే ప్రతితిష్ఠ,
 ఓం ఖంకార సర్వక్షోభకరవ్యాప కాష్టాదశేతే ప్రతితిష్ఠ, ఓం గంకార
 సర్వవిఘ్న శమన మహ త్తర ఏకోనవింశేతే ప్రతితిష్ఠ, ఓం ఘంకార సౌ
 భాగ్యద స్తంభనకర వింశేతే ప్రతితిష్ఠ, ఓం జంకార సర్వవిషనాశకర
 ఉగ్ర ఏకవింశేతే ప్రతితిష్ఠ, ఓం చుంకార అభిచారఘ్న క్రూర ద్వావింశేతే
 ప్రతితిష్ఠ, ఓం ఛంకార భూతనాశకరభీషణ త్రయోవింశేతే ప్రతితిష్ఠ,
 ఓం జంకార కృత్యాదినాశకరదుర్ధర్మ చతుర్వింశేతే ప్రతితిష్ఠ, ఓం
 ఝంకార భూతనాశకర పంచవింశేతే ప్రతితిష్ఠ, ఓం ఞంకార మృత్యు
 ప్రమథన షడ్వింశేతే ప్రతితిష్ఠ, ఓం టంకార సర్వవ్యాధిహర సుభగ
 సప్తవింశేతే ప్రతితిష్ఠ, ఓం తంకార చంద్రరూప అష్టావింశేతే ప్రతి
 తిష్ఠ, ఓం డంకార గరుడాత్మక విషఘ్న శోభన ఏకోనత్రింశేతే ప్రతి
 తిష్ఠ, ఓం ఢంకార సర్వసంపత్ప్రద సుభగ త్రింశేతే ప్రతితిష్ఠ, ఓం
 ణంకార సర్వసిద్ధిప్రద మోహకర ఏకత్రింశేతే ప్రతితిష్ఠ, ఓం టంకా
 ర ధనధాన్యాది సంపత్ప్రద ప్రసన్న ద్వాత్రింశేతే ప్రతితిష్ఠ, ఓం ఢంకార
 ధర్మప్రాప్తికర నిర్మలత్రయత్త్రింశేతే ప్రతితిష్ఠ, ఓం డంకార పుష్టిపు
 డికర ప్రియదర్శన చతుస్త్రింశేతే ప్రతితిష్ఠ, ఓం ఢంకార విషజ్వ
 రఘ్న విపులపంచత్రింశేతే ప్రతితిష్ఠ, ఓం నంకార భుక్తిముక్తిప్రద
 శాంతపట్త్రింశేతే ప్రతితిష్ఠ, ఓం పంకార విషవిఘ్ననాశన భవ్యసప్త
 త్రింశేతే ప్రతితిష్ఠ, ఓం ఘంకార అణిమాదిసిద్ధిప్రద జ్యోతిరూపాష్ట
 త్రింశేతే ప్రతితిష్ఠ, ఓం బంకార సర్వదోషహర శోభన ఏకోన చత్వా
 రింశేతే ప్రతితిష్ఠ, ఓం భంకార భూతశాంతికర భయానక చత్వా

రింశేఁక్షే ప్రతితిష్ఠ, ఓం మంకార విద్వేషిమోహనకర ఏకచత్వారిం
 శేఁక్షే ప్రతితిష్ఠ, ఓం యంకార సర్వవ్యాపక పావన ద్విచత్వారిం
 శేఁక్షే ప్రతితిష్ఠ, ఓం రంకార దాహకర వికృత త్రిచత్వారింశేఁక్షే
 ప్రతితిష్ఠ, ఓం లంకార విశ్వభర భాసుర చతుశ్చత్వారింశేఁక్షే ప్ర
 తితిష్ఠ, ఓం వంకార సర్వాప్యాయనకర నిర్మల పంచచత్వారింశేఁక్షే
 ప్రతితిష్ఠ, ఓం శంకారసర్వఫలప్రద పవిత్ర షట్పత్వారింశేఁక్షే ప్రతితిష్ఠ,
 ఓం షంకార ధర్మార్థకామద ధవళ సప్తచత్వారింశేఁక్షే ప్రతితిష్ఠ, ఓం
 సుంకార సర్వకారణ సార్వవర్ణికాప్తచత్వారింశేఁక్షే ప్రతితిష్ఠ, ఓం
 హంకార సర్వవాఙ్మయనిర్మలవికోఽన పంచాశదక్షే ప్రతితిష్ఠ, ఓం శం
 కార సర్వశక్తిప్రదప్రధాన పంచాశదక్షే ప్రతితిష్ఠ, ఓం తుంకారపరా
 పరత్వజ్ఞాపక పరజ్యోతీరాప శిఖామణే ప్రతితిష్ఠ, అ ధోవాచ, యే
 దేవాః పృథివీషదస్తేభ్యో నమో భగవంతోఽనుమదంతే శోభాయై
 పితరోనుమదంతు శోభాయై జ్ఞానమయీ మక్షమాలికామ్, అధోవాచ,
 యే దేవా అంతరిక్ష సదస్తేభ్యో ఓం నమో భగవంతోఽనుమదంతు
 శోభాయై పితరోనుమదంతు శోభాయై జ్ఞానమయీ మక్షమాలికామ్,
 అధోవాచ, యే దేవా దివిషదస్తేభ్యో నమో భగవంతోనుమదంతు
 శోభాయై పితరోనుమదంతు, శోభాయై జ్ఞానమయీ మక్ష
 మాలికామ్, అధోవాచ, యే మంత్రాయా విద్యాస్తేభ్యో నమ
 స్తాభ్యశ్చ ఓం నమస్తచ్చక్తి రస్యాః ప్రతిష్ఠాపయతి, అధోవాచ,
 యే బ్రహ్మవిష్ణురుద్రాస్తేభ్యో సుగుణేభ్యో ఓం నమస్తద్వీర్యమస్యాః
 ప్రతిష్ఠాపయతి, అధోవాచ, యే సాక్ష్యాదితత్త్వభేదాస్తేభ్యో నమో
 వర్తధ్వం విరోధేనువర్తధ్వమ్, అధోవాచ, యే వైవా వైష్ణవా
 శ్చాక్తా శ్శతసహస్రశస్తేభ్యో నమో నమో భగవంతోనుమదం త్వను
 గృహ్ణాంతు, అధోవాచ, యాశ్చ మృత్యోః ప్రాణవత్సస్తాభ్యో నమో
 నమః, తే నైతాం మృడయత, మృడయతపున రేతస్యాం సర్వాత్తకత్వం
 భావయిత్వా భావేన పూర్వమాలికా ముత్వా ద్యౌరభ్యో తస్తయీం
 మహోపహారై రుపహృత్య ఆదిత్యంతై రక్షై రక్షమాలా మహోత్తర
 శతంస్పృశేత్, అథ పున రుతాప్యప్రదక్షిణీకృత్య ఓం నమస్తే భగవతి

మంత్రమాతృకేఽక్షమాలే సర్వవశంక ర్యోన్నమస్తే భగవతి మంత్ర
మాతృకేఽక్షమాలికే శేషస్తంభి న్యోన్నమస్తే భగవతి మంత్రమా
తృకేఽక్షమాలికే ఉచ్చాట న్యోన్నమస్తే మంత్రమాతృకేఽక్షమాలి
కే విశ్వా మృత్యో మృత్యుంజయస్వరూపిణి సకలలోకాద్దీపిని సకలలో
కరక్షాధికే సకలలోకోజ్జీవికే సకలోత్పాదికే దివాప్రవర్తకే రాత్రిప్రవ
ర్తికే నద్యంతరం యాసి దేశాంతరం యాసి ద్వీపాంతరం యాసి లోకాం
తరం యాసి సర్వదా స్ఫురసి సర్వహృదివాసయసి నమస్తే పరారూపే
నమస్తే పశ్యంతీ రూపే నమస్తే మధ్యమారూపే నమస్తే వైఖరీరూపే
సర్వతత్త్వాత్తికే సర్వవిద్యాత్తికే సర్వశక్త్యాత్తికే సర్వదేవాత్తికే వసి
ష్ఠేన మునినాఽరాధితే విశ్వామిత్రేణ మునినోపసేవ్యమానే నమస్తే న
మస్తే, ప్రాతరధీయానో రాత్రికృతం పాపం నాశయతి, సాయ మధి
యానో దివసకృతం పాపం నాశయతి, తత్సాయంప్రాతః ప్రయు
జానః పాపోఽపాపో భవతి, ఏవ మక్షమాలిక యా జప్తో మంత్ర స్సర్వ
స్థితికరో భవ తీత్యాహ భగవాన్ గుహః ప్రజాపతి మి త్యుపనిషత్.

ఓం వాఙ్మే మనసీతి శాస్త్రీః.

ఇతి అక్షమాలికోపనిష త్సమాప్తా.

ఓం తత్సత్.

శ్రీ గురుభ్యోనమః హరిః ఓమ్.

౬౮. సామవేదీయ అవ్యక్తోపనిషత్.

ఓం అప్యాయం త్వితీ శాంతిః.

శ్లో. స్వాజ్ఞానా సురరాజ్ఞాన సస్వజ్ఞాన సరకేసరి,

ప్రతియోగి వినిర్దుక్తం బ్రహ్మమాత్రం కరోతుమామ్.

ఓం పుతాకిలేదం నకించ నాసీ న్న ద్యా రాంతరిక్షం నపృథివీ కేవల
జ్యోతిరూప మనా ద్యంతత మన ణ్విస్థూల రూప మరూపం రూపవ
దవిజ్ఞేయం జ్ఞానరూప మానందమయ మాసీత్, త దనన్య తద్వేదేధా
ఽభూత్, హంత మేకం రక్తమపరమ్, తత్ర యద్రక్తం తత్పుంసోరూప

మభూత్, యద్ధంతం తన్నాయాయాః, తౌ సమాగచ్ఛతః తయో
ర్విర్య మేవ మనగదత్, తదవర్ధత, తదండమభూ ధైమా, తత్పరిణమ
మాన మభూత్, తతః పరమేష్ఠీ వ్యబాయత, సాభిజిజ్ఞాసత, కిం మే
కలం కిం మే కృత్యమితి, తు హ వాగదృశ్యమా నాభ్యువాచ భోభో
ప్రజాపతే త్వ మవ్యక్తా గుత్పన్నోఽసి వ్యక్తం తే కృత్య మితి. కి
మవ్యక్తం యస్తా దహ మాసిష, కిం తద్వ్యక్తం యన్నే కృత్య మితి,
సాఽబ్రహ్మీత్, అవిజ్ఞేయం హి తత్సోమ్య తేజో య దవిజ్ఞేయం త
దవ్యక్తమ్, త చ్చేత్ జ్ఞాస్యసి మావగచ్ఛేతి, సహోవాచ కైషా త్వం
బ్రహ్మ వా గ్యదసి శం సాత్తాన మితి, సా త్వబ్రహ్మీ త్వసా మావిజి
జ్ఞాన స్వేతి, సహస్రం స బ్రహ్మచర్య మధ్యువాసాధ్యువాన. ౧.

అథాపశ్య దృచ మానుష్టుభీం పరమాం విద్యామ్, య స్యాం
గా న్యస్యే మగ్రాః, యత్ర బ్రహ్మప్రతిష్ఠితమ్. విశ్వే దేవాః ప్రతిష్ఠి
తాః, య స్తాం నవేదకి మన్వై ర్వేదైః శరిష్యతి, తాం వివిత్వా సచ
రక్తం జిజ్ఞాసయూమాన. తా మేవ మనూచానాం గాయ న్నాసిష్ట,
సహస్రం సమా ఆద్యంతసిహి శోంకారేణ వదా న్యగాయత్. సహస్ర
సమా స్తథైవాక్ష రశః, తతోజ్యోతిర్తయం శ్రియా లింగితం సువర్ణ
రథం శేషఫణాచ్ఛాదితమాశీం మృగముఖం నరవపుషం శశిసూర్యహ
వ్యహహనాత్మకనయనత్రయమ్. తతః ప్రజాపతిః ప్రిణిపపాత నమోనమ
ఇతి, తదైవరాచ్ఛత తహస్తాత్. ఉగ మిత్యాహ ఉగ్రః ఖలువా ఏషః
మృగరూపత్వాత్. వీర మిత్యాహ, వీరోవా ఏష వీర్య వత్త్వాత్,
మహావిష్ణు మిత్యాహ, మహతాం వా అయంమహా నోదసీ వ్యాప్య
స్థితః జ్వలంత మిత్యాహ, జ్వలన్నివ ఖల్వసా నస్థితః. సర్వతో ముఖ
మిత్యాహ, సర్వతః ఖల్వయం ముఖవా నిష్కరూపత్వాత్. నృసింహ
మిత్యాహ, యథా యజు రేవైతత్, భీషణ మిత్యాహ, ¹భీషా వా
అస్తా దాదిత్వ ఉదేతి, భీతశ్చంద్రమా భీతో వా యగ్వతిభీతోఽ
గ్నిర్దహతి భీః పద్ధన్యో స్సతి. భద్ర మిత్యాహ, భద్రః ఖల్వయం.
శ్రియా జుష్టః మృతోర్మృత్యుమిత్యాహ, మృతోర్వా అయం

మృత్యురమృతశ్చం ప్రజానామన్నాదానాం సమా మిత్యాహ, యథా
యజు రేవైతత్, అహ మిత్యాహ, యథా యజురే వైతత్. -2.

అథ భగవాన్స్త మబ్రవీత్, ప్రజాపతే ప్రీతోఽహం కిం తవే
స్థితం త దాశంసేతి, స హేహవాచ, భగవ న్నవ్యక్తా దత్తనోఽస్మి
వ్యక్తం మమ కృత్యమితి పు రాత్రావి, త త్రావ్యక్తం భవాని త్యజ్ఞః
యి, వ్యక్తం మే కథయేతి, వ్యక్తం వై విశ్వం చరాచరాత్క్షిప్, య
ద్యవ్యజ్యతే తద్యవ్యక్తశ్చవ్యక్తత్వ మితి, స హేహవాచ, సవేదోమి జగ
త్సృష్టౌ ముపాయం మే కథయేతి, తిమువాచ పురుషః ప్రజాపతే శ్రు
ణుస్వప్యే రుపాయం పరమం యం విదిత్వా సర్వం జ్ఞాస్యసి సర్వత్ర
శత్యసి సర్వం కరిష్యసి, మయ్యగ్నా న్వాత్మానం హవిర్ధ్యాత్వాత్మయై
వానుష్టుభర్చా, ధ్యానయజ్ఞోఽయమేవ, ఏతద్వై మ హేహానిషద్దే
వానాం గుహ్యమ్, సహవా ఏతస్యసామన్నా సర్వా న యజుషా ర్థోఽను
విద్యతే, య ఇమాం వేద ససర్వా న్నామా నవాప్య సర్వా లోకాః
జిత్వా మా మే వాభ్యుపైతి, నచ పునరావర్తతే యఏవంవేదేతి. 3.

ప్రజాపతి స్తం యజ్ఞాయ వసీయాంస మాత్మానం మన్యమానో
మనోయజ్ఞే నేజే సప్రణవయా తయైవర్చా హవిర్ధ్యాత్వాత్మాన మాత్మ
న్యగ్నా జహుయాత్, సర్వ మజాన త్సర్వత్రా శక త్సర్వ మకరోత్,
యఏవం విద్వాని మం ధ్యాన యజ్ఞమనుతిష్ఠే త్సర్వజ్ఞోఽనంతశక్త స్స
ర్వకర్తా భవతి, స సర్వా లోకాః జిత్వా బ్రహ్మ పరం ప్రాప్నోతి.ర.

అథ ప్రజాపతి ర్లోకాః సిస్రుక్షమాణ స్తస్యా ఏవ విద్యాయా
యాని త్రింశదక్షరాణి తేభ్య స్త్రీ లోకాః, అథ ద్వేద్వే అక్ష రేతా
భ్యాముభయతో దధార, తస్యాఏవరోచ్చద్వాత్రింశ ద్భిరక్షరై స్తాం దేవా
న్నిర్తమే, సర్వైరేవ స ఇంద్రోఽభవత్, తస్మా దింద్రో దేవానామధికో
ఽభవత్, య ఏవం వేద సమానానా మధికో భవేత్, తస్యాఏకాదశ
భిః వాదై రేకాదశరుద్రాన్నిర్తమే, తస్యా ఏకాదశభి రేకాదశాదిత్యాన్ని
ర్తమే, సర్వైరేవ సవిష్ణు రభవత్, తస్మాద్విష్ణురాదిత్యానా మధికోఽ
భవత్, యఏవంవేద సమానానా మధికోభవేత్, సచతుర్భిశ్చతుర్భి రక్ష

తైరిస్తా వసూనజనయత్, సతస్య ఆద్యైర్ద్వాదశభి రక్షరై ర్బ్రహ్మణ
మజనయత్, దశభి ర్దశభి ర్విట్టతే, తస్మాద్బ్రహ్మణో మఖ్యో భవతి
ఏవం తిన్దుభ్యో భవతి యఏవం వేద, తూష్ణిం శూద్ర మజనయత్, తస్మాద్
చూర్ణో నిర్వద్యో భవత్, నవా ఇదం దివా ననక్త మాసీ దవ్యా
పృత్తిమ్, సప్రజాపతి రానష్టుభాభ్యా మర్ధర్చాభ్యా మహోరాత్రా వక
ల్యయత్, తతోవై యచ్చత్, వ్యేవా స్థా ఉచ్చతి, అథో తమఏ వాపహ
తే, ఋగ్వేద మస్య ఆద్యా త్పదా దకల్పయేత్, యజుర్వితీయా
త్సామ తృతీయాత్, అథర్వాంగిరస శ్చతుర్థాత్, యదన్యక్షరపదా
తేన గాయత్రీ, య దేకాదశపదా తేన త్రిష్టుప్, యచ్చతుష్పదా తేన
జగత్, యద్ద్వాత్రింశదక్షరా తే నానుష్టుభ, ¹సవా ఏవ సర్వాణి ఛం
దాన్సి, య ఇహం సర్వాణి ఛందాన్సి వేద, సర్వం జగదానుష్టుభ
ఏవోత్పన్నమ్, అనుష్టుభి ప్రతిష్ఠితమ్, ప్రతిష్ఠితీ య త్స్వేపంవేద. ౫.

అథ యదా ప్రజాస్సృష్టా న జాయంతే, ప్రజాపతిః కథన్ని
మాః ప్రజా స్సృజేయ మితి చింతయ న్నుగ్రమి తీ మా మృచం గాతు
ముపక్రామ, తతిః ²సృథమా త్పదా దుగ్రరూపో దేవః ప్రదురభూత్
ఏకశ్చామః పురతో రక్తః పినాకీ స్త్రీపుంసరూపస్తం విభజ్య స్త్రీ
షు తిస్యస్త్రీరూపం పుంసిచ పుంరూపం వ్యధాత్, సఉభాభ్యా మాశా
భ్యాం సర్వ మాదిప్తః, తతః ప్రజాః ప్రజాయంతే, య ఏవం వేద, ప్రజా
పతే సర్వైః పితృభ్యంబక ఇహం మృచ ముద్గాయ న్నుద్గ్రీధిత జటాకలాపః
ప్రత్యుజ్జ్వల మౌత్త న్యేవ రన్తార మితి, ఇంద్రోవైకిల దేవానా మను
జావర ఆసేత్, తం ప్రజాపతి రబ్రవీత్, గచ్ఛ దేవానా మధిపతి ర్భవేతి,
సోఽగచ్ఛత్తం దేవా ఊచుః, అనుజావరోఽసి త్వ మస్మాకమ్, కుత స్తవా
ధిపత్య మితి, స ప్రజాపతి మభ్యే త్యోవాచ, ఏవం దేవా ఊచురనుజా
వరస్య కుత స్త వాధిపత్య మితి, తం ప్రజాపతి రింద్రం త్రికలశై రమృ
త పూర్ణైరానుష్టుభాభి మంత్రితైరిభిషిచ్య తం సుదర్శనేన దక్షిణతోరర
క్ష పాంచజన్యేన వామతో ద్వయేవైవ సురక్షితో భవత్, రాక్షే ఫలకే
సూర్యనిర్వసి ముగ్ధి, మానుష్టుభం పిన్యస్యతదస్య కంఠే ప్రత్యముం

చత్, తత స్సుదుర్నిరీక్షో భవత్, తస్మై విద్యా మానుష్టుభీం ప్రాదాత్, తతో దేవాస్తమాధీ పత్యాయాను మేనిరే, స స్వరా డభూత్, య ఏవం వేద, స్వరా డ్భవేత్, సోఽమన్యత పృథివీ¹ మసి కథమపాంజయే య మితి, సప్రజాపతి ముపాధావత్, తస్మా త్ప్రజాపతిః కమ తాకార మింద్ర నాగ భుజగేంద్రాధారం భద్రాసనం ప్రాదాత్, స పృథివీ మభ్య జయత్, తతస్సుఉభయోర్లోకయో రధిపతి రభూత్, య ఉభయోర్లో కయో రధిపతి ర్భవతి, స పృథివీం జయతి, యోవా అప్రతిస్థితం శిథి లం భ్రాతృవ్యేభ్యః పరమాత్మానా మన్యతే, స పత మాసీనమధితమేత్, ప్రతిస్థితో శిథిలో భ్రాతృవ్యేభ్యో వసియా స్థవతి, యశ్చైవం వేద యశ్చైవం వేద. ౬.

య ఇమాం విద్యా మధీతే, ససర్వా న్వేదా నధీతే ససర్వైః క్రతుభిర్యజతే, స సర్వతీర్థేషు స్నాతి, స మహాపాణికోపపాతకైః ప్రముచ్యతే, స బ్రహ్మవర్చసు మహదాఘ్నయాత్, ఆ బ్రహ్మణః పూర్వా నాకల్పా చోత్తరాంశ్చ పంచ్యన్తునీతే, నైవ మపస్తారాదయోరో గా ఆదిధేయః, స యక్షా స్సప్రేతిపిశాచా అప్యేనం స్పృష్త్వా వృష్త్వాశ్ర త్వాపాపావినః పుణ్యాన్ లోకా నవాఘ్నయః, చింతిత మాత్రా దస్యస ర్వేర్థా ధ్యేయః, పితర మివైనం స ర్వే మన్యంతే, రాజాన శ్చాస్యా² దే శాధికారిణో భవంతి, నచాచార్య వ్యతిరిక్తం శ్రేయాః సు దృష్త్వా నమ స్కుర్యాత్, నచాస్తా దుపావరో హేత్, జీవన్ముక్తశ్చ భవతి, దేహంతే తమరః పరంధామస్తాఘ్నయాత్, యత్ర విరొణ్ణసింహోఽవభాసతే, తత్రఖిలూపాసతే, తత్స్విరూపధ్యానపరం మునయ ఆకల్పాంతే తస్మిన్నే వాత్సని లీయంతే, నచ పునరావర్తంతే, నచేమాం విద్యా మశ్రద్ధ ధానాయ బ్రూయాత్, నానూయావతే నానూచానాయ నావిష్ణుభ క్తాయ నాస్మృతినే నాతపసేనాఽదాంతాయ నాశాంతాయ నానీక్షితాయ నాదీక్షితాయ నాధర్మశీలాయ నహింసకాయ నాబ్రహ్మచారిణ ఇత్యేషోపనిషత్. ఓం ఆప్యాయం త్వితి శాంతిః.

ఇతి అష్టోత్తరశతోపనిషత్సమాప్తా.

ఓం తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యానమః హరిః ఓమ్.

౬౯. యాజుషీయ ఏకాక్షరోపనిషత్.

శ్లో. ఏకాక్షరపదారూఢం సర్వాత్త క మఖండితమ్,
సర్వవర్జితచింతాత్రం త్రిపా న్నారాయణం భజే.

ఓం సహనావవ త్వితీ శాంతిః.

ఓం. ఏకాక్షరం త్వక్షరే త్రాస్తి సోమే సుమన్నాయాం చేహ
దృఢేన ఏకః, త్వం విశ్వభూ ర్భూతపతిః పురాణః పర్జన్యవకో భువనస్య
గోప్తా, విశ్వే నిమగ్నః పదవీః కపినాం త్వం జాతవేదో భువనస్యనా
థః, అజాత మగ్రే సహిరణ్య రేతా యజ్ఞ స్త్వమేవైక విభుః పురా
ణః. ప్రాణః ప్రసూతి ర్భువనస్యయోని ర్వాప్తం త్వయా ఏకపదేన
విశ్వమ్, త్వంవిశ్వభూ ర్యోని ¹పరాసుగచ్ఛే కుమార ఏకో విశిఖ స్సుధ
న్వా, వితత్య బాణం తరుణార్కవర్ణం వ్యోమాంతరే భాసి హిరణ్యగ
ర్భః, భాసా త్వయా వ్యోమ్ని కృతస్సుతార్క్ష్య స్త్వంవై కుమార స్త్వి
మరిష్టనేమిః, త్వం వజ్రభృ ద్భూతపతి స్త్వమేవ కామః ప్రజానాంనిహి
తోఽసిసోమే, స్వాహా స్వధా యచ్ఛవషట్కరోతి రుద్రః పశూనాం
గుహయా నిమగ్నః, ధాతా విధాతా పవనస్సుషణ్ణోవిష్ణు ర్వరాహేహ
రజనీరహ శ్చ, భూతం భవిష్యత్ప్రభవః క్రియాశ్చ కాలః క్రతు స్త్వం
పరమాక్షరంచ, ఋచో యజుగ్మి ప్రసవంతి వక్త్రా త్సామానిస
మ్రాడ్వసు రంతరిక్షమ్, త్వం యజ్ఞ నేతా హుతభు గ్వభుశ్చ రుద్రా
స్తథోదైత్యగణా వసుశ్చ, స ఏష దేవోఽంబరగశ్చ చక్రే అన్యేభ్యతి
ష్ఠేత తపో నిరుంధ్యః, హిరణ్మయం యస్య విభాతి సర్వం వ్యోమాం
తరే రశ్మి మిమాగ్నునాభిః, స సర్వవేత్తా భువనస్య గోప్తా నాభిః
ప్రజానాం నిహితాజనానామ్, ప్రోతా త్వ మేతా విచితిః క్రమా
ణాంప్రజాపతి శ్చందమయో విగర్భః, సామై శ్చిదంతో విరజశ్చబా
హుగ్ హిరణ్మయం వేదవిదాం విరిష్టమ్, య మధ్వరే బ్రహ్మవిదః

స్తువంతి సామైర్యజుర్భిక్షశుభి స్త్వమేవ, త్వగ్స్త్రి పుమాగ్ స్త్వంచ
కుమార ఏక స్తంవై కుమారీ హ్యాధభూ స్త్వమేవ, త్వమేవ ధాతావ
రుణశ్చరాజా త్వంవత్స రోగ్నైర్యమ ఏవ సర్వమ్, మిత్ర స్సుపర్ణ
శ్చంద్రఞ్చద్రో వరుణోరుద్ర, స్త్వస్థా విష్ణు స్సగతా గోపతి స్త్వమ్,
త్వం నిష్ణుస్సూతానితు త్రాసి దైత్యా స్త్వయావృతంజగదుర్భవగర్భః,
త్వం భూర్భువస్స్వస్త్విగహి స్వయంభురధవిశ్వతో ముఖః, య ఏవం
నిత్యం వేదయతే గుహాశయం ప్రభుం పురాణగ్ సర్వభూతగ్ హిరణ్మ
యమ్, హిరణ్మయం బుద్ధిమతాం పరాం గతిగ్ స బుద్ధిమాన్ బుద్ధిమ
త్స్స తిష్ఠతీ త్యుపనిషత్.

ఓం సహనావవ త్వితి శాంతిః.
ఇతి ఏకాక్షరోపనిష త్సమాప్తా.
ఓం తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః హరిః ఓమ్

౨౦. అధర్వణీయ అన్నపూర్ణోపనిషత్.

శ్లో. సర్వాపహ్నావసంసిద్ధ బ్రహ్మమాత్ర తయోజ్జ్వలమ్,
త్రైపదం శ్రీరామతత్త్వం స్వమాత్ర మితిభావయే.

ఓం భద్రంకర్ణేభి రితి శాంతిః.

ప్రథమోఽధ్యాయః

ఓం. నిదాఘో నామ యోగీంద్రో ఋభుం బ్రహ్మవిదాం వరమ్,
ప్రణమ్య దండవ ద్భూమా పుణ్ణాయ సమన ర్తునిః, ఆత్మతత్త్వమను
బ్రూహి త్యేవం పప్రచ్ఛ సాదరమ్, కి యోపాసనయా బ్రహ్మ స్నిద్వశం
స్రాప్తవా నసి, తాం మే బ్రూహి మహావిద్యాం మోక్షసామ్రాజ్యదాయి
నీమ్, నిదాఘ త్వం కృతార్థోఽసి శ్రుణు విద్యాం సనాతనీమ్, యస్య
విజ్ఞానమాత్రేణ జీవన్ముక్తో భవిష్యసి, మూలశ్రృంగాటమధ్యస్థా బిందు
నాద కళాశ్రితా, నిత్యానందా నిరాధారా ఖ్యాతా విలసత్కీచా, విష్ణ
పే శ్రీమహాలక్ష్మీః కామ స్తారో నతి స్తథా, భగవ త్యన్నపూర్ణేతి మ

మాభిలషితం తతః, అన్నం దేహి తత స్వాహా మంత్రసా రేతి విశ్రుతా, సప్తవింశతి వర్ణాత్తా యోగినీగణసేవితా, ఐం హ్రీం శాః శ్రీం క్షీమో న్నమో భగవ త్యన్నపూర్ణే మమాభిలషిత మన్నం దేహి స్వాహా. ఇతి పితృపదిష్టోఽస్తి త దాదినియమ స్థితః, కృతవాన్ స్వాశ్రమాచారో మంత్రానుసూన మన్వహమ్, ఏవం గతే బహుదినే ప్రాదురాసీ న్నమాగ్రతః, అన్నపూర్ణా విశాలాక్షీ స్త్యయామానముఖాంబుజా, తాం దృష్ట్వాదండవద్యామా నత్వా ప్రాంజలి రాస్థితః, అహోరాత్ర కృతార్థోఽసి వరం వరయ మాచిఃమ్, ఏవముక్తో విశాలాక్ష్యా మయోక్తం మునిపుంగవ, ఆత్మతత్త్వం మనసి మే ప్రాదుర్భవతు పార్వతి, తదైవాస్త్వీతిమా ముక్త్వా తత్రైవాంత రధీయత, తదా మే మతి రుత్పన్నా జగద్వైచిత్ర్యదర్శనాత్, భృమః, పంచవిధో భాతి తదేవేహ సముచ్యతే, జీవేశ్వరా భిన్నరూపా వితి ప్రాథమికో భృమః, ఆత్మనిష్ఠం కర్తృగుణం వాస్తవం వా ద్వితీయకః, శరీరత్రయసంయుక్త జీవ స్సంగీ తృతీయకః, జగత్కారణరూపస్య వికారిత్వ చతుర్థకః, కారణాద్భిన్న జగత సృత్యత్వం పంచమో భృమః, పంచభృమవివృత్తిశ్చ తదా స్ఫురతి చేతసి, బింబప్రతిబింబదర్శనేన భేదభ్రమో నివృత్తిః స్ఫటికలోహిత దర్శనేన పారమార్థికకర్తృత్వభ్రమో నివృత్తిః, ఘటమరాకాశదర్శనేన సంగీతిభ్రమో నివృత్తిః, రజ్జుస్పర్శదర్శనేన కారణాద్భిన్నజగత సృత్యత్వభ్రమో నివృత్తిః, కనకరుచికదర్శనేన వికారిత్వభ్రమో నివృత్తిః, తదా భృమతి మచ్ఛిత్తం బ్రహ్మకార మభూత్స్వయం, నిదాఘత్వ మపీఠం హి తత్త్వజ్ఞాన మవాప్నుహి, నిదామః ప్రణతో భూత్వా ఋభుం పృచ్ఛ సాదరమ్, బ్రూహి మే శ్రద్ధధానాయ బ్రహ్మవిద్యామను త్రమామ్, తథేత్యాహ ఋభుః ప్రీత స్తత్వజ్ఞానం దదామి తే, మహాకర్తా మహాభోక్తా మహాత్మాగీ భవా నఘ, స్వస్వరూపానసూధాన మేవంకృత్వా సుఖి భవ, నిత్యోదితం విమల మాద్య మనంతరూపం బ్రహ్మస్య నేతరకలా కలనంహి కించిత్, ఇత్యేవ భావయ నిరంజనతా ముపేతో నిర్వాణ మేహి సకలామలశాంతవృత్తిః, యదిదం దృశ్యతే కించి త్తత్త్వ న్నాస్తీతి భావయ, యథా గంధర్వనగరం యథా వారి మరుస్థలే, యత్తు నోద్భవ్యతే కించి ద్యన్ను కించిదవ స్థితమ్, మన ష్షస్థేంద్రియాతీతం తస్మయో భవ వై

మునే, అవినాశి చిదాకాశగ్ సర్వాత్మక మఖండితమ్, నీరంధ్రం భూరి
 వా శేషం తదస్మితి విభావయ, యదా సుక్షీయతే చిత్త మభావాత్సంత
 భావనాత్, చిత్సామాన్యస్వరూపస్య సత్తాసామాన్యతా తథా, నూన
 చైత్యాంశరహితా చి ద్యదాత్తని లీయతే, అసద్రూపవ దత్యచ్ఛా
 సత్తా సామాన్యతా తదా, దృష్టి రేషాహి పరమా సదేహః దేహ
 యో స్సమా, ముక్తయో స్సంభవత్యేవ తుర్యాతీతపరాభిధా, పృథిత
 స్య భవ త్యేషా సమాధి స్థస్య చానఘ, జ్ఞస్య కేవల మజ్ఞస్యన భవ
 త్యేవ బోధజా, అనానస్థసమానస్థముగ్ధముగ్ధముఖిద్యుతిః, చిరకాలపరి
 షీణ మననాదిపరిభ్రమః, పద మాసాద్య తే పుణ్యం ప్రజ్ఞయే వైక
 యా యదా, ఇమం గుణసమాహార మనాత్మ త్వేన పశ్యతి, అంతశ్శీ
 తళయా యాఽసౌ సమాధి రితి కథ్యతే, అవాసనగ్ స్థిరం ప్రోక్తం
 మనో ధ్యానం తదేవచ, తదేవ కేవలీ భావగళాంతతైవచ తత్స
 తా, తనువాసన మత్యుచ్చైః పదా యోద్యతముచ్యతే, అవా
 సనం మనోవక్త్రీపదం తస్మా దవాప్యతే, ఘనవాసన మేతత్తు
 చేతః కర్తృత్వభావనమ్, సర్వదుఃఖప్రదం తస్మా ద్వాసనాంతను
 తాం నయేత్, చేతనా సంపరిత్యజ్య సర్వభావాత్త భావనామ్, సర్వ
 మాకాశతా మేతి నిత్య మంత ర్దుఖ స్థితే, యథా విపణగా లోకా
 విహరంతోఽప్య సత్సమాః, అసంబంధా త్తథా జ్ఞస్య గ్రామోఽపి
 విపనోపమః, అంతర్దుఖతయా నిత్యగ్ నుష్టో బుద్ధో వ్రజక్ పరక,
 పురం జనపదం గ్రామ మరణ్యమివ పశ్యతి, అంతి శ్శీతళతాయాంతు ల
 భాయాం శీతలం జగత్, అంత స్ప్రప్ణో పతస్తానాం దావదాహ మయం
 జగత్, భవ త్యఖిలజఃతూనాం యదంత స్తద్భూః స్థితమ్, య స్తావత్త
 రితి రే వాంతః కుర్వ స్కర్తేంద్రి యైః క్రియాః, నపశో హర్ష శోకా
 భ్యాగ్ ససమాహిత ఉచ్యతే, అత్తవ త్స్వభూతాని పరద్రవ్యాణి
 లోష్టవత్, స్వభావా దేవ సభయా ద్యోః పశ్యతి సపశ్యతి, అద్వైత
 మృతి రాయాతు కల్పంతానిచ యేనవా, నాసౌ కళంక మాప్నోతి
 హేమపంకగతం యథా, కోఽహం కథ మిదం కింవా కథం మరణ
 జన్తగీ, విచారయాంత రేవే త్థం మహ త్తత్ఫల మేష్యసి, విచారేణ
 పరిజ్ఞాతస్వభావస్య సత స్తవ, మన స్స్వరూప ముత్పృజ్య శమ మేష్య

తీ విజ్వరమ్, విజ్వరత్యం గతం చేత స్తవ సంసార వృత్తిషు, సనిమజ్జతి తద్భ్రహ్మ గోష్పదే ప్లివ వారణః, శృవణంతు మనో బ్రహ్మ గోష్పదేఽపి నిమజ్జతి, కార్యేగోష్పదతోయేఽపి విశీర్ణోమశకో యథా, యావ ద్దావ స్తునిశ్శేష స్వయం సంత్యజ్యతేఽఖిలమ్, తావత్తావత్పరా లోకః పరమాత్మైవ శిష్యతే, యావత్సర్వం న సంత్యక్తం తావదాత్మా న లభ్యతే, సర్వవస్తు పరిత్యాగే శేష ఆత్మేతి కథ్యతే, ఆత్మావలోక నార్థంతు తస్మాత్సర్వం పరిత్యజేత్, సర్వం సంత్యజ్య మా రేణ యచ్చిష్టం తిస్తయో భవ, సర్వం కించి దిదం గృహ్యం దృశ్యతేచే జ్జగద్దతమ్, చిన్నిష్పందాంశ మాత్రం తన్నాస్య త్కించ న శాశ్వతమ్, సమా హితా నిత్యతృప్తా యథాభూతా ఒర్ధదగ్ధిని, బ్రహ్మ సమాధిశబ్దేన పరా ప్రజ్ఞోచ్యతే బుధైః, అతుభా నిరహంకారా ద్వంద్వే వ్యసను పాతిని, ప్రోక్తా సమాధిశబ్దేన మేరోః సిరతరా స్థితిః, సశ్చితా విగతా భిస్తా హేయోసాదేయ వర్జితా, బ్రహ్మ సమాధిశబ్దేన పరిపూర్ణా మనో గతిః, కేవలం చిత్ప్రకాశాగ్ శిశ్వుతా సిరతాం గతా, తుర్యా సా ప్రాప్యతే దృష్టిగ్రహణీ ద్వేదవిత్తమైః, అనూరగతసాదృశ్యాను షుప్తి స్సౌఽపి లభ్యతే, మనోహంకారవిలయే సర్వభావాంతరస్థితా, సముదేతి పరానందా యా తనః పారమేశ్వరీ, మనసైవ మనశ్చిత్వా సా స్వయం లభ్యతే గతిః, తదను విషయవాసనావి నాశం తదనుచితః పర మస్ఫుటప్రకాశః, తదనుచ సమతావశా త్వరూపే పరిణమనం మహతా మచింత్యగూఢమ్, అఖిల మిద మనంత మాత్మతత్త్వం దృఢ నిరామిని చేతసి స్థితోఽంతః, బహిరుపశమితే చరాచరాత్మా త్వయ రునుభూయత ఏవ దేవ దేవః, అనక్తం శిశ్చలం చిత్తం యుక్తగ్ సంసా రృపి స్ఫుటమ్, సక్తం తిం దీర్ఘతపసా యుక్త మప్యతిబద్ధవత్, అంత స్సంసక్త సిర్గుణో జీవో మధురవృత్తిమాన్, బహిః కుర్వ స్వ కుర్యన్వా గ్రా భోక్తా సహి క్వచి దితి.

ద్వితీయోఽధ్యాయః.

నినాఘః॥ సాఘః కీదృశ ఇత్యుక్తః కశ్చ బంధాయ దేహినామ్, శ్చ మోక్షాయ కథితః కథం త్వేష చికిత్స్యతే, దేహి దేహి విభా శ పరిత్యాగేన భావనా, దేహమాతేహి విశాలస సంగో బంధాయ

కల్పతే, సర్వ మాత్రేద మత్రాహం కిం వాంఛా మి త్యజామ కిమ్, ఇత్య
 సంగస్థితివిధి జీవన్ముక్తతనుస్థితామ్, నాహ మస్మి నచాన్యోఽస్మి సచాయం
 నచ నేతరః, నాసంగ ఇతి సంప్రాక్తో బ్రహ్మస్తీ త్యేవ సర్వదా, నాభినందతి
 వైష్ణుర్మయం నకర్త స్యనువజ్యతే, సుసమో యః పరిత్యాగీ సోసగ్ సక్త
 ఇతి స్మృతః, సర్వకర్మఫలాదీనాం మనసైవ న కర్తా, నిపుణో యః పరి
 త్యాగీసోఽసం సక్త ఇతి స్మృతః అసంకల్పేనసకలాచేష్టా నానా విజృంభి
 తాః, చికిత్సితా భవంతీహ శ్రేయ స్సంపాదయంతిహ, న సక్తమిహచే
 ష్టాసునచింతాసు నవస్తుషు, సగమాంగమచేష్టాసునకాలకలనాసు చ, కేవ
 లంచిత విశ్రమ్య కించి చైవత్యావలం బ్యసి, సర్వత్ర నీరస మిహ తిస్
 త్యాత్మరసం మనః, వ్యవహారి మిదగ్ సర్వం మాకరోతు కగోతు వా,
 అకుర్వ న్వాపి కుర్వన్వా జీవన్వాత్మరతీక్రియః, అథవా తవపి త్యక్త్వా
 చైత్యాగ్ శిగ్ శాంతిచిద్దనః, జీవ స్థితి సగ్ శాంతో జ్వలన్దళిరి వాత్మ
 సి, చిత్తే చైత్యదశాహీన యా స్థితిః క్షీణచేతసామ్, సోఽచ్యతేశాం
 తకలనా జాగ్రత్తేవ సుషుప్తతా, ఏషా నిదాఘసౌఘస్థి స్థితి రభ్యాస
 యోగతః, ప్రాధా నతీతూరియేతి కథితా తత్త్వికోవిదైః, అస్యాం
 తురియావస్థాయాగ్ స్థితిం ప్రాప్యాఽవినాశినీమ్, ఆనందైకాంతశీలత్వా
 దనానందపదంగతః, అనానందమహానంద కాలాతీత స్తతోఽపిహి, ము
 క్త ఇత్యుచ్యతే యోగీ తుర్యాతీతపదం గతః, పరిగళితసమ ప్రజన్మపాశ
 స్సకలవిలీనతమో మయాభిమానః, పరిమరసమయః పరాత్మసక్తో జలగత
 సైంధవఖండవ త్తహత్తా, జడాజడదృశోర్మ ధ్యేయత్తిత్వం పాదమార్గిక
 మ్, అనుభూతిమయం తస్మా త్సారం బ్రహ్మేతి కథ్యతే, దృశ్యసంపలి
 తోబంధ స్తన్మక్తో ముక్తి రుచ్యతే, ద్రవ్యదర్శనసంబంధే యానుభూతిర
 నామయా, తామవప్తభ్య తిప్తత్వగ్ సౌఘస్థిం భజతే స్థితిః, సైవతు
 ర్యస్య మాప్నోతి తస్యాం దృష్టిగ్ స్థిరాం కురు, ఆత్మాస్థూలో నచైవా
 ణుర్నప్రత్యక్షో నచేతరః, నచేతనో నచ జడో నచైవాసన్న సన్తయః,
 నాహం నాన్యో నచైవైకో నచానేకోఽద్వయోఽవ్యయః, యదిదం
 దృశ్యతాం ప్రాప్తం మనస్సర్వేంద్రియాస్పదమ్, దృశ్యదర్శనసంబంధే
 యత్సుఖం పారమార్థికమ్, తదతీతం ఏదం యస్మా త్తన్న కించి దివైవ

తత్, సమోక్షో నభసః పృష్ఠే నపాతాశేన భూతలే, సర్వాశాసం
 క్షయే చేతః క్షయో మోక్ష ఇ తీవ్యతే. మోక్షో మేఽస్త్వితి చిం
 తాంతజ్ఞాతాచే దుత్థితం మనః, మనసోన్మే మన స్వైష బంధ స్సాగ్
 సారికో ద్విభః, ఆత్మ స్యతీతే సర్వస్తా త్సర్వరూపేఽశమా తతే, కోబం
 ధః, కశ్చవా మోక్షో నిర్మూలం మనసం కురు, ఆధ్యాత్మరతిరశ్రాంతః
 పూర్ణపావనమాససః, ప్రాప్తానుత్తమవిశ్రాంతి ర్మకించి దిహవాంఛతి,
 సర్వాధిసాసనస్తాతే నిర్వికల్పే చిదాత్మని, యోగీపతిగతస్నేహ సృజీవ
 స్తుత్త ఉచ్యతే, నాపేక్షతే భవిష్యచ్చ వర్తమానే న తిష్ఠతి, నసంస్తర
 త్యతీతంచ సర్వమేవ కరోతిచ, అనుబంధపరే జంతా వసగ్ సర్గమనా
 స్సదా, భక్తే భక్తసమాచార శ్శతే శరణవ స్థితః, బాలో బాలేషు
 పృథ్వేషు వృద్ధో ధీరేషు ధైర్యవాన్, యువా యౌవనవృత్తేషు దుఃఖ
 తేషు సుదుఃఖిణః, ధీరధీ రుదితానందః పేళలః పుణ్యకీర్తనః, ప్రాజ్ఞః
 ప్రసన్నమధురో దైన్యా దపగతాశయః, అభ్యాసేన పరిస్పంజే ప్రాణా
 నాంక్షయమాగతే, మనః ప్రశమ మాయాతి నిర్వృణ మవశిష్యతే,
 యతో వాచానివర్తంతే వికల్పకలనాన్వీణాః, వికల్పసంక్షయో జ్ఞం
 తోః పదం తదవశిష్యతే, అనాద్యంతావధిసాత్తా పరమాత్మేహ విద్య
 తే, ఇత్యేత నిశ్చయం స్ఫారం సమ్యక్జ్ఞానం విదు ర్బుధాః, యథా
 భూతాత్మదర్శిత్వ మేతావద్భువనస్త్రియే, యదాశ్చైవ జగత్సర్వ
 మితి నిశ్చిత్త్య పూర్ణతా, సర్వ మాత్మైవ కాదృప్తాభావాభావోక్తివాసి
 తో, క్వబంధ మోక్షకలనే బ్రహ్మేదేవిజృంభతే, సర్వ మేవ పరం
 బోధ్యు కోషోగ్రాహ్యః కపంబుగతా బోధోగ్రాహ్యః కపంబుగతా బోధోగ్రాహ్యః

నా, సమ్య గాలోకితే రూపేకాప్రపాపాణవాససామ్, మనూగపి నభే
 దోఽస్తి క్వాసి సంకల్పనోన్ముఖః, ఆదా వంతేచ సగ్ శాంతిస్వరూప
 మపినాశి యత్, వస్తూనా మాత్మన స్త్వైతి త్త్వయో భవ సర్వదా,
 ద్వైతాద్వైత సముద్భేదై ర్దరామరగవిభ్రమైః, స్ఫురత్యాత్మభి రాప్తైవ
 సిద్ధేరభీవ వీచిభిః, ఆపత్కరంజపరశుం పరాయా నిర్వృతేః పదమ్, తద్ధ
 మాత్మాన మాలింగ్య చిత్త్య యోగిస్థయా ధియా, యః స్థిత స్తం క

ఆత్మేహభోగభాగయితుం తుమః, కృతస్ఫారవిచారస్య మనోభోగాదయో
రయాః, మనాగపి సభిందంతి శైలం మందానిలా ఇవ, నానాత్వ మస్మి
కలనానునవస్తుతోఽంతర్నానావిధానుసరసీవ జాలాది నాన్యత్, ఇత్యే
కనిశ్చయమయః పురుషో విముక్త ఇత్యుచ్యతే సమవలోకిత సమ్యగ
ర్థ ఇతి.

తృతీయోఽధ్యాయః.

విదేహముక్తేః యోగం తద్వాక్ కోవా మహామునిః, కం
యోగం సముపాస్థాయ ప్రాప్తనా స్వరమం పదమ్, సుమేరో ర్వసు
ధా పీరే మాండవ్యో నామ వై మునిః, కాండిన్యా తత్త్వ మాస్థాయ
జీవన్ముక్తో భవత్వసా, జీవన్ముక్తిదశాం ప్రాప్య కదాచి ద్భృష్టావిత్రమః,
సర్వేంద్రియాణి సంహర్తుం మనశ్చక్రే మహామునిః, బద్ధపద్మాసన స్తిష్ఠ
న్నస్థిస్తీలితలోచనః, బాహ్యనాభ్యంతరాం శైచ్రవ స్పృశ్యా పరి
హరం చ్ఛనైః, తతిస్త్వమననః స్థైర్యం మనసా విగతైనసా, అమోహా
ను చంచల మిదం ప్రణ్యాహృత మపి స్ఫుటమ్, పటాష్టుట ముపాయాతి
ఘటా చ్ఛకట ముత్కటమ్, చిత్త మగ్ధేషు చరతి సాదపేష్వివ
మర్కటః, పంచద్వారాణి మనసా చక్షురాది న్యమూ న్యలమ్, బుద్ధీం
ద్రియాభిధానాని తాన్యేవాలోకయా మ్యహమ్, హతేంద్రియగణా
యాయం త్యజతా కులతాం శనైః, చిదాత్మా భగవాం త్సర్వ సాక్షి
త్వేన స్థితేఽస్త్వహమ్, తే నాత్మనా బహుజ్ఞేన నిర్జ్ఞాతా శ్చక్షురా
దయః, పరినిర్వామి శాంతోఽస్మి దిష్ట్యాస్మి విగతజ్వరః, స్వాత్మ
న్యేవావతిష్ఠేఽహం తుర్యరూపపదేఽశమ్, అంతరేవ శశామాస్య
క్రమేణ ప్రాణసంతతిః, జ్వాలాజాలపరిస్పందో దగ్ధేంద్రనభివానలః, ఉది
తోఽస్తంగతభవ హ్యస్తంగతభవోదితః, సమ స్సమరసాభాస స్తిషామి
స్వచ్ఛతాం గతః, ప్రబుద్ధోఽపినుషుప్తిస్థ స్సుషుప్తిః ప్రబుద్ధవాక్,
తుర్య మాలంబ్య కాయాంత స్తిషామి స్తంభితస్థితిః, సశాహ్యభ్యం
తరా నాభివాక్ స్థూలాక్ సూక్ష్మతరా నపి, త్రైలోక్యసంభవాం స్త్య
క్త్వా సంకలైష్క వినిర్నితాక్, సహ ప్రణవ పర్యంతదీర్ఘని స్వనతం
తునా, జహా వింద్రియతన్మాత్ర జాలం భగ ఇవానిలః, తతోఽజ్ఞసం
గమం సంహృం మహిమాఽముపాగతామ్ పగోంజాఃశిశుసానం పాప

వాక్ మునిపుంగవః, జహౌ చిత్తౌ చైత్యదశాగ్ స్పందశక్తి మి
 వాలిలః, చిత్సామాన్య మథాఽసాన్య సత్తామాత్రాత్మకం తతః, సుషు
 ప్తిచద మాలంబ్య తస్థౌ గంధ మివాసలీ, సుషుప్తిస్థైర్యమాసాద్య
 తుర్యరూప ముపాయయా, నిరానందోఽపి సానంద స్పృహస్పృహ
 బభూవ సః, తత స్తత్సంబభూవాసౌ యద్గిరీ ముష్యగోచరః, యచ్ఛూ
 స్యవాదినాగ్ శూన్యం బ్రహ్మ బ్రహ్మ విదాం చ యత్, విజ్ఞానమా
 త్రం విజ్ఞానవిదాం యదమలూత్తకమ్, పురుష స్సాంఖ్యదృష్టినా మీ
 శ్వరో యోగవాదినామ్, శివశ్చైవాగమస్థానాం కాలః కాలైకవాది
 నామ్, యత్పిర్వశాస్త్రసిద్ధాంతం యత్పిర్వహృదయానుగమ్, యత్స
 ర్వగ్ సర్వగం వస్తు యత్తత్త్వం తదసౌ స్థితః, యదనుత్తమ నిష్పందం
 దీపకం తేజసా మపి, స్వానుభూత్యైక మారంచ యత్తత్త్వం
 తదసౌ స్థితః, య దేకంగా ప్యనేకంచ నాంజనుచ నిరంజనమ్, యత్స
 ర్వం ధాప్యసర్వంచ యత్తిత్త్వం తదసౌ స్థితః. అజ మమరీ మనాద్య
 మాద్య మేకం ఏద మమలగ్ సకళంచ సిష్క-శ్శిగచ, స్థితి ఇతి సతగా
 నభ స్వరూపా దపి విమల స్థితి రీశ్వరః క్షణే నేతి.

చతుర్థోఽధ్యాయః.

బీవస్తుక్తస్య కింలక్ష్మ హ్యేకాశగమనాదిః, తథా చే న్నునిశా
 రూల తత్ర వైవ ప్రలయేతే, లనాత్తవిదముక్తోఽపి నిభోవిహరణాది
 ః, ద్రవ్య ముత్తక్రియాకాల శక్త్యాప్నోత్యే సద్విజః, నాత్తజ్ఞ
 స్త్యైవవిపయ ఆత్మనో హ్యేక మాత్రిదృగ్, ఆత్మనాత్మని సంతృప్తో
 నావిద్యా మనుభావతి, యేయే భావాః స్థితా లోకే తా నవిద్యా
 మయా నిర్విదుః, త్యక్తావిద్యో మహాయోగీ కథం తేషు నిమజ్జతి, యస్తు
 మూఢోఽల్పబుద్ధి గ్వా సిద్ధిజాలాని వ్యాధతి, నసిద్ధిసాధనై ర్యోగై
 స్తాని సాధయతి క్రమాత్, ద్రవ్యమంత్రక్రియాకాలయంత్రయ స్సా
 ధుసిద్ధిదాః, పరిమాత్తపదప్రాప్తోఽనుభవంతికాశ్చన, యస్యేచ్ఛా విద్యతే
 కాచి త్సాసిద్ధిగోసాధయ త్విహౌ, నిరిచ్ఛోః పరిపూర్ణస్య నేచ్ఛా
 సంభవతి త్వచిత్, సర్వేచ్ఛా జలసంశంకా వాత్తలాభోభవే న్నునే,

సకథం సిద్ధి జాలాని ¹కథం వాంఛ త్యచిత్తకః, అపి శీతమచా వరే
 సుతీష్ణేహిండుమండలే, అద్యధః ప్రసరం త్యక్త్వా జీవన్ముక్తో నవిస్తయి,
 అధిస్తానే పరే తత్త్వే కల్పితా రజ్జునర్పవత్, కల్పితాశ్చర్యజాలేషు
 నాభ్యుదేతి కుతూహలమ్, యది విజ్ఞానవిజ్ఞేయా వీతరాగా మహాధియః,
 విచ్ఛిన్నగ్రంథయ స్పర్శేతే స్వతంత్రా స్తనౌ స్థితాః, సుఖదుఃఖదశా ధీ
 రగ్ సామ్యా న్యధ్రాద్ధరంతి యమ్, నిశ్వాసా ఇవనై లేన్ద్రం చిత్తంతస్య
 మృతం విదుః, ఆపత్కార్యణ్య ముత్సాహామదో మాంద్యం మహేళా
 త్సవః, యన్నయంతి నవైరూప్యం తస్య నష్టం మనో విదుః, ద్వివిధ
 శ్చిత్తనాశోఽస్తి సరూపో రూపవచ, జీవన్ముక్తౌ సరూప స్సాన్య దరూ
 పో దేహముక్తిగః, చిత్తసత్తేహ దుఃఖాయ చిత్తనాశస్సుఖాయచ, చిత్త
 సత్తాం క్షయం నీత్వా చిత్తనాశ ముపాసయేత్, మన స్తాం మూఢతాం
 విద్ధి యదా నశ్యతి సానఘ, చిత్తనాశాభిధానగ్హి తత్స్వరూప మితి
 రితమ్, మైత్ర్యాదిభి ర్గుణైర్మృక్తం భవ త్యుత్తమవాసనమ్, భూయో
 జన్త వివిర్మృక్తం జీవన్ముక్తస్య తన్ననః, సరూపోఽసామనోనాశోజీవే స్తుక్త
 స్య విద్యతే, నిదాఘరూపనాశస్తు వర్తతే దేహముక్తికే, విదేహముక్త
 ఏ వాసా విద్యతే నిష్కళాత్మకః, సమగ్రాగ్ర్యగుణాధార మపి సత్త్వం
 ప్రలీయతే, విదేహముక్తౌ విమలే పదే సరమపావనే, విదేహముక్తి
 విపయే లిస్తిక్ సత్త్వక్షయాత్మికే, చిత్తనాశే విరూపాభ్యే నకించి దిహ
 విద్యతే, నగుణా నాగుణా న్త్రసత్త్రీర్నత్రీర్నలోకతా, నచోదయో నాన్త
 మయో సహర్షామృత్సంవిదః, నతేజోన తిమః కించిన్నసంధ్యాదినరాత్ర
 యః, ససత్తా నాపిచాసత్తా నచమధ్యగ్హి తత్పదమ్, యేహిపారంగతా
 బుద్ధే స్సగ్ సారాడంబరస్యచ, తేషాం తదా స్పదగ్ స్ఫారం ఏవనానా
 మివాంబరమ్, సగ్ శాంతదుఃఖ మజడాత్మికమేకసుప్త మానందమంధర
 మపేతరజస్తమోయత్, ఆకాశకోశతనవోఽతి నవో మహంత స్తస్మి
 స్పదే గళితచిత్తలవా భవంతి. హేనిదాఘ మహాప్రాజ్ఞ నిర్వాసన మనో
 భవ, బలా చేత్తస మాదాయ నిర్వికల్పమనా భవ, యజ్జగద్భాసకం
 భానం నిత్యంభాతి స్వతః స్ఫురత్, స ఏవ జగత స్సాక్షీ సర్వాత్మా విమ
 లాకృతిః, ప్రతిష్ఠా సర్వభూతానాం ప్రజ్ఞానఘనలక్షణః, తద్విద్యావిష

యం బ్రహ్మ సత్యజ్ఞానసుఖాద్వయమ్, ఏకం బ్రహ్మహ మస్తీతి శ్లోకృ
త్యోభవే న్మునిః, సర్వాధిష్ఠాన మద్వంద్యం పరం బ్రహ్మ సనాతనమ్, సచ్చి
దానందరూపం త దవాజ్ఞానసగోచరమ్. న తత్ర చంద్రార్కవపుః ప్రకా
శతే నవాంతి వాతా స్సకలాదేవతా శ్చ, స ఏష దేవః కృతభావ
భూతః స్వయం విరుద్ధో విరజః ప్రకాశతే. భిద్యతే హృదయ గ్రంథి
శ్చిన్యంతే సర్వసంశయాః, క్షీయంతే చాస్య కర్మాణి తస్మిన్ దృష్టేష
రావరే, జ్వ సుషణ్ణాశరీరే తస్మిన్ జీవేశాహ్యో సూ సిద్ధితో, తయో
ర్జీవః ఫలం భుజ్యేత్ కర్తవ్యో న మపేశ్వరః, కేవలంసాక్షిరూపేణ వినా
భోగేన వర్తతే, ప్రాతిభాసికజీవన్ము కల్పిణో మాయయా తయోః, చి
చ్చిదాకారతో భిన్నా నభిన్నా చిత్త్వహనితః, తర్కతశ్చప్రమాణా
చ్చ చిదేకత్వస్వసత్తేః, చిదేకత్వపరిజ్ఞానే నశోచతి నముహ్యతి, అధ
ష్ఠానం సమ స్తస్య జగత స్సత్యచిద్భవమ్, అహ మస్తీతి నిశ్చిన్య వీత
శోకో భవే న్మునిః, స్వశరీరే స్వయంజ్యోతి స్వరూపగ్ సర్వసాక్షిణమ్,
క్షీణదోషాః ప్రవశ్యంతి సేత రే మాయయా వృతాః, త మేవ ధీరో విజ్ఞా
య ప్రజ్ఞాం కుర్వీత బ్రాహ్మణః, నానుభూయ్యా ద్భూహూం ఛబ్ధా న్వాచో
విగ్లావనగ్ హి తత్, బాల్యేనైవహి తిషాసే నిర్విద్యబ్రహ్మవేదనమ్,
బ్రహ్మవిద్యాంచ బాల్యంద నిర్విద్య ముచి రాత్తవాన్, అంతర్గీలసమా
రంభ శ్శుభాశుభమహాంకురమ్, సంస్మృతిన్తతే ర్జీజు శరీరం విద్ధి భా
తిశమ్, భావాభావద శాకోశం దుఃఖరత్న సముద్గమమ్, బీజ మస్య శరీరస్య
చిత్త మాశావశానుగమ్, ద్వే బీజే చిత్తపుష్కస్య వృత్తివ్రతతి ధారిణిః,
ఏకం ప్రాణపరిస్పన్దో ద్వితీయో దృఢభావనా, యదా ప్రస్పన్దతే ప్రాణో
నాడి సంస్పర్శనోద్యతః, తదా సంవేదనమయం చిత్త మాశు ప్రజాయ
తే, సాహి సర్వగతా సంవి త్ప్రాణస్పందేన బోధ్యతే, సంవిత్సంరోధనం
శ్రేయః ప్రాణాదిస్పందనం వరమ్, యోగిన శ్చిత్తశాంత్యర్థం కుర్వంతి
ప్రాణరోధనమ్, ప్రాణాయామై స్తథా ధ్యానైః ప్రయోగై ర్యుక్తికిల్బ
తైః, చిత్తోపశాంతిఫలదం పరమం విద్ధికారణమ్, సుఖదం సంవిదస్వా
ధ్యం ప్రాణసంరోధనా విదుః, దృఢభావనయా త్యక్త పూర్వాపరవిచా
రణమ్, యదా దానం పదార్థస్య వాసనాసా ప్రకీర్తితా, యదా

1 భోగోమపేశ్వరః, ప్రకాశతే స్వయంభేదః కల్పితో.

సభావ్యతే కించి ధేయోపాదేయరూపియత్, స్థీయతే సకలం త్వ
 క్త్వా తదా చిత్తం సజాయతే, అవాసనత్వా శ్శతతం యదా నమ
 నుతే మనః, అమనస్తా తి దోదేతి పరిమోషశమప్రదా, యదా న భావ్య
 తేభావః క్వచి జగతి వస్తుని, తదా హృదంబరే శూన్యే కథంచిత్తిం
 ప్రజాయతే, య దభావన మాస్థాయ యదభావస్య భావనమ్, య
 ద్యభావస్తుదర్శిత్యం తదచిత్తత్వ ముచ్యతే, సర్వ మంతః పరిత్యజ్య శీత
 శాశయవర్తి యత్, వృత్తిస్థ మపి తచ్చిత్తి మసద్రూప ముదాహృతమ్,
 భృష్టబీజోపమా యేషాం పునర్జననవర్జితా, వాసనారసనాహీనా జీవ
 న్ముక్తాహ తే స్త్రుతాః, సత్వరూపపరిస్తాప్తచిత్తా నై జ్ఞానపారగాః, అచి
 త్తాఞ్చితి కథ్యంతే దేహంతే వ్యోమరూపిణః, సంవేద్య సంపరిత్యాగా
 త్ప్రాణస్పందన వాసనే, సమూలం సశ్యతః క్షీప్రం మూలచ్ఛేదాదివ
 ద్భ్రుమః, పూర్వదృష్టమదుష్టంవా యదస్యాః ప్రతిభాసతే, సంవిద స్తత్ప్ర
 యత్నేన మార్జసియం విజానతా, తి దమార్జనమాత్రింహి మహాసం
 సార తాంగశమ్, తత్ప్రమాణ్ణనమాత్రింతు మోక్ష ఇత్తిభిధీయతే, అజ
 ణోగళితానంద స్త్యక్తసంవేదనో భవ, సంవిద్యస్తువశాలంబ స్నాయ
 స్యేహ నవిద్యతే, నానసంవి దజడః ప్రోక్తః కుర్వ న్కార్యశతా న్యపి,
 సంవేద్యేన హృదాకాశే మనాగప సలిప్యతే, యస్యాసా వజడాస విజ్ఞీ
 వన్త్యక్త సుకథ్యతే, యదా సభావ్యతే కించి న్నిర్వాసనతయాఽఽత్తస్య,
 బాలమూకాదివిజ్ఞాన మివచ స్థీయతే సిరమ్, తదాజాడ్యవినిర్ముక్తమ
 సంవేదన మాత్రితమ్, ఆశ్రితిం భవతి ప్రాజ్ఞో యస్తా ద్భూయో సలిప్య
 తే, సమస్తా వాసనా స్త్యక్త్యా నిర్వికల్పసమాధితః, తస్యయత్వా దనా
 ద్యంతే తద వ్యంతర్లలియతే, తిష్ఠ న్నచ్చక్ష్ పృష్ఠశక్ జఘ్రి న్నపి తల్లే
 పవర్జితః, అజణో గళితానంద స్త్యక్తసంవేదన స్సుఖి, ఏతాం దృష్టి
 మవప్రభ్య కప్తచేష్టాయతోఽపి సక, తిరే ద్దుఃఖాంబుధేః పార మపా
 రగుణానగరః, విశేషం సంపరిత్యజ్య సన్తాత్రిం యదలేపకమ్, ఏకరూ
 పం మహారూపం సత్తాయా స్తత్పదం విదుః, కాలసత్తా కలాసత్తా వస్తు
 సత్తేయ మిత్యపి, విభాగకలనాం త్యక్త్యా సన్తాత్రికంరో భవ, సత్తా
 సామాన్య మే వైకం భావయ స్కేవణం విభుః, పరిపూర్ణః పరానందీ
 తిష్ఠాపూరితదిగ్భరః, సత్తాసామాన్యపర్యంతే యత్తత్కలనయోజ్ఞితం,

పద మాద్య మనాద్యం తం తస్యబీజం సవిద్యతే, తత్ర సంలీయతే సంవిత్ నిర్వికల్పం చ తిష్ఠతి, భూయో నవర్తతే దుఃఖే తత్ర లభ్యమదః పుచూక్, తద్ధేతు స్వర్వభూతానాం అస్య హతుర్నవిద్యతే, ససా రస్వర్వనారాణాం తస్మాత్సారో నవిద్యతే, తస్మిన్ చిద్రూపే న్నా నీ సమ స్తావస్తుదృష్టయః, ఇహుస్తాం ప్రతిబింబంతి సరసేవ తటద్రుమాః, తి దమ లమజరం తదాత్మితత్త్వం తపవగతా పువశాంతి మేతి చేతిః, అవగతవి గతైః తత్స్వగూపో భవభయముక్తపదోఽసి సమ్యగేవ ఏతేషాం దుఃఖ బీజానాం ప్రోక్తం యద్యన్తయోత్తరిమ్, తస్మాస్య ప్రయోగేన శీఘ్రం తత్ప్రాప్యతే ఏదమ్, సత్తా సామాన్యకోటస్థా గిశ్యేవ ఏదే యది, పారుషేణ ప్రయత్నేన బలాత్సంత్యజ్యవాసనామ్, స్థితిం బధ్నాసి తత్త్వ జ్ఞక్షణ మ వృక్షయాత్మికమ్, ఉచేఽస్తి స్తేవ తత్సాధు ఏవ మాసా దయ స్యలమ్, సత్తాసామాన్యరూపీనా కరోపి స్థితి మాదరాత్, త త్ప్రచిదధి కేనేహ యత్నే గోపీసి తత్పదమ్, సంవిత్తత్వే కృతధ్యానో నిదాఘా యదిత్స్యసి, త ద్యత్నే నాధి కేనోచ్చైర్రానాదయసి తత్పదమ్, వాసనానంపరిత్యాగే యది యత్నం కరోపి భో, యావద్విలీనం సమ నో సతావద్వాసనాపీయః, సక్షీణా వాసనా యావత్ చిత్తం తావ న్న శామ్యతి, యావ న్ని తత్త్వవిజ్ఞానం కావచ్చిగ్గతమః కుతః, యావ న్ని చిత్తోపశమా సతావత్త్వవదనమ్, యావ న్నవాసనానాశి స్తావ త్త్వత్వాగమః కుతః, యావ న్ని తత్త్వసగప్రాప్తి ర్న తావ ద్వాసనాక్ష యః, తత్త్వజ్ఞానం యతో నాశో వాసనాక్షయ ఏవచ, మిథః కారణ తాం గత్వా దుస్సాధాని స్థితా స్యతిః, భోగేచ్ఛాం దూరతి స్వక్త్వా త్రయ మేత త్సమాగరి, వాసనాపీయ విజ్ఞానమనోనాశా మహామతే, సమకాలం చిరాభ్యస్తా భవంతి ఫలదామణాః, త్రిభి రేస్స బిమభ్యస్తై స్త్వౌదయగ్రంథయో దృఢాః, నిశ్శేషమేవ తృప్త్యంతిబిసచ్ఛేదాన్ము ణాఽన, వాసనా సంపరిత్యాగీ సగుం ప్రాణనిరోధనమ్, విదు స్త త్వవిద స్తస్మా త్తదప్రేవం సమాహరేత్, వాసనానంపరిత్యాగా చ్చి త్తం గచ్ఛ త్యచిత్తతామ్, ప్రణ స్పందనగోధాచ్ఛ యథేచ్ఛసి తథా కు రు, ప్రాణాయామదృఢాభ్యాస్తై గుర్యక్త్యాచ గురుదత్తయా, అసనా శనయోగేన ప్రాణస్పందో నిరుద్యతే, నిస్సంగవ్యవహారత్వా ద్భవభా

వనపర్జినాత్, శరీరనాశదర్శిత్యా ద్వాసనా న ప్రవర్తతే, యః ప్రాణవన
సస్పంద శ్చిత్త స్పృహ స్పృహ పి, ప్రాణస్పందజయే యత్నః కర్తవ్యో
ధీమతోచ్ఛుక్తే, న శక్యతే మనో జేతుం వినాయక్తిమనిందితామ్,
శుద్ధాం సంవిద మాశ్రిత్య వీరరాగః స్థిరో భవ. సంవేద్యవర్జిత మను
త్త్యు మాద్య మేకం సువిత్పదం వికలసం కలయ న్నహత్తక్, హృ
ద్యేన తిష్ఠ కలనారహితః క్రియాంతు కుర్వన్న కర్తృపద మేత్య శమో
దితిశ్రీః మనాగపి విచారేణ చేతస స్వప్రసిగ్రహః, పురుషేణ కృతా
యేన తేనాప్తం జ్ఞానః సల మితి.

పంచమోఽధ్యాయః.

ఓం గచ్ఛు స్తిప్తతో వాపి జాగ్రత స్స్వపతోఽపివా, సవిచార
పదం చేతో యస్యాసాఽమృత ఉచ్యతే, సమ్యక్జ్ఞానసమాలోకః
పుహూక్ జ్ఞాయనముః స్వయమ్, న బిభేతి నచాద శ్చైవైవశ్యం నచ దీన
తామ్, అవిత్ర మపథ్యంచ విషసంసర్గదూషితమ్, భుక్తం జరయతి
జ్ఞానీ క్లిన్నం నష్టంచమృష్టవత్, సంగత్యాగం విదు ర్హక్షం సంగత్యా
గా గజస్సతా, సంగం త్యజత్వం భావానాం జీవన్ముక్తో భవానఘ, భావా
భావేందాగ్ధానాం హర్షామర్షవికారదా, మలినా వాసనా యైషా సాఽ
సంగితి కథ్యతే, జీవన్ముక్తశరీరాణా మపునర్జన్మకారణీ, ముక్తాహంత్రితి
రిభ్యాసా గ్ఘాతా భవతి వాసనా, దుఃఖై ర్నగ్ధాని మాయాసి హృది
హృష్యసి నో సుఖైః, ఆశావైవశ్య ముత్సృజ్య నిదాఘా సంగతాం
వ్రజ, దిక్కాలాద్యనివచ్ఛిన్న మదృష్టోభయకోటికమ్, చింతాత్ర మక్ష
యం శాంత మేకం బ్రహ్మస్థి నేతరత్, ఇతి మత్వాహ మి త్యన్తరుక్తా
ముక్తవపుః పుమాన్, ఏకయాః ప్రశాంతాత్మా హానీ స్వాత్మసుఖోభవ,
నాస్తి చిత్తంనచావిద్యా నమనో నచజీవకః, బ్రహ్మై వైక మనాద్యంత
మభివ త్యవిజృంభ తే, దేహే యావ దహం భావో దృశ్యేఽస్త్రిన్యావ
దాత్మతా, యావ న్నమేద మిత్యాస్థా తావ చ్చిత్తాది విభ్రమః, అంత
ర్ముఖియా సర్వం చిద్వహ్నా త్రిజగత్ప్రణమ్, జుహ్వతోఽంతర్నివ
ర్తంతే మునే చిత్తాదివిభ్రమాః, చిదాత్మాస్థి నిరంశోఽస్తి పరాసరవివర్జి
తః, రూపం స్థరన్నిజం స్ఫారం మాస్తృత్యామృతో భవ, అధ్యాత్మ
శాస్త్రమంత్రేణ తృప్తావిషవిషూచికా, క్షీయతే భావితే నాంత శ్శరదా

మహిళాయథా, పరిజ్ఞాయపరిత్యాగో వాసనానాగయ ఉత్తిమః, సత్తా
సామాన్యరూపత్వాత్ తైస్కైల్యవదం విదుః, యత్రాస్తి వాసనానానా
తత్పుష్పం న సిద్ధయే, నిర్బీజావాసనా యత్ర తత్పుష్పం సిద్ధిదం స్మృ
తమ్, వాసనాయాస్తథా వహేన్ బుధుర్వాధిభిషా మసి, స్నేహవైరవి
షాణాశ్చ శేషః స్వల్పౌపి బాధతే, నిర్దిగ్ధవాసనాబీజ స్సత్తాసామా
న్యరూపవాక్, స దేవలోవా విదేవలో వా నభూయో దుఃఖభా గ్భవే
త్, ఏతావదే వావిద్యాత్వం నేదం బ్రహ్మాతి నిశ్చయః, ఏవేవ త్తయ
స్తస్యాబ్రహ్మేద మితి నిశ్చయః, బ్రహ్మచి ద్బ్రహ్మభువనం బ్రహ్మభూతవ
రంపరా, బ్రహ్మహం బ్రహ్మచిచ్ఛత్తుర్బ్రహ్మ చిన్మిత్రబాంధవాః, బ్రహ్మ
వ సర్వమి త్యేవ భావితే బ్రహ్మవై పుమాన్, సర్వ తావస్థితం శాంతం
చిద్బ్రహ్మ త్యనుభూయతే, అసంస్కృతాధ్వగా లోకే మన స్వస్వత్ర
సంస్థితే, యా ప్రతీతి రనాగస్మా తచ్చిద్బ్రహ్మ సర్వగమ్, ప్రశాంత
సర్వసంకల్పం విగతాఘలకౌతుకమ్, విగతాశేషసంరంభం చిదాత్మా
నం సమాశ్రయ, ఏవం పూర్ణభయో ధీరా స్సమా నీరాగచేతసః, న
సందంతి నసందంతి జీవితం మరణం తథా, ప్రాణోఽయమసశం బ్రహ్మ
స్పందశక్తి స్సదాగతిః, సబాహ్యభ్యంతరే దేహే ప్రాణోఽసా పూర్వ
గస్థితిః. అపానోఽవ్యనిశం బ్రహ్మ స్పందశక్తి స్సదాగతిః, సబాహ్య
భ్యంతరే దేహే అపానోఽయ మవాక్స్థితిః, జాగ్రత్తః స్వపత్యైవప్రా
ణాయామోఽయ ఉత్తిమః, ప్రవర్తతే హ్యభిజ్ఞస్య త్తావచ్ఛేయసేవ
ణు, ద్వాదశాంగుళవర్యంత బాహ్య మాక్రమతాంతతి, ప్రాణానా మం
గసంస్పర్శాయ స్పృహరక ఉచ్యతే, అపాన శ్చంద్రమా దేహ మాస్య
యయతి సుప్రత, ప్రాణ సూర్యోఽగ్నిరథవా పచ్య త్యంతరితం వపుః,
ప్రాణక్షయసమీపస్థ మపానోదయ కోటిగమ్, అపానప్రాణయో రైశ్వం
చిదాత్మానం సమాశ్రయ, అపానోఽస్తంగతో యత్ర ప్రాణో నాభ్యు
దితః క్షణమ్, కలాకళంకరహితం తచ్చిత్తస్త్వం సమాశ్రయ, నాపా
నోఽస్తంగతో యత్ర ప్రాణ శ్చాస్త ముపాగతః, నాసాగ్రగమనావర్తం
తచ్చిత్తత్వ ముపాశ్రయ, ఆభాసమాత్ర మేవేదం నన న్నాన జ్జగ
త్త్రయమ్, ఇత్యస్య కలనా త్యాగం సమ్యజ్జ్ఞానం విదుగ్భుధాః, ఆభా
సమాత్రకం బ్రహ్మ చిత్తాదర్శకళంకితమ్, తతి స్థదపి సత్యజ్ఞ నిరా

భాషా భ వోత్తమ, భయస్తద మకల్యాణం ధైర్యసర్వస్వహరిణమ్,
 మనఃపిశాచ ముత్సార్య యోఽసిసోఽసి నిరో భవ, చిద్వ్యోమైవ కిలా
 స్త్రీహ పరాపరవివర్జితమ్, సర్వత్రాసంభవ చైత్ర్యం యత్కల్యాణతేజవ
 శిష్యతే, వాంఛాక్షణేతు యాతుష్టి స్తత్రివాంఛైస కారణమ్, తుష్టి
 స్వతుష్టిపర్యంతా తస్మా ద్యాంఛాం పరిత్యజ, ఆశా యా తు నిరాశా
 త్వ మభావం యాతు భావతామ్, అమన స్త్వం మరో యాతు తివా
 సంగేన జీవతః, వాసనారహితై రంత రింద్రియై రాహర నిగ్రహాః,
 నవికారమవాహ్నోపి ఖవత్ క్షోభశతై రపి, చిత్తోన్మేషనిమేషాభ్యాం
 సంసారప్రళయోదయా, వాసనాప్రాణసంరోధా దనున్మేషం మనః
 కురు, ప్రాణోన్మేషనిమేషాభ్యాం సంసృతేః ప్రళయోదయా, తమభ్యా
 సప్రయోగాభ్యా మున్మేషరహితం కురు, మాణోన్మేషనిమేషాభ్యాంకర్త
 గాంప్రళయోదయా, తద్వలీనం కురుబలాద్గురుశాస్త్రార్థ సంగమైః, అసం
 విత్ స్పందమాత్రేణ యాతి చిత్తమచిత్తతామ్, ప్రాణానాంవానిరోధేన
 తేజోవ పరమం పదమ్, శృశ్యదర్శనసంబంధేయత్సుఖం పారమార్థికమ్,
 తదంతైకాంతనం విత్త్యా బ్రహ్మద్వైత్యావలోకయ, యత్రనాథ్యుదితం
 చిత్తం తద్వైసుఖ మక్మతిమమ్, క్షయాతి శయనిర్ముక్తం నోదేతి నచ
 శామ్యతి, జ్ఞప్తచిత్తం నచిత్తాభ్యం చిత్తించిత్తత్వమేవహి, తదేవతుర్యా
 వస్థాయాం తుర్యాతీతం భవ్యతః, సన్న్యస్తసర్వసంకల్ప స్సమశ్శాంతమ
 నా మునిః, సన్నాప్యస యోగయుక్తాత్మా హ్ననసాత్ మోక్షవాత్ భవ,
 సర్వసంకల్ప సంశాంతౌ ప్రశాంతిఘనవాససమ్, సకించి ద్భావనాకారం
 య త్తద్బ్రహ్మపరంవిదుః, సమ్యక్ జ్ఞానావరోధేన నిత్యమేకసమాధినా,
 సాంఖ్యవివాదబుద్ధాయే తే సాంఖ్యా యోగినఃపరే, ప్రాణాద్యనిలసంశాం
 తౌయుక్త్యా యే పద మాగతాః, అనామయ మనాద్యంతర తేస్త్రుతా
 యోగయోగినః, ఉపాదేయంతు సర్వేషాం శాంతం పద మ్మృత్రి
 మమ్, ఏకాగ్రాభ్యసనం ప్రాణరోధశ్చేతఃపరిక్షయః, ఏకస్మిన్నేవసంసిద్ధే
 సంసిద్ధ్యంతి పరస్పరమ్, అవినాభావినీ నిత్యం జఃతునాం ప్రాణచేతసి,
 ఆధారాధేయవచ్చైతే ఏకభావే వినశ్యతః, కురుల స్వవిదాశేన కా
 ర్యం మోక్షాభ్య ముత్తమమ్, సర్వమేత ధియా త్యక్త్వా యది తిష్ఠసి
 నిశ్చలః, తదాహంకారవిలయే త్వమేవ పరమం పదమ్, సుహాచిద్దే

వేహస్తి మహా సత్తేతి యోచ్యతే, నిష్కళగకా సమా శుద్ధా నిరహం
 కారరూపిణీ, సకృద్విభాతా విషలా నిశ్శోదయవతీ సమా, సా బ్రహ్మ
 పరమాత్తేతి నామభిః పరిగీయతే, సైవాహ మితి నిశ్చిత్త్య నిదాఘ కృ
 తకృత్యచాన్, న భూతం నభవిష్యచ్ఛచింతయూమి కదాచన, దృష్టిమా
 లంబ్య తిస్థామి వర్తమానం మహత్తనా, ఇద మద్యమయాలబ్ధ మిమం
 స్రాప్స్యామి సుందరమ్, నస్తామి నచ నిందామి ఆత్మనోఽన్యం నహి
 క్వచిత్, నతుష్యామి శుభ స్రాప్తా సఖిద్యా మ్యశుభాగమే, ప్రశాం
 తచాపలం వీతశోక మస్తసమీహాలమ్, మనో మమ మునేశాంతం
 తేన జీవా మ్యనామయః, అయం బంధుః పరశ్చాయం మమాయ
 మయ మన్యకః, ఇతి బ్రహ్మ న్నజానామి సగంస్పర్శం దదామ్యహం,
 వాసనామాశ్రసంత్యాగా జ్వరామరణవజ్జితమ్, సవాసనం మనోజ్ఞానం
 జ్ఞేయం నిర్వాసనం మనః, చిత్తే త్యక్తే లయం యాతి ద్వైత మేత చ్చ
 సర్వతః, శివ్యతే పరమగ్ శాంత మేక మచ్ఛమనామయమ్, అనస్తమజ
 మన్యక్త మజరగ్ శాంత మచ్యుతమ్, అద్వితీయ మనాద్యంతం య
 దాద్య ముపలంభనమ్, ఏక మాద్యస్త్యహితం చింతాత్ర ముపలం తతం,
 ఖా ద పృథితరాం సూక్ష్మం తద్బ్రహ్మస్య ససౌశయః, దిక్కాలాద్యనన
 చ్ఛిన్నగ్ స్వచ్ఛం నిత్యోదితం లలిమ్, సర్వార్థమయ మేకాగ్రం చింతా
 త్ర ముపలం భవ, సర్వ మేక మిదగ్ శాంతి మాదిమధ్యాంతవర్జితమ్,
 భావాభావమజు సర్వ మితి యత్వా సుఖి భవ, నబద్ధోఽస్మి న ముక్తో
 ఽస్మి బ్రహ్మేవాఽస్మి నిరామయమ్, ద్వైతభావ విముక్తోఽస్మి సచ్చి
 దానందలక్షణః, ఏవం భావయ యత్నేన జీవన్ముక్తో భవిష్యసి, పదా
 ర్థబృందే దేహాది ధియా సంత్యజ్య రూరలిః, అశీతశాంతిః కరణో
 నిత్య మాత్మ పరో భవ, ఇదగ్ రిమ్యమిదం నేతి బీజం తే దుఃఖ సంత
 తే, తస్మి న్సామ్యాగ్నినా దగ్ధే దుఃఖ స్యావసరః కుతః, శాస్త్రసజ్జన
 సంపర్కైః ప్రజ్ఞా మాదా వివర్ధయేత్, ఋతగ్ సత్యం పరిం బ్రహ్మ
 సర్వసంసార భేషజం, అత్యర్థ ముపలం నిత్య మాదిమధ్యాంతవర్జితమ్,
 తథాస్థూల మనాకాశ మనగ్ స్పృశ్య మచాక్షుషమ్, నరసం నచగం
 ఛాశ్వి మప్రమేయ హనూషవమ్, ఆత్మానగ్ సచ్చిదానంద ముసంతం

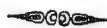
బ్రహ్మ సువ్రత, అహ మసీత్యభిధ్యాయే¹ ద్వేయాతీతం విముక్తయే,
 సమాధి స్సంవి దుత్పత్తిః పరజీవైకతాం ప్రతి, నిత్య సుర్వగతో హ్యత్తా
 కూటస్థో దోషవర్జితః, ఏక స్సంభిద్యతే భ్రాంత్యా మాయయా న
 స్వరూపతః, తస్మా దద్వైతపవాన్తి నప్రపంచో న సగస్త్యుతిః, యథా
 కాశో ఘటాకాశో మహాకాశ ఇతీరితి, తథా భ్రాంతై ర్ద్విధాప్రోక్తో
 హ్యత్తా జీవేశ్వరాత్తనా, యదా మనసి చైతన్యం భాతి సర్వత్రగం
 సదా, యోగినో వ్యవధానేన తథాసంపద్యతే స్వయమ్, యదా సర్వా
 ణిభూతాని స్వాత్మ స్వేవహి వశ్యతి, సర్వభూతేషు చాత్మానం బ్రహ్మ
 సంపద్యతే తదా, యదా సర్వాణి భూతాని సమాధిస్థా నవశ్యతి, ఏకీ
 భూతః పరేణానౌ సా తదా భవతి కేవలః, శాస్త్రసజ్జనసంపర్క వైరా
 గ్యరసరూపిణీ, ప్రథమా భూమి కైపోక్తా ముముక్షుత్వప్రదాయినీ,
 విచారణా ద్వితీయాస్యా త్ప్రతీయా సాంగభావనా, విలాపినీ చతుర్థీ
 స్వాద్వాసనా విలయాత్మికా, శుద్ధసంవిన్నయానంద రూపా భవతి పంచ
 మీ, అర్థసుప్తప్రబుద్ధాభో జీవన్ముక్తోఽత్ర త్రిష్ఠతి, అనంవేదనరూ
 పాచ షష్ఠీభవతి భూమికా, ఆనందైకఘనాకారా సుషుప్తసదృశీ స్థితిః,
 తుర్యావస్థాపశాంతా సా ముక్తిరేవహి కేవలా, సమతా స్వచ్ఛతా
 సామ్యా సప్తమీ భూమికా భవేత్, తుర్యాతీతాతు యావన్సా పరా
 నిర్వాణరూపిణీ, సప్తమీ సాపరా ప్రోధా విషయో నైవ జీవతాం,
 పూర్వావస్థాత్రయం తత్ర జాగ్ర దిత్యేవ సంస్థితం, చతుర్థీ స్వప్న
 త్యుక్తా స్వప్నాభం యత్ర వైజగత్, ఆనందైకఘనాకారా సుషుప్తా
 భ్యాతు పంచమీ, అనంవేదనరూపాతు షష్ఠీతుర్యపదాభిధా, తుర్యా
 తీతపదావస్థా సప్తమీ భూమికోత్తమా, మనోవచోభి రగ్రాహ్య స్వప్ర
 కాశా సదాత్మికా, అంతఃప్రత్యాహృతివశా చైతన్యంచే న్నవిభావితమ్,
 ముక్తవప నసందేహో మహాసమతయా తయా, నమ్రయే నచజీవామి
 నాహం న న్నా వ్యస న్తయః, అహం నకించి చ్చిదితి మత్వా ధీరో
 నశోచతి, ఆలేవకోఽహ మజరో నీరాగ శ్శాంతవాసనః, నిరంశోఽస్తి
 చిదాకాశ మితి మత్వా న శోచతి, అహం మత్వా విరహిత శ్శుద్ధో
 బుద్ధోఽజరోఽమరః, శాంత శ్శమన మాభాస ఇతి మత్వా న శోచతి,

¹ ద్వేయాతీతం.

తృణాగ్రే వ్యంబరే భానా సరనాగామరేషుచ, యస్తివృత్తి తదేవాహ
మితి మత్వా నశోచతి, భావనాం సర్వభావేభ్య స్సమత్సృజ్య సము
త్థితిః, అవశిష్టం పరంబ్రహ్మ కేవలం స్తీతి భావయ, వాచామతీతవి
షయో విషయూశా దశో జ్ఞతః, పరానందరసా త్సుబ్ధో రమతే
స్వాత్మ నాత్మని, సర్వకర్తృపరిత్యాగీ నిత్యతృప్తో నిరాశ్రయః, న
పుణ్యే సచపాపేన నేతరేణ చలిష్యతే, స్ఫటికః ప్రతిబింబేన యథా
నాయాతి రంజనమ్, తజ్జ్ఞః కర్తృఫలేనాంత స్తథానాయాతి రంజ
నమ్, విహరణజనతా బృందే దేహకర్తృనపూజనైః, భేదాహ్లాదా
నజానాతి ప్రతిబింబగతై రివ, నిస్తోత్ర నిర్వికారశ్చ పూజ్యపూజా
వివర్జితః, సంయుక్తశ్చవియుక్తశ్చ సర్వచారనయక్రమైః, తనుం
త్యజతువా తీరే శ్వపచస్యగృహేథవా, జ్ఞానసంపత్తి సమయే ముక్తో
సో విగతాశ్చయః, సంకల్పత్వగ్ హి బంధస్య కారణం తత్పరిత్యజ,
మోక్షోభవే దసంకల్పా త్తదభ్యాసం ధియా కురు, సావధానోభవ
త్వంచగ్రాహ్యగ్రాహకసంగమే, అజస్రమేవ సంకల్ప జఢాః పరిహరణ
శనైః, మాభవ గ్రాహ్యభావాత్తా గ్రాహకాత్తాచ మాభవ, భావనా
మఖిలాం త్యక్త్వా యచ్ఛిష్టం తస్మయో భవ, కంచిచ్ఛి ద్రోచతే
తుభ్యం త్తద్బద్ధోసి భవస్థితో, నకించి ద్రోచతే చ త్తే తస్మక్తోసి
సిభవస్థితో, అస్మా త్పదాగ్గనిచయా ద్యావత్ స్థావరజంగమాత్,
తృణాదే దేహపర్యంతా న్నాకించి తత్ర రోచతామ్, అహం భావాన
హంభావాత్సత్త్వో సదసతీ తథా, య దసక్తం సమం స్వచ్ఛం స్థితంతల్లు
ర్యముచ్యతే, యాస్వచ్ఛాసమతా శాంతా జీవన్ముక్తవ్యవస్థితః, సా
త్మవస్థా వ్యవహృతో సా తుర్యకల నోచ్యతే, నైతి జ్ఞాగ్ర న్నచస్వన్న
సంకల్పానా మసూభవాత్, సుషుప్త భావో నోప్యేతి అభావాజ్జడతా
స్థితేః, శాంత స్సమ్యక్ప్రబధానాం యథాస్థిత మిదం జగత్, విలీనం
తుర్య మిత్యాహు రబుద్ధానాస్థితంస్థితం, అహం కారకలాత్యాగే సమతా
యాస్సముద్ధతే, విశరాచాకృతేచిత్తే తుర్యావస్థాప్రతిష్ఠితే, సిద్ధాంతో
ధ్యాత్వ శాస్త్రాణాం సర్వావహ్నావ ఏవహి, నా విద్యాస్తీహ నా మాయా
శాంతం బ్రహ్మాద మక్లమమ్, శాంతవచ చిదాకాశే స్వచ్ఛే శమశ

మాత్తని, సమగ్ర శక్తిచిత్రే బ్రహ్మేతికలితాభిధే, సర్వమేవ పరిత్యజ్య
మహా మహానీ భవానఘ, నిర్వాణవా నిర్వచనః క్షీణచిత్తః ప్రశాంత
తథాః, ఆత్మ న్యేవా స్వశాంతాత్మా మూకాంభభధిరోపమః, నిత్య మంత
స్థుస్థుచ్ఛస్వాత్మ నాంతఃప్రపూర్ణ ధీః, జాగ్రత్స్వేవ సుషుప్తస్థః కురుక
ర్మాణ వై ద్విజ, అంత స్సర్వపరిత్యాగీ బహిః కురుయథా గతిమ్, చిత్త
సత్తాపరం దుఃఖం చిత్తత్యాగః పరంసుఖమ్, అత శ్చిత్తం చిదాకాశే
నయక్షయమవేదనాత్, దృష్టాద్వైరమ్య మరమ్యంవా నేయం పాపాణ
వత్సనా, ఏతావతాత్మయజ్ఞేన జితా భవతి సఃస్పృతిః, వేదాంతే
పరమం గుహ్యంపురా కల్పప్రచోదితమ్, నాప్రశాంతాయ చాతవ్యం
(నా)ప్రతా(యా) శిష్యాయ వై పునః, అన్నపూర్ణోపనిషదం యోగధీ
తేగుర్వంనుగ్రహాత్, సజీవ స్తుక్తతాం ప్రాప్య బ్రహ్మైవ భవతి స్వయ
మిత్యుపనిషత్.

ఓం భద్రం కర్ణేభి రితి శాంతిః.
ఇతి అన్నపూర్ణోపనిష త్సమాప్తా.

శ్రీగురుభ్యోనమః హరిః ఓమ్.

౨౧. అధర్వణీయ సూర్యోపనిషత్.

శ్లో సూదితస్సాత్విరిక్తారి సూరినందాత్త భావితమ్,
సూర్యనారాయణాకారం నౌమిచిత్సుగ్యవై భవమ్.

ఓం భద్రం కర్ణేభి రితి శాంతిః.

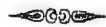
ఓం. అథ సూర్యా ధర్వాంగిరసంవ్యాఖ్యా స్యామః, బ్రహ్మణు
పిః-గాయత్రీ ఛందః-ఆదిత్యో దేవతా-హగ్ంసస్సంహమగ్ని నారా
యణయుక్తం బీజ-పృథ్వీభా శక్తిః - వియదాది సగ్గసంయుక్తం కీల
కమ్-చతుర్విధపురుషార్థసభ్యరే వినియోగః - షట్సర్వరూపాధేనబీజేన
పడంగమ్-రక్తాంబుజసంస్థితం, సప్తాద్వైరధినం హిరణ్యవర్ణం చతుర్భుజం
పద్మద్వయాభయవరదహస్తం కాలచక్రప్రణేతారం శ్రీసూర్యనారాయ
ణం యవనం వేద సవై బ్రాహ్మణః.-ఓంభూర్భువస్సువః, తత్సవితు

ర్వణ్యం ధిగ్గోదేవస్యధీమహి - ధియాయోనః, ప్రచోదయాత్, సూర్య ఆత్మా జగతస్తథుషశ్చ, సూర్యదైవ్యుల్విమాని భూతాని జాయంతే, సూర్య ద్యౌజ్ఞో వజ్రోన్మమాత్తా, నమస్తే ఆదిత్య త్వమేవ ప్రత్యక్షగర్భకర్తాసి, త్వమేవ ప్రత్యక్షంబ్రహ్మసి, త్వమేవ ప్రత్యక్షం విష్ణు రసి, త్వమేవ ప్రత్యక్షగరుద్రోఽసి, త్వమేవ ప్రత్యక్షమృగసి, త్వమేవ ప్రత్యక్షం యజు రసి, త్వమేవ ప్రత్యక్షగ్ సావాసి, త్వమేవ ప్రత్యక్ష మధర్వాసి, త్వమేవసర్వగ ధాదోఽసి, ఆదిత్యా ద్వాయుర్జాయతే, ఆదిత్యా ద్భూమి ర్జాయతే, ఆదితా, దావో జాయంతే, ఆదిత్యా జ్యోతిరాయతే, ఆదిత్యా ధ్వ్యమ ద్విజాయంతే, ఆదిత్యాదే వా జాయంతే, ఆదిత్యా దేవద జాయంతే, ఆదిత్యో నా ఏష ఏతన్నం డలం తపతి, అసావాదిత్యో బ్రహ్మ, ఆదిత్యోఽలకరణ మనోబుద్ధిచి త్తాహంకారాః, ఆదిత్యోఽవై వ్యాస స్సమానోఽసాసప్రాణః, ఆదిత్యోఽవై శ్రోత్రత్వక్షురసనపూణాః, ఆదిత్యోఽవై హక్వాణిపాదహాయూ ల్లాః, ఆదిత్యోఽవై సుగ్మశబ్దాహరసగంధాః, ఆదిత్యోఽవై విచనాదా నాగమసవినర్గానందాః, ఆనందమయోవిజ్ఞానమయో విజ్ఞానఘన ఆది త్యః, సమో మిత్రాయ భానవే మృత్యోర్తా పాహి, భ్రాజిష్ణవే విశ్వ హేతవే నమః, సూర్యాగ్భవంతి భూతాని సూర్యేణ పాలితానితు, సూర్యే లయం ప్రాప్నువంతి య సూర్యసన్ని హ మేవచ, చక్షుగ్నో దేవ స్సవితాచక్షుర్నడతపర్వతః, చక్షు ర్థాతా దధాతు సః, ఆదిత్యా య విద్మహే సహ స్రకిరణాయ ధీమహి, తిన్న సూర్యః ప్రచోదయాత్, సవితా పురస్తా త్సవితా పశ్చాత్తా త్సవితోఽత్తిరాత్తా త్సవితా ధరా త్తాత్, సవితా స స్సవతు సర్వతాతగ్సవితానో రాసతాం దీర్ఘమా యః, ఓమిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ, ఘృణోరితి దేవ అక్ష రే, సూర్యః ప్రత్యక్ష రద్వయం, ఆదిత్య ఇతి త్రి ణ్యక్షరాణి, ఏక స్త్యైవ సూర్యస్యాష్టాక్ష రోమనుః, యస్సదాహరవార్ధిపతి, నవై బ్రాహ్మణో భవతి, సవై బ్రాహ్మణో భవతి, సూర్యాభిముఖో జప్తా వ మహావ్యాధిభయా త్ప్రీముచ్యతే, అల క్షీర్నశ్యతి, అభక్ష్యభక్షణ త్పూర్వోభవతి, అగమ్యాగమనా త్పూర్వో భవతి, ఏతత్సంగభాషణ త్పూర్వో భవతి, అసత్సంభాషణ త్పూర్వో భవతి, మధ్యాహ్న సూర్యాభిముఖః ఫలేత్, సద్యోత్పన్నపంచమహాపా

తకా త్ప్రముచ్యతే, సైమా సావిత్రి విద్యా నశించిదప సకస్యై చిత్ప్రశ
గ్సయేత్, య ఏతాం మహాభాగః స్రాతః పరతి సభాగ్యవా స్తాయతే,
వశూఽన్విందితి వేదాం లభతే, త్రికాలమేత జ్ఞప్త్వా క్రతుశతఫలమ
వాప్నోతి, ¹హస్తాదిత్యే జపతి సమహమ్మత్స్యం తరతి సమహమ్మత్స్యం
తరతి యఏవం వే దేత్స్యఃనిషత్.

ఓం భద్రం కర్ణభేదితి శాంతిః.

ఇతి సూర్యోషనిష త్సమాప్తా.

శ్రీగురుభ్యోనమః హరిః / ఐ.

౨౨. యాజుషీయ అక్ష్మ్యపనిషత్.

స్తో. యత్సప్త భూమికా విద్యా వేద్యాఽనందక భేవరమ్,

విక రేబరక్తైవల్యం రామచంద్రవదం భజే.

ఓం సహనాపవ త్వితి శాంతిః

అథవా నాంశృతి ర్భగవా నాదిత్య లోకం జగామ తి మాది
త్యం సత్త్వా చాక్షుష్తతీ విద్యయా త మస్తువత్, ఓన్న మో భగవతే
శ్రీసూర్యాయా క్షి తేజనే నమః, ఓం ఖచిరాయనమః, ఓం మహాసేనాయ
నమః, ఓం లమసే నమః, ఓం రజనే నమః, ఓం సత్త్వాయ నమః, ఓం అస
తో మాసతోగమయ తమసో మా జ్యోతిర్గమయ మృత్యోర్ధైవమృ
తం గమయ, ఉష్ణో భగవాం చ్చుచి రూపః, హంసో భగవాం చ్చుచి
రూపః ప్రతిరూపః, విశ్వరూపం ఖణీసం జాతవేదసగ్ హిరణ్యం
జ్యోతిరూపం తపంతిమ్, సహ స్రశ్శిశ్మలధావ ర్తమానః! పురుషః ప్రజానా
ముదయ త్యేష సూర్యః, ఓం సమా భగవతే శ్రీసూర్యా యాదిత్యా
యాక్షి తేజనేఽపేనా వాహినీవాహినీ వాన్వాహేతి, ఏవం చాక్షుష్త
తీ విద్యయా స్తుత శ్రీసూర్యనారాయణస్సుప్రీతోఽ బ్రవీత్, చాక్షు
ష్తతీ విద్యాం బ్రాహ్మణో యో నిత్యవ తేక్షీతి స్యాక్షిరోగోభవతి సతస్య

కులేఽంధోభవతి, అష్టా బ్రాహ్మణా న్నాహుత్వాధవిద్యాసిద్ధి ర్భవతి
యఏవం వేద సమహితా భవతి ౧.

అథహం సాం కృతి రాదిత్యం పప్రచ్ఛ భగవత్ బ్రహ్మవిద్యాం
మేబ్రూహీతి తమాదిత్యోపేహావాచ, సాంకృతే స్సృష వక్ష్యామి తత్త్వ
జ్ఞానగ్ం సుదుర్లభం, యేన విజ్ఞానమాత్రేణ జీవన్ముక్తో భవిష్యసి, సర్వ
మేక మజగ్ శాంత మనంతం ద్రువ మవ్యయమ్, పశ్య న్భూతార్థచిగ్రూ
పగ్ శాంత ఆస్వ యథాసుఖమ్, అనేదనం విదు ర్లోగం చిత్తక్షయ
మకృత్తిమమ్, యోగస్థః కరుకగ్గాణి నీరసా వాధ మా కరు, విరాగ
ముపయాత్యంత ర్వాసనా స్వసువాసరమ్, క్రియా సూదారయాపాసు
క్రమతే మోదతేఽన్వహమ్, గ్రామ్యాసు జడచ్ఛేస్తాసు సతతం విచికిత్సతే,
నో దాహరతిమర్తాణి పుణ్యకర్మాణి సేవతే, అనన్యోద్వేగకారీణి మృదుక
ర్మాణిసేవతే, పాపా ద్భిధేతి సతతం నచభోగ మపేక్షితే, స్నేహప్రణయ
గర్భాణి పేశలాన్యచిణానిచ, దేశ కాలోపవన్నాని వచనాన్యభిభాషతే,
మనసా కర్మణా వాచా సజ్జనా నుపసేవతే, యతః కుల శ్చిదానీయ నిత్యగ్
శాస్త్రాణ్యపేక్షితే, తదాచా ప్రధమా మేకాం ప్రాప్తో భవతి భూమికామ్,
ఏవం విచారవాన్యస్సాన్య త్సంసారోత్తారణం ప్రతి, సభూమికా వా
నిత్యుక్తిశ్శేష స్త్వార్థ ఇతిస్తృతః, విచారనామ్నా మితరా మాగతో
యోగభూమికామ్, శ్రుతిస్మృతిగమాచార ధారణాధ్యానకర్మణః, ముఖ్య
యా వ్యాఖ్యయా భ్యాతాన్ శ్రయతి శ్శేషపండితాన్, పదార్థప్రవి
భాగజ్ఞః కార్యాకార్యవినిర్ణయమ్, జానా త్యధిగతశ్శాస్త్రోగృహం
గృహపతి ర్యథా, మదాభిమాన మాత్సర్య లోభ మోహాతిశాయ
తామ్, బహి ర ప్యాస్థితా మీష త్వజ త్యహీరివ త్వచమ్, ఇత్థంభూ
తమతి శ్శాస్త్రగురుసజ్జనసేవయా, సరహస్య మపేణ యథావ దధిగ
చ్ఛతి, అసంసర్గాభిధా మన్యాం తృతీయాం యోగభూమికామ్, తతః
పతి త్యసా కాంతః పుష్పశ్యామి మివామలామ్, యథావ చ్ఛాస్త్ర
వాక్యాగ్నుతి మాధాయ నిశ్చలామ్, తాపసాశ్రియవిశ్రాంతై రధ్యాత్మ
కథనకృష్ణైః, శిలాశయాస్యసనాసీనో జరియ త్యాయు రాలితిమ్, వనా
వనివిహారేణ చిత్తోపశమశోభినా, అసంగమఖసాఖ్యేన కాలగన యతి

నీతిమాణ, అభ్యాసా త్సాధుశాస్త్రాణాం కరణా శ్శుద్ధ్యకర్తృణామ్, జంభో ర్యథావ దేవేయం వస్తుశృష్టిః ప్రసీదతి, తృతీయాం భూమికాం ప్రాప్య బుద్ధోఽనభవతి స్వయమ్, ద్విప్రకార మసంసర్గం తస్య భేద మిమం శృణు, ద్వివిధోఽయ మసంసర్గ స్సామాన్య శ్చేష్ట ఏవచ, నాహం కర్తాన భోక్తాచ న బాధోఽనచ బాధకః, ఇత్యసంజన మథేషునామాన్య సంగనామకమ్, ప్రాకర్తనిర్మితం సర్వ మీశ్వరాధీన మేవవా, సుఖం వా శుచివా దుఃఖం ¹నైవాత్ర మమకర్తృతా, భోగాభోగా మహరో గా స్సంపదః పరిమాపదః, వియోగాయైవ సంయోగా ఆధయో వ్యాధ యో ధియాం, కాలశ్చ కలనోద్యుక్త స్సర్వభావా ననారతమ్, అనాస్థ యేతి భావానాం యదభావన మాంతరమ్, వాక్యార్థలబ్ధమనస స్సామా న్యోఽపావసంగమః, అనేన క్రమయోగేన సుయోగేన మహాత్మనామ్, నాహంక ర్దేశ్వరః కర్తా కర్తృవా ప్రాక్తనం మమ, కృత్వా దూరతరే మాన మితీశ్వారభావనామ్, యన్తానమానసం శాంతం తచ్ఛ్రేష్టాసంగ ఉచ్య తే, సంతోషామోదమధురా ప్రథమోదేతిభూమికా, భూమిప్రోదితి మాత్రోఽంతరమృతాంకురికైవ సా, ఏషాహి పరిమృష్టాంత రన్యాసాం ప్రసవైకభూః, ద్వితీయాంచ తృతీయాంచ భూమికాం ప్రాప్నూయా త్తతః, శ్రేష్టా సర్వగతా హ్యేషాత్పతీయా భూమికాఽత్ర హి, భవతి ప్రోయితా శేషసంకల్పకలనః పుమాణ, భూమి కాత్రితయాభ్యాసా దజ్ఞానే క్షయ మాగతే, సమస్తస్వప్రపశ్యంతి చక్షుగ్ధీం భూమికాం గతాః, అద్వైతే స్థైర్యమాయా తే ద్వైతేచ ప్రశమంగతే, పశ్యంతి స్వస్వవల్లోకం చతు ర్థీం భూమికాం గతాః, భూమికాత్రితయం జాగ్ర చ్చతుర్థీస్వప్న ఉచ్యతే, చిత్తంతు శరదభాగింశ విలయం ప్రవిలీయతే, సత్తావ శేష ఏవాస్తే పంచమీం భూమికాం గతాః, ఒగద్వికల్పో నోదేతి చిత్త స్వాత్రి విలాపనాత్, పంచమీం భూమికా మేత్య సుషుప్తి పదనామికామ్, శాంతాశేషవిశేషాంశ స్తిష్ఠ త్యద్వైత మాత్రకః, గళితద్వైత నిర్భానా ముదితోఽంతః ప్రబోధవాణ్, సుషుప్త మన ఏవాస్తే పంచమీం భూమికాంగతః, అంతర్ముఖతయా త్తిష్ఠన్ బహి

ర్వ్యతి పరోఽపిసక, పరిశ్రాంతతయా నిత్యో నిద్రాభి రివ లక్ష్యతే,
 కర్వ న్నభ్యాస మేతిన్యాం భూమికాయాం వివాసనః, వస్త్రీం
 తుర్యాభిధా మన్యాం క్రమా త్పితృ భూమికామ్, యత్ర నాస
 న్నసద్రూపో నాహం నా ప్యనహంకీః, కేవలం క్షీణ మనస ఆస్తే
 ద్వైతేతి నిర్భయః, నిర్గుంధి శ్శాంత సందేశో జీవన్ముక్తో విభావనః,
 అనిర్వాహోఽపి నిర్వాణ శ్చిత్ర దీపణవ స్థితః, వస్త్వాం భూమా వసా
 సిత్వా సప్తమీం భూమి మాఘయాత్, విదేహముక్తతా పోక్తా
 సప్తమీ యోగభూమికా, అగమ్యావచసాం శాంతా సాసీమా
 సర్వభూమిషు, లోకానువర్తనం త్యక్త్వా త్యక్త్వా దేహానువర్తనం,
 శాస్త్రానువర్తనం త్యక్త్వా న్వాధ్యాసావనయంకురు, ఓంకారమాత్ర మ
 ఖలం విశ్వప్రాజ్ఞాదిలక్షణమ్, వాచ్యవాచకతా భేదా ద్భేదేనానుపల
 భితః, అకారమాత్రం విశ్వస్వాదుకారస్తేజస స్సప్తైః, ప్రాజ్ఞో
 మకాగిత్యేవం పరివశ్యే త్క్రమేణః, సమాధికారా త్ప్రేగేవ విచిం
 త్యాతి ప్రయత్నైః, స్థూలసూక్ష్మకమాత్సర్వం చిదాత్మ ని విలాపయేత్,
 చిదాత్మానం నిత్యశుద్ధబుద్ధముక్తసదగ్యయః, పరమానందసందోహా
 వాసుదేవోఽహ మోమితి, ఆదిమధ్యావసానేషు దుఃఖగ్ సర్వ మిదం
 యతః, తస్మాత్సర్వం పరిత్యజ్య తత్త్వనిగ్గో భవానఘ, అవిద్యాతిమిరాతీ
 తగ్ సర్వాభాసవివర్జితమ్, ఆనందమమలగ్ సిద్ధం మనోనాచామగోచరమ్,
 ప్రజ్ఞాన ఘనమానందం బ్రహ్మస్తీతివిభావయే దిత్పుష్కలపత్.

ఓం సహనావవ త్పితి శాంతిః.

ఇతి అత్యుపనిష త్సమాప్తా.

శ్రీగురుభ్యోనమః హుః ఓమ్.

౭౩. యజుర్వేదీయ అధ్యాయోపనిషత్.

శ్లో. యత్రాంతర్యామ్యాదిభేద స్తత్త్వతో న హి య్యతే,
 నిర్భేదం పరమాద్వైత స్వమాత్ర మవశిష్యతే.

ఓం పూర్ణమద ఇతి శాంతిః.

అస్తః శ్వరీరే నిహితో గుహాయా మజ ఏకో నిత్యనుస్య పృథి
 వీ శరీరం యః పృథివీ మస్తరే సచ్చరన్యం పృథివీ నవేద, య న్నాఽప
 శ్వరీరం యతపోఽస్తరే సచ్చరన్యమాపో న విదుః, యస్య తేజ శ్వరీరం
 య స్తేజోఽస్తరే సచ్చరన్యం తేజో నవేద, యస్య వాయు శ్వరీరం
 యోవాయు మస్తరే సచ్చరన్యం వాయుర్నవేద, యస్యాఽకాశశ్వరీరం
 యతకాశ మస్తరే సచ్చరన్యమాకాశో నవేద, యస్య మన శ్వరీరం
 యో మనోస్తరే సచ్చరన్యం మనో నవేద, యస్య బుద్ధిశ్వరీరం యో
 బుద్ధి మస్తరే సచ్చరన్యం బుద్ధి ర్నవేద, యస్యాఽహజ్ఞాన శ్వరీరం
 యోఽహజ్ఞాన మంతరి సచ్చరన్యమహజ్ఞానో నవేద, యస్య చిత్తం
 శరీరం య శ్చిత్తమస్తరే సచ్చరన్యం చిత్తం నవేద, యస్యాఽవ్యక్తం
 శరీరం యోఽవ్యక్త మస్తరే సచ్చరన్యమవ్యక్తం నవేద, యస్యాఽక్షరం
 శరీరం యోఽక్షరమస్తరే సచ్చరన్యమక్షరం నవేద, యస్య హృత్సు
 శ్వరీరం యో మృత్యు మస్తరే సచ్చరన్యం మృత్యుర్నవేద, సవప
 సర్వభూతాఽస్తరాఽత్తాఽపహత పాస్తా దివ్యో దేవఏకో నారాయణః,
 అహం మమేతి యో భావో దేహతా దావనాత్మసి, అభ్యాసోఽయం
 నిరస్తవ్యో విదుషా బ్రహ్మనిషయా, జ్ఞాత్వాన్యం ప్రత్యగాత్తానం
 బుద్ధిత ద్వృత్తిసాక్షిః, సోఽహ మిత్యేవ తద్వృత్త్యాన్వోఽస్య
 త్తాఽత్తమతీ త్యజేత్, లోకాఽనువర్తనం త్యక్త్వా త్యక్త్వాదేహేను
 వర్తనమ్, శాస్త్రానువర్తనం శ్చ్యక్త్వా స్వాద్యాసాపనయంకురు,
 స్వాత్మస్యేవ సదా స్థిత్యా మనో నశ్యతి యోగినిః, యుక్త్యా శ్రుత్యా
 స్వానుభూత్యా జ్ఞాత్వా సార్వాత్మ్యమాత్మసః, నిద్రాయా లోకవార్తాయా
 శ్చబ్దాదే రాత్రివిస్తృతేః, క్వచి న్నావసరం దత్వా చింతయాఽత్తా
 న మాత్మని, మాతాపిత్రో ర్నలోద్భూతం మలమాంసమయం ఏషః,
 త్యక్త్వా చణ్డాలవద్ధూరం బ్రహ్మభూయ శృణో భవ, ఫటాకాశ కుహాఽ
 కాశ ఇవాత్తానం పరాత్మని, విలాప్యాఽఖణ్డభావేన తూష్ణింభవ సదా
 మునే, స్వప్రకాశ యధిస్థానం స్వయం భూయ సదాత్మనామ్, బ్రహ్మ
 డమపి పిణ్డాఽణ్డం శ్శృజతాం మలభాండవత్, చిదాత్మని సదాఽనన్తే దేహ
 రూఢా మహం ధియమ్, నివేశ్య లిజముత్సృజ్య కేవలో భవ సర్వదా,
 యత్రైవ జగదాభాసో దర్శనాఽన్తః పురం యథా, తద్భ్రహ్మేహ

మితి జ్ఞాత్వా కృతకృత్యో భవానఘ, అహంజ్ఞాగ్రహః స్తుక్తస్వరూప ముపపద్యతే, చంద్రప ద్విమలః పూర్ణ సుదానన్ద స్వయం ప్రభః, క్రియానాశా ద్భవే చ్చిన్తా నాశోఽస్తాద్వాసనాక్షయః, వాసనాప్రక్షయో మోక్ష స్సజీవ స్తుక్తిరివ్యతే, సర్వత్ర సర్వత స్సర్వ బ్రహ్మమాత్రాఽవలోకనమ్, సద్భావభావనాదాగ్ధ్యా ద్వాసచాలయ మశ్నుతే, ప్రమాదో బ్రహ్మనిష్ఠాయాం స కర్తవ్యః కదాచన, ప్రమాదో మృత్యు రిత్యాహు ర్విద్యాయాం బ్రహ్మవేదినః, యథాఽపకృష్టం శైవాలంక్షణమాత్రం స తిష్ఠతి, ఆవృణోతి తథా మాయా ప్రాణం వాఽపవరాఙ్ముఖమ్, జీవతో యశ్య కైవల్యం విదేహోఽపి స కేవలః, సమాధి నిష్ఠతా మేత్య నిర్వికలోఽభవా సఘ, లజ్జానహృదయగ్రంథేర్నిశ్శేష విలయ స్తదా, సమాధినా వికల్పేన యదాఽబ్రవైతాత్తిదర్శనమ్, అత్రాత్మత్వం దృఢీకర్ష స్సవా మాదిషు సప్త్యజ్ఞ, ఉదాసీనతయా తేషు తేషే ద్భటపటాదివత్, బ్రహ్మాది స్తచ్చుపర్యంతం మృషామాత్రా ఉపాధయః, తతః పూర్ణం స్వ మాత్మానం పశ్యే దేకాత్మ నాస్థితమ్, స్వయం బ్రహ్మ స్వయం విష్ణు స్వయమింద్రస్వయం శివః, స్వయం విశ్వ మిదం సర్వం స్వస్త్వా దవ్య న్మకించన, స్వాఽత్మ న్యారోపితాఽశేషా భాసవస్సు నిరాసతి, స్వయమేవ ఎరంబ్రహ్మపూర్ణ ఘడ్వయ మక్రియం, అసంజ్ఞ లోపికలోపయః విశ్వ మిత్యేక ఎస్తుని, నిర్వికా నేనిరాకా నేన్విశేషేఽభిదాకుతః, ద్రష్టృదర్శనదృశ్యాఽది భావశూన్య నిరామయే, కల్పాఽర్ణవ ఇవాఽత్మనః ఋషీర్ణాదే చిదాత్మ ని, తేజసీవ తమోయ త్ర విలీనంభ్రాంతికారణమ్, అద్వితీయే ఎరతత్త్వే నిర్విశేషేఽభిదా కుతః, ఏకాత్మకే ఎరతత్త్వే భేదక ర్తాకథం వసేత్, సుషుప్తా సుఖ మాత్రాయాం భేదః కేనాఽవలోకితః, చిత్తమూలో వికల్పోఽయంచిత్రాఽభావేన కశ్చన, అతశ్చిత్తం సమాధేనా ప్రత్యగ్రూపే పరాఽత్మని, అఖండానందమాత్మానం విజ్ఞాయ స్వస్వరూపతః, బహిరంతస్సదానన్ద రసాఽస్వాదనమాత్మని, వైరాగ్యస్య ఫలం బోధో బోధ స్యాపరతిః ఫలమ్, స్వానందాఽనుభవా చ్ఛాన్తి రేషైవోపరితే ఫలమ్, యదుత్తరోత్తరాభావేపూర్వరూపంతు నిష్ఫలమ్, నివృత్తిః పరిమాత్మప్తి రానం దోఽనుపమ స్సృతిః, చూయోపాధిర్జగదోని స్సర్వజ్ఞత్వాది లక్షణః,

పారోక్ష్య శబళ స్మత్యా ద్యాత్మక స్తత్పదాభిధా, ఆలంబనలయా
 భాత్యస్తత్ప్రీత్యయశబ్దయోః, అస్త్యకరణ సుభిన్న బోధసత్వాపరా
 భిదః, మాయావిద్యే విహమైవ ఉపాధీ పరజీవయోః, అఖండం
 సచ్చిదానందం పరంబ్రహ్మ విలక్ష్యతే, ఇత్యం వాక్యైస్తదర్థాను
 సంధానం శ్రవణం భవేత్, యత్యా సంభావి తత్వాను సంధానం
 మననం తు తత్, తాభ్యాం నిర్విచికిత్సేర్ధే చేతన స్థాపితస్య
 తత్, ఏకతానత్వ మేతద్ధి నిదిధ్యాసవ ముచ్యతే, ధ్యాత్వధ్యానే
 పరిత్యజ్య క్రమా ద్యేయైకగోచరమ్, నివాచదీపవచ్చిత్తం సమాధి
 రభిధీయతే, వృత్తయస్తు తదాసమ వ్యజ్ఞతా ఆత్మగోచరాః, స్వర
 ణా దనుమీయన్తే పుష్టితస్య సముత్థితాః, అనాదా విమాసనారే
 సంచితాః కర్తకోటయః, అనేన విలయం యాంతి శుద్ధధర్మో వివర్ధతే,
 ధర్మ మేషు మిమం ప్రాహు స్సమాధిం యోగ విత్తమాః, వర్ష త్యేష
 యథాధర్మాపమృతధారాస్సహస్రశః, అమునా వాసనాజాలే నిశ్శేషం
 ప్రవిలాపితే, సమూలోన్ములితే పుణ్యపాపాభ్యే కర్మసంశ్చయే, వాక్య
 మప్రతిబద్ధం తాప్సిరోక్షో స భాసతే, కరామలకవ ద్బోధ మప
 రోక్షం ప్రసూయతే, వాసనాను దయోభాగ్యే వై రాగ్యస్య తదా
 అపధిః, అహంభావోదయాభావో బోధస్య పరమాపధిః, లీనవృత్తే
 రనుత్పత్తి ర్మర్యాదోపరతేస్తు నా, స్థితప్రజ్ఞో యతీ రయం యస్సదా
 అనంద మశ్నుతే, బ్రహ్మజ్యేవ కలిరాత్మా నిర్వికారో వినిష్క్రియః,
 బ్రహ్మైత్యనో శ్శోధితయో రేకభావాపగాహనీ, నిర్వికల్పాచ చిన్మా
 త్రా వృత్తిః ప్రక్షాంతి కథ్యతే, నా సర్వదా భవే ద్యస్య స జీవన్ముక్త
 వ్యతే, దేహేంద్రియే వ్యహంభావ ఇదంభావ స్తదస్య కే, యస్య నో
 భవతః క్వాపి సజీవన్ముక్త ఇవ్యతే, స ప్రత్యగ్బ్రహ్మణో శ్భేదం కదా
 అపి బ్రహ్మసర్గయోః, ప్రజ్ఞయా యో విజానాతి స జీవన్ముక్త ఇవ్యతే,
 సాదుభిః పూజ్యమానేనైన్ద్రీయ వీద్యమానేనైవ దుర్జనైః, సమభావో
 భవేద్యస్య సజీవన్ముక్త ఇవ్యతే, విజ్ఞాతబ్రహ్మతత్త్వస్య యథాపూర్వం
 నసంస్మృతిః, అస్తిచే న్న సవిజ్ఞాతా బ్రహ్మభావో బహిర్ముఖః, సుఖాద్య
 సుభవో యావ త్తావత్పూర్వ మివ్యతే, అలోచయః క్రియాపూర్వో
 నిష్క్రియో సహి కుత్రచిత్, అహం బ్రహ్మైతి విజ్ఞానా త్కల్పకోటి

శతాక్షరమ్, సగదితం విలయం యాతి ప్రజాధా త్వస్మిన్ కర్మవత్, స్వమసంగ ముదాసీనా వజ్రాయ నభో యథా, స క్లశ్యతే యతిః కించి త్కదాచి ద్భావికర్మభి, న సోఘట యోగేన సురాగంధన లిప్యతే, లథాఽశ్చోపాధయోగేన తద్ధేర్మవ లిప్యతే, భూనానయా త్పురాఽరబ్ధం కర్తజ్ఞానా న్నచశ్యతి, అవత్వా స్వఫలం లక్ష్య ముద్దిశ్యో త్స్పృష్ట బాణవత్, వ్యాఘ్ర బుద్ధ్యా వినిర్ముక్తా బాణః పశ్యాత్తు గోమలౌ, సత్ప్రితి భీనశ్చేవ లక్ష్మ్యం వగేన నిర్భరమ్, అజరోఽస్త్యమరోఽస్తితి య ఆత్మానం ప్రవద్యతే, తదాఽత్తనా తిష్ఠతోఽస్య కుతః ప్రారబ్ధ కల్పనా, ప్రారబ్ధం సిద్ధతి తదా యదా దేహాఽత్తనా స్థితిః, దేహాఽత్తభావో నైవేష్టః ప్రారబ్ధం త్యజ్యతా మతః, ప్రారబ్ధకల్పనాఽప్యస్య దేహస్య భ్రాంతి రేవహి, అధ్యుస్య కుతస్సత్వ మసత్వస్య కుతో జనిః, అజాతస్య కుతోనాశః ప్రారబ్ధ మసతః కుతః, జ్ఞానేనాఽజ్ఞానకార్యస్య సమూలస్య లయో యది, తిష్ఠ త్యయం కథం దేహ ఇతి శజ్కా వతో జడా, సమాధాతం బాహ్యదృష్ట్యా ప్రారబ్ధ వదతి శ్రుతిః, సతు దేహాఽదిసత్యత్వ భోధనాయ వివశ్చితామ్, పరిపూర్ణ మనా ద్యంత మప్ర మీయ మవిప్రయమ్, సద్ధనం చిద్ధనం నిత్య మానస్తఃసున మవ్యయమ్, ప్రత్య గేరసం పూర్ణ మనంతం సర్వతోముఖమ్, అహాయ మనుపాదేయ మనాదేయ మనాశ్రయమ్, నిర్గుణం నిష్క్రియం సూక్ష్మం నిర్వికల్పం నిరంజనమ్, అనిరూప్యస్వరూపం యన్మనోవాచామగోచరమ్, సస్సమృద్ధం స్వతస్సిద్ధం శుద్ధం బుద్ధ మనీశ్వరమ్, ఏక మేవాఽద్వయం బ్రహ్మ నేహ నానాఽస్తి కిచ్ఛన, స్వానుభూత్యాస్వయం జ్ఞాత్వా స్వ మాత్మాన మఖండితమ్, ససిద్ధ సుముఖం తిప్త నిర్వికల్పాఽత్తనా ఽత్తని, క్వ గతం కేనవా నీతం కుత్ర లీన మిదంజగత్, అధునైవ మయా దృష్టం నాఽస్తి కిం మహదద్భుతమ్, కిం హయం కిముపాదేయం కిమన్యత్కిం విలక్షణమ్, అఖండానందప్రయామ పూర్ణబ్రహ్మమహా ర్ణవే, నకించి దత్ర పశ్యామి సత్ప్రణోమి నవే ద్యహమ్, స్వాఽత్తనైవ సదానంద రూపేనాఽస్తి స్వలక్షణః, అనంగోఽహ మనంగోఽవామలిగోహ మహం హరిః, ప్రశాంతోఽహ మసంతోఽహం పరి పూర్ణ శ్చిరంజనః, అకర్తాఽహ మభోక్తాఽహ మవికారోఽహ మవ్యయః,

శుద్ధబోధస్వరూపోఽహం కేవలోఽహం సదాశివః, ఏతాం విద్యా మ
పాంతరతమాయ దదౌ, అపాంతరతమో బ్రహ్మణోదదౌ, బ్రహ్మ ఘో
రాఽంగిరసే దదౌ, ఘోరాఽక్లరా రైక్వాయ దదౌ, రైక్వో రామా
యదదౌ, రామ స్సర్వభ్యో భూతేభ్యో దదౌ విత్యేతన్నిర్వాణాఽను
శాసనం వేదాఽనుశాసనం వేదాఽనుశాసన మిత్తుపనిషత్.

ఓం పూర్ణ మద ఇతి శాంతిః.

ఇతి అధ్యాత్మోపనిషత్ సమాప్తా.

శ్రీ గురభ్యోనమః హరిః ఓం.

౭౪. సామవేదీయ కుండికోపనిషత్.

శ్లో. కుండికోపనిషత్ప్రాతః పఠిత్వాజకసంతతిః,

యత్ర విశ్రాంతి మగమత్ తద్రామ పదమాశ్రయే

ఓం ఆప్యాయన్వీతి శాన్తిః.

ఓం. బ్రహ్మచర్యాశ్రమే ¹క్షీణే గురుశిష్యుషణ రతిః, వేదాన
ధీత్యానుజ్ఞాత ఉచ్యతే గురుణాశ్రమీ, దార మాహ్వాత్య సదృశ మి
గ్నిమాధాయ శక్తితః, బ్రహ్మ మిష్టిం యజే త్తాసా మహోరాత్రేణ
నిర్వపేత్, స విభజ్య సుతా నర్థే గ్రామ్యకామా స్విసృజ్యచ, స ఇష్ట
స్వనమార్గేణ శుచో దేశే పరిభ్రమత్, వాయుభక్షోఽమృతభక్షోవా
²విహితైః కందమూలకైః, స్వశరీరే సమాప్యథ పృథివ్యాం నాశ్రపా
తయేత్, సహతేనైవ పురుషః కథం సన్నన్త ఉచ్యతే, సనామధే
యో యస్మిన్స్తు కథం సన్నన్త ఉచ్యతే, లస్తా త్ఫలవిశుద్ధాజ్ఞే సన్నా
సం సుహితాత్తనామ్, అగ్నివర్ణం వినిష్కృత్యవానప్రస్థం ప్రవద్యతే,
లోకవ ద్భార్యయా సక్తో వన జ్ఞచ్ఛతి సంయతిః, సంత్యక్త్వా సన్సృతి
సుఖ మనుతప్యతి కిం ముదా, కింవా దుఃఖ మనుస్తృత్య భోగాం స్త్యో
జతి చోచ్ఛృతా, గర్భావాసభయాద్భీత శ్శీతోష్ణాభ్యాం తథైవచ, ³

1 భిక్షు. 2 విహితాన్వితైః కందైః. 3 తాపః.

1 గుహ్యం ప్రవేష్టు మిచ్ఛామి పరమ్పద మనామయ మితి. సన్న్య సాన్య
గ్ని మపునగావర్తనం యస్తత్త్వజ్ఞాయ మావహమితి, అథాధ్యాత్మమ
స్త్రాన్త్రాపేత్, దీక్షా ముపేయాత్, కాపాయవానాః కత్తోఽప్థలోమాని
వస్థయేత్, ఊర్ధ్వబాహుర్విముక్తమాగ్లో భవతి, అనికేత శ్చరే ద్భిక్షా
శీ నిధిధ్యాసనం దధ్యాత్, పవిత్రం ధారయే జ్ఞస్తుసంరక్షణార్థమ్, తద
పి శ్లోకా భవంతి. కుండికాం ఇచ్ఛనుసా శిశ్యం త్రివిష్టవ ముపానహా,
శీతోఽఘాతినీ జ్ఞానా స్కాపీనాచ్ఛాదన స్తథా, పవిత్రం స్నానశా
టీచ్ఛ ఉత్తరాసంగమేవచ, 2 అన్యచ్ఛాపేత్వతేకభ్య త్సర్వం తద్వస్థయే
ద్యతిః, సదీపుభిసశ యీ స్యా ద్దేవాగారేషు బాహ్యాతః, నాత్స్యగ్ధం
సుఖదుఃఖాభ్యాం శరీర ముపతాపయేత్, స్నాన మ్నాన స్తథా
శౌచ మద్భిః పూతాభి రాచరేత్, స్తూయమానో నతుష్యేత ని
దితో న శిషే త్సగ్ధా, భిక్షాది నైదల మ్నాత్రం స్నానద్రవ్య
మవారితమ్, ఏతాంవృత్తి ముపాసీత యతేంద్రియజపేత్సదా, విశ్వా
య మనుసంయోగం మనసా భావయేత్సుధీః, ఆకాశా ద్వాయుర్వా
యో జ్యోతి ర్జ్యోతిషఆపోఽద్యుః పృథివీ, ఏషా మ్భూతానాంబ్రహ్మ
ప్రపద్యే, అజర మమర మక్షర మవ్యయంప్రపద్యే, మ య్యఖిణ్ణ
సుఖామ్భాగా బహుధా విశ్వవీచయః, ఉత్పద్యంతే విలీయంతే మా
యామారుత విభిమాత్, సమే దేహేన సచ్ఛన్ధో మేఘేనేవ
విహాయసా, అశః కుతో మే తగ్ధా జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తిషు, ఆకా
శేవ త్కల్ప విదూరగోఽహ మాదిత్యస ద్భాష్య విబక్షణోఽహమ్,
అహార్యవ న్నిత్యవినిశ్చలోఽహ మమ్భాధివత్పరవివర్జితోఽహమ్,
నారాయణోఽహం సరకాంతకోహం పురాంతకోఽహం పురుషోఽహం
మీశః, అఖండబోధోఽహ మశేషసాక్షీ నిరీశ్వరోఽహం నిరహణ్ణ
నిర్మమః, తతభ్యాసేన ప్రాణాపానౌ సంయమ్య, తత్ర స్తోకా భవంతి,
వృషణాపానయో ర్మధ్యే వాణీ ఆస్థాయ సంశ్రయేత్, సద్దశ్య శనకై
ర్నిహ్యం యవమాత్రే విసిద్ధతామ్, మాషమాత్రాంతథాద్భుష్టం శ్రోణే
స్థాప్య తథా భువి, శ్రవణేనాసికే గన్ధాయత స్వం నచ సంశ్రయేత్,
అథశైవం పదంయ త్ర తద్భిష్టా బ్రహ్మతత్పరమ్, తదభ్యాసేన లభ్యేత

పూర్వజన్మాన్తాత్తనా, సంభూతైర్వాయుసుశ్రావైః హృదయం తవ
ఉచ్యతే, ఉద్భవో ప్రపద్యతే దేహః క్లిష్టా మూర్ధాన మవ్యయమ్,
స్వదేహస్యతు మూర్ధానం యే ప్రాప్య పరిమాం గతిమ్, భూయ స్తేన
నివర్తంతే పరావరవిదో జనాః, ననాక్షిణం నాత్యుపర్తా స్సంస్పృశంతి
విలక్షణమ్, అవికార ముదాసేనం గృహధర్తాః ప్రదీపవత్, జలేవాపి స్థ
లేవాపి లురత్సేష జడాత్తకః, నాఽహం విలిప్తే తదరైరటభరైర్గుభో
యథా, లిప్సియోఽస్త్వవికారోఽస్తి నిష్కళోఽస్తి నిరాకృతిః,
నిర్వికల్పోఽస్తి నిశ్శోఽస్తి నిరాలంబోఽస్తి నిర్వయః, సర్వాత్తకోఽ
హం సర్వోఽహం సర్వాతీతోఽహం మద్వయః, కేవలాఖండబోధోఽ
హం స్వానందోఽహం నిరంతరః, స్వమేవ సర్వతః పశ్యన్త్యమాన
స్వమద్యయమ్, స్వానంద మనుభుక్తానో నిర్వికల్పో భవామ్యహమ్,
గచ్ఛం ప్రేష్ణం నుసవిశ ఇచ్ఛయానో వాన్యథాపివా, యథేచ్ఛయా వసే
గ్విద్వా నాత్తారామ స్సదా ముని రిత్సుపనిషత్.

ఓం ఆప్యాయ స్త్వతి శాంతిః,

ఇతి కుణ్డికోపనిష త్సమాప్తాః,

ఓమ్ తత్సత్.

శ్రీ గురుభ్యోనమః హరిః ఓమ్.

౭౫. సామ వేదీయ సావిత్త్యుపనిషత్.

శ్లో. సావిత్త్యుపనిష ద్వేద్య చిత్సావిత్త్రవదోజ్జ్వలమ్,
ప్రతియోగి వినిర్ముక్తం రామచంద్రపదం భజే
సావిత్త్యుత్తాపాశుపతం పరం బ్రహ్మవిధూతకమ్,
త్రిపురాతపనందేవి త్రిపురాకరభావనా.

ఓం ఆప్యాయ స్త్వతి శాంతిః

హరిః ఓమ్. క స్సవితా కా సావిత్రి అగ్నిరేవ సవితా పృథివీ
సావిత్రి సయత్రాగ్ని స్తత్పృథివీ యత్రవా పృథివీ తత్రాగ్ని స్తే ద్వే
యోనిస్తదేకం మిథునమ్, ౧ క స్సవితా కా సావిత్రి పరుణ ఏవ

సవితా ౨౨వ స్సావిత్రి సయత్రవరుణ స్తదాపో యత్ర వా ఆప స్తద్వరు
ణ స్తేద్యే యోనిస్తదేకం మిథునమ్. ౨. క సవితా కా సావిత్రి వా
యురేవ సవితా ఆకాశ స్సావిత్రి యత్ర స వాయు స్తదాకాశో య
త్ర వా ఆకాశ స్తద్వాయు స్తేద్యే యోని తదేకం మిథునమ్. ౩. క
సవితా కా సావిత్రి యజ్ఞ ఏవ సవితా ఛన్దాంసి సావిత్రి యత్ర యజ్ఞ
స్సచ్ఛన్దాంసి యత్ర వా ఛన్దాంసి సయజ్ఞ స్తే ద్యేయోనిస్తదేకం మిథు
నమ్ ౪. క సవితా కా సావిత్రి సనయుత్సు రేవ సవితా విద్యుత్సా
విత్రి స యత్ర ప్రనయిత్సు ప్రద్విద్య ద్యత్ర వా విద్యుత్తత్ర ప్రనయిత్సు
స్తే ద్యేయోని తదేకం మిథునమ్ ౫. క సవితా కా సావిత్రి ఆదిత్య ఏవ స
వితా ద్యా సావిత్రి స యత్రాదిత్య స్తద్ద్యౌ ర్యత్ర వా ద్యాస్తదాదిత్య
స్తేద్యే యోనిస్తదేకం మిథునమ్. ౬ క సవితా కా సావిత్రి చంద్ర ఏవ సవి
తా నక్షత్రాణి సావిత్రి స యత్ర చంద్ర స్త నక్షత్రాణి యత్ర వా నక్షత్రాణి
స చంద్రిమా స్తే ద్యే యోనిస్తదేకం మిథునమ్. ౭. క సవితా కా
సావిత్రి మన ఏవ సవితా వా క్సావిత్రి స యత్ర మన స్త ద్వ్యా గ్యత్ర
వావా క్తన్తన స్తే ద్యే యోనిస్తదేకం మిథునమ్ ౮. క సవితా కా
సావిత్రి పురుష ఏవ సవితా స్త్రీ సావిత్రి స యత్ర పురుష స్తత్ స్త్రీ
యత్ర వా స్త్రీ సపురుష స్తే ద్యే యోనిస్తదేకం మిథునమ్. ౯. తస్యా ఏవ
ప్రథమః పాదో భూ స్తత్సవితృ ర్వరేణ్య మిత్యగ్ని ర్వై వరేణ్య మాపో
వరేణ్యమ్, చంద్ర మావరేణ్యం, తస్యా ఏవ ద్వితీయః పాదో భర్గ మ¹యో
భువోభగ్గో దేవస్యధీమహి త్యగ్ని ర్వై భర్గ ఆదిత్యోవై భర్గ శ్చంద్రమా
వైభర్గః, తస్యా ఏవ తృతీయః పాదః స్వర్గియో యోనః ప్రచోదయా దితి
స్త్రీవైవ పురుషశ్చ ప్రజనయతో యో వా ఏతాం సావిత్రి మేవం
వేద స పున ర్భృత్యుష్ణాయతి. ౧౦. బలాతి బలయోః విరా ట్పురుష
ఋషిః, గాయత్రీ దేవతా, గాయత్రీ ఛందః, అకారోకార మకాగా
బీజాద్యాః, తుధాది నిరసనే వినియోగః, క్లా మిత్యాది పడంగన్యా
సః. ధ్యానమ్. అమృతకరతిలార్ద్రా సర్వసంజీవనాధ్యావఘహరణసు
దత్తౌ వేదసారే మయూఖే, ప్రణవమయవికారౌ భాస్కరాకార దేవళా
సతత మనుభవేహం తౌ బలాతీబలేశౌ. ఓం హ్రీం బలే మహాదేవి

హ్రీం మహాబలే క్షీం చతుర్విధ పురుషార్థసిద్ధిప్రదే తత్సవితు ర్వరదా
త్తికే హ్రీంవరేణ్యం భర్గో దేవస్య వరదాత్తికే అతిబలే షర్వదయా
మూర్తే బలేసర్వక్షుద్భ్రమోపనాశిని ధీమహి ధియో యో ¹నజ్జాతే
ప్రచుర్యా ప్రచోదయాత్తికే ప్రణవశిరస్కాత్తికే హుంఫల్ స్వాహా
ఏవం విద్వాక్ కృతకృత్యో భవతి, సావిత్రియా ఏవ సలోకతాం జయతి
ఇ త్యుపనిషత్.

ఓం ఆప్యాయన్వీతి శాంతిః.
ఇతి సావిత్రియోపనిషత్ సమాప్తా.

శ్రీగురుభ్యోనమః హరిః ఓమ్.

౭౬. అధర్వణీయ ఆలోపనిషత్.

శ్లో. యత్రానాత్మప్రపంచోఽయ మహమ్నా వషదం గతః,
ప్రతియోగివినిర్ముక్తః పరమాత్మావశిష్యతే
ఓం భద్రంకన్తేభి రితి శాంతిః.

హరిః ఓం. అథాంగిరాః, త్రివిధఃపురుషోఽజాయతాత్తాఽంత
రాత్తా పరమాత్మా చేతి, త్వ క్చర్త మాగ్ స రోమాఙ్గుస్థాంగుల్యప్యప్త
పంశసఖగుల్ఫోదరనాభిమేఢకట్యూరు కపోలశ్రోత్రభ్రూలలాటబాహు
పార్శ్వశిరోక్షీణి భవన్తి జాయతే మ్రియత ఇత్యేష ఆత్మా, అథాన్త
రాత్తా నామ, పృథివ్యాపస్తేజో వాయురాకాశ మిచ్ఛాద్వేష సుఖదుఃఖ
కామ మోహవికల్పనాదిస్తృతిలింగోదాత్తానుదాత్తిహ్రస్వద్విఘ్నప్లుతస్థిత
గర్జితస్ఫుటిత ముదితస్తృతగీతవాదిత్రప్రళయ విజృంభితాదిభిశ్శోతా
హ్రూతారసయితా నేతా బోధా కర్తా విజ్ఞానాత్మా పురుషః పురాణన్యాయ
మీమాంసా ధర్మశాస్త్రాణీతి శ్రవణమౌణాకర్షణకర్తృవిశేషణంకరో
త్యేషోఽన్తరాత్మా, అధపరమాత్మానామ, యథాఽక్షర ఉపాసనీయః,
సచప్రాణాయామప్రత్యాహార ధారణాధ్యాన సమాధియోగాను మానా
త్తచిన్తకవటకణికావా శ్యామాకతంగులో వా వాలాగ్రశతసాహస్ర విక

ల్పనాదిభి ర్వాస లభ్యతే నోపలభ్యతే సజాయతే నస్తియతే నశువ్యతి
 సస్తిద్యతే నదవ్యాతే నకమ్పతే నభిద్యతే నస్విద్యతే నిర్గుణ స్సాక్షీ భూత
 శ్శుద్ధో నిరవయవాత్తా కేవలస్సుత్తో నిర్తమో నిరజ్ఞానో నిర్వికార
 శ్శబ్దస్పర్శరూపరసగంధవర్జితో నిర్వికల్పో నిరాకాఙ్క్ష స్సర్వవ్యాపీ సోఽ-
 చిన్మోఽనిర్వర్ణశ్చ పునా త్యశుద్ధా న్య పూతాని నిష్క్రియ స్తస్య
 సగ్సారో నాస్తి, ఆత్మసంజ్ఞ శ్శివ శుద్ధ ఏక ఏ వాద్యయ స్సదా, బ్రహ్మ
 రూపతయా బ్రహ్మ కేవలం ప్రతిభాసతే, జగన్మూలతయా జ్యేష్ఠ ద్భ్రష్టా
 వ ప్రవిభాసతే, విద్యావిద్యాదిభేదేన భావాభావాదిభేదతః, గురుశిష్యా
 దిభేదేన బ్రహ్మేవ ప్రతిభాసతే, బ్రహ్మేవ కేవలం శుద్ధం విద్యతే తత్త్వ
 దర్శనే, నచ విద్యా నచా విద్యా స జగచ్చ నచావరమ, సత్యత్వేన
 జగద్భాసం సంసారస్య ప్రవర్తికమ్, అసత్యత్వేనభానంతు సంసారస్య
 నివర్తికమ్, ఘటోఽయమితి విజ్ఞాతం నియమః కోన్య పేక్షతే, వినా
 ప్రమాణసుష్టుత్వం యస్తి న్నతి పదాగధీ, అయ మాత్తా నిత్యసిద్ధః
 ప్రమాణే సతి భాసతే, న దేశం నాపికాలంవా నశుద్ధిం వా ప్యపేక్షతే,
 దేవదత్తోఽహమిజ్యేష్ఠ ద్విజ్ఞానం నిరపేక్షకమ్, తద్విద్యుచ్ఛావిదోఽవ్య
 స్య బ్రహ్మాహమితి వేదనం, భానునేవ జగత్సర్వం భాస్యతే యస్యతే
 జనా, అనాత్మక మస త్తుచ్చం కింను త స్సావభాసకమ్, వేదశాస్త్రపు
 రాణాని భూతాని సకలాన్యపి, యేనాగ్ధవంతి తం కింను విజ్ఞాతారం
 ప్రకాశయేత్, క్షుధాం దేహవ్యథాం త్యక్త్వా బాలః క్రీడతి వస్తుని, త
 ధ్దేవ విద్యా ప్రమతే నిర్తమో నిరహంసుభి, కామా నిష్కామరూపీ
 సకాచర త్యేకచరో మునిః, స్వాత్మనైవ సదా తుష్ట స్స్వయం సర్వా
 త్తనా స్థితః, నిర్ధనోఽపి నదా తుష్టో వ్యసహాయో మహాబలః, నిత్యతృ
 ప్త స్త్యభుజ్ఞానోఽప్యసమ స్సమదర్శనః, కుర్వ స్మపి నకుర్వాణ శ్చ
 భోక్తా ఫలభో గృపి, శరీర్యప్యశరీ క్యేష పరిచ్ఛిన్నోఽపి సర్వగః, అశ
 రీరగ్ సదా సంత మిమం బ్రహ్మవిదంక్వచిత్, ప్రియాప్రియేన స్పృశత
 స్తదైవచ శుభాశుభే, తమసాగ్రస్తవద్భానా దగ్రస్తాపి రవిర్జనైః, గ్రస్త
 ఇత్యుచ్యతే భ్రాన్త్యా హ్యజ్ఞాత్వా వస్తులక్షణమ్, తద్వదేహాదిబద్ధేభ్యో
 విముక్తం బ్రహ్మవిత్తవమ్, వశ్యతీ దేహీవస్తూథా శ్శరీరాభాస దర్శనా
 త్, అహినిర్లయనీవాయం ముక్తదేహ స్తుతిష్ఠతి, ఇత స్తత శ్చాల్సమా

నో యత్కించి తస్మిణ్వివాదానాం, ప్రాతసా నీయతే దారు యథా
 నిమ్నాన్తతస్థలమ్, దైవేన నయతే దేహా యథాకాలోపభుక్తిషు,
 లక్ష్యాలక్ష్యగతిం త్యక్త్వా య స్తిష్యే త్కేవలాత్తనా, శివవ స్యయం
 సాక్షాదయం బ్రహ్మవిదుత్తమః, జీవన్నేవ సదా ముక్తః శృతార్థో
 బ్రహ్మవిత్తమః, ఉపాధినాశాద్భ్రష్టావ సకా బ్రహ్మప్రీతి నిర్వయమ్,
 శైలూషో వేష సద్భావాభావయోశ్చ యథా పుమాన్, తదైవ బ్రహ్మ
 విచ్ఛేదోఽస్య సదా బ్రహ్మైవ నాపరః, ఘటే నష్టే యథా వ్యోమ వ్యోమై
 వభవతిస్వయమ్, తదైవోపాధివిలయే బ్రహ్మైవ బ్రహ్మవిత్స్వయమ్, క్షీ
 రం క్షీరేయథాక్షిప్తం తైలం తైలే జలం జలే, సంయుక్త మేకతాం
 యాతి తథాఽఽత్త్యాత్మవిన్దునిః, ఏవం విదేహకైవల్య సన్తాత్రత్వ
 మఖండితమ్, బ్రహ్మభావం ప్రపద్యేష యతి ర్నావర్తతే పునః, సదాత్మ
 కత్వవిజ్ఞాన దగ్ధావిద్యాదివర్జితః, అముష్య బ్రహ్మభూతత్వాద్బ్రహ్మ
 ణః కుత ఉద్భవః, మాయాన్లౌప్తాబధమోక్షౌ నస్త సాన్విత్కనివస్తుతః,
 యథారక్షో నిష్క్రియాయాం సర్వాభాసవినిర్గమా, ఆపృతే సదన
 త్వాభ్యాం వక్తవ్యే బంధమోక్షణే, నావృతి ర్బ్రహ్మణః కాచి దన్యా
 భావాదనావృతమ్, అస్తీతి ప్రత్యయో యశ్చ యశ్చనాస్తీతి వస్తుని,
 బుద్ధేరేవ గుణావేతో నతు నిత్యస్య వస్తునః, అత స్తా మాయయా
 క్లౌప్తా బుధమోక్షౌ నచాత్మని, నిష్కరే నిష్క్రియే శాంతే నిరవద్యేని
 రజ్జునే, అద్వితీయే వరే తత్త్వే వ్యోమవ త్కల్పనా కరః, ననిరోధో
 నచోత్పత్తి ర్నబద్ధో నచ సాధకః, నముముక్షు ర్నవైముక్త ఇత్యేషా
 పరమార్థతే త్యుపనిత్.

ఓం భగ్రం కణ్ణభి రితి శాంతిః.

ఇతి ఆత్మోపనిషత్సమాప్తా.

‘ఓం తత్సత్.’

౭౭. అధర్వణీయ పాశుపత బ్రహ్మపనిత్.

శ్లో. పాశుపత బ్రహ్మవిద్యా సంవేద్యం పరమాక్షరమ్,
పరమానంద స-పూర్ణం గామచ్చివదం భజే.

ఓం భద్రం కర్ణేభి రితి శాంతిః.

హరిఃఓమ్. అధహ వై స్వయంభుర్బ్రహ్మ ప్రజా స్సృజానీతి
కామకామో జాయతే, కామేశ్వరో వైశ్రవణో బ్రహ్మపుత్రో వాల
ఖల్యస్వయంభుం పరిపుచ్చతి, జగతాం కా విద్యా, కా దేవతా,
జాగ్రత్సరియ యో రస్యకో దేవీ, యాసి తస్య వశా ని, కాలాః
కియత్ప్రమాణాః, క స్యాజ్జయారవిచన్ద్రిగ్రహదయో భాసంతే, కస్య
మహిమా గగనస్వరూపః, ఏత దహగ్ శ్రోతు మిచ్ఛామి, నాన్యో
జానాతి త్వం బూహి బ్రహ్మ స్వయం ముఖమేవాచ, కృష్ణజగత్కాం
మాతృకావిద్యా ద్విత్రి వర్ణసమాతా ద్వివర్ణమాతా త్రివర్ణోపేతా చతు
ర్వత్తాత్త కోంకారరూపిణీ మమ పాదాత్మికాదేవతా, అహమేవ
జగత్తయైకః పతిః, మమ వశాని సర్వాణి యుగాన్యపి, అహో రాత్రా
దయో మత్సం వర్ధితాః కాలాః, మమ గూఢం రహే స్తేజస్పాదినక్షత్ర
గ్రహతేజాంసిచ, గగనో మమ త్రిశక్తిమాయాస్వరూపః, నాన్యోమ
దస్తితేమోమాయాత్మకోరుద్రః, సాత్వికమాయాత్మకోవిష్ణుః, రాజసమా
యాత్మకో బ్రహ్మ, ఇంద్రాదయ స్తామసరాజసాత్మికాః, న సాత్వికః
కోఽపి, అఘోర స్పర్శసాధారణస్వరూపః, సమస్తయూగానాం రుద్రః
పశుపతి కర్తా, రుద్రో యాగదేవః, విష్ణురధ్వర్యుః, హోతేంద్రః, దేవ
తా యజ్ఞభుక్, మానసం బ్రహ్మ, మాహేశ్వరం బ్రహ్మ, మానసగోహగ్
ససాహగ్ హగ్ సత్యతి, తస్య యజ్ఞో నాదానుసంధానమ్, తస్య
యవికారోఽపి, పరమాత్మస్వరూపో హగ్ సః, అంతర్బహి శ్చగతి
సాగ్ సః, అంతర్గతోఽనవకాశాంతర్గత సువర్ణస్వరూపోహగ్ సః, షణ్ణ
పతి తత్త్వతంతవ ద్వ్యక్షమ్, చిత్సూత్రత్రియ చిన్మయలక్షణమ్,
నవత త్త్వత్రిరావృతమ్, బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరాత్మకమ్, అగ్నిత్రియ

కళోపేతమ్, చిద్రంధిబంధనమ్, అద్వైతగ్రంథిః, యజ్ఞసాధారణాం
 గమ్, బహిరంతర్జ్వలనమ్, యజ్ఞాంగలక్షణబ్రహ్మస్వరూపోహగ్నః,
 ఉపవీతలక్షణసూత్రీబ్రహ్మగా యజ్ఞః, బ్రహ్మంగలక్షణయుక్తో యజ్ఞ
 సూత్రమ్, తద్బ్రహ్మసూత్రం, యజ్ఞసూత్రీసంబంధీబ్రహ్మయజ్ఞః, తత్స్వ
 రూపః, అంగాని మాత్రాణి, మనో యజ్ఞస్వహగ్నో యజ్ఞసూత్రమ్,
 ప్రణవం బ్రహ్మసూత్రమ్, బ్రహ్మయజ్ఞమయమ్, ప్రణవాంతర్వర్తి
 హగ్నో బ్రహ్మసూత్రమ్, తదేవ బ్రహ్మయజ్ఞమయమ్, మోక్షక్రమమ్,
 బ్రహ్మసంధ్యా క్రియా, మనో యాగః, సంధ్యా క్రియా మనోయా
 గస్య లక్షణమ్, యజ్ఞసూత్రప్రణవబ్రహ్మయజ్ఞక్రియాయుక్తో బ్రహ్మ
 ణి, బ్రహ్మచర్యేణ చరంతి దేవాః, హగ్నసూత్రచర్యా యజ్ఞాః, హం
 సప్రణవయోరభేదః, హంసస్య ప్రార్థనా స్త్రీకాలాః, త్రికాలా స్త్రీవర్ణాః,
 త్రేతాగ్న్యనుసంధానో యాగః, త్రేతాగ్న్యత్పతి వర్ణోంకార
 హగ్నసానుసంధానోంతర్యాగః, చిత్స్వరూపవసత్తన్తయం తురియస్వ
 రూపమ్, అంతరాదిశ్యే జ్యోతిస్స్వరూపో హగ్నః, యజ్ఞాంగం
 బ్రహ్మసంపత్తిః, బ్రహ్మప్రవృత్తే తత్ప్రణవహం ససూత్రేణైవ ధ్యాన
 మాచరంతి, ప్రోవాచపునః స్వయంభువం ప్రతి జానీతే బ్రహ్మపుత్రో
 ఋషి ర్వాల్పఖిల్యః, హంససూత్రాణి కతిసంఖ్యాని, కియ ద్వా ప్రమా
 ణమ్, హృద్యాదిత్యమరీచీనాం పదం వణ్ణవతిః, చిత్సూత్రఘ్రిణయోః
 స్వరనిర్గతాప్రణాధారా షడంగుళదళాఽశీతిః, హమబాహుదక్షిణ
 కట్యో రంతర్శ్చరతి హగ్నః పరమాత్మా, బ్రహ్మగుహ్యప్రకారో నాన్య
 త్రవిదితః, యే జానంతి తేఽన్యుతఫలకాః, సర్వకాలగ్నహంసప్రకా
 శకమ్, ప్రణవహంసాంతర్ధ్యానప్రకృతిం వినా న ముక్తిః, నవ సూత్రా
 పరిచచ్చిత్రా, తేఽపి యద్బ్రహ్మ చరంతి, అంత రాదిత్యం నజ్ఞాతం
 మనుష్యాణామ్, జగదాదిత్యో రోచత ఇతి, జ్ఞాత్వా తే మర్యావి
 బుధాః, తపనప్రార్థనాయుక్తా ఆచరంతి, వాజపేయః పశుహర్తాఅధ్వర్యు
 రిన్ద్రో దేవతా, అహిగ్నా ధర్మయాగః, పరమహగ్నోఽధ్వర్యుః,
 పరమాత్మా దేవతా పశువతిః, బ్రహ్మోపనిషదో బ్రహ్మ, స్యాధ్యాయ
 యుక్తా బ్రహ్మణా శ్చరంతి, అశ్వమేధో మహాయజ్ఞకథా, తద్రాజ్ఞా

బ్రహ్మచర్య మాచరంతి, సర్వేషాం పూర్వోక్త బ్రహ్మయజ్ఞక్రమం ముక్తి
క్రమ మితి బ్రహ్మపుత్రః ప్రోవాచ, ఉదితోహగ్ సముషిః, స్వయంబుష్టి
రోదధే, రుద్రోపనిషదో హగ్ సజ్యోతిః, పశుపతిః, ప్రణవ స్తారక స్పవం
పేదహగ్ సాత్త్వ మాలికావర్ణ బ్రహ్మకాలప్రచోదితా, పరమాత్మా పుమా
నితి బ్రహ్మసమ్మతికారిణీ, అధ్యాత్మ బ్రహ్మకల్ప స్యాకృతిః, కీదృశీ కథా బ్రహ్మ
జ్ఞాన ప్రభా సన్ధ్యా కాలో గచ్ఛతి నీమతాం, హంసాఖ్యో దేవ మాత్మా
ఖ్యమాత్మ తత్త్వప్రజాకథమ్, అతః ప్రణవనాదాఖ్యో హంసః ప్రత్యయబో
ధకః, అంతర్గత ప్రమాణాథం జ్ఞాననాథం విరాజిమ్, శివశక్త్యాత్మికం
రూపం చిత్తయానంద వేదితమ్, నాదబిందుకళాతీణి నేత్రం విశ్వవిచేష్టి
తం, త్రియాగాని శిఖాతీణి ద్విత్వాణాం సాంఖ్య మాకృతిః, అంత
ర్మాథ ప్రమాహంసః ప్రమాణా నిర్గతం బహిః, బ్రహ్మ సూత్ర పదం
జ్ఞేయం బ్రాహ్మ్యం విధ్యుక్తలక్షణమ్, హంసాఖ్య ప్రణవధ్యాయ మిశ్యుక్తో
జ్ఞానసాగరే, ఏతద్విజ్ఞానమాతేణ జ్ఞానసాగరపారగః, స్వత శ్శివః పశు
పతిస్సాక్షీ సర్వస్య సర్వదా, సర్వేషాంతు మన స్తేన ప్రేరితం నియమేన
తు, విషయే గచ్ఛతి ప్రాణ శ్చేష్టతే వా గ్వద త్యపి, చక్షుః పశ్యతి రూ
పాణిశ్రోత్రం సర్వం శృణోత్యపి, అన్యాని ఖాని సర్వాణి తేనైవ ప్రేరితాని
తు, స్వం స్వం విషయ ముద్దిశ్య ప్రవర్తంతే నిరంతరమ్, ప్రవర్తకత్వం
చాప్యస్య మాయయా సస్వభావతః, శ్రోత్ర మాత్మని చాధ్యస్తం
స్వయం పశుపతిః పుమాకా, అను ప్రవిశ్య శ్రోత్రస్య దదాతి శ్రోత్ర
తాం శివః, మన స్సాన్విత్వని చాధ్యస్తం ప్రవిశ్య పరమేశ్వరః, మన
స్త్యం తస్య సత్త్వస్థో దదాతి నియమేనతు, సవప విదితాదస్య స్తథై
వావిదితా దపి, అన్యేషా మింద్రియాణాంతు కల్పితానా మపీశ్వరః,
తత్త ద్మూప మనుప్రాప్య దదాతి నియమేన తు, తత శ్చక్షు శ్చ వా
క్తైవమన శ్చాన్యాని ఖానిచ, న గచ్ఛంతి స్వయంజ్యోతి స్స్వభావే
పరమాత్మని, అక ర్తృవిషయ ప్రత్యక్ప్రకాశం స్వాత్మనైవతు, వినాతర్క
ప్రమాణాభ్యాం బ్రహ్మ యోవేద వేద సః, ప్రత్యగాత్మా పరంజ్యోతిర్దా
యా సాతు మహాత్మమః, తథాసతి కథం మాయా సమ్భవః ప్రత్యగాత్మ
ని, తస్మాత్తర్క ప్రమాణాభ్యాం స్వానుభూత్యాచ చిద్భవే, స్వప్రకాశైక
సంసిద్ధేర్నా సిమాయా పరాతని, వ్యావహారికదృషేయం విదూవిదూ

నచాన్యథా, తత్త్వద్వైపాత్యేనాన్యైవ తత్త్వమేవాస్తి కేవలమ్, వ్యా
 వహారికదృష్ట్యేయం విద్యావిద్యా నచాన్యథా, తత్త్వద్వైపాత్యేనాన్యై
 వతత్త్వమేవాస్తి కేవలమ్, వ్యావహారికదృష్టిస్తు ప్రకాశావ్యభిచారతః,
 ప్రకాశవ సతతం తస్మా దద్వైత ఏవహి, అద్వైత మితి చోక్తిశ్చ
 ప్రకాశావ్యభిచారతః, ప్రకాశవ సతతం తస్మా న్నానం హి యాజ్యతే,
 అయ మగ్ధోమహాన్యస్య స్వయమేవ ప్రకాశతః, స స జీవో నచ బ్రహ్మ
 నచాన్యదపి కిచ్చన, న తస్య వర్ణా విద్యంతే నాశ్రమాశ్చ తదైవ చ,
 నతస్య ధర్మోఽధర్మశ్చ స నిపేధో విధిర్నచ, యదా బ్రహ్మాత్మకం సర్వం
 విభాతి స్వతి ఏవతు, తదాదుఃఖాదిభేదోఽయ మాభాసోఽపి సభాసతే,
 జగజ్జీవాదిరూపేణ పశ్యన్నపి పరాత్పతిత్, న తత్పశ్యతి చిద్రూపం
 బ్రహ్మ వస్త్వీతి పశ్యతి, ధర్మధర్మత్వవారాచ భేదే నతిహి భిద్యతే,
 భేదా భేద స్తథాభేదా భేద స్సాక్షాత్పరాత్మనః, నాస్తి స్యాత్పాతిరే
 కేణ స్వయమేవాస్తి సర్వదా, బ్రహ్మైవ విద్యతే సాక్షా ద్వస్తుతోఽ
 వస్తుతోఽపిచ, తదైవ బ్రహ్మవిజ్ఞానీకిం గృహ్యతి జహాతిహిమ్, అధిస్తాన
 మనౌపమ్య మవాజ్ఞానసగోచరమ్, య త్తదద్రేశ్య మగ్రాహ్యమగోత్రం
 రూపవర్జితమ్, అచక్షుశ్శోత్ర మత్యర్థం తదపాణింఽం తథా, నిత్యం విభుం
 సర్వగతం సుసూక్ష్మశ్చ తదవ్యయమ్, బ్రహ్మైవేద మమృతం తత్పురస్తా
 ద్భ్రష్టానందం పరమజ్ఞైవ సశ్చాత్, బ్రహ్మానందం పరమం దక్షిణేన
 బ్రహ్మానందం పరమం చోత్తరశ్చ, స్యాత్తి న్యేవ స్వయం సర్వం సదా
 పశ్యతి నిర్భయః, తదాముక్తో నముక్తశ్చ బద్ధస్యైవ విముక్తతా, ఏవం
 రూపే పరా విద్యా సత్సేన లిపసాపి చ, బ్రహ్మచర్యాది భిర్భక్తై ర్లభ్యా
 వేదాంతవర్జనా, స్వశరీరే స్వయం జ్యోతి స్స్వరూపం పారమార్థికమ్,
 ఊణదోషాః ప్రపశ్యంతి నేతరే మాయయా వృతాః, ఏవం స్వరూప
 విజ్ఞానం యస్య కస్యాస్తి యోగినః, కుత్రచి ద్గమనం నాస్తి తస్య సంపూ
 ర్ణరూపిణః, ఆకాశ మేకం సంపూర్ణం కుత్రచి న్నహి గచ్ఛతి, తద్వ
 ద్భ్రష్టాత్మవి చేచ్ఛిషః కుత్రచి న్నైవ గచ్ఛతి, అభత్యస్య నివృత్త్యాతు
 విశుద్ధం హృదయం భవేత్, ఆహారశుద్ధా చిత్తస్య విశుద్ధి ర్భవతి
 స్వతః, చిత్తశుద్ధా క్రమాత్ జ్ఞానం త్యక్తుంతే గ్రన్థయః స్ఫుటమ్,

అభక్త్యం బ్రహ్మవిజ్ఞాన విహీనస్యైవ దేహీనః, నసయ్యజ్ఞానిన స్తద్వత్స్వరూపగ్ సకలం ఖలు, అహ మన్నగ్ సదాన్నాన ఇతిహి హ్రీహ్రీ వేదనమ్, బ్రహ్మవి ద్గ్రహతి జ్ఞానా త్సర్వం బ్రహ్మేనైవశు, బ్రహ్మక్షత్రాదికం సర్వం యస్య స్యాదో దనం సదా, యశ్చాపసేచనం మృత్యుస్తజ్జ్ఞానీతాదృశఃఖలు, బ్రహ్మస్వరూపవిజ్ఞానా జగదోభ్యం భవేత్కిల, జగదాత్మతయా భాతి యదా భోజ్యం భవేత్తదా, బ్రహ్మస్వాత్మతయా నిత్యం భక్షితం సకలం తదా, యదాభాసేన రూపేణ జగ దోభ్యం భవేత్తు తత్, మాసత స్సాన్వత్తనా భాతం భక్షితం భవతి ధ్రువమ్, స్వస్వరూపం స్వయంభుజ్జ్ఞానాస్తి భోజ్యం పృథక్ స్వతః, అస్తిచే దస్తి తారూపం బ్రహ్మేవా స్తిత్వలక్షణమ్, అస్తితా లక్షణా సత్తా సత్తా బ్రహ్మనచాపరా, నాస్తి సత్తాతిరేకేనాస్తి మాయాచ వస్తుతః, యోగినా మాత్ర నిస్థానాం మాయా స్వాత్మని కల్పితా, సాక్షిరూపతయా భాతి బ్రహ్మజ్ఞానేన బాధితా, బ్రహ్మవిజ్ఞానసంపన్నః ప్రతీతమఖిలం జగత్, వశ్యన్నపి సదా వైవ పశ్యతి స్వాత్మనః పృథక్, ఇత్యుపనిషత్.

ఓం భద్రం కణ్ఠేభి రితి శాంతిః.

ఇతి పాశుపత బ్రహ్మోపనిష త్సమాప్తా.

ఓం నమః.

శ్రీగురుభ్యోనమః హరిః ఓమ్.

౭౦. అధర్వణీయ పర బ్రహ్మోపనిషత్.

శ్లో. పరబ్రహ్మోపనిషది నేద్యాఖండసుఖాకృతీ,
పరివ్రాజకహృద్గేయం వాచితస్త్రిపదంభ జే.

ఓం భద్రం కణ్ఠేభి రితి శాంతిః.

హరిః ఓమ్. అథహైనా మహాశాల శ్యానకోఽక్లిరసా భగవం తం పిష్పలాదం విధివచుపపన్నః పప్రచ్ఛ, దివ్యే బ్రహ్మపురే కేసమ్ప్రతిష్ఠితాభవంతి, కథం సృజ్యంతే నిత్యాత్మన ఏష మహామావిభజ్య ఏవ మహిమా విభుః క ఏవః, తస్మై సహాయా వాచ, ఏత త్సత్యం యత్ప్రబ్రవీమ

బ్రహ్మవిద్యాం పరిస్తామ్, దేవేభ్యః ప్రాణేభ్యః పరం బ్రహ్మ పురే విరజన్తి
 మ్మశగ్ శుభ్ర మక్షరం విశోకం విభాతి, స నియచ్ఛతి మధుకరః, శ్వేవ
 వికర్షకః, అకర్తాస్యాపీవ స్థితః, కర్షకరః కర్షకవత్సల మనుభవతి, కర్ష
 మర్షజ్ఞాత్మకం కరోతి, కర్షమర్షజ్ఞాత్వా కర్షకుర్యాత్, కో జాలం విక్షి
 పే దేకే, నైనమపకర్ష త్యపకర్షతి, ప్రాణదేవతా శ్చత్వారః, తా స్వర్వా
 నాడ్యః, నుషుప్త శ్చేయ నాకాశవత్, యథా శ్వేనః ఖ మూశ్రిత్య
 యాతి స్యమాలయం కులాయమ్, ఏవగ్ సుషుప్తం బ్రూతా యచ్ఛు
 పరశ్చ, స సర్వత్ర హిరణ్మయే పరేకోశే అమృతోహ్యేష నాడీత్రయ
 గ్ సచ్ఛరతి, తస్య త్రిపాదం బ్రహ్మ, ఏషా లేవ్యతతోఽనుతిపతి, అన్య
 త్రి బ్రూతాఽ యచ్ఛు పరశ్చ, సర్వత్ర హిరణ్మయే పరేకోశే యదైష
 దేవదత్తో యస్త్వాచతాడ్యమానో నైవేత్యేవమిష్టాపూర్తకర్ష శుభాశుభై
 ర్న లిప్యతే, యథా కుమారకో నిష్కామ ఆనంద మభియాతి తదైష
 దేవ స్వస్థ ఆనంద మభియాతి, వేద ఏవం పరాజ్యోతిర్జ్యోతిషామా
 జ్యోతిరానంద యత్యేవ మేవతత్పరం యచ్ఛిత్తం పరిమాత్తాన మానంద
 యతి, శుభ్రోవర్ణమాజాయ తేశ్వరాత్, భూయ స్తేనైవ మార్గేణ స్వస్థ
 స్థానం నిగచ్ఛతి, జలూకాభావవ ద్యథాకామ మాజాయతేశ్వరాత్,
 తావతాఽఽత్తాన మానందయతి, పరసంధి యదరసంధీతి, తత్పరం నా
 పరం నాపరంత్వజతి, తదైవక పాలాప్తకగ్ సన్ధాయ, యఏవ స్తనథి వావల
 మ్పతే, సేంద్ర యోనిః, సఏవ యోని రిత్యత్ర జాగ్రతి శుభాశుభాతి
 రిక్త శుభాశుభైరపి కర్తభిర్నలిప్యతే, యఏచ దేవోఽస్య దేవస్య సమ్ప్ర
 సాదోఽంతర్యా మ్యసజ్గ చిద్రూపః పురుషః, ప్రణవహగ్ సః పరం బ్ర
 హ్మ, సప్రాణహగ్ సః, ప్రణవో జీవః, ఆద్యా రేవతా నివేదయతి, య
 ఏవం వేద, తత్కథం నివేదయతే. జీవస్య బ్రహ్మత్వ మాపాదయతి, స
 శ్వేవమాస్య పురుష స్వాంతశ్శిఖోపవీతత్వ బ్రాహ్మణస్య, ముముక్షోరం
 తశ్శిఖోపవీత దారణమ్, బహిర్లక్ష్యమాణశ్శిఖాయజ్ఞోపవీతధారణం కర్తి
 ణోగృహస్థస్య, అంతరుపవీతలక్షణంతు బహి స్తంతువ దవ్యక్త మంతి
 స్తత్వమేశసమ్, స స న్నాస న్నసదస ద్భిన్నాభిన్నం సచోభయమ్, సస
 భాగః ససిర్భాగం సచాప్యభయరూపకమ్, బ్రహ్మైకత్వవిజ్ఞానా ధ్యేయం
 మిథ్యాత్వకారాణా దితి, పశ్యపాద, బ్రహ్మణో స కిచ్ఛన, చతుష్పాదం

తర్వాత నొంతగీత బ్రహ్మణ శ్చ త్వారి స్థానాని, నాభిమృదయకంఠమూర్ధను, జాగ్రత్స్వస్మి సుషుప్తితురీయావస్థాః, ఆహవనీయగార్హపత్య దక్షిణా సభ్యాగ్నిషు, జాగరితే బ్రహ్మ స్వప్నే విష్ణు సుషుప్తౌ రుద్ర స్తురీయ మక్షరం చిత్తయమ్, తస్మా చ్చతురవస్థా చతుర్జులవేష్టనమివ వణ్ణ ఎతి తత్త్వాని తంతువ ద్విభజ్య తిదాహితమ్, త్రిగుణీకృత్య ద్వాత్రింశ త్తత్త్వనిష్కర్షణ మాపాద్యజ్ఞానపూతం త్రిగుణస్వరూపమ్, త్రిమూర్తిత్వం పృథ గ్విజ్ఞాయ నవ బ్రహ్మఖ్యనవగుణోపేతం జ్ఞాత్వా నవమాన మిత స్త్రీః పున స్త్రీగుణీకృత్య సూర్యేద్వైగ్వికళాస్వరూపత్వే నైకీకృత్య ఆద్యంతరైకత్వ మపి మధ్యే త్రిరావృత్య బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరత్వ మనుసంధా యాద్యంత మేకీకృత్య చిద్గ్రాహకత్వైతగ్రన్థిం కృత్వా నాభ్యా ది బ్రహ్మబిల ప్రమాణం పృథక్పృథక్ సప్తవిగ్ శతతత్త్వసమ్బంధం త్రిగుణోపేతం త్రిమూర్తిలక్షణ లక్షితమప్యేకత్వమాపాద్య వామాగ్ సాది దక్షిణకట్యంతం విభావ్యాద్యంతగ్రహసమ్మేళనమేకం జ్ఞాత్వా మూల మేకగ్ సత్యం మృణ్మయం విజ్ఞాతగ్ స్యా ద్వాచాఽరస్ఫుటం వికారో నామధేయం మృత్తికే త్వేన సత్యం హంసేతి వర్ణద్వయేనాంతశ్శిఖోపవీ తిత్వం నిశ్చిత్య బ్రాహ్మణత్వం బ్రహ్మధ్యా నార్హిత్వం యతిత్వ మలక్షీ తాంతశ్శిఖోపవీతిత్వమ్, ఏవం బహు లక్షిత కర్తృశిఖాజ్ఞానోపవీతం గృహ స్థస్యాభాసబ్రాహ్మణత్వస్య కేశసమూహశిఖా ప్రత్యక్షకారావసంతంశు కృతోపవీతత్వం చతుర్గుణీకృత్య చతుర్విగ్ శతతత్త్వాపాదనశంతుకృత్యం నవతత్త్వ మేకమేవ వరం బ్రహ్మ, తత్ప్రతినరయోగ్యత్వా ద్బహుమార్గ ప్రవృత్తిం కల్పయంతి, సర్వేషాం బ్రహ్మాసీనాం దేవరీణాం మనుష్యాణాం ముక్తిరేకా బ్రహ్మకమేవ బ్రాహ్మణత్వ మేకమేవ, వర్ణాశ్రమాచార విశేషాః పృథక్పృథక్, శిఖావర్ణాశ్రమిణా మేకైవ, అపవర్గస్య యతే శ్శిఖాయజ్ఞోపవీతమూలం ప్రణవ మేకమేవ వదంతి, హంసశ్శిఖా ప్రణవ ముపవీతం నాద స్సంధాః, ఏష ధర్మో నేతరో ధర్మః, తత్కథ మితి, ప్రణవో హగ్ సో నాద స్త్రీపు త్సూత్రమ్, హృది చైతన్యే తిష్ఠతి, త్రివిధం బ్రహ్మ తద్విద్ధి, ప్రావర్జితశిఖోపవీతం త్యజేత్, సశిఖం వపనం కృత్వా బహుస్సూత్రం త్యజే ద్బుధిః, య దక్షరం యరం బ్రహ్మ తత్సూత్ర మితి ధారయేత్, పునర్జన్మ నివృత్త్యం మోక్ష స్యాహర్షశం

స్మరేత్, సూచనా త్సుత్రమిత్యుక్తగ్ సూత్రం నామపరంపదమ్,
తత్సుత్రం విదితం యేన సముముక్షు సుభిక్షుకః, స వేదవి త్సదాచార
స్సవిప్రః పంక్తిపావనః, యేన సర్వ మిదం ప్రాతం సూత్రే మణిగణా
ఇవ, తత్సుత్రం ధారయే ద్యోగీ యోగవి ద్బ్రహ్మణో యతిః, బహి
స్సుత్రంత్యజే ద్యుపాగ్ యోగవిజ్ఞాన తత్పరః, బ్రహ్మభావమయం
సూత్రం ధారయేద్య సుముక్తిభాక్, నాశుచిత్వం న చోచ్ఛిప్తం తస్య
సూత్రిస్య ధారణాత్, సూత్ర మంతర్గతం యేషాం జ్ఞానయజ్ఞోపవీతి
నామ్, యేతు సూత్రవిదో లోకే తేచ యజ్ఞోపవీతినః, జ్ఞానశిఖినో జ్ఞాన
నిష్ఠా జ్ఞానయజ్ఞోపవీతినః, జ్ఞానమేవ పరం తేషాం పవిత్రం జ్ఞానమీరి
తమ్, అగ్నేరివ శిఖా నాన్యాయస్య జ్ఞానమయీ శిఖా, సశిఖీ త్యు
చ్యతే విద్వా స్నేతరే కేశధారిణః, కిర్త్యణ్యశిక్వతా యేతు వైదికే
తాకికేఽపివా, బ్రాహ్మణాభాసమాత్రేణ జీవంతే కుక్షిపూరకాః, ప్రజం
తే నిరముం తేతు ¹జన్త జన్త ని జన్త ని, వామాగ్ సదక్షిణ్ద్యుతం బ్రహ్మ
సూత్రంతు సవ్యతః, అంతర్భహి రివాత్యర్థం తత్త్వితంతు సమన్వితమ్,
నాబ్యాదిబ్రహ్మరంధ్రాంతం ప్రమాణం ధారయే త్సుధీః, తేభిర్ధార్య
మిదగ్ సూత్రం క్రియాగ్గం తంతు నిర్మితమ్, శిఖాజ్ఞానమయీ యస్య
ఉపవీతశ్చ త్త్వయమ్, బ్రాహ్మణ్యగ్ సకలం తస్య నేతరేషాం తు
కిశ్చున, ఇనం యజ్ఞోపవీతంతు పరమం యత్పరాయణమ్, విద్వా స్యజ్ఞో
పవీతీ స ధారయే ద్యసముక్తిభాక్, బహి రంతశోపవీతీ విప్ర సన్నయి
స్తు మర్హతి, ఏకయజ్ఞోపవీతీతు వైవ సన్నయిస్తు మర్హతి, తస్మా త్సర్వ
ప్రయత్నేన మోక్షాపేక్షీ భవే ద్యతిః, బహిస్సుత్రం పరిత్యజ్యన్వాంత
స్సుత్రంతుధారయేత్, బహిః ప్రశ్నశిఖోపవీతిత్వ మనాదృత్య ప్రణ
వహగ్ సశిఖోపవీతిత్వ మవలమ్బ్య మోక్షసాధనం కుర్యా దిత్యావా
భగవా ఇచ్ఛానకి, ఇత్యుపనిషత్.

ఓం భద్రంకర్ణేభి రితి శాంతిః
ఇతి పరబ్రహ్మోపనిషత్సమాప్తా.
ఓమ్ తత్సత్.

౨౯. యాజుషీయ అవధూతోపనిషత్.

శ్లో. గౌఢముభ్యావధూతావి వ్యావయంబుజనర్చితౌ,
తస్మైవదం బ్రహ్మ త్త్విం స్వమాత్ర మిపశిష్యతే
ఓం సహనావస త్స్వితీ శాంతిః

హరిః ఓమ్ అథవా సాజ్యమృతి ర్భగవంత మవధూతం దత్తా
త్రేయం పరిసమేత్య పప్రచ్ఛ, భగవత్ కోఽవధూతః తస్య కా సితిః
కుం లక్ష్య కిం సుసరణ మితి, తగ్ మేవావాచ భగవాన్ దత్తాత్రేయః
వరమకారుణిః, అక్షరత్వా ద్వరేణ్యత్వా ధూతసంసారిబంధనాత్,
తత్త్వమస్యాచి లక్ష్యత్వా దవధూత ఇతిర్యతే, యో విలక్ష్పాశ్రమా
న్వణా నాత్మనేవ స్థితి సుదా, అతివణాశ్రమియోగీ అవధూత స్స
కథ్యతే, తస్య ప్రియం శిరః శృత్వా మోదో దక్షిణ పక్షకః, ప్ర మో
దఉత్తిరః పక్ష ఆనందో గోష్ఠిగాయతే, గోవాలసద్భృశం శీఘ్రే నాపి
మధ్యే నచా వ్యధిః, బ్రహ్మపుచ్ఛం ప్రతిపేతీ పుచ్ఛాకారేణ కారయేత్,
ఏవం చతుష్పథం కృత్వా తేయాంతి పరమాం గతిమ్, నకర్తణా న ప్ర
జయా ధనేన త్యాగే నైకే అమృతత్వ మానశుః, స్వైరం స్వైరవిహ
రణం తత్సగ్ సరణమ్, సామ్యురావా దిగమ్యురావా, న తేషాం ధర్మాధర్మౌ
నమేధ్యామేధ్యౌ, స దా సాంగ్రహణ్యేష్ట్యాశ్వే మేధాంత మంతి
ర్యాగం యజతే, సమహామఖో మహోయాగః, క్లిప్స్వి మేత చ్చిత్తం
కర్త, స్వైరం నవిగాయేత్, త న్నహావ్రతిమ్, న సమూఢన ల్లిప్యతే,
యథా రవి స్సర్వరసా స్పృభుజ్జే హుతాశన శ్వాపిహి సర్వభక్షః,
తథైవ యోగీ విషయా స్పృభుజ్జే, న లిప్యతే పుణ్యపాపైశ్చ శుద్ధః,
ఆపూర్యమాణమచల ప్రతిష్ఠగ్ సముద్ర మాసః ప్రవిశంతి యద్యత్,
తద్వి త్కా-మాయం ప్రవిశంతి సర్వే స శాంతి మాప్నోతి సకామ
కామీ, నసినోధో నచోత్పత్తి ర్న బంధో నచసాధకః, నముముక్షు

ర్నవై ముక్తి ఇత్యేషా పరమార్థతా, ఐహికాముష్మిక వ్రాతసిద్ధ్యై
 ముక్తేశ్వ సిద్ధయే, బహుకృత్యం పురా స్యాన్తే తత్సర్వ మధునా
 కృతమ్, తదేవ కృతకృత్యత్వం ప్రతియోగిపురస్సరమ్¹, దుఃఖినోఽజ్ఞా
 స్సంసరంతు కామం పుత్రాన్యపేక్షయా, పరమానంద పూర్ణోహగ్
 నగ్సరామి కి మిచ్ఛయా, అనుతిష్ఠంతు కర్మాణి సరలోకధియా పరే,
 సర్వలోకాత్తకః కస్తా దనుతిస్థామి కింకథమ్, వ్యాచక్షతాం తే
 శాస్త్రాణి వేదా నిధ్యాపయంతు వా, యేఽత్రాధికారిణో మేతు నాధి
 కారోఽక్రియత్వతః, నిద్రాభిషే స్నానశ్చ చే నేచ్ఛామి సకరోమి చ,
 ద్రష్టారశ్చే త్కల్పయన్తు కిం మే స్యా దన్యకల్పనాత్, గుజ్ఞాపుజ్ఞాది
 దహ్యేత నాన్యారోపిత వహ్నినా, నాన్యారోపితసంసారధర్మా నేవ
 మహాభజే, శృణ్వం త్వజ్ఞతత్త్వాన్తే జాన స్కన్తా చ్ఛృణోఽ
 మ్యహమ్, మన్యంతాం సంశయాపన్నా నమన్యేహ మసంశయః,
 వివర్యస్తా నిదిధ్యానే కింభ్యాన మివివర్యయే, దేహోత్పత్త్యవిపగ్యానం న
 కదాచి ద్భజా మ్యహమ్, అహం మనుష్య ఇత్యాది వ్యవహారో వినా
 వ్యముమ్, విపర్యాస భృగో భ్యస్త వాసనాతోఽపకల్పతే, ఆరబ్ధకర్తృణి
 షీణే వ్యవహారో నివర్తతే, కర్తృత్వయే త్వసా నైవ శామ్యే ధ్యాన
 సహస్రతః, పరశత్వం వ్యవహృతే రిప్తం చే ధ్యాన మస్తుతే, బాధి
 కర్తృ వ్యవహృతిం పశ్యత్ ధ్యానాం మ్యహం కుతః, విజ్ఞేపో నాస్తి
 యస్తాన్తేన సమాధి స్తతో మమ, విజ్ఞేపోవా సమాధిర్వా మరస స్సన్న్య
 ద్వికారిణః, నిత్యానుభవరూపస్య కోమేఽత్రానుభవః పృథిక్, కృతిం
 కృత్యం ప్రాణీయం ప్రాప్త మిత్యేవ నిర్విశః, వ్యవహారో తాకికోవా
 శాస్త్రీయో వాస్యథాపివా, మమాకర్తు రలేపస్య యథారబ్ధం ప్రవర్త
 తామ్, అథవా కృతికృత్యోఽపిలోకానుగ్రహకామ్యయా, శాస్త్రీయే
 జ్ఞానమాగ్నేణవర్తేహం మమకాక్షతిః, దేవార్చనస్నానశౌచభిక్షాణా వర్త
 తాం వపుః, తారం జపతువా క్తద్వి త్సర త్వాహ్నాయమస్తకం, విష్ణుం
 ధ్యాయతు ధీ ర్యద్వాబ్రహ్మనందే విలీయతామ్, సాక్ష్యహం కించి
 దప్యత్రి న కుర్వేనాపి కారయే, కృతకృత్యతయా త్వుప్తః ప్రాప్తప్రాప్య

హ్రీంకారేణ హృల్లేఖాఖ్యాభగవతీ త్రికూటావసానే నిలయే విలయే
 ధామ్ని మహాసాఘోరేణ ¹వ్యాప్నోతి సైవేయం భగవతీ త్రిపురేతి
 వ్యాపర్యతే, నిత్యవితుర్వరేణ్యం, భగ్నోదేవస్య ధీమహి, ధియా యో
 నః, ప్రచోదయాత్, పరో రజసి సావదోమే, జాతవేదసే సునచామ
 సోమ మరాతీ యతో నిదహతి వేదః, సహః పశుష దతి దుగ్ధాణివిశ్వా
 నావేవ సిగధుం దురితాత్యగ్నిః, తస్యింబకం యజామహే సుగంధిం
 పుష్టివర్ధనమ్, ఉర్వారుకమివ బంధనా స్తృత్యోర్ముక్షీయ మామృ
 తాత్, శతాక్షరీ పరమా విద్యా త్రయీ మయీ సాష్టాంగాత్రిపురా
 పరమేశ్వరీ, ఆద్యాని చత్వారి పదాని పరబ్రహ్మవికాసీని, ద్వితీయాని
 శక్త్యాఖ్యాని, తృతీయాని శైవాని, తత్ర లోకా పేదా శ్వాస్తాగ్రిణి పురా
 ణాని ధర్మాణి వై చికిత్సితాని, జ్యోతిగ్మి శివశక్తియోగా దిత్యేవం
 ఘటనా వ్యాపర్యతే, అతైతస్య పరం గహ్వరం వ్యాఖ్యాన్యమో
 మహామనుసముద్భవం తదితిబ్రహ్మ శాశ్వతం పరోభగవాన్ నిర్లక్షణో
 నిరంజనో నరుపాధి రాధిరహితో దేవః ఉన్మిలతే పశ్యతి వికాసతే
 చైతన్యభావం కామయత ఇతి స ఏకో దేవ శ్శివరూపీ దృశ్యత్వేన
 వికాసతే యతిషు యజ్ఞేషు యోగిషు కామయతే, కామం జాయతే
 నిరంజనోఽకామత్వేనోజ్జృంభతే అకిచటతపయశాన్ సృజతే తస్మాదీ
 శ్వరః కామోఽభిధీయతే తత్పరిభాషయాకామః కి కారం వ్యాప్నోతి కా
 మవేదం తత్తదితి కికారోగృహ్యతే తస్మాత్తత్పదార్థఇతి యవపం వేద,
 సనితు ర్వరేణ్య మితి మూన్ ప్రాణిప్రసవే సవితౌ ప్రాణిన స్సూతే
 ప్రసూతే శక్తిస్సూతే త్రిపురాశక్తి రాద్యేయం త్రిపురా పరమేశ్వరీ
 మహాకుండలినీ దేవీ జాతవేద సమండలం యోఽధితే సర్వం వ్యాప్యతే
 త్రికోణాక్తి రేకారేణ మహాభాగేన ప్రసూతే తస్మాదేకారవప
 గృహ్యతే వరేణ్యగ్ శ్రేష్ఠం భజనీయ మక్షరం నమస్కార్యం తస్మా
 ద్వరేణ్యమేకాక్షరం గృహ్యత ఇతి యవపం వేద, భగ్నోదేవస్య ధీమ
 హి త్యేవం వ్యాఖ్యాన్యమో ధకారో ధారణా ధియైవ ధార్యతే
 భగవాన్ పరమేశ్వరో భగ్నోదేవో మధ్యవర్తి తురీయ మక్షరగ్ సాక్షా
 త్తురీయగ్ సర్వగ్ సర్వాంతరభూతం తురీయాక్షర మీకారం పదానాం

మధ్యవర్తిత్వేన వ్యాఖ్యాతం భగ్నోరూపం రూపం వ్యాచక్షతే, తస్మా
 ద్భగ్నోదేవస్యధీమహీ త్యేవ మీకారాక్షరం గృహ్యతే, మహీత్యస్య
 వ్యాఖ్యానం మహత్వం జడత్వం క్షాన్యం విద్యతే యస్మిన్నక్షరే
 తత్తహి, లకారః పరూధామకారిచ్ఛార్ధగ్ ససాగరిగ్సపరవత్గ్ ససప్తద్య
 పగ్ సకానన ముజ్వలద్రావం మండల మే వోక్తం లకారేణ పృథ్వీ
 దేవి మహీ త్యనేన వ్యాచక్షతే ధియోయోనః ప్రచోదయాత్ పర
 మాత్మా సదాశివ ఆదిభూతః పరః స్థానభూతేన లకారేణ జ్యోతిర్ని
 మాత్మానం ధియో బుద్ధయః పరే వస్తుని ధ్యానేచ్ఛారహితే నిర్వికల్పకే
 ప్రచోదయా త్వేగ్రయే దిత్వచ్చస్వరహితంచేతనైవ చింతయిత్వా
 భావయే దితి, పరోజసిసావదో మితి తదవసానే పరంజ్యోతి రమ
 లగ్ హృది దైవతం చైతన్యచ్చ లింగ్ హృదయా గారవాసిని హృత్తే
 ఖేత్యాదినా స్పష్టం వాగ్భవకూటం పశ్చాత్తురం పశ్చాభూతజనకం
 పశ్చాకలామయం వ్యాపర్యత ఇతి యవవం వేద, అథ తు పరం
 కామకళాభూతం కామకూట మాహు స్తత్సవితు ర్వరేణ్య మిత్యాది
 ద్వాత్రిగ్శదక్షరీం పరిత్వా తదితి పరమాత్మా సదాశివోఽక్షరం
 విమలం నిరుపాధితాదాత్మ్య ప్రతిపాదనేన హకారాక్షరం శివరూపం
 1. అక్షర మక్షరం వ్యాలిఖ్యతి ఇతి, తిప్పరాగవ్యాపృత్తి మాదాయ
 శక్తిం దర్శయతి తత్సవితు రితి, పూర్వేణాధ్యనా సూర్యాధశ్చంద్రికాం
 వ్యాలిఖ్య మూలాదిబ్రహ్మరంధ్రగం సాక్షరమ ద్వితీయ మాచక్షత
 ఇత్యాహ—భగవంతం దేవగ్శివ శక్త్యాత్మిక మేవోదితమ్, శివో
 ఽయం పరమం దేవగ్ శక్తి రేషాతు జీవజా, సూర్యాచంద్రమసో
 ర్యోగాధగ్ స స్తత్పద ముచ్యతే, తిష్ఠాదుజ్జృమ్భతే కామః కామా
 త్కామః పరశ్శివః, కార్ణోయం కామదేవోయం వరేణ్యం భర్త ఉచ్యతే,
 తత్సవితుర్వరేణ్యం భగ్నోదేవః క్షీరగ్నేచనీయ మక్షరగ్సచుధుఘ్న మ
 క్షరం పరమాత్మజీవాత్తనో ర్యోగా త్తదితి స్పష్ట మక్షరంతృతీయగ్ హ
 ఇతి తదేవ సదాశివపనిష్కల్పః ఆద్యో దేవోఽంత్య మక్షరం వ్యాక్రి
 యతే, పరమంపదం ధీతి ధారణం విద్యతే జడస్యధారణం మహీతి లకా
 రశ్శివాధస్తా త్తులకారార్థస్సప్త మన్యో మక్షరం పరమం చైతన్యం

ధియోయోనః ప్రచోదయా త్వరోరజసే సాపదో మి త్యేవం కూటం
 కామకలాలయగ్ పడద్యపరివ ర్తకోవైష్ణవం పరం ధామేతి భగవాంశ్చై
 తస్మా ద్యవం వేద, అథైతస్మా దపరం తృతీయగ్ శక్తికూటం ప్రతిపద్యతే
 ద్వాత్రింశదక్షర్యా గాయ త్యాతత్సవితు ర్వరేణ్యం లిస్తాదాత్త స ఆకాశ
 ఆకాశా ద్వాయు స్సుర తే తదధీనం వరేణ్యగ్ సముదీయమానగ్ సవితు
 ర్వాయోగ్యో జీవాత్త పరమాత్మ సముద్భవ స్తం ప్రకాశశక్తిరూపం జీవా
 త్తురగ్ స్పష్ట మాపద్యతే భగ్తోదేవస్య ధీత్యనే నాధారరూప శివాత్మా
 త్తురం గణ్యతే మహీత్యాదినాఽశేషం కామ్యగ్ రమణీయం దృశ్యం
 కామ్యగ్ రమణీయగ్ శక్తికూటగ్ స్పష్టికృత మి త్యేవం పఞ్చదశాక్షరం
 త్రైపురం* యోఽధీతే స సర్వా నామానవాప్నోతి ససర్వాన్భోగా
 నవాప్నోతి ససర్వాన్లోకాజ్ఞాయతి ససర్వా న్వాచో విజృంభయతి స
 గురుత్వం ప్రాప్నోతి సనైష్ణవం ధామ భిత్వా పరం బ్రహ్మప్రాప్నోతి య
 ఏవం వేద, ఇ త్యాద్యాం విద్యా మభిధా యైతస్యా శ్శక్తికూటగ్ శక్తిశి
 వాద్యం లోసాముద్రేయం ద్వితీయే ధామని పూర్వేణైవ మనునా బిందు
 హీనాశక్తి భూతహృల్లేఖాక్రోధమునినాధిస్థితా తృతీయే ధామని పూర్వ
 స్యా ఏవ విద్యాయా య ద్వాగ్భవకూటం తే నైవ మానవించాంద్రి
 కాబేరిం విద్యా మాచక్షతే మదనాథ శ్శివం వాగ్భవం తదూర్ధ్వకామ
 కళామయగ్ శక్త్యూర్ధ్వం ¹ శాక్త మితి మానవీ విద్యా చతుర్థే ధామని
 శివశక్త్యాఖ్యం వాగ్భవం తదేవాధ శ్శివశక్త్యాఖ్య మన్యత్తృతీయం చేయం
 చాంద్రివిద్యా పఞ్చమే ధామని ధ్యేయే యం చాంద్రీ కామాధ శ్శి
 వాద్యకామా నైవ కాబేరి పద్మే ధామని వ్యాచక్షత ఇతి య ఏవం
 వేద, హి శ్వేకారం తురీయస్వరగ్ నహ్వాజా సూర్యాచంద్రమస్కేన
 కామేశ్వరైస్య వాగస్త్య సంజ్ఞా సప్తమే ధామని తృతీయ మేతస్యా ఏవ
 పూర్వోక్తాయాః కామాద్యం ద్విధాఽధః మదనకళాద్యగ్ శక్తిబీజం
 వాగ్భవాద్యంతయో రథావ శిరస్కం కృత్వా నందివిద్యేయ మష్టమే
 ధామని వాగ్భవ మాగస్త్యం వాగర్థకళామయం కామకళాభిధం సకల
 మాయాశక్తిః ప్రభాకరీ విధ్యేయం నవమే ధామని పునరాగస్త్యం

* పంచదశాక్షరంత్రైపురం, ౪వి ఈలప్రీం, మాసకహలప్రీం, సకలప్రీం.

వాగ్భవగ్ శక్తిమర్త్యథ శివశక్తిమన్తభోర్విమాయా కామకళాలయం చంద్రసూర్యానగ్ధూర్జటి మహిమాలయం తృతీయగ్ ప్లుభియం విద్యాదశమే ధామనివిద్యాప్రకాశితయా భూయవ వాగస్త్యవిద్యాం పరిత్వా భూయవ వేమా మంత్ర్యమాయాం పరమశివవిద్యేయ మేకాదశే ధామని భూయ వవాగస్త్యం పరిత్వా ఏతస్యావన వాగ్భవం యద్ధనజం కామకళాలయఞ్చ తత్సహజం త్రిత్వాలోపా ముద్గాయాశ్చ క్తిరూటరాజం పరిత్వా వైష్ణవీవిద్యా ద్వాదశే ధామని వ్యాచక్షత ఇతి యవవం వేద, తాన్ మోహవాచ భగవాన్ సర్వే యూయగ్ శ్రుత్వా పూర్వాం కామాఖ్యాం తురీయరూపాం తురీయూతీతాగ్ సర్వోత్కటాగ్ సర్వమంత్రాసనగతాం పీఠోపవీరదేవతా పరిపృతాగ్ సకలకలా వ్యాపినిం దేవతాగ్ సామోదాగ్ సపరాగాగ్ సహృదయాగ్ సామృతాగ్ సకళాగ్ సేంద్రియాగ్ సదోదితాం పరాం విద్యాగ్ స్పష్టికృత్వా హృదయేనిధాయ విజ్ఞాయానిలయం గమయిత్వా త్రికూటాం త్రిపురాం పరమాం మాయాగ్ శ్రేష్ఠాం పరమాం వైష్ణవీగ్ సన్నిధాయ హృదయకమలకర్ణికాయాం పరాం భగవతీం లక్ష్మీం మాయాగ్ సదోదితాం మహావశ్యకరిం మదనోన్మాదన కారిణీం ధనుర్బాణధారిణీం వాగ్వజ్రమ్భిణీం చంద్రమండల మధ్యవర్తినిం చంద్రకళాగ్ సప్తదశీం మహానిత్యోపస్థితాం పాశాంకుశ మనోజ్ఞ పాణిపల్లవాగ్ సముద్యదర్కనిభాం త్రిణేత్రాం విచింత్య దేవీమహాలక్ష్మీగ్ సర్వలక్ష్మీమయీగ్ సర్వలక్షణసంపన్నాగ్ హృదయే చైతన్యరూపిణీం నిరంజనాం త్రికూటాఖ్యాగ్ స్థితముఖి మహామాయాగ్ సర్వసుభగాం మహాకుండలినిం త్రివీరమధ్యవర్తిని మకథాదిత్రీరేపరాం భైరవిం చిత్కుళాం మహాత్రిపురాం దేవిం ధ్యాయే స్వహాధ్యనయోగే నేయమేవం వేదేతి మమోపనిషత్. ఇతి ప్రథమోపనిషత్.

ద్వితీయోపనిషత్.

ఓమ్. అథాతో జాతవేదసే సునవామ సోమ మిత్యాది పరిత్వా త్రైపురీ వ్యక్తిర్లక్ష్యతే జాతవేదస ఇ త్యేకర్ష సూక్త స్యాద్య మధ్యమావసానేషు తత్ర స్థానేషు విలీనం బీజనాగరరూపం వ్యాచ త్వేత్పుష్పయ ఊచు స్తాన్ మోహవాచ భగవాన్ జాతవేదసే సునవామ సోమం తదంత్య మవాణీం విలోమేన పరిత్యా పథమ సాదరం తదేవ దీరం

ద్వితీయ స్వాద్యగ్ సునవామసోమ మిత్యనేన కాళం వామగ్ శ్రేష్ఠగ్ సోమం మహాసాభాగ్య మాచక్షతే ససర్వసమ్మత్తి భూతం ప్రథమం నిష్పత్తికారణం ద్వితీయగ్ స్థితికారణం తృతీయగ్ సర్గకారణ మిత్యనేన కరశుద్ధిం కృత్వా త్రిపురావిద్యాగ్ స్పష్టీకృత్వా జాతవేదసే సునవామసోమ మిత్యాది పరిత్వా మహావిద్యేశ్వరీవిద్యా మాచక్షతే త్రిపురేశ్వరీం జాతవేదస ఇతి జాతే ఆద్యాక్షరే మామృకాయా శ్శిరసి బైందవ మమృతరూపిణీ కుండలినీం త్రికోణరూపిణీ ఛైతి వాక్యార్థ ఏవం ప్రథమ స్వాద్యం వాగ్భవం ద్వితీయం కామకళాలయం జాత ఇత్యనేన పరమాత్ర నో జ్ఞంభణం జాతఇత్యాదినా పరమాత్మా శివ ఉచ్యతే జాతమాత్రేణ కామీ కామయతే కామ మిత్యాదినా పూర్ణం వ్యాచక్షతే తదేవ సునవామ గోత్రారూఢం మధ్యవర్తినామృత మధ్యే నాణ్డన మంత్రార్థాన్ స్పష్టీకృత్వా గోత్రేతినామ గోత్రాయా మిత్యాదినా స్పష్టం కామకళాలయగ్ శేషం వామ మిత్యాదినా పూర్వేణాధ్వనా విద్యేయగ్ సర్వరక్షాకరీ త్యాచక్షతే ఏవ మేతేన విద్యాం త్రిపురేశీగ్ స్పష్టీకృత్వా జాతవేదస ఇత్యాదినా జాతోదేవ ఏక ఈశ్వరః పరమో జ్యోతి ర్నంత్రతో వేతి తురీయం పరం దత్వా బిందుపూర్ణజ్యోతిస్థానం కృత్వా ప్రథమ స్వాద్యం ద్వితీయం తృతీయం సర్వరక్షాకరీ సుబద్ధం కృత్వా విద్యా మాత్మాసన రూపిణీగ్ స్పష్టీకృత్వా జాతవేదసే సునవామ సోమ మిత్యాది పరిత్వా రక్షాకరీ విద్యాగ్ స్పృత్వాద్యంతయో ధామ్యై శ్శక్తిశివరూపిణీం వినియోజ్య సత్తి శక్త్యాత్మకం వర్ణంసోమ మితి వైవాత్తికం ధామ జానీయాద్యోజానీతే ససుభగో భవ త్యేవ మేతాం చక్రాసగతాం త్రిపురవాసినీం విద్యాగ్ స్పష్టీకృత్వా జాతవేదసే సునవామ సోమ మితి పరిత్వా త్రిపురేశ్వరీవిద్యాగ్ సదోదితాగ్ శివశక్త్యాత్మికా మావేదితాం జాతవేదా శ్శివఇతి నేతి శక్త్యాత్మాక్షర మితి శివాదిశక్త్యంతరాళభూతాం త్రికూటాదిచాణీగ్ సూర్యాచంద్ర మస్కం మంత్రాసగతాం త్రిపురాం మహాఽక్షీగ్ సదోదితాగ్ స్పష్టీకృత్వా జాతవేదసే సునవామ సోమ మిత్యాది పరిత్వా పూర్వాగ్ సదాత్మాసనరూపాం విద్యాగ్ సంతాన వేదజతాదినా విశాలహఃసంతోదయబైందవ ముపరి విన

స్వసిద్ధానసస్థాం త్రిపురాం మాలినీ విద్యాగ్ స్పష్టే కృత్వా జాతవేదనే
 సునవామసోమ మిత్యాది ఋత్వా త్రిపురాగ్ సుద్ధగ్ శ్రిత్వా కలే
 అక్షరే విచింత్య మూర్తిభూతాం మూర్తిరూపిణీగ్ సర్వవిద్యేశ్వరీం
 త్రిపురాం విద్యాగ్ స్పష్టేకృత్వా జాతవేదన ఇత్వాది ఋత్వా త్రిపురాం
 లక్ష్మీగ్ శ్రిత్వాఽగ్నిం నిదహతి సైవేయ మగ్న్విననే జ్వలతీతి విచింత్య
 త్రిజ్యోతిష మీశ్వరీం త్రిపురా మమ్బాం విద్యాగ్ స్పష్టే కుర్యాదేవ
 మేతేన సనఃవర్షదతి మర్గాణి విశ్వేత్వాది పరప్రకాశినీ ప్రత్యగ్భూతా
 కార్యా విద్యేయ మాహ్వసకర్తణి సర్వతో ధీరేతి వ్యాచక్షతే, ఏవ
 మేతద్విద్యాప్తకం మహామాయూదేవ్యభూతం వ్యాచక్షతే దేవాహ
 వైభగవంత మబ్రవ న్తహచక్రనాయకం నో బ్రూహీతి సార్వకామికగ్
 సర్వారాధ్యగ్ సర్వరూపం విశ్వతోముఖం మోక్షదానరం య ద్యోగిన
 ఉపవిశ్య పరం బ్రహ్మ భిత్వా నిర్వాణ ముపవిశంతీతి, తాన్ మోహవాచ
 భగవాన్ శ్రీచక్రం వ్యాఖ్యాన్యమితి, త్రికోణం త్రిశ్రంకృత్వాతదం
 తర్కధ్యవర్తిమాన యష్టి రేఖా మాకృష్య విశాలం సీత్యాగ్రతో యోనిం
 కృత్వా పూర్వయోన్యగ్రరూపిణీం మానయష్టిం కృత్వా తాగ్ సర్వో
 ధ్వాంసీత్వా యోనిం కృత్వాఽద్యం త్రికోణం చక్రం భవతి ద్వితీయ
 మంతరాశంభవతి త్రితీయ మష్టయోన్యజ్జీతంభవతి, అథాష్టారచక్రద్యం
 తవిదిక్కోణాగ్రతో రేఖాం సీత్యా సాధ్యాద్యాకర్షణబద్ధరేఖాం సీత్యే
 త్యేవ మధోర్ధ్వసముపయోన్యజ్జీతం కృత్వా కక్షాభ్య ఊర్ధ్వగ రి
 ఖాచతుష్టయం కృత్వా యథాక్రమేణ మానయష్టిద్వయేన దశయో
 న్యజ్జీతం చక్రం భవతి, అనన్తైవ ప్రకారేణ పునర్దశారచక్రం భవతి,
 మధ్యత్రికోణాగ్ర చతుష్టయా దేఖా చరాగ్రకోణేషు సంయోజ్యత
 ద్దశారాంతో సీతాం మానయష్టిరేఖాం యోజయిత్వా చతుర్దశారం
 చక్రం భవతి, తతోఽప్తపత్ర సంవృతం చక్రం భవతి, షోడశపత్రసంవృ
 తం చక్రం ¹భవతి, పార్థివచక్రం చతుర్ద్వారం భవతి, ఏవగ్ సృష్టియో
 గేన చక్రం వ్యాఖ్యాతమ్, నవాత్మకం చక్రం ప్రాతిలోమ్యేన వాచ
 చ్చి, ప్రథమం చక్రం త్రైలోక్య మోహనం భవతి, సాణిమాద్యష్టకం

భవతి సమాత్మాష్టకం భవతి ససర్వసంక్షోభిణ్యాది దశకం భవతి, సప్ర
 కటంభవతి త్రిపురయాధిష్ఠితం భవతి ససర్వసంక్షోభిణీముద్రయాజుష్టం
 భవతి, ద్వితీయగ్ సర్వాశాపఃపూరకంచక్రం భవతి సకామాద్యాగ
 ర్ని ణీ బోడశకం భవతి సగుప్తం భవతి త్రిపురేశ్వర్యధిష్ఠితం భవతి సర్వ
 విద్రావిణీముద్రయా జుష్టం భవతి, తృతీయగ్ సర్వసంక్షోభణంచక్రం
 భవతి సానజ్ఞకుసుమాద్యష్టకం భవతి సగుప్తతరం భవతి త్రిపురసుంద
 ర్యాఽధిష్ఠితం భవతి సర్వాగర్నిణీముద్రయా జుష్టం భవతి, తురీయగ్
 సర్వసాభాగ్యదాయక చక్రం భవతి ససర్వసంక్షోభిణ్యాది ద్విసప్తకం
 భవతి ససమ్ప్రదాయం భవతి త్రిపురవాసిః ధిష్ఠిత్యభవతి ససర్వవశంకరీ
 ముద్రయా జుష్టం భవతి, తురీయాంతగ్ సర్వార్థసాధకం చక్రం భవతి
 ససర్వసిద్ధిప్రదాదిదశకం భవతి సకలకాశంభవతి త్రిపురామహాలక్ష్మ్యధిష్ఠి
 తం భవతి మహోన్మాదిసీముద్రయా జుష్టం భవతి, షష్ఠగ్ సర్వరక్షాకరం
 చక్రం భవతి ససర్వజ్ఞత్వాదిదశకం భవతి సనిర్గర్భంభవతి త్రిపురమాలి
 న్యధిష్ఠితం భవతి మహాబుద్ధశముద్రయా జుష్టం భవతి, సప్తమగ్ సర్వ
 రోగహరం చక్రం భవతి ¹సవశిన్యాద్యష్టకం భవతి సరహస్యం భవతి
 త్రిపురసిద్ధయాధిష్ఠితం భవతి ²భేచరీముద్రయా జుష్టం భవతి, అష్టమమం
 సర్వసిద్ధిప్రదం చక్రం భవతి సాయుధ చతుష్టయం భవతి సపరా
 వరహస్యం భవతి త్రిపురామ్బయాఽధిష్ఠితం భవతి బీజముద్రయా
 జుష్టం భవతి, నవమంచక్రనాయకగ్ సర్వానందమయం చక్రం భవతి
 సకామేశ్వర్యాదిత్రికం భవతి సాతీరహస్యం భవతి మహాత్రిపురసుంద
 ర్యాఽధిష్ఠితం భవతి యోనిముద్రయా జుష్టం భవతి, సజ్జామతి
 వైసర్వాణి ఛందాగ్ సి చక్రాణి, తదేవచక్రగ్ శ్రీచక్రమ్, తస్యసా
 భ్యా మగ్నిమండలే సూర్యాచంద్రమసౌ తత్రోంకారవీరం పూజయిత్వా
 తత్రాక్షరం బిందురూపం తదంతర్గతవ్యోమరూపిణీం విద్యాం పరమాగ్
 స్తృత్యా మహాత్రిపురసుందరీ మావాహ్య, క్షీరేణ స్నాపితే దేవి చం
 దనేన విలేపితే, బిల్వపత్రార్చితే మాతర్దుగ్ధేఽహంశరణం గతః, ఇత్యే
 కయర్చా సార్థ్యమాయా లక్ష్మీమంత్రేణ పూజయే దితిభగవా నబ్రవీదే
 తై ర్మంత్రై ర్భగవతీమ్, యజే తతోదేవీ ప్రీతాభవతి స్వాత్మానం

దర్శయతి తస్మా ద్య ఏతై ర్నంత్రై ర్యజతి సబ్రహ్మపశ్యతి ససర్వం పశ్యతి సోఽమృతత్వచ్చ గచ్ఛతి య ఏవం వేదేతి మహిమానపిషత్.

తృతీయోపనిషత్.

ఓమ్. దేవాహవై ముదా¹ స్సృజేయ² మితి భగవంతమబ్రవక్ స్తా³ హివాచ భగవా⁴ నవనికృతజానుమండలం విస్తీర్వ పద్మాసనం కృత్వా ముద్రా స్సృజతేతి, సరస్వా నాకిర్వయతి యో యోనిముద్రా మధీతే ససర్వం వేత్తి ససర్వఫల మశ్నుతే స సర్వాస్పృశాయతి సవి ద్యేషిణి⁵ స్తమ్భయతి, మధ్యమే అనామికోపరి విన్యస్య కనిష్ఠికాం గుప్తతోఽధీతే ముక్తయో స్తద్జన్యో ద్దండవ దధస్తా దేనం విధా ప్రథమా సమ్పద్యతే, సైవ మిళితమధ్యమా ద్వితీయా, తృతీయా ఽబ్జుశా కృతి రితి, ప్రాతిభామ్యేన పాణీ సంఘర్షయిత్వాఽంగుష్ఠా సాగ్రిమా సమాధాయ తురీయా, పరస్పరం కనీయసేనం మధ్యమా బదే అనామికే దండిన్యో తర్జన్యావా ఆలి జ్యోవప్తభ్య మధ్యమా సఖమిళితాబ్జుష్టాపఞ్చమీ, సైవాగ్రే బ్జు శాకృతి ష్టస్థీ దక్షిణాశయే వామ శాహుం కృత్వా న్యోన్యానామికే కనీయసీ మధ్యగతే మధ్యమే తర్జన్యాక్రాంతే సరళా స్వంగుష్ఠా ఖేచరీ సప్తమీ, సర్వోద్ధి⁶ సర్వసగ్ హృతి స్వమధ్యమానామికాంతరే కనీయసీ పార్శ్వయో స్తర్జన్యావబ్జుశాధ్యే యుక్తా సాంగుప్తయోగతోఽన్యోన్యగ్ సమ మంజలిం కృత్వాఽష్టమీ, పరస్పరమధ్యమాపృష్ఠ పర్తిన్యా వనామికే తర్జన్యాక్రాంతే సమే మధ్యమే ఆదాయాంగుష్ఠా మధ్యవర్తినౌనవమీ ప్రతిపద్యత ఇతి, సైవేయం కనీయసే సమే అంతరితే అంగుష్ఠా సమా వంతరితో కృత్వా త్రిఖండా సుపద్యత ఇతి పంచభాణా పఞ్చాద్యా ముద్రా స్సప్తాః, క్రొ మబ్జుశా హ సఖినేం ఖేచరీ హస్తా బీజా ష్టమీ వాగ్భవాద్యా నవమీ దశమీచ సమ్పగృతఇతి య ఏవం వేద, అథాతః కామకళాభూతం చక్రం వ్యాఖ్యాన్యాయో స్త్రీం స్త్రీం ఐం బ్లాం నాః ఏతే ఽఞ్చకామా స్సర్వచక్రం⁷ వ్యాప్యవర్తంతే మధ్యమం⁸ కామగ్ సర్వావసానే సమ్పటికృత్య బ్లాంకారే సమ్పటం వ్యాప్తం కృత్వా ద్విరైం ద్వయేన మధ్యవర్తినా సాధ్యం బహ్వాభూగ్జపత్రే

యజతి తచ్చక్రం యోవేత్తి ససర్వం వేత్తి ససర్వలోకానాకర్షయతి, సర్వగ్ స్తమ్భయతి సీశీయుక్తం చక్రగ్ శత్రూన్తారయతి గతీగ్ స్తమ్భయతి లాఙ్ఘాయుక్తం కృత్వా సకలలోకం పశీ కగోతి నవలక్షణం కృత్వా రుద్రత్వం ప్రాప్నోతి మాతృకయా వేష్టితం కృత్వా విజయీ భవతి, భగాఙ్కుండలం కృత్వాగ్ని మాధాయ హవిషా యోషితో వశీకరోతి, పురుషే హుత్వావర్తులే హుత్వా శ్రియ మతులాం ప్రాప్నోతి చతురశ్రేహుత్వా వృష్టి ర్భవతి, త్రికోణే హుత్వా శత్రూణా మారయతి గతిగ్ స్తమ్భయతి, పుష్పాణి హుత్వా విజయీ భవతి, మహారసైర్హుత్వా పరమానందనిర్భరో భవతి, మహారసావై షడ్రసాః, గణానా న్త్వా గణపతిగ్ హవామహే కవిం కవీనా ముపమ శ్రవస్తమం, జ్యేష్ఠగాజం బ్రహ్మణాం బ్రహ్మణస్పత ఆనశ్శృణ్వ న్నూతి భిస్సిదనాదనం ఇత్యేవమాద్యమక్షరం తదంత్యబిందు పూర్ణమి త్యనే నాఙ్గి స్పృశతి, గం గణేశాయ నమ ఇతి గణేశం నమస్కుర్వీత, ఓం నమోభగవతే భస్తాంగరాగా యోగ్రతేజసే హనహన దహదహ పచ పచ మథమథ విధ్వగ్సయ విధ్వగ్సయ హలభజ్జన శూః మూలే వ్యంజనసిద్ధిం కురుకురు సముద్రం పూర్వప్రతిష్ఠితగ్ శోషయ శోషయ స్తమ్భయ స్తమ్భయ పరమంత్ర పరయంత్ర పరతంత్ర పరదూత పరకట కపరచ్ఛేదన కరవిదారయవిదారయ చ్చిద్ధి ఛి ఛి హిం ఫట్ స్వాహా, అనేనత్రేత్రాధ్యక్షం పూజయే చితి, కుశకుమారి విద్మహే మంత్రకోటి సుధీమహి, తన్నః కాళిః ప్రచోదయా చితి కుమార్యర్చనంకృత్వా యోవైసాధకోఽభిలిఖతి సోఽమృతత్వం గచ్ఛతి స యశ ఆప్నోతి నపరమాయుష్య మథవా పరంబ్రహ్మ భిత్వా తిషతి య ఏవం వేదేతి మమోపనిషత్.

చతుర్థోపనిషత్.

ఓమ్. దేవాహవై భగవంత మబ్రువత్ దేవగాయత్రగ్ హృదయం నోవ్యాఖ్యాతం త్రైపురగ్ సర్వోత్తమం జాతవేదససూక్తే నాఖ్యాతం నస్త్రైపురాష్టకమ్, య దిష్ట్యా ముచ్యతే యోగీ జన్తసగ్ సారబద్ధనాత్, అథ మృత్యుజ్ఞాయం నో బ్రూహీతి, ఏవం బ్రువతాగ్ ర్వేషాం దేవానాగ్ శ్రుత్వేదం వాక్యమ్, అథాహి స్త్రీవృక్షే నానుష్టు

భేన మృత్యుంజయం దర్శయతి, కస్తాత్రిమృక మితి త్రయాణాం
 పురాణా మమృకన్ స్వామినం తస్మా దుచ్యతే త్రిమృక మితి, అథ
 కస్తా దుచ్యతే యజామహ ఇతి యజామహ సేవామహ :స్తుమ
 హే త్యక్షర ద్వయేన కూటత్వే నాక్షరై కేన మృత్యుజ్ఞయ మి తుచ్య
 తే తస్మాదుచ్యతే యజామహ ఇతి, అథ కస్తాదుచ్యతే సుగంధి మితి,
 సర్వతో యశ ఆప్నోతి తస్మా దుచ్యతే సుగంధి మితి, అథ కస్తా దుచ్య
 తే పుష్టివర్ధనమితి య సుర్వా స్లోకా స్పృశతి య సుర్వా స్లోకాన్
 స్తారయతి య సుర్వా స్లోకా న్వాప్నోతి తస్మా దుచ్యతే పుష్టివర్ధన
 మితి, అథ కస్తా దుచ్యతే ఉర్వారుక మివ బన్ధనా స్తృత్యో ర్ముక్తియే
 తి సం లగ్నత్వా దుర్వారుక మివ మృత్యోస్సగ్ సారబుధనా త్సంల
 గ్నతా దృఢత్వా న్తోక్షీ భవతి ముక్తో భవతి, అథ కస్తా దుచ్యతే
 మామృతా దితి అమృతత్వం ప్రాప్నో త్యక్షరం ప్రాప్నోతి నిత్యత్వం ప్రా
 ప్నోతి స్వయం రుద్రో భవతి, దేవాహవై భగవత మూచు స్సర్వం
 నో వ్యాభ్యాతమ్, అథైక ర్మస్తే స్తుతా భగవతీ స్వాత్మానం దర్శయ
 తి తాం త్సిర్వాం చైభవా నైష్ఠవాం త్సీరా న్లాణేశా న్నో బ్రూ
 హీతి, సహేచావాచ భగవాం స్త్రిమృకే నానుష్ఠుభేన మృత్యుజ్ఞయ
 ముపాసయేత్, పూర్వేణాధ్వనా వ్యాప్త మేకాక్షర మితి స్మృతమ్,
 ఓం నమశ్శివాయేతి యాజుషమంత్రోపాసకో రుద్రత్వం ప్రాప్నోతికల్యా
 ణం ప్రాప్నోతి య ఏవం వేద, తద్విజ్ఞోః సరమం పదం సదా పశ్యన్తి
 సూరయః, దివీవ చక్షు రాతతం, విజ్ఞో స్స్వభో ముఖస్య స్నేహో
 యథా పలలపిండ మోతప్రోత మనువ్యాప్తం వ్యతిరిక్తం వ్యామృత ఇతి
 వ్యామృతతో విజ్ఞో స్తత్పరమం పదం పరం న్యోమేతి పరమం పదం
 పశ్యన్తి వీక్షంతే సూరయో బ్రహ్మదయో దేవా స ఇతి సదా హృద
 య ఆదధతే తస్మా ద్విజ్ఞో స్స్వరూపమ్, వసతి తిష్ఠతీ భూతే ప్సితి
 వాసుదేవ ఇతి, ఓం నమ ఇతి త్రీ ణ్యక్షరాణి, భగవత ఇతి చత్వారి,
 వాసుదేవాయేతి పంచాక్షరాణి, ఏకదై వాసుదేవస్య ద్వాదశార్ణ
 మభ్యేతి సోఽష్టవం తిరతి స సర్వమాయు రేవైతి విస్తతే ప్రాజాపత్యగ్
 రాయ స్సోషం గౌపత్యజ్ఞ సమశ్నుతే ప్రత్యగానన్తం బ్రహ్మపురుషం
 ప్రణవస్వరూపమ్, అకార ఉకారో మకార ఇతి తా నేకథా సమ్యవతి

తదోమితి, హగ్ సశ్శుచిషద్వసురంతరిక్షసద్ధోతా వేదివది తిథి ర్దురోణ
సత్, నృషద్వరసదృతసద్వ్యోమసదబ్జా గోజాఋతజా అద్రిజాఋతం
బృహత్, హగ్ స ఇత్యేత్సనో రక్షర ద్వియ్యయేర ప్రభాపుంజేన సారే
ణ ధృత మబ్జాగోజా ఋతజా అద్రిజా ఋతగ్ సత్యా ప్రభా పుంజి
మృషాసద్వ్యా ప్రజ్ఞాభి శ్శక్తిభిః పూర్వగ్ సార మధీయాన ¹స్సర్వఫల
మశ్నుతే సవ్యోమ్ని పరమే ధామసి సారే నివసతి, గణానాన్వేతి
త్రైప్రుభేన పూర్వేనా ధ్వనా మను నైకాన్వేన గణాధిప మభ్యర్చ్య
గణేశత్వం ప్రాప్నోతి, అథ గాయత్రీ సావిత్రీ సరస్వత్య జపామా
తృకాస్తోక్తా తియా స్సర్వ మిదం వ్యాప్తమ్, ఐం వాగీశ్వరివిద్యహే
క్షీం కామేశ్వరి ధీమహి, సా స్తన్నశ్శక్తిః ప్రచోదయా దితి, గాయ
త్రీ ప్రాత స్సావిత్రీ మధ్యందినే సరస్వతీ సాయ మితి, నిరంతర మజపా
హగ్ స ఇత్యేవం మాతృకాఽభ్యాశద్వర్ణవిగ్రహేణా కారాదిక్షకా
రాంతేన వ్యాప్తాని భవనాని శాస్త్రాణి ఛందాగ్ సీత్యేవం భగవతీ
సర్వం వ్యాప్నోతి త్వేవ తస్యైవై నమో నమః, ఇతి తా స్థగవా న
బ్రవీదేత్తైర్మంత్రై ర్నిత్యం దేవీగ్ స్థాతి ససర్వం పశ్యతి సోఽమృతశ్శ
ఇచ్చగచ్ఛతి యవవం వేదేత్సుపనిషత్

చతుర్గోపనిషత్.

ఓం దేవాహవై భగవత మబ్రువత్ స్వామి న్నః కథితగ్
స్ఫుటం క్రియాకాండగ్ సవిషయం త్రైపురమిత సుఖ పరమం నిర్విశే
షం కథయ స్వేతి, తాన్ హిమవాచ భగవాన్పురీయయా మాయ
యాంత్యయా నిర్దిష్టా పరం బ్రహ్మేతి పరమపురుషం చిద్రూపంపరమా
త్మేతి చ, స శ్శ్రోతామస్తా ద్రష్టాదేష్టా ప్రప్తా స్పృష్టాఅహోష్టా
విజ్ఞాతాప్రజ్ఞాతా సర్వేషాం పురుషాణా మంతః పురుష స్స ఆత్మా సవి
జ్ఞేయ ఇతి, సతత్ర లోకాలోకా సతత్ర దేవాదేవాః పశవోఽపశ
స్తాపసానతాపసః పౌల్కసా నపౌల్కసా విస్తానవిస్తా సుఖ త్యేకమేవ
పరం బ్రహ్మ విభ్రాజతే నిర్వాణం న తత్ర దేవా ఋషయాః
పితర ఈశతే ప్రతిబుద్ధ స్సర్వ విద్యేతి, తత్రైతే శ్లోకాభవన్తి,
అతోనిర్విషయం నిత్యం మనః కార్యం ముముక్షుణా, యతో

నిర్విషయో నామ మనసో ముక్తి నివృత్తే, మనోహి ద్వివిధం ప్రోక్తం
 శుద్ధజ్ఞాశుద్ధమేవచ, అశుద్ధంకామసజ్జల్పం శుద్ధంకామవివర్జితం, మనవప
 మనుష్యాణాం కారణం బంధమోక్షయోః, బంధనం విషయాసక్తిర్ముక్త్యై
 నిర్విషయం మనః, నిరస్తవిషయాసక్తం సన్నిరుధ్య మనో హృది, య
 దాయా త్యమసీభావ స్తదా తత్పిరమం పదమ్, తావదేవని రోధవ్యం
 యావద్ధృది గతం క్షయమ్, ఏకజ్జ్ఞానశ్చ ధ్యానశ్చ శేషోఽన్యో గ్రం
 థవిస్తరః, నైవ చింత్యం సచాచింత్యం సచింత్యం చింత్య మేవచ, పక్ష
 పాతవినిర్ముక్తం బ్రహ్మ సమృద్ధ్యతే ద్రువమ్, స్వరేణ సల్లయే ద్యోగీ స్వరం
 సమ్భావయే త్పరమ్, అస్వరేణతు భావేన సభావో భావ ఇవ్యతే, తదే
 వ నిష్కళం బ్రహ్మ నిర్వికల్పం నిరజ్ఞానమ్, తద్భిహ్మాహ మితి జ్ఞాత్వా
 బ్రహ్మ సమృద్ధ్యతే క్రమాత్, నిర్వికల్ప మనస్తశ్చ హేతుదృష్టాంత
 విజ్ఞితమ్, అప్రమేయ మనాద్యశ్చ యజ్ఞాత్వా ముచ్యతే బుధః, సని
 రోధో న చోత్పత్తి ర్నబద్ధో నచ సాధకః, నముముక్షు ర్నవై ముక్త
 ఇత్యేషాం పరమార్థతా, ఏకవ వాత్సమంతవ్యో జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తస్య,
 స్థానత్రయవ్యతీతస్య పునర్జన్మ నవిద్యతే, ఏకవపహి భూతాత్తా భూతే
 భూతే వ్యవస్థితః, ఏకథా బహుథా చైవ దృశ్యతే జలచంద్రవత్, ఘట
 సంవృత మాకాశం నీయమానే ఘటే యథా, ఘటోనీయేత నాకాశం
 తథా జీవో నభోపమః, ఘటవద్వివిధాకారం భిద్యమానం పునఃపునః,
 తద్భేదేచ నజానాతి సజానాతిచ నిత్యశః, శబ్ద మాయావృతోయావ
 త్తావత్తివతి పుష్కలే, భిన్నే తమసి చైతన్యమేకవ వానువశ్యతి, శబ్దా
 ర్ణ మపర బ్రహ్మ తస్మిన్ క్షీణే యదక్షరమ్, తద్విద్వా సక్షరం ధ్యాయే
 ద్యదిచ్ఛే చ్ఛాన్తి మాత్మనః, ద్వే బ్రహ్మణీ హి మంతవ్యే శబ్దబ్రహ్మ
 పరం చయత్, శబ్దబ్రహ్మణి నిష్ఠాతః పరం బ్రహ్మణి గచ్ఛతి, గ్రంథ మభ్య
 స్య మేధావీ జ్ఞానవిజ్ఞానతత్పరః, పలాల మివ ధాన్యార్థీ త్యజేద్గ్రంథ
 మశేషతః, గవా మనేకవర్ణానాం క్షీర స్యాప్యేకవర్ణతా, క్షీరవత్పశ్యతి
 జ్ఞానం లిక్ష్మినస్తు గవాం యథా, జ్ఞాననేత్రం సమాధాయ సమహత్పరమం
 పదమ్, నిష్కళం నిశ్చలం శాంతం బ్రహ్మాహ మితి సంస్తరే దితి, ఇత్యే
 కం పరం బ్రహ్మ రూపం సర్వభూతాధివాసం తురీయం జానీతే సోక్షరే
 పరమే వ్యోమ న్నుధివసతి, య ఏతాం విద్యాం శురీయాం బ్రహ్మయోని

స్వరూపం తామి హాయుషే శరణమహం ప్రపద్యే, ఆకాశాద్యనుక్ర
మేణ సర్వేషాం వా ఏతద్భూతానా మాకాశః పరాయణగ్గ్రాహణ
హవా ఇమాని భూతా న్యాకాశా దేవ జాయంతే ఆకాశఏవ లీయంతే
తస్మా దేవ జాతాని జీవంతి తస్మాదాకాశజం బీజం వింద్యా త్తదేవాకాశ
పీఠంస్వార్థసం పీఠగ్ తేజః పీఠ మమృతపీఠం రత్నపీఠం జానీయా ద్యోజా
నీతే సోమృతత్వశ్చ గచ్ఛతి తస్మా దేతాం తురీయాగ్ శ్రీకామరాజీయా
మేకాదశధా భిన్నా మేకాక్షరం బ్రహ్మేతి యోజానీతే సతురీయం పదం
ప్రాప్నోతి యవపం వేదేతి మ హాపనిషత్.

ఓమ్ భద్రం కర్ణేభి రితి శాంతిః.

ఇతి త్రిపురాతాపిన్యపనిషత్సమాప్తా.

ఓం తత్సత్.

శ్రీగ.రుభ్యానమః హరిః ఓమ్

౮౧. అధర్వణీయ దేవ్యపనిషత్.

సో. శ్రీదేవ్యపనిషద్విద్యా వేద్యాపారసుఖాకృతీ,

త్రైపదంబ్రహ్మచైతన్య రామచంద్రపదంభజే.

ఓం భద్రం కర్ణేభి రితి శాంతిః.

హరిఃఓమ్ సర్వే వై దేవా దేవీ ముపతస్థుః, కాసి త్వం మహా
దేవి, సా బ్రవీదహం బ్రహ్మస్వరూపిణీ, మత్తః ప్రకృతిపురుషాత్తక జ్ఞగ
త్, శూన్యశ్చాశూన్యశ్చ, అహ మానందా నానందాః, అహం విజ్ఞా
నా విజ్ఞానే, అహం బ్రహ్మ బ్రహ్మణీ వేదితవ్యే, ఇత్యా హాధర్వశ్రుతిః,
అహం పశ్చభూతా న్యపశ్చభూతాని, అహ మఖ్యజ్ఞగత్, వేదోఽహ
మవేదోఽహమ్, విద్యాహ మవిద్యాహమ్, అజాహ మనజాహమ్, అధ
శోన్ధ్యశ్చుతిర్యక్చాహమ్, అహగ్ రుద్రేభి ర్యసుభి శ్చరా మ్యహ మాది
త్యై రుతవిశ్వదేవైః, అహం మిత్రావరుణా పుభా బిభర్షహ మింద్రాగ్ని
అహమశ్వినా పుభా, అహగ్ సోమం త్వష్టారం పూషణం భగం దధామ్య
హమ్, విష్ణు మురుక్రమం బ్రహ్మణ ముత ప్రజాపతీం దధామి, అహం
దధామి ద విణగ్ హవిషతే సుపా వేయే యజమానాయ సుసగతే

అహగ్ రాష్ట్రీ సజ్జమనీ వసూనా మహాగ్ సువే పితర మస్య మూర్ధ్న,
 మమ యోని రప్పన్వస్త సుముద్రే యవంవేద సదేవిపద మాహ్నోతి,
 తేదేవా అబ్రువన్, నమో దేవ్యై మహాదేవ్యై శివాయై సతతం న
 మః, నమః ప్రకృత్యై భద్రాయై నియతాః ప్రణతా స్సతామ్, తా
 మగ్నివర్ణాం లవనా జ్వలంతీం వైరోచనీం కర్మఫలేషుజుష్టామ్, దుర్గాం
 దేవిగ్ శరణ మహం ప్రపద్యే సుతరాం నాశయతే తమః, దేవీంవా
 చమజనయస్త దేవా స్తాం విశ్వగూపాః పశవో పదన్తి, సానో మంద్రే
 పమూర్జండుహనా ధేను ర్వాగస్తా సుపసుష్టు త్రైతు, కాళరాత్రిం
 బ్రహ్మస్తుతాం వైష్ణవీగ్ స్కందమీతరమ్, సరస్వతీ మదితిం దక్షదుహి
 తిరంసమామః పావనాగ్ శివామ్, మహాలక్ష్మీచ విద్య హే సర్వసిద్ధీచ ధీమ
 హి, తన్నీదేవీః ప్రచోదయాత్, అదితి రిహ జనిష్టదక్షయా దుహి
 తాతవ, తాం దేవా అన్వజాయస్త భద్రా అమృతబంధవః, కామో
 యోనిః కామకలా వజ్రపాణి గృహో హస మాలిచిశ్వాభి మింద్రః,
 పునర్గుహో సకలా మాయయాచ పునః కోశావిశ్వమాతాది విద్యో
 మ్, ఏషాత్తశక్తి రేషా విశ్వమోహినీ పాశాఙ్కుశధనుర్పాణధరా,
 ఏషా శ్రీమహావిద్యా, యవం వేద సశోకం తరతి, నమస్తే అస్తు భగ
 వతి భవతీ మాత ర్వా న్వాతు సర్వతః, సైషాష్టౌ వసవ సైస్సప్తైకాదశ
 రుద్రా స్త్రైషా ద్వానశాదిత్యా సైస్సపా విశ్వేదేవా స్సమపా అసో
 మపాశ్చ, సైషా యీతుధానా అసురారక్షాగ్ సః పిశాచా యక్షా సి
 ధ్ధా సైస్సపా సత్వరజస్త్రిమాగ్ సః, సైషా ప్రజాపతీంద్రమనవః సైషా,
 గ్రహనక్షత్రజ్యోతిగ్షి కలాకాస్తాది కాలగూపిణీ, తామహం ప్రణౌ
 మినిత్యమ్, తాపహరిణీందేవీం భుక్తిముక్తిప్రదాయినీమ్, అనంతాం విజ
 యాగ్ శుద్ధాగ్ శరణ్యాగ్ శివదాగ్ శివామ్, వియదీకారసంయుక్తవీతి
 హేత్ర సమన్వితమ్, అర్ధేంబులసికం దేవ్యా బీజగ్ సర్వార్థసాధకమ్, ఏవ
 మేకాక్షరం మంత్రం యతయ శ్శుద్ధచేతసః, ధ్యాయ్ పరమానందమ
 యాజ్ఞానాఙ్కురాశయః, వాఙ్మయా బ్రహ్మభూ స్తస్మాత్తత్త్వం వక్త్రీ సమ
 న్వితమ్, సూర్యో వామ శోక్రీతబిందు స్సంయత్యప్తతృతీయకమ్, నారా
 యణేన సంయుక్తో వాయు శ్చాధర సంయతీ, విచ్ఛే నవార్ణకోఽర్ణ

స్వస్తిహోదాసందదాయకః, హృత్పుండరీకమధ్యస్థాం ప్రాత స్మార్య
సమప్రభామ్, పాశాఙ్ముశేధరాగ్ నామ్యాం వరిదాభయహస్తకామ్,
త్రిణేత్రాగ్ రక్తవననాం భక్తకామమఘాం భజే, సమామి త్వామ
హం దేవి మహాభయ వినాశినీమ్, మహాదుర్గప్రశమనీం మహాకారుణ్య
రూపిణీమ్, యస్యా స్వరూపం బ్రహ్మదయో నజానన్తి తస్మా దుచ్యతే
ఽజ్ఞేయా, యస్యా అంతో నవిద్యతే తస్మా దుచ్యతేనన్తా, యస్యా గ్రహ
ణం నోపలభ్యతే తస్మా దుచ్యతే లత్యా, యస్యా జననం నోపలభ్యతే
తస్మాదుచ్యతే అజా, ఏకైవ సర్వత్రవర్తతే తస్మాదుచ్యతే ఏకా, ఏకైవ
విశ్వరూపిణీ తస్మాదుచ్యతే నైకా, అతఏవోచ్యతే జ్ఞేయా నన్తా లత్యా
చైకాఽనైకేతి, మన్తాగ్రాం మాతృకాదేవీశబ్దానాం జ్ఞానరూపిణీ, జ్ఞానా
నాం చిన్మయాతీతా శూన్యానాగ్ శూన్యసాక్షిణి, యస్యాః పరతరం
నాస్తి సైషా దుర్గా ప్రకీర్తితా, దుర్గాత్సంత్రాయతే యస్మా ద్దేవీదుర్గేతి
కథ్యతే, ప్రపద్యే శరణం దేవీం దుం దుర్గే దుడితం హరః, తాం దుర్గాం
దుర్గమాం దేవీం దురాచారవిఘాతినీమ్, సమామి భవభీతోఽహగ్గసం
సారార్ణవతారణీమ్, ఇదమధర్వశీర్షం యోఽధీతే సపంచాధర్వణశీ
ర్షజపఫల మవాప్నోతి, ఇద మధర్వశీర్షం జ్ఞాత్వా యోఽర్చాగ్ స్థాప
యతి, శతలక్షం ప్రజప్తాపి సోఽర్చాసిద్ధిం విందతి, శత మష్టోత్తరం
చాస్యాః పురశ్చర్యాపిధిస్తృతః దశవారం పరే ద్యస్తుసద్యః పాపైః
ప్రముచ్యతే, మహాదుర్గాణి తరతి మహాదేవ్యాః ప్రసాదతః, ప్రాతరధీ
యానో రాత్రికృతం పాపం నాశయతి, సాయమధీయానో దివసకృతం
పాపం నాశయతి, తత్సాయం ప్రాతః ప్రయుంజానః పాపోఽపాపో
భవతి, నీశేఖే తురీయసంధ్యాయాం జప్త్వా వాక్సిద్ధి ర్భవతి, సూతనప్రతి
మాయాం జప్త్వా దేవతానాన్నిధ్యం భవతి, ప్రాణప్రతిష్ఠాయాం జప్త్వా
ప్రాణానాం ప్రతిష్ఠా భవతి, భామాశ్విన్యాం మహాదేవీనన్నిధౌ జప్త్వా
మహామృత్యుం తరతి యవవం వేదే త్యుపనిషత్.

ఓం భద్రం కర్ణభి ర్తి శాన్తిః.

ఇతి శ్రీదేవ్యపనిషత్సమాప్తా.

ఓం లిత్సత్.

శ్రీ గురుభ్యోనమః హరిః ఓమ్.

౧౨. ఋగ్వేదీయ త్రిపురోపనిషత్.

శ్లో. త్రిపురోపనిషద్వేద్య పార మైశ్వర్యవైభవమ్,
అఖం శానందసామ్రాజ్య రామచంద్రపదం భజే.

ఓం వాజ్ఞే మనసీతి శాన్తిః.

హరిః ఓం. తిస్రః పురస్త్రిపథా విశ్వచర్షణా అత్రా కథా అ
క్షరా స్సన్నివిష్టాః, అధిష్ఠాయేనా అజరా పురాణీ మహాత్తరా మహిమా
దేవతానాం, నవయోని ర్నవచక్రాణి దీధికే, నవై నయోగా నవయో
గిన్యశ్చ, నవానా ఇచ్ఛక్రా అధినాథా స్యానా నవ భద్రా నవముద్రామహీ
నాంవకా స ఆసీ త్ప్రథమాసాన హృదీదాసాన వింశ దానాన త్రింశాత్,
చత్వారింశ దిధ తి స్సమిథా ఉశతీ రివ మాతరో మా విశంతు, ఊర్ధ్వ
1 జ్వలజ్వలనా జ్యోతి రగ్రేత మోఽనై తిరశ్శీప్స మజరం తద్రజోఽభూత్,
ఆనందనం మోదనం జ్యోతి రిందో రేతా ఉపై మండలామండయంతి,
యా స్తిస్తా రేఖా స్పదనాని బూ (స్త్రి) స్త్రిష్టపా (స్త్రి) గుణా (స్త్రి) ప్రకారాః,
ఏతత్త్రయం పూరకం పూరకాణాం మస్త్రీ ప్రథతే మదనో మదన్యా, మ
దన్తికామానినీ మంగళాచ సుభ గాచ నా సుద్ధరీసిద్ధిమత్తా, లజ్జా మతి
స్తుప్తి రిస్తాచ పుష్టా లక్ష్మీ రుమా లలితా లాలసంతీ, ఇమాం విజ్ఞాయ
సుధియా మదంతి పరిస్సృతా తర్పయంత స్వషీరమ్, నాకస్య పృష్ఠే
మహతో వసస్తీ పరంధామై పుర ఇచ్ఛావిశంతి, కామో యోనిః కా
మకలా వజ్రపాణి ద్గుహాహనా, హృతిశ్చాభ్రా మింద్రాః, పునర్గుహా
సకలా మాయయాచ పుగూచ్యేషా విశ్వమాతాదివిద్యా వస్తం సప్తమ
మథ వహ్నిసారథ మస్యామూలత్రిక మాదేశ యంతః, కథ్యం కపి
కల్పకం కామ మిశం తుష్టువాంసా అమృతత్వం భజంతే, పురం హం
తిగ్ముఖం విశ్వమాతూ రవే రేకా స్వరమధ్యం తదేషా, బృహత్తిథి
ర్గత పశ్చాచ నిత్యా సహాడశికం పురమధ్యం బిభర్తి, యద్వా మండ

లాద్యాస్తసబింబ మేకమ్, ముఖ ఛాంద్ర స్త్రీణి గుహాసదనాని, కామీ
కలా జ్ఞామరూపాం చికిత్వా సరోజాయతే కామరూపశ్చకామః,
పరిస్థితం ఝష మాజం పలఞ్చ భక్తాని¹యోని స్సుపరిష్కృతాశ్చనివే
దయన్ దేవతాయై మహత్యై స్వాతీకృతేనుకృతి సిద్ధి మేతి, సృణ్యేవ
సితయా విశ్వచ్ఛణిః పాశేనైవ ప్రతిబధ్నా త్యసీకాన్, ఇమభిః పఞ్చభి
ర్దనుషాచ విధ్ త్యాదిశక్తి రరుణా విశ్వజన్యా, భగ శ్శక్తిర్భగవాన్
కామ ఈశ ఉభదాతాగా విహ సాభగానామ్, సమప్రదానౌ సమస
త్వో సమోజౌ తయో శ్శక్తి రజరా విశ్వయోనిః, పరిస్సృతా హవిషా
భావితేన ప్రసంకోచేగభితే వైమనస్కః, శర్వ స్సర్వస్య జగతో విధా
తాధర్తా హర్తా విశ్వరూపత్వ మేతి, ఇయం మహావనిపద త్రైపుర్యా
యామక్షయం పరమోగీర్ణి రీతే, ఏషర్హజుఃసరమేతచ్చ సామా యమధ
గ్వేయ మన్యాచ విద్యా, ఓం హ్రీం ఓం హ్రీ మిత్సుపనిపత్

ఓం వాజ్డే మనసీతి శాన్తిః.

ఇతి త్రైపురోపనిప త్సమాప్తా.

ఓం తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యానమః హరిః ఓమ్.

౮౩. యాజుషీయ కరోపనిపత్.

శ్లో¹ శ్రీకరోపనిపద్విద్యా వేద్యాపారిసుఖాకృతీ,
త్రైవిదం బ్రహ్మచైతన్య రామచంద్రవదంభజే.
ఓమ్ సహనా వవ త్వీతి శాన్తిః.

హరిః ఓమ్. దేవాహవై భగవన్త మబ్రువన్మనీహి భగవన్ బ్రహ్మ
విద్యామ్, న ప్రజాపతి గబ్రవీత్, సఖిఖా నేకా నిష్కృప్య విసృ
జ్యయజ్ఞోపవీతం నిష్కృప్య పుత్రం దృష్ట్వాత్వం బ్రహ్మ త్వం యజ్ఞ
స్తవం వపట్కార స్తవమోంకార స్తవగ్ స్వాహా త్వగ్ స్వధా త్వం
ధాతా త్వం విధాతా త్వం త్వష్టా త్వం ప్రతిష్ఠా²సీతి వదేత్, అథ

పుత్రోవదత్యహం బ్రహ్మహంయజ్ఞోహంవషట్కారోహం మో
 జ్ఞోహోహంనాస్యహంహంస్వధాహం ధాతాహం విధాతా
 హం త్వష్టాహం ప్రతిష్ఠాస్తీతి, తాన్యేతా న్యసు వ్రజ న్నశ్ర మా
 పాతయే ద్యదశ్ర మాపాతయే త్ప్రజాం విచ్ఛిన్నాత్, ప్రదక్షిణ మా
 సృత్యై తచ్చైత చ్చానవేక్షమాణాః ప్రత్యాయంతి సస్వర్గోభవతి,
 బ్రహ్మచారి వేద మధీత్య వేదోక్తాచరిత బ్రహ్మచర్యో దారా నాహృ
 త్య పుత్రా నుత్పద్య తాననురూపాదిభి ర్వితి త్యేష్ట్యాచ శక్తితో య
 జ్ఞై సున్నసే ద్గురుభి రనుజ్ఞాతశ్చ శాస్త్రైశ్చ సోఽరణ్యం పరేత్య
 ద్వాదశ రాత్రం పయసాఽగ్ని హోత్రం జహుయా ద్వాదశరాత్రం
 పయో భక్షసాన్విద్వాదశరాత్ర స్యాంతే అగ్నయే వైశ్వానరాయ
 వ్రజాపతయే చ ప్రాజాపత్యం చరుం వైష్ణవం త్రికపాల మగ్నిగ్ సగ్ని
 తాని పూర్వాణి దారుపాత్రా ణ్యగ్నో జహుయా స్తృణ్ణయా న్యపు
 జహుయా త్తైజసాని గురవే దద్వాత్ మాత్వం మా మపహాయపరా
 గాః నాహం త్వా మపహాయ పరాగామితి గార్హపత్య దక్షిణాగ్నయ
 హవసీ యే వ్యరణిదేశా ద్భస్మముష్టిం పిబేది త్యేకే, సశిఖా న్కేశా
 నిష్కృప్త్య విసృజ్య యజ్ఞోపవీతం భూస్సాన్విహే త్యపు జహుయా
 దత ఊర్ధ్వమనశన మపా ప్రవేశే మగ్నిప్రవేశం వీధాధ్వానం మహా
 ప్రస్థానం వృధాశ్రమం వాగచ్ఛేత్, పయసా యం ప్రాశ్నీయా తోస్స్య
 సాయగ్ హోమా యత్ప్రేత సోఽయం ప్రాత ర్యద్రోచే తద్దర్శనం
 యత్స్వేర్ధమాస్యేతత్స్వేర్ధమాస్యం యద్వసు తే కేశ శ్చశ్రులోమ
 నఖాని వాపయే తోఽసాన్విగ్నిష్టోమ సున్నసాన్విగ్నిం న పునరావర్త
 యే ద్య త్పుత్యుర్జాయమావహ మి త్యధ్యాత్త మస్త్రా న్పరే త్స్వస్తి
 సర్వజీవేభ్య ఇ త్యుక్త్వాఽత్తాన మనస్యం ధాయం ప్రదూర్ధ్వబాహు
 ర్విముక్తిమాగ్తో భవేద నికేత శ్చరేద్భిక్షా శీ యత్కించి న్నదద్వా
 † ల్లవైకం న ధావయే జ్ఞంతు సగ్ రక్షణార్థం వర్షవర్షమితి, తదపి జ్ఞోకా
 భవంతి. కుండికాం చమసు శిశ్యం త్రివిష్టపముపాసహృ, శీతోపఘాతి

నీం కంఠాం కౌపీనాచ్ఛాదనం తథా, పవిత్రం స్నానశాటీఞ్చ ఉత్తరా
 సంగ మేవచ, యజ్ఞోపవీతం వేదాంశ్చ సర్వం తద్వర్జయే ద్యతిః.
 స్నానం పానం తథా శౌచ మద్భిః పూతాభి రాచరేత్, నదీపులినశా
 యీ స్వాదేవాగారేషు వాస్వపేత్, నాత్యర్థం సుఖిమఃఖాభ్యాం శరీర
 ముపతాపయేత్, స్త్రాయమానో నతుష్యేతి నిద్రితో నశపే త్పురాన్
 బ్రహ్మచర్యేణ సన్నిష్ఠే దప్రమాదేనమస్కరీ, దర్శనం స్పర్శనం కేళిః
 కీర్తనం గుహ్యభాషణమ్, సంజ్ఞల్పౌఽధ్యవసాయశ్చక్రియానిర్వృత్తి
 రేవచ, ఏతచ్ఛ్రేణున ముష్టాఙ్గం ప్రవదంతి మనీషిణః, విపరీతం బ్రహ్మచర్య
 మనుష్ఠేయం ముముక్షుభిః, యజ్జగద్భాసకం భానం నిత్యం భాతి స్వతః
 స్ఫురత్, సవపజగత సాక్షీ సర్వాత్మా విమలాశ్రితిః, ప్రతిష్ఠా సర్వ
 భూతానాం ప్రజ్ఞాన ఘనలక్షణః, సకర్తృణాం సప్రజయా సచాన్యేనాపి
 కేన చిత్, బ్రహ్మ వేదనమాత్రేణ బ్రహ్మహృత్త్యేవ మానవః. తస్మి
 ద్యావిషయం బ్రహ్మ సత్యజ్ఞానసుఖాద్వయమ్, సంసారేచ గుహా వా
 ఛ్యే మాయాజ్ఞానాదిసంజ్ఞ కే, నిహితం బ్రహ్మ యో వేద యమే వ్యో
 మ్ని సంజ్ఞ తే, సోఽశ్నుతే సకలాన్కామాన్సక్రమేణ ద్విజోత్తమః, ప్ర
 త్యగాత్మాన మజ్ఞాన మాయాశక్తేశ్చ సాక్షిణమ్, జ్ఞాత్వా బ్రహ్మహ
 మస్తీతి బ్రహ్మైవ భవతి స్వయమ్, బ్రహ్మభూతాత్మన స్తస్మా దేతస్మాచ్ఛ
 క్తిమిశ్రితాత్, అవశ్యకృతఆకాశ సమ్భూతో రజ్జుసర్పవత్, ఆకాశా
 ద్వాయుసంజ్ఞస్తు స్ఫురోపశ్యేకృతః పునః, వాయో రగ్ని స్తథాచాగ్నే
 రాప అదోభ్యో వసుధరా, తాని భూతాని సూక్ష్మాణి పశ్యే
 కృత్యేశ్వర స్తదా, తేభ్య ఏవ విసృష్టం త ద్భృహ్మాండాది శివే
 నహ, బ్రహ్మాండస్యోదరే దేవా దానవా యక్ష కిన్నరాః, మనుష్యాః
 పశుపక్ష్యాద్యా స్తత్తత్కర్తానుసారతః, అస్థి స్నాయ్యాది రూపోఽయం
 శరీరం భాతి దేహినామ్, యోఽయ మన్నమయో హ్యత్మా భాతి సర్వ
 శరీరిణః, తతః ప్రాణమయో హ్యత్మా విభిన్న శ్చాస్తరస్థితః, తతో మనో
 మయో హ్యత్మా విభిన్న శ్చాస్తర స్థితః, తతో విజ్ఞానఆత్మాతు తతోఽ

న్యశ్చస్తరస్థితః, ఆస్తమయతత్తాతు తతోఽన్యశ్చస్తరస్థితః, యోఽ
య మన్నమయ సోఽయం పూర్ణః ప్రాణమయేన తు, మనోమయేన
ప్రాణోఽపి తథాపూర్ణస్వభావతః, తథా మనోమయో హ్యేతా పూ
ర్ణో జ్ఞాన మయేన తు, అనన్దేన సదా పూర్ణస్సదాజ్ఞానమయ స్సుఖమ్,
తథానందమయ శ్చాపి బ్రహ్మణోఽన్యేన సాక్షిణా, సర్వాంతరేణ పూర్ణ
శ్చ బ్రహ్మ నాన్యేన కేన చిత్, యదిదం బ్రహ్మపుచ్చాఖ్యం సత్యజ్ఞానా
ద్వయాన్తః కిమ్, సాగ మేవ రసం లభ్యా సాక్షా ద్దేహీ సనాతనమ్, సుఖ
భవతి సర్వత్ర అన్యథా సుఖతా కుతః, అస త్యస్తి స్మరానన్దే స్యాత్త
భూతేఽఖిలాత్తనామ్, కో జీవతి నరోజన్తుః కోవా నిత్యం విచ్ఛేష్టతే,
తస్మా త్సర్వాత్తనా చిత్తే భాసమానో హ్యసా నరః, అనన్దమతి దుఃఖా
ఘ్నంజీవాత్తానగ్ సదాజనః, యదా హ్యేవైష ఏతస్మిన్నదృశ్యత్వాది లక్ష
ణే, నిర్భేదం పరమాద్వైతం విద్వితేచ మహాయతిః, తదేనాభయ మిత్యం
తం కల్యాణం పరమామృతమ్, సద్రూపం పరమం బ్రహ్మ త్రిపరిచ్ఛేదవర్జి
తమ్, యదా హ్యేవైష ఏతస్మిన్నల్ప మప్యంతరం నరః, విజానాతి
తదా తస్య భయం స్యా న్నా త్ర సంశయః, అస్యైవానందకోశేన స్తమ్బా
నా నిష్ఠాపూర్వకాః, భవంతి సుఖినో నిత్యం తారతమ్య క్రమేణాతు,
తత్తత్ప్రదవిరక్తస్య శ్రోత్రియస్య ప్రసాదినః, స్వరూపభూత ఆనందః స్వ
యం భాతి ప రీయథా, నిమిత్తం కించి దాశ్రిత్య ఖలు శబ్దః ప్రవర్తతే
యతోవాచో నివర్తంతే నిమిత్తానామభావతః, నిర్విశేషే పరానందే
కథం శబ్దః ప్రవర్తతే, తస్మా దేత న్నన సూక్ష్మం వ్యాప్యతం సర్వగోచ
రమ్, యస్మా చ్ఛ్రోత్రత్వగత్వాదికఖాదిర్దేంద్రియాణి చ, వ్యాప్యతాని
పరం ప్రాప్తుంసపమథాని తాని తు, తద్బ్రహ్మానంద మద్వంద్వం నిర్గుణం
సత్యచిద్దనమ్, విదిత్వా స్యాత్తరూపేణ నభిభేతి కుతశ్చన, ఏవం యస్తు
విజానాతి స్వగురో రుపదేశతః, ససాధ్వసాధుకర్తృభ్యాం సదా స¹పతితి
ప్రభుః, ²తప్యతాపకరూపేణ విభాత మఖిలం జగత్, ప్రత్యగాత్మతయా

భాతి జ్ఞానా ద్వేదాంతవాక్యజాత్, శుద్ధమీశ్వరచైతన్యం జీవచైతన్యమే
వచ, ప్రమాతాచ ప్రమాణఞ్చ ప్రమేయఞ్చ ఫలం తథా, ఇతి సప్తవిధం
ప్రోక్తం భిధ్యతే వ్యవహారతః, మాయోపాధి వినిర్ముక్తం శుద్ధమిత్యభిధీ
యతే, మాయాసంబంధత శ్చేషో జీవోఽవిద్యావశే స్తథా, అంతఃక
రణ సంబంధా త్ప్రమాతేత్యభిధీయతే, తథాతద్వృత్తిసంబంధా త్ప్ర
మాణ మితి కథ్యతే, అజ్ఞాతమపి చైతన్యం ప్రమేయ మితి కథ్యతే,
తథాజ్ఞాతంచ చైతన్యం ఫలమిత్యభిధీయతే, సర్వోపాధివినిర్ముక్తం స్వా
త్మానం భావయే త్సుధీః, ఏవం యోవేద తత్త్వేన బ్రహ్మభూయాయ
కల్పతే, సర్వవేదాంతసిద్ధాంత సారం వచ్చి యథార్థతః, స్వయం మృ
త్వా స్వయం భూత్వాస్వయమేవావశిష్యత ఇత్యుచనిషత్.

సహనావన త్వీతి శాన్తిః

ఇతి కరోపనిషత్సమాప్తా

ఓమ్ తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః

౮౪. అధర్వణీయ భావనోపనిషత్.

శ్లో. స్వావిద్యాపదతత్కార్యం శ్రీచక్రోపరిభాసురమ్,

బిందురూపశివాకారం రామచంద్రపదం భజే.

ఓం. భద్రం కర్ణేభి రితి శాన్తిః.

ఓం ఆత్మానమఖండలకారమావృత్య సకల బ్రహ్మాండమండలంస్వ
ప్రకాశం ధ్యాయేత్. శ్రీ¹గురుః సరమకారణభూతా శక్తిః, కేన సవరన్ధ్ర
యాపో దేహః, నవశక్తిమయగ్² శ్రీచక్రమ్, వారాహీ పితృరూపా కురు
కుల్మా భేరుణ్ణా దేవతా మతా, పురుషార్థా న్సగరాః, దేహి నవ
రత్న ద్వీపః, ఆధారనవక ముద్రా శక్తయః, త్వగాదిసప్తధాతుభి రన్నేకై

స్సంయుక్తా స్సజ్జలప్విః కల్పతరవః, తేజః కల్పకోద్యానమ్, రసనయా
భావ్యమానా మధురామృతిక్తకటుః పాయలవణ¹రిసా వ్షడ్వతవః, క్రియా
శక్తిః వీరమ్, కుణ్డలిసీజ్ఞానశక్తిర్నిహమ్, ఇచ్ఛాశక్తిర్నహఃత్రిపురసుంద
రీ, జ్ఞాతాహేతా జ్ఞాన మర్ఘ్యంజ్ఞేయగ్ హవిః, జ్ఞాతృజ్ఞానజ్ఞేయా
నామభేదభావనగ్ శ్రీచక్రపూజనమ్, నియతినహిత శృంగారాదయో
నవరిసా అణిమాదయః, కామక్రోధలోభ మోహుదమాత్సర్య పుణ్య
పాప మయా బ్రహ్మద్వైష్టశక్తయః, పృథివ్యప్తేజోవాయాకాశశ్రోత్ర
త్వక్పక్షుజ్జిహ్వస్థూణవాక్పాణిపాదపాయాపస్థ మనోవికారా ష్టాదశ
శక్తయః, వచనాదానాగమన విసర్గానంద హనోపాదానోపేక్షా బుద్ధ
యోఽసంగకుసుమాదిశక్తయోఽష్టే, అలమ్బుసా కుహూ విశోద్ధరీ
వరుణా హస్తిజిహ్వయశస్వ త్యశ్వినీ గాంధారి పూషాశంఖినీ సరస్వతీ
ఇడా పింగళా సుషుమ్నా చేతి చతుర్దశనాడ్య స్సర్వసంక్షోభిణ్యాది
చతుర్దశార దేవతాః, ప్రాణాపాన వ్యానోదానసమానచాగకూర్తకృకర
దేవదత్తధనంజయా ఇతి దశవాయవ స్సర్వసిద్ధి ప్రదాది దేవ్యో బహిర్ద
శారకా దేవతాః, ఏతద్వాయుదశశసంసర్గోపాధిభేదేన రేచకపూరక
శోషకదాహక ప్లావకామృతమితిప్రాణముఖ్యత్వేన పంచ²విధోఽస్తిమ
నుష్యాణాం మోహకో దాహకో భక్ష్యభోజ్య లేహ్యచోష్య పేయా
త్మకం చతుర్విధమన్నం పాచయత్యేతా దశ విధనకలా స్సర్వాజ్ఞత్వా
ద్యంతర్దశార దేవతాః, శీతోష్ణ సుఖదుఃఖేచ్ఛాసత్త్వరజస్తమోగుణావ
శిన్యాదిశక్తయోఽష్టే, శబ్దస్పర్శరూపరసగంధాః పంచతన్మాత్రాః పంచపు
ష్పబాణాః, మన ఇత్సుధనః, వశ్యో బాణో రాగః పాశో ద్వేషోఽఙ్కు
శః, అవ్యక్తమహత్తత్వాహజ్కారాః కామేశ్వరీ వజ్రేశ్వరీ భగమాలి
న్యోఽంతస్త్రికోణాగ్రగాదేవతాః, పంచదశతిథిరూపేణకాలస్యపరిణామా
వలోకన పంచదశనిత్యా శ్రద్ధానురూపాధీంద్రేవతా, తయోః కామేశ్వరీ స

1 భేదా. 2 విధూజాతతరోగ్నిర్భవతి, ఔరకోదాహః ఔభకామోహోజ్ఞంభిక
ఇత్సుపాలనముఖ్యలేద పంచవిధోఽస్తి. తేనమను ౩ వహ్ని.

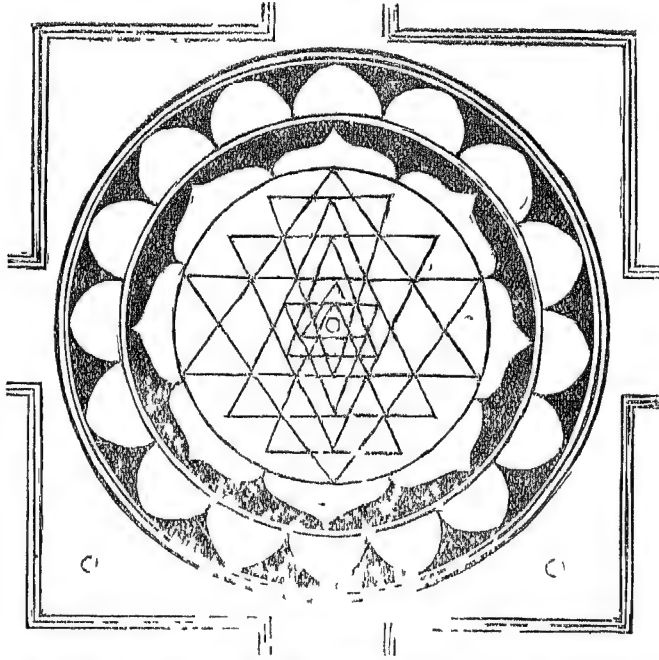
దానందఘనా పూర్ణాస్వాత్మైశ్చకృతాపా దేవతా, సలిల మితి¹ నాహిత్యకర
 ణగ్ సత్వమ్, కర్తవ్య, సకర్తవ్యమితి భావనాయుక్త ఉపచారః, అస్తి నా స్తీతి
 కర్తవ్యతా అనూపచారః బాహ్యంతఃకరణానాం రూపగ్రహణయోగ్యతా
 స్త్విత్యావాచనమ్, రక్తశుక్లపద్మకీకరణంపాద్యమ్, ఉజ్వలదామోదాసం
 దాసనమ్, దాన మర్ఘ్యమ్, స్వచ్ఛా స్వతిస్సిద్ధ మిత్యాచమనీయమ్, చిచ్ఛం
 ద్రమయీ సర్వాజ్ఞప్రవణగ్ స్నానమ్, చిచ్ఛి స్వరూపపరమానందశ
 క్తిస్ఫురణం వత్తమ్, ప్రత్యేకగ్ సప్తవిశతిభా భిన్న త్వేనేచ్ఛాజ్ఞానక్రి
 యాత్మక బ్రహ్మగ్రంథి మద్ర సతంతు బ్రహ్మనాడి బ్రహ్మసూత్రమ్, స్వవ్యతిరి
 క్తవస్తుసంగర హితస్తరణం విభూషణమ్, సత్సంగపూరిత తానుస్తర
 ణంగంధః, సచ్ఛంఖ (పరిపూరణానుస్తరణమితిపారాంతరం) సమస్తవిష
 యాణాం మనః స్థైర్యేణానుసంధానం కుమమమ్, తేషా మేవ సర్వ
 దాస్వీకరణం ధూషః, పవనావచ్చిన్నోర్ధ్వజ్వలన సచ్చిదుల్కాకాశదే
 హో దీపః, సమస్తయాతాయాతివర్జ్యంనైవేద్యమ్, అవస్థాత్రయైకీక
 రణం తామ్బూలమ్, మూలాధారా దాబ్రహ్మరంధ్రపర్యంతం బ్రహ్మరం
 ధ్రాదామూలాధార-ర్యంలం గతాగతరూపేణ ప్రాదక్షిణ్యమ్, తురీయా
 వస్థా సమస్కారః, దేహశూన్యప్రమాతృతాచిమజ్జనం ఒలిహరణమ్,
 సత్త్వ మస్తిక ర్తవ్యమ కర్తవ్య మాదాసీన్య నిత్యాత్మవిలాపనగ్ హేమా
 మః, స్వయం తత్పాదుకానిమజ్జనం పరిపూర్ణ ధ్యానమ్, ఏవంము హూ
 ర్తత్రయం భావనయా యుక్తో భవతి, తస్య దేవతాత్వైక్యసిద్ధిః, చితిత
 కార్యాణ్యయత్నేన సిద్ధ్యంతి, ఉపవ శివయోగీతిః క్ష్యతే కాదిహాదిమతో
 క్తేభావనాప్రతిపాదితా జీవన్ముక్తోభవతి యఏవం వేద ఇత్యుపనిషత్.

ఓం భద్రం కర్ణేభి రితి శాంతిః,

ఇతి భావనోపనిషత్సమాప్తా.

ఓం తత్సత్.

శ్రీ చక్రం.

త్రిపురాతాపినీ ప్రోక్షం త్రిపురోపనిషత్సప్తి, భావనోపనిషద్భా
వ్యం శ్రీచక్ర మిహ లిఖ్యతే కిల్యాణపురసిద్ధాంతిసుబ్రహ్మణ్య మనీషిణా,
ఆలోగ్య మంత్ర శాస్త్రాణి కశ్చిదగ్ర ఇహోచ్యతే, శ్రీచక్రోద్ధారః బిం
దుత్రికోణవసుకోణదశారయుగ్మ మన్వస్త నాగదశషోడశపత్రముక్తం
వృత్తత్రయచ్ఛధరణీవదనత్రయచ్ఛ శ్రీచక్ర రాజఉదితః పర దేవతాయా
ఇతి. సాందర్యలహర్యాం ఆచార్యభగవత్పాదై రవ్యుక్తమ్ చతుర్భి
శ్శ్రీకందై శ్శివ యువతిభిః పద్మభిరపి ప్రభిన్నాభి శ్శృంఖ్లా ర్నవభి రప
మూల ప్రకృతిభిః, చతుశ్చత్వారింశ ఓంసుదశశిలాస్త్ర త్రివలయ త్రిరే
ఖాభిస్సార్థం తవభవనకోణాః పరిణతాఇతి, మేరుప్రస్తారో గృహస్థానాం
పూజాయోగ్యః. భూప్రస్తారస్తు. భానుః కావ్యం చంద్రమాః కేతు
మారో పుల్లం సౌమ్యో రాహు మార్యస్తు మందమ్, శుక్ర శ్చంద్రం
సూర్యజః పూర్వవృత్తం రాహు రాష్ట్రమం కేతురుర్విం సషేతి. ఇతి రేఖా
యోజనక్రమః, అత్రేయంకారికా మండలం విలిఖే దాదా తిర్నగైఖా

నవాంతరే, పాశ్చాత్యరేఖాస్రాంతౌతు సంయుజే త్వప్తమధ్యమమ్, ఏవం
 ప్రాగ్రేఖయో రంతౌ స్వసప్తమ్యాచ యోజయేత్, ఏ వం ద్వితీయ రే
 ఖాంతా వప్తమ్యా యోజయే త్క్రమాత్. పూర్వపశ్చిమరేఖాభ్యాం
 పట్కోణం పరికల్పయేత్, తత్ర పట్కోణమధ్యస్థ పూర్వరేఖాత్రయే
 తతః, ప్రతీచీరేఖయో రంతౌ స్వసప్తమ్యాచ యోజయేత్, ప్రాచీదిగ్విర్తి
 రేఖాంతౌ స్వపశ్చిమ్యాచ యోజయేత్, మధ్యస్థపూర్వరేఖాంతౌ స్వత్య
 తీయేన యోజయేత్, ఏవం క్రమేణలిఖితే చతుర్వింశతి సంధయః.
 అష్టాదశచ మర్తాణి భవంతి నవ యోనయః, ఆద్యే ద్వితీయేఽప్తమకే
 నవమేచ యథాక్రమమ్, మార్జాయే ద్దుణభాగాంశ్చ వృత్తా దేతత్త్ర
 యాన్వితమ్, చతుర్థపప్తయోః పార్శ్వే తోయాంశం పరిమార్జయేత్.
 పశ్చిమేతు జయాంశేష్య త్యజే త్స్వగురుసూక్తితః, ఇంద్రకోణం బహి
 రాభాగే వృత్తస్పృక్చవిరాజితే, మధ్యేబహిర్దశారాఖ్యం తన్త ధ్యేఽంత
 ర్దశాకరమ్, తన్త ధ్యే వసుకోణాని తన్త ధ్యేతు త్రికోణకమ్, తన్త ధ్యే
 బిందుత్వ్యక్తం వృత్తాంతర్వాస ఈదృశః, చత్వాగ్రిత్యోస్థాని చతు
 ర్భి స్సహితానిచ, తతో నాగదశం వృత్తం తతష్టోడశపత్రకమ్, తతో
 సృత్తత్రయశ్చైవ భూపురతితయంసమమ్, చతుర్దిక్షు గవాం మార్గం
 శ్రీచక్ర మిద ముచ్యతే, వినా బీజాక్షరై రేత శ్చుజితశ్చఫలప్రదమ్.
 నవయోగ్యాత్మకం చక్రం శివశ క్తిస్వరూపయక్, ఏతల్లేఖనచూడ్రేణ
 ధన్యో భవతి మానవః. శుద్ధధీ శ్శుద్ధకాలేషు భూర్జే స్వరే
 పితామహే. కుంజుమాదిషు సంలిఖ్య శ్రీపత్రానిభి రర్చయేత్. పూజ
 నా చ్చక్రరాజస్య సర్వేష్టాద్ధా నవామ్నయాత్, శ్రీచక్రరాజసాన్ని
 ధ్యం గ్రహదోషనివారణమ్. సర్వానిష్ఠప్రశమనం, సర్వసాభాగ్యకార
 ణమ్, స్వర్గావవర్గఫలకం శరీరే భావయే దపి. ఏతస్మి స్పృజవిన్యాసే సర్వ
 దేవమయంభవేత్. ఇతి శ్రీచక్రోద్ధారః.

అథ శ్రీచక్రే బీజాక్షరన్యాసః. యథా. కమలం పరిలుమ్ప్య
 మధ్యమాన్య త్వరమిశాదియతం సబిందునాదమ్, నిగమాదినమోం
 తరే విరాజ ద్భువి దేవీహృదయప్రతిష్ఠితం తత్. అన్యార్థః—‘ఏం క్లిం
 సౌః’ ఇతిత్రిభుక్తేషు ద్వితీయస్య కామికళాఖండత్వాత్ కమలశబ్దేన
 క్లింకార ఉచ్యతే, పరిలుమ్ప్య-తత్ర, కకార మకార లకారలోపం

కృత్వా మధ్యమాస్యత్స్వరం మధ్యే-తన్తధ్యే, మాన్యత్ అవ
శిష్యత్, స్వరం-స్వరితేర స్రూయమాణ మచమ్ ఈకారమిత్యర్థః,
ఈశాదియుతం-ఈశశబ్దేన ఈశాన స్వర్వవిద్యానా మితిమంత్రోగ్రా
వ్యాః, తస్యఆదిభూతోవర్ణః ఈకారః. తేర యుతమ్, తథాచ ఈ ఈ
ఇత్యర్థః.— సబిందునాదమ్, బిందునాదాభ్యాం సహితమితి ప్రత్యేకం
యోగః తథాచ ఈం ఈం ఇతిజాతమ్, నిగమాది నమోంతరే విరా
జత్, నిగమస్య వేదరాశేః ఆదిరోజ్కారః, నమిఇతస్వరూపోపాదానా
లయోః ఓజ్కారనమశ్శబ్దయోః అంతరే-మధ్యే విరాజత్ ప్రకా
శమానం ఏవఇచ్చ ఓం ఈ ఈం నమః ఇతి ఫలితాగ్ధః, తత్ బీజ
పఞ్చకమ్, భువి సత్తావాచకే శ్రీచక్రభూప్రస్తావే. త్రికోణభూమా
విత్యర్థః, దేవీ హృదయప్రతిష్ఠితమ్, దేవీశబ్దేన త్రికోణాంతర్గత బిందు
గ్రాహ్యః, తద్బుదయే తన్తధ్యే, ప్రతిష్ఠితంప్రకరేణస్థితమ్, విన్యసే
దిత్యర్థః. ఇతి శ్రీచక్రమధ్యస్థబిందుగ్రంథే బీజవిన్యాసక్రమః సమయమ
తానుసారేణ శ్రీమదగ్రన్థ కారికా. పృత్య దృగ్బీజతారా స్మృతిమన
లపురే మూలమంత్రం ద్విపారే బీజాన్యంతర్దశారా దిషువసుదళమధ్యే
చయాదీం శ్చకాదీన్ టాదీన్, కాద్యప్తవర్గానథ సృపనదనేషు
స్వరాన్, బిందుయక్తా స్తుద్దాగ్ధానప్తవర్గా ప్రదుచితనిచయు విన్యసే
దృగ్బుపురేషు. అస్థాస్థాః, పృత్యే చక్రవిధ్యత్రికోణాంతర్గతే, దృగ్బీజ
రాన్ దృక్ ఓజ్కారః బీజే ఈకారం, తాకో నుస్వారః తస్య బీజద్వ
యేన సహృంధః సతి సమఃపదిమ్, ఓం ఈ ఈం నమః ఇతి
పఞ్చాక్షరాణి బిందుమధ్యే విన్యసేత్, అనలపురే స్వాభిముఖాగ్ర
త్రికోణేషు, మూలమంత్రం, పఞ్చదశాక్షరీ శ్రీవిద్యాభండత్రయమ్,
కప ఈలక్ష్మీంహసకపాలహీం సకలస్త్రిణిత్రి మేణ విన్యసేత్, ద్విపారే
అష్టకోణేష్విత్యర్థః, బీజాని వశిన్యాద్యప్తబీజాని, అంతర్దశారాదిషు
అంతర్దశారబహిర్దశారచతుర్దశారేషు, ఎనుదళమధ్యేచ అప్తదళేషు
క్రమేణయాదీన్ కాదీన్ టాదీన్ కాద్యప్తవర్గాన్ తథాచ అంతర్ద
శారే యాదిక్షాంతదళకమ్, బహిర్దశారేకాది ఖాంతదళకం, చతుర్ద
శారే టాదిఖాంత చతుర్దళకం వసుపత్రేషు కంఖం చంఘం టంగతం
తాగం పంఘం యం రం శంసం శంక్షం ఇత్యష్టై యుక్తాని, సృపనద

నేషు షోడశదళేషు, స్వరాణ్ అకారాదీణ్ షోడశ సర్వా నేతాణ్
బిందుయుక్తాణ్, భూపురేషు ముద్రార్థాదామిత్యాదీణ్ తదుచితబీజా
నాం నిచయంబు విన్యసేదితి శ్లోకార్థస్సహః పుత్రాద్భూమిస్త్రీకో
ణాంత రైంక్షీం సౌ రితివిన్యసేత్, ఇత్యాదిచక్రనాయకబీజన్యాసవిస్త
రస్తు శ్రీవిద్యామహలోదయో విద్రవ్యవ్యః. ఓం

శ్రీచక్ర విన్యాస సంగ్రహస్సమాప్తః.

శ్రీదేవీ ప్రీతాతు.

శ్రీగురుభ్యానమః హరిః ఓమ్.

౮౫. యాజుషీయ రుద్ర హృదయోపనిషత్.

శ్లో. యద్భిష్టారుద్రహృదయ మహావిద్యా ప్రకాశితమ్,
తద్భిష్టమాత్రానస్థానపదవీ మధునాభజే.

ఓం సహనావవ త్వితి శాన్తిః.

ఓం హృదయంకుండలీ భస్మరూక్షగణదర్శనమ్, తారసారం
మహావాక్యం పంచబ్రహ్మగ్నిహోత్రికమ్. ప్రణమ్యశిరసా పాదౌ శుకో
వ్యాస మువాచ హ, కో దేవ సుర్వవేదేషు కస్మి దేవాశ్చ సర్వశః,
కస్య శుశ్రూషణా నిత్యం ప్రీతౌ దేవాభవంతిమే, తస్య తద్వచనగ్
శుత్వా ప్రత్యువాచ పితౌ శుకమ్, సర్వదేవాత్ కో రుద్రస్సర్వే దేవా
శ్చివాత్మికాః, రుద్రస్య దక్షిణే పార్శ్వే రవి ర్భిష్టాత్రయోఽగ్నయః,
వామపార్శ్వే ఉమా దేవీ విష్ణు సస్మోఽపితే త్రయః, యా ఉమా
సా స్వయం విష్ణుర్యోవిష్ణు స్సహి చంద్రమాః, యే సమస్యంతి గోవిందం
తే సమస్యంతి శిశురమ్, యేఽర్చయంతి హరిం భక్త్యా తేఽర్చయంతి
పుషధ్వజమ్, యే ద్విపంతి విరూపాక్షం తే ద్విపంతి జనార్దనమ్, యే
రుద్రం నాభిజానంతి తే నజానంతి కేశవమ్, రుద్రా త్వవర్తతే బీజంబీ
జయోనిర్జనార్దనః, యో రుద్రస్స స్వయంబ్రహ్మ యో బ్రహ్మ సహ
తాశనః, బ్రహ్మవిష్ణుమయో రుద్ర అగ్నిహోమాత్మికం జగత్, పుల్లిజగ్
సర్వ మీశానం స్త్రీలింగం భగవ త్యుమా, ఉమా రుద్రాత్మికా స్సర్వాః

ప్రజాస్థావరజగ్గమాః, వ్యక్తగ్నసర్వ ముమూరూప మవ్యక్తంతు మహేశ్వరిః, ఉమాశిబ్ధరయో ర్యోగ స్యయోగో విష్ణు రుచ్యతే, యస్తు తస్య నమస్కారం కుర్యా ద్భక్తిసమన్వితః, ఆత్మానమృతమాత్మాన మంతరాత్మానమేవచ, జ్ఞాత్వా త్రివిధమాత్మానంపరమాత్మానమాశ్రయేత్, ఆంశరాత్మా భవే ద్భృష్టాపరమాత్మామహేశ్వరిః, సర్వేషామేవ భూతానాం విష్ణు రాత్మా సనాతనః, అస్య త్రైలోక్యవృక్షస్య భూమా విటప శాఖసః, అగ్రం మధ్యం తథా మూలం విష్ణు బ్రహ్మ మహేశ్వరాః, కార్యం విష్ణుః క్రియా బ్రహ్మకారణంతు మహేశ్వరిః, ప్రయోజనార్థం రుద్రేణ మూర్తిరేకా త్రిధా స్థితా, ధర్మో రుద్రో జగద్విష్ణు సర్వజ్ఞానం పితామహః, శ్రీరుద్రరుద్రరుద్రేతి యస్త మూర్భియా ద్విచక్షణః, కీర్తనా త్సర్వదేవస్య సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే, రుద్రో సర ఉమా నారీ తస్యై తస్యై నమోనమః, రుద్రో బ్రహ్మ ఉమావాణీ తస్యై తస్యై నమోనమః, రుద్రో విష్ణు రుమా లక్ష్మీ సస్యై తస్యై నమోనమః, రుద్ర స్సూర్య ఉమా ఛాయా తస్యై తస్యై నమోనమః, రుద్ర స్సోమ ఉమా తారా తస్యై తస్యై నమోనమః, రుద్రో దివా ఉమా రాత్రి సస్యై తస్యై నమోనమః, రుద్రో యజ్ఞ ఉమా వేది సస్యై తస్యై నమోనమః, రుద్రో వహ్ని రుమా స్వాహా తస్యై తస్యై నమో నమః, రుద్రో వేద ఉమా శాస్త్రం తస్యై తస్యై నమోనమః, రుద్రోపృథ ఉమావల్లి తస్యై తస్యై నమోనమః, రుద్రోగంధ ఉమాపుష్పం తస్యై తస్యై నమోనమః, రుద్రోఽర్థ అక్షర స్సోమా తస్యై తస్యై నమోనమః, రుద్రోలింగ ముమా పీఠం తస్యై తస్యై నమోనమః, సర్వదేవాత్మకగ్ రుద్రం నమస్కుర్యా త్పుంశ క్పుంశక్, ఏభి ర్మంత్రపదై రేవనమస్యా మిశ పార్వతీ, యత్రతత్ర భవే త్సార్థమిమం మంత్ర మదీరయేత్, బ్రహ్మహ జలమధ్యేతు సర్వ పాపైః ప్రముచ్యతే, సర్వాధిష్ఠాన మద్వంద్వం పరబ్రహ్మసనాతనమ్ సచ్చిదానందరూపం తదవాఙ్మానసగోచరమ్, తస్మి న్నువిదితే సర్వం విజ్ఞా తగ్నస్యా దిదగ్గుళ, తదాత్మక త్వా త్సర్వస్య తస్మాద్భిన్నం నహి క్వచిత్ ద్వే విద్యే వేదితవ్యేహి సరా చైవా సరాచ తే, తత్రాపరాతు విద్యేషాముగ్వేదో యజు రేవచ, సామవేద స్తథాఽధర్వవేద శ్శితా ముసీ శ్వర, కల్పో వ్యాకరణం చైవ నిరుక్తం ఛంద ఏవచ, జ్యోతిషంచ తథా

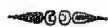
నాత్మవిషయా అపి బుద్ధయః, అథైవా పరమా విద్యా యయాత్మా
 పరమాక్షరమ్, యత్తదద్రేశ్యుగ్రాహ్య మగోత్రగ్ రూపవర్జితమ్, అచ
 త్సు శ్శోత్ర మత్యర్థం తదపాణిపదం తథా, నిత్యం విభుగ్ సర్వగతగ్
 సుసూక్ష్మంచ తదవ్యయమ్, తద్భూతయోసిం వశ్యంతి ధీరా ఆత్మాస
 మాత్మని, య స్సర్వజ్ఞ స్సర్వవిద్యోయస్య జ్ఞానమయంతపః, తస్మా దత్ర
 నరూపేణ జాయతే జగదావళిః, సత్యవద్భూతి తత్సంస్వగ్ రజ్జుసర్వవ
 దాధిపతీ, తదేతదక్షుగ్ సత్యం తద్విజ్ఞా యవిముచ్యతే, ¹జ్ఞానా దేవ
 హి సగ్నార వినాశో వైవ కర్తా, శ్లోత్రియం బ్రహ్మనిష్ఠగ్ స్వగురుం
 గచ్ఛే ద్యథావిధి, గురు స్తస్మై పాం విద్యాం దద్యాద్బ్రహ్మతబోధిసిం
 గుహాయాం నిహితగ్ సాక్షా దక్షరం పద చే న్నరః, చిత్వావిద్యా
 మసాగ్రనిగ్ శివం గచ్ఛే త్సనాతనమ్, లిడత దమృతగ్ సత్యం తదో
 ధ్వవ్యం ముముక్షుభిః, ధను స్తారగ్ శరో హ్యత్మా బ్రహ్మతల్లత్య
 ముచ్యతే, అప్రమత్తేన వేద్యవ్యగ్ శరవ త్తస్యయో భవేత్,
 లత్యగ్ సర్వగతం చైవ శర స్సర్వగతో ముఖః, వేద్ధా సర్వగత
 శ్చైవ శివలత్యం ససగ్శయః, సతి త్ర చంద్రార్కవపుః ప్రకాశతే
 నవాంతి వాతా సుకలా దేవతాశ్చ, సపష దేవఃకృతభావభూత స్వ
 యం విశుద్ధో విరిజః ప్రకాశతే, ద్వాసుంద్రో శరీరేఽస్మిన్ జీవేశా
 భ్యో నహ స్థితో, తయోర్జీవః ఫలం భుజ్జ్నే కర్తణో నమహేశ్వరః,
 కేవలగ్ సాక్షిరూపేణ వినా భోగం మహేశ్వరః, ప్రకాశతే స్వయం
 భేదఃకల్పితో మాయయా తయోః, ఘటాకాశ మరాకాశౌ
 యథాకాశప్రభేదతః, కల్పితో యమా జీవశివరూపేణ కల్పితో
 తత్త్వతశ్చ శివస్సాత్మా చ్చిజ్జీవశ్చ స్వత స్సదా, చిచ్ఛిదాకారతో
 భిన్నానభిన్నా చిత్త్వహానితః, చితిశ్చే న్నచిదాకారా భిద్యతేజడరూ
 పతః, భిద్యతే చేజ్జడో భేద శ్చిదేకా సర్వదా ఖలు, తర్కతశ్చప్రమా
 నాచ్చ చిదేకత్వ వ్యవస్థితేః, చిదేకత్వపరిజ్ఞానే నశోచతి నముహ్యతి,
 అదైవతం యమాసందగ్ శివం యాతితు కేవలం, అధిస్థానగ్ స మ
 స్తస్య జగత స్సత్యచిద్దనమ్, అహమస్మితినిశ్చిత్య వీతశోకా భవే
 న్మునిః, స్వశరీరే స్వయంజ్యోతి స్స్వరూపగ్ సర్వసాక్షిణమ్, ఊణదో

షాః ప్రసశ్యంతి నేతరే మాయయా వృతాః, ఏవగ్ రూపపరిజ్ఞానం య
స్యాస్తి పరయోగినః, కుత్రచిద్ధవనం నాస్తి తస్య సంపూర్ణరూపిణః,
ఆకాశమేకగ్ సంపూర్ణం కుత్రచిద్నైవ గచ్ఛతి, తద్వ తస్మాత్తపరి
జ్ఞానికుత్రచిద్నైవ గచ్ఛతి, యోహవై తత్పరమంబ్రహ్మ యోపేదవై
మునిః, బ్రహ్మైవ భవతి స్వస్థ సుచ్చిదానందమాత్రిక ఇత్యుపనిషత్.

ఓం సహనా వసత్వితి శాంతిః

రుద్ర హృదయోఽనిషత్సమాప్తా

ఓమ్ లిప్తత్.

శ్రీగురుభ్యో నమః హరిః ఓమ్

౮౬. యాజుషీయ యోగకుండల్యుపనిషత్.

శ్లో. యోగకుండల్యుపనిష ద్యోగసిద్ధ హృదాససమ్,
నిర్విశేష బ్రహ్మతత్త్విం స్వమాత్రమితిచిన్తయే.

ఓం సహనా వస త్వితి శాంతిః

ఓమ్ హేతుద్వయంహి చిత్తస్య వాసనాచ సమీరణః, తయో
ర్విసప్త ఏకస్మిన్ స్తద్బ్రాహ్మణీ విసశ్యతః, తయో రాజా సమీరస్య జయం
కుర్యాన్నర స్సదా, మితాహర శ్చాసనశ్చ శక్తిచాల స్త్రోతీయకః,
ఏతేషాం లక్షణం వక్ష్యేశ్వరౌ గౌతమసాదరమ్, సుస్మిగ్ధమధురాహర
శ్చతుర్థాంశవివర్జితః, భుజ్యతే శివసంప్రీత్యై మితాహర స్స ఉచ్యతే,
ఆసనం ద్వివిధం ప్రోక్తం పద్మం వజ్రాసనం తథా, ఊర్వోరుపరి చేద్ధత్తే ఉభే
పాదలిలే యథా, పద్మాసనం భవే దేత త్సర్వపాపప్రణాశనమ్, వా
మాంఘ్రి మూలకం చాధ రస్యం తదుపరి క్షిపేత్, సమగ్రీపశిరః
కాయో వజ్రాసన మితిచిత్తమ్, కుండల్యేవభవే చ్ఛక్తి స్తాంతు సంచారయే
ద్భుధః, స్వస్థానా దా భువో ర్ద్ధ్యం శక్తిచాలన ముచ్యతే, తత్సాధనే
ద్వయం ముఖ్యం సరస్వత్యా స్తు చాలనమ్, ప్రాణరోధ మథాభ్యాసా
దృట్వ కుండలినీ భవేత్, తయో రాజా సరస్వత్యా శ్చాలనం కథ
యామి తే, అరుంధత్యైవ కథితా పురా విద్ధి స్సరస్వతీ, యస్యాస్యం

చాలనేనైవ స్వయం చలతి కుండలీ, ఇడాయాం వహతిస్తాణే బధ్వా
 ఎద్దాసనం దృఢమ్, ద్వాదశాంగులదైర్ఘ్యంచ అష్టర ఇచ్చతురింగురిమ్,
 విస్తీర్ణ తేన తన్నాడిం వప్తయిత్వా తతః సుస్థః, అంగుష్ఠ తర్జనీభ్యాం
 తు హస్తాభ్యాంధారయే ద్దృఢం, స్వశక్త్యా చాలయే ద్వామే దక్షిణేన
 పునః పునః, ముహూర్తద్వయపర్యంతం నిర్భయా చ్చాలయే త్సుధీః,
 ఊర్ధ్వమాకర్ణయే త్క్రించి త్సుషుమ్నాం కుండలీ గతా, తేన
 కుండలీ సేతస్య సుషుమ్నా రూ ముఖం వ్రజేత్, జహాతి తస్తా
 త్ప్రాణాయామం సుషుమ్నాం వ్రజణి స్వతః, తుండేతు తాణం కు
 ర్యాచ్చ కంఠస్థోచనే కృతే, సరస్వత్యా శ్చాలనేన వక్షస శోఽ
 ర్ధగో మసత్, సూర్యేణరేచయే ద్వాయుం సరస్వత్యాస్తు చాలనే,
 కంఠస్థోచనం కృత్వా వక్షసశోఽర్ధగోమరుత్, తస్తా త్సంచా
 లయేన్నిత్యం శబ్దగర్భాంసరస్వతీమ్, తస్యాస్పృశ్చాల నేనైవ యోగీ
 రోగైః ప్రముచ్యతే, గుల్మం జలోదరః స్త్రీ హేమో యేచాచ్యే తుండ
 మధ్యగాః, సర్వేతే శక్తిచాలేన రోగానశ్యంత్య సంశయమ్, వ్రాణ
 రోధ మథేదాసీ మృగిత్వామి సమాసతిః, వ్రాణశ్చ దేహగో వా
 యు రాయామః కుమ్భక స్త్వతః, సవపద్వివిధః పోక్త స్సహ
 తః రేవలస్తథా, యావత్తేవలసద్ధి న్నన్య త్తావత్సహత మధ్యనేత్,
 సూర్యోజ్జ్వాలూ శీఘ్రీచ భస్మీచైవ చతుర్ధికా, భేదై రేవ సమంకుంభో
 యస్సాస్మత్సహితకుంభకః, పవిత్రేన్దిర్జనేదేశే శర్చరాది వివర్జితే, ధనుః
 ప్రమాణ పర్యంతే శీతాగ్నిజలవర్జితే, పవిత్రేనాత్యుచ్చసీచే హ్యసనే
 సుఖదే సుఖే, బద్ధపద్మాసనం కృత్వా సర స్వత్యాస్తు చాలసమ్,
 దక్షినాడ్యసమాకృప్య బహిష్ఠంపవనగ శనైః, యథేష్టం పూర
 యే ద్వాయుగ రేచయే దిడయా తతః, కపాలశోధనేనాపి రేచయే
 త్పవనగ శనైః, చతుష్టం వాతదోషాతు క్రిమిదోషం నిహంతిచ,
 పునఃపున రిదం కార్యగ్ సూర్యభేద ముదాపౌతమ్, ముఖగ్ సంయ
 మ్యనాడిభ్యా మాకృప్యపవనగ శనైః, యథాలగతికంఠాత్తు హృద
 యావధ సస్వసమ్, పూర్వవక్త్రంభయే త్ప్రాణగ రేచయే దిడయా
 తతః, కీర్ణోదితానలహరం గళశ్లేష్మహరం వరమ్, సర్వరోగహరం
 పుణ్యం దేహానలవివరనమ్, నాడిజలోదరం ధాతు గతదోషవినాశి

నమ్. గచ్ఛత స్తిపతః కార్య ముజ్జాయాఖ్యంతు కుమ్భకమ్. జహ్వయా నాయు మాకృష్య పూర్వవత్కుమ్భకాదను, శివైస్తు ఘ్రాణరంధ్రాభ్యాగ్ రేచయే దనిలగ్ సుధీః, గుల్మస్త్రిహాదికాదోమాకృత్యం పిత్తం జ్వరం తృషామ్, విషాణి శీతహృన్నామ కుంభకోఽయం నిహంతిచ, తతః పద్మాసనం బద్ధ్యా సమగ్రినోదర స్సుధీః, ముఖగ్ సంయమ్య యత్నేన ప్రాణం ఘ్రాణేన రేచయేత్, యథా లగతి కంఠాత్తు కి సాలే సస్వనం తతః, వేగేన పూరయేత్తించి ధృత్వద్వాపధి మారుతమ్, పునర్విరేచయే త్తద్వత్పూరయేచ్ఛ పునః పునః, యధైవ లోహకారాణాం భస్మా వేగేన చాల్యతే, తద్దైవ స్వశరీరస్థం చాలయే త్ప్వనగ్ శనైః, యథాశ్రిమోభవే ద్దేహీ తథా సూర్యేణ పూరయేత్, యథోదరం భవేత్పూర్ణం పవనేన తథాలఘు, ధారయన్నాసికామధ్యంతర్జనీభ్యాం వినా దృఢమ్, కుంభకం పూర్వవత్ప్రత్యా రేచయే దిడయాంలం, కంఠోజ్ఞతానలహరగ్ శరీరాగ్నివివర్ధనమ్, కుండలీబోధకం పుణ్యం వాపఘ్నగ్ శుభదం సుఖమ్, బ్రహ్మనాడీ ముఖాంతస్థకఠాద్యర్థశినాశనమ్, గూత్రయసముద్భూత గ్రాధిత్రయవిభేదకమ్, విశేషేనైవకర్తవ్యం భస్మాఖ్యం కుంభకం త్వదమ్, చతుర్ణామపి భేదానాం కుమ్భకే సముపస్థితే బాధిత్రయమిదం కార్యం యోగిభిరీవతకల్పయైః, ప్రథమో మూలబంధస్తు ద్వితీయోడ్డకుణాభిధః జాలస్థరస్తృతీయస్తు తేషాం లక్షణ ముచ్యతే, అథోగతి మహాసంవై ణ్డార్ధ్యగ్ కరుతే బలాత్, ఆకుఞ్చనేన తం ప్రాహు ర్మూలబంధోఽయ ముచ్యతే, అపానేచోర్ధ్వగే యాతే సమ్ప్రప్తే వహ్నిమండలే, తస్యోఽనలశిఖా దీర్ఘా వర్ధనేవాయునా హతా, తతో యాతౌ వహ్నిపానౌ ప్రాణ ముష్ణస్వరూపకమ్, తేనాత్యంతప్రదీప్తేన జ్వలనో దేహజస్తథా, తేన కుండలిసి శుక్తా సంతిష్టా సమ్ప్రబుధ్యతే, దండా హతభుజజీవ నిశ్శ్వస్య ఋతుతాం వ్రజేత్, బిలప్రవేశతో యత్ర బ్రహ్మనాడ్యంతరం వ్రజేత్, తస్మా న్నిత్యం మూలబంధః కర్తవ్యో యోగిభి స్సదా, కుమ్భకాంతే రేచకాణా కర్తవ్యస్తూడ్డియాణకః, బద్ధోయేనసుషుమ్నాయాం ప్రాణస్తూడ్డియతేయతః, తస్మా దుడ్డియాణా భ్యోఽయం యోగిభి స్సముదాహృతః, సతీ వజ్రాసనే పాగా కి గాభ్యాం

ధారయేద్దృఢమ్, గుల్ఫదేశసమీపేచ కందం తత్ర ప్రవీడయేత్, పశ్చిమం తాణముదగే ధారయే ద్ధృవయే గళే, శనైశ్చనై ర్యదా ప్రాణ స్తుందసంధిం నిగచ్ఛతి, తుండదోషం వివిధాయ కర్తవ్యగ్ సతతం శనైః, పూరికాంతేతు కర్తవ్యో బుధో జాలంధరాభిధః, కిరసశ్శోచరూపోఽసౌ వాయుమార్గనిరోధకః, అధస్తా శ్చుష్మనే నాశు కణసశ్శోచనే కృతే, మధ్యే సశ్చిమతాణేన న్యూత్వా ణోబ్రహ్మనాడిగః, పూర్వోక్తేన క్రమేణైవ సమ్య గాసన మాసితిః, చాలనంతు సరిస్వత్యాః కృత్వాప్రాణం నిరోధయేత్, ప్రథమే దివసే కార్యం కుమ్భకానా ఇతుప్తయమ్, ప్రత్యేకం దశ సజ్జాకం ద్వితీయే పశ్చాత్తత్రా, వింశ త్యలం తృతీయేఽహ్న పశ్చ వృద్ధ్యా దినే దినే, కర్తవ్యః కుమ్భకో నిత్యం బంధత్రయసమన్వితః, దివాసుప్తి ర్నిశాయాంతృ జాగరాదతిమైథునాత్, ఒహుసజ్జామణం నిత్యగ్ రోధా స్తూత్రపురిషయోః, విషమాశనదోషాచ్చ ప్రయాసప్రాణచింత నాత్, శీఘ్ర ముత్పద్యతే రోగిస్తప్తయే ద్యది సయమీ, యోగా భ్యాసేన మే రోగ ఉత్పన్న ఉతి కథ్యతే, తతోఽభ్యాసం త్యజే దేవం ప్రథమం విష్ణు ముచ్యతే, ద్వితీయగ్ సగశయాఖ్యంచ తృతీయశ్చ ప్రమత్తతా, ఆలస్యాశ్చ ఇతుర్ధంచ నిద్రాయాపంతు పశ్చమమ్, షష్ఠం తు విరతిగ్రాభంతిస్తమం షట్కీర్తితమ్, విషమం చాప్తమం చైవ అనా ఖ్యం నవమగ్ స్త్రోమమ్, అంభి ర్యోగతత్త్వస్య దశమం పోచ్యతే బు ధైః, ఇత్యేవ ద్విఘ్నదశకం విచారేణ త్యజే ద్బుధిః, ప్రాణాభ్యాస స్తతః కార్యో నిత్యగ్ సత్యాస్థయా ధియా, సుషుమ్నా శీయతేచిత్తం నచ వాయుః ప్రధావతి, శుష్కేమలేతు చామోగీ న్యద్గతి శ్చాలితా తతః, అధోగతిమపానంవై ఊర్ధ్వగంకరుతే బలాత్, ఆకుశ్చనేన తం ప్రాహు ర్మూలబన్ధోఽయ ముచ్యతే, అపాన శ్చోర్ధ్వగో భూత్వా వహ్నినా సహ గచ్ఛతి, ప్రాణస్థానం తతోవహ్నిః ప్రాణాపానౌచ సత్వరిమ్, మిలిత్వా కుండలిం యాతిప్రసుప్తా కుండలాకృతిః, తేనాగ్నినాచ సతప్తా పవనే నైవ చాలితా, ప్రసార్య స్వశరీరస్యసుషుమ్నావదనాంతరే, బ్రహ్మగ్నిం తతోభిత్వా రణోగుణసముద్భవమ్, సుషుమ్నా వదనే శీఘ్రం విద్యుల్లేఖేవ సగ్ స్ఫురేత్, విష్ణుగ్నింధిప్రయా త్మ్యుచ్చైస్ సుత్వరగ్ హృది

సగ్ధితా, ఊర్ధ్వం గచ్ఛతి యచ్ఛాస్తే రుద్రగ్రంథిం తనుగ్భవమ్, భువో
 ర్మధ్యంతు సాభిద్య యాతి శీతాంశు మండలమ్, అనామాతాఖ్యం యచ్ఛ
 క్తం దత్తై స్తోడశభిర్యుతమ్, తత్ర శీతాంశుసంజాతం ద్రవగ్ శోషయతి
 స్వయమ్, చలితే ప్రాణవేగేన రక్తం పిత్తం రవేర్ద్రవత్, యాతేందు
 చక్రం యత్రాస్తే శుద్ధశేషప్రవాత్తికమ్, తత్ర సిక్తం గ్రసత్యుష్ణం
 కథగ్ శీతస్వభావకమ్, తద్దైవిరభసా శుక్లం చంద్రనూపగ్ హితవ్యతే,
 ఊర్ధ్వం ప్రవహతి త్సుభం తదైవం ¹భృమితేతరామ్, తస్యా స్వాద
 వశా చిత్తం బహుళం విషమేషు యత్, తదేవ పరమం భుక్త్వా స్వస్థ
 స్వాస్త్యైరతోయువా, ప్రకృత్యప్తకరూఢాస్థానం గచ్ఛతి కుండలి
 క్రోడీకృత్య శివం యాతి క్రోడీకృత్య విలియతే, ఇత్యధోర్ధ్వరజ శ్శుక్లగ్
 శివే తదనమారుతః, ప్రాణావానో సహా యాతి ²సదా జాతౌ తథై
 వచ, భూతే³ల్పేచా ⁴వ్యసల్పేవా వాచ కే త్వతివర్ధతే, ⁵ధావయ త్యఖ
 లా వాతా అగ్నిమూషా హిరణ్యవత్, ఆధిభౌతిః దేహస్తు ఆధిదై
 విక విగ్రహే, దేహో⁶ ౭తివిమలం యాతి చాతివాహికతా మియాత్,
 జాడ్యభావనిర్ముక్త మమలం చిన్తియాత్కమ్, తస్మాతివాహికం
 ముఖ్యగ్ సర్వేషాస్తు మదాత్మకమ్, జానూ భవ వినిర్ముక్తిః కాలరూ
 పస్య విభిషః, ఇతి తగ్స్వస్వరూపాపి మతీరజ్జభుజంగవత్, మృషై
 నో⁷దేతి సకలం మృషైవ ప్రవిలింబతే, చావ్యబుద్ధి శ్శుక్తికాయాగ్
 స్త్రీపుగ్⁸ ర్భృమతోయథా, పిండప్రహ్లాడయో రైక్యం లింగసూత్రా
 త్తినో⁹ రపి, స్వాభావ్యాకృతయో రైక్యగ్ స్వప్రకాశవిదాత్తినోః
 శక్తిః కుండలిస నామచిసతంతునిభా శుభా, మూలకదం ఘనా
 గ్రేణ దప్తే కమలకం దవత్, ముఖేన పుచ్ఛగ్ నంగృహ్య బ్రహ్మరం
 ప్రసమన్వితా, పద్మాసనగత స్వస్థః గుద మాకుంచ్య సాధకః, వాయు
 మూర్ధ్వగతం కుర్వత్ కుమ్భకావిప్రమానసః, వాయ్వసూతవశా దగ్ని
 స్వాధిస్తానగతో జ్వలత్, జ్వలనాఘాత పవనాఘాతో రున్నిద్రితో¹⁰ ౭హి
 రాట్, బ్రహ్మగ్రంథిం తతో భిత్వా విష్ణుగ్రంథిం భిస త్యతః, రుద్ర
 గ్రంథించ భిత్త్వైవ కమలాని భిస త్తి పట్, సహస్రకమలే శక్తి

శ్చివేన సహ మోదతే, సైవావస్థా పరా జ్ఞేయా సైవ నిర్వృతి కాశీ
చీతి.

ద్వితీయోఽధ్యాయః.

అథాహం సమ్యగ్తస్యైమి విద్యాం ఖేచరిసంజ్ఞికాం, యథావిజ్ఞా
తవా నస్య లోకేఽస్మిన్నజరామరః, మృత్యువ్యాధిజరాగ్రస్తో దృష్ట్యా
విద్యా మిహాం మునే, బుద్ధిం దృఢతరాం కృత్వా ఖేచరింతు సమభ్య
సేత్, జరామృత్యుగదఘ్నోయః ఖేచరిం వేత్తి భూతలే, గ్రంథత శ్చా
ర్థతశ్చైవ తదభ్యాసప్రయోగతః, తం మునే సర్వభావేన గురుం మత్వా
సమాశ్రయేత్, దుర్లభా ఖేచరీ విద్యా తదభ్యాసోఽపిదుర్లభః,
అభ్యాసం మేళనంచైవ యుగపన్నైవ సిద్ధతి, అభ్యాసమాత్రనిరతా
నపిందంతేహ మేళనమ్, అభ్యాసం లభతే బ్రహ్మ జన్తజన్తాంతరే
క్వచిత్, మేళనం జన్తనాం తత్తు శతాంతేఽపి సలభ్యతే, అభ్యాసం
ఒహుజన్తాంతే కృత్వా తద్భావసాధితమ్, మేళనం లభతే కశ్చిద్యోగీ
జన్తాంతరే క్వచిత్, యదాతు మేళనం యోగీ లభతే గురువక్త్రితః
తదా తిత్సిద్ధి మాప్నోతి యదుక్తా శాస్త్ర సంతతౌ, గ్రంథత శ్చార్థత
శ్చైవ మేళనం లభతే యదా, తదా శివత్వ మాప్నోతి నిర్ముక్త స్సర్వ
సంస్మృతేః, శాస్త్రం వినాపి సంబోధ్యం గురవోఽపి సశక్నుయః, తస్మా
త్సుదుర్లభతరం లభ్యం శాస్త్ర మిదం మునే, యావన్నలభ్యతే శాస్త్రం
తావద్దా మృర్యపేద్యతః, యదా సలభ్యతే శాస్త్రం తదా సిద్ధిః
కరేస్థితా, న శాస్త్రేణ వినా సిద్ధి ర్దృష్టాచైవ జగత్త్రయే, తస్మా స్తేషన
దాతారగ శాస్త్ర దాతారి మద్యుతమ్, తదభ్యాసప్రదాతారగ శివం
మత్వాసమాశ్రయేత్, లభ్యా శాస్త్రమిదం మహ్యమన్యేషాం సప్ర
కాశయేత్, తస్మా త్సర్వప్రయత్నేన గోచరీయం విజానతా, యత్రాస్తే
చ గురు ర్భ్రహ్మ దివ్యయోగ ప్రదాయకః, తత్ర గత్వాచ తేనో
క్తం విద్యాం సంగృహ్య ఖేచరీమ్, తేనోక్త స్సమ్యగభ్యాస జ్ఞుర్వా
దాదా పరింద్రితః, అసయా విద్యయా యోగీ ఖేచరీ సిద్ధిభాగ్యవేత్,
ఖేచర్యా ఖేచరిం యుంజ్వా ఖేచరీబీజపూరయా, ఖేచరాధిపతి ర్భూత్వా
ఖేచరేషు సదావసేత్, ఖేచరావసథం పహ్ని మంబుమండలభూషితమ్
అఖ్యాతఖేచరీబీజం తేనయోగః పసిద్ధతి, సోమాగ్ శనవకం వర్ణం

ప్రతిలోమేన చోద్ధరేత్, తస్మాత్ప్రొగ్ శక మాఖ్యాత మక్షరం చంద్ర
రూపకమ్, తస్మాద ప్యష్టమం వర్ణం విలోమేన పరం మునే, తదా తల్పి
రమం విద్ధి తదాదిరషిఃపంచమీ, ఇందోశ్చ బహుభిన్న ఇచ్చ కూటోఽయం
పరిక్షీర్తితః, గురూప దేశలభ్య ఇచ్చ సర్వయోగ ప్రసిద్ధివమ్, య త్తస్య
దేహజా మాయా విరుద్ధకరుణాశ్రయా, స్వప్నేఽపి నలభే త్తస్య ని
త్యం ద్వాదశ జప్యతః, య ఇమాం ప ఇచ్చ లక్ష్యాణి జపే దపి సుయం
త్రితః, తస్య శ్రీభేచరీసిద్ధి స్వయమేన ప్రవర్తతే, నశ్యంతి సర్వవిఘ్నా
ని ప్రసీదంతి చ దేవతాః, వలీపలితనాశశ్చ భవిష్యతి నసగ్ శయః,
ఏవం లభ్యా మహావిద్యా మభ్యాసం కారయే త్తతః, అన్యథా క్లిశ్యతే
బ్రహ్మ స్మ సిద్ధిః భేచరీ పథే, యదభ్యాసవిఘ్నో విద్యాం నలభే ద్య సు
ధామయీమ్, తత స్సంమేళకాదాచ లభ్యా విద్యాగ్ సదా జపేత్,
నాన్యథా రహితో బ్రహ్మ నకించి త్సిద్ధిభా గ్భవేత్, యదిదం లభ్య
తే శాస్త్రం తదా విద్యాగ్ సమాశ్రయేత్, తత స్తతోదితాగ్ సిద్ధిమా
శు తాం లభతే మునిః, తాలుమూలగ్ సముత్కృప్య సప్తహసర
మాత్రవిత్, స్వగురూక్ష్తప్రకారేణ మలంసర్వం విశోధయేత్, స్నుహి
పత్రనిభం శస్త్రం సుతీక్షణం స్నిగ్ధనిర్మలమ్, సమాదాయ తత స్తేన రో
మమాత్రం సముచ్చినేత్, హి త్వా సైంధవపథ్యాభ్యాం చూర్ణితాభ్యాం
ప్రకర్షయేత్, పున స్సప్తదినే ప్రాప్తే రోమమాత్రం సముచ్చినేత్,
ఏవం క్రమేణ షాణ్మాసం నిత్యోద్యుక్త స్సమూచరేత్, షాణ్మాసా ద్ర
సనామూలం సిరాబంధం ప్రణశ్యతి, అథ వాగీశ్వరీ ధామశిరో వస్త్రే
ణ వేష్టయేత్, శనై రుత్కర్షయే ద్యోగీ కాలవేశావిధానవిత్, పునష్ష
ణ్మాసమాత్రేణ నిత్యగ్ సాఘర్షణా న్మనే, భూమధ్యావధి చాప్యేతి
తిర్యక్కర్ణబిలావధి, అథశ్చ చుబుకం మూలం ప్రయాతి క్రమచారి
తా, పున స్సంవత్సరాణాంతు తృతీయా దేవలీలయా, కేశాంలమూర్ధ్వం
క్రమతి తిర్యక్పాఖావధి ర్మనే, అథస్తా త్కింఠరకూపాంతం పునర్వర్షత్ర
యేణతమ్, బ్రహ్మరింధ్రం సమావృత్య తిప్తే దేవ నసగ్ శయః, తిర్య
క్పూర్ణిలిలం యాతి అధః కంఠబిలావధిః, శనైశ్చనైర్నస్తకాచ్చ మహా
నజ్రకనాటభిత్, పూర్వం బీజయుతా విద్యా హ్యఖ్యాతా యాతి
దుర్లభా, తస్య షడంగం కుర్వీత తయా పట్నర్పరభిన్నయా

కుర్యాదేనం కిరన్యాసగ్ సర్వసిద్ధ్యాది హేతవే, శనై రేవం ప్రకీర్త
వ్య మభ్యాసం యుగవ స్సహి, యుగవద్వర్తతే యస్య శరీరం విల
యం వ్రజేత్, తస్మా చ్ఛనైశ్చనైః కార్య మభ్యాసం మునిపుంగవ, య
దాచ బాహ్యమార్గేణ జిహ్వ బ్రహ్మబిలం వ్రజేత్, తదా బ్రహ్మగ్తం
బ్రహ్మ దుర్భేద్యం త్రిదశై రపి, అంగుల్యక్రేణ సంఘృష్ట జిహ్వమా
త్రం నివేశయేత్, ఏవంవర్ష త్రయం కృత్వా బ్రహ్మద్వారం ప్రవిశ్యతి,
బ్రహ్మద్వారే ప్రవిష్టేతు సమ్యజ్జగదన మాచరేత్, మథనేన వినా కేచి
త్సాధయంతివిపశ్చితిః, భేదరీమంత్రసిద్ధస్య సిద్ధ్యతే మథనం వినా, జపంచ
మథనం చైవ కృత్వా శీఘ్రం ఫలం లభేత్, స్వర్ణజం రావ్యజం వాపి
లోహజం వా శలకాకామ్, నియోజ్య నాసికారంధ్రం దుగ్ధసిక్తేన తంతు
నా, ప్రాణాన్నిరుధ్య హృదయే సుఖమాసనమాత్మనః, శనై స్సమథనం
కుర్యాద్భూమిమధ్యేన్యస్తచక్షుషీ, పాణ్డ్యసమథనావస్థాభావేనైవ ప్రజా
యతే, యథాసుషుప్తి ర్బాలానాం యథాభావ స్తథా భవేత్, ననదా
మథనగ్ శస్త్రం మానే మానే సమాచరేత్, సదారసనయా యోగీ
మార్గం సపరిసంక్రమేత్, ఏవం ద్వాదశేవర్షాంతే సగ్ సిద్ధి ర్భవతి ద్రువా,
శరీరే సకలం విశ్వం పశ్యత్యాత్మా విభేదతః, బ్రహ్మజ్ఞోఽయం మహా
మార్గో రాజదంతోర్ద్వకుండలీతి.

తృతీయోఽధ్యాయః.

మేళనమనుః ప్రాంభం సం¹ యం ఫం సం క్షమ్, పద్మజ ఉవాచ—
అమావాస్యాయాం ప్రతిప త్వోర్ణమాసీచ శబ్దర, అస్యాః కావర్ణ్యతే
సంజ్ఞా ఏవదాఖ్యాసా తత్త్వతః, ప్రతిపద్దినతో కాలే అమావాస్యా
తథైవచ, పౌర్ణమాస్యాగ్ స్థిరీ కుర్యాత్సచ పంథాహి నాన్యథా, కా
మేన విషయా కాంక్షీ విషయా త్కామమోహితః, ద్వాపేవ సంత్యజే
న్నితం నిరంజనముపాశ్రయేత్, అపరగ్ సంత్యజే త్వర్వం యదిచ్ఛే
దాత్తనో హి తమ్, శక్తిమధ్యే మనః కృత్వా మన శ్చక్తే శ్చమధ్యగ
మ్, మనసా మన ఆలోక్య తత్త్వజేత్పరమం పదమ్, మనఃపపా
బిదుశ్చ ఉత్పత్తిస్థితికారణమ్, మహాత్పద్యతేబి దుర్వధాక్షీరం ఘృతా
త్తక్మ, నచ బంధన మధ్యస్థం తద్వైకరణమాసనమ్, చంద్రార్చనమధ్య

మాశక్తి ర్యత్రస్థా తత్ర బంధనమ్, జ్ఞాత్వా సుషుమ్నా తద్భేదం కృ
త్వా వాయుంచ మధ్యగమ్, స్థిత్యానా జైందవస్థానే పూణరంధ్రే నిరో
ధయేత్, వాయుం బిష్టుగ్ సమాఖ్యాగ్ సత్త్వం ప్రకృతిమేవచ, పట్టు
క్రాణి పరిజ్ఞాత్వా ప్రవిశే త్సుఖచండలమ్, మూలాధారగ్ స్వాధ
స్థానం మణిపూగం తృతీయకమ్, అనాహతం విశుద్ధించ ఆజ్ఞా
చక్రం వృక్షమ్, ఆదారం గుడ మిత్తుక్తం స్వాధిస్థానంతు లైంగికమ్
మణిపూరం నాభిదేశంహృదయస్థ మనాహతిమ్, పిశుద్ధిః కంఠమూ
లేచ ఆజ్ఞాచక్రం మస్తకమ్, పట్టుక్రాణి పరిజ్ఞాత్వా ప్రవిశే త్సుఖ
చండలే, ప్రవిశే న్యాయ మూర్త్యు తయైవార్ధ్వం నియోజయేత్,
ఏనం సమభ్యసే ద్వాచుం స బ్రహ్మండమయో భవేత్, వాయుం
బిందుం తథా చక్రం చిత్తందైవ సమభ్యసేత్, సమాధి మే కేన సమమ
మృతం యాంతి యోగినః, యథాగ్ని గౌరు మధ్యస్థా నోత్తమే న్దనం
వినా, వినా చాభ్యాసయోగేన జ్ఞానదీప స్తథా నహి, ఘటమధ్య
గతో దీపో బాహ్యేనైవ ప్రకాశతే, భిన్నేతస్తి స్థితిచైవ దీపజ్వాలా
చభాసతే, స్వకాయం ఘటమిత్తుక్తం యథాచిహ్నా తత్పదమ్, గురు
వాక్యసమాభిన్నే బ్రహ్మజ్ఞానం సుఖతే భవేత్, కిర్తధారం గురుప్రాప్త
ప్రశ్నా సూక్తం తరంతీచ, అభ్యాసవాసనాశక్త్యా తరంతి భవనాగరమ్,
పరాయా మంకరిభూయ పశ్యంత్యాం ద్విదభిక్రతా, మధ్యమాయాం
ముకుళితా వైఖర్యాం వికసీకృతా, పూర్వం యథోదితా యా వా
గ్విలోమనాస్తగా భవేత్, తన్యా వాచః పరో దేవః కూటసో వాప్స
బోధకః, షోఽహమస్తీతి సీశ్చేత్య యస్సనా వర్తతే పురుషా, శబ్దేన
చాచువదై ర్నీచై గ్భాషతోఽప నలిప్యతే, విశ్వేశు తైజసశ్చైవ ప్రజ్ఞ
శ్చేతి చ తే త్రియః, విరాడ్విభృగర్భశ్చ ఈశ్వరశ్చేతి తే త్రియః,
బ్రహ్మండంచైవ పిండాండం లోకా భూరాదయః క్రమాత్, స్వస్వా
పాధాయా దేవ లీయంతే ప్రత్యగాత్మని, అంశం జ్ఞానాగ్నినా
తప్తం లీయతే కారిణై స్సహ, పరిమాత్మని లీనం తత్పరం
బ్రహ్మైవ జాయతే, తతి స్థిమితగమిభారం స తేజో న తమ స్తతమ్,
అనాఖ్య మనభివ్యక్తగ్ స త్కించి దవశివ్యతే, ధ్యాత్వా మధ్యస్థ

మాతానం కలశాంతరదీపవత్, అంగుష్ఠమాత్ర మాతాన మధూమ
జ్యోతిరూపకమ్, ప్రకాశయంత మంతస్థం ధ్యాయే త్కూటస్థ మవ్యయ
మ్, విజ్ఞానాత్తాతథా దేహే జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తితః, మాయయా మో
హితః పశ్చాద్భవబుద్ధంతారే పునః, సత్కర్మపరిపాకాత్తు స్వవికారం
చిక్షీర్షతి, కోహం కథ మయం దోష స్సగ్సారాఖ్య ఉపాగతః, జాగ్ర
త్స్వప్నే వ్యవహరణ సుషుప్తౌ క్వగతి ర్త్తు, ఇతిచింతా పరో భూత్వా
స్వభాసాచ విశేషతః, అజ్ఞానాత్తు చిదాభాసా బహి స్తాపేన తాపతః,
దగ్ధం భవత్యేవ తదా తూలపిండమివాగ్నినా, దహరస్థః ప్రత్యగాత్తా
నపేజ్జానే తతః పరం, వితతో వ్యాప్య విహనం దహత్యేవ ఓణేనతు,
మనోమయజ్ఞానమయాగ్ సవ్య ద్ధావక్ర మేఘతు, ఘటస్థదీపవ చ్చశ్వ
దంతరేవ ప్రకాశతే, ధ్యాయ న్నిస్తే ముని శ్చైవ మాసుప్తే రామృ
తేస్తు యః, జీవన్ముక్త సుపిజ్జేయ సుధన్యః కృతకృత్యవాక్, జీవన్ముక్త
పదం త్యక్త్వా స్వదేహే కాలసాత్కృతే, విశత్య దేవాముక్తత్వం పవనో
స్పందతా మివ, అశబ్ద మస్పర్శ మరూప మవ్యయం తథారసం నిత్య
మగఃధవచ్చ యతీ, అనాద్యనంతం మహతః పరం ధ్రువం తదేవశిష్య
త్యమలం నిరామయ మిత్యునిషత్.

ఇతి యోగకుండలుగవనివ త్సమాప్తా.

సమానా ఐవత్పితిశాన్తిః

ఓమ్ తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః హరిః ఓమ్.

౮౭. అధర్వణీయ భస్మజాబాలోపనిషత్

శ్లో. య త్సన్మృజ్ఞానకాలాగ్నిస్వాతిరిక్తాస్తి తాభ్రీవమ్,

కరోతిభస్మనిశ్చేషం లెద్భృష్టైవాస్తి కేవలమ్.

భద్రం కర్ణేభి ర్తత శాన్తిః

ఓమ్ అథజాబాలోధుసుంధః కైలాస శిఖరావాస మోఽస్కార
స్వరూపిణం మహాదేవ ముమార్ధకృతశేఖరగ్ సామసూర్యాగ్ని నయన

మనంతేందు రవిప్రభం వ్యాసుచర్వాబరధరం మృగహస్తం భస్మాధూళి
తవిగ్రహం తిర్యక్తిపుంశ్చ రేఖా విరాజమానఫాల ప్రదేశగ్ స్థితసంపూ
ర్ణ పశ్చాద్విధపశ్చాననమ్, వీరాసనారూఢ మప్రమేయ మనాద్యంతం
నిష్కళం నిర్గుణం శాస్తం నిరంజన మనామయం హుం ఫట్కుర్వాణం
శివనామా న్యనిశ ముచ్చరంతం హిరణ్యబాహుం హిరణ్యగూఢం హిర
ణ్యవర్ణం హిరణ్యనిధి మద్వైతం చతుర్థం బ్రహ్మవిష్ణురుద్రాణీత మేకమా
శాన్యం భగవంతం శివం ప్రణయ్య ముహుర్ముహు రభ్యర్చ్య శ్రీఫలదళై
స్తేన భస్మనాచ సశో త్తమాగ్నిః శృతాజ్జలిపుటః పప్రచ్ఛాధీహి భగ
వచ్ఛేదసార ముద్భృత్య తిపుష్కవిధిం యస్తా దర్శ్యా నపేక్ష వేదమో
క్షోపలభ్యః, కిం భస్మనో ద్రవ్యం కాని స్థానాని మనవోఽవృత్ర కేనా
కతివా, తస్యధారణే కేవాఽత్రాధికారిణో నియుమ స్తేషాం కోవా
మామంతేనాసిన మను శాసయా మోక్షమితి, అథ సమోహవాచ భగ
వాన్సరమేశ్వరః పరమశారుణికః, ప్రమథా న్నుగానపి సోఽన్వీక్య
పూశం ప్రతరుదయాగ్లోమయం బ్రహ్మపణేనిధాయ త్త్వీంబక మితి మం
త్రేణ శోపయే ద్యేన కేనాఽపి తేజసా తత్సగృహ్యోక్తమార్గేణ
ప్రతిష్ఠాప్య వహ్నిం తత్ర తద్గోమయ ద్రవ్యం నిధాయ సోమా యస్వా
హేతి మంత్రేణ తతస్థిలవ్రహ్మిభి స్సాజ్జేర్ణహుయా దయస్తేనాజ్ఞోతర
సహస్రం సార్థమేలద్వా తత్రా జ్యస్య వర్ణిమూ జహూ ర్భవతి, తేన
సహపం శృణోతి తద్గోమమంత్ర స్త్రిమ్భక మిత్యేవాంతే స్విప్రకృత్వా
ర్ణాహుతి స్తేనైవాప్త దిక్షు బలిప్రదానం తద్భస్మ గాయత్రీయ సంస్రా
త్య తద్దైమే రాజతే తామే మృణ్మయే పాత్రే నిధాయరుద్రమంత్రైః
పున రభ్యుక్త్య శుద్ధదేశే సంస్థాపయే తతో భోజయే ద్భాగ్విణ్ణాః
తత స్స్వయం పూతో భవతి మానస్తాక ఇతి సద్యోజాత మిత్యా
దిపంచ బ్రహ్మమంత్రై ర్భస్మనంగృహ్యగ్ని రితి భస్మ వాయురితి భస్మ
జలమితి భస్మస్థలమితి భస్మ వ్యోమేతి భస్మ దేవా భస్మ ఋషయో
భస్మ సర్వగ్ హవా ఏత దిదిం భస్మ పూతం పావనం సమామి
సద్య స్సమస్తాఘశాసక మితి శిరసాభినమ్య పూతే వామహస్తే వా
మదేవాద్యేతి నిధాయ త్త్రిమ్భక మితి సమ్ప్రోక్త్య శుద్ధగ్

శుద్ధేనేతిసంమృజ్య సంశోధ్య తేనైవాపాదశీర్ష ముద్ధాశన మాచరే
 తత్ర బ్రహ్మమంత్రాః పఞ్చ తత శ్శేషస్య భస్మనో వినియోగ స్తర్జనీ
 మధ్యమానామికాభి రగ్నే గృహ్లాసీతి భస్మస్కృహ్య మూర్ధాన మితి
 మూర్ధ స్యగో న్యసేత్, త్ర్యమ్బకమితి లలాటేనీలగ్రీ వాయేతి కణ్ఠే కంఠ
 స్యదక్షిణే పాచ్ఛే త్స్యాయుష మితి వాషేతి కపోలయోః కాలా
 యేతి నేత్రయో ధ్రులోచనాయేతి శ్రోత్రయో శ్శృణవామితి వక్త్రే
 ప్రబవామేతి హృదయే ఆత్మన ఇతి నాభౌ నాభిఃతి మంత్రేణదక్షిణ
 భుజమూలే భవామేతి తన్తధ్యే రుద్రాయేతి తన్తణిబంధే శర్వామేతి
 తత్కరపృష్ఠే పశుపతయ ఇతి వామభామమూలే ఉగ్రాయేతి తన్తధ్యే
 ఆగ్రేవధాయేతి తన్తణిబంధే దూర్ధవధాయేతి తత్కరపృష్ఠే సమో
 హంత్ర ఇతి అగ్రసే శఙ్కరాయేతి యథాక్రమం భస్మ భృత్వా
 సోమాయేతి శివం సత్వా తతః సమశ్చ తద్భస్మాపః పునఃత్వతిపిబేత్,
 నాథో త్యాజ్యం నాథో త్యాజ్యమ్, ఏత స్తథ్యాన్న సాయాహ్నోషా
 త్రికాలేషు విధివ భస్మధారణ మప్రమాదేన కార్యం ప్రమాదా
 త్పుతితో భవతి, బ్రాహ్మణానా మయమేవ ధర్మోఽయమేవ ధర్మః, ఏవం
 భస్మధారణ మకృత్వా నాశ్నీయా దాపోఽన్న మన్యద్వా ప్రమాదా
 త్ప్రీత్యా భస్మధారిణం సగాయత్రీం జపే న్నజహుయా దగ్నో తర్ప
 యే దేవా నృషీ నిత్రానీ సయమేవ ధర్మస్సనాతన సుర్యపాపనాశకో
 మోక్షహే తుర్నిత్యాయం ధర్మో బ్రాహ్మణానాం బ్రహ్మాదాగృహీవాన
 ప్రథయతీనా మేతిదకరణే ప్రత్యవైతి బ్రాహ్మణః అకృత్వాప్రమాదే
 నైతి దష్టోత్తరశతం జలమధ్యే స్థిత్యా గాయత్రీం జప్తోపాషణేనైకేన
 శుద్ధో భవతి యతి గృహ్మధారిణం త్యక్త్వా ఏకదా ఉపాష్య ద్వాదశిన
 హస్తప్రణవం జప్తాశుద్ధో భవతి, అన్యథేంగ్రోయతీనా సాలాపుకేభ్యః
 పాతయతి, భస్మనో యద్యభావ స్తదా సర్యభస్మ దాహన జర్య వన్య
 ద్వా వశ్య మంత్రపూతం ధార్యమ్ ఏత త్ప్రీతః ప్రయుజ్ఞానో రాత్రి
 కృతా త్పాపా త్పుతో భవతి, స్వర్ణ సైయా త్ప్రీముచ్యతే, మాధ్యం
 దినే మాధ్యందినం కృతోవసస్థానాంతం ధ్యాయమాన ఆదిత్యాభిము
 ఖోఽధీయాన సురాపానా త్పుతో భవతి స్వర్ణ సైయాత్పుతోభవతి,
 బ్రాహ్మణవధా త్పుతోభవతి గోవధా త్పుతో భవ త్యశ్వినధా

త్వాతో భవతి గురువధా త్వాతో భవతి మాతృవధా త్వాతో భవతి
పితృవధా త్వాతో భవతి త్రికాల మేతత్ప్రియజ్ఞాన స్సర్వవేదపారా
యణ ఫల మవాప్నోతి సర్వతీర్థఫల మశ్నుతే అనపబ్రువస్సర్వమాయు
శేతి విండతే ప్రజాపత్యగ్ రాయస్సీపం గౌతమ్య మేన మావర్తయే
దుసనిషద మిత్యాహ భగవా న్సదాశివ న్సామ్య సుదాశివ న్సామ్యః.

ద్వితీయోఽధ్యాయః.

అథ భుసుండో జాబాలో మహాదేవగ్ నామ్నం ప్రణమ్య పునః
పశుచ్ఛ కిం నిత్యం గ్రాహ్మణానాం కర్తవ్యం యదకరణే ప్రత్యవైతి
బ్రాహ్మణః, కః పూజనీయః కోవా ధ్యేయః కస్తస్మర్తవ్యః కథం ధ్యేయః
కస్తసాతవ్య మేతద్బ్రాహ్మీతి సమాసేన తగ్వహోవాచ ప్రాగురయా
న్నిర్వర్త్యశౌచాదికం తత సన్నియా న్నార్జనం రుద్రసూక్తై స్తతశ్చ
హాసం వాసః పరిధత్తే పాస్తనోపహత్యా ఉద్యంత మాదిత్య మభి
ధ్యాయ న్నుద్ధూళితాం కృత్వా యథాస్థాపం భస్మనా త్రిపుండ్రం
శ్వేతేనైవ రుద్రాక్షా శ్వేతా బిభృయా నైతత్ర సప్తర్షస్తభాఽన్యే
మూర్ధ్ని చత్వారింశ చ్చిఖారగా మేకం త్రయంవా శ్రోత్రయో
ద్వాదశ కంఠే ద్వాత్రింశత్, గాత్రోద్వ ష్టాదశషోడశ ద్వాదశ
ద్వాదశ మణిగంధయోష్ట్యం పశుస్థయోః తత స్సంధ్యాం
సకుశోఽహరహరుపాసేశాగ్నిగ్ధ్యోతిరిశ్యాభి రగ్నౌ జహుయా చ్చివ
లిజ్ఞం త్రిసంధ్యా మభ్యర్చ్య కుశేష్వాసినో ధ్యాత్వా సామ్యం
మామేవ వృషభారూఢం హరణ్యగిహయం హిరణ్యవర్ణం హిరణ్య
రూపం అశుపాశవిమోచకం పురుషం రృష్టపిజ్జళ మూర్ధ్వలేతం
విరూపాక్షం విశ్వరూపం సహస్రాక్షిగ్ సహస్రశీర్షగ్ సహస్రచరణం
విశ్వతోబాహుం విశ్వత్తాన శేక మద్యైతం నిష్కళం నిష్క్రియగ్
శాంతగ్ శివ మక్షర మవ్యయగ్ హరి హర హిరణ్యగర్భస్త్రాపార
మప్రమేయ మనాద్యంతగ్ రుద్ర సూక్తై రభిషిచ్య సితేన భస్మనా
శ్రిఫలదళై శ్చ త్రిశాస్తై రాదైరనాదైర్వా నైతత్ర సంస్పర్శ
స్తత్పూజాసాధనం కల్పయే చ్చ నైవేద్యం తత త్చైకాదశ గుణ
రుద్రో జనీయ ఏక గురోఽనంత ష్టగతిరోఽస్తాక్షరో వా శైవో

మంత్రో జపనీయః, ఓ మిత్యగ్రే వ్యాహరే న్నమ ఇతిపశ్చాత్తత
 శ్చివాయే త్యక్షరత్రయం ఓమిత్యగ్రే వ్యాహరే న్నమఇతి పశ్చా
 త్తతో మహాదేవాయేతి పశ్చాత్తురాణి నాత స్తారకః పరమో మంత్ర
 స్తారకోఽయం పశ్చాత్తరః కోఽయం శైవో మను శ్చైవ స్తారకోఽయ
 ముపదిశ్యతే మను రవిముక్తే శైవేభ్యో జీవేభ్య శ్చైవోఽయమేన
 మంత్ర స్తారయతి సవన బ్రహ్మోపదేశో బ్రహ్మసోమోఽహంపవన
 స్సోమోఽహం పవతే సోమోఽహం జనితామతినాగ్ సోమోఽహం
 జనితామృధివ్యా స్సోమోఽహం జనితాగ్నే స్సోమోఽహం జనితా
 సూర్యస్య సోమోఽహం జనితేంద్రస్య సోమోఽహం జనితోత విష్ణో
 స్సోమోఽహ మేవ జనితా స య శ్చంద్రమహో దేవానాం భూగ్భువః
 స్వరాదీనాగ్ సర్వేషాం లోకానాం విశ్వం భూతం భువనం చిత్రం
 బహుధాజాతం, జాయమానచ్ఛయత్, సర్వస్య సోమోఽహమేవ
 జనితా విశ్వాధికో రుద్రో మహర్షిః హిరణ్యగర్భాగీ నహం జాయ
 మానాః పశ్యామి, యో రుద్రో అగ్నో యో అల్ప య ఓషధీషు
 యో రుద్రో విశ్వా భువనా వివేలైవమేవాహ మేవాత్మాంతరాత్మా
 బ్రహ్మ జ్యోతి ర్యస్తా న్నమత్తోఽన్యత్పరోఽహ మేవ పరో విశ్వాధి
 కోమా మేవ విదిత్వాఽమృతత్వమేతి తరతి శోకం మామేన విదిత్వా
 సాన్మృతికింరుజం ద్రావయామి తస్మాదహగ్ రుద్రో య స్సర్వేషాం
 పరమా గతిస్సోఽహం సర్వాకారః, యతో వా ఇమాంశ్చ భూతాని
 జాయంతే, యేన జాతాని జీవంతి, యత్ప్రియం త్యభిసంవిశంతి, తం
 మామేవ విదిత్వోపాసిత భూతేభిరేవేభి రభీష్టంతోఽహమేవ, భీషాస్తా
 ద్వాతః పవతే, భీషోదేతి సూర్యః, భీషాస్తా దగ్ని శ్చేంద్రశ్చ, సో
 మోఽతివప యోహగ్ సర్వేషామధిస్థాతా సర్వేషాంభూతానాం సా
 లక స్సోఽహం పృథివీ సోఽహ మావస్సోఽహం తేజస్సోఽహం వాయు
 స్సోఽహం కాలస్సోఽహం దిశ స్సోఽహ మాత్మా మయి సర్వం ప్రతిష్ఠి
 తమ్, బ్రహ్మవి దాహ్నోతిపరమ్, బ్రహ్మశీవోమే అస్తుసదాశీవోమ్, అచక్షు
 ర్విశ్వతశ్చక్షు రకణ్ఠో విశ్వతః కర్ణ అపాదో విశ్వతః పాద అపాణి
 ర్విశ్వతః పాణి రహ మశిరా విశ్వతశ్శిరా విద్యా మంత్రైక సంశ్రయో
 విద్యారూపో విద్యామయో విశ్వేశ్వరోఽహమజరోఽహమ్. మా

మేవం విదిత్వా సగ్నపతిపాశా త్ప్రిముచ్యతే తస్మా దహం పశుపాశవి
 మోచకః పశవశ్చామానవాంతం సుధ్యవ ద్దినశ్చ యుక్తాత్మానో యంతే
 మామేవ ప్రాప్తం ప్రాప్యంతే మం నపున రావర్తంతే నపునరావ
 ర్తంతే త్రిశూలగాం కాశీ మధిశ్రిత్య త్యక్తానవోఽపిమయ్యేవ సవి
 శ్కతి ప్రజ్వలద్యహ్నిగం హవి ర్యథా నయాజమాన మాసాదయతి
 యథా సంల్యక్త్యా కుణపం న తత్తాద్యశం పురా ప్రాప్నవంతి ఏషవ
 వాదేశ ఏష ఉపదేశ ఏషవ పరమా ధర్మ సృత్యాత్తత్ర కదాచి
 న్నప్రమదితవ్యం తత్ప్రార్థనాశనత్త్రిపుండ్రాభ్యాం తథా రుద్రాక్షధారణా
 త్తథామగర్చనా చ్చ ప్రమాదేనాప నాంతర్దేవ సదనే పురిషం కుర్యా
 ద్వీతా స్మప్రమదితవ్యం తద్ధి తప స్తద్ధి తపః కాశ్యామేవ ముక్తికా
 మూనామ తత్త్వాజ్యం మోచకోఽహమవిముక్తే నివసతాం నావిముక్తా
 త్వరం స్థానం నావిముక్తాత్వరం స్థానం నావిముక్తాత్వరం స్థానం కాశ్యాం
 స్థానాని చత్వారితేషామభ్యర్చిత మంతర్గతహం తత్రాప్య ఏముక్త మభ్యర్
 చ్చితం తత్రస్థానాని శ్చార్చితాన్తథ్యే శివాగార మభ్యర్చితం తత్ర వ్రాచ్యా
 మైశ్వర్యస్థానం దక్షిణాయాం విచాలనస్థానం పశ్చిమాయాం వైరాగ్య
 స్థాన ముత్తరాయాం జ్ఞానస్థానం తస్మిన్య దంతి స్మిన్లెప్త మవ్యయ
 మనా ద్యనంత మశేష వేదవేదాంత వేద్య మనిర్దేశ్య మనిరుక్త మప్ర
 చ్యవ మాశాస్య మద్వైతం సర్వాధార మనాధార మనిరీక్ష్య మహా
 రహస్యబ్రహ్మకృష్ణ పురందరాద్యమరవర సేవితం మామేవ జోతిస్స్వరూ
 పం లింగం మామేవో పాసితవ్యం తదేవోపాసితవ్యం నైవ భాసయంతి
 తల్లిజం భాను శ్చంద్రోఽగ్నిర్వాయుస్స్వప్నకాశం విశ్వేశ్వరాభిధంపా
 తాశ వధిత్యంతి తదేవాహం తత్రార్చితోఽహగ్ సాక్షాదర్పిత శ్రీశా
 ఘ్నైబ్బల్యదలై దీప్తై గ్వా యోఽభిసంపూజయేన్నన్ననో మయ్యాహి
 తాసు ర్మయ్యేవార్చితాఖిల కర్తా భస్మ దిగ్భాగో రుద్రాక్షాభరణామా
 మేవ సర్వభావేన ప్రసన్నో మదేక పూజానిరతి స్సంపూజయే త్తద
 హమశ్నామి తం మోచయూమి సంస్మతి పాశా దహరహ రభ్యర్చ్య
 విశ్వేశ్వరం లింగం తత్ర రుద్రసూక్తై రిభిషిచ్య తదేన స్మపనం పయ
 శ్రీః పీత్వా మహాపాతకేభ్య ముచ్యతే న శోక మాహ్నితి ముచ్యతే
 సంసార బంధనాత్, త దనభ్యర్చ్య నాశ్నీయా త్వల మన్న మన్య

ద్వా యదశ్చీయా దైతోభక్షీ భవే న్నాపః పిబే ద్యది పిబే త్సూయ
 పోభ వే త్ప్రమాదేనైకగా త్వనభ్యర్చ్య మాంభుక్త్వా భోజయిత్వా
 కేశా న్వాపయిత్వా గవ్యానాం శఙ్ఖచంగృహేభ్యామివ జలే రుద్ర
 న్నానం జపే త్త్రివారం రుద్రానువాక మాదిత్యం పశ్య స్సభిధ్యాయక్
 స్వకృతకర్తృత్ రాద్భైరేవ మంత్రైః కుర్యాద్వాఙ్మనం తతో భోజయి
 త్వా బ్రాహ్మణా న్సుతా భవతి అన్యథా పరేతో యాతనా వ శ్నుతే
 పత్రైః ఫలై ర్వానై ర్వాఽభిపూజ్య విశ్వేశ్వరిం మాం తతోఽశ్నీయా
 త్కాపిలేన పయనాఽభిషిచ్య రుద్రసూక్తేన మామేన శివలింగరూపి
 ణమ్ బ్రహ్మహత్యాయాః పూతో భవతి కాపిలేన దధ్నాఽభిషిచ్య సురా
 పానా త్పుతో భవతి కాపిలేనాజ్యేనాభిషిచ్య స్వర్ణస్థేయాత్పుతో
 భవతి మధునాభిషిచ్య గురుదారగమనా త్పుతో భవతి సిలియా
 శర్కర యాభిషిచ్య సర్వజీవవధా త్పుతో భవతి క్షీరాదిభి రేతై రభి
 షిచ్య సర్వా నవాహ్నీతి శామాక్, ఇత్యేకైకం మహాక్ ప్రస్థతం
 మహాక్ ప్రస్థతమానై శ్మై రభిపూజ్య ముక్తో భవతి సంసార బంధ
 నాత్, మా మేన శివలింగరూపిణ మూర్ధ్నియాం పార్శ్వచూష్యాం
 వాఽఽమావాస్యాయాం వా మహావ్యతీపాతే గ్రహణే సాక్షాంతా సభి
 షిచ్యతీలై స్సతండులై స్సయనై స్సంఘాజ్య బిల్వదళై రభ్యర్చ్య కాపిలే
 నాజ్యాన్వితగంధసారధూపైః పరికల్ప్య దీపం నైవేద్యం సాజ్య ముపా
 హారం శల్పయిత్వా దద్యా త్పుష్పాజ్జాలి మేవం ప్రయతోఽభ్యర్చ్య
 మమ సాయుజ్య మేతి శతై ర్మహాప్రస్థై రఖండై స్తండులై రభిషిచ్య
 చంద్రలోకకామ శ్చంద్రలోక మవాహ్నీతి తిలై రేతావద్భి గభిషిచ్య
 వాయులోకకామో వాయులోక మవాహ్నీతి మూషై రేతావద్భి రభిషి
 చ్య వరుణలోకకామో వరుణలోక మవాహ్నీతి యనై రేతావద్భి రభి
 షిచ్య సూర్యలోక కామసూర్యలోక మవాహ్నీతి ఏతై రేతావద్భిర్ద్వి
 గుణై రభిషిచ్య స్వర్గలోకకామ స్వర్గలోక మవాహ్నీతి, ఏతై రేతా
 వద్భి శ్చతుర్గుణై రభిషిచ్య బ్రహ్మలోకకామో బ్రహ్మలోక మవాహ్నీతి,
 ఏతై రేతావద్భిశ్చతుగుణై రభిషిచ్య చతుర్దాలం బ్రహ్మకోశం యస్మై
 త్యుగ్నావశ్యతీ తమతీత్య మల్లోక కామో మల్లోక మవాహ్నీతి నాన్యం

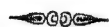
మల్లోకాత్పరంయమవాప్య నశోచతి నస పునరావర్తతే నస పునరావ
ర్తతే, లింగరూపిణం మానరపూజ్య చిత్రమంతి యోగిన సిద్ధాసిద్ధిం
గతా యజంతియజ్ఞావో మామేవ స్తువంతి దేవా స్సాంగా స్సౌపనివద
స్సేతిహసా నమతోఽన్యదమామేవ స్వం మయి సర్వం ప్రతిష్ఠితి తతః
కాశ్యాప్రయతై రేవాహ మాన్వహం పూజ్య స్తత్ర గణా రౌద్రాననా
నానాముఖా నానాశస్త్ర ధారిణో నానా రూపధరా నానా చిహ్నితా స్తే
సర్వే భస్మ దిగ్ధాక్షా రుద్రాక్షాధరణాః కృతాక్షాలయో నిత్య మభిధ్యా
యంతి, తత్ర పూర్వసాం దిశి బ్రహ్మ ఓతాక్షాలి రహర్నిశంమా
ముపాస్తే దక్షిణస్యాం దిశి విష్ణుః కృత్రైవ నూర్ధ్వాక్షాలి మా ముపాస్తే
ప్రతీచ్యా మింద్ర స్సన్నతాగ్గ ఉపాస్తే ఉదీచ్యా మగ్ని కాయ ముమానుర
క్తా హేమాగ్గ విభూషణా హేమస్తా మా ముపాసతే, మామేవ దే
వా శ్చతుర్ముర్తిధరా దక్షిణాయాం దిశి ముక్తిసానం తన్మక్తిమంటపశ్చ
తం తత్రాస్తే గణాః పాలకా స్సాముధాః పాపఘాతకా స్తత్ర ఋషయ
శ్శౌభవాః పాశుపతా మహాశైవా వేదావతగ్గ సంత్రైవం పంచాక్షరం
జహతి స్తారకం సప్రణవం మోదమానా స్తివంతి, తత్రైకా రత్న వేదికా
తత్రాసూమాసీనః కాశ్యాగ్ స్త్యక్తికులసాంశ్చైవా నాసీయ స్వస్యాం
కేసన్నివేశ్య భసితి రుద్రాక్షాహిషితా నుపస్పృశ్య మాభూ దేతేమా
జన్మ మర్త్యం చేతి తాంకగ్ శైవం మను ముపదిశామి తత్ర స్తే ముక్తా
మా మనువిశంతి విజ్ఞానమయే నాంగేన గళునరావర్తంతే హుతాశన
ప్రతిష్ఠగ్ హవిరివ తత్రైవ ముక్త్యర్థ ముపవిశ్యతే శ్చైవోఽయం
మూర్తిః పంచాక్షర స్తన్మక్తిసానం తత్ర ఓక్షారరూపం తతో మదర్పిత
కర్మణాం మదావిప్రచేతసాం మద్రూపతా భవతి నాన్యేషా
మిమం బ్రహ్మవిద్యేఽయం బ్రహ్మవిద్యా ముముక్షువః కాశ్యా మేవా
సీనా వీర్యవంతో విజ్ఞానమయం బ్రహ్మకోశం చతుర్జాలం బ్రహ్మకోశం
యస్మత్పుత్రా ర్నాపసశ్యతి యం బ్రహ్మ నావవశ్యతి య మింద్రాగ్ని నాప
పశ్యేతాం యం వరుణాగ్గయో నావవశ్యతి తమేవ తత్రైవః పుష్పవిడ్భా
వగ్ హైమ ముమాం సంశ్లేప్య వనంతం చంద్రకోటిరసుప్రభం చంద్ర
కిరీటగ్ సోమసూర్యాగ్ని నయనం భూతిభూషితవిగ్రహం శివం మామే
వ మభిధ్యాయంతో ముక్తకిర్ణిషా స్త్యక్తిబంధా మయ్యేవ లీనాః

భవంతి యేచాన్యే కాశ్యాం పురీషకారిణః ప్రతిగ్రహపరా స్త్యక్త
భస్మధారణా స్త్యక్త రుద్రాక్షధారణా స్త్యక్తగ్రహయాగా స్త్యక్త
విశ్వేశ్వర్యానా స్త్యక్తపంచాక్షర జపా స్త్యక్తభైరవార్చనా భైరవీం
ఘోరాయా తనాం నానావిధాం కాశ్యాం పరేతా భుక్త్యా తత శ్శు
ద్ధా మాం ప్రపద్యంతే చాంతర్వేషేతో మూత్రం వా విస్మజంతి
తదా తే సంచితే పితౄణా తమేవ వాపకారిణం మృతం పశ్యన్ నిల
లోహితో భైరవ స్తంపతయ త్యస్త్రచండిలేజ్వలజ్వలనకుండేష్వన్యే
వృషి తతశ్చాప్రమాదేన నివసే దప్రమాదేన నివసే త్కాశ్యాం
లింగరూపిన్యా మిత్యుపనిషత్

ఓం భద్రం కర్ణేభి రితి శాన్తిః.

ఇతి భస్మజాపలోపనిష త్సమాప్తా.

ఓంకత్వత్ .

శ్రీగురుభ్యోనమః

౧౮. సామవేదీయ రుద్రాక్షజాపలోపనిషత్.

శ్లో రుద్రాక్షోపనిషద్వేద్యం మహారుద్రశయోజ్జ్వలమ్,
ప్రతియోగి పనిర్ముక్త శివమాత్రపదం భజేత్.

ఓం ఆప్యాయం త్వీతి శాన్తిః.

ఓం. అథహేనం కాలాగ్నిరుద్రం భునుండుః పప్రచ్ఛ కథం
రుద్రాక్షోత్పత్తి స్తథారణా త్కిం ఫల మితి తంపెహావాచ భగవా
నాకాలాగ్ని రుద్రః త్రిపురవధార్థ వహం సమీలితాక్షో భవం స్తేభ్యో
జలబిందవో భూమా పతితా స్తే రుద్రాక్షా జాతా స్సుర్వానుగ్రహా
గ్రాహయ తేషాం నామోచ్చారిణమాత్రేణ దశగోప్రదానఫలం దర్శన
స్మర్యనాభ్యాం ద్విగుణఫలమత డ్విధ్యో వస్తుం సకలశామి, తత్రైతే
శ్లోకా భవంతి కస్తిగ్గీతం తు కిన్నామ కథం వా ధార్యతే సర్వైః,
కతి భేదముఖా న్యైశ్చై ర్మంత్రై ర్ధార్యతేకథమ్, దివ్యవిర్షసహ
స్రాణి చక్షురుస్త్యులితం మయా, భూమావక్షిపుటాభ్యాంతు పతితా జల

బిందవః తత్రాశ్రుబిందవో జాతా మహాగుద్రాక్షపృక్షకాః, స్థాపరత్వ
 మనుస్రాప్య భక్తాను గ్రహకారణాత్, భక్తానాం ధారణా త్వాపం దివా
 రాత్రికృతగ్ మాతే, లక్షంతు దర్శనాత్పుణ్యం కోటిస్తద్ధారణా
 ద్భవేత్, తస్యకోటిశతం పుణ్యం లభతే ధారణాన్నరః, లక్షకోటిసహ
 స్రాణి లక్షకోటిశతానిచ, తజ్జపాల్లభ్యతే పుణ్యం సో గుద్రాక్షధార
 నాత్, ధాత్రి ఫలప్రమాణంయ చ్ఛ్చేస్త మేత దుదాహృతమ్, బనరీ
 ఫలమాత్రం తు మధ్యమం ప్రోచ్యతే బుధైః, అధమం చగమాత్రస్యా
 త్ప్రీతియైషా మయోచ్యతే, బ్రాహ్మణాః క్షత్రియా వైశ్యా శూద్రా
 శ్చేతి శివాజ్ఞయా, పృథ్వా జాతాః పృథివ్యాంతు తజ్జాతీయా శ్శుభా
 క్షకాః, శ్వేతాస్తు బ్రాహ్మణా జ్ఞేయాః క్షత్రియారక్తవర్ణకాః, పీతా
 వైశ్యాస్తు విజ్ఞేయాః శృష్టా శూద్రా ఉదాహృతాః, బ్రాహ్మణో
 బిభృయా చ్ఛ్వేతా స్రక్తా నాజాతు ధారయేత్, పీతా వైశ్యస్తు
 బిభృయా తక్రస్థాం చూర్చదస్త్ర ధారయేత్, సమా స్నిగ్ధా దృఢాః
 స్థూలాః కంటకై స్సంయుతా శ్శుభాః, క్రిమిదష్టం చిన్న భిన్నం కంట
 కైర్హి సమేచచ, ప్రణయుక్త మయుక్తం చపగ్గుద్రాక్షాణి వర్జయేత్,
 స్వయమేవ కృతద్వారం రుద్రాక్షం స్యాదిహోతృవమ్, యత్తు పౌరు
 షయత్నేన కృతం తన్నధ్యమం భవేత్, సమాన్ స్నిగ్ధాదృఢా స్థూలా
 న్నైమసూత్రేణ ధారయేత్, సర్వగాత్రేణ సామ్యేన సామాన్యాని
 విదక్షణః, సకపే హేమరేఖాభా యశ్యేభా సదృశ్యతే, తదక్ష
 ముత్తమం విద్యా తద్ధార్యం శివపూజకైః, శిఖాయా మేకరుద్రాక్షం
 త్రిశతం శిరసా వహేత్, పట్టింశతం గళవధ్యా ద్బాహ్యోష్ణోడశ
 షోడశ, మణిబంధే ద్వాదశైవ స్కంధే పంచశతం వహేత్, అట్టోత్తర
 శతైర్చాలా ముపవీతం ప్రకల్పయేత్, ద్విసరం త్రిసరంవాపి సరాణాం
 పంచకం తథా, సరాణాం సప్తకం వాపి బిభృయా త్కంఠదేశతో,
 మకుటే కండలేచైవ కర్ణికాహారకేఽపివా, కేయూరకటకే సూత్రం
 కుక్షిబంధే విశేషతః, సుప్తే పీతే సదా కాలం రుద్రాక్షం ధారయే
 న్నరః, త్రిశతం త్వధమం పంచశతం మధ్యమ ముచ్యతే, సహస్ర
 ముత్తమం ప్రోక్త మేవంభదేన ధారయేత్, శిరసీశానమంత్రేణ కంఠే
 తత్పురుషేణతు, అహూరేణ గళే ధార్యం తేనైవ హృదయేఽపిచ,

అఘోరిబీజమంత్రేణ కరయో ధారయే త్సుధీః, పంచాశదక్షగ్రధితాన్
 వ్యోమవ్యాప్యపి చోదరే, పంచబ్రహ్మభి రుగైశ్చ త్రిమాలాపంచ
 సప్తచ, గ్రధితాన్ మూలమంత్రేణ సర్వాణ్యక్షాణి ధారయేత్. అథ
 హేనం భగవంతం కాలాగ్నిరుద్రం భుసుండః పప్రచ్ఛ, రుద్రాక్షాణాం
 భేదేన యదక్షు యత్స్వరూపం యత్ఫల మితి తత్స్వరూపం ముఖ
 యుక్త మనిప్తనిరసనం కామాభీష్ట ఫలం బ్రూహీతి మోహవాచ తత్త్రై
 వేణోకా భవంతి. ఏకవక్త్రాతు రుద్రాక్షం పరతిత్వస్వరూపమ్, తద్ధా
 రణాత్పరే తత్త్వే లీయతే విజితేంద్రియః, ద్వివక్త్రాంతు మునిశ్రేష్ఠ
 చార్ధనారీశ్వరాత్మకమ్, ధారణాదర్ధనారీశః ప్రీయతే తస్య నిత్యశః,
 త్రిముఖం చైవ రుద్రాక్ష మగ్నిత్రయస్వరూపకమ్, తద్ధారణాచ్ఛ
 హుతిభుక్తస్య తువ్యతి నిత్యదా, చతుర్ముఖం తు రుద్రాక్షం చతుర్వ
 క్త్రస్వరూపకమ్, తద్ధారణా చ్చతుర్వక్త్రః ప్రీయతే తస్య నిత్యదా,
 పంచవక్త్రాతు రుద్రాక్షం పంచబ్రహ్మస్వరూపకమ్, పంచవక్త్రస్వయం
 బ్రహ్మ పుంహత్యాం చ వ్యపోహతి, షడ్వక్త్రా మపి రుద్రాక్షం కార్తి
 కేయాధిదైవతమ్, తద్ధారణా స్వహాశ్రీస్సాస్వస్తహ దారోగ్యముత్తమమ్,
 మతివిజ్ఞాన సూపతిభద్రయే ధారయే త్సుధీః, వినాయకాధిదైవంచ
 వ్రనదూతి మనీషిణః, సప్తవక్త్రాతు రుద్రాక్షం ¹సప్తమాత్రాధిదైవతమ్,
 తద్ధారణా స్వహాశ్రీ స్సాస్వస్తహదారోగ్య ముత్తమమ్, మహాతీ జ్ఞాన
 సంపత్తి ఖ్యచిద్ధారణతే సుదా, అష్టవక్త్రాంతు రుద్రాక్ష మష్టమాత్రాధి
 దైవతమ్, పస్వప్తక ప్రయం చైవ గంగాప్రీతికరం తథా, తద్ధారణా
 దిమే ప్రీతా భవేయు స్సత్యవాదినః, నవవక్త్రాంతు రుద్రాక్షం నవశక్త్య
 ధిదైవతమ్, తస్య ధారణమాప్రేణ ప్రీయంతే నవశక్తయః, దశవక్త్రా
 తు రుద్రాక్షం యమదైవశ్చ్యో మోరితం, ²దర్శనా చ్ఛాంతిజనకం పాపా
 నాం నాశ్ర సంశయః, ఏకాదశముఖం త్వత్సం రుద్రైకాదశదైవతమ్,
 తదిదం దైవతం ప్రాహు స్సదా సౌభాగ్యవర్ధనం, రుద్రాక్షం ద్వాదశ
 ముఖం మహాపిష్ఠస్వరూపకమ్, ద్వాదశాదిత్యరూపశ్చ బిభర్తేవహి
 తత్పరః, త్రయోదశముఖం చాక్షం కామదం సిద్ధిదం శుభం, తస్య
 ధారణమాప్రేణ కామదేవః ప్రసీగతి, చతుర్దశముఖం చాక్షం రుద్రనే

1 సప్తమాలాధి. 2 దర్శనా (దశా) త్ప్రీతాంతి జనకం ధారణాన్నాత్రి.

త్రసముద్భవమ్, సర్వవ్యాధిహరంచైవ సర్వదాఽఽరోగ్య మాభి
యాత్, మద్యం మాంసఇచ్చ లశునం పలాండుం శిగు మేచచ, క్షేష్టా
తకం విడ్వరాహ మభక్ష్యం వజ్రయే న్నరః, గ్రహణే విష్ణువేదైవ
మయనే సజ్జమేఽపిచ, దగ్ధేషుపూర్ణమానేచ పూర్ణేషు దివసే
షుచ, రుద్రాక్షధారణ తస్య సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే, రుద్రాక్ష
మూలం తద్బ్రహ్మ తన్నాశం విష్ణు రేవచ, తన్నుఖం రుద్ర
ఇత్యాహు స్తద్విదు సర్వజేవతా ఇతి. అథ కాలాగ్నిరుద్రం భగవంతం
ససత్కుమారః పప్రచ్ఛాధీహి భగవ న్రుద్రాక్షధారణ విధిమ్,
తస్మి న్నమయే నిదాఘజడభరితదత్తాత్రేయకాత్యాయన భరద్వాజకపిల
వసిష్ఠపిప్పలాదాదయశ్చ కాలాగ్నిరుద్రం పఠిస కేత్యోచుః, అథ కాలాగ్ని
రుద్రః కిమర్థంభవతా మాగమన మితి హేలూవాచ, రుద్రాక్షధారణ
విధిం వై సర్వే శ్రోతుమిచ్ఛాచుహ ఇతి. అథ కాలాగ్నిరుద్రః ప్రోవాచ
రుద్రస్య నయనా దుత్పన్నా రుద్రాక్షా ఇతి లోకేభ్యాయంతే, అథ
సదాశివ స్సంహారకాలే సంహారం కృత్వా సహారాక్షం ముకుళీకరోతి
తన్నయనా జ్ఞాతా రుద్రాక్షా ఇతి హేలూవాచ తస్మా ద్రుద్రాక్షత్వమితి
కాలాగ్నిరుద్రః ప్రోవాచ, తద్ద్రుద్రాక్షే వాగ్విషయే కృతే దశగోప్రదానేన
యత్ఫల మవాప్నోతి తత్ఫల మన్నతే సవీష భస్మజ్యోతిరుద్రాక్ష ఇతి
తద్రుద్రాక్షం కరేణ స్పృష్ట్యా ధారణమాత్రేణ ద్విసహస్ర గోప్రదాన
ఫలం భవతి తద్రుద్రాక్షే కర్ణయోధ్యధార్యమాణే ఏకాదశసహస్రగోప్రదా
నఫలం భవత్యేకాదశరుద్రత్వంచ గచ్ఛతి తద్రుద్రాక్షే శిరసి ధార్యమాణే
కొటిగోప్రదానఫలం భవత్యేతేషాం స్థానానాం కర్ణయోః ఫలం వక్తుం
నశక్యమితి హేలూవాచ, య ఇమాం రుద్రాక్షజాబాలోపనిషదం నిత్య
మధీతే బాలోవా యువావా వేద సమహః స్మరతి, స గురు స్సర్వే
షాం మంత్రాణా ముపదేష్టా భవతి, ఏతై శ్చ హేలూమం కుర్యా దే
తైరే వార్చనం తథా రక్షి ఘ్నం వృక్ష్యతారికం గురుణా లబ్ధం కంఠే
బాహు శిఖాయాం వా బధ్నీత సప్తద్వీపవతీ భూమిర్దక్షిణార్థం నావకల్ప
తే తచ్ఛుద్ధయాయాం కాంచిద్దా దద్యా త్సదక్షిణా భవతి య ఇమా
మపనిషదం బ్రహ్మణ స్సాయ మధీయానో దివసకృతం పాపం నాశయతి
మధ్యాహ్నేఽధీయాన స్తద్దస్తకృతం పాపం నాశయతి సాయంపాతః

ప్రయుంజానోఽనేకజన్మకృతం పాపం నాశయతి షట్పహస్రలక్షగాయత్రీ
జపఫల మవాప్నోతి, బ్రహ్మహత్యానురాపానస్వగ్ధస్తేయ గురుదారగ
మనతత్సంయోగపాతకేభ్యః పూతోభవతి సర్వతీర్థఫల మశ్నుతే పతిత
సంభాషణా త్పూతోభవతి పక్షిశతసహస్రపావనో భవతి శివసాయు
జ్య మవాప్నోతి నచపునరావర్తతే నచపునరావర్తత ఇత్యోగ్ సత్యమి
త్యుచ్యతే,

ఓం ఆప్యాయం త్వితీ శాంతిః
ఇతి రుద్రాక్షజాగలోపనిష త్సమాప్తా.
ఓమ్ తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః హరిః ఓమ్.

౧౯. అధర్వణీయ గణపత్యుపనిషత్.

శ్లో. యన్న త్వమునయస్స ద్వే నిర్విఘ్నంయాన్తి తత్పదమ్,
గణేశోపనిష ద్వేద్యం తద్బ్రహ్మవాన్తి సర్వగమ్.

ఓం భద్రం కర్ణేభి రితి శాంతిః.

ఓం. ఓం లం నమస్తే గణపతయే, త్వమేవ ప్రత్యక్షం తత్త్వ
మసి, త్వమేవ కేవలం కర్తాసి, త్వమేవ కేవలం ధర్తాసి, త్వమేవ కేవలం
హర్తాసి, త్వమేవ సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ, త్వం సాక్షాదాత్మాసి
నిత్యం, ఋతం వచ్చి సత్యం వచ్చి, అవ త్వం మామ్, అవ వక్తా
రమ్, అవ శ్రోతారమ్, అవ దాతారమ్, అవధాతారమ్, అవా
నూచా నమవశిష్యమ్, అవ పురస్తాత్, అవ దక్షిణాత్, అవ పశ్చా
త్, అవోత్తరాత్, అవ వోర్ధ్వాత్, అవాధరా త్, అ
సర్వతో మాం పాహి, పాహి నమంతాత్, త్వం వాఙ్మయ స్త్వం చిన్మ
యః, త్వ మానందమయ స్త్వం బ్రహ్మమయః, త్వం సచ్చిదానందా
ద్వితీయోఽసి, త్వం ప్రత్యక్షం బ్రహ్మసి, త్వం జ్ఞానమయో విజ్ఞానమ
యోఽసి, సర్వం జగదీదం త్వతో జాయతే సర్వం జగ దీదం త్వత్త
స్తివతి, సర్వం జగదీదం త్వయి లయమేష్యతి, సర్వం జగ దీదం త్వయి
ప్రత్యేతి, త్వం భూమి రాపోఽనలోఽనిలో నభః, త్వం చత్వారి వాక్స్

రిమితా పదాని, త్వం గుణత్రయాతీతః, త్వం దేహత్రయాతీతః, త్వం
కాలత్రయాతీతః, త్వం మూలాధారే స్థితోఽసినిత్యమ్, త్వం శక్తిత్ర
యాత్మకః, త్వం యోగినో ధ్యాయంతి నిత్యమ్, త్వం బ్రహ్మ త్వం
ఽష్ట స్వరుద్ర స్వ మింద్ర స్వ మగ్ని స్వం వాయు స్వం సూ
ర్య స్వం చంద్రమా స్వం బ్రహ్మభూర్భువస్సువరోమ్, గణాదీ స్వ
ర్య ముచ్చార్య వర్ణాదీ తదనంతరమ్, అనుస్వారః పరతర అర్థేదుల
సితం తథా, తారేణ యుక్త మేత దేవ తవ మనస్వరూపమ్, గకారః
పూర్వరూపమ్, అకారో మధ్యమరూపమ్, అనుస్వార శ్చాంత్యరూ
పమ్, బిందు రుత్తరరూపమ్, నాద స్పృధానమ్, సంహతా సుధిః,
సైషా గాణేశీ విద్యా, గణక ఋషిః, ¹నృచద్దాయత్రీ ఛండిః, శ్రీమహా
గణపతి ర్దేవతా, ఒం గం గణపత్యే నమః ఏకదంతాయ విద్మహే
వక్త్రతుండాయ ధీమహి, తన్నో దంతిః ప్రచోదయాత్, ఏకదంతం
చతుర్ద్వస్తం బిభ్రాణం పాశ ముకుళమ్, అభయం వరదం హస్తైర్దధా
నం మూషికధ్వజమ్, రక్తం లంబోదరం శూర్ప సుకర్ణం రక్తవాసనమ్,
రక్తగంధానులిప్తాంగం రక్తపుష్పై స్స పూజితమ్, భక్తానుకంపినం
దేవం జగత్కారణ మచ్యుతమ్, ఆవిర్భూతంచ సృష్ట్యాజ్ఞా ప్రకృతేః
పురుషాత్పరమ్, ఏవం ధ్యాయతి యో నిత్యం సయోగీ యోగినాం
ఐరః, సమో వ్రాతపతయే సమో గణపతయే నమః ప్రమథపతయే
సమస్తే అస్తు లంబోదరామైకిదంతాయ విఘ్నపినాశినే శివసుతాయ
వరదమూర్తయే సమోనమః, ఏత దధర్వణిరోయోఽధీతే, స బ్రహ్మ
భూయాయ కల్పతే, ససర్వత స్సుఖి మేధతే, ససర్వత స్సుఖి మేధతే,
ససర్వవిఘ్నేర్న బాధ్యతే, సపంచమహాపాతకోపపాతకా త్ప్రీముచ్యతే,
సాయమధీయానో దివసకృతం పాపం నాశయతి, ప్రాత రధీయానో
రాత్రికృతం పాపం నాశయతి, సాయం ప్రాతఃప్రయుజ్ఞానోఽపాపో
భవతి, ధర్తార్థకామమోక్షంచ విందతి, ఇద మధర్వణీర్ష మశి
ష్యాయ నదేయమ్, యోయది మోహా ద్దాస్యతి స పాపీయాన్భవతి,
సహస్రవర్తనా ద్యం యం కామ మధీతే తంత మనేన సాధయేత్,
అనేన గణపతి మభిషిచ్ఛతి, స వాగ్మీ భవతి, చతుర్థ్యా మనశ్చిక్

జపతి సవిద్యావాక్ భవతి, ఇత్యధర్వణవాక్యమ్, బ్రహ్మద్యాచరణం
విద్యా స్మ విభేతి కదాచనేతి, యో దూర్వాకురై ర్యజతి స వైశ్ర
వణోపమో భవతి, యో లాజై ర్యజతి స యశోవా న్భవతి స
మేధావా న్భవతి, యో మోదకసహస్రేణ యజతి సవాఞ్చిలిఫలమవా
ప్నోతి, యస్సాస్వసమిద్భిర్యజతి ససర్వం లభతే ససర్వం లభతే,
అష్టాష్టాణా స్సమ్యగ్గ్రాహయిత్వా సూర్యవర్చస్వీ భవతి, సూర్య
గ్రహణే మహానశ్శాంత ప్రతిమాసన్నిధౌ వా జప్త్వా ససిద్ధమంత్రో
భవతి, మహావిహ్నాత్ ప్రముచ్యతే, ¹మహాదోషా త్ప్రముచ్యతే, సస
ర్వవిద్భవతి, స సర్వవిద్భవతి య ఏవం వేద ఇత్యుపనిషత్.

ఓం భద్రం కర్ణేభి రితి శాంతిః.

ఇతి గణపత్యుపనిషత్ సమాప్తా.

ఓం తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః వాః ఓమ్

౯౦. సామవేదీయ దర్శనోపనిషత్.

శ్లో. యమాద్యష్టాంగయోగేధం బ్రహ్మమాత్ర ప్రబోధితః,

యోగినోయ త్పదం యాన్తి త త్కైవల్యపదం భజే

ఓం ఆప్యాయం త్స్వతి శాంతిః.

ఓం. దత్తాత్రయో మహాయోగీభగవాన్ నృభూత భావనః, చతుర్భుజో
మహావిష్ణుర్లోకసామ్రాజ్యదీక్షితః, తస్య శిష్యోమునివర సాంబుత్తిర్నా
మ భక్తిమాన్, పత్రచ్చ గురు మేకాంతే ప్రాజ్ఞలి ద్విసయాన్వితః, భగవ
నృబ్ధిమా మే యోగం సాష్టాంగం సప్రపంచకమ్, యేన ²విజ్ఞాతమాత్రే
ణ జీవన్ముక్తో భవా మ్యహమ్, సాంబుత్తేశ్వరునత్యామియోగంసాష్టాం
గదిర్భవం, యమశ్చ నియమశ్చైవ తదై వాసన మేవచ, ప్రాణాయామ
స్తథా బ్రహ్మ ప్రత్యాహరి స్తతః పరమ్, ధారణాచ తథా ధ్యానం
సమాధి శ్చాష్టమం మునే, అహింసా సత్య మస్తేయం బ్రహ్మచర్యం

1 'మహాపాప త్ప్రముచ్యతే' అయిమధః పాఠః, 2 విజ్ఞాన.

దయాద్భవం, క్షమాధృతి ర్నితాహర శ్శౌచం చేతి యమా దశ, వే
దోక్తేన ప్రకారేణ వినాసత్యం తపోధన, కాయేన మనసానాచా హిం
సా హింసా నచాన్యథా, ఆత్మా సర్వగతోఽఽప్యేద్యో నగ్రాహ్యతీ¹యా
మతిః, సా చాహింసా వరా ప్రోక్తా మునే వేదాంతవేదిభిః, చక్షురా
దీంద్రియై ర్దృష్టం శ్రుతం స్మృతం మునీశ్వర, తస్యైవోక్తి ర్భవేత్సత్యం
విప్రతం నాన్యథా భవేత్, సర్వం సత్యం పరంబ్రహ్మ నచాన్యదితి యా
మతిః, తచ్చ సత్యం పరంప్రాప్తం వేదాంతజ్ఞానపారగైః, అన్యదీయే
తృణే రత్నే కాంచనే హక్తాకేఽపిచ, మనసా వినివృత్తి ర్వా తదస్తే
యం విదు ర్బుధాః, ఆత్మస్వనాత్మ భావేన వ్యవహరివివర్జితమ్, యత్త
దస్తేయ మిత్యక్త మాత్మవిద్భి ర్నహమతే, కాయేన వాచా మ
నసా స్త్రీణాం పరివివర్జనమ్, ఋతౌ భార్యాం తదా తస్య బ్రహ్మచర్యం
తదుచ్యతే, బ్రహ్మభావే మనశ్చారం బ్రహ్మచర్యం పరింతప, స్వాత్మ
వశ్శర్వభూతేషు కాయేన మనసా గిరా, అనుజ్ఞాయా దయా సైవ
ప్రోక్తా వేదాంతవేదిభిః, పుత్రే మిత్రే గళత్రేచ రిపౌ స్వాత్మని సంతతమ్,
ఏకరూపం గునేయ త్తిదార్జవం ప్రోచ్యతే మయా, కాయేన మనసా వా
చా శత్రుభిః పరివీడతే, బుద్ధిక్షోభనివృత్తి ర్వా క్షమా సా మునిపుంగవ,
వేదాదేవ వినిర్మోక్ష సంసారస్య న చాన్యథా, ఇతి విజ్ఞాననిష్ఠుత్తి ర్భృతిః
ప్రోక్తాహి వైదికైః, అహమాత్మా నచాన్యోఽస్తి త్యేవ మప్రచ్యుతా
మతిః, అల్ప శుష్టాశనాభ్యాంచ చతుర్థాంశావశేషకమ్, తస్మా ద్యో
గానుగుణ్యేన భోజనం మితభోజనమ్, స్వదేహ మలనిర్మోక్షో మృజ్జలా
భ్యాం మహామునే, యత్త చ్ఛౌచం భవేద్బాహ్యం మానసం మనసం
విహః, అహం శుద్ధతీర్ణానం శౌచ మాహుర్ననీషిణిః, ఆత్యంతమలి
నో దేహణో దేహీచాత్యంత నిర్మలః, ఉభయో రంతరం జ్ఞాత్వా
కన్యశౌచం విధీయతే, జ్ఞానశౌచం పరిత్యజ్య బాహ్యే యో ర
మతే నరః, స మూఢః కాంచనం తృక్త్వా లోఽప్తం గృహ్లాతి సువ్రత,
జ్ఞానామృతేర తృప్తస్య కృతకృత్యస్య యోగినః, న చాస్తి కించి త్క
ర్తవ్య మస్తి చేన్న స తత్త్వవిత్, లోకత్రయేఽపి కర్తవ్యం కించి న్నా

స్తాత్మవేదినామ్, తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన మునేఽహింసాది సాధనైః,
అత్తాన మక్షరం బ్రహ్మ విధిజ్ఞానాత్తు వేదనా దితి. ౧.

ద్వితీయః ఖండః.

ఓం. తపస్సూతోష మాక్తిక్యం దాసమీశ్వరపూజనమ్, సిద్ధాం
తశ్రవణా దైవ ప్రీర్షతిశ్చ జపో ప్రతిమ్, ఏతేచ నియుమాః ప్రోక్తా
న్తా న్యత్యుమి, మా చుచ్ఛిణు. వేదోక్తేన ప్రకారేణ కృత్యచాంద్రా
యణాదిభిః, శరీరశోషణం యత్త త్తప ఇత్యుచ్యతే బుధైః, కోవా
మోక్షః కథం తేన సుసారం ప్రతిపన్నవాన్, ఇత్యాలోచనమగ్రజ్ఞా స్త
పశ్యంసంతి పండితాః, యద్యచ్ఛారాభిశ్చ నిత్యం ప్రీతిర్యాజాయతే
నృణామ్, తత్సూతోషం విదుః సాజ్ఞాః పరిజ్ఞానైకతత్త్వరాః, బ్రహ్మని
లోకపర్యంతా నిర్విగత్యా య ల్లభత్ప్రియమ్, సర్వత్ర విగతస్నేహ
స్సంతోషం పరమం విదుః, శ్రాతే స్సార్థేచ విశ్వాసో యత్తిదాఽస్తిక్య
ముచ్యతే, న్యాయార్జితభను శ్రాంతేశ్చేధయా వైదికే జనే, అన్యద్వా
యత్ప్రీదీయంతే తద్దానం ప్రోచ్యతే మయు, రాగా ద్యపేతం హృదయం
వాగదుష్టానృతాదినా, హింసాదిరసేతం కర్త యత్తిదీశ్వరపూజనం,
సత్యం జ్ఞాన మసూతుచ పరానందం పరం ధ్రువమ్, ప్రత్యే గిత్వవగంతవ్యం
వేదాంతశ్రవణా బుధైః, వేదలౌకిక మార్గేషు కుత్సితం కర్తయద్భవేత్,
తస్మి న్భవతి యా లజ్జా స్తీనైవేతి ప్రకీర్తితా, వైదికేషుచ సర్వేషు
శ్రద్ధాయా సామిర్భవేత్, గురూణా చోపదిష్టాఽపతత్ర సంబాధవర్జితః,
వేదోక్తేనైవ మార్గేణ మంత్రాభ్యాసో జపస్తన్మతః, కల్పసూత్రే యథా
వేదే ధర్మ శాస్త్రే పురాణకే, ఇతిహాసేచ వృత్తి ర్యాస జపః ప్రోచ్యతే
మయా, జపస్తు ద్వివిధః ప్రోక్తో వాచకో మూస స్తథా, వాచకోపా
శు రుచ్చైశ్చ ద్వివిధః పరికీర్తితః, మానసో మనసధ్యానభేదాత్
ద్వైవిధ్య ముక్తితః, ఉచ్చైర్జపా దపాశుశ్చ సహస్రగుణ ఉచ్యతే,
మానసశ్చ తథోపాంశో స్సహస్రగుణఉచ్యతే, ఉచ్చైర్జపశ్చ సర్వే
పాం యథో క్తఫలదో భవేత్, నీచైః శ్రోత్రేణ చేత్తంత్రశ్చుత శ్చే
న్నిష్ఫలం భవేదితి. ౨.

తృతీయః ఖండః.

స్వస్తికం గోముఖం పద్మం వీరం సింహాసనం తథా, భద్రం ముక్తా

సనం చైవ మయూరాసన మేవచ, సుఖాసనసమాఖ్యంచ నవమం మని
పుంగవ, జానూర్వో రంతరే కృత్వా సమ్యక్ దతలే ఉభే, సమగ్రీ
వశిరః కాయ స్వస్తికిం నిత్య మభ్యసేత్, సవ్యే దక్షిణగుల్ఫంతు
పుంసపార్శ్వే నియోజయేత్, దక్షిణేఽపి తథా సవ్యం గోముఖం తత్ప్రీ
చక్షతే, అంగుష్ఠావధిగృహ్ణీయా ద్ధస్తాభ్యాం వ్యతక్రమేణ, ఉర్ధ్వో
రుపరి విప్రేంద్ర కృత్వా పాదతలద్వయమ్, ధ్రువాసం భవేత్ త్వాన్విజ్ఞ సర్వ
రోగభయావహమ్, దక్షిణేతరపాదంతు దక్షిణోరుణివిన్యసేత్, ఋజుకా
యస్సమాసీనోఽపి రాసన ముదాహృతమ్, * పార్శ్వ పాదాచ పాణిభ్యాం
దృఢం బధ్వాసునిశ్చలమ్, భద్రాసం భవే దేతి ద్విరురోగవినాశనమ్,
నిషిష్య సీవినిం సూక్ష్మాం దక్షిణేతరగుల్ఫతః, వామ యామ్యేన గుల్ఫేన
ముక్తాసర మిదం భవేత్, మేఘా దుపరినిక్షిప్య సవ్యం గుల్ఫా తతో
పరి, గుల్ఫాంతరంచ సుక్షిప్య ముక్తాసరమిదం మనః, కూర్మరాగ్రే
మునిశ్రేష్ఠ సీషిపే న్నాభిపార్శ్వయోః, భూమ్యాం పాణితలద్వంద్వం
నిక్షిప్యైకాగ్రమానసః, సమున్నతశిరఃపాదోదండవద్వ్యమ్నుసంధితః,
మయూరాసనమేత తస్య త్స్పర్శివాపప్రశాశనమ్, యేన కేన ప్రకారేణ
సుఖం ధైర్యఞ్చ జాయతే, తత్సుఖాసన మిత్యుక్త మశక్తస్తత్సమా
శ్రయేత్, ఆసనం విజితం యేన జితం తేన జగత్ప్రియమ్, అనేన
విధినా యుక్తః ప్రాణాయామః సదా క్షుతి. 3.

చతుర్థ ఖండః.

శరీరం తావదేవ న్య త్క్షణేన త్యజ్యుర్నాత్మకమ్, దేహమధ్యే శిఖ
స్థానం తప్తజాంబూనదప్రభమ్, త్రికోణం మనుజానాంతు సత్య ముక్తిం
హి సాంకృతే, గుదాత్తు ద్వ్యంగులా దూర్ధ్వం మేఘాత్తు ద్వ్యంగులా
దధః, దేహమధ్యం విజానీహ మనుష్యాణాం హి సాఙ్గ్రాతే, కందస్థా

* (గుత్సా చ పృథణస్యాధస్మిన్స్యాః పార్శ్వయోః క్షిపేత్, దక్షిణం సవ్యగు
ల్ఫేన దక్షిణేన తథేతరమ్ హస్తా జానా సమాసాప్య స్వాంగుల్ఫేశ్చ ప్రసార్యచ,
వ్యక్తవక్త్రానిరీక్షేర నాసాగ్రం సుసమాహితః, సింహాసనం భవేదేతిత్ పూజితం
యోగిభి స్సదా.) అయం పాఠః దర్శనోపనిషత్కోశేష సదృష్టః. కింతు గ్రంథాంత
రాత్సం గృహీతః.

సం మునిశ్రేష్ఠ మూలాధారం నవాంగులమ్, చతురంగుల మాయామ
 విస్తారం మునిపుష్కవ, కుక్కుటాండవ దాకారం భూషితంతు త్వగాదిభిః,
 తన్వధ్యే నాభి రిత్కుక్తం యోగజ్ఞై ర్భునిపుంగవ, కంద మధ్యస్థితా నాడీ
 సుషుమ్నీతి ప్రకీర్తితా, తిష్ఠంతి పరిత స్తస్య నాడయో మునిపుంగవ,
 ద్విసప్తతినహస్రాణి తాసాం ముఖ్యా శ్చతుర్దశ, సుషుమ్నా పింగళా
 తద్వ దిడా చైవ సరస్వతీ, పూషాచ వరుణాచైవ హ స్తిజిహ్వాయశస్వి
 నీ, అలంబుసా కుహూ శైవ విశ్వోదారా తపస్విని, శంఖినీచైవ గాంధా
 రా ఇతి ముఖ్యా శ్చతుర్దశ, ఆసాం ముఖ్యతమా స్తిప్రస్థి సృష్టేకోత్త
 మోత్తమా, బ్రహ్మనాడీతి సా ప్రోక్తామునే వేదాంత వేదిభిః, పృష్ఠమధ్య
 స్థితే నాస్థానీ వీణాదండేన సువ్రత, సహ మస్తకపర్యంతం సుషుమ్నా
 సంప్రతిష్ఠితా, నాభికందా దధః స్థానం కుండల్యాద్యవ్యంగులం మునే,
 అష్టప్రకృతిరూపా సా కుండలీమునిసత్తమ, యథావ ద్వాయుచ్ఛేష్ఠాంచ
 జలా న్నాడీని నిత్యశః, పరితః కందపార్శ్వేషు నిరుద్ధైవ సదా స్థితా,
 స్వముఖేన సమూవేష్ట్య బ్రహ్మరంద్రముఖం మునే, సుషుమ్నాయా ఇడా
 సవ్యే దక్షిణే పింగళాస్థితా, సరస్వతీ కుహూశైవ సుషుమ్నా పార్శ్వ
 యోః స్థితే, గాంధారీహ స్తిజిహ్వచ ఇడాయాః పృష్ఠపూర్వయోః,
 పూషా యశస్విని చైవ పింగళా పృష్ఠపూర్వయోః, కుహూశ్చ హ స్తి
 జిహ్వాయా మధ్యే విశ్వోదరీ స్థితా, యశస్విన్యాః కుహూర్మధ్యే
 వరుణా సుప్రతిష్ఠితా, పూషాయూశ్చ సరస్వత్యా మధ్యే ప్రోక్తా యశ
 స్విని, గాంధారాయా సరస్వత్యా మధ్యే ప్రోక్తా చ శంఖినీ, అలంబుసా
 స్థితా పాయుపర్యంతం కందమధ్యగా, పూర్వభాగే సుషుమ్నాయా
 రాకాయా సుగస్థితా కుహూః, ఆధశ్చోర్ధ్వం స్థితా నాడీ యామ్యనా
 సాంతిమిష్యతే, ఇడాతు సవ్యనాసాంతం సంస్థితా మునిపుంగవ, యశ
 స్విని చ వామస్య పాదాంగుష్ఠాంత మిష్యతే, పూషా నామాక్షి
 పర్యంతా పింగళాయాస్తు పృష్ఠతః, వయస్వినిచ యామ్యస్య కర్ణాంతం
 ప్రోచ్యతే బుధైః, సరస్వతీ తథా చోర్ధ్వ ¹గాజిహ్వంతం స్థితా మునే,
 హ స్తిజిహ్వ తథా సవ్యపాదాంగుష్ఠాంత మిష్యతే, శంఖినీనామ యా

నాడీ సవ్యకర్ణాంత మిష్యతే, గాంధారా సవ్యనేత్రాంతా ప్రోక్తా వేదాంతవేదిభిః, విశ్వోదరాభిగా నాడీ కంఠమధ్యే వ్యవస్థితా, ప్రాణోపానస్తథావ్యాన స్సమూహో దానవపచ, నాగఃకూర్మశ్చ కృకరో దేవదత్తో ధనంజయః, ఏతే నాడిషు సర్వాసు చరతి దశ వాయవః, తేషు ప్రాణాదయః పంచ ముఖ్యాః పశ్యన్తు సుసుప్రత, ప్రాణసంజ్ఞ స్తథాపానః పూజ్యః ప్రాణ స్తయోర్భునే, ఆస్యనాసికియోర్భుధ్యే నాభి మధ్యే తథా హృది, ప్రాణసంజ్ఞోఽనిలో నిత్యం వర్తతే మునిస్తమ, అపానో వర్తతే నిత్యం గుడమేథోరుజానుషు, ఉదరే సకలే కట్ట్యం నాభౌ జంఘేచ సుప్రత, వ్యానశ్రోత్రాక్షిమధ్యే చ కకుద్భ్యం గుల్ఫయో రః, ప్రాణధానే గళేచైవ వర్తతే మని పుంగవ, ఉదానసంజ్ఞో విజ్ఞేయఃపాదయోర్హిస్తయో రపి, సమాన స్సర్వదేహేషు వ్యాప్య తిష్ఠ త్య సంశయః, నాగాదివాయవః పంచ త్వగస్థ్యాదిషు సస్థితాః, నిశ్వాసోచ్ఛ్వాసకాసాశ్చ ప్రాణకర్మహిసాంకృతే, అపానాఖ్యప్య వాయోస్తు షణ్డాత్రాదివింశనమ్, సమానస్సర్వసామీప్యం కిరోతి మునిపుంగవ, ఉదాన ఉర్ధ్వగమనం కరోత్యేవ ససశయ, వ్యానో వివాదకృత్ప్రోక్తో మునే వేదాంత వేదిభిః, ఉద్ధారాదిగుణ ప్రోక్తో నాగాఖ్యప్య మహామునే, ధనంజయస్యశోభాదికర్మప్రోక్తం హి సాంకృతే, నిమిలనాదికూర్మస్య ఊర్ధ్వాధాతు కృకరస్య చ, దేవదత్తస్య విప్రింద్ర తుదీకర్మ ప్రకీర్తితమ్, సుషుమ్నాయా శ్శివో దేవ ఇడాయూ దేవతా హరిః, పింగళాయా విరించి నన్యో న్నిరస్వత్యావి రాణ్మునే, పూషాధీ దేవతా ప్రోక్తా వరుణా వాయుదేవతా, హస్తీజిహ్వోభిధాయాస్తు వరుణో దేవతా భవేత్, యశస్విన్యా ములశ్రేష్ఠ భగవా న్భాస్కర స్తథా, అలంబుసాయా అంకాత్మా వరుణః ప్రకీర్తితః, కుహూః క్షుద్దేవతా ప్రోక్తా గాంధారీ చంద్రదేవతా, శంఖన్యా శ్చంద్రమా స్తద్వ త్ప్రయస్విన్యాః ప్రజాపతిః, విశ్వోదరాభిధాయాస్తు భగవాన్ పావకః పతిః, ఇడాయూం చంద్రమా నిత్యం చరత్యేవ మహామునే, పింగళాయాం రవిస్తద్వ స్తునే వేదవిదాం వర, పింగళాయా ఇడాయూంతు వాయో స్సంక్రమణంతు యత్, తదుత్తరాయణం పోక్తం మునే వేదాంత వేదిభిః

ఇడాయాః సింగళాయామి ప్రాణసంక్రమణం మునే, దక్షిణాయన
మిత్యుక్తం సింగళాయామితి శ్రుతిః, ఇడాసింగళయో స్సంధిం యదా
ప్రాణ స్సమాగతః, అమావాస్య తదా ప్రోక్తా దేహే దేహభృతాం
వర, మూలాధారం యదాప్రాణః ప్రవిష్టః పండితోత్తమ, తదాద్యం
విషువం ప్రోక్తం తాపసై స్తాపసోత్తమ, ప్రాణసంజ్ఞో మునిశ్రేష్ఠ మూర్ధా
సం ప్రావిశే ద్యదా, తదంత్యం విషువం ప్రోక్తం తాపసై స్తత్త్వ చిం
తకే, నిశ్వాసోచ్ఛ్వాససం సర్వం మాసానాం సంక్రమో భవేత్,
ఇడయా కుండలీస్థానం యదా ప్రాణ స్సమాగతః, సోమగ్రహణ
మిత్యుక్తం తదా తత్త్వవిదాం వర, యదా సింగళయా ప్రాణః కుండలి
స్థాన మాగతః, తదా తదా భవేత్ సూర్యగ్రహణం మునిపుంగవ,
శ్రీవర్వతం శిరఃస్థానే కేదారంతు లలాటకే, వాచాణసీ మహాప్రాజ్ఞ
భువోర్హృద్రాణస్య మధ్యమే, కరుక్షేత్రం కుచస్థానే ప్రయాగం హృస్స
రోరుహే, చిదంబురతు హృత్తస్య ఆధారే కమలాలయమ్, ఆత్మతీ
ర్థసముత్సృజ్య బహి స్తీర్థాని యోవ్రజేత్, కరస్థం సమహరత్నం
త్యక్త్వా కాచం విమార్దతే, భావతీర్థం ఘరం తీర్థం ప్రమాణం సర్వక
ర్మసు, అన్యథాఽలింగ్యతే కాంతా అన్యథా లింగ్యతే సుతా, తీర్థాని
తోయపూర్ణాని దేవా న్కా-స్థాది నిర్జితాః, యోగినో న ప్రవద్యంతే
స్వాత్మ ప్రత్యయకారణాత్, బహి స్తీర్థా త్పరంతీర్థ మంత స్తీర్థం మహామునే,
ఆత్మతీర్థం మహాతీర్థమన్యతీర్థం నిరర్థకం, చిత్త మంతర్గతం దుష్టంతీర్థస్సానై
ర్నశుభ్యతి, శతశోఽపి జలైర్ధౌతం సురాభాండ మి వాశుచి, విషువాయ
నకాలేషు గ్రహణే చాంతరే సదా, వాచాణస్యాదికే స్థానే స్నాత్వా
శుద్ధో భవేన్నరః, జ్ఞానయోగపరాణాంతు పాదప్రక్షాలితం జలమ్,
భావశుద్ధర్థ మజ్ఞానాం త తీర్థం మునిపుంగవ, తీర్థే దానే జపే యజ్ఞే
కాషే పాపాణకే సదా, శివం పశ్యతి నూథాత్మా శివే వేహే ప్రతిష్ఠితే,
అంతస్థం మాం పరిత్యజ్య బహిష్ఠం యస్తు సేవతే, హస్తస్థం పిండ
ముత్సృజ్య లిహే త్కూర్పర మాత్మనః, శివ మాత్మని పశ్యంతి ప్రతి
మాసు నయోగినః, అజ్ఞానాం భావనార్థాయ ప్రతిమాః పరికల్పితాః,
అపూర్వమపరం బ్రహ్మ స్వాత్మానం సత్య మద్వయమ్, ప్రజ్ఞాన ఘన

మానందం యః పశ్యతి సపశ్యతి, నాడీపుంజం సదా సారం నగభావం
మహామునే, సముత్స్నృ జ్యోత్సనాత్మాన మహా మిత్యవధారయ, అశ
రీరం శరీరేషు మహాంతిం విభు మీశ్వరమ్, ఆనంద మక్షరం సాత్మా
న్మత్వా ధీరో న శోచతి, విభేదజన కేజ్జానే సప్తే జ్ఞానబలా స్తునే, ఆత్మ
నో బ్రహ్మశో భేడి మనంతం ¹కిం కరిష్యతి ర.

పంచమః ఖండః.

సమ్యక్ క్రియ మే బ్రహ్మ న్నాడీ శుద్ధిం సమాసతః, యయా
శుద్ధ్యా సదా ధ్యాయక్ జీవన్ముక్తో భవా మ్యహమ్, సాంకృతే శ్రుణు
వత్ప్రాయామి నాడీశుద్ధి సమాసతః, విద్యుత్ కర్తృసంయుక్తః కామసూక్ష్మ
వర్జితః, యమా ద్యప్రాంగ సంఘాత స్సత్యవరాయణః, స్వా
త్మ నృపస్థిత స్సమ్యక్ జ్ఞానిభిశ్చ సుశీఘ్రతః, యతాగ్రే నదీ తీరే బిల్వ
మూలే వనేఽథవా, మనోరమే శుచా దేశే మరం కృత్వా సమా
హితః, ఆరభ్య చాసనం పశ్చాత్ ప్రాజ్ఞుభోఽదజ్ఞుభోఽపివా, సమగ్రీవ
శిరఃకాయ స్తంబృతాస్య స్పృనిశ్చలః, నాసాగ్రే శశభృద్భింజే బిందు
మధ్యే తురీయకమ్, స్రవత మమృతం పశ్యేన్నేత్రాభ్యాం సుసమా
హితః, ఇశయా ప్రాణ మాకృప్య పూరయతోద్దరస్థితమ్, తతోఽ
గ్నిం దేహమధ్యస్థం ధ్యాయక్ జ్వాలావళియుతమ్, బిందునాదసమా
యుక్త మగ్నిబీజం విచి తయేత్, పశ్చాద్విరేచయే త్సమ్యక్ స్పృణం
పింగళయా బుధః, పునః పింగళయా పూర్వ వహ్నిబీజ మనుస్థరేత్,
పున ర్విరేచయే ద్ధీమా నిజయైవ శనై శ్మవైః, త్రిచతుర్వాసరం వాథ
త్రిచతుర్వార మేవచ, పట్కృత్వా విచరే నిత్యం రహస్యేవం త్రిసం
ధిషు, నాడీశుద్ధి మవాప్నోతి సౌఖ్యహ్నోపలబ్ధితః, శరీరలఘుతా
దీప్తి ర్వహ్నోర్జ్వరవ ర్జితః, నాదాభివ్యక్తి రి త్యేతి చ్చిహ్నం తత్స్థి
సూచకమ్, యావదే తాని సంపశ్యేత్తావ దేవం సమాచరేత్, అథవై
తత్పరిత్యజ్య స్వాత్మశుద్ధిం సమాచరేత్, ఆత్మా శుద్ధ స్సవా నిత్య స్సుఖ
రూప స్వయంప్రభః, అజ్ఞానా స్తలితో భాతి జ్ఞానా చ్చుద్ధో విభా
త్యయమ్, అజ్ఞాన మలపంకం యః త్వాశయేత్ జ్ఞానతో యతః, స
ఏవ సర్వదా శుద్ధో నాన్యకర్తృరతో హి స ఇతి. ౫.

షష్ఠః ఖండః.

ప్రాణాయామక్రమం వక్ష్యే సాంకృతీ శృణు సాదరమ్, ప్రాణాయామితి ప్రోక్తో రేచపూర్వకుంభకైః, వక్ష్యత్రయాత్మకాః ప్రోక్తా రేచపూర్వకుంభకాః, స ఏష ప్రణవః ప్రోక్తః ప్రాణాయామస్తు తిన్దయః, ఇషయా వాయు మాకృష్య పూరియతోద్ధరస్థితమ్, శనై ష్టాదశభిర్దాత్రైరకారం తత్ర సంస్తరేత్, పూరినం ధారియే త్వశ్చ చతుష్టప్యైతు మాత్రయా, ఉకారమూర్తిమత్రాపి సంస్తరక ప్రణవంజపేత్, యావ ద్వాశక్యతే తావద్ధారయే జ్వపవత్పరిః, పూరితం రేచయే త్వశ్చాత్ మకారేణాసిలంబుభః, శనైః పింగళయా తత్ర ద్వాత్రింశన్తాత్రియా పునః, ప్రాణాయామో భవే దేషస్తత శ్చైవం సమభ్యసేత్, పునః పింగళయా పూర్య మాత్రైః ష్టాదశభిస్తథా, అకారమూర్తిమత్రాపి స్తరే దేకాగ్ర మానసః, ధారయే త్పూరితం విద్వాత్ ప్రణవం సంజపన్వశీ, ఉకారమూర్తిం సంధ్యాయా చతుష్టప్యైతు మాత్రయా, మకారంతం స్తర స్పశ్చా ద్రేచయే దిడయా సిలమ్, ఏవ మేవ పునః కుర్యా దిడయా పూర్వ బుద్ధిమూర్తా, ఏవం సమభ్యసేన్నిత్యం ప్రాణాయామం మనీష్వర, ఏష మభ్యాసతః సత్యం వక్ష్యాతే జ్ఞానవాస్థవేత్, వత్సరాద్భిష్టా విద్వాన్ స్యాత్తిష్టాన్నిత్యం సమభ్యసేత్, యోగాభ్యాసరతో సత్యం స్వభర్తనిత శ్చియః, ప్రాణ సంయమనే నైవ జ్ఞానాన్తక్తో భవిష్యతి, బాహ్య దాపూరణం వాయో రుదరే పూరికోఽపిసః, సంపూర్ణకుంభవ ద్వాయో ధారణం కుంభకో భవేత్, బహిర్విరేచనం వాయో రుదరా ద్రేచక స్తనితః, ప్రస్వేదజనకోయస్తు ప్రాణాయామేషు సోఽదమః, కింవనం మధ్యమం పిద్యా దుత్థానం చోత్తమం విదుః, పూర్వపూర్వం ప్రకర్షిత యావదుత్థానసంభవః, సంభవ త్యుత్తమే ప్రాజ్ఞః ప్రాణాయామే సుఖభవేత్, ప్రాణ యామేన చిత్తంతు శుద్ధం భవతి సువ్రత, చిత్రే శుద్ధే శుచి సాక్షాత్ప్రీత్యుజ్జోతి ర్వ్యవస్థితః, ప్రాణచిత్రేన సంయుక్తః పరిమాత్తని తిష్ఠతి, ప్రాణాయామ పర స్యాస్య పురషస్య మహత్తనః, దేహ శోలిష్ఠతే తేఽకించి ద్జానాన్ ద్విముక్తతా, రేచకం పూరికం ముక్త్యా కుంభకం నిత్య మభ్యసేత్,

సర్వపాపవినిర్ముక్త స్సమ్యక్జ్ఞాన మనామృతాయాత్, మనోజవత్స్వ మాహ్నీతి
 వలితాదిచ నశ్యతి, ప్రాణాయామైకనిష్ఠస్య నకించదపి దుష్లభః, తస్మా
 త్సర్వప్రయత్నేన ప్రాణాయామాః సమధ్యనేత్, వినియోగాత్ ప్రవ
 త్త్యామి ప్రాణాయామస్య సుత్రత, స ధ్యాయో రాప్తిహికాలేపి మధ్యా
 హ్నే వాభవా సదా, బాహ్యం ప్రాణం సమూక్త్య పూరియితోద్ధ
 రణచ, నాసాగ్రే నాభిమధ్యేచ పాదాంగుష్ఠేచ ధారయేత్, సర్వరో
 గవిర్ముక్తోబీజేష్వర్విశతం సరిః, నాసాధారణా ద్వాపి జితో భవతి
 సుత్రత, సర్వరోగనివృత్తి స్సస్య న్నాభిమధ్యేతు ధారణాత్, శరీరల
 ఘ్నుతావిస్త్ర పాదాంగుప్తనిరోధనాత్, జిహ్వాయా వాయుమాకృప్య
 యాపిబే త్సితతం సరిః, శ్రమదాహవినిర్ముక్తయోగీ నీరోగితా మియా
 త్, జిహ్వాయావాయు మాకృప్య జిహ్వాయాలే నిరోధయేత్, పిబేద
 మృత మవ్యగ్రం సకలం సుఖ మామృతాయాత్, ఇదయా వాయు మాకృ
 ప్య భ్రువోర్ధ్వే నిరోధయేత్, యః పిబే దవృతం శుద్ధం వ్యాధిభి
 ర్నుచ్యతేహసః, ఇదయా వేద్యత్త్విజ్ఞ తథా సిగళయైవచ, నాభా
 నిరోధయే త్తేన వ్యాధిభి ర్నుచ్యతే సరిః, మానమాత్రం త్రిసాధ్యా
 యా జిహ్వాయాఽరోప్య మానుషమ్, అచృతంచ పిబే న్నాభా మం
 దం మాదం నిరోధయేత్, వాతజః పిత్తిగా దోషా నశ్యంత్యేవ నసం
 శయః, నాసాభ్యాం వాయు మాకృప్య నేత్రద్వంద్వే నిరోధయేత్,
 నేత్రరోగా విచశ్యంతి తథా శ్రోత్రనిరోధనాత్, తథా వాయుం సమా
 రోప్య ధారయే చ్చిరసి సితమ్, శిరోరోగా విచశ్యంతి సత్యముక్తంపి
 సాంకృతే, స్వస్థికాసన మాస్థాయసమాహితమనాస్తథా, అసానిమూ
 ర్ధ్వముత్థాప్య ప్రణవేన శనై శ్శనైః, హస్తాభ్యాం ధారయే త్సమ్యక్క
 ర్తాదికరణాని చ, అంగుస్తాభ్యాం మునేశ్రోత్రే తరసిభ్యాం తు చక్షు
 పి, నాసాపుటాపధానాభ్యాం ప్రచ్ఛాద్య కరిణాని వై, ఆనందావిర్భవో
 యావ త్తావ స్సూర్ధని ధారణాత్, ప్రాణః ప్రయా త్యనేనైవ బ్రహ్మరం
 ద్రం వహమునే, బ్రహ్మరంద్రం గతే వాయూ నాద శ్చోత్పద్యతేఽన
 ఘ్ను, శంఖద్వని నిధ శ్చాదౌ మధ్యే వాఘద్వని ర్యథా, శిరో మధ్యగతే
 వాయౌ గిరిప్రస్థవణా యథా, పశ్చా త్ప్రీతో మహాప్రాజ్ఞ స్సాక్షా
 దాత్మోస్తుభోధవేత్, పున స్తద్ధాననిష్పత్తి ర్యోగా త్సంసారిహ్నుతిః,

దక్షిణేతరగుల్ఫేన నీవినీం వీడయేత్ స్థిరామ్, సవ్యేతరేణ గుల్ఫేన
 వీడయే ద్బుద్ధిమా స్మరః, జాన్వోరథస్థితాం సాధిం స్తుత్వా దేవం
 త్రియంబకమ్, వినాయకంచ సుస్తృత్య తథా వాగీశ్వరీం వునః, లింగ
 నాళా త్సుచూక్చస్య వాయు మ ప్యగ్రతోమునే, ప్రణవేన నియుక్తేన
 బిందుయుక్తేన బుద్ధిసూక్ష్మా, మూలాధారస్య విప్రేంద్ర మధ్యే తుతు
 నిరోధయేత్, సచధ్య వాయునా దీప్తో వహ్నిరూపాతి కుండలిమ్, పున
 స్సుషుమ్నయా వాయువహ్నినా సహ గచ్ఛతి, ఏవమభ్యసత స్తత్య జి
 తోవాయు ర్భవే ద్బృహతమ్, ప్ర నేద ప్రథమః పశ్చాత్కంపనం మని
 పుంగవ, ఉత్థానంచ శరీరస్య చిహ్న మేత జ్జితేనిలే, ఏవ మభ్యసత
 స్తస్య మూలరోగో వివశ్యతి, భగంధరంచ నప్తంస్యా త్స్వరోగాణి
 సాంకృతే, పాతకానిన నశ్యంతి క్షుద్రాణిచ మహంతిచ, నష్టే పాపే
 విశుద్ధంస్యా చ్చిత్తదర్శణ మద్భుతమ్, పున ర్భిక్షాదిభోగేభ్యో వైరా
 గ్యం జాయతే హృది, విరక్తస్య తు సంసారాత్ జ్ఞానం కైవల్య సాధ
 నమ్, తేనపాపావహాని స్సాన్విత జ్ఞాత్వా దేవం సదాశివమ్, జ్ఞానావృత
 రసో యేన సకృదానన్వదితో భవేత్, స స్యుక్తార్య ముత్పృజ్య తత్రైవ
 పరిధాపతి, జ్ఞానచ్యూరూప మేవాహు ర్జగదేత్ ద్విపక్షకాః, అర్థస్వరూప
 మజ్ఞానా త్వశ్యం త్యనేకదృష్టయః, ఆత్మస్వరూపవిజ్ఞానా దజ్ఞానస్య
 పరిక్షయః, క్షీణేజ్ఞానే మహాప్రాజ్ఞ రాగాదీనాం పరిక్షయః, రాగా
 ద్యుసంభవే ప్రజ్ఞ పుణ్యపాప విమర్దనమ్, తయోర్నాశే శరీరేణ సపున
 స్సంప్రయుజ్యత ఇతి. ౬.

సప్తమః ఖండః

ఆథాత స్సంప్రవక్ష్యామి ప్రత్యాహరీం మహామునే, ఇంద్రి
 యాణాం విచరతాం విషయేషు స్వభావతః, బలా దాహరణం తేహం
 ప్రత్యాహర స్పటిచ్యతే, యత్పశ్యతి తు తత్సర్వం బ్రహ్మ పశ్య స్సమా
 హితః, ప్రత్యాహరో భవే దేవ బ్రహ్మవిద్భిః పురోదితః, యద్య చ్ఛుద్ధ
 మశుద్ధం వా కరో త్యామరణాంతికమ్, తత్సర్వం బ్రహ్మణే కుర్యా
 త్ప్రత్యాహర స్స ఉగ్యతే, అథవా నిత్యకర్తాణి బ్రహ్మరాధన బుద్ధితః,
 కామ్యానిచ తథా కుగ్యాత్ప్రత్యాహర స్స ఉచ్యతే, అథవా వాయు

మాకృష్య స్థానాత్ స్థానం నిరోధయేత్, దంతమూలా త్తథా కంఠే
కంఠా దురసి మారుతమ్, ఉరో దేశాత్సమాకృష్య నాభిదేశే నిరోధ
యేత్, నాభిదేశా త్సమాకృష్య కండలాంతం నిరోధయేత్, కండలీ
దేశాత్ విద్వాన్మూలాధారే నిరోధయేత్, అథాపానా త్కటి న్వంద్య
లిఖోరా చ సుమధ్యమే, తిక్తా జ్ఞానుద్యయే జుఘే వాదాఃగుఘే
నిరోధ యేత్, ప్రత్యాహారోఽయముక్తస్తు ప్రత్యాహారపరైః పరా,
ఏవ మభ్యాసయుక్తస్య పురుషస్య మహాత్మనః, సర్వపాపాని నశ్యంతి
భవరోగశ్చ సువ్రత, నాసాభ్యాం వాయు మాకృష్య నిశ్చల స్వస్తి
కాసనః, పూరయే దనిలం విద్వా నాపాదలలమస్తకమ్, ఏశ్చ త్పర
ద్యయే తద్వన్మూలాధారే తథైవచ, నాభికండేచ హృన్మధ్యే కంఠమూ
లేచ తాలుకే, భువో ర్మధ్యే లలాటేచ తథా మూర్ధని ధారయేత్,
దేహే త్వాత్త మతి విద్వాన్ సమాకృష్యసమాహితః, ఆత్మ నాత్మని
నిర్వ్వంద్య నిర్విల్పే నిరోధయేత్, ప్రత్యాహార స్సమాఖ్యాతి
స్సాక్షా ద్వేదాంతవేదిభిః, ఏవమభ్యాస తస్తస్య నశించిషి దుర్లభ
మితి. ౭.

అష్టమః ఖండః.

అథాత స్సంప్రవక్ష్యామి ధారణాః పశ్య సువ్రత, దేహమధ్య
గతేవ్యోమ్ని బాహ్యకాశస్తు ధారయేత్, ప్రాణే బాహ్యనిలం తద్వత్
జ్వలనేచాగ్నిమాదరే, తోయం తోయీ శ కే భూమిం భూమిభాగే
మహామునే, హయరావల కారాఖ్యం మంత్ర ముచ్చరయే తక్రమాత్,
ధారణైషా పరాప్రాక్తా సర్వపాపవిశోధినీ, జాన్వంతం పృథివీ హ్యంశో
హ్యపాం పాయ్వంశ ముచ్యతే, హృదయాంశే స్తథాగ్న్యంశో భూమ
ధ్యాంశోఽనిలాంశకః, ఆకాశాంశ స్తథా ప్రాజ్ఞ మూర్ధాశః పక్షీర్జితిః,
బ్రహ్మం పృథివీభాగే విష్ణుః తోయాంశకే తథా, అగ్న్యంశేచ
మహేశాన మీశ్వరం చానిలాంశకే, ఆకాశాంశే మహాప్రాజ్ఞ ధార
యేత్తు సదాశివమ్, అథవా తవ సక్ష్యామి ధారణాం మునిపుంగవ,
పురుషే సర్వశాస్త్రం బోధానందమయం శివమ్, ధారయే ద్బుద్ధిమా
న్నిత్యం సర్వపాపవిశుద్ధయే, బ్రహ్మదికార్యగూపాణి స్వేన్యే సాహృద్య
కారణే, సర్వకారణ మవ్యక్త మనిరూప్య మచేతనమ్, సాక్షాదాత్మని

సంపూర్ణే ధారయే త్ప్రణవే నరః, ఇంద్రియాణి సమాహృత్య మనసా
త్తని యోజయే దితి ౮.

సవమః ఖండః.

అథా తస్య ప్రవక్ష్యామి ధ్యానం సంసారనాశనమ్, ఋతం
సత్యం పరం బ్రహ్మ సర్వసంసారభేదజమ్, ఊర్ధ్వరేతం విరూపాక్షం
విశ్వరూపం మహేశ్వరమ్, హాహమి క్ష్యాదరేణైవ ధ్యాయే ద్యోగీశ్వ
రేశ్వరమ్, అథవా సత్యమిశానం జ్ఞాన మానంద మద్యయమ్, అత్యర్థ
మచం నిత్య మాదిమధ్యాతవర్జితమ్, తదా స్థూల మనాకాశ మసం
స్పృశ్య మచాక్షుషమ్, నరిసం సచగఃకాఖ్యి ఏప్రమేయ మనూప
మమ్, ఆత్మానం సచ్చిదానంద మనంతం బ్రహ్మ సువ్రత, అహ మస్తీ
త్యభిధ్యాయేత్ ధ్యేయాతీతం విముక్తయే, ఏవమభ్యాసముక్తస్య పురుష
స్యమహాత్మనః, క్రమా ద్వేదాంతవిజ్ఞానం విజాయేత స సంశయ ఇతి. ౯.

దశమః ఖండః.

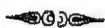
అథా తస్య ప్రవక్ష్యామి సమాధిం భవనాశనమ్, సమాధి స్సం
విదుత్పత్తిః పరజీవైకతాం ప్రతి, నిత్య స్సర్వగతో హ్యత్తా గూఢస్థో
దోషవర్జితః, ఏక స్సృక్ భద్యతే భ్రాంత్యా మాయయా న స్వరూ
పతః, తస్మా దదైవతమేవాస్తి సప్రపంచో నసంసృతిః, యథాకాశో
ఘటాకాశో మరాకాశఇతిరితి, తథా భ్రాంతైర్ద్విధా హ్యోక్తా హ్య
త్తా జీవేశ్వగాత్తనా, నాహం దేహేనా నచ ప్రాణో నేంద్రియాణి
మహో నహి, సదా సాక్షిస్వరూపత్వా చ్ఛివవవాస్తి కేవలః, ఇతి ధృ
ర్యా మునిశ్రేష్ఠ సా సమాధి రిహోచ్యతే, సోఽహం బ్రహ్మ నసంసారి
సమత్తోఽన్యః కదాచన, యథా ధేనతిరంగాది సముద్రా దుత్థితం పునః,
సముద్రే లీయతే తద్వజ్జగ న్నయ్యనలీయతే, తస్మా స్తనః సృభజ్ఞాస్తి
జగన్తాయూచ నాస్తి హి, యస్యైవం పరమాత్మాయం ప్రత్యగ్భూతః
ప్రకాశితః, స తు యాతి స పుంభావం స్వయం సాక్షాత్పరామృతమ్,
యదా మనసి చైతన్యం భాతి సర్వత్రగం సనా, యోగినోఽవ్యవధా
నేన తదా సంవద్యతే స్వయమ్, యదా సర్వాణి భూతాని స్వాత్మస్వేవ
హి పశ్యతి, సర్వభూతేషు చాత్మానం బ్రహ్మ సంవద్యతే తదా, యదా స
ర్వాణి భూతాని సమాధిస్థో నపశ్యతి, ఏకిభూతః పరేణాసా తదా భవతి

కేవలః, యదా వశ్యతి చాత్తానం కేవలం పరమార్థతః, మాయామా
త్రం జగత్కృత్సం తదా భవతి నిర్వృత్తిః, ఏవ ముక్త్యా స భగవాన్
దత్తాత్రేయో మహామునిః, సాంకృతి స్విస్వరూపేణ సుఖ మాస్తేతి
నిర్భయ ఇతి. ౧౦.

ఓం ఆప్యాయం త్వితీ శాంతిః.

ఇతి దర్శనోపనిషత్సమాప్తః.

ఓమ్ తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః హరిః ఓమ్.

౬౧. యజుర్వేదీయ తారసారోపనిషత్.

శ్లో. యన్నారాయణతార్థ సత్యజ్ఞానసుఖాకృతీ,

త్రిసాన్నారాయణాకారం తద్భిష్టావాఽస్మికేవలమ్.

ఓం పూర్ణమద ఇతి శాంతిః.

హరిః ఓమ్. ఓంబృహస్పతి రువాచ యాజ్ఞవల్క్యమ్, యదను
కురుక్షేత్రం దేవానాం దేవయజనగ్ సర్వేషాం భూతానాం బ్రహ్మస
దనం తస్మాద్యత్ర క్వచన గచ్ఛేత్తిదేవ మన్యే తేతదం వై కురుక్షే
త్రం దేవానాం దేవయజనం సర్వేషాం భూతానాం బ్రహ్మసదన
మవిముక్తం వైసదుక్షేత్రం దేవానాం దేవయజనం సర్వేషాం భూతా
నాం బ్రహ్మసదన మత్రహి జంతోః ప్రాణేష్కూత్సమమాణేషు రుద్ర
స్తారకం బ్రహ్మవ్యాచప్తే, తే నాసా వమృతీభూత్వా మోక్షీభవతి తస్మా
దవిముక్తమేవ నిషేవే తాపిముక్తం నవిముచే దేవ మేవైష భగవ
న్నితి యాజ్ఞవల్క్యః. ౧.

అథ హైనం భారద్వాజః పత్రచ్చ యాజ్ఞవల్క్యం కిం తార
కం కింతారయతీతి సహోవాచ యాజ్ఞవల్క్యః, ఓం సమోనారా
యణాయేతి తారకం చిదాత్మక మి త్యుపాసితవ్యమ్, ఓ మిత్యేకాక్షర
మాత్తస్వరూపం సమ ఇతి ద్వ్యక్షరం ప్రకృతిస్వరూపమ్, నారాయణా
యేతి పద్మాక్షరం పరంబ్రహ్మస్వరూపం, ఇతి యవవం వేద, సోఽమృ

తో భవతి, ఓమితి బ్రహ్మసతి, సకారో విష్ణు ర్భవతి, మకారో రుద్రో
భవతి, సకార ఈశ్వరో భవతి, రకారోఽంజం విరా డ్భవతి, యకారః
పురుషోభవతి, ణకారో భగవాన్ భవతి, యకారః పరమాత్మా భవ
తి, ఏత ద్వై నారాయణ స్వాష్టాక్షరం పరం పరమపురుషో భవతి,
అయం ఋగ్వేదః ప్రథమఃపాదః. ఓ మిత్యేతదక్షరం పరంబ్రహ్మ, తదే
వోపాసితవ్యమ్, ఏతదేవ సూక్ష్మాష్టాక్షరం భవతి, తదేత దస్తోత్రోఽ
ష్టథా భవతి, అకారః ప్రథమాక్షరో భవతి, ఉకారో ద్వితీయాక్షరో
భవతి, మకార స్తృతీయాక్షరో భవతి, బిందుస్తురీయాక్షరో భవతి,
నాదః పంచమాక్షరో భవతి, కలా షష్ఠాక్షరో భవతి, కలాతీతా
సప్తమాక్షరో భవతి, తత్త్వర ష్టాష్టమాక్షరో భవతి, తారకత్వా
తారకో భవతి, తదేవ తారకం బ్రహ్మ త్వం విద్ధి తదేవోపాసి
తవ్యమ్, అత్రైతే శ్లోకా భవంతి. అకారా దభవ ద్భ్రష్టః జంబవానితి
సంజ్ఞకః, ఉకారాక్షరసమ్భూత ఉపేంద్రో హరినాయకః, మకాగాక్షర
సమ్భూత శ్శిషస్తు హనుమాన్ స్మృతః, బిందు రీశ్వరసంజ్ఞస్తు శశ్రుఘ్ను
శ్శక్రరా ట్వుయమ్, నాదో మహాప్రభు ర్జ్ఞయో భరత శ్శృంగనామకః,
కలాయాః పురుష స్సాక్షా ల్లక్షణో ధరణీధరః, కలాతీతా భగవతీ స్వ
యం సీతేతి సంజ్ఞతా, తత్త్వరః పరమాత్తాచ శ్రీరామః పురుషోత్తమః,
ఓమి త్యేతదక్షర మిదం సర్వం తస్యోపవ్యాఖ్యానమ్, భూషం భవ్యం
భవిష్యం య చ్ఛాన్య త్తత్త్వమగ్రవర్ణదేవతా చ్ఛంద ఋక్కలాశక్తి
సృష్ట్యాత్త క మితి యఏవంవేద, యజుర్వేదో ద్వితీయః పాదః— అథ
హ్రీం భారద్వాజో యాజ్ఞవల్క్య మువాచాథ కైర్నంత్రైః పరమా
త్తాప్రీతో భవతి, స్వాత్మానం దర్శయతి, తా న్నో బూహి భగవ
తీతి, సహోవాచ యాజ్ఞవల్క్యః, ఓం యోహవై శ్రీపరమాత్మా నా
రాయణ స్సభగవా నకారవాచ్యో జామ్బవాన్, భూర్భువ స్స్వ స్తస్మై
వైనమో నమః. ౧. ఓం యోహవై శ్రీపరమాత్మా నారాయణ స్సభ
గవా నుకారవాచ్య ఉపేంద్రస్వరూపోహరి నాయకో భూర్భువ స్స్వ స్త
సైవైనమోనమః. ౨. ఓం యోహవై శ్రీపరమాత్మా నారాయణ స్స

భగవాన్ స్తకారవాచ్య శ్చివస్వరూపో హనుమాన్*భూర్భువ స్వస్త్వ
 స్తైవై నమోనమః ౩. ఓం యోహవై శ్రీపరమాత్మా నారాయణ స్సభ
 గవాన్ శ్చివస్వరూప శ్చిత్తుహ్నీ భూర్భువస్వ స్తైవై నమోనమః. ౪.
 ఓం యోహ వై శ్రీపరమాత్మా నారాయణ స్సభగవాన్ నాదస్వరూపో
 భరతోభూర్భువ స్వ స్తైవై నమోనమః. ౫ ఓం యోహవై శ్రీప
 రమాత్మా నారాయణ స్సభగవాన్ స్కలస్వరూపో లక్ష్మణో భూర్భువ
 స్వస్త్వైవై నమోనమః ౬. ఓం యోహవై శ్రీపరమాత్మా నారాయణస్స
 భగవాన్ స్కలాతీతా భగవతీసీతా చిత్స్వరూపా భూర్భువస్వ స్తైవై న
 మోనమః. ౭. ఓం యోహవై శ్రీపరమాత్మా నారాయణ స్సభగవాన్
 తత్పరః పరమపురుషః పురాణపురుషోత్తమో నిత్య శుద్ధబుద్ధముక్తిస
 త్యపరమానందానంతాద్వయపరపూర్ణః బ్రహ్మైవాహం రామోఽస్మి
 భూర్భువ స్వ స్తైవై నమోనమః. ౮. ఏతిదష్టవిధమంత్రం యోఽధీతే
 సోఽగ్నిపూతోభవతి, స వాయు పూతో భవతి, స ఆదిత్యపూతో
 భవతి, స సోమపూతో భవతి, స సర్వైర్దేవై ర్జాతో భవతి, తే నేతిహస
 పురాణానాం రుద్రాణాం శతసహస్రాణి జప్తాని ఫలాని భవంతి, శ్రీమ
 న్నారాయణాష్టాక్షరానుస్తరణేన గాయత్ర్యై శ్శతసహస్రం జప్తం
 భవతి, ప్రణవానామయుతం జప్తం భవతి, దశపూర్వాన్ దశోత్త
 రాన్ పునాతి, నారాయణపద మవాప్నోతి, యఏవం వేద, తద్విష్ణోః
 పరమం పదగ్ సదా వశ్యంతి సూరయః, దివివ చక్షురాతతిమ్, తద్విస్తాసో
 వివస్యవో జాగ్రవాగ్ స స్సమిధతే, విష్ణో ర్యత్పరమంపద మిత్యపని
 షత్, సామవేద స్త్రుతీయః పాదః

ఓం పూర్ణమద ఇతి శాంతిః.

ఇతి తారసారోపనిష త్సమాప్తా.

ఓం తత్సత్.

* 'అష్టమూర్తే శ్చివస్యాసీ ద్వాయరూపా త్సుతోజీ, హనుమాన్ స్కేసరిక్షే
 త్రే మకారార్థ స్సుఉచ్యత' ఇతి రామతారకోపనిషత్తమే తత్సంవాది ఏతేన హను
 మానుద్రబిజ ఇతి ద్వారాసరామాయణాద్యుక్తమసి సంగచ్ఛతే (సి.సు.శా.)

శ్రీగురుభ్యోనమః హరిః ఓమ్.

౯౨. అధర్వణీయ మహావాక్యోపనిషత్.

శ్లో. యస్మాహావ్యాకర్తాస్త మహావిద్యాకళేబరమ్,
వికళేబరకైవల్య రామచంద్ర నదం భజే

ఓం భద్రం కర్ణేభి రితి శాంతిః.

అథ హేమాలాచ భగవాన్ బ్రహ్మ, అపరోక్షానుభవపరోసనిష
దం వ్యాఖ్యాన్యాయః, గుహ్య ధ్నుహ్యతర మేషానప్రాప్యతా యోషదే
ష్టవ్యా, సాత్వికా యాంతర్ముఖాయ పరిశుశ్రూషవే, అథసగస్పతి బంధ
మోక్షయో ర్విద్యావిద్యే చక్షుషీ ఉపసగహృత్స్ విజ్ఞాయ, అవిద్యా
లోకాంధ స్తమోదృక్, తమోహి శారీరప్రపంచ మాబ్రహ్మసావరాం
తమ్, అనంతాఖిలాజ్ఞాభూతమ్, నిఖిలనిగమోదిత సకామకర్తవ్యవ
హరో లోకః, నైషాంధకార అయమాత్మా, విద్యా హి కాండాంత
రాదిత్యో జ్యోతిర్నండలం గ్రాహ్యం నాపరమ్, అసావాదిత్యో బ్రహ్మే
త్యజపయోష హితగహగ్ సస్సంహం ప్రాణాపానాభ్యాం ప్రతిలో
మానులోమాభ్యాగ్, సముపలభ్యైవగ్ సాచిరం లభ్యై త్రివృ
దాత్తని బ్రహ్మణ్యభిధ్యాయమానే సచ్చినానందః పరమాత్మాఽవిచ్ఛ
వతి, సహస్రభానువచ్ఛురితా పూరితత్వా దలీయా, పారావారపూర
ణవ నైషా సమాధిః, నైషా యోగసిద్ధిః, నైషా మనోలయః బ్రహ్మే
క్యం తత్, ఆదిత్యవర్ణంతమసస్తు సారే, సర్వాణి రూపాణి విచిత్వి
ధీరః, నామాని కృత్యాభివదన్యదాస్తే, ధాతా పురస్తా ద్య ముదాజ
హర, శక్రః ప్రవిద్యాస్పృదిశ శ్చతస్రః, తమేవం విద్యా సమృత
ణమా భవతి నాస్యఃపథా అయనాయ విద్యతే, యజ్ఞేన యజ్ఞ మయ
జంత దేవాః, తాని ధర్మాణి ప్రథమా న్యాసత్, తేహ నాకం మహి
మాన స్సచంతే, యత్ర పూర్వే సాధ్యా స్సంతి దేవాః, సాఽహ
మర్కః పరంజ్యోతి రర్కజ్యోతి రహగ్శిః, ఆత్మజ్యోతి రహగ్ శుక్ర
స్సర్వజ్యోతి రనాద హేమమ్, ఏత దధర్వణిరోఽభీతే, ప్రాణ రథీ
యానో రాత్రికృతం పాపం నాశయతి, సాయ మధీయానో దివసకృతం

పాపం నాశయతి, త త్సాయం ప్రాతః స్రయుంజానః పాపోఽపాపో
భవతి, మాధ్యందిన మాదిత్యాభిముఖోఽధీయానః పశ్చిమహఃపాతకోప
పాతకాత్ప్రియచ్యుతే, సర్వవేదిసారాయణపుణ్యం లభతే, శ్రీమహా
విష్ణు సాయుజ్య మవాప్నోతి త్సుపనిషత్

ఓం భద్రం కర్ణేభి రితి శాంతిః.

ఇతి మహావాక్యోపనిషత్ సమాప్తా.

ఓమ్ తత్సత్.

శ్రీ గురుభ్యోనమః హరిః ఓమ్.

౯౩. యాజుషీయ పంచబ్రహ్మోపనిషత్.

శ్లో. బ్రహ్మాది పంచబ్రహ్మో యత్ర విశ్రాంతి మాప్నుయ్యః,

తదఖండశుఖాకారం కామచంద్రపదం భజే.

ఓం నమోనామన త్వీతి శాంతిః.

ఓం, అథ సైప్పలాదో భగవాన్ కిమాగం కింజాత మితి సద్యో
జాత మితి కిం భగవ ఇతి అఘోరి ఇతి కింభగవ ఇతి వామదేవ ఇతి
కింవా పున రిమే భగవ ఇతి తత్పురుష ఇతి కింవా పున రిమే భగవ
ఇతి సర్వేషాం ¹విద్యానాం ప్రేరయితా ఈశాన ఇతి, ఈశానో భూత
భవ్యస్య సర్వేషాం దేవయోనినామ్, కతి వర్ణాః కతి భేదాః కతి శక్త
యో యత్సర్వం తద్గుహ్యం తస్మై శ్చనమో మహాదేవాయ మహారు
ద్రాయ ప్రోవాచ తస్మై భగవా స్స హేళి, గోప్యా ద్గోప్యతరం లోకే
యద్యస్తి శృణుశాకిల, సద్యోజాతం మహీ పూషా రమా బ్రహ్మ
త్రిపు త్వరః, ఋగ్వేదో గాఢపత్యంచ మంత్రా స్సప్తస్వరా స్తథా,
వర్ణం వీతం క్రియాశక్తి స్సర్వాభీష్టఫలప్రదమ్, అఘోరిగ్ సలిలం
చంద్రం గౌరీ వేదద్వితీయకమ్, నీరదాభగ్ స్వరగ్ సాంద్రం దక్షిణాగ్ని
రుదాహృతమ్, వచాశి ద్వర్ణరసయు క్తిగ్ స్థితి రిచ్ఛాక్రియాద్వికమ్, శక్తి
రక్షణసంయు క్తిగ్ సర్వాభూషువినాశినమ్, సర్వదుష్టప్ర శమనగ్ సర్వై

శ్వర్ణఫలప్రదమ్, వామజేపం మహాబోధదాయకం పాపకాత్మకమ్, విద్యా
 లోకసమాయుక్తం భానకోటిసమప్రభమ్, ప్రసన్నగ్ సామజేదాఖ్యం
 గానాప్తకసమన్వితమ్, ధీరస్వర మధీనం చాహవనీయ మనుత్తమమ్,
 జ్ఞాన సగ్ హర సుయుక్తగ్ శక్తిద్వయసమన్వితమ్, వర్ణగ్ శుక్లం
 తమోమిత్రం పూర్ణగోధకరగ్ స్వయమ్, ధామత్రయనియంతారం ధామ
 త్రయ సమన్వితమ్, సర్వసౌభాగ్యదం సౌఖ్యం సర్వార్థఫలప్రదమ్,
 అష్టాక్షరసమాయుక్త మప్తవత్రాంతరస్థితమ్, యత్త తత్పురుషం పో
 క్తం వాయుమండలసామృతమ్, పంచాగ్నినా సమాయుక్తం ముత్రశక్తి
 నియామకమ్, పంచాశత్స్వరవర్ణాఖ్య ఎధశ్వేదస్వరూపకమ్, కోటి
 కోటిగణాధ్యక్షం బ్రహ్మాండాఖండవిగ్రహమ్, వర్ణగ్ రక్తగ్ కామవజ్ఞు
 సర్వాధి వ్యాధిభేదకమ్, సుప్తిస్థిలయాచిరాం కారణగ్ సర్వశక్తిస్సౌక్,
 అవస్థాత్రితయాతీతం తురీయం సత్యచిత్సుఖమ్, బ్రహ్మవిష్ణోదిభి సేవ్యగ్
 సర్వేషాం జనకం పరమ్, ఈశానం పరమం విద్యా త్రేయకం బుద్ధి
 సాక్షిమ్, అకాశత్తక మవ్యక్తి మోంకారస్వరభూషితమ్, సర్వదేవ
 మయగ్ శాంతిగ్ శాంత్యతీతగ్ స్వరా దృహిః, అకారాదిస్వరాధ్యక్ష
 మాక శిమయవిగ్రహమ్, పంచకృత్యనియంతారం షడ్బ్రహ్మత్వకం
 బ్రహ్మత్, పంచబ్రహ్మోపసగ్ హరం కృత్వాస్వాత్మని సగ్ స్థితః, స్వమా
 యావైభవా స్సర్వాకా సగ్ హృత్య స్వాత్మని స్థితః, పంచబ్రహ్మత్వకా
 తీతో భాసతే స్వస్వతేజసా, అదా పంతేచ మధ్యేచ భాసతేనాన్యహే
 తునా, మాయయా మోహిత శ్శంభోర్తహదేవం జగద్గురుమ్, న జా
 సంతి సురా సుశ్వే సర్వకారణ కారణమ్, న సందృశే తిష్ఠతిరూప
 మస్య పరాత్పరం పురుషం విశ్వధామ, దేవ ప్రకాశతే విశ్వం యత్రై
 వ ప్రవిలీయతే, తద్బ్రహ్మపరమగ్ శాంతగ తద్బ్రహ్మస్థి పరం పదమ్,
 పంచబ్రహ్మపరం విద్యా త్సద్యోజాతాదిపూర్వకమ్, దృశ్యతే శ్రూయ
 తే యచ్చ పంచబ్రహ్మత్తకగ్ స్వయమ్, పంచధా వర్తమానంతం బ్రహ్మ
 కార్యమితిస్త్రోతమ్, బ్రహ్మకార్య మితి¹ హృత్వా ఈశానం ప్రతిపద్యతే,
 పంచబ్రహ్మత్తకగ్ సర్వగ్ స్వాత్మిగ్ ప్రవిలాప్యచ, సోఽహ మస్తీతి జానీ

యా ద్విద్వా స్మృహ్మమృతో భవేత్, ఇత్యేత ద్బ్రహ్మజానీయా ద్య
స్సముక్తోసనగ్ శియః, పంచాక్షరమయగ్ శంభుం పరంబ్రహ్మస్వయా
పిణమ్, నకారాది యకారాంతం జ్ఞాత్వా పంచాక్షరం జపేత్, సర్వం
పంచాత్మకం విద్యా త్పంచబ్రహ్మతత్త్వతః, పంచబ్రహ్మశ్చికా విద్యాం
యోధీతే భక్తిభావితః, సపంచాత్మక తా మేత్య భానతే పంచభాస్వయమ్,
ఏవ ముక్త్వా మహాదేవో గాలవస్య మహాత్మనః, కృపాం చకార
తత్రైవ న్వాంతర్ధిమగమ త్స్వయమ్, యస్య శ్రవణ మాత్రేణ శృతిత
మేవ శృతిం భవేత్, అమతంచ మతం జ్ఞాత మవిజ్ఞాతం చ శాకల,
ఏకేనైవ తు పిండేన మృత్తికాయాశ్చ గౌలమ, విజ్ఞాతం మృన్మయగ్
సర్వం మృదభిన్నగ్ హి కార్యకమ్, ఏకేన లోహమణినా సర్వం
లోహమయం యథా, విజ్ఞాతగ్న్యా దదై కేన నఖానాం కృతనేనచ,
సర్వం కాన్దాయసంజ్ఞాతం తదభిన్నగ్ స్వభావతః, కారణా భిన్నరూపేణ
కార్యం కారణమేవ హి, తద్రూపేణ సదా సత్యం భేదే నోక్తి ర్మహా
ఖలు, తచ్చకారణ మేకం హి నభిన్నం నో భయాత్మకమ్, భేద
స్సర్వత్ర మిత్థైవ ధర్మాదే రణిరూపణాత్, అతశ్చ కారణం నిత్య
మే మేవాద్వయం ఖలు, అత్రకారణమద్వైతగ్ శుద్ధచైతన్య మేవహి,
అస్మిన్ బ్రహ్మ పురే వేత్త దిహరం యదిహ మునే, పుండరీకంతు తన్న
ధ్యే ఆకాశో దిహరోఽస్తి తత్, స శివ స్సచ్చిదానందస్సానందోబ్రహ్మో
ముముక్షుభిః, అయగ్ హృది స్థిత స్సాక్షీ సర్వేషా మవిశేషతః, తేనా
యగ్ హృదయం ప్రోక్త శ్శివ స్సంసారి మోచక ఇత్యు పనిషత్.

ఓం సహనా వవ త్స్యతి శాంతిః

ఇతి పంచబ్రహ్మోపనిష త్సమాప్తా.

ఓం తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యానమః హరిః ఓమ్.

౯౪. యాజుషీయ ప్రాణాగ్ని హోత్రోపనిషత్.

శ్లో. శరీరయజ్ఞ సంశుద్ధ చిత్త సంజాతబోధతః,

మునయో యత్వదం యాన్తి తద్రామపదమాశ్రయే.

ఓం సహనా వవ త్వితి శాంతిః.

ఓం. అ థాత స్సర్వోపనిషత్సారగ్ సగ్ సారజ్ఞానాతీత మన్న
 సూక్తగ్ శరీరయజ్ఞం వ్యాఖ్యాస్యామో యస్మిన్నేవ పురుష శ్శరీరే
 వినాప్యగ్నిహోత్రేణ వినాపి సాంఖ్యేన సగ్ సారవిముక్తి ర్భవతీతి,
 స్వేన విధి నాన్నం భూమా నిక్షిప్య యా ఓపథయశ్చ మరాజ్ఞీ ఓతి
 తిస్మభి రన్తవత ఇతి ద్వాభ్యామనుమంత్ర యతే, యాఓపథయ స్సోమ
 రాజ్ఞీ ర్భవీష్వి శ్శతవిచక్షణాః, బృహస్పతిప్రసూతా స్తానో ముఞ్చం
 త్వగ్ హసః, యాః ఫలిసీర్యా అఫలా అపుష్పా యాశ్చ పుష్పిణీః,
 బృహస్పతి ప్రసూతా స్తానో ముఞ్చంత్వగ్ హసః, జీవలా సహారిసాం
 మాతే బధ్నా మ్యోషధీమ్, యాతఆయురువాహరాదప రక్షాగ్
 సిచాతయూతో, అన్నవతేఽన్నస్య నో ధేహ్య సమీవస్య శుష్టిణః,
 ప్రప్రదాతారం తారిష ఊర్జం నో ధేహి ద్విపదే చక్షుష్పదే, య దన్న
 మద్ధి బహుధా ¹విరుద్ధగ్ రుద్రైః ప్రజార్థంయదివా పిశాచైః, సర్వం
 తదీశానో అభయం కృణోతు శివగ్మీశానాయ స్వాహా, అంతిశ్చరతి
 భూతేషు గుహాయాం విశ్వతోముఖః, త్వం యజ్ఞ స్త్వంబ్రహ్మ త్వగ్
 రుద్ర స్త్వం వవటూర ఆపో జ్యోతీ రసోమృతం బ్రహ్మ భూర్భువస్సు
 వరోనమః, ఆపః పునఃతు పృథివీ పృథివీ పూతా పునాతుమామ్,
 పునఃతు బ్రహ్మణస్పతి ర్భృహ్మపూతాపునాతుమామ్, య దుచ్ఛిష్ట
 మభోజ్యం యద్వా దుశ్చరితం మమ, సర్వం పునఃతు మా మాపో
 సతాఞ్చ ప్రతిగ్రహగ్ స్వాహా, అమృత మ²స్త్యమృతోపస్తరణమసి,
 అమృతం ప్రాణే ³హోమ్య మాశిష్యం తోఽసి ఓం ప్రాణాయస్వాహా,
 ఓం అపానాయస్వాహా, ఓం వ్యానాయస్వాహా, ఓం ఉదానాయస్వాహా,

ఓం సమానాయస్వా¹ హేతి కనిష్ఠికాంగుల్యాంగుజ్ఞేన ప్రాణే జుహోతి,
 అనామికయా²పానే, మధ్యమికయా వ్యానే, సర్వాభిరుదానే, ప్రదే
 శిన్యా సమానే, తూర్ణీమేకా మేక ఋచా జుహోతి, ద్వే ఆహవ
 నీయే ఏకాం దక్షిణాగ్నౌ ఏకాం గార్హపత్యే ఏకాం సర్వప్రాయశ్చి
 త్తీయే, అథాపిథాన మస్యాన్మృతశ్వా యోవస్పృశ్య పున రాదాయ
 పునః స్పృశేత్, సివ్యే ప్రాణావాపో గృహీత్వా హృదయ మనువల
 భ్యజపేత్, ప్రాణ³ఽగ్నిః పరమాత్మా పంచవాయుభి రావృతః, అభ
 యగ్ సర్వభూతేభ్యో నమే భీతిః కదాచనేతి, విశో⁴ఽసి వైశ్వానరో
 విశ్వగూపం త్వయా ధార్యతే, జాయమానమ్, విశ్వం త్వాహు తయ
 సర్వాయత్ర బ్రహ్మహృతో⁵ఽసి, మహానవాయం పురుషో యో⁶ఽంగు
 స్తాగ్రే ప్రతిష్ఠితః తిమగ్భిః పరిషిష్ఠామి సో⁷ఽన్యం తే అమృతాయచ,
 అనావిత్యేష బాహ్యేత్తా ధ్యాయే తాగ్నిహోత్రం⁸ జుహోతి,
 సర్వేషా మేవ నూను ర్భవ త్వస్య యజ్ఞపరివృణాతహుతీ ర్హోమయతి,
 స్వే శిరీరయజ్ఞం పరివర్తయూమితి, చత్వరో⁹ఽగ్నయ స్తే కిం¹⁰ నారమ
 ర్థయాః, తత్ర సూర్యాగ్నిర్నాను సూర్యమండలాకృతి స్సహస్రరశ్మి
 పరివృత ఏకర్షి ర్భూత్వా మూర్ధ్న తిష్ఠతి, యస్తాదుక్తోదర్శనాగ్ని
 ర్నామ, చతురాకృతి రాహుసనీయో భూత్వా ముఖే తిష్ఠతి, శారీరో
 ఽగ్ని ర్నామ, జగప్రణదా హవి రపస్కంద త్యర్థవంద్రాకృతి ర్దక్షి
 ణాగ్ని ర్భూత్వా హృదయే తిష్ఠతి, తత్ర కోస్తాగ్ని రితి, కోస్తాగ్ని
 ర్నామ, అశితవీరీధిభాదితగ్ సమ్యగ్వృష్ట్యగ్ విషయిత్వా గార్హ
 పత్యే భూత్వా నాభ్యాం తిష్ఠతి, ప్రాయశ్చిత్త యస్త్యధస్తా త్తిర్య
 క్తిస్తో హిమాంశుః ప్రభాః ప్రజననకర్తా, అస్య శారీరయజ్ఞస్య యూప
 రశనాశోభిశస్య కో యజమానః కా పత్నీ కే ఋత్విజః కే సదస్యాః
 కాని యజ్ఞ పాత్రాణి కాని హవీగ్మి కా పేదీః కాంతర్వేదీః కో ద్రోణ
 కలశః కో రథః కో పసుః కో¹¹ఽధ్వర్యుః కో హూతా కో బ్రాహ్మణాచ్చ
 గ్నీకః ప్రతిప్రసాత కప్రిస్తతా కో మైత్రావరుణః క ఉద్ధాతా కా

1 స్వాహా, 2 ఓంబ్రహ్మణే స్వాహా, 3 ఓంబ్రహ్మణే, మ అత్తా²ఽమృత త్వా యేతి
 క నిది. 2 సతే, 3 జాహోమితి. 4 భాగదేయాః నామదేహాః 5 కో సన కేసః

1 ధారాకః పోతా కే దర్భాః కస్సుపిః కాఽజ్యస్థాలీ కావాఘారా కా
 వాఙ్మభాగో కే ప్రయాజాః కే అనూయాజాః కేడా క స్సుక్తవాకః
 క శ్శంయోర్వాకః కే పత్నీసంయాజాః కోయాపః కా రశనా
 కా ఇష్టయః కా దక్షిణా కి మవభృథ మితి, అస్య శారీర
 యజ్ఞస్య యూపరశనా శోభితస్సాత్తా యజమానో బుద్ధిః పత్నీ వేదా
 మహాబుద్ధిజోఽహంజ్ఞోఽధ్వర్యు శ్చిత్తగ్ హేమాతా ప్రాణో
 బ్రాహ్మణాచ్ఛగ్ సీతపానః ప్రతిప్రస్థతా వ్యాసః ప్రస్తోతా ఉదాన
 ఉద్ధాతా సమానో మైత్రావరుణ శ్శరీరం వేది ర్నాసికాంతర్వేదిర్నూ
 ధా ద్రోణకలశః వాదోరథో దక్షిణహస్త స్సువిసృప్య హస్తాఽజ్యస్థాలీ
 శ్శోత్రే ఆఘారా చక్షుషీ ఆఙ్మభాగో గ్రీవాధారా పోతా తన్తాత్రాణి
 సదస్యాః మహాభూతాని ప్రయాజాః గుణా అనూయాజాః జహ్వేడా
 దంతోస్త్రాస్త్రాస్త్రవాకః స్త్రాటః శంయోర్వాకః స్మృతిర్దయా శ్శూతి
 రహిగ్సా పత్నీసంయాజా ఓకారో యూప ఆశా రశనా మనోరథః
 కామః పశుః కేశా దర్భా ఇంద్రియాణి యజ్ఞపాత్రాణి కర్తేంద్రియాణి
 హవీగ్షి అహిగ్సా ఇష్టయ స్త్యాగో దక్షిణా అవభృథం మరణాత్,
 సర్వాణ్యప్తిం దేవతా శరీరే అధి సమాహితాః, వారాణస్యాం
 మృతోవాపి ఇదం వా బ్రాహ్మణః పరేత్, ఏకేన జన్తవా చాతు ర్లోక్
 ఇచ్ఛప్రాప్నుయా దిత్వృపనివత్.

ఓం సహనా వప త్వీతి శాంతిః.

ఇతి ప్రాణాగ్ని హేమాత్రోపనిష త్సమాప్తా.

ఓం శాంతిత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః హరిః ఓమ్

౯౫. అధర్వణీయ గోపాలతాపన్యూపనిషత్.

శ్లో. శ్రీమ త్పశ్య పదాగారం స విశేష తయోజ్జ్వలమ్,
ప్రతియోగి వినిర్ముక్తం నిన్విశేషం హరిం భజేత్.

ఓం భద్రం కర్ణేభ రితి శాంతిః.

శ్రీ గోపాల పూర్వతాపనీయోపనిషత్.

శ్లో. గోపాల తాపనం కృష్ణగి యాజ్ఞపల్క్యం వరాహకమ్,
శార్యాయానీ హయగ్రీవం దత్తాత్రేయం చ గౌరుడమ్.

ఓం. సచ్చిదానందరూపాయ కృష్ణాయాక్షిష్ట¹కారిణే, నమో
వేదాంతవేద్యాయ గురవేబుద్ధిసాక్షిణే, మునయోహవై బ్రాహ్మణమూ
చుః, కః పగమో దేవః కుతో మృత్యుస్యభేతికస్య విజ్ఞానే నాఖిలం విజ్ఞా
తం భవతి కేనేదం విశ్వం సగ్ సరతీతి, తదుహోవాచ బ్రాహ్మణః, కృ
ష్ణోవై పరమం దైవతమ్, గోవిందాస్త్యుత్పర్దిభేతి, గోపీజనవల్లభజ్ఞానే
నైతద్విజ్ఞాతం భవతి, స్వాహేదం విశ్వం సగ్ సరతీతి, తదుహోచుః,
కఃకృష్ణః, గోవింద శ్చ కోసా వితి, గోపీజనవల్లభ శ్చ కః, కా స్వాహే
తి, తానువాచ బ్రాహ్మణః, పాపకర్షణో గోభూమి వేదవిదితో గోపీజనవి
ద్యాకిలాపీ ప్రేరకః, త స్తాయాచేతి, సకలం పరంబ్రహ్మైవ తత్, యో
ధ్యాయతి రసతి భజతి సోఽస్మతోభవతీతి, తే హోమాదుః, కిం తద్రూ
పం కిం రసనం కి మూహో లద్భజనమ్, తత్సర్వంవివిదిషతామా
ఖ్యాపీతి, త దు హోవాచ హైరణ్యో గోపవేషమభ్రాభం కల్పద్రు
మాశ్రితమ్, తదిహాశ్లోకా భవంతి, సత్సూడరికసయనం మేఘాభంవై
ద్యుతామృతమ్, ద్విభుజం జ్ఞాన ముద్రాధ్యగి వనమాలిన మూర్ధ్వరమ్,
గోఽగోపీగవావీతగ్ సురద్రుమతిలాశ్రయమ్, దివ్యాలంకారణోపేతం
రత్నపద్మజమధ్యగమ్, కాఢిండిజలకల్లోలనజ్జిమారుతసేవితమ్, చింత

యః చేతనా కృష్ణం ముక్తోభవతి సంస్మతేః ఇతి, తస్య పునా రసన
మితి, జలభూమిందు సమ్పాతకామాది, కృష్ణాయే త్యేకం పదం గోవిం
దాయేతి ద్వితీయం గోపీజనతీ తృతీయం వల్లభాయేతి తురీయగ్ స్వా
హేతి పంచమ మితి, పంచపదం జపః పంచజం ద్యావాభూమీసూ
ర్యాచంద్రమసౌ తద్రూపతయా బ్రహ్మ సమృద్ధ్యతే బ్రహ్మసమృద్ధ్యత
ఇతి ౧ తదేవ శ్లోకః, క్షీమిత్యేన దాదా వాదాయ కృష్ణాయ గోవిం
దాయ గోపీజనవల్లభాయేతి బృహ న్భానవ్యా సకృ దుచ్చరే ద్యోఽ
సౌ గతి స్తస్యాస్తి మంతు నాన్యా గతి స్సృద్ధితి భక్తి రస్య భజనం
తది హముత్రోపాధినైరాశ్యే నాముష్మి స్తనః కల్పనమ్, ఏతదేవచ
నైష్కర్మ్యమ్, కృష్ణం తం విప్రా బహుధా యజతి, గోవిందగ్ సంతం
బహుధా ఆరాధయంతి, గోపీజనవల్లభో భువనాని దధ్రే, స్వాహాశ్రి
తోజగ ¹దైజత్సురేతాః, వాయు ర్యదైకో భువనం ప్రవిష్టో జన్మేజన్మేవ
ఇహరూపో బభూవ, కృష్ణ స్తథైకోఽపిజగద్ధితార్థగ్ శబ్దేనాసౌ పంచు
దోవిభా తీతి, తే హే చ రుషాసనమేతస్య పరమాత్మనో గోవింద
స్యాఖిలాధారిణో బూహీతి, తా నువాచ యత్తస్యవీరగ్ హైర
ణ్యాష్ట పలాశ మమృజం తదంతరాళికానలాస్త్రయుగం తదంతరా
ళాద్యర్ణాఖిలబీజం కృష్ణాయ నమ ఇతి బీజాద్యగ్ సబ్రహ్మణ మా
దాయా న్య గాయత్రీ యథావ ద్వాత్విఖ్యాభూమండలగ్ శూల
వేష్టితం కృ త్వాజ్ఞ వాసుదేవాది రుక్తణ్యాదిస్వశక్తిం నందాదివ
సుదేవాది పార్థాది నిధ్యాదివీతం యజే త్సంధ్యాసుప్రతిపత్తిభి రుప
చారై స్తేనాస్యాఖిలం భవ త్యఖిలం భవ తీతి, తదిహ శ్లోకా భ
వంతి. ౨. ఏకో వశీ సర్వగః కృష్ణ ఉడ్య ఏకోఽపిసకబహుధా
యో విభాతి, తం వీరగం యేననుభజంతి ధీరా స్తేమాగ్సిద్ధి శ్చా
శ్వతీ నేతరేషామ్, నిత్యో నిత్యానాం చేతన శ్చేతనానా మేకో
బహూనాం యో విదధాతి కామాన్, తం వీరగం యేననుభజంతి
ధీరాస్తేమాగ్ సఖగ్ శాశ్వతం నేతరేషామ్, ఏతద్విష్టోః పరిమం పదం
యే నిత్యోద్యుక్తా స్తంయజంతే సకామాత్, తేషా మసౌ గోపరూపః
ప్రయతాన్ త్వీకాశయే దాత్తపదం తదేవ, యో బ్రహ్మణం విద

ధాతి పూర్వం యో విద్యాంతస్తే గోపయతిస్త కృష్ణః, తగ్హ దేవ
మాత్త బుద్ధిప్రకాశం ముముక్షు శ్శరణం వ్రజేత్, ఓఙ్కారేణాంత
రితం యే జపంతి గోవిందస్య శ్శాన్దం మనమ్, తేషా మసా దిర్భయే
దాత్మరూపం తస్మా న్ముముక్షు రభ్యసే నిత్యశాంత్రై, ఏతస్మా ఏవ
పశ్యపదా అభూవ గోవిందస్య షనవో మానవానామ్, దశాక్షాద్యా
స్తేఽపిసజ్జగందనాద్యై రభ్యస్యంతే భూతికామై ర్యథావత్, తే
పప్రచ్ఛ స్తదుపాహాచ బ్రహ్మసదనం చరతో మే ధ్యాత స్తుతిః పర
మేశ్వరః పరాధాంతే నాఽబుధ్యత కోపదేస్తా మే పురుషః పురస్తా
దాఽర్భభూవ, తతః ప్రణతో మయానుకూలేన హృదా మహ్య మ
ప్రాదశాన్తం స్వరూపగ్ స్పష్టయే దత్వాంఽశర్మితిః, పున స్తే సిన్ధ
క్షతో మేస్తాదురభూ త్తే ష్విక్షరేషు, విభజ్య భవిష్య జగద్రూపం
ప్రకాశయా తదిహ కాదా ¹కాలాత్ప్రృథివీతోఽగ్నిచ్ఛిన్దో రిందు స్తత్స
మ్పాతా త్తదర్క ఇతి క్షీఙ్కారా దజస్రం శృన్వాదాకాశంఖాద్వా
యు రుత్తిరా త్సురభీ విద్యాః స్తాదురకార్ష మకార్ష మతి తదుత్తరాత్
స్త్రీపుమాదిభేదగ్ సకలమిదిగ్ సకల మిద మితి. ౩. ఏతస్యైవ యజ
నే చంద్రధ్వజో గత మోహ మాత్మానం వేదయతి, ఓఙ్కారాళికిం
మన మావర్తయేత్సర్గరహితోఽభ్యాసత్ తద్విష్ణోః పరమం పదగ్ సదా
పశ్యంతి సూరయః, దివీవ చక్షు రాతతమ్, తస్మా దేనం నిత్యమావ
ర్తయే, నిత్యమావర్తయేదితి ౪. తదాహు రేకే యస్య ప్రథమపదా
ద్భూమి ర్ద్వితీయపదా జ్వలం తృతీయపదా త్రైజ శ్చతుర్థపదా ద్వాయు
శ్చరమపదా ద్వోవ్యమేతి వైష్ణవం పశ్చాద్వాహృతిమయం మంత్రం
శృన్వాపభాసకం కైవల్యస్య సృత్యై సతతి మావర్తయే త్సతతి మావ
ర్తయే దితి. ౫. త దత్ర గ ధాః. యస్య ప్రథమపదా ద్భూమిర్ద్వితీ
యపదా శ్శలిలోద్భవః, తృతీయా త్రైజ ఉద్భూతం చతుర్థాద్గంధవాహ
సః, పశ్చమా దమ్బుగోల్పత్తి స్తమేవైకగ్ సమభ్యసేత్, చంద్రధ్వ
జోఽగమద్విష్ణోః పరమం పద మవ్యయమ్, తతో విశుద్ధం విమలం
విశోక మశేషలోభాది నిగస్తమ్, యత్తత్పదం పశ్యపదం తదేవ
సవాసుదేవో నయతోఽన్యదస్తి, తమేకం గోవిందగ్ సచ్చిదానంద

విగ్రహమ్ పశ్యపదం బృందావన సురభూరుహతలాసీనగ్ సతతం మగు
 ద్గణోఽహం పరమయాస్తుత్యాస్తోమ్యామి, ఓం నమో విశ్వరూపాయ
 విశ్వస్థిత్యంతిహేతవే, విశ్వేశ్వరాయ విశ్వాయ గోవిందాయ నమో
 నమః, నమో విష్ణునరూపాయ పరమానందరూపిణే, కృష్ణాయ గోపీ
 నాథాయ గోవిందాయ నమోనమః, నమః కమలనేత్రాయ నమః కమ
 లమాలినే, నమః కమలనాభాయ కమలాపతయే నమః, బ్రహ్మపీఠాభి
 రామాయ రామాయాకుంఠమేధనే, రమామానసహగ్ సాయగోవిం
 దాయ నమోనమః, కంసవంశవినాశాయ కేశీచాణూరఘాతినే, వృషభ
 ధ్వజవంద్యాయ పార్థసారథయే నమః, వేణునాదవినోదాయ గోపాలా
 యాహి మర్త్తినే, కాళిందీకులలోలాయ లోలకుండలధారిణే, వల్లవీవ
 దనామ్భోజమ లినే నృత్తిశాలినే, నమః ప్రణతపాలాయ శ్రీకృష్ణాయ
 నమోనమః, నమః పాపప్రణాశాయ గోపగ్ధనధరాయచ, పూతనా
 జీవితాంతాయ తృణావర్తాసుహరిణే, నిష్కళాయ విమోహయ
 శుద్ధాయశుద్ధనైకే, అద్వితీయాయ మహాతే శ్రీకృష్ణాయ నమో
 నమః, ప్రసీదపరమానంద ప్రసీద సుమేశ్వర, ఆధివ్యాధిభుజజ్ఞేన
 దప్తం మా మగ్ధం ప్రభో, శ్రీకృష్ణ రుక్మిణీకాంత గోపీజనమహోహర,
 సగ్సారసాగరే మగ్నం మా ముద్ధర జగద్గుణో, కేశవక్షేత్రహరణ
 నారాయణ జనార్దన, గోవింద పరమానంద మాంసముద్ధర మాధవ,
 అర్ధేవగ్స్తుతిభి రారాధయామి, తథా యూయం పశ్యపదం జపంత
 శ్రీకృష్ణం ధ్యాయంత సగ్సృతిం తరిష్యథేతి హోవాచ హైరణ్య
 గర్భః, అమం పశ్యపదం మను మావర్తయే ద్య స్య యాత్యనాయా
 నతః కేవలం తత్పదం తత్, అనేజ దేకు మనసా జవీయో నైసద్దేవా
 ఆర్షుః పూర్వ మర్ష దితి, శస్త్రాత్కృష్ణవీవ పరమో దేవ సం
 ధ్యాయే త్తగ్ రసయే త్తం యజే త్తం భజే దోంత త్పది త్యుపనిషత్.

ఇతి శ్రీగోపాల పూర్వతాపనీయోపనిష త్సమాప్తా.

శ్రీగోపాల ఉత్తరతాపనీయోపనిషత్.

ఓం. ఏదాహి ప్రజశ్రీయ స్సకామా శ్శర్వరీ ముషిత్యా
 సర్వేశ్వరం గోపాలం కృష్ణ మూచిరే, ఉవాచ తాః కృష్ణ అముకస్తే

బ్రాహ్మణాయ బైక్షందా తవ్య మితి దూర్వాసన ఇతి, కథం యాస్యా
మో జలం తీర్త్వా యమునాయా యత శ్చేయో భవతి కృష్ణేతి,
బ్రహ్మచారి త్యుక్త్వా మాగ్గం వోదాస్యతి, యం మాగ్స్త్వత్వా
అగాధా గాధా భవతి, యం మాగ్స్త్వత్వా అపూతః పూతో భవతి,
యం మాగ్స్త్వత్వా అస్తతీత్రతి భవతి, యానూగ్ స్త్వత్వా
సకామో నిష్కామో భవతి, యం మాగ్ స్త్వత్వా అశ్రోత్రియః
శ్రోత్రియో భవతి, యం మాగ్ స్త్వత్వాఽఽగాధతల స్పర్శ రహితాపి
సర్వా సరిద్గాధా భవతి, శ్రుత్వా తద్వాక్యగ్ హివై రాద్రగ్ స్త్వత్వా
తద్వాక్యేన తీర్త్వా తత్సర్వాగ్ హి వై గత్వా శ్రషగ్ పృథతమగ్
హి వై సత్వా మునిగ్ శ్రేష్ఠతమగ్ హి వై కాద్ర ఇచ్ఛేతి దత్వాస్తే
బ్రాహ్మణాయ క్షీరమయఃపురిమయఃపృథతమగ్ హి వై మృష్టతమగ్
హి తుప్త సాన్న త్వా భుక్త్వా హిత్యాఽఽశిషమ్, ప్రయుజ్యా¹న్నం జ్ఞా
త్వాదాత్, తా ఊచుః కథం యాన్యమోతీర్త్వా సూర్యామ్, సహా
వాచ మునిర్దూర్వాశినమ్, మాగ్స్త్వత్వా వోదాస్యతీతి మార్గమ్,
తాసాం మధ్యేహి శ్రేష్ఠా గాంధర్వీ హ్యువాచ, తగ్ హి వై తాభి
రేషమ్, కథం కృష్ణో బ్రహ్మచారి కథం దూర్వాశనో ముని స్తాగ్ హి
ముఖ్యాం విధాయ పూర్వ మను కృత్వా తూష్ణీమాసుః, శబ్దవా
నాకాశ శ్శబ్దాకాశాభ్యాం భిన్న స్తస్మిన్నాకాశ స్తిష త్యాకాశే
తిషతి సహ్యాకాశ స్తస్మిన్ పేస హ్యత్తా సాం కథంభోక్తా భవామి,
స్పర్శవా న్యాయః స్పర్శవాయుభ్యాం భిన్న స్తస్మిన్ న్యాయు స్తిషతి
వాయూ తిష్ఠతి వాయుస్తం నవేద సహ్యాత్తాహం కథం భోక్తా భవామి,
రూపవ దిదం తేజో రూపాగ్నిభ్యాం భిన్న స్తస్మిన్ న్నగ్ని స్తిష త్యగ్ని
స్తం నవేద సహ్యాత్తాహం కథం భోక్తా భవామి, రసవత్త్య ఆపో రసా
ద్భ్యాం భిన్న స్తా న్వపు తిష్ఠత్యాప స్తిప్తం త్యాప స్తస్మిన్ విదు స్సహ్యా
త్తాహం కథం భోక్తా భవామి, గంధవతీయం భూమి ర్గంధభూమిభ్యాం
భిన్న స్తస్యాం భూమా తిష్ఠతి భూమి స్తిషతి భూమి స్తం న వేద
సహ్యాత్తాహం కథం భోక్తా భవామి, ఇదగ్ హిమన ఏవేదం మనుతే తా
నీదగ్ హి గృహ్లాతి యత్ర సర్వ మాజ్ఞేవాఽభూ త్తత్ర నా కుత్ర మ

నుతే కథం వా గచ్ఛతీతి స హ్యత్తాహం కథం భోక్తా భవామి, అయగ్
 హి కృష్ణో యోవోహి ప్లేష్టశ్శరీర ద్వయకారణం భవతి, ద్వా సుఃర్ణౌ
 భవతో బ్రహ్మోఽమాగ్ సంభూతి స్తథేతరో భోక్తా భవ త్యన్యోహి
 సాక్షీభవతీతి పృథ్విధర్మే తౌ తిష్ఠత అతో భోక్తృభోక్తారౌ పూర్వోహి
 భోక్తా భవతి తథేతిరో భోక్తా కృష్ణో భవతీతి యత్ర విద్యావిద్యే నవి
 దామో విద్యావిద్యాభ్యాం భిన్నో విద్యామయో హి య సకథం
 విషయూ భవతీతి, యోహవై కామేన కామా కామయతే స కామీ
 భవతి యోహవై త్వికామేన కామా కామయతే సోఽకా
 మోభవతి జన్మజరాభ్యాం భిన్న స్థాని రయ మచ్ఛేద్యోఽయం యోఽ
 సా సూర్యేతిష్ఠతి యోఽసాగోషు తిష్ఠతి యోఽసా గోపా కాళయతి
 యోఽసా సర్వేషు దేవేషు తిష్ఠతి యోఽసానర్వే రేవైర్దీయతే యోఽ
 సాసర్వేషు భూతే మ్వావిశ్య భూతాని విదధాతి సహా స్యామి భవతి
 సా హేహవాచ గాంధర్వీ కథం వా స్వస్తాసు జాతోగోపాలః కథం వా
 జ్ఞాతోఽసౌత్వయామునే కృష్ణః కోవాస్య మంత్రిః కిం స్థానం కథం వా
 దేవక్యాం జాతః కో వాస్య జాయా గ్రామో భవతి కీదృశీ పూజాఽస్య
 గోపాలస్య భవతి సాక్షాత్ప్రకృతిఃరోఽయమాత్మా గోపాలః కథంత్యవ
 తీర్ణోబ్రాహ్మ్యగ్హి వైనా గాంధర్వీ ముని మువాచ, స హేహవాచ తాగ్
 హివై పూర్వం నారాయణో యస్మి లోకా ఓతాశ్చ ప్రోతాశ్చ తస్య
 హృత్పద్మా జ్ఞాతోఽబ్జయోని స్తవ స్తప్తా తస్మైహ వరిం దదౌ సకా
 మప్రశ్నమేవ వప్రే తిగ్హాస్మై దదౌ సహేహవాచాబ్జయోని ర్యోవా
 అవతారిణాం మధ్యే శ్రేష్ఠోవతారిః కో భవతి యేన లోకా స్తుప్తా
 భవంతి యగ్ స్త్రోత్వా ముక్తా అస్తా త్సంసారా ద్భవంతి కథం వా
 స్యావతారస్య బ్రహ్మతా భవతి సహోవాచ తగ్హవై నారాయణో
 దేవ స్సకామ్యో మేరో శ్శ్రుంగే యథా సప్తపురోభవంతి తథా
 నిష్కామ్యా సకామ్యా భూగోళచక్రే సప్తపురోభవంతి తాసాం
 మధ్యే సాక్షాద్భ్రష్టా గోపాలపురీ భవతి సకామ్యా నిష్కామ్యా
 దేవానాగ్ సర్వేషాం భూతానాం భవతి అధాస్య భజనం భవతి
 యథాహి వై సరసి పద్మం తిష్ఠతి తథా భూమ్యాం తిష్ఠతి చక్రేణ రకి
 తా మధురా తస్మాద్గోపాలపురీ భవతి బృహత్ బృహద్భవం మధో

ర్షధువనం తాశస్తాశవనం కామ్యం కామవనం బహుళా బహుళవనం
కుముదః కుముదవనం ఖదిరః ఖదిరవనం భద్రోభద్రవనం భాండీరఞ్చి
భాండీరవన్ శ్రీవనం లోహవనం బృందావన మేతై రావృతా పురీ
భవతి తత్ర తే ప్వేవ గగనే ప్వేవం దేహ మనుష్యా గంధర్వా
నాగాః కిన్నరా గాయంతి నృత్యంతీతి తత్ర ద్వాదశాదిత్యా ఏకాదశ
రుద్రా అష్టా వసవ స్సప్తమునయో బ్రహ్మ నారదశ్చ పంచనినాయకా
విశ్వేశ్వరో రుద్రేశ్వరోఽంబికేశ్వరో నీలకంఠేశ్వరో గోపాలేశ్వరో
భద్రేశ్వర ఇత్యష్టా అన్యాని లింగాని చతుర్విగళతి గృహంః ద్వేవనే
స్తః కృష్ణవనం భద్రవనం తయో రంతర్ద్వాదశవనాని పుణ్యాని పుణ్య
తమాని తే ప్వేవ దేహా స్తిష్ఠంతి సిద్ధా సిద్ధిగిప్రాప్తాస్తత్ర హి రామస్య
రామమూర్తిః ప్రద్యుమ్నస్య ప్రద్యుమ్నమూర్తి రనిరుద్ధ స్వానిరుద్ధ
మూర్తిః కృష్ణస్య కృష్ణమూర్తిః వనేప్వేవం మధురా సేయం ద్వాదశ
మూర్తయో భవంతి ఏకాగ్రహి రుద్రా యజంతి ద్వితీయాం బ్రహ్మ
యజంతి తృతీయాం బ్రహ్మజా యజంతి చతుర్థిం మరుతో యజంతి
పంచమీం వినాయకా యజంతి షష్ఠీం వసవో యజంతి సప్తమీ మృ
షయో యజంతి అష్టమీం గంధర్వా యజంతి నవమీ మపరసో య
జంతి దశమీ వై హ్యంతగ్ధానే తిష త్యేకాదశీతి స్వసదానుగా ద్వాద
శీతి భూమ్యాం తిషతి తాగ్రహి యే యజంతి తే పృథ్వీం తరంతి
ముక్తిం లభంతే గర్భజన్మజరామరణతాపత్రయాత్తక దుఃఖం తరంతి,
తదప్యేతే శ్లోకాభవంతి, సంప్రాప్యమధురాగ్ రమ్యాగ్ సదా బ్రహ్మది
వందితామ్, శంఖచక్రగదా శార్ఙ్గరక్షితాం ముసలాదిభిః, యత్రాసా
సంస్థితః కృష్ణః శ్రీభి శ్శక్త్యా సమాహితం, రమానిరుద్ధప్రద్యుమ్న రుక్తి
ణ్యసహితో విభుః, చతుశ్శబ్దో భవే దేవో మోక్షాంకారస్య ఉదా
హృతః, తస్మాదేవ పరోరజసేతి, సోహ మి త్యవధా ర్యాత్తానం గోపా
లోఽహమితి, భావయే త్సమోక్షమశ్ను తే సబ్రహ్మత్వ మధిగచ్ఛతి
సబ్రహ్మవి ద్భవతి సగోపా స్థీవా నాత్తత్యేన సృష్టిపర్యంత మాలాతి స
గోపాలో భవతి మోక్ష్యాం తతోఽహంపరంబ్రహ్మ కృష్ణాత్కొ నిత్యా
నందైక స్వరూప సోఽహ మోం త త్సద్గోపాలోఽహమేవ పరగ్
సత్య మబాధితం సోఽహ మిత్యాత్తాన మాదాయ మన సైక్యం

కుర్యా దాత్మానం గోపాలోఽహమితి భావయేత్, సవవాప్యక్తోఽనం
తో నిత్యోగోపాలః, మధురాయాగ్ స్థితి ర్భృష్టా సర్వదా మే భవి
ష్యతి, శంఖచక్రగదాపద్మ వనమాలాధరస్య వై, విశ్వరూపం పరం
జ్యోతిః స్వరూపగ్ రూపవర్జితమ్, మధురామండలే యస్తు బంబూవ్యీచ
స్థితోఽపివా, యోఽర్చయే త్ప్రతిమాం మాంచ సమే ప్రియతరో
భువి, తస్యా మధిష్ఠితః కృష్ణరూపీ పూజ్య స్త్యయాసదా, చతుర్థా
చాస్యావతారా భేదత్వేన యజంతి మామ్, యుగానువర్తినో లోకా
యజంతీహ సుమేధసః, గోపాలగ్ సానుజం కృష్ణగ్ రుక్మిణ్యాసహ
తత్పరమ్, గోపాలోఽహ మిదో నిత్యః ప్రద్యుమ్నోహం సనాతనః,
రామోఽహ మనిరుద్ధోఽహ మాత్మానం చార్చయే ద్భృథః,
మయోక్తేన స ధర్మేణ నిష్కామేన విభాగశః, తై రహం పూజనీయో
వై భద్రకృష్ణ నివాసిభిః, తద్ధర్మగతిహీనా యే తస్యాం మయి పరా
యణాః, కలినాగ్రసితా యేవై తేహంతస్యా మవస్థితః, యథా త్వగ్
సహ పుత్రై స్త్రిస్తు యథారుద్రో గజై స్సహ, యథా శ్రియాభి యు
క్తోఽహం తథా భక్తో మయి ప్రియః, సహోవా చాబ్జయోనిః,
చతుర్భుద్ధైః కథ మేకో దేవ స్సాస్యి దేక మక్షరం యద్విశ్రుత మనే
కాక్షరం కథం సంభూతమ్, స హోవాచ తం హి పూర్వ మేక మే
వాద్వితీయం బ్రహ్మసీ తస్మా దవ్యక్త మేకాక్షరం తస్మాదక్షరాన్తహ
న్తహతోఽహంకార స్తస్మా దహంకారా త్పంచ తన్తాత్రాణి తేభ్యో భూ
తాని తై రాపృత మక్షరం అక్షరోఽహ మోంకారోఽహ మజరోఽ
మరోఽభయోఽమృతో బ్రహ్మచ యం హి వై సముక్తోఽహ మ
స్యక్షరోఽహ మస్మి, సత్తా మాత్రం చిత్స్వరూపం ప్రకాశం వ్యాప
కం తథా, ఏక మేవాద్యయం బ్రహ్మ మాయయాచ చతుష్టయమ్,
రోహిణీతనయో విశ్వ అకారాక్షరసంభవః, తైజసాత్తక ప్రద్యుమ్న
ఉకారాక్షరసంభవః, స్రాజ్ఞాత్తకోఽనిరుద్ధోఽసౌ మకారాక్షరసంభవః,
అర్థమాత్రాత్తకః కృష్ణో యస్తి నివృత్త్యం ప్రతిష్ఠితమ్, కృష్ణాత్తికా జగ
త్కర్తృ మూలప్రకృతి రుక్మిణీ, వజ్రస్త్రిజనసంభూతశ్చ తిభ్యో ¹ బ్రహ్మ
సంగతః, ప్రణవత్వేన ప్రకృతి త్వం వదంతి బ్రహ్మవాదినః, తస్మా దో

కార సంభూతో గోపాలో విశ్వసంస్థితః, స్థితి మోంకార స్వైకత్వం
వదంతి బ్రహ్మవాదినః, మధురాయాం విశేషేణ మాం ధ్యాయన్
మోక్ష మశ్నుతే, అష్టవత్రం వికసితం హృత్పద్మం తత్ర సంస్థితమ్, దివ్య
ధ్వజాతపత్రైః స్తు చిహ్నితం చరణద్వయమ్, శ్రీవత్సలాంఘనం హృత్
స్థం కౌస్తుభం ప్రభయా యుతమ్, చతుర్భుజం శంఖచక్ర శార్ఙ్గపద్మ
గదాన్వితమ్, కేయూరాన్విత సద్భాహుం కంఠమాలా సుశోభితమ్,
ద్యుమత్కిరీటమభయం స్ఫురన్త కరకుండలమ్, హిరణ్మయం సౌమ్యత
నం స్వభక్తాయాభయప్రదమ్, ధ్యాయేత్త నసి మాం నిత్యం వేణు
శృంగధరం తువా, మధ్యతేతు జగత్సర్వం బ్రహ్మజ్ఞానేన యేన వా,
మత్సారభూతం యద్యత్స్యిత మధురా సా నిగద్యతే, అష్టదిక్పా
లకై ర్భూమిం పద్మం వికసితం జగత్, సంసారార్ణవసంజాతం సేవితం
మమ మానసే, చంద్రసూర్యత్విషోదివ్యా ధ్వజా మేరు ర్హిరణ్మయః,
ఆతపత్రం బ్రహ్మలోకం తదూర్ధ్వం చరణం స్తుతమ్, ¹ శ్రీవత్సం చ
స్వరూపఞ్చ వర్తతే లాంఛనైః సహ, శ్రీవత్సలక్షణం తస్మా త్కథ్యతే
బ్రహ్మవాదిభిః, యేన సూర్యాగ్నివాక్చంద్ర తేజసా స్వస్వరూపిణా, వర్త
తేకౌస్తుభాఖ్యం మణిం వదం తీశ మానిసః, సత్త్వం రజ స్తమితి లహం
కార శ్చతుర్భుజః, పంచభూతాత్మకం శంఖం కరే రజసి సంస్థితమ్,
బాలస్వరూప మిత్థంతు మనశ్చక్రం నిగద్యతే, ఆద్యా మాయా భవే
చ్ఛార్ఙ్గం పద్మం విశ్వకరే స్థితమ్, ఆద్యా విద్యా గదావేద్యా సర్వదా
మే కరే స్థితా, ధర్మార్థకామ కేయూరై ర్దివ్యైర్దివ్యమయేరిత్యైః, కం
ఠంతు నిర్గుణం ప్రోక్తం మాల్యతే ఆద్యయాజయా, మాలా నిగద్యతే
బ్రహ్మ తప పుత్రైః స్తు మానసైః, కూటస్థం సత్స్వరూపఞ్చ కిరీటం
ప్రవదంతి మామ్, ² క్షీరోత్తరం ప్రస్ఫురంతం కుండలం యుగళం స్తు
తమ్, ధ్యాయేత్త మప్రియం నిత్యం స మోక్షమధిగచ్ఛతి, స ముక్తో
భవతి తస్మై స్వాత్మానంతం దదాతి వై, ఏతత్సర్వం మయా ప్రోక్తం
భవిష్యద్వై విధేతన, స్వరూపం ద్వివిధం చైవ సగుణం నిర్గుణాత్మకమ్,
సహివా చాబ్జయోనిః, వ్యక్తీనాం మూర్తీనాం ప్రోక్తానాం కథం

త్వాభరణాని భవంతి కథంవా దేవా యజంతి రుద్రా యజంతి బ్రహ్మ
యజంతి బ్రహ్మజా యజంతి వినాయకా యజంతి ద్వాదశాదిత్యా య
జంతి వసవో యజంతి గంధర్వా యజంతి, సపదానుగా అంతర్ధానేతిష్ఠ
తి, కాం మనుష్యా యజంతి, స హోవాచతం హి వై నారాయణో
దేవః, ఆద్యా వ్యక్తా ద్వాదశమూర్తయ స్స ర్షేషు లోకేషు సర్వేషు
దేవేషు సర్వేషు మనుష్యేషు తిష్ఠంతితి, రుద్రేషు శాస్త్రీ బ్రహ్మణి
బ్రాహ్మి దేవేషు దైవీ మనుష్యేషు మానవీ వినాయకేషు విఘ్నవినా
శిని ఆదిత్యేషు జ్యోతిర్గంధర్వేషు గాంధర్వీ అపర స్వేపంగౌ ర్వసు
ప్వేపంకామ్యా అంతర్ధానేష్వ ప్రకాశినీ ఆవిర్భావతిరోభావాస్త్వపదే
తిష్ఠంతి, తామసీ రాజసీ సాత్వికీ మానసీ విజ్ఞానసున ఆనంద స్సచ్చిదా
నందైకరసే భక్తియోగే తిష్ఠతి, ఓంప్రాణాత్మనే ఓం తత్స ద్భూర్భువ
స్సువ స్తస్మై ప్రాణాత్మనే నమోనమః, ఓంశ్రీశ్రీష్టాయ గోవిందాయ గోపీ
జనవల్లభాయ ఓంతత్స ద్భూర్భువ స్తస్మై నమోనమః, ఓ మహనాత్మ
నే ఓంతత్స ద్భూర్భువస్సువ స్తస్మై అహనాత్మనే నమోనమః, ఓం శ్రీశ్రీ
ష్టాయ అనిరుద్ధాయ ఓం తత్స ద్భూర్భువస్సువ స్తస్మై నమోనమః, ఓం
వ్యానాత్మనే ఓం తత్స ద్భూర్భువస్సువ స్తస్మై వ్యానాత్మనే నమోనమః,
ఓం శ్రీశ్రీష్టాయ రామాయ ఓం తత్స ద్భూర్భువస్సువ స్తస్మై నమో
నమః, ఓంముదానాత్మనే ఓంతత్స ద్భూర్భువస్సువ స్తస్మై ఉదానాత్మనే
నమోనమః, ఓంశ్రీశ్రీష్టాయ దేవకీనందనాయ ఓంతత్స ద్భూర్భువస్సువ
స్తస్మై నమోనమః, ఓ సమానాత్మనే ఓంతత్స ద్భూర్భువ స్తస్మై సమా
నాత్మనే నమోనమః, ఓం శ్రీగోపాలాయ నిజస్వరూపాయ ఓం తత్స
ద్భూర్భువస్సువ స్తస్మై నమోనమః, ఓం యోఽసౌ ప్రధానాత్మా
గోపాల ఓం తత్స ద్భూర్భువస్సువ స్తస్మై నమోనమః, ఓం యోసా
వింద్రియాత్మా గోపాల ఓం తత్స ద్భూర్భువ స్తస్మై నమోనమః, ఓం
యోఽసౌ భూతాత్మా గోపాల ఓం తత్స ద్భూర్భువస్సువ స్తస్మై నమో
నమః, ఓం యోనా పుత్రమపురుషో గోపాల ఓం తత్స ద్భూర్భువస్సువ
స్తస్మై నమోనమః, ఓంయోసౌ బ్రహ్మ పరంవైబ్రహ్మ ఓం తత్స ద్భూ
ర్భువస్సువ స్తస్మై నమోనమః, ఓం యోఽసౌ సర్వభూతాత్మా గో
పాల ఓంతత్స ద్భూర్భువస్సువ స్తస్మై నమోనమః, ఓం జాగ్రత్స్వ

ష్వసుషు ప్తితురీయాతీతోఽంతగ్యామీ గోపాల ఓతత్సదూర్భవస్సున
 నస్తివై సమోనమః, ఏకో దేవ స్వర్వభూతేషు గూఢస్సర్వవ్యాపీ
 సర్వభూతాంతరాత్తా, కర్తాధ్యక్ష స్వర్వభూతాధివాస న్నాక్షిచేతా
 కేవలో నిర్గుణశ్చ, రుద్రాయనమః, ఆదిత్యాయనమః, వినాయకాయ
 నమః, సూర్యాయనమః, విద్యాయై నమః, ఇంద్రాయనమః, అగ్నయే
 నమః, యమాయ నమః, నిర్మళయే నమః, వరుణాయనమః, వాయవేన
 మః, కుబేరాయనమః, ఈశానాయనమః, సర్వభూతే వేదేభ్యోనమః, దత్వా
 స్తుతిం పుణ్య తమాం బ్రహ్మణే స్వస్వరూపిణే, కర్తృత్వం సర్వభూతానా
 మంతర్ధానేభూవ సః, బ్రహ్మణే బ్రహ్మపుత్రేభ్యో నారదాత్తు శ్రుతం
 మునేః, తథా ప్రోక్షాతు గాంధర్వీ గచ్ఛత్స్వం స్వావయాంతిక మితి.

శ్రీగోపాలోత్తరలాపనీయోపనిష త్సమాప్తా.

ఓం భద్రం కర్ణేభి రితి శాంతిః.

ఇతి గోపాలతాపన్యసనిష త్సమాప్తా.

ఓం తత్సత్.

శ్రీ గురుభ్యోనమః హరిః ఓమ్.

౯౬. అధర్వణీయ కృష్ణోపనిషత్.

శ్లో. యోరామః కృష్ణతామేవ సారవాత్స్యం ప్రాప్యలీలయా,
 అహోపయో ద్దేవవశాని పటలం తం సతోఽస్త్వహమ్.

ఓం భద్రం కర్ణేభి రితి శాంతిః.

ప్రథమః ఖండః.

ఓం. శ్రీమహావిష్ణుగ్ సచ్చిదానంద లక్షణగ్ రామచంద్రం దృ
 ప్త్వా సర్వాంగసుందరం మునయో వనవాసినో విస్మితా బభూవు స్తగ్
 హోమాయోఽపద్యమవతారా నైవ గణ్యంతే ఆలింగా మోభవంత మితి
 భవాంతరే కృష్ణావతారే యూయం గోపకాభూత్వా మా మాలింగధ,
 ఆన్యే యేఽపతరా స్తేహ గోపా సత్రీ శ్చ నో కురు, అన్యోన్యవిగ్ర

హం ధార్యం తవాంగస్సర్వనాదిహ, శశ్వత్స్వర్గయితాఽస్తాకం¹ గృ
 హ్లామోఽవతారావయమ్, రుద్రాదీనాం వచశ్శ్రుత్వా ప్రోవాచ భగ
 వా స్వయమ్, అంగసంగం కరిష్యామి భవద్వాక్యం కరోమ్యహమ్,
 మోదితాః తే సురా స్సర్వేకృతకృత్యాఘనావయమ్, యోనందః పర
 మానందో యశోదా² మాక్తిగేహినీ, మాయా సా త్రివిధా ప్రోక్తాసత్త్వ
 రాజస తామసీ, ప్రోక్తాచ సాత్త్వికీ రుద్రేభక్తే బ్రహ్మణి రాజసీ, తామసీ
 దైత్యపక్షేషు మాయాత్రేధా హ్యుదాహృతా, అజేయా వైష్ణవీ
 మాయా జప్యేనచ సుతాపురా, దేవకీ బ్రహ్మపుత్రా సా యా వేదై
 రుపగీయతే, నిగమో వసుదేవో యో పదార్థః కృష్ణరామయోః,
 స్తువంతి సతతం యస్తు సోవతీర్ణోమహీతలే, వనే బృందావనే క్రీడక్
 గోపగోపీనురై స్సహ, గోప్యోగావ ఋచస్తస్య యష్టికాకమలాసనః,
 వంశస్తు భగవాన్రుద్ర శృంగ మంద్రస్సహోఽనురః, గోకులం వనవై
 పుంరం తాపసా స్తత్ర తే ద్రుమాః, లోభ క్రోధభయాదైత్యాః కలి
 కాల స్తిరస్కృతః, గోపరూపో వాః సాక్షాత్సామ్యావిగ్రహధారణః,
 దుర్బోధం కుహకంతస్య మాయయా మోహితం జగత్, దుర్జయా సా
 నురై స్సరైర్వర్షప్తిరూపో భవే ద్ద్విజః, రుద్రోయేన కృతోవంశ స్తస్య
 మాయా జగత్కదమ్, బలం జ్ఞానగ్ సురాణాంవై తేషాం జ్ఞానగ్
 హృతం క్షణాత్, శేష నాగో భవేద్రామః కృష్ణో బ్రహ్మైవ శాశ్వతం,
 అష్టావప్తసహస్రే ద్వే శతాధిక్యాః స్త్రియ స్తథా, ఋచోఽనిషద స్తావై
 బ్రహ్మరూపా ఋచః స్త్రియః, ద్వేష శ్చాహారమల్లోయం మత్సరో
 ముష్టికో జయః, దర్పః కుపలయాపీడో గర్వో రక్షః ఖగో బకః, ద
 యాసారోహిణీ మాతా సత్యభామా ధరేతివై, అఘాసురో మహా
 వ్యాధిః కలిః కగ్ స స్సభూపతిః, శమో మిత్ర స్సుదామాచ సత్యా
 క్రూరోద్ధవో దమః, య శృంగభస్య స్వయం విష్ణుర్లక్ష్మీరూపో వ్యవస్థితః,
 దుగ్ధసింధో సమత్పన్నో మేఘ ఘోషస్తుసంస్తృతః, దుగ్ధోదధీకృతస్తేవ
 భగ్నభాండో దధీగృహే, క్రీడతే బాలకో భూత్వా పూర్వవత్సు
 మహాదధౌ, సగహారాథంచ శత్రుణాం రక్షణాయచ సంస్థితః, కృపార్థే
 సర్వభూతానాం గోప్తారం ధర్మ మ్నాత్తజమ్, యత్సృష్ట మిశ్వరే

1 గృహ్లామోఽవతారాక, రుద్ర. 2 ముక్తి. 3 క్రోధాదయో.

ణాసీ త్తచ్చక్రం బ్రహ్మరూపభృత్, జయంతి సంభవో వాయు శ్వమ
రో ధర్మ సంజ్ఞతః, యస్యాసౌ జ్వలనాభాసం ఖడ్గరూపో మహేశ్వరః,
కశ్యపోలూఖలఃఖ్యాతో రజ్జుర్జాతా దితి ప్రథా, చక్రగ్ శంఖంచ
సగ్ సిద్ధిం బిందుం వై సర్వమూర్ధని, యావంతి దేవరూపాణి వదంతి
విబుధా జనాః, నమంతి దేవరూపేభ్య ఏవ మాది ససగ్ శయః, గదాచ
కాశికా సాక్షాత్సర్వశత్రు నిబర్హిణీ, ధనుశ్శార్ఙ్గం స్వమాయాచ శర
త్కూల స్సుభాజనః, అబ్జకాండం జగద్భీజం ధృతం పాణౌ స్వలీలయా,
గురుడో వట భాండీర స్సుధామా చారడో మునిః, బృందాభక్తిః క్రి
యా బుద్ధిః సర్వజంతప్రకాశినీ, తస్మాన్నభిన్నం నాభిన్న మాభి ర్భి
న్నో నవై విభుః, భూమా వుత్తారితం సర్వం వై కురం స్వగ్గవాసినా
మిత్యుపనిషత్.

ద్వితీయః ఖండః.

శేషో హ వై వాసుదేవాత్ సంకర్షణో నామ బీజ ఆసీత్,
సోఽకామయత ప్రజాః, సృజేయేతి తతః, ప్రద్యుమ్నసంజ్ఞక ఆసీత్,
తస్మాత్, అహంకారనామాఽనిరుద్ధో హిరణ్యగర్భోఽజాయత తస్మాద్దశ
ప్రజాపతయో మరీచ్యాద్యాః, స్థాణు దక్షకర్షమ ప్రియవ్రతోత్తాన
పాదవాయవో వ్యజాయంత తేభ్యః, సర్వాణి భూతాని చ తస్మాచ్ఛా
షా దేవ సర్వాణి చ భూతాని సముత్పద్యంతే, తస్మిన్నేవ ప్రలియంతే,
స ఏవ బహుధా జాయమానః, సర్వా స్పరి పాతి స ఏవ కాద్రవేయో
వ్యాకరణ జ్యోతిషాది, శాస్త్రాణి నిర్నిమాణే బహుభి ర్ముముక్షీభి రుపా
స్యమానోఽఖిలాం భువ మేకస్మిన్ శీర్షి సిద్ధాగ్ర వద్ధీయమాణః సర్వై
ర్మునిభిః సంప్రార్థ్యమానః సహస్రశిఖరాణి మేరోః, శిరోభి రావా
ర్యమాణా మహావాయ్వహంకార నిరాచకార స ఏవ భగవాన్భుగవ
స్తం బహుధా విస్తీయమాణః అఖిలేన స్వేన రూపేణ యుగేయుగే
తేనైవ జాయమానః స ఏవ సౌమిత్రి రైత్వాకః, సర్వాణి ధానుషశా
స్త్రాణి సర్వాణ్యస్త్రశాస్త్రాణి బహుధా విస్తీయమాణో రత్నాంసి సర్వాణి
వినిఘ్నం శాస్త్రుర్విర్ణ్యధర్మా స్ప్రివ ర్తయామాస స ఏవ భగవాన్భుగ
సంధికాలే శారదాభగిసన్ని కాశో రాహిణీయో వాసుదేవః, సర్వాణి

గదాద్యాయుధశాస్త్రాణి వ్యాచక్షాణో వై కాక రాజన్యమండలాన్ని రాచీర్ష్యః, భూభార మఖిలం నిచ ఖాన స ఏవ భగవాన్యగే తురీయేఽపి బ్రహ్మకులే జాయమానః, సర్వా ఉపనిషదః ఉద్దిధీర్ష్యః, సర్వాణి ధర్మశాస్త్రాణి విస్తారయిష్ణుః సర్వా నపి జనాన్ సంతారయిష్ణుః, సర్వా నపి వైష్ణవా స్థర్మ నిజ్యంభయ స్సర్వా నపి పాపండాన్ని చఖాన స ఏవ జగ దంతర్యామీ స ఏవ సర్వాత్మకః, స ఏవ ముముక్షుభి ర్ద్యేయః, స ఏవ మోక్షప్రదః ఏతం స్త్రోత్వా సర్వేభ్యః, పాపేభ్యోముచ్యతే, తన్నామసంకీర్తయ నిష్ణుసాయుజ్యం గచ్ఛతి తిదేతత్, దివా అధీయానః రాత్రికృతం పాపం నాశయతి సక్త మధీయానో దివసకృతం పాపం నాశయతి. తిదేత ద్వేదానాం రహస్యం తిదేత దుపనిషదాం రహస్యం ఏత దధియానః సర్వక్రతుఫలం లభతే. శాన్తి మేతి మనశ్శుద్ధి మేతి సర్వతీర్థఫలం లభతే, య ఏవం వేద దేహబంధా ద్విముచ్యతే ఇత్యుపనిషత్ ఓం భద్రం కర్ణేభి రితి శాంతిః.

ఇతి శ్రీకృష్ణావనిష త్సమాప్తా,
ఓమ్ తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః హరిః ఓమ్.

౯౭. యజుర్వేదీయ యాజువల్క్యోపనిషత్.

శ్లో. సన్నాన్యస జ్ఞానసంపన్నా యాంతియ ద్వైత్యవం పదమ్,
తద్వైపదం బ్రహ్మతత్త్వం రామచంద్రపదం భజేత్.
ఓం పూర్ణమద ఇతి శాన్తిః.

అథ జనకోహ వైదే హేనా యాజ్ఞవల్క్య ముషసమే త్యోవాచ భగవన్ సన్యాస మనుగ్రాహీతి, కథం సన్నాన్యస లక్షణమ్, స హోవాచ యాజ్ఞవల్క్యః, బ్రహ్మచర్యం సమాప్య గృహీ భవేత్, గృహ ద్వపి భూత్వాప్రవ్రజేత్, యదివేతరథా బ్రహ్మచర్యాదేవ ప్రవ్రజేద్గృహాద్వా వనాద్వాఽథ పునరప్రతీ వా ప్రతీవాన్నాతకోవాఽన్నాతకోవా ఉత్పన్నాఽగ్ని రసగ్నికోవా యదహారేవ విరజ్యే తదహ

దేవప్రజా తదేకే ప్రాజాపత్యా మేవేష్టిం కుర్వం త్యధవా నకుర్యా
దాగ్నేయ్యా మేవ కుర్యా దగ్ని ర్హి ప్రాణః ప్రాణమే వైతయా కరోతి
తైః ధా తవియా మేవకుర్యా దేతయైవ త్రయో ధాతవో యదుత
సత్వం రజ స్తమ ఇతి అయం తేయోగ్ బుత్విజో యతో జాతో
అరోచథాః, తంజాన న్నగ్న ఆరోహ ధానో వగయా రయి మిత్వ
నేన మంత్రేణాఽగ్ని మాజిఘ్నేదేషవా అగ్నే ర్యోనిర్యః ప్రాణం గచ్ఛ
స్వాం యోసిం గచ్ఛ స్వాహేత్యేవ మేవైత దాహ గ్రామాగ్ని మా
హృత్య పూర్వవదగ్ని మాజిఘ్నే ద్యదగ్నిం నవిదే దపు జహుయా
దాపోవై సర్వా దేవతా స్సర్వాభ్యో దేవతాభ్యో జహూమి స్వా
హేతి సాజ్యగ్ హవిరనామయం మోక్షమంత్ర త్రయ్యేవం వేద త
ద్భిష్టా తదుపాసితవ్యమ్, శిఖాం యజ్ఞోపవీతం ఛిత్వా సన్యస్తం మయేతి
త్రివార ముచ్చరే దేవ మేవైత ద్భగవ న్నితి వై యాజ్ఞవల్క్యః. ౧.

అథ సౌన మత్రిః పప్రచ్ఛ యాజ్ఞవల్క్య సుయజ్ఞోపవీతీ
కథం బ్రాహ్మణ ఇతి సహోవాచ యాజ్ఞవల్క్యః ఇదం ప్రణవ మే
వాఽస్య తద్యజ్ఞోపవీతం య ఆత్మా ప్రాశ్నాఽచమ్యాయం విధి
రథవా పరివ్రాడ్వివర్ణవాసో ముండోఽపరిగ్రహో శ్శుచి రద్రోహీ భైక్ష
మాణా బ్రహ్మభూయాయ భవ త్యేషపథాః పరివ్రాజకానాం వీరా
ధ్యానేవాఽనాఽశకే వాఽపాం ప్రవేశే వాఽగ్నిప్రవేశే వా మహా
శ్శసానే వా ఏష పంథా బ్రహ్మణా హసవిత్తి సేనేతి ససన్నాస్సీ బ్రహ్మ
విదిత్యేవ మేవైష భగవ న్నితి వై యాజ్ఞవల్క్యః, తత్ర సరసుహంసా
నామ సంవర్తికారుణి శ్వేతకేతు దూర్వాస ఋభు నిదాఘదత్తాత్రేయ
శుకవామదేన హరీతక ప్రభృతయోఽవ్యక్తలింగావ్యక్తాచారా అను
న్తతా ఉస్తత్తవ గాచరంతః పరస్త్రీపురపరాఙ్ముఖా స్త్రివండం కమండ
లుం భుక్తపాత్రం జలపవిత్రగ్ శిఖాం యజ్ఞోపవీతం బహిరంతశ్చే త్యే
తత్సర్వం భూస్వాహే త్యపు పరిత్యజ్యాఽత్తాన మన్విచ్ఛే ద్యథాజాత
రూపధరా నిర్ద్యుంద్యా నిష్పరిగ్రహ స్తత్వబ్రహ్మమాగ్నే సయ్యక్సమ్న
న్నా శుద్ధమాససాః ప్రాణసంధారణార్థం యథోక్తకాలే విముక్తో భైక్ష
మాచర న్నుదరపాత్రేణ లాభాఽలాభౌ సమా భూత్వా కరపాత్రేణ
వా కమండలూదకీపో భైక్ష మాచర న్నుదరమాత్రసన్నిహః పాత్రాణ

తర శూన్యో జలస్థలకమండలు ర బాధక రహస్యస్థల నికేతనో లాభాఽ
 లాభా సమా భూత్వా శూన్యాఽ గారదేవగృహతృణ కూటవల్లికవృ
 త్తమూల కులాలశాలాఽగ్ని హోత్ర శాలా నదీ పులినగిరి కుహర
 కోటర కందరనిర్ఘరస్థండితే వ్యనికేతనివాస్య ప్రయత్న శృభాఽశుభ
 కర్త నిర్మూలనపర స్పర్శస్య సేవ దేహత్యాగం కరోతి, స ఐరమహంసో
 నామేతి ఆశామ్బరో నవమస్కారో నదారాపుత్రాఽభిలాషీ లత్యా
 ఽలత్య నిర్వర్తకః పరివ్రా ట్పరమేశ్వరో భవతి, అత్రైతే శ్లోకా
 భవంతి, యోభవే త్పూర్వసన్న్యాసీ తుల్యోవై ధర్మతో యది, తస్మై
 ప్రణామః కర్తవ్యో నేతరాయ కదాచన, ప్రమాదినో బహిష్కర్తాః
 పిశునాః కలహేచాత్సుకాః, సన్న్యాసిన్ఽపి నృశ్యంతే వేదసందూ
 షితా శయాః, నామాదిభ్యః పరే భూమ్ని స్వారాజ్యే చేత్ స్థితో
 ద్వయే, ప్రణమే త్కం తదాత్మజ్ఞో నకార్యం కర్తృణా తదా, ఈశ్వరో
 జీవకలయా ప్రవిష్టో భగవా చితి, ప్రణమే ద్దండవద్భూమా వాశ్వచం
 డాల గోఖరం, మాగ్సపాంచాలికాయాస్తు యంత్రలోకేంగ పంజరే,
 స్నాయస్థిగ్రంథిశాలిన్య స్త్రియః కిమివ శోభనమ్, త్వజ్ఞాంసరక్తబా
 మ్పామ్బు పృథక్క్రత్వా విలోచనే, సమాలోకయరమ్యంచే త్త్రింము
 దాపరిమహ్యసి, మేగుశృంగశటోల్లాసి గంగాజలరయోపమా, దృష్టా
 యస్తి స్తునే ముక్తాహరస్యోల్లాసశాలితా, శ్చ శానేషు దిగంతేషు సవీవ
 లలన్తానః, శ్వభి రాస్వాద్యతే కాలే లఘుపిండగవాఽధసః, కేశకజ్జళ
 ధారిణ్యో దుస్పర్శా లోచనప్రియాః, దుష్కృతాగ్నిశీఖానార్యో
 దహంతి త్రౌవ స్పరమ్, జ్వలితా అతిదూరేఽపి సరసా అపి నీరసాః,
 స్త్రియోహి సరకాగ్నినా మింధనం చారుదారుణం, కామనామ్నా కిరా
 తేన వికీర్ణామగ్ధచేతసః, నార్యో సరవిహంగానా మంగబంధన వాగు
 రాః, జన్త పల్లవమత్స్యనాం చి త్తకర్తృమచారిణామ్, పుంసాం దుర్వా
 సనారజ్జుర్నాడిబడిశపిండికా, సర్వేషాం దోషరత్నానాగ్ సుసముద్ధిక
 యాఽనయా, దుఃఖశృంఖలయా నిత్యమలమస్తు మమస్త్రీయా, యస్య
 స్త్రీతస్య భోగేచ్ఛా నిస్త్రీకస్య క్వభోగభూః, స్త్రియం త్యక్తా జగత్త్య
 క్తం జగత్త్యక్తాసుభిభవేత్, అలభ్యమానస్తనయాః పితరా క్లేశయే
 చ్చిరం, లబ్ధోహి గర్భ సాతేన ప్రసవేనచ బాధతే, జాతస్యగ్రహరో

గాది కుమారస్య చ ధూర్తతా, ఉపపీతే ప్యవిద్యత్వ మనుద్వాహశ్చ
పండితే, యూనశ్చ పరదారాది దారిద్ర్యంచ కటుంబినః, పుత్రదుఃఖ
స్య నాస్త్యంతో ధనీ చేన్ద్రియ తే తదా, నసాణిపాదచపలో ననేత్ర
చపలో యతిః, సచవాక్ష్పపలశ్చైవ బ్రహ్మభూతో జితేంద్రియః, రిపౌ
బుద్ధే స్వదేహేచ సమైకాత్త్వం ప్రపశ్యతిః, వివేకినః కుతః కోప స్స్వ
దేహావయవేష్వన, అపకారిణి కోప శ్చేత్కీపకాపః కిధం నశే, ధర్మార్థ
కామ మోక్షాణాం ప్రసహ్యః కరిషుధిని, నమోఽస్తు మమకోపాయ స్వా
శ్రియజ్వాళినేభృశమ్, కోపస్య మమవైరాగ్యదాయినే దోషబోధినే,
యత్ర సుప్తాజనా నిత్యం ప్రబుద్ధస్తత్ర సయమీ, ప్రబుద్ధా యత్ర
తే విద్యాన్ సుషుప్తిం యాతి యోగిరాట్, చి దిహాస్తీతి చిన్తాత్ర మి
దం చిన్తయ మేవచ, చిత్త్వం విదహా మతేచ లోకా శ్చిదితి భావయ,
యతీనాం తదుపాదేయం పారహగ్స్యం పరంపదమ్, నాతఃపరతరం కించి
ద్విద్యతే మునిపుంగవే త్యుపనిషత్.

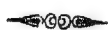
ఓం పూర్ణమద ఇతి శాంతిః.

ఇతి యాజ్ఞవల్క్యపనిషత్సమాప్తా

ఓం తత్సత్.

శ్రీ గురుభ్యోనమః హరిః ఓమ్.

౯౮. యజుర్వేదీయ వరాహేహపనిషత్.

శ్లో శ్రీమ ద్వరాహేహపనిష ద్వేద్యాఖండసుఖాకృతీ,
త్రిపా న్నారాయణాఖ్యాత రామచంద్రపదం భజే.

ఓం సహనా వవ త్వితి శాంతిః.

ప్రథమోఽధ్యాయః.

అథ ఋభు రై వ మహామునిః ద్వేవమానేన ద్వాదశవత్సరం తన
శ్చిచార తదవసానే వరాహరూపీ భగవాన్ ప్రాదురభూ త్సహేహావా

చోత్తిష్టాతిష్ఠ పరం వృణీ ష్వేతి సోదతిష్ఠ తస్మై సమస్కృ తోవచ
 భగవన్కామిభి ర్యద్య త్కామితం త త్వత్సకాశా త్వప్నేఽపి న
 యాచే, సమస్తవేదసాస్తేతిహాస పురాణాని సమస్తవిద్యాజాలాని బ్రహ్మ
 దయ స్సురాస్పర్శే త్వద్రూపజ్ఞానా స్తుక్తి మాహు రత స్తద్రూపప్రతి
 పాదికాం బ్రహ్మవిద్యాం బ్రూహీతి సహోవాచ వరాహరూపీ భగ
 వాన్, చతుర్వింశతి తత్త్వాని కేచిదిచ్ఛతి వాదినః, కేచి త్షట్రింశ
 తత్త్వాని కేచి త్తణ్ణవతీని చ, తేషాం క్రమం ప్రవక్ష్యామి నావధాన
 మనా శృణు, జ్ఞానేంద్రియాణి పక్షౌచ శ్రోత్రే త్వగ్గోచనాదయః, కర్ణే
 ద్రియాణి పంచైవ వాక్పాణ్యం ఘ్ర్నీదయః క్రమాత్, ప్రాణాదయస్తు
 పక్షౌచ పశ్యశ్చైదయ స్తథా, మనోబుద్ధిరహంకార శ్చిత్తంచేతి చతు
 ష్టయమ్, చతుర్వింశతితత్త్వాని తాని బ్రహ్మవిదో విదుః, ఏతై స్తత్త్వై
 స్సమం పశ్యీ కృతభూతాని పశ్యచ, పృథివ్యాప స్తథా తేజో వాయురా
 కాశ ఏవచ, దేహ త్రియగ్ స్థూలసూక్ష్మకారణాని విమ ర్భుధాః, అవ
 స్థాత్రితయంచైవ జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తయః, ఆహత్య తత్త్వజాతానాం
 షట్రింశ స్తునయో విదుః, పూర్వోక్తై స్తత్త్వజాతైస్తు సమం తత్త్వాని
 యోజయేత్, షడ్భావవికృతిశ్చాస్తి జాయతే వర్ధతేఽపిచ, పరీణామం
 క్షయం నాశగ్ షడ్భావ వికృతిం విదుః, అశనాచ పిపాసాచ శోక మో
 హా జరా మృతీ, ఏతే షడూర్చయః పూర్తా షట్కృతా సభ వచ్చితే,
 త్వక్చ రక్తం మాగ్సమేదో మజ్జాస్థీని నిబోధత, కామక్రోధా లోభ
 మోహా మదో మాత్సర్యమేవచ, ఏతేఽరిషట్కా విశ్వశ్చ తైజసః
 ప్రాజ్ఞ ఏవచ, జీవత్రయగ్ సత్త్వ రజ స్తమాగ్సించ గుణత్రయమ్, ప్రా
 ర్థభాగామ్యుర్జితాని కర్తృత్రయ మి తీరితమ్, వచనాదానగమన విసర్గా
 నందపంచకమ్, సంకలోపధ్యవసాయశ్చ అభిమానోఽవధారణా, ముది
 తా కరుణా మైత్రీ ఉపేక్షాచ చతుష్టయమ్, దిగ్వా తార్క ప్రచే
 తోశ్వ వహ్నిం ద్రోపేంద్ర మృత్యుకాః, తథాచంద్ర శ్చతుర్వక్త్రైరుద్ర
 తేత్రజ్ఞఃకుశ్వరాః, ఆహత్య తత్త్వజాతానాం షణ్ణవత్యస్తకీర్తితాః, పూ
 ర్వోక్తతత్త్వజాతానాం వైలక్షణ్య మనామయమ్, వరాహరూపిణం
 మాం యే భజంతి మయి భక్తితః, విముక్తా జ్ఞానతత్కార్యా జీవన్ముక్తా

భవంతి తే, ఏవం వణ్ణవతి తత్స్వజ్ఞా యత్రకత్రాశ్రమే రతాః, జటీ
ముడి శిఖివాపి ముచ్యతే నాత్రసగ్గళము ఇతి

ద్వితీయోఽధ్యాయః.

ఋభుర్నామ మహాయోగీ క్రోడరూపం రమాపతిమ్, వరి
స్థా బ్రహ్మవిద్యాం త్వ మధీహి భగవ స్తమ, ఏవగ్ సపుష్టో భగవాన్
ప్రాహభక్తార్ని భంజనః, స్వవణ్ణాశ్రమధర్మేణ తపసా గురుతోషణాత్,
సాధనం ప్రభవే శ్చుగ్ సాం వైరాగ్యాది చతుష్టయమ్, నిత్యానిత్య
వివేకశ్చ ఇహముత్రవిరాగతా, శమాదిపట్కసంపత్తి ర్ముతా
తాం త్సమభ్యసేత్, ఏవం జితేంద్రియోభూత్వా సర్వత్ర మమతా
మతిమ్, విహాయసాక్షిచైతన్యే మముకుర్యా దహం మతిం, దుర్లభం
ప్రాప్య మానుష్యం తత్రాపి సవిగ్రహమ్, బ్రాహ్మణ్యం చ మహావిశ్ణో
ర్వేదాంతశ్రవణాదినా, అతివర్ణాశ్రమంరూపం సచ్చిదానందలక్షణమ్,
యో నజానాతి సోవిద్యాన్ కదాముక్తో భవిష్యతి, అహమేవ సుఖం
నాన్య దన్యచ్ఛేన్నైవ తత్సుఖమ్, అమదర్థం సహప్రేయోతు దధంన
స్వతిః ప్రియమ్, పరప్రేమాస్పదతయా మానభావ మహగ్ సదా,
భూయాస మితి యోద్యత్వ సోఽహం విష్ణు ర్భవీశ్వర, న ప్రకాశోఽ
హమిత్తుక్తి ర్యత్ప్రకాశైక బుధనా, స్వప్రకాశంత మాత్మాన మప్ర
కాశః కథం స్పృశేత్, స్వయంభూతం నిరాధారం యేజానంతి సుని
శ్చిహిమ్, తేహి విజ్ఞానసంపన్నా ఇతి మే నిశ్చితా మతిః, స్వపూర్ణా
త్తాతిరేకేణ జగజ్జీవేశ్వరాదయః, న సంతి నాస్తి మాయాచ తేభ్య
శ్చహం విలక్షణః, అజ్ఞానాంధత మోరూపం కర్తృధర్మాదిలక్షణమ్,
స్వయంప్రకాశమాత్మానం నైవమాం సృష్టు మర్హతి, సర్వసాక్షిణ
మాత్మానం వర్ణాశ్రమ వివర్జితమ్, బ్రహ్మరూపతయా పశ్యన్ బ్రహ్మైవ
భవతి స్వయమ్, భాసమాన మిదగ్ సర్వం భాసరూపం పరం పదం,
అశ్యస్తేదాంతమానేన సద్యవేవ విముచ్యతే, దేహాత్మజ్ఞానవర్జ్జానం
దేహాత్మజ్ఞానబాధకమ్, ఆత్మస్యేవ భవే ద్యస్య సనేచ్ఛ న్నపి ముచ్యతే,
సత్యజ్ఞానానందపూర్ణలక్షణం తమసః పరమ్, బ్రహ్మానందగ్ సదా పశ్యన్
కథం బధ్యేత్ కర్తృణా, త్రిధామసాక్షిణగ్ సత్యజ్ఞానానందాదిలక్షణమ్,

త్వ మహాగ్ శబ్దలక్ష్యాద్ధ మసక్తగ్ సర్వగోపతః, సర్వగగ్¹సచ్చిదాత్మానం జ్ఞానచక్షుర్నిరీక్ష్యతే, అజ్ఞానచక్షుర్నేత్యేత భాస్వంతం భానుమంధవత్, ప్రజ్ఞాన మేవ తద్బ్రహ్మ సత్యప్రజ్ఞానలక్షణమ్, ఏవం బ్రహ్మపరిజ్ఞానా దేవ మర్హ్యోఽమృతో భవేత్, తద్బ్రహ్మసంద మద్యం ద్యం నిర్గుణంసత్యచిద్భ సమ్, విదిత్వాస్వాత్మనో రూపం నవిభేతి కుత శ్చన, చిన్మాత్రగ్ సర్వగగ్ నిర్జం సంపూర్ణం సుఖ మవ్యయం, సాక్షాద్బ్రహ్మైవ నాన్యోఽస్తీత్యేవం బ్రహ్మవిదాం స్థితిః, అజ్ఞస్య దుఃఖౌఘ మయం స్వస్యానందమయం జగత్, అంధం భవన మందస్య ప్రకాశంతు సుచక్షుషామ్, అనంతే²చిద్భ నానందే మయి వారాహరూపిణి, స్థితేఽద్వితీయభావ స్సాస్త్రి త్కాండః కస్య ముచ్యతే, స్వస్వరూపంతు చిన్మాత్రగ్ సర్వదా సర్వదేహినామ్, నైవ దేహాదిసంఘతో ఘటవ ద్వృశి గోచరః, స్వాత్మనోఽన్యదివాభాతం చరాచర మిదం జగత్, స్వాత్మమాత్రతయా బుధ్వా తదస్తీతి విభావయ, స్వస్వరూపగ్ స్వయం భుజ్జే నాస్తి భోజ్యం పృథ క్స్వభాః, అస్తిచే దస్తితా రూపం బ్రహ్మైవాస్తీత్వలక్షణమ్, బ్రహ్మవిజ్ఞానసంపన్నః ప్రతీతమఖిలం జగత్, పశ్యన్నస సదానైవ పశ్యతి స్వాత్మనః పృథక్, మత్స్వరూప పరిజ్ఞానా త్కర్తృభి ర్నసబధ్యతే, యశ్చరీరేంద్రియాదిభ్యో విహీనగ్ సర్వసాక్షిణమ్, పరమార్థైకవిజ్ఞానగ్ సుఖాత్మానగ్స్వయం ప్రభమ్, స్వస్వరూపణియా సర్వం వేద స్యానభవేన యః, సధీర స్సతు విజ్ఞేయ స్సౌహం త్యోంఋభో భవ, అతః ప్రపంచాను భవ స్సదా నహి స్వరూపభోధాన భవ స్సదా ఖిలా, ఇతి ప్రపశ్యత్ పరిపూర్ణ వేదనో నబంధముక్తో నచబద్ధ ఏవతమమ్, స్వస్వరూపాను సంధానాత్ సృత్యం తగ్ సర్వసాక్షిణమ్, మహూర్తంచంతయే న్తాం య స్సర్వ బంధైః ప్రముచ్యతే, సర్వభూతాంతరిస్థాయ నిత్యముక్తచిదాత్మనే, ప్రత్యక్షైతిస్య రూపాయ మహ్య మేవ నమోనమః, తస్యవాహమస్తి భగవో దేవతేహం వై త్వమసి, తుభ్యం మహ్య మంతాయ మహ్యం తుభ్యం చిదాత్మనే, నమో మహ్యం పరేశాయ నమస్తుభ్యగ్ శివా

1 సచ్చిదానందం. 2 సచ్చిదానందే.

యాచ, కిం కరోమి క్వగచ్ఛామి కిం గృహ్ణామి త్యజామి కిమ్, యన్యయా
 పూరితం విశ్వం మహాకల్పంబునా యథా, అంతస్సంగం బహిస్సంగమా
 త్తసంగంచ యస్త్యజేత్, సర్వసంగనివృత్తాత్తా స మామేతిననగ్ శయః,
 అహిరివ జనయోగగ్ సర్వదావర్జయే ద్యుః కుణపమివ సునారీః త్యక్త
 కామో విరాగీ, విషమిషవిషయాదీ శ్చన్యమానో దుఃఖాం జగతిపర
 మహంసో వాసువేవ¹ ౭హమేచ, ఇదంసత్యమిదం సత్యం సత్యమేత
 ది మోచ్యతే, అహం సత్యం పరంబ్రహ్మ మత్యః కించి న్నవిద్యతే, ఉప
 సమీపే యోవాసో జీవాత్తపరిమాత్తనోః, ఉపవాస స్సవిజ్ఞేయో నతు
 కాయస్య శోషణమ్, కాయశోషణ మాత్రేణ కా శత్ర వ్యావిపేకి
 నామ్, పశ్చి కణాడనా రేవ హృతః కిన్న మహారగః, అస్తి బ్రహ్మాతి
 చేద్యేద పరోక్షజ్ఞాన మేవతత్, అహం బ్రహ్మాతి చే ద్యేద సాక్షా
 త్కార స్పృశ్యతే, యస్మి న్నాతే స్వమాత్మానం యోగీ జానాతికేవ
 లమ్, తస్మా త్కాలా త్సమారభ్య జీవన్ముక్తో భవత్యసా, అహం బ్రహ్మ
 తినియగం మోక్ష హేతు ర్మహాత్మనామ్, ద్యే పదే బద్ధమోక్షాయ నిర్వ
 మేతిమమేతిచ, మమేతి బధ్యోజయర్హిన్న మేతినిముచ్యతే, గాహ్యచింతా
 సకర్తవ్యా తద్దైవాయోర చింతికా, సర్వచింతాం సముత్సృజ్య స్వహా
 భవ సదా ఋభో, సంకల్పమాత్రకలనేన జగత్సమగ్రం సంకల్పమాత్ర
 కలనే హి జగద్విలాసః, సంకల్పమాత్ర మిద ముత్సృజ నిర్వికల్ప
 మాత్రిత్య మామకపదగ్ హృదిభావయస్వ, ముచ్చింతనం మత్కథన
 మన్యోన్యం మత్ప్రభాషణమ్, మదేకపర మో భూత్వా కాలం నయమ
 హమతే, చిదిహస్తీతి చిన్తాత్ర మిదం చిన్తయమేవ చ, చిత్త్వం చిద
 హమేతేచ లోకా శ్చిదితి భావయ, రాగం నీరాగతా నీత్వా నిర్లేపో
 భవ సర్వదా, అజ్ఞానజన్యకర్త్యాది కారకోత్పన్నకర్తణా, శ్రుత్యుత్ప
 న్నాత్పవిజ్ఞాన ప్రదీపో బాధ్యతే కథమ్, అనాత్మతాం పరిత్యజ్య నిర్వి
 కారో జగత్స్థితో, ఏకనిషత్సూంతస్థ సంవిన్తాత్ర పరో భవ, ఘటాకా
 శమరాకాశౌ మహాకాశే ప్రతిష్ఠితౌ, ఏవం మయి చిదాకాశే జీవేశౌ పరి
 కల్పితౌ, యాచ ప్రాగాత్తనో¹ మేనూ తథాంతేచ తిరస్కృతా, బ్రహ్మ

వాదిభి రుద్ధితా స మాయేతి వివేకతః, మాయా తత్కార్యవిలయే
 నేశ్వరత్వం న జీవతా, తత శ్శుద్ధ శ్చిదేవాఽహం న్యోమవ న్నిరుపాధి
 కః, జీవేశ్వరాదిరూపేణ చేతనాచేతనాత్మకమ్, ఈక్షణాదిప్రవేశాంతాః
 సృష్టిరీతేన కల్పితా, జాగ్రదాదిపిమోక్షాంత సుగ్ సారో జీవకల్పితః,
 త్రిణాచకాదియోగాంతా ఈశ్వరభ్రాంతి మాశ్రితాః, లోకాయతాది
 సాంఖ్యాంతా జీవవిభ్రాంతి మాశ్రితాః, తస్మాన్ముక్షుభిర్నైవ మతి ర్గీవే
 శవాదయోః, కార్యా కింతు బ్రహ్మతత్వం నిశ్చలైవ విచార్యతామ్,
 అద్వితీయ బ్రహ్మతత్వం నజానంతి యథా తథా, భ్రాంతా ఏవాఖిలా
 స్తేహం క్వముక్తిః కేవల వా సుఖమ్, ఉత్తమాధమభావ శ్చేత్యేషాన్
 న్యో దస్తీతేన కిం, స్వప్న స్థరాజ్యభిక్షాభ్యాం ప్రబుద్ధస్సమృత్యతే ఖలు,
 అజ్ఞానే బుద్ధివిలయే నిద్రాసా ఫణ్యతే బుద్ధేః, విలీనా జ్ఞానతత్కార్యే
 మయి నిద్రా కథం భవేత్, బుద్ధేః పూర్ణవికాసోఽయం జాగరః పరికీ
 ర్త్యతే, వికారాదివిహీనత్వా జ్ఞాగరో మే నవిద్యతే, సూక్ష్మానాడీషు
 సంచారో బుద్ధేః స్వప్నః ప్రజాయతే, సంచారధర్మ రహితే మయి స్వ
 ప్నో నవిద్యతే, సుషుప్తికాలే సకలే విలీనే తమసా వృతే, స్వరూపం
 మహదానందం భుజై దృశ్యవివర్జితః, అవిశేషేణ సర్వంతు యః పశ్య
 తిచిదన్వయాత్, సవన సాక్షా ద్విజ్ఞానీ సశివ స్సచారి ర్విధిః, దీర్ఘస్వ
 ప్న మిదం యత్త దీర్ఘం నాచిత్తవిభ్రమమ్, దీర్ఘంవాపి మనోరాజ్యగ్
 సగ్ సారం ముఖసాగరమ్, సుప్తే రుత్థాయ సుప్త్యంతం బ్రహ్మైకం
 ప్రవచింత్యతాం, అరోపితస్య జగతః ప్రవిలాసనేన చిత్తం మదాత్మక
 తయా పరికల్పితం నః, శత్రూన్నిహత్య గురుపట్కగణాన్ నిపాతా
 ద్గంధద్విపో భవతి కేవలమద్వితీయః, అ ద్యాస్తమేతు వపు రాశశితార
 మాస్తాం కస్తావతాపి మయ చిద్వపుషో విశేషః, కుంభవిసశ్యతి చిరంస
 మవస్థితేవా కుంభాంబరస్య నహి కోఽపివిశేష లేశః, అహినిర్ణయినీ
 సర్పనిర్తోకో జీవవర్జితః, వల్మీకే పతిత స్తిష్ఠే త్తగ్ సర్వో నాభిమన్యతే,
 ఏవగ్ స్థూలంచ సూక్ష్మంచ శరీరం నాభిమన్యతే, ప్రత్యక్షోజ్ఞాన శిఖర్ష
 స్తే మిథ్యాజ్ఞాన సహేతుకే, నేతి నేతీతి గూఢత్వా దశరీరో భవత్య
 యన్ నా కేణ నశ్యే త్పరమార్థదృష్టిః కార్యక్షమం నశ్యతిచాపరో

త్యోత్, నారభనాశా తృతిభాననాశ ఏవం త్రిదా నశ్యతి చాత్తమా
యా, బ్రహ్మత్వే యోజితే స్వస్తికా జీవభావో నగచ్ఛతి. అద్యైతే బోధ
తేతత్వే వాసనా వినివర్తతే, ఆరభ్యాంతే దేహహని ర్నామేతి తీయతే
ఖిలా, అస్తి త్యుక్తే జగత్సర్వం సద్రసం బ్రహ్మ తద్భవేత్, భాతీ త్యుక్తే
జగత్సర్వం భానం బ్రహ్మైవ కేవలమ్, మరుభూమా జలగ్ సర్వం మరు
భూమాత్రమేవ తత్, జగత్ప్రియ మిదంసర్వం చిన్మాత్రస్వవిచారతః,
అజ్ఞానమేవ నకుతో జగతః ప్రసంగో జీవేశదేశికవికల్పకథాశిదూరే,
ఏకాంతకేవలచిదేకరసస్వభావే బ్రహ్మైవ కేవలమహం పరిపూర్ణమస్మి,
బోధచంద్రమసి పూర్ణవిగ్రహే మోహరాహు ముషితాత్మ లేజసి,
స్నానదాన యజనాదికాః క్రియా మోచనావధి వృధైవ తిస్థతి,
సలిలే సైంధవం యద్వ త్సామ్యం భవతి రోగతః, తథాత్మ మన
సో రైక్యగ్ సమాధి రితి కథ్యతే, దుర్లభో విషయత్యాగో దుర్లభం
తత్త్వదర్శనం, దుర్లభా సహజావస్థా సద్గురోః కరుణాం వినా, ఉత్ప
న్నశక్తి బోధస్య త్యక్తనిశ్చేషకర్తృణః, యోగిన సహజావస్థా స్వయ
మేవ ప్రకాశతే, రసస్య మనసశ్చైవ చంచలత్వగ్ స్వభావతః, రసో
బద్ధోమనో బద్ధం కిం న సిద్ధ్యతి భూతలే, మూర్ఛితోఽహ రతివ్యాధిం
మృతో జీవయతి స్వయమ్, బద్ధః ఘోచరతాంధత్వే బ్రహ్మత్వగ్ రసచే
తసీ, ఇంద్రియాణాం మనోన ఘో మనోనాథ స్తు మారుతః, మారుతస్య
లయో నాథ స్తం నాథం లయ మాశ్రయ, నిశ్చేష్టో నిర్వికారశ్చ ల
యో జీవతి యోగినామ్, ఉచ్ఛిన్న సర్వ సంకల్పో నిశ్చేషా శేష చే
ష్టితః, స్వావగమ్యోలయః కోఽపి మనసాం వాగగోచరః, పుంఖా
సుపుంఖవిషయే క్షణతత్పరోఽపబ్రహ్మైవలోకనధియం నజహతియోగీ,
సంగీతతాళలయవాద్యవశింగతాపి మాళిస్థ కుంభ పరిరక్షణ ధీర్నటీవ,
సర్వచింతా పరిత్యజ్య సావధానేన చేరిసా, నాదప వానసంధేయో
యోగసామ్రాజ్య మిచ్ఛ తేతి.

తృతియోఽధ్యాయః.

సహి నానాస్వరూపం స్యా దేకిం వస్తు కదాచన, తస్మాదఖండ
ఏవాస్మిన్నదస్య స్మకించన, దృశ్యతే శ్రూయతే యద్వ దృష్ట్యాణో
న్యన్న తద్భవేత్, నిత్యశుద్ధవిముక్తేక మఖండానందమదయమ్. సతం

జ్ఞాన మనంతం యత్పరం బ్రహ్మహమేవతత్, ఆనందరూపోఽహ ము
ఖండబోధః పరాత్పరోఽహం ఘనచిత్ప్రకాశః, మేఘో యథా వ్యోమ
నచస్పృశంతి సగసారదుఃఖాని న మాంస్సృశంతి, సర్వగ్ సుఖం విద్ధి
సుదుఃఖనాశా త్సర్వంచ సద్రాస మసత్త్వనాశాత్, చిద్రూపమేన
ప్రతిభాసయుక్తం తస్మా దఖండం మమరూప మేతత్, సహి జని ర్షర
ణంగమనా గమో న సమలు విమలం నచ వేదనమ్, చిన్మయం హి
సకలం విరాజతే స్ఫుటతరం పరం మస్యతు యోగినః, సత్యదిద్వనమ
ఖండమద్వయం స్వవృత్తరహితం నిరామయమ్, యత్పదం విమల
మద్వయగ్ శివం తత్పదాహ మితి మాన మాశ్రయః, జప్తమృత్యుసు
ఖదుఃఖవర్జితం జాతినీతికులగోత్రదూరగమ్, చిద్వివర్తజగతోఽస్యకార
ణం తత్పదాహ మితి మానమాశ్రయ. పూర్ణమద్వయ మఖండచేత
నం విశ్వభేదకలనాదివర్జితం, అద్వితీయ పరసచ్చిదగ్ శకం త
త్పదాహ మితి మాన మాశ్రయ. కేనాప్యబాధితత్వేన త్రికాలే
ప్యేకరూపతః, విద్యమానత్వ మస్త్యేత త్సద్రాసత్వగ్ సదా మమ,
నిరుపాధికనిత్యంయ త్సుప్తా సర్వసుఖా త్పరమ్, సుఖరూపత్వ మప్యేత
దానందత్వగ్ సదా మమ, దినకరకిరణై ర్వి శార్వరం తమో నిబిడ
తరం ఝడితి ప్రణాశ మేతి, ఘనతర భవతారణం తమోయ ధరిదిన
కృత్ప్రభయా సచాంతరేణ. మమ చరణస్తరణేన పూజయాచ స్యకత
మనః పరిముచ్యతే హిజగతుః, సహిమరణప్రభవప్రణాశ హేతు ర్మను
చరణస్తరణాదృతేఽస్తికించిత్, ఆదరేణ యథా స్థాతి ధనవంతం ధనే
చ్ఛయా, తథాచేద్విశ్వకర్తారం కోనముచ్యేత బంధనాత్, ఆదిత్యస
న్నిధౌ లోకే శ్వేప్తతే స్వయమేవతు, తథా మత్సన్నిధౌ వేద సమ
స్తం చేప్తతే జగత్, ఘక్తికాయాం యథా తారం కల్పితం మాయయా
తథా, మహదాదిజగన్తాయా మయం మయ్యేవ కేవలం, చండాలదేహీ
పత్వాది స్థావరే బ్రహ్మవిగ్రహే, అన్యేషు తారతమ్యేన స్థితేషు సతథా
హ్యహమ్, వినష్టదిగ్భ్రమస్వాపి యథాపూర్వం విభాతీ దిక్, తథా
విజ్ఞానవిధ్వస్తం జగన్నే భాత తన్నహి, నదేహి నేంద్రియప్రాణో
నమనో బుద్ధ్యహం కృతిః, నచిత్తం నైవ మాయాచ నచ వ్యోమా
దికం జగత్, నకర్తానైవ భోక్తాచ నచ భోజయితా తథా, కేవలం

చి త్సదానందబ్రహ్మవాహం జనార్దనః, జలస్య చంచలాదేవ చంచ
లత్వం యథా రవేః, తథాహంకారసంబంధా దేవం సంసార ఆత్మనః,
చిత్తమూలంహి సంసార స్తత్ప్రియత్వేన శోధయేత్, హంఠ చిత్తి
మహత్తాయాః కైమా విశ్వాసతా రవ, క్వ ధనాని మహిషానాం
బ్రహ్మణః క్వ జగంతి వా, ప్రాక్తనాని ప్రయాతాని గతా స్సర్గపరం
పరాః, కోటయో బ్రహ్మణాం యాతా భూవానప్తః పరగవత్,
సచాధ్యాత్మాభిమానోఽపి విదుషోఽప్యాసుర త్వతిః, విదుషోఽప్యా
సురత్వే స్వాత్ నిష్ఫలం తత్త్వదర్శనం, ఉత్పాద్యమానా రాగాద్యా
పివేశ్జాననహ్నానా, యథాతదైవ దహ్యంతే కులస్తేనాం ప్రరోహణమ్,
యథా సునిపుణ స్సమ్యక్పరదోపేక్షణీరతిః, తథాచేన్నిపుణః
స్వేషు కోనముచ్యేతి బంధనాత్, ఆనాత్మవిద మక్తోపి సిద్ధిజాలాని
వాంఛతి, ద్రవ్యమంత్రక్రియాకాలయుక్త్యాప్నోతి మనీశ్వర, నాత్మజ్ఞ
ప్రైవవిషయ ఆత్మజ్ఞో హ్యత్తమాత్రదృక్, ఆత్మనాత్మని సంత్పిష్టో
నావిద్యా మనుభావతి, యేకే వస జగద్భావా స్తానవిద్యా మయా
న్విదుః, కథంతేషు కిలాత్మజ్ఞైర్భక్తా విద్యోనిమజ్జతి, ద్రవ్యమంత్ర
క్రియాకాలయుక్తయ స్సాధుసిద్ధిదాః, పరమాత్మపదప్రాప్తో నోపకు
ర్వంతి కాశ్చన, సర్వేచ్ఛాశలనాశాంతా వాత్మలాభోదయాభిధః,
సకథగ్ సిద్ధివాఙ్మాయాం కథమన్తాత్మచిత్తక ఇతి.

చతుర్థోఽధ్యాయః.

అథ ఋభుం భగవంతి నిదాః పప్రచ్ఛ జీవన్ముక్తిలక్షణ మను
బూహీతి తథేతి సహజావాచ సప్తభూమిషు జీవన్ముక్తా శ్చత్వారిః,
శుభేచ్ఛాప్రథమా భూమికా భవతి విచారణా ద్వితీయాత నుమానసీ
తృతీయా సత్వాపత్తిస్తురియా సంసక్తిః పశ్చిమీ పదార్థభావనావస్థే
తురీయగా సత్సమీతి ప్రణవాత్తికా భూమికా అకారోకారమకారాభి
మాత్రాత్తికా, స్థూలసూక్ష్మబీజసాక్షి భేదే నాకారాదయ శ్చతుర్విధాః,
తదవస్థాజాగ్రత్స్వప్న ముషుప్తితురీయాః, అకారస్థూలాంశే జాగ్ర ద్విశ్వ
స్సూక్ష్మాంశే తత్తైజసో బీజం శే తత్త్వాస్సూక్ష్మాంశే తత్తురీయః, ఉకార
స్థూలాంశే స్వప్న విశ్వస్సూక్ష్మాంశే తత్తైజసో బీజంశే తత్త్వాస్సూక్ష్మాంశే
తత్తురీయః, మకారస్థూలాంశే ఘను ప్రవిశం స్సూక్ష్మాంశే

తత్రైజసో బీజాంశే తత్ప్రిజ్ఞ స్సాక్ష్యంశే తత్తురీయః, అర్థమాత్రా
 స్థూలాంశే తురీయవిశ్వస్సాక్ష్యంశే తత్రైజసో బీజాంశే తత్ప్రిజ్ఞ
 స్సాక్ష్యంశే తురీయతురీయః, అకారతురీయాంశాః ప్రథమద్వితీయ
 తృతీయభూమిశాః, ఉకారతురీయాంశా శ్చతుర్థీభూమికా, మకార
 తురీయాంశాః పంచమీ, అర్థమాత్రా తురీయాంశా షష్ఠీ. తదతీతా
 సప్తమీ, భూమిత్రయేషు విహర స్తుముక్షు ర్భవతి తురీయభూమ్యాం
 విహర ద్భ్రష్టావిద్భవతి పంచమభూమ్యాం విహరన్ బ్రహ్మవిద్వరోభవతి
 షష్ఠ భూమ్యాం విహరన్ బ్రహ్మవిద్వరీయాన్ భవతి సప్తమ భూమ్యాం
 విహరన్ బ్రహ్మవిద్వరిష్టో భవతి, అత్రైతే శ్లోకాభవతి, జ్ఞానభూమి
 శుభేచ్ఛాస్యా త్ప్రథమా సముక్తతా, విచారణా ద్వితీయాతు
 తృతీయా తనుమానసీ, సత్త్వాపత్తి శ్చతుర్థీస్యా త్తతోనంస క్తినామికా,
 పదార్థభావనా షష్ఠీ సప్తమీతుర్యగస్త్యతా, స్థితః కింమూఢ
 ఏవాస్మి ప్రేక్ష్యేహం శాస్త్ర సజ్జనైః, వైరాగ్యపూర్వ మిచ్ఛేతి
 శుభేచ్ఛే తుచ్యతేబుధై, శాస్త్రసజ్జన సంపర్క వైరాగ్య భ్యాసపూర్వ
 కమ్, సదాచారప్రవృత్తి ర్వా ప్రోచ్యతే సా విచారణా, విచారణా
 శుభేచ్ఛాభ్యా మింద్రియాధేషురక్తతా, యత్రి సా తనుతా మేతి ప్రోచ్య
 తే తనుమానసీ, భూమికా త్రితయాభ్యానా చిత్రేర్థవిరితే ర్వశాత్,
 సత్త్వాత్తని స్థితే శుద్ధే సత్త్వాపత్తి రుదాహృతా, దశాచతుష్టయా
 భ్యాసా దసంసర్గఫలాతు యా, రూఢసత్త్వచమత్కారా ప్రోక్తా సంసక్త
 నామికా, భూమికా పంచకాభ్యాసా త్సత్త్వా రామతయా భృశమ్, అ
 భ్యంతరాణాం బాహ్యేనాం పదార్థానా మభావనాత్, పరప్రయుక్తేన
 చిరం ప్రయత్నేనాపబోధసమ్, పదార్థాభావనానామ షష్ఠీ భవతి భూ
 మికా, ఏడూభుమికా చిరాభ్యాసా ద్భేద స్యావసలంభనాత్, యత్స్వ
 భావైకనిష్ఠత్వం సా జ్ఞేయా తుర్యగా గతిః, శుభేచ్ఛాదిత్రయం భూమి
 భేదాభేదయుతంస్త్యుతమ్, యథావద్భేద బుధ్యేదం జగ జ్ఞాగతి దృ
 శ్యతే, అదైవతే స్థైర్యమాయాతే దైవతేచ ప్రశమంగతే, పశ్యంతి
 స్వప్నవల్లోకం తుర్యభూమి సుయోగతః, విచ్ఛిన్నశిరదభ్యాంశ విల
 యం చ విలీయతే సతావశేషవీవా సే హే నిదామ దుడి కరు. పంచ

భూమిఁగనూరుహ్య సుషుప్తివదనామికామ్, శాంతాశేష విశేషాంశ
స్తిష్ఠ త్యద్వైత్తమాత్ర కే, అంతర్ముఖాయా నిత్యం బహిర్వృత్తి పరోఽ
పి సకా, పరిశ్రాంతితయా నిత్యం బిద్రాభు రివ లక్ష్మతే, పుర్వ స్మభ్యాస
మేతస్యాంభూమ్యాం సమ్యగ్వివాససః, సప్తమీగూఢసుప్త్యాఖ్యా క్రమ
ప్రాప్తా పురాత నీ, యత్ర నాస స్మసద్రూపో నాహా నా ప్యనహంకృతిః,
కేవలం క్షీణమసన ఆస్తే ద్వైతేఽతనిర్భయః, అంతర్ముఖాయో బహి
ర్ముఖ్య శూన్యశూన్యకుంభితవాంబరే, అంతి పూర్ణో బహిఃపూర్ణః పూర్ణ
కుంభ త్తద్వైత్తవే, మాభవగ్రాహ్యభావాత్తా గ్రాహకాత్తా చ మా
భవ, భావనా మఖిలాం త్యక్త్వా యచ్ఛిష్టం త్సయో భవ,
ద్రష్టుదర్శనదృశ్యాని త్యక్త్వా వాసనయా సహ, దర్శనప్రథమాభాస
మాత్మానం కేవలం భజ, యథాస్థితమిదం యస్య వ్యవహారవతోఽపి
చ, అస్తంగతంత్రీణం వ్యోమ స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే, నోదేతి నాస్త మా
యాశి సుఖమఃఖే మనోప్రభా, యథా ప్రాప్త స్థితి ర్యస్య సజీవన్ముక్త
ఉచ్యతే, యో జాగరిసుషుప్తిస్థో యస్య జాగ, న్నపద్యతే, యస్యనిర్వా
సనో బోధ స్స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే, రాగద్వేషభయాదీనా మనురూపం
చరన్నపి, యోఽంతర్వ్యోమవ దత్విచ్ఛ స్స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే, యస్య
నాహంకృతో భావో బుద్ధి ర్యస్య నలచ్యతే, కుర్వతోఽకుర్వతో
వాపి స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే, యస్తా న్నోద్విజతే లోకో లోకాన్నోద్విజ
తేచ యః, హర్షామద్ధభయోన్ముక్త సజీవ న్ముక్త ఉచ్యతే, య స్సమ
స్తార్థజాలేషు వ్యవహర్యసి శీతశః, పరాధేష్వివ పూర్ణాత్తా సజీవన్ముక్త
ఉచ్యతే, పజహతి యదా కామాన్ సర్వాం శ్చిత్తగతా న్మునే, మయి
సర్వాత్త కేతుష్ట సజీవ న్ముక్త ఉచ్యతే, చైత్యవర్జిత చిన్తాత్రే ఏదే పరమ
పావనే, అక్షుభచిత్తో విశ్రాంతి సజీవన్ముక్త ఉచ్యతే, ఇదం జగదహం
నోయం దృశ్యజాలమవాస్తవమ్, యస్యచిత్తేనస్ఫురతి సజీవన్ముక్త ఉచ్య
తే, సద్భ్రష్టాశిథిరే స్సారే పూర్ణేవిషయవర్జితే, ఆచార్యశాస్త్ర మార్గేణ
ప్రవి శ్యాభుస్థిరో భవ, శివో గురు శివో వేద శ్చివో దేవ శ్చివః ప్రభుః,
శివోఽస్త్యహం శివ స్సర్వం శివా దన్య స్స కించన, తమే ఎధీరో విజ్ఞా
య ప్రజ్ఞాంకురీత బ్రాహ్మణః, నానుభూయా ద్భహూం చ్చబ్దా న్వా
చో విగ్నాపనం హి తత్, శుకోముకో వామదేవోఽపిము క సాఖాం

వినా ముక్తిభాజో న సంతి, శుక్తిం మార్గంయేననుసరంతిధీరా స్సద్యో
ముక్తాస్తేభవంతీహ లోకే, వామదేవంయేననుసరంతి నిత్యం మృత్వా
జనిత్వాచ పునఃపున స్తత్, తేవైలోకే క్రమముక్తా భవంతి యోగై
స్సాంఖ్యైః కర్తృభి స్సత్వయుక్తైః, శుకశ్చ వామదేవశ్చ ద్వేస్థతీ దేవ
నిర్జితే, శుకో విహంగముః ప్రోక్తో వామదేవః పిపీలికా, అతద్వాన్యపు
త్తిరూపేణ సాక్షా ద్విధిముఖేన వా, మహావాక్యవిచారేణ సాంఖ్య
యోగసమాధినా, విదిత్వా స్వాత్మనో చూప మసంప్రజ్ఞా సమాధితః,
శుకమార్గేణిరజాః ప్రయాంతి పరమం పదమ్, యమాద్యాసనజాయా
సహరాభ్యాసా త్పునఃపునః, విఘ్న బాహుళ్య సంజాత అణిమాదివశా
దిహ, అలభ్యాఽపి ఫలం సమ్యక్ పునర్భూత్వా మహాకులే, పూర్వవాసన
యై వాయం యోగాభ్యాసం పున శ్చరః, అనేకజన్మాభ్యాసేన వామదే
వేన వైపథా, సోఽపి ముక్తిం సమాప్నోతి తద్విష్ణోః పరమం పదమ్,
ద్వావిమా¹వథ పంథానౌ బ్రహ్మస్థాపికౌ శివౌ, సద్యో ముక్తిప్రద
త్యైకః క్రమముక్తిప్రదః పరః, అత్ర కో మోహః క శ్లోక ఏకత్వ
మనువశ్యతః, యస్మాన్మథవచర్వంతా బుద్ధిః ప్రత్యే ప్రవర్తతే, తద్వలప్తి
గోచరాస్సర్వే ముచ్యంతే నర్వచాత్మకైః, భోచరా భూచరా స్సర్వే
బ్రహ్మద్వలప్తిగోచరాః, నద్యపవవిముచ్యంతే కోటిజన్మాజ్జితై ర్మయై రితి.

పంచమోఽధ్యాయః.

అథహైనం ఋభుం భగవంతం నిదాఘుః పప్రచ్ఛ యోగాభ్యా
సనిధి మనుబూహీతి తథేతి స హేలావాచ, పంచభూతాత్మకో దేహః
పంచమండలపూరితః, కారిన్యం పృథివీ మేకాం సానీయం తద్ద్రవాకృతిః,
దీపవంచ భవే తేజః ప్రచారో వాయులక్షణమ్, ఆకాశ స్సత్వత స్స
ర్వం జ్ఞాతవ్యో యోగ మిచ్ఛతా, వట్చతాన్యధికా న్యత్ర సహస్రాణ్యే
కవింశతిః, అహేలారాత్రవహ్నౌ శ్వాస్తే ర్వాయుమండలఘాతతః, తత్పు
థ్వీమండలేక్షిణీ వలి రాయూతి దేహినామ్, తద్వ దాపోగణాపాయే
కేశా స్సుప్తః పాండరాః క్రమాత్, తేజః క్షయే క్షుధాకాంతి ర్నశ్యతే,
మారుతక్షయే, వేసఘ స్సంభవేన్నిత్యం నాభసేనైవ జీవతి, ఇథ్థంభూత
క్షయాన్నిత్యం జీవితం భూతధారణమ్, ఉద్యాణం కురుతే యస్మా దపి

శ్రాంతం మహాఖగః, ఉడ్డియాణం తదేవ స్యా తత్ర బంధోఽభిధీయతే,
 ఉడ్డియాణోహ్యసా బంధో మృత్యుమాతంగకేసరీ, సత్య భుక్తి స్తనోః
 కాయా త్రస్య బంధో హి దుష్కరః, అగ్నాతు చలితే కుక్షౌ వేదనా
 జాయతే భృశం, నకార్యా త్సుధితేనాపి నాపివిష్ణాత్రవేగినా, హితం
 మితంచభోక్తవ్యం స్తోకంస్తోకమనేక ధా, మృదునుభ్యసుమంత్రేషు క్రమా
 న్నంత్రం లయహరమ్, లయమంత్రహరాయోగా యోగో హ్యష్టాం
 గసంయతః, యమశ్చ నియమశ్చైవ తథా చాసనమేవచ, ప్రాణా
 యామస్తథా పశ్చాత్ప్రీత్యాహారస్తథాపరమ్, ధారణాచ తథా ధ్యా
 నం సమాధి శ్వాప్తమో భవేత్, అహంసా సత్య మస్తేయం బ్రహ్మచ
 ర్యం దయార్జనమ్, క్షమా ధృతి ర్హితాహర శ్శృచంచేతి యమా దశ,
 తప స్సంతోష మాస్తిక్యం దాన మీశ్వరపూజనమ్, సిద్ధాంతశ్రవణం
 చైవ స్మారత్తిశ్చ జపో వ్రతమ్, ఏతేహ నియామాః ప్రోక్తా దశధైవ మ
 హామతే, ఏకాదిశాసనాని స్యు శ్చిక్రాద్యా మునిసత్తమ, చక్రం పద్మా
 సనం కూర్మం మయూరం కుక్కుటం తథా, వీరాసనం స్వస్తికంచ భ
 ద్రంసింహాసనం తథా, ముక్తాసనం గోముఖంచ కీర్తితం యోగవిత్తమైః,
 సవ్యో నుగక్షిణే గుల్ఫే దక్షిణం టక్షిణేతరే, నిదధ్యా ద్భుజకాయస్తు
 చక్రాసన మిదం మలమ్, పూరకః కుంభక స్తద్వ ద్రేచకః పూరకః
 పునః, ప్రాణాయామః స్వనాడిభి స్తస్మా న్నాడీ ప్రచక్షతే, శరీరంసర్వ
 జతూనాం షణ్ణవత్సం గులాత్మకమ్, తన్తధ్యే వాముదేశాత్తు ద్వ్యం
 గులా త్పరతః పరమ్, మేధదేశా దధన్తా త్తు ద్వ్యంగులా చ్చధ్యము
 చ్యతే, మేధా స్నవాంగులా దూర్ధ్వంనాడీనాం కంద ముచ్యతే, చతు
 రంగుల ముత్సేధం చతురంగుల మాయతమ్, అండాకారం పరివృతం
 మేదో మజ్జాసిశోణేతైః, తత్రైవ నాడీచక్రంతు ద్వాదశారం ప్రతిస్థితమ్,
 శరీరం ధ్రియతే యేన వర్తతే తత్రకుండలీ, బ్రహ్మరంధ్రంసుషు
 మ్నాయా వదనేన పిథాయ సా, అలంబసా సుషుమ్నాయా కుహూ
 రాడీ వస త్యసా, అనంతరాయ యుక్తేత్తు వారుణాచ యశస్వినీ,
 దక్షిణారే సుషుమ్నాయాః పింగళావర్తతే క్రమాత్, తదంతరార
 యోః పూషా వర్తతేచ పయస్వినీ, సుషుమ్నా వశ్చిమే చారే స్థితా
 నాడీ సరస్వతీ, శంఖినీచైవ గాంధారి తదంతరయోః స్థితే, ఉత్తరీతు

సుషుమ్నాయా ఇడాఖ్యా నివస త్యసా, అనంతరం హస్తజిహ్వ తతో
 విశ్వాదరా స్థితా, ప్రదక్షిణక్రమేనైవ చక్రస్యారేషు నాడయః, పర్తం
 తేద్వాదశప్యేతా ద్వాదశానిలవాహకాః, ఓటపత్నస్థితానాడీ నానా
 వర్ణా స్సమీరితాః, ఓటపద్మంతు యత్స్థానం నాభిచక్రం తదుచ్యతే,
 నాదా ధారా సమాఖ్యాతా జల్వంతీ నాడరూపిణీ, షరరంధ్రా సుషు
 మ్నాచ చత్వారో రత్నపూరితాః, కండల్యా పిపాతం శిశ్వ ద్భ్రష్టా
 రంధ్రస్య మధ్యమమ్, ఏవమేతాసు నాడీషు ధరంతి దశవాయవః,
 ఏవం నాడీగతిం వాయు గతిం జ్ఞాత్వా విచక్షణః, నమగ్రీవ శిరః
 కాయ స్సంవృతాస్య సునిశ్చలః, నాసాగ్రే చైవ హృస్తధ్యే బిందు
 మధ్యే తురీయకమ్, ప్రవంత మమృతం పశ్యేన్నేత్రా భ్యాం సుస
 మాహితః, అపానం ముకుళీకృత్య పాయు మూత్రప్యచోస్తుఖమ్,
 ప్రణవేన సముత్థాప్య శ్రీబీజేన నివర్తయేత్, స్వాత్మానంచ శ్రియం
 ధ్యాయే దమృతస్థావనం తతః, కాలవచన మేతద్ధి సర్వముఖ్యం ప్ర
 చక్షతే, మనసా చింతితం కార్యం మనసా యేన సిద్ధతి, జలేగ్నిజ్వల
 నా చ్ఛాఖాపల్లవాని భవంతిహి, నాధన్యం జాగతం వాక్యం విపరీతా
 భవేత్క్రియా, మార్గేభిరుం సమాబంధ్య యస్మిం ప్రజ్వాల్య జీవ
 నే, శోషయిత్వాతు సలిలం తేనకాయం దృఢం భవేత్, గుదయోని
 సమాయుక్త ఆకుంచ త్యేకకాలతః, అపాన మూర్ధ్వగం శృత్వాన
 మానేనసయోజయేత్, స్వాత్మానంచ శివం ధ్యాయే, దమృతస్థావనం
 తతః, బలం సమూరభేద్యోగీ మధ్యమద్వారభాగతః, భావయే దూర్ధ్వ
 గత్యర్థం ప్రాణాపానసమయోగతః, ఏవ యోగవరో దేహే సిద్ధిమార్గ
 ప్రకాశకః, యథైవాపాంగత స్సేతుః ప్రవాహస్య నిరోధకః, తథా శరీ
 రగా చ్ఛాయా జ్ఞాతవ్యా యోగిభి స్సదా, సర్వాసామేవ నాడీనా మేవ
 బంధః ప్రకీర్తితః, బంధస్యాస్యప్రసాదేన స్ఫుటీభవతి దేవతా, ఏవం
 చతుష్పథో బంధో మార్గత్రయనిరోధకః, ఏకం వికాసయన్తార్గం యే
 నసిద్ధా స్సుసంగతాః, ఉదానమూర్ధ్వగం కృత్వా ప్రాణేన సహ వేగతః,
 బంధోఽయం సర్వనాడినా మూర్ధ్వయాతి విరోధకః, అయంచ సం
 పుటో యోగో మూలబంధోఽప్యయం మతః, బంధత్రయ మనేనైవ

సిద్ధ్య త్యభ్యాసయోగతః, దివారాత్రి మవిచ్ఛిన్నం యామేయామే
 యదా తదా, అనేనాభ్యాసయోగేన వాయురభ్యసితో భవేత్,
 వాయువభ్యసితేషమ్నః ప్రత్యహం వర్ధతే తనా, వహన్నా వివర్ధమానే
 తు సుఖ మన్నాది జ్యోతే, అన్నస్య ఋషికేన రసవృద్ధిః ప్రజాయతే, రసే
 వృద్ధింగ తే నిత్యం వర్ధంతే ధాతవ స్తథా, ధాతూనాం వర్ధనేనైవ ప్రబోధం
 వర్ధతే తనా, దహ్యంతే సర్వపాపాని జ్వలన్త్యోట్కాంతానిచ, గురమేద్రాంత
 రాశ్శం మూలాధారం త్రికోణమ్, శివస్య బిందుగూఢస్య స్థానం ఋద్ధిప్రకా
 శకమ్, యత్ర కుండలినీనామ వరా శక్తిః ప్రతిష్ఠితా, యస్తాదుత్పద్యతే
 వాయు ర్యస్తా ద్యపిన్నః ప్రవర్ధతే, యస్తా దుత్పద్యతే బిందు ర్యస్తా
 న్నాదః ప్రవర్ధతే, యస్తాదుత్పద్యతే హంసో యస్తాదుత్పద్యతే మనః,
 మూలాధారాది పట్చక్రం శక్తిస్థాన ముదీరితమ్, కంఠా దుపరిమూర్ధాం
 తం శాంభవం స్థాన ముచ్యతే, నాడీనా మాశ్రయః పిండో నాడ్యః
 ప్రాణస్య చాశ్రయః, జీవస్య నిలయః ప్రాణో జీవో హంసస్య చాశ్ర
 యః, హంసశ్శక్తేర ధస్తానం చరాచర మిదం జగత్, నిర్వ్యకల్పః
 ప్రసన్నాత్మా ప్రాణాయామం సమభ్యసేత్, సమ్య గ్భంధత్రయస్థోఽపి
 లక్ష్మ్యలక్షణకారణమ్, వేద్యం సముద్ధరేన్నిత్యం సత్యసూదాన మానసః,
 రేచకం పూరకం చైవ కుంభమధ్యే నిరోధయేత్, దృశ్యమానే పరే
 లక్ష్మ్యే బ్రహ్మణి స్వయ మాశ్రీతః, బ్రాహ్మ్యస్థవిషయం సర్వం రేచ
 కస్సముదావృతః, పూరకంశాస్త్రవిజ్ఞానం కుంభకం స్వగతం స్మృతిమ్,
 ఏవ మభ్యాసచిత్త శ్చే త్సముక్తో నాత్ర సుశయః, కుంభకేన సదా
 ౨౨గోప్య కుంభకేనైవ పూరయేత్, కుంభేన కుంభయేత్కుంభం తదంత
 థః పరంశివమ్, పున రాస్ఫాలయే దద్య సుస్థిరం కంఠముద్రయా, వా
 యూనాం గతి మాపుత్య ధృత్వా పూరకకుంభకా, సమహస్తయుగం
 భూమా సమం పాదయుగం తథా, వేదకత్రయయోగేన చతుష్పీఠం
 తు వాయునా, ఆస్ఫాలయే స్తహామేరుం వాయువక్త్రే ప్రకోటిభిః, పుట
 ద్వయం సమాశృప్య వాయుః స్ఫురతి సత్వరిమ్, సోమసూర్యాగ్ని సం
 బంధాన్ జానీయా దమృతాయవై, మేరుమధ్యగతా దేవా శ్చరంతే
 మేరుచాలనాత్, ఆదా సగజాయతే షీఘ్రం వేదోఽస్య బ్రహ్మగ్రంథిశః,
 బహగంధిం తతోబితాం విమగంధిం శివ వంశా నిరంజనా వహః

భిత్వా దుద్రగ్రంధిం భినత్త్యసౌ, దుద్రగ్రంధిం తతో భిత్వా చ్చిత్వా
మోహ ములం తథా, అనేకజన్మసంస్కార గురుచేవ ప్రసాదతః, యోగా
భ్యాసా త్తతో వేధో జాయతే తస్య యోగినః, ఇడాపింగళయో ర్మధ్యే
సుషుమ్నా నాడిమండలే, ముద్రాబంధవిశేషేణ వాయు మూర్ధ్వంచ
కారయేత్, హ్రస్వాదహతి పాపాని దీర్ఘోమోక్షప్రదాయకః, ఆప్యాయనః
స్థితోవాపి త్రివిధోచ్చారణేన తు, తైలధారా మి వాచ్ఛిన్నం
దీర్ఘఘంటానినాదవత్, అవాచ్యం ప్రణవ స్యాగ్రం య స్తం వేద సవేద
వితే, హ్రస్వం బిందుగతందైర్ఘ్యం బ్రహ్మరంధ్రగతంస్తుతమ్, ద్వాదశాంతగ
తం మంత్రం ప్రసాదం ముత్రసిద్ధయే, సర్వవిఘ్నహర శ్చాయం ప్రణవ స్స
ర్వదోషహః, ఆరంభశ్చ ఘటశ్చైవ తథాపరిచయ స్తథా, నిష్పత్తిశ్చేతి
కథితా శ్చ తస్య స్తస్య భూమికాః, కరణత్రయసంభూతం గాహ్యం కర్త
పరిత్యజ్, అశరం కర్త కురుతే యత్రారంభ స్సుఉచ్యతే, వాయుః పశ్చి
మతో వేధం కుర్వన్నాపూర్యసుప్తిరమ్, యత్ర తిష్ఠతి సా పోక్తా
ఘటాఖ్యా భూమికా బుధైః, ససజీవో ననిగ్రీవః కాయే తిష్ఠతి నిశ్చలం,
యత్ర వాయుః స్థిరః ఖే స్యా త్యేయం ప్రచయభూమికా, యత్రా
త్తనా సృష్టిలయా జీవన్ముక్తిదశాం గతః, సహజః కురుతే యోగం
సేయం నిష్పత్తిభూమి కేతి, ఏత దుపనిషదం యోగధీతే సోగ్నిపూతో
భవతి సవాయుపూతో భవతి సురాపానా త్పూతో భవతి స్వర్ణస్తేయ
త్పూతో భవతి, స జీవన్ముక్తో భవతి, తదేత దృచాభ్యుక్తమ్, తద్విష్ణోః
పరమంపదం సదా పశ్యంతి సూరయాః, దీవీవ చక్షురాతతమ్, తద్వి
ప్రాసో విపన్యవో జాగ్రవాగ్ స స్సమింధతే, విష్ణోర్యత్పరమం పద
మిత్యుపనిషత్.

ఓం సహనా వవ త్వితి శాంతిః.

ఇతి వరాహోపనిష త్సమాప్తా,

ఓం లత్యత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః హరిః ఓమ్.

౯౯. యజుర్వేదీయ శాల్వాయనీయోపనిషత్.

శ్లో. శాల్వాయనీ బ్రహ్మవిద్యాఖండాకార సుఖాకృతీ,
యతి బృదహృదాగారం గామచంద్రపదం భజే.

ఓం పూగ్దమద ఇతి శాంతిః.

ఓం. మనవీష మనుష్యాణాం కారణం బంధమోక్షయోః, ౧౦
ధాయవిషయా సక్తం ముక్త్యై నిర్విషయం స్వతమ్, సమాసక్తం సదా
చిత్తం జంతో ద్విషయగోచరే, యద్యేవం బ్రహ్మణీస్యాత్ తోక్తా న
ముచ్యేత బంధనాత్, చిత్తమేవహి సంసార స్తత్ప్రియత్నేన శోభ
యేత్, యచ్చిత్త స్తన్నయో భవతి గుహ్య మేత త్సనాతనం, నావే
దవిన్ననుతే తం బృహంతం నాబ్రహ్మవి త్పరమంప్రేతి ధామ, విష్ణు
క్రాంతం వాసుదేవం విజాన స్విస్తో విప్రశ్చం గచ్ఛతే తత్త్వదర్శి,
అధహాయత్పరంబ్రహ్మసనాతనం యే శ్రోత్రియా అకామహతా అధీ
యుః, శాంతోదాంత ఉపరత స్థితిక్షు ర్యోఽనూచానో హ్యభిజ్ఞా
సమానః, త్యక్తేషణా హ్యవృణ స్తం షడిత్వా మానీ వసేదాశ్రమేయత్ర
సత్ర, అధాశ్రమం చరమం సుప్రవిశ్య యథోపపత్తిం పంచమాత్రాం
దధానః, త్రిదండముఃవీతంస వాసః కాపీనవేష్టనమ్, శిశ్యం ఽవిత్ర మి
త్యేత ద్భిభృయా ద్యావదాయుషమ్, పంచైతాస్తు యతే ర్భూతా
స్తామాత్రా బ్రహ్మణేశుతాః, సత్యజే ద్యావదుత్కృంతి రంతేపి నిఖనే
త్సహ, విష్ణులింగం ద్విధా ప్రోక్తం వ్యక్త మవ్యక్తమేనచ, తయోరే
కమపి త్యక్త్వా ఽతత్యేవ ససంశయః, త్రిదండం వైష్ణవం లింగం విప్రా
ణాం ముక్తి సాధనమ్, నిర్వాణం సర్వధర్మాణా మితి వేదానుశాసనమ్,
అథ ఖలుసోమ్య కుటీచకో బహూదకో హఃసః పరమహంస ఇత్యేతే
పరివ్రాజకా శ్చతుర్విధా భవ తి, సర్వ ఏతే విష్ణు లింగిన శ్శిఖినోపవీ
తి సస్పృధచిత్తా ఆత్మాన మాత్మనా బ్రహ్మభావయంత శ్శుద్ధచిద్రూపో
పాసనరతాః జపయమంతో నియమవంతిస్సుశీలినః పుణ్యశ్లోకా భవం

తి, తదేతద్వచా భస్యక్తమ్, కుటీచకో బహూదక శ్చాసి హంసః పరి
మహంస ఇతి వృత్త్యాచ భిన్నాః, సర్వ ఏతే విష్ణులింగం దధానా వృత్త్యా
వ్యక్తం బహిరంతశ్చ నిత్యమ్, పంచ యజ్ఞా వేదశిరః ప్రవిష్టాః క్రియా
వంతోఽమీ సంగతా బ్రహ్మవిద్యామ్, త్వత్వా వృక్షం వృక్షమూలం
శ్రితాసస్సన్న్యస్తపుష్పా రసమేవాశ్నువానాః, విష్ణుకీడా విష్ణురతయో
విముక్తా విష్ణాత్తి కా విష్ణుమేవాఽపి యంతి, అసంధ్యం శక్తితః స్నానం
శర్పణం మార్జనం తథా, ఉపస్థానం పంచయజ్ఞా కుర్యా దాసుర
ణాంతికమ్, దశభిః ప్రణవై సప్తవ్యాహృతీభి శ్చతుష్పదా, గాయత్రీ
జపయజ్ఞ శ్చ అసంధ్యం శిరసా సహ, యోగయజ్ఞ స్సదైకాగ్ర్యభక్త్యా
సేవా హారేర్గురోః, అహింసా తు తపో యజ్ఞోవాఙ్మనః కాయకర్మభిః,
నానోపనిషదభ్యాసః న్యాధ్యాయో యజ్ఞ ఈరితః, ఓమ త్యాత్మా
నమవ్యగ్రో బ్రహ్మణ్యగ్నౌ జుహోతి తత్, జ్ఞానయజ్ఞ స్సవిజ్ఞేయస్సర్వ
యజ్ఞోత్తమోత్తమః, జ్ఞానదండజ్ఞానశిఖాజ్ఞానయజ్ఞోఽవీతినః, శిఖా
జ్ఞానమయీ యస్య ఉపవిశంచ తర్చయమ్, బ్రాహ్మణ్యం సకలం తస్య
ఇతి వేదానుశాసనమ్, అధ ఖలుసామ్యైతే పరవ్రాజకా యథా ప్రాదుర్భ
వంతి తథా భవంతి కామ క్రోధలోభమోహదంభదర్పసూయామ
మత్వాహంకారాదీం స్తితీర్యమానాపమానౌ నిందా స్తుతీచ వర్జ
యిత్వా వృక్ష ఇవ తిష్ఠానే చ్ఛిద్య మానో నబ్రూయాత్తదైవం వి
ద్యాంస ఇహై వామృతాభవంతి, తదేతద్వచాభ్యుక్తిమ్, బంధుంశుత్ర
మనుమోదయిత్వా నవేక్షమాణో ద్వంద్వసహా ప్రశాంతః, ప్రాచీ ము
దీచీం వా నిర్వర్తయంచరే త్వత్ప్రదండీయుగమాత్రాఃలోకీ, శిఖి
ముండి చోఽవీతి కటుబీ యాత్రామాత్రం క్రిగృహ్లా స్తను
మ్యాత్, అయాచితం యాచిత వోత్తభైక్షం మృద్ధార్పలాబూ ఫల
వర్ణపాత్రమ్, క్షీణం ఔషం తృణం కంఠాంచ పర్ణి మాచ్ఛాదనం
స్యా దహతం విముక్తః, బుతుసంధౌ మండయే దూర్ధ్వమాత్రం
నాథో నాతుం జాతు శిఖాం నవాపయేత్, చతురో మాసాం ధృవి
శీలత స్స్యిత్ సయావత్సుప్తోఽతరాత్తా శురభో విశ్వయాపః, అన్యా
వథాఽష్టౌ పునరుత్థితేఽస్తిక్ స్వకర్తలిప్సు ర్విహారే ద్వా వసేత, దేవా
దగారే తరుమూలే గుహాయాం వసేదసంగో లక్ష్మితశీలనః తః, నిరింధ

సజ్యోతి రివోసశాంతో సచోద్వ్యజే దుద్వ్యజే ద్యత్ర కుత్ర, ఆత్మానం
 చేద్విజానీయా దయమస్తీతి పూరుషః, కిమిచ్ఛ సకస్యకామాయ శరీ
 రమనుసంజ్యరేత్, తమేవధీనో విజ్ఞాయ ప్రజ్ఞాం కుర్వీత బ్రాహ్మణః,
 నానుధ్యాయా ద్భహూం ఛర్దాన్ వాచో విగ్లాపనంహి తత్, బాల్యే
 నైవహి తిస్థాసే నిర్విద్య బ్రహ్మవేదనమ్, బ్రహ్మవిద్యాఞ్చ భా
 ల్యఞ్చ నిర్విద్య ముని రాత్తవాన్, యదా సర్వే ప్రముచ్యంతే కామా
 యస్య హృది శ్రితాః, అథమర్తోమృతో భవ త్యత్ర బ్రహ్మ సమశ్నుతే,
 అథ ఖలు సోమ్యేమం పారివ్రాజ్యం వైష్టిక మాత్మధర్మం యో విజహాతి
 సవీరహః భవతి సబ్రహ్మహః భవతి స భూణహఃభవతి సుసుహాపాతకీ
 భవతి య ఇమాం వైష్ణవీ నిస్థాం పరిత్యజతి స స్తేనో భవతి సగురు
 తల్పగో భవతి సమిత్రదృగ్భవతి సకృతహో భవతి ససర్వస్వాల్లోకా
 త్ప్రీచ్యతో భవతి, తదేతదృచాభ్యుక్తమ్, స్తేన స్సరాపో గురుతల్ప
 గామీమిత్రదృ కేతే నిమ్రుతే ర్యాతి శుద్ధిమ్, వ్యక్త మప్యక్తగ్వా
 పిధృతం విష్ణులింగం త్యజన్నశుధ్యే దఖిలై రాత్తభాసా, త్యక్త్వా
 విష్ణోర్లింగ మంతర్భహిర్వాయస్వశ్రయం నేపతే నాశ్రమం వా,
 ప్రత్యావత్తిం భజతే వాతిమూఢోనైచాం గతికల్పకోట్యాపిదృష్టా,
 త్యక్త్వాసర్వాశ్రమాన్ ధీనోవసే న్తోక్షాశ్రమే చిరమ్, మోక్షాశ్రమా
 త్సరిభోజ్ఞో నగతి స్తస్య విద్యతే, పారివ్రాజ్యం గృహీత్వాతు యః స్వధ
 ర్శనశ్రివతి, తమారూఢచ్యుతంవిద్యా దితివేదానుశాసనమ్, అథ ఖలు
 సోమ్యేమం సనాతన మాత్మధర్మం వైష్ణవీ నిస్థాం లభ్యా యస్తామదూ
 పయ స్వర్తతే స వశీ భవతి సపుణ్యశ్లోకా భవతి సలోకజ్ఞో భవతి
 సవేదాంతజ్ఞో భవతి సబ్రహ్మజ్ఞో భవతి ససర్వజ్ఞోభవతి ససర్వరా
 డ్భవతి సపరం బ్రహ్మభగవంతి మాహ్నీతి సశిత్వాన్ సంబంధినో బాంధ
 వాన్ సుహృదో మిత్రాణిచ భవా దుత్తరయతి, తదేతదృచా భ్యు
 క్తమ్, శకుంతలానాం ప్రథమం బభూవ తథా కులూనాం త్రిశతంసమ
 గ్రమ్, ఏతేభవంతీ సుకృతస్యలో కే యేషాం కులేసస్య స తీహ విద్యాన్,
 త్రింశ త్పరాం త్రింశదపగాన్ త్రింశచ్ఛపరతః పరాన్, ఉత్తరయతి
 ధర్మిష్ఠః పరివ్రాజితి వై శ్రుతిః సన్న్యస్తమితి యో బ్రూయాత్కంఠ
 పాణవా నపి, తారితాః పితర స్తేన ఇతి వేదానుశాసనమ్, అథ ఖలు

సామ్యేమం సనాతన మాత్మధర్మం వైష్ణవీ నిష్ఠాం నాసమాప్య ప్రబ్రూ
యా న్నానూచానాయ నానాత్త్విజే నానావీతరాగాయ నాపిశు
ద్ధాయ నానపసన్నాయ నాప్రయత మాససా యేలి హస్తాహుః,
తదేత దృచా భ్యుక్తమ్, విద్యాహ వై బ్రహ్మణ మాజగామ గోపా
యమాంశేవధిపేఽహ మస్మి, అసూయకాయా నృజవే శరాయ
మామాబూయా నీ్వర్యవతీ తథాస్యామ్, యమేవవిద్యాశ్రుత మప్ర
మత్తం మేధావినం బ్రహ్మచర్యోపపన్నమ్, అస్తా ఇమా ముపసన్నాయ
సమ్యక్ శరీర్యదద్యావైష్ణవీ మాత్మ నిష్ఠామ్, అధ్యాపితా యేగురుం
వాద్రియంతే విప్రవాచామనపాకర్తణావా, యదైవ తేన నగురుర్భృజనీ
య స్తద్దైవ చాన్నం సభునక్తి శ్రుతిం తత్. గురురేవ పరోధర్మోగురు
రేవ పరాగతిః, ఏకాక్షరప్రదాతారం యో గురుం నాభినందతి, తస్య
శ్రుతం తపోజ్ఞానం స్రవత్యామఘటాంబుసత్, యస్యదేవే పరాభక్తి
ర్యథాదేవే తథా గురౌ, స బ్రహ్మవి త్పరం ప్రేమా దితివేదానశాసన
మిత్యుపనిషత్,

ఓం పూర్ణమద ఇతి శాంతిః
ఇతి శాట్యాయనీయోపనిష త్సమాప్తా.

ఓం తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః హరిః ఓమ్.

౧౦౦. అధర్వణీయ హయగ్రీ వోపనిషత్.

శ్లో. స్వహోఽపి య త్వసాదేన జ్ఞానం తత్ఫలమాఘ్నయాత్,
సోఽయం హ యాస్యోభగవాన్ హృదిమేభాతు సర్వదా.

ఓం భ ద్రం శణ్డేభి రితి శాంతిః.

ఓం. నారదో బ్రహ్మణ ముపసమే త్యోవాచ-అధీహి భగవాన్
బ్రహ్మవిద్యాం పరిస్థాం, య యాఽచిరా త్సర్వపాపం వ్యపోహ్యబ్రహ్మ
విద్యాంలబ్ధ్వైశ్వర్యవాక్ భవతి, బ్రహ్మణోవాచ— హయగ్రీవదైవత్యా

స్తంత్రా న్యోవేద సశ్రుతిస్తత్తీతిఃసపురాణాని వేద ససర్వైశ్వర్యవా
స్థవతి, త ఏతే మంత్రాఃవిశ్వో తీర్ణస్వరూపాయ చిన్మయానందరూ
పిణే, తుభ్యం నమోహయగ్రీవ విద్యా రాజాయ విష్ణవే స్వాహాస్వాహా
నమః, ఋగ్యజుస్సామరూపాయ వేదాహరణకర్తృణే, ప్రణవోద్దీధవపుషే
మహాశ్వశిరసేరమః స్వాహాస్వాహానమః, ఉద్దీధప్రణవోద్దీధ సర్వవాగేశ్వ
రేశ్వర, సర్వవేదమయా చిత్త్య సర్వం బోదయ బోధయస్వాహాస్వాహా
నమః, బ్రహ్మ త్రివిసవిత్పభార్గవాఋషయః, గాయత్రీ త్రిష్టుబఃష్టు ప్ఘం
దాగ్ సి, శ్రీమాన్ హయగ్రీవః పరమాత్మా దేవతేతి హ్లా (హ్లా) మితి
బీజగ్ సోఽహమితి శక్తి హ్లా (హ్లా) మితి కీలకం భోగ మోక్షయో
ర్వినియోగః. అకారోకారమకారైరింగన్యాసః. ధ్యానమ్. శంఖచక్ర
వహముద్రా పుస్తకాఢ్యం చతుర్భుజమ్, సంపూర్ణ చంద్ర సంకాశం హయ
గ్రీవ ముపాస్త హే, ఓ శ్రీమితి ద్వే అక్షరే హ్లా (హ్లా) మిత్యేకా
క్షరం ఓం నమోభగవత ఇతి సప్తాక్షరాణి హయగ్రీవాయేతి పంచాక్ష
రాణి విష్ణవ ఇతి త్రిక్షరాణి మహ్యం మేధాం ప్రజ్ఞా మితి షడక్ష
రాణి, ప్రయచ్చస్వాహేతి పంచాక్షరాణి హయగ్రీవస్య తురీయో భవ
తి, ఓ శ్రీమితి ద్వే అక్షరే హ్లా (హ్లా) మిత్యేకాక్షరం ఐం ఐమితి త్రి
క్షరాణి క్లీంక్లీమితి ద్వే అక్షరే సాస్మాతి ద్వే అక్షరే హ్రీమిత్యేకా
క్షరం ఓన్న మోభగవత ఇతి సప్తాక్షరాణి హయగ్రీవాయేతి పంచాక్ష
రాణి మహ్యం మేధాం ప్రజ్ఞా మితి షడక్షరాణి ప్రయచ్చస్వాహేతి
పంచాక్షరాణి పంచమో మను ర్భవతి, హయగ్రీవైకాక్షరేణ బ్రహ్మవి
ద్యాం ప్రవక్ష్యామి, బ్రహ్మ మహేశ్వరాయ మహేశ్వర స్సబ్ధర్షణా
య సంకర్షణో నారదాయ నారిదో వ్యాసాయ వ్యాసో లోకేశ్వరః
ప్రాయచ్చదితి, హకారోం ల(స) కారో ముకారోం త్రయమేక స్వరూపం
భవతి త్రయ మేకస్వరూపం భవతి హ్లా (హ్లా) బీజాక్షరం భవతి
బీజాక్షరేణ హ్లా (హ్లా) రూపేణ తజ్జాపకానాం సంవత్సారస్వతో
భవతః తత్స్వరూపజ్ఞానాం నైదేహీ ముక్తిశ్చ భవతి, చిక్పాలానాం రా
జ్ఞాం నాగానాం కిన్నరాణాం మధిపతి ర్భవతి, హయగ్రీవైకాక్షరజపశీ
లాజ్ఞయా సూర్యాదయ స్సర్వతః స్వస్వకర్తృణి ప్రవర్తంతే సర్వేషాం బీజా
నాం హయగ్రీవైకాక్షరబీజ మను త్తమం ముత్రరాజాత్మకం భవతి

ష్టా (హ్సాం) హయగ్రీవస్వరూపో భవతి అమృతం కురుకురు స్వాహా,
 తజ్జపకానాం వాక్సిద్ధి శ్రీసిద్ధి రస్తాంగయోగ సిద్ధిశ్చ భవతి ష్టాం
 (హ్సాగ్) సకలసామ్రాజ్యసిద్ధిం కురుకురుస్వాహా, తానే తాన్తంత్రాన్యో
 వేద అపవిత్రః పవిత్రో భవతి అబ్రహ్మచారి సు బ్రహ్మచారి భవతి అగమ్యా
 గమనా త్పుతో భవతి పతిత సంభాషణా త్పుతో భవతి బ్రహ్మహ
 త్యాదిపాతకై ర్ముక్తో భవతి గృహం గృహపతిరివ దేహీ దేహంతే పర
 మాత్మానం ప్రవిశతి, ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మ, అహం బ్రహ్మసి, తత్త్వమసి,
 అయమాత్మాంతర్యామ్యమృతః, అహం బ్రహ్మస్తీతి మహావాక్యైః
 ప్రతిపాదిత మగ్ధం త ఏతే మాత్రాః ప్రతిపాదయంతి, స్వరవ్యంజన
 భేదేన ద్విధా¹యతే, అథానుమంత్రా² జపతి, యద్వాగ్విదంత్య విచే
 తనాని రాష్ట్రీ³ దేవానాం నిషసాద మందా, చత స్రుజం దుదుహే
 పయాంసి క్వస్వి దస్యో⁴ పరమం జగామా, గౌరీ మిమాయ సలిలాని
 తక్ష త్యేకపదీ ద్విపదీ నా చతుష్పదీ, అష్టపదీ నవపదీ బభూవుషీ
 సహస్రాక్షరా పరమే వ్యోమక, ఓసాపిధానా సకలీగంత్యైః పరివృతా
 పవి, సర్వస్యై వాచ ఈశానా చారుమామిహ వాదయే, శిశర్యరీ
 రవృతం భాధ మానా బృహన్నిమాయ జమదగ్నిగతా, అసూర్యస్య
⁵దుహితా తతానశ్రవో దేవే వ్యమృత మజర్యా, యథిసూం బ్రహ్మ
 విద్యా మేకాదశ్యాం పరే ధ్యయగ్రీవ ప్రభావేన మహాపురుషో భవతి
 స జీవన్ముక్తో భవతి, ఓన్నమో బ్రహ్మణే ధారణం మే అ స్త్వనిరాకర
 ణం మే అ స్త్వనిరాకరణం ధారయితా భూయాసం కర్ణయోః శ్రుతం
 మాచ్యోధ్యం మ మాముష్య ఓమి త్యుపనిషత్.

ఓం భద్రం కర్ణేభి రితి శాంతిః
 ఇతి హయగ్రీవోపనిషత్సమాప్తా
 ఓం తత్సత్.

౧౦౧. అధర్వణీయ దత్తాత్రేయోపనిషత్.

శ్లో. దత్తాత్రేయ బ్రహ్మవిద్యా సువేద్యానందవిగ్రహమ్,
త్రీపా న్నారాయణాకారం దత్తాత్రేయ ముపాస్యస్యహే.
ఓం భద్రం కణ్ణభి రితి శాంతిః.

ప్రథమః ఖండః.

ఓం. ఓం సత్యక్షేత్రే బ్రహ్మ నారాయణం మహాసామ్రాజ్యం
కిం తారకం తతో బ్రూహీ త్యువాచ భగవా నిత్యుక్త స్సత్యానంద
చిదాత్మకం సాత్వికం మామకంధామోపాస్యే త్యాహ, సదా దత్తో^౧
హ మస్తీతి ప్రీత్యేత త్సావదతి యే, సతేనంసాదిణో భవతి, నారా
యణే వైవం వివక్షితో బ్రహ్మ విశ్వరూపధరం విష్ణుం నారాయణం
దత్తాత్రేయం ధ్యాత్వా సద్వదతి, దమితి హంసః దామితి దీర్ఘం తిన్ద్రీ
జా నామ బీజస్థం దా మిత్యేకాక్షరం భవతి తదేత త్తారకిం భవతి,
తదేవోపాసితస్యం విష్ణేయం గర్భాది తారణమ్, గాయత్రీ చ్ఛంద స్సదా
శివఋషిః దత్తాత్రేయో దేవతా, వటబీజస్థ మివ దత్తబీజస్థం సర్వం
౧. ౧౮, ఏత దేవైకాక్షరం వ్యాఖ్యాతమ్, వ్యాఖ్యాసే, పడక్షరమ్,
ఓ మితి ప్రథమం శ్రీమితి ద్వితీయం హ్రీ మితి తృతీయం క్లీమితి చతు
ర్థం గ్లౌమితి పంచమం ద్రామితిషట్కమ్, పడక్షరాయంభవతి సర్వసంప
ద్వృద్ధికరోభవతి, యోగానుభవో భవతి గాయత్రీ చ్ఛంద స్సదాశివ
ఋషిః దత్తాత్రేయో దేవతా, ద్రమి త్యుక్త్వా ద్రామి త్యుక్త్వా వా
దత్తాత్రేయాయ నమ ఇత్యస్తోత్రం, దత్తాత్రేయాయేతి సత్యానంద
చిదాత్మకం నమఃకామి^౧ పూర్ణానందైకవిగ్రహమ్, గాయత్రీ చ్ఛంద
స్సదాశివఋషిః దత్తాత్రేయో దేవతా దత్తాత్రేయేఽఽఽకం తదేవబీజం
సమశ్శక్తి ర్భవతి, ఓమితి ప్రథమం ఆమితి ద్వితీయం హ్రీమితి తృతీ
యం క్లీమితి చతుర్థం ఏహితి తదైవ వదే దత్తాత్రేయేతి స్వాహేతి

1 పూర్ణానందక.

మంత్రరాజోఽయం ద్వాదశాక్షరః, జగతీశంధః సదాశివ ఋషిః దత్తా
త్రేయో దేవతా, ఓమితి బీజం స్వాహేతి శక్తి స్సంబుద్ధి రితి కైల
కమ్, ధమితి హృదయే హ్రీం క్లీమితి శీరేషహేతి శిఖాయాం దత్తేతి కవ
చే ఆత్మేయేతి చక్షుషి స్వాహే త్యస్తే తస్యయో భవతి యవవం వేద,
షోడశాక్షరం వ్యాఖ్యాన్యే గ్రాణం దేయం మానం దేయం చక్షుర్దే
యం శ్రోత్రం దేయం వడ్డశశిర శ్చివత్తి షోడశాక్షర మంత్రో న దేయో
భవతి అతినేవారభ క్తగుణవ చ్చిన్మాయ వదేత్, ఓమితి ప్రథమం
భవతి ఐమితి ద్వితీయం క్రోమితి తృతీయం క్లీమితి చతుర్థం క్లూమితి పం
చమం హ్రోమితి షష్ఠం హ్రీమితి సప్తమం హ్రూమి త్యష్టమం సౌరితి నవ
మా దత్తాత్రేయో యేతి చతుర్దశ స్వాహేతి షోడశ, గాయత్రీ చ్ఛాద
స్సదాశివఋషిః దత్తాత్రేయో దేవతా ఓబీజం స్వాహాశక్తి శ్చతుర్ధ్వం
తం కిలకం ఓమితి హృదయే క్వాక్లీం క్లూమితి శిఖాయాం సౌరితి కవ
చే చతుర్ధ్వం చక్షుషి స్వాహే త్యస్తే, యో నిత్య మధీయూన సచ్చి
దానంద సుఖీ మోక్షీ భవతి, సాంఖ్యోత్తే శ్రీనైష్ఠవ ఇత్యుచ్యతే తిజ్ఞాసీ
విష్ణురూపీ భవతి, అనన్యో వృగః, వ్యాఖ్యాన్యే సర్వత్ర సంబుద్ధి రిమాసి
త్యుచ్యతే, దత్తాత్రేయో మాతే శ్చష్ట ఉన్మతానందదాయక, దిగంబర
మునే బాలపిశాచజ్ఞానసాగరే త్యుపనివత్. అనన్యోఽపైంద స్సదాశివ
ఋషిః, దత్తాత్రేయో దేవతా దత్తాత్రేయేతి హృదయే, హారే శ్చష్టేతి శీర్షే,
ఉన్మతానందేతి శిఖాయామ, దాయక మున ఇతి కవచే, దిగంబరేతి
చక్షుషి, పిశాచజ్ఞాన సాగర ఇత్యస్తే, అనన్యోభోయం మయాఽధీతః,
అబ్రహ్మజన్మదోషాశ్చ సన్తానశ్చింతి సర్వోపకారీ మోక్షీ భవతి యవవం
వేదేత్యుపనివత్. ౧.

ద్వితీయః ఖండః

ఓమితి వ్యాహరే దోన్న మోభగవతే దత్తాత్రేయాయ స్మరణ
మాత్రసంతుష్టాయ మహాభయ నివారణాయ మహాజ్ఞానప్రదాయ
చిదానందాత్మనే బాలాన్తత్తపిశాచవేషా యేతి మహాయోగినే అవ
ధూతా యేతి అనసూయూనందవర్ధనాయాత్రిపుత్రాయేతి సర్వకామ
ఫలప్రదాయ ఓమితి వ్యాహరే ద్భవబంధమోచనా యేతి హ్రీమితి
— ఇతి మహానిగూళి దా యేతి క్రోమితి వ్యాహరే త్సాధ్యక్షగణా

యేతి సారితి వ్యాహరే త్వంమనః క్షోభణా యేతి శ్రీమితి వ్యాహరే
 స్పృహణీమితి వ్యాహరే చ్చిరం జీవినే వషడితి వ్యాహరే ద్వశీకురు వశీ
 కురు వాషడితి వ్యాహరే దాకిర్వయాకర్షయ హుమితి వ్యాహరే
 ద్విద్వేషయ విద్వేషయ షడితి వ్యాహరే దుచ్ఛాట రూచ్ఛాటయ
 రరేతి వ్యాహరేత్ స్తంభయ స్తంభయఖఫేతి వ్యాహరే స్థాయ మా
 రయ నమస్సంపన్నయ నమస్సంపన్నయ స్వాహా పోషయ పోషయ
 పరమంత్ర పరయంత్ర పరితంత్రం ఛిధి చ్ఛిధి గ్రహాన్నివారయ
 నివారయ వ్యాధి నివారయ నివారయ గుణం హరయహరయ దా
 రిద్వ్యం విద్రావయ విద్రావయ జేహం సోషయ పోషయ చిత్తి తోష
 య తోషయ సర్వమంత్ర సర్వయంత్ర సర్వతంత్ర సర్వపల్లవస్వయా
 పాయేతి ఓం నమశ్శివాయే త్యుపనిషత్ ౨.

తృతీయః ఖండః.

య ఏవం వేద అనన్తస్య ద స్సహాశివముసిః దత్తాత్రేయో
 దేవతా ఓమితి బీజం స్వాహేతి శక్తిః ద్రామితి కీలకం అష్టమూర్తి
 ప్రసంతాభవతి యో నిత్య మధీతే వాయ్వగ్నిసామాదర్శ్యబ్రహ్మవిష్ణు
 రుద్రైః పూతో భవతి గాయత్ర్యా శ్శితిసహస్రం జప్తో భవతి వహా
 రుద్రశతసహస్రజాపీ భవతి ప్రణవాముశకోటి జప్తో భవతి శతపూ
 ర్వాణ శతోత్తరాణ పునాతి సజ్జ్ఞాపావనో భవతి బ్రహ్మహత్యాది
 పాపైశ్చ ర్దుక్తో భవతి గోహత్యాదిపాతకైర్దుక్తో భవతి తులాపురుషాది
 దానైః సప్రపాపానతః పూతో భవతి అశేషపాపా స్తక్తో భవతి అభ
 క్త్యశ్శతక పాపైర్దుక్తో భవతి సర్వమంత్రయోగ పారీణో భవతి సవి
 వగ్రాహణో భవతి తిష్ఠా చ్ఛిష్యం భక్తం ప్రతిగృహ్ణీయా తోషనంత
 పల మశ్నుతే స జీవన్ముక్తో భవతి త్యాహ భగవాన్నా రాయణో బ్రహ్మ
 ణ మి త్యుపనిషత్. ౩.

ఓం భద్రం శణ్డేభి రతి శాన్తిః.

ఇతి దత్తాత్రేయోపనిష త్సమాప్తా.

ఓం తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యానమః హరిః ఓమ్.

౧౦౨. అధర్వణీయ గారుడోపనిషత్.

శ్లో. ఓషం బ్రహ్మతిరిక్తస్యా దమృతం బ్రహ్మమాత్రకమ్,
బ్రహ్మతిరిక్తవిషమృద్భ్రహ్మమాత్ర మిగేదహమ్.

ఓం భద్రం కర్ణభీఃతి శాన్తిః.

ఓం గారుడబ్రహ్మవిద్యాం ప్రవక్ష్యామి యాం బ్రహ్మవిద్యాం
నారదాయ ప్రోవాచ నారదో బృహత్సేనాయ బృహత్సేన ఇంద్రాయ
ఇంద్రోభరద్వాజాయ భరద్వాజో జీవతామేభ్య శ్శిష్యేభ్యః స్రాయ
చ్ఛతే, ఆస్యాశ్రీమహాగరుడబ్రహ్మవిద్యాయా బ్రహ్మముషిః, గాయ
త్రీచ్ఛంద శ్శ్రీభగవా స్తమహాగరుడో దేవతా, శ్రీమహాగరుడస్త్రీత్వైశ్చ
మమ సకలవిషవినాశనారే జపే వినయోగః, ఓం సమో భగవతే అం
గుప్తాభ్యా స్సమః, శ్రీమహాగరుడాయ తర్జనీభ్యాం స్వాహా, ఓక్షీం
ద్రాయ మధ్యమాభ్యాం పపత్, శ్రీవిష్ణువల్లభాయ అనామికాభ్యాం
హుం, త్రైలోక్య పరిపూజితాయ కనిష్ఠికాభ్యాం వౌషత్, ఉగ్రభ
యం రక లానలరూపాయ కిరీటకరపృష్ఠాభ్యాం ఫట్, ఏషం హృద
యాదిన్యాసః, భూర్భువస్సువరోమితి దిగ్బంధః. ధ్యానమ్. స్వస్తికో
దక్షిణం పాదం ఎమపాదంతు కుంచితమ్, ప్రాంజలీకృతదోర్దుగ్ధం గరు
డం హరివల్లభమ్, అనంతో వామకటకో యజ్ఞసూత్రం తు వాసు
కిః, తక్షకిః కటిసూత్రంతు హరః కార్కోట ఉచ్యతే, ఓద్ధో దక్షిణ
కర్ణేతు మహాపద్మస్తు వామకే, శంఖ శ్శిరః ప్రదేశేతు గుళిశస్తు భుజాం
తలే, పాండ్రికాళికనాగాభ్యాం చామరాభ్యాం సువీజితమ్, ఏలాపుత్రక
నాగాదైవ్య సేవ్యమానం ముదాన్వితమ్, కపిలాక్షం గరుత్మంలిం సువ
ర్ణసదృశ ప్రభమ్, దీర్ఘబ హుం బృహత్ స్కంధం నాగాభగణభూషి
తమ్, ఆజానత స్సువర్ణాభ మాకట్యోస్తుహినప్రభమ్, కుంకుమారు
ణమా¹కంఠం శతచంద్రినిభాననం, నీలాగ్రనాసికావక్రం సుమహాచ్ఛా
రుకుండలమ్, దంష్ట్రాకరాశవదనం కిరీటమకుటోజ్వలం, కుంకుమారుణ

సర్వాంగ కుండేందుధవళా నన, విష్ణువాహ నమస్తుభ్యం డేమం
 కురు సదా మమ, ఏవం ధ్యాయే త్త్రిసంధ్యాసు గరుడం నాగభూష
 ణమ్, విషం నాశయతే శీఘ్రం తులరాశి మివానలః, ఓం ఈం ఓన్న
 మోభగవతే శ్రీమహాగరుడాయ ఓక్షీంద్రాయ విష్ణువల్లభాయ త్రైలో
 క్యపరిపూజితాయ ఉగ్రభయంకిరకాలానలరూపాయ వజ్రనఖాయ
 వజ్రతుండాయ వజ్రదండాయ వజ్రఙ్గస్త్రాయ వజ్రపుచ్చాయ వజ్రప
 ఙ్గాలక్షిత శరీరాయ ఓం ఈం ఏ హ్యేహ శ్రీమహాగరుడప్రతిహతశాస
 నాస్తి న్నాచిశావిత దుష్టానాం విషం దూషయ దూషయ స్పృష్టానాం
 విషం నాశయ నాశయ దండహూకానాం విషం దారయదారయప్రళీ
 నం విషం ప్రణాశయ ప్రణాశయ సర్వవిషం నాశయ నాశయ హాన
 మాన దహ దహ పచ పచ భస్తి కురు భస్తి కురు హుంఫట్ స్వాహా.
 చంద్రమండలసంకాశ సూర్యమండలముప్తేక, పృథ్వీమండల ముద్రాంగ
 శ్రీమహాగరుడవిషం హరహర హుం ఫట్స్వాహ, ఓం ఊప స్వాహా,
 ఓంఈం సచరతి సచరతి తత్కూరీ మత్కూరీ విషాణాంచ విషరూపిణీ
 విషగూషేణీ విషశోపిణీ విషనాశిణీ విషహరిణీ హతం విషం నప్తుం
 విష మంతః ప్రలీనం విషం ప్రణప్తం విషం హతంతే బ్రహ్మణా విషం
 హత మింద్రస్యనజ్జేణస్వాహ, ఓన్నమోభగవతే మహాగరుడాయ
 విష్ణువాహనాయ త్రైలోక్యపరిపూజితాయ వజ్రనఖవజ్రతుండాయ
 వజ్రపఙ్గాలంకృతశరీరాయ ఏ హ్యేహ మహాగరుడవిషం ఛిందిఛింది ఆ
 వేశయావేశయ హుంఫట్ స్వాహ, సుషణ్ణోఽసి గరుత్మాం త్రిపుత్రే
 శిరోగాయత్రం, చక్షుస్తామ ఆత్మా సామ తేతనూ వామదేవ్యం బృ
 హద్రథంతరే ఓక్షో యజ్ఞా యజ్ఞీయం పుచ్చం ఛందాన్యం, యి ధిష్టి
 యం శృణో యజ్ఞాంషినామ, సుషణ్ణోఽసి గరుత్మాం దివంగచ సువః
 పతి, ఓం ఈం బ్రహ్మవిద్యా మమావాస్యాం వౌర్ణమాన్యాం పురోవా
 చ సచరతి సచరతి తత్కూరీ మత్కూరీ విషనాశిణీ విషదూషేణీ
 విషహరిణీ హతం విషం నప్తుం విషం ప్రణప్తం విషం హతమింద్రస్య వ
 జ్జేణా విషం హతం తే బ్రహ్మణా విష మింద్రస్య వజ్జేణా స్వాహ,
 తత్త్వమ్, యద్యనంతక దూతోఽసి యది వానంతకస్వయమ్,

[illegible]

హః, యది నాగకదూతోఽసి యదివా నాగక స్వయమ్, సచరతి
సచరతి తత్కారి మత్కారి విషనాశినీ విషదూషిణీ విషహరిణీ, హతం విషం
నష్టం విషం హత మింద్రస్య వగ్రేణ విషం హతం తే బ్రహ్మణా విష మింద్ర
స్య వజ్రేణ స్వాహా, యది లూతానాం ప్రలూతానాం యది పృశ్నికానాం
యది పూటకానాం యది స్థావరజంగమానాం సచరతి సచరతి తత్కారి
మత్కారి విషనాశినీ విషదూషిణీ విషహరిణీ హతం విషం నష్టం విషం
హత మింద్రస్య వగ్రేణ విషం హతం తే బ్రహ్మణా విష మింద్రస్య వజ్రేణ
స్వాహా, అనంతవాసుకేతక్షక కార్కోటక పద్మక మహాపద్మక శంఖగుళిక
పౌండ్రకాళికనాగక ఇత్యేషాం దివ్యానాం మహానాగానాం మహానా
గాదిరూపాణాం విషతుండానాం విషదంష్ట్రాణాం విషాంగానాం విష
పుచ్ఛానాం విశ్వచారాణాం పృశ్నికానాం లూతానాం ప్రలూతానాం
మూషికాణాం గృహకౌళికానాం గృహగోధికానాం శ్రుణాసానాం
గృహగిరిగహ్వరకాలాసల వల్లీకోద్భూతానాం తాణ్డానాం సాణ్డానాం
కాశదారువృక్షకోటరలతానాం మూలత్వద్దారునిర్వాసరత్ర పుష్పఫల
దూభాతానాం దుష్టకీల కపిశ్వానమాగ్జారజంబుక చ్యాఘ్రవరాహాణాం జ
రాయజాణ్డకోద్భిజ్జన్వేదజానాం శత్రుబాణక్షుణ్ణాటవ్రణ మహావ్రణ
కృతానాం గృత్రిమాణా వన్యేషాం భూతభేతాళికూర్మాండ పిశాచప్రేత
రాక్షస యక్షభయప్రదానాం విషతుండదంష్ట్రాణాం విషాంగానాం విష
పుచ్ఛానాం విషాణాం విషరూపిణీ విషదూషిణీ విషశోషిణీ విషనాశినీ
విషహరిణీ హతం విషం నష్టం విష మంతికీ ప్రలీనం విషం ప్రణష్టం
విషం హతస్తే బ్రహ్మణా విష మింద్రస్య వగ్రేణ స్వాహా, య ఇమాం
బ్రహ్మవిద్యా మమావాస్యాం పరేచ్ఛచ్ఛిగురూ ద్వా యావద్దీపం నహిం
సంతి సర్వాః, అష్టే బ్రాహ్మణా గ్రాహయిత్వా తృణేన మోచయే
చ్ఛతం బ్రాహ్మణా గ్రాహయిత్వా చక్షుషా మోచయే త్సహస్రం బ్రా
హ్మణా గ్రాహయిత్వా మనసా మోచయే త్సర్వా జలేన ముంచతి
తృణే నముంచతి కాష్టాస్తుంచతీ త్యాహ భగవాన్ప్రేక్షాత్మ్యపనిషత్.

ఓం భద్రం కర్తేభి రితి శాంతిః.

ఇతి గారుడోపనిషత్ సమాప్తా. ఓమ్ తత్సత్.

శ్రీగణభాగ్యశయః హరిః ఓమ్

౧౦౩. యాజుషీయ కలిసంతారణోపనిషత్.

శ్లో. యద్విష్యనామస్తరతాం సంసారో గోష్పదాయతే,

స్వానస్యభక్తేగ్భవతి తద్రామ పదమాశ్రయే.

ఓం సహనా వప త్వితి శాంతిః.

ద్వాపరాంతే నారదో బ్రహ్మణం జగము కథం భగవత్ గాం
 పర్యటన్ కలిసంతరేయ మితి సహేవావాచ బ్రహ్మ సాధు పుష్టోఽస్మి
 సర్వశ్రుతిరహస్యం గోష్ఠం తిచ్చుణు యేన కలిసంసారం తరిష్యసి భగ
 వత ఆదిపురుషస్య నారాయణస్య నామోచ్చారణమాత్రేణ నిర్ధూతకలి
 ర్భవతినారదః పునః పప్రచ్ఛ తం నామ కిమితి స హేవావాచ హిరణ్య
 గర్భః హరేరామ హరేరామ రామరామ హరేహరే, హరేకృష్ణ హరే
 కృష్ణ కృష్ణకృష్ణ హరేహరే, ఇతిషోడశకం నామ్నాం కలికల్ప మ నాశ
 నమ్, నాతిః పరతరోపాయ స్సర్వవేదేషు దృశ్యత ఇతి, షోడశకలాప్య
 తస్య జీవ స్వావరణవిశానమ్, తతిః ప్రకాశతే పరంబ్రహ్మ మేమాపాయే
 రవిరశ్చి మండలి వేతి పునర్నారదః ఏనచ్ఛ భగవన్నోఽస్యవిధితి తిం
 హణోవాచ నాస్యవిధిరితి సగ్వదా శుచిలశుచిర్వావరన్ బ్రహ్మణ స్సలోక
 తాం సమీపతాం సరూపతాం న యుష్యతా మేతి యదాఽస్య షోడ
 శికస్య సార్థత్రికోట్వర్జవతి తదా బ్రహ్మహత్యా తరతి తరతిపరహత్యాం
 స్వర్ణస్తేయాత్పూతోభవతి పృషతీగమనా త్పూతో భవతి పితృదేవ
 మనుష్యాణామపకారా త్పూతో భవతి సర్వధర్మపరిత్యాగ పాపాన్
 ద్యశ్శుచితామ్నయాత్. సద్యో ముచ్యతే సద్యోముచ్యత ఇత్యు
 పనిషత్.

ఓం సహనా వప త్వితి శాంతిః.

ఇతి కలిసంతారణోపనిష త్సమాప్తా.

ఓం తత్సత్.

శ్రీ సుదర్శనముః హరిః ఓమ్.

౧౦౪. సామవేదీయ జాబాల్పుపనిషత్.

శ్లో. జాబా ల్యుపనిషద్వేద్య పరతత్త్వ స్వరూపకమ్,
పార మైశ్వర్య విభవ రామచంద్రపదం భజే
ఓం ఆపాయం త్వితీ శాంతిః.

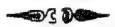
ఓం. అథ హేనం భగవంతం జాబాలిం పైషలాదిః వప్రచ్ఛ, భ
గవ నే బ్రూహి పరమతత్త్వరహస్యమ్, కిం తత్త్వం కో జీవాః ఈ పశుః
క ఈశానః, కో మోక్షోపాయ ఇతి సతింహూనాచ, సాధు పృష్టం సర్వం
నివేదయామి, యదా జ్ఞాత మితి, పున స్సతమువాచ, కుత స్త్వయా
జ్ఞాత మితి పున స్సత మువాచ, వడాననా దితి పున స్సత మువాచ,
తేనాథ కుతో జ్ఞాత మితి పున స్సత మువాచ, తే నేశానా దితి,
పున స్సతమువాచ, కథం తస్మాత్తేన జ్ఞాత మితి, పున స్సత మువాచ,
తదుపాసనా దితి, పున స్సత మువాచ, భగవన్మృపయూ మే రహ
స్యం సర్వం నివేదయేతి సతేన పృష్ట స్సర్వం నివేదయామాస
తత్త్వమ్, పశుపతి రహంకారావిష్ట స్సంసారిజీవ స్సవప పశుః,
సర్వజ్ఞపంచస్మిత్యసంపన్న స్సర్వేశ్వర ఈశః పశుపతిః, కే పశవ ఇతి
పునస్సత మువాచ, జీవాః పశవ ఉక్తాః తత్త్వతిత్వా త్పశుపతి స్సపున
స్తంహోవాచ, కథం జీవాః పశవ ఇతి కథం తత్త్వతిరితి సత మువాచ
యథా తృణాశినో వివేకిహీనాః పరప్రేష్యాః కృష్యాది కిర్తసు
నియుక్తా స్సకల దుఃఖసహా స్వస్వామిబధ్యమానా గవాదయః
పశవః, యథా తత్సాన్నిహిన ఇన సర్వజ్ఞ ఈశః పశుపతిః, త
జ్ఞానం కేనోపాయేన జాయతే పున స్స తమువాచ విభూతిధారణా దేవ,
తత్త్వీకారః కథ మితి కుత్రకుత్రధార్యమ్, పునస్సత మువాచ, సద్యో
జాతాది పంచబ్రహ్మమంత్రైర్భగ్న సంగృహ్యగ్నిరితి భస్తే త్యనే నాభి
మంత్ర్య మానస్తాక ఇతి సముద్యోజ జలేన సంస్మజ్య త్రాయుషమితి
శిరోలలాట వక్షుగ్మంధేషిరితి తిష్ఠభి స్సాన్వియమై త్రుణంబక్తే స్త్రీసాః

రేఖాః ప్రకుర్వీత ప్రతి మేత చ్చాంభవం స ర్వేషు వేదేషు వేదవాదిభి
రుక్తం భవతి తత్సమాచరే స్తుముక్షు ర్న పునర్భవాయ, అథ సస
త్కుమారః సమాణం పృచ్ఛతి త్రిపు డ్విధారణస్య త్రిధా రేఖా
ఆలలాటా దాచక్షుషో రాభ్రునో ర్నభృతశ్చ, యాస్య ప్రథమా రేఖా
సా గాహ్యత్య శ్చాకానో రజో భూర్లోక స్సాస్వత్క్రియాశ క్తీఋగ్వేదః
ప్రాప్తి స్సవనం ప్రజాపతిర్దేవో దేవతేతి యాస్యద్వితీయా రేఖాసా దక్షి
ణాగ్ని రుకార సృత్య మంతరిక్ష మంతరాత్మా చేచ్ఛాశ క్తి ర్యజుర్వేదో
మూఢ్యందినం సవనం విష్ణుర్దేవో దేవతేతి యాస్య తృతీయా రేఖా సాహ
సనీయో మకార స్తమో క్ష్యోర్లోకః పగనూత్తా జ్ఞానశ క్తి స్సాయువేద
స్తృఘీయపవనం మహాదేవో దేవతేతి త్రిపుండ్రం భస్మ నా కరోతి యో
విద్యాం బ్రహ్మచారి గృహీ వానప్రస్థో యతి ర్వా సమహాపాత కోప
పాతకేభ్యః పూతో భవతి ససగ్వా న్వేదా సఫీతో భవతి ససగ్వాం
దేవా ధ్యాతో భవతి సస స్వీష్ణతీర్థేషు స్నాతో భవతి, సకలరుద్ర
మూత్రజాపీ భవతి ససపునరావ ర్తతే నసపునరావ ర్తత ఇతి ఓం సత్య
మిత్యుపనిషత్.

ఓం ఆప్యాయం త్వితి శాంతిః

ఇతి జాబాల్యుపనిష త్సమాప్తా

ఓం తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః హరిః ఓమ్.

౧౦౫. ఋగ్వేదీయ సాభాగ్యలక్ష్మ్యపనిషత్.

శ్లో. సాభాగ్య కైవల్యలక్ష్మీ విద్యావేద్యసుఖాకృతీ,

త్రిపా న్నారాయణానంద రాహచంద్రపదం భజే.

ఓం వాజ్ఞే మనసీతి శాంతిః.

అథ భగవంతం దేవా ఊచుః.—హే భగవ న్నః కథయ సాభా
గ్యలక్ష్మీవిద్యాం తథే త్యవోచత్, భగవా నాదినారాయణః, సర్వే
దేవా యూయం సావధాన ¹మనసా భూత్వాశ్రమతి, తురీయ గూఢం

తురీయా తీతాం సర్వోత్కృతాం సర్వమంత్రాసనగతాం వీరోపవీరచేతనా
 పరివృతాం చతుర్భుజాం శ్రియం హరణ్యవర్ణామితి పంచదశద్విభక్త్యా
 యథ అథ పంచదశఋగాత్తేకస్య శ్రీసూక్త స్యానందకర్దమచిక్షితేతి
 రాసుతా ఋషయః, శ్రీరీ త్యాద్యాఋషయః, దతుర్దశానా మృచా
 మానందా ద్యౌషయః, హిరణ్యవర్ణామిత్యాద్యౌక్త్యం స్యానస్తు
 ష్ఠాదః, కాంసాస్తీ త్యస్త్యబృహతీ షాదః, తదన్యయో ర్ద్వయో త్రిష్టు
 ష్ఠాదః, అనస్తుపునరప్తకస్య, శేషస్య ప్రస్తాపప్తిః, శ్వేగ్నిదేవతా,
 హిరణ్యవర్ణామితి బీజమ్, కాంసాస్తీ శక్తిః, హిరణ్యయా చంద్రా
 రజతస్రజా హిరణ్య స్రజా హిరణ్య హిరణ్య వర్ణేతి ప్రణవాదినమోం
 తైష్ఠ్యర్థ్యంతైరంగన్యాః, అధనక్రతయై రంగన్యాః, మస్తబోచన
 ప్రతిప్రాణవదనకంఠ గాహుద్వయ హృదయనాభిగుహ్యాపాయూరుజాను
 జంఘేషు శ్రీసూక్తే రేష క్రమశో న్యసేత్. అమలకమల సన్ధా తద్రజః
 పుంజవర్ణా కరకమలధృతేస్తా భీతియుగ్తా బుజాచ, మణిచుకటవిచిత్రా
 లంకృతా కల్పజాలై స్సకలభువనమూతా సంతతం శ్రీ శ్చియై నః,
 తత్ప్రకరికాయాంస సాధ్యం శ్రీబీజమ్, వస్వాదిత్యకలాపద్యేషు శ్రీసూ
 క్తగతాగార్థాద్వాతద్బహి ర్యోశుచిరితి మాతృకయా చ శ్రియమ్, యం
 త్రాంగదశకంచ విలిఖ్య శ్రియ మావాహయేత్, అంగైః ప్రధమా
 ప్రతిః, పద్మాదిభి ద్వివీతీయా, లోకేనై స్త్రవీతీయా, తదాయుధై స్తురీయా
 ప్రతిభవతి, శ్రీసూక్తే రావాహనాదిపోడశసంప్రజపః, సాఖాగ్యగమై
 కాక్షర్యా భృగు స్మృచద్దాయ శ్రిశ్రియో ఋష్యాదయః, శమితి బీజ
 శక్తిః శ్రామిత్యాది పడంగమ్, భూయా ద్భూయా ద్విపద్మాభయ పరద
 కరా తప్తకార్తస్వరాభా శుభ్రాభ్రాభేభయ్యుగ్తద్వయకరపుతకుంభాద్భి
 రాసిచ్యమానా, రత్నోఘా బద్ధమాభిర్విమలచర టకూలార్తివా లేసనా
 ధ్యా పద్మాక్షీ పద్మనాభారసి కృతనసతిః పద్మగా శ్రీ శ్చియై నః, తత్ప్ర
 రమ్, అప్తపత్రిం వృతత్రియం ద్వాదిశరాశిఖండం చతురశ్శ్రి
 రమాపీరం భవతి, కర్ణికాయాం సన్యాధ్యం శ్రీబీజమ్, విభూతి
 రున్నతిః కాంతి స్సప్తప్తిః క్షీణ్ణితిర్నీతః పుష్ట రుత్సప్తి బుద్ధి రితి
 ప్రణవాది నమోంతై శ్చితుర్థ్యంతై ర్నవశక్తిం యజేత్, అంగైః

ప్రథమా ప్రతిః వాసుదేవాదిద్వితీయా బాలక్యాది తృతీయా ఇంద్రా
దిభి శ్చతుర్థీ భవతి, ద్వాదశలక్షజపః, శ్రీర్లక్ష్మీ స్వరదా విష్ణుపత్నీ ప
సుప్రదా హిరణ్యరూపా స్వర్ణమాలినీ రజతప్రజా స్వర్ణప్రభా స్వర్ణ
ప్రాకార పద్మవాసినీ పద్మహస్తా పద్మప్రియా ముక్తాలంకారా చంద్రా
సూర్యా బిల్వప్రియా ఈశ్వరీ భుక్తి ర్ముక్తి విభూతి రృద్ధి సుశుద్ధిః
కృష్టిః పుష్టి ర్ధనదా ధనేశ్వరీ శ్రద్ధా భోగినీ భోగదా సావిత్రి ధాత్రీ
విదాత్రీ త్యాది ప్రణవాదిన మోఽంతా శ్చతుర్థ్యంతా మాత్రాః, ఏకా
క్షరపదంగాది పీఠమ్, లక్షజపః, దశాంశం తర్పణమ్, శతాంశం హవ
నమ్, సహస్రాంశం ద్విజలృప్తిః, ఓష్ఠామానామేవ శ్రీవిద్యాసిద్ధిః, స
కదాపి సకామానా నితి.

అథ హైంసం దేవా ఊహు స్తురీయయా మాయయా నిర్దిష్టం
తత్త్వం బ్రూహీతి తథేతి సహూవాచ, యోగేన యోగో జ్ఞతవ్యో
యోగో యోగా త్వేవర్థతే యో ప్రమత్తస్తు యోగీన స యోగీరమ
తే చిరమ్, సమాఽయ్య సిద్ధాం సుజీర్ణైర్బలభాజీ శ్రమత్యాజ్యబాధే
వివిక్తే ప్రదేశే, సదాఽఽసీత నిస్తృప్త్య ఏష ప్రయత్నోఽథవా ప్రాణ
రోఢో నిజాభ్యాస మాగ్నాత్. వక్త్రేణాపూర్యనాయం హుతవహనిల
దేఽపాన మాశ్చవ్యగృత్వా స్వాగుప్తాద్యంగలీభి ర్వరకరతలయో
ష్ఠద్భి రేవం నిరుధ్య, శ్రోత్రే నేత్రేచ నాసాపుట యుగళమథోఽనేన
మార్గేణసమ్య క్మశ్యంతి ప్రత్యయాంసం ప్రణవబహువిధధ్యానసూత్రీన
చిత్తాః, శ్రవణముఖ నయన నాసా నిరోధనేనైవ కర్తవ్యమ్, శుద్ధ
సుషుమ్నాసరణౌ స్ఫుట మమలం శ్రూయతే నాదః, విచిత్ర ఘోషసం
యుక్తాఽనాహతే శ్రూయతే ధ్వనిః, దివ్యదేహశ్చ తేజస్వీ దివ్యగం
ధోఽప్యరోగవాక్, సంపూర్ణహృదయ శూన్యే త్వారంభే యోగ
వాక్ భవేత్, ద్వితీయాం విఘటీ కృత్య వాయు ర్ఘనతి మధ్యగః,
దృఢాసనో భవే ద్యోగీ పద్మాద్యాసనసంస్థితః, విష్ణుగ్రంథే స్తోత్రేభేదా
త్పరమానందస భవః, అతిశూన్యో విమర్శశ్చ భేరిశబ్ద స్తోత్రభవేత్,
తృతీయాం యత్నతో భిత్వా నినాదో మర్దళ ధ్వనిః, మహాశూన్యం
తతో యాతి సర్వసిద్ధిరమాశ్రయమ్, చిత్తానందం తతో భిత్వా సర్వ
కీదగతానిలః నిమిత్తో వెషవ శ్చుః కరణతీతి కరణో భవేత్, ఏకీభూతిం

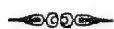
తదా చిత్తం సనకాదిమనీషితమ్, అంతేనంతం సమారోప్య ఖండే
 ఖండం సుర్యయన్, భూమానం ప్రకృతిం ధ్యాత్వా కృతకృత్యోఽ
 మృతో భవేత్, యోగేన యోగం సంరోధ్య భావం భావేన చాంజనా,
 నిర్వికల్పం పరం తత్త్వం సదా భూత్వా పరం భవేత్, అహం భావం
 పరిత్యజ్య జగద్భావ మసిద్ధౌశమ్, నిర్వికల్పస్థితో విద్వాన్ భూయోనా
 వ్యనుశోచతి, సలిలే సైంధవం యద్వ త్సాచ్యం భవతి యోగతః,
 ఆధాఽత్మయనసా రైక్యం సమాధి రభిధీయతే, యదా సంక్షీయతే
 ప్రాణో మానసంచ ప్రలీయతే, తదా సచరసత్త్వం యత్ సమాధి రభి
 ధీయతే, యస్మిన్మత్స్వం తయో రత్ర జీవాత్మపరమాత్మనోః, సమస్తన
 ష్టసంకల్ప సుమాధి రభిధీయతే, ప్రభాశూన్యం యన శూన్యం బుద్ధి
 శూన్యం నిరామయమ్, సర్వశూన్యం నిరాభాసం సమాధి రభిధీయతే,
 స్వయం ముచ్ఛలితే దేహీ దేహీ నిత్యం సమాధినా, నిశ్చలంతం విజా
 నీయా త్సమాధి రభిధీయతే, యత్రయత్ర మనో యాతి తత్రతత్ర
 పరం పదమ్, తత్రతత్ర, పరం బ్రహ్మ సర్వత్ర సమపస్థితమితి, అథ హై
 సం దేవా ఊచు ర్నన చక్రవివేక మనబ్రాహ్మిణి తథేతి సమోహా
 వాచ, ఆధారే బ్రహ్మచక్రం త్రిరావృత్తి¹భంగిమండలాకారం తత్ర
 మూలకందేశక్తి, పావకాకారం ధ్యాయే త్తత్రైవ కామరూపవీరం
 సర్వకామఫలప్రదం భవతి, ఇత్యాధారచక్రమ్, ద్వితీయం స్వాధిష్ఠాన
 చక్రం పద్మళం తస్య ధ్యే పశ్చిమాభిముఖం లింగం ప్రవాళాంకురసదృశం
 ధ్యాయే త్తత్రైవ²డాణవీరం జగదాకర్షణసిద్ధిదం భవతి, తృతీయం
 నాభిచక్రం పంచావర్తం సర్వకుటిలాకారం తస్య ధ్యే కుండలినిం
 శాలార్కకోటిప్రభమ్, తినుమధ్యాం ధ్యాయేత్, సామర్థ్యశక్తి
 స్సర్వసిద్ధిప్రదా భవతి, మణిపూరకచక్రం హృదయచక్ర మష్ట
 దళ మథోముఖమ్, తస్య ధ్యే జ్యోతిర్మయ లింగాకారం ధ్యాయే
 త్, సైవ హంసకళా సర్వప్రియా సర్వలోకవశ్యకరీ భవతి, కింఠచ
 క్రం చతుగంగులం తత్ర వామ ఇడా చంద్రనాడి దక్షిణే పింగళా
 సూర్యనాడి, తస్య ధ్యే సుషుమ్నాం శ్వేతపద్మాంధ్యాయేత్, య ఏవం
 వేదానా హతసిద్ధిదా భవతి, తాలుచక్రం తత్రామృతధారాప్రవాహః

ఘంటికా లింగం మూలచక్రరంధ్రే రాజసంతాపలంబిని వివరం దశ
మ¹ద్వారం తత్ర శూన్యం ధ్యాయే చ్చిత్తలయం భవతి, యష్టమం
భ్రాచక్ర మగుప్తమాత్రం తత్ర జ్ఞాననేత్రం దీపశిఖాకారం ధ్యాయేత్, తదేవ కపాలకందం వాక్సిద్ధిదం భవతి ఆజ్ఞాచక్రమష్టమమ్, బ్రహ్మ
రంధ్రం నిర్వాణచక్రం, తత్ర సూచికాగృహేతరం ధూమ్రశిఖాకారం
ధ్యాయేత్, తత్ర జాలంధరపీఠం మోక్షప్రదం భవతి, ఇతివరబ్రహ్మచ
క్రమ్, నవమమాకాశ చక్రం తత్ర షోడశ దశపద్మమూర్ధ్వముఖమ్,
తన్నధ్యకర్ణికా త్రికూటాకారం తన్నధ్యే ఊర్ధ్వశక్తికాం షణ్మళధ్యాయే
త్తత్రైవ పూర్ణగిరిపీఠం సర్వేచ్ఛాసిద్ధి సాధనం భవతి. సౌభాగ్యలక్ష్మ్య
పనిషదం నిత్య మధీతే సోఽస్మి పూతో భవ, స వాయుపూతో భవ
తి, స సకలధనధాన్యసత్సుత్రకీశత్రహయభూగజపశుమహిషీదాసీదా
సయోగజ్ఞానవాక్ భవతి, స స పునరావర్తతే నసపునరావర్తత ఇత్యు
పనిషత్.

ఓం వాజ్ఞే మనసీతి శాంతిః.

ఇతి సౌభాగ్యలక్ష్మ్యపనిష త్సమాప్తః.

ఓం తత్సత్

శ్రీ గురుభ్యోనమః హరిః ఓమ్.

౧౦౬. ఋగ్వేదీయ సరస్వతీరహస్యోపనిషత్.

శ్లో. ప్రతియోగి వినర్ముక్తి బ్రహ్మవిద్యైకిగోచరమ్,

అఖ డనిర్వికల్పాత్త రామచంద్రవనం భజే

ఓం వాజ్ఞే మనసీతి శాంతిః.

ఓం ఋషయో హవై భగవంత మాశ్వలాయనం సంపూజ్య పప్ర
చ్ఛుః కేనోపాయేన తత్ జ్ఞానం తత్పదార్థాన భాసకమ్, యదుపాసన
యాతత్త్వం జానాసి భగవ న్నద, సరస్వతీ దశ శ్లోకా స ఋచా బీజ
మిశ్రయా, స్తుత్వా జప్త్వా వరాం సిద్ధి మలభౌ మునిపుష్కవాః, ఋషయ

ఊహః — కథం సారస్వతప్రాప్తిః కేనధ్యానేన సువ్రత, మహాసరస్వతీ యేన తుష్టాధగవతీ వద, సహోవాచా శ్వలాయనః, అస్య శ్రీ సరస్వతీ దశ శ్లోకీ మహామంత్రస్యా అహ మాశ్వలాయనఋషిః, అనష్టు ప్పూదః, శ్రీవాగీశ్వరీ దేవతా, యద్వా గితి బీజమ్, దేవీ వాచ మితి శక్తిః, ప్రణో దేవీతి కీలకమ్, వినియోగ స్తత్యీత్యర్థే, శ్రద్ధా మేధా ప్రజ్ఞా ధారణా వాగ్దేవతా మహా సరస్వతీ త్యేతై రంగన్యాసః. నిహరహరఘనసారసుధాకరాభాం కల్యాణదాం కనకచంపకదామ భూషామ్, ఉత్పూగ వీసకుచకుంభ మనోహరాంగీం వాణీం నమామి మనసా వచసాం విభూత్యై. ఓం ప్రణో దేవీ త్వస్యమంత్రస్య, భర ద్వాజ ఋషిః, గాయత్రీఛందః, శ్రీ సరస్వతీ దేవతా ప్రణవేన బీజ శక్తి కీలకమ్, ఇష్టార్థే వినియోగః, మంత్రేణ న్యాసః, యా వేదాం తార్థత్యైస్వరూపా పరమార్థతః, నామరూపాత్తనా వ్యక్తా నా మాంపాతు సుస్వతీ ఓం ప్రణో దేవీ సుస్వతీ వాజేభి ర్వాజనీవతీ, ధీనా మవిత్క్రియతమ్. ౧. ఆనోదివఇతి మంత్రస్య అత్రి ఋషిః త్రిష్టుష్పూ దః సరస్వతీ దేవతా, హ్రీమితిబీజశక్తికీలకం ఇష్టార్థేవినియోగః, మంత్రేణ న్యాసః, యా సాంగోపాజ్ఞవేదేషు చతుర్వేదైవగీయతే, అగ్నే తా బ్రహ్మణ శ్శక్తి స్సామాం పాతు సరస్వతీ, హ్రీ, ఆనోదివో బృహ తః పవిత్రాదా సుస్వతీ, యజతా గంతుయజ్ఞమ్, హవా దేవీ జుజు మాణా ఘృతాచీ శక్తా న్నోవాచ ముశతీ శృణోతు. ౨. పావకాన ఇతి మంత్రస్య మఘు¹చ్ఛందా ఋషిః, గాయత్రీ ఛందః, సుస్వతీదేవ తా శ్రీమితిబీజశక్తికీలమ్ ఇష్టార్థే వినియోగః, మంత్రేణ న్యాసః, యావర్ణసదవాక్యార్థ స్వరూపేణైవ వర్తతే, అనాదినిధనానంతా సామాం పాతు సరస్వతీ, శ్రీ, పావకాన సుస్వతీ వాజేభి ర్వాజనీ వతీ, యజ్ఞం వష్టు ధియా వసుః ౩ చోదయిత్రీతి మంత్రస్య మఘు¹చ్ఛందాఋషిః, గాయత్రీ ఛందః, సుస్వతీ దేవతా, జ్ఞామితి బీజ శక్తి కీలకం మంత్రేణన్యాసః. అధ్యాత్మ సుధిదైవఇచ్చ దేవానాం సమ్య గీశ్వరీ, ప్రత్యగాస్తేవదంతీయా సామాంపాతు సరస్వతీ జ్ఞాం, చోద యిత్రీ సూనృతానాం చేతంతీ సుమతీనా, యజ్ఞం ధధేసరస్వతీ. ౪.

మహేనా అణ్ణేతి మంత్రస్య, మధుచ్ఛందాఋషిః, గాయత్రీ చ్ఛందః, సరస్వతీదేవతా సారితి బీజశక్తిలకం ఇష్టాస్థానేనియోగః మంత్రేణన్యాసః అంతర్యామ్యాత్తనావిశ్వాత్తైలోక్యం యా ని యచ్ఛతి, దుద్రాది త్యాదిరూపస్థాయస్యామావేశ్యతాంపునః, ధ్యాయంతి సర్వరూపైకా సామాం పాతు సరస్వతీ. సాః- మహేనా అర్ణస్సరస్వతీ ప్రచేతయతి కే తురాధియో విశ్వా విరాజతి ౫. చత్వారి వా గితి మంత్రస్య ఉచ్యత్య పుత్ర ఋషిః, త్రిష్టుష్ఠంద స్సరస్వతీ దేవతా, ఐమితి బీజశక్తిలకం మంత్రేణ న్యాసః, యా ప్రత్యగృహ్యేభిర్జీవై ర్వ్యజ్ఞమానానుభూయతే, వ్యాపిసీ జ్ఞాతిరూపైకా సామాం పాతు సరస్వతీ ఐ-చత్వారి వాక్సరిమితా పదాని తాని విదు గ్భాస్త్వాణా యే మసీషిణః, గుహా త్రిణి నిహితా నేత్రయంతి తురీయం వాచో మనుష్యా వదంతి ౬. య ద్వా గ్వదంతి మంత్రస్య, భార్గవ ఋషిః, త్రిష్టుష్ఠందః, సరస్వతీ దేవతా క్షమితి బీజశక్తిలకం మంత్రేణ న్యాసః. నామజాత్యాదిభిశ్చై రష్టథా యా వికల్పితా, నిర్వికల్పాత్తనావ్యక్తా సామాం పాతు సరస్వతీ. క్షీం- యద్వాగ్వదం త్యవిచేతనాని రాష్ట్రదేవానాం నిషసాద మద్రా, చతస్ర ఊర్జం దుదుహే పయాంసి క్వస్విదన్యాః పరమం జగా మ ౭ దేవీం వాచమితి మంత్రస్య, భార్గవఋషిః, త్రిష్టుష్ఠందః. సరస్వతీదేవతా, సా రితి బీజశక్తిలకం మంత్రేణ న్యాసః. వ్యక్తావ్యక్తగిర స్సర్వే^౧ వేదాద్యా వ్యాపారంతి యా, సర్వకామ దుఘాధేను సా మాంపాతు సరస్వతీ. సాః- దేవీం వాచ మజనయంత దేవాస్తాం విశ్వ రూపాః పశవో^౨ వదంతి, సానోమంద్రేష మూర్జం దుహానా ధేనుర్వా గస్తా నుపనుష్టు తైతతు. ౮. ఉతత్వఞ్చితి మంత్రస్య, బృహస్పతి ఋషిః. త్రిష్టుష్ఠందః, సరస్వతీ దేవతా, సమితి బీజశక్తిలకం మంత్రేణన్యాసః, యా ఏదిత్వాఖిలం బంధం నిర్త ధ్యాఖిలవర్జనా, యోగీ యాతి పరం స్థానం సామాం పాతు సరస్వతీ సు-ఉత త్వః పశ్య స్నదదర్శ వాచ ముతశ్వశ్శుక్లాన్వ స్నశ్శణో త్యేనామ్, ఉతోత్వస్తై తన్వా అంవిసస్తే జాయేవ పత్య ఉతతీ సువాసాః. ౯. అంబితమ ఇతి మంత్రస్య, గృహ్ని మదఋషిః, అనష్టుష్ఠందః, సరస్వతీ దేవతా, ఐమితి బీజశక్తిలకం

మంత్రేణ న్యాసః, నామరూపాత్మకం సర్వం యస్యా మావేశతాం పునః,
 ధ్యాయంతి బ్రహ్మరూపైకా సామాంపాతు సరస్వతీ. ఐ-అంబితమే
 నదీమే దేవితమే సరస్వతీ అప్రశస్తా ఇవ స్తసి ప్రశస్తిమంబ న స్కృధి.
 ౧౦. చతుర్ముఖముఖాంభోజవనహంసగధూర్తమ, మానసే రమతాం ని
 త్యంసర్వశుక్లా సరస్వతీ, నమస్తే శారదే దేవి కాశ్మీరపురవాసిని, త్వామ
 హం ప్రార్థయే నిత్యం విద్యాదానంచ దేహి మే, అక్షమాత్రాంకుశధ
 రా పాశపుస్తకధారిణీ, ముక్తాహారసమాయుక్తా వాచి తిష్ఠతు మే సదా,
 కమ్బుకంఠి సుతామ్రోష్ఠీ సర్వాభరణభూషితా, మహాసరస్వతీ దేవీ జహ్వ
 గ్రే సన్నివేశ్యతామ్, యా శ్రద్ధా ధారణా మేధా వాద్దేవీ విధివల్లభా,
 భక్తజిహ్వగ్రసవనా శిమాదిగుణదాయినీ, సమామి యామినీ నాథ
 రేఖాలంకృత కుంతలామ్, భవానీం భవనంతాప నిర్వాపణ మధానదీమ్,
 యః కవిత్యం నిరాతలకం భుక్తిముక్తీచ వాఙ్మతి, సాభ్యరైచనాం దశ
 శ్లోక్యా నిత్యం స్తోత్ర సరస్వతీమ్, తస్యైవం స్తువతో నిత్యం సమభ్యర్చ్య
 సరస్వతీమ్, భక్తిశ్రదాభియుక్త్యు సాక్షాసాత్ప్రత్యయో భవేత్, తతః
 ప్రవర్తతే వాణీ స్వేచ్ఛయా లలితాక్షరా, గద్యపద్యాత్మికై శ్చబైరప్ర
 మేయై ర్విషక్షితైః, అశ్రతో బుధతే గ్రంథః ప్రాయ స్సారస్వతః కవిః,
 ఇత్యేవం నిశ్చయంవిప్రాస్సా హేలవాచ సరస్వతీ, ఆత్మవిద్యామయాలభ్యా
 బ్రహ్మజైవ సనాతనీ, బ్రహ్మత్వం మే సదా నిత్యం సచ్చిదానందరూపతః,
 ప్రకృతిత్వం తత స్సృష్టం సత్వాదిగుణసాయుతః, సత్యే వాభాతిచి
 చ్ఛాయా దర్పణే ప్రతిబింబవత్, తేన చిత్ప్రతిబింబేన త్రివిధా భాతిసా
 పునః, ప్రకృత్యవచ్ఛిన్నతయా పునఃపత్వం పునఃప్రేక్షే, శుద్ధసత్వప్రధానా
 యాంమాయాయాం బింబితో హ్యజః, సత్వప్రధానా ప్రకృతి ర్థాయేతి
 ప్రతిసాద్యతే, సామా యా స్వ ఐశోపాధి సర్వజ్ఞస్యే శ్వరస్య హి, వశ్య
 మాయత్వ మేకత్వం సర్వజ్ఞత్వం చ తస్యతు, సాత్వికత్వా త్సమప్తిత్వా
 త్సాక్షిత్వా జ్ఞగతా మపి, జగత్కర్తు మకర్తు వా చాన్యథా కర్తు

మీశతే, యత్తక్షశ్వర ఇత్సుక్త స్సర్వజ్ఞత్వాదిభిర్నైః, శక్తిద్యయం
హి మాయాయా విక్షేపానుతిరూపకం, విక్షేపశక్తిర్లింగాది బ్రహ్మం
ఠాంతం జగత్ప్రసేత్, అంతర్దృష్టశ్రయో శ్భేదం బహుశ్చ బ్రహ్మసర్గ
యోః, అన్యథో త్యవరా శక్తి స్సానుసారస్య కారణమ్, సాక్షిణః పుర
తో భాతం లింగదేహేన స యుతమ్, వితిచ్ఛాయాసమావేశా జ్ఞీవ
స్సన్య ద్వాన్యవహారికః, అన్య జీవత్వ మారోపా త్సాక్షిణ్య ప్యవభాస
తే, అవృతౌతు విస్మయానాం భేదే భాతే ప్రయాతి తత్, శతా సర్గబ్ర
హ్మబాహు భేద మావృత్యతిష్ఠతి, యాశక్తి స్తద్వశాద్భ్రష్టావికృత్యేన
భాసతే, అత్రా ప్యానుతిరాశేన విభాతి బ్రహ్మసర్గయోః, భేదస్తయో
ర్వికారస్సన్య త్సగ్గేన బ్రహ్మచిక్వచిత్, అస్తిభాతి ప్రియం రూపం నామ
చే త్యంశ పంచకమ్, ఆద్యప్రయం బ్రహ్మరూపం జగద్రూపం తతోద్వ
యమ్, ఉపేక్ష్యనామరూపేద్వే సచ్చిదానందతత్పరః, సమాధి సర్వ
దా కుర్యా ద్ధృదయే వాథవా బహిః, సవికల్పో నిర్వకల్న సుమాధి
ద్వివిధో హృది, దృశ్యశబ్దానుభేదేన సవికల్పః పున ర్ద్విధా, కామా
ద్యాఙ్మిత్రగా దృశ్యా స్తత్సాక్షి త్వేన చేతనమ్, ధ్యాయేద్దృశ్యానవి
గ్ధోయం సమాధి స్సవికల్పకః, అపంగ సచ్చిదానంద స్వప్రభో దై
తన్వత్తః, అస్తితి శబ్ద నిగ్ధోయం సమాధి స్సవికల్పకః, స్వానుభూతిరసా
వేశా దృశ్యశబ్దా నపేక్షితః, నిర్వికల్పసమాధి స్సన్య నివాతస్థిత దీప
వత్, ¹హృదివా బాహ్యదేశేఽపి యస్మిన్ కస్మింశ్చ వస్తుని, సమాధి
రా దృశ్యస్తాత్రా నామరూపపుథగ్మృతిః, స్తబ్ధీ భావోరసాస్వాదా త్తృ
తీయః పూర్వవృత్తః, ఏతై స్సమాధిభి ష్టడ్భిర్నయేత్కాలం నిరంతరమ్,
దేహభిమానే గళితే విజ్ఞాతే పరమాత్మని, యత్రయత్ర మనో యాతి
తత్రతత్రపరామృమ్, భిద్యతే హృదయగ్రాధి శ్చిద్యంతే సర్వసంశ
మాః, క్షీయంతే చాస్య కర్మాణి తస్మిన్ దృష్టే పరావరే, మయి జీవత్వ

మీశత్వం కల్పితం వస్తుతో నహి, ఇతి యస్తు విజానాతి సముక్తో నాత్ర సంశయ ఇత్యుపనిషత్.

ఇతి సహనా వప త్వితీ శాంతిః.

ఇతి సరస్వతీ రహస్యాపనిష త్సమాప్తా.

ఓం రక్షత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః హరిః ఓమ్.

౧౦౭. ఋగ్వేదీయ బహ్వచోపనిషత్.

శ్లో బహ్వచాఖ్య బ్రహ్మవిద్యా మహాఖండార్థి వైభవమ్,
అఖండాండ సామ్రాజ్యం రామచంద్రపదం భజే.

ఓం వాజ్ఞే మనసీతి శాంతిః.

ఓం. ఓండేవీ పేయకాంగ్ర ఆసీత్, సైవ జగదుడ మసృజతి,
కామక ఛేతి విజ్ఞాయతే, శ్రృంగారక ఛేతి విజ్ఞాయతే, తస్యా ఏవ బ్రహ్మ
అజీజనత్ విష్ణు రజీజనత్, గుద్రో అజీజనత్, సర్వే మరుద్గణా అజీజన
త్, గంధర్వాస్సరస కిన్నరా వాదిత్ర వాదిన స్సమంతా దజీజనత్, భోగ్య
మజీజనత్, సర్వమజీజనత్, సర్వం శాక్త మజీజనత్, ఆండజం స్వేదజము
ద్భిజ్జగజరాయుజం యత్కించైత త్వేణి స్థావరజంగమం మనుష్యమజీ
జనత్, సైమా పరాశక్తిః, సైమా శాంభవి విద్యా, కాదివిద్యేతి నా హాది
విద్యేతివా సాదివిద్యేతివా రిహస్య మోమోం వాది ప్రతిష్ఠా, సైవ పు
రత్రయం శరీరత్రయం వ్యాప్య బహిరంతరవభాసయంతీదేశ కాలవస్త్యం
తిరాసుగా న్నహ త్రిపురసుందరీ వై ప్రత్యక్షితిః, సైవాత్మా తతో న్యద
సత్యమనాత్మా, అత ఏషా బ్రహ్మ సంవిత్తిః, భావాభావకభావినిర్ముక్తా

చిద్విద్యాఽద్వితీయ బ్రహ్మసంవిత్తిః, సచ్చిదానందలహరీ మహాత్రిపుర
 సుందరీ బహిరంతర మనుప్రవిశ్య స్వయ మేకైవవిభాతి, య దస్తి సన్తా
 త్రం యద్విభాతిచిన్తాత్రం యత్ప్రియ మానందం తదేత త్సర్వాకారా
 మహాత్రిపురసుందరీ, త్వంచాహంచ సర్వం విశ్వం సర్వ దేవతేతర త్సర్వం
 మహాత్రిపురసుందరీ, నత్యమేకం లలితాఽఽభ్యుపన్తు త దద్వితీయమ్,
 అఖండార్థం పరంబ్రహ్మ పంచరూపపరిత్యాగాదస్వరూపప్రహేణతః, అధి
 స్థానం పరంతత్త్వమేకం సచ్చివ్యతే మహా దితి, ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మైతివా
 అహంబ్రహ్మస్తీతి వా భావ్యతే, తత్త్వమసీత్యేవ సుభావ్యతే, అయమా
 త్తాబ్రహ్మైతివా బ్రహ్మైవాహమస్తీతి వా యోహమస్తీతి వాసోహమస్తీతి
 వాయోసో సోహమస్తీతివా యాభావ్యతే సైషా షోడశీ శ్రీవిద్యా పంచ
 దశాక్షరీ శ్రీమహాత్రిపురసుందరీ బాలాంబికేతి బగళేతిమాతంగీతి స్వయం
 పరకల్యాణీతి భువనేశ్వరీతి చాముండేతి చండతి వారాహీతి తిరక్కణితి
 రాజమాతంగీతి వా శుక్ల శ్యామశేతివా లఘుశ్యామశేతివా అశ్వారూ
 ఢేతివా ప్రత్యంగిరా ధూమావతీ సావిత్రి గాయత్రీ సరస్వతీ బ్రహ్మసం
 దక లేతి, ఋచో అక్షరే పరమే వ్యోమకాయస్త్రికేదేవా అధివిశ్వే నిషే
 దుః, యస్త స్మివేద కిమృచా కరిష్యతి యత్తత్తద్విదు స్తథమేన
 మాసతి ఇత్యుపనిషత్.

ఓం వాజ్ఞే మనసీతి శాంతిః.

ఇతి బహ్వ్రచోపనిష త్సమాప్తా.

ఓం తత్సత్.

౧౦౮. యజుర్వేదీయ ము క్తికోపనిషత్.

శ్లో. ఈశా ద్భక్త్యోత్తరశత వేదాంతపటలాశయమ్,
ముక్తికోపనిష ద్వేద్యం రామచంద్రపదం భజే
ఓం పూర్ణమద ఇతి శాంతిః.

ఓం. అయోధ్యానగరే రమ్యే రత్నమంటపమధ్యమే, సీతాభర
తసామిత్రి శత్రుఘ్నాద్యై స్సమన్వితమ్, సనకాద్యై ర్గునిగణై ర్వసిష్ఠా
ద్యై శ్శుకాదిభిః. అన్యై గాభగవతై శ్చాపి స్తూయమాన మహర్నిశమ్,
ధీవిక్రియాసహస్రాణాం సాక్షిణం నిర్వికారణమ్, స్వరూపధ్యాననిరతం
సమాధివిరమేహరిమ్, భక్త్యా శుశ్రూషయా రామా స్తువన్ పరచ్చ
మారుతిః, రామత్వం పరమాత్మాసి సచ్చిదానందవిగ్రహః, ఇదాసిం
త్వాం రఘుశ్రేష్ఠ ప్రణమామి ముహుర్ముహుః, త్వద్రూపం జ్ఞాతు మిచ్ఛా
మి తత్త్వతో రామముక్తయే, అనాయాసేన యేరాహ ముచ్యేయం
భవబంధనాత్, క్రిపయావదమేరామ యేన ముక్తో భవా మ్యహమ్,
సాధు పృష్టం మహాబాహూ వదామి శ్రణు తత్త్వతః, వేదాంతే సుప్ర
తిష్ఠోఽహం వేదాంతం సముపాశ్రయ, వేదాంతాః కే రఘుశ్రేష్ఠ వర్తం
తే కుత్ర తే వద, హనుమాన్ శ్రణు వక్ష్యామి వేదాంతస్థితి మంజసా,
నిశ్వాసభూతా మే విష్ణో ర్వేదా జాతా స్సునిస్తరాః, తిలేషు తైలవ
ద్వేదే వేదాంత స్సుప్రతిష్ఠితః, రామవేదాః కతివిధా స్తేషాం శాఖాశ్చ
రాఘవః, తా సూపనిషదః కా స్యుః క్రిపయా వద తత్త్వతః, శ్రీరామ
ఉవాచ—ఋగ్వేదాదివిభాగేన వేదా శ్చత్వార ఈరితాః, తేషాం
శాఖా హ్యనేకాస్సు స్తా సూపనిషద స్తథా, ఋగ్వేదస్య తు శాఖా స్యు
రేకవింశతి సంఖ్యయా, నవాధికశతం శాఖాయజుషో మారుతాత్తజః,

సహస్రసూఖ్యయా జాతా శ్శాఖా సాన్నుః పరంతప, అధర్వణస్య శా
ఖాన్యః పంచాశ ధేదతో మా రే, ఏకైకస్యాస్తుశాఖాయా ఏకైకోపని
షన్తతా, తాసా మేకామృచం యేన పత్యతే భక్తిశో మయి, సమ
త్సాయుజ్యపదవీం ప్రాప్నోతి మునిదుర్గభామ్, రామ కేచి స్తుచిశ్రేష్ఠా
ముక్తి రేకేతి చక్షిరే, కేచిత్త్వా నామభజనా త్కాశ్యాం తానోపదే
శతః, అన్యేతు సాంఖ్యయోగేన భక్తియోగేన చాపరే, అన్యే వేదాం
తవాక్కార్థ విచారా త్పరమర్షయః, నానోక్యాది విభాగేన చతుర్థా
ముక్తి రిరితా, సహోవాచస్త్రిగామః. — కైవల్యముక్తి రేకైవ పార
మార్థికరూపిణీ, దురాచారరతోవాపి మన్నామభజనా త్కపి, సాలో
క్యముక్తి మాప్నోతి నతు లోకాం తరాదికమ్, కాశ్యాంతు బ్రహ్మనా
భేన్సి స్తుతౌ మత్తార మాపుయూత్, పునరావృత్తిరహితాం ముక్తిం
ప్రాప్నోతి మానసః, యత్రకుత్రాపి వాకాశ్యాం మరణే స మహేశ్వరః,
జంతోర్దక్షిణకణ్ఠేతు మత్తారం సముపాదిశేన్, నిర్ధూతా శేషనాపా
ఘో మత్సారూప్యం భజ త్యయన్, సైవసాలోక్య సారూప్యముక్తి
రిత్యభిధీయతే, సదాచారరతో భూత్వాద్విజోనిత్య మనన్యధీః, మయిన
ర్వాత్తకే భావో మత్సామీప్యం భజత్యయం, సైవసాలోక్యసారూప్య,
సామీప్య ముక్తి రివ్యతే, గురూపదిష్టమార్గేణ ధ్యాయస్తద్రూప
మవ్యయం, మత్సాయుజ్యం ద్విజ సృచ్య గృజేత్ భృమరకీటకాత్,
సైవ సాయుజ్యముక్తి సాన్యభృహ్మానందకీ శివా, చతుర్విధాచ యా
ముక్తిర్దుపాసనయా భవేత్, ఇయంకైవల్యముక్తిస్తు కేనోపాయేన
సిద్ధ్యతి, మాంఙూక్య మేక మేవాలం ముముక్షూశాం విముక్తయే,
తథా వ్యసిద్ధం చేజ్జానం దశోపనిషదం ఋజ్ఞానం లభ్యై చిరా
దేవ మామకం ధామ యాస్యసి, తథాపి దృఢతా నోచే ద్విజ్ఞాన
స్యాజనానుత, ద్వాత్రింశాభ్యోపనిషదం సమభ్యస్య నివర్తయ, విదే
హముక్తా విచ్ఛా చే దష్టోత్తరశతం ఐత, తాసాం క్రమంస శాంతించ

శ్రుణు వక్ష్యామి తత్త్వతః, ఈశ కేనకరప్రశ్నముండమాండాక్యతి
త్తిరిః, ఐతరేయం చ ఛాందోగ్యం బృహదారణ్యకం తథా, బ్రహ్మకై
వల్యజాబాలశ్వేతాశ్వోఽహంస ఆదుణిః, గర్భోనారాయణో హంసో
బిందునాదశిరశ్శిఖా, మైత్రాయణీ కాషితకీబృహజ్జాబాలతాపనీ, కాలా
గ్ని రుద్రమైత్రేయీ సుబాలక్షురిమంత్రికా, సర్వసారం నిరాలంబా
రహస్యం వజ్రసూచికమ్, తేజోనాదధ్యానవిద్యాయోగతత్వాత్తబోధ
కమ్, పరివార్తి ట్రిశిఖీ సీతా చూడా నిర్వాణముండలమ్, దక్షిణా శర
భంస్కందం మహానారాయణాద్వయమ్, రహస్యం రామతపనం వాసు
దేవంచ ముద్గలమ్, శౌండిల్యం వైజ్ఞలం భీక్షు మహచ్ఛారీరకంశిఖా,
తురీయాతీతసన్నాస పరివార్తిజాత మాలికా, అచ్యుక్తైకాక్షరం పూర్ణా
సూర్యాక్ష్యధ్యాత్తకుండికా, సావి త్యాత్తా పాశుపతం పరం బ్రహ్మవ
ధూతకమ్, త్రిపురాతపనం దేవీ త్రిపురాకరభావనా, హృదయంకుం
డలీ భస్మ రుద్రాక్షగణదర్శనమ్, తారసారమహావాక్య సంచబ్రహ్మస్మి
హోత్రకమ్, గోపాలశపనం కృష్ణం యాజ్ఞవల్క్యం వరాహకమ్,
శాట్యాయనీహయగ్రీనం దత్తాత్రేయంచ గారుడమ్, కలిజాబాలి సౌభా
గ్యరహస్యముచ ముక్తికా, ఏవ మష్టోత్తరశతం భావనాత్రయనాశనమ్,
జ్ఞానవైరాగ్యదం పుంసాం వాసనాత్రయనాశనమ్, పూర్వోత్తరేశు
విహిత తత్తచ్ఛాతిపురస్సరమ్, వేదవిద్యావ్రతస్నాత దేశికస్య ముఖా
త్స్వయమ్, గృహీత్యాష్టోత్తరశతం యే పరంతి ద్విజోఽన్తిమాః, స్రురభ
క్షయపర్యంతం జీవన్ముక్తా భవంతి తే, తతః కాల వశా దేవ స్రురభేతు
క్షయంగతే, వైదేహీంమామకీం ముక్తిం యాంతి నాస్త్యత్రసౌశయః,
సర్వోపనిషదాం మధ్యే సార మష్టోత్తరం శతమ్, సకృద్వివేకమాత్రేణ
సర్వాఘరామనికృంతనమ్, మయోపదిష్టంశిష్యాయ తుభ్యం పవన సంద
న, ఇదం శాస్త్రం మయాదిష్టం గుహ్యమష్టోత్తరం శతం, జ్ఞానతోఽజా
నతోఽవాపి పరతాం బంధమోచకమ్, రాజ్యం దేయం ధనం దేయం

యాచతః కామపూరణమ్, ఇద మష్టోత్తరశతం న దేయం యస్య కస్య
 చిత్, నాస్తికాయ కృతఘ్నాయ దురాచారరతాయ నై, మద్భక్తివి
 ముఖాయాన చ్ఛాస్త్రగర్హేషు ముహ్యతే, గురుభక్తివిహీనాయ దాత
 వ్యం నకదాచన, సేవాపరాయ శిష్యాయ హితపుత్రాయ మారుతే,
 మద్భక్తాయ సుశీలాయ కులీనాయ సుమేధసే, సమ్యక్స్వరీత్య దాతవ్య
 మేవ మష్టోత్తరగ్ శతమ్, యః పఠే చుస్మియా ద్వాపి సమామేతి
 నసంశయః, తదే తదృచా భ్యుక్తః, విద్యా హవై బ్రాహ్మణమాజ
 గామ గోపాయమాంశే వధిష్ఠేహమస్తి, అసూయకాయాఽనృజవే
 శతాయ మామా బ్రూయా ద్వీర్యతీ తథా స్యామ్, య మేవైష
 విద్యాశ్రుత మ్రమత్తం మేధావినం బ్రహ్మచర్యోపసన్నమ్, అస్మా
 ఇమా ముషసన్నా చ సమ్యక్స్వరీత్య దద్వావైష్ణవి మాత్మనిష్ఠా
 మితి. అథహైనం శ్రీరామచంద్రం మారుతిః పప్రచ్ఛ, ఋగ్వే
 దాది విభాగేన పృథ క్చాంతి మనుబ్రాహ్మీతి సహోవాచ శ్రీ
 రామః. — ఐతరేయ కాషీతకీ నాదవినం ద్వాత్తబోధ నిర్వాణముద్గ
 లాక్షమాలికా త్రిపురా సౌభాగ్య బహ్వృచానా శృగ్వేదగ
 తానాం దశసంఖ్యాకానా ముపనిషదాం వాజ్ఞేమనసీతి శాంతిః. ఈశా
 వాస్యబృహదారణ్యక జాబాలహంస పరమహంస సుబాల మంత్రికా
 నిరాలంబ త్రిశిఖి బ్రాహ్మణమండల బ్రాహ్మణాద్వయతారక వైజ్ఞల భిక్షు
 శురీయాతీతాధ్యాత్మ తారసార యాజ్ఞవల్క్యశాట్వాయాసీముక్తికానాం
 శుక్లయజుర్వేదగతానా మేకోనవింశతి సంఖ్యాకానా ముపనిషదాం
 పూర్ణమదఃకలిశాంతిః. కతవల్లతైత్తికీయక బ్రహ్మకేవల్య శ్వేతాశ్వతర గర్భ
 నారాయణామృతబింద్వమృతనాదకాలాగ్నిరుద్రక్షురికాసర్వసార శుకర
 హస్య జేజోబిందుధ్యాసబిందు బ్రహ్మవిద్యాయోగతత్త్వదక్షిణామూర్తి
 న్కందశాతరక యోగశిఖై కాక్షరాక్ష్యవఘాతకతరుద్ర హృదయయోగ
 కుండలినీపంచ బ్రహ్మప్రాణాగ్ని హేమాత్రవరాహకలిస తరణ సరస్వతీరహ
 న్యానాం కృష్ణయజుర్వేదగతానాం ద్వాత్రింశ త్సంఖ్యాకానాముపనిష

దా సహనావప త్వితిశాంతిః. కేన ఛాందోగ్యరుణిమైత్రాయణి మైత్రే
యీవజ్రీసూచిక యోగచూడామణి వాసుదేవ మహత్సన్నాసావ్యక్త
కుండికాసావిత్రి రుద్రాక్షజాబాల దర్శనజాబాలీనాం సామవేదగతానాం
పోడశ సంఖ్యాకానా ముపనిషదా మాప్యాయం త్వితి శాంతిః. ప్రశ్న
ముండక మాండూక్యా ధర్వశిరోధర్వశిఖాబృహజ్జాబాల నృసింహతాప
నీనారదపరివ్రాజక సీతా శరభమహానారాయణ రామరహస్యరామతా
పనీ శాండిల్యపరమహంసపరివ్రాజకాన్నపూర్ణాసూర్యాత్మాపాశుపతపర
బ్రహ్మతిపురాతనన దేవీభావనా భస్మజాబాలగణపతిమహావాక్యగోపాల
తపన కృష్ణహయగ్రీవదత్తాత్రేయగారుడానామధర్వ వేదగతానా
మేకత్రింశతంఖ్యాకానా ముపనిషదాం భద్రాకర్ణభే రితిశాంతిః. ముము
క్షుః పురుషా సాధనచతుష్టయసంపన్నా శృద్ధామంతం సత్కులభ
వం శ్రోత్రియం శాస్త్రవాత్సల్యం గుణవంత మకుటిలం సర్వభూతహితే
రతం దయాసముద్గ్రం సద్గుణం విధిస దుఃసంగ మోషహరపాణయ అ
ష్టోత్తరశతోపనిషదం విధివదధిత్య శ్రవణమనననిదిధ్యాసనాని నైరంతరే
ణ కృత్వా ప్రారబ్ధక్షయ దేహత్రయభంగం ప్రాప్యోపాధి వినిర్ముక్త
ఘటాకాశవ త్స్పిపూర్ణ తా మేతి విదేహముక్తి సైన్య కైవల్యముక్తి
రితి, అతవప బ్రహ్మలోకస్థా అపి బ్రహ్మముఖా ద్వేదాంతశ్రవణాదికృ
త్వా తేన సహకైవల్యం లభంతే, అతి పుర్వేషాం కైవల్యముక్తి ర్జ్ఞా
న మార్గే ణోక్తాన కర్మసాంఖ్యయోగోపాసనాదిభి రిత్యుపనిషత్. ౧.

ద్వితీయోఽధ్యాయః.

అథ హైనం శ్రీరామచంద్రం మాయతిః పప్రచ్ఛ కేయం జీవ
న్ముక్తిః కేయం విదేహముక్తిః కింవా తత్ర ప్రమాణం కథం వా తత్సి
ద్ధి సిద్ధ్యా వా కింప్రయోజన మితి, న హేనావాచ శ్రీరామః—పురు
షస్య కర్మశ్చభోక్తృత్వ సుఖదుఃఖాదిలక్షణ శ్చిత్తధర్మః క్లేశరూప
త్వా ద్భుద్ధో భవతి, ఇన్నిరోధనం జీవన్ముక్తిః, ఉపాధి నిర్ముక్తఘటాకాశ

స త్స్పృగ్భక్తయా ద్విదేహముక్తిః, జీవన్ముక్తివిదేహముక్త్యో రష్టోత్తర
 శతోపనిషదః ప్రమాణమ్, కర్తృత్వాదిదుఃఖనివృత్తిద్వారా నిత్యా
 సందావాప్తిః ప్రయోజనం భవతి, తత్పురుషప్రయత్నసాధ్యో భవతి,
 యథా పుత్రకామేష్టినా పుత్రం వాణిజ్యాదినా వత్తం జ్యోతిష్తోమేన
 స్వర్గం తథా పురుషప్రయత్నసాధ్య వేదాంతశ్రవణాదిజనితసమాధినా
 జీవన్ముక్త్యాదిలాభో భవతి, సర్వవాసనాక్షయా త్తల్లాభః, అత్ర శ్లోకాః,
 ఉచ్ఛాస్త్రం శాస్త్రితం చేతి పాకుషం ద్వివిధం మృతమ్, తత్తోచ్ఛా
 స్త్రమనర్థాయ పరమార్థాయ శాస్త్రితమ్, లోక వాసనయా జంతోం
 శ్శాస్త్రవాసనయాఽపిచ, దేహ వాసనయా జ్ఞానం యథా తన్నైవ
 జాయతే, ద్వివిధో వాసనాప్రవాహ శుభ శ్చైవ శుభశ్యతే, వాస
 నాఘేన శుద్ధేన తత్ర చే దను నీయసే, తత్క్రమేణ శు తేనైవ
 మామకం పద మాఘ్నహి, అథచే దశుభో భావ స్త్వాం యోజ
 యతి సుకటే, ప్రాక్తనస్తదసా యత్నా జ్ఞేతవ్యో భవతాకపే, శుభా
 శుభాభ్యాం మార్గాభ్యాం వసంతీ వాసనా సరిత్, పారుషేణ ప్రయ
 త్నేన యోజనీయా శుభే పథి, అశుభేషు సమావిప్లవం శుభేష్వేవావ
 తారయేత్, అశుభా చ్ఛాలితం యాతి శుభం తస్మా ద పీతరత్, పారుషేణ
 ప్రయత్నేన లాలయే చ్చిత్తబాలకమ్, ద్రాగభ్యాసవశా
 ద్యాతి యదా తే వాసనోదయమ్, తిదాభ్యాసస్య సాఫల్యంవిదిత్వ మరి
 మద్దిన, సందిగ్ధాయా మపి భృశం శుభా మేవ సమాచరేత్,
 శుభాయాం, వాసనావృద్ధో న దోషాయ మరుత్సుత, వాసనాక్షయ
 విజ్ఞాన మనోనాశా మహాయతే, సమకాలంచిరాభ్యస్తా భవంతి ఫలదా
 మతాః, త్రయ మేతే సమం యావ న్నాభ్యస్తాచ పునఃపునః, తావ న్న
 పదసంప్రాప్తి ర్భవత్యపి సమా శతైః, ఏకైకశో నిషేవ్యంతే యద్యేతే
 చిర మప్యలమ్, తన్నసిద్ధిం ప్రయచ్ఛంతి మంత్రాస్సంకీర్ణితాః, త్రిభి
 రేతై శ్చిరాభ్యస్తైర్హృదయగ్రంథయో దృఢాః, నిశ్శంక మేవ తృప్యంతి

బినచ్చేదా ద్ధుణా ఇవ, జన్తాంతరశతాభ్యస్తా మిథ్యాసంసార వాసనా,
 సాచిరాభ్యాసయోగేన వినా నక్షీయతే క్వచిత్, తస్మాత్సోమ్య
 స్రయత్నేన పౌరుషేణ వివేకినా, భోగేచ్ఛాం దూరత స్త్యక్త్వా
 త్రయమేవ సమాశ్రమ, తస్మా ద్వాసనయా యుక్తం మనోబద్ధవిదు
 ర్బుధాః, సమ్య గ్వాసనయా త్యక్తం ముక్తుమిత్యభిధీయతే, మనో
 నిర్వాసనీభావ మాచ రాశు మహాకపి, సమ్యగా లోకనా త్సత్యా
 ద్వాసనాప్రవిలీనుతే, వాసనావిలయే చేత శ్శమమాయాతిదీపవత్,
 వాసనాం సంపరిత్యజ్య మయిచ్ఛిన్నాత్మగ్రహే, యస్తిష్ఠతి గతవ్యగ్ర
 సోహం సచ్చిత్సుఖాత్మకః, సమాధి మథ ¹కర్మాణి మాకరోతు
 కరోతువా, హృదయే నాత్త సర్వే హేలా ముక్తవ వోత్తమాశయః,
 నైష్కర్మ్యేణ సతస్యార్థ స్తస్యార్థోఽస్తి న కర్తృభిః, ససమాధానజా
 వ్యాభ్యాం యస్య నిర్వాసనా మనః, సుత్యక్తవాసనా న్నానా ధృతే నా
 స్త్యుత్తమం పదమ్, వాసనాహీన మ ప్యేత చ్చక్షురాదీంద్రియం స్వతః,
 ప్రవర్తతే బహి స్స్వాధిచ్ఛేవాసనామాత్ర కారణమ్, అయతోఽసనతే
 ష్వక్షీ దృగ్గ్రహేషు యథా పునః, నీరాగమేవ వతతి త ద్వత్కా
 ర్యేషు ధీరధిః, భావసంవిత్ప్రకటితా మనురూపాంచ మానుతే, చిత్త
 స్యాత్సత్త్వపరమం హంసవా మునయో విదుః, దృఢాభ్యస్తపదా
 రైః భావనాదతిచంచలమ్, చిత్తంసంజాయతే జన్మజరామరణకారణమ్,
 వాసనావశతః ప్రాణ స్పంద స్తేనచ వాసనా, క్రియతే చిత్తబీజస్య
 తేనబీజాంకురక్రమః, ద్వేబీజే చిత్తపుష్కస్య ప్రాణస్పందన వాసనే,
 ఏకస్మింశ్చ తయోః క్షీణే క్షిప్రంద్వే అపి నశ్యతః, అనంగవ్యవహార
 త్యాత్ భవభాసనవర్జనాత్, శరీరాశదచ్ఛిత్వాద్వాసనా నప్రవర్తతే,
 వాసనాసంపరిత్యాగా చ్చిత్తం గచ్ఛత్య చిత్తతామ్, ఆవాసనత్వా
 త్సతతం యదా సగునుతే మనః, అమనస్తా తదోదేతి పరమోపశమ
 ప్రదా, ఆప్యుత్పన్నమనా యావ ద్భవా నజ్ఞాతతత్త్వదః, గురుశాస్త్ర
 ప్రమాణై స్తు నిర్ణీతం తావ నాచర, తతః పక్వకషాయేన నూనం

విజ్ఞాత వస్తునా, శుభోఽవ్యసా త్వయా త్యాజ్యో వాసనాఘో నిరా
 ధినా, ద్వివిధ శ్చిత్తనాశోఽస్తి సరూపోఽరూపవచ, జీవన్ముక్తా సరూప
 స్సాద్వదరూపో దేహ ముక్తిగః, అస్యనాశ మిదానీం త్వం పావనే
 శ్రుణు సాదరమ్, చిత్తనాశాభిధానంహి యదా తే విద్యతే పునః,
 మైత్ర్యాదిభిర్గుణైర్వృత్త శ్శాంతి మేతి ససౌశయః, భూయో జన్మ
 వినిర్ముక్తం జీవన్ముక్తస్య తన్ననః, సరూపో సౌమనోనాశో జీవన్ముక్తస్య
 విద్యతే, అరూపస్తు మనో నాశో వై దేహీ ముక్తిగోభ వేత్, సహ
 స్రాంకురశాఖాత్త ఫలపల్లవశాలినః, అస్యసంసారవృక్షస్య మనోమూల
 మిదంస్థితమ్, సుకల్పవచ తన్నన్యే సుకల్పోపశమేన తత్, శోష
 యాశు యథాశోష మేతి సంసారపాదపః, ఉపాయఏకవీహస్తిమనస
 స్స్వస్య నిగ్రహే, మనసోభృదయే నాశోమనోనాశో మహూదయః,
 జ్ఞ మనోనాశ మభ్యేతి మనోజ్ఞస్య హి శృంఖలా, తావన్నిశీవ వేతాశా
 పల్లంతి హృదివాసనాః, ఏకతత్త్వదృఢాభ్యాసా ద్యావ న్నవిజితంమనః,
 ప్రక్షీణచిత్తదర్పస్య నిగ్రహీతేంద్రియత్విషః, పద్మిన్యథవ హేమంతే
 క్షీయంతే భోగవాసనాః, హస్తంహస్తేన సంవీక్ష్య దంతైర్దంతాన్విచూ
 ర్ణ్యచ, అంగా న్యంగై స్సమాక్రమ్య జయే దాదా న్యకం మనః, ఉప
 విశ్యోపవిశ్యైకం చింతకేన మహు ర్మహుః, సశక్యతే మనోజేతుం
 వినా యుక్తి మనిందితామ్, అంకుశేన వినా మత్తో యథా దుష్టమతం
 గజః, అధ్యాత్మవిద్యాధిగమ స్సాధుసంగతి రేవచ, వాసనాసంపరిత్యాగః
 ప్రాణస్పందనిరోధనమ్, ఏతా స్తా యుక్తయః పుష్టా స్సంతి చిత్తజయే
 కిల, పఠేషు యుక్తి ష్వేతాసు హతా న్నియమయంతి యే, చేతనా
 దీప ముత్పృజ్య విచిన్వంతి తమోజనైః, విమూఢాః కర్తు ముద్యుక్తా
 యే హతా ఛేతసా జయం, తేనిబద్ధంతి నాగేంద్ర మున్నతం బిన
 తంతుభిః, ద్వేబీజే చిత్తవృక్షస్య వృత్తివ్రతతిథారిణః, ఏకం ప్రాణపరిస్పం
 దో ద్వివీర్యం దృఢభావనా, సాహి సర్వగతా సంవిత్ ప్రాణస్పందన
 చాల్యతే, చిత్రైకాగ్ర్యాద్యతోజ్ఞాన ముక్తం సముపజాయతే, తత్సాధన

మధోధ్యానం యథాన దుపదిశ్యతే, విలాప్య వికృతిం కృత్వానం సం
భవవ్యత్యయక్రమాత్, పరిశిష్టచ చింతాత్రం చిదానందం విచింతయ,
అపానేఽస్తంగతే ప్రాణో యావన్నాభ్యుదితో హృది, తావత్సా
కుంభకావస్థా యోగిభిర్యా నుభూయతే, బహిరస్తంగతేప్రాణే యావ
న్నాపాన ఉద్గతః, తావత్పూర్ణాం సమావస్థాం బహిష్ఠుః కుంభకం విదుః,
బ్రహ్మకారమనోవృత్తి ప్రవాహూఽహంకృతిం వినా, సంప్రజ్ఞాత స
మాధిస్సాన్యతో ధ్యానాభ్యాసప్రకర్ణతః, ప్రశాంతవృత్తికం చిత్తం షర
మానందదీపకమ్, అసంప్రజ్ఞాతనామాయం సమాధి ర్యోగినాం ప్రియః,
ప్రభాశూన్యం మనశ్శూన్యం బుద్ధిశూన్యం చిదాత్మకమ్, అతద్వాన్య
వృత్తిరూపోపాసమాధిర్తునిభావితిః, ఉద్ధృష్టపూర్ణమధః పూర్ణం మధ్య
పూర్ణంశివాత్మకమ్, సాక్షాద్విధిముఖో హ్యేష సమాధిః పారమా
ర్థికః, దృఢభావనయాత్యక్తపూర్వాపరవిచారణమ్, యదా దానం ప
దార్థస్య వాసనాప్రతికీర్తితా, భావితం తీవ్రసంవేగా దాత్మనా యతదే
వసః, భవత్యాశు కపిశ్రేష్ఠ విగతేతరవాసనః, తాదృగ్రూపోహి పురు
షో వాసనావివశీకృతః, సుపశ్యతి యదేవైత త్సద్వస్త్వితివిమూహ్యతి,
వాసనావేగవైచిత్ర్యా త్వరూపం నజహతి తత్, భ్రాంతం పశ్యతి
దుర్వృష్టి సర్వం మదవశాదివ, వాసనాద్వివిధా ప్రోక్తా శుద్ధాచ మలి
నాతథా, మలినా జన్త హేతుస్సాన్య చ్ఛుద్ధా జన్తవినాశినీ, అజ్ఞానసుఖ
నాకారా ఘనాహంకారశాలినీ, పునర్జన్తకరీ ప్రోక్తా మలి నావాసనా
బుధైః, పునర్జన్తాంతరం త్యక్త్వా స్థిత స్సంభ్రష్ట బీజవత్, బహుశాస్త్ర
కథా కంథా రోమంధేన పృథైవకీమ్, అన్వేష్టవ్యం ప్రయత్నేన మారు
తే జ్యోతిరాంతరమ్, దర్శనాదర్శనే హిత్యా స్వయం కేవల రూపతః,
య అస్తే కపిశార్దూల బ్రహ్మసంబ్రహ్మవిత్స్వయమ్, అధిత్య చతురో వేదా
సర్వశాస్త్రాణ్యనేకశః, బ్రహ్మతత్వం నజానాతి దర్పాపహతచేతనః, త
న్తోహాశుచిగంధేన న విగజ్యేత యఃపుమాన్, నిరాగకారణం తస్యకీ
మన్యదుపదిశ్యతే, అత్యంత మలినోదేహేనా దేహిచాత్యంతనిర్మలః,

ఉభయో రంతరం జ్ఞాత్వా కస్య శౌచం విధీయతే, బంధోహి వాస
 నాబంధో మోక్ష స్సాస్య ద్వాసనాక్షయః, వాసనా స్త్వి పరిత్యజ్య
 మోక్షార్థిత్య మపి త్యజ, మానసీ ర్వాసనాః పూర్వం త్యక్త్వావిషయ
 వాసనాః, మైత్ర్యాదివాసనా సామీన ర్గృహణామలవాసనాః, తా
 శ్చాప్యంతః పరిత్యజ్య తాభి ర్వ్యవహర న్నపి, అంతశ్శాంతసమస్తే హేహ
 భవచింతా త్రవాసన, తా మవ్యథ పరిత్యజ్య మనోబుద్ధిసమన్వితామ్,
 శేషస్థిరసమాధానో మయి త్వం భవ మాయతే, అశబ్ద మస్పర్శ
 మరూప మవ్యయంతథా రిసం నిత్య సుగంధవచ్ఛ యత్, అనా
 మగోత్రం మమరూప మీదృశం భజన్వనిత్యం పవనాత్తజాహమ్,
 దృశి స్వరూపం గగనోపమం పరం సకృద్విభాతం త్వజ మేక మక్షామ్,
 అలేపకం సర్వగతం యదద్యయం తదేవ చాహం సకలం విముక్త ఓమ్,
 దృశి స్తు శుద్ధోఽహ మవిక్రియాత్మకోనమేఽస్తి కించి ద్విషయస్యభా
 వితః, పుర స్తిరశోర్ధ్వ మధశ్చ సర్వతస్సుపూర్ణభూమా హ మితీహ
 భావయ, అజోఽమరశ్చైవ తథా జరోఽమృత స్వయంప్రభ స్సర్వ
 గతోఽహ మవ్యయః, న కారణం కార్యమతీత్య నిర్మల స్పదైవ తృప్తో
 ఽహ మితీహ భావయ, జీవన్ముక్త పదంత్యక్త్వా స్వదేహీ కాలసా
 త్కృతే, విశత్యదేహ ముక్తత్వం పవనోస్పందతా మివ, తదేశదృచా
 భృక్తం, తద్విష్ణోః యమం పదం, సదాఽశ్యంతి సూరయః, దిగీవ
 చక్షురాతతం, తద్విప్రాసావిఽన్యవో జాగృహం న సమింధతే, విష్ణో
 ర్యత్సరమం పదమ్ ఓ సత్య మితుస్సనివత్. ౨.

ఓం పూర్ణమద ఇతి శాంతిః.

ఇతి ముక్తికోపనిష త్సమాప్తాః.

ఓమ్ తత్సత్.

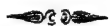
ఏవ మష్టోత్తరశతోపనిషద స్సంపూర్ణాః.

౧. సన్న్యాసోపనిషదః.

౧ ఆరుణికోపనిషత్, ౨ లఘుసన్న్యాసోపనిషత్, ౩ కుండికోపనిషత్, ౪ కఠశ్రుత్యుపనిషత్, ౫ పరమహంసోపనిషత్, ౬ జాబాలోపనిషత్, ౭ బ్రహ్మలాపనిషత్, ౮ ఆశ్రమోపనిషత్, ౯ మైత్రోయోపనిషత్, ౧౦ నారదవేదాంతకోపనిషత్, ౧౧ నిర్వాణోపనిషత్, ౧౨ భిక్షుకోపనిషత్, ౧౩ తురీయాతీతాననూతోపనిషత్, ౧౪ బృహత్సంన్న్యాసోపనిషత్, ౧౫ పరమహంసపరివ్రాజకోపనిషత్, ౧౬ పరబ్రహ్మోపనిషత్, ౧౭ బృహదవధూతోపనిషత్, ౧౮ యాజ్ఞవల్క్యోపనిషత్, ౧౯ శాట్వాత్యునీయోపనిషత్, ౨౦ లఘువధూతోపనిషత్.

౨. యోగోపనిషదః.

౧ అద్వయతారకోపనిషత్, ౨ అమృతనాదోపనిషత్, ౩ అమృతబిందూపనిషత్, ౪ క్షుణ్ణికోపనిషత్, ౫ తేజోబిందూపనిషత్, ౬ త్రిశిఖబ్రాహ్మణోపనిషత్, ౭ దర్శనోపనిషత్, ౮ ధ్యానబిందూపనిషత్, ౯ నాదబిందూపనిషత్, ౧౦ పాశుపత్యబ్రహ్మణోపనిషత్, ౧౧ బ్రహ్మవిద్యోపనిషత్, ౧౨ మండలబ్రాహ్మణోపనిషత్, ౧౩ మహావాక్యోపనిషత్, ౧౪ యోగకుండల్యుపనిషత్, ౧౫ యోగచూడామణ్యుపనిషత్, ౧౬ యోగతత్త్వోపనిషత్, ౧౭ యోగశిఖోపనిషత్, ౧౮ వరాహోపనిషత్, ౧౯ శాండిల్యోపనిషత్, ౨౦ హంసోపనిషత్.

౩. సామాన్యవేదాంతోపనిషదః.

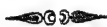
౧ అత్యుపనిషత్, ౨ అధ్యాత్మోపనిషత్, ౩ అన్నపూర్ణోపనిషత్, ౪ ఆత్మోపనిషత్, ౫ ఆత్మబోధోపనిషత్, ౬ ఏకాశ్రయోపనిషత్, ౭ కొపితకీబ్రాహ్మణోపనిషత్, ౮ గోపీపనిషత్, ౯ నిరాలంబోపనిషత్, ౧౦ వైంగలోపనిషత్, ౧౧ ప్రాణాగ్నిపాణాగ్నిత్మోపనిషత్,

౧౨ మాంత్రికోపనిషత్, ౧౩ మహాహనిషత్, ౧౪ ముక్తికోపనిషత్, ౧౫ ముద్గలోపనిషత్, ౧౬ మైత్రాయణ్యుపనిషత్, ౧౭ వజ్రసూచికోపనిషత్, ౧౮ శారీరకోపనిషత్, ౧౯ శుకరహస్యాపనిషత్, ౨౦ సర్వసారోపనిషత్, ౨౧ సావిత్త్యుపనిషత్, ౨౨ సుబాలోపనిషత్, ౨౩ సూర్యోపనిషత్, ౨౪ స్కందోపనిషత్.

౪. వైషణ్వోపనిషదః.

౧ అవ్యక్తోపనిషత్, ౨ కలిసంతారణోపనిషత్, ౩ కృష్ణోపనిషత్, ౪ గరుడోపనిషత్, ౫ గోపాల (పూర్వ, ఉత్తర) తాపిన్యుపనిషత్, ౬ తారసారోపనిషత్, ౭ త్రిపాద్విభూతిమహానారాయణోపనిషత్, ౮ దత్తాత్రేయోపనిషత్, ౯ నారాయణోపనిషత్, ౧౦ నృసింహతాపి (పూర్వ, ఉత్తర) న్యుపనిషత్, ౧౧ రామతాపి (పూర్వోత్తర) న్యుపనిషత్, ౧౨ రామరహస్యాపనిషత్, ౧౩ వాసుదేవోపనిషత్, ౧౪ హయగ్రీవోపనిషత్.

౫. శైవోపనిషదః.

౧ అక్షమూలికోపనిషత్, ౨ అధర్వశిఖోపనిషత్, ౩ అధర్వశిరోపనిషత్, ౪ కాలాగ్నిరుద్రోపనిషత్, ౫ కైవల్యోపనిషత్, ౬ గణపత్యుపనిషత్, ౭ జాబాలోపనిషత్, ౮ దక్షిణామూర్త్యుపనిషత్, ౯ పంచబ్రహ్మోపనిషత్, ౧౦ భృహజ్జాబాలోపనిషత్, ౧౧ భస్మజాబాలోపనిషత్, ౧౨ రుద్రాధ్యాయోపనిషత్, ౧౩ రుద్రాక్షజాబాలోపనిషత్, ౧౪ శరభోపనిషత్, ౧౫ శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్.

౬. శక్త్యుపనిషదః.

౧ త్రిపురోపనిషత్, ౨ త్రిపురతాపిన్యుపనిషత్, ౩ దేవ్యుపనిషత్.

శ్రీ గురుభ్యోనమః.

తైత్తిరీయే ఆరణ్యకేఖలకాండే

నారాయణీయా యాజ్ఞిక్యపనిషత్.

సహనావవత్విలిశాంతిః.

ఓం. అంభస్య పారే భువనస్య మధ్యే నాకస్య పృష్ఠే మహతోమహీయాన్, శుక్రేణ జ్యోతిగ్షి సమమప్రవిష్టః ప్రజాపతి శ్చరతి గర్భే అంతః, యస్మిన్నిదగ్ సంచ విచైతి సర్వం యస్మి నైవా అభివిశ్వే నిషేదుః, తదేవభూతం తదు భవ్యమౌషధం తదక్షరే పరమేహ్యమన్, యేనావృతం ఖంచ దివం మహీంచ యేనాదిత్యస్తపతి లేజసా భ్రాజసాచ, యమంతస్సముద్రే కవయో వయంతి యదక్షరే పరమే ప్రజాః, యతః ప్రసూతా జగతః ప్రసూతీ తోయేన జీవా * న్యృచ సర్వ భూమ్యామ్, యదోషధీభిః పురుషా నృశూగ్శ్చ వివేక భూతాని చరాచరాణి, అతఃపరం నాస్య దణీయసగ్హి పరాత్పరం యన్తహతో మహాస్తమ్, యదేక మవ్యక్త మనన్త రూపం విశ్వం పురాణం తమనఃవరస్తాత్. ౧. తదేవర్తం తదు సత్య మాహు స్తదేవ బ్రహ్మ ఛగమం కవీనామ్, ఇష్టాపూర్తం బహుధా జాతం జాయమానం విశ్వంబిభర్తి భువనస్య సుచి, తదేవాగ్ని స్తద్వాయు స్తతూస్సర్వ స్తదుచంద్రమాః, తదేవ శుక్ర మమృతం తద్బ్రహ్మ తదాప స్సప్రజాపతిః, సర్వే నిమేషా జగ్ధిరే విద్యుతః పురుషాదధి, కలా ముహూర్తాః కాష్ఠాశ్చాహోరాత్రాశ్చ సర్వశః, అర్థమాసామాసా ఋతవ స్సంవత్సరశ్చ కల్పంతామ్, సఆవః ప్రదుఖే ఉభే ఇమే అస్తరిక్ష మఖోనువః, నైసమూర్ధ్వం సతి ర్యంచం నమధ్యేపరిజగ్రభత్, సతస్యేతే కశ్చన తస్య నామ మహద్యశః. ౨. ససం దృశే తివ్రతి రూపమస్య న చక్షుషా పశ్యతి కశ్చనైసమ్, హృదా మనీషా మనసాచభి క్షప్తా యవినం విదు రమృతా నై భవన్తి, అద్భ్యస్సంభూతో హిరణ్యగర్భ ఇత్యస్తౌ, వివహి దేవః ప్రదిశో నుసర్వాః పూర్వో హి జాత స్సఉగర్భే అన్తః, సవిజాయమాన స్సజనివ్యమాణః ప్రత్యక్షుభా స్తివ్రతి విశ్వతో ముఖః, విశ్వతశ్చక్షురుత విశ్వతో

* వ్యసనర్థ.

ముఖో విశ్వతో హస్త ఉతవిశ్వత స్పాత్, సుబాహుభ్యాం సమతి సువతత్రై ర్ద్యావా
 పృథివీ జనయ స్తేవ ఏకః, వేన స్త త్వశ్య నిక్వా భువనాని విద్వా న్యత్రవిశ్వం భవ *
 త్యేక నీడమ్, యస్మిన్ని దగ్గ్ సంచవిచైకగ్ సహితగ్రతశ్చవిభుగప్రజాసు, ప్రతద్యోచే
 అమృతస్సువిద్వాన్తస్సర్వోనామ నిహితం గుహాసు. 3. త్రీణి పదానిహితాగుహాసు
 యస్తద్వేద సమితుః పితా సత్, సనో బహుర్జనితా సవిధాతా ధామాని వేద భువనాని
 విశ్వా, యత్ర దేవా అమృతమానకానా స్తృతీయే ధామా న్యత్రైరయస్త, పరిద్యావా
 పృథివీ యన్తి సద్యః పరి లోకా న్పరిదిశః పరిసువః, ఋతస్య తస్యం వితతం విచృత్య
 తదవశ్య త్తదభవ త్వప్రజాసు, పరిత్య లోకా న్పరిత్య భూతాని పరిత్య సర్వాః ప్రదిశో
 దిశశ్చ, ప్రజాపతిః ప్రథమజా ఋతస్మాత్తనాత్తాన మభీసంభూవ, సదసస్యతి
 మద్భుతం ప్రియ మిద్వీస్య కామ్యమ్, సనిం మేధా మయాసివమ్, ఉద్దిష్టస్య జాతవే
 దోపఘ్నం నిర్మతిం మమ. ౪. పశూగ్శ్చ మహ్యమావహ జీవనఘ్న దిశో * దశ,
 మానోహిగ్సీ జ్ఞాత వేదో గామశ్వం పురుషం జగత్, అభిభ్ర దగ్న ఆగహి శ్రియా
 మా పరిపాతయ, పురుషస్య విద్వ సహస్రాక్షస్య మహాదేవస్య ధీమహి, తన్నో రుద్రః
 ప్రచోదయాత్, తత్పురుషాయ విద్వహే మహాదేవాయ ధీమహి, తన్నో రుద్రః ప్రచో
 దయాత్, తత్పురుషాయ విద్వహే వక్రతుందాయ ధీమహి, తన్నో దద్రిః ప్రచోద
 యాత్, తత్పురుషాయ విద్వహే చక్రతుందాయ ధీమహి. ౫. తన్నో నందిః ప్రచో
 దయాత్, తత్పురుషాయ విద్వహే మహానేనాయ ధీమహి, తన్న వ్షణ్ణుభిః ప్రచోద
 యాత్. తత్పురుషాయ విద్వహే సువర్ణపక్షాయ ధీమహి, తన్నో గరుడః ప్రచోద
 యాత్, వేదాత్తనాయ విద్వహే హిరణ్యగర్భాయ ధీమహి, తన్నో బ్రహ్మప్రచోద
 యాత్, నారాయణాయ విద్వహే వాసుదేవాయ ధీమహి, తన్నో విష్ణుః ప్రచోద
 యాత్, వజ్రసఖాయ విద్వహే తీక్ష్ణదగ్ధ్రాయ ధీమహి. ౬. తన్నో నారసింహః
 ప్రచోదయాత్, భాస్కరాయ విద్వహే మహద్వ్యతికరాయ ధీమహి, తన్నో
 ఆదిత్యః ప్రచోదయాత్, వైశ్వానరాయ విద్వహే లాలీలాయధీమహి, తన్నోఽగ్నిః
 ప్రచోదయాత్, కాత్యాయనాయ విద్వహే కన్యకుమారి ధీమహి, తన్నోదుర్భిః
 ప్రచోదయాత్, సహస్రపరమా దేవీ శతమూలా శతాంకురా, సర్వగ్ మరతు మే
 పాపం దూర్వా దుస్స్వప్ననాశినీ, కాండాత్కాండాత్పిరోహస్తీపరుషః పరుషఃపరి.
 ౭. ఏవానో దూర్వే ప్రతమ సహస్రేణ శలేనచ, యా శలేన ప్రతనోషి సహస్రేణ
 విరోహస్మితస్యాస్తే దేవీద్వకే విధేమ హవిషావయమ్, ఆశ్వక్రాంతే రథక్రాంతే విష్ణుక్రాంతే
 వసుంధరా, శిరసా ధారయిష్యామి రక్షస్య మాం పదేపదే, భూమిధేనుర్ధరణి లోకధా *

* దిశత్యయా హలేన పాపేన జీవామి శరదశ్శతమ్.

గిణి, ఉద్భవతాని వరాహేణ కృష్ణేన శతబాహునా, మృత్తికేహన మే పాపం యన్
యాదుష్కృతం కృష్ణ, మృత్తికే బ్రహ్మదత్తాని కాశ్యపేనాభిమన్రితా, మృత్తికేదేహి
మే పుష్టిం త్వయి సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్. ౮. మృత్తికే ప్రతిష్ఠితే సర్వం తస్యేనిర్బుదమృత్తిమ్,
తయా హతేన పాపేన గచ్ఛామి పరమాం గతిమ్, యత ఇన్ద్రభయామహే తతో నో
అభయం కృణి, మఘవ స్ఫగ్ధి తవతన్న ఊతయే విద్విషోవిమృధో జహి, స్వస్తిదా
విశస్వతి ర్యుత్రహా విమృధో వశీ, పృషేంద్రః పురవీతున స్వస్తిదా అభయంకరః,
స్వస్తిస ఇన్ద్రో వృధత్రవా స్వస్తిసః పూషా విశ్వవేదాః, స్వస్తిసస్త్రోఽరిష్ట నేమి స్వస్తి
స్తిసో బృహస్ప తిర్దధాతు, ఆపా నమన్య స్త్యవలప్రభర్తాధుని శ్శిమివాంధరు మాగ్
ఋజీషి, సోమో విశ్వా స్మృతసావనాని నార్వాని వ్రం ప్రతిమానాని దేభుః. ౯.
బ్రహ్మజ్ఞానం ప్రథమం పురస్తా ద్విసీమత స్సురుయో వేన ఆవహ, సబుద్ధియా ఉప
మా ఆస్య విష్టా సుతశ్చయోని మసతశ్చ వివశి, సోమోనా పృథివీ భవా నృతరా నివే
యచ్ఛాన శ్శర్త సప్రథాః, గన్ధద్వారాం దురాధర్మాం నిత్యపుష్టం కరీషిణీమ్,
ఈశ్వరీగ్ సర్వభూతానాం తా మిహోపహ్వయేశ్రియమ్, శ్రీ ర్దే భజతు, అలక్ష్మీ
ర్దే నశ్యతు, విష్ణుముఖా వైదేహా శ్శన్దోభి రిమాక్ లోకా ననవజయ్య మభ్యజయక్,
మహాగ్ ఇన్ద్రో వజ్రబాహు స్తోడశీ శర్తయచ్చతు. ౧౦. స్వస్తిసో మఘవా కరోతు
హస్త పాస్తానం యోఽస్తాన్దేవీప్తి, సోమనగ్ స్వరణం కృణుహి బ్రహ్మణ స్పతే, కక్షీ
వస్తం యజౌశిజమ్, శరీరం యజ్ఞ శమలం కుసీదం తస్మిం తీదతు యోఽస్తాన్దేవీప్తి,
చరణం పవిత్రం వితతం పురాణం యేన పూత స్తరతి దుష్కృతాని, లేన పవిత్రేణ
శుద్ధేన పూతాతిపాస్తాన మరాతి నైరేమ, స జోషా ఇన్ద్ర సగణో మరుద్భి సోమం
పృత్రహ న్చరవిద్వాక్, జహి శత్రూగ్ రవమృధో సుదస్వాథా భయం కృణు
హి విశ్వతో నః, సమిత్రా న ఆప హిషధయ స్సుప్తుదు ర్శితానస్తైభూయాసు ర్యోఽస్తాక్
ద్యేష్టి యంచ వయం ద్విచ్ఛః, ఆపోహిష్టా మయోభువ స్తానఊర్జేదధాతన. ౧౧.
మహేరణాయ పక్షసే, యోవ శ్శివతమోరస స్తస్య భాజయలే హనః, ఉశతీ రివ
మాతరః, తస్మా ఆరంగమామవో యస్య త్తయాయ జిన్వధ, ఆపో జనయథాచనః, హి
రణ్యశృంగం పరుణం ప్రవద్యే తీర్థం మే దేహి యాచితః, య న్దయా భుక్త మసా
ధూనాం పాపేభ్యశ్చ ప్రతిగ్రహః, యస్తే మనసా వాచా కర్మణావా దుష్కృతం
కృతమ్, తన్న ఇన్ద్రో పరుణో బృహస్పతి సువితాచ పునస్త పునఃపునః, సమోఽగ్న
యోఽపుమకే నమఇన్ద్రాయ స మోపరుణాయ స మోవారుణ్యై స మోఽద్యౌః. ౧౨.
సదపాం క్రూరం యదమేధ్యం యదకాంతం త దవగచ్ఛతాత్, అత్యాశనా దతీపా
పానా ద్యచ్చ ఉగ్రా కృతిగ్రహత్, కన్యో కదణో రాజా పాణినా హ్యకమర్కతు,

సోఽహమపాపాః విరజో నిర్దుష్టో ముక్తకీర్తివః, నాకస్య పృథ మారుహ్య గచ్ఛే
 ద్భృష్టా సలూకతాం, యశ్చాపు వరుణ స్సఫునా త్వమమర్షణః, ఇమం మే గం గే య
 మనే సరస్వతి శుతుద్రి స్తోమగ్ సచ తాపరుష్టియా, అసిక్షియా మరుద్భృథే వితస్త
 యాజ్ఞీయే శృణు హ్యేసుషో మయా, ఋతంచ సత్యం చాభీధాత్తపసోఽధ్యజాయత,
 తతో రాత్రి రజాయత తత స్సముద్రో అర్ణవః. ౧౩. సముద్రా దర్ణవాదధిసంవ
 త్సరో అజాయత, అహోరాత్రాణి విదధ ద్విశ్వస్యమిషతో వశీ, సూర్యాచన్ద్రమసౌ
 ధాతా యథాశ్రూర్ష మకల్పయత్, దివశ్చ పృథీంచాంతరిక్ష మథోసువః, యత్సృ
 ణివ్యాగ్ రజ స్వమాన్తరిక్షే విరోదసీ, ఇమాగ్ స్తదాహో వరుణః పునాత్వమమర్షణః,
 పునస్త వసవః పునాతు వరుణః పునాత్వమమర్షణః, ఏష భూతస్య మధ్యే భువనస్య
 గోప్తా, ఏషపుణ్యకృతా స్తోకా నేష మృత్యోర్నిరణ్యయమ్, ద్యావాపృథివ్యోర్నిర
 ణ్యయగ్ సగ్ శ్రీతగ్ సువః. ౧౪. సన స్సువ స్సగ్ శికాధి, ఆర్ద్రం జ్వలతి జ్యోతి రహ
 మస్మి, జ్యోతిర్జ్వలతి బ్రహ్మహ మస్మి, యోఽహమస్మి బ్రహ్మహ మస్మి, అహమస్మి
 బ్రహ్మహ మస్మి అహమేవాహం మాం జహోమి స్వాహా, ఆకార్యకా ర్యవక్షీ నేనో
 ధ్రూణహ గురుత్వగః, వరుణోఽపా మఘమర్షణ స్తస్మా త్పాపా త్పృముచ్యతే, రజో
 భూమి స్వమాగ్ రోదయస్వ ప్రవదన్తి ధీరాః, ఆక్రాన్తముద్రః ప్రథమే విధర్ష
 న్ణనయ స్పృశా భువనస్య రాజా, వృషా పవిత్రే అధీసానో అవ్యే బృహతోఽమో వా
 వృథే సువాన ఇన్ద్రః. ౧౫. పరస్తా ద్యౌః గుహాను మమ చక్రతుండాయ ధీమహి తీక్ష
 దగ్ మ్రాయ ధీమహి పరిప్రతిష్ఠితం దేభు ర్యచ్ఛతు దధాతనాద్యో ఆర్ణవ స్సువో రాజై
 కశ్చ. ౧౬. రుద్రో రుద్రశ్చ దన్తిశ్చ నందిష్ణజ్ఞుః ఏవచ, గరుడో బ్రహ్మ విష్ణుశ్చ
 నారసిగ్ హ స్తతైవచ. ఆదిత్యోఽగ్నిశ్చ దుర్గిశ్చ క్రమేణ ద్వాదశామ్భసి, మమ వచభా
 సువేనాపభావై కాత్యాయనాయ.

౧.

జాతవేదసే సునవామసోమ మరాతీయతో విదహతివేదః, సనః పర్ష దతి
 దుర్గాణి విశ్వా నావేష సింధుం దురితాత్యగ్నిః, తా మగ్నివర్ణాం తపసా జ్వలన్తిం
 వై రోచసిం కర్త ఫలేషు జుష్టామ్, దుర్గాండేవీగ్ శరణ మహం ప్రవద్యే సుతరసి తర
 సేనమః, అగ్నే త్వంపారయా నవ్యో అస్తా న్నైభీ రతి దుర్గాణి విశ్వా, తాశ్చ
 పృథ్వీ బహులన ఉర్వీ భవతో కాయ తనయాయ శంయోః, విశ్వానినో దుర్గహః
 జాత వేద సింధుం ననావా దురితాఽతిపర్షి, అగ్నే ఆత్రివ న్ననసా గృణానోఽస్మాకం
 బోధ్యవితా తమానామ్, పృతనాజితగ్ సహమానముగ్ర మగ్నిగ్ హువేమ పరమా
 త్వధస్థాత్, సనః పర్ష దతిదుర్గాణి విశ్వా ఔమద్దేవో ఆదిదురితాత్యగ్నిః, ప్రతోఽపికో
 మి డ్యో అధ్వోఽధ గనార్చ హోతా నవ్యశ్చ సత్సి, స్వాశ్వాగ్నే తమం పిత్రయ

స్వాస్త్యభ్యుత్థాన సౌభగ మాయజన్మ, గోభి ర్జన్మ మయజో నిషిక్తం తవేన్ద్ర విష్ణో రను
సజ్చరేమ, నాకస్య పృథ్వి మభిసంపసానో వైష్ణవీం లోక ఇహమాదయన్తామ్. అగ్ని
శ్చత్వారిచ. ౨.

భూ రన్న మగ్నయే పృథివైస్వాహా భువోఽన్నం వాయవేఽంతరిక్షాయ
స్వాహా సువ రన్నమాదిత్యాయ దివే స్వాహా భూర్భువస్సువ రన్నం చంద్రమనే దిగ్భ్య
స్వాహా నమో దేవేభ్య స్వధా పితృభ్యోభూర్భువ స్సువ రన్న మోమ్. 3.

భూరగ్నయే పృథివైస్వాహా భువో వాయవేఽంతరిక్షాయస్వాహా సువరాది
త్యాయ దివే స్వాహా భూర్భువస్సువ శ్చంద్రమనే దిగ్భ్య స్వాహా నమోదేవేభ్య
స్వధాపితృభ్యో భూర్భువస్సువ రగ్న పిమ్. ౪.

భూ రగ్నయే పృథివైస్వాహా భువో వాయవేఽంతరిక్షాయ చ మహ
లేచ స్వాహా సువరాదిత్యాయచ దివేచ మహలేచ స్వాహా భూర్భువస్సువశ్చంద్రమనేచ
సక్షత్రేభ్య శ్చ దిగ్భ్యశ్చ మహలేచ స్వాహా నమో దేవేభ్యస్వధా పితృభ్యో భూర్భు
వస్సువర్తహరోమ్. ౫.

పాహి నో అగ్న వినసే స్వాహా, పాహి నో విశ్వవేదసే స్వాహా, యజ్ఞం
పాహి విభావసో స్వాహా, సర్వం పాహి శతక్రతో స్వాహా. ౬.

పాహి నో అగ్నవికయా, పాహ్యుత ద్వితీయయా, పాహ్యుర్జం తృతీయ
యా, పాహి గీర్భిశ్చతస్పృభి ర్వసోస్వాహా. ౭.

యశ్చందసా మృషభో విశ్వరూప శ్చందోభ్య శ్చందాగ్ స్వావివేక, సచాగ్
శిక్యకపురో వాచోపనిషదిన్ద్రో జ్యేష్ఠ ఇంద్రియాయ ఋషిభ్యో నమో దేవేభ్య స్వ
ధాపితృభ్యో భూర్భువ స్సువ శ్చందపిమ్. ౮.

నమో బ్రహ్మణే ధారణం మే అస్త్యనిరాకరణం ధారయితా భూయానంక
ర్ణణయో శ్శృతం మాయోధ్వం మమామువ్య పిమ్. ౯.

ఋతం తప సుత్యం తప శ్శృతం తప శ్శాన్తం తపో దమ స్తప శ్శమ స్తపో
దానం తపో యజ్ఞ స్తపో భూర్భువస్సువర్చ్యహైత దుపానైత తపః. ౧౦.

యథా వృక్షస్య సంపుష్పితస్య దూరా ద్దంధో వా త్యేవం పుణ్యస్య కర్తృణో
దూరా ద్దంధో వాతి యథా సింధారాం కర్తేవహితా మవక్రామే ద్యద్వ్యవేయవేహ
వావిహ్వయిహ్వమి గర్తంపతిహ్వమిత్యేవ మమృతా దాత్తానం జాగుప్సేత్. ౧౧.

అణో రణీయా న్నహతో మహీయా నాత్తాగుహాయాం నిహితోఽన్యజంతోః,
త మక్రతుం పశ్యతి వీతశోః ధాతుః ప్రసాదా న్నహిమాన మిశమ్. సప్తప్రాణాః

ప్రథవన్తితస్తా త్వప్రాప్తిమ స్సమిధ స్సప్తజిహ్వః, సప్త ఇమే లోకా యేషు చరంతి
 ప్రాణా గుహశయా స్నిహితా స్సప్త సప్త. అత స్సముద్రా గిరయశ్చ సర్వేఽస్తా త్వం
 దంతే సింధవ స్సర్వరూపాః, అతశ్చ విశ్వా ఓషధయో రసాశ్చ యేనైష భూత
 స్త్విష్ట త్వంతరాత్తా. బ్రహ్మ దేవానాం పదవీః కపీనా మృషీర్నిప్రాణాం మహిషో మృ
 గాణాః, శ్వేతో గృధ్రాణాన్ స్వధితి ర్వనానాన్ సోమః పవిత్ర మత్యేతి శేఖర్. అజా మేకాం లోహిత శుక్లకృష్ణం బహ్వీం ప్రజాం జనయన్తీన్ సరూపాః, అజో
 హ్యేతో జుషమాణోఽనుశేతే జహత్యేనాం భుక్తభోగా మజోఽన్యః. హగ్ స శ్శుచి
 ప ద్వసురస్తరిక్ష సద్ధోతా వేదిష దతిథి ద్దరోణసత్, నృపద్వరసదృత సద్యోమ
 సదబ్జా గోజా ఋతజా ఆద్రిజా ఋతం బృహత్. ఘృతం మిమిక్షీరే ఘృత మస్య
 యోని ర్ఘృతే శ్రితో ఘృత మవస్య ధామ, అనుష్ఠభ మావహ మాదయస్వ స్వాహా
 కృతం పృషభవక్షీ హవ్యః. సముద్రా దూర్తి ర్మధుమాన్ ఉదార దుపాగ్శునా సమ
 మృతత్వ మానత్, ఘృతస్య నామ గుహ్యం యదస్తి జిహ్వ దేవానా మమృతస్య
 నాభిః. వయం నామప్రబ్రవామాఘృతే నాస్మి నృజ్ఞేధారయామానమేభిః, ఉపబ్రహ్మ
 శృణవ చ్చస్య మానం చతుశ్శృంగో వమీ ద్దారవిత్. చత్వారి శృంగా త్రయో
 ఆస్యపాదా ద్వేశీర్నే సప్తహస్తాసో అస్య, త్రిధా బద్ధో వృషభో రోరసీతి మహా
 దేవో మర్త్యాగ్ అవిశేశ. త్రిధా హితంఘటిభి ర్దుహ్యమానం గవిదేవాసో ఘృత మస్వ
 విందత్, ఇంద్ర ఏకగ్ సూర్య ఏకం జజాన వేనా దేశగ్ స్వధయానిష్ఠతత్సః. యో
 దేవానాం ప్రథమం పురస్తా ద్విశ్వా ధియో రుద్రో మహర్షిః హిరణ్యగర్భం వశ్యత
 జాయమానం ససో దేవ శృభయా స్సృత్యా సంయునత్తు. యస్తా త్వరం నావరమ
 స్తికించి ద్యస్తా న్నాణీయో నశ్చాయోఽస్తి కల్పిత, పృథగ్వి స్రభో వివి త్విష్ట త్యేక
 సైనేదం త్రార్జం పురుషేణ సర్వః. న కర్తృణా నప్రజయా ధనేన త్యాగేనైవే ఆమృ
 తత్వమానశుః, పరేణ నాకం నిహితం గహయాం బిభ్రాజతేతద్యకయో విశంలి.
 వేదాంత విజ్ఞాన సునిశ్చితార్థా స్సన్నానసయోగా ద్యతయ శుద్ధసత్త్వాః; తే బ్రహ్మలో
 కేతు పరాంతకాలే పరామృతా త్వరిమచ్యన్తి సర్వే, దహం విహపం పరమేఽత్తభూ
 తం యత్సందరీకం పురమధ్యస్గ్గ్గ్గ్, తత్రాపిద హంగగనం విశోక స్తస్మిన్యదం త స్త
 దుపానితవ్యః. యో వేదాదా స్వరః ప్రోక్త వేదాంతేచ ప్రతిష్ఠితః, తస్య ప్రకృతిని
 న్యయః పర స్స మహేశ్వరః. అజోఽన్య అవిశేశ సర్వేచత్వారిచ. ౧౨.

సహ స్రశీర్షందేవం విశ్వాత్మం విశ్వశంభవః, విశ్వం నారాయణం దేవ
 మక్షరం పరమం పదః, విశ్వతః పరమా స్మిత్యం విశ్వం నారాయణంహరిః, విశ్వ
 మేవేదం పురుష స్తద్విత్వ ముపజీవతి, పరిం విశ్వస్యాత్మేశ్వరగ్ శాశ్వతగ్ శివ

మచ్చుతమ్, నారాయణం మహాజ్ఞేయం విశ్వాత్మానం పరాయణమ్, నారాయణపరో
జ్యోతి రాత్మా నారాయణః పరః, నారాయణపరంబ్రహ్మ తత్త్వం నారాయణః
పరః, నారాయణపరోధ్యాతా ధ్యానం నారాయణః పరః, యచ్చ కించి జ్ఞగత్సర్వం
దృశ్యతే శ్రూయతేఽపివా, అంతర్బహిశ్చ తత్సర్వం వ్యాప్య నారాయణ స్థితః, అస
త్త మవ్యయం కవిగ్ సముద్రేఽంతంవిశ్వశంభువమ్, పద్మకోశ ప్రతీకాశగ్ం హృదయం
చా వ్యథోముఖమ్, అథోనిష్ఠ్యావితస్త్వాంతే నాభ్యాముపరి తిష్ఠతి, జ్వాలమాలామలం
భాతి విశ్వస్థాయతనం మహత్, సంతతగ్ శిలాభిస్తులంబత్యాకోశసన్నిభమ్, తస్మాంతే
సుషిరగ్ సూక్ష్మం తస్మిన్సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్, తస్య మధ్యేహుహనగ్ని ర్విశ్వాన్నివిశ్వ
తో ముఖః, సోఽగ్రభు గ్విభజిత్ తిష్ఠ న్నాహర మజరః కవిః, తిర్యగూర్ధ్వ మధ
శ్చాయీ రత్నయస్తస్య సంతతాః, సంతాపయతి స్వందేహ మాపాదతలమస్తకః, తస్య
మధ్యే వహ్నిశిఖా ఆణియోర్ధ్వా వ్యవస్థితా, నీలతోయదమధ్యస్థా నిర్మలైశ్శేవ భాస్వ
రా, నీవారకూకవత్తస్మి పీతా భాస్వత్యణూపమా, తస్య శ్శిఖాయా మధ్యేపరమాత్మా
వ్యవస్థితః, సబ్రహ్మ సశివ స్సహస్రేంద్ర సోఽక్షరః పరమ స్వరాట్. ఆషివాసంత
తాపట్ను.

౧౩.

ఆదిత్యోవా ఏష ఏతన్నండలం తపతి తత్రతా ఋచస్తదృచా మండలగ్
సఋచాం లోకోధయ ఏష ఏతస్మి న్నండలేఽర్చిర్దీప్యతే తాని సామాని ససామ్నాం
లోకోఽథయ ఏష ఏతస్మి న్నండలేఽర్చిషి పురుష స్తాని యజాగ్షి సయజుషా
మండలగ్ సయజుషాం లోకస్సైషా క్రయ్యేవ విద్యా తపతి యవిహేఽంతరాజత్యే
హిరణ్మయః పురుషః.

౧౪.

ఆదిత్యోవై లేజ ఓజో బలం యశ శ్చక్షు శ్శ్రోత్ర మాత్మా మనో మన్య
ర్మసు ర్మృత్యు సృత్యోమిత్రో వాయు రాకాశః ప్రాణో లోకపాలః కః కిం కం
తత్స మన్న మమృతో జీవో విశ్వః కతమ స్వయంభు ర్భృహ్మత దశృత ఏష పురుష
ఏషభూతానా మధిపతి ర్భృహ్మణ సాయుజ్యగ్ సలొకతా మాప్నో త్యేతానా మేవ
దేవతానాగ్ సాయుజ్యగ్ సార్జితాగ్ సమాసలొకతా మాప్నోతి యవిపంచేదేత్యువ
నిషత్.

౧౫.

నిధనపతయేనమః, నిధనపతాంతికాయ నమః, ఊర్ధ్వాయ నమః, ఊర్ధ్వలిం
గాయ నమః, హిరణ్యాయ నమః, హిరణ్యలింగాయ నమః, సువర్ణాయనమః, సువర్ణలిం
గాయ నమః, దివ్యాయ నమః, దివ్యలింగాయ నమః, భవాయ నమః, భవలింగాయ
నమః, శర్వాయ నమః, శర్వలింగాయ నమః, శివాయ నమః, శివలింగాయ నమః,
జ్వలాయ నమః, జ్వలలింగాయ నమః, ఆత్మాయనమః, ఆత్మలింగాయనమః, పరమాయ

నమః, పరమలింగాయ నమః వితత్సోమస్య సూర్యస్య సర్వలింగ్ స్థాపయతి పాణి
మంత్రం పవిత్రం. ౧౬.

సద్యోజాతం ప్రపద్యామి సద్యో జాతాయ వై నమోనమః, భవేభవేనాతిభవే
భవస్య మాప్, భవోద్భవాయ నమః. ౧౭.

వామదేవాయ నమో జ్యేష్ఠాయ నమ శ్రేష్ఠాయ నమో రుద్రాయ నమః కాలా
య నమః కలవికరణాయనమో బలవికరణాయ నమో బలాయనమో బలప్రమథనా
యనమః సర్వభూతదమనాయనమో మనోన్తనాయ నమః. ౧౮.

అఘోరేభ్యోఽగఘోరేభ్యో ఘోరఘోరతరేభ్యః, సర్వేభ్య స్సర్వకర్షేభ్యో
నమస్తే అస్తు రుద్రరూపేభ్యః. ౧౯.

తత్పురుషాయ విద్మహే మహాదేవాయ ధీమహి, తన్నో రుద్రః ప్రచోద
యాత్. ౨౦.

ఈశాన స్సర్వవిద్యానామీశ్వర స్సర్వభూతానాం బ్రహ్మధిపతి ర్బ్రహ్మణోఽధి
పతి ర్బ్రహ్మణివో మే అస్తు సదాశివోఽహమ్. ౨౧.

నమో హిరణ్యబాహవే హిరణ్యవర్ణాయ హిరణ్యరూపాయ హిరణ్యవత
యేఽంబికాపతయ ఉమాపతయే పశుపతయే నమోనమః. ౨౨.

ఋతగ్ సత్యం పరం బ్రహ్మపురుషం కృష్ణసింహశః, ఊర్ధ్వరేతం విరూపాక్షం
విశ్వరూపాయవై నమోనమః. ౨౩.

సర్వోవై రుద్ర స్తస్మై రుద్రాయ నమో అస్తు, పురుషో వై రుద్ర స్స స్తహో
నమోనమః, విశ్వం భూతం భువనం చిత్రం బహుధా జాతం జాయమానంచ యత్,
సర్వోఽహ్యేష రుద్ర స్తస్మై రుద్రాయ నమో అస్తు. ౨౪.

కరుద్రాయ త్రచేతనే మీధుష్టమాయ తవ్యనే, వోచేమ శంతమగ్ హృదే,
సర్వోఽహ్యేష రుద్ర స్తస్మై రుద్రాయ నమో అస్తు. ౨౫.

యస్య వైకఙ్కీ త్యగ్ని హోత్ర హవణీ భవతి ప్రత్యేవాస్యాహూత యస్త్రిం
త్యథో ప్రతిష్ఠితైః. ౨౬.

కృణుష్వపాఞ్జితీపంచ. ౨౭.

అదితి ర్దేవా గంధర్వా మనుష్యాః పితరో సురా సైమాగ్ సర్వభూతానాం
మాతా మేదిని మహతా మహి సావిత్రీ జగ త్యుర్వీ పృథ్వీ బహులా విశ్వా భూతా
కతమా కాయా సా సత్యే త్యమృతేతి వసిష్ఠః. ౨౮.

అపోవా ఇతగ్ సర్వం విశ్వాభూతా న్యాపః ప్రాణావా ఆపః పశవ ఆపోఽన్య
మాపోఽమృత మావస్సమ్రా డాపో విరాడావ స్వరాడావ శ్చందాగ్ స్యాపా జ్యోతి

గోమ్యూపో యజుగోమ్యూప స్సత్వమాప స్సర్వా దేవతా ఆపా భూర్భువస్సువ రావ పిమ్.

౨౯.

ఆపః పునస్తు పృథివీం పృథివీ పూతా పునాతుమామ్, పునస్తు బ్రహ్మణస్పతి ర్బ్రహ్మపూతాపునాతు మామ్, యదుచ్చిష్ట మభోజ్యం యద్వా దుచ్ఛరితం మమ, సర్వం పునస్తు మా మాపోఽసతాంచ ప్రతిగ్రహగ్న్యాహ్.

౩౦.

అగ్నిశ్చ మామన్యశ్చ మన్యవతయశ్చ మన్యకృతేభ్యః, పాపేభ్యో రక్షం తామ్, యదహ్ని పాప మకార్షామ్, మనసా వాచా హస్తాభ్యామ్, పద్భ్యా ముదరేణ శిశ్నా, అహ స్త దవలంపతు, యత్క్రించ దురితం మయి, ఇదమహం మామమృతయో నా సత్యే జ్యోతిషి జుహోమి స్యాహ్.

౩౧.

సూర్యశ్చ మామన్యశ్చ మన్యవతయశ్చ మన్య కృతేభ్యః, పాపేభ్యో రక్షం తామ్, యద్రాత్రియా పాపమకార్షామ్, మనసా వాచా హస్తాభ్యామ్, పద్భ్యా ముదరేణ శిశ్నా, రాత్రి స్తదవలంపతు, యత్క్రించ దురితం మయి, ఇదమహం మా మమృతయోనా, సూర్యే జ్యోతిషి జుహోమి స్యాహ్.

౩౨.

ఓమిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ, అగ్ని ర్దేవతా బ్రహ్మఇత్యార్షామ్, గాయత్రం ఛందం పరమాత్మం సరూపమ్, సాయుజ్యం వినియోగమ్.

౩౩.

ఆయాతు వరదా దేవీ ఆక్షరం బ్రహ్మసమితమ్, గాయత్రీం ఛందసాం మాతే దం బ్రహ్మ జుహస్వ మే. యదహ్ని త్కురుతే పాపం తదహ్ని త్ప్రీతిముచ్యతే, య ద్రాత్రియా త్కురుతే పాపం తద్రాత్రియా త్ప్రీతిముచ్యతే, సర్వవక్షే మహాదేవి సద్భావిద్యే సరస్వతి.

౩౪.

ఓజోఽసి సహోఽసి బలమసి భ్రాజోఽసి దేవానాం ధామ నామాసి విశ్వమసి విశ్వాయు సృర్వమసి సర్వాయు రభిభూ రోం గాయత్రీ మావాహయామి, సావిత్రీ మావాహయామి సరస్వతీమావాహయామి ఛన్దర్వీ నావాహయామి శ్రియ మావాహ యామి గాయత్ర్యా గాయత్రీచ్ఛందో విశ్వామిత్ర ఋషి సృవితాదేవతాఽగ్నిర్బ్రహ్మం బ్రహ్మ శిరో విష్ణుర్బ్రహ్మయగ్ రుద్ర శ్శిఖా పృథివీ యోనిఃప్రాణాపానవ్యానోదాన సమానా సృప్రాణా శ్వేదకవర్ణాసాంఖ్యాయనసగోత్రా గాయత్రీ చతుర్విగ్ శత్యక్షరా త్రిపదా పట్కుక్షిణి పంచశీర్షోపనయనే వినియోగః ఓంభూః, ఓంభువః, ఓంసూవః, ఓంమహాః, ఓంజనః, ఓంతపః, ఓంసత్యం, ఓం తత్సవితు ర్వరేణ్యం భర్గోదేవస్య ధీమహి, ధియో యోనః ప్రచోదయాత్, ఓ మాపో జ్యోతి రసోఽమృతమ్ బ్రహ్మ భూర్భువస్సువరోమ్.

౩౫.

ఉత్తమే శిఖరే జాతే భూమ్యాం పర్వతమూర్ధని, బ్రహ్మణేభ్యో
గచ్ఛ దేవి యథానుఖమ్, స్తుతో మయా పరదా వేద మాతా ప్రచోదయంతీ భవనే
ద్విజాతా, ఆయుః పృథివ్యాం ద్రవిణం బ్రహ్మవర్చసం మహ్యం దత్వా ప్రజాతుం
బ్రహ్మలోకమ్. 31.

ఘృణి స్సూర్య ఆదిత్యోన ప్రభావాత్యక్షరమ్, మధు క్షరంతి తద్రసం సత్యం
వైతద్రస మాహో జ్యోతిరసోఽమృతం బ్రహ్మ భూర్భువస్సువరోమ్. 32.

బ్రహ్మ మేతు మాం, మధు మేతు మాం, బ్రహ్మమేవ మధుమేతుమామ్, యాస్తే
సోమప్రజావత్సోభి సోఽహమ్, దుస్సృష్టహం దురుష్టహో, యాస్తే సోమ ప్రాణా
గ్స్తాం జహోమి, త్రిసుపర్ణమయాచితం బ్రహ్మణాయ దద్యాత్, బ్రహ్మహత్యాంవా
ఏతే ఘ్నంతి, యే బ్రహ్మణా స్త్రిసుపర్ణం పఠంతి, తే సోమం ప్రాప్నువంతి, ఆసహస్రా
త్పక్ష్యంతి పునంతి, ఓమ్. 33.

బ్రహ్మ మేధయా, మధు మేధయా, బ్రహ్మ మేవ మధుమేధయా, అద్యానో
దేవసవితః ప్రజావత్సావీ స్సౌభగమ్, పరాదుష్ప్వప్షీయగ్ సుప, విశ్వాని దేవసవితద్ధరి
తాని పరానుప, యద్భద్రం తన్న ఆనుప, మధునాతా ఋతాయతే మధు క్షరంతి
సిన్ధవః, మాధ్వీర్న సస్త్వోఽపథీః, మధునక్త ముతోఽసి మధుమత్పార్థివగ్ రజః, మధు
ద్యౌరస్తు నః పితా, మధుమా న్నోవనస్సతి ర్మధుమాగ్ అస్తు సూర్యః, మాధ్వీ ర్గావో
భవస్తు నః, యఇమం త్రిసుపర్ణ మయాచితమ్ బ్రహ్మణాయదద్యాత్, భూణహ
త్యాం వా ఏతే ఘ్నంతి, యే బ్రహ్మణా స్త్రిసుపర్ణంపఠంతి, తేసోమం ప్రాప్నువంతి
ఆసహస్రా త్పక్ష్యంతి పునంతి. ఓమ్. 34.

బ్రహ్మ మేధవా, మధు మేధవా, బ్రహ్మ మేవ మధుమేధవా, బ్రహ్మదేవానాం
పదవీః కవీనా మృషి ర్విప్రాణాం మహిషో మృగాణామ్, క్షేనో గృధ్రాణాగ్ స్వధితి
ర్వనానాం సోమః పవిత్ర మత్యేతి రేభక్, హగ్ స శ్శుచిష ద్వసురంతరిక్ష సద్ధోతా
వేదిషదతిథిర్ధరోఽ సత్, సృషద్వర సదృతసద్యోమ సదబ్ధా గోజా ఋతజా అద్రి
జా ఋతం బృహత్, ఋచేత్వా ఋచేత్వా సమిత్యసంతి సరితో నధేనాః, అంత
ర్హృదా మనసా ఛాయమానాః, ఘృతస్య ధారా అభిచాకశీమి, హిరణ్మయో వేతసో
మధ్య ఆహమ్, తస్మిం త్సుపర్ణోమధుక్కులాయీ భజన్నాస్తే మధు దేవతాభ్యః,
తస్మా సతే హరయ స్సప్తతీరే స్వధాం దుహోనా అమృతస్య ధారామ్, య ఇదం
త్రిసుపర్ణమయాచితమ్ బ్రహ్మణాయ దద్యాత్, వీరహత్యాం వా ఏతే ఘ్నంతి. యే
బ్రహ్మణా స్త్రిసుపర్ణం పఠంతి, తే సోమం ప్రాప్నువంతి, ఆసహస్రా త్పక్ష్యంతి పునంతి,
ఓమ్. 35.

మేధా దేవీ జువమానా న ఆగా ద్విశ్వాసీ భద్రా సుమనస్య మానా త్వయా
జుష్టానుదమానా దురుక్తా స్పృహద్వధేమవిదధే సువీరాః త్వయాజుష్టం ఋషి ర్భవతి
దేవి త్వయా బ్రహ్మ గతశ్రీ ఋతత్వయా, త్వయా జుష్ట శ్చిత్రం విందతే వసు సానో
జువస్వ ద్రవిణో నమేధే. ౪౧.

మేధాం మ ఇంద్రో దదాతు మేధాం దేవీ సరస్వతీ, మేధాం మే ఆశ్వినా
పుభా వాధతాం పుష్కర స్రజా, అపసరానుచ యామేధా గంధర్వేషుచ యన్తనః,
దైవీం మేధా సరస్వతీ సామాం మేధా సురభిర్జుషతాగ్ స్వాహా. ౪౨.

ఆమాం మేధా సురభి ర్విశ్వరూపా హిరణ్యవర్ణా జగతీ జగమ్యుః, ఊర్జస్వతీ
పయసా పిన్వమానా సామాం మేధా సుప్రతీకా జుషన్తామ్. ౪౩.

మయి మేధాం మయి ప్రజాం మయ్యగ్ని నైజో దధాతు మయి మేధాం
మయి ప్రజాం మయాంద్ర ఇంద్రియం దధాతు మయిమేధాం మయిప్రజాం మయి
సూర్యో భ్రాజో దధాతు. ౪౪.

అనైతు మృత్యు రమృత న్న ఆగన్వైవస్వతో నో ఆభయం కృణోతు,
వర్ణం వనస్పతే రివాభిన శ్చీయతాగ్ రయి సుచతా న్న శ్చపీపతిః. ౪౫.

పరం మృత్యో ఆనుపరేహి పంథాం య నై స్స ఇతరో దేవయానాత్, చక్షు
ష్టే శృణ్వతే తే బ్రవీమి మానః ప్రజాగ్ రిరిషో మోక్షవీరాః. ౪౬.

వాతం ప్రాణం మనసా స్వారభామహే ప్రజాపతిం యో భువనస్య గోపాః,
సనో మృత్యో స్త్రాయతాం పాత్వగ్ హసో జ్యో స్థీవా జరా మశిమహి. ౪౭.

అముత్ర భూయా దధ య ద్యుమస్య బృహస్పతే ఆభిశస్తే రమంచః, ప్రత్యో
హతా మశీనా మృత్యు మస్తా ద్వేవానా మగ్నే భిషజా శచీభిః. ౪౮.

హరిగ్ హరన్త హనుయంతి దేవా విశ్వస్యేకానం పృవభం మతీనామ్, బ్రహ్మ
సరూప మనుమేద మాగా దయనం మావివధీ ర్విక్రమస్వ. ౪౯.

శల్లై రగ్ని మింధాన ఉభౌ లోకౌ సనేమనామ్, ఉభయో ర్హోకయో ర్భు
ధ్వాదతి మృత్యుం తరామ్యహమ్. ౫౦.

మా చ్ఛిదో మృత్యో మావధీ ర్భామే బలం వివృహో మా ప్రమోషీః.
ప్రజాం మామే రీరిష ఆయు రుగ్ర సృచక్షనం త్వాహవిషా విధేమ, అనువాకః. ౫౧.

మానో మహంత ముతమానో అర్భకం మాన ఉతంత ముతమాన ఉషీతమ్,
మానోఽవధీః పితరం మోత మాతరం ప్రియామాన స్తనునో రుద్రరీరిషః. ౫౨.

మానస్తోకే తనయే మాన ఆయుషి మానో గోఘ మానో ఆశ్వేషు రీరిషః, వీరా
న్మానో రుద్రభామితోఽవధీ ర్హవిష్మంతో నమసా విధేమతే. ౫౩.

ప్రజాపతే నత్వదేతా న్యన్యో విశ్వాజాతాని పరితాబభూవ, యత్కామాస్తే
జాహుమ స్తన్నో అస్తువయగ్ స్వామ పతయోరయ్యాణామ్. ౫౪.

స్వప్తిదా విశస్పతిర్వృత్రహ విమృథో వశీ, వృషేంద్రగ పుర ఏతు న స్వప్తి
దా అభయంకరః. ౫౫.

త్రియంబకం * యజామహే సుగంధిం పుష్టివర్ధనమ్, ఉర్వారుకమివబంధనా
స్తృప్తో ర్దుక్షీయ మామృతాత్. ౫౬.

ఏతే సహస్రమయుతం పాశా మృతో మర్త్యాయ హంతపే, తాన్యజ్ఞస్య
మాయయా సర్వా నవయజామహే. ౫౭.

మృత్యవే స్వాహా మృత్యవే స్వాహా. అనువాకః. ౫౮.

దేవకృతస్యైనసో వ యజనమసి స్వాహా. మనుష్యకృత స్యైనసోవయజన
మసి స్వాహా, పితృకృతస్యైనసోవజన మసి స్వాహా, ఆత్మకృతస్యైనసోవయజనమసి
స్వాహా, అన్యకృతస్యైనసో వయజనమసి స్వాహా, అస్తత్కృతస్యైనసోవయజన
మసి స్వాహా, యద్దివాచ న క్తంచైనశ్చకృమతస్యావయజనమసి స్వాహా, యత్స్వపంత
శ్చ జాగ్రత్తైచనశ్చకృమతస్యావయజనమసి స్వాహా, యత్సుషుప్తశ్చ జాగ్రత్
తైచనశ్చకృమతస్యావయజనమసి స్వాహా, యద్విద్వాగ్ సత్తైచనశ్చకృమతస్యావయ
జనమసి స్వాహా, వినసవినసో వయజనమసి స్వాహా. ౫౯.

యద్వో దేవాశ్చకృమజిహ్వయా గురుమనసోవాప్రయతీ దేవహేదనమ్,
ఆరా వాయో నో ఆభిదుచ్ఛనాయతే తస్మిం తదేనోవసవో నిధేతన స్వాహా. ౬౦.

కామోకార్దీన్మమోనమః, కామోకార్దీత్కామః కరోతి నాహంకరోమి
కామఃకర్తా నాహం కర్తా కామః కారయితా నాహం కారయితా ఏష తేకామ
కామాయ స్వాహా. ౬౧

మన్యురకార్దీన్మమోనమః, మన్యురకార్దీన్మన్యుః కరోతి నాహంకరోమి
దున్యుః కర్తా నాహం కర్తా మన్యుః కారయితా నాహంకారయితా ఏష తే మన్యోమ
న్యవే స్వాహా. ౬౨.

తిలాం జహోమి సరసాగ్ ససిష్టా న్నంధారమమచిత్రే రమంతు స్వాహా,
గావో హిరణ్యం ధన మన్నపానగ్ సర్వేషాగ్ శ్రియై స్వాహా, శ్రియశ్చ లక్ష్మీశ్చ పు
ష్టిశ్చ త్రిం వానృణ్యతామ్, బ్రహ్మణ్యం బహుపుత్రతాం, శ్రద్ధా మేధే ప్రజాస్సవ
దాతు స్వాహా. ౬౩.

* తస్మింబకమిత్యేతరాహపాతః.

తిలాగ కృష్ణా స్త్రీలా శ్వేతా స్త్రీలా స్సౌమ్య వశానుగాః, తిలాగ పునంతు
మేపాపం యత్కించి ద్దురితం మయి స్వాహా, చోరస్యాన్నం నవత్రాధం బ్రహ్మహా
గురుతల్పగః, గోస్తేయగ్ సురాపానం భ్రూణహత్యా తిలాకాంతిగ్ శమయంతు
స్వాహా, శ్రీశ్చ లక్ష్మీశ్చ పుష్టిశ్చ కీర్తించానృణ్యతామ్, బ్రహ్మణ్యం బహుపుత్రతాం,
శ్రద్ధా మేధే ప్రజ్ఞాతు జాతవేద స్సప్తదాతు స్వాహా. ౬౪.

ప్రాణాపానవ్యానోదానసమానా మేశుధ్యంతాం జ్యోతి రహం విరజా విపాప్తా
భూయాసగ్ స్వాహా, వాఙ్మనశ్చక్షుశ్శ్రోత్రజీవేంద్రియైః సుఖాత్మాతూలిస్సంకల్పా
మే శుధ్యంతాం జ్యోతి రహం విరజా విపాప్తా భూయాసగ్ స్వాహా, త్వక్చర్మమాగ్
సరుధిరమేదో మజ్జాన్నాయవోఽస్థీని మే శుధ్యంతాం జ్యోతి రహం విరజా విపాప్తా
భూయాసగ్ స్వాహా, శిరః పాణిపాదపార్శ్వపృష్ఠోదారదర జంఘశిశ్నోపశ్ఠపాయవో మే
శుధ్యంతాం జ్యోతిరహం విరజా విపాప్తా భూయాసగ్ స్వాహా. ఉత్తమపురుషహరిత
పింగలలోహితాక్షీదేహిదేహి దదావయితా మేశుధ్యంతాం జ్యోతి రహం విరజా విపా
ప్తా భూయాసగ్ స్వాహా. ౬౫.

పృథివ్యావస్తేజో వాయురాకాశా మే శుధ్యంతాం జ్యోతిరహం విరజా విపా
ప్తా భూయాసగ్ స్వాహా, శబ్దస్పర్శరూపరసగంధా మే శుధ్యంతాం జ్యోతిరహం విరజా
విపాప్తాభూయాసగ్ స్వాహా, మనోవాక్కాయకర్మాణి మేశుధ్యంతాం జ్యోతి రహం
విరజావిపాప్తా భూయాసగ్ స్వాహా, అవ్యక్తభావై రహంకారై ర్జ్యోతిరహం విరజావి
పాప్తా భూయాసగ్ స్వాహా, ఆత్మా మే శుధ్యంతాం జ్యోతిరహం విరజా విపాప్తా
భూయాసగ్ స్వాహా, అంతరాత్మా మే శుధ్యంతాం జ్యోతిరహం విరజా విపాప్తా
భూయాసగ్ స్వాహా, పరమాత్మా మేశుధ్యంతాం జ్యోతి రహం విరజా విపాప్తా
భూయాసగ్ స్వాహా, త్సుధే స్వాహా, త్సుత్పిపాసాయ స్వాహా, వివిద్యై స్వాహా,
ఋగ్విధానాయ స్వాహా, కషోత్కాయ స్వాహా, త్సుత్పిపాసామలాం జ్యేష్ఠా మలక్ష్మీ
ర్నాశయా మృహమ్, అభూతి మనమృద్ధింప సర్వాన్నిర్జ్వుదమే పాప్తాసగ్ స్వాహా,
అన్నమయప్రాణమయమనోమయవిజ్ఞానమయానందమయ మాత్మా మే శుధ్యంతాం
జ్యోతిరహం విరజా విపాప్తా భూయాసగ్ స్వాహా. ౬౬.

అగ్నయే స్వాహా, విశ్వేభ్యో దేవేభ్య స్వాహా, ధువాయ భూమాయ
స్వాహా, ధువక్షితయే స్వాహా, అచ్యుతక్షితయే స్వాహా, అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా,
ధర్మాయ స్వాహా, అధర్మాయ స్వాహా, అధ్యు స్వాహా, ఓషధివనస్పతిభ్య స్వాహా.
౧. రక్షోదేవజనేభ్య స్వాహా, గృహ్యోభ్య స్వాహా, ఆవసానేభ్య స్వాహా, ఆవసా
నపతిభ్య స్వాహా, సర్వభూతేభ్య స్వాహా, కామాయ స్వాహా, అంతరిక్షాయ

స్వాహా, యదేజతి జగతి యచ్చ చేష్టతి నామ్నా భాగో యన్నా మ్నే స్వాహా, పృథి వై స్వాహా, అంతరిక్షాయ స్వాహా. ౨. దివే స్వాహా, సూర్యాయ స్వాహా, చంద్ర మనే స్వాహా, నక్షత్రేభ్య స్వాహా, ఇంద్రాయ స్వాహా, బృహస్పతయే స్వాహా, ప్ర జాపతయే స్వాహా, బ్రహ్మణే స్వాహా, స్వధాపితృభ్య స్వాహా, సమోరుద్రాయ పశుపతయే స్వాహా. ౩. దేవేభ్య స్వాహా, పితృభ్య స్వధాన్తు, భూతేభ్యో నమః, మనుష్యేభ్యో హస్తా, ప్రజాపతయే స్వాహా, షరమేష్ఠినే స్వాహా, యథాకూపశృత ధార స్సహస్రధారో అక్షతః, ఏవామే అస్తుధాన్యగ్ సహస్రధారో ఆక్షితమ్, ధన ధాన్యై స్వాహా, యే భూతాః ప్రచరన్తి దివా నక్తం బలి మిచ్ఛన్తో వితుదస్య ప్రేష్యః, తేభ్యో బలిం పుష్టికామో హరామి మయి పుష్టిః పుష్టిపతి ర్దధాతు స్వాహా. ౪.

ఓషధివనస్పతిభ్య స్వాహాంతరిక్షాయ స్వాహా సమో రుద్రాయ పశుపతయే స్వాహా తుదస్యప్రేష్యానికంచ. ౬౭.

ఓం తద్భువ్న, ఓం త ద్వాయుః, ఓం తదాత్మా, ఓం తత్సత్త్వం, ఓంతత్సర్వమ్, ఓం తత్పురో ర్నమః, ఆంత శ్చరతి భూతేషు గుహాయాం విశ్వమూర్తిషు, త్వంయజ్ఞ స్త్వం పషట్కూర స్త్వ మిన్ద్రీస్త్వగ్ రుద్ర స్త్వం విష్ణు స్త్వం బ్రహ్మ స్త్వం ప్రజా పతిః, త్వంకదాపతపో జ్యోతిరసోఽమృతంబ్రహ్మ భూర్భువస్సువరోమ్. ౬౮.

శ్రద్ధాయాంప్రాణేనివిష్టోఽమృతం జుహోమి, శ్రద్ధాయా మపానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి శ్రద్ధాయాం వ్యానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి, శ్రద్ధాయా ముదానే నివిష్టోఽమృతంజుహోమి, శ్రద్ధాయాగ్ సమానే నివిష్టోఽమృతంజుహోమి, బ్రహ్మణిమ ఆత్మాఽమృతత్వాయ. అమృతోపస్తరణమసి, శ్రద్ధాయాం ప్రాణే ని విష్టోఽమృతం జుహోమి, శివోమావిశా ప్రదాహాయ, ప్రాణాయస్వాహా, శ్రద్ధాయా మపానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి, శివో మావిశా ప్రదాహాయ, అపానాయస్వాహా, శ్రద్ధాయాం వ్యానేనివిష్టోఽమృతం జుహోమి, శివోమా విశా ప్రదాహాయ, వ్యానాయ స్వాహా, శ్రద్ధాయా ముదానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి, శివోమావిశా ప్రదా హాయ, ఉదానాయ స్వాహా, శ్రద్ధాయాగ్ సమానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి, శివోమా విశా ప్రదాహాయ సమానాయ స్వాహా, బ్రహ్మణిమ ఆత్మామృతత్వాయ, అమృతాపిధానమసి. ౬౯.

శ్రద్ధాయాంప్రాణే నివిశ్యామృతగ్ హుతమ్, ప్రాణమన్నేనాప్యాయస్వ శ్రద్ధాయామపానే నివిశ్యామృతగ్ హుతమ్, అపాన మన్నేనాప్యాయస్వ, శ్రద్ధాయాం వ్యానే నివిశ్యామృతగ్ హుతమ్, వ్యాన మన్నేనాప్యాయస్వ; శ్రద్ధాయా ముదానే

నివిశ్యామృతగోమృతమ్, ఉదాన మన్నేనాప్యాయస్వ, శ్రద్ధాయాగ్ సమానేనివిశ్యామృ
తగోమృతమ్, సమానమన్నేనాప్యాయస్వ. 20.

అంగుష్ఠమాత్రశుభ్రుషోఽఙ్గుష్ఠభుచ్చ సమాశ్రితః, తాశ స్సర్వస్యజగతః ప్రభుః
ప్రీణాతి విశ్వభుక్, 21.

వాఙ్మ ఆసక్, నసోః ప్రాణః, అక్ష్యో శృణుః, కర్ణయో శ్రోత్రమ్, బాహు
వో ర్భులమ్, ఊరువోరోజః, అరిష్టా విశ్వాన్మృజ్ఞాని తమాః, తనువా మే సమానమస్తే
అస్తు మామాహిగోసేః. 22.

వయ స్సప్తర్షా ఉపనేదు రింద్రం ప్రియమేధా ఋషయో నాథమానాః, ఆప
ధ్వాన్త మూర్ఛహి పూర్ధి చక్షుర్ముగ్ధస్యాన్నిధయేవ బధ్ధాక్. 23.

ప్రాణానాం గ్రంధిరసి రుద్రోమా విశాంతకః, లేనాన్నేనాప్యాయస్వ. 24.

నమో రుద్రాయ విష్ణవే మృత్యు ర్నే పాహి. 25.

త్వ మగ్నే ద్యుభి స్తవమాశుశుక్షణి స్తవమద్భ్యస్తవమత్తన స్ఫురి, త్వం వనే
భ్యస్తవ మోషణీభ్యస్తవం వృణాం స్ఫుటలే జాయనే శుచిః. 26.

శివేన మే సన్దిష్ఠస్వ సోమేన మే సన్దిష్ఠస్వ సుభూలేన మే సన్దిష్ఠస్వ బ్రహ్మ
వర్చనేన మే సన్దిష్ఠస్వ యజ్ఞస్మర్ధి మనుసంతిష్ఠస్వోపలే యజ్ఞ ఉపలేనమ
ఉపలేనమః. 27.

సత్యం పరంపరగ్ సత్యగ్ సత్యేన సనువర్తాల్లోకా చ్ఛ్రియవస్తే కదాచన సతా
గోహి సత్యం తస్మా తృప్త్యేరమస్తే తపఇతి తపో నానశనాత్పరం యద్ధి పరంత పస్త
ద్ధద్ధర్మంతద్దరాధర్మం తస్మా తపసి రమస్తే దమ ఇతి నియతం బ్రహ్మచారిణస్తస్మా ద్దమే
రమస్తే శమ ఇత్యరణ్యే మునయ స్తస్మా చ్ఛమే రమస్తే దానమితి సర్వాణి భూతా
నిప్రశగ్సంతి దానాన్నాతి దుశ్శరం తస్మా ద్దానే రమస్తే ధర్మఇతి ధర్మేణ సర్వమిదం
పరిగృహీతం ధర్మా న్నాతిమష్కరం తస్మా ద్ధర్మే రమంతే ప్రజననఇతి † భూయాగ్
సంత స్తస్మాద్భూయిష్టాః ప్రజాయంతే తస్మా ద్భూయిష్టాః ప్రజననే రమంతేఽగ్నయ
ఇత్యాహ తస్మా దగ్నయ ఆధాతవ్యా అగ్నిహోత్ర మిత్యాహ తస్మా దగ్నిహోత్రే
రమంతే యజ్ఞఇతి యజ్ఞో హి దేవా ‡ స్తస్మా ద్యజ్ఞే రమంతే మానస మితి విద్వాగ్స
వివ మానసే రమంతేన్యాన ఇతి బ్రహ్మబ్రహ్మహి పరః పరోహి బ్రహ్మ తానివా ఏతాన్య
వరాణిపరాగోసి న్యాన ఏవాత్మరేచయ ద్యువివం వేదేత్యుపనివత్. 28.

† ప్రజనఇతిభాష్యపాతః.

‡ యజ్ఞేనహిదేవాఇతిభాష్యపాతః.

ప్రాజాపత్యో హోరుణి సుసర్జేయః ప్రజాపతిం పితర ముపససార కిం భగవంతః
 వరమం వదంతీతి తస్మై ప్రాచాచ సత్యేన వాయు రావాతి సత్యేనాదిత్యో రోచలే
 దివి సత్యం వాచః ప్రతిష్ఠా సత్యే సర్వం ప్రతిష్ఠితం తస్మా త్సత్యం వరమం వదంతి
 తపసా దేవా దేవతా మగ్ర ఆయన్ తపసర్వయ సువ రన్వవిందస్తపసా సపత్నా
 నృణాదామారాతీ స్తపసి సర్వం ప్రతిష్ఠితం తస్మా త్తపః వరమం వదంతి దమేన దాస్తాః
 కిల్బిష మవధూన్వంతి దమేన బ్రహ్మచారిణ సువరగచ్ఛన్ దమో భూతానాం దురా
 ధర్మం దమే సర్వం ప్రతిష్ఠితం తస్మా ద్దమః వరమం వదంతి శమేన శాంతా శ్శివ మా
 చరంతి శమేన నాకం మనయో న్వవిన్దం ఛమోభూతానాం దురాధర్మం శమే సర్వం
 ప్రతిష్ఠితం తస్మా చ్ఛమః వరమం వదంతి దానం యజ్ఞానాం పరూధం దానం యజ్ఞానాం
 పరూధం దక్షిణా లోకే దాతారగ్ సర్వభూతాన్యవజీవంతి దానేనారాతీ రసా
 నుదంత దానేన ద్విషంతో మిత్రా భవంతి దానే సర్వ ప్రతిష్ఠితం తస్మా ద్దానం వరమం
 వదంతి ధర్మో విశ్వస్య జగతః ప్రతిష్ఠా లోకే ధర్మిన్తం ప్రజా ఉపసర్వంతి ధర్మేణ
 పాప మపనుదతి ధర్మే సర్వం ప్రతిష్ఠితం తస్మాద్ధర్మం వరమం వదంతి ప్రజననం వై
 ప్రతిష్ఠా లోకే సాధు ప్రజాయా స్తంతుం తన్వానః పితౄణా మన్యతో భవతి తదేవ
 తస్యా ఆవృణం తస్మా త్ప్రజనం వరమం వదంత్యగ్నయో వై త్రయా విద్యా దేవ
 యానః పంథా గార్హ పత్య ఋకృషిసీ రథస్తర మన్వాహర్య పవనం యజు రంత
 రిక్షం వామదేవ్య మాహవసీయ స్సాను సువర్గో లోకో బృహ తస్మా దగ్ని న్వరమం
 వదంత్యగ్నిహోత్రగ్ం సాయం ప్రాతర్లహ్మణాం నిష్క్రూతి స్విష్టగ్ సుమాతం
 యజ్ఞక్రతూనాం ప్రాయణిగ్ం సువర్గస్య లోకస్య జ్యోతి స్తస్మా దగ్నిహోత్రం వరమం
 వదంతి యజ్ఞఇతి యజ్ఞేన హి దేవా దివం గతా యజ్ఞేనాసురా నపానుదన్త యజ్ఞేన
 ద్విషన్తో మిత్రా భవంతి యజ్ఞే సర్వం ప్రతిష్ఠితం తస్మా ద్యజ్ఞం వరమం వదంతి మానసం
 వై ప్రాజాపత్యం పవిత్రం మానసేన మనసా సాధు పశ్యతి మానసా ఋషయః
 ప్రజా ఆస్పృశన్త మానసే సర్వం ప్రతిష్ఠితం తస్మా చ్చానసం వరమం వదంతి న్యాస
 ఇత్యాహు ర్హవీషో బ్రహ్మణా బ్రహ్మ విశ్వః కతమ స్వయంభుః ప్రజాపతి స్సంవ
 త్సర ఇతి సంవత్సరోఽనావాదిత్యో య ఏష ఆదిత్యే పురుష సు వరమేషీ బ్రహ్మతా
 యాభి రాదిత్య స్తపతి రశ్మిభి స్తాభిః పఞ్చన్యో వన్త తి పఞ్చన్యోనాపధివనస్పతయః
 ప్రజాయన్త పిషధివనస్పతిభి రన్తుం భవత్యన్వేన ప్రాణాః ప్రాణైర్బలం బలేన తప
 స్తపసా శ్రద్ధా శ్రద్ధయా మేధా మేధయా మనీషా మనీషయా మనోమనసా శాంతి
 శ్శాన్త్యా చిత్తం చిత్తేనస్త్పతిః స్త్పత్యా స్తారగ్ స్తారేణ విజ్ఞానం విజ్ఞానేనాత్మానం
 వేదయతి తస్మా దన్మం దదంత్యర్వాణ్యేతాని దదాత్యన్నా త్వేణా భవంతి

భూతానాం ప్రాణైర్జనో మనసశ్చ విజ్ఞానం విజ్ఞానా దానందో బ్రహ్మయోని స్సనా
 విష పురుషః పంచధా పంచాత్మా యేన సర్వ మిదం ప్రోతం పృథివీ చాంతరిక్షంచ
 ద్యౌశ్చ దిశశ్చావానరదిశాశ్చ సవై సర్వమిదం జగత్ ససభూతం సభవ్యం జిజ్ఞాసుక్
 ప్రబుుతజా రయిష్టా శ్రద్ధాసతోఽయి మహస్వా న్తపసో పరిష్టా ద్భాత్వా త మేవం మనసా
 హృదాచ భూయో న మృత్యు ముపయాహి విద్వాం స్తస్మా న్నాస్తి స మేషాం తపసా
 మతిరిక్త మాహు ర్వసురణోఽవిభూ రసి ప్రాణే త్వ మసి సంధాతా బ్రహ్మక్ త్వమసి
 విశ్వసృక్ లేజో దా స్త్వమ సృగ్ని రసి పరోచిదా స్త్వమసి సూర్యస్య ద్యుమ్నోదా
 స్త్వమసి చంద్రమస ఉపయామ గృహీతోఽసి బ్రహ్మణే త్వా మహాస ఓమిత్యాత్మానం
 యుంజీతై తద్వై మహోపనిషదం దేవానాం గుహ్యం య ఏవం వేద బ్రహ్మణో
 మహిమాన మాప్నోతి తస్మా ద్బ్రహ్మణోమహిమాన మిత్యుపనిషత్. ౭౯. సత్య స్తపో
 దమ శ్శమో దానం ధర్మః ప్రజనన మగ్నయ అగ్నిహోత్రం యజ్ఞో మానసం
 న్యాసో ద్వాదశ.

తస్మై న్రివం విదుషో యజ్ఞ స్యాత్తా యజమాన శ్రద్ధా పత్నీ శరీర మిద్ధ మురో
 వేది ర్హోమాని బర్హి ర్వేదశ్శిఖా హృదయం యూపః కామ ఆజ్యం మన్యుః పశు
 స్తపోఽగ్ని ర్దమశ్శమయితా దక్షిణా వా స్తోతా ప్రాణ ఉద్ధాతా చక్షు రధ్వర్య ర్తనో
 బ్రహ్మ శ్రోత్ర మగ్ని ద్యావ ధ్రియతే సా దీక్షా యదక్షాతి తద్ధవిర్య త్పిబతి తదస్య
 సోమపానం యద్రమతే తదుపసదో యత్సంచరత్యుపవిశత్యుత్రిష్టతే చ సప్ర
 వర్గ్యో యస్తఖం తదాహవసీయో యావ్యాహృతి రాహుతి ర్యదస్య విజ్ఞానం తజ్జ
 హోతి యత్సాయం ప్రాత రత్తి తత్సమిధం యత్సావీత ర్నధ్యం దినగ్ సాయం చతా
 నిసవనాని యే అహోరాత్రే తే దర్శపూర్ణమాసౌ యేఽర్ధమాసౌ శ్చమాసాశ్చ తే
 చాతుర్తాస్యాని యబుుతప నైపశబంధా యే సంవత్సరాశ్చ తేఽహర్దశా స్సర్వవేదసం
 వావితత్సత్రం యన్తరణం తదవభృథ ఏతద్వై జరామర్య మగ్నిహోత్రగ్ సత్రం
 య ఏవం విద్వా నుదగయనే ప్రమియతే దేవానా మేవ మహిమానం గత్వాదిత్యస్య
 సాయుజ్యం గచ్ఛత్యథ యోదక్షిణే ప్రమియతే పితౄణామేవ మహిమానం గత్వా
 చంద్రమస స్సాయుజ్యగ్ సహోకతా మాప్నోత్యేతేతావై సూర్యాచంద్రమసోర్మహి
 మానౌ బ్రాహ్మణో విద్వా నభిజయతి తస్మా ద్బ్రహ్మణో మహిమాన మాప్నోతి తస్మా
 ద్బ్రహ్మణో మహిమానమ్ *.

౮౦

* ఇత్యుపనిషదితి భాష్యపాతః.

అంభన్యైకపశ్చాత్తత్త్వమ్, జాతవేదసే చతుర్దశ, భూ రన్యం భూ రగ్నయే
 భూ రగ్నయే చైక మేకమ్, పాహి పాహి చత్వారి చత్వారి, యశ్చన్దసాం ద్వే, సమా
 బ్రహ్మణే, ఋతం తపః. యథావృక్షస్య ఏకమేకం, అహోరణీయాత్ చతుస్త్రిగ్శత్, స
 మాప్రశీర్ణగ్పద్వింశతిః, ఆదిత్యోవా ఏష, ఆదిత్యోవై తేజ ఏక మేకమ్, నిధనపతయే
 త్రయోవింశతిః, సద్యోజాతం శ్రీణి, వామదేవాయ ఏకమ్, అఘోరేభ్యః, తత్పురు
 షాయ ద్వేద్వే, ఈశానః, సమోహిరణ్యబాహవే ఏకమేకమ్, ఋతగ్ సత్యం ద్వే,
 సరోవై చత్వారి, కద్రుద్రాయ శ్రీణి, యస్యవైకజ్జుతీ, కృణుష్వ పాజ, ఆదితి,
 రాపోవా ఇదగ్ ఏకమేకం, ఆపః పునస్త చత్వారి, అగ్నిశ్చ, సూర్యశ్చ నవనవ,
 ఓమితి చత్వారి, ఆయాతు పశ్య. ఓజోఽసి దశ, ఉత్తమే చత్వారి, ఘృణి శ్రీణి,
 బ్రహ్మమేతుమాం గూప్తే బ్రహ్మహత్యాం ద్వాదశ, బ్రహ్మమేధయాఽద్యానఇమం
 ఘృణహత్యాం, బ్రహ్మమేధనాబ్రహ్మ దేవానా మిదం వీరహత్యా మేకాన్నవిగ్శ
 తిరేకాన్నవిగ్శతిః, మేధా దేవీ, మేధాన్తజ్జన్తీ శ్చత్వారి చత్వారి, ఆమాం మేధా
 ద్వే, మయి మేధామేకమ్, అవైతు, వరం, వాతం ప్రాణం, అముత్ర భూయాత్,
 హరిగ్, శల్కె రగ్నిం, మాచ్ఛిదో మృత్యో, మానో మహాస్తం, మానస్తోకే ప్రజాపతే,
 స్వప్తిదా, త్ర్యంబకం, ఏతే సహస్రం, ద్వేద్వే, మృత్యువే స్వాహా ఏకమ్, దేవకృతస్య
 ఏకాదశ, యద్యో దేవాః కామోఽకార్షీత్, మమ్య రకార్షీత్, ద్వేద్వే. - లిలాం
 జహామి గావ శ్చియం ప్రజాః పశ్య, లిలాః కృష్ణా శోచీరస్య శ్రీః ప్రజ్ఞాతు జాత
 వేదస్సప్త, ప్రాణాపానవాక్త్వక్ష్మిరఉత్తివపురుష పంచ, పృథివీశబ్దమనోవాగవ్యక్తాఽ
 త్తాఽస్తరాత్తా పరమాత్మా మేతుధే ఆన్నమయ పశ్యదశ, అగ్నయే స్వాహా ఏకచ
 త్వారిగ్శత్, ఓం తద్బ్రహ్మ సవ, శ్రద్ధాయాం ప్రాణేనివిప్త శ్చతుర్విగ్శతిః, శ్రద్ధా
 యాంప్రాణేనివిశ్వామృతగ్హుతం దశ, అఙ్గుష్ఠమృత్రః పురుషో ద్వే, వాక్ష్ ఆసక్
 అప్తా, వయ స్సువర్ణాః, ప్రాణానాం గ్రంథిరసి ద్వేద్వే, సమారుద్రాయేకం, త్వమగ్నే
 ద్యుభి ద్వే, శివేనమే సన్తిష్ఠస్య, సత్యం, ప్రాజాపత్యః, తన్వైవ, మేకమేకం ఆశీతిః.
 సహనావపత్విరికాన్తిః.

ఇతి నారాయణీయా యాజ్ఞీకీభిలోపనిషత్సమాప్తా.

ఓంతత్సత్.

ఓమ్.

శ్రీ వేదవ్యాసమహర్షిణా

అనుగృహీతాని

బ్రహ్మసూత్రాణి.

ప్రథమాధ్యాయే

ప్రథమః పాదః

1. జిజ్ఞాసాధికరణమ్.

౧ సూ. ఓమ్. ఆధాత్తో బ్రహ్మజిజ్ఞాసా.

2. జన్మాద్యధికరణమ్.

౨ జన్మాద్యధ్యయతః.

౩. శాస్త్రయోనిత్వాధికరణమ్.

3 శాస్త్రయోనిత్వాత్.

4. సమన్వయూధికరణమ్.

౪ తత్తుసమన్వయాత్.

5. ఈక్షత్వధికరణమ్.

౫ ఈక్షలేర్నాశబ్దమ్.

౬ శాణశ్చేన్నాత్మశబ్దాత్.

౭ తన్నివృత్త్యమోక్షోపదేశాత్.

౮ హేయత్వావచనాచ్చ.

౯ స్వాప్యయాత్.

౧౦ గతిసామాన్యాత్.

౧౧ శ్రుతత్వాచ్చ.

6. ఆనందమయాధికరణమ్.

౧౨ ఆనందమయోఽభ్యాసాత్.

౧౩ వికారశబ్దాన్నేతిచేన్నప్రాచుర్యాత్.

౧౪ తథేతువ్యవదేశాచ్చ.

౧౫ మాంత్రిక్ష్ణికమేవచగీయలే.

౧౬ నేతరోఽనువచలే.

౧౭ భేదవ్యవదేశాచ్చ.

౧౮ కామాచ్చనానుమానాపేక్షా.

౧౯ అస్మిన్నస్యచతద్యోగంశాస్త్రీ.

7. అంతరధికరణమ్.

౨౦ అంతస్తద్ధర్మోపదేశాత్.

౨౧ భేదవ్యవదేశాచ్చాన్యః.

8. ఆకాశాధికరణమ్.

౨౨ ఆకాశస్తల్లింగాత్.

9. ప్రాణాధికరణమ్.

౨౩ అతవివప్రాణః.

10. జ్యోతిరధికరణమ్.

౨౪ జ్యోతిశ్చరణాభిధానాత్.

౨౫ ఛందోభిధానాన్నేతిచేన్నతథాచేతో

ర్పణనిగదాత్తథాహిదర్శనమ్.

౨౬ భూతాది పాదవ్యవదేశోపపత్తేశ్చ

వమ్.

౨౭ ఉపదేశభేదాన్నేతిచేన్నోభయస్మిన్న

వ్యవరోధాత్.

11. ఇంద్రప్రాణాధికరణమ్.

౨౮ ప్రాణస్తథానుగమాత్

౨౯ నవత్తు రాత్తోపదేశా దితిచే దధ్యా

త్తసంబంధభూమాహ్వాస్మిన్.

౩౦ శాస్త్రదృష్ట్యా తూపదేశో వామదేవ

వత్.

30 జీవముఖ్యసాణలింగాన్నేతిచేన్నోపా
సా త్రైవిధ్యా దాశ్రితత్వాదిహ త
ద్యోగాత్.

ప్రథమాధ్యాయే

ద్వితీయః పాదః

1. సర్వత్రప్రసిద్ధ్యధికరణమ్.

- ౧ సర్వత్రప్రసిద్ధోపదేశాత్.
- ౨ వివక్షితగుణోపపత్తేశ్చ.
- ౩ ఆనుపపత్తేస్తు నశాంతరః.
- ౪ కర్తృకర్తృప్యపదేశాచ్చ.
- ౫ శబ్దవిశేషాత్.
- ౬ స్మృతేశ్చ.
- ౭ అర్థకౌస్తాత్తద్వ్యపదేశాచ్చ నేతి
చేన్ననిచాయ్యత్వాదేవంవ్యోమవచ్చ.
- ౮ సంభోగప్రాప్తిరితిచేన్నవైశేష్యాత్.

2. ఆత్మధికరణమ్.

౯ ఆత్మాచరాచరగ్రహణాత్.

౧౦ ప్రకరణాచ్చ.

3. గుహాధికరణమ్.

- ౧౧ గుహం ప్రవిష్టావాత్తానాహి తద్దర్శ
నాత్.
- ౧౨ విశేషణాచ్చ.

4. అంతరాధికరణమ్.

- ౧౩ అంతరక్షపత్తేః.
- ౧౪ స్థానాదివ్యపదేశాచ్చ.
- ౧౫ సుఖవిష్టాభిధానాదేవచ.
- ౧౬ శ్రుతోపనిషత్కగత్యభిధానాచ్చ.
- ౧౭ అనవస్థితేరసంభవాచ్చనేతరః.

5. అంతర్యామ్యధికరణమ్.

- ౧౮ అంతర్యామ్యధిదైవాదిషు తద్దర్శప్యప
దేశాత్.

౧౯ నచస్తార్వమతద్దర్శాభిలాషాత్.

౨౦ శారీరశ్చోభయేఽపిహ భేదేనైవమధీ
యతే.

6. అదృశ్యత్వాద్యధికరణమ్.

- ౨౧ అదృశ్యత్వాదిగుణోధర్మాత్తేః.
- ౨౨ విశేషణభేదవ్యపదేశాభ్యాంచనేతరౌ.
- ౨౩ రూపాపన్యాసాచ్చ.

7. వైశ్వానరాధికరణం.

- ౨౪ వైశ్వానరస్సాధారణశబ్దవిశేషాత్.
- ౨౫ స్వర్ణమాణమనుమానంస్యాదితి.
- ౨౬ శబ్దాదిభ్యోంతః ప్రతిష్ఠానాచ్చనేతి
చేన్నతథాదృప్త్యవదేశా దసంభవా
త్పురుషమపిచైవ మధీయతే.
- ౨౭ ఆతపివనదేవతాభూతంచ.
- ౨౮ సాక్షాదప్యవిరోధంజైమినిః.
- ౨౯ అభివ్యక్తేర్త్యాశ్చర్యః.
- ౩౦ ఆనుస్మృతేర్నాదరిః.
- ౩౧ సంపత్తేరితిజైమిని ప్రధాపిదర్శయతి.
- ౩౨ ఆనునైచైవమస్మిన్.

ప్రథమాధ్యాయే.

తృతీయః పాదః.

1. ద్యుభాస్వద్యధికరణమ్.

- ౧ ముక్తాపస్పృశ్యవదేశాత్.
- ౨ ముక్తాపస్పృశ్యవదేశాత్.
- ౩ నానుమానమతచ్ఛబ్దాత్.
- ౪ ప్రాణభృచ్చ.
- ౫ భేదవ్యపదేశాచ్చ.
- ౬ ప్రకరణాత్.
- ౭ శీత్యదనాభ్యాంచ.

2. భూమాధికరణమ్.

- ౮ భూమాసంప్రసాదాదప్యపదేశాత్.
- ౯ ధర్మోపపత్తేశ్చ.

3. ఆక్షరాధికరణమ్.

౦ ఆక్షరమంబరాంతధృతేః.

౧ సాచప్రకాసనాత్.

౨ అన్యభావ్యావృత్తేశ్చ.

4. ఈక్షతికర్తాధికరణమ్.

౩ ఈక్షతికర్తవ్యవదేశాత్సః.

5. దహరాధికరణమ్.

౪ దహరఉత్తరేభ్యః.

౫ గతిశబ్దాభ్యాం తథాహిద్భవం లింగంచ.

౬ ధృతేశ్చనుహిమ్నోఽన్యస్తిన్నుపలభ్యే.

౭ ప్రసిద్ధేశ్చ.

౮ ఇతరపరామర్శాత్స ఇతిచేన్నాసంభవాత్.

౯ ఉత్తరాచ్చేదావిర్భూతస్వరూపస్తు.

౧౦ ఆన్యార్థశ్చపరామర్శః.

౧౧ అల్పశ్రుతేరితిచేత్తదుక్తమ్.

6. అనుకృత్యధికరణమ్.

౧౨ అనుకృతేస్తస్యచ.

౧౩ అపిచస్తర్మతే.

7. ప్రమితాధికరణమ్.

౧౪ శబ్దాదేవప్రమితః.

౧౫ హృద్యపేక్షయాతు మనుష్యాధికారత్వాత్.

8. దేవతాధికరణమ్.

౧౬ తదుపర్యపిబాదరాయణసంభవాత్.

౧౭ విరోధః కర్తృణితిచేన్నానేకప్రతిపత్తేర్ధర్మనాత్.

౧౮ శబ్దఇతిచేన్నాతఃప్రభవాత్ ప్రత్యక్షానుమానాభ్యామ్.

౧౯ ఆతనివచనిత్యత్వమ్.

౩౦ సమాననామరూపత్వా చ్చావృత్తావప్యవిరోధో దర్శనాత్ స్మృతేశ్చ.

౩౧ మధ్యాది వ్యసంభవా దనధికారంజైమినిః.

౩౨ జ్యోతిషిభావాచ్చ.

౩౩ భావంతుబాదరాయణోఽస్తిహి.

9. అపశూద్రాధికరణమ్.

౩౪ శగన్య తదనాదరశ్రవణాత్తదాద్రవణాత్సూచ్యతేహి.

౩౫ క్షత్రియత్వగతేశ్చత్తరత్రచైత్రరథేనలింగాత్.

౩౬ సంస్కారపరామర్శా త్తదభావాభిలాషాచ్చ.

౩౭ తదభావనిర్ధారణేవప్రవృత్తేః.

౩౮ శ్రవణాధ్యయనార్థప్రతిషేధాత్ స్మృతేశ్చ.

10. కంపనాధికరణమ్.

౩౯ కంపనాత్.

11. జ్యోతిరధికరణమ్.

౪౦ జ్యోతిర్ధర్మనాత్.

12. ఆర్థాంతరత్వాదివ్యవదేశాధికరణమ్.

౪౧ ఆకాశోఽర్థాంతరత్వాదివ్యవదేశాత్.

13. సుషుప్త్యత్కాంత్యధికరణమ్.

౪౨ సుషుప్త్యత్కాంత్యోర్భేదేన.

౪౩ వత్సాదిశబ్దేభ్యః.

ప్రథమాధ్యాయే

చతుర్థః పాదః.

1. అనుమానికాధికరణమ్.

౧ అనుమానికమప్యేకేమామితిచేన్న శరీరరూపకవిన్యస్తగృహీతేర్ధర్మయతిచ.

౨ నూత్నంతుతద్దర్శనత్వాత్.

3 తదధీనత్వాదర్థవత్.

౪ జ్ఞేయత్వాపచనాచ్చ.

౫ వదతీతిచేన్నప్రాజ్ఞోహి ప్రకరణాత్.

౬ త్రయాణామేవచైవ ముపన్యాసః ప్రశ్నశ్చ.

౭ మహద్వచ్చ.

2. చమసాధికరణమ్.

౮ చమసవదవిశేషాత్.

౯ జ్యోతిరుపక్రమాత్తుతథావ్యాధీయత ఏకే. [ధః.]

౧౦ కల్పనోపదేశాచ్చ మధ్యాదివదవిరో

3. సంఖ్యోపసంగ్రహాధికరణం.

౧౧ నసంఖ్యోపసంగ్రహోదశినానాభావా దతిరేకాచ్చ.

౧౨ ప్రాణాదయోవాక్యకేషాత్.

౧౩ జ్యోతిషైకేషామనత్యస్మే.

4. కారణత్వాధికరణం.

౧౪ కారణత్వేనచాకాశాదిషుయథావ్య పదిప్రాక్షే.

౧౫ సమాకర్షాత్.

5. జగద్వాచిత్యాధికరణం.

౧౬ జగద్వాచిత్యాత్.

౧౭ దేవముఖ్యప్రాణలింగాన్నేతిచే త్త ద్వ్యాఖ్యాతం.

౧౮ ఆన్యార్థంతుజ్ఞేమినిః ప్రశ్నవ్యాఖ్యా నాభ్యా మపిచైవమేకే.

6. వాక్యాన్వయాధికరణం.

౧౯ వాక్యాన్వయాత్.

౨౦ ప్రతిజ్ఞాసిద్ధిర్నిగమాశ్చ రథ్యః.

౨౧ ఉక్తక్రమిష్యత ఏవంభావాదిత్యైదు లోమిః.

౨౨ అవసీలేతి కాశకృత్స్నః.

7. ప్రకృత్యధికరణమ్.

౨౩ ప్రకృతిశ్చ ప్రతిజ్ఞా దృష్టంతాను పరోధాత్.

౨౪ అభిధ్యోపదేశాచ్చ.

౨౫ సాక్షాచ్ఛోభయామ్నూనాత్.

౨౬ ఆత్మకృతేః పరిణామాత్.

౨౭ యోనిశ్చహియతే.

8. సర్వవ్యాఖ్యానాధికరణం.

౨౮ ఏలేనసర్వేవ్యాఖ్యాతావ్యాఖ్యాతాః.

ద్వితీయాధ్యాయే

ప్రథమః పాదః.

1. స్మృత్యధికరణం.

౧ ఓమ్. స్మృత్యనవకాశ దోషప్రసంగ ఇతిచే న్నాన్యస్మృత్య నవకాశదోష ప్రసంగాత్.

౨ ఇతరేషాంచానుపలభ్యే

2. యోగప్రత్యుక్త్యాధికరణం.

౩ ఏలేనయోగః ప్రత్యుక్తః.

3. నవిలక్షణత్వాధికరణం.

౪ నవిలక్షణత్వా దస్య తథాత్వం చ శ బ్ధాత్.

౫ అభిమానివ్యవదేశ స్తు విశేషానుగతి భ్యాం.

౬ దృశ్యతేతు.

౭ ఆనలిచేన్నప్రతిషేధమాత్రత్వాత్.

౮ అపీతౌతద్వత్ప్రసంగాదనమంజనం.

౯ సతుదృష్టాంతభావాత్.

౧౦ స్వపక్షదోషాచ్చ.

౧౧ తర్కాప్రతిషానా దప్యన్యథానుమే యమితిచేదేవమప్యవిమోక్షప్రసంగః.

4. శిష్టావస్థానాధికరణం.

౧౨ ఏతేనశిష్టావస్థానాధికరణాత్.

5. భోక్తృపత్త్యాధికరణం.

౧౩ భోక్తృపత్తే రవిభాగశ్చ తస్మాద్భోక్తృపత్తే.

6. ఆరంభణాధికరణం.

౧౪ తదనన్యత్వమారంభణశబ్దాదిభ్యః.

౧౫ భావేహోపలభ్యే.

౧౬ సత్త్వాచ్చావరస్య.

౧౭ అనన్యత్వవదేశాన్నేతిచేన్న ధర్మాంతరేణ వాక్యశేషాత్.

౧౮ యక్షేశ్వబ్రాంతరావప్.

౧౯ పటవచ్చ.

౨౦ యథాచప్రాణాది.

7. ఇతర వ్యవదేశాధికరణం.

౨౧ ఇతరవ్యవదేశేదితాకరణాది దోషప్రసక్తిః.

౨౨ ఆధికంతు భేదనిర్దేశాత్.

౨౩ ఆత్మాదివచ్చతదనుపపత్తిః.

8. ఉపసంహారదర్శనాధికరణం.

౨౪ ఉపసంహారదర్శనాన్నేతిచేన్నక్షీరవద్ధి.

౨౫ దేవాదివదపిలొకే.

9. కృత్స్నప్రసక్త్యాధికరణం.

౨౬ కృత్స్నప్రసక్తి స్మిరవయవత్వ శబ్దోపానా.

౨౭ శ్రుతేస్తుశబ్దమూలత్వాత్.

౨౮ ఆత్మనిచైవంవిచిత్రాశ్చహి.

౨౯ స్వపక్షదోషావచ్చ.

10. సర్వోపేతాధికరణం.

౩౦ సర్వోపేతా చ తద్దర్శనాత్.

౩౧ వికరణత్వాన్నేతిచేత్తదుక్తమ్.

11. ప్రయోజనవత్త్వాధికరణం.

౩౨ సప్రయోజనవత్త్వాత్.

౩౩ లోకవత్తులీలాకైవల్యం.

12. అవైవమ్యునైర్లుప్త్యాధికరణం.

౩౪ వైవమ్యునైర్లుప్త్యే న సాపేక్షత్వాత్తథాపిదర్శయతి.

౩౫ నకర్తృవిభాగాదితిచేన్నాదిత్వాత్.

౩౬ ఉపపద్యతేచాప్యవలభ్యతేవ.

13. సర్వధర్మోపపత్త్యాధికరణం.

౩౭ సర్వధర్మోపపత్తేశ్చ.

ద్వితీయాధ్యాయే

ద్వితీయః పాదః.

1. రచనానుపపత్త్యాధికరణం.

౧ రచనానుపపత్తేశ్చనానుమానం.

౨ ప్రవృత్తేశ్చ.

౩ వయోంబువచ్చేత్తత్రాపి.

౪ వ్యతిరేకానవస్థితేశ్చానపేక్షత్వాత్.

౫ అన్యత్రాభావాచ్చనతృణాదివత్.

౬ అభ్యుపగమేఽప్యర్థాభావాత్.

౭ పురుషాత్తవదితిచేత్తథాపి.

౮ అంగిత్యానుపపత్తేశ్చ.

౯ అన్యథానుమితోచక్షశక్తియోగాత్.

౧౦ విప్రతిషేధాచ్చాననుజనం.

2. మహద్దీర్ఘాధికరణం.

౧౧ మహద్దీర్ఘవద్వాహస్వపరి మండలాభ్యాం.

3. పరమాణు జగదకారణత్వాధికరణం.

౧౨ ఉభయధావినకర్తృతత్తద్భావః.

౧౩ సమవాయాభ్యుపగమాచ్చ సామ్యదనవస్థితే.

- ౧౪ నిత్యమేవచభావాత్.
 ౧౫ రూపాదిమత్వాచ్చ విపర్యయోదర్శనాత్.
 ౧౬ ఉభయధాచదోషాత్.
 ౧౭ అపరిగ్రహాచ్చాత్యంతమనపేక్షా.

4. సముదాయాధికరణం.

- ౧౮ సముదాయ ఉభయమేతుకేఽపితదప్రాప్తిః.
 ౧౯ ఇతరేతరప్రత్యయత్వా దితిచేన్నోత్పత్తి మాత్రనిమిత్తత్వాత్.
 ౨౦ ఉత్తరోత్పాదేచపూర్వనిరోధాత్.
 ౨౧ అనతి ప్రతిజ్ఞోపరోధో యాగవద్యమన్యథా.
 ౨౨ ప్రతిసంఖ్యా ప్రతిసంఖ్యానిరోధాప్రాప్తిరవిచ్ఛేదాత్.
 ౨౩ ఉభయధాచదోషాత్.
 ౨౪ ఆకాశేచావిశేషాత్.
 ౨౫ అనుస్మృతేశ్చ.
 ౨౬ నాసతోఽనృప్తత్వాత్.
 ౨౭ ఉదాసీనానామపినైవంసిద్ధిః.

5. అభావాధికరణం.

- ౨౮ నాభావఉపలబ్ధిః.
 ౨౯ వైధర్మ్యాచ్చనన్యత్వాదివత్.
 ౩౦ నభావోఽనుపలబ్ధిః.
 ౩౧ క్షణికత్వాచ్చ.
 ౩౨ సర్వధానుపపత్తేశ్చ.
 6. ఏకస్త్విన్నసమ్యవాధికరణం.
 ౩౩ నైకస్త్విన్నసంభవాత్.
 ౩౪ ఏవంచాత్మాఽకార్తస్యైవం.
 ౩౫ నచ పర్యాయా దప్యవిరోధోవికారాదిభ్యః.

- ౩౬ అంత్యావస్థితే శోభయ నిత్యత్వాదవిశేషః.

7. పత్యరసానుంజస్యాధికరణం.

- ౩౭ పత్యరసానుంజస్యాత్.
 ౩౮ సంబంధానుపపత్తేశ్చ.
 ౩౯ అధిష్ఠానానుపపత్తేశ్చ.
 ౪౦ కరణవచ్చేన్నభోగాదిభ్యః.
 ౪౧ అంతవత్త్వమసర్వజ్ఞతావా.

8. ఉత్పత్త్యసమ్యవాధికరణం.

- ౪౨ ఉత్పత్త్యసంభవాత్.
 ౪౩ సచక్షుః కరణం.
 ౪౪ విజ్ఞానాదిభావేవాతదప్రతిషేధః.
 ౪౫ ఏప్రతిషేధాచ్చ.

ద్వితీయాధ్యాయే

తృతీయః పాదః

1. వియదధికరణమ్.

- ౧ నవియదశ్చ తేః.
 ౨ అస్తితు.
 ౩ గోణ్యసంభవాత్.
 ౪ శబ్దాచ్చ.
 ౫ స్యాన్వైచికస్యబ్రహ్మశబ్దవత్.
 ౬ ప్రతిజ్ఞాహానిరవ్యతిరేకాచ్చబద్ధేభ్యః.
 ౭ యావద్వికారంతువిభాగోఽకవత్.

2. మాతరిశ్వాధికరణం.

- ౮ ఏలేనమాతరిశ్వావ్యాఖ్యాతః.

3. ఆసంభవాధికరణం.

- ౯ ఆసంభవస్తుసతోఽనుపపత్తేః.

4. లేజోఽధికరణం.

- ౧౦ లేజోఽతస్తథావ్యూహా.

5. అబధికరణం.

- ౧౧ ఆవః.

6. పృథివ్యధికరణం.

- ౧౨ పృథివ్యధికారయావశబ్ధాంతరేభ్యః.

7. తదభిధ్యానాధికరణం.

౧౩ తదభిధ్యానాదేవతుతల్లింగాత్మకః.

8. విపర్యయాధికరణం.

౧౪ విపర్యయేణతుక్రమోఽత ఉపపద్యతేచ.

9. అంతరావిజ్ఞానాధికరణం.

౧౫ అంతరా విజ్ఞానమనసీక్రమేణ తల్లింగాదితిచేన్నా విశేషాత్.

10. చరాచరవ్యపాశ్రయాధికరణం.

౧౬ చరాచరవ్యపాశ్రయస్తుస్యా తద్వ్యవదేశోభాక్తస్తద్భావభావిత్యాత్.

11. ఆత్మాధికరణం.

౧౭ నాత్మాశుతేర్నిత్యత్వాచ్చతాభ్యః.

12. జ్ఞాధికరణం.

౧౮ జ్ఞోఽతవీచ.

13. ఉత్క్రాంతిగత్యధికరణం.

౧౯ ఉత్క్రాంతిగత్యాగతీనాం.

౨౦ స్వాత్మనాచోత్తరయోః.

౨౧ నాణురతచ్ఛ్రుతే రితిచేన్నేతరాధికారాత్.

౨౨ స్వశబ్దోన్మానాభ్యాంచ.

౨౩ అవిరోధశ్చందనవత్.

౨౪ ఆవస్థితివైశేష్యుదితిచేన్నా భ్యుపగమాద్భుదిహి.

౨౫ గుణద్వాలోకవత్.

౨౬ వ్యతిరేకోగంధవత్.

౨౭ తథాచ దర్శయతి.

౨౮ వృగగుపదేశాత్.

౨౯ తద్గుణసారత్వాత్తు తద్వ్యవదేశకప్రాజ్ఞవత్.

౩౦ యావదాత్మభావిత్యాచ్చ న దోషస్తద్దర్శనాత్.

౩౧ పుంస్తాదివత్తస్యసతోఽభివ్యక్తియోగాత్.

౩౨ నిత్యోపలబ్ధ్యనుపలబ్ధిప్రసంగోఽన్యతఃనియమోవాన్యథా.

14. కర్తృధికరణం.

౩౩ కర్తాశాస్త్రార్థవత్వాత్.

౩౪ విహారోపదేశాత్.

౩౫ ఉపాదానాత్.

౩౬ వ్యవదేశాచ్చక్రియాయాం నచేన్నిదేశవిపర్యయః.

౩౭ ఉపలబ్ధివదనియమః.

౩౮ శక్తివిపర్యయాత్.

౩౯ సమాధ్యభావాచ్చ.

15. తక్షాధికరణం.

౪౦ యథాచ తక్షోభయథా.

16. పరాయత్తాధికరణం.

౪౧ పరాశ్రుతచ్ఛ్రుతేః.

౪౨ కృతప్రయత్నాపేక్షస్తు విహితప్రతిషిద్ధావైయథ్యాదిభ్యః.

17. అంశాధికరణం.

౪౩ అంశోనానావ్యవదేశాదన్యథా చాపిదాశక్తికవాదిత్వ మధీయతవీకే.

౪౪ మంత్రవర్ణాత్.

౪౫ అపిచస్పర్శతే.

౪౬ ప్రకాశాదివన్నైవం పరః.

౪౭ స్వరంతిచ.

౪౮ అనుజ్ఞాపరిహారా దేహసంబంధాజ్ఞోతిరాదివత్.

౪౯ ఆసంతలేశ్చావ్యతికరః.

౫౦ ఆభాసవీచ.

౫౧ అదృష్టానియమాత్.

౫౨ అభిసంధ్యాదివ్యవచైవం.

౫౩ ప్రదేశభేదాదితిచేన్నాంతర్యానాత్.

ద్వితీయాధ్యాయే
చ తు ర్థః పా దః.

1. ప్రాణోత్పత్త్యాధికరణమ్.

- ౧ ఓమ్. తథా ప్రాణాః.
- ౨ గాఙ్మసంభవాత్.
- ౩ తత్వాప్యప్యతేషు.
- ౪ తత్సూర్యకత్వా ద్వాచః.

2. సప్తగత్యాధికరణమ్.

- ౫ సప్తగతే ర్విశేషితత్వా చ్చ.
- ౬ హస్తాదయస్తు సి తేఽతోస్తవమ్.

3. ప్రాణాణుత్పత్త్యాధికరణమ్.

- ౭ అణవశ్చ.

4. ప్రాణశ్చైష్ట్యాధికరణం.

- ౮ శ్చేష్టశ్చ.

౫. వాయుక్రియాధికరణమ్.

- ౯ నవాయుక్రియే పృథ గుపదేశాత్.
- ౧౦ చక్షురాదివత్తుతత్సహశిష్ట్యాదిభ్యః.
- ౧౧ ఆకరణత్వాచ్చ నదోష స్తథాహి దర్శయతి.
- ౧౨ పంచవృత్తి ర్ననోప ద్వ్యపదిశ్యతే.

6. శ్చేష్టాణుత్పత్త్యాధికరణం.

- ౧౩ అణవశ్చ.

7. జ్యోతిరాద్యధికరణం.

- ౧౪ జ్యోతిరాద్యధిష్ఠానంతు తదామననా
- ౧౫ ప్రాణవతా శబ్దాత్. [త్.
- ౧౬ తస్య చనిత్యత్వాత్.

8. ఇంద్రియాధికరణం.

- ౧౭ త ఇంద్రియాణి తద్వ్యపదేశాదన్య
- ౮ త్ర శ్చేష్టాత్.
- ౧౯ భేదశ్రుతేః.
- ౧౯ చైతన్యాచ్చ.

9. సంజ్ఞామూర్తిక్ష్మత్వ్యాధికరణం.

- ౨౦ సంజ్ఞామూర్తిక్ష్మత్వస్త్రివృత్కుర్వత ఉపదేశాత్.
- ౨౧ మాంసాది భౌమం యథాశబ్ద మిత రయోశ్చ.
- ౨౨ వైశేష్యత్తు తద్వాద స్తద్వాదః.

తృతీయాధ్యాయే

ప్రథమః పాదః.

1. తదంతరప్రతిపత్త్యాధికరణం.

- ౧ ఓమ్. తదంతరప్రతిపత్తేరంపాతినంప రివ్యక్తః ప్రశ్ననిరూపణాభ్యాం.
- ౨ త్ర్యాత్మకత్వాత్తు భూయస్త్యాత్.
- ౩ ప్రాణగతేశ్చ.
- ౪ అగ్నాద్విదిగతిశ్రుతేరితిచే న్న భాక్త త్వాత్.
- ౫ ప్రథమే శ్రవణాదితి చే న్నతా ఏవ మ్యూపపత్తేః.
- ౬ ఆశ్రుతత్వాదితిచే న్నేష్టాదికారిణాం ప్రతీతేః.
- ౭ భాక్తం వా నాత్మవిత్వా త్తథాహి దర్శయతి.

2. కృతాత్యయాధికరణం.

- ౮ కృతాత్యయేఽనుశయవాక్ దృష్ట స్తుతిభ్యాం యథేతమనేవంచ.
- ౯ చరణాదితిచే న్నతదుపలక్షణాథే కాగ్రాజినః.
- ౧౦ ఆనర్థక్య మితిచే న్న తదపేక్ష త్వాత్.
- ౧౧ సుకృతదుష్కృతే ఏవేతి తు బాదరి.

3. అనిష్టాదికార్యధికరణం.

- 1 అనిష్టాదికారణా మపిచ శ్రుతం.
- 2 సంయమనే త్వమభూయేతరేషామా రోహవరో హా తద్గ తిదర్శనాత్.
- 3 స్వరంతిచ.
- 4 ఆపిచసప్త.
- 5 తత్రాపిచ తద్వ్యాపారా దవిరోధః.
- 6 విద్యాకర్తృణోఽపి తు ప్రకృతత్వాత్.
- 7 నతృతీయే తథోపలబ్ధేః.
- 8 స్వర్యతేఽపిచ లోకే.
- 9 దర్శనాచ్చ.
- 10 తృతీయశబ్దావరోధ స్సంశోకజన్య.

4. స్వాభావ్యావత్త్యధికరణమ్.

- 1 తత్స్వాభావ్యావత్తి రుపపత్తేః.

5. నాతిచిరాధికరణమ్.

- 2 నాతిచిరేణ విశేషాత్.

6. అన్యాధిష్ఠితాధికరణమ్.

- 7 అన్యాధిష్ఠితే పూర్వప దభిలాషాత్.
- 8 అశుద్ధమితిచే న్న శబ్దాత్.
- 9 రేతస్సి గ్యోగోఽభ.
- 10 యోనేశ్వరీరమ్.

తృతీయాధ్యాయే

ద్వితీయః పాదః.

1. సన్ధ్యాధికరణం.

- 1 ఓమ్. సంధ్యే సృష్టి రాహ హి.
- 2 నిర్దాతారం చైకే పుత్రాదయశ్చ.
- 3 మాయామాత్రం తు కార్తేన్యై నానభివ్యక్తస్వరూపత్వాత్.
- 4 సూచకశ్చహి శ్రుతే రాచక్షలేచ తద్విదః.

1 వరాభిధ్యాసాత్తు తిరోహికం తతో హ్యస్య బద్ధవివర్తయా.

2 దేహయోగా ద్వాసోఽపి.

2. తదభావాధికరణమ్.

2 తదభావో నాడీషు తచ్చులే రాత్త నిచ.

3 అతః ప్రబోధోఽస్తాత్.

3. కర్తానుస్త్వృతిశబ్దవిధ్యధికరణమ్.

4 సవిపతు కర్తానుస్త్వృతిశబ్దవిభ్యః.

4. ముగ్ధాధికరణమ్.

10 ముగ్ధేఽర్థసమృత్తిః పరిశేషాత్.

5. ఉభయలింగాధికరణమ్.

11 న స్థానతోఽపి పర స్సౌభ్యయలింగం సర్వత్రహి.

12 భేదాదితిచే న్న ప్రత్యేక మతద్వ చనాచ్చ.

13 ఆపిచైవ మేకే.

14 అయాపవదేవహి తత్ప్రధానత్వాత్.

15 ప్రకాశవ చ్చావైయర్థమ్.

16 అహచ తస్మాత్తమ్.

17 దర్శయతి చాథో ఆపి స్వర్యతే.

18 అతవిష చోపమా సూర్యకాది వత్.

19 అమృతదగ్రహణాత్తు సతథాత్వమ్.

20 వృద్ధిహాసభాక్త్య మంతర్భావా దు భయ సామజ్ఞాస్యా దేవమ్.

21 దర్శనాచ్చ.

6. ప్రకృతైతావత్వాధికరణమ్.

22 ప్రకృతైతావత్త్వం హి ప్రతిషేధతి తతో బ్రవీతిచ భూయః.

23 తదవ్యక్త మాహ హి.

24 అపిసంరాధనే ప్రత్యక్షానుమానా భావః.

- ౧౫ ప్రకాశాదివచ్చావైశేష్యం ప్రకా
శశ్చ కర్తృణ్యభ్యాసాత్.
౧౬ అతోఽంతేన తథాహి లింగమ్.
౧౭ ఉభయవ్యవదేశాత్త్వహితుండలవత్.
౧౮ ప్రకాశాశ్రయవ ద్వాతేజస్త్వాత్.
౧౯ పూర్వవద్వా.
౩౦ ప్రతిషేధాచ్చ.

7. పరాధికరణమ్.

- ౩౧ పరమత స్వేతూన్తానసంబంధభేద
వ్యవదేశేభ్యః.
౩౨ సామాన్యాత్తు.
౩౩ బుద్ధ్యర్థః పాదవత్.
౩౪ సానవిశేషా త్ప్రకాశాదివత్.
౩౫ ఉపపత్తేశ్చ.
౩౬ తథాఽన్యప్రతిషేధాత్.
౩౭ అనేనసర్వగతత్వ మాయామశబ్దా
దిభ్యః.

8. ఫలాధికరణమ్.

- ౩౮ ఫలమతఉపపత్తే.
౩౯ శ్రుతత్వాచ్చ.
౪౦ ధర్మం జైమిని రత ఏవ.
౪౧ పూర్వంతు బాదరాయణో హేతు
వ్యవదేశాత్.

తృతీయాధ్యాయే

తృతీయః పాదః.

1. సర్వవేదాంతప్రశ్నయాధికరణమ్.
౧ ఓమ్. సర్వవేదాంతప్రశ్నయంచోద
నాద్యవిశేషాత్.
౨ భేదా స్మృతిచే స్నేహకస్యా మపి.
౩ స్వాధ్యాయస్య తథాత్వేన హి సమా
చారేఽధికారాచ్చ సవపచ్చ తస్మి
యమః.

౪ దర్శయతివ.

2. ఉపసంహారాధికరణమ్.

౫ ఉపసంహారోఽర్థాభేదా ద్విధిశేషవ
త్సమానేచ.

3. ఆన్యథాత్వాధికరణమ్.

౬ ఆన్యథాత్వం శబ్దాదితిచే స్సావిశే
షాత్.

౭ నవా ప్రకరణభేదా త్పరోవరీయ
స్త్వాదివత్.

౮ సంజ్ఞాతశ్చేత్తదుక్త మస్తితు తదపి.

4. వ్యాప్త్యధికరణమ్.

౯ వ్యాప్తేశ్చ సమంజసమ్.

5. సర్వాభేదాధికరణమ్.

౧౦ సర్వాభేదా దన్యత్రేమే.

6. ఆనందాద్యధికరణమ్.

౧౧ ఆనందాదయః ప్రధానస్య.

౧౨ ప్రియశిరస్వాద్యప్రాప్తి రుపచయా
పచయా హి భేదే.

౧౩ ఇతరే తస్థస్సామాన్యాత్.

7. ఆధ్యానాధికరణమ్.

౧౪ ఆధ్యానాయప్రయోజనాభావాత్.

౧౫ ఆత్మశబ్దాచ్చ.

8. ఆత్మగృహీత్యధికరణమ్.

౧౬ ఆత్మగృహీతి రితరవ దుత్తరాత్.

౧౭ అన్యయాదితిచే త్స్యా దవధార
వాత్.

9. కార్యాభ్యానాధికరణమ్.

౧౮ కార్యాభ్యానా దపూర్వం.

10. సమానాధికరణమ్.

౧౯ సమానవిషంచాభేదాత్.

11. సంబంధాధికరణమ్.

౨౦ సంబంధా దేవ మన్యత్రాపి.

అం న వా విశేషాత్.

అ అ దర్శయతిచ.

12. సంభృత్యధికరణమ్.

అ 3 సంభృతి ద్యువ్యాప్తసి చాతః.

13. పురుషవిద్యాధికరణమ్.

అ ౪ పురుషవిద్యాయా మివ చేతరేషా మనామ్ననాత్.

14. వేదాద్యధికరణమ్.

అ ౫ వేదాద్యర్థభేదాత్.

15. మాన్యధికరణమ్.

అ ౬ మానో తూపాయనశబ్దశేషత్వా త్కు కాచ్ఛందః పుత్యుపగానవ త్తదుక్తమ్.

16. సామ్యురాయాధికరణమ్.

అ ౭ సామ్యురాయే కర్తవ్యా భావా త్తథా హ్యస్యే.

అ ౮ ఛందత ఉభయావిరోధాత్.

17. గతేరథవత్త్వాధికరణమ్.

అ ౯ గతే రథవ త్త్వ ముభయధాన్య థాహి విరోధః.

30 ఉపపన్న స్తలక్షణార్థోపలభే ద్లోక వత్.

18. అనియమాధికరణమ్.

31 అనియమ స్సర్వేషా మవిరోధ శ్చబ్దా నుమానాభ్యాం

19. యావదధికారాధికరణమ్.

32 యావదధికార మవస్థితి రాధికారి కాణాం.

20. అక్షరాద్యధికరణం.

33 అక్షరధియా స్తవరోధ స్సామాన్య తద్భావాభ్యాహూపనదవ త్తదుక్తం.

21. ఇయదధికరణం.

3౪ ఇయ దామననాత్.

22. అంతరత్వాధికరణం.

3౫ అంతరాభూతగ్రామవ త్స్వాత్తనః.

3౬ అన్యథా భేదానువవ త్తిరితి చేన్నోప దేశాంతరవత్.

23. వ్యతిహారాధికరణం.

3౭ వ్యతిహారోవిశింషంతి హీతరవత్.

24. సత్వాద్యధికరణం.

3౮ సైసహి సత్వాదయః.

25. కామాద్యధికరణం.

3౯ కామాదీతరత్ర త త్రచాయ త నా దిభ్యః.

26. ఆదరాధికరణం.

౪౦ ఆదరాదలోపః.

౪౧ ఉపస్థితేత స్తద్వచనాత్.

27. తన్నిధారణాధికరణం.

౪౨ తన్నిధారణనియమ స్తద్వప్తే పృథ గ్భూతి ప్రతిబంధః ఫలం.

28. ప్రదానాధికరణం.

౪౩ ప్రదానవ దేవ తదుక్తం.

29. లింగభూయస్త్యాధికరణం.

౪౪ లింగభూయస్త్యాత్తదిబలీయ స్తదసి.

౪౫ తూర్వవికల్పః ప్రకరణా త్స్యాన్తి త్క్రియామానసవత్.

౪౬ అతిదేశా చ్చ.

౪౭ విద్యైవతు నిధారణాత్.

౪౮ దర్శనాచ్ఛ.

౪౯ శ్రు త్యాదిబలీయస్త్యాచ్ఛనబాధః.

౫౦ అనుబంధాదిభ్యః ప్రజ్ఞాంతరపునక్తవ వద్వప్తశ్చ తదుక్తం.

౫౧ ససామాన్యాద ప్యుపలభే ర్మలత్యువ న్నహి లోకావతిః.

గీ॥ పరేణచ శబ్దస్య తాద్విధ్యం భూయ
స్త్యాత్త్వసుబంధః.

30. వికాత్వాధికరణం.

గీ३ ఏక ఆత్మన శృతిరే భావాత్.

గీ४ వ్యతిరేక స్తద్భావా భావిత్వాన్నతూ
పబ్ధివత్.

31. అంగావబద్ధాధికరణం.

గీ५ అంగావబద్ధాస్తు నశాఖానుహీ త్రితి

గీ६ మస్తాదివ ద్వా విరోధః. [వేదం.

32. భూమ్యజ్ఞాయస్త్యాధికరణం.

గీ७ భూమ్యః క్రతువజ్ఞాయ స్త్వం త
థాపిదర్యయతి.

33. శబ్దాదిభేదాధికరణం.

గీ८ నానాశబ్దాదిభేదాత్.

34. వికల్పాధికరణం.

గీ९ వికల్పః పరిశిష్టఫలత్వాత్.

35. కామ్యుధికరణం.

ఓం కామ్యుస్తు యథా కామం సము
ప్రీయేర స్సవా పూర్వహేత్వభా
వాత్.

36. యథాశ్రయభావాధికరణం.

ఓం అంగేషు యథాశ్రయభావః.

ఓం శిష్టేశ్వ.

ఓం సమాహారాత్.

ఓం గుణసాధారణ్యశ్రుతేశ్వ.

ఓం నవాతత్సహభావాశ్రుతే.

ఓం దర్శనాచ్చ.

కృతీయాధ్యాయే

చ తుర్థః పాదః.

1. పురుషార్థాధికరణం.

౧ ఓమ్. పురుషార్థో బాద
రాయణః.

౨ శేషత్వా త్పురుషార్థవాదో యథా

న్యేష్వితి జైమినిః.

౩ అచారదర్శనాత్.

౪ తచ్చుతే.

గీ సమన్వారమ్భణాత్.

ఓ తద్వతోవిధానాత్.

౭ నియమాచ్చ.

౮ ఆధిరోపదేశాత్తు బాదరాయణ నైర్వి

వంతద్దర్శనాత్.

౯ తుల్యంతు దర్శనమ్.

౧౦ అసార్వత్రికే.

౧౧ విభాగశృతవత్.

౧౨ అధ్యయనమాత్రపత్య.

౧౩ నావిశేషాత్.

౧౪ సుతయేననుమతిర్వా.

౧౫ కామకారేణ చైకే.

౧౬ ఉపమర్శంచ.

౧౭ ఊర్ధ్వరేతస్సుచ శబ్దేహి.

2. పరామర్శాధికరణమ్.

౧౮ పరామర్శం జైమినిచోదనా చ్చా
పవదతి హి.

౧౯ అనుష్టేయం బాదరాయణ స్సామ్య
శ్రుతే.

౨౦ విధి ర్వా ధారణవత్.

3. స్తుతిమాత్రాధికరణమ్.

౨౧ స్తుతిమాత్రముపాదానాదితి చేన్నా
పూర్వత్వాత్.

౨౨ భావశబ్దాచ్చ.

4. పాఠ్యవాధికరణమ్.

౨౩ పాఠ్యవాధాఇతి చేన్న విశేషిత
త్వాత్.

౨౪ తథా చైకవాక్యతోపబద్ధాత్.

5. అగ్నింధనాద్యధికరణమ్.

౧౫ అతవీవచాగ్నింధనా ద్యసపేక్షా.

6. సర్వాపేక్షాధికరణమ్.

౧౬ సర్వాపేక్షా చ యజ్ఞాదిశ్రుతే రశ్వవత్.

౧౭ శమదమాద్యుపేత స్సాన్యత్రథాపితు తద్విధే స్తదంగతయా లేషా మవ శ్యామష్టేయత్వాత్.

7. సర్వాస్మానుమత్యధికరణమ్.

౧౮ సర్వాస్మానుమతిశ్చ ప్రాణాత్యయే తద్దర్శనాత్.

౧౯ అబాధాచ్ఛ.

౩౦ అపిచ స్తర్యతే.

౩౧ శబ్దశ్చతోఽకామకారే.

8. ఆశ్రమకర్తాధికరణమ్.

౩౨ విహితత్వాచ్చాశ్రమకర్తాపి.

౩౩ సహకారిత్వేనచ.

౩౪ సర్వధాపి త ఏవోభయలింగాత్.

౩౫ ఆనభిభవం చ దర్శయతి.

9. విధురాధికరణమ్.

౩౬ ఆంతరాచాపితు తద్బృహ్మే.

౩౭ అపిచ స్తర్యతే.

౩౮ విశేషానుగ్రహశ్చ.

౩౯ అత స్త్రితరజ్జ్యాయో లింగాచ్ఛ.

10. తద్యాతాధికరణమ్.

౪౦ తద్యాతస్యతు సాతద్భావో జైమినే రసినియమాత్తద్రూపాభావేభ్యః.

11. అధికారికాధికరణమ్.

౪౧ సచాధికారికమపి పతనానుమానా త్తదయోగాత్.

౪౨ ఉపపూర్వమపిత్వేకే భావ మశనవ త్తదుక్తమ్.

12. బహిరధికరణమ్.

౪౩ బహిస్తూభయధాస్త్వితే రాచారాచ్ఛ.

13. స్వామ్యధికరణమ్.

౪౪ స్వామినః ఫలశ్రుతే రిత్యాశ్రేయః.

౪౫ ఆర్త్విజ్యమిత్యోమూమి స్తస్మై హి పరిక్రియతే.

౪౬ శ్రుతేశ్చ.

14. సహకార్యంతరవిధ్యధికరణం.

౪౭ సహకార్యంతరవిధిః పక్షేతత్పతీయంతద్వతోవిధ్యాదివత్.

౪౮ కృత్స్నభావాత్తు గృహిణోపసంహారః.

౪౯ మానవ దితలేషా మప్యూపదేశాత్

15. ఆనావిష్కారాధికరణమ్.

౫౦ ఆనావిష్కార్య స్తన్వయాత్.

16. ఐహికాధికరణమ్.

౫౧ ఐహిక మప్రస్తుతప్రతిబద్ధే తద్దర్శనాత్.

17. ముక్తిఫలానియమాధికరణమ్.

౫౨ ఏవం ముక్తిఫలానియమ స్తదవస్థావధృతే స్తదవస్థా వధృతే.

చతుర్థాధ్యాయే

ప్రథమః పాదః.

1. ఆవృత్త్యధికరణమ్.

౧ ఓమ్ ఆవృత్తిరసకృదుపదేశాత్.

౨ లింగాచ్ఛ.

2. ఆత్మత్వోపాసనాధికరణమ్.

౩ ఆత్మేతితూపగచ్ఛంతి గ్రాహయంతిచ.

3. ప్రతీకాధికరణమ్.

౪ సప్రతీకేనహి సః.

4. బ్రహ్మపుష్ట్యధికరణమ్.

౫ బ్రహ్మపుష్టి రుత్కర్మాత్.

6. ఆదిత్యాదిమత్యధికరణమ్.

౬ ఆదిత్యాదిమతయ శ్వాంగ ఉపపత్తేః.

6. ఆసీనాధికరణమ్.

౭ ఆసీన స్పంభనాత్.

౮ ధ్యానాచ్చ.

౯ అచలత్వం చాపేత్య.

౧౦ స్మరంతి చ.

7. ఏకాగ్రతాధికరణమ్.

౧౧ యత్రైకాగ్రతా తత్రావిశేషాత్.

8. ఆప్రయాణాధికరణమ్.

౧౨ ఆప్రయాణా త్రప్రాప్తి హి దృష్టమ్.

9. తదధిగమాధికరణమ్.

౧౩ తదధిగమఉత్తరపూర్వానుయో రష్ట్రే
షవినాశౌ తద్వ్యవదేశాత్.

10. ఇతరాసంక్షేపాధికరణమ్.

౧౪ ఇతరస్యాప్యేవమసంక్షేపః పాలేతు.

11. అనారంభకార్యాధికరణమ్.

౧౫ అనారంభకార్యే ఏవమత్యుచ్యతే తద
వధేః.

12. అగ్నిహోత్రాద్యధికరణమ్.

౧౬ అగ్నిహోత్రాదితు తత్కార్యయైవ
తద్దర్శనాత్.

౧౭ అతోఽన్యాపి హ్యేకేహిముఖయోః

13. విద్యాజ్ఞానసాధనత్వాధికరణమ్.

౧౮ యదేవ విద్యయేతిహి.

14. ఇతరక్షపణాధికరణమ్.

౧౯ భోగేన త్వితరేక్షపయిత్యా సమ్మ
ద్యతే.

చతుర్థాధ్యాయే

ద్వితీయః పాదః.

1. వాగధికరణం.

౧ ఓమ్ వాక్తునసి దర్శనా చృష్టాచ్చ.

౨ అతఏవచ సర్వాణ్యు.

2. మనోఽధికరణమ్.

౩ తన్మనః ప్రాణ ఉత్తరాత్.

3. అధ్యక్షాధికరణమ్.

౪ సోఽధ్యక్షే తదుపగమాదిభ్యః.

౫ భూతేషు తద్భుతేః.

౬ వైకన్తిక్ దర్శయతో హి.

4. ఆసృత్యుపక్రమాధికరణమ్.

౭ సమానా చాసృత్యుపక్రమా దమృత
త్వం చానుపోవ్య.

5. సంసారవ్యవదేశాధికరణమ్.

౮ తదాఽపీతే స్పంసారవ్యవదేశాత్.

౯ సూక్ష్మం ప్రమాణత శ్చ తథోపలభ్యే.

౧౦ నోపమద్దేనాత్.

౧౧ అనైవహోపపత్తే రేషఉష్ణ.

6. ప్రతిషేధాధికరణమ్.

౧౨ ప్రతిషేధా దితిచే న్నకారీరాత్.

౧౩ స్పష్టో హ్యేకేహి.

౧౪ స్వర్గలేచ.

7. వాగాదిలయాధికరణమ్.

౧౫ తాని వరే తథా వ్యూహ.

8. అవిభాగాధికరణమ్.

౧౬ అవిభాగో వచనాత్.

9. తదోఽధికరణమ్.

౧౭ తదోఽగ్రజ్వలం తత్ప్రకాశితద్వా
రో విద్యాసామర్థ్యా తచ్ఛేషగత్యను
స్మృతియోగాచ్చ హర్దానుగృహీత
శ్శతాధికయా.

10. రక్ష్యనుసారాధికరణమ్.

౧౮ రక్ష్యనుసారీ.
౧౯ నిశి నేతిచే న్నసంబంధస్య యావ
ద్దేహభావిత్వా ద్దర్శయతిచ.

11. దక్షిణాయనాధికరణమ్.

౨౦ అత శ్చాయనేఽపి దక్షిణే.
౨౧ యోగినః ప్రతిష్ఠ్యతే స్థాతే చైతే.

చతుర్థాధ్యాయే

తృ తీ యః పా దః.

1. అర్చిరాద్యధికరణమ్.

౧ ఓమ్ అర్చిరాదినా తత్ప్రధితే.

2. వాయుధికరణమ్.

౨ వాయు మబ్దాదవిశేషవిశేషాభ్యామ్.

3. తడిదధికరణమ్.

౩ తడితోధివరుణ స్సంబాధాత్.

4. ఆలివాహికాధికరణమ్.

౪ ఆలివాహికా స్తద్వింగాత్.

౫ ఉభయవ్యామోహ తత్ప్రధితే.

౬ వైద్యుతేనైవ తత స్తచ్ఛితే.

5. కార్యాధికరణమ్.

౭ కార్యం బాదరి రస్య గతు్యపవత్రే.

౮ విశేషితత్వాచ్చ.

౯ సామీప్యా తద్వ్యవచేతే.

౧౦ కార్యాత్యయే తదధ్యక్షేణ సహతః
పరమభిధానాత్.

౧౧ స్మృతేశ్చ.

౧౨ వరంజైమిని ద్దుభ్యుత్పాత్.

౧౩ దర్శనాచ్చ.

౧౪ సచకార్యే ప్రతిపత్త్యభిసంభి.

6. ఆప్రతీకాలంబనాధికరణమ్.

౧౫ ఆప్రతీకాలంబనా న్నయతీతి బాద
రాయణఉభయధాఽదోఽపి తత్ప్ర
తుశ్చ.

౧౬ విశేషంచ దర్శయతి.

చతుర్థాధ్యాయే

చ తు ర్థః పా దః.

1. సంపద్యావిర్భావాధికరణమ్.

౧ ఓమ్ సంపద్యావిర్భావ స్సేవ్విస శ
బ్దాత్.

౨ ముక్తః ప్రతిజ్ఞానాత్.

౩ ఆత్మా ప్రకరణాత్.

2. అవిభాగేన దృష్టత్వాధికరణమ్.

౪ అవిభాగేన దృష్టత్వాత్.

3. బ్రహ్మాధికరణమ్.

౫ బ్రహ్మేణజైమినిరుపన్యాసాదిభ్యః.

౬ చితి తన్నాత్రేణ తదాత్మకత్వాదిత్యో
దులూమిః.

౭ ఏవ మపుప్రన్యాసాత్పూర్వభావా
దవిరోధం బాదరాయణః.

4. సంకల్పాధికరణం.

౮ సంకల్పాదేవమత తచ్ఛితే.

౯ అతఏవ చానన్యాధిపతిః.

5. ఆభావాధికరణం.

౧౦ ఆభావం బాదరి రాహ హ్యేవం.

- ౧౧ భావం జైమిని రిద్వకల్పమనసాత్.
 ౧౨ ద్వాదశాహవ దుభయవిధం బాద
 రాయణోఽతః.
 ౧౩ తస్యభావే సంధ్యవ దుపపత్తేః.
 ౧౪ భావే జాగ్రద్వత్.
 6. ప్రదీపాధికరణం.
 ౧౫ ప్రదీపవదావేశస్తథాహి దర్శయతి.
 ౧౬ స్వాప్యయసంపత్క్యై రన్యతరాపేక్ష
 మావిష్కృతంహి.

7. జగద్వ్యూపారవర్ణాధికరణం.
 ౧౭ జగద్వ్యూపారవర్ణం ప్రకరణా ధన
 స్పిహితత్వాచ్చ.
 ౧౮ ప్రత్యక్షోపదేశాదితి చే న్నాధికారిక
 మణ్డలస్థితేః.
 ౧౯ వికారావ ర్తిచ తథాహి స్థితి మాహ.
 ౨౦ దర్శయత తై వంప్రత్యక్షానుమానే.
 ౨౧ భోగమాత్ర సామ్యలింగాచ్చ.
 ౨౨ ఆనావృత్తిశ్చబ్దాదనావృత్తిశ్చబ్దాత్.

ఇతి బ్రహ్మసూత్రాణి.
 చారిః ఓమ్.

శ్రీగోపాలకృష్ణాయనమః. శ్రీ భ గ వ ద్గీ తా.

ఓ మృత్యుశ్రీ భగవద్గీతామాలామంత్రస్య - భగవా న్నేదవ్యాసఋషిః - ఆను శ్చ
 హ్రష్ ఛందః - శ్రీకృష్ణః పరమాత్మా దేవతా - ఆశోచ్యానన్వశోచస్త్యం ప్రజ్ఞావా
 దాంశ్చ భాషస ఇలిశిం - సర్వభర్తా స్పరిత్యజ్య మామేకం శరణం వ్రజేతి శక్తిః
 ఆహంత్యా సర్వపాపేభ్యో మోక్షయిష్యామి మా శుచ ఇతికీలకం. నైసం ఛిందంతి
 శస్త్రాణి నైసం దహతిపావక - - - - - నమః, నచైసం క్షేదయంత్యాహో సశో
 పయతి మాతుత ఇతి తత్త్వసిద్ధ్యాం నమః, అచ్ఛేద్యోఽయ మదాహ్వాంఽయ మక్షే
 ద్యోఽశోష్యవివ చేతి మధ్యమాభ్యాం నమః, నిత్య స్వగత స్థాణు రచలోఽయం
 సనాతన - - - - - నమః, పశ్యమే పార్థరూపాణి శతశోఽథ సహస్రశ ఇతి
 కనిష్ఠికాభ్యాం నమః, నానావిధాని దివ్యాని నానావర్ణాకృతీని చేతి కరతలకరపృ
 ష్ఠాభ్యాం నమః, ఇతికరన్యాసః. ఏవమేవ హృదయాదిన్యాస శ్చ. శ్రీకృష్ణగీత్యర్థే
 శ్చ విభిక్షాగః, ఆశధ్యానం.

పార్థాయ ప్రతిబోధితాం భగవతా నారాయణేన స్వయం
హ్యసేన గ్రథితాం పురాణమునిసా మధ్యే మహాభారతం,
అద్వైతామృతవర్షిణీం భగవతీ మష్టాదశాధ్యాయినీ
మంబ త్వా మనుసందధామి భగవద్గీతే భవ ద్వేషిణీం.

నమోఽస్తుతే వ్యాస విశాలబుద్ధే భుల్లారవిందాయతపత్రనేత్ర,
యేన త్వయా భారతతైలపూర్ణః ప్రజ్వాలితో జ్ఞానమయః ప్రదీపః.

ప్రపన్నపారిజాతాయ తోత్రవైతైకపాణయే,
జ్ఞానముద్రాయ కృష్ణాయ గీతామృతదుహే నమః.
సర్వోపనిషదో గావో దోగ్ధా గోపాలనందనః,
పార్థో వత్స స్సృగీ రోఢితా దుగ్ధం గీతామృతం మహత్.
పసుదేవమతం దేవం కంసచాబూరమర్దనం,
దేవకీపరమానందం కృష్ణంపంచే జగద్గురుం.

భీష్మద్రోణతటా జయద్రథజలా గాంధారిసీలోపలా
శల్యగ్రహవతీ కృపేణ వహసీ కర్ణేనవేలామలా,
అశ్వత్థామవికర్ణఘోరమకరా దుర్యోధనావర్తినీ
సోత్తిర్ణా ఖిలు పాండవై రణనదీ కైవర్తకః కేశవః.
పారాశర్యవచస్సరోజ మమలం గీతార్థగంధోత్కటం
నానాఖ్యానకకేసరం హరికథా సంబోధనాబోధితం,
లోకే సజ్జనపట్నదై రహరహః పేపీయమానం ముదా
భూయా ద్భారతవంకజం కలిమల ప్రధ్వంసినః శ్రేయసే.
మూకం కరోతి వాచాలం పంగుం లంఘయతీ గిరిం,
యత్కృపా తమహం పంచే పరమానందవిగ్రహం.
యం బ్రహ్మే వరుణేంద్రరుద్రమరుతః స్తున్వంతి దివ్యైః రుద్రైః
వేదై స్సాంగపదక్రమోపనిషదై ర్థాయంతి యం సామగాః,
ధ్యానావస్థితతద్గతేన మనసా వశ్యంతి యం యోగినో
యస్యాంతం నవిదు స్సురాసురగణా దేవాయ తస్మై నమః.

ధృతరాష్ట్ర ఉవాచ.

ధర్మక్షేత్రే మరుక్షేత్రే సమపేతా యుయ్యత్సవః, మమకాః పాండవౌత్సవ
మమర్హత సంజయ. ౧. సంజయ ఉవాచ. దృష్ట్వాతు పాండవానీకం పుష్కళం

దుర్యోధన స్తదా, ఆచార్య మువసంగమ్య రాజా వచన మబ్రవీత్. ౧. పశ్యైతాం పాండుపుత్రాణా మాచార్య మహతీం చమూం, పూర్వాం ద్రుపదపుత్రేణ తవశిష్యేణ ధీమతా. ౩. అత్ర శూరా మహేష్వాసా భీమాద్వనసమా యుధి, యయుధానో విరాటశ్చ ద్రుపదశ్చ మహారథః. ౪. భువ్వకేతు శ్వేకితానః కాశీరాజశ్చ వీర్యవాన్, పురుజి త్కుంతిభోజశ్చ శైబ్యశ్చ నరపుంగవః. ౫. యుధామన్యుశ్చ విక్రాంత ఉత్తమాజాశ్చ వీర్యవాన్, సౌభద్రో ద్రౌపదీయాశ్చ నర్వసివ మహారథాః. ౬. అస్తాకంతు విశిష్టాయే తాన్నిబోధ ద్విబోధతమ, నాయకా మమ నైస్యస్య సంజ్ఞార్థంతాన్ అవీమి తే. ౭. భవాన్ భీష్మశ్చ కర్ణశ్చ కృపశ్చ సమిలంజయః, అశ్వతామౌ వికర్ణశ్చ సౌమదత్తి స్తథైవచ. ౮. అస్యేచ బహవ శూరౌ మదరేత్యక్తజీవితాః, నానాశస్త్ర ప్రవారణా స్సర్వే యుద్ధవికారదాః. ౯. అపర్యాప్తం తదస్తాకం బలం భీష్మాభిరక్షితం, పర్యాప్తం త్విదమేతేషాం బలం భీమాభిరక్షితం. ౧౦. ఆయనేషువ సర్వేషు యథాభాగ మవస్థితాః, భీష్మ మేవాభిరక్షంతు భవంతస్సర్వసివహి. ౧౧. తస్య సంజనయన్ హర్షం కురువృద్ధః పితామహః, సింహనాదం వినద్యోచ్చైశ్చ శృంఖండధ్వై ప్రతాపవాన్. ౧౨. తత శృంఖాశ్చ భేర్యశ్చ పణవానకగోముఖాః, సహనైవాభ్యుహన్యంత సశబ్దస్తుములౌఽభవత్. ౧౩. తత శ్వేచ్ఛైతైర్నయై ర్యుక్తే మహతి స్యందనే స్థితౌ, మాధవః పాండవశ్చైవ దివ్యౌ శంఖౌ ప్రదధ్ధతుః. ౧౪. పాంచజన్యం హృషీకేశో దేవదత్తం ధనంజయః, పాండ్రం దధ్ధౌ మహాశంఖం భీమకర్పావృణోదరః. ౧౫. అనంతవిజయం రాజా కుంతీపుత్రో యుధిష్ఠిరః, నకుల స్సహదేవశ్చ సుఘోషమహాభిరుష్యకౌ. ౧౬. కాశ్యశ్చ పరమేష్వాన శ్శిఖండివ మహారథః, భువ్వద్యుమ్నా విరాటశ్చ సాత్యకి శ్చాపరాజితః. ౧౭. ద్రుపదో ద్రౌపదీయాశ్చ నర్వశః పృథివీపతే, సౌభద్రశ్చ మహాబాహు శృంఖాన్ దద్ధుః పృథక్పృథక్. ౧౮. సఘోషో ధార్తరాష్ట్రాణాం హృదయాని వ్యదారయత్, సభశ్చ పృథివీంచైవ తుములౌ వ్యనునాదయత్. ౧౯. అథ వ్యవస్థితాన్ దృష్ట్వా ధార్తరాష్ట్రాన్ కషిప్వజః, ప్రవృత్తే శస్త్రసంపాతే ధను రుద్యమ్య పాండవః. ౨౦. హృషీకేశం తదా వాక్య మిదమాహ మహీపతే, సేనయో రుభయో ర్న ధ్యే రథం స్థాపయ మేఽచ్యుత. ౨౧. యావదేతాన్ నిరీక్షేఽహం యోద్ధకామా నవస్థితాన్, కైర్నయా సహ యోద్ధవ్య మస్మిన్ రణసముద్యమే. ౨౨. యోత్యుమానా నవేక్షేఽహం యవితేఽత్ర సమాగతాః, ధార్తరాష్ట్రస్య దుర్యుధే ర్యుధే ప్రియచిక్షీర్షవః. ౨౩. సంజయ ఉవాచ—నివ ముక్తో హృషీకేశో గుడాకేశేన భారత, సేనయోరుభయో ర్న ధ్యే స్థాపయత్వా రథోత్తమం. ౨౪. భీష్మద్రోణప్రముఖత స్సర్వేషాంచ మహీక్షితాం, ఉవాచ పార్థ పశ్యైతాన్ సమ

వేతాన్ కురునిది. ౨౧. తత్రాపశ్యత్ సిథాన్ పార్థః సిత్తూ నథ పితామహాన్, ఆచార్యాన్ మాతులాన్ భ్రాతృన్ పుత్రాన్ పౌత్రాన్ సఖీం స్తథా. ౨౨. శ్వశురాన్ సుహృదన్తైశ్చ నేనయా రుభయారసి, తాన్ సమీక్ష్య స కాంతేయ సుర్వాన్ బంధూ నవస్థితాన్. ౨౩. కృపయా పరయా విప్రో విషీద నిద మబ్ర వీత్, అర్జున ఉవాచ—దృష్టేషుం స్వజనం కృష్ణ యయుత్సుం సముపస్థితం. ౨౪. నీదంతి మమ గాత్రాణి మఖంచ పరిశువ్యతి, వేపథుశ్చ శరీరే మే రోమహర్షశ్చ జాయతే. ౨౫. గాండివం సంసతే హస్తాత్ త్వక్తైశ్చ పరిదహ్యతే, నచ శక్నోమ్యపస్థాతుం భ్రమతీవచ మే మనః. ౩౦. నిమిత్తానిచ పశ్యామి విపరీతాని కేశవ నచ శ్రేయోఽనుపశ్యామి హత్వా స్వజన మాహవే. ౩౧. నకాంతే విజయం కృష్ణ నచ రాజ్యం సుఖానిచ, కింనో రాజ్యేన గోవింద కింభోగైర్జీవితేన వా. ౩౨. యేషా మర్థేకాంతీతం నో రాజ్యం భోగా సుఖానిచ. తక్షమేఽవస్థితా యుద్ధే ప్రాణాం స్త్యక్త్వా ధనానిచ. ౩౩. ఆచార్యాః పితరః పుత్రా స్తదైవచ పితామహాః, మాతులా శ్వశురాః పౌత్రా స్సాస్త్రిలా సుబంధిన స్తథా. ౩౪. ఏతాన్మ హంతు మిచ్ఛామి ఘ్నుతోఽసి మధుసూదన, ఆపి త్రైలోక్యరాజ్యస్య హేతోః కిన్ను మహీకృతే. ౩౫. నిహత్య ధార్తరాష్ట్రాన్మః కాప్రీతి స్సాస్త్రి జ్ఞనార్దన, పాపమే వాశ్రయే దస్తాన్ హత్వైతా నాతతాయినః. ౩౬. తస్మా న్నార్హావయం హంతుం ధార్తరాష్ట్రాన్ సబారిధవాన్, స్వజనంహి కథం హత్వా సుఖాన స్సాస్త్రిమ మాధవ. ౩౭. యద్యప్యేతే నవశ్యంతి లాభోపహతచేతనః, కులక్షయకృతం దోషం మిత్రద్రోహే చ పాతకం. ౩౮. కథం నజ్ఞేయ మస్తాభిః పాపాదస్తాన్నివర్తితుం, కులక్షయకృతం దోషం ప్రవశ్యద్భిర్జనార్దన. ౩౯. కులక్షయే ప్రణశ్యంతి కులధర్తా సునాతనాః, ధర్మే నష్టే కులం కృత్స్న మధర్మోఽభిభవత్యుత. ౪౦. అధర్మాభిభవా త్కృష్ణ ప్రదూ ప్యంతి కులస్త్రియః, స్త్రీషు దుష్టాసు వార్జ్యేయ జాయతే వర్జసంకరః. ౪౧. సంకరో నరకాయైవ కులఘ్ననాం కులస్యచ, పతంతి పితరో హ్యేషాం లుప్తసింహోదక క్రియాః. ౪౨. దోష్టై రేతైః కులఘ్ననాం వర్జసంకరకారకైః, ఉత్సాద్యంతే జాతి సర్వాః కులధర్తాశ్చ కాశ్వతాః. ౪౩. ఉత్సన్నకులధర్తాణాం మనుష్యాణాం జనార్దన, నరకే నియతం వాసో భవతీ త్యనుశుశ్రుమ. ౪౪. అహోఽత మహత్పాపం కర్తుంవ్యవ రితా వయం, యద్రాజ్యసుఖలాభేన హంతుం స్వజన ముద్యతాః. ౪౫. యది మా మప్రతీకార మశ స్త్రం శస్త్రపాణయః, ధార్తరాష్ట్ర రణే హన్యు స్తస్మే తేమతరం గవేత్. ౪౬. సంజయ ఉవాచ. ఏవముక్తార్హున స్సంఖ్యే రభోవన్త ఉపావిశత్, విసృజ్య సశరం చాపం శోకసంవిగ్నమానసః. ౪౭.

ఇతి శ్రీభగవద్గీతాసూపనిషత్సు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే - అర్జునవిషాదయోగోనామ ప్రథమోఽధ్యాయః.

సంజయ ఉవాచ. తం తథా కృపయా విష్ణు మశ్రుత్రార్థా కులేక్షణం, విషీదంత మిదం వాక్య మువాచ మధుసూదనః. శ్రీ భగవానువాచ—కుత స్తావకశ్చల మిదం విషమే సమపస్థితం, అనార్థ జుప్త మస్వర్గమక్షీర్తికర మర్జున. క్షైబ్యం మాన్యగమః పార్థ నైత త్వయ్యుపపద్యతే, క్షుద్రం హృదయదౌర్బల్యం త్యక్తోఽత్రిప్త పరంతప. అర్జున ఉవాచ. కథం భీష్మ మహం సంఖ్యే ద్రోణం మధుసూదన, ఇహభిః ప్రతియో త్సామి త్రాజార్హాపరిసూదన. గురూ నహత్వాహిమహానుభావాన్ శ్రేయో భోక్తుం ధైర్యమపీహ లోకే, హత్వార్థకామాంస్తు గురూనిహైవ భుంజీయ భోగాన్ రుధిర ప్రధిగాన్. ౧. నచైత ద్విద్యః కతర నో గరియో యద్వా జయేమ యవివా నోజయేయుః, యానేవ హత్వా నజిజీవిషామ నేఽవస్థితాః ప్రముఖే ధార్తరాష్ట్రాః. కార్పణ్యదోషోపహతస్వభావః పృచ్ఛామి త్వాం ధర్మసంమూఢచేతాః, య చేఛ్చీయస్సాస్మిన్నిశ్చితం బ్రూహి తన్నే శిష్యస్తేఽహం కాధి మాం త్వాం ప్రవన్నం. నహి ప్రపశ్యామి మమాపనుద్యా ద్యుచ్ఛిక ముచ్ఛోచ్ఛణ మింద్రియాణాం, అవాప్య భూమా వసవత్పృథ్విం రాజ్యం సురాణా మపి చాధిపత్యం. సంజయఉవాచ. వివ ముక్త్యా హృషీకేశం గుడాకేశః పరంతప, న యోత్యస్య ఇతి గోవింద ముక్త్యా తూష్ఠీంబభూవహ. త మువాచ హృషీకేశః ప్రహసన్నివ భారత, నేనయో రుభయో ర్మధ్యే విషీదంత మిదం వచః. ౨. శ్రీ భగవానువాచ—అశోచ్య నన్వశోచ స్త్వం ప్రజ్ఞావాదాంశ్చ భాషసే, గతానా నగతానాంశ్చ నానుశోచంతిపండితాః. న త్వేవాహం జాతునాసం సత్త్వం సేమే జనాధిపాః, నచైవ నభవిష్యామ స్పర్శే వయ మతఃపరం. దేహినోఽస్త్రిక్ యథాదేహీ కామారం యోవనం జరా, తథా దేహాంతరప్రాప్తి ధీర స్తత్ర సముహ్యతి. మాత్రాస్పర్శాస్తు కాంతేయ శీతోష్ణదుఃఖదుఃఖదాః, అగమాపామనో నిత్యస్తాం స్థితిక్షన్య భారత. యం హి నవ్యభయం త్యేలే పురుషం పురుషర్షభ, సమదుఃఖ సుఖం ధీరం సోఽన్యతత్వాయ కల్పతే. నానతో విద్యతే భావో నాభావో విద్యతే సతః, ఉభయో రపి దృష్టోఽంత స్త్వనయో స్తత్త్వదర్శిభిః. అనివాశితు తద్విద్ధి యేన సర్వ మిదం తతం, వినాశ మవ్యయ స్యాస్య నకశ్చిత్ కర్తవ్యర్హతి. అంతవంత ఇమే దేహా నిత్యస్యాక్తా శ్శరీరీణః, అనాశినోఽప్రమేయస్య. తస్మా ద్యుధ్యస్యభారత. యవినం వేత్తి హంతారం యత్తైచనం మన్యతే హతం, ఉభౌ తౌ నవిజానీతౌ నాయః హంతి నహన్యతే. న జాయతే మ్రియతేవా కదాచి న్నాయం భూత్వా భవితా వాః భూయః, అజో నిత్య శ్శాశ్వతోఽయం పురాణో నహన్యతే హన్యమానే శరీరే. ౩.

వేదా వినాశినం నిత్యం యవిన మజ మవ్యయం, కథం సపురుషః పార్థ క్వ ఘాతయతి మాంఽఽ కం. వాసాంసి జీర్ణాని యథా విహాయ నవాని గృహ్ణతి సరో వరాణి, తథా శరీరాణి విహాయ జీర్ణా న్యన్యాని సంయతి నవాని దేహీ. నైసం ఛిదంతి శస్త్రాణి నైసం దహతి పావకః, సచైసం క్షేదయంత్యాపో న శోషయతి మారతః. ఆచ్ఛేద్యోఽయ మదాహ్లోఽయ మక్షేద్యోఽశోష్య ఏవచ, నిత్య స్సర్వగతః స్థాణు రచలూఽయం సనాతనః. ఆవ్యక్తోఽయ మచింత్యోఽయ మవికార్యోఽయ ముచ్యతే, తస్మా దేవం విదిత్వైశం నానుశోచితు మర్హసి. అథ చైసం నిత్యజాతం నిత్యం వా మన్యసేమృతం, తథాపి త్వం మహాబాహో నైసం శోచితు మర్హసి. జాతస్య హి ధ్రువో మృత్యు ధ్రువం జన్త మృతస్యచ, తస్మా దపరిహార్యేఽర్థే నత్వం శోచితు మర్హసి. ఆత్యక్రాదీని భూతాని వ్యక్తమథ్యాని భారత, ఆవ్యక్తనిభనాన్యేవ తత్ర కా పువేదనా. ఆశ్చ ర్యవ త్వశ్యతి కశ్చి దేన మాశ్చర్యవ ద్వదతి తదైవ చాస్యః, ఆశ్చర్యవచైచ స మన్య శ్శృణోతి శ్రుత్వా ప్యేనం వేద సచైవ కశ్చిత్. దేహీ నిత్య మవధ్యోఽయం దేహీ సర్వస్య భారత, తస్మా త్సర్వాణి భూతాని నత్వం శోచితు మర్హసి. 30 స్వధర్మమపి చావేక్ష్య నవికంశితు మర్హసి, ధర్మాద్ధి యథా ఛేయోఽన్యత్ క్షత్రియస్య నవిద్య తే. యవృచ్ఛయా చోపపన్నం స్వర్గద్వార మపావృతం, సుఖినః క్షత్రియాః పార్థ లభంతే యుద్ధ మీదృశం. అథ చేత్త్వం ధర్మ్య మిమం సంగ్రామం న కరిష్యసి, తత స్స్వధర్మం కీర్తించ పితౄపాపమవాప్యసి. ఆకీర్తించాపి భూతాని కథయన్యంతి తేఽవ్యయాం, సంభావితస్య చాకీర్తి ర్మరణా దతివిచ్యతే. భయా ద్రణామవరతం మన్యంతే త్వాం మహారథాః, యేషాంచ త్వం బహుమతో భూత్వా యాస్యసి లాఘ వం. అనాచ్యవాదాంశ్చబహూ న్విదన్యంతి తనాపితాః, నిందంత స్తవ సామర్థ్యం తతోదుఃఖతురం ను కిం. మాతోవా ప్రాప్యసి స్వర్గం జిత్యావా భోక్ష్యసే మహీం, తస్మా దుత్తిష్ఠ కౌంటేయ యుద్ధాయ కృతనిశ్చయః. సుఖదుఃఖే సమే కృత్వా లాభా లాభౌ జయాజయౌ, తతోయుద్ధాయ యుజ్యస్వ నైవం పాప మవాప్యసి. ఏషా తేఽభిహితా సాంఖ్యే బుద్ధి ర్యోగే త్విమాం శృణు, బుద్ధ్యా యుక్తో యయా పార్థ కర్తృబంధం ప్రహస్యసి. నేహాభిక్రమనాశోఽస్తి ప్రత్యవాయో న విద్యతే, స్వల్పమ ప్యస్య ధర్మస్య త్రాయతే మహతో భయాత్. 40. వ్యవసాయాత్కి కా బుద్ధి రేకేహ కురునందన, బహుశాఖా హ్యనంతాశ్చ బుద్ధయో వ్యవసాయినాం. యా మిమాం పుష్పితాం వాచం ప్రవదంత్యనివశ్చితః, వేదవాదరతాః పార్థ నాన్య దస్తీతి నాదినః. కామాత్తాన స్వర్గపరా జన్తకర్తృఫలప్రదాం, క్రియావిశేషబహుళాం భోగైశ్వర్య గతిం ప్రతి, భోగైశ్వర్య ప్రసక్తానాం తథాపహృతచేతసాం, వ్యవసాయాత్కి కా బుద్ధి

స్వమాధా నవిధీయతే. త్రైగుణ్య విషయావేదా నిస్త్రైగుణ్యో భవాద్భవ, నిర్వృంద్యో నిత్యసత్త్వస్థో నిర్వ్యాగజ్జేమ ఆత్మవాక్. యావానర్థఉదపానే సర్వతస్సంప్లుతీదకే, తావాక్ సర్వేషువేదేషు బ్రహ్మణస్యవిజానతః. కర్మజ్యేవాధికారస్తే మాసలేషు కదా చన, మాకర్మఫలహేతుర్భూర్మాతేసంగోఽస్త్వకర్మణి. యోగః కరుకర్మాణి సంగం త్యక్త్వా ధనంజయ, సిద్ధ్యసిద్ధ్యో స్స మో భూత్వా సమత్వం యోగ ఉచ్యతే. దూరేణ హ్యవరం కర్మ బుద్ధియోగా ధనంజయ, బుద్ధౌ శరణ మన్విచ్ఛ కృపణాః ఫలహేతవః. బుద్ధియంతో జహతీహ ఉభే సుకృత దుష్కృతే, తస్మా ద్యోగాయ యంజ్యస్య యోగః కర్మసు కాశలం. ౧౦. కర్మజం బుద్ధియుక్తాహి ఫలం త్యక్త్వా మనీషిణః, జన్మబంధ వినిర్మక్తాః పదం గచ్ఛంత్యనామయం. యదా తే మోహకలిలం బుద్ధిర్వ్యతితరిష్యతి, తదా గంతాసి నిర్వేదం శ్రోతవ్యస్య శ్రుతస్యచ. శ్రుతివిప్రలిపన్నా తే యదా స్థాస్య తినిశ్చలా, సమాధా వచూ బుద్ధి స్తవా యోగ మవాప్స్యసి. ౧౩. అర్జునఉవాచ.—

స్థితప్రజ్ఞస్య కా ధామ సమాధిస్థస్య కేశవ, స్థితధీః కింప్రభాషేత కిమాసీతప్రజేత కిం. ౧౪. శ్రీభగవానువాచ. ప్రజహాతి యదా కామాన్ సర్వాన్ పార్థ మనోగతాన్, ఆత్మస్యేవాత్మనా తుష్టః స్థితప్రజ్ఞస్తదోచ్యతే. దుఃఖే వ్యసుద్విగ్మమనా స్సుఖేషు విగత స్సృహః, వీతరాగభయక్రోధః స్థితధీర్తునిరుచ్యతే. య స్సర్వత్రానభిన్నేహ స్తత్తత్ ప్రాప్య శుభాశుభం, నాభినందతి నద్వేష్టి తస్యప్రజ్ఞాప్రతిష్ఠితా. యదా సంహరతేచా యం కూర్మోఽంగానీవ సర్వశః, ఇంద్రియాణీంద్రియార్థేభ్య స్తస్య ప్రజ్ఞా ప్రతిష్ఠితా. విషయా వినివర్తంతే నిరాహారస్య దేహినః, రసవర్జం రసోఽవ్యస్య పదందృష్ట్వా నివర్తతే. యతతోహ్యపి కాంతేయ పురుషస్య విపశ్చితః, ఇంద్రియాణి ప్రమాథిని హరంతి ప్రసభం మనః. తాని సర్వాణి సంయమ్య యుక్తఆసీత మత్పరః, వశేహి యస్యేంద్రి యాణి తస్య ప్రజ్ఞాప్రతిష్ఠితా. ధ్యాయతో విషయాన్ పుంస స్సంగస్తే ఘావజాయతే, సంగా త్సంజాయతే కామః కామాత్ క్రోధోఽభిజాయతే. క్రోధా ద్భవతిసంమోహ స్సంమోహాత్ స్త్వృతివిభ్రమః, స్త్వృతిభ్రంకా ద్బుద్ధినాశో బుద్ధినాశాత్ ప్రణశ్యతి. ౬౩. రాగద్వేషవియుక్తైస్తు విషయానింద్రియై శ్చరన్, ఆత్మవత్స్యే ర్విధేయాత్తా ప్రసాద మధిగచ్ఛతి. ప్రసాదేసర్వదుఃఖానాం హని రస్యోపజాయతే, ప్రసన్నచేతసో హ్యేత బుద్ధిః పర్యవర్తితతే. నాస్తి బుద్ధి రయుక్తస్య నచాయుక్తస్య భావనా, నచా భావయత క్షాంతి రకాంతస్య కుత స్సుఖం. ఇంద్రియాణాం హి చరతాం యస్మిన్ నవిధీయతే, త దస్య హరతి ప్రజ్ఞాం వాయుర్నావ మి నాంభసి. తస్మా ద్యస్య మహా బాహో నిగృహీతాని సర్వశః, ఇంద్రియాణీంద్రియార్థేభ్య స్తస్య ప్రజ్ఞా ప్రతిష్ఠితా, యా నికా సర్వభూతానాం తస్మాం జాగర్తినయమి. యస్యాం జాగర్తి

భూతాని సా నిశా పశ్యంతో మునేః. ఆశ్రమమాణ మచల ప్రతిష్ఠం సముద్రమాచః
ప్రవిశంతి యద్వత్, తద్వత్కామాయం ప్రవిశంతి సర్వే సకాలి మాప్నోతి
సకామకామి. ౭౦. విహాయకామాన్ య స్పర్శ్యాః పుమాం శృంగరి నిస్సృహః,
నిర్మమో నిరహంకార స్సకాలి మధిగచ్ఛతి, ఏషాబ్రాహ్మిణిః పార్థ నైసాం ప్రాప్య
విముహ్యతి, స్థిత్యా స్యా మంతకాలేఽపి బ్రహ్మనిర్వాణ ముచ్ఛతి. ౭౧.

ఇతి శ్రీభగవద్గీతాసూపనిషత్సు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జున
సంవాదే సాంఖ్యయోగో నామ ద్వితీయోఽధ్యాయః. ౨.

అర్జున ఉవాచ. జ్ఞాయసీచే త్కర్మణస్తే మతా బుద్ధిర్జనార్దన, తత్కింకర్మణి
ఘోరేమాం నియోజయసి కేశవ. వ్యామిశ్రేణేవ వాక్యేన బుద్ధిం మోహయసీవ మే,
తదేకంవద నిశ్చిత్త్య యేన శ్రేయోఽహ మాప్నుయాం. ౧. శ్రీభగవానువాచ. యో
కేఽస్మిన్ ద్వివిధా నిష్ఠా పురా ప్రోక్తా మయాఽనఘ, జ్ఞానయోగేన సాంఖ్యసాం
కర్మయోగేన యోగినాం. నకర్మణా మనారంభా నైష్కర్మ్యం పురుషోఽత్మతే, నచ
సన్న్యసనాదేవ సిద్ధిం సమధిగచ్ఛతి. ౪. సహికచ్ఛిత్ క్షణమపి జాతుతిష్ఠ త్యకర్మకృత్,
కార్యతే హ్యవశః కర్మ సర్వః ప్రకృతిజై ర్గుణైః. కర్మేంద్రియాణి సంయమ్య
యతస్తే మనసా స్వరత్, ఇంద్రియాథాన్ విమూఢాత్మా మిథ్యాచార స్స
ఉచ్యతే. య స్త్వింద్రియాణి మనసా నియమ్యైరభతేఽర్జున, కర్మేంద్రియైః కర్మ
యోగ మసక్త స్సవివ్యతే. నియతం కురుకర్మత్వం కర్మజ్ఞాయో హ్యకర్మణః, శరీర
యాత్రాపిచ తే న ప్రసిఘే దకర్మణః. యజ్ఞారాత్కర్మణోఽన్యత్ర లోకోఽయం
కర్మబంధనః, తదర్థం కర్మకాంతేయ ముక్తసంగ స్సమాచర. సహాయజ్ఞాః ప్రజాః సృష్ట్యా
పురోవాచ ప్రజావతిః, అనేన ప్రసవిష్యధ్వ మేష నోఽస్మిష్టకామధుక్. ౧౦. దేవాన్
భావయతా నేన తే దేవాభావయంతు వః, పరస్పరం భావయంత శ్రేయః పర మవా
ప్యథ. ఇష్టాన్ భోగాన్ హి వో దేవా దాస్యంతే యజ్ఞభావితాః, తైర్దత్తా నప్ర
దాద్యైర్భోక్తౌ యోభుక్ష్యే నైవవివ సః. యజ్ఞశీఘ్రాశిస స్ఫుంతో ముచ్యంతే సర్వశీర్షిషైః,
భుంజతే తే త్వఘం పాపాయే పచంత్యాత్మకారణాత్. అన్నా ద్భవంతి భూతాని
పక్ష్యాదన్నసంభవః, యజ్ఞా ద్భవతి పక్ష్యన్యో యజ్ఞః కర్మసముద్భవః. కర్మబ్రహ్మో
ద్భవం విద్ధి బ్రహ్మాక్షరసముద్భవం, తస్మా త్సర్వగతం బ్రహ్మ నిత్యం యజ్ఞే ప్రతిష్ఠితం.
ఏవం ప్రవర్తితం చక్రం నానువర్తయతీహ యః, అఘాయు రింద్రియారామో
మోఘం పార్థ సజీవతి. యస్తాస్త్వరతిరేవ స్యా దాత్మత్వవ్రత్స మనవః, ఆత్మస్యే
వచ సంతుష్ట స్తస్యకార్యం నవిద్యతే. నైవ తస్య కృతే నాథో నాకృతే నేహకర్షుః,
నచాస్య సర్వభూతేషు కచ్ఛిదర్థమ్యపాశ్రయః. తస్మా దసక్త స్సతతం కార్యం కర్మ

నమాచర, అశక్తో హ్యచరన్ కర్త పర మాప్నోతి పూరుషః. కర్తజేవ హి సంసిద్ధి
 మాస్థితా జనకాదయః, లోకసంగ్రహమేవాపి సంవశ్యన్ కర్తృమర్హసి. ౨౦. యద్య
 దాచరతి శ్రేష్ఠ స్తత్ర దేవేతరో జనః, స య త్వమాణం కురుతే లోక స్తదనువర్తతే.
 నమే పార్థాస్తి కర్తవ్యం త్రిషు లోకేషు కించన, నానవాప్త మవాప్తవ్యం వర్తవీవచ
 కర్తృణి. యది హ్యహం నవరేయం జాతు కర్తృణ్యతంద్రితః, మమవర్తానువర్తంతే మను
 ష్యాః పార్థసర్వశః. ఉత్సీదేయు రిమే లోకా నకుర్యాం కర్తృచేదహం, సంకరస్యచ
 కర్తాస్యా ముపమాన్యా మిమాః ప్రజాః. సకాః కర్తృణ్యవిద్వాంసో యథా కుర్వంతి
 భారత, కుర్యా ద్విద్వాం ప్రథానక్త శ్చిక్తిర్దుర్లోకసంగ్రహం, నబుద్ధిభేదం జనయే
 దజ్ఞానాం కర్తృసంగినాం, జోషయే త్సర్వకర్తృణి విద్వాన్ యుక్త స్సమాచరన్.
 ప్రకృతేః క్రియమాణాని గుణైః కర్తృణి సర్వశః, అహంకారవిమూఢాత్మా కర్తాహ
 మితి మన్యతే. తత్త్వవిత్తు మహాబాహో గుణకర్తృవిభాగయోః, గుణాగుణేషువర్తంత
 ఇతిమత్వాన సజ్జతే. ప్రకృతే ర్గుణసంమూఢా స్సజ్జంతే గుణకర్తృసు, తానకృత్స్న
 విదో మందాన్ కృత్స్నవి స్సచిచాలయేత్. మయిసర్వాణి కర్తృణి సన్న్య స్యాధ్యాత్మ
 చేతసా, నిరాశ్చిర్మమో భూత్వా యుధ్యస్వ విగతజ్వరః. ౩౦. యేమే మత మిదం
 నిత్య మనుతిష్ఠంతి మానవాః, శ్రద్ధావంతోఽనసూయంతో ముచ్యంతే తేఽసిక
 ర్మభిః. యేత్యేతదభ్యసూయంతో నానుతిష్ఠంతి మేమతం, సర్వజ్ఞానవిమూఢాంతాన్
 విధినష్టా నచేతసః. సదృశం చేష్టతే స్వస్యాః ప్రకృతే ర్జ్ఞానవా నసి, ప్రకృతిం
 యాంతి భూతాని నిగ్రహః కింకరిష్యతి, ఇంద్రియస్యేంద్రియస్యాథే రాగద్వేషా
 వ్యవస్థితౌ, తయోర్నవశ మగచ్ఛేత్తై హ్యస్య పరిపంథినా. శ్రేయాన్ స్వధర్మో
 విగుణః పరధర్మో త్వష్టపిత్వాత్, స్వధర్మే నిధనం శ్రేయః పరధర్మో భయావహః.
 అర్జునఉవాచ-అథ కేన ప్రయక్తోఽయం పాపం చరతి పూరుషః, అనిచ్ఛన్నపి వాష్ట్యేయ
 బలాదివ నియోజితః. శ్రీభగవానువాచ. కామవీచ త్రోధ విష రజోగుణసముద్భవః,
 మహాశనో మహాపాప్తా విధ్వేజన మిహ .వైరిణం. ధూమే నావ్రియతే వహ్ని ర్యథా
 దర్శోమలేనచ, యథోల్లేశావృతో గర్భస్తథా తేనేద మావృతమ్. ఆవృతం జ్ఞాన
 మేతేన జ్ఞానినో నిత్యవైరిణా, కామరూపేణ కౌంతేయ దుష్పూరేణానలేనచ.
 ఇంద్రియాణి మనోబుద్ధి రస్యాధిష్ఠానముచ్యతే, ఏతై ర్విమోహయ త్యేష జ్ఞాన మా
 వృత్తౌ దేహినం. ౪౦. తస్మాత్ త్వమింద్రియాణ్యాదౌ నియమ్య భరత్కర్మభ, పాప్తానం
 ప్రజహి హ్యేవం జ్ఞానవిజ్ఞాననాశనం. ఇంద్రియాణి పరాణ్యాహు రింద్రియేభ్యః పరం
 మనః, మనస్తస్తు పరా బుద్ధి ర్యో బుద్ధేః పరతస్తు నః. ఏవం బుద్ధేఃపరం బుద్ధ్యా

సంస్తభ్యాత్తాన మాత్మనా, జహి శత్రుం మహాబాహో కామరూపం దురానదం.
౪౩. ఇతి శ్రీభగవద్గీతాసూపనిషత్సు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జున
సంవాదే కర్మయోగో నామ తృతీయోఽధ్యాయః. 3.

శ్రీ భగవానువాచ—ఇమం వివస్వతే యోగం ప్రోక్తవా నమా మవ్యయం,
వివస్వాన్ మనవే ప్రాహ మను రిక్షాకవేఽబ్రవీత్. ఏవం పరం పరాప్రాప్త మిమం
రాజర్షయో విదుః, సకాలే నేహ మహతా యోగో నష్టః పరంతప. స ఏవాయం
మయాతేఽన్య యోగః ప్రోక్తః పురాతనః. భక్తోఽసి మే సఖా చేతి రహస్యం హ్యేత
దుత్తమం. అర్జున ఉవాచ. అపరం భవతో జన్మ పరం జన్మ వివస్వతః, కథ మేత
ద్విజానీయాం త్వమాదౌ ప్రోక్తవా నితి. శ్రీభగవానువాచ. బహూని మే వృతీ
తాని జన్మాని తవచార్జున, తాన్యహం వేద సర్వాణి న త్వం వేత్థ పరంతప. అజ్ఞోఽసి
స న్నవ్యయాత్తా భూతానా మిశ్వరోఽసిన్, ప్రకృతిం స్వా మధిష్ఠాయ సంభవా
మ్యాత్మమాయయా. యదాయదాహి ధర్మస్య జ్ఞాని ర్భవతి భారత, అభ్యుత్థాన మధ
ర్మస్య తథాఽఽత్మానం సృజామ్యహం. పరిత్రాణాయ సాధూనాం వినాశాయచ
దుష్కృతాం, ధర్మసంస్థాపనార్థాయ సంభవామి యుగేయుగే, జన్మకర్మచమే
దివ్యమేవం యో వేత్తితత్త్వతః, త్వక్త్వా దేహం పునర్జన్మ నైతి మామేతి
సోఽర్జున. వీతరాగభయక్రోధా మన్మయా మా ముపాశ్రితాః, బహవో జ్ఞాన
తపసా పూతా మద్భావమాగతాః. ౧౦. యే యథా మాం ప్రవద్యంతే తాం
స్తవైవ భజా మ్యహం, మమ వర్తానువర్తంతే మనుష్యాః పార్థ సర్వతః. కాంతంతః
కర్తానాం సిద్ధిం యజంత ఇహదేవతాః, క్షీన్రంహి మానుషే లోకే సిద్ధిర్భవతి
కర్తజా. చాతుర్వర్ణ్యంమయా సృష్టం గుణకర్మవిభాగశః, తస్య కర్తార మసి
మాం విద్ధ్యకర్తారమవ్యయం. నమాం కర్తాణి లింపంతి నమే కర్మఫలే స్పృహః,
ఇతి మాం యోఽభిజానాతి కర్మభిర్నన బధ్యతే. ఏవం జ్ఞాత్వా కృతం కర్మ పూర్వై
రసి ముముక్షుభిః, తుయకర్తైవ తస్మా త్వం పూర్వైః పూర్వతరంకృతం. కింక
ర్మ కిమకర్మేతి కవయోఽవ్యత్ర మోహితాః, త త్తే కర్మత్రవక్ష్యామి యజ్ఞజ్ఞాత్వా
మోక్ష్యసేఽఞ్జాత్. కర్మణోహ్యసి బోధవ్యం బోధవ్యం చ వికర్తృణః, అకర్తృణశ్చ
బోధవ్యం గమానాకర్మణో గతిః. కర్మణ్యకర్తయః పశ్యే దకర్మణిచ కర్తయః, స
బుద్ధిమా న్మనుష్యేషు స యుక్తః కృత్స్నకర్మకృత్. యస్య సర్వే సమారంభాః కామ
సంకల్పవర్జితాః, జ్ఞానాగ్నిదగ్ధకర్మాణంత మాహుః పండితం బుధాః. త్వక్త్వా కర్మఫలా
సంగం నిత్యతృప్తో నిరాశ్రయః, కర్మణ్యభిప్రవృత్తోఽసి నైవ కించిత్కరోతిసః. ౧౦.
నిరాశీ త్వక్తస్సర్వపరిగ్రహాః, కారీరం కేవలం కర్మ తుర్వ న్నా ప్నోతికి

ల్పిషత్. యదృచ్ఛాభిసంతుష్టో ద్వంద్వతీతో విమత్సరః, సమస్సిద్ధావసిద్ధౌచ
 కృత్వాఽపి ననిబధ్యతే. గతసంగస్య ముక్తస్య జ్ఞానావస్థితచేతసః, యజ్ఞాయాచరతః
 కర్మ సమగ్రం ప్రవీరియతే. బ్రహ్మేష్వరం బ్రహ్మహవిర్బ్రహ్మగ్నో బ్రహ్మణాహుతం,
 బ్రహ్మైవ తేన గంతవ్యం బ్రహ్మకర్తృసమాధినా, దైవ మే వావరే యజ్ఞం యోగినః
 వర్యుపాసతే, బ్రహ్మగ్నా వవరే యజ్ఞం యజ్ఞే నైవోపజుహ్వతి. శ్రోత్రాదీసింద్రియా
 బ్యన్యే సంయమాగ్నిషు జుహ్వతి, శబ్దా స్విషయా నన్యథం ద్రియాగ్నిషు జుహ్వతి, సర్వా
 ణీంద్రియకర్తృణి ప్రాణకర్తృణి చావరే, ఆత్మసంయమయోగాగ్నో జుహ్వతి జ్ఞాన
 దీపితే. ద్రవ్యయజ్ఞా స్తపోయజ్ఞా యోగయజ్ఞా స్తథా వరే, స్వాధ్యాయజ్ఞానయ
 జ్ఞాశ్చ యతయ స్సంశితప్రతాః. అపానే జుహ్వతి ప్రాణం ప్రాణేఽపానం తథా వరే,
 ప్రాణాపానగతీ రుధ్వా ప్రాణాయామవరాయణాః. అవరే నియతాహారాః ప్రాణాన్
 ప్రాణేషు జుహ్వతి, సర్వేఽప్యేతే యజ్ఞవిదో యజ్ఞక్షయితకల్పిషాః. ౩౦. యజ్ఞశిష్టా
 మృతభుజో యాంతి బ్రహ్మసనాతనం, నాయం లోకోఽస్త్యయజ్ఞస్య కుతోఽన్యః
 కురునత్తమః. ఏవం బహువిధా యజ్ఞా వితతా బ్రహ్మణో ముఖే, కర్మజా నిర్దితాన్
 సర్వా నేనం జ్ఞాత్వా విమోక్ష్యతే. శ్రేయాన్ ద్రవ్యమయా దృష్ట్వాల్ జ్ఞానయజ్ఞః
 వరంతవ, సర్వంకర్తృఖిలం పార్థజ్ఞానే పరిసమాప్యతే. తద్విద్ధి ప్రణిహితేన పరిప్ర
 త్నేన నేవయా, ఉపదేక్ష్యంతి తే జ్ఞానం జ్ఞానిన స్తత్త్వదర్శనః, యజ్ఞజ్ఞాత్వా నపున
 ర్హిహ మేవం యాస్యసి పాండవ, యేన భూతాన్యశేషేణ ద్రక్ష్యస్యాత్తస్యభో
 మయి. ఆపి చే దసిపాపేభ్యః స్మర్యేభ్యః పాపకృత్తమః, సర్వం జ్ఞానప్రవేనైవ వృజి
 నం సంతరిష్యసి. య దైధాంసి సమిధోఽగ్ని ర్భస్త సాత్కురుతేఽర్జున, జ్ఞానాగ్ని సర్వ
 కర్తృణి భస్త సాత్కురుతే తథా. నహి జ్ఞానేన సదృశం పవిత్ర మిహ విద్యతే, తత్స్వ
 యం యోగసంసిద్ధః కాలే నాత్మనివందతి, శ్రద్ధావాన్ లభతే జ్ఞానం తత్సరః సతయ
 తేంద్రియః, జ్ఞానం లభ్యా వరాం శాంతి మచిరేణాధిగచ్ఛతి. అజ్ఞశ్చైత్రద్ధానశ్చ
 సంశయాత్తా విసశ్యతి, నాయం లోకోఽస్తి నవరో న సుఖం సంశయాత్తనః. ౪౦.
 యోగ సన్నర్హిస్తకర్తృణః జ్ఞానసంభిన్నసంశయం, ఆత్మవంతం నకర్తృణి నిబధ్నంతి
 ధనంజయ. తస్మా ద్జ్ఞానసంభూతం హృత్స్థం జ్ఞానాసినాత్మనః, చిత్రైవినం సంశయం
 యోగ మాతిష్ఠోతిష్ఠ భారత. ౪౧. ఇతి శ్రీభగవద్గీతా సూఖనివత్సృ బ్రహ్మవిద్యాయాం
 యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే జ్ఞానయోగోనామ చతుర్థోఽధ్యాయః. ౪.
 అర్జున ఉవాచ—సన్నానినం కర్మణాం కృష్ణ పున ర్యోగంచ శంససి, యచ్ఛ్రే
 య వితయో రేకం తన్నే బ్రూహి సునిశ్చితం. శ్రీ భగవానువాచ. సన్నానినః కర్మ
 యోగశ్చ నిశ్చేయసకరా పుఖా. తయోస్తు కర్మసన్నానిసాత్ కర్మయోగో విశి

మృతే. క్షేయ స్స నిత్యసన్మ్యూనీ యో న ద్వేష్టి న కాంక్షతి, నిర్ద్వంద్వో హి మహా
 బాహో సుఖం బంధా త్వీముచ్యతే. సాంఖ్యయోగౌ పృథగ్బాలాః ప్రవదంతి సవం
 డితాః, ఏక మప్యాసిత స్సమ్యు గుభయో ర్ద్వందలే ఫలం, యత్సాంఖ్యైః ప్రాప్యతే
 స్థానం తద్యోగై రపి గమ్యతే, ఏకం సాంఖ్యంచ యోగంచ యః వశ్యతి. స వశ్యతి. స
 న్మ్యూనస్త మహాబాహూ దుఃఖ మాపు మయోగతః, యోగయంతో ముని ర్భిష్టా నచిరే
 నాధిగచ్ఛతి. యోగయంతో విశదాత్మా విజితాత్మా జిలేంద్రియః, సర్వభూతాత్మభూ
 తాత్మా కుర్వన్నపి నలిప్యతే. నైవ కించిత్కరోమితి యంతో మన్యేత తత్త్వపిత్,
 వశ్యక్ శృణ్వక్ స్పృశక్ జిహ్రు న్నశ్నక్ గచ్ఛక్ స్వపక్ శ్వసక్. ప్రలపక్
 విస్మజక్ గృష్ణ స్మన్త్విష నిమిష స్పి, ఇంద్రియా జీంద్రి యార్థేషు వర్తంత్యతిథా
 రయన్. బ్రహ్మ క్యాధాయ కర్తాణి సంగం త్యక్త్వా కరోతి యః, లిప్యతే న సహ
 పేన పద్మపత్రమి వాంభసా. ౧౦. కాయేన మనసా బుద్ధ్యా కేవలై రింద్రియైరపి,
 యోగినః కర్మకుర్వంతి సంగం త్యక్త్వాత్మశుద్ధయే. యుక్తః కర్మఫలం త్యక్త్వా కాంతి
 మాప్నోతి నైష్ఠికీం, ఆయుక్తః కామకారేణ ఫలే న త్తో నిబస్యతే. సర్వకర్మాణి మనసా
 సన్మృసా నై సుఖం వశీ, నవద్వారే పురే దేహీ నైవ కుర్వ స్వకారయన్. సకర్మ
 త్వం న కర్తాణి లోకస్య సృజతి ప్రభుః, న కర్మఫలసంయోగం స్వభావస్తు ప్రవర్తతే.
 నాదత్తే కస్య చి త్వాపం నచైవ శుకృతం విభుః, ఆజ్ఞానేనావృతం జ్ఞానం లేన
 మున్యంతి జంతవః. జ్ఞానేనతు తదజ్ఞానం యేషాం నాశితమాత్మనః, లేషా మాదిత్యవ
 జ్ఞానం ప్రకాశయతి తత్పురం. తద్బుద్ధయ స్తదాత్మాన స్తన్నిష్ఠా స్తత్పురాయణాః, గచ్ఛం
 త్యపునరావృత్తిం జ్ఞాననిర్ధూత కల్తషాః. విద్యావినయసంపన్నే బ్రాహ్మణే గవి హస్తినీ,
 శునిచైవ శ్వపాకే చ వండితా స్సమదర్శినః. ఇహైవ తై ర్జిత స్సర్గో యేషాం
 సామ్యే స్థితం పునః, నిర్దోషంహి సమం బ్రహ్మ తస్మా ద్భిష్టాణి లేస్థితాః. నప్ర
 హృష్యే త్ప్రియం ప్రాప్య నోద్విజేత్ప్రాప్య చాప్రియం, ఘ్రిరబుద్ధి రసమూఢో
 బ్రహ్మవి ద్భిష్టాణి స్థితః. ౨౦. బాహ్యస్పర్శే ష్వసక్తాత్మా విదత్త్యాత్మని యత్సుఖమ్
 స బ్రహ్మయోగయంతాత్మా సుఖ మక్షయ మశ్నుతే. యేహి సంస్పర్శజా భోగా దుఃఖ
 యోనయ ఏవ తే, ఆద్యంతవంతః కాంతేయ సలేషు రమలే బుధః. శక్నోతీహైవ
 య సోస్థిం ప్రాకృరీరవిమోక్షణాత్, కామక్రోధోద్భవం వేగం సయుక్త స్ససుఖీ
 నరః. యోఽంత స్సుఖాంతరా రామస్తథాంత ర్జ్యోతిరేవ యః, సయోగీ బ్రహ్మని
 ర్వాణం బ్రహ్మభూతోఽధిగచ్ఛతి. లభంతే బ్రహ్మ నిర్వాణ మృషయః జీణకల్తషాః,
 ఛిన్నద్వైధాయతాత్మాన సర్వభూతహితే రతాః. కామక్రోధవియుక్తానాం యతీనాం
 యతచేతసామ్, అభిలో బ్రహ్మనిర్వాణం వర్తతే విదితాత్మనాం. స్పర్శాకృత్వా

బహిర్వాహ్యం శ్చక్షుశ్చైవాంతరే భువోః ప్రాణాపానౌ సమా కృత్వా నాసాభ్యం
తరచారిణౌ. యతేంద్రియమనోబుద్ధి ర్దునిర్వోక్షవరాయణః, విగలేచ్ఛా భయక్రోధో
య స్సదా ముక్తవివ సః. భోక్తారం యజ్ఞతపసాం సర్వలోకమహేశ్వరమ్, సుహృదం
సర్వభూతానాం జ్ఞాత్వా మాం శాంతి మృచ్ఛతి. ౨౯. ఇతి శ్రీభగవద్గీతాసూపని
షత్సు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే కర్మసన్న్యాసయోగో
నామ పంచమోఽధ్యాయః.

శ్రీ భగవా నువాచ—ఆనాశ్రితః కర్మఫలం కార్థ్యం కర్త కరోతి యః, సస
న్న్యాసీవ యోగీవ సనిర్గుర్వచాప్రియః. యం సన్న్యాసమితి ప్రాహు ర్యోగం తం
విధి పాండవ, న హ్యసన్న్యస్తసంకల్పా యోగీ భవతి కశ్చన. ఆరురుషో ర్దునే
ర్యోగం కర్తకారణ ముచ్యతే, యోగారూఢస్య తన్వైవ శమః కారణ ముచ్యతే.
యదాహి నేంద్రియాఢ్ధేషు నకర్త జ్ఞునుషజ్జతే, సర్వసంకల్పసన్న్యాసీ యోగారూఢ
స్తవోచ్యతే. ఉద్ధరే దాత్తనాత్తానం నాత్తాన మవసాదయేత్, ఆత్మైవహ్యత్తనోబంధు
రాత్మైవ రిశ్తు రాత్తనః. బంధు రాత్తాత్తన స్తస్య యే నాత్మైవాత్తనాజితః, ఆనాత్తనస్తు
శత్రుత్వే వర్తేతాత్మైవ శత్రువత్. జితాత్తనః ప్రశాంతస్య పరమాత్మా సమాహితః,
శీతోష్ణ సుఖదుఃఖేషు తథా మానావమానయోః జ్ఞానవిజ్ఞానతృప్తాత్మా కూటస్థో విజి
తేంద్రియః, యుక్త ఇత్యుచ్యతే యోగీ సమలోష్టాత్తకాంచనః. సుహృన్మిత్రార్థదా
సీన మన్యస్తద్దేవ్యబంధుషు, సాధుష్విపివ పాపేషు సమబుద్ధి ర్విశిష్యతే. యోగీ
యుంజీత సతత మాత్తానం రహసి స్థితః, ఏకాకీ యతచిత్తాత్మా నిరాశీ రవరిగ్రహః.
౧౦. శుచా దేశే ప్రతిష్ఠాప్యస్థిర మానస మాత్మ నః, నాత్మచ్ఛి తం నాతినీచం చేలా
జిన మశోత్తరమ్. తత్రైకాగ్రం మనః కృత్వా యతచిత్తేంద్రియక్రియః, ఉపవిశ్యా
సనే యుంజ్యా ద్యోగ మాత్మవిశుద్ధయే. సమం కాయశిరోగ్రీవం ధారయ న్నచలం
స్థిరః, సంప్రేక్ష్య నాసికాగ్రం స్వం దిశ శ్చానవలోకయత్. ప్రశాంతాత్మా విగత
భీర్భ్రష్టచారి వ్రతే స్థితః, మన స్సంయమ్య మచ్చిత్తో యుక్త ఆసీత మత్పరః.
యుంజన్నేనం సదాఽఽత్తానం యోగీ నియతమానసః. శాంతిం నిర్వాణపరమాం
మత్సంస్థా మధిగచ్ఛతి. నాత్మశ్చతస్తు యోగోఽస్తి న చైకాంత మనశ్చతః, నచాతిస్వ
ప్తుశీలస్య జాగ్రతో నైవచార్జున. యుక్తాహారవిహారస్య యుక్తచేష్టస్య కర్మసు, యుక్త
స్వప్నావబోధస్య యోగో భవతి దుఃఖహః. యదా వినియతం చిత్త మాత్మ న్యేవావ
౪తే, నిస్సృహ స్సర్వకామేభ్యో యుక్తఇత్యుచ్యతే తదా. యథా దీపో నివాతస్థో
ఏగలే సోపమాస్తృతా, యోగినో యతచిత్తస్య యుంజతో యోగ మాత్మనః,య
తోవరమలే చిత్తం విరుద్ధం యోగసేవయా,యత్ర చైవాత్మనాత్తానం పశ్య న్నాత్మని

తుష్యతి. ౨౦. సుఖమాత్మంలికం యత్త ద్ద్యుద్ధిగ్రాహ్య మతీంద్రియమ్, వేత్తి యత్ర
 నచైవాయం స్థిత శ్చలతే తత్త్వతః. యం లభ్యా నాపరం లాభం మన్యతే నాధికంతతః,
 యస్మిన్ స్థితో న దుఃఖేన గురుణాపి విచాల్యతే. తం విద్యా ద్ద్యుఖసంయోగవియోగం
 యోగసంజ్ఞితమ్, సనిశ్చయేన యోక్తవ్యో యోగో నిర్విణ్ణచేతసా. సంకల్పప్రభవాన్
 కామాంస్త్యక్త్వా సర్వా నశేషతః, మనసైవేంద్రియగ్రామం వినియమ్య సమంతతః.
 శనైశ్చనై రుపరమే ద్ద్యుద్ధ్యా భృతిగృహీతయా, ఆత్మసంస్థం మనః కృత్వా నకించదపి
 చింతయేత్. యతోయతో నిస్సరతి మన శ్చంచల మస్థిరమ్, తత స్తతో నియమ్యైత
 దాత్మస్యేవ వశం నయేత్. ప్రశాంతమనసం హ్యేనం యోగినం సుఖముత్తమమ్,
 ఉవైతి శాంతరసం బ్రహ్మభూతమకల్మషమ్. యంజన్మేవం సదాఽత్మానం యోగీ
 విగతకల్మషః. సుఖేన బ్రహ్మసంస్పర్శ మత్యంతం సుఖ మన్నతే. సర్వభూతస్థ మత్తానం
 సర్వభూతాని చాత్మని, ఈక్షతేయోగయుక్తాత్మా సర్వత్రసహదర్శనః. యోమాం
 వశ్యతి సర్వత్ర సర్వంచ మయి వశ్యతి, తస్యాహం నప్రణశ్యామి సచమే నప్రణ
 శ్యతి. ౩౦. సర్వభూతస్థితం యోమాం భజత్యేకత్వ మాస్థితః, సర్వథా వర్తమానోఽపి
 సయోగీ మయి వర్తతే. ఆత్మేవమ్యేన సర్వత్ర సమం వశ్యతి యోఽర్హుః, సుఖంవా
 యదివా దుఃఖం సయోగీ పరమౌ మతః. ఆర్హునఉవాచ — యోఽయం యోగ స్వయా
 ప్రోక్త స్సామ్యేన మధురూదన, ఏతస్యాహం నవశ్యామిచంచలత్వాత్ స్థితిం స్థిరాం.
 చంచలంహి మనః కృష్ణ ప్రమాధిబలవద్బుధమ్, తస్యాహం నిగ్రహం మన్యే వాయో
 రివ సుదుష్కరమ్. శ్రీభగవా నువాచ—అసంశయం మహాబాహో మనోదుర్నిగ్రహం
 చలమ్, అభ్యాసేన తు కాస్తేయ వైరాగ్యేఽచగృహ్యతే. ౩౧. ఆసంయతాత్మనా
 యోగో దుష్ప్రాప్త ఇతి మే మతిః, వశ్యాత్తనాతు యతతా శక్యోఽవాప్తు ముపా
 యతః. ౩౨. ఆర్హునఉవాచ. ఆయతి శృద్ధయోపేతో యోగా చ్చుచితమానః, అ
 ప్రాప్య యోగసంసిద్ధిం కాం గతిం కృష్ణ గచ్ఛతి. ౩౩. కచ్చిన్నోభయవిభ్రష్ట శ్చిన్నా
 భ్రమివ నశ్యతి, అప్రతిష్ఠో మహాబాహో విమూఢో బ్రహ్మణః పథి. ౩౪. ఏతం
 మే సంశయం కృష్ణ ఛేతుమర్హస్యశేషతః, త్వదన్యస్సంశయస్యాస్య ఛేత్తా
 నహ్యుపపద్యతే. ౩౫. శ్రీభగవానువాచ. పార్థ నైవేహనాముత్ర వివాశ స్తస్య
 విద్యతే, సహికల్యాణ కృత్కృచ్చి ద్దుర్గతిం తాత గచ్ఛతి. ౪౦. ప్రాప్య పూర్వ
 కృతాన్ లోకా నుషిత్యా కాశ్వతీ సృమాః, శుచీనాం శ్రీమతాం గేహే యోగ
 భ్రష్టోఽభిజాయతే. ౪౧. అథవా యోగినా మేవ కులేభవతి ధీమతామ్, ఏతద్ధి దుర్ల
 భతరం లోకే జన్తయ దీదృశమ్. ౪౨. తత్ర తం బుద్ధిసంయోగం లభతే పౌర్వ
 ఙ్గాపికమ్, యతతే చ తతో భూయ స్సంసిద్ధో కురునందన. ౪౩. పూర్వాభ్యాసేన

తేనైవ ప్రాయతే హ్యవశోఽపి సః, జిజ్ఞాసు రపి యోగస్య శబ్దబ్రహ్మతీవర్తతే.
 ౪౪. ప్రయత్నా ద్యతమానస్తు యోగీ సంశుద్ధకిర్బిమః, అనేకజన్మసంసిద్ధస్తతో యాతి
 చరాంగతిమ్. ౪౫. తపస్విభ్యోఽధికో యోగీ జ్ఞానిభ్యోఽపి మతోఽధికిః, కర్మిభ్య
 శ్చాధికో యోగీ తస్మాద్భ్యోగీభవాద్ధున. ౪౬. యోగినా మపి సర్వేషాం మద్గతేనాంత
 రాత్తనా, శ్రద్ధావాక్ భజతే యో మాం సమే యుక్తతమో మతః. ౪౭. భగవ
 ద్గీతానూపసిషత్సు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే ఆత్మసంయ
 మయోగో నామ షష్ఠోఽధ్యాయః.

శ్రీభగవానువాచ—మ యోగసక్తమనాః పార్థ యోగం యుంజత్ మదాశ్ర
 యః, అసంశయం సమగ్రం మాం యథా జ్ఞాన్యసి తచ్ఛృణు. ౧. జ్ఞానం తేఽహం సవి
 జ్ఞాన మిదం వక్ష్యామ్యిశేషతః, యోజ్ఞాత్వా నేహం భూయోఽన్యత్ జ్ఞాతవ్య మవ
 శిష్యతే. ౨. మనుష్యాణాం సహస్రేషు కశ్చి ద్యతతి సిద్ధయే, యతతామసి సిద్ధానాం
 కశ్చి న్నాం వేత్తి తత్త్వతః. ౩. భూమి రాపోఽనలౌ వాయుః ఖం మనో బుద్ధిరేవచ,
 అహంకారఇతీయం మే భిన్నా ప్రకృతి రష్టథా. ౪. అవశేయ మిత స్త్వన్యాం ప్రకృ
 తిం విద్ధి మేవరామ్, జీవభూతాం మహాబాహో యదేదం ధార్యతేజగత్. ౫. ఏత
 ద్భ్యోసీని భూతాని సర్వాణి త్కుపధారయ, అహం కృత్స్నస్య జగతః ప్రభవః ప్రళ
 య స్తథా. ౬. మత్తః పరతరం నాన్య త్క్రిచ్ఛిదన్తి ధనంజయ, మయి సర్వమిదం
 ప్రాతం సూత్రే మణిగణా ఇవ. ౭. రసోఽహ మప్సు కాంతేయ ప్రభాస్తి శశిమా
 ర్యయోః, ప్రణవ స్సర్వవేదేషు శబ్దః ఖే పారుషం నృపు. ౮. పుణ్యో గంధః పృథి
 వ్యాంచ లేజ శ్చాస్తి విభావసా, జీవనం సర్వభూతేషు తవ శ్చాస్తి తపస్విషు. ౯.
 బీజం మాం సర్వభూతానాం విద్ధి పార్థ సనాతనమ్, బుద్ధి ర్బుద్ధిమతా మస్తి లేజస్తేజ
 స్వినా మహమ్. ౧౦. బలం బలవతాం చాహం కామరాగవివర్జితమ్, ధర్మావిరుద్ధోభూ
 తేషు కామోఽస్తి భరత్తర్థ. ౧౧. యేచైవ సాత్వికాభావా రాజసా స్తామసాశ్చయే,
 మత్త ఏవేతి తా నిద్ధి నత్వహం లేషు లే మయి. ౧౨. త్రిభి ర్గుణమయై రాభివై
 రేభి స్సర్వమిదం జగత్, మోహితం నాజాభినాతి మామేభ్యః పర మవ్యయమ్. ౧౩.
 దైవీ హ్యేషా గుణమయీ మమ మాయాదురత్యయా, మామేవ యే ప్రపద్యంతే
 మాయా మేతాం తరంతి తే. ౧౪. నమాం దుష్కృతినో మూఢాః ప్రపద్యంతే నరా
 ధమాః, మాయయావహృతజ్ఞానా ఆసురం భావమాశ్రితాః. ౧౫. చతుర్విధా భజంతే
 మాం జనా మ్మృకృతినోఽర్జున, ఆర్తో జిజ్ఞాసు రథార్థి జ్ఞానీవ భరత్తర్థ. ౧౬. తేహం
 జ్ఞానీ నిత్యయుక్త ఏకభక్తి ర్విశిష్యతే, ప్రయో హి జ్ఞానినోఽత్యర్థమహం నచ మమ

ప్రియః. ౧౭. ఉదారా స్సర్వవైలే జ్ఞానీ త్వత్తైవ మే మతమ్, ఆస్థిత స్సహి
 యుక్తాత్మా మామేవానుత్తమాం గతిమ్. ౧౮. బహునాం జన్మనా మంలేజ్ఞానవాక్
 మాం ప్రపద్యతే, వాసుదేవ స్సర్వమితి సమహత్వా సుదుర్లభః. ౧౯. కామైస్సైస్సైర్మౌళ
 క్షానాః ప్రపద్యంతేఽన్యదేవతాః, తంతం నియమ మాస్థాయ ప్రకృత్యా నియతా
 స్వయా. ౨౦. యోయో యాయాం తనుం భక్త శృద్ధయాఽర్చిత మిచ్ఛతి,
 తస్యతస్యాచలాంశ్రద్ధాం తామేవ విదధామ్యహమ్. ౨౧. స తయా శ్రద్ధయా
 యుక్త స్తస్యారాధన మిహలే, లభలే చ తతః కామాక్ మయైవ విహితాక్
 హితాక్. ౨౨. అంతవత్తు ఫలం లేహం తద్భవ త్యల్పమేధసామ్, దేవాక్ దేవయజో
 మాంతి మద్భక్తా యాంతి మామసి. ౨౩. అవ్యక్తం వ్యక్తి మావన్నం మన్యంతే మా
 మబుద్ధయః, పరం భావ మజానంతో మమావ్యయ మనుత్తమమ్. ౨౪. నాహం ప్రకా
 శ స్సర్వస్య యోగమానూసమావృతః, మూఢోఽయం నాభిజానాతి లోకో మామజ
 మవ్యయమ్. ౨౬. వేదాహం సమతీతాని వర్తమానాని చార్జున, భవిష్యణిచ భూతా
 నిమాంతు వేద న కశ్చన. ౨౭. ఇచ్ఛాద్వేషసముత్థేన ద్వంద్వమోహేన భారత, సర్వ
 భూతాని సమ్మోహం పరే యాంతి పరం తవ. ౨౮. యేహం త్వంతగతం పాపం
 జనానాం పుణ్యకర్తణమ్, లే ద్వంద్వమోహ నిర్ముక్తా భజంతేహం దృఢవ్రతాః.
 ౨౯. జరామరణమోక్షాయ మా మాశ్రిత్య యతంతి యే, లే బ్రహ్మ తద్విదుః కృత్స్న
 మధ్యాత్మం కర్త చాఖిలమ్. ౩౦. సాధిభూతాధిదైవం మాం సాధియజ్ఞం చయే విదుః,
 ప్రయాణకాలేఽపిచమాం లే విదు ర్యుక్తచేతసః. ౩౧. హరిఃపిమ్-తత్సదితిక్రీమహ
 భారలే శతసహస్ర సంహితాయాం వైయాసిక్యాం శ్రీభీష్మపర్వణి భగవద్గీతాసూప
 నిషత్సు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే విజ్ఞానయోగోనామ
 సప్తమోఽధ్యాయః.

అర్జునఉవాచ—కిం తద్బ్రహ్మ కిమధ్యాత్మం కింకర్మ పురుషోత్తమ, అధిభూ
 తంచ కింప్రాక్త మధిదైవం కిమచ్యుతే. ౧. అధియజ్ఞః కథం కోఽత్ర దేహేఽస్మి
 న్నధునూదన, ప్రయాణకాలేచ కథం జ్ఞేయోఽసి నియతాత్మభిః. ౨. శ్రీభగవాను
 వాచ—అక్షరం బ్రహ్మపరమం స్వభావోఽధ్యాత్మముచ్యుతే, భూతభావోద్భవకరో
 విసర్గః కర్త సంజ్ఞితః. ౩. అధిభూతం క్షరోభావః పురుష శ్చాధిదైవతమ్, అధియ
 జ్ఞోఽహ మేవాత్ర దేహే దేహభృతాం పర. ౪. అన్తకాలేచ మామేవ స్మర
 న్ముక్త్యాకళేబరమ్, యః ప్రయాతి స మద్భావం యాతి నా స్తస్మిన్త్ర సంశయః. ౫.
 యంయంవాసి స్మరన్ భావం త్యజత్యంతే కళేబరమ్, తం తమేవైతి కాంతేయ సదా
 తద్భావభావితః. ౬. తస్మా త్సర్వేషు కాలేషు మా మనుస్సర్వ యథ్యచ, మయ్యర్చిత

మనోబుద్ధి ర్థామే జైష్యస్యసంశయః. ౭. అభ్యాసయోగయంతేన చేతసా నాన్యగామి
నా,పరమంపురుషందివ్యం యాతి పార్థానుచింతయత్. ౮. కవిం పురాణమనుశాసితార
మణోరణీయాంస మనుస్తరే ద్యుః. సర్వస్య ధాతార మచింత్యరూప మాదిత్యవర్ణంత
మసుః పరస్తాత్. ౯. ప్రయాణకాలే మనసాఽచలేన భక్త్యా యంతో యోగబలేన
చైవ, భువో ర్మధ్యే ప్రాణ మావేశ్య సమ్యక్ సతం పరం పురుష ముపైతి దివ్యం.
౧౦. యదక్షరం వేదవిదో వదంతి యస్యతయో వీతరాగాః, యదిచ్ఛంతో బ్రహ్మ
చర్యం చరంతి తత్రేవదం సంగ్రహేణప్రవక్ష్యే. ౧౧. సర్వద్వారాణిసంయమ్య మనో
హృది నిరుధ్యచ, మూర్ధ్నాధిధాయాత్మనః ప్రాణ మాశ్రితో యోగధారణామ్. ౧౨.
ఓమిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మవాన్పరత్వాత్ మా మనుస్తరత్, యః ప్రయాలి త్యజత్ దేహం
స యాలి పరమాం గతిమ్. ౧౩. అనన్యచేతాస్సతతం యోహం స్తరతి నిత్యకః,
తస్మాచాం సులభః పార్థ నిత్యయుక్తస్య యోగినః. ౧౪. మామపేత్య పునర్జన్మ
దుఃఖాలయమ శాశ్వతమ్, నాఘ్నవంతి మహాత్మాన స్సంసిద్ధిం పరమాం గతాః. ౧౫.
ఆ బ్రహ్మభవనా ల్లాకాః పునరావర్తినోఽర్జున, మామపేత్య తు కాంతేయ పునర్జన్మ
నవిద్యతే. ౧౬. సహస్రయుగపర్యంత మహా ర్యదృష్టాణో విదుః, రాత్రింయుగసహ
స్రాంతాం తేఽవహోరాత్రవిదో జనాః. ౧౭. అవ్యక్తా ద్వ్యక్తయ స్సర్వాః ప్రభవం
త్యహ రాగమే, రాత్ర్యాగమే ప్రలీయంతేతత్రైవాప్యక్తసంజ్ఞకే. ౧౮. భూతగ్రామ
స్సవివాయం భూత్వాభూత్వా ప్రలీయతే, రాత్ర్యాగమేఽవశః పార్థ ప్రభవత్యహ
రాగమే. ౧౯. పర స్తన్నాత్మభావోఽన్యోఽవ్యక్తోఽవ్యక్తా త్సనాతనః, య స్ససర్వేషు
భూలేషు నశ్యత్సు నవినశ్యతి. ౨౦. అవ్యక్తోఽక్షరశ్చత్యక్తస్తమాచుః పరమాం గతిమ్,
యంప్రాప్య నవివర్తతే తద్ధామ పరమం మమ. ౨౧. పురుష స్సపరః పార్థ భక్త్యా
లభ్య స్త్వినన్యయా, యస్యాం తస్మానిభూతాని యేన సర్వ మిదం తతమ్. ౨౨.
యత్ర కాలే త్వనావృత్తి మావృత్తిం చైవ యోగినః, ప్రయాతా యాంతి తం
కాలం వత్సామి భరతర్షభ. ౨౩. అగ్నిర్జ్యోతి రహ శుక్ల వృక్షాసా ఉత్తరాయణమ్,
తత్రప్రయాతా గచ్ఛంతి బ్రహ్మ బ్రహ్మవిదో జనాః. ౨౪. ధూమారాత్రిప్రథా కృష్ణ
వృక్షాసాదక్షిణాయనమ్, తత్ర చాంద్రమసం జ్యోతి ర్యోగీ ప్రాప్య నివర్తతే. ౨౫.
శుక్లకృష్ణగతీ హ్యేతే జగత శ్శాశ్వతే మతే, ఏకయా యాత్యనావృత్తి మన్యయా
వర్తతే పునః. ౨౬. వైతే సృతిపార్థ జానత్ యోగీ ముహ్యతి కశ్చన, తస్మా త్సర్వేషు
కాలేషు యోగయంతో భవార్జున. ౨౭. వేదేషు యజ్ఞేషు తపస్సుచైవ దానేషు యత్సు
ణ్యఫలం ప్రదిష్టమ్,అత్యేతి తత్సర్వ మిదం విదిత్వా యోగీ పరంస్థానముపైతి చాద్యత్. ౨౮.
౨౮. హరిః ఓమ్. తత్సదితి శ్రీమహాభారతే శతసహస్రియాం సంహితాయాం వైయా

సిక్యాం శ్రీభీష్మపర్వణి భగవద్గీతాసూపనిషత్సు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే శ్రీ కృష్ణార్జునసంవాదే అక్షరపరబ్రహ్మయోగో నామ అష్టమోఽధ్యాయః.

శ్రీభగవానువాచ — ఇదంతు తే గుహ్యతమం ప్రవక్ష్యామ్యనసూయపే జ్ఞానం విజ్ఞానసహితం యజ్ఞాత్వా మోక్ష్యనేఽశుభాత్. ౧. రాజవిద్యారాజ గుహ్యం పవిత్ర మిదముత్తమమ్, ప్రత్యక్షావగమం ధర్మ్యం సుసుఖం కర్తు మవ్యయమ్. ౨. ఆశ్రద్ధధానాః పురుషా ధర్మస్యాస్య పరంతప, అప్రాప్య మాం నివర్తంతే మృత్యు సంసారవర్జని. ౩. మయా తత మిదం సర్వం జగదవ్యక్తమూర్తినా, మత్థాని సర్వ భూతాని నచాహం తేష్వప్నోతి. ౪. నచ మత్థాని భూతాని పశ్య మే యోగ మైష్వరమ్, భూతభృన్ నచ భూతస్థో మమాత్మా భూతభావనః. ౫. యథాకాశస్థితో నిత్యం వాయు స్సర్వత్రగో మహాక, తథా సర్వాణి భూతాని మత్థాని నీ త్యుపధా రయ. ౬. సర్వభూతాని కాంతేయ ప్రకృతిం యాంతి మామికామ్. కల్పక్షయే పు నస్తాని కల్పాదౌ విసృజామ్యహమ్. ౭. ప్రకృతిం స్వా మవృష్ట్య విసృజామి పునః పునః, భూతగ్రామ మిమం కృత్స్న మవశం ప్రకృతే ర్వశాత్. ౮. నచ మాం తాని కర్మాణి నిబధ్నంతి ధనంజయ, ఉదాసీనవదాసీన మసక్తం తేషు కర్మసు. ౯. మయాధ్యక్షేణ ప్రకృతి స్సూయతే సచరాచరమ్, హేతునానేన కాంతేయ జగద్ధి పరివర్తతే. ౧౦. అపజానంతి మాం మూఢా మానుషీం తను మాశ్రితమ్, పరం భావ మజానంతో మను భూతమహేష్వరమ్. ౧౧. మోఘాకా మోఘకర్తాణో మోఘజ్ఞానా విచేతనః, రాక్షసీ మానురీంచైవ ప్రకృతిం మోహినీం శ్రితాః. ౧౨. మహాత్మానస్తమాం పార్థజైసిం ప్రకృతి మాశ్రితాః, భజంత్యనన్యమనసో జ్ఞాత్వా భూతాది మవ్యయమ్ ౧౩. సతతం క్షీర్తయంతో మాం యతంతశ్చ దృఢవ్రతాః, నమస్యంతశ్చ మాం భక్త్యా నిత్యముక్తా ఉపాసతే. ౧౪. జ్ఞానయజ్ఞేన చాప్యన్యే యజంతో మా ముపాసతే, ఏకతేష్విన పృథ క్తేష్విన బహుధా విశ్వతో ముఖమ్. ౧౫. అహం క్రతు రహంయజ్ఞః స్వధాహ మహ మాపదమ్, మంత్రోఽహ మహామేవాజ్య మహమగ్ని రహం హుతమ్. ౧౬. పితామహా స్య జగతో మాతా ధాతా పితామహః, వేద్యం పవిత్ర మోంకార ఋక్సామ యజు రేవచ. ౧౭. గతి ర్భర్తా ప్రభు స్సాక్షీ నివాస శ్వరణం సుహృత్, ప్రభవః ప్రళయస్థా నం నిధానం బీజమవ్యయమ్. ౧౮. తపా మ్యహ మహం వర్షం నిగృహ్ణో మ్యుత్సృజామి చ, అమృతం చైవ మృత్యుశ్చ సదసచ్ఛానా మద్భువ. ౧౯. త్రైవిద్యా మాం సోమపాః పూతపాపా యజ్ఞైరి హ్విస్వ సర్గరిం ప్రార్థయంతే, తే పుణ్య మాసాద్య సుకేంద్రలోక మశ్నంతి దివ్యాన్ దివి దేవభోగాన్. ౨౦. తే తం భుక్త్వా స్మర్గలోకం విశాలం తీర్ణే పుణ్యే మర్త్యలోకం విశన్తి, ఏవం త్రయీధర్మ మనుప్రపన్నాగతాగతం

కామకామా లభంతే. ౨౧. అనన్యః శ్చింతయంతో మాం యే జనాః పర్యుపాసతే, లేహం నిత్యాభియుక్తానాం యోగక్షేమం వహన్యహం. ౨౨. యత్సన్మదేవతా భక్తా యజంతే శ్రద్ధయాన్వితాః, లేఽపి మా మే వ కౌంటేయ యజంత్యవిధిభూర్వకమ్. ౨౩. అహం హి సర్వ యజ్ఞానాం భోక్తాచ ప్రభు రేవ చ, నతు మానుభి జానంతి తత్వేనాత శ్చ్యవంతి తే. ౨౪. యాన్తి దేవతా దేవాన్వితౌ యాన్తి నిత్యవ్రతాః, భూతాని యాంతి భూతేజ్యా యాంతి మద్యాజినోఽపిమామ్. ౨౫. వత్రం పుష్పం ఫలం తోయం యో మే భక్త్యా ప్రయచ్ఛతి, తదహం భక్త్యుపహృత మశ్నామి వ్రయతాత్మనః. ౨౬. యత్క్రూరోషి యదశ్నాసి యజ్ఞహోషి దదాసి యత్, య త్వస్యసి కౌంటేయ తత్కురుష్వ మదర్పణమ్. ౨౭. శుభాశుభఫలై రేవం మోక్ష్యనే కర్తవ్యం, సన్న్యాసయోగయోక్తాత్వా విముక్తో మా ముపైష్యసి. ౨౮. స మోఽహం సర్వభూతేషు నమే ద్వేష్యోఽస్మిన్ ప్రియః, యే భజంతి తు మాం భక్త్యా మయి తే లేష చాప్యహమ్. ౨౯. అపిచే త్పుదురాచారో భజతే మా మనస్యభాక్, సాధు రేవ సమంతస్య ససమ్యగ్వ్యవసితో హి సః. ౩౦. ఓత్రం భవతి ధర్మాత్తా శశ్వచ్చాంతిం నియచ్ఛతి, కౌంటేయ ప్రతిజానీహి నమే భక్తః ప్రణశ్యతి. ౩౧. మాం హి పార్థ వ్యపాశ్రిత్య యేఽపి న్యుః పాపయోనయః, స్త్రియో వైశ్యాస్తథా శూద్రాస్తేఽపి యాంతి పరాంగతిం. ౩౨. కిం పున ర్భ్రాస్తాణాః పుణ్యా భక్తా రాజర్షయస్తథా, అనిత్య మనుఖం లోక మిమం ప్రాప్య భజన్వ మాం. ౩౩. మన్తనా భవ మద్భక్తో మద్యాజీ మాం నమస్కరు, మా మేవైష్యసి యుక్తైర్వ మత్తానం మత్పురాయణః. ౩౪. హరిః ఓమ్. తత్సదితి శ్రీమహాభారతే శతసహస్రీకాయాం సంహితాయాం వైయాకీర్ణ్యం శ్రీభీష్మపర్వణి భగవద్గీతాసూపనిషత్సు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే రాజవిద్యా రాజగుహ్యయోగో నామ నవమోఽధ్యాయః.

శ్రీభగవానువాచ—భూయ ఏవ మహాబాహో శృణుమే పరమం వచః, య త్తేహం ప్రీయమాణాయ వత్సామి హితకామ్యయా. ౧. న మే విదు స్సురగణాః ప్రభవం న మహర్షయః, అహ మాద్వర్షి దేవానాం మహర్షీ కాంచ సర్వశః. ౨. యో మా మజ మనాదించ వేత్తి లోకమహేశ్వరమ్, అసంమూఢ స్సమర్తేయ సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే. ౩. బుద్ధి ర్జానమసమైహాః త్తమా నత్యం దమ శ్శమః, సుఖం దుఃఖం భవోభావో భయం చాభయమేవచ. ౪. అహింసా నమతా తుష్టి స్తపో దానం యశోఽయశః, భవంతి భావా భూతానాం మత్తవీవ పృథగ్విధాః. ౫. మహర్షయ స్సప్త పూర్వే చత్వారో మనవ స్తథా, మద్భావా మానసా జాతా యేహం లోకః ఇమాః ప్రజాః. ౬. వితాం విభూతిం యోగంచ మమ యో వేత్తి తత్త్వతః, సోఽవికంపే

న యోగేన యుజ్యతే నాత్ర సంశయః. 2. ఆహం సర్వస్య ప్రభవో మత్త స్సర్వం ప్రవర్తతే, ఇతి మత్వా భజంతే మాం బుధాభావసమన్వితాః. ౩. మచ్చిత్రా మద్గత ప్రాణా బోధయంతః పరస్పరమ్. కథయంతశ్చ మాం నిత్యం తుష్యంతి చ రమంతిచ. ౪. తేహం సతత యుక్తానాం భజతాం ప్రీతిపూర్వకమ్, దదామి బుద్ధియోగం తం యేన మా ముపయాంతి తే. ౫. తేహమేవానుకంపార్థ మహా మజ్ఞానజం తమః, నాశయామ్యత్త భావస్థో జ్ఞానదీపేన భాస్వతా. ౬. అద్వైతవివాద — పరం బ్రహ్మ పరంధామ పవిత్రం పరమం భవాత్, పురుషం శాశ్వతం దివ్య మాదిదేవ మజం విభుమ్. ౭. ఆహు స్త్వా మృత్యు సృశ్వ దేవర్షిర్నారదస్తథా. అసితో దేవ లో వ్యాస స్స్వయంచైవ బ్రవీషిమే. ౮. సర్వ మేత దృతం మన్యే యన్తాం వదసి కేశవ, నహి తే భగవత్ వ్యక్తిం విదు ర్దేవా న దానవాః. ౯. స్వయమేవాత్మనా త్మానం వేత్త త్వం పురుషోత్తమ, భూతభావన భూతేశ దేవదేవ జగత్పతే. ౧౦. వత్తు మర్హస్యశేషేణ దివ్యా వ్యక్తిత్వ విభూతయః, యాభి ర్విభూతిభి ర్దోకాని మాం స్త్వం వ్యాప్య తిష్ఠసి. ౧౧. కథం విద్యా మహం యోగిన్ త్వాం సదా పరిచింత యన్, కేషుకేషుచ భావేషు చింత్యోఽసి భగవ న్నయా. ౧౨. విస్తరే జాత్మనో యోగం విభూతించ జనార్దన, భూయః కథయ తృప్తి ర్హి శృణ్వతో నాస్తి మేఽమృ తం. ౧౩. శ్రీభగవా నువాచ—హంత తే కథయిష్యామి విభూతీ రాత్మన శ్శుభాః, ప్రాధాన్యతః కురుశ్రేష్ఠ నాస్త్యంతో విస్తరస్య మే. ౧౪. అహ మాత్మా గుడాకేశ సర్వభూతాశయ స్థితః, అహ మాదిశ్చ మధ్యంచ భూతానా మంత వివచ. ౧౫. ఆది త్యానా మహం విష్ణు ర్ద్యోతిహం రవి రంశుమాన్, మరీచి ర్నరుతా మస్మి న్నక్షత్రాణా మహం శశీ. ౧౬. వేదానాం సామవేదోఽస్మి దేవానా మస్మి వానవః, ఇంద్రియాణాం మనశ్చాస్మి భూతానా మస్మి చేతనా. ౧౭. రుద్రాణాం శంకర శ్చాస్మి విశ్వేశో యక్షరక్షసామ్, వసుదానాం పావక శ్చాస్మి మేరు శ్శిఖరిణా మహమ్. ౧౮. పురోధ సాంచ ముఖ్యం మాం విద్ధి పార్థ బృహస్పతిమ్, నేనాసీనా మహం స్కంద స్సరసా మస్మి సాగరః. ౧౯. మహర్షీణాం భృగు రహం గిరా మన్వేగిక మక్షరమ్, యజ్ఞానాం జపయజ్ఞోఽస్మి స్థావరాణాం హిమాలయః. ౨౦. అశ్వత్థ స్సర్వవృక్షాణాం దేవర్షీణాంచ నారదః, గంధర్వాణాం చిత్రరథ సిద్ధానాం కపిలో మునిః. ౨౧. ఉచ్చైష్ఠ శృవస మశ్వానాం విద్ధి మా మమృతోద్భవమ్, విరావతం గజేంద్రాణాం నరాణాంచ నరాధిపమ్. ౨౨. ఆయుధానా మహం వజ్రం ధేనునా మస్మి కామధుక్, ప్రజన శ్చాస్మి కందర్ప స్సర్పాణా మస్మి వాసుకిః. ౨౩. అనంత శ్చాస్మి నాగానాం పరుణో యాదసా మహమ్, పితౄణా మర్యమా చాస్మి యమ స్సంయమతా మహమ్. ౨౪.

ప్రహ్లాద శ్చాస్తి దైత్యానాం కాలః కలయతా మహమ్, మృగాణాంచ మృగేంద్రో
 ౭హం వైసలేయశ్చ పక్షిణాం. ౩౦. పవనః పవతా మస్తి రామశ్శస్త్రభృతా మహం,
 ఝషణాం మకరశ్చాస్తి స్రోతసా మస్తి జాహ్నువీ. ౩౧. సర్గాణా మాదిరంతశ్చమ
 భ్యంచైవాహా మర్జున, ఆధ్యాత్మవిద్యావిద్యానాం వాదః ప్రవదతా మహమ్. ౩౨. అక్ష
 రాణా మకారోఽస్తి ద్వంద్వ స్సామాసికస్యచ, ఆహమేవాక్షయః కాలః ధాతాహం
 నిశ్వతోముఖః. ౩౩. మృత్యు స్సర్వహర శ్చాహ ముద్భవశ్చ భవిష్యతామ్, క్షీర్తిశ్చీ
 ర్వాకృ నారీణాం స్త్రుతి ర్దేహ భృతిఃకమా. ౩౪. బృహత్సామ తథా సామూం గా
 యశ్రీఘంధసా మహమ్, మాసానాం మార్గశ్చిదోఽహ మృతూనాం కుశమాకరః. ౩౫.
 ద్యూతం ఛలయతా మస్తి లేజ నైజస్వినా మహం, జయోఽస్తి. వ్యవసాయోఽస్తి
 సత్త్వం సత్త్వవతా మహమ్. ౩౬. పృష్ఠీనాం వాసుదేవోఽస్తి పాండవానాం ధనం
 జయః, మనీనా మప్యహం వ్యాసః కవీనా ముశనా కవిః. ౩౭. దండ్రో దమయతా
 మస్తి నీతి రస్తి జిగీషతాం, మానం చైవాస్తి గుహ్యేనాం జ్ఞానం జ్ఞానవతామహమ్.
 ౩౮. యచ్ఛాపి సర్వభూతానాం బీజం తదహ మర్జున, న తదస్తి వినా యత్సృజన్త
 యూభూతం చరాచరమ్. ౩౯. నాంతోఽస్తి మమదివ్యానాం విభూతీనాం పరంతప,
 ఏవ తూర్దేశతః ప్రోక్తో విభూతే ర్విస్తరో మయా. ౪౦. యద్య ద్విభూతి మత్సత్త్వం
 శ్రీమద్రాక్షత మేవనా, తత్త దేవావగచ్ఛత్వం మమ లేజోఽంశసంభవం. ౪౧. అథవా
 బహు నైలేన కిం జ్ఞానేన తవార్జున, విష్ట భ్యాహ మిదం కృత్స్న మేకాంశేన స్థితో
 జగత్. ౪౨. హరిఃపిమ్. తత్సదితి శ్రీమహాభారతే శతసహస్రికాయాం సంహితా
 యాం వైయాసిక్యాం శ్రీభీష్మపర్వణి భగవద్గీతానూపనిషత్సు బ్రహ్మవిద్యాయాం
 యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే విభూతివిస్తరయోగోనామ దశమోఽధ్యాయః.

అర్జునఉవాచ—మదనుగ్రహాయ పరమం గుహ్య మధ్యాత్మసంక్షిప్తమ్, యత్త్వ
 యోక్తం పచస్తేన మోహోఽయం విగతో మమ. ౧. భవాప్యయో హి భూతానాం
 శ్రుతో విస్తరశో మయా, త్వత్తః కమలపత్రాక్షమాహత్త్వ మపి చా వ్యయమ్. ౨.
 ఏవ మేత ద్యథా తత్త్వమాత్మానం పరమేశ్వర, ద్రష్టు మిచ్ఛామి తే రూప మైశ్వరం
 పురుషోత్తమ. ౩. మన్యనే యది తచ్ఛక్యం మయా ద్రష్టు మితి ప్రభో, యోగేశ్వర
 తతో మే త్వం దర్శ యాత్తాన మవ్యయమ్. ౪. శ్రీభగవానువాచ—పశ్య మే పార్థ
 రూపాణి శతశోఽగ్ర సహస్రశః, నానావిధాని దివ్యాని నానావర్ణాకృతీని చ. ౫.
 పశ్యాదిత్యాక్ దమాక్ రుద్రా నశ్వినౌ మరుత స్తథా, బహూన్యదృష్టత్రావ్యాణి
 పశ్యా శ్చుర్యాణి భారత. ౬. ఇహైకస్థం జగత్కృత్స్నం పశ్యాద్య సచరాచరం, మమ
 దేహే గుడాకేష య చ్ఛాన్య ద్దృష్టు మిచ్ఛసి. ౭. నతు మాం శత్యనే ద్రష్టు మనే

నైవ స్వచక్షుషా, దివ్యం దదామి తే చక్షుః పశ్యమే యోగ మైశ్వరమ్ ౮. సంజయ
 ఉవాచ—వివ ముక్త్వా తతో రాజన్ మహాయోగేశ్వరో హరిః, దర్శయామాన పా
 ఠాయ పరమం రూప మైశ్వరమ్. ౯. అనేకవక్ర నయన మనేకాద్భుతదర్శనమ్, అనేక
 దివ్యాభరణం దివ్యానేకోద్యతాయుధమ్. ౧౦. దివ్యమాల్యాంబరధరం దివ్యగంధాను
 లేపనం, సర్వాశ్చర్యమయం దేవ మనంతం విశ్వతో ముఖం. ౧౧. దివి సూర్యసహ
 స్రస్య భవే ద్యుగపదుత్థితా, యదిభా సృదృశీ సాస్యా ద్భాస స్తస్య మహాత్మనః.
 ౧౨. తత్రైకస్థం జగత్కృత్స్నం ప్రవిభక్త మనేకదా, అపశ్య దేవదేవస్య శరీరే
 పాండవ స్తదా. ౧౩. తతస్సరిన్ద్రయా విష్ణో హృష్టరోమా ధనంజయః, ప్రణమ్యశి
 రసా దేవం కృతాంజలి రభావత. ౧౪. అర్జునఉవాచ—పశ్యామి దేవాం స్తవ దేవ
 దేహే సర్వాం స్తథాభూత విశేషసంఘాన్, బ్రహ్మణ మిశం కమలాసనస్థ మృషీంశ్చ
 సర్వా సురగాంశ్చ దివ్యాన్. ౧౫. అనేకబాహూదరవక్త్ర నేత్రం పశ్యామి త్వాం
 సర్వతోఽనంతరూపం, నాంతం నమధ్యం నపున స్తవాదిం పశ్యామి విశ్వేశ్వర విశ్వ
 రూప. ౧౬. కిరిటినం గదినం చక్రీణంచ తేజోరాశిం సర్వతో దీప్తిమంతం, పశ్యామి
 త్వా దుర్నిరీక్ష్యం సమంతా ద్దీప్తానలార్కద్యుతి మప్ర మేయమ్. ౧౭. త్వ మక్షరం
 పరమం వేదితవ్యం త్వ మస్య విశ్వస్య పరం నిధానం, త్వ మవ్యయ శ్శాశ్వత ధర్మ
 గోప్తా సనాతన స్త్వం పురుషో మతో మే. ౧౮. ఆనాదిమధ్యాంత మనంతవీర్య
 మనంత బాహుః శశిసూర్య నేత్రమ్, పశ్యామి త్వా దీప్తహుతాశవక్త్రం స్వలేఖనా
 విశ్వమిదంతపంతమ్. ౧౯. ద్యావా పృథివ్యోరిద మంతరం హి వ్యాప్తం త్వయైకేన
 దిశశ్చ సర్వాః, దృష్ట్వాద్భుతం రూపమిదం తవోగ్రం లోకత్రయం ప్రవృథితం
 మహాత్మన్. ౨౦. అమో హి త్వాం సురసంఘా విశంతి కేచి ద్భీతాః ప్రాంజలయో
 గృణంతి, స్వస్తీత్యుక్త్వా మహర్షి సిద్ధ సంఘాః స్తువంతి త్వాం స్తుతిభిః పుష్కలాభిః.
 ౨౧. రుద్రదిత్యా వసవో యేచ సాధ్యా విశ్వేఽశ్వినౌ మరుత శ్శోచ్యపాశ్చ, గంధ
 ర్వయతా సురసిద్ధసంఘా వీక్షంతే త్వాం విస్మితా శ్చైవ సర్వే. ౨౨. రూపం
 మహాత్రే బహు వక్త్ర నేత్రం మహాబాహో బహుబాహూరుపాదమ్, బహూదరం
 బహుదంష్ట్రకరాశం దృష్ట్వా లోకాః ప్రవృథితా స్తథాహం. ౨౩. సభస్సప్తశం
 దీప్త మనేకవర్ణంవ్యాతాననం దీప్తవిశాలనేత్రం, దృష్ట్వాహి త్వాం ప్రవృథితాంత
 రాత్తా ధృతిం నవిందామి శమంచ విష్ణో. ౨౪. దంష్ట్రకరాళానిచ లేముఖాని దృష్ట్వైవ
 కాలానలసన్నిభాని, దిశో నజానే నలభేచ శర్మ ప్రసీద దేవేశ జగన్నివాస. ౨౫.
 అమితత్వాం ధృతరాష్ట్రస్య పుత్రా సుర్వేసహౌవావనిపాలసంఘైః, భీష్మోద్రోణ
 సునతపుత్ర స్తథాసౌ సహస్రదీయిరపి యోధముఖైః. ౨౬. వక్త్రాణి తే త్వరమాణా

విశంతి దంష్ట్రాకరాళాని భయానకాని, కేచి ద్వీలగ్నా దశనాంతరేషు సందృశ్యంతే
 చూర్ణితై రుత్తమాంగైః. ౨౭. యథానదీనాం బహువోఽంబువేగా స్సముద్ర మేవాభి
 ముఖా ద్రవంతి, తథా తవామీ నరలోకవీరా విశంతి వక్త్రా బ్యుభితోజ్వలంతి.
 ౨౮. యథా ప్రదీప్త జ్వలనం పతంగా విశంతి నాశాయ సమృద్ధవేగాః, తథైవ
 నాశాయవిశంతి లోకాస్తవాసి వక్త్రాణి సమృద్ధవేగాః. ౨౯. తేలిహ్యనే గ్రస
 మాన స్సమంతా ల్లోకాన్ సమగ్రాన్ వదనై ర్జ్వలద్భిః, తేజోభి రాత్రూర్య జగ
 త్సమగ్రం భాసస్తవోగ్రాః ప్రతపంతి విష్ణుః. ౩౦. ఆఖ్యాహి మే శో భవా
 నుగ్రరూపాః నమోఽస్తుతే దేవ వరప్రసీద, విజ్ఞాతు మిచ్ఛామి భవంత మాద్యం
 సహి ప్రజానామి తవప్రవృత్తిం. ౩౧. శ్రీభగవానువాచ. కాలాఽస్మి లోకక్ష
 యకృత్ప్రవృద్ధో లోకాన్ సమాహర్తుమిహ ప్రవృత్తః, ఋతేఽపిత్వా సభవి
 ష్యంతి సర్వే యేఽవస్థితాః ప్రత్యనీకేషు యోధాః. ౩౨. తస్మాత్త్వ ముత్తిష్ఠ
 యశోలభస్వ జిత్వా శత్రూన్ భుంక్స్వ రాజ్యం సమృద్ధం, మయైవైతే నిహ
 తాః పూర్వమేవ నిమిత్తమాత్రం భవ సవ్యసాచిక్. ౩౩. ద్రోణంచ భీష్మంచ
 జయద్రథంచ కర్ణం తథాఽన్యాససి యోధవీరాన్, మయా హతాం స్త్వం జహి
 మావ్యధిష్ఠా యుధ్యస్వ జేతాసి రణే సపత్నాన్. ౩౪. సంజయఉవాచ—ఏత
 చ్ఛ్చుత్వా పచనం కేశవస్య కృతాంజలి ర్వేపమానః కిరీటీ, సమస్కృత్వా భూయవి
 వాహ కృష్ణం సగద్గదం భీతభీతః ప్రణమ్య. ౩౫. అర్జునఉవాచ—స్థానేహృషీకేశ
 తవ ప్రకీర్త్యై జగత్ప్రహృష్య త్యమరజ్యలేచ, రక్షాంసి భీతాని దిశో ద్రవంతి సర్వే
 సమస్యంతి చ సిద్ధసంఘాః. ౩౬. కస్మా చ్చులేన సమేరన్ మహాత్మా గరియనే బ్రహ్మ
 ణోఽప్యోదికస్త్రే, అనంత దేవేశ జగన్నివాసత్వమక్షరం సదస తత్త్వరం యత్. ౩౭.
 త్వమాదిదేవః పురుషః పురాణ స్త్వమస్య విశ్వస్య వరం నిధానం, వేత్తాసి వేద్యంచ
 పరంచ ధామ త్వయాతతం విశ్వ మనంతరూప. ౩౮. వాయు ర్యమోఽగ్ని ర్వరుణ
 శ్వశాంకః ప్రజాపతి స్త్వం ప్రసితామహశ్చ, నమో నమస్తేఽస్తుసహస్రకృత్వః
 పునశ్చ భూయోఽసి నమో నమస్తే. ౩౯. నమః పురస్తా దభవృష్టత స్తేన మోఽస్తుతే
 సర్వతపివ సర్వ, అనంతవీర్యామిత విక్రమ స్త్వం సర్వం సమాప్నోషి తతోఽసిసర్వః.
 ౪౦. సఖేతి మత్వా ప్రసభం యదుక్తం హేకృష్ణ హే యాదవ హే సఖేతి, అజా
 నతా మహిమానం తవేదం మయా ప్రమాదా త్ప్రణయేన వాసి. ౪౧. యచ్ఛాపహః
 సార్థ మనత్క్రతోఽసి విహరశయ్యాససభోజనేషు, ఏకోఽథవా పృచ్ఛ్యతతత్సమక్షం
 తత్తామయే త్వా మహ మప్రమేయం. ౪౨. పితాసి లోకస్య చరాచరస్య త్వ మస్య
 పూజ్యశ్చగురు ర్గరియాన్, నత్వత్సమోఽస్త్విభ్యధిశః కుతోఽన్యో లోకత్రయేఽవ్య

ప్రతిమ ప్రభావః. ౪౩. తస్మాత్ప్రణమ్య ప్రణిధాయ కాయం ప్రసాదయేత్వా మహా
మిశమిడ్యం, పితేవ పుత్రస్య సఖేవ సఖ్యః ప్రియః ప్రియార్హస్య సి దేవసోఢుం.
౪౪. అదృష్టపూర్వం హృషితోఽస్మి దృష్ట్వా భయేన చ ప్రవృథితం మనోమే, తదేవ
మేదర్యయ దేవ రూపం ప్రసీద దేవేశ జగన్నివాస. ౪౫. కిరీటినం గదినం చక్రహస్త
మిచ్ఛామి త్వాం ద్రష్టు మహం తదైవ, లేనైవ రూపేణ చతుర్భుజేన సహ స్రభావో
భవ విశ్వమూర్తే. ౪౬. శ్రీభగవానువాచ—మయా ప్రసన్నేన తపార్థునేదం రూపం
పరం దర్శిత మాత్మయోగాత్, లేజోమయం విశ్వ మనంతమాద్యం యస్తే త్వదస్యేన
సదృష్టపూర్వం. ౪౭. నవేదయజ్ఞాధ్యయనై ర్న దానై ర్న చక్రియాభి ర్న తపోభి ర్న దైః,
విపంరూప శ్శక్య అహం నృలోకే ద్రష్టుం త్వదస్యేన కురుప్రవీర. ౪౮. మాతేఽన్యథా
మాచ విమూఢ భావో దృష్ట్వా రూపం ఘోరమిదృచ్ఛ మేదం, వ్యపేతభీః ప్రీతమ
నాః పున స్త్వం తదేవ మే రూప మిదం ప్రవశ్య. ౪౯. సంజయఉవాచ—ఇత్యు
ర్జనం వాసుదేవ స్తథోక్త్వా స్వకం రూపం దర్శయామాస భూయః, ఆశ్వాసయామా
సచ భీత మేనం భూత్వా పునస్సౌమ్య వపుర్నహత్తా. ౫౦. అర్జున ఉవాచ—దృష్ట్వే
దం మానుషం రూపం తవ సౌమ్యం జనార్దన, ఇదాసీ మస్మి సంవృత్త స్సచేతాః
ప్రకృతిం గతః. ౫౧. శ్రీభగవానువాచ—నుదుర్దర్శ మిదం రూపం దృష్టవానసి
యన్తమ, దేవా అప్యస్య రూపస్య నిత్యం దర్శనకాంక్షిణి. ౫౨. నాహం వేదై ర్న త
వసా నదానేవ న చేజ్యయా, శక్య ఏవం విధో ద్రష్టుం దృష్టవా నసి మాం యథా.
౫౩. భక్త్యా త్వనన్యయా శక్య ఆహ మేవం విధోఽర్జున, జ్ఞాతుం ద్రష్టుంచ తత్వేన
ప్రవేష్టుంచ పరంతప. ౫౪. మత్కర్తృకృ త్తత్పరమో మదృక్త స్సంగవర్జితః, నిర్విర
స్సర్వభూలేషు య స్సమామేతి పాండవ. ౫౫. హరిః ఓమ్. తత్సరితి శ్రీమహాభారతే
శతసహస్రికాయాం సంహితాయాం వైయ్యాసిక్యాం శ్రీభీష్మపర్వణి భగవద్గీతామాస
నివత్సు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే విశ్వరూపసందర్శనయో
గోనామ ఏకాదశోఽధ్యాయః.

అర్జునఉవాచ—ఏవం సతతయుక్తా యే భక్తా స్త్వాం పర్యపాసతే, యే
చాప్యక్షర మవ్యక్తం లేషాంకే యోగవిత్తమాః. ౧. శ్రీభగవానువాచ—మయ్యా
వేశ్యమనో యే మాం నిత్యయుక్తా ఉపాసతే, శ్రద్ధయా పరయోపేతా స్తేమే
యుక్తతమా మతాః. ౨. యే త్వక్షర మనిర్దేశ్య మవ్యక్తం పర్యపాసతే, సర్వ
త్రగ మచింత్యంచ కూటస్థ మచలం ధృవం. ౩. సన్నియమ్యోద్రియగ్రామం
శ్రీర్మత్ర సమబుద్ధయః, లేప్రాప్నువంతి మామేవ సర్వభూతహితే రతాః. ౪.
క్షోభోఽధికతర స్తేషా మవ్యక్తానక్తచేతసామ్, అవ్యక్తా హి గతి ర్ముఖం దేహా

అష్టోత్తరశతోపనిషదః.

రవాప్యతే. ౧. యేతు సర్వాణి కర్మాణి మయి సన్నస్య మత్పరాః, ఆనన్యే
యోగేన మాం ధ్యాయంత ఉపాసతే. ౬. తేషా మహం సముద్ధర్తా మృత్యునం
సాగరాత్, భవామి నదిరా త్సార్థ మ య్యావేతచేతసాం. ౭. మయ్యేవ మన
త్వ మయి బుద్ధిం నివేశయ, నివసిష్యసి మయ్యేవ అతడార్థం శసంశయః. ౮.
చిత్తం సమాధాతుం సశక్నోషి మయి స్థిరం, అభ్యాసయోగేన తతో మా మిచ్ఛా
ధనంజయ. ౯. అభ్యాసేఽచ్యుతమర్థోఽసి మత్కర్తృపరమో భవ, మదర్థ మపి
ణి కర్వత్ సిద్ధి మవాప్స్యసి. ౧౦. అదైతదవ్యశతోఽసి కర్తుం మద్యోగ మ్మృతః,
కర్తృఫలత్యాగం తతః కరు యతాత్మవాక్. ౧౧. శ్రేయోహి జ్ఞాన మభ్యాసాత్
సాధ్యం విశిష్యతే, ధ్యానా త్కర్తృఫలత్యాగ స్త్యాగాచ్ఛాంతి రనంతరమ్. ౧౨.
స్వప్తా సర్వభూతానాం మైత్రః కరుణ ఏవచ, నిర్తమో నిరహంకార స్సమదుఃఖ
క్షమా. ౧౩. సంతుష్ట స్సతతం యోగీ యతాత్మా దృఢనిశ్చయః, మయ్యర్పితమ
బుద్ధి ర్యోమధ్యక్త స్స మే ప్రియః. ౧౪. యస్తా నోద్విజతే లాభో లాకా
ద్విజతేచ యః, సర్వామర్ష భయోద్వేగై ర్ముక్తో య స్సచమే ప్రియః. ౧౫. ఆన
క్ష మ్నచి ర్దక్ష ఉదాసినో గతవృథః, సర్వారంభపరిత్యాగీ యో మధ్యక్త స్సమే
యః. ౧౬. యో నహృచ్చ్యతి నద్వేష్టి న శోచతి న కాంక్షతి, తథాతథపరిత్యాగీ
కిమాక్ య స్స మే ప్రియః. ౧౭. సమ శ్మత్రైచ మిత్రేచ తథా మానావమాన
ః, శీతోష్ణసుఖదుఃఖేషు సమ స్సంగవిపత్తితః. ౧౮. తుల్యనిదామతి ర్హాసీ సంతుష్టో
ర కేనచిత్, అనికేతః స్థిరమతి ర్భక్తిమాక్ మే ప్రియో నరః. ౧౯. యేతు ధర్మా
త మిదం యథోక్తం పర్యుపాసతే, శ్రద్ధధానా మత్పరమా భక్తా న్నేతీవ మే
మాః. ౨౦. హరిః ఓమ్. తత్సదితిశ్రీమహాభారతే శతసహస్రికాయాం సంహి
మాం వైయాసిక్యాం శ్రీభీష్మపర్వణి భగవద్గీతాసూపనిషత్సు బ్రహ్మవిద్యాయాం
౧౮౩వో శ్రీకృష్ణార్జున సంవాదే భగవద్భక్తియోగోనామ ద్వాదశోఽధ్యాయః.

అర్జునఉవాచ—ప్రకృతిం పురుషం చైవ తేత్రం తేత్రజ్ఞమేవచ, ఏత
దితు మిచ్ఛామి జ్ఞానం క్షేయంచ కేశవ. ౧. శ్రీభగవానువాచ—ఇదం శరీరం
తేయ తేత్ర మి త్యధీధీయతే, ఏతద్యోవేత్తి తం ప్రాహుః తేత్రజ్ఞఇతి తద్విదః.
త్రజ్ఞంచాపిమాం విద్ధి సర్వతేలేషు భారత, తేత్రతేత్రజ్ఞయో ర్జ్ఞానం య త్రజ్ఞానం
మమ. ౩. తతేత్రం యచ్చ నూదృక్చ యద్వికారి యతశ్చ యత్, సచ యో
ప్రభావశ్చ తత్సమానేన మే శృణు. ౪. ఋషిభి ర్భూతా గీతం ఛందోభి ర్వివి
పుశక్, బ్రహ్మసూత్రపక్ష వైచివ హేతుమద్భి ర్వినిశ్చితైః. ౫. మహాభూతా
నంకాళో బుద్ధి రవ్యక్తమేవచ, ఇంద్రియాణి దత్తైకంచ పంచచేంద్రియగోచరాః.

౬. ఇచ్ఛాద్వేష సుఖం దుఃఖం సంఘాతశ్చేతనా భృతిః, ఏత త్త్రేత్రం సమానేన సవి
కార ముదాహృతమ్. ౭. అమానిత్వ మదంభిత్వ మహింసా త్సంతి రాద్భవం, అచా
ర్యోపాసనం శౌచం స్థైర్య మాత్మవినిగ్రహః. ౮. ఇంద్రియాధేషు వైరాగ్య మనమా
కారవివచ, జన్తమృత్యుజరావ్యాధిదుఃఖదోషానుదర్శనమ్. ౯. అసక్తి రనభిష్టంగః
పుత్ర దారగృహాదిషు, నిత్యంచ సమచిత్తత్వ మిష్టానిష్టోపపత్తిషు. ౧౦. మయి చానన్య
యోగేన భక్తి రవ్యభిచారిణీ, వివిక్తదేశసేవిత్వ మరతి ర్జనసంసది. ౧౧. అభ్యాత్మజ్ఞా
ననిత్యత్వం తత్త్వజ్ఞానార్థదర్శనమ్, ఏతజ్జ్ఞానమితి ప్రోక్త మజ్ఞానం య దతోఽన్య
థా. ౧౨. జ్ఞేయం యత్తత్ప్రవక్ష్యామి యద్వాత్వా మృత మశ్నతే, అనాదిమత్సరం
బ్రహ్మ న స త్తన్నాస దుచ్యతే. ౧౩. సర్వతః పాణిపాదం త త్సర్వతోఽక్షీరో
ముఖమ్, సర్వతః శ్రుతిమల్లాకే సర్వ మావృత్య తిష్ఠతి. ౧౪. సర్వేంద్రియగుణా
భాసం సర్వేంద్రియవివర్జితమ్, అసక్తం సర్వభృచ్చైవ నిర్గుణం గుణభోక్తృచ. ౧౫.
ఋషి రంతశ్చ భూతానా మచరం చరమేవచ, సూక్ష్మత్వా త్తదవిజ్ఞేయం దూరస్థం
చాంతికేచ తత్. ౧౬. అవిభక్తంచ భూలేషు విభక్తమివచస్థితమ్, భూతభర్తృచతత్
జ్ఞేయం గ్రసిష్ఠుప్రభవిష్టచ. ౧౭. జ్యోతిషా మపి తజ్జ్యోతి రస్తవసః పర ముచ్యతే,
జ్ఞానం జ్ఞేయం జ్ఞానగమ్యం హృది సర్వస్య విస్థితం. ౧౮. ఇతి త్త్రేత్రం తథా జ్ఞానం
జ్ఞేయం చోక్తం సమాసతః, మద్భక్త ఏత ద్విజ్ఞాయ మద్భావా యోపపద్యతే. ౧౯.
(ప్రకృతింపురుషంచైవ విధ్యనాదీ ఉభావపి, వికారాంశ్చ గుణాంతైశ్చ విధి ప్రకృ
తినంభవాత్). ౨౦. కార్యకారణకర్తృత్వే హేతుః ప్రకృతి రుచ్యతే, పురుష సుఖ
దుఃఖానాం భోక్తృత్వే హేతు రుచ్యతే. ౨౧. పురుషః ప్రకృతిభో పి భుక్తే
ప్రకృతిజా న్దణాత్, కారణం గుణసంగోఽన్య సదసద్యోనిజన్తసు. ౨౨. ఉపద్రష్టా
ఽనుమంతాచ భర్తా భోక్తా మహేశ్వరః, పరమాత్మేతిచాపుష్కో దేహేఽస్మి పురుషః
వరః. ౨౩. య ఏవం వేత్తి పురుషం ప్రకృతించ గుణై స్సమా, సర్వథా వర్తమా
నోఽపి న స భూయోఽభిజాయతే. ౨౪. ధ్యానే నాత్మసివశ్యంతి కేచి దాత్మాన మా
త్మనా, అన్యే సాంఖ్యేన యోగేన కర్తయోగేన చాపరే. ౨౫. అన్యేత్వేవ మజానస్తః
శ్రుత్వాఽన్యేభ్య ఉపాసతే, లేఽపి చాలితర న్నేవ మృత్యుం శ్రుతిపరాయణాః. ౨౬.
యావత్సంజాయతే కించి త్సత్త్వం స్థావరజంగమం, తేత్ర తేత్రజ్ఞ సంయోగా త్తద్విధి
భరత్వ భ. ౨౭. సమం సర్వేషు భూలేషు తిష్ఠంతం పరమేశ్వరం, వినశ్య త్వ వినశ్యంతం
యః పశ్యతి న పశ్యతి. ౨౮. సమం పశ్యత్ హి సర్వత్ర సమవస్థిత మిశ్వరం, నహి న
స్యాత్తనాఽఽతాన తతో యాంతి పరాం గతిం. ౨౯. ప్రకృత్యైవచ కర్తాణి క్రియ

మాణాని సర్వశః, యః పశ్యతి తదాత్మాన మకర్తారం స పశ్యతి. 30. యదా భూత
 పృథగ్భూవ మేకస్థ మనుపశ్యతి, తత ఏవచ విస్తారం బ్రహ్మ సంపద్యతే తదా. 31.
 అనాదిత్వా నిర్గుణత్వా త్వరమాత్మాయ మవ్యయః, శరీరస్థోఽసి కాంతేయ న కరోతి
 న లిప్యతే. 32. యథాసర్వగతం సౌఖ్యై దాకాశం నోపలిప్యతే, సర్వత్రాపసితో
 దేహే తథాత్మా నోపలిప్యతే. 33. యథాప్రకాశయత్యేకః కృత్స్నం లోకమిమం
 రవిః, షేత్రం షేత్రీ తథా కృత్స్నం ప్రకాశయతి భారత. 34. షేత్ర షేత్ర
 జ్ఞయో రేవ మంతరం జ్ఞానచక్షుషా, భూతప్రకృతిమోక్షంచ యే విదు ర్భాంతి
 తే పరం. 35. హరిఃపి. తత్పదితి శ్రీమహాభారతే శతసహస్రికాయాం సంహితా
 యాం వైయాసిక్యాం శ్రీభీష్మపర్వణి భగవద్గీతాసూపనిషత్సు బ్రహ్మవిద్యాయాం
 యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే షేత్ర షేత్రజ్ఞవిభాగయోగోనామ త్రయో
 దశోఽధ్యాయః.

శ్రీభగవానువాచ—పరం భూయః ప్రవక్ష్యామి జ్ఞానానాం జ్ఞానముత్తమం, —
 యజ్ఞత్వా మనయ స్సర్వే పరాం సిద్ధిమితో గతాః. 1. ఇదం జ్ఞాన ముపాశ్రిత్య
 మమసాధర్మ్యమాగతాః, సర్వేఽసి నోపజాయంతే ప్రళయే నవ్యభంతిచ. 2. మమ
 యోని ర్మహద్బ్రహ్మ తస్మిన్ గర్భం దధామ్యహం, సంభవ స్సర్వభూతానాం తతో
 భవతి భారత. 3. సర్వయోనిషు కాంతేయ మూర్తయ స్సంభవంతి యాః, తాసాం
 బ్రహ్మ మహ ద్యోని రహం బీజప్రదాశితా. 4. సత్త్వం రజ స్తమఇతి గుణాః
 ప్రకృతिसంభవాః, నిబద్ధంతిమహాబాహో దేహే దేహిన మవ్యయం. 5. తత్ర
 సత్త్వం నిర్మలత్వా త్ప్రకాశక మనామయం, సుఖసంగేనబద్ధాతి జ్ఞానసంగేన చా
 నఘ. 6. రజో రాగాత్మకం విద్ధి తృష్ణాసంగసముద్భవం, తస్మిన్ బద్ధాతి కాంతేయ
 కర్మసంగేన దేహిసమ్. 7. తమ స్తవజ్ఞానజం విద్ధి మోహనం సర్వదేహినామ్,
 ప్రమాదాలస్యనిద్రాభిస్సన్నిబద్ధాతి భారత. 8. సత్త్వం సుఖేనంజయతి రజఃకర్తాశ్చ
 భారత, జ్ఞాన మాపుత్య తు తమః ప్రమాదే సంజయత్యుత. 9. రజ స్తమశ్చా
 భిభూయ సత్త్వం భవతి భారత, రజ స్సత్త్వం తమ త్రైచుతమ స్సత్త్వం రజ
 స్తథా. 10. సర్వద్వారేషు దేహేఽస్మిన్ ప్రకాశ ఉపజాయతే, జ్ఞానం యదా
 తదా విద్యా ద్వివృద్ధం సత్త్వ మి త్యుత. 11. లోభః ప్రవృత్తి రారంభః కర్మణా
 మశమ స్పృహ, రజ స్యేతాని జాయంతే వివృద్ధే భరతర్షభ. 12. అప్రకాశో
 ప్రవృత్తిశ్చ ప్రమాదో మోహ ఏవచ, తమ స్యేతాని జాయంతే వివృద్ధే కురుసం
 దన. 13. యదా సత్త్వే ప్రవృద్ధేతు ప్రళయం యాంతి దేహభృత్, తదోత్తమ
 విదాం లోకా నమలాన్ ప్రలిపద్యతే. 14. రజసి ప్రళయం గత్వా కర్మసంగిషు

జాయతే, తథావ్రతీన స్తమసి మూఢయోనిషు జాయతే. ౧౫. కర్తృణ స్సుకృత
స్యాహు స్సాత్వికం నిర్మలం ఫలమ్, రజసస్తు ఫలం దుఃఖ మజ్ఞానం తమసః ఫలమ్. ౧౬.
సత్వా త్సంజాయతే జ్ఞానం రజసో లాభఏవచ, ప్రమాదమోహకా తమసో భవ
తోఽజ్ఞాన మేవచ. ౧౭. ఉద్ధ్వం గచ్ఛంతి సత్వస్థా మధ్యే తిష్ఠంతి రాజసాః, జఘన్య
గుణవృత్తిస్తా ఆఘో గచ్ఛంతి తామసాః. ౧౮. నాన్యం గుణేభ్యః కర్తారం యదా
ద్రష్టానుపశ్యతి, గుణేభ్యశ్చ పరం వేత్తి మద్భావం సోఽధిగచ్ఛతి. ౧౯. గుణానేతా
సతీత్య త్రిక్ దేహి దేహసముద్భవాత్, జన్మమృత్యుజరాదుఃఖై ర్విముక్తోఽమృత
మత్సుతే. ౨౦. అద్భుతఉవాచ—కై ర్నింగై స్త్రిక్ గుణా నేతా సతీతో భవతి ప్రభో,
ః మాచారః కథం చైతాం స్త్రిక్ గుణా నతివర్తతే. ౨౧. శ్రీభగవానువాచ—ప్రకా
శంచ ప్రవృత్తించ మోహమేవచ పాండవ, స ద్వేష్టి సంప్రవృత్తాని సనివృత్తాని కాం
క్షతి. ౨౨. ఉదాసీనస దాసీనో గుణైర్మో నవిచాల్యతే, గుణా వర్తత ఇత్యేవ యోఽవలిష్ఠ
తినేంగతే. ౨౩. సమదుఃఖసుఖః స్వస్థ స్సమలోష్ఠాశ్చ కాంచనః, తుల్యప్రియాప్రియో
ధీర స్తుల్యనిందాత్మ సంస్తుతిః, ౨౪. మానావమానయో స్తుల్య స్తుల్యో మిత్రారిపక్షయోః,
సర్వారంభపరిత్యాగో గుణాతీత స్స ఉచ్యతే. ౨౫. మాంచ యోఽవ్యభిచారేణ భక్తి
యోగేన నేవతే, సగుణాత్ సమతీత్యైతాత్ బ్రహ్మభూయాయ కల్పతే. ౨౬.
బ్రహ్మణో హి ప్రతిష్ఠాహ మమృత స్యావ్యయస్యచ, కాశ్వతస్యచ ధర్మస్య సుఖస్యై
కాంతికస్యచ. ౨౭. హరిఃపీం. తత్పదితి శ్రీమహాభారతే శతసహస్రికాయాం సంహి
తాయాం వైయాసిక్యాం శ్రీభీష్మపర్వణి భగవద్గీతాసూపనిషత్సు బ్రహ్మవిద్యా
యాం యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే గుణత్రయవిభాగయో గోనామ చతు
ర్వశోఽధ్యాయః.

శ్రీభగవానువాచ—ఉద్ధ్వమూల మథక్యాఖ మశ్వత్థం ప్రాహు రవ్యయం, ఛం
దాంసి యస్య వర్ణాని య స్తంవేదనవేదవిత్. ౧. అథ శ్చోర్ధ్వంచ ప్రసృతా స్తస్య
కాఖా గుణప్రవృద్ధా విషయప్రవాళాః, అథశ్చ మూలా న్యనుసంతతాని కర్తానుబం
ధీని మనుష్యలోకే. ౨. స రూప మస్మే హ తథోపలభ్యతే నాంతో నచాది ర్నచ
సంప్రతిష్ఠా, అశ్వత్థ మేనం సువిరూఢమూల మసంగశస్త్రేణ దృఢేన ఛితా. ౩. తతః
పదం తత్పరిహర్గితవ్యం యస్మిక్ గతా ననివర్తంతి భూయః, తమేవ చాద్యం పురుషం
ప్రవద్యే యతః ప్రవృత్తిః ప్రసృతాపురాణీ. ౪. నిర్దానమోహ జితసంగదోష
అధ్యాత్మనిత్యా వినివృత్తకామాః, ద్వంద్వై ర్విముక్తా స్సుఖదుఃఖ సంశ్చైర్దృచ్ఛంత్య
మూఢాః పదమవ్యయం తత్. ౫. సతద్భాసయతే సూర్యో నశకాంతో నపావకః,
యద్గత్వా ననివర్తంతే త ద్ధామ పరమం మమ. ౬. మమైవాంశో జీవలోకే జీవభూత

స్సనాతనః, మన షష్టాణీంద్రియాణి ప్రకృతిస్థాని కర్తృణి. 2. శరీరం యదవాప్నోతి
 యచ్ఛాస్త్యుత్థామతీశ్వరః, గృహీత్వైతాని సంయాతి వాయుర్గంధాని వాశయాత్.
 ౮. శ్రోత్రం చక్షుః స్పర్శనంచ రసనం శ్రూణ మేవచ, అధిష్ఠాయ మనశ్చాయం
 విషయా నుపనేవతే. ౯. ఉత్థామంతం స్థితం వాసి భుంజానం వానజాన్వితం,
 విమూఢా నానువశ్యంతి చశ్యంతి జ్ఞానచక్షుషః. ౧౦. యతంతో యోగిన త్తైచనం
 వశ్యం త్యాత్త న్యవస్థితం, యతంతోఽవ్యకృతాత్తానో నైనా వశ్యంత్యచేతనః. ౧౧.
 యదాదిత్యగతం లేజో జగద్భాసయతేఽఖిలం, యచ్చంద్రమసి యచ్ఛాన్వా తత్తేజో
 విద్ధి మామకం. ౧౨. గామావిశ్యచ భూతాని ధారయా మ్యహ మోజసా, పుష్టామి
 చౌషధీ స్సగ్వా సోమో భూత్వా రసాత్తకః. ౧౩. అహం వైశ్వానరో భూత్వా
 ప్రాణినాం దేహ మాశ్రితః, ప్రాణాపానసమాయుక్తః పచామ్యన్నం చతుర్విధం. ౧౪.
 సర్వస్యచాహం హృదిసన్నివిష్టో మత్తః స్తృప్తిర్జ్ఞాన మహాహనంచ, వేదైశ్చ సర్వై
 రహ మేవ వేద్యో వేదాంతకృద్బిదవిదేవ చాహం. ౧౫. ద్వా విమా పురుషౌ లోకే
 త్వరశ్చాత్వర వివచ, త్వర స్పర్వాణి భూతాని తూటస్థోఽత్వర ఉచ్యతే. ౧౬. ఉత్తమః
 పురుష స్తవస్యః పరమాత్మే త్యుదాహృతః, యో లోకక్రయ మవిశ్య బిభర్త్య
 వ్యయ ఈశ్వరః. ౧౭. యస్తా త్వర మతీతోఽహ మక్షరాదపి చోత్తమః, ఆతోఽస్మి
 లోకే వేదేచ ప్రథితః పురుషోత్తమః. ౧౮. యో మా మేవ మనమూఢో జానాతి
 పురుషోత్తమం, స సర్వవి ద్భజతి మాం సర్వభావేన భారత. ౧౯. ఇతి గుహ్యతమం
 శాస్త్ర మిద ముక్తం మయాఽనఘం, ఏత ద్బుద్ధ్యా బుద్ధిమాన్ స్యా త్కృతకృత్యశ్చ
 భారత. ౨౦. హరిః ఓం తత్సద్వితి శ్రీమహాభారతే శతసహస్రికాయాం సంహితాయాం
 వైయాసిక్యాం శ్రీభీష్మపర్వణి భగవద్గీతాసూపనిషత్సు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగ
 శాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే పురాణపురుషోత్తమయోగోనామ పంచదశోఽధ్యాయః.

శ్రీభగవానువాచ—అభయం సత్త్వసంతుష్టిరానయోగవ్యవస్థితిః, దానం దమ
 శ్చ యజ్ఞశ్చ స్వాధ్యాయ స్తవ ఆర్జవం. ౧. అహింసా సత్య మశ్రోధ స్త్రాగ శ్శాంతి
 రవైశునం, దయా భూతేష్వలాలత్వం మార్దవం ప్రీ రచావలం. ౨. లేజః క్షమా
 ధృతి శ్శౌచ మద్రోహో నాతిమానితా, భవంతి సంపదం దైవి మభిజాతస్య భారత.
 ౩. దంభో దర్శోఽభిమానశ్చ కోధః పారుష్యమేవచ, అజ్ఞానం చాభిజాతస్య పార్థ

చ జనానవిదు రాసురాః, న శౌచం నాసి చాచారో న సత్త్వం తేషు విద్యతే. 2. అసత్త్వ మప్రతిష్ఠం తే జగదాహు రసీశ్వరం, అవరస్వరసంభూతం కి మన్యత్కామ మేతుకం. ౮. ఏతాం దృష్టి మవప్తభ్య నష్టత్వానోఽల్పబుద్ధయః, ప్రభవంత్యుగ కర్తాణః క్షయాయ జగతోఽహితాః. ౯. కామ మాశ్రిత్య దుష్పూరం దంభమానమదాన్వితాః, మోహో ద్దృఢీత్వాఽసద్భ్రాహ్మణ్యే ప్రవర్తంతేఽశుచివ్రతాః. ౧౦. చింతా మవసమేయాంచ ప్రశయాంతా ముపాశ్రితాః, కామోపభోగపరమా ఏతావ దితి నిశ్చితాః. ౧౧. ఆకాపాశశతై ర్బద్ధాః కామక్రోధపరాయణాః, ఈహంతే కామభోగార్థ మన్యాయేనా రసంచయా. ౧౨. ఇద మద్య మయా లబ్ధ మిమం ప్రాప్స్యే మనోరథం, ఇద మస్తీర మసిమే భవిష్యతి పునర్ధనం. ౧౩. అసౌ మయా హత శ్శత్రు ర్హనిష్యే చాపరా నసి, ఈశ్వరోఽహ మహంభోగీ సిద్ధోఽహం బలవా న్సుఖి. ౧౪. ఆధ్యోఽభి జనవా నస్తి కోఽన్యోఽస్తి సదృశో మయా, యత్యే దాస్యామి మోచిష్య ఇ త్యజ్ఞాన విమోహితాః. ౧౫. అనేకచిత్తవిభ్రాంతా మోహజాలనమావృతాః, ప్రసక్తాః కామ భోగేషు వతంతి నరకేఽతుచా. ౧౬. ఆత్మసంభావితా స్తస్మాద్ధనమానమదాన్వితాః, యజంతే నామ యజ్ఞే స్తే దంభే నావిధిపూర్వకం. ౧౭. అహంకారం బలం దర్పం కామం క్రోధంచ సంశ్రితాః, మా మాత్మపరదేహేషు ప్రద్విషంతోఽభ్యసూయకాః. ౧౮. తా నహం ద్విషతః క్రూరాః సంసారేషు నరాధమాః, క్షిపా మ్యజస్ర మశు భానాసురీష్యేవ యోనిషు. ౧౯. ఆసురీం యోని మాపన్నా మూఢా జన్త నిజన్తని, మా మప్రాప్త్యైవ కాంతేయ తతో యాంత్యధమాం గతిం. ౨౦. త్రివిధం నరక న్యైతద్దార్ద్రం నాశన మాత్మనః, కామః క్రోధ స్తభా లోభ స్తస్మా దేతత్త్రయం త్యజేత్. ౨౧. ఏతై ర్విముక్తః కాంతేయ తమోద్వారై స్త్రిభి ర్నరః, ఆచర త్యాత్మ నఃశ్రేయ స్తతో యాతి పరాం గతిం. ౨౨. య శ్శాస్త్రవిధిముత్సృజ్య వర్తతే కామ కారతః, న ససిద్ధి మవాప్నోతి నసుఖం న పరాం గతిం. ౨౩. తస్మాచ్ఛాస్త్రం ప్రమా ణం తే కార్యకార్యవ్యవస్థితౌ, జ్ఞాత్వా శాస్త్రవిధానోక్తం కర్త కర్త మిహన్వాసి. ౨౪. హరిః ఓం తత్సదితి శ్రీమహాభారతే శతసహస్రికాయాం సంహితాయాం వైయాసి క్యాంశ్రీభీష్మపర్వణి భగవద్గీతాసూపనిషత్సు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే దైవాసురసంపద్యభాగయోగోనామ పాడశోఽధ్యాయః.

అర్జునఉవాచ—యే శాస్త్రవిధి ముత్సృజ్య యజంతే శ్రద్ధయాన్వితాః, తేహం నిష్ఠాతు కా కృష్ణ సత్త్వ మాహారంజ స్తమః. ౧. శ్రీభగవానువాచ. త్రివిధా భవతి శ్రద్ధా దేహీనాం సా న్దుభావజా, సాత్వికీ రాజసీ చైవ తామసీచేతి తాం శృణు. ౨. సత్త్వాసురూపా సర్వస్య శ్రద్ధా భవతి భారత, శ్రద్ధా మయోఽయం పురుషో యో

యచ్చృద్ధ సృనివ సః. ౩. యజంతే సాత్వికా దేవాక్ యక్షరక్షాంసి రాజసాః, ప్రేతాక్
భూతగణాంశ్చ న్యే యజంతే తామసా జనాః. ౪. అశాస్త్రవిహితం ఘోరం తప్యన్తే
యే తపోజనాః, దంభాహంకారసంయుక్తాః కామరాగ బలాన్వితాః. ౫. కర్మయంత
శ్వరీరస్థం భూతగ్రామ మచేతనః, మాంచైవాంతశ్వరీరస్థం తాక్ విధ్యాసురనిశ్చ
యాక్. ౬. ఆహార స్వపిసర్వస్య త్రివిధో భవతి ప్రియాః, యజ్ఞ స్తప స్తథాదానం
తేషాం భేద మిమం శృణు. ౭. ఆయుస్సత్వబలాలోగ్య సుఖప్రీతివివర్ధనాః, రస్యా
స్నిగ్ధా స్థిరాహృద్యా ఆహారా స్సాత్వికప్రియాః. ౮. కట్వాష్టలవణాత్సుప్త తీక్ష్ణరూ
క్ష విదాహినః, ఆహారా రాజస న్యేష్టా దుఃఖ శోకామయప్రదాః. ౯. యాతయామం
గతరసం పూతివర్మపితం చ యత్, ఉచ్ఛిష్టమపి చామేధ్యం భోజనం తామసప్రియం.
౧౦. అఫలాకాంక్షీభి ర్యజ్ఞః విధిదృష్టో య ఇజ్యతే, యద్వప్య మేవేతి మన సృమా
ధాయ స సాత్వికః. ౧౧. అభిసంధాయతు ఫలం దంభార్థ మపి చైవయత్, ఇజ్యతే
భరతశ్రేష్ఠ తం యజ్ఞం విధి రాజసం. ౧౨. విధిహీన మసృష్టాన్నం మంత్రహీన మద
క్షీణం, శ్రద్ధావిరహితం యజ్ఞం తామసం పరిచక్షతే. ౧౩. దేవద్విజగురు ప్రాజ్ఞపూ
జనం శౌచ మార్జవం, బ్రహ్మచర్య మహింసాచ శారీరం తప ఉచ్యతే. ౧౪. అనుద్వేగ
కరం వాక్యం సత్యం ప్రియహితంచ యత్, స్వాధ్యాయాభ్యసనం చైవ వాఙ్మయం
తప ఉచ్యతే. ౧౫. మనః ప్రసాద సౌమ్యత్వం మాన మాత్మవినిగ్రహః, భావసంబద్ధి
రిత్యేత త్తపో మానస ముచ్యతే. ౧౬. శ్రద్ధయా పరయా తత్తం తప స్తత్త్రివిధం
నరైః, అఫలాకాంక్షీభి ర్యుక్తై స్సాత్వికం పరిచక్షతే. ౧౭. సత్కారమానతాశార్థం
తపో దంభేనచైవ యత్, క్రియతే తదిహ ప్రాక్తం రాజసం చల మధునివం. ౧౮.
మూఢగ్రాహేణాత్మనోయ త్పీడయా క్రియతే తపః, పర సోశ్యాదనార్థం వా త
త్తామస ముదాహృతం. ౧౯. దాతవ్య మితి యద్దానం దీయతే నుపకారిణే, దేవే
కాలేచ పాలేచ తద్దానం సాత్వికంస్మృతం. ౨౦. యత్తు ప్రత్యుపకారార్థం ఫల
ముద్దిశ్య వా పునః, దీయతేచ పరిక్షిప్తం తద్దాన ముదాహృతమ్. ౨౧. ఆదేశకాలే
యద్దాన మపాలేభ్యశ్చ దీయతే, ఆసత్కృత మవజ్ఞాతం తత్తామస ముదాహృ
తమ్. ౨౨. ఓంతత్సదితి నిర్దేశో బ్రహ్మణ త్త్రివిధః స్మృతః, బ్రాహ్మణా నైవ
వేదాశ్చ యజ్ఞాశ్చ నిహితాః పురా. ౨౩. తస్మా దో మిత్యుదాహృత్య యజ్ఞ
దానతపః క్రియాః, ప్రవర్తంతే విధానోక్తా నృతతం బ్రహ్మవాదినాం. ౨౪.
తదిత్యనభిసంధాయ ఫలం యజ్ఞతపక్రియాః, దానక్రియాశ్చ వివిధాః క్రియంతే
మోక్షకాంక్షిభిః. ౨౫. సద్భావే సాధుభావేచ సదిత్యేతత్ప్రియుజ్యతే, ప్రశస్తేకర్మణి
శ్రద్ధా సచ్చబ్ధి పార్థ యుజ్యతే. ౨౬. యజ్ఞే తపసి దానేచ స్థితి నృదితి చోచ్యతే,

కర్తవ్యైవ తదర్థీయం సది త్యేవాభిధీయతే. ౨౭. ఆశ్రద్ధయా హుతం దత్తం తప స్తప్తం కృతంచ యత్, అసది త్యుచ్యతే పార్థ నచతత్ ప్రేత్య నో ఇహ. ౨౮. హరిః ఓమ్ తత్సదితి శ్రీమహాభారతే శతసహస్రికాయాం సంహితాయాం వైయాసిక్యాం శ్రీభీష్మపర్వణి భగవద్గీతాసూపనిషత్సు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జున సంవాదే శ్రద్ధాశ్రయవిభాగయోగోనామ సప్తదశోఽధ్యాయః.

అర్జునఉవాచ—సన్యాసస్య మహాబాహో తత్త్వ మిచ్ఛామి వేదితుం, త్యాగ స్యచ హృషీకేశ పృథ క్కేళినిహదన. ౧. శ్రీభగవానువాచ—కామ్యునాం కర్మణాం న్యాసం సన్న్యాసం కవయో విదుః, సర్వకర్మఫలత్యాగం ప్రాహు స్త్యాగం విచక్షణాః. ౨. త్యాజ్యం దోషపదిత్యేకే కర్తప్రాహు ర్ననీషిణః, యజ్ఞదానతపఃకర్మ న త్యాజ్య మితి చాపరే. ౩. నిశ్చయం శృణు మే తత్ర త్యాగే భరతసత్తమ, త్యాగో హి పురుషవ్యాఘ్రు త్రివిధ స్సంప్రకీర్తితః. ౪. యజ్ఞదానతపః కర్మ న త్యాజ్యం కార్య మేవ తత్, యజ్ఞో దానం తపశ్చైవ పావనాని మనీషిణామ్. ౫. వితాన్యపీతు కర్తాణి సంగం త్యక్త్వా ఫలానిచ, కర్తవ్యానీతి మేపార్థ నిశ్చితం మత ముత్తమమ్. ౬. నియతస్మతు సన్న్యాసః కర్మణో నోపపద్యతే, మోహో తస్య పరిత్యాగ స్తాదనః పరి కీర్తితః. ౭. దుఃఖ మిత్యేవ యత్కర్మకాయజ్ఞేశభయా త్యజేత్, స కృత్వా రా జసం త్యాగం నైవ త్యాగఫలం లభేత్. ౮. కార్య మిత్యేవ యత్కర్మ నియతం త్రియతేఽర్జున, సంగం త్యక్త్వా ఫలంచైవ స త్యాగ స్సాత్వికో మతః. ౯. స జ్యేష్ఠకుశలం కర్మ తుశలే నానుషజ్యతే, త్యాగీ సత్వసమావిప్రో మేధావీ ఛిన్నసంశయః. ౧౦. నహి దేహాభృతా శక్యం త్యక్తుం కర్తా జ్యేశేషతః, యస్తు కర్మఫలత్యాగీ స త్యాగీ త్యభిధీయతే. ౧౧. అనిష్ట మిష్టం మిశ్రంచ త్రివిధం కర్మణః ఫలమ్, భవ త్యత్యాగినాం ప్రేత్య నతు సన్న్యాసినాం క్వచిత్. ౧౨. పంచైతాని మహాబాహో కారణాని నిబోధ మే, సాంఖ్యే కృతాంతే ప్రోక్తాని సిద్ధయే సర్వకర్మణాం. ౧౩. అధిష్ఠానం తథా కర్తా కరణంచ పృథగ్విధం, వివిధాచ పృథక్వేష్టై దైవంచై వాత్ర పంచమం. ౧౪. శరీరవా ద్దినోభి ర్మత్కర్మ ప్రారభతే నరః, న్యాయ్యం చా విపరీతం చా పంచైతే తస్య హేతవః. ౧౫. తత్రైవ సతి కర్తార మాత్మానం కేవలంతు యః, పశ్య త్యకృతబుద్ధిత్వా న్న స పశ్యతి దుర్మతిః. ౧౬. యస్య నాహం కృతో భావో బుద్ధి ర్యస్య న లిప్యతే, హత్వాసి న ఇమాన్ లోకాన్ న హంతి న ని బధ్యతే. ౧౭. జ్ఞానం జ్ఞేయం పరిజ్ఞాతా త్రివిధా కర్మచోదనా, కరణం కర్మ కర్తేతి త్రివిధః కర్మ సంగ్రహః. ౧౮. జ్ఞానం కర్తృచ కర్తృచ త్రిదైవ గుణభేదతః, ప్రోచ్యతే గుణసం భ్రాంతే యథావ చ్ఛృణు తాన్యపి. ౧౯. సర్వభూతేషు యేనైకం భావ మవ్యయ

మిక్షతే, అవిభక్తం విభక్తేషు తత్త్వానం విద్ధి సాత్వికం. ౨౦. పృథక్తేష్వనతు యజ్ఞానం
 నానాభావాత్ పృథగ్విధాత్, వేత్తి సర్వేషు భూతేషు తజ్ఞానం విద్ధి రాజసం. ౨౧.
 యత్తు కృత్స్నవ దేశస్త్రిక్ కాశ్యే సక్త మహైతుకం, ఆతత్సార్థం దల్పంచ తత్తామస
 ముదాహృతం. ౨౨. నియతం సంగరహిత మరాగద్యేషతః కృతం, ఆఫలప్రేప్సూనా
 కర్తృ యత్త త్సాత్విక ముచ్యతే. ౨౩. యత్తుకామేప్సూనా కర్తృసాహంకారేణవా
 పునః, క్రియతే బహుభాయాసం తద్రాజస ముదాహృతం. ౨౪. అనుబంధం త్తయం
 హింసా మనఃపేక్ష్యచ పౌరుషం, మోహః దారభ్యతే కర్తృ యత్త త్తామస ముచ్యతే.
 ౨౫. ముక్తసంగోఽనహంవాదీ భృత్యుత్సాహసమన్వితః, సిద్ధ్యసిద్ధ్యో ద్విర్వికారః కర్తా
 సాత్విక ఉచ్యతే. ౨౬. రాగీ కర్తృఫలప్రేప్సూ ర్ద్వభౌ హింసాత్వతోఽశుచిః, మార్షతో
 కాన్వితః కర్తా రాజసః పరిక్షీర్దితః. ౨౭. అయుక్తః ప్రాకృతః స్తబ్ధ శ్శతో నైకృతి
 శోఽలసః, విషాదీ దీర్ఘసూత్రీచ కర్తా తామస ఉచ్యతే. ౨౮. బుద్ధే ర్భేదం భృతే
 త్రైచైవ గుణత స్త్రివిధం శృణు, ప్రోచ్యమాన మశేషేణ పృథక్తేష్వన ధనంజయ. ౨౯.
 ప్రవృత్తిం చ నివృత్తిం చ కార్యాకాశ్యే భయాభయే, బంధంమోక్షంచ యా వేత్తి
 బుద్ధి స్సాపార్థ సాత్వికీ. ౩౦. యయా ధర్మమధర్మంచ కార్యం చాకార్య మేవచ, అయ
 ధావ త్ప్రజానాతి బుద్ధి స్సాపార్థ రాజసీ. ౩౧. అధర్మం ధర్మ మితి యా మన్యతే తమ
 సావృతా, సర్వార్థాక్ విపరీతాంశ్చ బుద్ధి స్సా పార్థతామసీ. ౩౨. భృత్యా యయా
 ధారయతే మనః ప్రాణేంద్రియక్రియాః, యోగే నావ్యభిచారిణ్యా భృతి స్సా పార్థ
 సాత్వికీ. ౩౩. యయాతు ధర్మకామార్థాక్ భృత్యా ధారయతేఽర్జున, ప్రసంగేన
 ఫలాకాంక్షీ భృతి స్సాపార్థ రాజసీ. ౩౪. యయా స్వప్నం భయం శోకం విషాదం
 మద మేవచ, నవిముంచతి దుర్మేధా భృతి స్సా పార్థ తామసీ. ౩౫. సుఖం త్విదాసీం
 త్రివిధం శృణు మే భరతర్షభ, అభ్యాసా ద్రమతే యత్ర దుఃఖాంతంచ నిగచ్ఛతి.
 ౩౬. యత్తదగ్రే విషమివ పరిణామేఽమృతోపమం, తత్సుఖం సాత్వికం ప్రోక్త
 మాత్మబుద్ధిప్రసాదజం. ౩౭. విషయేంద్రియసంయోగా ద్యత్తదగ్రేఽమృతోపమం,
 పరిణామే విషమివ తత్సుఖం రాజసం స్పృతం. ౩౮. యదగ్రే చానుబంధేన సుఖం
 మోహన మాత్మనః, నిద్రాలస్యప్రమాదోత్థం తత్తామస ముదాహృతం. ౩౯. న త
 ధస్తి పృథివ్యాంవా దివి దేవేషు వా పునః, సత్త్వం ప్రకృతిజైర్ద్వక్తం య దేభి స్సాన్య
 త్రిభి ర్దుజ్జైః. ౪౦. బ్రాహ్మణక్షత్రియవిశాం శూద్రాణాంచ పరంతప, కర్తాణి ప్రవిభ
 క్తాని స్వభావప్రభవైర్దుజ్జైః. ౪౧. శమో దమ స్తప శ్శౌచం త్సంతి రాక్షవమేవచ,
 జ్ఞానం విజ్ఞాన మాస్తిక్యం బ్రాహ్మం కర్తృస్వభావజం. ౪౨. శౌర్యం లేజో భృతి
 ర్ధాత్యం యుద్ధేచాప్యపలాయనం, దానమిశ్వరభావశ్చ త్సత్రం కర్తృస్వభావజం.

౪౩. శృషిగోరక్షవాణిజ్యం వైశ్యం కర్త స్వభావజం, పరిచార్యాత్మకం కర్త
 శూద్రస్యాపి స్వభావజం. ౪౪. స్వేచ్ఛ కర్త జ్యభిరత సుంసిద్ధిం లభతే సరః, స్వక
 ర్తనిరత సిద్ధిం యథా విందతి తచ్ఛృణు. ౪౫. యతః ప్రవృత్తిర్భూతానాం
 యేన సర్వ మిదంతతం, స్వకర్తణా తమభ్యర్చ్య సిద్ధిం విందతి మానవః. ౪౬.
 శ్రేయాన్ స్వధర్మో విగుణః పరధర్మా త్వనుష్ఠితాత్, స్వభావనియతం కర్త కుర్వ
 న్నాచన్నతి కిల్బిషం. ౪౭. శమాజం కర్త కాంతేయ స దోష మపి సత్యజేత్, సర్వా
 రంభాహి దోషేణ ధూమే నాగ్నిరి వాపృతాః. ౪౮. అసత్తబుద్ధి స్సర్వత్ర జితాత్మా
 విగతస్సృహః, నైష్కర్మ్యసిద్ధిం పరమాం సన్యాసే నాధిగచ్ఛతి. ౪౯. సిద్ధిం ప్రాప్తో
 యథా బ్రహ్మతథాఽఽచన్నతి నిబోధమే, సమాసేనైవ కాంతేయ నిష్ఠా జ్ఞానస్య యా
 పరా. ౫౦. బుద్ధ్యా విశుద్ధయా యుక్తో ధృత్యాత్మానం నియమ్యచ, శబ్దాదీన్
 విషయాం స్త్యక్త్వా రాగద్వేషా వ్యుదస్యచ. ౫౧. వివిక్తనేపీ లఘ్వశీయతవాక్యా
 యమానసః, ధ్యానయోగపరో నిత్యం వైరాగ్యం సముపాశ్రితః. ౫౨. అహంకారం
 బలం దర్పం కామం క్రోధం పరిగ్రహం, విముచ్య నిర్తమ శ్శాంతో బ్రహ్మభూ
 యాయ కల్వతే. ౫౩. బ్రహ్మభూతః ప్రసన్నాత్మా స శోచతి నకాంక్షతి, సమస్స
 ర్వేష భూతేష మద్భక్తిం లభతే పరాం. ౫౪. భక్త్యా మా మభిజానాతి యావాన్
 యస్యాస్మి తత్త్వతః, తతో మాం తత్త్వతో జ్ఞాత్వా విశతే తదనంతరం. ౫౫. సర్వ
 కర్మాణ్యపి సదా కుర్వాణో మద్వ్యపాశ్రయః, మత్ప్రసాదా దవాచన్నతి కాశ్వతం
 పద మవ్యయం. ౫౬. చేతసా సర్వకర్మాణి మయి సన్న్యస్య మత్పరః, బుద్ధియోగ
 ముపాశ్రిత్య మచ్చిత్త స్సతతం భవ. ౫౭. మచ్చిత్తస్సర్వదుర్గాణి మత్ప్రసాదాత్తరి
 ప్యసి, అథచే త్వమహంకారా న్నశ్రోష్యసి వినంక్ష్యసి. ౫౮. యద్యహంకారమా
 శ్రిత్య న యోత్యస్య ఇతి మన్యసే, మిద్యైష వ్యవసాయస్తే ప్రకృతి స్త్వాం నియో
 క్ష్యతి. ౫౯. స్వభావజేన కాంతేయ నిబద్ధ స్వేన కర్తణా, కర్తుం నేచ్ఛసి యన్తోహ
 త్కరిష్యస్యహోఽపి తత్. ౬౦. ఈశ్వర స్సర్వభూతానాం హృద్దేశేఽర్జున తిష్ఠతి,
 భ్రామయన్ సర్వభూతాని యత్రారూఢాని మాయయా. ౬౧. త మేవ శరణం గచ్ఛ
 సర్వభావేన భారత, తత్ప్రసాదా త్వరాం కాంతిం స్థానం ప్రాప్స్యసి కాశ్వతం.
 ౬౨. ఇతి తే జ్ఞాన మాఖ్యాతం గుహ్యో ద్గుహ్యతరం మయా, విమృశ్యైతదశేషేణ
 యథేచ్ఛసి తథా కురు. ౬౩. సర్వగుహ్యతమం భూయః శృణు మే పరమం వచః,
 ఇహోఽపి మే దృఢఇతి తతో వక్ష్యామి తే హితం. ౬౪. మన్తనా భవ మద్భక్తో
 మద్యాజీ మాం నమస్కరు, మా మే వైష్యసి సత్యం తే ప్రతిజానే ప్రియోఽసి మే.
 సర్వధర్మాన్ పరిత్యజ్య మా మేకం శరణం వ్రజ, అహం త్వ సర్వపాపేభ్యో మోక్ష

యిష్టామి మాశుచః. ౬౬. ఇదం తే నాతపస్కాయ నాభక్తాయ కదాచన, నచా
శుక్రావవే వాచ్యం నచ మాంయోఽభ్యసూయతి. ౬౭. య ఇదం వరమం గుహ్యం
మధ్యక్షే వ్యభిధాన్యతి, భక్తిం మయి వరాం కృత్వా మామేవైష్యత్యసంశయః.
౬౮. నచ తస్మా న్ననుష్యేధు కల్పిస్తే ప్రియకృతమః, భవితా నచ మే తస్మా దన్యః
ప్రియతరో భువి. ౬౯. అధ్యేష్యతేచ య ఇమంధర్మ్యం సంవాద మావయోః, జ్ఞాన
యజ్ఞేనతేనాహ మిష్ట స్సాన్యమితి మే మతిః. ౭౦. శ్రద్ధావా ననసూయశ్చ శృణు
యోదసి యో నరః, సోఽపి ముక్త శ్శుభాన్ లోకాన్ ప్రాప్నుయా త్పుణ్య
కర్మణామ్. ౭౧. కచ్చి దేత ఛ్చుతం పార్థ త్వయైకాగ్రేణ చేతసా, కచ్చిదజ్ఞానస
మోహః ప్రణప్తస్తే ధనంజయ. ౭౨. అర్జునఉవాచ- నష్టో మోహ స్సన్మతి ర్దభా త్వ
త్ప్రసాదా న్నయా చ్యుత, స్థితోఽస్మి గతసందేహః కరిష్యే వచనం తవ. ౭౩. సంజ
యఉవాచ— ఇత్యహం వాసుదేవస్య పార్థస్యచ మహాత్మనః, సంవాద మిమ మక్రౌఢ
మద్భుతం రోమహర్షణమ్. ౭౪. వ్యాసప్రసాదా చ్చుతవా నేత ద్ధుహ్య మహంపరమ్,
యోగం యోగేశ్వరా త్కృష్ణ తాన్మౌ త్కథ యతస్త్వయమ్. ౭౫. రాజన్ సంస్తృ
త్య సంస్తృత్య సంవాద మిమ మద్భుతమ్, కేశవార్జునయోః పుణ్యం హృష్యామిచ
ముహూర్తహుః. ౭౬. తచ్చ సంస్తృత్య సంస్తృత్య రూప మత్యద్భుతం హరేః, విస్త యో
మే మహాన్ రాజన్ హృష్యామిచ పునఃపునః. ౭౭. యత్ర యోగేశ్వరః కృష్ణో యత్ర
పార్థో ధనుర్ధరః, తత్ర శ్రీర్విజయో భూతి ర్ధ్రువా నీతి ర్చిత్తమ్. ౭౮. హరిఃపిమ్.
తత్సద్వితి శ్రీమహాభారతే - శతసహస్రికాయాం సంహితాయాం వైయాసిక్యాం శ్రీ
భీష్మపర్వణి - భగవద్గీతాసూచనిషత్సు బ్రహ్మవిద్యాయాం - యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జున
సంవాదే - సర్వోపనిషదర్థ ప్రతిపాదకమోక్షయోగోనామ అష్టాదశోఽధ్యాయః.

శ్రీ భ గ వ ద్గీ తా స మాప్తా.

శ్రీ రస్తు.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

మ హా వా క్య ర త్నా వ లిః.

హరిః ఓమ్.

ఓమ్. అథ ఖలు ఋగ్వేదాదివిభాగేన వేదా శ్చత్వారి, త త్రైకవింశతిశాఖా
ఋచః నవాధికశతశాఖా యజుషః. సహస్రశాఖా సామ్యః, పంచాశచ్ఛాఖాఅధర్వ

జన్మ, ఏకైకస్యా శ్వాఖాయా ఏకైకోపనిషత్, ఆహత్యాశీలినహితశతాధిక సహస్ర సంఖ్యాకా ఉపనిషదః, తాను శ్రీరామచంద్రేణ రామదూతాయ సారథరోపనిషదప్తో త్తర శతసంఖ్యాకా ఉపదిష్టాః. తథాచ ముక్తికోపనిషత్ స్థాపితో త్తరశతోపనిషన్నా మగ్లోకా లిఖ్యంతే—“ఈశ కేన కత ప్రశ్న ముండ మాండుక్య తిత్తిరిః, వితరేయం చ ఛాందోగ్యం బృహదారణ్యకం † దశ.౧. బ్రహ్మకైవల్య జాబాల శ్వేతాశ్వో హంస ఆరుణిః, గర్భో నారాయణో హంసో బింశునాదశర శ్శిఖా, మైత్రాయణీ కాషీతకీ బృహ జ్ఞాబాల తాపనీ, కాలాగ్నిరుద్రమైలేయీ సుబాల త్సురి మంత్రికా, సర్వసారం నిరాలంబం రహస్యం వజ్రసూచికమ్, లేజో నాద ధ్యానవిద్యా యోగతత్త్వాత్మ బోధకమ్, పరివ్రాట్టిశిఖీ శీతా చూడా నిర్వాణ మండలమ్, దక్షిణా శరభం స్కందం మహా నారాయణాద్వయమ్, రహస్యం రామతపనం వాసుదేవశ్చ ముద్గలమ్, కాండిల్య వైశ్ణవం భిక్షు మహా చ్ఛారీరకం శిఖా, తురీయాతీత సన్న్యాస పరివ్రాజాక్షమా లికా, అవ్యక్తైకాక్షరం పూర్ణా సూర్యా త్యుధ్యాత్మకుండికా, సావిత్ర్యాత్మా పాశుపతం పరం బ్రహ్మవధూతకమ్, త్రిపురాతపనం దేవీ త్రిపురా కత భావనా, హృదయం కుండలీ భస్మ రుద్రాక్షగణదర్శనమ్. తారసారం మహావాక్యం వశ్చబ్రహ్మగ్నిహోత్రకమ్, గోపాలతపనం కృష్ణం యాజ్ఞవల్క్యం పరాహకమ్, శాట్యాయనీ హయగ్రీవం దత్తాత్రేయం చ గారుడమ్, కలి జాబాలి సౌభాగ్య రహస్యం ఋచ ముక్తికా” ఇతి. ఈశాద్యప్తోత్తర శతోపనిషదాంకాఖ్యాభేదందర్శయతి—తత్ర దశోపనిషదః ఋగ్వేదగతాః, శుక్లకృష్ణభేదేనయజుష ఏకపంచాశత్, తత్ర శుక్లయజుషః ఏకోనవింశతిః, కృష్ణయజుషో ద్వాత్రింశత్, సామ్యః షోడశ, అధర్వణ నైక్యత్రింశత్ ఆహత్యాప్తోత్తరశతమ్, అథైహంపూర్వాచార్య ప్రకాశితత్వందర్శయతి. తత్ర గౌడపాదాచార్యై ర్మాండుకోపనిషద్వాఖ్యాతా, శ్రీమచ్ఛంకరభగవత్పాదాచార్యైః దశోపనిషదః పంచరుద్రా నృసింహతాపనీచ, శంకరానందై స్సదాశివ చరణౌ స్వయంప్రకాశా నందాద్యైశ్చద్వాత్రింశోపనిషదః. విద్యారణ్యాచార్యైః అప్తోత్తరశతోపనిషదో వ్యాఖ్యాతాః, మహావాక్యరత్నావళ్యాఖ్యానాకా యాస్త్రయోదశ ధా విభాగం దర్శయతి-ప్రకృతేతు రామచంద్రేణోపదిష్టే రామదూతాయ ధీమతే, ఈశాద్యప్తోత్తర శతోపనిషద్వాదసాం పతౌ, నిమ జ్యోత్ర మహావాక్య రత్నావళి రుదాహృతా, విభావ్యేత విభాగేన సాత్రయోదశధా పునః, తత్రాదౌ విధివాక్యాని బంధమోక్షపరాణి చ, అవిద్యధేయవాక్యాని జగన్నిధ్యాపరాణిచ, తథోపదేశవాక్యాని జీవైక్యపరాణిచ, బ్రహ్మవిన్ననవాఖ్యాని జీవన్ముక్తిపరాణిచ, బ్రహ్మను

భూతి రూపాణి తత్పమాధిపరాణిచ, అష్టస్వరూపవాక్యాని ఫలవాక్యా న్యనస్తరమ్, విదేహముక్తివాక్యాని లిఖ్యంతేఽనిష్పవృతతక్రమేత్, మహావాక్యరత్నావళ్యా యథోక్తాధికారిణం దర్శయతి — యస్మాన్విశ్రమాచారరతః పరివ్రా డ్విజితేంద్రియః, సోఽధికారీమహావాక్య రత్నావళ్యాం సచాపరః, వాక్పూర్ణసహనా ప్రియం భద్రం కర్ణేభి రేవచ, పంచశాస్త్రీపఠత్వాదౌ పతే ద్వాక్యాన్యనస్తరమ్, తత్ర.

సార్థాన్నికవిధివాక్యాని. ౧. సర్వం ఖ ల్విదంబ్రహ్మ, తజ్జలనితి శాస్త్ర ఉపాసీ త, ఆత్మాన మేవ వేదాహం బ్రహ్మ స్మీతి, ఆత్మావారే ద్రప్తవ్యశ్రోతవ్యో మనవ్యో నిదిధ్యాసితవ్యః, మహత్పదం జ్ఞాత్వా పృథుమూలే వసేత్, సచ్చిదాన ద్వాత్మానమద్వి తీయం బ్రహ్మభావయేత్, ఆహం బ్రహ్మస్మి త్యనుసన్ధానం కుర్యాత్, స తత్జ్ఞో బాలాస్తత్త పికాచవత్ జడవృత్త్యా లాక ముచరేత్, బ్రాహ్మణ స్సమాహితో భూత్వా తత్త్వంపదైశ్చ మేవ సదా కుర్యాత్, సర్వత్రాద్వైత బ్రహ్మబుద్ధిం కుర్యాత్, ఆకాంబరో న నమస్కారో న స్వాహాకారో న స్వధాకారో న నిదాస్తుతి ర్యాదృచ్ఛికో భవేత్, సర్వత స్వరూప మేవ పశ్యత్ జీవన్ముక్తి మవాప్య ప్రారభి ప్రతిభాసనాశపర్యంతం స్వరూపానుసంధానేన వసేత్, స్వరూపానుసంధానం వినా న్యధాచారవరో న భవేత్, వేదాంతశ్రవణం కుర్వ న్యోగం సమారభేత్, ఆకుంచనేన కుండలిన్యా కపాటముద్ఘాట్య మోక్షద్వారం విభేదయేత్, యచ్చేద్వాజ్ఞనసీ ప్రాజ్ఞ స్త ద్యచ్ఛేక్షాన మాత్మని, జ్ఞానమాత్మని మహతి నియచ్ఛే త్త ద్యచ్ఛే చ్చాంత ఆత్మని, ఆత్మానం చే ద్విజానీయా దయ మస్మీతి పూరుషః, కి మిచ్ఛ స్కస్య కామాయ శరీర మనుసంజ్వరేత్, తమేవ ధీరో విజ్ఞాయ ప్రజ్ఞాం కుర్వీత బ్రాహ్మణః, నా నుధ్యాయా దృహహాఙ్ఘ్రిన్వాచో విద్వావసం హి తత్, యతో నిర్విషయ స్యాస్య మనసో ముక్తి రిష్యతే, ఆతో నిర్విషయం నిత్యం మనః కార్యం ముము త్సుణా, చిత్తమేవ హి సంసార స్తత్ప్రియతేన శోభయేత్, దృశ్యం హ్య దృశ్యతాం నీత్వా బ్రహ్మకారేణ చిన్తయేత్, మాయా కార్య మిదం భేద మస్మి చేత్ బ్రహ్మభావ నం, దేహోఽహ మితి దుఃఖిచే ద్భ్రహ్మహ మితి నిశ్చయః, హృదయగ్రంథి రస్తిత్యే ఛేదనే బ్రహ్మచక్రకం, సంశయే సమనుప్రాప్తే బ్రహ్మనిశ్చయ మాఘ్నయాత్, విజ్ఞే యోఽక్షరతన్మాత్రం జీవితం చాపి చంచలం, విహాయ శాస్త్రజాలాని యత్సత్యం తదు పాస్యతాం, యస్య స్త్రీ తస్య భోగేచ్ఛా నిస్త్రీకస్య క్షుభోగభూః, స్త్రియం త్యక్త్వా జగత్త్రయం జగత్త్రయా సుఖభవేత్, చిత్తం కారణ మథానాం తస్మి న్సతి జగత్త్రయం, తస్మి న్మితే జగత్త్రయం తచ్చిత్తస్యం ప్రయత్నతః, సుప్తే దృఢాయ సుప్త్యంతం బ్రహ్మైకం పరిచిన్త్యతాం, గచ్ఛం స్తిష్ఠ స్సుపవిశత్ శయానోవా న్యథాపి వా, యథేచ్ఛయా

వసేద్విద్వా నాత్మారామ స్సదామునిః, జ్యోతిర్లింగం భువో ర్నభ్యో నిత్యం ధ్యాయే
త్సదాయతిః, ఆత్మన మాత్మనః సాక్షా ద్భువ్వాబుధ్వా సునిశ్చలం, దేహజాత్యాది
సంబంధా న్నర్హాశ్రమ సమన్వితాః, వేదశాస్త్రపురాణాని పదపాంసుమివ త్యజేత్,
ఏకాకీ నిస్సృహ స్తిష్ఠే న్నహి కేన సహలపేత్, దద్వా న్నారాయణేత్యేవం ప్రతి
వాక్యం సదా యతిః, మునిః కాపీనవాసా స్సన్యి న్నగో వా ధ్యానతత్పరః, అధ్యా
త్మరతిరాసీనో నిరపేక్షో నిరాశయః, ఆత్మనైవ సహాయేన సుఖార్థీ విచరే దిహ,
సంద్విగ్ధ స్సర్వభూతానాం వర్హాశ్రమ వివర్జితః, అంధవ జ్ఞడవ చ్ఛాపి మూకవ చ్ఛ
మహిం చరేత్, యద్య త్సత్యతి చక్షుర్భ్యాం తత్త దాత్తేతి భావయేత్, యద్య
చ్ఛృణోతి కర్ణాభ్యాం తత్త దాత్తేతి భావయేత్, లభతే నానయా యద్య త్తత్త
దాత్తేతి భావయేత్, జిహ్వయా యద్రసం వ్యాప్తి తత్త దాత్తేతి భావయేత్, త్వచా
యద్యత్ స్పృశే ద్యోగీ తత్త దాత్తేతి భావయేత్, దృష్టిం జ్ఞానమయీం కృత్వా
పశ్యే ద్భువ్వామయం జగత్, ద్రష్టుదర్శనదృశ్యానాం విరామో యత్ర వా భవేత్,
దృష్టి స్తత్రైవ కర్తవ్యా న నాసాగ్రవలోకినీ, దేవాగ్న్యగారే తరుమూలే గుహయాం
వసే దసంగోఽలక్ష్మిత శీలవృత్తః, నిరింధనం జ్యోతి రివోపశాంతో న చోద్విజే దుద్విజే
ద్యత్ర కుత్ర, శాంతోదాంత ఉపరత స్తితిక్షు ర్యోనూచానోహ్యభిజౌ సహనః, త్యక్తే
షణో హ్యన్యథా స్తం విదిత్వా మానీ వసే దాశ్రమే యత్ర కుత్ర, యమై శ్చ
నియమై శ్చైవ ధ్యానై శ్చైవ సుసంయుతః, నాడీకుద్ధిం చ కృత్వాదా ప్రాణా
యామం సమాచరేత్, సర్వచింతాం పరిత్యజ్య సావధానేన చేతసా, నిర్వికల్పః ప్రస
న్నాత్మ ప్రాణాయామం సమాచరేత్, మరు దభ్యసనం సర్వం మనోయు క్తం సమభ్య
సేత్, ఇతరత్ర న కర్తవ్యా మనోవృత్తిర్నసీదా. ఇతి సార్థాంతికవిధివాక్యాని
షట్పట్టిః.

అథ సార్థాంతిక బంధమోక్షవాక్యాని. ౧. దేహాదీ నాత్మత్వే నాభిమన్యతే
సోఽభిమాన ఆత్మనో బంధః, తన్నివృత్తి ర్హోక్షః, దేవ మనుష్యాద్యపాసనా కామ
సంకల్పా బంధః, కర్తృత్వాద్యహంకారసంకల్పా బంధః, ఆణిమాద్యప్రైశ్వర్యాశా
సిద్ధిసంకల్పా బంధః, యమాద్యష్టాంగయోగసంకల్పా బంధః, కేవలం మోక్షాపేక్షా
సంకల్పా బంధః, సంకల్పమాత్ర సంభవో బంధః, నిత్యానిత్యవస్తువిచారాదనిత్యసంసార
సుఖదుఃఖవిషయ సమస్తక్షేత్రమమతా బంధక్షయో మోక్షః, మనవిషమనుష్యాణాం
కారణం బంధమోక్షయోః, బంధనం విషయాన క్తం ముక్త్యై నిర్విషయం స్వృతమ్,
మమేతి బధ్యతే జంతు ర్నిర్మమేతి విముచ్యతే, మమత్వేన భవే జ్ఞీవో నిర్మమత్వేన
కేవలః, స్వసంకల్పవశా ద్భగ్తో నిస్సంకల్పా ద్విముచ్యతే, ద్రష్టృభ్యవశా ద్భగ్తో

దృశ్యాభావే విముచ్యతే, ఇచ్ఛామాత్ర మవిద్యేయం తన్నాశో మోక్షఉచ్యతే, భోగే
చ్ఛామాత్రతో బంధ స్తత్త్వాగో మోక్ష ఉచ్యతే, చిచ్చైత్య కలితో బంధ స్తస్మక్తి
ర్ముక్తి రుచ్యతే, అనాస్థివహినిర్వాణం దుఃఖ మాస్థాపిగ్రహః, కర్తృణా బధ్యతే జంతు
ర్విద్యయాచ విముచ్యతే, స్వరూపాసస్థితి ర్ముక్తి స్తద్భ్రంశో హం త్వవేదనమ్, చిత్రే
చలతి సంసారో నిశ్చలతే మోక్ష ఉచ్యతే, బంధో హి వాసనాబంధో మోక్ష స్సాన్వి
ద్వాసనాక్షయః, పదార్థభావనా దార్థ్యం బంధ ఇత్యభిధీయతే, వాసనాతానవం
బ్రహ్మ మోక్ష ఇ త్యభిధీయతే, న మోక్షోనభవః పృష్టే నపాతాశేన భూతలే,
సర్వాకాసంక్షయే చేతః క్షయో మోక్షఇతివ్యతే, మోక్షో మేఽస్త్వితి చింతాంత
ర్జాతా చే దుత్థితం మనః, మనసోత్థే మనస్వేష బంధ స్సాంసారికో మతః, తదమార్జ
నమాత్రం హి మహాసంసారతాం గతం, తత్ప్రమాణ్ణసమాత్రంతు మోక్షఇ త్యభిధీ
యతే. ఇతి సార్థాంతికబంధమోక్ష వాక్యా శ్లోకలింకరత్. 30.

అథ సార్థాంతికవిద్య నిందివాక్యాని. 3. అథ యోనాన్యం దేవతా ముపాస
తేఽన్యోఽపాసన్యోఽపామస్తీతి న సవేద యథా పశుః, అత్ర భేదా మివ మన్యమాన
శ్వతథా సహస్రథా భిన్నే మృత్యోస్స మృత్యు మాప్నోతి యఇహ నానేవ పశ్యతి,
కర్తృత్వా ద్యహంకార భావనారూఢో మూఢః, మృత్యో స్స మృత్యుమాప్నోతి
య ఇహ నానేవ పశ్యతి, అనుభూతిం వినా మూఢో పృథా బ్రహ్మణి మోదతే,
ప్రతిబింబితకాభాగ్రహస్వాదనమోదవత్, ఆహ్లాంఘం చ చతుష్పాదం త్రిస్థానం
పంచదైవతమ్, ఓంకారం యో నజానాతి బ్రాహ్మణో నభవేత్తు నః, అతివర్ణాశ్రమం
రూపం సచ్చిదానందలక్షణం, యో నజానాతి సో విద్వా స్కదా ముక్తో భవిష్యతి,
కులం బ్రహ్మవార్తాయాం వృత్తిహీనా స్ఫురాగిణః, తేఽపృష్ఠానతయా నూనం పున
రానూన్తి యాంతిచ, కాష్ఠదండో ధృతో యేన సర్వాశీ జ్ఞానవృత్తః, స్వాంత్ర
మేకాంతహితం స్వేప్సితం త్యాగవేదనం, యస్య దుష్కరతాం యాతం ధిక్తం పురు
షకీటకం, అద్వితీయబ్రహ్మతత్త్వం నజానన్తి యదా తదా, భ్రాంతానివాఖిలా నైహం
క్వ ముక్తిః క్వేహ వా సుఖమ్, అజ్ఞానోపహతో బాల్యే యావనే వనితా హతః,
శేషే కళత్ర చింతారః కింకరోతి సరాధమః, ఇచ్ఛాద్వేషసముత్థేన ద్వంద్వమోహేన
జంతవః, ధరావిపరమగ్నానాం కీటానాం సమతాంగతాః. ఇతి సార్థాంతికా విద్య
నిందివాక్యా శ్లోకలింకరః. 40.

అథ సార్థాంతిక జగన్నిధ్యా వాక్యాని. ౪. సాన్య త్రింశన మిషత్, వాచారం
భణం వికారో నామధేయం అథోఽన్యదార్థం, నతు తత్

ద్వితీయ మస్తి, నాత్ర కాచనభిదాస్తి, నైవ తత్ర కాచన భిదాస్తి, సర్వం వికార
జాతం మాయామాత్రమ్, సర్వత్ర స హ్యస్తి ద్వైతసిద్ధిః, నాస్తి ద్వైతం కుతో
మర్త్యమ్, ప్రపంచో యది విద్యేత నివర్తేత ససంశయః, మాయామాత్ర మిదం ద్వైత
మద్వైతం పరమార్థతః, వికల్పా వినివర్తేత కల్పితో యది కేనచిత్, ఉపదేశా దయం
వాదో జ్ఞాతే ద్వైతం స విద్యతే, ద్వితీయకారణాభావా దనుత్పన్న మిదం జగత్,
యథైవేదం సభ శ్శూన్యం జగచ్ఛూన్యం తదైవహి, ఇదం ప్రపంచం యత్కించి
దృశ్యదృష్టగతి వీక్ష్యతే, దృశ్యరూపం చ దృశ్యరూపం సర్వం శశవిషాణవత్, ఆయం
ప్రపంచో నాన్వేష నోత్పన్నం నోఽస్తితం జగత్, చిత్తం ప్రపంచ ఇత్యాహు ర్నాస్తి
నాన్వేష సర్వదా, మాయాకార్యమిదం నాస్తి మాయా నాస్తి భయం నహి, పరం
బ్రహ్మహ మస్తీతి స్వరణస్య మనో నహి, వంధ్యకుమారవచనే భీతిశ్చేద స్త్విదం
జగత్, శశశృంగేణ నాగేంద్రో మృతశ్చేజ్జగదస్తి తత్, మృగత్పప్తా జలం పీత్వా
త్పప్తశ్చే ద్వస్త్విదం జగత్, గంధర్వనగరే సత్యే జగద్భవతి సర్వదా, గగనేసిలిమా
సత్యే జగ త్సత్యం భవిష్యతి, మాసా త్సూర్యం మృతో మర్త్యో హ్యగత శ్చేజ్జగ
ద్భవేత్, గోస్తనా దుద్భవం తీరం పున రారోపణే జగత్, జ్వాలాగ్నిమండలే పద్మ
పృథి శ్చేజ్జగ దస్త్విదమ్, జ్ఞానినో హృదయం మూఢై ర్జ్ఞాతంచే దస్త్విదం జగత్,
అజకుక్షో జగన్నాస్తి హ్యత్కకుక్షో జగ న్నహి, సర్వదా భేదకలనం ద్వైతాద్వైతం
సవిద్యతే, నాస్తి నాస్తి జగత్సర్వం గురుశిష్యాదికం నహి, సచ్చిదానందమాత్రోఽహ
మనుత్పన్నమిదం జగత్. ఇతి సాంధాంతికజగన్నిర్భావాక్యాని త్రయస్త్రింశత్. 33.

అథసాంధాంతికోపదేశవాక్యాని. ౧. స విషాఽజిమైత దాత్మకీ మిదం సర్వం
తత్సత్యం సత్యత్తా తత్త్వమసి శ్వేతకేతో, అభయం వై జనక ప్రాప్తోఽసి, బ్రహ్మచర్య
మహింసాం చాపరిగ్రహం చ సత్యం చాయత్సేన హేరక్షతో హేరక్షతో హేరక్షత
ఇతి, తత్త్వమసి త్వం తదసి, యన్తనసా న మమతే యేనామూ ర్మనోమతమ్, తదేవ
బ్రహ్మ త్వం విధి నేదం యదిద ముపాసతే, యత్పరం బ్రహ్మ సర్వాత్తా విశ్వస్యాయతనం
మహత్, సూక్ష్మాత్సూక్ష్మతరం నిత్యం తత్త్వమేవ త్వమేవ తత్, అంతః పూర్ణో బహిః
పూర్ణః పూర్ణకుంభఇవాంబరే, అంతశ్శూన్యో బహిఃశూన్య శ్శూన్యకుంభఇవాంబరే,
మాభవ గామ్యాబాహ్యత్వా గ్రాహకాత్తాచ మాభవ, భావనా మఖిలాం త్యక్త్వా యచ్ఛే
షం తన్మయోభవ, ద్రష్టుదర్శనదృశ్యాని త్యక్త్వా వాసనయా సహ, దర్శనప్రథమా
భాస మాత్మానం కేవలం భజ, చిత్తాకాశం చిదాకాశ మాకాశంచ తృతీయకమ్, ద్వా
భ్యాం శూన్యతరంవిధి చిదాకాశం మహామునే, ధ్యానతో హృదయా కాశే చితిచిచ్ఛక్ర
ధారయా, మనో మారయ నిశ్శంకం త్వాం ప్రబుద్ధంతి నారయః, భోక్తవాసనాః

త్యక్త్వా త్యజత్వం భేదవాసనామ్, భావాభావా తత స్త్యక్త్వా నిర్వికల్పః స్థిరో
 భవ, త్యజధర్మ మధర్మంచ ఉభే సత్యాన్వతే త్యజ, ఉభేసత్యాన్వతే త్యక్త్వా
 యేన త్యజసి తత్త్యజ, ఆత్మన్యతీతసర్వస్త్వాత్ సర్వరూపేభవాతతే, ణో బంధః
 కశ్చనా మోక్షో నిర్మూలం మనసం కరు, ఆకా యాతు నిరాశత్వ మభావం యాతు
 భావనా, అమనస్త్యం మనోయాతు తవాసంగేన జీవతః, ఏక మాద్యంతరహితం
 చిన్తాత్ర మమలం తతమ్, భాదప్యలితరాం సూక్ష్మం తద్భ్రష్టాసి నసంశయః, రక్షణో
 విష్ణు రిత్యాది బ్రహ్మ సృష్టేస్తు కారణం, సంహారే రుద్ర ఇత్యేవం సర్వం మిశ్ర్యేతి
 నీశ్చిను, మత్త్యక్తం నాస్తి కించి ద్వా మత్త్యక్తా పృథివీతు వా, మయాతిరిక్తం
 యద్యద్వా తత్త న్నాస్తితి నీశ్చిను, అనాత్మేతి ప్రసంగోవా అనాత్మేతి మనోఽపివా,
 అనాత్మేతి జగద్వాపి నాస్త్యనాత్మేతి నీశ్చిను, ఆదిమధ్యావసానేషు దుఃఖంసర్వమిదం
 యతః, తస్మా త్సర్వం పరిత్యజ్య తత్వనిష్ఠో భవానఘ, నిద్రాయా లోకవా
 ర్తాయాః శబ్దాదే రాత్తవిస్తృతేః, క్వచి న్నావసరం దత్వా చింతయాత్తాన మాత్మని,
 సర్వవ్యాపార ముత్సృజ్య ఆహం బ్రహ్మేతి భావయ, ఆహం బ్రహ్మేతి నీశ్చిత్వ ఆహం
 భావం పరిత్యజ, ఘటాకాశం మహాకాశ ఇవాత్తానం పరాత్మని, విలాప్యా ఖండభావేన
 తూష్ణీభవ నదా మునే, చిదిహస్తీతి చిన్తాత్ర మిదం చిన్తయ మేవ చ, చిత్త్వంచ ద
 హ మేతే చ లోకా శ్చిదితి భావయ. సత్య చిద్దన మఖండ మద్వయం సర్వదృశ్య
 రహితం నిరామయం యత్సదం విమల మద్వయం శివం తత్సదాహ మితి మానమా
 శ్రయ, జన్మ మృత్యు సుఖదుఃఖ వర్జితం జాతి నీతి కుల గోత్ర దూరగం, చిద్వివర్తజగ
 తోఽన్య కారణం తత్సదాహ మితి మానమాశ్రయ, పూర్ణ మద్వయ మఖండచేతనం
 విశ్వభేదకలనాది వర్జితం, అద్వితీయ పరసంవిదాత్మకం తత్సదాహ మితి మానమాశ్ర
 య. స్వాత్మనోఽన్యతయా భాతం చరాచరమిదం జగత్, స్వాత్మమాత్ర తయాబుధ్వా
 తదస్తీతి విభావయ. విలాప్య వికృతిం కృత్యాన్నిం సంభవవ్యత్యయక్రమాత్, పరిశిష్టం
 చ చిన్తాత్రం చిదానందం విచింతయ. ఇతి సార్థాంతికోపదేశవాక్యాని చతుఃపంచా
 శత్. ౫౪.

అథ సార్థాంతికజీవబ్రహ్మైక్యవాక్యాని. ౬. స య శ్చాయం పురుషే, య
 శ్చాసావాదిత్యే, స ఏకః, సత్యమాత్మా బ్రహ్మైవ బ్రహ్మైవైవాత్ర హ్యేవ స విచికి
 త్సృష్ట, త్వం బ్రహ్మసి, ఆహం బ్రహ్మస్మి, ఆవయో రంతరం న విద్మతే. త్వమేవాహ
 మహ మేవ త్వం, గతాః కలాః పంచదశ ప్రతిష్ఠా దేవాశ్చ సర్వే ప్రతిదేవతాసు,
 కర్తాణి విజ్ఞానమయ శ్చ ఆత్మా పరేఽవ్యయే సర్వ ఏకీభవంతి, యే నేక్షతే శృణో
 తీదం జిహ్నుతి వ్యాకరోతి చ, స్వాద్వస్వాదు విజానాతి తత్ప్రజ్ఞాన ముదీరితం. చతు

రుఖేంద్రదేవేభ మనుష్యాశ్వగవాదిభు, చైతన్య మేకం బ్రహ్మంతః ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మ
 మయ్యపి, పరిపూర్ణః పరాత్పాస్మిన్ దేహే విద్యాధికారిణి, బుద్ధే స్సాక్షితయాస్థిత్యా
 స్ఫురన్మహామితీర్యతే, స్వతః పూర్ణః పరాత్పాత్ర బ్రహ్మశబ్దేన వర్ణితః, అస్తీ తైరి
 క్యపరామర్శితేన బ్రహ్మ భవామృతం, ఏకమేవా ద్వితీయం స న్నామ రూప విప
 ర్జితం, సృష్టేః పురాధునామృత్య తాదృక్త్వం తదితీర్యతే, శ్రోతుర్దేహేంద్రియా
 తీతం వస్త్రస్త్రత్వంపదేరితం, ఏకదా గ్రాహ్యతేఽనీతి తదైక్య మనుభూయతాం,
 స్వప్రకాశా పరోక్షత్వ మయమిత్యుక్తితో మతం, అహంకారాది దేహంతా తృప్త్య
 గాత్యేతియీతే, దృశ్యమానస్య సర్వస్య జగత ప్రకృమీయతే, బ్రహ్మశబ్దేన తద్బ్రహ్మ
 స్వప్రకాశాత్తరూపకం, మానూ విద్యే విహయైవ ఉపాధీ పరజీవయోః, అఖండం
 సచ్చిదానందం పరంబ్రహ్మ విలక్ష్యతే, హకారః భేదరీప్రోక్త స్త్వంపదంచేతి నిశ్చితం,
 సకారః పరమేశసన్న్యై తత్త్వదంచేతి నిశ్చితం, సకారో ధ్యాయతేఽంతు ర్వకారో హి
 భవేద్ధృవమ్, ఆద్యోరా తత్పదార్థసన్న్యై ప్రకార స్త్వంపదార్థవాక్, తయో స్యంయో
 జన మనీ త్యుక్తే తత్త్వవిదోవిదుః, నమ స్త్వ మర్థోవిజ్ఞేయో రామ ప్రత్నద ముచ్యతే,
 అనీత్యుక్తేచతుర్థీస్యా దేవం మంత్రేభు యోజయేత్, శ్రీరం శ్రీరే యథా శ్రీస్తుం తైలం
 తైలే జలం జలే, సంయుక్త మేకతాం యాతి తథాత్మ న్యాత్మవిప్రునిః, ఘటే నప్తే
 యథా వ్యోమ వ్యోమైవ భవతి స్వయం, తక్షణోపాధివిలయే బ్రహ్మైవ బ్రహ్మవి
 త్స్వయం. ఇతి సాధాంతికజీవ బ్రహ్మైక్యవాక్యా న్యష్టలింశత్. 3౮.

అథ సాధాంతిక మననవాక్యాని. ౨. అహ మన్న మహ మన్న మహ మన్నం
 అహ మన్నాదోఽహ మన్నాదోఽహమన్నాదః, అహం మను రభవం సూర్యశ్చ. అహ
 మేవేదం సర్వమన్నామి, యథా భేనతరంగాది సముద్రా దుత్థితం పునః, సముద్రే లీయతే
 తద్వజ్జగత్త య్యనులీయతే, అనాత్మదృష్టే రవివేకనిద్రా మహం మను స్వప్నగతిం
 గతోఽహమ్, స్వరూపసూర్యేఽభ్యుదితే స్ఫుటోక్తైర్గురో ర్మహావాక్యపదైః ప్రబుధైః,
 ప్రాణా శ్చలంతు తద్ధర్మైః కామైర్వా హన్యతాం మనః, ఆనందముద్ధిపూర్ణస్య మమ
 దుఃఖం కథం భవేత్, నమే బంధో న మే ముక్తిర్న మే కాస్త్రం న మే గురుః, మా
 యా మాత్ర వికాసత్వా వ్తాయాతీతోఽహ మద్వయః, అత్తాసమంజసావేద్మి క్వాప్య
 జ్ఞానం వలాయితమ్, కర్తృత్వ మపి మే నష్టం కర్తవ్యం వాపి న క్వచిత్, బ్రాహ్మణ్యం
 కులగోత్రే వ నామసౌందర్యజాతయః, స్థూలదేహగతాహ్మ్యే స్థూలా ద్భిన్నస్య మే
 నహి, త్సుప్తిపాసాంభ్యబాధిర్య కామక్రోధాదయోఽఖిలః, లింగదేహగతా ఏతే
 హ్యలింగస్య న విద్యతే, జడత్వప్రియమోదత్వ ధర్మాః కారణదేహాగః, న సంలి
 మమ నిత్యస్య నిర్వికారస్వరూపిణః, చిద్రూపత్వా న్నమే జాడ్యం సత్యత్వా న్నాన్య

తం మమ, ఆనందత్వా న్న మే దుఃఖ మజ్ఞానా ద్భూతి సత్యవత్. నానాం దేహాః జన్మమృత్యు కుతో మే నానాం ప్రాణి యుత్పిపాసే కుతో మే, నానాం చేత శ్శోక మోహకా కుతో మే నానాం కర్తా బంధమోక్షౌ కుతో మే, ఆనంద మంత ర్నిజమాశ్రయంత మాకాశికాచీ మవమానయంతమ్, ఆలోకయంతం జగదింద్రజాల మాపత్కథం మాం ప్రవిశేదసంగం. దేవార్చన స్నాన శౌచ భిక్షాదా వర్తతాం వపుః, తారం జవతు వా క్తద్యత్ పతత్వామ్నాయ మస్తకమ్, విష్ణుం ధ్యాయతు ధీర్యద్వా బ్రహ్మసందే విలీయతాం, సాక్ష్యహం కింది దప్యత్ర నకుర్వే నాపి కారయే, జ్ఞాతం జ్ఞాతవ్య మధునా దృష్టం ద్రష్టవ్య మమృతం, విశ్రాంతోఽస్మి చిద్రం శ్రాంత శ్చిన్తా శ్రా న్నాస్మికించ న, నభూతం నభవిష్యంచ చింతయామి కదాచన, నస్తామి నచ నిందామిన్యోత్తనోఽన్యం న హి క్వచిత్, అలేపకోఽహ మజరో నిరాగ శ్చాస్తవానసః, స్వత్రాద్ధాతాతిరేకేణ జగజ్జీవేశ్వరాదయః, న సంతి నాస్తి మాయాచ తేభ్య శ్చాహం విలక్షణః, కింకరోమి క్వ గచ్ఛామి కిం గృహ్ణామి త్యజామి కిం, యన్తయా పూరితం విశ్వం మహాకల్పంబునా యథా. ఇతి సార్థాంతికమననవాక్యాన్యోనోచితత్వా రింశత్. ౩౯.

అథ సార్థాంతిక జీవన్ముక్తివాక్యాని. ౮. స తత్ర పర్యేతి జక్ష స్క్రిడ న్రమ మాణః స్త్రీభిర్వా యానైర్వావయన్వైర్వాఽవయన్వైర్వా నోపజనం స్వర న్నిదం శరీరం సవా ఏష ఏవం పశ్య స్నేపం మన్వాన ఏవం విజాన న్నాత్మరతి రాత్మక్రీడః ఆత్మమిధున ఆత్మానందస్వస్వరా ధృవతి తే దేవాః పుత్రేషణాయా శ్చ విత్తేషణాయా శ్చ లోకేషణాయా శ్చ ససాధనేభ్యోఽప్యుత్థాయ నిరాగారా నిష్పరిగ్రహ ఆశేఖాః ఆయజ్ఞోపవీతా అంధా బధిరా ముగ్ధాః క్లిబా మూకా ఉన్మత్తా ఇవ పరివర్తమానా శ్శాంతా దాంతా ఉపరతా స్తితిక్షవ స్సమాహితా ఆత్మరతయ ఆత్మక్రీడా ఆత్మమి ధునా ఆత్మానందాః ప్రణవమేవ పరం బ్రహ్మత్య ప్రకాశం శూన్యం జానంత స్తత్రైవ పరిసమాప్తాః కుచేలోఽసహాయ ఏకాకీ సమాధిస్థ ఆత్మకామ ఆప్తకామో నిష్కామో జీర్ణ కామః హస్తిని సింహే దంతే మశకే నకులే సర్పరాక్షసగంధర్వే మృత్యోః రూపాణి విదిత్వా నబిభేతి కుతశ్చనేతి సర్వధర్మా స్పరిత్యజ్య నిర్మమో నిరహంకారో భూత్వా బ్రహ్మివ్యం శరణ ముపగమ్య తత్త్వమసి సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ సేవా నానాస్తి కించ చేత్యాది మహావాక్యార్థానుభవజ్ఞానా ద్భృష్టావాహ మస్మితి నిచ్చిత్య నిర్వికల్పకసమాధినా తంత్రోయతిశ్చరతి ససన్నాస్మి సముక్త స్సత్రాజ్య స్సయోగీ సపరమహంస స్సోఽవధూత స్స బ్రహ్మణ ఇతి, జీవః కంచనింశకః స్వకల్పిత చతుర్థింశతితత్వం పరిత్యజ్య పద్వీంశకః పరమాత్మా అహ మితి నిశ్చయా జీవన్ముక్తో భవతి,

తురియ మక్షరమితి జ్ఞాత్వా జాగరితే సుషుప్త్యవస్థాపన్న ఇవ యద్య చ్ఛ్చితం యద్య ద్బ్రష్టం తత్సర్వ మవిజ్ఞాతమివ యోవసే తత్తస్య స్వప్నావస్థాయా మసి తాదృగవస్థా భవతి సజీవస్తుక్తో భవతి, సకృద్విభాత సదానందానుభవైకగోచరో బ్రహ్మవిత్తద్వాంశృ త్సురాది బాహ్యప్రపంచోపరత స్సర్వం జగదాత్మత్యేన వశ్యన్నాత్మేతి భావయత్ కృతకృత్యో భవతి నిర్ద్వంద్వ స్సదాఽచంచలగాత్రః పరమశాంతిం స్వీకృత్వ నిత్య శుద్ధః పరమాత్మాహమేవేత్యఖండానంద పూర్ణః కృతార్థః పరిపూర్ణః పరమాకాశ మగ్నమనాః ప్రాప్తో వృత్తావస్థ స్సన్మస్త సర్వేంద్రియవర్గోఽనేకజన్మాజ్ఞితపుణ్య పుంజ పరివక్తృకైవల్యఫలాఽఖండానంద నిరస్తసర్వక్షేత కళ్లలో బ్రహ్మహ మస్మీతి కృతకృత్యో భవతి, బ్రహ్మైవాహ మస్మీత్యనవరతం బ్రహ్మ ప్రణామసంధా నేన యః కృతకృత్యో భవతి స పరమహంస పరివ్రాట్. ౧. భావాభావకలావినిర్దుక్త స్సర్వసంశయధ్వస్తః పూర్ణాహంభావః కృతకృత్యో భవతి, ప్రాణోహ్యేష సర్వ భూతై ర్విభాతి విజానక్ విద్వాక్ భవతేనా తివాదీ, ఆత్మక్రీడ ఆత్మరతిః క్రియా వానేష బ్రహ్మవిదాంపరివృః, నిమిషార్థం న తివంతి వృత్తిం బ్రహ్మమయీం వినా, యథా తివంతి బ్రహ్మద్యా స్సనకాద్యా శ్చుకాదయః, అధ్యాత్మరతిరాసీనో నిరపేక్షో నిరా శిషః, సర్వద్వంద్వ ర్వినిర్దుక్తో బ్రహ్మణ్యేవావతిష్ఠతే, కపాలం వృక్షమూలాని కుచేలా న్యసహాయతా, సమతాచైవ సర్వస్మిన్నేత స్తుక్తస్య లక్షణం, స్వప్నేఽపి యో హి యుక్తసాన్య జ్ఞాగ్రతీవ విశేషతః, ఈదృక్పేష్టః స్మృత శ్చేష్టో వరిష్టో బ్రహ్మవా దినాం, నిర్దానశ్చానసాంకారో నిర్ద్వంద్వ శ్చిన్నసంశయః, ఆత్మక్రీడ ఆత్మరతి రాత్మ వాన్సమదర్శనః, స్మృత్వా స్మృష్ట్యాచ భుక్త్వా చ దృష్ట్యా జ్ఞాత్వా శుభాశుభం, న హృష్యతి క్షాయతి య స్స శాంత ఇతి కథ్యతే, అప్రాప్తం హి పరిత్యజ్య సంప్రాప్తే గమతాం గతః, అదృష్టభేదాభేదో యః సంతుప్త ఇతి కథ్యతే, నాకృతేన కృతేనార్థో న శ్రుతి స్మృతివిభ్రమైః, నిర్తంధనఇవాంభోధి స్సతిష్ఠతి యథాస్థితః, సమ్యక్ జ్ఞానా వరోధేన నిత్య మేకసమాధినా, సాంఖ్య వివావ బుద్ధా యే తే సాంఖ్యాయోగినః స్మృతాః, ప్రాణాద్యనిలసంశాంతో యక్త్యా యే పదమాగతాః, అనామయ మనా ద్యంతం తే స్మృతా యోగయోగినః, సుఖదుఃఖదశాధీరం సామ్యాన్న ప్రాధరంతి యం, నిశ్వాసా ఇవ శైలేంద్రం చిత్తం తస్య మృతంవిదుః, వాచామతీతవిషయో విషయాశాదశోజ్ఞితః, పరానందరసాత్మబ్ధో రమతే స్వాత్మనాత్మని, నిర్గంధి శ్శాంతసం దేహో జీవస్తుక్తో విభావనః, ఆనిర్వాణోఽపి నిర్వాణ శ్చిత్తదీప ఇవస్థితః, నిర్ధనోఽపి సదా తుష్టోఽవ్యసహాయో మహాబలః, నిత్యతృప్తోఽవ్యభుంజానోఽవ్యసమ స్సమదర్శనః, కుర్వన్నపి నకుర్వాణ శ్చాభోక్తా ఫలభాగ్యుపి, శరీర్యవ్యశరీరోఽసౌ పరిచ్ఛిన్నోఽపి సర్వ

గతి, అధ్యాత్మరతి రాసీనః పూర్వజపావనమానసః, నైష్కర్మ్యేణ సతస్యార్థస్తస్యాథో
 2. స్తిన కర్తృభిః, స సమాధానజాడ్యాభ్యా మస్య నిర్వాసనం మనః, జగజ్జీవాదిరూపేణ
 పశ్యన్నసి పరాత్మవిత్, సత త్వశ్యతి చిద్రూపం బ్రహ్మవస్తేన వశ్యతి, అహ మన్నం
 సదాన్నాద ఇతి హి బ్రహ్మవేదనం. ౧౦. బ్రహ్మవిద్భిః సతి జ్ఞానాత్సర్వం బ్రహ్మత్వనైవతు,
 సమాధి మధ కర్తాణి మాకరోతు కరోతు వా, హృదయేనాత్మ సర్వేహా ముక్తవీహో
 త్రమాశయః, అక్షరత్వా ద్వరేణ్యత్వాత్ ధ్వస్త సంసారబంధనాత్, తత్త్వమస్యాది
 లక్ష్యత్వా దవధూత ఇతిర్యతే, యోవిలంఘ్యశ్రమా స్వర్ణా నాత్మస్యేవస్థితః పుమాన్,
 అతివర్ణాశ్రమీ యోగీ అవధూత స్సకన్యతే, యథారవి స్సర్వరసాన్పృథుజ్జేగ్ర హుతా
 శనశ్చాపి హి సర్వభక్షః, తత్తేవయోగీ విషయాన్పృథుజ్జేగ్ర స లిప్యతే పుణ్యపాపై
 శ్చ శుద్ధః, కేవలం సుసమ స్వచ్ఛో మాసీ ముదితమానసః. ౨౦. సంతోషామృతపా
 నేన యే శాంతా స్తప్తి మాగతాః, ఆత్మారామా మహాత్మాన నై మహాపద మాగతాః,
 హర్షామర్షభయశ్రోధ కామకార్యణ్యదృష్టిభిః, సహృష్యతి క్షాయతియః స జీవన్ముక్త
 ఉచ్యతే, అహంకారమయీం త్యక్త్వా వాసనాం లీలయైవ యః, తిష్ఠతి ధ్యేయ
 సంత్యాగీ స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే, మానవా నిరహంభాహో నిర్మాణో ముక్తమత్సరః,
 యః కరోతి గతోద్ద్యేగ స్స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే, యావతీ దృశ్యకలనా సకలేయం
 విలీక్యతే, సా యేన సుప్థ సంత్యక్తా స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే, ఉద్ద్యోగానందరహిత
 స్సమయా స్వచ్ఛయా ధిమా. ౩౦. స శోచతే న చోదేతి స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే.
 సర్వాశా స్సకలా శృంకా స్సర్వేహా స్సర్వనిశ్చయాః, ధియా యేన పరిత్యక్తా స్సజీవ
 న్ముక్త ఉచ్యతే, జన్తస్థితి వినాశేష సోదయాస్తమయేషుచ, సమమేవ మనో యస్య స
 జీవన్ముక్త ఉచ్యతే, సర్వాధిష్ఠానచిన్తాత్రే నిర్వికల్పే చిదాత్మని, యో జీవతి గతస్నేహ
 స్స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే, క్రియానాశా ద్భవే చ్ఛింతా నాశోఽస్మా ద్వాసనాక్షయః,
 వాసనాప్రక్షయో మోక్ష స్సజీవన్ముక్త ఉచ్యతే, నిర్వికల్పాచ చిన్తాత్రా వృత్తిః
 ప్రజ్ఞతి కన్యతే. ౪౦. సా సర్వదా భవే ద్యస్య స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే, దేహేం
 ద్రియే ష్వహంభావ ఇదం భావ స్తదన్యతే, యస్య నో భవతః క్వాపి స జీవన్ముక్త
 ఉచ్యతే, స ప్రత్యగ్భిన్నాణో ర్భేదం కదాపి బ్రహ్మసర్గయోః, ప్రజ్ఞయా యో విజానాతి
 స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే, సాధుభిః పూజ్యమానోఽపి పీడ్యమానోఽపి దుర్జనైః, సమమేవ
 భవే ద్యస్య స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే, యథా స్థిత మిదం యస్య వ్యవహారవతోఽపి చ,
 అస్తంగతం స్థితంచిత్రం స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే, నోదేతి నాస్తమాయూతి సుఖే దుఃఖే మనః
 ప్రభా, యథా ప్రాప్త స్థితి ర్యస్య స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే, యోజాగర్తి సుషుప్తిస్థో యస్య
 కాగ్ర న్న విద్యతే, యస్య నిర్వాసనోబోధ స్స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే, రాగద్వేషభయాదీనా

మనురూప ఇచ్చి న్నవి, యోగంతర్వ్యోమవదత్తవృత్త సృజీవస్తుక్త ఉచ్యతే, యస్య నాహంకృతో భావో బుద్ధి ర్యస్య వ లిప్యతే, కుర్వతోఽకుర్వతో వాసి స జీవస్తుక్త ఉచ్యతే, యస్తా న్నో ద్విజతే లోకో లోకా న్నో ద్విజతే చ యః, హర్షామర్ష భయాస్తుక్త సృజీవస్తుక్త ఉచ్యతే, య సమస్తార్థ జాలేషు వ్యవహార్యసి శీతలః. ౧౦౦. పరాధేష్విహత్రాణ్ణాత్తా స జీవస్తుక్త ఉచ్యతే, ప్రజహతి యదాకామాన్ స్యాం శ్చిత్త గతాన్తు నే, మయి సర్వాత్మకే తుప్త సృజీవస్తుక్త ఉచ్యతే, చైత్యవర్జితచిన్తాత్రే పదే పరమపావనే, అతుబ్ధ చిత్తోవిక్రాంత సృజీవస్తుక్త ఉచ్యతే, ఇమం జగ దయం సోఽయం దృశ్యజాత మవాప్తవం, యస్య చిత్తేన స్ఫురతి సజీవస్తుక్త ఉచ్యతే, శాంత సంసారకలసి కలావా నసి నిష్కలః, య స చిత్తోఽసి నిశ్చిత్త సృజీవస్తుక్త ఉచ్యతే, చిదాత్మాహం పరాత్మాహం నిర్గుణోఽహం పరాత్పరః, ఆత్మమాలేణ య స్తిష్ఠే త్సజీవస్తుక్త ఉచ్యతే, దేహత్రయాతి రిణోఽహం శుద్ధచైతన్య మస్యహం, బ్రహ్మ హ మితి యస్మాస్తి సజీవస్తుక్త ఉచ్యతే, యస్య దేహాదికం నాస్తి యస్య బ్రహ్మేతి నిశ్చయః, పరమానందపూర్ణోయ సృజీవస్తుక్త ఉచ్యతే, నిత్యానంద ప్రసన్నాత్మా హ్యస్య చింతావివర్జితః, కించి దస్తిత్వ హీనోయ సృజీవస్తుక్త ఉచ్యతే, అహం బ్రహ్మ స్త్యహం బ్రహ్మ స్త్యహం బ్రహ్మేతి నిశ్చయః, చిదహం చిదహం చేతి సజీవస్తుక్త ఉచ్యతే. ౧౦౧. ఇతి సార్థాంతికజీవస్తుక్తివాక్యా శ్చైకోనవింశత్యధికతః.

అథ సార్థాంతిక స్వాపభృతివాక్యాః. యోగసావసో పురుష స్సోఽహమ స్తి తద్యోఽహం సోఽసౌ యోగసౌ సోఽహం, తం శాంత మచల మద్వయానంద చిద్వ నవివాన్సి, త త్పూర్ణానందైకబోధః తద్బ్రహ్మైవాహం మస్మి, త్వంవాహం మస్మి భగవన్ దేవతే హం తై త్వ మసి, సచ్చిదానందాత్మకోఽహం మజోహం పరిపూర్ణోఽహం మస్మి, శుద్ధాద్వైత బ్రహ్మహమ్, వాచామగోచరనిరాకారపరబ్రహ్మస్వరూపోఽహం మేవ, సదో జ్వలోఽవిద్యాతత్కార్యహీన స్సాన్సిత్త బద్ధహర స్సర్వదా ద్వైతరహిత ఆనందరూప స్సర్వాధిష్ఠానచిన్తాత్రో నిరస్తా విద్యాతమా మోహోఽహం మేవాహం మోంత ద్య త్పరం బ్రహ్మ రామచంద్ర శ్చిదాత్మక స్సోఽహం మోంతద్రాసు భద్ర పరంజ్యోతి స్సోఽహం మోం తత్పరః పరమపురుషః పురాణపురుషోత్తమో నిత్యశుద్ధ ముద్ధ ముక్త సృత్య పరమానందా సంతాద్వయ పరిపూర్ణః పరమాత్మా బ్రహ్మైవాహం రామోఽస్మి. ౧౦౨. త్రిపుధామసు మద్భీజ్యం భోక్తా భోగశ్చ యద్భవేత్, తేభ్యో విలక్షణ స్సాక్షీ చిన్తాత్రోఽహం సదాశివః, మయ్యేవ సకలం జాతం మయి సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్, మయి సర్వంలయంయతి. తద్బ్రహ్మాద్వయ మస్యహం, నిర్వాణోఽస్మి నిరీహోఽస్మి నిరంశోఽస్మి నిరీప్సితః, చిదాత్మాఽస్మి నిరంశోఽస్మి పరాపరవిష్ణితః, బ్రహ్మైవాహం సర్వవేదాః

వేద్యం నాహం వేద్యం వోమవాతాది రూపం, రూపం నాహం నామ నాహం సకర్మ
 బ్రహ్మైవాహం సచ్చిదానందరూపం, నిత్యశుద్ధో బుద్ధ ముక్త స్వభావ సత్త్వ సూక్ష్మ
 సస్పృశు శ్చా ద్వితీయః, ఆనందాద్ధి ర్యత్పర సోఽహ మస్మి ప్రత్యగ్ధాతు రాత్మనం
 శీతి రస్తి. ౨౦. సోఽహ మర్కః పరంజ్యోతి రర్కజ్యోతి రహం శవః, ఆత్మజ్యోతి
 రహం శుక్రస్సర్వ జ్యోతి రసావహః, ద్వైతభావ విముక్తోఽస్మి సచ్చిదానందలక్షణః,
 శుద్ధబోధ స్వరూపోఽహం కేవలోఽహం సదాశివః, సిష్క్రియోఽచ్చ్యవికారోఽస్మి
 నిర్గుణోఽస్మి నిరాకృతిః, నిర్వికల్పోఽస్మి నిర్మోఽస్మి నిరాలంబోఽస్మి నిర్ద్వయః,
 కేవలా ఖండబోధోఽహం స్వానందోఽహం నిరంతరః, సత్యం జ్ఞాన మనంతం య
 త్వరం బ్రహ్మహ మేవ తత్, కేవలం చిత్సదానంద బ్రహ్మైవాహం జనార్దనః,
 అశుభశ్శుభసంకల్ప సృ కాంతోఽస్మి నిరామయః. 3౦. నష్టేషా నిష్కలన సచ్చి
 ద్భాత్ర పరోఽస్త్వలూక్, అంతర్యామ్యహ మగ్రాహ్యో నిర్దేశ్యోఽహ మలక్షణః,
 అద్వైతోఽహ మపూర్ణోఽహ మబాహ్యోఽహ మసంతరః, అద్వయానంద
 విజ్ఞాన ఘనోఽస్త్వహ మవిక్రయః, అవిద్యా కార్యహినోఽహ మవాఙ్మనస
 గోచరః, ఆత్మచైతన్యరూపోఽహ మహ మానంద చిద్దనః, ఆప్తకామోఽహ మాకా
 కా త్వరమాత్మేశ్వరోఽస్త్వహం, చిదానందోఽస్త్వహం ఛేత్తా చిద్దన శ్చిద్దయోఽ
 స్త్వహం, జ్యోతిర్నయోఽస్త్వహం జ్యాయా న్యోతిహం జ్యోతిరస్త్వహం,
 నిర్మోఽహం నిరవద్యోఽహం సిష్క్రియోఽస్మి నిరంజనః. ౪౦. నిర్మలా నిర్వి
 కల్పోఽస్మి నిరాఖ్యాతోఽస్మి నిశ్చలః, నిర్వికారో నిత్యపూతో నిర్గుణో
 నిస్పృహోఽస్త్వహం, నిరీంద్రియో నియంతాహం నిరపేక్షోఽస్మి నిష్కలః,
 పురుషః పరమాత్మాహం పురాణః పరమోఽస్త్వహం, పూర్ణానందైకబోధోఽహం
 ప్రత్యగేకరసోఽస్త్వహం, ప్రజ్ఞాతోఽహం ప్రకాంతోఽహం ప్రకాశః
 పరమేశ్వరః, ఏకధా చింత్యమానోఽహం ద్వైతాద్వైతవిలక్షణః, శుద్ధోఽస్మి
 శుక్ర శ్చానోఽస్మి కాశ్వతోఽస్మి శివోఽస్త్వహం, ఆహం సకృ ద్విభాతోఽస్మి
 స్వమహిమ్ని సదా శీతః, సచ్చిదానందమాత్రోఽహం స్వ ప్రకాశోఽస్మి చిద్దనః. ౫౦.
 మానావమానహినోఽస్మి నిర్గుణోఽస్మి శివోఽస్త్వహం, ద్వైతాద్వైతవిహినోఽస్మి
 ద్వంద్వహినోఽస్మి సోఽస్త్వహం, భావాభావహినోఽస్మి భామహినోఽస్మి భాస్త్వ
 హం, శూన్యాశూన్యహినోఽస్మి శోభనాశోభనోఽస్త్వహం, సదస ద్భేదహినో
 ఽస్మి సంకల్పరహితోఽస్త్వహం, నానాత్వభేదహినోఽస్మి హ్యఖండానందవిగ్రహః,
 బంధమోక్షహినోఽస్మి శుద్ధం బ్రహ్మసోఽస్త్వహం, చిత్తాది సర్వహినోఽస్మి పర
 మోఽస్మి పరాత్పరః, సదా విచారరూపోఽస్మి నిర్విచారోఽస్మి సోఽస్త్వహం.

౬౦. ధ్యాతృ ధ్యానవిహీనోఽస్తి ధ్యేయహీనోఽస్తి సోఽస్త్వహమ్, లక్షాలక్షవిహీనోఽస్తి లయహీనరసోఽస్త్వహమ్, మాతృమానవిహీనోఽస్తి సర్వకర్తృకృదవ్యహమ్, ముదితాముదితాభ్యోఽస్తి సర్వహాసఫలాఽస్త్వహమ్, షడ్వికారవిహీనోఽస్తి షట్కాశరహితోఽస్త్వహం, దేశకాలవిముక్తోఽస్తి దిగంబర సుఖోఽస్త్వహం, అఖండాకాశరూపోఽస్తి హ్యఖండాకారరూపధృత్, ప్రపంచముక్తచిత్తోఽస్తి ప్రపంచరహితోఽస్త్వహం, సర్వప్రకాశరూపోఽస్తి చిత్తాత్రజ్యోతి రస్త్వహం. ౭౦. కాలత్రయవిముక్తోఽస్తి కామాదిరహితోఽస్త్వహం, ముక్తిహీనోఽస్తి ముక్తోఽస్తి మోక్షహీనోఽస్త్వహం సదా, గంతవ్యదేశహీనోఽస్తి గమనాది వివర్జితః, సర్వదా సమరూపోఽస్తి శాంతోఽస్తి పురుషోత్తమః, చిదక్షరోఽహం సత్యోఽహం వాసుదేవోఽజరోఽమరః, అహ మేకాక్షరం బ్రహ్మ వాసుదేవాఖ్య మద్వయం, పరబ్రహ్మస్వరూపోఽహం పరమానంద మస్త్వహం, కేవలం జ్ఞానరూపోఽహం కేవలం పరమోఽస్త్వహం, కేవలం శాంతరూపోఽహం కేవలం చిన్మయాఽస్త్వహం, కేవలం నిత్యరూపోఽహం కేవలం కాశ్యతోఽస్త్వహం. ౮౦. కేవలం సత్యరూపోఽహం మహం త్యక్త్వా హమస్త్వహం, కేవలం తుర్యరూపోఽస్తి తుర్యాతీతోఽస్తి కేవలః, కేవలకారరూపోఽస్తి శుద్ధరూపోఽస్త్వహం సదా, నిర్వికల్ప స్వరూపోఽస్తి నిరీహోఽస్తి నిరామయః, ఆపరిచ్ఛిన్నరూపోఽస్తి హ్యసంతానందరూపవాక్, ఆత్మారామ స్వరూపోఽస్తి హ్యహమాత్మా సదాశివః, ఆదిమధ్యాంతశూన్యోఽస్తి హ్యకాశసదృశోఽస్త్వహం, నిత్యశుద్ధచిదానంద సత్తామాత్రోఽహమవ్యయః, నిత్యశుద్ధ విశుద్ధైక సచ్చిదానంద మస్త్వహం, భూమానంద స్వరూపోఽహం భామహీనోఽస్త్వహం సదా. ౯౦. సర్వాధిష్ఠానరూపోఽస్తి సర్వదా చిద్ధనోఽస్త్వహం, చిత్తవృత్తి విహీనోఽహం చిదాత్మైకరసోఽస్త్వహం, అహం బ్రహ్మైవ సర్వంస్యా దహం చైతన్య మేవ హి, అహమేవాహమేవాస్మి భూమాకార స్వరూపవాక్, అహ మేవ మహానాత్మా హ్యహమేవ పరాత్పరః, అహ మన్యవదాభామి హ్యహమేవ శరీరవాక్, అహం శిష్యవదాభామి హ్యహం లోకత్రయాశ్రయః, అహం కాలత్రయాతీత అహం వేదై రుపానీతః, అహం శాస్త్రేణ నిర్ణీతః అహం చిత్తే వ్యవస్థితః, ఆనంద ఘన ఏవాహ మహం బ్రహ్మస్తి కేవలం. ౧౦౦. ఆత్మానాత్మ ని తృప్తోఽస్తి హ్యరూపోఽహ్యహ మవ్యయః, ఆకాశాదపి సూక్ష్మోఽహ మాద్యంతాభావవాసవం, సత్తామాత్ర స్వరూపోఽహం శుద్ధమోక్షస్వరూపవాక్, సత్యానందస్వరూపోఽహం జ్ఞానానందఘనోఽస్త్వహం, నామరూపవిముక్తోఽహ మహ మానందవిగ్రహః, ఆదిచైతన్యమాత్రోఽహ మఖండైకరసోఽస్త్వహం, సర్వత్ర స్థూరరూపోఽహం పరామృతరసోఽస్త్వహం, ఏక మేవాద్వితీయం సత్ బ్రహ్మై

వాహం న సంశయః, అహమేవ పరంబ్రహ్మ హ్యహమేవ గురో ర్దయః, సర్వజ్ఞాన ప్రకాశోఽస్మి ముఖ్యవిజ్ఞానవిగ్రహః, తుర్యాతుర్యప్రకాశోఽస్మి తుర్యాతుర్యాదిప ద్వితీః, దృశిస్వరూపం గగనోపమం పరం సకృద్విభాతం త్వజ మేక మక్షరం, అలే వకం సర్వగతం యదద్వయం తదేవ చాహం సకలం విముక్తం, అహం బ్రహ్మస్మి సుప్రోఽయం జన్మ పాపం వినాశయేత్, అహం బ్రహ్మస్మి సుప్రోఽయం భేదబుద్ధిం వినాశయేత్, అహం బ్రహ్మస్మి సుప్రోఽయం కోటిదోషా నివినాశయేత్, అహం బ్రహ్మ స్మి సుప్రోఽయం జ్ఞానానందం ప్రయచ్ఛతి, సర్వమంత్రా సృమత్సృజ్య ఏతన్నంత్రం సమభ్యసేత్, సద్యో మోక్ష మవాప్నోతి నాస్తి సందేహ ఆణ్విషి. ఇతి సార్థాంతిక స్యాద్విభూతివాక్యా నృప్రదబోత్తరశతమ్. ౧౧౮.

అథ సార్థాంతికసమాధివాక్యాని. ౧౦. జీవాత్పరమాత్మైక్యా వస్థా త్రిపుటి రహితా పరమానందస్వరూపా శుద్ధచైతన్యాత్రి కా సమాధిః, ధ్యాతృధ్యానే విహయ నివాతస్థిత దీప వద్వేద్యయైక గోచరం చిత్తం సమాధిః, మనః ప్రచారశూన్యం పరమా త్మని లీనం భవతి, ప్రాప్తే జ్ఞానేన విజ్ఞానే జ్ఞేయే పరమాత్మని హృది సంస్థితే దేహే లబ్ధశాంతిపదంగతే తదా ప్రభామనో భవతి, ప్రాణాపానయో రైక్యం కృత్వా ధృతకుంభకో నానాగ్రదర్శన దృఢభావనయా ద్వికరాంగులిభి ర్మణ్ముఖే కరణేన ప్రణవధ్వనిం నిశమ్య మనస్తత్రలీనం భవతి, పయః స్రవానంతరం భేదస్తన తీర మివ సర్వేంద్రియవర్గే పరిసప్తే మనోనాశో భవతి, యదా పంచావతిష్ఠంతే జ్ఞానాని మనసా సహ, బుద్ధిశ్చ న విచేష్టతి తమాహుః పరమాం గతిం, సంశాంత స్సర్వ సంకల్పా యా శిల్పవ దవస్థితిః, జాగ్రన్నిద్రా వినిర్ముక్తా స్వా స్వరూపస్థితిః పరా. ౧౦. మారుతే మధ్యశ్శ్చారే మనఃస్థైర్యం ప్రజాయతే, యో మన స్సస్థిరీభావ నై నివావస్థా మనోన్తనీ, సరూపోఽసౌ మనోనాశో జీవన్ముక్తస్య విద్యతే, నిద్రా ద్యరూపనాశస్తు వర్తతే దేహముక్తికే, చిత్తే చైత్యదకాహీనే యాస్థితిః క్షీణచేతసాఽ, సోఽప్యుతే శాంతకలనా జాగ్రత్త్యేవ సుఖప్రతా, నైత జ్ఞాగ్ర స్మైవేష్వస్మ సృజ్మల్పా నామభావనాత్, సుఖప్రభావో నోప్యేత దభావా జ్ఞదతాస్థితేః, సత్త్వావబోధ ఏవాసౌ వాసనాకృణపావకః, ప్రోక్త స్సమాధికధేన సత్య తూష్ణీ మఽస్థితిః. ౨౦. నిర్వికారతయా వృత్త్యా బ్రహ్మకారతయా పునః, పుత్రివిస్తరణం సమ్యక్సమాధిరభి ధీయతే, దృశ్యసంభవబోధేన రాగద్వేషాది తానవే, రతిర్మలాదితా యా సా సమాధి రభిధీయతే, అహ మేవ పరం బ్రహ్మ బ్రహ్మాహమితి సంస్థితిః, సమాధి స్సత్య విజ్ఞేయ స్సర్వవృత్తి నిరోధకః, సమాధి స్సంవిదుత్పత్తిః పరజీవైకతాం ప్రతి, ధ్యానస్య విస్మృతి స్సమ్యక్సమాధి రభిధీయతే, సమాహితా నిత్యతృప్తా యథాభూతార్థదర్శినీ, బహు

స్సమాధిశబ్దేన వరాప్రజ్ఞోచ్ఛతే బుద్ధైః. 30. అత్తుబ్ధా నిరహంకారా ద్వంద్వే
 వ్యవసపాతినీ, బ్రహ్మస్సమాధిశబ్దేన మేరోః స్థిరతరాస్థితిః, నిశ్చితా విగతాభీష్ట
 హేయోపాదేయపరిణామ, బ్రహ్మ స్సమాధిశబ్దేన పరిపూర్ణ మనోగతిః, సలిలే నైంధవం
 యద్వ త్సామ్యం భజతి యోగతః, తథాత్మ మనసో రైక్యం సమాధి రభిధీయతే,
 యత్సమత్వం తయో రత్ర జీవాత్మ పరమాత్మనోః, సమస్త నష్టసంకల్ప స్సమాధి రభి
 ధీయతే, ప్రభాశూన్యం మన శూన్యం బుద్ధిశూన్యం నిరామయం, సర్వశూన్యం నిరా
 భాసం సమాధి రభిధీయతే. 40. బ్రహ్మకార మనోవృత్తి ప్రభావోఽహం కృతిం
 వినా, సంప్రజ్ఞాతసమాధిస్సాన్య ధ్యానాభ్యాసప్రయత్నతః, ప్రకాంతవృత్తికం చిత్తం
 పరమానందదీపకం, అసంప్రజ్ఞాతనామాయం సమాధి ర్యోగినాం ప్రియః, స్వావసభూతి
 రసావేశా ద్దృశ్యశబ్దా వుపేక్ష్యతు, నిర్వికల్పసమాధిస్సాన్య నివాతస్థితదీపవత్, ప్రభా
 శూన్యం మన శూన్యం బుద్ధిశూన్యం చిదాత్మకం, అంతర్వాన్యవృత్తి రూపోఽసౌ
 సమాధి ర్దునిభావితః, ఊర్ధ్వచూర్ణ మధఃచూర్ణం మధ్యచూర్ణం శివాత్మకం, సాక్షా ద్విధి
 ముఖో హ్యేష సమాధిః పారమార్థికః. 50. ఇతి సార్థాంతికసమాధివాక్యాని
 పంచాశత్. 50.

అథ సార్థాంతికాష్టవిధస్వరూపవాక్యేషు నానావిద్యస్వరూపవాక్యాని. 60.
 శ్రోత్రస్య శ్రోత్రం మనసో మనో యద్వాచో మా వాచం స ఉ ప్రాణస్య ప్రాణిః,
 యో వై భూమా తత్పుణం, యో వై భూమా తదమృతం, నేతి నేతి, నహ్యేతన్నా
 దితి నే త్యన్యత్పరమస్త్యథనామధేయం, సత్యస్య సత్యమితి ప్రాణావై సత్యం లేహ
 మేవ సత్యం, రాతి ర్దాతుః పరాయణం, సపర్యగా చ్ఛక్ర మకాయమవ్రణమన్నా
 విరగ్ శుద్ధ మపావవిధం, ప్రణవోహి పరంబ్రహ్మ ప్రణవశ్చ పరఃస్త్వతః, ననిరోధో
 నచోత్పత్తి ర్నబద్ధోనచ సాధకః, నముముక్షు ర్నవైముక్త ఇత్యేషా పరమార్థతా,
 అఖండైకరసం కాస్త్ర మఖండైకరసా త్రయా. 60. అఖండైకరసోదేహ అఖం
 డైకరసం మనః, అఖండైకరసం సూత్రం అఖండైకరసం విరాట్, అఖండైకరసా
 విద్యా అఖండైకరసోఽవ్యయః, అఖండైకరసం గోప్య మఖండైకరస శ్శనీ, అఖం
 డైకరసం క్షేత్రం అఖండైకరసాత్మామా, అఖండైకరసా స్తారాః అఖండైకరసో
 రవిః, అఖండైకరసో జ్ఞాతా అఖండైకరసా స్థితిః, అఖండైకరసా మాతా అఖం
 డైకరసః సితా, అఖండైకరసో రాజా అఖండైకరసం పురం, అఖండైకరసం తార
 మఖండైకరసో జవః. 70. సర్వపణ్ణితచిన్మాత్రం త్వత్తామత్తాచచిన్మయమ్, ఆది
 రంతం చ చిన్మాత్రం గురుశిష్యాది చిన్మయమ్, దృగ్దృశ్యం యది చిన్మాత్ర మస్తిచే
 చిన్మయం నదా, సర్వాత్పర్యం చ చిన్మాత్రం దేహ శ్చిన్మాత్ర మేవహి, ఆహం

త్వం చైవ చిన్మాత్రం మూర్తామూర్తాది చిన్మయం, పుణ్యం పాపం చ చిన్మాత్రం జీవ శ్చిన్మాత్ర విగ్రహః, దేహత్రయ విహీనత్వా త్కాలత్రయ వివర్జనాత్, జీవత్రయగుణభావా త్వావత్రయవివర్జనాత్, లోకత్రయవిహీనత్వా త్సర్వ మా త్తేతి శాసనాత్, చిత్తాభావా చ్చింతనీయం దేహభావాజ్జరా న చ. 30. నాదా భావా ద్ధతి ర్నాస్తి హస్తాభావా త్క్రియా చ న, మృత్యు ర్నాస్తి జన్యభావా ద్మృత్యుభావా త్పుణాదికం. 31. ఇతి సార్థాంతికనానాలింగస్వరూపవాక్యాని ద్వాత్రింశత్. 32.

అథ సార్థాంతిక పుల్లింగస్వరూపవాక్యాని. ౧. స ఏషోఽకలోఽమృతః, నాంతః ప్రజ్ఞం నవిహిః ప్రజ్ఞం నోభయతః ప్రజ్ఞం ప్రజ్ఞానఘనం న ప్రజ్ఞం నా ప్రజ్ఞ మదృశ్య మవ్యవహర్య మగ్రాహ్య మలక్షణ మచింత్య మవ్యవదేశ్య మైకాత్మ ల్లి ప్రత్యయసారం ప్రపంచోపశమం కాంతం శివ మద్వైతం చతుర్థం మన్యంతే న ఆత్మా స విజ్ఞేయః, అమాత్రశ్చతుర్థోఽవ్యవహర్యః ప్రపంచోపశమ శ్చివోఽద్వైతః, యత్ర నాన్య త్వశ్చి నాన్య చ్ఛృణోతి నాన్య ద్విజానాతి స భూమా, స ఏష నేతి నేత్యాత్మా, అగృహ్యోన్యసాగృహ్యతేఽశీర్వోఽవశీర్యతేఽనంగో నహి సజ్జతే ఽశీతో నవ్యథతే న హృష్యతి, రసఘనవితైవం వా ఆరేఽయమాత్మాసంతరోఽబాహ్యః కృత్స్నః ప్రజ్ఞానఘన ఏవ, తస్మాన్నోవిలీనే మనసి గతే సంకల్పే వికల్పే దధి పుణ్య పాపే నదాశివః ఓం శక్త్యాత్మిక సర్వత్రావస్థిత స్వయంజ్యోతి శ్శుద్ధో నిత్యో నిరంజన శ్శాంతతమః ప్రకాశయతి, ఏవశుద్ధఃపూత శ్శూన్య శ్శాంతో ప్రాణోఽసి కాత్మాసంతోఽక్షయ్యః స్థిర శ్శాశ్వతోఽజ స్వతంత్ర స్సేవ మహిమ్నీ తిష్ఠతి, చతుషోద్రష్టాశ్రోత్రస్య ద్రష్టా మనసో ద్రష్టా వాచో ద్రష్టా బుద్ధే ర్ద్రష్టా ప్రాణస్య ద్రష్టా తమసోద్రష్టా సర్వస్య ద్రష్టా తత సర్వస్త్వా దన్యో విలక్షణః, సద్దనోఽయంచిద్దన ఆనందఘన ఏవైకరసోఽవ్యవహర్యః. ౧౦. సన్మాత్రో నిత్య శ్శుద్ధోబుద్ధ స్సత్యో ముక్తో నిరంజనః, విభు రద్వయానందః పరః, ప్రత్య గేకరసః, అదృష్టో వ్యవహరోఽప్యులాసనాల్పః, సాక్ష్యవిశేషః సర్వజ్ఞోఽసంతోఽభిన్నోఽద్వయో విదితా విదితా త్వరః, అద్వైతపరమానందో విభుర్నిత్యో నిష్కలంకో నిర్వికల్పా నిరంజనో నిరాఖ్యైత శ్శుద్ధో దేవ ఏషో నారాయణో నద్వితీయోఽస్తి కశ్చిత్, ఆచక్షు ర్విశ్వ తశ్చక్షు రకర్ణో విశ్వతః కర్ణఅపాదో విశ్వతః పాద అపాణి ర్విశ్వతఃపాణి రహ మశిరా విశ్వత శ్శిరా విద్యామాత్రైక సంప్రయో విద్యారూపః, దివ్యో హ్యమూర్తః పురుష సృజాహ్యభ్యంతరో హ్యజః, అప్రాణో హ్యమనా శ్శుభ్రో హ్యక్షరాత్పర తఃపరః, అద్వైత సర్వభావానాం దేవ స్తుర్యోవిభు స్త్వస్త్వతః, అత్రుర్వోఽనంత

లోఽభాహ్యో నవరః ప్రణవోఽవ్యయః, ఆమాత్మోఽనంతమాత్ర శ్చ ద్వైతస్యో
 పశమ శ్శివః, కర్తాన్యక్ష స్సర్వభూతాధివాస స్సాక్షీచేతా కేవలా నిర్గుణ శ్చ. ౨౦.
 సర్వసంకల్పరహిత స్సర్వనాదమయ శ్శివః, సర్వవర్జిత చిన్మాత్ర స్సర్వానందమయః
 ఋరః, సర్వానుభవ నిర్ముక్త స్సర్వధ్యాన వివర్జితః, ఆత్మానాత్మ వివేకాది భేదాభేద
 వివర్జితః, మహావాక్యార్థతో దూరో బ్రహ్మస్తీ త్యలిదూరతః, తచ్ఛబ్దవర్జ్య స్త్వంశబ్ద
 హీనోవాక్యార్థవర్జితః, క్షరాక్షరవిహీనో యో నాదాంతర్జ్యోతిరేవ సః, అఖండైక
 రసో వాహ మానందోఽస్తీతి వర్జితః, దృశ్యదర్శననిర్దుక్తః కేవలమలరూపవాక్, నిర్మోదితో నిరాభాసో ద్రష్టా సాక్షీ చిదాత్మకః, సవివదితా దన్య స్తథైవావిదితా
 దపి. ౩౦. ఇతి సాధ్ధాంతికపుష్టిలింగస్వరూపవాక్యాని త్రింశత్. ౩౦.

అథ సాధ్ధాంతికస్త్రీలింగస్వరూపవాక్యాని. ౧౩. ఆతాకికపరమానందలక్షణాఖం
 డామితలేజోరాజః, భావాభావకలా వినిర్దుక్తా చిద్విద్యా ద్వితీయబ్రహ్మసంవిత్తిః, సచ్చి
 దానందలహరీ మహాత్రిపురసుందరీ, బహిరంతరమప్రవిశ్య స్వయ మేకైవ భాతి, సర్వ
 సంకల్పరహితా సర్వసంజ్ఞా వివర్జితా, సైషా చిదవినాకాత్మా స్వాత్మేత్యాది కృతా
 భిధా, ఆకాశశతభాగాచ్ఛా జ్ఞేయ నిష్ఫలరూపిణీ, నాస్తమేతి సహోదేతి నోత్తిష్ఠతి
 నతిష్ఠతి, నచయూతి సచాయూతి నచనేహ నచేహచిత్, సైషా చిదమలాకారా నిర్వి
 కల్పా నిరాస్పదా, మహాచిదేకై వేహస్తి మహాసత్తేతి యోచ్యతే, నిష్కలంకా సమా
 శ్చద్ధా నిరహంకారరూపిణీ, సకృద్విభాతా విమలా నిర్మోదయవతీ సమా, సా బ్రహ్మ
 పరమాత్మేతి నామభిః పరిగీయతే. ౧౨. ఇతి సాధ్ధాంతికస్త్రీలింగస్వరూపవాక్యాని
 ద్వాదశ. ౧౨.

అథ సాధ్ధాంతిక నపుంసకలింగస్వరూపవాక్యాని. ౧౩. అన్యదేవతద్విదితాదభో
 అవిదితాదధి, యత్తదజ్ఞేయ మగ్రాహ్య మగోత్ర మవర్ణ మచక్షు స్త్రిత్రం
 తదపాణి పాదం, సదేవ సోమ్యేదమగ్ర ఆసీ దేకమేవాద్వితీయం, ఆఘాల మనణ్డ
 హ్రస్వ మద్గీర్ణ మలోహిత మన్నేహ మచ్ఛాయమతమోవాయ్వనాకాశ మసంగ
 మరసమగంధ మచక్షుష్క మశ్రోత్ర మవాక్షునో లేజస్క మప్రాణ మముఖ మమాత్ర
 మనంతర మబాహ్యం నిత్యం శుద్ధం బుద్ధం ముక్తం సత్యం సూక్ష్మం పరిపూర్ణమద్యయం
 సదానంద చిన్మాత్రం పురత స్సువిభాతం, అవిభాత మద్వైత మచింత్య మలింగం
 స్వప్రకాశ మానందఘనం, ఏతద్ధ్యేశబ్ద మస్పర్శ మరూప మరస మగంధ మవక్తవ్య
 మదాతవ్య మగంతవ్య మవిసర్జయితవ్య మనానందయితవ్య మమన్తవ్య మబోధవ్య
 మనహం కర్తయితవ్య మచేతయితవ్య మప్రాణయితవ్య మనపానయితవ్య మవ్యాస
 యితవ్య మనుదానయితవ్య మసమానయితవ్య మసింద్రియ మవిషయ మకరణ మల

క్షణ మనంగ మగుణ మవిక్రియ మవ్యవదేశ్య మసత్వ మరజస్క మతమస్క మ
 మాయ మభయ మప్యవనిషద మేవ సువిభాతం సకృద్విభాతం పురతోఽస్తా త్వస్వస్తా
 త్సువిభాత మద్వయ మనిర్వచనీయ జ్యోతి స్సర్వ వ్యాపకం నిరతిశయానందలక్షణం
 పరమాకాశం, తద్భిన్నతాపత్రయాతీతం షట్కృశవినిర్దుక్తం షడూర్తివర్జితం పంచ
 కోశాతీతం షడ్భావవికారశూన్య మేవ మాది సర్వవిలక్షణం, నిర్గుణం నిరుపప్లవం జ్యోతి
 రాభ్యంతరం సర్వమయాతీతం ప్రత్యేకరస మద్వితీయం, తజ్జ్యోతిరేక మద్వితీయం
 సర్వకల్పనాతీతం ధ్రువ మక్షర మేకం సదాచకాస్తి సచ్చిదానందం. ౧౦. య త్త
 త్సత్వం విజ్ఞాన మానందం నిష్క్రియం నిరంజనం సర్వగతం సుసూక్ష్మం సర్వతోముఖ
 మనిర్దేశ్య మమృతం నిష్కళం, ఏక మద్వైతం నిష్కళం నిష్క్రియం శాంతం నిరతి
 శయ మనామయ మద్వైతం చతుర్థం బ్రహ్మవిష్ణురుద్రాతీత మేకమాకాశ్యం అద్వయ
 మనాద్యంత మశేషవేదవేదాంతవేద్య మనిర్దేశ్య మనిరుక్త మప్రచ్యవ మాకాశ్య
 మద్వైతం చతుర్థం సర్వాధారమనాధార మనిరీక్ష్యం, ఆశబ్ద మస్పర్శ మరూప మవ్య
 యం తథా రసం నిత్య మగంధవ చ్చ యత్, పరంవిజ్ఞానా ద్యద్వరిష్టం ప్రజానాం
 యదర్పిమద్యదణుభ్యోఽణు య చ్చ, బృహచ్చ తద్దివ్య మచింత్యరూపం సూక్ష్మచ్చ
 తత్సూక్ష్మతరం విభాతి, ఏకజ్ఞేయం నిత్యమేవాత్మ సంస్థం నాతఃపరం వేదితవ్యం హి
 కించిత్, అఘోష మవ్యంజన మస్వరంచ యత్రాణు కంతోష్ఠ మనాసికంచ యత్, అరే
 ఫజాత మభయోష్ఠవర్జితం యదక్షరం నక్షరతే కథంచిత్, అగోచరం మనోవాచామాప
 ధూతాది సంప్లవం. ౨౦. సత్రామాత్రప్రకాశైక ప్రకాశం భావనాతిగం, అహేయ
 మనుపాదేయ మసామాన్య విశేషణం, ధ్రువం స్తిమితగంభీరం నలేజో నతమస్తతం,
 నిష్కలం నిర్తలం శాంతం సర్వాతీతం నిరామయం, న శూన్యం నాపిచాకారి
 నదృశ్యం నాపి దర్శనం, చిన్మాత్రం చైత్యరహిత మనంత మజరం శివం, చైత్యానుపా
 తరహితం సామాన్యేన చ సర్వగం, అనామయ మనాభాస మనామక మకారణం,
 మనోవాచోభి రగ్రాహ్యం పూర్ణాత్సూర్ణం సుఖా త్సుఖం, ద్రష్టృదర్శనదృశ్యాది
 వర్జితం తదిదం పదం. ౩౦. శుద్ధం సూక్ష్మం నిరాకారం నిర్వికారం నిరంజనం, అప్ర
 మాణ మనిర్దేశ్య మప్రమేయ మతీంద్రియం, నిర్దేపకం నిరాపాయం కూటస్థ మచలం
 ధ్రువం, సద్ధనం చిద్ధనం నిత్య మానందఘన మద్వయం, ప్రత్యగైకరసంపూర్ణ మనంతం
 విశ్వతోముఖం, అహేయ మనుపాదేయ మనాదేయ మనాశ్రయం, శుద్ధం బుద్ధం
 సదాముక్త మనామక మరూపకం, సంకల్ప సంక్షయవశాద్భిలేతు చిత్తే సంసారమోహ
 మిహికాగళితా భవంతి, స్వచ్ఛం నిభాతి శరదీవ ఖ మాగతాయాం చిన్మాత్ర మేక మజ

మాద్య మనంత మంతః. ౩౯. ఇతి సార్థాంతిక నపుంసకలింగస్వరూపవాక్యాన్యోనోప చత్వారింశత్. ౩౯.

అథ సార్థాంతికాత్మస్వరూపవాక్యాని. ౧౫. ఆకాశో హ వై నామ నామ రూపయో ర్నిర్వహితా లే యదంతరా తస్మిన్ తదమృతం స ఆత్మా, ఇదం సర్వం య దయ మాత్మా, చిదేకరసో హ్యయ మాత్మా, అతో హ్యయ మాత్మా, అనుజ్ఞాతా హ్యయ మాత్మా, అనుజ్ఞేకరసో హ్యయ మాత్మా, అవికల్హ్యహ్యయ మాత్మా, దేహదేః పరతరత్వా ద్బ్రహ్మైవ పరమాత్మా, ఆఖండైకరసో హ్యయ మాత్మా, నిర్గుణ స్సాక్షీ భూతో నిష్క్రియో నిరవయవోఽయ మాత్మా. ౧౦. విరజేః పరఆకాశా దజ ఆత్మా మహాః ధ్రువః, ఏకోదేవ స్సర్వభూతేషు గూఢ స్సర్వవ్యాపీ సర్వభూతాంతరాత్మా, నిశ్శబ్దం పరమం బ్రహ్మ పరమాత్మా సమీర్యతే, సకలే నిష్కలే భావే సర్వత్రాత్మా వ్యవస్థితః, సర్వదా సర్వకృ త్సర్వః పరమాత్మే త్యుదాహృతః, ఆనాద్యంతావభాసాత్మా పరమాత్మేహ విద్యతే, నిత్య స్సర్వగతో హ్యేత్వా మాటస్థో దోషవర్జితః, తత్సరం పర మాత్మాచ శ్రీరామః పురుషోత్తమః, సర్వకారణకార్యాత్మా కార్యకారణవర్జితః, సర్వా తీత స్సద్భావాత్మా నాదాంత ర్జ్యోతి రేవ సః. ౨౦. నిర్వికల్ప స్వరూపాత్మా సవికల్ప వివర్జితః, సదా సమాధిశూన్యాత్మా ఆదిమధ్యాంతవర్జితః, ప్రజ్ఞానవాక్యహీనాత్మా అహం బ్రహ్మసి వర్జితః, తత్త్వమస్మాదిహీనాత్మా అయ మాత్మేత్యభావకః, ఓంకారవాచ్యహీ నాత్మా సర్వనాచ్యవివర్జితః, సర్వత్ర పూర్ణరూపాత్మా సర్వత్రాత్మావశేషకః, శుద్ధచై తన్యరూపాత్మా సర్వసిద్ధివివర్జితః, ఆనందాత్మా ప్రియోహ్యేత్వా మోక్షాత్మా బంధవర్జితః, శూన్యాత్మా సూక్ష్మరూపాత్మా విశ్వాత్మా విశ్వహీనకః, సతామాత్ర స్వరూపాత్మా నాన్య త్కించి జగ ద్భయం. ౩౦. అపరిచ్ఛిన్నరూపాత్మా అణుమూలాదివర్జితః, నామరూపవి హీనాత్మా పరసంవిత్సుఖాత్మకః, సాక్ష్యసాక్షివిహీనాత్మా కించి త్కించి స్సకించన, ముక్తాముక్తస్వరూపాత్మా ముక్తాముక్తవివర్జితః, ద్వైతాద్వై తస్వరూపాత్మా ద్వైతా ద్ద్వైతాది వర్జితః, నిష్ఫలాత్మా నిర్మలాత్మా బుద్ధాత్మా పురుషాత్మకః, ఆత్మేతి శబ్దహీనోఽయ మాత్మశబ్దార్థవర్జితః, సచ్చిదానందహీనోయ ఏవైవాత్మా సనాతనః, యస్య కించి దృహి రాన్ని కించి దంతః కియచ్చన, యస్య లింగం ప్రపంచంవా బ్రహ్మైవాత్మా నసంశ యః. ౪౦. ఇతి సార్థాంతికాత్మస్వరూపవాక్యాని చత్వారింశత్. ౪౦.

అథ సార్థాంతికస్వరూపవాక్యాని. ౧౮. ఓంకార వివేదం సర్వం, స వివాధస్తా త్న ఉపరిష్టా త్న పశ్చా త్న పూర్వస్తా త్న దక్షిణతః స ఉత్తరతః సవివేదం సర్వం, అహమేవాధస్తా దహ ముపరిష్టా దహం పశ్చా దహం పురస్తా దహం దక్షిణతః అహ ముత్తరత అహమేవేదం సర్వం, ఆత్మేవాధస్తా దాత్మోపరిష్టా దాత్మా పశ్చా

దాత్వా పురస్తా దాత్వా దక్షిణత ఆత్మోత్తరత ఆత్మైవేదం సర్వం, ఆత్మైవేద మద
మిదం బ్రహ్మేదం సర్వం, ఏతద్భ్రష్టైత త్సర్వం నారాయణ ఏవేదం సర్
సచ్చిదానందరూప మిదం సర్వం సత్తామాత్రం హిదం సర్వం, సత్స్వరూప
వేదం సర్వం యద్భూతం యచ్చ భవ్యం సనాతనం, స్వయం బ్రహ్మ స్వయం వి
స్వయం మింద్ర స్వయం శివః, స్వయం విశ్వ మిదం సర్వం స్వస్త్వా దన్య స్మ
న, మరుభూమా జలం సర్వం మరుభూమాత్ర మేవ తత్, జగత్త్రయ మి
సర్వం చిన్మాత్రం స్వవిచారతః, భావవర్జిత చిన్మాత్రం సర్వం చిన్మాత్ర మేవ
యత్కించి ద్యక్షకించిచ్చ సర్వం చిన్మాత్ర మేవహి, అఖండైకరసం సర్వం య
చిన్మాత్ర మేవ హి, భూతం భవ్యం భవిష్య చ్చ సర్వం చిన్మాత్ర మేవ హి, జ్ఞా
చిన్మాత్రరూపశ్చ సర్వం చిన్మాత్ర మేవ హి, యచ్చ యావచ్చ దూరస్థం స
చిన్మాత్ర మేవహి, చిన్మాత్రా న్నాస్తి లక్ష్యంచ సర్వం చిన్మాత్ర మేవహి, ఆత్మ
ఽన్యగతి ర్నాస్తి సర్వమాత్మ మయం జగత్, ఆత్మనోఽన్యత్తు యన్నాస్తి సర్వమ
మయం జగత్, సర్వమాత్మైవ శుద్ధాత్మా సర్వం చిన్మాత్ర మద్వయం, సర్వంచ ఖల్వి
బ్రహ్మ నిత్యం చిద్దన మక్షతం, సమస్తం ఖల్విదం బ్రహ్మ సర్వమాత్మేద మాత
నత్వం నాహం చ నాన్యద్వా సర్వం బ్రహ్మైవ కేవలం, నతదస్తి న యత్రాహం న త
నతన్య యం, కిమన్యమభిమాంఘామి సర్వం సచ్చిన్య యం తత్. 30. భాంతి ర్భ
తిర్నాస్తి సర్వం బ్రహ్మైవ కేవలం, సదేహో న చ కర్మాణి సర్వం బ్రహ్మైవ కేవ
లక్షణాత్రయవిజ్ఞానం సర్వం బ్రహ్మైవ కేవలం, జగన్నామ్న చిదాభాతి సర్వం బ్రహ్మ
కేవలం, బ్రహ్మాత్ర మిదం సర్వం బ్రహ్మాత్ర మస స్మ హి, బ్రహ్మాత్ర
త్రతం సర్వం బ్రహ్మాత్రం రసం సుఖం, బ్రహ్మాత్రం శ్రుతం సర్వం స్వం
బ్రహ్మైవ కేవలం, బ్రహ్మైవ సర్వం చిన్మాత్రం బ్రహ్మాత్రం జగత్త్రయం, స
ప్రకాంత మజమేక మనాదిమధ్య మాభాస్వరం స్వదనమాత్ర మచైత్య చిహ్నం, స
ప్రకాంతమితి శబ్దమయా చ దృష్టి ర్భౌధార్థమేవహి ముద్భవ తదోమి తీదం. 4
ఇతి సాధాంతికసర్వవాక్యాని చత్వారింశత్. 40.

అథ సాధాంతికబ్రహ్మవాక్యాని. ౧౯. సర్వం హ్యేత ద్భ్రష్ట, ఆ
మాత్వా బ్రహ్మ, సత్యం జ్ఞాన మనంతం బ్రహ్మ, ప్రజ్ఞా ప్రతిష్ఠా ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మ త
ద్భ్రష్టాత్మార్థమనవరమనంతర మబాహ్య మయ మాత్వా బ్రహ్మ సర్వానుభూతిః, వి
మానంఽం బ్రహ్మ, ఆజరో ఽమరో ఽమృతోఽభయో బ్రహ్మభయం సర్వభూ
మేకం నారాయణం కారణపురుష మకారణం పరం బ్రహ్మోఽహి, స్వయం ప్ర
స్వయం బ్రహ్మ, తదేత దద్వయం స్వయం ప్రకాశ మహానంద మాత్మైవైతదశ్చ

మమృత మేత దృష్ట, సదేవ పురస్తా త్నిధం బ్రహ్మ, ఆకాశవ త్సూక్ష్మం కేవలసత్తా
 మాత్రస్వభావం పరంబ్రహ్మ, అద్వితీయ మఖిలాపాధివినిర్ముక్తం తత్సకలశత్రుక
 బృంహిత మనాద్యంతం నిత్యం శివం శాంతం నిర్గుణ మిత్యాది వాచ్య మనిర్వాచ్యం
 చైతన్యం బ్రహ్మ, ఏక మేవా ద్వితీయం బ్రహ్మ, సర్వదాఽనవచ్ఛిన్నం పరం బ్రహ్మ,
 సచ్చిదానందతేజః కూటస్థరూపం తారకం బ్రహ్మ, తస్మిత్వముక్త మవిక్రియం సత్య
 జ్ఞానానంతానందపరిపూర్ణం సనాతన మేకమేవా ద్వితీయం బ్రహ్మ, చిత్స్వరూపం
 నిరంజనం పరంబ్రహ్మ, తత్త్వం పదలత్యం ప్రత్యగభిన్నం బ్రహ్మ, అఖండార్థం పరం
 బ్రహ్మ. ౨౦. సర్వకాలాబాధితం బ్రహ్మ, సగుణ నిర్గుణ స్వరూపకం బ్రహ్మ, ఆదిమ
 ధ్యాంతకహస్యం బ్రహ్మ, మాయాతీతం గుణాతీతం బ్రహ్మ, అనంత మప్ర మేయాఖండ
 పరిపూర్ణం బ్రహ్మ, అద్వితీయపరమానంద నిత్య శుద్ధబుద్ధ ముక్త సత్యస్వరూపవ్యాపకా
 భిన్నాపరిచ్ఛిన్నం బ్రహ్మ, సచ్చిదానందస్వప్రకాశం బ్రహ్మ, మనోవాచామగోచరం
 బ్రహ్మ, అఖలప్రమాణాగోచరం బ్రహ్మ, దేశతః కాలతో వస్తుతః పరిచ్ఛేదరహితం
 బ్రహ్మ. ౩౦. కురీయం నిరాకార మేకం బ్రహ్మ, అద్వైత మనిర్వాచ్యం బ్రహ్మ,
 శివం ప్రకాంత మమృతం పరంబ్రహ్మ, యదేక మక్షరం నిష్క్రియం శివం సత్తాత్రం
 పరం బ్రహ్మ, అసావాదిత్యో బ్రహ్మ, ఓ మిత్యేత దక్షరం పరంబ్రహ్మ, బ్రహ్మైవేద
 మమృతం పురస్తా దృష్ట వశాద్బ్రహ్మ దక్షిణత శోచితరేణ, అభిశోచ్యైర్వంశ
 ప్రసృతం బ్రహ్మైవేదం విశ్వమిదం పరిష్కం, తదేవ నిష్కలం బ్రహ్మ నిర్వికల్పం
 నిరంజనం, చైతన్య మేవం బ్రహ్మతః ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మ మయ్యసి, బ్రహ్మశబ్దేన
 తదృష్ట స్వప్రకాశాత్తరూపకం. ౪౦. ఏత ద్భావవినిర్ముక్తం తదృష్ట బ్రహ్మతత్పరం,
 చిన్మాత్ర త్వరమం బ్రహ్మ చిన్మాత్రాన్నాస్తి శోపి హి, అఖండైకరసం బ్రహ్మ చిన్మా
 త్రా న్నహి విద్యతే, సదోదితం పరంబ్రహ్మ జ్యోతిషాముదయో యతః, యస్మిన్
 సంలీయతే శబ్ద స్తత్పరం బ్రహ్మగీయతే, సర్వశక్తిపరం బ్రహ్మ నిత్యమాపూర్ణమద్వ
 యం, సత్తా సర్వపదార్థానాం గమ్యం బ్రహ్మభిగ్నం పరం, పరంబ్రహ్మ పరంతత్వం
 సచ్చిదానందలక్షణం, అక్షరం పరమం బ్రహ్మ నిర్విశేషం నిరంజనం. ౫౦. బ్రహ్మ
 వైక మనాద్యంత మభివత్ప్రవిజృంభతే, సకించి ద్భావనాకారం యత్తదృష్ట పరం
 విదుః, ఏకమేవాద్వయం బ్రహ్మ నేహనానాస్తి కించన, బ్రహ్మైవ విద్యతే సాక్షా
 ద్వస్తుతోఽవస్తుతోఽపిచ, తద్విద్యా విషయం బ్రహ్మ సత్యజ్ఞాన సుఖాద్వయం, శాంతం
 చ తదతీతంచ పరంబ్రహ్మ తదుచ్యతే, అనుభూతి పరం తస్మా త్సగరం బ్రహ్మైవ కథ్యతే,
 యదిదం బ్రహ్మపుచ్చాఖ్య సత్యజ్ఞానాద్వయాత్తకం, సద్రూపం పరమం బ్రహ్మ లిప
 రిచ్ఛేదవర్జితం, తదృష్టానందమద్వంద్వం నిర్గుణం సత్య చిద్భవం. ౬౦. సర్వాధిష్ఠాన

మద్వంద్వం వరం బ్రహ్మ సనాతనం, ప్రజ్ఞానమేవ తద్బ్రహ్మ సత్యప్రజ్ఞానలక్షణం, ఆస్తీత్యుక్తే జగత్సర్వం సద్రూపం బ్రహ్మ తద్భవేత్, భాతీత్యుక్తే జగత్సర్వం భానం బ్రహ్మైవ కేవలం, బ్రహ్మమాత్ర చిదాకాశం సచ్చిదానంద మద్వయమ్, బ్రహ్మణోఽన్య త్వరంనాస్తి బ్రహ్మణోఽన్య జ్ఞగన్నచ, బ్రహ్మణోఽన్య దహం నాస్తి బ్రహ్మణోఽన్య త్వలంసహి, బ్రహ్మణోఽన్య త్వ్రణం నాస్తి బ్రహ్మణోఽన్య త్వదం సహి, బ్రహ్మణోఽన్యో గురుర్నాస్తి బ్రహ్మణోఽన్య దసద్వపుః, నిత్యానందమయం బ్రహ్మ కేవలం సర్వదా స్వయం. బీజమాయా వినిర్ముక్తం వరం బ్రహ్మేతి కీర్త్యతే, మద్రూప మద్వయం బ్రహ్మ ఆదిమధ్యాంతవర్జితం, సర్వత్వావస్థితం శాంతం చిద్బ్రహ్మైత్యభిధీయతే, సిద్ధాంతోఽధ్యాత్మ శాస్త్రాణాం సర్వాపహ్నవ ఏవహి, నావిద్యా స్తీహ నో మాయా శాంతం బ్రహ్మేదమక్ష మం, స్వాత్మన్యారోపితాశేషా భాసవస్తు నిరాసతః, స్వయమేవ వరం బ్రహ్మ పూర్ణ మద్వయ మక్రియం, రామవివ వరం బ్రహ్మ రామవివవరంతపః, రామవివవరంతత్త్వం శ్రీ రామో బ్రహ్మతారకం, చిద్రూపమాత్రం బ్రహ్మైవ సచ్చిదానంద మద్వయం, ఋతం సత్యం వరం బ్రహ్మ సర్వసంసారభేదజం. ౮౦. బ్రహ్మచిద్బ్రహ్మభవనం బ్రహ్మభూతవరంవరా, బ్రహ్మహం బ్రహ్మచిచ్ఛత్రు ర్బ్రహ్మచిచ్ఛాత్ర బాంధవాః, బ్రహ్మరూపతయా బ్రహ్మ కేవలం ప్రతిభాసతే, జగద్రూపం తథాప్యేతత్ బ్రహ్మైవ ప్రతిభాసతే, విద్యావిద్యా విభేదేన భావాభావాదిభేదతః, గురుశిష్యాదిభేదేన బ్రహ్మైవ ప్రతిభాసతే, ఇదం బ్రహ్మవరం బ్రహ్మ సత్యం బ్రహ్మప్రభుర్హి సః, కాలో బ్రహ్మకలబ్రహ్మ సుఖం బ్రహ్మ స్వయం ప్రభం, ఏకం బ్రహ్మద్వయం బ్రహ్మ మోహో బ్రహ్మశమాదికం, దోషో బ్రహ్మ గుణో బ్రహ్మదమశ్మాంతం విభుః ప్రభుః, లోకో బ్రహ్మగురుర్బ్రహ్మ శిష్యో బ్రహ్మ సదాశివః, పూర్ణం బ్రహ్మవరం బ్రహ్మశుద్ధ బ్రహ్మశుభాశుభం, జీవవివ సదా బ్రహ్మస్వయం బ్రహ్మ సనాతనం. ౯౩. ఇతి సార్థాంతిక బ్రహ్మస్వరూపవాక్యాని త్రినవతిః. ౯౩.

అథ సార్థాంతికావళిప్తవాక్యాని. ౨౦. సర్వవిశేషం నేతి నేతీతి విషయ యద వశిష్యతే తదద్వయం బ్రహ్మ, జీవభావ జగద్భావ బాధే ప్రత్యగభిన్నం బ్రహ్మైవావ శిష్యతే, పూర్ణమదః పూర్ణమిదం పూర్ణాత్పూర్ణ ముదచ్యతే, పూర్ణస్య పూర్ణమదాయ పూర్ణమేవావశిష్యతే, కార్యోపాధి రయం జీవః కారణోపాధి రీశ్వరః, కార్యకారణతాం హిత్యా పూర్ణబోధోఽవశిష్యతే, తత స్తిమితగంభీరం న తేజో నశమస్తతం, అనాఖ్య మనభివ్యక్తం సత్కించి దవశిష్యతే, సంకల్పమనసీభిన్నే నకదాచన కేనచిత్, సంకల్పకాలే గతితే స్వరూప మవశిష్యతే. ౧౦. మహాప్రళయసంపత్తౌ హ్యసత్తాం సముపాగతే, అశేషదృశ్యే సర్గాదా శాంతమేవావశిష్యతే, భేదోల్లాసవిలాసేషు స్వాత్మ కర్తృతయా నయా, స్వసంకల్పే త్తయం యాతే సమతైవావశిష్యతే, సమతా సర్వ

భావేషు యాసా సత్యవరాస్థితిః, పరమామృతనామ్ని సా సమతైవావశిష్యతే, కాల
త్రయ ముపేక్షిత్యాఽహీనాయా నైచ్చత్యబంధనైః, చిత్త నైచ్చత్య ముపేక్షిత్యాఽ
సమతైవావశిష్యతే, సా హి వాచామగమ్యత్వా దసత్తామివ కాశ్వలీం, వైరాత్మ్యసి
ద్ధాంత దశా ముపయాతేవశిష్యతే, యావ ద్ద్యావ త్సునిశ్రేష్ఠ స్వయం సంత్యజ్యతే
ఽఖిలమ్, తావత్తావ త్వరోలోకః పరమాతైవావశిష్యతే, అభ్యాసేన పరిస్పందే ప్రాణానాం
క్షయమాగతే, మనః ప్రశమమాయాతి నిర్వాణ మవశిష్యతే, జ్ఞేయవస్తుపరిత్యాగే
విలయం యాతి మానసం, మానసే విలయం యాలే కైవల్య మవశిష్యతే, యతో
వాచో నివర్తంతే వికల్పకలనాన్వితాః, వికల్పస్యక్షయాజ్ఞంతోః పదం తదవశిష్యతే,
చిద్వ్యోమైకకలాస్తీహ పరాపరవివర్జితం, సర్వత్రాసంభవానైచ్చత్యం యత్కల్పాంతే
ఽవశిష్యతే. ౨౦. పంచరూపపరిత్యాగా దర్ధరూపప్రహతః, అధిష్ఠానపరంతత్త్వ మేకం
సచ్చిష్యతే మహత్, సర్వవేదాంతసిద్ధాంత సారం వచ్చి యథార్థతః, స్వయం మృత్యా
స్వయం భూత్వా స్వయ మేవావశిష్యతే, ఆశబ్ద మస్సర్వ మరూప మవ్యయం తథా
ఽరసం నిత్య మగంధ వచ్చ యత్, అనాద్యనంతం మహతః పరంధ్రివం తదేవశిష్య
త్యమలం నిరామయం. ౩౬. ఇతి సార్థాంతికావశిష్టస్వరూపవాక్యాని షట్టింశత్. ౩౬.
ఇతి సార్థాంతికావశిష్టవిధస్వరూపవాక్యాన్యాహత్యతు ద్వావింశత్యధిక త్రిశతమ్. ౩౭౨.

అథ సార్థాంతిక ఫలవాక్యాని. ౨౧. సర్వోహవై తత్పరమం బ్రహ్మ వేదబ్ర
హ్మైవ భవతి, బ్రహ్మ విదాప్నోతి పరం, బ్రహ్మసంస్థాఽమృతత్వ మేతి, తరతి శోక
మాత్మవిత్, య వివం వేదాహం బ్రహ్మాస్తీతి, స ఇదగ్ం సర్వం భవతి, సవిష విష
కృతో విదుష్కృతో బ్రహ్మవిద్వాత్ బ్రహ్మవాణ్నితైతి, యవివం నిర్భీజం వేదనిర్భీజ
వివ స భవతి, తద్బ్రహ్మవాహ మస్తీతి బ్రహ్మప్రణవమనుసర్క, భ్రమరకీటన్యాయేన
శరీరత్రయ ముత్సృజ్య సన్నాన్యనేనైవ దేహత్యాగం కరోతి సకృతకృత్యో భవతి,
తమేవం జ్ఞాత్వా విద్వా స్త్వృత్యముఖా త్ప్రముచ్యతే, తదైవం విద్వాంస ఇహైవా
మృతాభవంతి. ౧౦. అనాద్యనంతం మహతః శరం ధ్రివం నిచాయ్య తస్త్వృత్యముఖా
త్ప్రముచ్యతే, యద్జ్ఞాత్వా ముచ్యతే జంతు రమృతత్వం చ గచ్ఛతి, యదాపశ్యః
కశ్యతే రుక్తవర్ణం కర్తార మిశం పురుషం బ్రహ్మయోనిం,
విధూయ నిరంజనః పరమం సామ్య మభ్యువైతి, ఏతద్యోవేద నిహితం గుహయా
మవిద్యాగ్రంథి వికిరతీహ సామ్య, భిద్యతే హృదయగ్రంథి శ్చిద్యంతే సర్వసంశయాః.
క్షీయంతే చాస్య కర్తాణి తస్మిన్ దృష్టే పరావరే, యథానద్య స్పృందమానాః
సముద్రైఃస్తం గచ్ఛంతి నామయాపే విహాయ, తదా విద్వా స్సామరూపా ద్విముక్తః
పరాత్పరం పురుష మువైతి దివ్యం, జ్ఞాత్వా తం మృత్యు మత్యేతి నాన్యః పంథా

విముక్తయే. ౨౦. తద్బ్రహ్మహ మితిజ్ఞాత్వా బ్రహ్మసంపద్యతే భువం, యత్రయత్ర మృతోజ్ఞానీ పరమాదరవి త్పదా, పరబ్రహ్మణి లీయేత నతస్యో తాగ్రితి రిష్యతే, యద్యత్సాన్నిభిమతం వస్తు తత్త్యజ్ఞో భేద మన్నతే, ఆసంకల్పన శస్త్రేణ ఛిన్నం విత్తమదం యదా, సర్వం సర్వగతం శాంతం బ్రహ్మసంపద్యతే తదా, ప్రియేషు స్వేషు శుకృత మప్రియేషు చ దుష్కృతం, విసృజ్య ధ్యానయోగేన బ్రహ్మప్యేతి సనాతనం, ఘటాకాశ మివాత్మానం విలయం వేత్తి తత్త్వతః, సగచ్ఛతి నిరాలంబం జ్ఞానాలోకం సనాతనమ్. ౩౦. తృణాగ్రే వ్యంబరే భానా నరనాగామరేషు చ, యస్త్యివతి తదే వాహ మితి మత్వా న శోచతి, సర్వసాక్షిణ మాత్మానం వర్ణాశ్రమ వివర్జితం, బ్రహ్మ రూపతయా పశ్యత్ బ్రహ్మైవ భవతి స్వయం, తద్బ్రహ్మనందమద్వంద్వం నిర్గుణం సత్య చిద్భవం, విదిత్వా స్వాత్మనోరూపం నభిభేతి కుతశ్చన, వాసనాం సంపరిత్యజ్య మయి చిన్తాత్ర విగ్రహే, యస్త్యివతి గతన్నేమాః సోఽహం నచ్చి త్సుఖాత్మకః, దర్శనాదర్శనే హిత్యా స్వయం కేవలరూపతః, యతస్తే కపికార్డుల బ్రహ్మనబ్రహ్మవి త్స్వయం. ౪౦. ఇతిసార్థాంతికఫలవాక్యానిచత్వారింశత్. ౪౦.

అథ సార్థాంతికవిదేహముక్తివాక్యాని. ౨౧. విముక్తశ్చ విముచ్యతే, గుహా గ్రంథిభ్యో విముక్తోఽమృతో భవతి, ఆథాకామయమానో నిష్కామఆత్మకామ ఆప్త కామో నతస్య ప్రాణా ఉత్థాగ్రిమంత్వత్రైవ సమవీయంతే, బ్రహ్మైవ సద్బ్రహ్మ ప్యేతి, తద్యథా అహి నిర్ల్యయినీ వల్లీకేమృతావ్రత్యస్తాశయా త్రైవ మేవేదం శరీరం శేతే తథాయమశరీరోఽమృతః, బ్రహ్మైవ తేజ వివ, ఆశరీరో నిరీంద్రియోఽప్రాణోఽతమాః, నచ్చిదానందమాత్ర స్స స్వరా ద్భవతి, పృథివ్యపుష్ప ప్రలీయతే, ఆపో జ్యోతిషి ప్రలీయంతే, జ్యోతి ర్వాయా విలీయతే, వాయు రాకాశే, ఆకాశమింద్రియే ప్సింద్రియాణి తన్నాత్రేషు, తన్నాత్రాణి భూతాదా విలీయంతే, భూతాద్విహతి విలీయ తే, మహానవ్యక్తే విలీయతే వ్యక్త మక్షరే విలీయతే, క్షరం తమసి విలీయతే, తమః పరే దేవ ఏకీభవతి, పరస్తా స్సనన్నానన్నన దసత్, బ్రహ్మాండం తద్గతం లోకాన్ కార్య రూపాంశ్చ కారణత్వం ప్రాప్యయత్వా తతః సూక్ష్మాంగం కర్తేంద్రియాణి ప్రాణాశ్చ జ్ఞానేంద్రియాణ్యంతఃకరణచతుష్టయం చైకీకృత్య సర్వాణి భౌతికాని కారణే భూతపంచకే సంయోజ్య భూమిం జలే జలం పహ్నా వహ్నిం వాయూ వాయు మాకాశే చాకాశ మహంకారే చాహంకారం మహతి మహదవ్యక్తే అవ్యక్తం పురుషే క్రమేణ విలీయతే, విరాడ్ధిరణ్యగర్భేశ్వరా ఉపాధివిలయా త్వరమాత్మని లీయంతే, ప్రార్థిత్యయవశాత్ దేహాత్రయభంగం ప్రాప్యోపాధివినిర్దుక్తఘటాకాశవత్ పరి పూర్ణతా విదేహముక్తిః, యదా సర్వే ప్రముచ్యంతే కామాయేఽస్య హృదిశ్రితాః

అథ మర్త్యోఽమృతోభవత్యత్ర బ్రహ్మ సమశ్చ తే. ౧౦. వేదాంతవిజ్ఞాన సునిశ్చితార్థా
 స్సన్యాసయోగా ద్యతయ శ్శుద్ధసత్వాః, తే బ్రహ్మలోకేషు పరాంతకాలే పరా
 మృతా త్వరితమవ్యంతి సర్వే, తస్మాభిధ్యానా ద్యోజనా త్రత్వభావాత్, భూయ
 శ్చాంతే విశ్వమాయా నివృత్తిః, జీవన్ముక్తపదం త్యక్త్వా స్వదేహే కాలసాత్ప్రతే,
 విశత్య దేహముక్తత్వం పవనోఽస్పందతా మిహ, తత సృత్యంబభూవాసౌ యద్గిరా
 మప్యగోచరం, యచ్ఛాన్యవాదినాం శూన్యం బ్రహ్మబ్రహ్మవిదాం చ యత్, విజ్ఞాన
 మాత్రం విజ్ఞానవిదాం యదమలాత్మకమ్, పురుష స్సాంఖ్యదృష్టీనామిశ్వరో యోగ
 వాదినామ్, శివత్వైవాగమస్థానాం కాలః కాలైకవాదినామ్. ౨౦. యత్సర్వ శాస్త్ర
 సిద్ధాంతం యత్సర్వం హృదయానుగం, యత్సర్వం సర్వగం వస్తు యత్తత్వం తదసౌ
 స్థితః, తదనుక్రమ నిష్పందం దీపకం లేజనా మపి, స్వానుభూత్యైక మానంచయ త్రత్వం
 తదసౌ స్థితః, యదేకం చాప్యనేకంచ సాంజనం చ నిరంజనం, యత్సర్వం చాప్య
 సర్వంచ యత్తత్వం తదసౌ స్థితః, నిరానందోఽపి సానంద స్సచ్చాసచ్చ బభూవ సః,
 నచేతనో నచజడో నచైవాసన్నసన్యయః, అజ మమర మనాద్య మాద్యమేకం పద
 మమలం సకలం చ నిష్కలంచ, స్థిత ఇతి స తదా నభస్స్వరూపాదపి విమలస్థితిశ్చరః
 క్షణేన. ౩౦. వ్యవగతకలనాకలంకశుద్ధః స్వయ మమలాత్మని పాపనే పదేఽసౌ,
 సలిలకణ ఇవాంబుధౌ మహాత్మా విగళితవాసన మేకతాం జగామ, సంకాంతదుఃఖ మజ
 డాత్మక మేకసుప్త మానంద మంధర మపేత రజస్తమో యత్, ఆకాశకోశతనవోఽత
 నవో మహాంత స్తస్మి స్వదే గళితచిత్తలవా భవంతి, విదేహముక్తవివాసౌ విద్యతే
 నిష్కలాత్మకః, సమగ్రాగ్ర్యగుణాధార మపి సత్వం ప్రతీయతే, విదేహముక్తా విమలే
 పదే పరమపావనే, విదేహముక్తివిషయే తస్మిన్ సత్వక్షయాత్మకే, చిత్తనాశే విరూ
 పాఖ్యే నకించి దిహ విద్యతే, నగుణా నాగుణా స్తత్ర నశ్రీర్నాశ్రీర్నచైకతా. ౪౦. జీవ
 స్నేవ సదా ముక్తః కృతార్థో బ్రహ్మవిత్తమః, ఉపాధినాశాద్భృష్టావసద్భృష్టాప్యేతి
 నిర్భయమ్, కాస్త్రేణ నశ్యే త్వరమార్గదృష్టిః కార్యక్షమం సత్యతి చాపరోక్షాత్,
 ప్రారబ్ధనాశాత్ప్రతిభాసనాశ ఏవంత్రిధా సత్యతి చాత్మమాయా, అహినిర్ద్వయసిసర్వ
 నిర్దుక్తో జీవవర్జితః, వలీకే పలితస్త్రిస్తే త్రం సర్వో నాభిమన్యతే, ఏవం స్థూలం చ
 సూక్ష్మం చ శరీరం నాభిమన్యతే, ప్రత్యక్ జ్ఞానశిఖిధ్వస్తే మిథ్యాజ్ఞానే సహేతుకే, నేతి
 నేతితిరూపత్వా దశరీరో భవత్యయం, విశ్వశ్చ తైజస తైఽవ ప్రాజ్ఞ శ్చేతి చ తే
 త్రయం. ౫౦. విరాడ్ధిరణ్యగర్భశ్చ ఈశ్వర శ్చేతి తే త్రయః, బ్రహ్మాండం చైవ
 పిండాండం లోకా భూరాదయః క్రమాత్, స్వస్వోపాధిలయా దేవ వీయంతే
 ప్రత్యగాత్మని, తూష్ణీ మేవ స్థిత స్తూష్ణీం తూష్ణీం సత్యంనకించన, కాలభేదం వస్తుభేదం

దేశభేదం స్వభేదకం, కించి ద్భేదం న తస్మాస్తి కించిద్వాపి న విద్యతే, జీవేశ్వరేతి వాక్యేతి వేదశాస్త్రాః కథం త్వితి, ఇదం చైతన్య మేవేతి ఆహం చైతన్య మిత్యపి, ఇతి నిశ్చయశూన్యో యో వైదేహీ ముక్త ఏవ సః, బ్రహ్మభూతః ప్రశాంతాత్మా బ్రహ్మ నందమయ స్సుఖః. ౬౦. స్వచ్ఛరూపః మహామానీ వైదేహీ ముక్త ఏవ సః, బ్రహ్మై వాహం చిదేవాహ మేవం వా పి న చింత్యతే, చిన్మాత్రేణైవ య స్తిష్ఠే దైవదేహీ ముక్త ఏవ సః, చైతన్యమాత్ర సంసిద్ధ స్సాన్వితారామ స్సుఖాసనః, తుర్యతుర్యః పరా నందో వైదేహీ ముక్త ఏవ సః, యస్య ప్రపంచభాసం న బ్రహ్మకారం న చాపి హి, అతీతాతీతభావో యో వైదేహీ ముక్త ఏవ సః, చిత్తవృత్తే రతీతోయ శ్చిత్తవృత్త్యవ భాసకః, సర్వవృత్తి విహీనాత్మా వైదేహీ ముక్త ఏవసః, సర్వమాత్మా హమాత్మాస్మి పరమాత్మా పరాత్పరః. ౭౦. నిత్యానంద స్వరూపాత్మా వైదేహీముక్త ఏవ సః, జీవాత్మ పరమాత్మేతి చింతా సర్వస్వవర్జితః, సర్వసంకల్ప హీనాత్మా వైదేహీ ముక్త ఏవ సః, ఆత్మజ్ఞేయాదిహీనాత్మా యత్కించి దిద మాత్మకః, భావాభావ విహీనాత్మా వైదే హీముక్త ఏవ సః, హింకారవాచ్యహీనాత్మా సర్వవాచ్య వివర్జితః, ఆవస్థాత్రయహీనాత్మా వైదేహీ ముక్త ఏవ సః. ౭౭. ఇతి సార్థాంతికవిదేహముక్తి వాక్యాని సప్తసప్తలిః. ౭౭.

సార్థాంతికవిధ్యాది విదేహకైవల్యాంత మహావాక్యాన్యష్టోత్తర

సహస్రం. ౧౦౦౮. హిం తత్సదితి పంచశాంతీః పఠేత్.

ఇతి మహావాక్యరత్నావళి స్సమాప్తా.

హిం తత్సద్బ్రహ్మర్షణమస్తు.

ఉ ప స ం హ ర ః.

* విధ్యం ఘ్రిర్బంధముగ్ధుల్లాహ్ హ్యవిద్యదేహజంఘకః, జగన్విధ్యా జానుదేశ స్తూపదేశోరుదేశకః. బ్రహ్మైక్యకటిదేశః విద్యన్తననాభికః, జీవన్ముక్తాఖ్య దహరః స్యానుభూతికరద్వయః. స్వసమాధిస్కంధదేశః స్వస్వరూపాఖ్యకంధరః, ఫలభూతమ హావాక్య ఫలావైదేహమస్తకః, ఏవం విధ్యాద్యదేహంతమహావాక్య కళేబరః, వస్తుతో నిర్విశేషాత్మా త్రిపాన్నారాయణోఽస్మ్యహమ్. యస్తహావాక్యసిద్ధాంతం ముక్తచిత్తైక గోచరమ్, వాసుదేవేంద్రసంజ్ఞం తం నామి సర్వాత్మకం మహాః. ఇత్యుపసంహరః.

శ్రీగురుభ్యోనమః.
తైత్తిరీయారణ్యక - బ్రహ్మమేధే.
పురుషసూక్తమ్.

హరిః ఓం. తచ్చంయో రావృణీమహే, గాతుం యజ్ఞాయ, గాతుం యజ్ఞవ
తయే, దైవీస్వస్తిరస్తునః, స్వస్తిర్మానుషేభ్యః, ఊర్ధ్వం జిగాతు భేషజం, శంనోఅస్తు
ద్విపదే, శం చతుష్పదే, ఓం శాన్తిశాన్తిశాన్తిః.

ఓం. సహస్రశీర్షాపురుషః, సహస్రాక్ష స్సహస్రపాత్, సభూమిం విశ్వతో
వృత్వా, ఆత్మలిప్త ద్దశాంగులం, పురుషవివేదగ్ సర్వమ్, యద్భూతం యచ్ఛభవ్యమ్,
ఉతామృత త్వస్యేశానః, యదన్నేనా రిరోహతి, ఏతానా నస్య మహిమా, అతో
జ్ఞాయాగ్ శ్చపురుషః. ౧. పాదోఽస్య విశ్వా భూతాని, త్రిపాదస్యామృతం దివి, త్రి
పాదూర్ధ్వ ఉదై త్పురుషః, పాదోఽన్యేహ భవా త్పునః, తతో విష్వ జ్వ్యక్రామత్,
సాశనానశనేఅభి, తస్మా ద్విరా దజాయత, విరాజో ఆధి పురుషః, స జాతోఽత్యరి
చ్యుత, వశ్చా ద్భూమి మథో పురః. ౨. యత్పురుషేణ హవిషా, దేవా యజ్ఞ మత
స్వత, వసంతో అన్యాసీ దాజ్యం, గోష్ట ఇన్ద శ్వర ధవిః, సప్తా స్యానక్ పరిధయః,
త్రిస్సప్తస మిధః కృతాః, దేవా యద్యజ్ఞం తన్వానాః, అబస్నక్ పురుషం పశుమ్,
తం యజ్ఞం బర్హిషి ప్రాక్షక్, పురుషం జాత మగ్రతః. ౩. తేన దేవా ఆయజంత,
సాధ్యా ఋషయశ్చయే. తస్మా ద్యజ్ఞా త్సర్వహుతః, సంభృతం పృషదాజ్యమ్,
పశూగ్ స్తాగ్ శ్చక్రే వాయవ్యాక్, ఆరణ్యాక్ గ్రామ్యాశ్చయే, తస్మా ద్యజ్ఞా త్సర్వ
హుతః, ఋషా స్యామాని జజ్ఞిరే, ఛందాగ్ంసి జజ్ఞిరే తస్మాత్, యజుః తస్మా దజా
యత. ౪. తస్మా దశ్వా అజాయంత, యే కేచో భయా దతః, గావోహ జజ్ఞిరే
తస్మాత్, తస్మా జ్ఞాతా అజావయః, యత్పురుషం వ్యదధుః, కలిధావ్యకల్పయక్,
ముఖా కిమస్య కా బాహూ, కా పూరూ పాదా ఉచ్యేతే, బ్రాహ్మణోఽస్య ముఖ
మాసీత్, బాహూ రాజన్యః కృతః. ౫. ఊరూ తదస్య య దైవశ్యః, పద్భాగ్
శూద్రో అజాయత, చంద్రమా మనసో జాతః, చక్షో స్సూర్యో అజాయత, ముఖా
దింద్ర శ్చాగ్నిశ్చ, ప్రాణా ద్వాయు రజాయత, నాభ్యా ఆసీ దంతరిక్షం, శీరో ద్భ్యా
స్సమవర్తత, పద్భాగ్ం భూమి ర్దిశ శ్శోత్రాత్, తథా లోకాగ్ం అకల్పయక్. ౬.
వేదాహ మేతం పురుషం మహాంతం, ఆదిత్యవర్ణం తమసస్తు పారే, సర్వాణి రూపాణి
విచిత్ర్య ధీరః, నామాని కృత్వాఽభివదన్యదాస్తే. ధాతా పురస్తా ద్య ముదాజవార,

శక్రః ప్రవిద్వాత్ ప్రదిశ శ్చతస్రః, త మేవం విద్వా నమృత ఇహ భవతి, నాన్యః
పథా ఆయనాయ విద్యతే. యజ్ఞేనయజ్ఞ మయజంత దేవాః, తాని ధర్మాణి ప్రథమా
న్యాసత్, లేహ నాకం మహిమాన స్సచంతే, యత్ర పూర్వే సాధ్యా స్సంతి దేవాః.
2. పురుషః పురోఽగ్రతోఅజాయత కృతోఽకల్ప యన్నాసత్ ద్వేచ. ౧౨.

అధ్యు స్సంభూతః పృథివ్యై రసాచ్చ, విశ్వకర్తృణ స్సమవర్తతాథి, తస్య
త్వష్టే విదధ ద్రూప మేతి, తత్పురుషస్య విశ్వ మాజాన మగ్రే, వేదాహ మేతం
పురుషం మహాంతం, ఆదిత్యవర్ణం తమసః పరస్తాత్, త మేవం విద్వా నమృత ఇహ
భవతి, నాన్యః పథా విద్యతేఽయనాయ, ప్రజావతి శ్చరతి గర్భే అంతః, అజాయ
మానో బహుధా విజాయతే. ౧. తస్య ధీరాః పరిజానంతి యోనిమ్, మరీచినాం పద
మిచ్ఛంతి వేషసః, యో దేవేభ్య ఆతపతి, యో దేవానాం పురోహితః, పూర్వో యో
దేవేభ్యోజాతః, నమో రుచాయ బ్రాహ్మయే, ఋచం బ్రాహ్మం జనయంతః, దేవా
అగ్రే తదబ్రువత్, యన్వైవం బ్రాహ్మణో విద్యాత్, తస్య దేవా ఆస న్వశే, ప్రీ
శ్చ తే లక్ష్మీశ్చ పత్నయః. అహోరాత్రే పార్శ్వే నక్షత్రాణి రూపమ్, అగ్నిసా
వ్యాత్రం, ఇచ్ఛం మనిషాణ, ఆముం మనిషాణ, సర్వం మనిషాణ. ౨. జాయతే వశే
నప్తచ. ౧3.

ఓం శాంతిశాంతిశాంతిః.

హరిః ఓమ్ శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

శ్రీగురుభ్యో నమః.

అద్వైతతారావళిః.

౧. అఖిలవరహంసదేశిక మాగమగూఢార్థదర్శకం ప్రాజ్ఞమ్,
ఆనందపూర్ణసాగర మనిశ మహం నౌమి శంకరాచార్యమ్.
౨. శరణం నభవతి జనసి నపితా నచ సోదరా నాస్యే,
పరమం శరణ మిదం మే చరణం మమ శిరసి దేశిక న్యస్తమ్.
3. స్వాత్మావదోధహీనాః కుణవశరీరాభిమానపరితుష్టాః,
వారిజబుద్ధుదరక్షాం మూఢాః కుర్వంతి లోహబంధేన.

౪. తదిదం తాదృశ మిదృశ మేతావ త్తావదితిచ య న్న భవేత్,
బ్రహ్మ తదిత్యవధేయం నోచే ద్విషయో భవే త్సరోక్షంచ.
౫. సతి శోకశక్త్యుపాధౌ సంభవత స్తస్య జీవలేక్ష్యరతే,
నోచే త్తయో రభావా ద్విగతవిశేషం విభాతి నిజరూపమ్.
౬. జలమివ హృగతృష్ణాయాం శుక్తౌ రజతం యథాహిరివ రజ్జౌ,
సత్వమివ సకల మేత త్కల్పిత మాభాతి మయి పరానందే.
౭. ఇదమిదమితి ప్రతీతే వస్తుని సర్వత్ర బాధ్యమానేఽసి,
అనిద మబాధ్యం తత్త్వం సత్త్వా దేతస్యనచ పరోక్షత్వమ్.
౮. అఖిలాగమాంతలక్యం హనోపాదానహినచిన్తాత్రమ్,
అనుభూతిమాత్రగమ్యం బ్రహ్మైవాహం తదస్మి పరిపూర్ణమ్.
౯. చిన్తాత్ర మమల మక్షయ మద్వయ మానంద మనుభవారూఢమ్,
బ్రహ్మైవాస్మి తదన్యం స కిమవ్యస్తీతి నిశ్చయో విదుషామ్.
౧౦. జ్ఞానం కర్తృణి నస్యాద్జ్ఞానే కర్తేదమసి తథా న స్యాత్,
కథ మయ మనయో రుభయో స్తవసత మోప త్సముచ్చయో ఘటతే.
౧౧. తస్మా న్నోహనివృత్తే జ్ఞానం నసహాయ మన్యదర్శయతే,
యద్వద్ధ నతరతిమిర ప్రకరపరిధ్వంసనే సకాన్తాంతుః.
౧౨. కర్మభి రేవ నబోధః ప్రభవతి గురుణా వినా దయానిధినా,
ఆచార్యవా న్నిపురుషో వేదేత్యర్థస్య వేదసిద్ధత్వాత్.
౧౩. ఐక్యపరై శ్శృతివాక్యై రాత్మా శశ్వత్ప్రబోధ్యమానోఽసి,
దేశికదయావిహీనై రపరోక్షయితుం నశక్యతే పురుషైః.
౧౪. మయి సుఖబోధపయోధా మహతి బ్రహ్మాండబుద్బుదసకాంతమ్,
మాయామయేన మరుతా భూత్వా భూత్వా పున స్తిరోధతే.
౧౫. దంతిని దారువికారే దారు తిరోభవతి సోఽసి తత్రైవ,
జగతి తథా పరమాత్మా పరమాత్మ స్యసి జగ త్తిరోధతే.
౧౬. తస్మిన్ప్రవృత్తి విదితే విశ్వ మశేషం భవే దిదం విదితమ్,
కారణ మృది విదితాయాం ఘటకరకాద్యయథావగమ్యంతే.
౧౭. ఏవ విశేషో విదుషాం పశ్యంతోఽసి ప్రపంచసంచారం,
పృథగాత్తనో నకించి త్స్వశ్చేర న్నిఖిలనిగమనిష్ఠి తాత్.
౧౮. జగదాకారతయాసి ప్రథతే గురుశిష్యవిగ్రహతయాసి,
బ్రహ్మకారతయాసి ప్రతిభాతీదం పరాత్పరం సర్వమ్.

౧౯. కిం చింత్యం కిమచింత్యం కిం కథనీయం కి మస్త్యకథనీయమ్,
కిం కృత్యం కి మకృత్యం నిఖిల మిదం జానతాం విదుషామ్.
౨౦. కఙ్కశితచంచలచేతోగురుతరమండుకజాలపరిలోహా,
శేలే హృదయగుహాయాం చిరతర మేకైవ చిన్మయా భుజగీ.
౨౧. సతి తమసి మోహరూపే విశ్వ మవశ్యం తదేతదిత్యఖిలమ్,
ఉదయతి బోధాదిత్యే కిమపి న పశ్యామి కి స్విదం చిత్తమ్.
౨౨. విద్యాస్థితయః ప్రాజ్ఞే సాధనభూతాః ప్రయత్ననిష్పా ద్యాః,
లక్షణభూతా స్తు పున స్వభావత స్సంస్థితాః స్థిత ప్రజ్ఞే.
౨౩. జీవ స్తు క్తి రితిమాం వదంత్యవస్థాం స్థిరాత్మ సంబోధామ్,
బాధిత భేదప్రతిభామబాధితాత్మావబోధసామర్థ్యామ్.
౨౪. అజరోఽచా మక్షరోఽచాం ప్రాజ్ఞోఽచాం ప్రత్యగ్భాత్మబోధోఽచామ్,
పరమానందమయోఽచాం పరమశివోఽచాం సదాస్తి పరిపూర్ణః.
౨౫. బహుభిః కిమేభి రుక్తై రహ మేవేదం చరాచరం సర్వమ్,
ఏకరఘేనతరంగా స్సింధో రపరాజి నఖిలు వస్తూని.
౨౬. విదితో వేదరహస్యం విదితో దేహాది రయ మనాత్మేతి,
విదితం పర ఇతి చాత్మా కి మితః పర మస్తి జన్మసాఫల్యమ్.
౨౭. గురుకరుణయైవ నానా ప్రాక్తన భాగ్యానుకూలమారుతయా,
దుస్సహదుఃఖతరంగ స్తుంగ స్సంసారసాగరస్తీర్ణః,
౨౮. కారుణ్యపారసాంద్రాః కాంక్షితవరదానకల్పతరువిశేషాః,
శ్రీగురుకటాక్షపాతా శ్శిశిరా శ్శమయంతు చిత్తసంతాపమ్.

ఇతి శ్రీమత్పరమహంసపరివ్రాజకాచార్యసదాశివబ్రహ్మవిరచితా
అద్వైతతత్వారావళి స్సమాప్తా.

సంస్కృత గ్రంథములు.

పురాణములు. ౧౦

ప్రతి 1-కి రు. అ.

అథ్యాత్మ రామాయణము, మూలము	1	0
అథ్యాత్మ రామాయణము, ఆంధ్ర		
టీకాతాత్పర్యసహితము	8	0
కార్తీకమాహాత్మ్యము, ఆంధ్ర		
తాత్పర్యసహితము	0	12
కాశీమాహాత్మ్యము, తెనుగుపదనము	0	8
గయామాహాత్మ్యము, తెనుగుపదనము	0	6
సింహాచలక్షేత్ర మాహాత్మ్యము,,	0	8
కేదారఖండము	0	12
గరుడపురాణము, సవ్యాఖ్యా		
సాంధ్ర తాత్పర్యము	1	0
జగన్నాథమాహాత్మ్యము, తెనుగు	0	2
ధనుర్వాసమాహాత్మ్యము, ఆంధ్ర		
తాత్పర్యసహితము	0	2
బాలరామాయణము, సటీక	0	2
బాలరామాయణము, మూలము,		
పెద్దచ్చు	0	1
శ్రీమద్భాగవతము, శ్రీధరీయ		
వ్యాఖ్యానసహితము	10	0
పద్మపురాణాంతర్గతమాఘపురాణము,		
ఆంధ్ర తాత్పర్యసహితము	2	0
శ్రీమద్రామాయణము, మూలము,		
సాధారణ ప్రతి	3	8
,, మేలు ప్రతి, కెండువాల్యములు	6	0
,, సుందరకాండము, చిన్ననైజ	1	0
,, ఉత్తరకాండము, మేలు ప్రతి	1	4
శ్రీమద్రామాయణము, వ్యాఖ్యాన		
చతుష్టయవిశిష్టము 2 సంపుటము		
లు, చిన్ననైజానచక్కగము ద్రితం	15	0

ప్రతి 1-కి రు. అ.

శ్రీమద్రామాయణము, ఉత్తర		
కాండసహా, ఆంధ్ర తాత్పర్య		
సహితము 7 వాల్యములు	17	0
,, బాలకాండము, ఆంధ్ర తాత్పర్య	2	0
,, ఆయోధ్యాకాండము,,	3	0
,, ఆరణ్యకాండము,,	2	0
,, కిష్కింధాకాండము,,	2	8
,, సుందరకాండము,,	2	0
,, యుద్ధకాండము,,	4	0
,, ఉత్తరకాండము,,	2	8

వైదిక గ్రంథములు. ౧౦

అమావాస్యకర్పణము	0	1
ఆపస్తంబగృహ్యసూత్రములు	0	3
ఆభిశేషస్తవములు (యజుర్వేదము)		
మూలము	0	6
ఆంధ్రద్రావిడసంధ్యావందనము	0	2
ఋగ్వేదదేవతార్చన, బ్రహ్మ		
యజ్ఞము, సస్వరము	0	2
ఋగ్వేదపూర్వప్రయోగాదర్శము	1	8
,, మేలు ప్రతి	2	0
ఋగ్వేదశ్రాద్ధప్రయోగము, ఆశ్వలా		
యనము, చిన్ననైజ	0	4
ఋగ్వేదసంధ్యావందనము, సటీక,		
చిన్ననైజ	0	2
రిధిమంత్రములు, (ఆరాధ్యులది)	0	2
దేవతార్చన, చిన్ననైజ	0	1
పంచసూక్తములు, సస్వరము.	0	2
పంచోపనిషత్తులు, తెలియము:		
సస్వరము		
పితృకర్పణము, చిన్ననైజ		

ప్రతి 1-కి ర్వు అ.

చంచోపనిషత్తులు, తెత్తిరియము,	
బ్రహ్మమేధసహితము	0 4
బ్రహ్మయజ్ఞము, సస్వరము	0 2
మహాన్యాసము, చిన్ననైజా	0 6
మంత్రప్రశ్నములు, మూలము	0 3
,, సస్వరము	0 6
మంత్రపుష్పము, సటిక	0 1
యజ్ఞోపవీతధారణవిధి	0 2
యజ్ఞాస్మత్పలక్షణము	0 2
యజ్ఞార్చేదసంధ్యావందనము,	
మూలము, సస్వరము	0 2
,, పురుషసూక్తము, శ్రీ సూ	
క్తము, ఆంధ్రటికాతాత్పర్య	
సహితము, చిన్ననైజా	0 4
యజ్ఞార్చేదసంధ్యావందనభాష్యము	0 8
యాజుషపూర్వప్రయోగచంద్రిక,	
సస్వరము అనేక విషయములఁ	
జేర్చి యాంధ్రమహాజన సంప్ర	
దాయానుసారముగఁ బరిష్క	
రించి ముద్రించియున్నాము.	
మేలుప్రతి	2 0
రుద్రం, నమకం, చమకం, సస్వరం	
చిన్ననైజా	0 2
శ్రీ వైష్ణవాహ్నికము	0 4
శ్రీ వైష్ణవశాస్త్రప్రయోగము	0 4
ప్రతరత్నాకరము, ప్రథమభాగము—	
ఇందు ప్రతసంకల్పము మొదలు పూజ	
ముగియవలసిన విధులఁ	
జెల్పి ప్రాణప్రతిష్ఠ, కలశపూజ గణా	
ధిపతిపూజ, షోడశోపచారశ్లోకములు	

ప్రతి 1-కి ర్వు అ.

మొదలగువానిని తాత్పర్యముతోడ	
ముద్రించివారము. ఇందువినియోగ	
ప్రతము, వరలక్షితప్రతము, సరస్వతీ	
ప్రతము, అనంతప్రతము; కేదారే	
శ్వరప్రతము గరుడపంచమీప్రతము	
అను 6 ప్రతములుగలవు.	0 8
ప్రతరత్నాకరము, ద్వితీయభాగము—	
ఇందుఋషిపంచమీ, మధనద్వాదశీ,	
అమావాస్య సోమవతీ, కృష్ణాష్టమీ,	
శ్రీరామనవమీ, ఆముక్తాభరణసప్త	
మీ, భక్తేశ్వర, శకవర్తి, లక్షవర్తి,	
త్రికార్తి, చిత్రగుప్త, ఊరాబ్ధి	
శయన, సావిత్రిగౌరీ, సంపదగౌరీ,	
సత్యనారాయణ, రథసప్తమీ, సంక	
టచతుర్థి, ఏకాదశీగరువారము, శ్రవ	
ణద్వాదశీ, శరన్నవరాత్రి, నృసింహ	
జయంతీమున్నగు ప్రతములుగలవు	1 0
ప్రతచూడామణి. 360 ప్రతములు	
మంచికాగితములపై చక్కగ	
ముద్రితము	2 0
సూర్యనమస్కారము, చిన్ననైజా	0 1
జ్యోతిషగ్రంథములు.	
కాలామృతము	1 0
జలార్ధశకాబ్దిము, ఆంధ్రతాత్పర్య	
సహితము	0 4
జాతకచంద్రిక, గోపాలరత్నా	
కరము, సాంధ్రతాత్పర్యము	0 8
బృహజ్ఞాతకము, సటిక, ఆంధ్రతా	
త్పర్యవివరణసహితము, చక్కని	
ప్రతి, నూతనముద్రితము	2 0

ప్రతి 1-8 ర్ష. అ.	
ముహూర్తదర్శనము, సటీక, చక్కని	0 12
కూర్పు	0 12
రట్టమతశాస్త్రము, తాత్పర్యసహితం	0 10
హాడశ ప్రశ్నరత్నావళి, సెహాలియన్	
అనుష్ఠించిన ప్రశ్నగ్రంథమునకు	
తెనుగు.	0 3
నక్షత్రచూడామణి, చక్కని ప్రతి	0 6
భవప్రస్థము, ప్రశ్నశాస్త్రము,	
ఆంధ్రతాత్పర్యసహితము	0 6
శ్రీపతి, సాంధ్రతాత్పర్యము	1 8
సర్వార్థచింతామణి, మేలు ప్రతి	0 12
లఘుతాచకము, సాంధ్రతాత్పర్యము	0 12
భృగునూత్రములు	0 6
భావార్థచంద్రిక	0 8
పుద్గసారాశరము	0 10
కేరళ ప్రశ్నము	0 3
ససత్కుమారగృహవాస్తువు	0 3
మయవాస్తువు	0 3
వాస్తుసర్వస్వము	0 4
వనమాల (వర్షఫణి)	0 3
స్వప్నశాస్త్రము	0 3
గౌళీశాస్త్రము, తెనుగు	0 2
సామూద్రికశాస్త్రము, సటీక	0 4
డిటా తెనుగుపద్యకావ్యము	0 6
అష్టకవర్ణ, సాంధ్రతాత్పర్యము	0 4
శకునశాస్త్రము (శిఖినరసింహ	
శతకము), తాత్పర్యసహితము	0 4
సారావళి, సాంధ్రతాత్పర్యము	3 0
ఆరూఢరత్నసిద్ధాంతము	0 12
హోరారత్నమాల	0 8
బృహద్యోగరత్నాకరము	0 8
— ధర్మశాస్త్రములు. —	
ఆచార్యబ్రహ్మసూత్రము, సటీక	0 3

ప్రతి 1-8 ర్ష. అ.	
ఆశ్వలాయన ప్రవరకాండము	0 2
ఆకాపనిర్ణయము (తెనుగు)	0 3
గౌతమస్మృతి	1 0
దేవలస్మృతి	0 3
పరాశరస్మృతి, సాంధ్రతాత్పర్యము	0 12
విష్ణుసమంధనము	0 6
బుధస్మృతి, సాంధ్రతాత్పర్యము	0 2
బృహస్పతిస్మృతి	0 3
లిఖితస్మృతి	0 8
శంఖధర్మస్మృతి	0 12
శంఖలిఖితస్మృతి, సాంధ్రటీక	0 8
హరీతస్మృతి	0 8
— వేదాంత గ్రంథములు. —	
అపరోక్షానుభూతి, సాంధ్రతాత్ప	
ర్యము, చిన్ననైజ	0 4
అద్వైతపంచరత్నము	0 2
అద్వైతానుభూతి	0 2
అద్వైతోపదేశపంచరత్నములు	
(సాధనపంచకం)	0 2
అద్వైతవేదాంతపరిభాష, సవ్యా	
ఖ్యానము	1 4
అద్వైతసంగ్రహము, తెనుగు	0 2
ఆత్మబోధము, సటీక	0 4
ఆనందలహరి, ఆంధ్రతాత్పర్యసహి.	0 4
ఆత్మపూజ	0 1
ఆత్మవిద్యావిలాసము	0 6
ఆత్మానాత్మవివేకము	0 4
ఉత్తరగీత, సాంధ్రటీకాతాత్ప	
ర్యము, చిన్ననైజ	0 12
గురుజ్ఞానవాళిపద్యము, జ్ఞానకాండము,	
సవ్యాఖ్యానము	3 8
శ్రీవిదారణ్యకృత, జీవన్ముక్తిప్రకా	
శక్తి ఆంధ్రతాత్పర్యసహితము	2 0

ప్రతి 1-౧ ర్షు. అ.
 జ్ఞానవాళిప్రము, ఆంధ్ర తాత్పర్యసహి 8
 నైష్కర్మ్యసిద్ధి, సుచేత్స రాచార్యకృత
 ము, ఆంధ్ర టీకా తాత్పర్యసహితం 8
 పంచదశి ప్రకరణము, సవ్యాఖ్యానం 4
 ,, ఆంధ్ర టీకా తాత్పర్యసహితం 0
 పంచీకరణము, ఆంధ్ర తాత్పర్యసహి 0
 పంచీకరణము, తెనుగువచనము 0
 బ్రహ్మసూత్రములు, మూలము, చిన్న నై 0
 బ్రహ్మసూత్రములు, తెనుగువచనము, 0
 శ్రీ శంకరాచార్యులవారిభాష్యము
 అందరికిని తెలియుట దుర్లభమని
 తలచి చక్కనికై లిఖా ఆనేక వృ
 త్తులనుసరించి తెనుగు వ్యాఖ్యా
 నమును ప్రకటించినారము.
 2 సంపుటములు 12
 భగవద్గీతలు, మూలముమాత్రము,
 చిన్ననైజా 0
 ,, కాలిఖోబైందు 0
 ,, ఆంధ్ర తాత్పర్యసహితము,
 కాలిఖోబైందు 1
 ,, ,, చిన్ననైజా 0
 ,, అనిదినెంటు గారి ఇంగ్లీషుతర్జుమా 0
 ,, శంకరగీతాభాష్యము, సంస్కృ 1
 భగవద్గీతలు, శ్రీరామచంద్రసరస్వతీ
 కృత ఆంధ్ర టీకా తాత్పర్య సహి
 తము, మతత్రయ భాష్యముల
 నుండి అనేక అంశములిందు చేర్చి
 ణ్ణోకానుక్రమణికతో ముద్రిం
 పఁబడినది 2
 శ్రీ భగవద్గీతాసార సంకీర్తనలు 0
 రామగీతా, సటీక, చిన్ననైజా 0
 వివేకమాదామణి, ఆంధ్ర తాత్పర్య
 సహితము, క్రొత్తకూర్పు 0

ప్రతి 1-౧ ర్షు. అ.
 వేదాంకస్తోత్ర పంచకము, శ్రీశంక
 రాచార్యకృతము, ఆంధ్ర తాత్ప
 ర్యసహితము:—ఇందు ఏకణ్డోకి,
 యతిపంచకము, మరీషాపంచ
 కము, ప్రాతఃస్మరణము మొదలై
 నవి గలవు. 0
 వ్యవహారపంచకము, సాంధ్ర తాత్పర్య 0
 శంకరవిజయము, సవ్యాఖ్యానము,
 నూతన ముద్రితము 2
 సౌందర్యలహరీ, ఆంధ్ర టీకా
 తాత్పర్యసహితము 0
 కాంతివిలాసము, ఆంధ్ర తాత్పర్యసహి 0
 శివగీతా, సాంధ్ర తాత్పర్యము 0
 శుకాష్టకము ,, 0
 నానుదేవమననము, తెనుగువచనము 0
 హరిమోడే స్థపము, సటీక 0
 హఠయోగ ప్రదీపిక ,, 2
 అమృతబిందుపావనము, సాంధ్ర
 తాత్పర్యము 0
 అద్వయతారణిపనిషత్తు ,, 0
 అధర్వశిఖోపనిషత్తు ,, 0
 అధర్వశిరోపనిషత్తు ,, 0
 ఆత్మబోధోపనిషత్తు ,, 0
 ఆరుజేయ్యుపనిషత్తు ,, 0
 ఈశావాస్యోపనిషత్తు ,, 0
 ఐతరేయోపనిషత్తు ,, 0
 కేనోపనిషత్తు ,, 0
 కైవల్యోపనిషత్తు ,, 0
 కృష్ణోపనిషత్తు ,, 0
 గణపతి, దక్షిణామూర్తి, బాబాలి,, 0
 గర్భోపనిషత్తు ,, 0
 జాబాల్యుపనిషత్తు ,, 0
 ద్వాదశోపనిషత్తులు, తెనుగువచనం 0

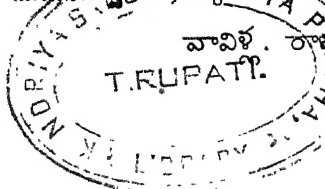
ప్రతి 1-కి రూ. ఆ.		
తైత్తిరీయోపనిషత్తు, ఆంధ్ర టీకా		
తాత్పర్య వివరణసహా	3	0
నిరాలంబోపనిషత్తు, సాంధ్ర తాత్ప	0	2
సాక్షాన్నిహోత్రోపనిషత్తు ,,	0	3
వరమహాసోపనిషత్తు ,,	0	4
బ్రహ్మోపనిషత్తు ,,	0	2
ముక్తికోపనిషత్తు, సాంధ్ర తాత్పర్యం	0	8
మండలబ్రహ్మోపనిషత్తు ,,	0	3
యోగతత్త్వోపనిషత్తు ,,	0	3
వజ్రసూచికోపనిషత్తు ,,	0	2
వాసుదేవోపనిషత్తు ,,	0	2
కారీరకోపనిషత్తు ,,	0	2
స్కందోపనిషత్తు ,,	0	2
నర్వసారోపనిషత్తు ,,	0	2
కావ్యములు, నాటకములు.		
ఉత్తరరామచరిత్రము, సవ్యాఖ్యా	1	0
ఋతుసంహారము, ఆంధ్ర టీకా		
తాత్పర్యసహితము	0	8
కాదంబరి, క్రొత్తకూర్పు	1	0
,, మేలుప్రతి	1	8
కుమారసంభవము, సవ్యాఖ్యానము,		
మేలుప్రతి	0	14
,, సంస్కృతాంధ్ర టీకాతా		
త్పర్యసహితము	1	8
కవిరాజునీయము, ద్వైధి కావ్యము,		
సంస్కృతాంధ్ర టీకా తాత్పర్య		
సహితము	0	12
గీతాగోవిందము, (అష్టపది) ఆంధ్ర		
టీకాతాత్పర్యవివరణసహితము	1	4
దశకుమారచరిత్రము, క్రొత్తకూర్పు	0	12
నైషధము, సవ్యాఖ్యానము, 6 సర్గలు	1	0
నీతికాస్త్రము, ఆంధ్ర తాత్పర్యసహి	0	3
భంచబాణవిజయము, చక్కనికూర్పు	0	4

ప్రతి 1-కి రూ. ఆ.		
పుష్పబాణవిలాసము, సంస్కృ		
తాంధ్ర వ్యాఖ్యాన సహితము	0	4
ప్రహసనము	0	4
బిల్వణచరిత్ర, సటిక, చక్కనికూర్పు	0	8
భర్తృహరినుభాషితము, సాంధ్ర		
పద్యతాత్పర్యము, అట్టబైండు	0	14
డిటో కాలికోబైండు	1	2
సంస్కృత (నాగరిలిపి) బాలకీడు	0	3
భర్తృహరినుభాషితము, సవ్యాఖ్యా		
నాంధ్ర టీకా తాత్పర్యము.		
వీనుగు లక్ష్మణకవి, ఎలకూచి		
బాలసరస్వతి, పుష్పగిరి లిప్తున-		
-ఈముగ్ధరి ఆంధ్ర పద్యములు		
కూడ నిందుచేర్పబడినవి	2	0
భాషామంజరి, చక్కనికూర్పు	0	4
భారవి, సవ్యాఖ్యానము, 9 సర్గలు		
చక్కనికూర్పు	0	1
భారతచంపు, సవ్యాఖ్యానము, నూతన		
ముద్రితము	2	0
భోజచరిత్ర, ఆంధ్ర టీకాతాత్పర్యం	1	8
మణిమంజరీ భేదిని (రామయోగీంద్ర)	0	6
మాఘము, సవ్యాఖ్యానము 6 సర్గలు,		
చక్కనికూర్పు	1	0
,, 3 సర్గలు, సమాసతాత్పర్య సం		
స్కృతాంధ్ర వ్యాఖ్యానసహితము	2	0
మేఘసందేశము, సవ్యాఖ్యానము	0	6
మేఘసందేశము, సంస్కృతాంధ్ర		
వ్యాఖ్యానసహితము, చిన్ననైఘం	0	12
రఘువంశము, 10 సర్గలు, సవ్యాఖ్యా	1	0
,, 6 సర్గలు, పదచ్ఛేద ఆర్థ		
ఆకాంక్ష శబ్దసమాసతా		
త్పర్యవ్యాఖ్యానసహితము,		
మేలుప్రతి, క్రొత్తకూర్పు	0	5

25
35
24

ప్రతి 1-౩ ర్వు. అ.	
రామాయణచంపూ, సవ్యాఖ్యానం	2 0
రసార్థవతరంగభాణము	0 3
రూపావతీ, సంస్కృతపద్యాత్మక మగు చిన్నకథ, శ్రీకృష్ణలము	
కృష్ణమాచార్యకృతము	0 1
విలాపకరంగిణీ—కరుణ విప్రలంభ	
శృంగారరసాత్మకమగుసంస్కృత లఘుకావ్యము, సరళపదగుంభిత	
ము, కపిస్థలముకృష్ణమాచార్యకృత	0 2
వసంతలిలకభాణము, చక్కనిమూర్పు	0 4
విశ్వగుణాదర్యము, సవ్యాఖ్యానము,	
క్రొత్తమూర్పు	0 12
,, మేలుప్రతి	1 0
విక్రమార్కచరిత్ర, ఆంధ్రటీకాతా	
త్పర్యము	1 0
కాకుంకలనాటకము, సవ్యాఖ్యానం	1 8
శివకంఠమాలిక, సటిక	0 3
హంససందేశము, సవ్యాఖ్యానము	0 5
హితోపదేశము, చక్కనిమూర్పు	0 8
వ్యాకరణము, అలంకారము.	
అధర్వణకారికావళి, ఆంధ్రటీకా	
తాత్పర్యము	1 0
కావ్యప్రకాశిక, సవ్యాఖ్యానము	3 8
చంద్రాలోకము, సంస్కృతాంధ్ర	
టీకాసహితము	0 8
రిజుస్తమంజరీ, ధాతుపాఠసహితం	0 4
కర్కసంగ్రహము, సవ్యాఖ్యానము	1 0
ప్రతాపరుద్రీయము, సవ్యాఖ్యానం	1 12
లఘుకాముద్రితము, చక్కనిమూర్పు	1 12

ప్రతి 1-౩ ర్వు. అ.	
శబ్దమంజరి, సార్వ	0 3
డిటా మేలుకాగితములు	0 4
డిటా (నాగరిలిపి) చిన్ననైజ	0 6
— స్తోత్రములు.	
ఆదిత్యహృదయము, సటిక	0 3
ఇంద్రాక్షిశివకవచము	0 2
కనకధారాస్తవము, ఆంధ్రతాత్పర్య	
సహితము	0 2
కృష్ణకర్ణామృతము, ఆంధ్రటీకాపద్య	
తాత్పర్య సహితము	1 8
శ్రీకృష్ణలిలాకరంగిణి, ఆంధ్రతాత్ప	
ర్యవివరణసహితము	1 8
గంగాస్తవరాజము	0 1
గంగాలహరి, ఆంధ్రతాత్పర్యసహితం	0 2
శ్రీగుణరత్నకోశము, ఆంధ్రటీకా	
తాత్పర్యవిశేషార్థము	0 4
తులసీస్తోత్రకదంబము	0 3
త్రైలోక్యమోహనకవచం, త్రిపురసం	
దర్శిస్తోత్రము, త్రిపుర	4
దక్షిణామూర్తిస్తోత్రము, సాంధ్రతా	
త్పర్యము, చిన్ననైజ	0 2
దేవీస్తోత్రకదంబము	0 6
దేవీమానసికపూజ, చిన్ననైజ	0 1
దేవీభద్రమాల	0 1
నవగ్రహస్తోత్రము	0 4
పరమేశ్వరిస్తోత్రకదంబము, శుద్ధప్రతి	0 6
ప్రశ్నోత్తరరత్నమాల, సటిక	0 8
ప్రాతఃస్మరణ, ఆంధ్రతాత్పర్యసహితం	0 2
భజగోవిందము, ఆంధ్రటీకాతాత్ప	
ర్యసహితము	0 2

వావిళ్ల.

T. RUPATI.

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్, 292, ఎన్.ప్ల. నేడ్, చెన్నపురి. ఈ.